Universidad de Deusto
Biblioteca

Geminiano de Exemplar

Universidad de Deusto
Biblioteca

IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante
Plúteo 6 | 17

119,7

23, 6, 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMA DE EXEMPLIS, ET RERVM SIMILITVDINIBVS LOCVPLETISSIMA

VERBI DEI CONCIONATORIBVS CVNCTISQVE LITERARVM STVDIOSIS MAXIMO VSVI FVTVRA.

Fratre Joanne à S. Geminiano ordinis Prædicatorum Auctore

Nunc demum post omnes alias editiones diligenti cura à Magistro Aegidio Grauatio Rocchensi Eremitano ab innumeris pene erroribus castigata & aucta.

Adiectus est primum Index certissimus optimam quamque ac desideratam materiam ordine Alphabetico ostentans.

INSTITUTO LIBRE DE ENSEÑANZA UNIVERSITARIA SAN SEBASTIAN

VENETIIS, M D LXXVII.

Ex Officina Damiani Zenari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO
D. D. HIERONYMO RVSTICVTIO
SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ

Cardinali Amplissimo, & Ecclesiæ Senogaliensi perpetuo administratori & Comiti, Ægidius Grauatius Augustinianus. S. D. P.

VVM præteritis annis, Illustrissime, ac Reuerendissime Præsul, summa hæc de rerum exemplis iam multis abhinc lustris Venetiis excusam, & à me sæpè ac diu in quamplurimis Bibliothecis sedulò requisitam, tandem ad meas peruenisset manus; summo studio eam perlegere cœpi. Et quùm præcipuam eius vtilitatem animaduertissem, in eaq; quamplurima obscura & manca comperissem: Ad illam dilucidandam corrigendam, nec non augendam (publicæ vtilitatis gratia) plurimum consumpsi temporis & laboris. At ne diutius tantum opus à me sic elucubratum obsolesceret, neq; mihi vni immo omnibus virtute præditis opem ferret, abintegrò sub tua clarissima luce proprio nitori restituendum, tuoq; nomine inuulgãdum curaui. Id quidem iure optimo homines à me gestum esse iudicabunt. Quùm enim ipse omnium exemplar virtutum existas, meritò tibi integerrimo viro humanis, diuinisq; dotibus vndequaq; ornato, liber de exemplis & rerum similitudinibus est ascribendus: Vt qui librum

Universidad de Deusto Biblioteca

hunc legere nequeunt, seu nolunt, saltim in te ipso, veluti in speculo, intuentes, quid boni sequendum, quidve mali fugiendum sit animaduertant, tuaq; vestigia nouiter imitentur. Et si quando animum tuum à grauioribus negociis disiũxeris, referesq; ad sacrarum literarum studia (quæ te semper à prima vsque ætate delectarunt, quibus etiam haud immeritò ad sublime hoc Cardinalatus fastigium ascendisti) eo vti non indignaberis: Quem vbi per te ipsum cognoueris, profectò non indignum tuo patrocinio, tuoq; hospitio iudicabis. Quid autem in hac recenti editione præstiterim, lectio faciet cunctis fidem, non mea vel ambitiosa, vel elaborata commendatio. Tantum dicam, me omnium tum librorum, tum capitulorum Epitomen adiunxisse. Indicemq; nunc primum excogitatum, & quidem refertissimum omnium eorum, quæ in toto opere scitu digna habentur (ad studiosorum commodum) apposuisse. Accipe igitur hilari animo, ac læto suscipe vultu, quod omni humilitate Illustrissime, & Amplissime Dominationi tuæ offero: sitq; tibi ac reliquis argumentum, perpetuumq; mei erga te grati animi monimentum: Exiguum equidẽ si tuæ conferre vellem Amplitudini, per magnum verò si meum æstimas animum, vel rerum quas hic liber cõtinet dignitatẽ. Nam si tibi (vt spero) per iucundũ esse sensero, ad maiora forsitan capessenda, tuoq; nomini dicanda, tuto me dirigam animo. Vale & me Augustinianamq; familiam benignè complectere. Datum Venetiis Calen. Iulii. M D LXXVI.

TOTIVS OPERIS ALPHABETICVS

Index, prior numerus paginam, posterior verò paginæ columnam designat.

A

ABdicatio temporalium putation. Arborum cõparatur. 111. 3
Abiecti a Mundo recipiuntur, & proteguntur à Deo. 112. 1
Abiecti, & despecti a mundo suscipiuntur, & nutriuntur à Deo. 156. 3
Abiectos à Mundo Christus plerunque suscipit. 370. 2
Abietis virtutes tres. 139. 1
Ablatio temporalium etiã Innocenti Diuino iudicio facta Semper est iusta. 370. 3
Abrahæ quatuor ꝓmissiones. 279. 1
Abstinentia ciborum discreta quantum prosit humano corpori, & Animæ, 2. 4
Abstinẽtia assimilatur Arbori, quę dicitur Agnus castus. 112. 2
Abstinentiæ duplex modus. 119. 4
Abstinentia discreta liberat hominem à libidine. 157. 1
Abstinẽtia in pluribus hominibus interdum impatientiã generat. 183. 1
Abstinẽtia deuota Demonẽ facillimè fugat. 183. 1
Absynthij virtutes. 139. 3
Absynthij virtutes tres. 142. 4
Absynthium occidit pulices. 205. 3
Abundantia diuitiarum sentire prohibet uulnerantis. 157. 1
Accidia Saturno assimilatur. 4. 3
Accidiæ damna quamplurima. 4. 3
Accidia pruinæ comparatur. 5. 3
Accidia igni, & Aeri similis esse asseritur. 5. 2
Accidię uitiũ Animę maximopere nocet. 157. 2
Accidiæ tentatio similis est morsui Canis rabidi. 183. 2
Accidiæ pigritiæq; grauitas. 183. 2
Accidiosi sunt impatientes. 241. 3
Accidia assimilatur Melancoliæ. 220. 1
Accidia quid in corde operetur. 265 1
Accipitris natura. 158. 3
Accipiter est Auis regia. 168. 4
Accipitris natura circa pullos suos. 170 2
Accipiter quomodo renouetur. 176 4
Achates gẽma triplici est genere variata. 107. 1
Actiua vita lunæ propter quatuor cõparatur. 5. 4
Actiua vita colli assimilatur. 6. 2
Actiua vita misericordiæ intendit operibus. 6. 3
Actiuæ contemplatiuæq; vitæ dignitas. 84. 1
Actiuæ contemplatiuæq; vitę vtilitates. 120. 2
Actiuæ vitæ ꝓfectio, & dignitas. 141. 3
Actiua vita societatem cõtemplatiua vero solitudinem diligit. 157. 2
Actiuæ cõtemplatiuæque vitæ excellentia. 158. 1
Actiuę cõtemplatiuæque vitæ significatio. 170. 3
Actiuæ ac contemplatiuæ vitę necessitas. 192. 2
Actiui ac contemplatiui mandibulis comparantur. 220. 3
Actiua cõtemplatiuaque vita sepulchro assimilãtur. 338. 4
Actiua vita similis ẽ Agriculturæ. 339. 1
Adamantis qualitas claritas, & duritas. 103. 2
Aduersitas magis quàm prosperitas supbis hominibus prodest ad salutem. 183. 3
Aduersarij hominis spirituales, qui sint, & quibus comparẽtur. 310. 4
Aduersitas mundi plerunque hominem ad se ipsum reducit. 112. 3
Adulatores belluis quibusdam marinis assimilantur. 158. 2
Adulationis dãna. 158. 2
Adulator duplici est pęna puniendus. 311. 1
Adulatores similes sunt proditoribus. 370. 4
Adulterium quantum sit fugiendum animantia irrationabilia nos docent. 38. 3
Aegypti significatio. 32. 1
Aegypti terra non irrigatur pluuia. 39. 1
Aequinoctium vnde ortum habuerit. 201. 4
Aeris natura, & vitus. 3. 2
Aeris mobilitas. 5. 2
Aer tripliciter est variabilis. 13. 1
Aeris frigiditas atque caliditas vnde causet. 13. 1
Aeris ꝓprietates tres. 36. 2
Aeris naturales effectus quinque. 35. 2
Aeris effectus varii. 48. 2
Aeris qualitates naturales. 84. 1

Aeris regiones tres, & qualitates variæ 88. 3
Aeris natura effectus, generatio, & comparatio. 94. 3
Aetates sex ante Christi aduentum. 255. 3
Aestatis qualitates. 70. 2
Aeternitas qd sit. 228. 3
Africæ Asiæ, & Europę situs primiq; earum habitatores. 76. 2
Afflicti quomodo subleuēt seipsos. 188. 2
Agni casti arboris virtus. 112. 2
Agnorū naturales ,pprietates quinque. 209. 3
Agricultura quopacto recte exerceatur. 339. 1
Agrorū effectus tres naturales. 58. 2
Agro principaliter tria nocent. 340. 2
Alabastri pfectiōes. 96. 4
Alabādina prouocat sanguinem 101. 2
Albeston est lapis ferrei coloris. 98. 1
Alæ quid significēt. 216. 3
Alec piscis sola aqua uiuit. 38. 4
Allectorius lapis quomodo inueniatur. 97. 4
Allectorij virtus. 175. 2
Allij vitia, & virtutes septem. 153. 4
Aloes succi virtus. 129. 1
Aloes perfectio quot bona nobis cōferat. 142. 3
Amare quid principaliter debemus. 229. 3
Amatores Dei lapidibus comparantur. 89. 3
Amatores mundi, vel carnis interdum per diuinam gratiam conuertuntur. 340. 1
Ambra quomodo generetur. 167. 1
Amethisti species plures eiusq, coloris uariatio & virtus. 108. 4
Ambitionis peruersitas. 224. 3
Amiathon lapis qualis. 95. 4
Amicitia vera, q̄ sit. 94. 1
Amicus fraudulētus Vulpi assimilatur. 184. 1
Amicitiæ ficta qualis eiusque defectus. 158. 3
Amici vtiles assimilantur Muribus. 184. 1
Amicus fictus q sit 371. 1
Amigdali multiplex virtus. 124. 1
Amigdali flores maximę sunt virtutis. 124. 3
Amomum quid & eius uirtus. 149. 4
Amor multiplex. 6. 4
Amor spiritualis Veneri comparatur. 6. 4
Amoris spiritualis effectus plures. 7 4
Amor Carnalis iure Veneri comparatur. 8. 4
Amor radio assimilatur. 8. 3
Amor quid sit. 9. 1
Amor quomo excessum odium, & languorem causet. 9. 2
Amor diuinus quomodo fuit figuratus. 8. 2
Amor diuinus quopacto conseruetur. 112. 4
Amoris diuini feruor quomodo augeatur. 123. 4
Amor triplex in homine. 146. 3
Amor spiritualis ad superna, carnalis ad terrena trahit. 184. 2
Amor Dei, & proximi sunt duæ Alæ Animæ. 170. 1
Amor charitatis assimilatur pedi. 221. 4
Amor sui inordinatus Hydropisi cōparat. 222. 2
Amor Christi qualis sunt. 229. 3
Amor Dei quandiu est operatur. 311. 2
Amor sui ipsius inordinatus iudicium peruertit. 311. 2
Amor Dei quopacto conseruetur. 339. 4
Amoris Dei effect°. 340. 1
Amor sui ipsius inordinatus valde est reprehensibilis. 370. 4
Amphora à Zacharia præuisa qd significet. 278. 1
Anethi uirtus. 128. 1
Anhelitus effectus plures naturales. 24 . 1
Angeli assimilantur cœlo crystallino propter tria. 9. 3
Angeli in se triplicem lumen sapientiæ retinent. 9. 3
Angeli dicuntur mobiles semper, & quomodo moueantur. 9. 4
Angeli igni assimilantur. 10. 1
Angeli, vt nobis appareant assumunt corpus. 10. 2
Angelorū sublimitas. 10. 3
Angeli quales ad nos mittantur. 10. 4
Angelorum cognitio duplex. 11. 3
Angelus vnus non potest esse in pluribus locis simul. 12. 2
Angeli obhuionem non suscipiunt. 13. 3
Angelorū distinctio. 75.
Angeli cur in figura humani corporis appareant. 223. 1
Angeli quomodo ministrent nobis. 228. 2
Angeli quędam reuelant quędamq; nobis occultant. 274. 4
Angeli firmamento, & Crystallo cōparant. 274. 4
Angelorum duplex pulchritudo. 275. 1
Angelorum beatorumq; ordines. 292. 2
Anima tribus causis, indiget corpore. 11. 1
Anima humana trinitatē representat. 75. 1
Anima variatur ad modum Aetis. 13. 1
Anima humana assimilatur vitro. 90. 1
Anima peccatrix deserto comparatur. 54. 4
Anima quomodo cognoscat. 90. 2
Anima peccatrix quopacto ad gratiam reuocetur. 103. 3
Animæ pulchritudo pulchritudini Arboris comparatur. 14 . 2
Anima gratia non reficitur cœlesti quandiu est in peccatis. 166. 2
Anima spiritualiter sicut Aquila renouat. 176. 4
Anima quanto est humilior tanto præstantior redditur. 184. 3
Animæ inferiores vires per superiores disponuntur. 184. 4
Anima peccatrix quopacto reparetur. 189. 1
Anima cur corpori coniungatur 218. 4
Animæ sanctorum similes sunt puellis. 223. 3
Anima peccatrix mulieri pregnanti comparatur. 224. 1
Anima pluribus simul nō potest esse intēta. 227. 1
Anima quādo dicatur vidua. 311. 4
Anima quopacto spiritualiter ornetur. 327. 2
Anima iusti assimilatur Horto uoluptatis. 340. 3
Anima iusti assimilatur a ceruo tritici. 341. 1
Anima admodum Agri est diligenter colenda. 349. 2
Animæ Alæ duæ, quæ sint. 343. 4
Anima in bene operando quomodo perficiatur. 358. 4
Animantia irrationabilia puris elementis viuentia. 58. 4
Animalia nonnulla nunc in terris nunc in Aquis versantia. 168. 3
Animalia varia in lege Moysi prohibita. 181. 1
Animaliū formatio quomodo fiat. 184. 2
Animalium armatura naturalis uaria. 184. 4
Animalia bona ad vescēdum quomodo cognoscantur. 185. 4
Animalium varia habitatio. 188. 3
Animalia varia cur creata sint à Deo. 191. 4
Aiantiū genera tria. 195. 2
Animalium nonnullorū terrestrium significatio. 195. 2
Animalia in lege veteri ad esum concessa, & prohibita. 200. 3
Animalia in veteri lege quomodo offerebantur. 201. 1
Animalia nonnulla mōstruosa in India. 203. 4
Animalium nonnullorum naturalis prudentia. 209. 1
Animalium ruminantiū naturalis vsus. 212. 4
Animalia, quæ in lege Moysi immolabantur, & quid significent. 216. 2
Animi virtus multiplex. 147. 2
Annus lunaris ac solaris. 43. 1
Anni distinctio. 79. 3
Antichristum sequentes similes erunt locustis. 275. 3
Antrum, quid & eius qnq; proprietates. 34. 3
Apes docent nos otium fugere. 167. 4
Apes, quando sint ad mellificandum inutiles. 168. 3
Apes non potant nisi aquam claram. 177. 2
Apes sibi regem constituunt eique naturaliter obtemperant. 178. 3
Apes nullo commiscentur concubitu. 181. 1
Apetitus tum corporalis tum spiritualis quo pacto destruatur. 224. 2
Apetitus mundanæ felicitatis comparatur dolori capitis. 225. 2
Apes quopacto conseruentur, & quæ eis noceant. 342. 1
Apij naturales virtutes. 122. 2
Apoplexia quid ipsius q, mali effectus. 215. 3
Apostoli assimilentur fontibus. 23. 2
Apostolorum perfectio, & eorum qui os secuti sunt. 225. 3
Apostoli Apostolicique viri equis assimilantur. 276. 3
Apritudines virtutum vitiorum, & artium insunt nobis a natura. 14. 2
Apri naturalis vsus. 198. 2
Apri quo pacto se muniant contra venatores. 214. 3
Apum virtus triplex, & prudentia admirabilis. 159. 2
Apum generatio; & fructificatio. 165. 3
Apum naturalis obedientia. 168. 1
Apum munditia. 170. 1
Apum concordia, & naturalis perseuerantiam. 174. 4
Aqua maris cur sit amara. 13. 3
Aqua quomodo sit inuestiganda. 360. 1
Aquæ proprietates. 3. 2
Aquę perfectio, & variatio quomodo causetur. 16 4
Aqua cocta est melior quam cruda. 17. 2
Aquæ Macedoniæ uirtus admirabilis. 23. 1
Aquæ pluuialis virtus. 23. 2
Aquę effectus plures naturales 31. 4
Aqua putealis quomodo perficiatur. 32. 4
Aquæ proprietates septē naturales. 38. 3
Aqua maris cur sit Amara. 13.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

12. 46. 1
Aquarum tribulationum transitus qũo fiat. 47. 4
Aqua maris quomodo possit dulcis fieri 56. 4
Aquæ proprietates plures & earum significationes. 54. 2
Aquæ naturales effectus septem. 65. 1
Aquæ dulcis, & amaræ discrimen. 74. 3
Aquę fluuijs proprietates septem. 82. 1
Aquarũ variatio in sapore prouenit ex quatuor. 83. 2
Aquę significant tribulationes. 286. 3
Aquilæ naturalis cura circa pullos suos. 156. 3
Aquilæ liberalitas 164. 3
Aqlæ oculi sunt ad videndũ pspicacissimi. 167. 2
Aquilæ quomodo prouocet ad volandum pullos suos. 170. 1
Aquila vt pariat duos in nido pōit lapides. 170. 4
Aquilarum genus rapacissimum. 171. 2
Agle naturalis vsus. 179. 1
Aquila in senectute quomodo renouetur. 176. 4
Aqla ad pl' tria oua facit & tertiũ proijcit. 181. 3
Aqlonaris vēt' qualis 66. 1
Aranea ē corpore pua, & mirabiliter opola. 184. 3
Araneæ virtus nālis. 185. 2
Araneæ morsus quomodo sanetur. 188. 4
Araneæ prudentia naturalis. 189. 1
Araneæ magnæ, & paruæ discrimen. 196. 1
Aranearum telæ debilitas. 199. 1
Araneorum vsus naturalis. 209. 2
Araneæ exemplum. 211. 4
Arborum putatio quid afferat vtilitatis. 111. 4
Arboris bonæ vel malæ natura. 113. 2
Arbor mala quomodo bona fiat. 114. 1
Arbores quomodo adeinuicē distīguanī. 114. 3
Arbores vt fructificent qbus indigeant. 116. 2
Arborum frondositas qd efficiat. 123. 2
Arborum plantatio quomodo effici dēat 138. 1
Arboris generatio multiplex. 141. 1
Arbor animali comparatur. 144. 1
Arbores Hortenses a sylnestribus quomodo differant. 147. 4
Arbor magna a Nabucho donosoruisa quid significet. 306. 1
Arca fœderis Christum figurabat. 369. 3
Arcæ testamenti descriptio, & significatio. 292
Arcæ Noę constitutio partiumque situatio. 345. 4
Arcus cęlestis colores. 9. 1
Arcturus quid sit 44. 2
Arc' cęlestis pfectio. 63. 1
Arcturi perfectio. 79. 1
Ardeæ proprietates naturales quatuor. 174. 2
Arenæ effectus naturales quatuor. 56. 4
Arenæ proprietates septem. 84. 3
Argilla quid sit & quæ ex ea formentur. 18. 4
Argentum prędicatorum denotat doctrinã. 89. 2
Argentum viuum vnde generetur. 94. 3
Argarites est gemma similis argento. 103. 1
Argenti virtutes naturales. 103. 4
Argenti viui effectus naturalis. 107. 4
Arietis proprietates. 207. 2
Aromatici arboris virtus. 140. 4
Articulorum fidei connumeratio. 24. 3
Arma corporalia pariter, & spiritualia sunt plura. 341. 2
Arma spiritualia electi Dei quæ sint 184. 4
Artes liberales septem, & quæ sint. 336. 2
Artificũ opera tripliciter distinguntur. 338. 3
Arundinis proprietates quinque. 128. 3
Asinorũ timiditas. 215. 2
Ascensus omnis difficilis descensus facilis. 380. 2
Aspidum variatio, & proprietates eorum. 204. 3
Asterites gemma est maximam in se continens lucem. 110. 1
Astrion est gemma crystallo propinqua. 103. 4
Assumptio Virginis quomodo describatur, & figuretur. 276. 4
Assumptio Mariæ Matris Dei quomodo fuit facta. 293. 2
Astuti propriæ innituntur voluntati. 369. 1
Athlas Mons altissimus in qua parte sit situatus. 22. 4
Auaritia assimilatur umbræ propter septē. 14. 3
Auaritia est veluti ignis. 51. 4
Auaritia assimilatur onyciuo. 90. 4
Auaritiæ damna. 90. 4
Auaritia assimilatur Cœpæ. 123. 3
Auaritię nocumenta quã plurima. 121. 2
Auaritiæ defectus plures. 158. 4
Auari assimilantur Gryphibus. 158. 4
Auaritia assimilatur sanguisugæ. 185. 5
Auarus, est sicut canis, & serpens. 185. 1.
Auarus similis est Araneæ. 185. 1
Auarus assimilatur simiæ & formicæ. 185. 2
Auaritia ad interitum animam conducit 189. 5
Auaritia multa parit mala. 216. 3
Auaritiæ, seu cupiditatis vitium valde detestabile. 222. 4
Auaritia quid sit. 224. 4
Auaritia assimilatur lepræ. 225. 4
Auaritiæ mala quam plurima. 226. 1
Auaritia senilis est monstruosa. 236. 4
Auaritia nunquam lassat. 250. 1
Auaritiæ pprietates. 252. 3
Auari Auaritiæque proteruitas. 278. 1
Auarorum hominum implicationes varię. 303. 1
Auaritiæ damna. 341. 4
Auctoris intentio, & ordo in toto opere seruãdus. 1. 3
Auellanæ virtus. 151. 1
Audire debet homo libēntius quam loqui. 371. 2
Auditus interior exteriori assimilari dēt. 226. 3
Auditor verbi Dei quid attēdere debeat. 371. 2
Auditor obliuiosus cribro assimilatur. 371. 3
Aues quæ morantur in Aquis. 157. 4
Aues rapaces quam naturam habeant. 158. 4
Aues circa terram volantes citius capiuntur. 160. 4
Aues quinque modis nos erudiunt circa coniugium. 161. 1
Auiculæ, nonnulle ex arboribus generari perhibetur. 38. 4
Aues nonnullæ quæ sunt exemplum pietatis erga parentes. 165. 1
Aues aquaticę, quę sint. 175. 2
Aues in uolando nō habent determinatas, uias. 179. 4
Auium rex decipit Cocodrillum. 203. 2
Auium plurium natura uaria. 157. 3
Aureolæ sanctorum assimilantur coronis luminarium. 14. 4
Aureola quid sit. 14. 4
Aureolæ tantum in cęlo dantur. 15. 1
Aures hominum cur nō moueantur. 206. 3
Aurore proprietates quatuor. 45. 1
Aurora, quid significet. 74. 1
Aurum denotat martirũ patientiam. 89. 2
Auri excellentia, & virtus. 101. 3
Auri pigmenti virtus naturalis. 102. 4
Auri naturales effectus quatuor. 106. 3
Auri aliorumque metallorum generatio. 106. 3
Autium natura, & compositio. 227. 1
Auri Argenti, ferrique significatio. 305. 1
Aures duas vnumque os cur nobis natura dederit. 371. 2
Australis, & Aquilonatis uenti significatio. 7. 1
Australis venti effectus. 66. 2
Autuni qualitates. 70. 3
Axis quid sit. 44. 2

B

BAbel Turis cur, quando vbi, & quomodo fuerit ædificata. 361. 4
Babilon Ciuitas fortissima. 39. 2
Balena quando senescit quid efficiat. 167. 1
Balenę Cetique differentia. 176. 2
Balaustræ floris virtus. 112. 1
Balsami pfectiones. 119. 1
Balsami origo. 148. 2
Baptismus fonti assimilatur. 1112
Barbę proprietates naturales quinque. 239. 2
Basiliscо assimilatur peccatum. 204. 2
Bdellij color, & uigor. 127. 2
Beatitudines octo uentis assimilantur. 15. 4
Beatitudo vera & perfecta in quo consistat. 3. 2
Beatorum qui sunt in cęlo refectio. 227. 4
Beneficiētię obsequijs delinitur feritas mentis. 185. 3
Beneficia per Christum nobis exhibita quomodo fuerunt figurata. 371. 3
Berilli lapidis proprietates septem. 169 1
Betæ virtus. 143. 1
Bituminis effectus naturales plures. 91. 4
Blanditores scorpionibus assimilantur. 185. 3
Balsphemantes Deum, vel sanctos, similes sunt cornicibus. 159. 1
Bōbicis proprietas. 188. 3
Bombicis vsus naturalis. 189. 3
Bonitas, & malitia vnde proueniant. 16. 4
Boni à malis, & ad se inuicem quomodo differant. 114. 4
Bona in charitate facta in alium nāsferri possunt absq; meriti amissione. 312. 2
Bonitas, hominumque malitia unde ortum habeat. 185. 4
Bonum ex admixtione, mali corrūpitur. 372. 1
Bonum tripiex. 49. 4
Boracis natura. 194. 2
Boreas uentus unde ortum habeat. 13. 2
Bouis castratio ei prodest vālde. 187. 1
Bouis sylueſtris naturalis usus. 189. 2
Boues ad laborem apti qui sint. 190. 1
Brachiorum partes varijque effectus. 257. 1
Bubali ferocitas Boraciſque natura. 213. 3

Bubo-

Bubonis naturales proprietates. 175. 4

C

CAdere retro, & añ qd significent. 299. 1
Caim primus Adę filius ualde astutus. 347. 1
Caladrij natura. 166. 3
Calamenti herbæ virtus. 117. 4
Calcedonij generatio, & perfectio. 100. 1
Calcis natura, q̃ sit. 94. 1
Calix domini est tribulatio. 365. 3
Campi in culti imperfectiones. 40. 1
Cameli natura. 187. 3
Camelus. unde dicatur, & eius natura. 201. 1
Cameli proprietas naturalis. 194. 1
Camelo pardalus, quod animal sit. 207. 3
Camæleontis forma variabilis. 115. 2
Caniculæ stellæ effectus. 37. 2
Cancri natura. 166. 1
Canicula stella duplex. 60. 3
Canis Cęlestis duplex, & eius potestas. 26. 4
Canis marini natura. 171. 4
Canis terrestris natura. 183. 1
Canis rapidi morsus quid efficiat. 183. 2
Canis terrestris naturalis vsus. 187. 4
Cãis rabidi potetia. 193. 4
Canis plures proprietates naturales. 206. 3
Canis amor magnus erga dominum suum. 206. 4
Capillorum proprietates naturales. 231. 2
Capilli longi mulierum quid denotent. 275. 4
Capilli qd significẽt. 223. 1
Capitis dolor vnde oriatur, & quomodo sanetur. 234. 2
Capitis proprietates septem naturalis. 259. 2
Capparis uirtus multiplex. 138. 3
Caprificus naturalis virtus. 120. 2
Capreoli virtus naturalis. 187. 1
Capreoli naturalis vsus. 188. 2
Capræ siluestris natura. 195. 4
Capræ proprietas naturalis. 203. 2
Capræ syluestris quinque proprietates. 212. 2
Carbonis accensi virtutes. 20. 3
Carnis pugna inquietudinẽ generat cordis. 19. 1
Carabonis piscis vis magna. 175. 2
Carnis delectatio animã occidit. 19. 2
Carduiꝗtus triplex 121. 1
Carica quid, & ipsius perfectio. 117. 4
Cardamomi proprietates. 122. 4
Caro humana fęno, & saxo asimilatur. 118. 3
Carbunculi natura, & variatio. 95. 2
Carnales homines sunt Vulneribus similes. 160. 3
Carnis indiscreta afflictio plus animæ obest, quam prosit. 183. 4
Carnis lasciuia asimilatur hyrundini. 160. 4
Carnis concupiscẽtia asimilatur Syrenæ, & scorpioni. 186. 4
Caro pinguis animalium quid efficiat. 195. 1
Carnis uoluptas asimilatur Amphibenę serpenti. 217. 1
Carnis spẽs triplex. 234. 3
Carnales homines assimilantur equis. 278. 2
Caro humaua quomodo sit nutrienda. 343. 4
Caro ab Anima quid suscipiat. 368. 3
Caro quando sit domanda. 372. 1
Cartilaginis effect⁹. 263. 2
Casei formatio. 358. 3
Casiæ generatio, & locus. 130. 2
Casiæ fistulæ virtus. 117. 2
Castitas multiplex. 29. 2
Castaneæ virt⁹ varia. 174. 3
Castitas quopacto conseruetur. 118. 4
Castitas duplex. 170. 3
Castitas hominis asimilatur castrationi bouis. 187. 1
Castitas cõtinẽtiæ asimilat cinnamomo. 118. 4
Castoris naturalis vsus. 186. 2
Castoris proprietates naturales. 187. 1
Castores quomodo habitacula parent, & conseruent. 192. 3
Catti natura. 184. 2
Catti quomodo muribus insidientur. 191. 4
Catti naturalis vsus. 202. 1
Cauernæ ꝓprietates. 61. 2
Caucasi montis proprietates. 138. 1
Caulis virtus varia. 143. 2
Cedri uirtutes. quatuor. 152. 4
Cellæ vinariæ conditiones. 339. 3
Celidoniæ vnica virtus. 152. 1
Centauræ herbæ amaritudo. 143. 4
Cępæ effectus naturales. 113. 2
Cæpæ virtes naturales septem. 125. 4
Cæpæ marini uirtus naturalis. 155. 4
Ceruorum naturalis vsus. 166. 2
Ceruiætas. 184. 2
Ceruorum naturalis Amor. 186. 2
Cerui syluestris natura. 189. 4
Ceruis quamdiu crescant cornua. 208. 1
Ceruæ natura in parturiendo. 112. 4
Ceti naturalis generatio. 157. 1
Cete naturalis ꝗtus. 175. 3

Cha-

Chalybis natura. 93. 3
Charitas Caliditati terrenæ asimilatur. 6. 4
Chameleontis natura. 197. 2
Charitas asimilatur soli. 17. 3
Charitas igni asimilatur pluribus de causis. 17. 4
Charitas asimilatur argillæ. 18. 4
Charitas Gemini signo comparatur. 28. 2
Charitas multiplex. 29. 1
Charitas asimilatur Bitumini. 91. 4
Charitas asimilatur lapidi Sardio. 92. 1
Charitatis perfectio, & ordo. 94. 2
Charitas auro comparatur. 110. 2
Charitas asimilatur zingiberi. 112. 4
Charitas asimilatur radici. 116. 3
Charitas eiusq; excellentia. 117. 4
Charitatis potẽtia. 145. 4
Charitatis Dei, & proximi perfectio. 221. 4
Charitas asimilatur dorso. 228. 4
Charitatis gradus vtilitas, & perfectio. 343. 1
Charitatis vnitas quantum prosit. 368. 3
Cherub in duo super arcam. 352. 4
Choleræ rubeę effectus. 221. 3
Chrysoliti virtutes naturales. 111. 1
Christus asimilatur soli. 85. 3
Christus monti olimpo comparatur. 87. 3
Christiani Iudęi, & Saraceni quo pacto differant. 87. 4
Christus quomodo sit q̃rendus. 105. 1
Christus quomodo asimiletur petræ. 110. 4
Christus tres habuit substantias. 130. 2
Christus asimilatur Draconteæ. 155. 1
Christus flori ꝓparat. 155. 2
Christus quomodo fuit in lege Moysi figuratus. 181. 4
Christus asimilatur Gallinæ. 182. 2
Christus fuit figuratus in Vaccarufa. 218. 1
Christi quinque principalia opera. 130. 3
Christus cur binos Apostolos ad prædicãdum miserit. 258. 2
Christus se habet adeccle siam sicut vir ad uxorem. 272. 4
Christi passio oẽs aliorũ passiones excedit. 293. 4
Christi septem mysteria principalia. 309. 1
Christus stateræ comparatur. 369. 2
Christus tria præcipua nobis dedit valde uirtuosa. 387. 4.
Cibus spiritualis doctrinæ quid regrat. 231. 1
Cibi ꝓcoctio ubifiat. 233. 2
Cibus spiritualis doctrinæ qualiter sit recipiendus. 187. 3
Cibo corporali octo principalites sunt necessaria. 236. 4
Cicadæ natura. 1 9. 1
Cyclopes, an repentantur. 252. 3
Ciconiæ quinque proprietates naturales. 173. 2
Cygni naturalis vitus. 166. 4
Cygni ꝓprietas. 168. 2
Cyrogrilli naturalis vsus. 215. 4
Cygni vsus prope mortem. 172. 1
Ciliorum, seu palpebrarum officiũ, & proprietates. 254. 1
Cimini virtus multiplex. 143. 2
Cĩeris ꝓprietates, tres. 48. 1
Cinnamomi effectus naturales varij. 118. 4
Cinnamomi virtus. 130. 2
Cynomię natura. 172. 1
Cypressi forma, & virtus. 117. 1
Cypressus est ualde medicinalis. 130. 2
Cithara crucem Christi significat. 299. 1
Claustralis vita asimilatur tortugæ. 187. 3
Clericorũ pfectio. 344. 2
Clericorum dignitas in tõsura ostenditur. 372. 2
Cocleę naturalis us⁹. 42. 2
Cocodrilli pugna contra Cetum. 176. 1
Cocodrilli natura. 192. 4
Cocodrilli ꝓprietas. 197. 4
Cocodrillus quomodo decipiatur. 203. 2
Cocodrilli ꝓprietas. 216. 4
Cœcus a natiuitate quid nobis rep̃sentet. 271. 2
Cœli crystallini perfectio. 9. 3
Cœlum supremum quale sit. 10. 3
Cęli empirei dignitas diuinio; eius effectus. 30. 1
Cœlorum numerus, & ordo. 62. 4
Cœli, signa duodecim principalia. 68. 2
Cęli tres tantum cur ab Apostolo computentur. 75. 4
Cęlidonij lapidis virtus, & variatio. 97. 4
Cęnæ solemnis conditiones decem. 277. 4
Cogitationes asimilantur capillis. 231. 2
Cogitatio peccati interior sine operis consensu non tollit gratiam. 313. 2
Cogitationes malæ locum parant Diabolo. 372. 4
Cognitio humana quomodo perciplatur. 2. 2
Cognitio sui est valde vtilis. 195. 4
Colli situatio compositio, & perfectio. 260. 1
Collis naturalis proprietas.

tas. 6.2
Collogridæ virtus. 133. 1
Colubri nālis vsus. 190. 3
Colurus solstitialis, & æquinoctialis. 34. 1
Coluri duo. 68.2
Columbæ interdum sunt dolosæ. 169. 2
Columbæ naturales proprietates. 177. 1
Columbæ perfectiones plures. 178. 1
Columbarum natura circa fœtum. 361.2
Compassio est habenda peccatori. 188. 2
Comera quid, & eius natura, & significatio 70 4
Compellūtur peccatores perflagella ad regnum æternum. 387. 3
Cōpūctiones sanctæ principaliter sūt à Deo. 19. 4
Compūctionis feruor flāmæ ignis cōparat. 27. 1
Compunctionis genera quatuor. 242. 2
Compūctionis humilitas tentationum repellit sagittas. 188. 2
Concepti fœtus indicium. 235. 2
Concupiscentia carnis nebulæ comparatur. 19.2
Cōceptionis formatio quo spatio dierū fiat. 255 1
Concupiscentiæ carnalis potentia. 157.2
Confessio, & peccatorum examinatio quomodo sit agenda. 313.3
Confessionis necessitas. 345.1
Cōfessionis pfectio. 363.3
Cōfessio ante mortem est agenda. 372. 4
Confessionis frequētatio ꝗtū boni conferat. 319.1
Confiteri peccata debemus, & quomodo. 55.2
Confiteri peccata illico debemus. 187. 4
Confidēcia sanctorum est in interiori spiritu. 188 1
Coniugij honestatē seruare docēt nos Aues. 161.1
Coniugalis pudicitia quātum sit seruanda. 195 3
Conscientia quomodo sit ædificanda. 188. 3
Conscientiæ grauamē nō est sustinendum. 313.4
Cōsolationis modus qualis. 345.3
Consolationes diuinæ humilibus dantur non superbis. 373.2
Consuetudo quid sit. 319.1
Consuetudinis ptās. 345.4
Continentia triplex. 293
Continentes assimilantur margaritis. 93. 1
Continentes assimilantur castori. 187. 1
Continētia quo pacto seruetur. 373.4
Contemplatio saphyro cōparatur. 92 2
Contemplatiua vita Nucimuscatæ assimilat. 120. 1
Contemplatiua vita in qbus designatur. 161 2
Contemplatiuæ vitæ fructus. 279.3
Cōtēplanti quatuor sunt necessaria 280 2
Contemplatiua vita similis ē cellę vinarię. 339.3
Contemplatiui viri dormientibus comparantur. 373 3
Contemplatiuæ & actiuæ vitæ perfectio. 232.1
Contritionis lachrymosæ perfectio. 39.2
Contritionis humilis virtus. 188.4
Contumacia quid sit 319.1
Conuersio peccatoris corporum conuersionibus assimilatur. 26.2
Conuersiones quinque diuersorum inanimatorū corporum. 20. 2
Conuersio ad Deum non est differenda. 162.4
Conuersi nouiter ad Deū quomodo sint gubernandi. 233. 3
Conuersio sera est valde periculosa. 323. 2
Conuersio debet esse subita. 326. 2
Conuersatio nostra qualis debeat esse. 345. 4
Conuitium quid & vnde dicatur. 320.2
Cos lapis qualis. 93.4
Corporum sensibilium distinctio. 2. 3
Corporis humani infelicitas repræsentatur in puluere. 20.4
Corpora quo pacto a putrefactione præseuentur. 57. 2
Corporum humanorū cōditio & partes. 234.2
Corporis membra quomodo sint vnita eorumq; officia. 272 1
Corpus Christi sub sacramento libro comparatur. 280.1
Coralli naturalis virtus. 104.3
Cordis purificatio corallo comparatur. 104.3
Cor hominis spiritualis radici assimilari dēt. 120.4
Cor est membrum radicale animalis. 194.3
Cor serui Dei debet esse sicut semē Rosæ. 120.4
Coriandri quinque proprietates. 126. 3
Coriandri virtus. 366 1
Cor hominis quomodo sit innouandum. 163 1
Cordis vitiū Diabolus super omnia diligit. 189.1
Cordis desideria bona qū habeant efficaciā. 190.1
Cor durū quale sit. 192. 4
Cor qū generetur. 265.1
Cordis cōpunctio vino, & aceto cōparatur. 345.2
Cor mundum quomodo sit custodiēdum. 346.4
Cor Auarorum 343.1
Corneoli lapidis, ꝓt°. 107.1
Cordis castrum quomodo sit custodiēdum. 356.4
Cor nostrū tantū in Deo est collocandum. 374.1
Cornua quid mistice significent. 207. 4
Corui qūo in principio nascantur. 36. 1
Coruus valde odit Asinum. 196. 1
Corruscationis effectus. 55. 4
Correptio debet esse similis lapidi, qui dicitur cos. 93. 4
Correptio qualis esse debeat. 114. 3
Correptio pastoris qualis esse debeat. 235. 2
Correptio seuera assimilatur Carduo. 121. 1
Correptio a quo, & quomodo fieri dēat. 148. 1
Correctio viri prudentis quomō esse dēat. 154 3
Correctio quomodo, & à quibus sit agēda. 313. 4
Correctio fraterna quomodo sit agenda, & suscipienda. 347. 1
Correptio proximi quopacto dēat fieri. 388 1
Cornicis natura. 159. 1
Corniculę nālis us°. 164. 4
Cognicis proprietates naturales. 179. 3
Coturnicis natura. 173. 1
Crystalli natura. 102. 3
Crystalli pfectio. 275. 1
Crysolini lapidis color, & uirtus. 98. 3
Crysopalsi lapidis effectus. 101. 4
Croci naturales virtutes quinque. 114. 2
Crux Christi assimilatur moro. 138. 2
Crux Christi diabolum ligauit. 189. 2
Crux Christi est sicut virga Moysi. 374. 2
Crudeles homines sæpe moriunē famelici 163. 1
Crudeles homines sunt similes canibus. 189. 2
Culicis natura. 163. 2
Cucumeris virtus multiplex. 125 1
Cucurbitæ virtus. 143. 3
Cupidi de terrenis similes sunt uallibus. 21. 1
Cupiditas assimilatur radici. 121, 2
Curiosi culicibus assimilantur. 163. 2
Curiositas nouitatū est instrumētū Diaboli. 189.4
Curiositas mentis doloris vērris assimilat. 235. 3
Custodia sui mala est causa mortis aiæ. 374. 2

D

Damnati gloriā Beatorū vidēt cōfusē. 232. 4
Dānati suffragia recipere nullo mō possunt. 314 2
Damni dati culpa interdum est excusabilis. 314. 2
Damnati nequaquā culpam in Deum conferre debent. 325. 3
Dānū alicui illatum qūo posit remitti. 333. 3
Damnati qūo de inferno ad tēpus exeant 313. 3
Delectationes præsentis vitę sūt fugiēdę. 374 3
Delphini natura. 167. 4
Delphini proprietas naturalis. 169. 1
Demones solitariis frequēter insidiant. 212. 3
Dæmones assimilātur lo custis. 281. 2
Demones quom nos tēt, & repellant 347. 3
Deo cur humana mēbra attribuantur. 235. 4
Deuoti homines quomodo in bonitate proficiant. 190. 1
Deuotio pinguedini comparatur. 235. 3
Dentium dolor. 241. 1
Dentium nouem perfectiones eorumque numerus. 263. 3
Dentium dolor, seu putrefactio vnde. 241. 4
Deserti effect° plures. 54. 4
Deus qūo diligatur. 90. 1
Deus quomodo a viatoribus contempletur, et videatur. 289. 4
Deus quid sit secundum trimegistum. 76. 4
Deserti proprietates septem. 48. 4
Detractores assimilāt serpenti. 190. 4
Diaboli quomodo homines decipiant. 66. 3
Diabolus assimilatur nonnullis aīantibus. 163. 3
Diabolus Draconi comparatur. 190. 2
Diaboli fra' magna. 191. 3
Diabolus quomodo eijciatur ab homine. 169. 4
Diaboli nomen, & potestas. 276. 2
Diaboli rapacitas. 278. 2
Diaboli ignem incendentes excludi debent à sanctorum consortio. 315 1
Diabolus quopacto hominem in peccatis capiat. 374. 4
Digestio cibi quomodo fiat. 250. 2
Digitorum numerus, ac significatio eorumque nomina. 245. 2
Dignitatis status quanto altior tanto molestiis plenior. 121. 4
Dilectio fit quatuor modis. 17, 4
Dilectio proximi assimilatur tartaro. 94. 2
Dilectio assimilatur mentro. 236. 2
Diligitur Deus ab hominibus diuersimodè. 7. 3
Diligentes Deum passeribus cōparantur. 164. 1
Diligunt Deum sancti tripliciter. 268. 1
Dionius lapis. 107. 2
Diplois quid sit. 356. 1
Diptami mirabilis virtus. 126. 2
Discordia assimilatur grādini. 23. 2
Discordiæ causa. 50. 4
Diuitiæ mūdanæ mōtib' Hypborcis cōparant. 21. 1
Diuitiæ difficillimè acquiruntur. 22. 2
Diuitiæ spinis comparantur. 122. 1
Diuitū hoīum prosperitas buboni cōparat. 17. 4

Universidad de Deusto Biblioteca

Diuitiæ assimilantur pilis. 236. 3
Diuitiarum dãna. 374. 4
Doctores ecclesiæ stellis comparantur. 22. 2
Doctores ecclesiæ assimilantur montibus 22. 4
Doctoris publici, seu prælati partes. 192. 1
Doctores veri renibus assimilantur. 238. 2
Doctor ecclesiasticus octo habere debet conditiones. 285. 1
Doctrina Chri mẽtes credentiũ purificat 23. 1
Dolosus homo Mygali comparatur. 192 1
Dolosus assimilatur Vulpi. 192 2
Dñari laudabiliter subditis edocemur. 238. 3
Domus Dei multis capitur modis. 192 3
Dona spiritus sancti eorumq; effectus 285. 4
Dormire in sacra scriptura est in peccato iacere. 377. 1
Dorsi quatuor proprietates. 228. 4
Dorsi significatio. 238. 2
Dorsi dolor unde ueniat. 241 3
Dotes corporis gloriificati. 277. 1
Draconis proprietates, quamplurimæ. 190 3
Draconis naturalis vsus. 197. 3
Draconteæ virtus. 200. 3
Draconis, proprietates tres, 213. 3
Dromedarij, quatuor naturales, proprietates. 209. 3

E

EBal mons quid significet. 6. 3
Ebrietatis turpitudo. 126 3
Ecclesia Christi quando initium habuit. 23. 4
Ecclesia Christi firmamẽto comparatur 23 4
Ecclesia Dei monti Syon assimilatur. 25. 1
Ecclesiæ fidelium unitas, qualis esse dẽat. 272. 1
Ecclesia carens ep̃o multis Priuat̃ bonis. 311. 4
Ecclesiæ cura quando, & quibus casibus possit renũciari. 314. 3
Ecclesiæ uni, alligatus est ad alias ineligibilis. 316. 1
Ecclesiæ ministris quatuor sunt necessaria. 344. 3
Ecclesia Dei militãs quo fuit figurata. 348. 3
Eclipsis solis Terræ motum inducit. 36. 2
Eclipsis solis quomodo causetur. 43. 2
Echini piscis nã. 164. 4
Electi Dei stellis comparantur. 25. 2
Electi assimilantur ouibus. 193 1
Electio per inspirationẽ non est in forma iuris. 320. 2
Electionis p viã seruitij auctoritas. 323. 1
Electi Dei assimilantur seruis. 375. 2
Electri genera tria. 99. 1
Eleemosynarius sit̃is est monti oliueti. 25 3
Eleemosyna Cardamomo assimilatur. 122. 4
Eleemosyna quo qñ, & q bus sit agẽda. 348. 3
Eleemosyna assimilatur semini. 123 1
Eleemosynas saltim de superfluis facere debemus. 164 3
Eleemosyna propinquioti dignioti, & indigentiori coferenda. 316. 1
Elementa quomodo sint in mixto? 12. 1
Elementorum numerus, & natura. 27. 4
Elementorum figura, & motus. 65. 2
Elementorum variatio, & natura. 76. 1
Elephãtiũ exẽpla. 195. 3
Elephantium naturalis, vsus. 201. 3
Elephãtis benignitas naturalis erga hoiẽ. 206. 2
Elephantis proprietas naturalis. 210. 3
Elitropij seu solsequij virtus 127. 3
Eloquentia assimilatur, æri, 94. 3
Eloquentia triplex. 94. 4
Eloquentia mũdana assimilatur frodositati Arborum. 123 2
Ephimeræ ortus, & finis repentinus. 171. 2
Eparis natura. 230 3
Epilẽtiæ infirmitas 241. 2
Epilẽtię uitia tria. 250. 4
Equorum natura. 193. 3
Equi, & Cameli naturalis honestas. 196. 2
Equi proprietas naturalis. 207. 2
Equorũ proprietates naturales, 210 2
Equorũ vsus ĩ plũ. 275. 4
Eremi qualitates. 65. 4
Erubescẽtes bñfacere qd agere debeant. 375. 3
Erucæ proprietates naturales quatuor. 197. 4
Eschites lapis in nidis inuenitur Aquilatũ. 95. 2
Eschites lapis est preciosus. 170. 4
Euangelistæ Equi Christi fuerunt. 193. 2
Euangelistæ quatuor quo fuerũt figurati. 286 3
Euangeliũ triplici lingua cur fuit descriptũ 276. 2
Eucharistiæ sacrãmẽtum assimilatur lapidi Diacleti. 95 1
Eucharistię dignitas. 375. 4
Exaltat Diabolus hominẽ ut eũ frangat. 164. 4
Excoicatus assimilat morsui Canis rabidi. 193. 4
Excommunicatus assimilatur Adæ. 316. 4
Exemplar in actibus virtutum duplex. 1. 1
Exercitij corporalis modus, & vtilitas. 242. 3
Exhortatio ad benefacien dum quomodo fieri debeat. 123. 3

F

Fabæ ỹtus naturalis. 146. 1
Fabæ proprietates naturales. 154. 1
Fabæ ỹtꝰ naturalis. 150. 4
Falcõis naturalis usꝰ. 175. 4
Falconis proprietates septem. 177. 3
Fallitas quot modis committatur. 317. 2
Falsus testis tribus est obnoxius personis. 323. 1
Fatuus non debet sapienti sociari. 194. 1
Familiæ proprietates. 81. 1
Fautor mali quis dicatur. 318. 1
Febris quid sit, & ipsius species. 249. 3
Fellis effectus septẽ. 221. 1
Fœni naturalis ỹtꝰ. 118. 3
Fœni proprietas. 121. 4
Fœni virtutes naturales. 125. 1
Fœniculi virtutes quam plurimę. 151. 4
Ferti naturales utilitates. 98. 4
Fernor deuotæ mentis multum prodest. 165. 2
Fernor spiritus consumit lasciuiam carnis. 194. 1
Fernor spiritus, quid in sanctis viris operet. 349. 1
Festa Iudæorum, & modus celebrandi institutionisq; causa. 371. 4
Ficus quomodo fœcundetur. 120. 4
Ficus sterilis medicina & quomodo sterilescat. 123. 4
Ficus proprietates naturales. 126. 4
Ficus p̃cipuè Ægiptiacæ uirtus. 151. 2
Fides sluo cõparat. 27. 2
Fidei effectus varij. 33. 2
Fides Christi assimilatur lapidi carbũculo. 95. 2
Fides sanctorũ assimilat lapidi Amiathon. 95. 4
Fides Christi est primum salutis, fundamentum. 96. 2
Fides Argento uiuo comparatur. 110. 2
Fides assimilatur Amigdalo. 124. 1
Fides quomodo sit substantia. 124 1
Fides assimilatur caitaneæ. 124. 3
Fides assimilatur sinapi. 124. 4
Fides ad inuisibilia quærẽda nos trahit. 194. 2
Fides ecclesiæ cuti seu pelli comparatur. 239. 1
Fidei significata, & quod quis fidelis multis potest dici modis. 318. 2
Figurarũ distinctio. 76. 3
Fidelium Christi status quomodo fuit figuratus. 349. 2
Fidẽ Diabolus principꝰ conatur auferre. 376. 3
Filij Dei æterna generatio. 86. 2
Filius Dei verus est deus, & homo. 87. 2
Filius imitari non debet uestigia mali pris. 125. 1
Filios fore pios erga parẽtes Aues docent. 165. 2
Filiorum obligatio erga parentes. 194. 2
Filij quo sint a parentibus educandi. 209. 2
Filij tenentur parentibus auxiliari. 272. 4
Filius Dei adoptiuus qs multis dici. ur modis. 318. 3
Filiorum quãta sit obligatio erga parẽtes. 327. 3
Filij in tenera ætate sunt instruendi. 348. 4
Fimi genus triplex. 348. 1
Firmamenti materia, & creatio. 23. 4
Firmamẽti potẽtia. 31. 2
Firmamenti, pulchritudo, 275. 1
Flagella diuinæ iustitiæ sagittis cõparat 349 3
Flagella Dei sunt nuntii Dei. 387. 2
Flammæ ignis proprietates. 27. 1
Florum natura varia. 112. 3
Florũ uirtutes uarię. 148. 4
Florum tres naturales proprietates. 154. 4
Florum varietas eorumque virtutes naturales. 155. 2
Fontis proprietates, & perfectiones. 15. 4
Fontium nonnullorum proprietates admirabiles. 32. 3
Fomes peccati quo possit mitigari. 118. 4
Formicæ natura. 196. 1
Formicæ prudentia naturalis. 208 3
Fortitudo assimilatur ferro. 110. 3
Fortitudo virorum spiritualium Barbæ comparatur. 239. 2
Fortuna assimilatur fœno. 125. 1
Fructus spiritus duodecim signis cœli comparantur. 27. 3
Fructus in arbore quomodo generẽtur. 134. 1
Fructuum bonorum proprietates plures. 135. 2
Fructus quomodo perficiantur, & maturentur. 136. 2
Fraudulentus homo cancro comparatur. 166. 1
Fraxini naturalis virtus. 127. 1
Frontis proprietates quatuor. 262. 3
Frumentum quo pacto conseruetur. 125. 4
Fumi effectus naturales septem. 60. 4
Fummus terræ, herba quantas habeat uirtutes. 150. 3

G

GAlaxiæ circulus. 33. 3
Galaxia qd eiꝰq; quatuor proprietates. 78. 3
Galli natura, & proprietas. 164. 1
Galli significatio. 166. 2
Galli naturales vsꝰ. 169. 4
Gallus preciosum lapidem

Universidad de Deusto Biblioteca

dem portat inuentricu lo. 1175.3
Garyophyli, perfectiones. 149.1
Garizim montis locus, & uirtus. 6.3
Garrulus, & gulosus hõ Graculo assimilat. 166.1
Gaudiũ multiplex. 29.4
Gelboe mentes cur sint steriles. 37.4
Gẽmarũ varia origo. 105.4
Genuũ proprietates quatuor naturales. 240.4
Germen quid sit. 133.4
Gineræ virtus. 139.4
Giij gen. legũinis. 144.4
Glebæ terræ effect. 54.3
Gliris naturalis vs. 188.3
Gliris proprietates. 194.2
Gloria æterna beatitudinis vbi sit. 30.1
Graculi proprietates naturales. 166.1
Grandinis quinque proprietates. 21.2
Granũ frumenti quomodo augeatur. 343.4
Gryphium montes custodientiũ ferocitas. 178.4
Gra gratũ faciẽs firmamẽto assimilatur. 30.4
Gratia Dei Rori comparatur. 31.2
Gratia Dei assimilat fluuio egredienti de paradiso. 32.1
Gratia Dei assimilatur ispidi. 96.2
Gra Dei quopacto in corde cõseruatur. 95.4
Gratia Dei oleo comparatur. 125.2
Gratia Dei quomodo in anima cõseruet. 125.4
Gra diuinæ effect. 166.2
Gratia spũalis assimilatur mẽbra radicali. 194.3
Gratia Dei assimilatur medullæ. 239.4
Gra Dei p vnũ actũ peccati mortalis tollit. 319.3
Gra Dei nõ infundit nisi recte dispositio. 376.3
Gratos eẽ bñfactorib. pãtheræ nos docẽt. 194.3
Gruis, & Anseris naturalis vsus. 176.2
Gregorij Nazãzeni la. 1.2
Gruis natura. 186.2
Gulæ vitium, quid efficiat. 126.1
Gulæ delitias nõ natura, sed uoluptatis, culpa introduxit. 126.3
Gulosus est ad contẽplãdum ineptus. 166.4
Gulosi assimilantur Miluis. 166.4
Gulosus Vrso assimilatur. 194.4
Gulæ uitiũ quomodo curetur. 194.4
Gulæ, & luxuriæ vitium pręcipuè est in magnis uiris. 199.4
Gulositas, & voracitas gutturi cõparat. 240.1
Gulæ vitiũ quantum sit animæ nociuũ. 240.3
Gustus Perfectiões quinque. 265.2
Gutturis, proprietates. 240.2

H

Hædere uirtus triplex. 141.4
Hædere proprietas. 144.1
Hædere virtutes naturales. 145.3
Hædi naturalis vs. 198.4
Hædi pellis virtus. 214.4
Hãnibalis interitus. 215.2
Hebeni virtus. 150.3
Helleboti virtus multiplex. 141.4
Hæreticorum, seu hypocritarum fraus. 165.4
Hæreticus, & hypocrita Pãtheræ cõparat. 197.4
Hæretici, & schismatici filijs viperæ comparantur. 212.1
Hęretici assimilantur lupis. 212.2
Hæreticorum malignitas. 288.1
Hęreticorũ prauitas. 295.3
Hæretici sacram scripturam de prauantes quã pœnã mereant. 319.3
Hepatis effectus tres naturales. 242.1
Hericij naturalis prudentia. 208.4
Hericij natura. 198.3
Hiænæ natura. 196.3
Hyades stellæ septem. 32.2
Hyemis qualitates. 69.3
Hyacinti naturales effectus varij. 104.3
Hydropisis effectus varij, & distinctio. 222.2
Hydropisis quid. 242.2
Hydropisis septem effectus naturales. 248.3
Hypocrita assimilatur aricalco. 98.2
Hypocrita umbrę nucis comparatur. 128.4
Hypocrita assimilat Arũdini. 128.3
Hypocritarũ natura. 129.3
Hypocritę, & hęretici sęipsos, ac alios decipiunt. 167.1
Hypocrita assimilat structioni. 168.2
Hypocritarum malitia, & fraus. 192.2
Hypocritarum vsus malus. 197.4
Hypocrisis species quatuor. 288.3
Hypocritarum malignitas. 296.2
Hypocritæ libris falsis cõparantur. 350.1
Hypocritarum falsitas. 377.4
Hypocẽtauri natura. 212.1
Hyssoppi virtus naturalis. 127.4
Hyrundinis natura. 160.4
Hyrundinis naturales proprietates. 180.2
Homines varijs in locis ad diuersa adaptantur. 40.3
Hominis status in vita spirituali. 69.3
Hominis vita fauillæ assimilatur. 81.1
Homo ex quatuor quomodo compositus sit elementis. 82.2
Homo cur sit staturæ recte. 82.3

Homo bonus assimilatur arbori bonæ. 113.3
Homo bonus cruco assimilatur. 114.2
Homo inconstans assimilatur sycomoro. 128.1
Hoẽs mali cõparant ziziphijs. 129.3
Homo perfectus assimilatur Ardeæ. 174.2
Homo cur statura recta sit formatus. 184.2
Homo quo pacto brutis comparetur. 186.1
Hõ quõ potentiã Diaboli effugere possit. 191.3
Homo assimilatur leopardo. 196.4
Homo quid sit. 218.3
Hominis miseria. 219.3
Homo triplici modo sit seruus peccati. 252.1
Homo cur à Deo creatus sit. 273.1
Homo impatiens semper quærulus. 350.4
Homo quomodo fiat similis Deo. 360.4
Hominẽ tria reddunt solicitum. 361.2
Humanæ vitæ corporalis fragilitas. 81.1
Hũanæ vitæ breuitas. 81.3
Humana uita vento comparatur. 82.2
Humilitatis pfectio. 97.3
Humanæ productionis, principia tria. 100.1
Humerorũ officiũ. 25[illegible].3
Humilitatis virtus quantum hoi prosit. 127.1
Humilitas assimilat Bdellio. 127.2
Humilitas assimilat hyssopo. 127.4
Humilitas assimilat Anetho. 128.1
Humilitatis pfectio. 195.4
Humilitas assimilatur genibus. 240.3
Humilitatis meritũ. 350.1
Humilitas mẽtis sterqlinio cõparatur. 370.4

I

Iacob scala quid significet. 279.1
Iaspidis species proprietates, & virtutes. 95.4
Iaspidis vis. 104.1
Iaspidis, & sardinis proprietates. 290.3
Ieiunij virtus. 4.1
Ignis proprietates. 3.3
Ignis substantia, & natura. 10.1
Ignis sphera nobis est inuisibilis. 10.3
Ignis, quomodo in hæc inferiora descẽdat. 10.4
Ignis i ꝓprio loco nõ idiget aliena materia. 11.1
Ignis plures effectus. 17.4
Ignis ꝓprietates tres. 51.3
Ignis perfectiones naturales. 66.3
Ignis iferni ꝓpetuitas. 16.2
Ignorantia ind ucit peccatum. 36.2
Ignorantia assimilatur tenebræ. 36.3
Ilicis ꝗtutes q̃tuor. 138.4
Impœnitentiæ finalis gratuitas. 166.3
Impatiens assimilatur Vrso. 197.1
Imperseuerantes assimilantur satyris. 197.1
Immundi quales reputabantur in lege. 241.2
Infantes quomodo sint gubernanda. 233.3
Inferni ignis orribilitas. 51.3
Inferni ignis, quomodo sit in extinguibilis. 98.1
Infernus cui comparetur. 350.3
Inferni pęnæ meditatio. 377.4
Inferni pęna non oibus est æqualis. 381.4
Infirmitatis mortalis signa septem. 363.1
Infirmorũ ꝗfideriũ. 377.1
Ingratitudinis grauitas. 167.3
Ingratitudo quid sit. 80.1
Incensi, seu thuris virtus. 137.2
Inconstans homo assimilatur Mercurio. 36.1
Inconstantis hominis natura. 167.2
Incesti peccati grauitas. 196.2
Inconstas homo assimilatur hianæ. 196.3
Incorrigibiles sunt, eradicandi. 241.2
Incontinentia coniugalis euitanda. 196.3
Infirmitatis remediu est principaliter à Deo petendum. 196.4
Ingenium interdum plus quã vires ualet. 169.4
Incubi ꝓprietates 268.3
Iniuria quot modis inferatur. 320.3
Innocentia qualis sit vera. 193.1
Inobedientia grauis est culpa. 320.1
Instabilis homo chameleonti assimilat. 197.2
Intentio assimilatur radici. 128.2
Intentio bona non liberat à pœna si opus sit illicitum. 321.3
Intentio bona ad operandum requiritur. 335.3
Interstitia tria sunt. 42.2
Inuidia quid ipsiusq; malignitas. 168.2
Inuidiæ inuidiosorumq; peruersitas. 197.2
Inuidia assimilatur dolori dentium. 241.4
Inuidia unde dicatur, & inidi natura q̃ sit. 351.1
Iouis conditiones quatuor. 58.4
Iracundi hominis peruersitas. 52.4
Iordanis flumen figura fuit baptismi. 15.3
Ira pro zelo iustitiæ est bona. 68.1
Iræ damna iratorumque praua natura. 70.2
Irę gradus tres. 250.1
Iracundi hominis mens qualis sit. 351.2
Iracundi natura, & uariatio. 378.1
Ira Dei quo serior, eo gratior existit. 381.1

Irę detestatio. 21. 3
Ira Dei assimilatur Iridi. 36. 4
Ira quomodo in Deo existat. 37. 1
Ira humana duplex 37. 2
Iridis tres proprietates, & nomina varia. 36 4
Iridis generatio. 63. 4
Iridis figura, & significatio. 64. 1
Iridis lapidis perfectio. 101. 1
Iridis calores principales. 290. 3
Isboseth exemplũ. 374. 2
Iudæorum mos, & abusus. 87. 4
Iudicandus no est homo secundum apparentiã carnis. 168. 3
Iudicare non debemus secundũ exteriora. 198. 4
Iudici duo sunt necessaria. 234. 4
Iudicium extremum quo modo fiat. 321. 4
Iudicium temerarium est uitandum. 322. 2
Iudicis pfectio. 322. 3
Iudidicij dies assimilatur portæ. 351. 3
Iudicium temerarium vnde proueniat. 351. 4
Iudicij extremi effectus. 378. 2
Iudicans aliorum vitia ipse immunis a uitiis esse debet. 378. 2
Iudices omnes munera reijcere debent. 379. 4
Iudici, & rectori, quæ sint necessaria. 98. 1
Iuniperi virtus naturalis. 112. 4
Iuramẽtum quando possit violari. 312. 4
Iusquiami naturalis virtus. 113 3
Iustitiæ distinctio, & perfectio. 60 1
Iustus assimilatur palmæ. 128. 4
Iustitiæ punitiuæ effectus. 180. 2
Iustitiæ distinctio, & perfectio. 210. 3
Iustiæ excellentia. 245. 3

L

LAbiòrum sex naturales effectus. 242. 4
Lac quid sit. 235. 1
Lacertæ naturalis vsus. 187. 2
Lachrymarum compunctio assimilatur pluuiæ. 19. 4
Lachrymarũ cõpunctio aquæ assimilatur. 38. 3
Lachrymarum vtilitas, & perfectio. 127. 2
Lachrymarum compunctionis vis. 168. 4
Lachrymaum potentia. 199. 1
Lachrymarum compunctio quãtũ prosit. 351. 4
Lactis substantia. 193. 2
Lactucæ perfectio. 128. 2
Lactucæ virtus. 152. 1
Lactucę caprinęuis. 139. 4
Lacus proprietates septem. 52. 4
Lapidum octo propiferates. 86. 3
Lateris tres proprietates. 225. 3
Lasciui homines campo assimilantur. 40. 1
Lauri virtus dignitas, & securitas. 145. 2
Leges humanæ telis Aranearũ assimilant. 199. 1
Legum necessitas omnisque ipsius explanatio. 310. 1
Lentis virtutes. 139. 2
Leones quopacto capiantur. 187. 4
Leopardi usus nãlis. 189. 3
Leo omni anno quartanam patitur. 196. 4
Leo coitum leenæ cum pardo cognoscit. 205. 1
Leo victoriosus, fuit Christus. 308. 3
Leõtophoi potẽtia. 205. 3
Leones quomodo nascantur. 206. 1
Leonis vsus nãlis. 207. 3
Leonũ quatuor proprietates. 210. 3
Leporum proprietates, nãles quatuor. 211. 2
Lepræ species, & damna. 225. 4
Lepræ immunditia, quid significet. 241. 2
Leprosi quomodo olim mundabantur. 253. 2
Lethargiæ tria damna. 253. 2
Lex Diuina quomodo a lege differat humana. 323. 2
Liberum hominis arbitrium nullo modo cogi potest. 2. 1
Liguri lapidis proprietates. 101. 2
Libani montis altitudo. 50. 2
Limacis natura. 217. 2
Lilii nãlis pfectio. 153. 3
Lyneis naturalis virtus. 197. 3
Lingua maledica est cã discursionis amicitię. 40. 2
Lingua cur sic formata sit in homine. 219. 2
Linguæ pprietates. 265. 4
Linguæ bonæ, & malæ qualitates. 270. 1
Lingua est semper refrenanda. 362. 3
Lingua contumeliosa fiagello comparat. 378. 3
Linum quanto perficiatur labore. 357. 2
Locustarum natura insatiabilis. 166. 4
Locus non sanctificat, hominem, sed homo locum, 324. 1
Loqui qualiter dẽ amus labia nos docẽt. 242. 4
Loqui irreprehensibiliter volens quid agere debeat. 378. 3
Ludi chorearumque saltus inordinati psagiũ sunt mali exitus. 169. 1
Lucis proprietates septem. 44 2
Lucis quatuor proprietates. 64. 3
Lucis varij effectus. 86 3

Lucerna semper ardens. 16. 2
Lunæ proprietates, & defectus. 2. 4
Lunæ natura, & situs. 5. 4
Lunæ dominium in rẽbus inferioribus. 6. 1
Lunæ varia nomina. 6 2
Lunæ quamplurimi effectus. 42. 1
Lunæ proprietates plures. 53. 2
Lunæ defectus. 277. 2
Lunæ mutatio. 291. 4
Lupi naturalis vsus. 215. 3
Lupi effectus naturales plures. 190 4
Lupinorũ virtus. 129. 2
Luciniæ natura. 160. 2
Luxuria assimilatur igni. 41. 1
Luxuria est ignis consumens. 51. 3
Luxuria assimilatur sulphuri. 99 3
Luxuriæ damna. 99. 4
Luxuria quid sit, & quãtũ mali afferat. 152. 3
Luxuriosus assimilat Porco. 199. 3
Luxuriæ mediatrices graue committunt peccatum. 324. 1
Luxuria quomodo accendatur. 378. 3

M

MAgnetis, quatuor proprietates naturales. 97. 2
Magnetis effectus naturales tres. 108. 1
Mali interdum Columbis comparantur. 169. 2
Mali cur bonorum fugiãt societatem. 384. 2
Mali arboris proprietates. 145. 2
Mali cur interdum exaltẽtur. 349. 1
Malo granata arbor. 140. 4
Maluæ succus quantum prosit. 130. 1
Mammillæ mulieris nãles proprietates. 234. 4
Mandata Dei, quomodo sint obseruanda. 378. 4
Mandibulæ effectus tres. 220. 3
Mandibularum significatio. 236. 1
Mandragorę natura. 120. 1
Mannæ desérti proprietates. 359. 4
Mannæ degustatio quid agebat. 386. 4
Manus ac pedes, quid significent. 216. 3
Manus proprietates. 229. 3
Manuum officia naturalia. 245. 1
Mãsuetudinis bona. 352. 2
Mahometica lex quid boni contineat. 88. 1
Margaritarũ generatio, & proprietates 93. 1
Maria Virgo assimilatur Soli. 41. 2
Mariæ Virginis dignitas, & excellentia. 41 2
Mariæ Virginis ætas 43. 2
Maria Virgo cur dicatur stella maris. 43. 4
Maria Virgo luci comparatur. 44. 2
Maria Virgo assimilatur Auroræ. 45. 1
Maria Virgo assimilatur terræ. 46. 3
Maria Virgo Calcedonio, & smaragdo comparatur. 100. 1
Maria virgo vera est stella maris. 110. 4
Maria virgo quomodo in vtero matris fuit santificata. 118. 4
Maria Virgo assimilatur Cedro 130. 2
Maria virgo cypresso comparatur. 130. 2
Maria virgo quõ uocetur mulier. 277. 1
Maria virgo Soli comparatur. 250 2
Marię Virginis figurę quã plurimæ. 290. 4
Maria Virgo multis modis fuit illuminata. 291. 3
Maria Virgo assimilatur Arcę testamẽti. 291. 3
Marię Rubri, pprietas. 39. 3
Mare tribus modis moraliter accipitur. 42. 4
Maris proprietates septem. 40. 1
Maris pericula varia. 48 2
Mare est lunæ imitatiuum. 48. 4
Maris proprietates plures. 52. 2
Maris proprietates nõnullæ. 56. 3
Maris vtilitas. 74 3
Marmoris proprietas, & varietas. 91 3
Martis planetæ natura. 54. 1
Mars planeta ad quid natum inclinet. 70. 4
Martires assimilantur palmis. 32. 2
Masculus fœminam in quatuor excedit. 260. 4
Mãsuetudinis bona 352. 2
Matrimoniũ spũale carnali comparatur. 324. 2
Mrimonij distictio. 324. 3
Mechanicæ artes, quæ sint. 337. 1
Medici quid obseruare debeant circa infirmos. 43. 4
Medullę quinq; naturales effectus. 239. 4
Melãcoliæ vis, & effectus varij. 220. 3
Melancoliæ, damna. 269. 3
Memoria assimilatur ventri. 242. 2
Memoriæ quatuor modis auxiliari possumus. 243. 2
Mendacij variæ species. 317. 3
Mendacij grauitas. 352. 2
Mensis lunaris acceptio. 4. 4
Mensis, unde dicatur. 43. 1
Mens hominis assimilatur pectori 243 3
Mentum quomodo fuit necessarium. 236. 1
Mercennariorum vsus. 383. 3
Mercurij, propietates, tres.

tres. 73.3
Meridianus circulus. 68.2
Merguli natura. 168.4
Merguli proprietas naturalis. 174.4
Megalis natura. 192.1
Milij semina quantũ prosint. 133 4
Milui immunditia & gulositas. 166. 4
Milui natura in principio & in fine vitæ. 167.3
Milui naturalis vsus in uolatu. 171. 1
Miracula facultatem naturæ excedunt. 34. 1
Miracula omnia principaliter sunt a Deo. 325.2
Myrrhe arboris naturalis virtus. 142. 1
Misericordia assimilatur lapidi iridi. 101.1
Misericordia assimilatur oleo. 132. 3
Mititas quid sit. 16. 1
Modestia morum qualis esse debeat. 244. 1
Missæ mysteria quam plurima declarantur 376.4
Monachi & solitarij piscibus assimilantur. 169.3
Monstra humana varia. 252. 3
Montes quopacto in terra causentur. 19.4
Montium sythiæ pretiositas,& asperitas. 22.1
Montium octo proprietates. 22. 4
Montis synai octo perfectiones. 47. 1
Montium proprietates nõ nullę. 59. 1
Montiu natura varia. 72.4
Mortis memoria in cinere representatur. 48.1
Mortis hora cur incerta. 82. 4
Mors hominis colloquintidæ comparatur. 133.1
Mortuus mundo tribulationes non timet 133.1
Moti fructus quantum prosint. 138.2
Mortis, & iudicij memoria valde prodest. 169.4
Mors assimilatur Hiænæ. 200. 2
Mortis memoria valde est vtilis. 200. 3
Mors cur fortis dicatur. 239. 3
Mors sanctorum somno comparatur. 244. 2
Mortis nuncij. 250. 3
Mortis vtilitates, & effectus plures. 255. 4
Mors triplex designãs tres pnitiæ effectus. 256.1
Mors citius in vadit aliquado iuuenes quã senes. 379. 1
Mortuus mundo quis dicatur. 379.2
Mortui hominis effectus. 383. 1.
Mugilis piscis natura.178.4
Mulieres quædam vetulæ sunt cornicibus similes. 179. 3
Mulierum ornatus cui cõparetur. 200.4
Muli naturalis proprietas. 202.1
Mulierũ proprietates duo decim. 223.3
Mulieris ornatus est sicut rete Diaboli. 354.4
Mulierum consortium est valde fugiendum.376.4
Mulier prima quomodo à Diabolo fuit tentata. 378. 3
Mulieres nimis ornatæ sunt incendiarię Diabo li. 380. 3
Mundus est locus periculis plenus. 48. 2
Mundus assimilatur mari. 48.2
Mundus assimilatur deserto. 48. 4
Mundus assimilatur speluncæ. 49. 2
Nundus mari vitreo assimilatur 293.3
Mundi vniuersitas cui cõparetur. 352.3
Mundi amator qualis sit. 370.1
Munera placant animum iudicis, & corrumpunt. 200. 4
Murenulæ serpentis quæ natura. 171.1
Muriũ naturalis vsus 184.1
Musicæ partes tres. 77.1
Musicæ primus inuentor. 347. 1
Muscardus paruulas capit Aues. 175.4
Muscarum virtus. 188.4
Mus potu moritur. 189.4
Musci origo. 193.4
Mustum quo pacto in suo dulcore cõseruet. 339.4
Mustum quomodo cognoscatur an sit purũ.365.1
Mutatio hominis multiplex. 49. 2

N

NArdi naturalis virtus. 130. 3
Nasi effectus & proprietates quinque. 266.2
Nassa quid sit. 350.3
Nauis est anima humana. 15.4.
Nauis partes quid significent. 301. 2
Nauigantium consuetudo. 357.3
Nazareorum consuetudo. 382.3
Nebulæ septem proprietates. 19.2
Nebulæ tres proprietates. 20.4
Nemorũ effectus sex.263.1
Nicticoracis natura.163.4
Nilus fluuius gignit æquos. 171. 3
Nitri proprietas. 96.4
Nitri naturales virtutes. 102.4.
Niuis septem effectus naturales. 56. 1
Niuis effectus naturales plures. 373. 1
Noe plantauit vineã.348.1
Nubis effectus naturales septem. 45 1
Nubis pprietates sex.52. 1
Nubium variatio. 63. 3
Nubis effectus tres. 67.1
Nucis vmbra est valde noctua. 221.4
Nucis muscatæ perfectio. 220. 3
Nucis virtº naturalis 142.1
Nucis muscatæ perfectiones plures. 144. 4
Nutricis perfectiones tredecim. 260. 3

O

OBediendum est superiorum mandato celeriter. 50.1
Obedientes debent cruribus comparari 244.3
Obedientiæ tria sunt necessaria. 245.4
Obedientia nõ respicit præcipientis sanctitatẽ sed auctoritatem 326.2
Obediẽti Deo omnia obediunt. 380. 1
Obliuio quid sit. 251. 2
Ocij detastatio. 5. 3
Ocij damna. 16.4
Ocium semper est fugiendum. 151. 2
Ociũ vitare debemus omni tempore. 170. 4
Ocium fugere debemus. 246.4
Ocium viris spiritualibus quantum obsit. 256. 2
Ocij quinque mali effectus. 271. 3
Ocium multum animæ nocet. 340. 2
Ociosus homo locum facit Diabolo. 380. 4
Oculi animæ q sint. 232.4
Oculorum natura. 254 2
Oculorum proprietates naturales septem. 258.1
Oloratus quinque perfectiones. 262. 1
Officia diuina quomodo sint a religiosis dicenda. 201.4
Oleaster quid sit. 151.2
Olei perfectiones. 121. 3
Olei triplex virtus. 132.4
Olympi montis altitudo maxima. 3. 2
Olympi montis altitudo & descriptio. 87.3
Oliueti montis perfectio. 25.3
Oliueti montis significatio. 58. 3
Oliueti mõtis effectus.61.1
Oliuarum virtus. 120. 1
Oliuæ virtus varia. 130.3
Oliuæ quomodo maturescant. 144.3
Onagri natura. 192. 1
Onagri proprietas naturalis. 201.4
Onychini lapidis color, & virtus. 90. 4
Onychyni pprietas. 96.3
Operis rotiº distinctio.2 3
Opera pœnitentium assimilantur fructibus arborum. 135.2
Opera mala malis fructibus assimilantur. 137.3
Opera bona in peccato facta,quid prosint. 251. 1
Opera humana assimilantur manibus. 245.1
Opus bonum est occultandum. 201.3
Orationum effectus. 63.2
Orationis perfectio. 120.2
Oratio assimilatur guttæ. 136.3
Oratio assimilatur Rutæ & incenso. 137.1
Orationis vtilitas,& locus. 188. 4
Oratio cum ieiunio debet copulari. 246. 2
Orationes sanctorum quales. 299. 2
Orationis effectus, & quid sit. 354.4
Orationis confessionisque efficacia. 385 3
Ordo fratrum prædicatorum assimilatur monti lybani. 50.2
Ordei naturalis virtº.153.1
Ordo sacer antequã conferatur quid sit agẽdum. 313. 3
Oris officia naturalia quatuor. 257. 4
Oris variæ similitudines. 362. 3
Orizontis circulus 34. 1
Ornatus corporis est signũ meretricij, & luxuriæ. 380. 3
Ossis proprietates naturales. 271.3
Ouium proprietates,& vtilitates naturales. 193.1

P

PAcis bona. 69. 1.
Palati effectus, & significatio. 254.2
Paleæ lenitas. 349.1
Paliuri virtus naturalis. 142. 3
Palmæ virtº duplex 129.1
Palmæ naturales virtutes quinque. 131.1
Palmæ excellentia. 132. 2
Palmitum,pprietates quinque. 149.2
Palpebrarum proprietates. 254.1
Panis vtilitas. 156.4
Pantheræ proprietas.187.2
Pantheræ natura. 191.4
Pantheræ vsus naturalis. 197.4
Pantheræ gratitudo naturalis. 194. 3
Papa alterius potest subdi iudicio. 322.3
Papæ auctoritas. 326.3
Papa potestatem tum corporalem tum spiritualẽ habet. 331.4
Papa cur petri baculo nõ vtatur. 345. 1
Papilionis natura. 197.4
Paradisi terræstris flumina. 32.2
Paradisi terræstris locus, & perfectio. 340.4
Paralellus circulus. 33.3
Paralisiæ effectus tres. 251. 3
Pardi naturalis vsus.195 4
Passio Christi assimilatur monti Moriam 51.1
Passionis Christi meditatio quantum boni afferat. 138.1
Passio Christi valde ad amorem cor nostrum inflammat. 380. 4
Passeris naturalis vsº.164.1

Passeris significatio. 181.4
Pastoralis cura assimilatur mammillæ. 234.4
Patientia vera qualis sit. 29.3
Patientia assimilatur Auro. 101.3
Patientiæ bona quam plurima quæ cappari comparatur. 138.3
Patientiæ Christi exemplũ valde nobis pdest. 164.4
Patienter sunt tollerandæ pœnæ in hoc mundo. 199.2
Patientia assimilatur Rosæ. 355.2
Patientia in tribulatione cognoscitur. 381.1
Patientia facit hominum victorem. 202.3
Patris amor erga filiũ eiusque obligatio. 272.3
Pauonis pulchritudo. 163.4
Pauonis fimus valde est medicinalis. 168.1
Pauper spiritu Abieti comparatur. 139.1
Pauperum varia fortuna in hoc mũdo, & in alio 171.1
Paupertatis bonum & diuitiarum damnũ. 374.4
Pax multiplex. 28.4
Peccatum igni comparatur. 51.3
Peccatum assimilatur tonitruo & mari. 52.2
Peccatum igni comparatur. 95.3
Peccatorum capitaliũ declaratio & grauitas 102.1
Peccati vetustas quomodo eijciatur. 114.2
Peccata capitalia describũtur. 129.4
Peccatorum capitalium similitudo varia. 137.3
Peccatorum opera fructibus corruptis assimilantur. 138.1
Peccator est per naturam bonus per culpã malus. 139.2
Peccator assimilat Absyntho. 139.3
Peccatum assimilatur porro. 140.1
Peccatum quanta mala gignat. 140.1
Peccatorum capitalium comparatio. 154.4
Peccatum in spiritum sanctum quale sit. 166.3
Peccatum assimilatur pisci ephimeræ. 171.2
Peccati grauitas, & quomodo fiat mortale. 171.
Peccatorum similitudines plures. 171.4
Peccatorum omnium grauitas. 202.4
Peccator cani comparatur. 202.4
Peccator assimilatur talpæ. 203.3
Peccatum senio assimilatur. 247.3
Peccatorum plures similitudines. 248.1
Peccatum assimilatur Paralisiæ. 250.2
Peccator seruo malo comparatur. 251.3
Peccatorum multorum cõparatio. 252.3
Peccati damna. 269.1
Peccatorum effectus mali quam plurimi. 294.1
Peccati malignitas & grauitas. 327.4
Peccator assimilatur cœco. 356.2
Peccatorum recidiuatio quantum noceat. 359.2
Peccatum quantum sit ab homine fugiendum. 381.2
Peccator assimilatur cœco & defuncto. 381.3
Pectoris proprietates naturales quatuor. 243.3
Pedis quinque perfectiones naturales. 221.4
Pellicani proprietas admirabilis. 167.3
Pœnitentia assimilatur tonitruo. 55.1
Pœnitentiæ perfectio varijque effectus. 55.1
Pœnitentia terræ assimilatur. 58.4
Pœnitentia est omnium vitiorum expulsiua. 102.1
Pœnitentia assimilatur Nitro & & Auripigmento. 102.4.
Pœnitẽtiæ perfectio. 102.3
Pœnitentiæ vtilitates plures. 115.2
Pœnitentiæ similitudines plures. 140.4
Pœnitentiæ gradus. 142.1
Pœnitentia assimilatur arbori Aloes. 142.3
Pœnitentia assimilatur Absynthio. 142.4
Pœnitentia quid sit. 171.2
Pœnitentię fructus quam plurimi. 172.3
Pœnitentia lachrymosa facit Deũ simulare peccatum. 205.1
Pœnitẽtię vtilitates. 205.3
pęnitentiæ perfectio. 221.3
Pęnitentia assimilatur Pulmoni. 253.4
Pœnitentia duplex. 254.2
Pœnitentiæ veræ fructus. 294.3
Pęnitentiæ vtilitas quanta sit. 331.1
Pœnitentiæ distinctio, & quæ sit perfectior. 357.1
Pœnitens debet esse parturienti similis. 381.4
Perdicis fraudulẽtia. 165.4
Perdicis proprietas. 162.2
Peregrini sunt pia charitate adiuuandi. 174.1
Personæ diuinæ quomodo distinguantur. 75.1
Perseuerantiæ necessitas. 58.5
Perseuerantia lauro comparatur. 145.2
Persecutores innocentiũ crudeliores sunt belluis 165.4
Perseuerãtia in bono opere est habenda. 174.3
Perseuerãtiæ virtus. 202.3
Perseuerantia quantum sit homini necessaria. 357.3
Perseuerãtia in bono operæ est necessaria. 380.3

Perseuerantiæ necessitas. 382.2
Petræ proprietates. 110.4
Pestis remedium. 345.3
Petrosellini virtus. 113.1
Phœnicis longitudo vitæ. 172.3
Phlegmatis effectus tres. 243.4
Piger homo cui comparatur. 382.3
Pili quomodo radicitus euellantur. 103.
Pigritia superfluo somno comparatur. 256.2
Pilorum proprietates quatuor. 226.3
Pili quomodo nascantur. 254.2
Pinguedinis effectus quatuor. 235.3
Pini arboris naturalis vsus. 110.4
Pini proprietas. 125.1
Pini virtus naturalis. 129.3
Pini proprietas. 133.2
Pineæ perfectiones 146.4
Piperis virtus. 138.1
Piperis grani perfectio quanta sit. 145.1
Pyri arboris naturalis virtus. 112.4
Pyri maturi perfectio. 548.1
Pyra soluentia quopacto cum scammonea fiant. 356.3
Piscina, vt sit perfecta tria requirit 23.3
Pisces quomodo natent. 157.3
Pisces maris a fluuialibus quomodo differãt. 160.3
Pisces quopacto aquam ad se attrahant 168.4
Pisces optimi q̃ sint 174.2
Planetę omnes quanto tẽpore cursum compleãt. 4.4
Planetarum varij in nobis effectus. 13.4
Planetarum vis in humanis corporibus. 23.3
Planetarum significatio, & in quibus resideant signis. 26.1
Planetarum ordo est obedientiæ exemplum. 50.1
Plantarum ordo, & significatio. 79.3
Planetarum natura. 87.4
Planta diuersis partibus integratur. 144.1
Planta quomodo crescat. 145.4
Plantarum differentia quadruplex. 154.2
Platani virtus varia. 131.2
Plumbi varij naturales effectus. 109.3
Pluuiæ proprietates naturales quatuor. 20.1
Pluuiæ proprietates quinque. 39.2
Poma de arbore cadentia quomodo corroborentur. 350.2
Porci naturalis vsus. 199.3
Poli duo qui sint, & quid significent. 24.2
Porri succus quid homini prosit. 129.3
Porri multum interdum nocent. 140.1
Porri virtus naturalis. 141.1
potestas humana assimilatur brachijs. 337.1
Pratorum pulchritudo varia. 63.4
Prædicatoris partes. 33.1
Prędicationis fructº. 77.3
Prædicatoris munus. 95.1
Prædicator debet esse similis Argento. 103.4
Prædicatorum bona doctrina quid efficiat. 164.1
Prædicatores quales esse debeant. 175.1
Prædicator assimilatur cani. 206.3
Prædicatoris boni officium. 207.3
Prædicatorum doctrina qualis esse debeat. 237.1
Prædicator verbi Dei ori comparatur. 257.4
Prædicatori septem sunt necessaria. 258.1
Prædicatores veri quas partes habere debeant. 296.4
Prædicator seminatori cõparatur. 357.4
Prædones qui sint, & eorum mores. 320.4
Prælatus perfectus Ioui comparari debet. 58.4.
Prælati assimilantur montibus. 59.1
Prelatus debet esse similis Malo arbori. 145.2
Prelatorum regimẽ. 157.2
Prelatorum mala exempla inficiunt mores subditorum. 165.1
Prælati cura erga subditos qualis. 175.3
Prælati seu rectores quomodo sint eligendi. 178.3
Prelati exemplum malum quid caufet mali. 194.1
Prelatus debet esse similis Arieti. 207.2
Prælatus assimilatur capiti. 259.2
Prælatus assimilatur collo. 261.1
Prælati Soli comparantur. 288.3
Prælatorum regimen in duo consistit. 332.1
Prælati quomodo seipsos aliosque gubernare debeant. 348.1
Præsumptio secundum iuristas multis capitur modis. 315.2
Principi iusto quinq; sunt necessaria. 60.1
Principes humeris assimilantur. 256.3
Principum regimen frontis debet comparari. 262.3
Principum carnalium vitia. 278.3
Propago quid sit. 147.2
Prophetia quid sit. 274.2
Prosperitas temporalium est futuræ calamitatis indicium 61.1
Prosperitas temporalis fabæ assimilatur. 145.1
Prosperitas temporalium

rerum malum est signũ. 358. 4
Prosperantes in peccatis tandem sunt infelices. 382.4
Prouidentia Dei præcipuè est ã suis fidelib⁹. 384.3
Prudentia quid sit ipsiusque necessitas. 79.3
Prudentiæ partes. 91.3
Prudentia assimilatur stanno. 110.3
Prudentia quid sit. 144.2
Prudens homo quid efficiat. 176.1
Prudentiam habere docet nos Hericius, & formica. 208. 2
Prudentiam seruare docẽt nos serpentes 208.4
Prudentiæ partes. 245.3
Prudentia odoratui comparatur. 262. 2
Prudentia quid & quotuplex. 262. 2
Pruinæ proprietares 5.3
Pruni naturalis perfectio. 144. 2
Psyllij perfectio naturalis. 128. 1
Ptolomeus quo tempore fuit. 24.4
Puerorũ perfectiones vndecim. 264. 1
Puellarum proprietates quinque. 223. 2
Pulueris tres effectus. 20.4
Pulchritudo corporalis varia. 358. 4
Pulmonis octo effectus naturales. 253. 4
Pulmo quid sit, & eius officium. 271.1
Pulices formicæ & cyuises quomodo repellantur. 347.3
Pulsus effectus tres naturales. 245.4
Pupilla oculorũ quid operetur. 258. 3
Purgatorij pœna. 170.1
Purgatorij pœna excommunicationi comparatur. 333.1
Purgant interdum animæ in hac vita. 333.1

Q

QVadrigę quatuor quid significent. 396.4
Quadrupedia quid denotent. 307.4
Quercus significatio. 132.3
Quercus naturalis virtus. 126. 3
Quies terræ. 38.2
Quies corporis qualis esse debeat. 246. 3

R

RAdicis naturales esse ctus plures. 116. 3
Radicis virtus varia. 120.4
Radicis tres virtutes naturales. 121. 2
Radicis virtus. 152. 2
Radiorũ proprietates. 77.4
Radius triplex 8.4
Rhamni virtus. 140.1
Rhamni perfectio. 152 2
Ranæ natura. 203. 3
Rationis virtus excedit omnes alias animi virtutes. 333.2
Ratio cogitationes hominum regere debet. 383.1
Recreatio quieta & modesta cuilibet conuenit. 333. 3
Rectores, & prælati debẽt esse similes neruis. 263.1
Religio assimilatur cauernæ. 61.2
Religio assimilatur Pineę. 146. 4
Religiosus debet assimilari Anisio. 147 2
Religiosi gruibus assimilãtur. 176. 2
Religiosi Dromedarijs sũt similes. 209. 3
Religiosi dentibus comparantur. 263. 3
Religiosi debent esse similes Pueris. 264. 1
Religiosi cur habeant tonsuram admodum coronæ. 272. 2
Religiosi mortuis comparantur. 383. 1
Renum quinque naturales effectus. 283. 2
Respublica cordi comparatur. 257. 2
Resten lapis qualis. 106.2
Restitutio tria præsupponit. 333.4
Resurrectio corporum exẽplis suadetur. 359 2
Reuelationes quo tempore, & quibus olim hebant. 273. 3
Riui aquarũ effectus 27. 2
Roris effectus & generatio. 31. 2
Roris proprietates quinque. 35.4
Roris generatio quomodo fiat. 42.2
Ros quomodo infundatur. 4.2
Rosæ semen quid agat boni. 120. 4
Rosa domestica quomodo differat a sylueſtri. 147. 2
Rosæ odor suauitas, & virtus. 153.2
Rosarum significatio, & conseruatio. 350. 1
Rotæ ac figuræ circularis declaratio. 300.1
Rubeta quid sit. 186.4
Rutæ virtus multiplex. 140.1
Rutæ perfectiones quatuor. 153. 2

S

SAcerdotum indumenta quid significent. 344 3
Sacerdotes nouæ legis quomodo sese debeant mũdare. 372. 3
Sacerdotis veteris ac nouę legis pfectiones. 383 2
Sacramenti corporis Christi septẽ admiranda declarantur. 281 1
Sacramenta nouæ legis à Christo fuerunt instituta. 334.1
Sacra scriptura assimilatur Aquæ. 65. 1
Sacra scriptura Apio comparatur. 122. 2

Sacra scriptura quãdo habuit principium. 150. 1
Sacra scriptura assimilatur Niui. 151. 1
Sacræ scripturæ studijs, quomodo sit uacandum. 212.4
Sacra scriptura est origo omnium scientiarum. 259. 3
Sacra scriptura assimilatur libro. 299. 3
Sacræ scripturæ origo, & comparatio. 300. 1
Sacræ scripturæ intelligentia quomodo habeatur. 384. 1
Sagittæ ortus. 71. 4
Saladini exemplũ 388. 4
Salamandræ genus admirandum. 184. 3
Salamãdræ natura. 195. 2
Salamandræ figura, & proprietas. 197. 3
Salamandræ assimilatur peccatum. 204 1
Saliuę proprietates naturales quatuor. 266. 1
Salis virtus naturalis. 97. 1
Salomonis templũ quid repræsentet. 366. 4
Sambuci uirtus. 141. 1
Sancti viri cœlis comparantur. 61 2
Sanctorum virorum varia comparatio. 62. 4
Sanctorum Sapientia luci comparatur. 64. 3
Sancti viri assimilãtur gẽmis. 105. 4
Sancti uiri asimilantur floribus. 148. 4
Sancti viri Agnis asimilantur. 209. 3
Sanctorum virorum plures similitudines. 210. 3
Sanctorum virorum perfectio repręsentatur in Corde. 264. 3
Sancti viri mercenarijs asimilantur. 383. 3
Sancti uiri conantur imitari Christum in quatuor. 299. 1
Sanguinis fluxus quomodo refrenetur. 18. 4
Sanguis Christi asimilatur opobalsamo. 148. 2
Sanguisugæ proprietates. 185. 1
Sanguisugę natura. 205. 2
Sanguinis principium, & sedes. 233. 2
Sanguis quomodo depuretur. 238. 3
Sapiẽtia quomodo acquiratur. 3. 1
Saphyri virtutes septẽ naturales. 96. 2
Saphyri proprietates 102. 1
Sapientia Auro comparatur. 106. 3
Sapiẽtia asimilatur Amomo. 149. 4
Sapientia asimilatur Radici. 150 2
Sapiens homo asimilatur Araneæ. 211. 4
Sapientia asimilatur gustui. 265. 2
Sapientia asimilatur saliuæ. 266. 1
Sapientia vera quomodo acquiratur. 379. 3
Saracenorũ fides, & dogmata nonnulla. 88. 1
Sardii color, & virtus. 92 2
Sardonici lapidis virtus. 101. 1
Satyri, seu fauni forma. 197. 1
Saturni proprietates. 4. 3
Saturni effectus in istis inferioribus. 83. 1
Satisfactiõis mod⁹. 334. 3
Satisfactio pęnitentiæ debet esse secundum mẽsuram ulpæ. 359. 3
Scarus est piscis ruminans. 175. 2
Scintillæ proprietates naturales. 78. 1
Scientia superborũ aquæ montanæ comparatur. 73 3
Scientia asimilatur lapidi Achatus. 107. 1
Scientiarum humanarum finis. 259. 4
Scientia humana asimilatur naso. 266. 2
Scorpionis naturalis proprietas, & venenum. 185. 3
Scorpio quomodo incidat & noceat. 200. 3
Scorpionis natura. 216. 3
Scriptura sacra asimilatur speculo. 359. 4
Secularia negotia quamplurima inferunt mala. 49. 4
Seminum varia natura. 114. 4
Seminis proprietates sex. 152. 3
Seminator quatuor considerare debet. 357. 4
Senis ostinatio. 250. 4
Senex multis subditur miseriis. 247. 3
Sensus tactus conditiones quinque. 229. 1
Sensus interiores, & exteriores qui sint 259. 3
Sensus corporis qui sint, & quid significet. 281. 2
Sẽsus exteriores sunt semper custodendi. 359. 3
Septentrio cur sic dicatur. 33. 3
Sepulchri, conditiones tres. 338. 4
Serpentis proprietates. 155. 2
Serpentis usus naturalis. 183. 1
Serpentis proprietates, tres. 190. 1
Serpens quomodo nascatur. 200. 2
Serpentium prudentia.
Serui mali decem, & octo proprietates. 351. 3
Seruorum genus Triplex. 252. 1
Seruorũ Dei mentes dẽt eẽ similes venis. 267. 1
Serui boni proprietates tres. 375. 2
Silentium quando est obseruandum, & quando non. 362. 1
Symbolum Apostororum cur, & quando in ecclesia dicatur. 24. 3
Silentij vtilitas. 384. 1
Synocha febris vnde proueniat.

ueniat. 69.4
Sinapis uirtus multiplex. 12.4
Simiæ naturalis vsꝰ.185.2
Syon mõtis dignitas.25.1
Simplicitas, an excuset peccatum. 335.1
Simplicitas innoccentiæ qualis. 361.1
Simoniacus leoni asfimilatur 384.1
Syrene nãlis vsus. 186.4
Sitis, quid sit. 39.2
Sobrietas, potus asfimilatur lapidi Dionio. 6.4
Smaragdi naturalis virtus. 100.2
Solis variatio. 17.4
Sol distinguit anni tempora. 86.1
Solis equi secundum poetas. 17.4
Solis perfectiones, & effectus. 41.2
Solicitudo asfimilatur vigiliæ. 267.3
Solicitudo huius seculi asfimilatur molæ.361.2
Solis effectus septẽ. 291.3
Solstitiũ æstiuũ, & hiemale quale, & vbi fit.33.1
Solitaria vita eremo comparatur. 65.4
Solitarij, & cõtemplatiui quales eẽ dẽant. 212.2
Somni effectus quatuor. 248.1
Somnus superfluus, & intemperatus, quid mali faciat. 256.2
Somni proprietates septem. 232.1
Somnia cur in homine fiant. 274.1
Somniorum nonnullorum explanatio.303.4
Sphæratũ numerus & earũ motꝰ naturalis.30.1
Speculum quomõ ignem accendat. 41.3
Spes q̃ i comparat. 110.2
Spes multa affert bona. 301.2
Spes Ancoræ, & baculo asfimilatur. 361.3
Spes, quopacto tuta fiat. 384.4
Spinarum proprietates, naturales. 121.1
Spinæ uirtus nãlis 140.3
Spiritus Sancti dona asfimilantur planetis.23.3
Spiritus Sanctus igni nubi, & vento comparatur. 67.3
Spiritus Sancti dona, quę sint. 259.1
Spiritus sanctus tria in anima operatur. 267.4
Splenis naturales, pprietates tres. 247.1
Sponsæ Christi perfectiones. 268.2
Stamni proprietates naturales. 108.2
Statuę Nabuchodonosor significatio & explanatio. 304.4
Stellæ pleiades, quæ & quales sint. 25.2
Stellarum proprietates. 62.4
Stellarum perfectiones, tres. 80.2
Stellarum virtus in istis inferioribus. 84.3
Stellę duodecim in capite mulieris, quid significent. 277.3
Stillionis quatuor, pprietates. 205.4
Stomachi dolor est interdum signum mortiferum. 268.3
Stomachi proprietates. 230.1
Stomachus Rempublicã repręsentat. 241.1
Stomachi doloris diuersitas. 269.4
Struthionis proprietas. 168.2
Struthionis naturalis usus. 170.4
Stuppæ, pprietates 368.1
Subditi qualiter se hẽant, ad prælatum. 178.3
Subditi valde peccant reprehendendo facta maiorum. 361.3
Suis naturalis vsus.189.1
Sulphuris, pprietates.99.3
Superbi similes sunt planetis. 25.4
Superbia asfimilatur argento uiuo. 107.3
Superbia est sicut ignis. 51.4
Superbi locustis comparantur. 178.4
Superbiæ effectus, & similitudines varię. 71.4
Superbus asfimilat Tauro. 213.2
Superborum plures similitudines. 213.3
Superbię damna. 223.1
Superbiæ gradus duodecim. 253.1
Superbię grauitas. 278.2
Superbia secularis potentię asfimilatur Turri Babel. 361.4
Superbiæ origo. 362.2
Superbire de gra à Deo data monstruosum est. 384.4
Supiorũ, & inferiorũ obligatio ad se iuicẽ.272.1
Superiorum dispensatio excusat inferiorum delicta. 312.1
Suspitio mala tribus ex causis prouenit. 315.4

T

Tabernaculi Moysi descriptio. 352.3
Tabernaculum Moysi plura continebat. 369.3
Tabor montis dignitas. 59.2
Talpę ubi generentur. 49.4
Talpę naturales quatuor proprietates. 203.3
Tartari utilitates naturales. 94.2
Tauri proprietates quatuor. 213.2
Taxi arboris naturalis uirtus. 118.3
Taxi proprietas. 183.4
Taxi effectus naturales. 211.4
Telę Aranearum formatio. 184.3

Tem-

Temperantia asfimilatur Mercurio. 73.3
Temperantiæ bona. 82.2
Temperantia asfimilatur stanno. 108.2
Temperantia asfimilatur plumbo. 110.3
Temperantia est homini valde necessaria. 224.4
Temperãtiæ partes. 245.3
Temporis instabilitas, & breuitas. 80.2
Tenebræ naturales effectus quinque. 36.3
Tentatur fortius pœnitẽs quam peccator. 73.4
Tentationes per pœnitentiam extinguũtur. 205.2
Tentatio Diaboli asfimilatur incubo. 268.3
Tentatio triplex. 302.4
Tentatus fuit Christus a Diabolo multis modis. 303.2
Tentatio Diaboli in quo præcipuæ fiat. 363.3
Tentationis delectatio valde nocet. 385.1
Tẽtari rationabiliter deus permittit fideles. 385.2
Tepiditas iram Dei prouocat. 385.4
Testudinis varietas, & virtus. 187.3
Teredinis natura. 202.3
Ternarius numerus omnibus rebus naturalibus competit. 75.3
Terræ proprietates, & perfectiones. 3.1
Terra vna cur sit alia calidior. 6.4
Terra tenet ignem inclusum. 7.2
Terræ voragines, & hiatus 19.4
Terræmotus effectus, & quomodo causet. 21.4
Terræ perfectiones tres. 38.1
Terrę motus qũo fit causa scisionis terræ. 40.2
Terra quid sit ipsiusque tredecim proprietates. 46.3
Terræ stabilitas. 51.4
Terræmotus causa. 52.4
Terræmotus tempus, & locus. 57.1
Terra cur sic dicatur. 58.2
Terrę effectus plures. 74.1
Terræ diuisio. 76.2
Thini proprietates tres. 149.3
Tygridis velocitas. 205.4
Timens Deum asfimilatur Berillo. 109.1
Timor mũdanorum qualis. 74.2
Timor quomodo expellatur. 91.4
Timor Domini asfimilatur fœniculo. 151.4
Timor domini quid in nobis operetur. 265.3
Timoris dñi vtilitas 365.2
Timor est veluti animæ ostiarius. 386.1
Tineæ natura. 200.1
Tineæ proprietas naturalis. 216.1
Tyranni asfimilantur Aquilis & Miluis. 179.1
Tyrannus similis est Vnicorni. 215.1
Tyrannorum similitudo varia. 215.1
Tyrannicum dominium quatuor vitia faciunt. 238.4
Tyrannorum crudelitas contra sanctos. 295.2
Tyrannorum quadruplex solicitudo. 362.1
Tonitrui quatuor naturales effectus. 52.2
Tonitrui effectus naturales septem. 55.1
Tonitrui effectus varij. 71.3
Topation quomodo quæratur & inueniatur.105.4
Torrentis Aquæ natura. 37.4
Tribulationes asfimilantur Aquis. 37.3
Tribulationes amicos Dei non dissoluit. 74.3
Tribulatio asfimilatur plũbo. 109.2
Tribulationum effectus. 118.3
Tribulationes sunt materia patientis. 138.4
Tribulationum vtilitas.
Tribulationum impetus conseruat iustos 179.2
Tribulationum fructus. 247.2
Tribulatio diuina quid in nobis boni causet.269.2
Tribulationes sunt nuncii Dei. 335.3
Tribulationum effectus. 342.4
Tribulationes cur a Deo mittantur. 365.2
Tribulationes cessabunt in alia vita. 383.4
Tribulationũ flagella Virgis comparantur. 376.3
Tribulationũ fructus plures. 386.2
Trinitas personarum eiusdem apparet in omnibus creaturis. 74.4
Turturis & columbæ significatio. 170.2
Turturis natura. 179.3
Turdi quando naturaliter ad nos redeant. 174.1

V

VAccæ naturalis vsus. 186.3
Vaccæ rufæ vsus inueteri lege. 218.2
Vallis quatuor naturales proprietates. 11.1
Vallis quinque proprietates. 35.3
Vanagloria asfimilatur Tineæ. 216.1
Vanagloria cui comparetur, & eius filiæ septem. 365.3
Vaporum ignitio quomodo fiat. 7.2
Vapor diuersa sortitur nomina. 64.3
Vaporis quatuor naturales effectus. 81.2
Venarum naturales effectus. 367.1
Venenũ vnde dicatur eiusque proprietates.204.1
Venenum vnum medicinę

cina est alterius. 217. 1
Veneris proprietates, & nomina. 6. 4
Vēti pprietates plures. 15. 4
Venti quando sint fortiores eorūq; significationes. 26. 3
Ventorū significatio. 48 3
Ventorum ortus, & operationes naturales. 67. 3
Ventorum nnmerus, & nomina. 68. 1
Venti proprietates plures. 72. 3
Ventris tres naturales effectus. 243. 2
Verbi Dei doctrina assimilatur pluuiæ. 23. 1
Verbum Dei quomodo à parte nascat. 75. 2
Verbum Dei assimilatur lumini. 77. 1
Verbi Dei comparatio varia, & vtilitas. 78. 3
Verbi Dei incarnatio quomodo sit facta. 86. 3
Verbum Dei est bonum semen. 115. 2
Verbum Dei semini iurè comparatur. 152. 3
Verbo Dei anima nutritur. 179. 2
Verbum Dei quomodo sit prædicandum. 237. 3
Verba bonorum esse debēt sicĩles linguæ. 270. 1
Verbum Dei quomodo sit seminandum. 357. 4
Verba Dei sagittis, & gladio comparanť. 365. 4
Verba Dei quomodo sinť audienda. 371 3
Verbi Dei carentia, fami comparatur. 386. 4
Veris qualitates. 69. 4
Verticis dolor. 235. 3
Vigilia inordinata quot damna afferat. 267. 3
Vespertilionis naturalis vsus. 172. 3
Vidualis continentia qualiter sit seruanda. 179. 3
Vini detestatio apud Romanos. 119. 4
Vinū quomodo ab aqua separetur. 139. 4
Vinum debilitatum quomodo restauretur. 364. 3
Vinum in qua parte dolei sit melius. 366 4
Violarum uirtus. 153 3
Virginum sanctarum dignitas Galaxiæ comparatur. 78. 3
Virginitatis status, & perfectio. 93. 2
Virginis Mariæ excellentia. 100 3
Virginitas assimilatur lapidi Asterites. 110. 1
Virgę natura, & vsus uarius. 131. 2
Virginitas assimilatur Cedro, & ordeo. 152 4
Virginitas assimilatur Rosæ, & lilio. 153. 2
Virgines assimilantur fęmoribus. 271. 1
Virginum præmiū. 277. 4
Virginitas lampadi comparatur. 366 3
Vir quid agere debeat erga vxorem. 272. 4
Viri spirituales assimilantur rotis. 301. 3
Viri perfecti assimilantur oliuæ. 144. 4
Viri boni Apibus comparantur. 159. 1
Viri perfecti optimis piscibus cōparanť. 174 2
Virtutum perfectio similis Arcturo. 79. 1
Virtutes septem principales Planetis assimilantur. 79. 3
Virtuosi stellis comparantur. 80. 2
Virtutum perfectio unde proueniat. 106. 1
Virtutes septem assimilantur septem metalli speciebus. 110. 2
Virtutes assimilasitur Allijs. 153. 4
Virtuosi quomodo à Vitiosis differant. 154. 2
Virtus quid sit. 179. 4
Virtutes ossibus assimilantur. 271. 3
Virtutes cardinales quomodo figurentur. 340. 4
Virtutes sanctorum Vnguento comparantur. 366. 3
Viscerum effectus plures. 253. 1
Visio triplex. 273. 3
Vita hominis naturalis umbræ comparať. 80. 3
Vitæ præsentis defectus, & miseria. 74. 1
Vita humana assimilatur flori. 154. 4
Vita spiritualis quomodo perficiatur. 180 3
Vitæ præsentis, & futuræ figuratio. 366. 4
Vitia capitalia septem planetis comparanť. 84. 2
Vitia omnia allijs assimilantur. 154. 3
Vitium contra naturam quantum sit detestabile. 161. 3
Vitia assimilantur scorpionibus. 216. 3
Vitiorum capitalium loca in Anima. 286. 1
Vitis virtus varia. 131. 4
Vitium quanto diuturnius tanto periculosius. 336. 2
Vita hominis corporalis assimilať telæ. 366. 4
Vita hominis spiritualis assimilať militię. 367. 1
Vitæ hoīs breuitas. 385. 4
Vita ęterna debetur nobis iure hæreditario. 386. 4
Vitrum suscipit omnes colores. 90 3
Vmbræ effect° varij. 14. 3
Vmbrę effectus naturales quatuor. 80. 1
Vmbilici effectus tres naturales. 244. 3
Vnctio varia. 125. 3
Vnicornis usus naturalis. 199. 4
Vnicornis forma, & ferocitas. 215 2
Vnicornis proprietas naturalis. 217. 3
Vnguiū significatio. 245. 4
Vnitas multiplex. 368. 2
Vocat Deus hominē multis modis. 387. 1

Vocis

Vocis varietas, & perfectio. 237. 3
Volatilia cur sint à Deo creata. 156. 1
Voluntas bona diuersimo de est in hoīe. 387. 3
Voluptuosus homo similis est Saturno. 85. 1
Voluptatis ac voluptuosi damna. 217. 1
Vpupæ vsus naturalis. 165. 3
Vrsi natura in comedendo. 194. 4
Vrsus quomodo à venatoribus capiatur. 189. 4
Vrsus est animal impatiens. 197. 1
Vrticæ virtus. 151. 3
Vsurariorum festinata substantia cito deficit. 22. 1
Vsura assimilatur plumæ Aquilæ. 181. 4
Vsurarij Pigmeis assimilantur. 217. 1
Vsurarijs comparatio, & eius peccati grauitas. 335. 4
Vsurarij quando alienum detinent ipsi à Diabolo detinentur. 369. 2
Vulpis naturales proprietates. 191. 3
Vulturis proprietates naturales. 160. 2
Vultures sæpe dant signū futuri belli. 163. 1
Vulturis naturalis vsus. 176. 1
Vxor quomodo sit quærenda. 161. 1
Vxores plures cur patribus olim permittebantur. 320. 2

Z

Zelantes Dei honorem magnum accipient præmium. 388 2
Zelus Dei Aeri assimilatur. 88. 3
Zelus carnalis qualis sit. 155 3
Zelus carnalis quot afferat damna. 218. 2
Zignites lapis est vitrei coloris. 93. 4
Zìmeth lapidis uirtus varia. 92. 4
Zingiberis virtus varia. 112. 4
Zizaniæ seu lolij effectus quadruplex. 129. 3
Zodiaci signa quid significent. 24. 2
Zodiacus unde dicatur. 33. 1

TABVLAE FINIS.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Errata nonnulla quæ in hac noua editione euenerunt, sic sunt a legentibus corrigenda.

Pagina 23. columna 4. Montibus, lege, moribus. Pag. 24. col. 1. Mulieris. Lege, multis stellis. pag. 36. col. 4. Lunæ. lege, ac lunæ. pag. 97. col. 2. Alleconiæ. lege, Allectoriæ. pag. 110. col. 1. excreptis. lege, excerptis. pag. 101. col. 2. quæ boni. lege, boni. pag. 106. 3. cto. lege tertio. pag. 122. col. 1. declarabit. lege declaratur. pag. 122. col. 4. Cardadomi, lege, cardamomi. pag. 148. col. 2. quousq; lege, quæq; pag. 168. col. 3. Auem, lege, Apum, pag. 769. col. 1. quam, lege, quando. pag. 171. col. 3. peccatum, lege peccantium. pag. 185. col. 1. per sanguisugæ. lege, sanguisugæ, pag. 200. col. 3. ac eum lege, ad esum. pag. 207. col. 2. prosit. lege, præsit. pag. 223. col. 2. mulire. lege, mulieribus. pag. 235. col. 3. veritas, lege, varietas. pag. 253. col. 4. deblarantur. lege, declaratur. pag. 278. col. 2. principa. lege, principum. pag. 313. col. 4. in lege. sint. pag. 342. col. 1. argentem. lege, argenteis. pag. 347. col. 3. varijs. lege, vijs. pag. 355. col. 3. peccatum. lege, peccato. pag. 356. col. 3. sanctimoniæ. lege, scammoneæ. pag. 358. col. 4. vanam. lege, vanam esse. pag. 370. col. 1. Dæmonibus. lege, de moribus. pag. 370. col. 3. oblatio. lege ablatio. pag. 375. col. 4. principia. lege, principalia. pag. 381. col. 4. corplis, lege, exemplis. pag. 382. col. 4 castrorum. lege, castro. pag. 383. col. 2. ipsius immunitas, lege, ipsorum immunitates, pag. 384. col. 4. adiutor, lege, adiuuetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

FRATRIS IOANNIS DE S. GEMINIANO ORDINIS PRAEDICATORVM sacrę Theologię doctoris clarissimi,

Quæ de exemplis ac similitudinibus rerum inscribitur.

PROLOGVS

OMNIA facito secundùm exemplar quod tibi monstratum est (inquit Apostolus.) In omnibus operibus artiũ videmus, quòd eorum opifices diriguntur & regulantur duplici exemplari, Nam qui sunt in arte periti, interius habent exemplar, scilicet formam artis, secundùm quam operantur: Qui verò artem addiscunt nõdum eruditi in ipsa, aspiciunt ad exẽplar exterius per aliquẽ artificem factũ, sicut pueri qui scribere discunt, tenẽt præ oculis exemplar magistri. Sed quẽadmodum in operibus artium, sic etiam in moribus & actibus virtutũ duplex habemus exemplum. Nam primo quidem per fidem habemus intus Christum, secũdùm illud Apostoli: Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Et hoc est exemplar præcipuum perfectæ vitæ. Vnde & ipse ait. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci ita & vos faciatis. Et de hoc exemplari principaliter intelligi debet verbum præallegatum. Omnia facito secundùm exemplar, scilicet Christi, quod tibi monstratum est, scilicet per fidem. Hoc est igitur exemplar intrinsecum existens in corde per fidem, scilicet Christi vita. Quod exemplar Apostolus sequens, & ei conformatus totaliter dicebat: Viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus. Sed est aliud exemplar extrinsecum, scilicet natura creata rerum quæ sunt extra animam, quo dirigitur humana industria non tantùm in operibus artiũ, in quibus (vt dicit Aristo.) Ars imitatur naturam inquantum potest: sed ẽt in moribus & actibus virtutum; ita vt etiam de hoc exemplari possit dici verbum propositum, Omnia facito secundùm exemplar quod tibi monstratũ est, scilicet in rerum natura. Nam ex ipsis naturæ operibus, sumuntur similitudines & plurima exempla vtilia nostris competentia moribus. Et hinc est q̃ venerabilis doctor Gregorius Nazianzenus, cuius (testãte Hieronymo) tãta auctoritas fuit, vt nullus vnquam eius dictis calumniam inferre præsumpserit: Immo insuper (vt testatur Rufinus) tanta fuit eius auctoritas apud ecclesias Christi, vt esse putaretur hæreticus qui illi fuisset ausus in aliquo contraire. Hic itaque tam præcipuus doctor, hanc sibi consuetudinem fe-

Heb. 8.

Exemplar duplex.

Eph. 3.

Ioã. 13.

Gal. 2.

Arist. 2. phis.

Grego. Naz. in Apolo.

Rufin.

cerat, vt quicquid eius occurreret oculis de rebus exterioribus, interioribus animæ moribus adaptaret. Sic enim refert ipse de se in suo apologetico, dicēs: Mos mihi est ad meipsum singula quæq; reuocare, præcipuè si quies mihi sit & silentium, sit vacet animi moribus adaptare quod videtur in oculis. Vnde & oculorū visio est mihi mentis eruditio. Huius igitur exemplum laudabile sequi oportet, si abundare volunt copia exemplorū. Quæ copia illis si affuerit, præcipuè de rebus extrinsecis, quæ nobis sunt in aperto: & etiam de mirandis operibus quę continuè natura producit vel adinuenit humana industria: non eos tantum apud curiosos auditores faciet gratiosos quosmira naturæ opera vel humanæ inuētionis studia narrata & patefacta delectant; sed etiam apud vulgus & simplices fructuosos & acceptos constituet, dum per exempla ad sensum spiritualia & subtilia declarabunt. Prædicantium igitur commodo, curioso desiderio simplicium auditorū profectui desiderās inseruire, ego inter Fratres Ordinis Prædicatorū minimus nomine Heluuicus, natione Teutonicus de multarum rerum exemplis quæ diuersis hominum moribus & actibus adaptantur, præsens opusculum edidi, & librum De exemplis & similitudinib. rerum, ipsum intitulaui: exemplum sequi desiderans patris nostri beati Dominici de quo inter alia legitur, q̄ vbicunq; cōuersabatur ędificatorijs affluebat sermonibus & abundabat exemplis, quibus ad amorem Christi, seculive contemptū audientium animi flecterentur. Non autē visum est mihi de exemplis historialibus aliquid in hoc opere ponere: ex eo q̄ tam de historia Bibliorum quàm etiam de vitis Sāctorum, & insuper de factis gentilium, diuersa per diuersos opera facta sunt satis sufficienter. Intendo autem in opere isto sequi præcipuè rerum ordinem de quibus adducentur exempla; nihilominus tamen materias quibus aptabūtur exempla, reducam vt melius potero in singulis rerum generibus in ordine alphabeti. Quod quidem qualiter fiat, subsequentibus verbis declarabitur.

Auctoris intēcio.

Ordo dicendorum.

Quoniam vero curiosis lectoribus varietas tollit fastidium: in ponendis vel exponendis exemplis, non semper eundē ordinē seruabo vel modum. Nam q̄nque generaliter tantùm materiæ, de qua agetur, exēplum adaptabitur: quandoque vero distinctè proprietates plures adductæ similitudinis exponentur. Huius eciā eiusdemque rei exemplum aliquando vni tantùm materiæ, quandoque vero pluribus, prout eiusdem rei exigerit diuersarum proprietatum cōgruitas, adaptabo. Sicut Saturno tantum assimilatur homo voluptuosus. Lunæ vero assimilabitur non tantum beata Maria, sed etiam vita actiua. & similē modum inuenies in alijs exemplis. Adhuc etiam in adaptationibus ipsis plerunque ex sacra scriptura & nonnunquam ex dictis Sāctorum auctoritatum probationes apponam; quandoque etiam (causa prolixitatis vitandæ) adaptationes ipsas tantummodo, prætermissis auctoritatibus, scribam. Intendo etiam pleraque exempla per singulas suas partes exponere: & quædam solum ex parte materiæ applicare: quia multa ad declarationem exēpla quandoque sunt necessaria quæ tamen ad adaptationem nil referunt. Et quia plura eidem materiæ exempla conueniunt, interdum quæ in diuersis rerum generibus continentur, oportebit vt de eisdem materijs (sed non sub eisdem exēplis, in diuersis tractetur locis. Sicut de gratia agetur in primo libro sub similitudine primi mobilis. In secundo vero sub similitudine saphiri. In tertio sub similitudine frumēti: & sic de alijs. Porro si qua in exemplis ponentur præcipuè de virtutibus lapidum vel herbarū siue etiam de interpretationibus aliquibus somniorum, vel alijs quibuscunque quæ forsitan ea legentibus minus credibilia videantur; sciant me ex meo ingenio ea non confinxisse, sed ex magnorū scriptis deprompta, non vt fidem de talibus facerem, sed vt veram instructionē & vtilem elicerem ex eisdem: quibus quidem modo doctores sacri & etiam magni philosophi in suis doctrinis moralibus incredibilibus vsi sunt exemplis fabularum: quæ licèt in se vera non essent, ad veram tamen disciplinam moralem vtiliter inflexerunt. Bene etiam diuina scriptura (de lignis expetentibus regem recitādo in libro Iudicum) fabulam introducit, quæ à nonnullis expositoribus moribus adaptatur. Nō ergo respuēda sunt exempla naturalia, quę si non semp̄, vel ex toto sunt vera, ex parte tamen (vt in pluribus) vera reperiuntur. Nec debet respuere sapiens ea quæ scripta reperit, ex eo quòd ipsemet talia nō probauit: sed potius æstimare de talib̄, q̄ multa quæ ipse non vidit, alij sunt experti. Si quæ vero de cęlestium corporū effectibus inducentur, quę se ad humanos actus extendere videantur, ea prudens lector aduertat, potius referēdo esse, quàm asserendo dicta: nec ea sic intelligat tā quam ex cœlestium dominio corporum vita humanis actibus, (prout ex libero p̄cedunt arbitrio) necessitas imponatur. Non enim cœlestia corpora in liberum arbitrium hominis aut voluntatem vel intellectum, quæ vires incorporeæ sunt, directè possunt imprimere. Sed quoniam complexio corporis quam anima in pluribus sequitur, & organa corporea sensuum qui intellectuali cognitioni deseruiunt, cęteraque corporis membra per quæ interior anima actus exteriores exequitur, ipsorum dispositioni cęlestium corporum directè supponuntur. Hinc est q̄ actus humani (præcipuè qui per corpus explentur) ex varijs impressionibus siderum variè disponuntur: ac etiam ex constellationum virtutibus (quæ hominum corporali conceptui vel ortui dominantur) ipsi homines ad diuersa officia & mores inclinātur. Et quia homines nō coactè sed sponte, huiusmodi frequētius inclinationes sequuntur, inde est q̄ de voluntarijs actibus & moribus eorūdem, nonnunquam à peritis astrologis & mira & veridica iudicia proferuntur: quanquam non sit laudabile, neque tutū talibus inniti iudicijs vel ea in suis temporibus omnibus obseruare. Bene in sacra scriptura dicitur: A signis cæli nolite metuere. Multa ergo de proprietatibus rerum (quas in hoc libro pro exemplo ponemus) ex libris sacri canonis sunt assumpta. Et nonnulla collecta sunt ex rerum experientia: sed & ex magnorum sapientum scriptis plurima sunt excerpta. Nō autem aliquis miretur de stili deformitate, quę licèt concedi soleat in opere tam prolixo, ex hoc tamen speciaiter accidet: q̄ plura ex scriptis quorundam in hoc opere ponētur exempla, in quibus, nisi fortè truncando, vt breuiora sint, nec sensum nec verba mutabo, ne ex mutatione verborum mihi ascribere videar, quæ iam bene sunt per alios conscripta vel inuenta. Non solum etiā in hoc opere, de principalibus mūdi corporibus introducentur exempla: sed etiam de his quæ sm̄ aliquem ordinem in ea reducuntur, puta de motu, tempore, & lumine, & alijs consimilibus quę reducantur in cœlum. Similiter de impressionibus, aeris, grandine, pruina, niue, & alijs quibuscunque similibus, quæ specialiter pertinere videtur ad aliquod elementū. Et consimilis modus seruabitur etiam in illis quæ pertinent ad aliqua corpora mixta: quia simul (vbi ponentur plantarum similitudines) de frōdibus, floribus & fructibus & seminibus introducentur exempla. Et sic etiam fiet de alijs corporibus quibuscunque.

Iud. 9

Hiere. 10.

Notitia autem rerum in homine triplici virtute perficitur (vt dicit philosophus) scilicet sensu, imaginatione, & ratione. Nam ab ipsis exterioribus rebus primò fit motus in sensu: propter quod philosophus dicit, quòd omnis nostra scientia oritur à sensu. Ab ipso autem sensu in actu secundo fit motus in fantasia siue imaginatione. Vnde idem philosophus dicit, quòd fantasia est motus factus à sensu secundùm actum. Et licèt Auicenna distinguat inter imaginationē & fantasiam, dicens eas diuersas potentias realiter distinctas, quia fantasia secundum eum habet vltra imaginationē quòd componit & diuidit formas imaginatas, vt patet cum ex forma imaginata auri & forma imaginata montis cōponimus formā mōtis aurei, quā nunquā vidimus: Tū q̄a ista cōpositio non apparet in alijs ab hoīe ī quo ad hęc sufficit virtus imaginatiua, cui ēt hac actionē attribuit Auerrois: Ideo (ut alii dicunt) eadē potentia realiter est imaginatio & fantasia. Ab ipsa autem fantasia siue fantasmatibus, per virtutem intellectus agentis perficitur intellectus possibilis ad actum intelligendi. Bene philosophus dicit, q̄ nō est intelligere sine fantasmate. Ipse aūt intellectus ab vno in aliud discurrens (siue ex principijs conclusiones eliciens, siue cōclusiones in principia resoluēs) rō vocatur, ad quā sciētia pertinet, sicut philosophus dicit, quòd omis scia in ratione est. Vt igitur (in exemplis ponendis) secundum præfatum humanæ cognitionis ordinem procedamus, primò ponenda sunt exempla de sensibilibus, Secundò de imaginabilibus, Tertio de rationabilibus, sed de exemplis sensibilium

Arist. 1. post.

Arist. 3. de anim.

Auicenna.

Auerro. de senso & sensi.

Arist. 3. de anim

Arist. 2. post.

lium corporum, adhuc est distinguendũ: quia quędã sensibilia corpora sunt simplicia, q̃ non cõponũtur ex alijs corporibus, sicut elemẽta & corpora cœlestia, quãuis in se habeant alias cõpositiones, vt materiæ & formæ, accidentis & substantiæ, & huiusmodi: q̃dam verò sensibilium corporum sunt composita ex ipsis elementis. Et ista adhuc distinguuntur, quia quædã sunt inanimata, vt mineralia vt ferrũ, & æs, & alia huiusmodi, & lapides: quædã verò sunt animata: quæ adhuc distinguuntur, quia quędã sunt animata tãtũ anima vegetabili, vt plantę: quędam vlterius anima sensibili, vt animalia bruta q̃ distinguuntur in natalitia, quę sunt in aqua, & gressibilia siue reptilia quæ sunt in terra; & volatilia q̃ in aere volant. Quædã vlterius animata sunt anima rationali, vt homines. Circa imaginabilia quoq; est attendendũ: quia quædã rerũ imagines seu fantasmata intuemur dormientes siue somniãtes: quædã verò mira percipimus vigilãtes, quẽadmodũ prophetæ etiã vigilando habuerũt imaginarias visiones. Rationabilia autẽ vocari possunt, siue illa q̃ ex rõne statuuntur, sicut sunt leges & iura; siue ea q̃ à ratione p̃ducunt, sicut sunt artificialia. Est.n.ars recta rõ factibiliũ (vt Philosophus dicit.) siue etiã illa q̃ à ratione regulantur, vt mores & humana opera. Quia igitur de oibus p̃dictis exẽpla sunt inducenda, totũ hoc p̃sens opus in decẽ distinguitur libellos. In quorũ primo ponent exẽpla de corporibus simplicib. .s. de elemẽtis & corporibus cælestibus, & etiã de aliquibus alijs q̃ aliquo speciali ordine in ea reducuntur. In secũdo ponentur exẽpla de corporibus minerabilibus. s. de metallis, & ẽt de lapidibus. In tertio ponentur exẽpla de vegetabilib. i. de arboribus & plantis. In quarto ponẽtur exẽpla de natatilibus & volatilibus, .i. de piscibus & auibus. In quinto ponẽtur exẽpla de animalibus terrestribus. i. quæ gradiuntur vel reptant super terrã. In sexto libro ponentur exẽpla de hominibus. In septimo de imaginibus somniorũ & visionũ. In octauo verò libro ponentur exẽpla de legibus. In nono ponenẽt exẽpla de artificialibus. In decimo siue vltimo libro ponentur exẽpla & introducenẽt de humanis actibus & morib. In singulis aũt p̃dictis decẽ libellis, non intẽdo particulariter sequi ordinẽ exẽplorũ: sed solũ illas materias quibus adaptanẽt exẽpla locare seu ponere sub ordine alphabeti verbi gratia, In primo libro (vbi ponũt exẽpla de corporibus simplicibus) nõ sequar in eis ordinẽ ipsorũ simpliciũ corporũ: vt. s. primo ponãt exẽpla de cęlestib⁹, postea de elemẽtis; & inter elemẽta primò de vno, postea ꝗ alio: sed mixtim ponenẽ oia, nũc de vno, nũc de alio ꝛm ꝙ reb⁹ diuersis quas ponã sub alphabeti ordine, variè adaptãt. Et idẽ ẽt ordo seruabit in cæteris libellis. Si qua igit̃ i hoc ope ex mea ꝛperitia indebitè esset posita vel ineptè, relinquo atq; sũmitto bñuolẽtię Frum, ac studio corrigẽda. De his ãt q̃ bñdicta & adaptata ꝓgruè videbũt, Regi imortali, iuisibili, soli Deo honor relinquet & gr̃ia i sęla sæculorũ.

In singulis elementorum, corporumq; cælestium, ostentatur naturis, ac pluribus rationibus & auctoritatibus, quantum sit hominibus discreta ciborum abstinentia necessaria, enucleatur.

Cap. I.

ABstinentia discreta ciborum q̃tũ sic hoibus vtilis, in singulis simpliciũ corporũ p̃t oñdi naturis. Siplicia nãq; corpa duarũ sũt naturarũ. s. naturæ cælestis, & elementaris. Primum exemplũ notabile de fructu ipsius abstinentiæ, quo ad naturã cęlestẽ ostenditur in corpore Lunæ. Est.n. natura cęlestis tanto magis lumini peruia, quãto minus in sua subtãtia habet de grossa & corpulẽta ma. hinc igit̃ est, ꝙ apparet in Luna q̃dã nigredinis macula, qa Luna (, put tradit Philo.) sicut ẽ in situ locali magis vicina terræ, ita ẽ (vt ita dicã) magis terrestris nãę, i. cuiusdã subę grossę & corpulẽtæ q̃ cęli ꝓp quã lumẽ Solis nõ recipit ꝓfundẽ sicut alię stellę, sed tm̃ i supficie. Et idcirco i ipsa tãtũmõ refulgit macula vmbrę. Est igr̃ nã hois luminari corpi similis, cui⁹ .s. mẽs interior ad lumẽ sapiẽtię tãto est min⁹ disposita, quãto vẽter corpulẽtior fit ciborũ affluentia. Nã multa repletio vẽtris obtusitatẽ generat mẽtis. Vnde Psal. dicit. Repleti sunt qui obscurati sunt. Et hoc est obscuritas Lunæ. i. vitæ delitiosæ, q̃. s. nõ repleẽ splendore sapiẽtiæ. Sap. Luna nõ spledebit in lumine suo. Oportet ergo ad hoc vt aĩa fiat lumini sapiẽtiæ peruia, ꝙ non veat̃ superfluè ciborum alimonia, ꝓp qd̃ Apostolus dicit

Arist. Ethic.

Phil 6.

Volumi nis hui⁹ di ſtictio.

Arist. 2.

Psal. 73

Sap. 13.

Rom. 13 cit: Induamur arma lucis, sic vt in die honestè ambulemus non in comessationibus & ebrietatibus. Est.n. armatura lucis, sapiẽtia cęlestis, quę mẽtem de veritate illustrat & ab erroribus defendit: hęc honestè velut in die nos ambulare facit: qa lumen nobis porrigit veritatis seqnẽdę. Sed q̃ à se ꝓmessationib⁹ vel ab ebrietate nõ abstinet, hanc armaturã lucis induere potest. Vnde Hiero. dicit: Si quis æstimat se abundantia ciborum potionumq; perfrui, & posse vacare sapientiæ, hũc in delitiis versari, & delitiarum vitijs non teneri, seipsum seducit. Et in eodem loco dicit: Sapiẽtiæ operã dare nõ possumus, si mensæ abundantiã q̃ labore nimio indiget & cura, cogitemus. Secundum exẽplum abstinentiæ quo ad elemẽtarẽ nãm, oñdit elementum terræ. Terra .n. primo nobis ostẽdit, ꝙ abstinentia & attenuatio carnis impetratiua est gratiæ cęlestis. Nam quia terra de sui natura totaliter est ficca & arida, prouidit Deus auctor naturę, ꝙ ad hoc vt fructus producere posit, infundatur cęlesti pluuia, & ita ad fructus vberes producẽdos efficitur fœcunda. Sic nostri cordis terra si ab humore luxurię noxio p̃ abstinẽtiam cibi & potus efficiatur arida, supfundet̃ taliter cęlestis gratiæ pluuia, ꝙ ad p̃ducẽdos fructus spiritualium operũ erit fertile & fęcũda. Vnde dicit. Terra enim sępè venientem super se bibens imbrem & generãs herbã opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionẽ a Deo. Caro enim nostra dicitur terra, quando fit p̃ abstinentiam ab humore concupiscentiæ vacua. Scriptum est enim Gen. ꝙ vocauit Deus aridã, terram: hoc imbrem cęlestem bibit, quia cęlestis gr̃æ cõfortatiõe pinguescit. Isa. Descendit iber & nix de cęlo, & inebriauit terrã. S3 tũc herbã oportunã ꝓducit, cũ i meritorio opere spũ subseruit: ex quo a Deo bñdictionẽ accipit, qa retributionẽ ęterni p̃mij fit cũ ipso spũ finaliter hẽbit. Ergo nri cordis terra tũc ẽ pfecte disposita, cũ arescit ex abstinẽtia, humescit cęlesti gratia, fructescit p̃ bona opa. Ex primo vocat̃ arida eo. s. ꝙ ab aqua siccitate ꝓpria fit distincta, qd̃ est qñ caro ipsa ab aquis delitiarũ separatur & abstinẽtię temperitate siccat̃. Sed ex secundo vocatur humꝰ a mari hũido cui terra conũgit̃, qd̃ est siue qñ corpus nostrũ cęlestis gr̃ę, particeps efficitur, siue cũ lachrymis irrigatur. Ex tertio vocatur tellus, quia tollimus fruct⁹ eius. Et hoc qñ corpus laborat in bonis op. b. Itẽ patet exẽplo terræ, ꝙ abstinẽtia a cibis tollit tẽtationes carnis, quia quando prę siccitate nimia terra efficitur sicut puluis, tunc temporis ventus non surgit, eo ꝙ vapor tunc non habeat cõtinuans humidũ, & sine continuatione eleuari non potest. Sed quando p̃ abstinẽtia valida terra siccat̃ corporis (humore deficiente cõcupiscentię) carnalis, fit puluis, i. mortificatio humilitatis, & cessat ventus. i. impulsus libidinosę tẽtationis. Tertium exemplum abstinentię apparet in elemẽto aquę. Nam legit̃ ꝙ cocodrillus qui in aqua oculos hebetes habet, extra aquã acutè videt. Ex quo exemplo accipitur ꝙ aqua delitiarum, hebetat̃ oculos mentium. Sed extractum ab aquis. i. abstinentia a delitijs, ad contemplãdũ spiritualia acuit visum mẽtis. Vnde dr̃ Eccl. Cogitaui a vino abstrahere carnẽ meam, vt animã meam transferrem ad sapientiam. Item aqua tanto magis est limpida, quanto magis est subtilis & vacua. Si verò sit aqua grossa & potibus terrestribus plena, non est specula bilis vel limpida, sed est immunda vel turbida. Sic caro nostra q̃ fluxibilis est vt aqua, & semper ad mare tẽdit. i. amaritudinẽ mortis, ꝛm illud Reg. Oẽs morimur, & quasi aqua dilabimur &c. Hęc inquam, aqua nostra, idest caro, si a cibis per abstinentiam teneatur subtilis & vacua, vt non repleatur superfluè eorum abundantia, manebit per continentiam clarissima & munda. Sed si venter cibis terrestribus frequẽter repleatur, efficitur sicut aqua turbida & immũda videlicet per incontinentię vitium, quod comitat̃ gula. Iere. Quid tibi vis, in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? Quartum exẽplum abstinentię ostenditur in aere qui quãto magis est vaporibus & nubibus plenus, tanto magis est obscurus: quãtoque est magis vacuus, tanto est magis serenus. Et ideo in monte Olympo est aer serenissimus, qui tantum in altum leuat̃, vt ipsos vapores nubium excedere dicat̃, secũdũm illud: Nubes excessit Olympus. Et qa ibi sẽper est aer serenissimus, ascẽdebant illuc philosophi, vt viderent stellarum cursus. Sed ibi viuere non potuissent, nisi spongias aqua plenas secũ portassent, vt sic per aquæ attractionẽ, aerẽ grossiorem hausissent. Sicut autẽ obscu-

Hiero. contra Iouin.

Aposto. Heb. 6.

Gen. 1.

Isa. 55.

2. Reg. 14.

Iere. 2.

Lucanus. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

ratur serenitas & claritas aeris ex repletione vaporis, sic obscurat et sensus hois
Hier. 5. ex nimia repletiõe ciborũ. Vñ Græcorũ fuit puerbiũ (sicut Hiero. refert) ꝙ vẽter pinguis non gignit sensum tenuem. Et iõ abstinẽtia cibi, facit serenitatẽ animi. Quintũ exẽplũ abstinẽtię accipitur ab igne. Nã abstinẽtia à cibis ĩ multis ẽ igni similis. Quod declarari põt ex septẽ ꝓprietatib⁹ ignis. Prima accipitur ex ignis officio, Secunda ex ipsius auxilio, Tertia ex mysterio, Quarta ex eius suffragio, Quinta ex dominio, Sexta ex prodigio, Septima ex eius studio. Primo igitur manifestat dictã similitudinẽ ignis & abstinentiæ, ipsius ignis officiũ, quod est triplex. Nã vtimur igne ad illuminandũ abscondita siue tenebrosa, sicut patet in lucernis accensis siue candelis: quorum igneo & flammeo lumine utimur in nocte siue per niam ambulando. Isa. Ambulate in lumine ignis vestri &c. siue etiam in do-
Isa. 50. mo stando. Isa. Ardebit quasi ignis com-
Isa. 10. bustio, & erit lumen israel in igne. Hæc autem illuminatio ignis virtuti abstinentiæ congruit, inquantum per eam assequimur contra tenebras ignorantiæ lumen diuinæ sapientiæ. Quod euidenter apparet trium puerorum exemplo, de quibus dicitur Dani. ꝙ Malasar tollebat
Dan. 1. cibaria & vinum potus eorum, dabarque eis legumina. & sequitur, Deus dedit pueris his scientiam & disciplinam in omni libro & sapientia. Et ita merito abstinentię acceperunt lumen scientiæ. merito etiam abstinentię, infunditur lumen reuelationis propheticæ: sic legitur Da-
Dan. 10. ni. ubi dicitur ex persona Daniel. Ego daniel lugebam trium hebdomadarum diebus: panem desiderabilem non comedi, caro & uinum nõ introierunt in os meũ, sed nec unguento usus trium hebdomadarum diebus. Postea subditur, ꝙ apparuit ei angelus & dixit ei: Ex primo quæ posuisti ut affligeres te in conspectu dei tui, exaudita sunt uerba tua, & ego ueni ꝓp sermones tuos. Veni autem, ut docerẽ te quæ uentura sunt populo tuo in nouissimis diebus. Adhuc etiam per abstinentiam carnis, conseruatur refrigerium &
ps. 104. lumen castitatis. vnde in psal. Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem ut luceret eis per noctem. Abstinẽtia etenim est nubes, protectionem & refrigerium præstans contra æstũ concupiscẽtiæ carnalis, & ignis etiam est lumen in nobis accedens uirtutem castitatis. Et ideo Aug. dicit, ꝙ abstinentia ieiunij, libidinis ardorẽ extinguit, & castitatis lumen accendit. Secundo vtimur igne ad coquẽ-
Aug. in dum. Gene. Cõquamus eos igni. abstinentia autem seruit non modicum interiori decoctioni ciborum etiam corpo-
Gen. 1. rali: quia cibus temperatè assumptus, a calore naturali qui est in stomacho, faciliter coquitur & optime digeritur. Econtra autem ex nimio cibo vel potu calor ipse naturalis debilitat vel extinguit, sicut virtus vini ex nimia appositione aquæ. Debilitato autem calore nõ fit decoctio vel digestio cibi sed putrescit cibus, & generantur humores corrupti, & febres putridæ, vel podagræ & huiusmodi. Et ꝓp hoc temperantia conseruat bonam valetudinem, & abstinentia perducit ad ipsam. Vnde Eccle.
Eccl. 17 dicitur, quòd qui abstinens est, adijciet vitam. Tertio vtimur igne ad fabricandum. Isa. Ego creaui fabrum sufflantẽ in
Isa. 54. igne prunas & proferentem vas in opus suum. Sic et per abstinentiam a voluptatibus carnis, non solum gulæ, sed etiam luxurię fabricatur & prẽparat vas dei: quia per hanc hõ efficitur vt uas sanctificatum, & diuinæ gratię receptiuũ. vnde
1. Thes Tessã. Abstineatis vos a fornicatione, vt
sal. 4. sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore. Secũdo dictam similitudinem declarat ignis auxilium. Auxiliatur enim ignis hominibus interdum ad defensionem ab hostibus, sicut legitur de Alexandro, quòd dũ esset in desertis in die iuxta stagnum ubi bestiæ conueniebant ad potum & timerent ipse & sui nocte de insultu leonum & aliarum bestiarum ferocium; fecit in circuitu exercitus copiosos ignes accendi, ut esset eis ignis quasi pro muro in cir-
Zach. 2. cuitu ipsorũ. Vñ et Zacha. dr, Ego ero eis murus ignis i circuitu. Per ipsum et ignẽ arma ęrea & ferrea fabricantur, quibus communiter homines ad corporum defensionem vel offensionem vtuntur. Vnde homines sedentes in equis, habentes loricas igneas, Iohannes se vidisse testa-
Apoc. 9 tur. Et sic tela ignea nominat Apo. Et
Naũ. 2. Naũ. dicitur, Clypeus forriũ ęreus ignit⁹. Et hæc oia abstinẽtiæ cõpetũt, quę tanq̃ murus vel clypeus ab asperitatũ hostiũ nos defendit insultibus: & hęc est armatura sãctorũ cõtra tẽtationes illorũ, ꝓp qd̃ iter arma iustitiæ, Apostolus ieiunia nomi-

nosat. Et xps ad pugnã itur⁹, hãc armatu-
1. Cor. 6: rã induit. i. abstinẽtiã. Vnde Mat. Ductus
Matt. 4. est Iesus in desertũ a spũ, vt tentaretur a diabolo. Et cũ ieiunasset xl. diebus & xl. noctib⁹: postea esurijt, & accedẽs tẽtator &c. Est. n. ieiuniũ quasi ignẽũ telũ, quo ꝓ cussus inimicus repellitur. vñ Mat. Hoc genus dęmoniorũ, nõ eiicit nisi ĩ orõne & ieiunio. Tertio declarat hãc similitudinem ignis mysteriũ qd̃ est ad purgationẽ. Nã igne purgant metalla, imo et pctã, si pur-
Nũ. 21. gatorij igne. vñ Nũ. Qd̃ põt trãsire ꝓ flãmas ignis, purgabit. Sed sicut ignis purgat metalla, sic abstinẽtia pctã. vñ. Au. di-
Aug. in ser. de ieiu. cit ꝙ ieiuniũ purgat mẽtẽ, subleuat aiam, carnẽ spũi subiicit, & cor ꝓtritũ & humiliatũ facit. Quę oia manifesta sunt satis exẽplo Ninuitarũ. Est et mysteriũ ad vi-
Iona. 3. dictã malefactorũ nõ solũ in mũdo isto,
Eccl. 7. sed et in inferno Eccl. Humilia valde spiritũ tuũ: qm̃ vindicta carnis impij, ignis. Qd̃ et abstinentiæ cõpetit, per quã & spi-
ps. 34. ritus humiliatur secũdum illud Psal. Humiliabam in ieiunio aiam meam. Et carnalis delectatio impii vindicatur, quia pęnitẽtia abstinẽtiæ vindicat delectationẽ gulæ & luxuriæ. Vñ & ieiuniũ ponitur pars satisfactionis, qa hõ ꝓ abstinentiã, libidinẽ pcti ꝓteriti, ꝓ subtractionẽ delectationis recõpẽsat: afflictionẽ et addẽs & futura peccata impedit, concupiscẽtiã debilitãs. Et hoc ad rõnẽ ꝓtinet satisfa-
Aug. in solilo. ctionis, qa (sicut dicit Aug.) Satisfactio est pctorũ cãs excidere, & eorũ suggestionib⁹ cõsẽsũ nõ ꝓbere. Quarto manifestat dictã similitudinẽ, ignis suffragiũ. Suffragabatur. n ignis antiquitus & ante legẽ & in lege Mosayca, ad impetrãdũ quod petebat a Deo, siue ex eo ꝙ sacrificia de-
Leui. 6. cũdum illud Leui. Omne sacrificiũ sacerdotũ igne consumetur. siue ex eo ꝙ in fignũ exauditionis diuinæ, ignis super sacrificia deũ rogãtiũ, de cęlo mittebatur, secũdũ illud Para. Edificauit altare do-
1. Para. 21. mino, & obtulit holocausta, & pacifica, & inuocauit deũ, & exaudiuit eũ in igne
3. Reg. 18. de cęlo super altare holocausti. Et simile habetur Reg. Vbi Helias dixit ad prophetas Baal: Inuocate noia deorũ vestrorũ: & ego iuocabo nomẽ Dei mei: & deus qui exaudierit per ignẽ, ipse sit deus.
To. 12. Similiter ergo abstinẽtia carnis multum
1. Esdr. 8. suffragatur orõnib. nrĩs, vt a deo exaudiãtur: propter quod dixit Angelus Tobiæ, ꝙ bona est orõ cũ ieiunio. Et Esdr. dr, Ieiunauimus & rogauimus deũ nrm, & euenit nobis prospere. Quintum quod adhuc manifestat hanc eadẽ similitudinẽ, est ipsius ignis dñiũ. Interdũ n. diuina uirtute sic ignis ꝓdominatur aquæ ꝙ eã immediate attingat, nec tã attingatur ab ea: sed potius illã extinguat: quod est ꝗ naturã & supra uirtutẽ ignis, cũ dicat Eccl. ꝙ ignẽ ardẽtẽ extinguit, aqua: quod tã diuino miraculo legitur accidisse, se-
Eccl. 3. cũdũ illud Sap. Qd̃, inquit, mirabile erat:
sap. 16. aqua quæ oia extinguit, plus ignis ualebat. & infra eodẽ capi. dr. Quodã tpe in aqua supra virtutẽ ignis ardebat. Sic ergo ignis diuina uirtute consumebat humore aquæ: ita & nũc abstinẽtia (diuina faciente gratia) cõsumit & restringit fluxũ cõcupiscentiæ. Eccl. Vapor ignis urit
eccl. 39 carnes, i. carnales cõcupiscẽtias annihilat & cõsumit. Septimo manifestat similiter dictã similitudinẽ, ipsius ignis prodigiũ. Sicut. n. esset prodigiũ ꝙ frigida aqua exureret, sic et miraculũ est ꝙ ignis ardens refrigeret: quod certe factũ legimus in illis tribus pueris qui missi sunt in fornacẽ ignis a rege Babylonis: quia
Dan. 3. dr Dan ꝙ angel⁹ dñi descẽdit cũ Azaria & sociis eius in fornacẽ, & excussit flammã ignis de fornace, & fecit mediũ fornacis quasi uentum roris flantẽ, & non tetigit eos omnino ignis, neq; cõtristauit, neq; quicquam molestiæ intulit. Vbi nota, ꝙ peccatores si aliqñ ieiunare coguntur, uel ex inflãmatione colerę efficiũtur ipatiẽtes, & sic incẽdunt ira vel spũ acciditur; efficiunt tristes, & sic ꝓsumunt melancolia, uel ex prãdii dilatiõe efficiunt esuriẽtes, & sic famis affligunt molestia. Sed sãcti uiri qui ex charitate ieiunant, in sua abstinentia ad modũ illorum puerorum recipiunt rorẽ diuinum, i. refrigeriũ gratiæ, & nec igne impatientiæ tanguntur, nec accidiæ spũ contristantur, nec etiã famis esurie molestantur. Septimum in quo ultimò declaratur prædicta similitudo, est ignis ipsius studium, i. quod circa ignem per homines adhibetur. Nã ignis ab hominibus oleo interdum succeditur, lignis nutritur, & sub cinere reseruatur. Oleum itaque cum sit inflammabile, ignem succendit & nutrit: unde
Exo. 35. dicitur Exo. Quisquis uestrũ est sapiens, veniat & faciat quod dominus imperauit, Candelabrum ad luminaria sustentanda, uasa illius & lucernas & oleum ad nutrimenta ignium. Sic ut aũt ipse ignis

olei liquore foueat: ita quoq; & abstinē-
tia oleo pietatis ſpinguat, Mat. Tu cùm
Mat. 6. ieiunas, vnge caput tuū, ſ. oleo pietatis, e-
leemoſinas faciēdo. Greg. Illud ieiuniū
Grego. Deus approbat, quod ante eius oculos
manus eleemoſynarū leuat. Item ſunt li-
gna ignis proprium nutrimentum. vnde
Leui. 6. Leui. Ignis in altari meo ſemper arde-
bit, quem nutriet ſacerdos. Subijciens: Li
gna hæc, ligna ſunt bona opera ſine qui
Ioel. 1. bus eēt ieiuniū omo iperfectū. Ioel. Sāti
ficate ieiuniū. Vbi Grego. Ieiuniū ſanctifi
care, eſt, adiūctis bonis opib⁹ dignā Deo
carnis abſtinentiā exibere. Itē videmus ꝙ
Iob. 42. ignis ēt modic⁹, ſub cinere cōſeruat. Iob.
Agā pœnitentiā in fauilla & cinere. Et fa
cit mentionem de fauilla, quia etiam
fauilla ignis in cinere conſeruatur, & ſic
conſeruatur meritum ieiunii, in abſcon
Mat. 6. ſione & detēctione humilitatis. vnde Mat.
Ne uidearis hominibus ieiunans, ſed pa-
tri tuo qui eſt in abſcondito. Vnde & in
principio quadrageſimalis ieiunii, cinis
ſuper capita ponitur, ut ſ. cum abſtinen-
tia carnis, tenere ſtudeamus intus humi-
litatem mentis.

Accidia Saturno, igni, aeri, pruinæque, ſecundum diuerſos effectus comparatur, quantumque deteſtabile vitium exiſtat declaratur: ac de curſu omnium Planetarum ſigillatim pertractatur.

Cap. II.

ACcidia asſimilat̄ Saturno. Nā
Saturnus qui eſt inter ſeptem
planetas ſupremus, eſt iferio-
rū infrigidatiuus, tardè inceſ
ſiuus, & fœtuum mortificati-
Auer. 2. uus. Eſt ergo primo Saturnus frigidiſi-
ex. mus planeta, quod quidē Auerrois per ac
cidens dicit eſſe, ſ. quia tardè mouetur, &
ideo calorē non excitat. Sed Auicēna &
alii cōiter dicunt, ꝙ ſaturnus ex natura
ſua habet infrigidare, ſicut & Mars cale-
facere. Similiter ergo maximè accidia i-
frigidat corda. Nam reddit hoīem tar-
dū ad motū boni operis, p quē excitatur
& cōſeruatur calor amoris: qa ſi operari
deſiuerit, iā amor nō eſt, ſicut Grego. di-
cit. Hēt et hoc accidia, ſ. ꝙ ifrigidat cor
ex ipſa natura ſua, ex eo ꝙ ſm rōnē pro-
priam, opponitur charitati q̄ eſt calor a-
nimæ, vitalis. Et hæc oppō manifeſta eſt,
ipſius charitatis effectu. Nā pprius effe-
ctus charitatis ē gaudiū de Deo. Accidia
aūt eſt triſtitia de bono ſpūali, in quan-
tū eſt bonū diuinū. Vnde patet ꝙ accidia
(ex propria rōne) charitati cōtrariatur.
Sicut ergo ipſa charitas aīam de Deo i-
flāmat, ſic ecōtrario accidia aīam de deo
infrigidat. Vnde accidia ab acedine dr̄,
qa ea q̄ acida ſunt, ēt frigida ſunt. Item
Saturnus eſt tardiſſimè inceſſiuus, ita ꝙ
nullus planeta eſt ita tardi motus. ſpp
magnitudinē circuli ſui, cuius rotatus ſi
ue reuolutio pp magnitudinē tardius p-
ficitur: qd̄ patet ſpecificando in ſingulis.
Nā luna q̄ eſt infima, morat̄ in quolibet
ſigno duobus diebus & ſex horis & biſſe,
& cōplet curſum ſuum a puncto uſque ad
punctum. i. 27. diebus & octo horis: Alii
tū dicunt ꝙ ipſa luna curſum ſuū in to-
to Zodiaco quouſq; ſolē attingat, pficit
in 28. diebus cū dimidio. In quolibet. n ſi
gno moratur per duos dies, & dimidium,
minus uigiuti minutis. Mercurius vero
moratur in quolibet ſigno p 28. dies, &
6. horas, & cōplet circulū Zodiaci i 339.
diebus. Venus aurē moratur in ſigno per
29. dies. In Zodiaco vero per 348. dies.
Sol moratur in ſigno 30. diebus, & 10. ho
ris & ſemiſſe horæ, in Zodiaco vero 365.
diebus & quadrante, ideſt ſex horis. Mars
moratur in ſigno per 60. dies & 21. ho-
ris, in Zodiaco vero per duos annos, Iup
piter in ſigno per annum, in Zodiaco per
12. annos. Alfraganus aut differētia de- Alfrag.
cimaſexta, dicit, ꝙ luna in circulo ſigno
rū perficit curſum in 39. diebus & 11. ho-
ris & dimidia, & quartali vnius horæ
ferè. Mercurius vero & Venus & ſol. 365.
diebus & quartali vnius diei ferè. Mars
autem in anno perfecto & decem menſi-
bus & 16. diebus & dimidia ferè. Iupiter
autem in vndecim annis, & quatuor men
ſibus & 14 diebus. Saturnus autem in vi-
gintinouem annis, & quinque menſibus,
& ſex diebus. Et patet ex prædictis ꝙ me
ſis lunaris duob. modis accipiē: vno mō
p ſpatio tpis quo luna circuit Zodiacū
ab vno puncto exiens & rediens ad eun-
dē: qd̄ (ſicut dictum eſt) fit per 27. dies &
octo horas. Alio modo cōiori accipitur
menſis lunaris p ſpatio quo luna ſemel
accenſa fuerit & reddit ad eundem locū
ſuæ accenſionis: ſed cum ſolem non inue-
niat quia ſol iam proceſſit per vnum ſi-
gnum, ipſa luna attingit ſolē ſpacio duo
rum dierum & quatuor horarum, & ſm
hoc menſis lunaris continet 29. dies &
duo-

duodecim horas exceptis fractionibus ſu
pradictis. Ex dictis manifeſtē patet, ꝙ Sa-
turnus inter oēs planetas tardius circulū
vel curſum cōplet. Sic accidia inter om-
nia vitia mentem reddit pigram in ope-
re diuino & ſpūali, ſiue non inchoando
quod cognoſcit: ſicut à quibuſdam di-
citur, ꝙ accidia eſt torpor mentis bona
negligentis: proponit. n. diabolus ante
Eccl. 6. mentem accidioſi difficultatem operis,
ut deſperans de labore, nullo modo au-
deat illud inchoare: ſicut patet præcipuè
de operibus pēnitentię. Vnde contra hoc
ſacra ſcriptura exhortatur dicens: ſubii-
ce humerum tuum & porta illam & non
accidieris in uinculis illius. Siue etiā bo
na inchoata non perſequendo. Vnde quā-
2. cor. 2 doq; diabolus facit hominē aliqua ſupra
poſſe, aſſumere, ut poſtea ex nimietate
ponderis accidioſus effectus, ea totaliter
cogitur relinquere. unde Apoſtolus non
nult ꝙ pēnitens maiori abſorbeatur tri
ſtitia de peccato, ne ſic eum aggrauet ni-
mietas triſtitiæ, ut eum retrahat a pœni-
tentiæ opere. Hinc eſt ēt ꝙ diabolus illo
præcipuè tempore abſtinentem de acci-
dia tentat, quo eum fames ieiunii magis
grauat, ſ. circa meridiem quando iam in-
cipiunt ſentire ieiunantes defectum cibi
Caſſ. de & urgere ab æſtibus ſolis. Vnde dicit Caſ
inſtit. ſianu: Maxime circa horam ſextam mo-
monta nachū inquietat, ut q̄dam febris: inſtruēs
li. 10. tempore præſtituto ardentiſſimos æſtus
accēſionum ſuarum ſolitis ac ſtatutis ho
ris animæ inferens ægrotanti. Hoc igi-
tur facit diabolus ut uel famis grauedi-
ne ieiunium dimittant, uel ut ex accidia
& impatientia meritum ieiunii perdant.
Item Saturnus eſt mortificatiuus fœtuū
qui ſub eius naſcuntur dominio. Hinc
eſt enim, ut dicunt aſtrologi) quòd
pueri nati octauo menſe, non uiuunt ſed
citius moriuntur: propterea quòd octa-
uo menſe dominatur eis Saturnus qui
utraque qualitate ſua frigida & ſicca fę-
tum mortificat & extinguit. In præ-
cedentibus enim ſex menſibus quilibet
planeta per ordinem dominatur fœtui
ſuo menſe, ſcilicet primo menſe Satur-
nus ſecundo Iupiter, tertio Mars, quar-
to Sol, quinto Venus, ſexto Mercurius,
ſeptimo luna, octauo autem menſe Sa-
turni dominium redit a capite & nono
dominium Iouis, & ſic deinceps.

Vnde naſcens nono menſe uiuit pro-
pter dominium Iouis, qui fœtum ſuum
temperato, calore refouetur & cuſto-
dit. Similiter ſi naſcatur in principio
decimi menſis poteſt eſſe natuitas ſalu-
bris & uitalis propter dominium Mar-
tis, cuius calore & ſiccitate membra
roborantur naſcentis, unde fœtus calo-
ris & ſiccitatis beneficio egreditur iam
robuſtus. Sicut ergo Saturnus extin-
guit & mortificat fœtum, ſic accidia
mortificat ſpiritum & tollit boni ope-
ris meritum. Vnde Apoſtolus dicit, quòd
triſtitia ſæculi mortem operatur, quæ 2. cor. 7
non eſt niſi accidia. Cuius motus ſi ad
rationem pertingat: ita ut in fugam &
horrorem & deteſtationem boni quòd
eſt ſecundùm Deum conſentiat, carne
contra ſpiritum prævalente; omnino
ipſum ſpiritum ſuffocat, & eſt pecca-
tum mortale. Sed quando eſt motus ac-
cidiæ, propter repugnantiam carnis ad
ſpiritum in ſola ſenſualitate, non ha-
bens rationis conſenſum, tunc non ex-
tinguit ſpiritum, ſed eſt ueniale pec-
catū. Vnde etiam in uiris perfectis huius
accidiæ tedium aliquando inuenitur.

Secundo accidia asſimilatur igni.
Nam uidemus, quòd aduſtio ignis rem
dulcem in amaram conuertit, ſicut ci-
bi dulces & ſapidi igne aduſti nimium
efficiuntur amari. Vnde etiam in cor-
pore animalis colera eſt amara, quia
eſt quædam ſuperfluitas cibalis aduſta,
& ideo deriuatur ad fel, & recipitur
in eius ciſtula. Aqua etiam colata per
cineres efficitur amara, ex eo quòd ci-
nis immixtus alicuius rei ſcilicet ligni
reliquia eſt aduſta. Patet igitur quòd
uſtio ignis dulce in amarum conuertit.
Hoc igitur accidiæ competit, quæ dum
quadam triſticiæ febre palatum animæ
inficit ſpiritualium delitiarum dulce-
dinem in amaritudinem conuertit, vn-
de ſecundum Iſidorum. Ex ipſa triſti- Iſi. de
tia accidiæ naſcitur rancor & amaritu- ſum. bo.
do animæ. vnde Iſa. Væ qui dicitis bonū Iſa. 5.
malum &c.

Tertiò accidia asſimilatur aeri. Aer
enim eſt tam mobilis quòd omni im-
pellenti & ſubintranti, ſtatim aperi-
tur, & cedit. Vnde aer a uaporibus
terreis, ideſt a uentis impellitur, vapo-
ribus aqueis, ideſt nubibus repletur,
& flammeis ignitionibus nonnunquam
in ſummo ſuccenditur. Quæ ſatis etiam
accidiæ congruunt. Nam accidia (ſicut
dicit Iſidorus) ocioſitatē & ſomnolētiā
gene-

generat: dum autem anima ſomnolenta & ocioſa pigreſcit, omni prorſus tentationũ impulſui facillimè aperitur & cedit. Nam omnium cogitationum malarum & tentationum inutilium ſentina receptiua eſt ocium. Et hinc eſt, quòd accidioſus & piger velut quidam mobilis aer impellitur à vento ſuperbiæ, repletur aquis luxuriæ, ſuccenditur igne auaritiæ. Quarto accidia asſimilãt pruinæ propter quatuor. Primo ratione cõgelabilitatis: quia pruina eſt vapor cõgelatus i medio interſtitio aeris præ frigiditate loci & temporis, in quibus nõ eſt aliqua pars caloris, vt Ariſt. dicit. Sic et per accidiæ vitium dum calor charitatis extinguitur, quodammodo ipſa anima frigeſcit & congelatur. Vnde (ſup illud Pſ. percuſſit mũros eorum in pruina) dicit gl. ꝓ pruina eſt vitiũ quo charitas proximi ſtultitiæ tenebris quaſi nocturno tpe frigore cõgelaſcit. Secũdò rõne frigiditatis. Eſt n. pruina dura & ꝑ magnã frigiditatẽ et rigiditatẽ i ducit. Nã frigus aggregat ptes vaporis & cõtrahit, & pruinę ſubſtantiã duram reddit. Ex nimia autem frigiditate cane ſcit vel albeſcit, & rigiditatem in ea re quæ ab ea tãgitur, inducit. Sic accidioſus per frigus accidiæ efficitur durus & rigidus, vt non moueatur, neque flectatur ad bene operandum. Exo. Obriguerunt omnes habitatores Chanaam, & ſequitur: Fiant immobiles quaſi lapis. Pſ. Factus ſum ſicut vter in pruina. quia (ſicut dicit gloſa) nulli liquori aptus eſt, & ſic accidioſus nulli operi. Tertio rõne marciditatis: quia herbas & flores ſup quos pruina cadit, marcidos reddit & adurit. Sic et accidia omnes virtutes animæ & membra corporis per ociũ & pigritiam quodãmodo marceſcere facit. Et quia etiam triſtitiam ſpiritus accidia inducit, humorẽ de venis in anima exurit, ſicut exiccatur & conſumitur humor aduſta rei. Nã ſpiritus triſtis exiccat oſſa. Et ſic patet ꝓ accidioſus & piger, dum paruum laborem vel incommodum refugit, maximũ dãnũ incurrit ſm illud Iob: Qui timent pruinã, irruet ſup eos nix. Quarto ratione roriditatis, qa pruina radij Solis tacta, ſubito euaneſcit & in rorẽ reddit: pruina. n. nihil aliud ẽ q̃ ros cõgelatus, vt dicit Beda. Nã pruina eſt ex vapore torido, qui congelatur antequam ex ipſo reſoluatur aqua.

Ariſt. 1. Mete.

pſ. 115.

Exo. 15

pſ. 118

Pro. 17.

Iob. 6.

Beda.

Sic interdum anima rorida, ideſt gratia ſpirituali perfuſa, accidiæ gelu inuaditur, & torpeſcit: ſed rurſum calore Solis, ideſt feruore Spiritus ſancti tacta, in rorem gratiæ reddit, & in humorem deuotionis liqueſcit. Nam dum anima ſe in accidiã cecidiſſe cõſiderat, ſemetipſam per humilitatem minuit, & vilificat, & quaſi dolore tundens & percutiens ſollicitat: ita vt ſicut nunc fuit frigus pruinæ, ideſt accidiæ, ita creſcat & abundet in ipſa feruor gratiæ. vnde Exodi dicitur de rore, quòd mane ros iacuit per circuitum caſtrorum: & ſubditur, quòd apparuit minutum quaſi pilo tuſum in ſimilitudinem pruinæ.

Exo. 16

Lunæ proprietates, variaq; nomina, colliſq; de montium Garizim et Ebal effectus recenſentur, quæ actiuæ vitæ iure aſſimilantur. Cap. III.

ACtiua vita asſimilatur Lunæ propter quatuor. Primo propter officium. Nam lunæ officium eſt inferiora diſponere, ſcilicet terreſtria. Et hoc competit ei ex tribus. Primo ex vicinitate, quia ea quæ non multum diſtant, efficacius mouẽt: luna autem propinquior eſt iſtis inferioribus quàm aliquod aliud cæleſte corpus, & ideo efficacius agit in ea. Secundo ex virtuoſitate: quia cum ſit infima, congregatæ, ſunt in ea omnes virtutes mouentium ſuperiorum. Vnde ex ſua virtute mouet omnia humida, & ex lumine a Sole mutuato quaſi quidam ſecundus Sol breuiter agit & explicat in iſtis inferioribus operationes Solis. Et dico breuiter, quia quod Sol facit in anno (ſecundum variationem humoris & caloris) luna facit in menſe. Tertia cauſa eſt ex materialitate quia ut tactum eſt ſupra cap. 1. Luna (vt dicit Ariſto.) eſt quaſi terreſtris naturæ, ideſt corpulentæ & materialis. Vnde propter conformitatem, terreſtria magis variat quàm alia quod cęleſtium corporum. Sic etiam vita actiuorum eſt circa terrena & temporalia ordinanda & diſponenda. Et ſicut ex dictis colligitur, luna reſpectu terreſtrium habet vicinitatem, virtuoſitatẽ, celeritatem, & materialitatem, quæ omnia competunt actiuis, quia ſcilicet primò dicuntur eſſe indigentibus vicini

Beda

Meſa.

Eccl. 8

Iob. 30.

Ariſt. 1. cęli. & 2. cęli 32.

ſiue

Luc. 10. ſiue proximi per compaſsionem. Luc. Quis tibi videtur proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones? At ille ait: Qui fecit miſericordiam in illum. Secundo debent eſſe ſuperiorum virtutibus pleni per imitationem: quia ſequi debent veſtigia Sanctorum, præcipuè in laborando, & patienter tolerando. Iac. Exemplum accipite fratres exitus mali & longanimitatis, laboris & patientiæ per prophetas &c. Tertio debent eſſe feſtini per ſubleuationis celeritatem. Pro. Ne dicas amico tuo, Vade & reuertere, cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare. Eccl. Et Eccl. Ne protrahas datum anguſtiãti &c. Quarto, illi debent actiuæ vitæ præcipuis miniſteriis deputati qui ſunt magis materiales & groſſi & ad contẽplationem minus idonei. Eph. Secularia iudicia ſi habueritis, cõtẽptibiles q̃ ſunt in eccleſia illos cõſtituite ad iudicãdũ.

Iac. 5.

Pro. 3.

Eccl. 4.

Eph. 6.

Secundò actiua vita asſimilatur lunę propter dominium. Nam luna ſpecialiter macula habita humidis dominatur, & ſignificat ſuper ea, ut ſuper pluuiam & aquarum inundationes. Dicit enim Beda, quòd quando luna apparens, in ſummo corniculo ſuo maculis quibuſdam nigreſcit, pluuioſum menſis prætendit exordium. Item dicit Meſallat, ꝓ ſi eccliſis lunæ fuerit in ſignis aquaticis quæ ſunt tria ſcilicet ſcorpio, cancer, & piſcis, nimiam ſignificat abundantiam pluuiarum. Item propter humiditatis dominium, ſignificat ſpecialiter luna ſuper cerebrum ſicut ſol ſuper cor. Ita actiuus bonus compaſsione plenus affluit abundantia humorum & pluuiarum. i. abundantia lachrymarum, implens ĩlud Eccl. Ne deſis plorantibus in conſolatione, & cum lugentibus ambula. Sic enim faciebat Iob qui dicebat: flebam quondam ſuper eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Tertio actiua vita asſimilatur lunæ ꝓpter aſpectum, quia ſcilicet luna creſcens vel decreſcens in lumine, quandoque aſpicientibus apparet arcualis, quandoque circularis. ſic bonus actiuus ad vtrunq; ſtatum debet ſe habere. Phil. Scio abundare. ecce luna creſcens: & penuriam pati: ecce luna decreſcens. Tobię. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ecce augmentum. ſi exiguum tibi fuerit, libẽter illud exiguum impertiri ſtude: ecce lunæ decrementum. Sed tunc actiuus eſt arcualis, quando ſe proximo per miſericordiam flectit, ſiue parcendo, ſiue compatiẽdo. Tunc autem eſt circularis, quãdo poſtquam ad exteriora exiuit, ſe ad ſemetipſum interius ſollicite reducit. Talis enim eſt circulatio ab eodem in idem. Eze. Animalia ibãt & reuerebantur. Quarto asſimilatur actiua vita lunæ propter multiplicitatem nominum: habet enim luna tria nomina, ſecundum poetas. Nam vocabatur Proſerpina, eò ꝓ ſeminibus quæ iaciuntur in terrã, dicitur eſſe dea. Vnde dicitur quòd quando luna primo incenditur, optimum eſt ſemina iacere: quia tunc virtutes planetarum colligit, quas inferioribus influit. In hoc autem exemplo colligitur, ꝓ actiuæ vitæ congruit eleemoſynarum ſemina iacere, ex quibus ſi abundanter ſpargantur, copioſus fructus colligitur cęleſtium præmiorum: & econtrario, ſi iaciantur auarè ſecundùm illud: Qui parcè ſeminat, parcè & metet. Vel hoc, quòd luna ſemina fouet, oſtendit quòd illi qui actiuæ vitę deſeruiunt, præcipuè debent asſiſtere ſeminantibus verbum Dei. Nam a quibus recipiuntur ſpiritualia, debent repetendi temporalia. Vnde Apo. Si ſpiritualia vobis ſeminauimus, non eſt magnum ſi carnalia veſtra metamus. Item luna vocabatur Diana, ideſt dea ſyluarum & nemorum: quia feris de nocte paſcua q̃entib. in nemoribus, luminis beneficiũ adminiſtrat. Et ideo gentiles vocauerunt lunam deam venatorum: quia venatio fit in ſyluis, propter quod Dianã cum arcu depingebant, eo, quòd venatores arcubus vtebantur. Et ex hoc accipitur, quòd qui vitæ actiuæ deſeruiunt, præcipue ſubuenire debent ſolitariam vitam ducentibus, vt non oporteat eos propter victũ quęrendum vagari & a ſuia ſolitudine exire. In cuius rei exemplum Chriſtus populum in ſolitudine pauit. Item luna vocabat Lucina, vũ per ſincopã dr luna, de qua Virg. Caſta lucina &c. Nam antiquitus colebatur a virginibus & ſeruantibus caſtitatem: Ex quo etiam colligitur, quòd præcipuè meritorum eſt per actiuam vitam ſeruire & ſubuenire ſacris virginibus & monialibus caſtẽ viuentibus, ne propter victum cogantur exire & a ſuis clauſtris diſcurrere.

Eze. chiel. 1

2. cor. 9

1. Cor. 9

Matt. 9.

Vir. in polli.

Item actiua vita asſimilatur colli, primò ꝓpter ordinẽ prioritatis. Eſt. n. collꝰ

poſ

Universidad de Deusto Biblioteca

pes montis. Nam per collem ascendimus ad montem, quia s. per vitã actiuã ad cõtemplatiuam venimus. Iacob. n. post Liæ connubium (per quam actiua vita signatur) ad Rachel peruenit amplexum, per quam contemplatiuæ uitæ formositas figuratur. Secundo propter fructuum suauitatem: abundant. n. in collibus sani & sapidi fructus: propter hoc q̃ colles plus q̃ ualles solaribus radiis patent: et cœlesti imbre & rore abundantius madent. Sic abundant actiui hoies fructibus meritorũ. Magna. n. (sicut Grego. dicit) sunt actiuæ vitæ merita, quæ sunt vt fructus sani propter intentionis sinceritatẽ. Nõ sunt. n. fructus corrupti, vt opera hypocritarum. Item sunt fructus sapidi per charitatis suauitatem. Ipsi. n. sunt qui radiis sol. .i. doctrinis & exẽplis Christi illustrãtur & qui rore cœlestis gratiæ, abundantius perfunduntur.

Tertio pp graminum salubritatem, Sunt. n. (sicut Constantinus dicit) in collibus salubria gramina siue herbę, propter aeris subtilitatem & puritatem. Hæc gramina uirentia, sunt uirtutum multarum exempla, q̃ in actiuis uiris conspicimus ualde ad imitandum salubria: habent. n. puritatem aeris. i. mũditiam cordis, & ẽt subtilitatem, s. discretionis.

Item actiua uita (quæ misericordiæ intendit operibus) assimilari põt monti Garizim. Nã Garizim (ut dicit Hiero.) mõs est iuxta Hiericò, cui ex aduerso est mõs Ebal. In his duob' mõtibus maledõnes & bñdõnes pp'o intrãti terrã, pmissionis, pmulgatæ sunt: ut per benedictiones, pmouerentur ad bonum, & per maledictiones retraherẽtur a malo. Vnde sex tribus in Garizim promulgabant benedictiones, & sex aliæ in Ebal maledictiões. mõs ergo Garizim ex quo benedictiones promulgantur, meritum est operum misericordiæ, quæ ad mitan actiuam pertinẽt.

Mat. 25 Vnde in die iudicij benedicti pronũciabũtur a Christo, fm illud: Venite benedicti &c. Et congruè sex tribus erant, quæ bñdictiones pronunciabant: quia misericordiæ opera sex ibidem a Xpo cõputãtur, pp q̃ electi Dei paternã bñdictionem

Mat. 25 meretur. Esuriui, inquit, & dedistis mihi mãducare: sitiui & dedistis mihi bibere: hospes erã & collegistis me mudus & cooperuistis me, infirmus & uisitastis me: in carcere erã & uenistis ad me. Et ꝗ ãt mõs Ebal, ex quo pronunciatæ sunt maledictiones, signat auaritiã & crudelitatẽ impiorum qui opera misericordiæ subtraxerunt, quibus. s. iudex dicit. Ite maledicti in ignem æternum.

De multiplici Amore, eiusque proprietatibus ac differentijs: & cui uerus amor spiritualis verique amatores assimilantur enodatur, atque de quamplurimis solis, radij, terræq; effectibus (ipsi applicitis amori) sedulò inquiritur. Cap. IIII.

AMor est multiplex, s. spiritualis, carnalis, temporalis, & communis. Amor aũt spiritualis, s. charitas, assimilatur Veneri, quę est planeta cœlestis. Vnde & a paganis Dea dicebat amoris, ex eo q̃ incitat ad amandum. Dicit aũt Ptolomęus, q̃ sub Venere continetur uia, amor, amicitia, & peregrinus: & significat lucrum & gaudium; quæ omnia conueniunt amori charitatis. Nam ipsa charitas uia est, qua ad cœlestia gradimur: amor quo Deo cõnectimur: amicitia qua simul coniungimur. Item ipsa est baculus peregrinantium: lucrum negociantium & gaudium Deo fruentium. Item amor spiritualis assimilatur caliditati terræ. Abundat enim sic amor diuinus in anima, sicut calor in terra, scilicet ex tribus secundùm q̃ ex tribus contingit, q̃ una terra fit calidior altera. Primò quidem ex radiorum solis multiplicatione. Sol. n. plus omnibus corporibus cœlestibus emittit fortes radios propter suam magnitudinem corporis, & spissitudinem, magis fortem materiam habentem, & lumen magis calidum. Et quia ipse naturaliter mouet sphæram ignis, sicut sphæra stellarum mouet terram, & sphæra lunæ mouet aquam: & sphæra aliorũ quinquæ planetarum mouet aerem. Et ideo radij solis maximè calefaciunt ubi multiplicantur uel reflectuntur. Quasi autem radij solis sunt exempla Saluatoris, quæ scilicet nos illuminant per instructionem: quia omnis Christi actio, nostra est instructio (ut dicit Apo.) idest inflammant per imitationem. Vnde Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. Sicut ergo abundat calor in terra ex radiorũ solis (alibi dicebat) multiplicatione, ita, & feruor amoris in anima ex exemplorum Christi inspectione & imitatione.

Eph. 1.

Secundo

Secundo vna regio siue terra calidior est altera ex venti inflatione. Nam quia ventus australe calidus est, aquilonaris vero frigidus: ideo locus australi uento expositus, calidior est quàm aquilonari aptus. Quasi autem auster calefaciẽs & perturbãs aerem, est Spiritussanctus de

Abac. 3. quo dicitur. Deus ab austro ueniet: qui animam fortiter commouens & calefacit per dilectionem, & perturbat ad com

Iob. 38. punctionem. Iob. Nonne uestimenta tua calida sunt, cũ q̃stata fuerit terra austro? Tertio quoque una terra uel locus calidior est quàm alius, ex loci situatione. Nam terra q̃ est uicinior mari meridionali, est calidior quàm terra quæ est uicina aquilonari. Similiter ille qui familiarior & propinquior est homini sancto, feruentior sit & melior quàm ille qui cum peccatore conuersatur. Nam uita sanctorum est ut mare meridianum. Ma

Ezec. 3. re quidem est, cum amaricantur mærore. Ezec. Abii amarus in indignatione spi-

Eccl. 43 ritus mei. Sed meridianum est cum aduruntur amore. Eccles. In meridiano exuruntur terram. Peccator autem est ut mare aquilonare. Mare quidem propter in

Isa. 57. quietudinem cordis. Isa. Impii quasi mare feruens quod quiescere non potest: sed aquilonare est propter subiectionem demonis. Est enim peccator subiectus

Isa. 14. diabolo, & obedit ei: qui dixit, Isa. Sedebo in monte testamenti in lateribus a-

Ps. 106. quilonis, ascendam super altitudinem nubium, & ero similis Altissimo, psalm. Ab aquilone & mari &c.

Sed est notandum, quòd astrologi ponunt tres alias causas quare quasdam regiones & terras dicunt calidissimas esse. Vna est ex solis appropinquatione quæ est ex breuitate diametri. Vnde propter immensitatem caloris terra illa est inhabilis ultra æquinoctialem: quod dicunt propter eccentricitatem sphęræ solis. Et hoc pertinet ad Christi incarnationem, quando scilicet ipse sol iustitiæ nobis maxime appropinquauerat diametro, nostræ naturæ se induens. Vnde ibi erat breuiata maxima distantia quæ erat inter nos & Deum, & ibi apparuit breuitas diametri, quia fuit uerbum abbreuiatum in carne. Et hæc propinquitas solis, idest Christi, multum debet nos

Ro. 13. ad eius amorem inflammare. Apo. Nunc propior est nostra salus, quàm cum credimus.

Secunda causa est ex solis mansione, ut in principio capricorni & in principio cãcri, ubi propter recuruationem Zodiaci sol uidetur stare in eodem loco. Tunc enim Zodiacus gyrans minimam partem uariat de circulo æquinoctiali, quòd sol quasi uidetur stare, propter quod calor confortatur in locis suppositis illis gradibus. Et hęc causa refertur ad Christi passionem: tunc enim uerus sol stetit immobile, cruci scilicet affixus. Et hæc Christi mansio fuit in duobus solsticiis, quia scilicet eius affixio dupliciter facta fuit, scilicet ex parte superiori in manibus: & ex parte inferiori in pedibus. Vnde hæc affixio & mansio Christi in cruce, super omnia debet in nobis calorem amoris accendere: ita ut anima nostra liquescat in lachrymis. Exo. Cum incaluisset sol, liquefiebat manna, idest mens dulcedine deuotionis Exo. 16.

plena.

Tertia causa ex solis oppositione, scilicet quando est oppositio solis ad Zenit capitum: ut sub cancro, ubi sol non declinat a capitibus. Et hoc refertur ad Christi resurrectionem uel ascensionem, ubi sol Christus superpositus, apparuit omnibus capitibus per potestatem & au

mat. 28 ctoritatem. Vnde dixit: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Item fuit superpositus omnium capitibus etiã loco in ascensionẽ, cum ascendit super omnes choros cęlorum, ubi etiã nunquã amplius declinare põt p mortẽ: & ideo amplius a capitibus. i. apostolis, qui fuerũt capita fideliũ, i. principes non decli-

Mar. 28 nabit ulterius, sicut ipse dixit Mar. Ecce ego uobiscũ sum omnibus diebus, usque ad consummationẽ seculi, q̃ oia dñt nos in amore Xpi accendere. s. & incarnationis, propinquitas, & affixionis acerbitas, & exaltationis dignitas.

Itẽ amatores assimilanẽ terræ, q̃ quanuis sit frigida fm naturã suã, tamen intra se ignẽ tenet inclusum. Sic amatores Dei q̃uis sint frigidi circa tpalia, i. negligentes & contẽnentes ea, intus tñ circa Deũ & spũalia sunt ignei & feruẽtes. Ps. Ignẽ comburentem in terra ipsorum. Hic est ps. 104. ignis spiritualis comburens & consumẽs peccata: de quo Luc. Ignem ueni mittere

Luc. 12. in terram &c. Item amor spiritualis similis est ignitionì uaporis, quæ sæpius apparet in aere. Sunt. n. decem modi talis ignitionis, repræsentant. s decem effectus

d ..nt

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuini & spiritualis amoris. Prima enim impressionum talium vocatur, columna, siue ignis perpẽdicularis. Hæc.n. est quidam ignis qui interdum apparet in superiori regione aeris ad modum columnæ piramidalis, habens latitudinem inferius, & superius tendens in acumen. Et ratio est, quia generatur ex vapore multum sicco & calido. Vnde transit per duas regiones aeris, scilicet infimam & mediam quia frigus earum nõ potest conuertere ipsum, & ideo transit ad regionem supremam & quia talis vapor est inæqualis habens inferius multas partes terrestres dilatabiles; ideo inferius in basi de necessitate dilatatur. Et quia terrestre abundans repugnat eleuationi & æqualitati aliarum partium: & calidum iterum dirigens dilatat in reficiendo plus calidum, continuè plus & plus tendit in acutum. Vnde efficitur (sicut dictum est) vt columna piramidalis, & propter longitudinem videtur de superiori demissum sicut perpendiculum, quod inferius habet massam, & continue vsque in sublime conum. In hoc igitur, q̃ talis columna superius est acuta, cum acuti sit penetrare, patet quòd repræsentat proprium effectum amoris, qui est penetrare ad intima. Penetrat enim amans vsque ad interiora amati,
Cor. 2 & ideo de Spiritu sancto qui est diuinꝰ amor dicit Apo. quod scrutatur profunda Dei. Item in hoc, quòd talis vapor primam & secundã regionem aeris transcendit, & in tertiã se ingit, repræsentat sublimitatem amoris spiritualis. Sunt enim quasi tres regiones, mundus, infernus. & cœlum. Quidam igitur homines sunt qui videntur Deum diligere solum propter temporalia bona, & isti sunt in regione infima. Quidam vero diligunt Deum, vt euadant æterna supplicia, & & isti sunt in regione media. Quidam diligũt Deũ pp̃ cęlestia p̃mia, siue pp̃ seipsum, q̃a ipse erit merces nostra; & isti sunt in regione suprema. Vnde isti habẽt ignẽ sublimen, idest amorẽ excellentẽ. Itẽ in eo, q̃ talis pyramis superius se restringit, repræsentat amorẽ p̃fectũ. Nã licẽt amor sanctorũ inferius erga p̃ximos dilatetur, superius tamẽ in Deũ se totũ restringit & vnit: quia quicquid hoc inferius amant, solũ pp̃ Deũ amant. Itẽ in eo q̃ talis columna non est breuis, sed longitudinem habet signat diuturnitatem amoris per continuitatem. Nam omni tempore diligit qui amicus est, vt dicitur. Eccl.

Secũda ipressio ignea vocatur lãcea: Eccl.17
q̃ est quidã ignis lõgus subtilis, in altũ erectus. Est enim ex vapore multũ sicco & calido & inęqualiter calido & subtili, sed subter non habens multa terrestria quæ dilatari possint. Vnde propter longum subtile quod prætendit figuræ, vocatur lancea: & stat erecta, acumen habens supra se, sicut ignis perpendicularis. Huic ergo competit alius affectus amoris qui est vulnerare: lancea. enim homines ad vulnerandum vtuntur, Dan Erant ambo vulnerati amore eius]. Hoc vulnus amoris, est fortis penetratio cordis. Hæc igitur fuit lancea, quæ cor Christi vulneraui: siquidem ipse vulneratus est propter iniquitates nostras: quod totum fecit amor. Vide ergo q̃ Christus ex charitate vulneratur. Vide etiam quòd & nos a Deo ex charitate vulneramur, & flagellis plerunq; percutimur: ipse enim vulnerat & medetur: quia scilicet eius vulnera non sunt ad occidendum, sed potius ad sanãdum. Et ideo meliora sunt vulnera diligentis, scilicet Christi, quàm fraudulenta oscula, idest blandimenta odientis, scilicet diaboli, vel mundi.

Dan.11
Isa.53
pro.

Tertia impressio vocatur candela ardens. Hæc est enim flãma quædã, quæ q̃ apparet in aere, videtur quasi rotund. & sphęrica. Fit enim ex vapore multi calido & sicco qui est æqualiter subtilis & bene tenuis: æqualiter ascendit in omnibus partibus, & est æqualiter disgregabilis calore in omnem partem dimensionis, & sic efficit latum quasi rotundum natans in superficie aeris. Vnde licẽt sit latum in superficie, tamẽ videtur rotundum & sphęricum propter longinquitatem nostri visus. Hic est tertius effectus amoris, scilicet inflãmare & ardere. Cant. Fortis est vt mors, Cant.7
dilectio: dura vt ignis, emulatio: lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Talem ardorem habebat Ioannes Baptista, de quo Dominus dixit: Ioa. 5
Ille erat lucerna ardens & lucens. Talis ardor amoris eleuat animam ad culmen perfectionis. Vnde & figuram prætendit circularem & sphęricam, quæ secundum philosophum, est perfectissima figurarũ. Et ideo charitas ab Apo dicitur Ari. 1. cœli.
Col. 3

citur vinculum perfectionis.

Quarta impsio siue ignitio, vocat. A sub ascẽdẽs, fit.n. ex vapore ascẽso æqualiter subtile. sed cum extẽditur ad partẽ vnam cõtrahitur in aliã. Aliqñ autũ est vapor æqualiter subtilis, sed non bene continuus, nec adherens sibi, sed vna pars eius aliquãtulum est distans ab alia: & tunc videtur a sub ascendens post a sub, sicut si eleuarentur scintillæ de fornace. Hic est quartus effectꝰ amoris, s. eleuare. Facit enim ascendere animam per profectum virtutum, sed iste motus siue ꝓfectus in feruẽtioribus est continuus, in tepidioribus est discontinuus & quasi p tempora frequenter interruptus. Psalm. Ibunt de virtute in virtutem. ps. 83.

Quinta ignitio vocat ignis diuisus. Hęc.n. gnatur ex vapore nõ vehemẽter calido & sicco, & ideo non põt transire mediam regionem aeris, quia frigidissima. & hic vapor est disgregatus & propter calorem quem habet, quando occurrit in aere inferiori frigida nubes fugiendo, confricat partem ad partem, & ex confricatione inflammatur: & quia disgregatæ sunt partes, videt diuisus ignis: & quia fugit nubem frigidam tangentẽ se, ideo videtur disgregatim egredi, velut si stuppa exsufflẽtur ex cãna. Hic aũt est alius effectus amoris. s. separare. Illi .n. qui sunt in amore non multũ feruentes nec multum eleuati in spiritu, debent se separare a vitijs, fugiendo quantum possint occasiones peccatorum: & tales sunt multi seculares boni, quos amor dei facit fugere nubem frigidam, idest malitiam carnis vel peccati. In eis autẽ licẽt sit ignis, amoris est tñ quoddãmodo diuisus pp multarum rerum curas & sollicitudines quas illos hre oportet.

Sexta impressio vocatur candela descendens. Hæc enim est ex vapore similiter non multum calido & sicco, nec penetrare valente mediam regionem. Est tamen talis vapor bene continuus & expulsus ex frigida nube tangente, & est modicus, sed bene cõpactus, nec multus, sed continue cadit, sed non diuiditur, & propter continuum casum videtur quasi stella cadens. Hic est alius effectus amoris. s. humiliare. Nam licẽt sanctis Dei sit amor Dei cõtinuus, tamẽ qñ tangunt a tentatione carnis, uel mundi, uel diaboli, timentes se non esse compactos bene, i. firmos bene: & reputantes se modicos, i non multæ uirtutis, humiliantur & deprimunt seipsos. Nihilominus tamen semper continuant quę bene incœperunt. Aliquando tamen propter continuos impulsus tribulationum vel tentationum, ipsis quasi videntur timendo & dubitãdo, q̃ quasi a Deo ceciderũt: quod totum pertinet ad eorũ humilitatẽ, ad quã amor dei eos inclinat.

Septima ignitio uocatur lumen præcedens. Hæc est ex uapore continuo calido & sicco & bene continuo: in quo est multa materia conglobata & fortis, cui nihil in aere obuiant: sed accenditur ex confricatione sui, & stat q̃nque in aere: & hoc est quod uocant hi qui discurrunt de nocte, lumen præcedens. Hic est alius charitatis effectus, s. deducendo illuminare quod est nobis necessarium in uia tenebrosa huius mundi. Vnde diuinus amor figuratus est in illa columna ignis quæ populum dei præcedebat de nocte: & de quo etiã in Psal. dicitur: Expãdit nubem in protectionem eorum: ps. 104.
ignem, vt luceret eis per noctẽ. Et in eodem, Eduxit eos in nube diei & tota nocte illuminatione ignis.

Octaua ignitio vocatur vulgo stella cadẽs: sed a philosophis a sub descẽdẽs. Hęc.n. a sub descẽdẽs ẽ ex vapore cõsimili sicut lumẽ p̃cedens, cui tñ occurrit aliquid desuper expellens ipsum inferius: & ideo videtur cadens, siue descendens. Hic est alius effectus amoris scilicet inclinare per ministerium vitę actiuę. Vnde necessitas proximorum occurrẽs, expellit siue retrahit amicos dei ab arce contemplationis, inclinans illos ad ministerium infimę, actionis scilicet ad obsequendum proximis.

Nona ipressio vocatur draco volãs, & hæc est in nube calida ad latus vnũ & frigida ad aliud. Vnde tũc pp cõueniẽtiã ad calidum attrahitur ad illud, & ibi incenditur: post primam autem partem fumat antequam incẽditur, & dilatatur in medio, & incuruatur propter incensionem partis vnius & extinctionẽ alterius versus humidum & frigidũ. Vnde efficitur velut draco volãs: q̃a anterior pars incensa videtur velut spiramen draconis. Media autẽ incuruata per hoc q̃ attrahitur a prima parte, curuat se vt serpens, & volat semper ad illud latus vbi corruscat ipsum latus calidum, eo q̃ simile attrahit simile, & contrarium expellit

pellit contrarium. Hic est alius effectus amoris, qui facit quasi volando ad Deũ festinare. Nam sicut hoc draco aereus habet vnum latus, s̃ anterius calidum, posterius verò frigidum, sic amatores Dei habent quidem feruorem spiritu, sed cũ frigore, i fragilitate carnis: propter qd Dominus dixit, q̃ spiritus promptus est, caro autẽ infirma. Feruor igitur spiritus inflammat vehemẽter & suspiria ad Deũ facit. sed frigus. i. infirmitas carnis incurat & trahit ad infima. Sed tamen ex ista pugna volare cogitur anima, quia ex carnis angustia spiritus magis incenditur, & carnem post se violenter attrahens, in Deum velocius tendit.

Matth. 26.

Decima ignitio vocatur asub, quãdoque apparens, qñque non: & hec est ex vapore sicco & inflãmabili medio modo pertingente ad regionem mediam & non penetrante ipsam, quia ex frigore loci expellitur, & quia sub ipso non sunt multæ nubes, ideo incendens nubem occultatur & penetrans nubem apparet iterum: & iste est asub tertius. Hic est alius effectus amoris. s. vtranque vitam alternando, aliquando vacando actiuæ, aliquando contemplatiuæ, quandoq; latere ad contemplandum, qñq; apparere ad obsequendum: hoc enim oportet fieri, & illa non omittere.

Item nota, q̃ amor spirituale crescit & minuitur, sicut cupiditas mundi crescit & decrescit. Cuius exemplũ est, quia decrescente vmbra crescit calor, & crescente minuitur: & sic decrescente amore temporalium, crescit feruor charitatis, & econuerso eo crescente minuitur.

Hiere. 5

Hiere. Væ vobis quia declinauit dies & prolixiores factæ sunt vmbræ vesperi, & hoc est, quia abundauit iniquitas, & refrigue charitas. Amor carnalis assimilatur Veneri. Nam Venus (vt dicit Ptolo.) ex parte corporis disponit ad pulchritudinẽ, & ad voluptates tactus, olfatus, gustus, & auditus inclinat & impellit, vestium muliebrium incisores efficit: Domus eius sunt libra & taurus: regnat in piscibus, sed in virgine regnũ eius deficit & abscedit. Sic etiam amor carnale ad pulchritudinẽ corporis aspicit, sensuum voluptates exquirit, siue tactuũ, siue odorum, siue ciborum, siue cantionum: ornamenta & mulieres appetit. Aliquando etiam iustos viros qui designantur in libra propter æqualitatem iustitiæ, quia

Matth. 2. v. 1. tulo.

in libra existens Sol facit æquinoctia & viros fortes, qui designantur in tauro aggreditur & inficit. Regnat autem maximè in piscibus, idest in hominibus sub aquis delitiarum viuentibus: sed in virginibus. i. in continentibus deficit vigor eius. Amor tẽporalis prosperitatis impedit dulcedinẽ contẽplationis & priuat fructu boni operis. Cuius exemplũ apparet in rore. Cadit. n. aliqñ ros fluens & viscosus ad modum mellis sup herbas & folia arborũ. Sole autẽ agente in ipsum, euaporat humidũ, & terrestre siccũ cõburitur & efficitur quasi farina sparsaq̃ à sua siccitate siccat herbas & inducit sterilitatem. Quasi. n. dulcedo roris est delectatio contẽplationis: quã calor solis. i. amor tẽporalis prosperitatis humidum deuotionis educens, & terrestrẽ affectum accendens, & mentem ad vana spargens, tollit, & à fructu boni operis animam sterilem reddit.

Item amor communis pront. s. & spiritualem & sensibilem amorem includit, assimilatur radio, Primo quia radius habet penetrare. Vnde in perspectiua distinguitur triplex radius. i. rectus confractus & reflexus. Rectus siue perpendicularis est, quia corpore radioso emissus recto & lineari motu sine obliquitate aliqua petit centrum. Et huic assimilatur spirituale homo qui totus est rectus. Vnde Cant. Recti diligunt te. Et iste petit centrum. i. cor. Deut. diliges dominum Deũ tuum ex toto corde tuo, &c.

Cant. 1. Deut. 6.

Confractus radius siue collaterale est, qui a corpore luminoso egrediens & aliquod diaphanum inueniens non perfectè obediens non rectè incedit: sed ad aliquã partem diuertit. Et tale obliquatio dicitur radij confractio, & huic radio confracto assimilatur amor sociale siue ciuile, qui non est amor totaliter rectus, quia frequenter non est propter Deum, siue secundũm Deum, sed vt plurimum habet respectum ad aliquod mundanum. Reflexus autem radius est qui dum à suo principio rectè vel obliquè progreditur, dum corpus densum incurrit repercutitur & repellitur, nec transitus ei datur. Vnde cum nõ potest se diffundere in anteriora, posterius necesse est vt redeat, & se ibi multiplicet. Et talis repercussio dicitur radij reflexio. Huic autem radio reflexo assimilatur amor vtilis, qui scilicet reflectitur ad seipsum. Vnde si proximum

ximum vel aliquid diligit, non ex hoc proficit interius, scilicet in Deum tendendo, sed potius retrocedendo in seipsum redeundo. Est etiam talis amor carnalis, qui solũ ad corpus proximi procedit, & interius ad animam non transit, sed potius retrocedit dum alium corporaliter ad delectamentum sui vel proprium commodum diligit aut amat.

Sextò amor assimilatur radio: quia radius habet colorare. Nam radius solaris dum in nube rorida Soli opposita includitur, diuersos colores in ipsa nube & aere operatur, sicut patet in arcu celesti. Ita similiter & amor qui dum in anima tenera & molli intenditur, diuersas ibidem passiones & affectiones operatur quibus videlicet passionibus ipsa anima velut quibusdam coloribus tingitur. Vnde sicut ipse arcus cœlestis habet colorem rubeum, iacinthinum, ceruleum & viridem. (Isti enim colores in eo principaliter nobis apparent.) Ita similiter etiam ex amore causantur in anima passiones plures, sed præcipuè quatuor scilicet zelus, excessus, odium, & morbus. Primo. n. amor habet causare zelum. Vnde beatus Diony. dicit, q̃ Deus appellatur zelotes propter multum amorẽ, quẽ habet ad entia: zelus ergo quocunq; modo sumatur, ex intensione amoris causatur. Manifestum est. n. q̃ quanto aliqua virtus tendit in aliquod, tanto fortius repellit omne contrarium vel repugnãs. Cum ergo amor sit quidam motus in amatum (vt Augu. dicit) intensus, amor quærit excludere omne quod sibi repugnat. Vnde in amore concupiscentiæ qui intensè aliquid concupiscit, mouetur cõtra omne illud, quod repugnat consecutioni vel quietæ fruitioni eius qd amat. Et hoc modo viri dicuntur zelare vxores, ne propter consortium aliorum impediatur singularitas quã in vxore quærunt. Similiter etiam qui quærunt excellentiam, mouentur cõtra omnes qui excellere videntur, quasi impedientes eorũ excellentiam. Et huiusmodi est zelus inuidiæ, de quo dicit in Psal. Noli æmulari in malignantibus, neq; zelaueris facientes iniquitatẽ. Amor autẽ amicitiæ quærit bonum amici, & fm hoc aliquis dicitur zelare pro, amico qñ ea quæ dicuntur vel fiunt contra bonum amici homo repellere studet. Et per hunc et modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea q̃ sunt contra honorẽ vel voluntatẽ Dei repellere pro posse conat, fm illud Reg. Zelo zelatus sum pro Dño Deo exercituũ. Et super illud, Zelus domus tuæ comedit me, dicit glosa q̃ bono zelo comedit, qui quelibet praua q̃ viderit, corrigere satagit: si nequit, tolerat & gemit.

Diony. ca. 4 de diu. no.

Aug. 83 quæst.

Ps. 36.

3. Reg. 19. Ioan. 2.

Secundò amor causat excessum. Vnde Dion. dicit, q̃ amor diuinus extasim facit: & q̃ ipse Deus propter amorem, est extasim passus. Dicitur autem extasim pati cum extra se ponitur. Quia. n. (vt dicit Augu.) aia verius est vbi amat, quàm vbi animat, quando aliquis intenso desiderio vel amore fertur in aliquod extra se quodammodo rapitur: & si illud sit supra se, quodammodo supra se rapitur, ita q̃ seipsam transcendit & excedit.

Dio. de diu. no. cap. 4.

Aug. de qualit. ani.

Tertiò amor causat odium. Nã amor consistit in quadã conuenientia amantis ad amatũ: Odiũ verò consistit in quadam repugnantia vel dissonantia. prius autẽ considerat quod conuenit rei q̃ qd ei repugnat, quia per hoc aliquo d est repugnãs, qd impedit vel corrũpit, qd ẽ cõuenientes. Vnde necesse est, q̃ amor sit prior odio, & causa eius. Nã nihil odio hr, nisi per hoc quod repugnat ei quod amatur.

Quarto amor causat morbum siue languorẽ. Cant. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Nã amor peccati languidam facit animam ex eo, q̃ facit ipsam deterius se habere: quia coarctat ipsam ad rem sibi inconuenientẽ, vnde læditur & deterioratur, fm illud Osea: Facti sunt abominabiles sicut ea, quæ dilexerat. Qñq; autẽ si sit vehemens, lædit etiã corpus propter excessum immutationis corporalis. Dicitur etiam amor causare languorẽ, quia causat tristitiam de abstinentia amati. Vnde Tullius tristitiam ægritudinem nominat.

Cant. 2.

Osea. 9.

Cic. li. 3 Tusc.

Tertiò amor assimilatur radio, quia radius habet inflãmare. Nã ex subito & cõtinuo motu radiorũ contingit aerem circunfusum igniri, maximè cum concurrunt radij in loco fractionis. Nam radii ibi multiplicati & coãgustati dũ mutuo conculcantur, calor ibi in tantũ aliqñ generatur, q̃ aer circũfusus sæpiũ inflãmatur, vt patet in crystallo, ex cuius oppositione contra radios Solis stuppa incenditur vel ignitur. Ita similiter ex recordatione continua vel visione rei dilectæ, feruor inflammatur amoris. Et iste ardor ab amicis Dei deriuatur,

etiam ad circunstantes, quia sibi appropinquantes, ad amorem diuinum sæpius accendunt. Ps. Ignis à facie eius exarsit, carbones succēsi sunt ab eo. Præcipuè autem hęc inflammatio competit charitati, de qua dicitur. Fortis est, ut mors, dilectio: dura, ut ignis ęmulatio. Lampades eius, ignis lampades atque flammarum: aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem.

Pſ. 17.

Cant. 8.

Angelorum varia natura, ac excellentia ex variis crystallini cœli atque ignis affectibus & proprietatibus deprompta describitur, exactęq; dignoscitur.

Cap. V.

ANgeli asimilantur cœlo aqueo siue crystallinō. Vnde ipsi intelliguntur per aquas quæ super cœlos sunt. Asimilantur ergo illi cœlo propter tria.

Primò ratione inuisibilitatis. Nam illud uocatur propriè cœlum, quia scilicet est nobis inuisibile & occultatum. Est enim nona sphæra, quā non uidemus. Et hoc competit angelis quorum natura incorporea & intellectualis licèt in se maximè sit cognoscibilis, tamen nobis quorum cognitio oritur à sensu, est inuisibilis & occulta. Nam ita se habet intellectus noster ad manifestissima naturæ, cuiusmodi sunt naturę angelorum, sicut oculus nicticoracis ad lumē solis. vt dicit philosophus. & Sap. Quæ in cœlis sunt, quis inuestigabit?

Arist. 2. met.

Sap. 9.

Secūdò ratione perspicuitatis siue luminositatis, propter quam quandoque uocatur cœlum crystallinū, quia est uniformiter ad modum crystalli perspicuū & luminosum. Angeli autem perspicui sunt per munditiam. Vnde beatus Dio. vocat angelum præclarissimum sine macula. Item sunt luminosi per sapientiam, & est in eis lumen triplicis sapientiæ. Sapientiæ innatæ, quia per species innatas siue concretas omnia cognoscunt quæ sunt à Deo producta (ut dicit Aug.) Itē sapientiæ inspiratæ. Suscipiunt enim angeli diuinas inspirationes & illuminationes, quas beatus August. uocat Theophanias. Item lumen sapientiæ beatæ, quæ uocatur in eis cognitio matutina ab Augustino, secūdùm quòd cognoscūt res in Verbo. cognitionem aūt rerum in

Dio. de cęl. hierar.

Aug. in Enchi.

propria natura uocat ipse Augu. cognitionem vespertinam.

Tertio ratione mobilitatis: uocant. n. illud aqueum propter mobilitatem. Mobilitas autem etiam angelo attribuitur, quia sicut dicit Damasce. angelus est substantia intellectualis semper mobilis. Et dicitur angelus sēper mobilis ratione naturæ intellectiuæ & uoluntatis. Nam quippe cum sit creatura, habet esse mutabile, in quantum omne creatum est uertibile in nihil, nisi manu Omnipotētis teneretur. Respectu etiam intellectus dicitur semper mobilis, accipiendo motum æquiuocè prout intelligere motus dicitur, quoniam angelus semper est actu intelligens, non quandoque actu quandoque potentia, sicut nos. Et licèt angeli quantum ad cognitionem qua cognoscunt res in Verbo, omnia, simul intelligant, sicut etiam de nobis dicit Augu. ꝙ in patria nō erunt volubiles cogitationes nostræ ab alijs in alia euntes atque redeuntes, sed omnem scientiam nostrā vno simul conspectu videbimus: tamen ea cognitione qua cognoscunt res in propria natura, non omnia simul intelligūt. Vnde ibi est vicissitudo intelligentiæ. Et ideo Aug. dicit quòd omne ens creatum habens intellectum, intelligit vnum post alium, & talis successio est vt motus quidam. Beatus Diony. ponit triplicem motum, scilicet circularem, rectum, & obliquum. Circularis est ab eodem in idem centrum immobile. Et hunc motum habent, in quantum recipiunt illuminationes a Deo & per illas reuertūtur in Deū. Motu autem recto tunc mouentur, quando procedunt ad prouidētiam subiectorū recte omnia transeuntes & non reuertuntur ab eodem in idem, sed de vno in aliud. Motus autem obliquus est in angelis cum per cognitionem inferiorū quibus prouident, reflectuntur in Deū principium & finem pulchri & boni. Item in voluntate mobilis est angelus, quia non omnia simul vult, sed modò vnum, modò aliud. Dicitur autem angelus localiter moueri æquiuocè sicut & esse in loco ſper contactum virtutis. Non quidem quia ipse vel contactus iste siue motus loco commensuretur, sicut accidit corpori: sed dicitur moueri localiter quātum successiuè virtus eius applicatur ad diuersa loca. Vnde iste motus potest esse continuus & discontinuus: secundùm. n. quòd

Augu. lib. 15. de Tri.

Augu.

Dio. 3. cap. de diu. no.

quòd locum diuisibilem ad quem applicatur non potest simul totum dimittere, sed successiuè, sic dicitur motus discontinuus. vel totum simul dimittere & alteri loco se applicare, sic dicitur continuus. Vnde ad hos cœlorum. i. angelorum motus potest referri illud Ioelis. Mori sunt cœli &c.

Ioel. 2.

Item angeli asimilantur igni. ps Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem. Et ista similitudo quadrupliciter potest accipi. Primo si consideremus ignis substantiam. Secundo si consideremus eius eminentiam, scilicet quo ad sicum. Tertio si consideremus eius potentiam. Quarto si considere mus eius refulgentiam.

Pſ. 103.

Primo enim ignis inter omnia elemēta habet substantiam subtiliorem. Vnde substantia ignis propter suam subtilitatem representat nobis tria de angelis. Primo eorum immaterialitatem, propterea quia ignis est maximè inter elementa formalis. Nam minimum habet de materia & plurimum de forma. Angelus autem (licèt secundùm Dio.) nihil de mā habeat, vt ipse dicit ꝙ intellectuales substantiæ. i. angeli vitam habent indeficientem, ab vniuersa corruptione, materia & generatione mundæ existentes: habent tamen aliquid loco materiæ, scilicet potentialitatem, cum non sint actus purus vt Deus. Vnde angelus dicitur esse compositus ex potentia & actu, siue ex quo est & quod est. Sicut igitur ignis inter cætera elementa minimum habet de materia, & plurimum de forma, ita angelus (inter omnes creaturas intellectuales) minus habet de potētia & plus de actualitate. Vnde angeli quidem dicuntur substantiæ siue formæ separatæ, scilicet à materia.

Dio. de diu. no.

Secundo ignis representat angelorū incorporeitatem, Nā propter suam subtilitatem ignis quasi non videtur habere corpulentiā. Vnde additus alteri corpori non videtur ipsum augere ut apparet in ferro vel lapide ignito, quod tamen non uidetur esse maius quam non ignitum, cum tamen omne quantum additum quanto, faciat ipsum maius, & ne corpus naturale sit quantum; Nec etiā videtur ignis qui est in ferro alium locum quam ipsum ferrum per se occupare, uel maiorem locum simul cum ipso corpore quam ferrum solum, quæ omnia cuidam incorporeitati immo (vt verius dicam) subtilitati ipsius ignis attestantur

Item propter suam subtilitatem ignis est inclusibilis, quia (sicut dicit Dio.) Ignis non potest teneri, quia propter suā subtilitatem & mobilitatem penetrat omne corpus. Hoc igitur competit angelis, ex eo ꝙ de sui natura non solum sunt incorporei. Propter quod dicit idē Dio. ꝙ angeli sicut immateriales sic incorporales intelliguntur, sed etiam non sunt corporibus alligati, vt scilicet in corporibus inclusi uelut animæ humanæ teneantur. Vnde angeli in scriptura, spiritus nominantur secundùm illud: Omnes sunt administratores spiritus &c. Spiritus autem carnem & ossa nō habet, vt dicitur Luc. Et ideo substantia angeli nō solum non est corpus, sed nec etiam alicui corpori vnita est vt forma, quod esset naturaliter in corpore detineri. Assumunt tamen ad tempus (vt ex sacra scriptura patet) interdū angeli corpora hominibus apparentes, sicut Augu. testatur dicēs ꝙ angeli in assumptis corporibus apparuerunt Abrahæ, quæ non sunt eis naturaliter vnita, in quacunque figura apparean-, sed formant sibi illa cum volunt ex aere. Et assumunt sibi huiusmodi corpora cum nobis apparent angeli nō propter se, sed propter nos, scilicet vt familiariter cum hominibus cōuersando demonstrent intelligibilem societatem quam homines expectant cum eis habendam in futura vita. Item hoc ipsum ꝙ angeli corpora assumpserūt in ueteri testamēto, fuit quoddam figurale indiciū ꝙ Verbum Dei assumpturum esset corp humanum. Omnes enim apparitiones veteris testamenti ad illam apparitionem ordinabantur, qua ipse filius Dei apparuit in carne. Est etiam notandum ꝙ sicut in sacra scriptura proprietates rerū intelligibilium sub similitudine rerum sensibilium describuntur: ita corpora sensibilia quæ angeli assumunt diuina virtute sic formantur ab eis, vt congruunt ad representandum angeli proprietates: & hoc est corpus assumere. Habemus ergo tres rationes quare angeli cū incorporei sunt, in corporibus tñ nobis apparent. Scilicet ad ostendendum futurā nobis societatem, tum ad figurandum Christi incarnationem, tum ad tradendum nobis per sensibilia de seipsis cognitionē.

Dio. 15 ca. cęl. hier.

Dio. 4. ca cęl. hierar.

Heb. 1.

Luc. 24

Aug. 16 de ciu. Dei.

Tertiò ignis in sua sphæra propter sui subtilitatē, est nobis inuisibilis: vnde Dio. dicit, ꝙ ignis est incontēplabilis oculis carnalibus, i. inuisibilis propter suā subtilitatem. Nam lucidum non vt à seipso nisi sit in materia spissa. Vnde dicit inuisibilis, prout est in materia tenui. Et in hoc ignis repræsentat angelorum inuisibilitatem, quia sicut de se sunt incorporales, ita etiā sunt inuisibiles: apparēt nobis visibiles, vt dictū est de igne, prout est in materia spissa. Quod quidem sic verū est, quia tunc angeli sumunt corpora in quibus visibiliter conspectibus nostris apparent. Formant igitur talia corpora ex ipsa virtute diuina quantum necessariū est ad corporis assumendi formationem. Nam licēt aer (in sua varietate manens) figurā non retineat vel colorem, tñ ofi condensatur figurari & colorari pōt, sicut apparet in nubibus. Ad ostendendā igitur propterea inuisibilitatem, quam angelus ex se habet, dixit angelus Raphael Tobiæ: Videbar quidē vobiscū manducare & bibere, sed ego cibo inuisibili & potu qui ab hominibus videri non potest vtor. Quia enim ex eisdē nutrimur ex quibus sumus (sicut in secundo de anima Philosophus dicit:) sicut angelus est ex natura inuisibili, ita etiam inuisibili vtitur nutrimento.

Dio. 15. cap. hie.

To. 12.

Arist. 2. de ani.

Item ignis inter omnia elementa hēt eminentiam altiorem. s. quo ad situm: vnde Dion. dicit ꝙ ignis est altus s. quo ad locū propriū, qui est super omnia elemēta. s. immediatē sub orbe lunæ. Et hæc altitudo situs cōpetit igni rōne leuitatis, quia locus leuiū est sursum, sicut grauiū deorsum. Ex hac āt altitudine ignis, ostēditur angelorū sublimitas quo ad sex. Primo quo ad situm localē, qa sicut sphæra ignis est locata sup oēs sphēras elemētorū, ita angelica natura creata & locata est sup oēs sphēras cœlorū. s. in cęlo empyreo; quod statim factū (vt dicit Strabus) angelis ē repletū. Cęlū āt empyreū, supremum cęlū est, propterea super illud Deuteronomij, Domini Dei tui est cęlū cęli dicit, Isido. ꝙ supremum cœlum est cœlū angelorum. Nam quia ex creaturis corporalibus & spiritualibus vnum vniuersum est constitutum, sic creatæ sunt creaturæ spirituales, ꝙ ad creaturam corporalem aliquem ordinem habent & toti creaturæ corporali præsident: vnde cōuenienter, quod angeli in supremo corpore crearentur tanquā toti naturæ corporeæ præsidentes. Attēdendū est autem ꝙ ignis licēt sit in summo locatus, tamē virtute Solis mouet & descendit ad mixtionem aliorum inferiorum. Quodlibet enim elementum habet in cœlo aliquod mouens ipsum, sicut terra mouetur ab orbe stellarum fixarum: & ideo diuersæ rerum species in ipsa generantur. vnde diuersæ figuræ terrestrium respondent diuersis imaginibus stellarum. Aqua verò, ab orbe Lunæ, sicut patet in fluxu & refluxu maris.

Dio. de cęl. hierar.

Deut. 15 hier.

Ignis verò ab orbe Solis. Aer verò, ꝑpter multitudinem motuum in ipso ab alijs quinque planetis, qui sunt multorum motuum. Sicut ergo ignis quanquā sit altus, tamen virtute Solis descendit ad mixtionem inferiorum: sic etiā angelorū plurimi quanquā fuerint in cœlo creati vel locati, iussu tñ & ordinatione Dei descendunt & veniunt in mundum ad rerum temporalium administrationem, & humanę salutis ꝓcuratione. vnde Apost. dicit, quòd omnes sunt in ministeriū missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Ex hoc tamē qd Apost. dicit, Omnes, non accipiendum est ꝙ omnes vniuersaliter angeli mittantur in ministeriū, quia secundum Diony. quatuor superiores ordines, Cherubin Seraphin, Throni & Dominationes, nunquam ad exterius ministerium mittuntur, sed solum quinque inferiores, s. Virtutes, Potestates, Principatus Archāgeli, Angeli. Nihilominus tñ solum primi tres ordines dicuntur assistentes, reliqui verò sex ordines dicuntur ministrātes. Vnde Dominationē ordo inter ministrantes computat, non tanquam exequens ministeriū, sed sicut disponens & mandans quid per alios fieri debeat: sicut Architectores in ædificijs, nihil manu operantur, sed solùm disponunt & ꝓcipiunt quid alij debent operari. Dicit ergo Apostolus, omnes mitti, non quia superiores, vt dictum est, ad executionem ministeriorum mittuntur: sed quia inferiores qui mittuntur ab eis mysterijs illuminatur. Vel intelligitur, quòd spiritus illi qui sunt ad ministeria deputati, omnes propter eandem causam sunt administratorij. i. in ministerium missi, scilicet propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, quāuis vniuersaliter omnes angeli sint tales. Et licēt angeli venientes in mūdū exeant à cęlo empyreo, in nullo tamē

Hebr. 1

Diony. de cęl. hierar.

derogatur

derogatur ex hoc eorum dignitati, quia licēt sit eis cęlum empyreum ex quadam congruentia deputatum, nihil tamē propter hoc dignitatis recipiunt ab eo: & ideo quando actu non sunt in cęlo empyreo nihil eorum dignitati subtrahitur, sicut nec regi quando non actu sedet in solio regali.

Item ex angelorum occupatione exteriori contemplationis internæ puritas nullatenus impeditur: quia duarum operationum, quarum vna est regula & ratio alterius, vna non impedit, sed iuuat aliā. Vnde cum angelus per solam intellectualem actionem regulat suas actiones exteriores: sequitur ꝙ interior actio ex ipsis exterioribus actibus impedimentum non habeat, sed potius iuuamentum. Et ideo Greg. dicit, ꝙ angeli sic foras non exeunt ꝙ internæ consolationis gaudijs priuentur. Secundò ex altitudine ignis, ostenditur angelorum sublimitas quo ad sufficientiam substantialem. Nam ita sufficiēs est sibi ignis substātia, ꝙ absq; alicuius nutrimenti vel materiæ extraneæ subsidio per se subsistere & cōseruari potest: vnde Diony. dicit, ꝙ ignis est altero non indigens. Hoc autem non competit igni nisi prout est in loco proprio & altitudine sphęræ suæ. Nam extra locum suum indiget alienā materia ad sui multiplicatione & conseruationem. Similiter igitur angeli sunt formę per se existentes & subsistentes, corporalis materiæ adiunctione non indigētes, sicut indiget humana anima corpore quo ad tria: Primo quantum ad speciei constitutionem, quia licēt anima possit subsistere per se sine corpore, sicut patet de animabus separatis, non tamen habet completam rationem vel essētiā speciei humanę, cum ipsa sit pars humanæ speciei: vnde homo dicitur quod compositum est ex anima, & corpore. Et ideo Augu. commēdat Varronem qui hominem nec solam animam nec solum corpus, sed animam & corpus arbitrabatur. Sed angelus habet etiā sine aliquo corpore per ie cōpletū esse in specie. Et ideo cōiter tenetur ꝙ intelligentia. i. angelus nulli corpori vnit, vt forma, sed tantum sicut motor, & hoc modo vnitur corpori cęlesti.

Greg. 2. moral.

Dio. de cęl. hie.

Aug. 19 de ciu. Dei.

Item animę humanę indiget corporibus ad sui multiplicationem, siue indiuiduationē. Nam (sicut dicit Aui.) impossibile est esse multiplicationem indiuiduorū sub vna specie nisi ex diuersitate materiæ: quia ex diuersitate principiorū formaliū, sequitur diuersitas speciei. Cū igit animę non habeāt materiam ex qua sunt, oportet, quòd in eis sit multiplicatio secundum diuisionem materiæ, in qua sunt scilicet secundum distinctionem corporum. Angeli autem quia, nec materiam habent ex qua sunt, nec etiam materiam cuius sint, formę, non multiplicantur secundum diuisione alicuius materię vnde est in eis multiplicatio solùm secundùm diuisionem formalem, ad quam sequitur ēt diuersitas speciei. vnde perfectio naturę angelicę, requirit quidem multiplicationem specierum, sed non indiuiduorū sub eadem specie, & ideo patet, ꝙ nō indigēt angeli corporibus ad sui multiplicationem sicut animæ humanę.

Auic.

Tertiò indigent animę humanæ corporibus ad intellectualem perfectionē, propter hoc ꝙ anima humana imperfecta est de se & in potentia existens, infima in genere intelligibilium substantiarum, non habēs in natura sua plenitudinem scientię, & ideo indiget vniri corpori, vt à rebus sensibilibus ꝑ ipsius corporis sensus scientiā acquirat. Sed angeli sunt pfecti i natura intellectuali ita, ꝙ non indigēt cognitionem accipere à rebus sensibilibus: vnde non intelligunt ꝑ species à rebus accepias, sed per species connaturales. s. sibi a Deo in sua creatione infusas. vnde Dio. dicit, ꝙ angeli non congregant diuinam cognitionē à rebus diuisibilibus aut sensibilibus. Et ideo patet, ꝙ propter intellectualem perfectionem seu cognitionem, non indigent vniri corporibus.

Dio. de di. no. cap. 7.

Tertiò ostenditur angelorum sublimitas ex altitudine ignis quo ad impassibilitatem corporalem. Nam ignis, vt in altitudine loci sui non est noxiarum, uel turpium passionum receptiuus, sicut est terra, aqua & aer, quę frequenter inficiuntur, & fœdantur sordibus & immundicijs & fœtoribus aliorum corporum: vnde Dion. dicit, quòd ignis non est recipiens pedestrē, idest ignominiosam subiectionem, quia cum sit in supremo loco, non pedibus conculcatur, seu teritur, sicut terra, quæ est in infimo: nec fiunt super ipsum immunditiæ, sicut super terram, vel aquam. Et nota, quòd quanto corpus est in loco eminentiori tanto est nobilius secundum naturā: quia habet plus de specie, spēs. n est ī terminis, ut dicit philosophus, & ideo ignis ꝓ altitudinē loci sui

Dio. de cęl. hie.

Universidad de Deusto Biblioteca

nõ recipit contumeliam minorationis. Similiter angeli cum sint immateriales & incorporei, naturam habent impassibilem, vnde corporeis, ac sensibilib⁹ passionibus non subduntur neque minorantur. Et ideo Christus propter naturam quam suscepit passibilem, dicitur fuisse ab angelo paululũ minoratus secundùm illud Psalmi. Minuisti eum paulo minus ab angelis. Psal. 8.

Quarto ostendit ignis, sublimitatem angelorum quo ad notitiam intellectualem. Nam ignis (vt Dio. dicit) est sursum latus. Hoc autem competit igni, in quantum est extra locum suum, quia naturaliter ad locum suum qui est sursum redire conatur. Sic angeli secundùm intellectũ mouentur sursum in Deum, accipiendo motum non secundùm ꝙ est actus perfecti, i. existentis in potentia: sed secundum ꝙ est actus perfecti idest inexistentis in actu. Dicit. n. sic Dio. ꝙ mentes angelicæ intelligendo mouentur: & sic angeli sursum feruntur, quia quæcunque intelligendo cognoscunt, in Deum referunt. Distinguit. n. in eis Augu. duplicem cognitionem rerum, scilicet matutinam prout scilicet cognoscunt primordiale esse rerum & hoc prout res sunt in Verbo, & per talem cognitionem manifestum est quòd sursum feruntur. Item vespertinam, prout scilicet cognoscunt esse rerum creatarum secundum ꝙ in propria natura consistunt. Nam esse rerum creatarum fluit a Verbo sicut a quodam primordiali principio. Et hic effluxus terminatur ad esse rerum quod in propria natura habent, & in hac etiam cognitione angeli beati referũtur in Deum, quia cognoscẽtes creaturam non in ea figuntur, sed, hoc ipsum referunt ad laudem Dei, in quo sicut in principio omnia cognoscunt. Et hinc est ꝙ Genesi in creatione rerum post vespere non nominatur nox, sed mane, quia mane est finis præcedentis diei & initiũ sequentis, cum dicitur factum est vespere & mane dies vnus: & ad signum ꝙ ipsi angeli cognitionem præcedentis operis ad laudem Dei referunt. Dio. de cœl. hierar. cap. Aug. super Gen. ad lit. lib. 4. cap. 22. Gen. 1.

Quinto ostendit ignis, angelorũ eminentiam quantum ad obedientiam ministerialem. Nam ignis (vt dicit Dio.) est semper mobilis. alia autem trãslatio dicit semper motus. Semper autem moueri non competit igni secundum proprium motum, sed secundum quod est sursum in propria sphæra & mouetur motu cœli, quia non solum est verum in orbibus ꝙ iferior mouetur motu superioris. sed etiam in omnibus corporibus attingit inferius motus superioris quantum potest. Vnde quodlibet elemẽtorum mouetur ab aliquo orbiũ. Ignis autem a Sole & Marte, vt dicit Rabbi Moyses. Et motus talis non est rectus sed circularis, & sic põt esse semper non a virtute intrinseca semper mouẽte, sed a virtute extrinseca. & iste est motus inaturalis igni fm ꝙ est in specie sua: sed nãlis fm ꝙ est elementum, quia aliter non posset venire ad mixtionem nisi ex qualibet parte deferretur p radios solis. Sicut ergo ignis est semper mobilis siue motus secundùm Dio. sic etiam angelus dicitur esse substantia semper mobilis secundùm Damascẽ. quod quidem qualiter intelligendum est, expositum est supra in principio huius capituli. Dionys. cap. 5. de cœl. hierar. Rabbi Moyses Damasc.

Item sicut ignis in sphæra sua mouetur motu cœli. Sic etiam angelus ad peragenda ministeria, mouetur motu volũtatis Dei. vnde psal. Benedicite domino omnes virtutes eius ministri eius qui facitis voluntatem eius. Et quantũ ad hãc obediẽtiam ministeriorum inueniuntur angeli, & si non ex natura sua, tamen ex Dei prouidentia semper mouẽtes & semper moti. Mouent enim orbes angeli (secundùm philosophos) motu sempiterno & sic sunt semper mouẽtes: sed quia hoc faciunt diuinæ voluntatis imperio qd̃ semper exequuntur, ideo sunt quodammodo semper moti eo modo quo ille cuius imperio aliquid fit, dicitur esse mouens ad illud. Ps. 102.

Sexto ostendit ignis, excellentiam angelorum quo ad disparentiam uisualem. Dicit enim Dionysius, ꝙ ignis est resiliẽs quod potest intelligi tripliciter, Vno modo resiliens a loco infimo. Videmus enim ꝙ flamma ignis in candela si aliquis inclinet eam deorsum, statim resilit & flectitur sursum scilicet versus locum suum naturalẽ qui est sursum. Sic etiam angeli licèt quandoque ministrando descendunt & visibiliter interdum appareant, completis autẽ ministeriis disparent, & ad summa resilire siue redire dicuntur. Vnde angelus Raphael expleto ministerio dixit Tobiæ & filio suo, Tẽpus est, vt reuertar ad eum qui me misit, Vos autem benedicite dominum &c. Et Dionys. de cœl. hierar. cap. 5. Tob. 12

cum

cum hoc dixisset, ablatus est a conspectu eorum. Alio modo potest intelligi ꝙ ignis resilit à corpore mixto. Elementa enim sunt in corpore mixto secundùm esse primum. i. fm suas formas substantiales, sed non secundùm esse secundum scilicet suarum qualitatum intensarum, quia reductæ sunt ad medium. Sed etiam necesse est quãdoque ipsum mixtum dissolui & resolui in elementa, & tunc vnũ quodque elementum redit in suam naturam & locum: & sic ignis dicitur resilire scilicet a corpore mixto vt quidam expositores volunt. Alii tamen non consentiunt ꝙ elementa sint in mixto actu, s. secundum formas substantiales, sed virtute tantum: & tunc est tertia expositio ꝙ ignis resilit scilicet a combustibili apprehenso. Nam materia quam apprehendit, vsque ad eius consumptionem non deserit, nec apprehenditur dum apprehẽdit, sed consumpto eo in quod agit, in se resilit, & ita dicitur resiliens. Sicut ergo ignis secundum primam expositionem resilit a corpore mixto completo suæ durationis periodo, ita etiam angelus resilit vel recedit a corpore assumpto, completo suo officio, & tunc ipsum corpus redit in suum principium, sic etiam ipsum mixtum redit in elementa. Non autem hanc similitudinem sic assigno, vt dicere velim sic intelligendo ꝙ angelus misceatur corpori assumpto sicut ignis cõmisceẽt elemẽtis aliis i mixtione, neq; ꝙ resolutio corporis assumpti fiat in angelum, sicut resolutio mixti in ignẽ & in alia elemẽta, sed ꝙ ipse angelus remanet per se dimisso corpore assumpto, sicut si ignis per se remaneret terminata resolutione mixti. Sed secundum aliam expositionem, ignis resilit a combustibili non quia comprehenditur, sed potius comprehendit ipsum: & sic etiam angelus dicitur resilire a loco in quo est vel vbi operatur, non quia continetur vel includitur a loco, sed potius ipse continet locum. Nam cõtineri & includi a loco competit corpori iocato, prout est quantum quantitate dimensiua, quæ angelo non congruit cum sit incorporeus, sed est in eo quãtitas virtualis, cuius applicatione ad aliquem locum, dicitur esse ea. Sed tamen substantia incorpoream, continet ipsam & non continetur ab ea. Anima enim est in corpore ut cõtinens, non vt cõtenta. Et similiter angelus dicitur esse in loco corporeo non vt contentus, sed vt continẽs aliquo modo. Item ignis inter omnia elementa habet potẽtiam seu virtutem ampliorem: & hoc propter excessiuam caliditatem. Et ideo secundum suam virtutem est inuisibilis, impalpabilis, inalterabilis, & inuincibilis. Immẽsurabilis est ignis, dicit Diony. quia scilicet uirtus eius non determinatur ad unum terminum ut cõmensurata illi. Videmus enim ꝙ in comburendo non extendit se virtus eius tantum ad unum, immo quasi ad infinita si infinita combustibilia inueniret. Et similiter in eodem combustibili non habet certum terminum, vt. s. comburat tantam partem ipsius, & non plus. Vnde si esset aliquod combustibile infinitum, sine fine comburendo procederet. Habet etiam ignis multos alios effectus facere, Vnde licèt sit finitæ essentiæ, tamen virtus eius non coarctatur ad vnum effectũ, sed in omnia generata potest, propter quod virtus eius dicitur non esse commensurabilis alicui eorum. Hoc autem competit angelis, qui licèt essentiã habeant finitam & limitatam virtutem, tamen habent respectu inferiorum non limitatam vel coarctatam, sed quodammodo infinitam, inquãtum scilicet virtus angeli non est ex se limitata ad vnũ effectum tantùm, vel circa rem vnam tãtùm, ita ꝙ non posit circa aliam operari. Virtus etiam angeli non commensuratur inferiori rei, cui applicatur, qa quilibet angelus etiam minimus, habet altiorem & vniuersaliorem virtutem, quàm aliquod genus corporaliũ: & ideo virtus angeli non est commensurabilis alicui eorum. vnde ꝙ angeli diuersi, diuersis rebus præponantur, est non quia virtus angeli magis extendatur ad hoc corpus quàm ad illud, secundùm suam naturam: sed ex ordine diuinæ sapientiæ quæ scilicet diuersis rebus, diuersos rectores præposuit. Dicit enim Aug. quòd vnaqueq; res visibilis in hoc mundo habet angelicam potestatem sibi præpositam. Quia tamen virtus angeli simpliciter est finita & terminata, oportet, ꝙ quando applicatur ad vnum, tunc non applicetur ad aliud. Et hinc est, ꝙ quia angelus per applicationem virtutis dicitur esse in loco, ꝙ non potest esse angelus in pluribus locis simul, sed tantum in Diony. de cœl. hierar. cap. 15. Aug. li. 83. q̃st.

vno determinatè, maiori tamen vel minori secũdùm ꝙ volũtariè applicat virtutem suam ad corpus maius vel minus.

Item ignis(vt dicit Diony.)est incomprehensibiliter impalpabilis, idest non comprehenditur tactu, quia propter vehementiam & improportionem caloris soluit proportionẽ sensus. Angelus alia ratione non est palpabiles, scilicet propter naturam spiritualem,& incorporeã quæ non subijcitur sensibus aut qualitatibus sensibilibus, vt tangi, vel palpari posit. Item ignis est inalterabilis à sua caliditate: quia non potest ignis,manẽs ignis, infrigidari, sicut aqua manens aqua potest calefieri. Sic angeli beati nõ recipiunt transmutationem de bonitate in malitiã, quamuis hoc non habuerunt primitus ex natura sed ex gratia, cũ fuerint creati in libertate arbitrij: & econtrario dęmones de malitia in bonitatẽ nequeunt transmutari. Vel ẽt angeli de scia in obliuionem vel ignorantiã minimè transmutantur. Possunt tamen decipi dęmones & errare nõ quidẽ quantum ad ea quę naturaliter rei conueniũt vel remouentur ab ea, sed quantũ ad ea tũ quæ à supernaturali Dei ordinatione pendẽt: sicut si cõsiderãs Lazarũ mortuũ, iudicasset eũ nõ resurrecturũ. Item ignis est inuisibilis. vnde Dio. dicit, ꝙ est per se potẽs oium: Nam per suã virtutẽ actiũ videmus, ꝙ ignis põt super oia ista generabilia & corruptibilia, nec vincitur ab eis: vnde & oia trãsmutat, ẽt ferrũ & lapides & quæcunque fortia. Sic angeli hñt dãium & potestatẽ supra totam naturam corporalem, pp quod Aug. dicit, ꝙ omnia corpora reguntur per spiritũ vitæ rationabilem. Et Grego. dicit, ꝙ in hoc mundo visibili nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi põt, vnde natura corporalis ad nutum obedit angelis quantum ad motum localem, licèt non quantũ ad alias transmutationes formales, nisi mediante motu locali alicuius corporis moti, vt tradit aug. ibidem. Itẽ ignis inter elementa habet resplendentiam clariotum, nam ignis est ex se lucidus nobis occultus, & aliorũ illuminatiuus: pp primam dicit Aug. ꝙ ignis est omnino splendens existens. Vbi dicit ex positor ꝙ tam ignium elementi q̃ igneũ cęli lucidum est in se, licèt non semper visibus nris subiiciatur. pp materiam in qua est, vt stoicis declarabitur. Similiter etiã angeli in se quidẽ habent naturã lucidã & maximè manifestã cũ sint formæ separatę & actu ĩtelligibiles: vñ Philosophus, vocat eos manifestissima naturæ. Secundo ignis est nobis occultus idest inuisibilis scilicet in propria sphęra vt dicit Alexander vñ Dio. dicit ꝙ non obstante ꝙ sit in se lucidus, tñ nobis est occultus non adhibita materia in qua suã operat. onẽ manifestat, q̃ est lucere. Nam pp sui subtilitatem & tenuitatẽ, nõ subiacet visibus nris tũ esset in materia tenui sed solũ ẽm quod est in materia cuius partes cõstant & adunantur. vñ dicit Auic. ꝙ ex cõgregatione diaphani fit lucidũ, vt patet i cristallo: & pp hoc ignis vt dictũ est, in materia sua non lucet. Et si objciat ꝙ ẽt prout est in ꝓpria sphęra manifestatur lumen eius in galaxia. Dicendum est ꝙ galaxia nõ est ex splendore ignis, qm̃ sic sp̃ esset in eadẽ parte cęli. cõpertum est aũt, ꝙ mouetur in centũ annis gradu vno. Sed causa ẽt est multitudo stellarũ minutarũ in illa parte cęli, quarũ lumẽ vñ cõtinuũ. Similiter ẽt angeli nõ obstãte ꝙ i se sint maximè intelligibiles, tñ quo ad nos sunt occulti & ignoti, nisi in quantũ manifestãt se nobis in suis effectib⁹ quos agũt in istis sensibilibus, & hoc est pp in proportionem intellectus nri, q̃ dũ cõiunctus est sic sensibus vel fantasmatibus vt dictũ est, se habet ad eos sicut oculus nicticoracis ad lucẽ Solis. Intellectus n. cõiũctus sensib⁹ nõ põt intelligere nisi ad cõuersionẽ ad fantasmata & sine cõtinuo & tpe, Sed angelorũ nõ sũt fantasmata, nec tpi nec ꝓti nuitati subdunt: quare eos put sũt i se & ẽm suas q̃ddirates, itelligere nõ valem⁹.

Tertio ignis est aliorũ illuminatiuus dicit ãt Dio. ꝙ ignis est circumuelatis illuminationibus illuminatiuus: sic. n hẽt antiqua trãslatio & intelligitur circũuelatis. i. circũpositis substãtiæ eius. i. a lumine cãtis, q̃a. s. ignis propriè ex se non habet illuminare, sed ab exteriori ẽm ꝙ cõicat cęlesti corpi, vt dicit Philosoph. Hęc ãt illuminatio ꝓperit angelis & q̃tũ ad seipsos ẽm ꝙ superiores de his quæ à Deo percipiũt, illuminant inferiores: vñ Dio. dicit. ꝙ vnaqueque cęlestis essentia intelligẽtiã sibi à superiori datã inferiori cõicat. Et posset ẽt, p tãto dici ꝙ superior illuminat inferiorẽ circũuelatis illuminationib⁹, q̃a ea de qbus illuminãt, non ita excellẽter & clarè recipiunt ab inferioribus

Aug. 3. de Tri.
Greg. 3. Dial.
Arist. 3. met.
Auic.
Dio. de cęl. hie. cap. 15.
Dio. capitu. 50 cęl. hie.

ſtorib⁹ ſicut ſunt in ſuperiorib⁹, & ideo ſupior angelus veritatẽ quã accipit quodãmodo, vt ita dicã, ingroſſat vt ab inferiori capi poſsit. Et ideo Dio. dicit in p dicto capitulo ꝙ vnaqueque ſubſtãtia intellectualis datã ſibi à ſuperiori intelligẽtiã ꝓuida virtute diuidit & multiplicat ad inferiores ſurſum ductrice analogia. Homines ãt ab angelis circũuelatis illuminationibus illuminanũ: quia intellectus humanus ipſam intelligibilẽ ueritatẽ nudã capere nõ põt, cũ naturale ſit ei intelligere per cõuerſionem ad phãtaſmata: vñ angeli intelligibilẽ veritatẽ, p ponũt hominibus ſub ſimilitudinib⁹ ſenſibiliũ. Et iõ Dio. dicit ꝙ impoſsibile ẽ nobis aliter lucere diuinũ radiũ niſi varietate, ſacrorum velaminũ circũuelatũ.

De anima humana variabili natura, quæ vtplici aeris varia ioni ſimilis eſſe perhibetur. ac de multiformibus ſuotem planetarum in nobis effectibus per Zodiaci ſignorum commutationem ex Aſtronomorum ſententia. Cap. VI.

ANima variatur ad modum aeris. Nã aer in ſuis qualitatibus habet variationem tripliciter.

Primo ex diſtantia cęli, quia quanto aer eſt à cęlo remotior & terræ vicinior tãto frigidior & groſsior & terrenę qualitati ſimilior, licèt aer terræ vicinus ex rẽflexione radiis aliquando incaleſcit. Sic quanto eſt à Deo anima per peccatũ longinquior, tanto eſt per malitiã frigidior & ad ſpãtalia intelligenda groſsior & ad tẽporalia per affectum terreſtrior. Cauſatur ẽt immutatio aeris per ſolis approximationem vel elongationẽ: q̃a approximatio eſt cã caloris, ſed elõgatio eſt cã frigoris. Appropinquat aũt aię Sol iuſtitiæ, Chriſtus, p grãm, qñ. ſ. ipſa anima appropinquat ſibi per pñiam Iac. Appropinquate Deo, & appropinquabit vob s. & tunc cauſatur in anima calor & feruor amoris. elongatio autẽ Solis. i. Chriſti ab anima nunquam fit niſi ex culpa. pſalm. Longe a peccatoribus ſalus. Et tunc fit in anima frigus, quia extinguitur affectus & feruor circa ſpũalia.

Item ſol ſi cum Saturno frigido ſidere in frigido ſigno conuenerit in aere frigus intendi tur. Si verò cum Marte & calido planeta concurrerit, fit in aere exceſſus caloris. Eſt autem in anima quaſi ſol naturalis ſplendor & lumen propriæ rationis, qui ſi cum Saturno, id eſt corpore pigro & frigido conuenerit, id eſt cõcordauerit in ſigno frigido, id eſt in iuo carnali appetitu, vel deſiderio; intenditur & creſcit in anima frigus illud, id eſt peccati malitia: frigus enim eſt qualitas mortificatiua: quia ſi ſecundum carnem vixeritis moriemini, dicit Apo. Sed tunc ſol rationis conuenit cum Martẽ, quando concordat rationis deliberatio ſiue meditatio cum bona & feruenti voluntate. Et tunc creſcit deſiderii feruor vel affectus amoris. pſal. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcit ignis.

Secundò variatur aer ex qualitate venti. Nem aer in montibus frigidior eſt, in vallibus calidior. Et ratio eſt ſecundum Conſtantinum, quia boreas ventus frigidus habet ortum ab eminenti zona, vnde libere expetit loca alta, & mouetur ibi & ſubtiliat aerẽ, & ſic frigoris eſt cã. Omne n. ſubtile dũmodo exãlationem habeat, per motum infrigidatur. Econtra ãt in vallibus aer eſt quietus quẽ nõ impellit de facili ventus frigidus, & ſic eſt calidus. Macrobius autem aliam cauſam huius aſsignat dicens ꝙ hoc eſt ex aggregatione radiorum qui multiplicãtur in vallibus magis quàm in montibus, immo ſi ad montes veniunt non ibi ſubſiſtunt, ſed ad valles deſcendunt: vbi cum vltra procedere nequeunt, ibi multiplicantur & conculcantur & ſic calorem maximum generant. Vnde niues in vallibus liquẽſcunt citius quàm in montibus. Et huic ſententiæ concordat Philoſophus. Aer ergo montium eſt vita magnorum, quæ vento agitate ſuperbiæ, abundãt in frigore malitiæ. Aer autẽ quietus vallium, eſt vita tranquilla humiliũ, ad quam ventus inquietudinis & ſuperbiæ non ingreditur. Ibi etiam radij id eſt cęleſtes illuminationes & conſolationes multiplicantur, ex quibus amoris & deuotionis feruor plurimum augmentatur.

Tertio aer immutatur ex ſitu loci, q̃a in terra vicina mari ſeptentrionali aer frigidus eſt ex vapore frigido a mari re ſoluto, vnde ibi calor eſt debilis: pp q̃d illud mare parum ſalſeſcit, & ideo pontiũ mare eſt quaſi dulce. In mari autem auſtrali eſt contrarium ex contraria cã. Mare aũt ſeptẽtrionale vitã peccatorũ

Dio. ca. pitu. 50 cęl. hie.
Rom. 8.
pſ. 31.
Conſt.
Macro.
Arif. 14. metho.
Iac. 4.
pſ. 118.
Dio. capit. 15. cęl. hie.

Eguat,

Universidad de Deusto Biblioteca

signat, quæ mare propter inquietudinem dicitur: Septentrionale autem à septem stellis frigidis arcturi quæ ibi præsunt, idest à septem vitijs capitalibus quæ in peccatoribus dominantur, ibi est aer, idest anima frigida frigore peccati & malitiæ: vbi etiam deficit aqua salsa siue amara præsentiæ, & abundat aqua dulcis carnalis concupiscentiæ. Econtra autem in australi, idest in conuersione pœnitentiæ, de qua in Psalmus dicitur, Conuertere domine captiuitatem nostram sicut torrens in austro: consurgit vapor contritionis calidus per feruorem humilem per lachrymarum compunctionem, ex quo fit aer calidus, idest anima feruens etiam in amore. Item anima in vita ista tanto plus sentit de mũdi amaritudine, quanto plus habet de terrena affectione: & econtra, tanto plus percipit de cælesti dulcedine, quanto plus est purgata à terreno amore, & magis assidua in contemplatione. Cuius exemplũ est, ꝙ aqua marina, quæ mixta est grosso terreo combusto, amara est, siue salsa. Sed aqua dulcis est mixta aereo & purgata à puluere terreno. Quasi autem terreum grossum & combustum est amor terrenorum, qui animam reddit terrenam per assimilationem, quia anima (vt dicit Hugo de sancto Victore) in illius rei quam diligit, similitudinem transformatur. Item reddit animam grossam quo ad contemplationem spiritualem; & combustam, quo ad affectionem temporalium, vt temporalia nimis ardenter diligat. Hoc ergo amore dum anima respergitur afflictione multiplici frequenter amaricatur. Sed si fuerit anima aerea, idest spirituali amore coniuncta, & à terreni amoris puluere purgata, tunc cælesti & spirituali dulcedine, quãm pluries erit plena. Item anima habet aspectus & affectiones similes aspectibus signorum & domorum cęli. Distinguunt enim Astrologi quinq; planetarũ aspectus, scilicet coiunctum, oppositum, sextilem, tertium, & quartum. Coniunctus aspectus est, quando vnus planeta irradiat super alium in eodem signo citra quindecimum gradum, secundùm Azaelem. Et (vt idem tradit) fortissimus & pessimus dicitur, & præcipuè quãdo duo planetæ maliuoli (vt sunt Saturnus & Mars) coniunguntur in signo eiusdem complexionis puta in Ariete vel Tauro.

Psalm. 125.

Hugo.

Et hic aspectus signat amicitiam & concordiam malorum hominum ad inuicẽ conuenientium in aliquo facto: & hæc vnitas pessima est, quia sicut periculosum est, si vnitas desit bonis, ita periculosum est si adsit malis, prout Greg. dicit. Alij tamen Astrologi dicunt, quòd hoc aspectus non est semper malus, sicut si Iuppiter & Venus coniungantur in libra vel in Geminis: & sic iste aspectus do est inter beniuolos planetas, non est malus, quia bonorum concordia & conuenientia nõ est noxia, sed bona. Oppositus autem aspectus est quando duo planetæ sunt in oppositis signis: qui dicitur pessimus propter contrarietatem signorum, & præcipuè quando planetæ habent contrarias qualiiates, puta si Venus sit in Ariete & Saturnus in Libra. Et hoc aspectus designat inimicitiam & discordiam superborum & tyrannorum ad inuicem quæ pessima est: quia causat fortissima & periculosissima bella. Sextilis autem aspectus dicitur, quando inter duos planetas sunt duo signa integra, vt quando aliquis planeta (in aliquo signo ascendente) aspicit tertium ante se, & tertium post se, & hoc est à tertio in vndecimum, verbi gratia. Si aliquis planeta fuerit in initio arietis, aspicit illum, qui est in capite geminorum ante se vel illum, qui est in initio Aquarij post se, quod est signum vndecimum. Et hoc aspectus vocatur sextilis, eo quòd teneat sextam partem cęli. s. quadraginta gradus. Et taliter aspectus est laudabilis bonus, & fortunatus. Est enim signum domus dilectionis secundùm Astrologos, scilicet propter concordiam signorum in vna qualitate. Talis ergo est aspectus dilectionis spiritualis proficientis, scilicet charitatis, in qua homo proficiens & ascendens aspicit tertium ante se, scilicet Spiritumsanctum qui est tertia in Trinitate psona, a quo videlicet causatur ipse amor charitatis, secundùm illud Apo. Charitas Dei diffusa est ĩ cordibus nostris per Spiritumsanctum, qui datus est nobis, & tertium post se, scilicet proximum. Nam homo in se habet duo quæ primo debet ex charitate diligere, scilicet animam suam & corpus suum: postea debet diligere proximum suum, sicut se ipsum. Alius aspectus qui dicitur tertius est, quando duo planetæ sunt in signis similibus. Et fit à quinto

Grego.

Misa.

Rom. 5

signo

signo & nono. Verbi gratia, si planeta qui fuerit in initio Arietis, aspicit eum qui fuerit in Leone ante se, & eum, qui in Sagittario post se, quod est signum nonum. Et dicitur tertius, quia continet tertiam partem cęli. s. 120. gradus. Et hoc aspectus est optimus, quia est in signo per fidem amicitiæ, vt dicit Misael, quia ibi non est cõtrarietas in qualitatibus signorum præcipuè si fuerint planetæ in qualitatibus concordantes, vt Iuppiter & Venus. Hic repręsentat aspectum charitatis iam perfectæ, qui dicitur tertius: quia tria sunt quæ debet homo perfecta charitate diligere, scilicet Deum, seipsum, & proximum.

Quartus aspectus est à quarto signo & decimo. Verbi gratia, si planeta qui fuerit in initio Arietis aspicit illum, qui est in capite Tauri ante se, & eum qui est in capite Capricorni post se, quod est decimum signũ. Vnde est aspectus quartus, quando sunt inter planetas tria signa integra. Et hic aspectus dicit quartus, quia continet quartam partem cęli scilicet 90. gradus. Et hoc aspectus dicitur esse malus: quia in illo signo sunt irę inimicitiæ, & inuidiæ, vt dicunt Astrologi, scilicet propter contrarietatem signorum: puta si Sol fuerit in Ariete, & Saturnus in Cancro. Possumus autem dicere, ꝙ hic aspectus malus repręsentat aspectum quatuor malarum affectionũ, quæ semper aspectum faciunt esse malum, scilicet inuidia, ira, odium, & luxuria. Malus enim est aspectus inuidorũ, Eccl. Nequam est oculus liuidi, idest inuidi. Item iracundorum: vnde de Saule irato contra Dauid dicitur, quòd iam nõ rectis oculis respiciebat Saul Dauid. Item odientium siue inimicorũ, quorũ est aspectus infidiosus & fraudulentus. Eccl. In oculis tuis lachrymabitur inimicus, & si inuenerit tps, non satiabitur sanguine. Item luxuriosorum, quorum est aspectus infectus & corruptus. Pet. Oculos habentes plenos adulterij.

Eccl. 14

1. Reg. 18.

Eccl. 12

2. Pet. 2

Hominum in vitijs seu virtutibus ac artibus naturalis proclinitas, ex anima, vi corporis, & complexione ob planatarum variabilem influxum & in corpore dominium, ortum habere declaratur. Cap. VII.

APtitudines virtutum, vitiorum & artium insunt hominibus ex natura non tantùm ex parte animæ, sed etiã ex parte corporis & complexionis quã anima vt plurimum sequitur. Nam diuersi homines sunt apti & dispositi naturaliter ad diuersas artes. Et hoc est propter vires & dominium diuersorum planetarum. Verbi gratia quantum ad virtutes vel opera virtutum, Saturnus (vt dicit Ptolomæus) disponit homines ad doctrinam. Iuppiter ad honestatẽ: Mars ad magnanimitatem, Venus ad amicitiam. Mercurius ad eloquentiam & sapientiam. vnde (secundùm Ptolo.) Mercurius dat esse studiosos, & scientiæ numerorum amatores. Sol ad virtuosum spiritum & animam: Luna ad pudicitiã. Similiter quantum ad vitia Saturnus (vt dicit Ptolo.) disponit ad pigritiam, Iuppiter ad vanam gloriam & pompam diuitiarum & honorum & vestimentorũ. vnde dicit Ptolo. ꝙ sub Ioue sunt honor & diuitiæ & optimum indumentũ. Mars ad iram, vnde (secundùm Ptolo.) sub Marte continetur prælium, carcer & inimicitiæ. præest enim Mars coleræ & igni & colericæ complexioni. vnde disponit ad audacitatem & animositatem & appetitum vindictæ, & ideo Mars ab antiquis Deus vocabatur bellorum. Venus disponit ad luxuriam & voluptates: Sol ad auaritiam. vnde dicit Ptolo. ꝙ sub Sole continetur spes lucri, fortuna & hæres. Mercurius ad furtum & mercationum fraudes. vnde Ptolo. dicit, ꝙ sub Mercurio continetur fortunium, negociatio, & furtum. Luna autem (secundùm Ptolo. & Albumasar) existens in secundo signo post ascendens, efficit & ostẽdit mœrorem & tristitiam. In quarto verò & quinto & octauo efficit & designat rixam, anxietatem, fugam & mutabilitatem. Similiter quantum ad artes. Saturnus disponit homines, vt sint terrarum cultores, & grauium ponderum portitores, trapezetæ, idest campsores argenti tractatores, & scriptores. Mars verò disponit ad artes & opationes igneas vt furnarios & ferrarios. Venus verò vt sint cantores, musicorum amatores specierum confectores, artifices & & vestiũ muliebrium incisores. Mercurius verò disponit ad scientiam & vsum calculi & computationis, & ideo dicitur fuisse Deus mercatorum. Sol verò habilitat hominem ad omnia opera auri si fuerit in exaltatione sua. Si verò in cantus, ad

Ptolo.

Album.

omnia

omnia opera æris habilitat & disponit. Luna vero disponit ad artes nauticas & aquaticas.

De vmbra effectibus septem, qui Auaritia vitio detestabili pluribus de causis optimis, sic æmulitudinibus ascribuntur. Cap. VIII.

AVaritia assimilatur vmbræ propter septem. Primo quia vmbra est lumi nis impeditiua, sic & cupiditas auaritiæ impedit animæ lumen gratiæ. Nam sicut vmbra terræ causat æclipsim lunæ, scilicet quando terra interponitur inter lunam & solem, ita terrenorum cupiditas causat æclipsim animæ, quando interponitur inter eam & Deum. ps. Repleti sunt qui obscurati sunt terrę domibus iniqui tatum. Grego. Tenebra animæ est diuitiarum cupido. Secundo, quia vmbra est caloris repressiua, vel totaliter extinctiua: & sic cupiditas siue auaritia calorem charitatis minuit vel extinguit. Minuit quidem quia tãto minus diligitur Deus, quanto magis diligitur mundus. Si ergo amor cupiditatis sit inordinatus, non tamen in tantum ꝙ præferat diuitiarũ affectum amori diuino, scilicet vt propter diuitias non velit aliquid contra Deum vel proximum; diminuit quidem charitatem, sed non extinguit, quia tunc est peccatum veniale. vnde Aug. dicit, ꝙ venenum charitatis est cupiditas rerum temporalium: augmentum eius, cupiditatis diminutio, vnde in perfectis nulla cupiditas. Si autem auaritia in tantum excrescit, ꝙ preferatur charitati, scilicet vt propter diuitiarum affectum non vereatur facere contra amorem Dei & proximi, sic auaritia est peccatum mortale & totaliter charitatis amore extinguit. Io. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Tertio, quia vmbra est sterilitatis inductiua, quia nihil quasi crescit vbi est continua vmbra. Sic semina diuinorum verborum non possunt crescere & fructus producere, vbi est auaritia & diuitiarum cura solicita. Math. Solicitudo seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum. Quarto, quia vmbra est serpentium amica & colubrorum nutritiua: vnde dicitur coluber, quasi colens vmbram. Ita auaritia maximè est serpentibus infernalibus i. dæmonibus accepta, quia maxime per eam animas illaqueant, vnde Apost. dicit quòd qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli. Quinto quia vmbra est maturitatis fructuum retardatiua. Ita tenacitas auaritiæ, fructus pœnitentiæ & si non omnino aliquãdo impediat, tamen retardat: quia nullum pœnitentiæ opus homines sic difficulter vel negligenter faciunt, sicut malæ ablatorum restitutiones. Suggerit enim diabolus illud verbum Psal. Beatus qui tenebit &c.

Psa. 73. Greg. Aug. li. 83. q. Io. 2. Mat. 13 i. Thi. 6 Psa. 13

Sexto, quia vmbra est timoris excussiua, & hoc quia tenebrosa est. Ita simili modo auarus semper timet ne perdat quod acquisiuit, vel ne deficiat sibi quod habebat. Et ideo non liberè nec propriè vtitur eo. Propter quod dicit Hieronymus, Auaro tam quod habet, quàm quod non habet deesse fatemur. Hier. ad Pauli.

Septimo, quia vmbra est somni prouocatiua, & hoc propter pigiditatem. Iob. Sub vmbra dormit in secreto thalami. Ita similiter auaritia inducit somnum, id est, profunditatem & immobilitatem peccati. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Iob. 40. 1. Ti. 6.

Aureolæ quæ Martyribus, virginibus, ac doctoribus, seu sacræ scripturæ prædicatoribus debentur, luminarium coronis pluribus rationibus comparantur: quæ de causa sic vocentur, quidque sint, & vbi fiant explanatur. Cap. IX.

AVreolæ sanctorum assimilantur coronis luminarium. Apparet enim circa solem & lunam & stellas notabilis corona quædam alba quæ, Græcè dicitur halon. Et ita quidam sancti notabiles, scilicet martyres, virgines, & doctores præter communem coronam gloriæ quę aurea vocatur, adhuc dicuntur habere aureolas. Et designat aureola quoddam accidentale præmium siue gaudium de operibus a se factis, quod habent ratione victoriæ excellentis, quod quidem est aliud gaudium ab eo quo de coniunctione ad Deum gaudent, quod gaudium dicitur aurea, vnde Exod. Facies super auream alteram coronam aureolam. Significantur ergo aureolæ in huiusmodi coronis. Primo ratione ordinis, quia scilicet fit in eis circulus post circulum. Nam sicut lapis proiectus in aquam quietam, facit circulum post circulum qui paulatim euanescit, Exo. 25

Ita

Ita cùm vapor quieto tempore est in aere rarus, nondum contractus in nubem, si radius solis, vel lunæ, vel stellæ cadat directè in centrum illius vaporis, diffunditur humidum circa radium, ex hoc fit circulus post circulum: impulsum enim sequitur formam impellentis. Omne autem lumen naturaliter est rotundum, & ideo ille vapor rotundatur, & ita videtur iuxta luminare cum sit propè terram. Ordo ergo circuli post circulum, id est coronæ in sanctis illuminatis, repræsentat ordinem aureolæ post auream, vel vnius aureolæ post aliã in aliquibus beatis. Sicut quidam beati in cœlo habent tantùm auream quæ est omnibus communis, scilicet perfectum gaudium quod habent omnes beati de perfecta coniunctione ad Deum. Et vocatur aurea siue corona, tum quia cum quadam pugna acquiritur, quia regnum cœlorum vim patitur &c. tum quia per hoc sancti efuciuntur participes regiæ dignitatis. Vnde hanc auream habet Beata Maria Magdalena. Sed vlterius quidam alij super hoc habent aureolam, id est, quoddam accidentale gaudium de aliqua excellenti virtute puta de virginitate: sic etiam Beata Martha quæ etiam fuit virgo. Et quidam super aureolam virginitatis ad huc habent aliam, scilicet prædicationis & doctrinæ, sicut beatus Dominicus qui fuit virgo & doctor. Et quidam post hunc circulum adhuc habent alium, scilicet martyrij, sicut beatus Petrus Martyr de Ordine Fratrũ Prædicatorum, qui fuit virgo, doctor, & martyr, & ideo ascendit aureola triplici dotatus. Mat. 11

Secundo ratione temporis quia fiunt huiusmodi coronæ tempore temperati frigoris. Nam magnus calor vaporem dissipat, & frigus intemperatum nimis condensat. Est autem in mundo intemperatum frigus malitiæ, & ideo non dantur ibi aureolæ, nec in inferno vbi intemperatus calor gehennæ: sed tantùm in cœlo, vbi est refrigerij temperamentum.

Tertio ratione significationis, quia hic circulus si circa periferiam spissatur & nigrescit, vel viridescit, significat humidas impressiones casuras. Si autem attenuatur & sic deficit, aut hoc est equaliter, & tunc significat quietem & serenitatem aeris aut in vna parte, & tunc ex illis oritur ventus. Si vero rumpitur & laceratur in pluribus locis, significatur tempestas, secundum Senec. Ergo prima significatio scilicet humectatio per pluuiam doctrinæ, refertur ad prædicatores. Secunda, scilicet serenatio, refertur ad virgines, in quibus serenatur mẽs ad victoriam carnis. Sed tertia, scilicet ventus vel tempestas refertur ad amatores diuinæ passionis. Et in istis tribus tantum dantur aureolæ in cœlo. Senec.

Fonti fluuioq; Iordanis Baptismatis sacramentum obuariasq; eorum proprietates quæ hoc exprimuntur, iure assimilantur. Cap. X.

BAptismus assimilatur fonti propter septem.

Primo, quia fons est sui communicatiuus. Nulli enim se fons occultat, sed aquè pauperi & diuiti se communicat. Ita similiter etiam baptismus communis est, & nulli negatur, nec puero, nec seni, nec pauperi, nec diuiti. Zac. Erit fons patens domui Dauid, in ablutionem peccatorum. Zac. 24

Secundo, quia fons est sordium ablutiuus, & baptismus omnes abluit sordes peccatorum, scilicet originalis & actualis & venialis. Iudith. Exibat in vallem Bethuliæ & Baptizabat, id est, lauabat se in fonte. Iud. 15.

Tertio, quia fons est locorum adiacẽtium sibi fœcundatiuus. Et ita etiam simili modo baptismus se suscipientes dicitur fœcundare, in quantum fructus gratiæ, id est, virtutes confert non habenti, & auget habentibus. Vnde super illud Psal. Super aquam refectionis &c. dicit glosa, quòd anima peccatorum ariditate sterilis fœcundatur per baptismum. Prou. veniet vt fons messis tua. Psal. 22 Prou. 6.

Quarto, quia fons est aquæ multiplicatiuus. Nam quamuis in ortu suo sit parvus, tamen propter indeficientem fluxũ magnorum flaminorum est causatiuus. Nullus enim est fluuius ita magnus quin occultè, vel manifestè à fonte aliquo nascatur. Ita similiter baptismus auget & multiplicat in adultis gratiam & virtutes. Hester. Fons parvus creuit in fluuium, & in aquas plurimas redundauit. Hest. 10

Quinto, quia fons limpidus est rerum omnium in eo existentes ostentiuus.

Quia

Quia scilicet vsque ad fundum videntur, quæ sunt in eo. Ita baptismus dirigit in visionem spiritualem interiorem & exteriorem, interiorē quidem in quātum baptismus dicitur fidei sacramentum quæ oculos mentis idoneos facit ad visionem diuinorum. Exteriorem verò, quia baptizatis conceditur inspicere sacramentum eucharistiæ, & non alijs vt Dio. dicit, vnde baptismus (secundùm Damasc. & Diony.) dicitur habere virtutem illuminatiuam Hiere. Quis dabit oculis meis fontem.

Diony.

Hiere. 9

Sexto quia fons est caloris refrigeratiuus: quia baptismus est ardoris & cōcupiscentiæ, & fomitis mitigatiuus, inquantum in baptismo confertur gratia, per quam adhibetur remedium ne fomes vel cōcupiscentia dominetur. Prouer. Fons vitæ, vt declinet à ruina mortis. Ruina enim mortis est concupiscentia, quia si secundùm carnem vixeritis, moriemini, dicitur Rom.

Pro. 17

Rom. 8.

Septimo quia fons est in altum ascensiuus, Nam quanto primo descēdit aqua fontalis, tanto postea ascendit. Vnde qa baptismalis gratia de cęlo venit, in cuius rei signū cęli aperti sunt super Christum baptizatum, ideo ipsa facit vsque in cœlum ascendere baptizatos: & ideo dicitur baptismus aperire ianuam cęli. Ioan. Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

Luc. 3.

Ioan. 4.

Item baptismus est figuratus in fluuio Iordanis.

Primò, quia Iordanis lepram Naaman Syri mundauit: & similiter aqua baptismi mundat lepram, idest infectionem peccati.

Secundò, quia Iordanis regionem Iudæorum fidelium à regione infidelium diuidit: & similiter sacramētum baptismi distinguit religionem fidelium, idest Christianorum, ab omnium infidelium populis. Iob. Diuidit torrens à populo peregrinanti.

Iob. 28.

Tertiò, quia Iordanis coram filijs Israel se aperuit, & ad terram promissionis siccum iter exhibuit: in quo significatur, q̄ baptismus ianuam gratiæ nobis aperit, & ad terram promissionis, i. ad vitam æternam viam nobis facit. Ioannes: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritusanctō, non potest introire in regnum Dei.

Ioan. 3.

Quartò quoque, quia Iordanis ex cōtactu mundissimæ carnis Christi, sanctificari meruit: vnde eo mediante Christus vim regeneratiuam contulit aquis. Et ipsum sacramentum humanæ salutis, idest baptismum, in aqua fieri instituit. Ephe. Mundans lauacro aquæ.

Ephe. 5

Quintò, quia in Iordane Ioannes Baptista cęlos apertos vidit, vocem Dei patris audiuit, filium in carne lauit, Spiritumsanctum in columbæ specie super ipsum descendere vidit: in quibus significatur, quòd baptismus ianuam cœli aperit, & ad sanctę Trinitatis notitiam & visionem apertam, in qua consistit vita æterna, fœliciter introducit.

Octo beatitudines particulatim enucleantur quibus venti varij effectus pluribus rationibus conferuntur. Cap. XI.

BEatitudines quæ enumerantur in sermone Domini in mōte, possunt assimilari ventis. Nam primò ventus est nauigantium deductiuus & promotiuus: fortissimè enim in mari curritur si bono & forti vento nauicula impellatur. Hoc autē propriè competit primæ beatitudini quæ est paupertas spiritus. Nam pauperes spiritu sunt, qui per mare huius sæculi ad portum & quietem regni cœlestis expeditè & sine impedimento peruenient. Vnde Dominus dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorū est regnum cęlorum. Vbi nota, quòd in mari huius sæculi tria impedimenta occurrunt, quæ nauem animæ fœquenter submergunt. Vnum impedimentum est ex vndis siue fluctibus tumescentibus: & illud designat elationes & tumores honorum mundanorum. Hoc autem impedimentum tollit paupertas spiritus. Nam (sicut dicit glosa) Pauperes spiritu sunt humiles Deum timentes, & tales profecto non ambiunt, sed fugiunt honores. vnde vnda tumescentis superbiæ minimè hos inuoluit.

Matt. 5

Secundum impedimentum est ex scopulis occurrentibus, in quos quandoq; nauis impingit. Et isti scopuli sunt curæ sæculi & cupiditates diuitiarum, à quibus etiam liberat paupertas spiritus. Vnde dicit alia glosa, q̄ pauperes spiritu sunt, qui nihil habent & omnia possident: quorum scilicet gloria est nihil in terra posidere, & sine solicitudine viuere.

Tertium

Tertium impedimentum est ex syrtibus absorbentibus. Sunt enim in mari syrtes, idest loca sabulosa intercisè aquosa profunda nimis. Hæc autem profunditas aquarum est voluptas illecebrarū carnis, à quo etiam impedimento paupertas spiritus liberat. vnde dicit glosa super Lucam, q̄ pauperes spiritu sunt, qui non quærunt illecebrosa. Talibus ergo pauperibus promittitur regnum cęlorū, in quo scilicet assequuntur & excellentiam bonorum & voluptatem spiritualium delectationum: de qua in Psal. Torrente voluptatis tuæ potabis eos.

Psal. 35

Secundò ventus est ardoris & æstus refrigeratiuus, sicut patet de aura & de vēto frigido Aquilonari. Et huic assimilatur secunda beatitudo quę est mititas, cuius est refrenare passiones irascibiles, & præcipuè ardorem iræ, & furorem. Et de hac dicit Dominus, Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram. Mititas & mansuetudo idem sunt realiter, tamen posset dici, quòd differant, quia mansuetudo dicitur quantum ad effectum. vnde Cassiodorus dicit super Psalm. q̄ mansueti dicuntur quasi manu assueti, hoc est tolerantes iniurias. Sed mititas dicitur quantum ad affectum, vnde ille dicitur mitis quem non afficit rancor & ira. Tales sunt beati, quoniam possidebunt terram. Et in hoc quod dicit Possidebunt, notatur securitas. in hoc verò q̄ dicit Terram, notatur stabilitas. Vel secundùm Aug. possessio terræ significat affectum bonum animæ quiescentis q̄ternè, quæ per terram significatur.

Cassio.

Aug. su. & Mat.

Tertio ventus est imbrium & aquarum cauiatiuus, sicut patet de vento australi, qui cū sit calidus & humidus aerem condensat, & turbulentiam generat. vnde dicitur auster ab hauriendo aquas. Hinc assimilatur tertia beatitudo, scilicet luctus in quo imber lachrymarum effunditur. Et de hac Dominus dicit, Beati qui lugent, scilicet peccata sua, vel et aliena. Chrysost. Beatus qui peccata sua luget, beatior qui luget aliena, q̄ enim certum est, q̄ sua non habet quæ lugeat.

Chrys. InMat.

Sequitur præmium, quoniam ipsi consolabuntur, & hoc quadrupliciter. Primo de peccatorū remissione. Isa. Cōuersus est furor tuus, & consolatus est me. Secundo de pœnarum euasione, Apo. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & iam non erit, neque luctus neque dolor. Tertio de gratiæ & gloriæ adeptione. Isa. Gaudete gaudio vniuersi, qui lætabatis super ea. Quartò de vltione malorum. Psalmus. Lætabitur iustus, cùm viderit vindictam.

Isa. 10.

Apoc. 6

Isa. 66.

Ps. 57.

Quarto ventus est ignis accensiuus, vnde fabri habent conflatoria per flatum siue ventum ignem accendētia. Hoc autem competit quartæ beatitudini, quę est esuries iustitiæ. hæc enim esuries nihil aliud est, quàm succensium & ardens desiderium iustitiæ. Nam esurire, est cum desiderio velle: vnde esurire debemus iustitiam, vt intelligamus nos semper indigere. Et ideo de hac dicit Dominus. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Et dicit qui esuriunt iustitiam, non pecuniam. Psal. Diuites egueruntt, & esurierunt. Item dicit iustitiam, non sapientiam: quia de sapientibus seculi & curiosis dicit Psal. Esurientes & sitientes anima eorum in ipsis defecit. Item dicit iustitiam, non potentiam. Prou. Leo rugiens & Vrsus impatiens princeps impius super populum pauperem. Item dicit iustitiam, non lasciuiam, Luc. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autē hic fame pereo. Sequitur præmium, quoniam ipsi saturabuntur, scilicet cum viderint vindictam. Isa. Egredientur & videbunt cadauera eorum qui præuaricati sunt in me. Postea sequitur, Et erunt ad satietatem visionis omnis carnis. Item satiabuntur cum apparuerit gloria domini, Psalm. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Ps. 33.

Ps. 106.

Pro. 27.

Luc. 15.

Isa. 65.

Psal. 16.

Quinto ventus est seminum productiuus, nutritiuus & augmentatiuus, sicut patet de vento australi qui calorem causat, pluuiam & rorem administrat, poros terræ aperit, gramina & semina producit, nutrit & auget. Et hoc competit quintæ beatitudini scilicet misericordiæ, quæ semina eleemosynarum. (De quibus Apostolus loquitur dicens, Qui parcè seminat parcè & metet) producit exhibendo, nutrit compatiendo auget continuando. De his seminibus fructus æternus colligitur dicente Apostolo, Qui seminat in benedictione de benedictione metet vitam æternam. Hic est igitur misericordiæ ventus, qui calorē amoris pluuiam & rorem gratiæ acquirit, poros terræ, i. viscera terreni homi-

2. Cor. 9

nis

nis aperit & semina eleemosynarum pro
ducit. De hac igitur misericordia dicit
Dominus, Beati misericordes, quoniam
Aug. 9. ipsi misericordiam consequentur, Augu.
de ciui. Misericordia est, quædam alienæ miseriæ
Dei. compassio. Hylarius, Misericordes, sunt
Hilar. qui in quibuslibet subueniunt miseris,
quorum beniuolo affectu ad omnes tan
tum delectatur Deus, vt eis misericordiã
suam præstiturus sit. Et nota, quòd mise
ricordia initiatur respectu curæ suæ pro
Eccl. 30 priæ. Eccle. Miserere animæ tuæ placens
Deo: augmentatur respectu necessitatis
Iob 31. alienæ, Iob. Si comedi buccellam meam
solus. consumatur respectu iniuriæ illatę
quando homo orat pro persequentibus.

Sextò, vẽtus est aeris serenatiuus, sicut
patet de vento boreali qui cum frigidus
& siccus, est aeris depuratiuus, pluuiarum
& imbrium fugatiuus, & serenitatis in
ductiuus. Hoc igitur competit sextæ bea
titudini, quæ est mundicia cordis, in qua
est conscientię tranquillitas & serenitas.
Mat. 5. De hac dicit Dominus, Beati mundo cor
de, quoniam ipsi Deum videbunt. Dicun
tur autem mundo corde illi, qui sunt mũ
di à vitiis quos non arguit conscientia
peccatorum: qui dicuntur beati, quoniã
ipsi & non alij Deum videbunt in præ
senti per cõtemplationem, in futuro per
Aug. fruitionem, Augu. Deus quem non nisi
mundi cernere possunt. Idem Deus quàm
clari quàm felices quàm beati oculi qui
Ber. te cõtemplantur. Ber. Delectabilis est ad
videndum, suauis ad habendum, dulcis
ad perfruendum.

Septimo ventus est corporum conser
uatiuus & augmentatiuus: sicut patet de
vẽtis borealibus, qui corpora conseruãt
ex eo quod aerem pestilentem sanant, &
digestiuam adiuuant & recentiuam con
fortant. Item augmentant vim regenera
Arist. 1. tiuam: vnde Aristo. dicit, quòd sub hoc
mete. vento generantur masculi, & ideo Iacob
sub hoc vento dicitur potuisse virgas va
rias ante oculos ouium, vt generarent, s.
sub Aquilone. Hoc autem competit se
ptimæ beatitudini, scilicet paci, per quã
pestilentiæ bellorum remouentur, virtu
tes confortantur: & bona tam spiritua
lia quàm temporalia augmentantur. Nã
in pace interiori conscientiæ, conseruan
tur & augmentur bona spiritualia. In pace
verò temporali, conseruantur & augen
tur bona temporalia: quia (sicut dicit
Salust.) Cõcordia parvæ res crescunt: ma
ximè verò discordia dilabuntur. De hac
ergo dicit Dominus, Beati pacifici quo
niam filii dei vocabuntur. Et dicũtur pa
cifici, pacem habentes ad seipsos. Cor. Pa 2. Cor.
cem habete, & Deus pacis & dilectionis 13.
erit vobiscum. Item dicuntur pacifici pa
cem facientes inter proximos: vnde Ber. Ber.
Nõ dicit beati pacidici sed pacifici: quia
non tantum pax est dicenda, sed facien
da. Et sequitur premium quoniam filij
Dei vocabuntur: tum quia ipse est Deus
pacis, tum quia eius proprium est recon
ciliare. Item quia ipse fecit nobis pacẽ.

Quomodo humana vita inflor terræ, & aquæ perficitur ac vinatur. Cap. XII.

BOnitas & malitia humanæ vitæ, mul
tum prouenit ex exercitio, & otio
personæ. Est enim humana vita velut ter
ra, quæ quanto plus foditur & euertitur,
tanto infita ei virtus cum singulis partibus
amplius emiscetur & semper aptior
redditur, vt ex ea fructus multiplex ge
neretur. Quando verò nimis stat otiosa,
ad productionem fructuum redditur mi
nus apta. Sic etiam vita hominis quan
to bonis laboribus amplius exercetur, tã
to fructus gloriosior vnaliter ex ea col
ligitur. Sap. Bonorum laborum glorio- Sap. 3.
sus est fructus. vnde consulitur Pro. Dili Pro. 24
genter exerce agrum tuum &c. Sed econ
uerso, cum vita humana sine labore ope
ris & pœnitentiæ, cultura pigrescit: non
fructus vtiles, sed noxias herbas gignit, Pro. 24
cum secundùm illud Prouer. Per agrum
pigri hominis transiui, & vineam viri
stulti: & ecce totum repleuerunt vrticæ,
Ager hominis pigri est vita hominis
otiosi, quam replent vrticæ, idest vitio- Eccl. 3
rum incendia. Eccle. Multam malitiam
docuit otiositas.

Item bonitas & malitia humanæ vitæ
variatur ad modum aquæ: variatur enim
aqua in bonitate & malitia secundum
Auicẽnam. & sunt regulæ sumptæ à mul
tis. Prima a motu, quia currentes aquæ
sunt meliores stantibus. Item currentes
ad Orientem sunt meliores currentibus
ad Septentrionem. Currentes vero ad me
ridiem peiores currentibus ad Occiden
tem. Similiter inter homines currentes
per velocitatem, & continuitatem bene
operandi, vel per viam mandatorũ Dei
remunerantur tanquam boni, Matth. Vo Mat. 2
ca operarios, & redde illis mercedem
suam.

suam. Otiosi verò stantes obiurgantur
tanquàm mali. Ibidem. Quid hic statis
tota die otiosi? Vel currentes sunt seruẽ
i. Cor. 9 tes amantes. Apostolus: Sic currite, vt cõ
prehendatis: sed quasi stantes sunt, qui
motu amoris carẽt. Et hoc stare, cadere
i. Cor. 9 est, Apostolus Qui se existimat stare, vi
deat ne cadat. Sed qui currunt ad orien
Zach. 6. tem, id est ad Christum, (de quo Zacha.
Ecce vir oriens nomen eius) isti sunt bo
ni: Qui verò ad septentrionem, id est, ad
statum peccati, vbi abundat frigus ma
litiæ, Vnde significatur ipsum per septẽ
trionem, id est, per vrsum siue per arctu
rum, qui cõtinet septem stellas gelidas,
id est, septem capitalia vitia quibus in
anima extinguitur calor charitatis: isti
inquam sunt malæ aquæ. i. malè dispoſi
ti. Item isti qui currunt ad meridiẽ vbi
est feruor solis, id est, ad fauorem mũda
næ consolationis. Et vt velit in hoc mun
do suas consolationes habere, peiores
sunt currentibus ad occidentem, id ca
Luc. 16. sum aduersitatis, vnde Abrahã dixit di
uiti epuloni: Recordare quia recepisti
bona in vita tua. Ecce iste cucurrit ad
meridiem, & Lazarus similiter mala, & iste ad occidentem. Sequitur, Nunc vero hic consolatur; tu vero cruciaris. Me
Eccl. 7. lius est ergo hoc ire ad domum luctus,
quàm ad domum conuiuij.

Secũda regula sumitur a quiete aquæ.
Nam sicut ventium aquarum sunt gradus. In
primo enim, & maiori gradu malitiæ sunt
aquæ stantes, quæ habent viscosam pel
lem in superficie: secundo paludales: ter
tio lacuales: quarto puteales, quinto fon
tales. Intelliguntur ergo per puteales, q̃
sunt profundæ, peccata cordis: per fon
tales, quæ extra prodeunt peccata oris:
per lacuales, quæ se latius, & patẽter ex
tendunt peccata operis: per paludales au
tem, quæ fumositates generãt, & sunt cã
corruptionis perniciosa exempla præci
puè prælatorum. Sed per aquas viscosam
pellem habentes, inhærentiam cõsuetudi
nis prauæ intellige, quæ est viscus tena
malæ, licèt plus, & minus, vt patet per se.

Tertia regula sumitur a fundo aquæ.
Nam quæ habent fundum lutosum sine
corruptione sunt bonæ: quæ arenosum
la. Fundus aquæ est cor, quod est funda
mentum vitæ: hoc si esset lutosum, id est
immundum cum corruptione peccati:
tunc non faceret aquam bonam. i. bonã
vitam: sed si sit lutosum. i. humile, vt sci
licet homo consideret, & cognoscat se
esse, vt vas luteum, & fragile, sicut dicit
Apostolus. Habemus thesaurum istũ in 2. cor. 4
vasis fictilibus: tunc quia tale lutũ siue
fundum est sine corruptione peccati, fa
cit bonam aquam. i. inducit ad bonam
vitam. Sed si sit fundum arenosum. i cor
mundum: sed tamen aliquantulum gra
ue, i. tardum & tepidũ ad spiritualia ope
ra, est aqua. i. vita minus laudabilis. Sed
si sit plumbeum. i. iniquitate grauatum,
quia iniquitas grauat ad modum plum
bi. Isa. Grauabit eum iniquitas sua: tunc Isa. 24.
est aqua. i. vita mala.

Quarta regula sumitur a vi minerali
per quam transeunt. Nam quæ per aurũ
trãseunt, minus nocent, quàm q̃ per ferrũ
licèt confortent interiora: sed quæ per
cuprum sunt pessimæ, & minus validæ.
Per transitum auri accipitur cupiditas
auarorum, quæ est mala; per transitum
ferri truculentia tyrãnorum, quæ est pe
ior: per transitũ aũt cupri, impuritas hæ
reticorũ, quæ est pessima; plus n. nocue
runt ecclesiæ hæretici animas corrumpen
tes, quàm tyranni corpora perdentes.

Quinta regula sumitur à grauitate, &
leuitate: nam aquæ leuiores sunt melio
res; vnde aqua cocta leuior, & penetrabi
lior est, quàm cruda. Non. n. verũ est di
ctũ quorũdã rudiũ, ſ ꝙ cum aqua coquit
subtile euaporet, & grossum remaneat;
& ideo fit grossior q̃ cruda; quia solum
corpus mixtũ, & compositũ inspissatur
decoctione; simplex aũt fit rarius: quia
per calidũ, qd̃ hẽt congregare homoge
nea, separantur partes aquæ a terrestrib.
quæ prius oẽs mixtæ erant. Alia etiam
cã est; q̃ a aqua cum coquitur subtiliãt,
& iõ partes terrestres magis penetrãt ꝑ
ipsam & descendendo residet in fundo.
Vñ oportet ꝙ aqua cocta maiorẽ faciat
residentiã, q̃ non cocta; ergo melior est
aqua leuis, q̃ grauis, & cocta q̃ cruda. Et
sic ẽt mẽs tunc est bona, qñ est ab onere
peccati leuigata, & a terrestri amore se
parata. Sed tũc ecõtrario mala, qñ ẽ pec
cato grauata & terræstritate in terreno
amore respsa. Sed tũc ẽ mẽs pfecta; qñ ẽ
igne diuini amoris decocta, vel igne tri
bulationis purgata, & pbata; q̃ a patiẽtia
op⁹ pfectũ hẽt; sed si sit cruda igne amo
ris, ñ calefacta nec igne alicui⁹ aduersita
tis purgata, tũc neq̃ laudabilẽ nec sana.

Charitati, quæ omniũ virtutum formæ ac perfectio existit, solis ignis, caloris, argilleque proprietates attribuuntur. Cap. XIII.

CHaritas assimilatur Soli, ppter sex. Primo, quia sol est virtutis unitiuæ. Planetas enim vnit & conciliat in effectibus suis. Conciliat etiam contraria elementa inuicem: sic etiam charitatis effectus est vnire spiritualiter: vnde Apostolus vocat eam vinculũ perfectionis, quia scilicet perfectè vnit & ligat animam Deo, & corda fidelium inuicem in Deo. Propter quòd de primis fidelibus ecclesiæ in quibus charitas abundabat, dicitur, quòd multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna. pial. Ortus est sol & congregati sunt, scilicet fideles in vnum.

Secundò, quia sol est virtutis vniuificatiuæ, quia nihil viuit vbi sol non attingit. Vnde planetę per absentiam solis uidentur in uyeme mortuę: approximante sole in vere, iterum fiunt viuæ. Ita charitatis dilectio de morte transfert ad vitam, secundum illud: Nos scimus, quòd translati sumus de morte ad vitam quoniam diligimus. Eccl. Perfruere vita cũ vxore quam diligis cunctis diebus vitæ instabilitatis tuę, qui dati sunt tibi sub sole. Quasi enim vir est spiritus, & quasi vxor caro. Tunc enim spiritus cum vxore sua vita perfruitur, quando simul cũ ipsa carne charitatis operibus exercet, & ipsorũ dulcedine quasi fructibus quibusdam reficitur: & hoc cunctis diebus vitę pręsentis quæ est instabilis: quia nũquam homo in eodem statu permanet, & sub sole, idest sub charitatis feruore.

Col. 3. Acto 4. ps. 103. Ioa. 3. Eccl. 9. Iob:

Tertiò, quia sol est virtutis eleuatiuæ siue attractiuę, quia vi caloris vapores à terra & mari deducit: & eductos sursum attrahit & condẽsat in nubes, & sic condẽsatos inuicem in niues, grandines vel aquas resoluit. Ita charitas corda calefaciens vapores affectionum, vel orationum, vel compunctionum ab eis educit, & sublimat ad Deum attrahit & candẽsat in lachrymas resoluit.

Quarto, quia sol est virtutis perfectiuę: quia calor elementaris incipit agere generationem corporum: solaris autem calor perficit & producit ad debitũ cõplementum, vt dicit Alexander. Ita vitã spiritualem timor inchoat: sed charitas amor proiecit & consumat: vnde perfecta charitas foras mittit timorem. Ioa. 4.

Quintò, quia sol est virtutis formatiuæ, quia scilicet per eius elongationem & approximationem facies hominum, & corporalium disponuntur: vt dicit Isidorus. sicut patet in Ethiopibus & alijs contratijs regionibus. Ita charitas format omnium virtutum, sicut dicit Ambro. & hoc apparet quadrupliciter. Primo, quia mouet omnes virtutes ad opera per quæ percipiuntur virtutes & merent augeri. Secũdo, qa oẽs uirtutes mouentur ad finem charitatis, scilicet ad bonum. Charitas enim habet bonũ prosine tantũm. Tertio quia charitas augmentat virtutem delectationem, & tollit fastidium, & alleuiat onera propter ipsius boni desiderium. Quarto, quia cõplet animam & perficit non quidem in esse naturę, sed gratuito. Isi. Ambr.

Sextò, quia sol est virtutis immutatiuæ. Immutat enim ipsos dies, quia secundum diuersam solis dispositionem, in mutationem recipit dies. Nam primo rubet in mane, lucet in tertia, feruet in meridie, pallet in uespere. Vnde & quatuor æquos fingitur in fabulis habuisse, primus eritheus, idest rubens secundus athericeus, idest splendens: tertius lampas, idest ardens, quartus philogeus idest amans terram. Ita charitas quosdam facit rubentes in martyrij passione: quosdam lucentes in doctrinę instructione, quosdam feruentes in Dei affectione: quosdam pallentes in carnis maceratione.

Item charitas assimilatur igni quoad quatuor. Primo quo ad formalitatẽ quia (vt dictum est supra capitulo 5. ignis inter cętera elementa est maximè formalis, Multũ enim habet de formaparum de materia. Sic amor charitatis quos replet, facit habere modicum de affectu materialium siue temporalium rerum, & plurimum de appetitu formalium, idest spiritualium bonorum, vt iã non carnalia carnaliter, sed spiritualia spiritualiter diligat. Distinguit enim Bernardus quatuor modos diligendi, scilicet diligere carnem carnaliter, spiritum carnaliter, carnem spiritualiter: & spiritum spiritualiter. Secundo quo ad mobilitatem, quia ignis semper est in motu. Sic & amor charitatis eos in quibus est semper facit esse in motu boni operis. Vnde Gregorius dicit, quòd nunquam est amor Dei ociosus: operatur enim magna, si est: si autem operari desinit, iam amor non est. Tertio quo ad virtuõsitatem. Nam ignis habet virtutem inclinandi alta, & eleuandi infima, congregandi sparsa. Sic amor (secundum Dionysium) habet vim inclinatiuã quia inclinat superiora inferioribus. Item habet virtutem eleuatiuam, quia eleuat inferiora superioribus: & coadunatiuam, quia coadunat æqualia æqualibus. Quarto quo ad proprietatem: habet enim ignis multiplicem propietatem, vt ponit beatus Dyo. quarum aliquæ, cõpetunt charitati: videlicet quòd est sui cõicatiuus. Nam (sicut dicitur ibi) ignis omnib' sibi quoquomodo approximãtibus non secundum locum tantũm: sed secundum congruentiam materiæ, vniuocè cõmunicatiuus est. Et propter hoc licet ignis in sphæra sua tangat orbem lunæ, non tamen imprimit in ipsum cũ eorum non sit materia vna. Sic charitas facit bona esse cõmunia & maxime inter proximos, & domesticos: quia si quis suorum & maximè domesticorum curam non habens, fidem negauerit, est infideli deterior, vt dicit Apostolus. Tenetur etiam homo ex necessitate charitatis subuenire non omnibus indigentibus, quia hoc esset impossibile vnicuique, sed tenetur subuenire sibi approximantibus, idest de proximo occurrentibus. Et non solum charitas cogit hominem communicare bona sua per subuẽtionem, sed etiam se ipsum in obsequiũ vel saltem per compassionem secũdum illud Corinth. Libenter impendã & superimpendar ego ipse. Item ignis est maxime actiuus, vnde inter elementa appropriatur ei esse actiuum, scilicet ppter calidum cuius ignis est principiũ vt dicit philosophus. Vnde calidũ primo & per se competit igni. solum autẽ calidum est simpliciter actiuum inter qualitates elementares quia humidũ, & siccum sunt qualitates passiuæ: frigidum autem non est simpliciter actiuum vel motiuum, sed mouet priuando motum: vnde etiam mouet ad centrum vbi fit congregatio & immobilitatio & nõ diffusio. Vnde licèt alia elemẽta aliquo modo sint actiua, ignis tamen est magis principalit actiuus. Et sic est charitas respectu virtutum: Vnde omnis virtutis actio perfecta, quodãmodo attribuitur charitati, & ipsa dicitur esse forma omniũ virtutum. Et propterea Apostolus dicit, q̃ fides per charitatem operatur. Nam quia per charitatẽ ordinatur actus fidei, & etiam cuiuslibet alterius virtutis ad vltimum finem; ideo ipsa dat formam actibus omniũm virtutum. Vnde nulla virtus sine ea pfectorie vel meritorie operat. Et ideo Greg. dicit, q̃ nihil hẽt viriditatis ramus boni opis, nisi mãserit i radice charitatis. Ber. sup Cant. Dio. de cęl. hie. Dio. in libr. de cęl. hie. ca. ulti. 1. Thi. 5. 2. Cor. 12. Arist. 2. meth. Gal. 5. Grego. in Home.

Item ignis (vt dicit Dio. adest inuisibiliter omnibus; si mixtis, licet nõ actu sed virtute & ideo inuisibiliter. Vnde videmus q̃ ex omni fere corpore ignis per collisionem excutitur, & propterea Dio. dicit, q̃ est præsens omnibus inuisibiliter. Et posset hoc generaliter intelligi non tantum de corporibus mixtis sed etiam aliquo modo de singulis ac omnibus corporibus inuisibiliter. Possetn. dici, q̃ ignis sit primo, quidẽ i corporibus superioribꝰ. i. cęlestibus p principium sui: quia cum omnis alteratio reducatur in cęlum, sicut in primum alterans non alteratum neque dispositũ per qualitates alterabiles, oportet in cęlo esse principium omnium qualitatũ actiuarum & passiuarũ; sicut Mars principium est calidi & sicci intemperati & sol temperati, vel etiam vlterius in aliquam stellarum fixarum & similiter in aliis. Est etiam, ignis in corporibus inferioribus per mixtionem: & est in mixtis non actu, sed virtute (vt dicit Philosophus) in se autem est actu. Sic etiam p charitatem homo omnibus adest, scilicet per affectionem. Nam cum teneatur omnes diligere: & anima verius sit ubi amat q̃ vbi animat (vt dicit Aug.) Quia per cognitionem cognitum est in cognoscente, sed per amorem econtrario est amans in amato; oportet, q̃ p ipsam dilectionem omnibus quodam modo quos diligit præsens sit: vnde Apostolus dicebat, Et si corpore absens, spũ tamen suum præsens. Dio. de cęl. hie. Arist. li. de Ge. Aug. Col. 2.

Ite ignis nũc est occultus, nũc manifestus: vñ & Dio. dicit. Cũ neglectus est, sub cineribus occultatus, vt quasi nõ esset: sed remotis cineribus subito elucet quasi pronocatus naturaliter ad quãdã vindictã suæ despectionis. sic licèt charitas ex occupationibus exterioribus seu necessitatibus quãdoq; videat tepescere & subito & cito reaccedit & ex indignatione

Dio. de cęl. hie.

tione torporis primi amplius inflãmat.
Psal.40 Psal. Nunquid qui dormit, non adijciet
2.Mac.1 vt resurgat? Mach. Refulsit sol, qui prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus; vnde amor diuinus aliqñ facit latere ad contemplandum; aliquando apparere ad agendum.

Itẽ ignis sine sui diminutione est sui distributiuus, & diuisiuus; vnde ad ignẽ vnius candelę innumerabiles possunt accendi. Sic amor charitatis nõ minuitur; sed augetur ex eo, ꝙ ad plures diuidat.

Item adhuc habet ignis plures alias conditiones, quæ charitati conueniunt, ꝙ ex se est lucidus, calidus, leuis & subtilis, quia charitas facit nos lucidos in discretione agendorum, calidos in beneuolentia proximorum, leues & mobiles in obedientia mandatorum, subtiles siue tenues in contemptu terrenorũ, vel in abstinentia ciborum.

Item charitas assimilatur calori. Primo quidem quia calor est generationis omniũ principaliter effectiuus, sicut patet de calore cęlesti. Et sic charitas est qua virtutũ omniũ opera generantur & ad perfectũ finẽ perducuntur. Secundo quia calor est inferiorũ ad superiora reductiuus, ꝙ dissoluit terrestria in aqua sa; & aquosa in aerea; & aerea in ignea; & sic inferiora per media reducit ad suprema. Sic charitas facit incipientẽ proficientem, & perficientem, & mediãte ẽt proximo reducit nos in Deum.

Tertio, quia est duro. ũ r. mollitiuus, sicut patet in metallis, quæ dissoluit, & liquefacit etiam niues, & grandines: glacieſque, & sic charitas dura corda dum apprehendit ad pietatem emollit.

Quarto, quia est liquidorum induratiuus sicut patet in ouis in igne positis, in quibus subtilioribus partibus resolutis remanentibus terrestribus res durescit; & simile facit calor solaris. Sic charitas Dei mollia, & nutantia corda consolidat, & corroborat.

Quinto, quia est grossorum & densorum subtiliatiuus. Nã rem in quam agit dissoluit, & suæ actioni idoneã facit, vñ cũ rem ad simplicitatẽ ducere laborat, eã subtiliat; vt patet in glacie, quæ dum dissoluitẽ subtiliatur. Sic charitas diuites grossiores metallis, subtiliat dum eos facit omnia dare in eleemosynas.

Sexto, quia est metallorum depuratiuus, & totius eorum rubiginis cõsumptiuus; & sic charitatis feruor oĩs peccati rubiginem ab anima tollit.

Septimo, ꝙ a est grauium alleuiatiuus: quia dum humiditatem, q̃ grauitatis est cã in rebus consumit, pondus rei diminuit. Calidum. n. facit humidum euaporare, quia vapor depuratus, & in substantiam aereã, vel leuẽ mutatus, rem leuiorẽ reddit. Corpora aũt aĩalium dñr esse leuiora post prandiũ pp caloris confortationẽ, & spirituũ generationẽ, quibus corpus leuiatur: & mortua corpora sunt grauiora viuis. Sic amor charitatis oĩa leuia reddit; vnde Augu. dicit, ꝙ omnia Aug. de
sæua, & immania, tollerabilia, & propè ver. do.
nulla efficit amor.

Octauo, quia similiũ cõgregatiuus, & dissimiliũ disgregatiuus. Vnde si aurum, plumbũ, ferrũ, & lapides fiãt vna massa & proijciant in forte ignẽ, calor vnumquodq; cõiungit cũ suo simili, vt aurum cum auro, & sic de singulis si frigus omnia simul congregaret. Sic charitatis amor est, qui iustos inuicem vnit, & eos ab iniquis distinguit.

Itẽ charitas assimilat argillæ ꝓꝓtria. Primo, quia ex argilla vasa fabricãtur. Nã argilla est terra glutinosa, & nemo rota ad varia opera figulorũ apta, & est ab Argis sic vocata, apud quos primo ex tali ma vasa sunt facta fictilia. Sic ꝑ charitatẽ efficitur cor hois vas diuinum, i. Dei contẽtiuum: quia qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo. Ioan.4.

Secũ, ꝙ a ex argilla formant lapides, & lateres generant. Nã talis terra (vt dicit Isid.) ꝑ actionẽ caloris liquiores partes cõsumentis, & terrestriores cõsolidãtis, facile in laterẽ cõmutat. Sepè ẽt terra frigiditate humidi tandẽ mutat in lapidem. Nã sicut dr̃ a philosopho: Vnctuosum tali transmutationi est valde aptũ: Arist.4. Methe.
vnde vnctuosum est mediũ inter viscosum, & euaporatiuũ. Nã gracia euaporatiui, hẽt a calore coagulari; gra vero viscosi nõ põt ex toto educi, sed hẽt amplius cõprimi, & cõsolidari, & sic in lapidẽ trasmutari. Sic ꝑ charitatẽ efficiuntur hoĩes, vt lateres solidi, & vt lapides viui, apti. s. collocari in ędificio sũpnæ Hierusalẽ. Vnde dr̃. Ipsi tanq̃ lapides viui ædificamini domos spirituales. 1.Pet.2.

Tertio, ꝙ a cũ argilla fluxus sanguinis refrenat. Nã argilla frigiditate sua est sanguinis constrictiua, vt aiũt Constantinus; vnde si cum forti aceto fuerit di- Const.
stempe-

stemperata; & tẽporibus & fronti apposita prohibet de naribus sanguinẽ fluere. Sic acetum compunctionis cum argilla dilectionis cohibet fluxum peccati.

Vbi, & quomodo caro spiritui vicissimq; spiritus carni interdum subijciatur, exprimitur. Cap. XIIII.

CAro in mundo vr̃, vt in pluribus spiritui prævalere, & esse fortior eo, sed in cęlo econuerso totaliter spũs dominabit ipsi carni; & caro erit per omnia spiritui subiecta. Videmus. n. ꝙ quilibet planeta cęlestis, fortior est in propria, q̃ in aliena domo existat, & fortius esse inde imprimit, & agit. Domus. n. planetarũ dñr signa cœli, i quibus quilibet planeta dr̃ hre domũ suam. Nam domus
Album. Saturni, vt dicit Albumasar, prima & ꝓꝓria est Capricornus: & sir̃ Aquarius: domus Iouis Pisces, & Sagittarius: dom⁹ Martis Aries, & Scorpio. dom⁹ Veneris Libra & Thaurus: domus Mercurij Virgo & Gemini: domus Solis Leo, Lunæ Cancer. Et patet, ꝙ Sol in Leone, qui est domus eius ꝓꝓria, fortior est, q̃ in alio signo; & sic ẽt de alijs. Sic ꝙ a in mũdo isto est ipsa caro naliter velut in domo ꝓꝓria, ipũs tanq̃ in aliena, frequẽter cõtingit ꝙ caro ꝑualet & dñatur spiritui. In cęlo vero vbi econuerso erit ipũs, vt in ꝓꝓria domo, & quasi in aliena patria erit quodãmõ ipsa caro; ideo erit spiritui tanq̃ potentiori totaliter subiecta.
1.cor.15 Vñ vocabit (fm. Apost.) Corpus spũale.

Carnis & spũs pugna inquietudinem generat cordis, & aufert tranquillitatẽ mentis: Nã qñ in sublimi apparent duo venti fortes cõtra se inuicẽ pugnantes, significat tempestas maris, & tũc ꝓcella maris non libere transit ad partẽ vnam; sed vna obuiat alteri ex ipsa pugna vẽtorũ; qñ qui superior est ex ipsis vẽtis, vincit, eo, ꝙ minus est admixtus humori, & minus sedabilis. Quasi aũt duo venti contrarij sibi in aere, sunt duo appetitus aduersantes sibi in hoĩe, s. ipũs & carnis:
2.cor.4 uersus spm̃, & spiritus aduersus carnem. Ex eorum ergo pugna sequitẽ tempestas maris, i. inquietudo cordis; quia cor nõ põt se libere ad partem vna transferre, s. spũs, carne repugnante eidem. Vnde Apo-
Rom.7. stolus: Video, inquit, aliam legem in mẽ bris meis repugnantem legi mẽtis meæ nec etiam ad partem carnis spiritu retrahente. vnus ergo obuiat alteri, quia sibi inuicẽ aduersantur. Sed pars q̃ est in ordine nãli superior, s. spiritus, tunc carnem vincit, qñ humori aqueo. i. carnali amori admixtus nõ existit. s. qñ se tenet in sua puritate, tũc. n. ipse spũs quasi carnẽ, & ossa non hẽt, vnde Apost. Si spiritu Rom.8.
facta carnis mortificaueritis, viuetis. Carnis delectatio licet sit sensui dulcis, intus tñ animam occidit. Cuius exemplũ est, quia aliqñ cadit super herbas, & folia arborum ros fluẽs, & viscosus ad modum mellis, & quia mel non coctum laxat, ideo aues cõmedẽtes herbas illa moriuntur de distenteria, & inueniũtur intus ci occæ pp coletã, quæ generatur ex melle. Sicut ergo dulcedo roris in herbis, est delectatio carnis in operibus voluptatis, quæ dulcedo in ventre colerã gignit, & auẽ extinguit; quia delectatio ipsa carnis in m. nte amaritudinẽ & cõscientiæ remorsum relinquit, q̃ est amaræ coleręſimilis. Hæc ẽt aiæ innocentiã spiritualiter occidit, vnde Apost. Si fm Rom.1
carnem vixeritis, moriemini.

Aeræ nebulæ vitia septem enumerantur: quorum similitudinibus carnis concupiscentia vitia cognoscuntur. Cap. XV.

COncupiscẽtia carnis assimilatur nebulæ propter septem.

Primo, ꝙ a nebula est ex corruptis vaporibus resoluta. Nebula enim est impressio ex resolutione nubium generata & in pluuiam resoluta; vapores enim resoluti, & per singulas aeris partes dispersi, nebulam faciunt. Qñ igitur tales vapores sunt corrupti, tunc generant pessimã nebulam; aliqñ fœtidam qua aer infiscit. Ita ex corruptis, & impudicis colloqis, vel a pectibus generatur concupiscentia inordinata, & inflammata, qua corpus incenditur, & inflammatur.

Secũ, ꝙ a nebula est florũ germinũ, & vinearũ corruptiua. Ita mala cõcupiscẽtia corrumpit flores bonarũ cogitationum, gramina affectionum, & fructus vinearum. i. opera pęnitentium. Iob: Ignis Iob.31.
est vsque ad consummationem deuorãs & omnia eradicans germina.

Tertio, quia nebula est multarũ ægritudinum inductiua; quia ex inordinata luxuriæ concupiscentia multa oriuntur vitia. Nam (secundum Gre.) Filiæ luxu Greg.
rie, sunt cœcitas mentis, quia (fm Aug.) Aug.

ratio absorbetur. Item inconsideratio scilicet mortis & inferni: inconstantia ad cogitandum nunc illud nunc aliud. Amor sui quo scilicet desiderat longè vt expleat voluptate sui, vitâ præcipitatio qua scilicet aliquis præcipitat de ad peccandum, exponens se etiam quandoque periculo vt luxuriam expleat. Odiũ Dei quod fit quia Deus abstrahit se ab eis & punit eos qui sequuntur carnis delitias, ad quas inclinat luxuria. Item affectus præsentis seculi, scilicet appetitus honoris, diuitiarum, sanitatis, fortitudinis, & huiusmodi, quibus luxuriosus consequitur finem intentum. Item desperatio futuri seculi, quæ est diffidentia veniæ, & gloriæ consequendæ.

Quarto, quia nebula ex eo, quod vias occultat est latronibus amica. Et sic concupiscentia luxuriæ est dæmonibus valde grata: vnde Iob. dicit de Vehemoth. per quem intelligitur diabolus, quòd dormit in locis humentibus, id est, quiescit in luxuriosis. Iob.40.

Quinto, quia nebula est itinerantium tardatiua. Tentationes enim concupiscentiæ homines ad æternam patriam festinantes, aut totaliter impediunt si eis consentitur: aut saltem tardiores reddunt, dum eis resistitur: quia sine peccato saltem veniali vix aut nunquam habentur, quo, scilicet veniali peccato fervor charitatis remittitur, & via retardatur.

Sexto, quia nebula est radiorum solarium interceptiua, & aeris obscuratiua. Sic etiam concupiscentiæ nebula lumen gratiæ, vel rationis intercipit & animam tenebrosam reddit: vnde Aug. Exhalabant nebulæ de limosa concupiscentia carnis & scatebra pubertatis, & offuscabant cor meum. Et philosophus dicit. Concupiscentia corrumpit æstimationem prudentiæ. Aug. li. conf. Arist. in Ethi.

Septimo, quia nebula est a calore solis passiua: vnde quando est sursum a sole attracta, reddit in nubis materiam: & tunc futuræ pluuiæ est significatiua: quasi concupiscentiæ motus sursum ad rationem trahuntur & per ipsam rationẽ refrenentur: tunc transeunt in materia virtutis: & tunc non culpam generant sed potius pluuiam diuinæ gratiæ in anima augmentantur. Quando vero a solis radijs nebula repercussa deorsum cadit, in suam originem reddit, & tunc pœnitus euanescit. Vnde dum inferius reddit futuræ serenitatis signum existit, quia scilicet si concupiscentiæ motibus per solem rationis in principio resistatur: tunc ipsa concupiscentiæ caligo deorsum pulsa, penitus annullatur: vnde & post hæc anima serenior reperitur.

Cordis nostri compunctiones à Deo & à voluntate nostra per terræ pluuiaq; similitudinem exoriri declaratur.

Cap. XVI.

COmpunctiones & inspirationes sanctæ licet insint nobis principaliter a Deo: tamen cooperante libero arbitrio. Cuius exemplum apparet in terra. Nam itinera aquarum & hiatus, & vastæ voragines, quę sunt in corpore terræ: sicut in corpore nostro sunt venæ quæ sunt vasa sanguinis, & arteriæ, quæ sunt vasa spiritus: non sunt in ipsa terra ex natura eius cum qualitates terræ, scilicet frigidum & siccum faciãt eam totam solidam: sed sunt ibi ex calore solis & stellarum consumente humidũ terræ, & per consequens relinquente fissuras magnas sicut fiunt fissuræ magnæ in paludibus, quæ vehementer arescunt: ad quod etiam cooperatur inclusus: qui vapor quidem exhalare non valens summa violentia eleuat terram in vno loco, & addit in alio loco. Et ita fiunt specus magnæ, & montes, & receptacula aquarum maxima & obscurissima, & hiatus ingentes. Similiter etiam in intimis cordis nostri sunt itinera aquarum, id est, compunctiones lachrymosæ, & hiatus; id est, suspirationes affectuosæ, & specus magnæ, id est, humiliationes profundæ quas tamen anima a seipsa non habet: sed ex virtute & actione solis, & stellarum, id est, Dei & sanctorum angelorum: cooperatur tamen ad hæc vapor inclusus, id est, interior motus liberi arbitrij, vt scilicet fiant in nobis specus magnæ, id est, profundæ meditationes, & montes, id est, altæ considerationes, receptacula aquarum, id est, receptationes gratiarum, vel compunctiones lachrymarum, & hiatus ingentes, id est, affectus ferventes. Item compunctio lachrymarum assimilatur pluuiæ, propter quatuor.

Primo,

Primo, quia pluuia calore solis dissoluitur: est enim naturale, quòd quanto plus est in nube de materia pluuiæ, tanto fit radiorum solarium fortior impressio super nubem propter aquæ ad calorem solis contrarietatem. In tali igitur nube dum calor fortissimus generatur, nubes in pluuiam dissoluitur. Ita quoque in anima quanto plus est lachrymarum, intimatum, tanto diuini caloris fit fortior impressio super eam donec tota resoluatur in lachrymis siue compunctionem totaliter lachrymosam. Vnde post acutissimum solis calorem videmus in aere sequi pluuiam vehementem: quia cum cor diuino amore calescit, amaris, & deuotis lachrymis ingemiscit: vnde Beda dicit, quando fit caloris generatio circa huiusmodi nubem, ex adustione vaporis fit nubes rubea quasi sanguis, ita, vt sanguis aliquando pluere videatur. Et sic anima deuota dum diuino calore incenditur, tota in amoris rubedinem transformatur. Beda.

Secundo, quia pluuia ad terram aliquando quidem planè, quandoque vero impetuosè vehitur. Nam quanto nubes ex qua generatur pluuia, est à terra remotior & cœlo vicinior, tanto suauius terram petit & guttis gracilioribus ad ima descendit. Et quanto econtra est a cœlo remotior, & terræ proximior, tanto cum grauioribus stillis, & magis impetuosè terram petere consueuit. Et hoc quia tanto anima est perfectior, & Deo proximior: tanto secretiores, & suauiores lachrymas emittit: quãto vero se fuisse per peccatum à Deo remotiorem, & terræ, per affectum coniunctiorem anima conspicit, tanto graniores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertio, quia ex pluuia aer serenatur: & sic serenatur conscientia ex compunctione lachrymosa Tob. Post lachrymationem, & fletum, exultationem infundis: hæc exultatio, est ex serenatione conscientiæ. Tob. 3.

Quarto, quia ex pluuia terra fęcundatur, præcipuè ex illa, quæ cum tonitruo cadit eo, quòd tonitruum suo motu vapores discutit: & sic aquam subtilian pinguant, & fœcundant animam, & reddunt eam aptam ad fructum bonorum operum, & maximè si fiat cum tonitruo, id est, cum timore diuini iudicij: hoc enim est tonitruum quod maximè animam concutit terrore sui, & maximè eam subtiliat ad discussionem peccati, Iob. Quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri? Iob.25.

Nonnullorum corporum conuersionibus, carbonibusq; accensis, ob maxos eorum effectus peccatoris conuersio comparatur.

Cap. XVII.

COnuersio peccatoris assimilatur quinque conuersionibus corporum quæ, metaphorice in scriptura tradunturur.

Prima est conuersio solis in tenebras. Iohel: Sol conuertetur in tenebras: hæc fit per verecundiam, & confusionem, quando homo lucens in mundo erubescit de peccatis, & confunditur. Psal. Confundantur iniqua agentes superuacuè. Ioel.2. Psal.24.

Secunda est lunæ in sanguinem. Ioel. Conuertetur luna in sanguinem. Et hoc fit in peccatore per displicentiam peccati, & indignationem: luna enim est peccator qui est in continua mutatione. Eccl. Stultus vt luna mutatur: qui conuertitur in sanguinem, quando conuertitur zelo odij, & indignationis cõtra peccata, Psal. Iniquitatem odio habui & abominatus sum. Ioel. 2. Eccl.17 Psal.18.

Tertia, est petræ in stagna aquarum: hoc fit in homine per dolorem peccati & compunctionem. Psal: Qui conuertit petram in stagna aquarum, id est, cor durum in abundantiam lachrymarum, quæ debent prouenire ex dolore & compunctione peccati. Psal. Exitus aquarũ deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. Psa.113 Ps. 118.

Quarta, est lapidis in æs: hoc fit per confessionem quando tactus diuino calore duritiam suam frangit, & sonat vox confessionis. Iob. Lapis calore solutus in æs conuertitur. Iob.28.

Quinta, est maris in aridam, quod fit per satisfactionem. Tunc enim amaritudo peccati in ariditatem penalitatis & satisfactionis conuertitur. Iob. Cutis mea aruit, & contracta est. Iob.7.

Item conuersi ad Deum feruenter, assimilantur carbonibus accensis.

Primò, ratione roboris. Nam carbo extinctus habet nigredinem: sed dum ignitur

ignitur vertitur in rubedinem. Sic pec-
Tren. 4 cator tãquam carbo extinctus habet ni
gredinem peccati. Tren. Denigrata est
super carbones facies eorũ: sed dum in
contritione accenditur in ruborem pec
cati totus conuertitur. Et quãto magis
de peccato rubescit: tanto magis reui-
uiuiscit: vel dum ad pœnitẽtiam inflam
matur, nigredo peccati vertitur in ru-
Cant. 5 bedinem amoris diuini. Amor.n.diui-
nus dealbat & rubricat, secundum illud
Cantī Dilectus meus candidus & rubi-
cundus.

Secundo, ratione vigoris; habet.n.vi
gorem in scintillatione, in operatione
& conseruatione. In scintillatione qui-
dem, quia carbo accensus cum secundũ
suam substantiam non possit ascendere
sursum ex eo q̃ partibus grossioribus &
terrestribus admixtus violenter in infe
rioribus detinetur: tamen crepitando &
scintillãdo conatur tendere sursum. Sic
conuersus ad Deum feruenter, quia cor
pore detentus non potest ire ad deum:
tamen crepitando: i.vehementer dolen
do & gemendo, scintillas feruentium
Eze.1. desideriorum vel orationum vel lachry
marum ad deum mittit. Eze. Et scintil-
lę quasi aspectus ęris cãdentis: & ibidẽ.
Aspectus eorum quasi carbonum ignis
ardentium.

Item habent carbones virtutẽ in ope
rando, quia carbo incensus acutissimũ
habet ignem & valde actiuum & pene-
tratiuum: ita q̃ remollit ipsum ferrum:
sic etiam durissimũ cor peccatoris qnq;
Eccl. 31 emollitur viso exemplo alicuius fer
uenter pœnitentis. Eccle. Ignis probat
ferrum durum.

Item habet vigorem in cõseruando.
Augu. Dicit.n. Augustinus. Hoc est imitãdum
in carbone, q̃ est tantæ fortitudinis vt
si quis eum in aqua ponat. i. extinctum
omni tempore in ea imputribilis perse
uerat. Sic in aqua lachrymarum vel tri-
bulationum nutritur vita pęnitentis,
Sap. 16 ac prę seruatur a peccati putredine. Sap.
In aqua q̃ omnia extinguit, plus ignis
valebit.

Tertio, ratione fractionis vel extin-
ctionis: quia deficiente humiditatis glu
tino quo partes sibi inuicem cohærent,
faciliter frangitur; & adhuc facilius ex
tinguitur, nisi bene custodiatur. Et sic
pœnitentes perdito glutino charitatis,
facile a tentationib. frangitur: facil. ter
et in eo spiritus feruor extinguitur, nisi
in timore Dñi iugiter teneatur, secũdũ
illud Eccl. Si non in timore Dñi tenue- Eccl. 27
ris te instanter, cito subuertetur domus
tua. dicit n. Gre. q̃ carbo cinere inuo- Greg.
lutus ignem acceptum custodit: sed de-
tectus & aeris frigiditati expositus, su-
bito euanescit.

Sic sub cinere humilitatis vel memo
ria mortis, quę timorem inducit, conser
uatur gratia pœnitentis, sine qua si fri-
gus malitię vel accidię, ipsum inuadit,
statim extinguitur & perit. Et ideo dici
tur Iob. Ago pœnitentiam in fauilla & Iob. 42
cinere.

Nebula ac pulueris quædam proprietates hic ponuntur, quæ corpori humano metaphoricè conuenire videntur.
Cap. XVIII.

Corpus humanum assimilatur nebu-
lę propter tria. Primo quia nebula
la a terra eleuatur. Hiere. Eleuans nebu- Hier. 10
las ab extremitatib. terrę: & sic corpus
humanum de terra sumptum est. Gene. Gen. 1.
Fecit Deus hominem de limo terrę, i.
quantum ad corpus: vnde & finaliter in
terram resoluitur.

Secundo, quia nebula citò dissipatur:
& sic vita corporis humani cito finitur
Sap. Transit vita nostra tanq̃ vestigium Sap. 2.
pedis: & sicut nebula dissoluetur quę
fugata est a radijs solis & a calore il-
lius aggrauata.

Tertio, quia nebula turbinibus agita
tur: & sic humanum corpus passionibus
inquietatur. Pet. Hi sunt nebulę a crimi 2. Pe. 2.
nibus agitatę.

Item corporis humani infelicitas repre
sentatur in puluere. Primo ratione
varietatis. Nam puluis a vento percuti-
tur, mouetur, leuatur. & dispergitur. Sic
vigor humani corporis modò vẽto adu-
ersitatis percutitur, modo vento tenta
tionis mouetur: modò uento prosperi-
tatis erigitur, modò vento mortis di-
spergitur. ps. Fiant tanquam puluis an- Ps. 34.
te faciem venti.

Secundo, ratione obscuritatis, quia
puluis sępe aerem obtenebrat: solẽ obnu-
bilat, & oculos fauciat. Ita corporis
concupiscentia aerem. i. sensualitatem
obtenebrat; solem. i. rationem obnubi-
lat, & oculos mentis, s. intellectũ & vo-
luntatem fauciat, scilicet per immũdas
cogitationes

cogitationes & per immundas affectio,
Exo. 9. nes. Exo. Sit puluis super omnem terrã
Aegypti. Aegyptus n interpretatur, te-
nebrosa.

Tertio, ratione fœditatis, quia ex con
iunctione puluieris & humoris genera-
tur lutum immundum; ita dum corpori
nostro iungitur humor nutrimẽtalis, gi
Iob. 7. gnitur lutum immundum luxurię. Iob.
Induta est caro mea putredine & sordi
bus puluieris, cutis mea aruit. Hoc pul-
Isa. 65. uere pascitur serpens infernalis. Isa. Ser
penti puluis panis eius.

Obscuris vallibus atque terremotui qui aerem obnubilat, terrenorum cupidis similes esse exprimitur.
Cap. XIX.

Cvpidi de terrenis similes sunt val-
libus.

Primo, quia valles quandoq; sunt sor
didæ; nam ad valles confluunt sordes &
ibi diutius conseruantur. Ita in cupidis
sunt sordes omnis malitiæ & peccati,
Iohel. 3 quia radix omnium malorum est cupi-
ditas. Iohel. Multiplicata est malitia po
puli in valle concisionis.

Secundo, quia valles sunt obscurę.
Nam cito fumosis vaporibus obnubi-
lantur & densis tenebris obscurantur.
Ita in cupidis est obscuritas propter va
pores fumosos. i. propter desideria ter
2. Mac. 1. rena. Mach. Acceptum ignem de altari
absconderunt in valle. Ignis altaris, est
lumen sapientię cœlestis quę illuminat
& inflammat; quę tũ occultatur menti
in valle cupiditatis.

Hier. 99 Tertio, quia valles sunt a cœlo remo
tę. Ita cupidi a cœlesti desiderio Hiere.
Quid gloriaris in vallibus. i. in terrenis
cupiditatibus? defluxit vallis tua. i. tua
mens cupida, de summis ad ima; de cœle
stibus ad terrena, filia delicata quę con
fidebas in cameris tuis &c.

Quarto, quia valles sunt infructuosę;
quia salices & infructuosę, arbores ma
ximè in vallib. crescere comprobantur.
Item in cupidis crescunt arbusta. i. ope-
i. Para. 28. ra infructuosa. Et hinc est q̃ Par. Edõ
(qui interpretatur terrenus & significat
cupidum) percussus est in valle saliuarũ,
vbi non erat fertilitas propter salsugi-
nem. Item cupiditas terrenorum mentẽ
obscurat & animam venenat, & ideo as-
similatur terremotui qui aerem obscu-
rat & interdum animalia habentia ora
iuxta terram venenat & necat. Et horũ
ratio est: quia cum terremotus sit ex va
pore terrestri grosso & fuliginoso & ni
gerrimo, quando eleuatur a solo oppo-
nitur soli sicut nubes magna: & ita indu
cit aeris obscuritatem; & si etiam terra
illa fuerit ante terremotum sicca, ele-
uatur ex superficie eius puluis qui red-
dit aerem spissum & nigrum. Et sol & lu
nę, & stellę apparent ex huiusmodi pul
uere quasi sanguis ad nigredinem ver-
gens. Et sic etiam hoc modo inducitur
obscuritas aeris. hoc etiam vapor cum
sit venenosus occidit animalia quę hau
riunt eum habentia ora iuxta terram, vt
oues. Vnde dicit Seneca, q̃ tempore Ne- Sene.
ronis fuit terremotus, i quo perijt grex
sexcentarum ouium. Ita ex terrenorum
cupiditate tanquam ex terrestri vapore
vel puluere anima obscuratur. Apo. Ter Apo. 6.
remotus magnus factus est, & sol factus
est niger tanquam saccus cilicinus, & lu
na tota facta est sicut sanguis. Terremo
tus magnus est inordinatus terrenorum
affectus, qui solem. i. rationem, & lunam
. i. voluntatem, quę mutabilis est, macu-
lat & fœdat. Hic est terremotus qui va-
pore venenoso & pestilẽtiali. i. opere vel
lucro doloso & iniusto animas ęterna
morte facit interire Luc. Terremot⁹ ma Luc. 25.
gni per loca erunt, & pestilentię, & fa-
mes, terroresq; Vbi nota, q̃ terrenę cu-
piditates homines reddunt inquietos &
ideo vocantur terremotus. Item dolo-
sos & fraudulentos, & ideo vocantur pe
stilentię. Item faciũt eos insatiabiles &
famelicos; & ideo vocantur fames. Itẽ
raptores, & tyrannos, & ideo vocantur
terrores.

Quomodo causetur grando & quinque proprietates ei a natura insitæ, patefiunt quæ quibusdam de causis, bello hominumq; controuersiæ assimilantur. Cap. XX.

Discordia siue bellum assimilatur
grandini propter quinque.

Primo, quia grando est frigidissima
quo ad tactum. Nam grando est stilla
pluuię frigoris & venti rigore in aere
congelata (vt dicit Aristo.) fit enim ex Aristo. meteo. 1.
vapore frigido & humido ad interiora
nubis fugato per dominium caloris
circumstantis: quia vapor in nube reci-
pitur

pitur & a frigiditate condensatur. Nã quando vapor eleuatur ita altè virtute caloris, q̃ non cõsumitur, fit nubes calidissima eo quòd multum de calore remanet in vapore. Ideo ex calore circunfuso in aere confortatur frigus & coarratur in vnum locum, & ex calore ipsius nubis aperiente frigus repente intrat, congelat, & fit grando. Ita ex calore iracundiæ dominante & ex vapore superbiæ cor subintrante: & ex frigore alicuius iniuriæ vel aduersitatis, generantur discordiæ & bella, q̃ quæ corda hominum frigida faciunt expulsio cha-
ps. 148. ritatis calore ps. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum &c. Per ignẽ intellige iram: per niuem & glaciem aliquam aduersitatem vel iniuriam cor stringentem: per spiritum intellige pestem superbiæ, & ex his sequuntur procellæ bellorum.

Secundo, quia grãdo est dura ad ictũ. Nam grando fortiter percutit, ex eo q̃ dura existit. Vnde & grana eius in scri-
Eccl 43 ptura, lapides appellantur. Eccl. Confracti sunt lapides grandinum. Prouenit autem duritia grãdinis, ex eo quòd frigus (vt dictum est) fugiens calorem aeris ad interiora nubis se recipit, & ex sua aggregatione virtus eius inualescit. Vnde vaporem quem in nube inuenit, sua virtute cõstringit & in duram substantiam cõuertit, & ideo magis quàm in hyeme fiunt grãdines in æstate, quia virtus frigoris quæ est in æstate, vnitur & in vna parte aeris adunatur. In hyeme per aerem totum dispergitur, quare debilior redditur nec ad congelandum vaporem sufficiens inuenitur. Ita bella & discordiæ ex calore iracundiæ, scilicet ex frigore malitiæ generatæ, corda hominum sic indurant, quòd vnus erga alium qui aduersatur semper sæuiat: & nulla pietate seu benignitate mollescat. Vnde bellum si diu durat,
Sap. 5. corda lapidea generat. Sap. A petrosa ira plenę mittentur grandines.

Tertio quia grãdo est subita siue impetuosa quo ad descensum, Nam cũ de se sit gravis, vento etiam impellente cũ impetu descendit. Et ita etiam similiter cum impetu iræ & violentiæ bella geruntur. Cum tamen Iacobus moneat, q̃
Iac. 1. omnis homo sit tardus ad iram. Nam
Isa. 38. ira non habet misericordiã, neq; erumpens furor. Isa. Sicut impetus grandinis turbo confringens.

Quarto, quia grando non est totaliter rotunda quo ad aspectum. Nam habet figuram quasi dẽtis, vel mochi. Cuius causam quidam assignant: quia cum vapor unde generatur, esset expansus in latus, frigus contrahens, magis traxit de materia a lateribus quàm a superiori parte: & cum latus esset magnũ congelauit partem antequam alia flueret ad eam: & adhesit ei sicut cõgelata gutta: & si aliquando inueniatur rotunda, dicunt q̃ est per accidens. Quia descendẽdo per inferiorem partem aeris, qui per reflexionem radiorum est temperatè calida, liquescit & minuitur & rotundatur. Quia ergo figura rotunda perfectionem (secundum Philosophum) importat, deficit in grandine rotũditas figuræ: quia communiter bella & lites contingũt ex defectu charitatis vel imperfectione. Charitas.n.est vinculũ pa-
Col. 3. cis. Nam cui charitas perfectè adesset, etiam iniustè ledenti minime repugnaret, dicente Domino: Qui te percusserit
Mat. 5. in vnam maxillam, præbe ei & aliam. Et Apo. Non vosmetipios defendentes
Ro. 12. carissimi, sed date locum iræ. Sap. Fru-
Sap. 16. ctus inimicorum existimabat ignis ardens in grandine. Ignis qui dem ardens in grandine est charitas feruens in persecutione. Et hæc frequenter inimicos exterminat, dum eos ad beneuolentiam
Ro. 12. mutat, vnde Apostolus. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi, hoc.n. faciens carbones ignis congeres super caput eius.

Quinto, quia grando est noxia quo ad effectum. Nam cum impetu terrã petit, segetes, fructus & flores plurimum
Ps. 101. lædit: vnde in ps. Percutit in grandine vineas eorum. Interdum etiam ex grandine animalia occiduntur, secundum illud ps. Occidit in grandine iumenta eo
Ps. 77. rum: præcipuè quando grando est multum grossa, quia tunc grauior existit & impetuosius ruit. Et nota q̃ descendit grando maior vel minor secundum q̃ altiori loco vel terræ viciniori cadit, quia ex maiori motu in aere calido minoratur & retardatur, ideo maior
Apo. 16. cadit a viciniori loco. Apocalip. Grando magna sicut talentum descendit de cœlo in homines. multo autem magis per bella quàm per grandines arbores vastantur & segetes, etiam occiduntur homines,

homines, animalia rapiuntur: & bona innumerabilia dissipantur & dispergunt.

De hyperboreis montibus in septentrionali parte situatis, ac de eorum tribus præcipuis proprietatibus sub forma, quibus mortales diuitiæ comparantur. Cap. XXI.

Diuitiæ huius mundi assimilantur mõtib. hyperboreis propter tria.

Primo, propter preciositatẽ gemmarum. Sunt.n. montes Sithiæ multum locupletes, auro abundantes & gemmis. In eis.n. sunt smaragdi optimi, & cristalli purissimi. Et talia præcipuè sunt mũdanarum diuitiarũ materia, quibus accumulandis & possidendis cupiditas humana insistit, sicut aurũ & gẽmæ & alia cõsimilia. Quæ tã, quia amitti possunt, veræ diuitiæ non sunt. vnde Dñs dixit:
Mat. 6. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi erugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. vbi oẽ diuitiarum genus ostenditur amissibile esse. Nam si de pannis vel pallijs sericis vel aureis suas quis diuitias fecerit, corruptibiles diuitiæ sunt, quia possunt vastari a tineis. Si vero de metallorum pecunijs, adhuc patet destructibiles esse, quas erugo potest consumere. Si autem gemmæ, sint vel alia quæcunq;, quæ nõ possunt consumi erugine uel tinea demoliri, saltem a furantis manibus non possunt esse securę: ergo vt ibidem consulitur, thesaurizate vobis thesauros in cœlo, vbi nec erugo nec tinea demolitur, nec fures effodiunt nec furantur.

Secundo, propter asperitatẽ syluarũ. Nam circa illos montes ubi tales diuitiæ sunt, asperrimæ q̃dã siluæ per quasi ad dictas diuitias difficile est accessus, reperiuntur. In quo intelligitur q̃ licet diuitiæ sint ad appetendum faciles, difficiles tã sunt ad lucrandum & possidendum, & ideo homines ut eas lucrentur, ma-
Eccl. 31. ximos labores assumunt. Eccl. Laborauit diues in cõgregatione substãtiæ. Et idcirco inexcusabiles sunt qui pp cœlestes & perennes diuitias negligunt laborare. Et propter hoc dicit Greg. q̃ si
Gre. in hom. qui etiam laboriosam existimant, sitis lagi mantis, plagæ & vulnera militibus, glacies & frigora agricultoribus, leuia & portabilia sunt pro tanta spem præmij tali; multomagis cui cœlum placet nullũ debet sentire periculũ: maxime.n. labores mitigat in hnẽ bonum uenire. Ne aspicias ergo q̃ uia ista aspera est, sed quò ducit. Nec aliam q̃ lata est, sed ubi desinit.

In hoc etiam q̃ difficilis est accessus ad montes diuitiarum ostẽditur q̃ difficulter qui diues est, intrabit regnũ cœlorũ, ut dicitur Mat. Mat. 19

Tertio, propter multiplicitatem ferarum. Sunt.n in illis syluis.i. circa illos montes diuersa ferarũ genera quæ homines uehementer impediunt, ne ad loca diuitiarũ accedant. Nã ibi sunt Grifones, immanes, ibi Pardi, Tigrides & Panthieræ. Ibi esse dñr (precipue in Albania & Hircania qui sunt Sithiæ regiones) tantæ magnitudinis & feritatis canes, ut tauros premant & leones occidant. In grifonibus qui equis & hoibus sunt infesti significatur violentia raptorum. In pardis aũt uarijs & maculosis, uariæ intelliguntur fraudulentiæ mercatorum. In tigribus uelocissimis significatur festinata & uelox substantia usurariorum, quia usura in paruo tpe multum multiplicatur & crescit. unde dicitur Prouer. Substantia festinata minuitur, quia diuitiæ usurariæ sicut festinan Pro. 13.
tur crescunt, ita cõiter cito deficiunt. Sed in pãtheris qui odore alias bestias ad se attrahunt & attractas eas rapiũt & cõmedunt, intelligitur malitia quorundam hypocritarũ qui sub quadam sanctitatis specie lucra sæculi quærũt, unde ab illis rapiunt quos odore bonæ famæ & sanctitatis traxerunt. per canes intelligitur maliuolentia inuidorũ qui præcipuè in illis abundat qui eadem lucra q̃runt videlicet inter illos qui sunt studẽ artis & inter medicos & iudices, ex eo q̃ unus putatur impedire lucrum alterius, sicut philosophus dicit. Omnes Arist.
has feras.i. nitia diuitiæ mũdi gignũt Rhet.
propter cupiditatem, de qua dicit Psal. Ps. 103.
In ipsa ptrãsibũt oẽs bestiæ.i. oia uitia.

De septem Tauri stellis, quas Græci Hyadas vocitare consueuerunt, ac de earũ quatuor proprietatibus pariterq; montiũ quib. Ecclesiæ doctores assimilantur. Cap. XXII.

Doctores sanctæ Ecclesiæ sunt similes stellis quę dñr hyades. De quibus fit mẽtio Iob. ubi dicitur: Qui facit arctarũ & orionas & hyades & interio- Iob. 9.

ra austri. Intelligũtur ergo doctores in eis propter quatuor, Primo propter earum ortum. Nam hyades quæ oriuntur in vere, sũt stellę pluuiales i quarũ ortu inundãt pluuiæ propter hoc, q̃ tũc tpis vapores a mari & a terra per caloris solaris violentiã fortius ad superiora trahuntur qui motu hyadũ in pluuiam resoluũtur. Hyades ergo a quib. est inundãtia pluuiæ, doctores ecclesiæ, sũt a quibus super arentes aias effunditur imber doctrinæ. Deut. Cõrescat vt pluuia doctrina mea: & ideo dicit Greg. Doctores sancti hyadũ nuncupatione signantur Græco quippe eloquio hyades vocatur pluuia & hyades nomen a pluuijs acceperunt quia ortę proculdubio imbres ferunt. Bene igitur hyadũ appellatione expressi sunt qui ad statũ vniuersalis ecclesiæ, quasi in cœli faciẽ deducti super arentẽ terram humani pectoris sanctæ prædicationis imbres fuderet.

Deut. 32 Greg. in past.

Secundo, propter earũ situm: quia iste stellæ hyades situ suum hãt in fronte tauri vt dicit Martia. Et in 16. gradu tauri vt dicit Misael. Ex corpore hois dñantur collo & gutturi. Constat autẽ q̃ in collo & gutture vox prædicationis formatur: vnde quasi hyades sunt in Tauro, dũ sancti prędicatores prædicationis vocẽ formantes, dñium & auctoritatẽ hãt in prædicãdo: sed sicut dicit beatus Gre. loquendi auctoritas perdit q̃n vox prædicationis ab opere nõ iuuatur. Vnde necesse est sicut idem beatus Greg. dicit, q̃ prædicator quisque plus actib. q̃ vocib. intonet & bene viuendo vestigia sequentib. imprimat quàm loquendo & prædicando quò gradiantur, ostendat.

Mart. Misa. Gre. in pasto.

Tertio, propter effectum. Nam quando oriuntur hyades, crescunt dies, & sol incipit esse feruẽtior: fruges ẽt vberius crescunt, quia tunc a pluuijs irrigãtur. Sic ẽt per doctrinam & prædicationes sanctorũ doctorũ crescunt in audientibus dies. i. claritas cognitionis, & feruor dilectionis, & fructus operationis.

Quarto, propter aspectũ, quia. s. constellatio hyadum habet stellas plures & clarissimas aspectui nostro, & ẽt ordinatas per gyrũ: quia. s. sancti doctores fuerunt vt stellæ in corrupti per vitã. Dan. Qui ad iustitiã erudiunt plurimos, erũt quasi stellę in perpetuas æternitates. Itẽ n ultiplicati per gratiam. Geo in-

Dan. 12. Gen. 16

spice cœlum & numera stellas si potes. Itẽ clarissimi per doctrinã. Baruth. stellæ dederunt lumen in custodijs suis. Itẽ ordinati per gyrũ quasi vallantes & defendentes ecclesiã. Iud. Stellæ manentes in ordine & cursu suo aduersum Sisarã pugnauerũt. Itẽ doctores sancti assimilantur montib. propter decẽ proprietates quas beatus Isidorus tangit. Quarũ prima est, q̃ montes sunt a terra eleuati. Sicut ẽt sancti doctores eleuati esse dñr per cõtemptũ terrenorũ: vnde Isa. Super montẽ excelsum ascende tu qui euangelizas Sion. vbi Greg. dicit, Qui cœlesti prædicatione vtitur, terrenorũ operum infimã deserens, in rerum culmine stare videatur, quo tãto facilius subditos ad meliora pertrahat: quanto per vitæ meritum de supernis clamat.

Bar. 3. Iud. 5. Isi. lib. ethim. Isa. 40. Greg. in pas.

Secundo, montes sunt solidi & cõpacti. Et tales sunt doctores sancti per patientiã aduersorum. Prouer. doctrina viri per patientiã nosciturr. Nec dum montes grauí mole constiterant. Nã doctores sancti ẽt grauí mole tribulationis pressi, tamen consistunt solidi & alti.

Pro. 1 Pro. 8

Tertio montes sunt a terra versus cęlum erecti, & tñ terræ radicitus coniuncti. Et similiter sacri doctores sunt versus cœlũ erecti per desiderijs & contempletionẽ æternorũ. Apo. Conuersatio nostra in cœlis est. Isti tñ montes. sunt terręi. corpori coniuncti radice. i. radicali & ineuitabili necessitate corporalũ passionum. Deut. Accessistis ad radices montis, qui ardebat vsq̃ ad cœlũ. Hic mons est eminentia sanctorũ doctorum quorũ radix inferior, s. necessitas carnis terræ coniuncta essumens tñ & desideriũ vsq̃ ad cęlũ ardet. Psal. Montes excelsi ceruis. i. doctorib. sanctis.

Phi. 3 Deut. 4 Ps. 103

Quarto sunt montes aquarũ attractiui; eo q̃ terra alta, est spongiosior ad attrahendũ. Ita doctores sancti attrahunt aquas gratiarum per vacuitatem siue porositatem humilium affectionum siue orationum. Psal. Super montes stabunt aquæ.

Ps. 103

Quinto, sunt montes aquarum emissiui, fontium & fluminum causatiui. Nã voragines quæ sunt principium indeficientium fluminum & matrices, magis sunt in altis locis vel sub eis. Ideo maxima flumina a montibus oriuntur. Sicut de maximo in meridie monte qui dicunt Athlas, patet & de alio monte

te maximo in aquilone versus oriẽtem. Huius. n. tãta est altitudo q̃ habitantes sub ipso, vident in eius cacumine radios solis in mane p quatuor horas vltimas noctis & sic in sero per. 4. primas horas noctis. Et in eiusdẽ pede siue fundamẽto habitãt gẽtes diuersarũ linguarũ, a quo mõte oriũtur diuersa & magna flumina. Ita ẽt sancti doctores sunt aquarũ. i. doctrinarũ emissiui per exercitiũ prædicationũ, fontiũ & fluminũ effusiui per scripturas librorũ & prædicationũ. Sunt. n. interius pleni pfundis voraginib. i profundis cõsiderationib⁹. Ex quib. causanẽ doctrinarũ profluuij. ps. Rigãs mõtes de superiorib. Isa. Aperiã in supremis collibus flumina, & in medio cãporũ fontes.

Ps. 103. Isa. 41.

Sexto, q̃a montes sunt metallorũ nobiliũ cõtentiui. Et sic sunt doctores contentiui habituum nobilium virtutum & donorum. Zach. Montes ærei.

Zach. 6.

Septimo, sunt diuersorũ fructuum & herbarũ medicinaliũ productiui, q̃a. n. purioris sunt aeris q̃ valles: fructus faciũt puriores, sapidiores & saniores: q̃uis faciãt pauciores. Ita sancti doctores producũt herbas & fructus, s. bona opera & meritoria. Ps. Qui producit in mõtib. fœnũ & herbã. Et eorũ fructus. i. opera hãt puritatẽ intẽtionis: saporẽ deuotionis: & sanitatem discretionis.

Ps. 146.

Octauo, mõtes sũt radiorũ solariũ susceptiui & diutius retẽtiui. Sic sancti doctores sũt susceptiui & retentiui radiorũ solariũ. i. diuinarũ reuelationum. Mach. Resplenduerunt montes.

1. Mach. 6.

De nonnullis doctrinæ Christi similitudinibus ex variis aquarum effectibus depromptis. Cap. XXIII.

Doctrina Christi vera mentes credẽtiũ purificat. Vnde assimilatẽ illi aquæ q̃ est Macedonię, q̃ ab ouib. bibita, facit eas albas. Et sic doctrina Christi recepta in mẽtib. credẽtiũ, reddit eas mundas. Eze. Effundã super vos aquã mundã, & mũdabimini. Ecõtrario aũt praua hæreticorũ doctrina, q̃a est terrena & carnalis, corda recipientiũ sordidat & denigrat: sicut aqua calida & terrestris multũ denigrat pelles aĩa liũ. Nã calor aquæ & durẽdo pellẽ priuat eã perspicuitate & per cõsequẽs lanam: quia oẽ aĩal præter hoiem variat pilũ secundũ varietatem pellis. Vnde tales sunt aquæ hereticorũ: q̃ falsitatib. & mẽdacijs aĩas denigrãt. i. obscurãt. Hier. Facta est mihi quasi mendaciũ aquarũ infidelium. Itẽ doctrina Xpi assimilatur fonti. Prouer. Aqua pfunda verba ex ore viri & torrẽs redũdãs fons sapientiæ, Eccl. Fons sapientiæ verbum dei in excelsis. Et hoc fons tres hẽt conditiones: prima q̃a erudit. Prouer. Fons vitæ eruditio possidentis. Secũda q̃a vitã adducit. Prouer. Lex sapientis fons vitæ, vt declinet a ruina mortis. Tertio, q̃a aquas cõsolationis tribuit, Isa. Hauritis aquas in gaudio de fontib. Saluatoris. Hi fontes sunt Apostoli q̃ nobis tribuerũt aquam perfectionis euangelicæ. Exo. Venerunt in Helim vbi erãt duodecim fontes. Itẽ doctrina verbi dei assimilatur pluuiæ, secundũ illud Deu. Concrescat vt pluuia doctrina mea, & hoc propter quatuor, Primo q̃a pluuia est aeris purificatiua & lætificatiua. Et sic doctrina verbi dei cor mundat, Io. Vos. n. mũdi estis propter sermonẽ quẽ locutus sum vobis. Mundando aũt lætificat, Ps. Lętabor ego super eloquia tua. Secũdo, q̃a est oris saporatiua. Nã secũdum Constantinũ, aqua pluuialis sapidior est alijs aquis. Est. n. (vt ipse dicit) ex se lucida, clara, subtilis, lenis, sapida, & oĩbus impuritatib. impermixta. Quæ oĩa cõpetunt sacræ doctrinæ q̃a. s. est lucida ad dirigendũ. Apoc. Ostendit mihi fluuium aquæ viuæ splẽdidum tanq̃ cristallum,

Hier. 15 Pro. 18. Eccl. 1. Pro. 16. Pro. 17. Isa. 12. Exo. 25. Deu. 32 Io. 15. Ps. 118. Apo. 22

Itẽ est clara ad intelligendũ. Ps. Declaratio sermonum tuorũ, illuminat & intellectũ dat paruulis. Subtilis ad exponendũ, Sap. Est in illa spiritus intelligentię, multiplex vnitus subtilis. Itẽ lenis ad obseruandũ, Io. Mandata eius grauia nõ sunt. Item sapida ad meditandũ, ps. Quã dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo, Eccl. Sapientia doctrinæ, secundũ nomen eius: nomen eius est sapia a sapore dicta. Itẽ est oĩbus impuritatibus. i. falsitatib. impermixta ad credendũ, Matth. Viam dei in veritate doces. Tertio, q̃a est caloris mitigatiua, Ita doctrina sapientiæ mitigãt ardorẽ carnis, Hiero. Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis, Eccl. Ignem ardentem extingue aqua, scilicet sapientiæ ignem luxuriæ.

Ps. 118. Sap. 7. 1. Io. 5. Ps. 118. Eccl. 6. Mat. 12. Hier. su per na. Eccl. 3.

Quarto, quia piscium est nutritiua. Quasi enim pisces aquatici sunt homines tribulati, quos aqua doctrinæ salutaris nutrit, consolatur & confortat,

Psal.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ps. 118. Psalm. Hæc me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificabit me. Et hinc est, quòd doctrina spiritualis assimilatur etiam piscinę: quia piscina siue piscaria propriè dicitur ad nutriendum pisces collecta: quia scilicet, spiritualis doctrina est piscium, id est, spiritualium virorum nutritiua.

Sed nota, quòd ad bonitatem piscinę requiruntur tria, scilicet fundi soliditas: aquę influxibilitatis puritas, & influentis continuitas. Ita vt doctrina spiritualis nutriat animam, requiritur primo recipientis soliditas, scilicet vt non sit vas confractum non retinens, secundum illud Eccle. Cor fatui quasi vas confractum omnem sapientiā non tenebit. Item doctrinę puritas, scilicet, vt doctrina pura sit, & catholica non hęretica, vel infectiua. Item doctrinę continuitas, quia cum ipsa sit cibus mentis, oportet quòd quotidie ipsa reficiatur.

Eccl. 21.

De septem planetarum naturalibus in humanis corporibus effectibus quibus septem charismatum dona coparantur. Cap. XXIIII.

DOna septem Spiritusſancti assimilantur septem planetis. Quia sicut septem planetarum viribus formatur & perficitur hominis corpus, Ita septem donorum gradibus formatur, & perficitur spiritus. Nam (secundum Astrologos & Medicos) Saturnus materiam cōceptam in matrice mollem & fluidam frigiditate, & siccitate sua coagulat & condensat. Et hoc spiritualiter competit dono timoris, qui pronitatem, & fluxibilitatem hominis ad peccandum cohiber, & restringit. Nam (vt dicitur Prouer.) Per timorem Domini declinat omnis a malo.

Pro. 17.

Iupiter autem secundo mense spiritū & membra tribuit, in quibus, & ex quibus est postea robur operandi. Et hoc competit dono fortitudinis quo & spiritus, & membra roborantur ad bene operandum Prouer. Accinxit fortitudinem lumbos suos, & roborauit brachium suum.

Prou. 31

Mars tertio mense subtiliat sanguinem & humorem condensat, & ordinat & componit. Et hoc competit dono cōsilij quo scilicet mens subtiliatur ad bene disponendum, & ordinādum actus & motus suos.

Sol quarto mense vitalem calorem, & spiritum epatis & cordi tribuit. Hoc enim competit dono sapientiæ, qua anima viuificatur inflammatur, & Spiritusſancti habitaculum efficitur.

Venus, quinto mense organa sensibilia, & officialia membra aures, & nasum, & huiusmodi perficit & disponit, Hoc competit dono scientiæ, quo organa sensibilia, & temporalia ordinātur, & regulantur.

Mercurius, sexto mense omnia corporis foramina, & porosa, & linguam, & nares componit. Hoc competit dono intellectus quo foramina, id est, sensus corporis componuntur: nares etiam, id est, vis discretionis tribuitur: & lingua ad rethoricè loquendum dirigitur.

Luna mēse septimo suis limitibus mēbra diuidit, & distinguit. Quod pertinet ad donum pietatis, quo diuiduntur & distribuuntur eleemosynæ secundum exigentiam vniuscuiusque: secundum illud Psalm. Dispersit dedit pauperibus.

Ps. 111.

De varijs Montis Sion ac firmamenti proprietatibus, & mouibus, Zodiaci, signis, quibus Ecclesiæ Christi atque fidei articuli assimilantur. Cap. XXV.

ECclesia Christi assimilatur firmamento propter septem, primo quia firmamentum secunda die factum recitatur Gen. Sed notandum, q̄ supposito, quòd cœlum non sit de natura quatuor elementorum, sed de natura quintę essentiæ: vt ponit Aristo. tunc non potest intelligi factū secunda die quantū ad productionem substantię siue formę suę substantialis, quia si materia corporalium præcessit tempore formationem suam (vt communiter Sancti ponunt) tunc sequeretur, quòd si firmamentum fuit secunda die productum quantum ad suam formam substantialem, q̄ materia fuit primo sub alta forma substantiali, quod esse non potuit, quia natura cœlestis cū sit incorruptibilis, habet materiam, quę non alteri formæ potest subesse: vnde impossibile est q̄ sit formatum ex materia prius tpe existente. Et ideo productio substantię, firma-

Gen. 1

Arist. de cę.

firmamenti ad tempus creationis pertinet, sed aliqua formatio, eius pertinet ad opus secundæ diei sicut etiā Dio. dicit, q̄ lumen solis fuit informe in primo triduo, & postea fuit in quarto die formatum. Et sic potest dici, quòd firmamentum fuit à principio creatum secundum suam substantiam: sed secunda die amplior fuit formatione decoratū & ornatum. Ita etiam ecclesia fidelium fuit ab initio mundi inchoata, scilicet in primis parentibus, vel secundum alios in Abel primo iusto, sed perfectè formata, & decorata fuit secunda die, id est, in tempore plenitudinis gratię quando Christus venit in mundum.

Dio. de di. uno.

Prima enim dies, id est, totum tempus precedens fuerat nubilosa, id est, sub caligine culpę, vel figurarum vmbra: quia scilicet patres nostri omnes sub nube fuerunt. Sed secunda die fuit luminosa per plenitudinem gratię, & per presentiam Christi qui ait: quandiu sum in mundo lux sum mundi. Et ideo prima die Christus fuit quasi informis sub obscuritate figurarum. Sed in secunda quasi formatus in presentia, & veritate, Heb. Iesus Christus heri & hodie.

1. Cor. 10.

Io. 9.

Heb. 13

Secundo, quia firmamentum octaua sphęra vocatur, Nam sub eo sunt septē sphęrę planetarum, & ipsum ponitur octaua sphęra. Hoc autem ecclesię Christi competit, quę octauam resurrectionis expectat, & octauam diem. s. domini cam celebrat, & de octauis etiam sanctorum festiuat. Septenarius autem numerus orbium septem planetarum sub firmamento ad vetus testamentum refertur, vbi septima celebratur dies, scilicet sabbatum, vnde dicitur Eccl. da partes septem nec non, & octo.

Eccl. 11

Tertio, quia firmamentum mulieris stelle decoratur, vnde dicitur Gene. q̄ fecit stellas, & posuit eas in firmamento: Sicut ergo firmamentum habet quasi innumerabiles stellas ita ecclesia cę cęlum, & numera stellas, si potes. Notandum est, quòd stellarum siue cęli stellati à nobis solum medietas videtur, quæ medietas sphęrę cęlestis hæmisperium vocatur. Et hęc medietas a nobis totaliter videtur: sed propter defectum visus nostri terrę, coniungi putatur. Vnde circulus vbi finitur orizo, id est, visus terminatio vocatur. Sic etiam ecclesię, siue sanctorum eius pars est a nobis visibilis, scilicet hi qui sunt in terra, & pars a nobis inuisibilis, scilicet illi qui sunt in gloria.

Gene. 1.

Gen. 15

Quarto, quia firmamētum inter duos polos rotatur: quorum scilicet septentrionalis nunquam nobis occidit, qui dicitur polus arcticus. Alter scilicet australis qui antarticus dicitur, nunquam à nobis videtur. Sunt autem hi duo poli inter quos firmamētum vertitur, quorum vnus visibilis est, & alter inuisibilis, duo testamenta, quibus Ecclesia in sua fide innititur, quorum vnum scilicet testamentum vetus bona visibilia, & presentia promittebat: aliud verò, s. nouum futura, & inuisibilia predicat. Vel hi poli sunt duæ naturę in Christo. scilicet diuina, & humana, circa quas est tota fides ecclesię. Et vna est visibilis. s. humana, & altera inuisibilis. s. diuina. Vel duo poli immobiles quibus cęlum in suo motu innititur, sunt duo charitatis precepta, quibus immobiliter initi debet vita fidelium ecclesię: quorum vnum est de dilectione Dei, qui non videtur: alterum de dilectione proximi, qui videtur, dicente Ioāne. Qui non diligit proximum suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere.

1. Io. 4.

Quinto, quia firmamentum in xij. signa distinguitur, secūdum circulum Zodiacū qui i xij partes distinguitur equales, quę sunt xij. signa quę nobis signant in qua parte cœli, & sol, & planetę immorantur. Et sunt ista xij. signa xij. spatia equaliter distincta stellis notabilibus ab astrologis denotata. Et vnumquodq; signum per xxx. diuiditur gradus, & gradus per lx. minuta, & minutū per lx secunda ita, q̄ lx. secunda minutū vnum, lx. minuta gradū vnum, xxx. gradus signum vnum faciunt. Sunt etiam signa hęc animalium specialium nominibus nūcupata, quorū primum vocatur Aries, secundum Taurus, tertium Gemini, quartum Cancer, quintum Leo, sextū Virgo, septimum Libra, octauum Scorpio, nonum Sagittarius, decimum Capricornus, vndecimum Aquarius, duodecimum Pisces. Sicut ergo circulus Zodiaci siue firmamenti distinguitur xij. signis, Ita fides ecclesię distinguitur xii. articulis, quorum sex pertinent ad diuinitatem, & sex ad humanitatem.

Nam

Nam primus articulus est, vt credamus diuinæ essentiæ vnitatem, id est, q̃ Deus vnus est.

Secundus est, vt credamus in vna essentia esse personarum trinitatem, scilicet patris, & filij, & spiritusſancti.

Tertius, vt credamus rerum creationem, id est, omnia tam visibilia, quàm inuisibilia esse a Deo creata.

Quartus, pertinet ad effectus gratiæ, per quam viuificamur à Deo, scilicet credere in vnam sanctam ecclesiam catholicam, & omnia ecclesiæ sacramenta, & remissionem peccatorum fieri per ea.

Quintus est credere corporum resurrectionem, scilicet quòd omnes homines resurgent cum corporibus suis.

Sextus est credere resurrectionem bonorum in vitam æternam: & punitionē malorum, scilicet in inferno.

Septimus est credere Christi conceptionem, scilicet quòd Christus conceptus est de sancto spiritu, & eius natiuitatem ex Maria Virgine.

Octauus est credere eius passionem, & mortem, scilicet quòd crucifixus est sub Pilato, & quòd verè fuit mortuus, & sepultus.

Nonus est credere eius resurrectionē, scilicet, quòd tertia die resurrexit a mortuis.

Decimus est credere, quòd descendit ad inferos.

Vndecimus est, quòd ascendit ad cœlos, & q̃ sedet ad dexteram Dei patris.

Duodecimus est de aduentu ad iudicium die nouissima. Et sicut omnia xtj. signa continentur in Zodiaco, qui dicitur circulus signorum: Ita omnes isti articuli continentur in symbolo, qui dicitur Apostolorum, scilicet, Credo in Deum &c. Qui dicitur in ecclesia secretè, ex eo quòd fuit editus fide Christi nondum propalata. Et dicitur omni die in prima, & complectorio, id est in principio diei, & in principio noctis ad ostendendum, quòd a fide debent omnia opera nostra incipere, & quòd ipsa fide munimur in prosperis, & aduersis.

Duodecim Zodiaci vero animalia a quibus signa denominantur, repræsentāt duodecim Apostolos, qui symbolum ediderunt. Nam in ariete quod est nomen primi signi repræsentatur Beatus Petrus, qui fuit dux Apostolorum. Aries enim consueuit esse dux gregum, vnde Beatus Petrus symbolum incepit, dicēs, Credo in Deum patrem omnipotētem, creatorem cœli, & terræ. Iohannes autem secundum quosdam subiunxit, Et in Iesum Christum filium eius vnicum Dominum nostrum. Iacobus autem Zebedei addidit, Qui conceptus est de Spiritu Sancto natus ex Maria Virgine. Andreas autem apposuit, Passus sub Pontio Pilato, crucifixus mortuus, & sepultus. Philippus autem adiunxit, Descendit ad inferos. Thomas autem dixit, Tertia die resurrexit à mortuis. Bartholomæus vero protulit, Ascendit ad cœlos sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Matthæus quoque intulit, Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Iacobus autem Alphai confessus est, dicens, Credo in Spiritum sanctum. Simon autem adiungens ait, Sanctam ecclesiam catholicam, sanctorum communionem. Iudas vero Iacobi, qui & Thadeus addidit, Remissionem peccatorū. Vltimo Matthias, vel secundum quosdam iterum Thomas concludit dicens, Carnis resurrectionem, & vitam æternam amen. Aliqui tamen aliter prædictos articulos attribuunt apostolis, sed non est magna vis.

Sexto, quo ad motum. Quia firmamētum triplici motu mouetur. Nam secundum astrologos primus motus eius est diurnus, qui est ab Oriente in Occidentem super polos mundi, & completur in 24. horis diurnis, & nocturnis.

Alter motus firmamenti est stellarū fixarum, siue signorum econtrario ab Occidente in Orientem, qui completur totus in 36. milibus annis, & sic in omnibus annis per vnum gradum, quamuis hunc motum stellarum ignorasse videtur Aristoteles, qui supponit in secundo de cœlo, cœlum sydereum esse vltimam sphæram, cui attribuit vnicum tantùm motum, & vniformem, & in eo esse stellas fixas, & immobiles asseruit sicut clauos in rota. Vnde prædictus stellarum motus adhuc non clarè patebat astrologis contemporaneis Aristotelis. Primi enim qui hunc perceperunt, & tradiderunt posteris, fuerunt Abrachis & Felix. (vt Ptolomæus refert) a quibus & ipse habuit: Et hi fuerunt post Alexandrum magnum. Dictus vero Ptolomæus fuit post tempora Christi circa tempus Adriani Imperatoris, quem ipse

Ptolo

Ptolomæus in suo libro Almagesti sæpius nominat.

Tertius motus firmamenti, siue cœli stellati, est motus accessionis, & recessionis, qui fit in lxxx. annis per vnum gradum. Et ita etiam similiter fideles ecclesiæ hoc triplici motu mouentur. Primus motus, est motus naturæ: & iste est ab Oriente in Occidentem, id est à natiuitate ad mortem: & iste est cursus naturalis, quia omnes morimur. Apostolus: Omnes quidem currunt: Secundus est pœnitentiæ, ab Occidente in Orientem, idest ab occasu peccati ad ortum gratiæ per quam efficiuntur stellæ fixæ, & fulgidæ, Deuterono. Filis hodie sicut stellæ cœli. Tertius est gloriæ, & iste est accessionis, & recessionis quo recedimus a miseria mundi, & accedimus ad felicitatem paradisi. Item recedimus a corporis mortalitate, & accedimus ad vitæ æternitatem. Dani. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, erunt sicut stellæ in perpetuas æternitates.

1.cor.9

Deu. 1.

Dan. 12

Septimo, quia firmamentum, id est, cœlum stellatum specialiter elemento terræ dominatur. Vnde in terra diuersæ res generantur, & diuersæ imagines in eis figurantur, secundum diuersitatem stellarum, & constellationum. Similiter ecclesia dominium, & auctoritatem habet super terram super eos, idest, qui viuunt in terra non solùm spiritualem de qua Dominus dixit Matth. Quodcunque ligaueritis super terram erit ligatum, & in cœlis: Sed insuper (vt quidam dicunt) habet potestatem temporalem, cum temporale ordinetur ad spirituale.

Mat. 16

Item ecclesia assimilatur Mōti Syon. Primo quidem, quia mons ille fuit magnæ sublimitatis: & sic ecclesia magnæ sublimitatis est quantum ad temporalem, & spiritualem auctoritatem, Isa. Erit mons domus Domini, id est, ecclesiæ auctoritas, & dominium in vertice montium.

Isa. 2.

Secundo, quia mons est magnæ fortitudinis, & firmitatis: & sic ecclesia magnam fortitudinem, & firmitatem habuit contra persequentium seueritatem, Isaia. Vrbis fortitudinis nostræ Syon &c.

Isa. 27.

Tertio, quia fuit mons magnæ vbertatis: & sic ecclesia propter meritorum Christi, & sanctorum fœcunditatem. Psal. Lauda Deum tuum Syon, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filijs tuis in te.

Ps.147.

Quarto, quia fuit mons magnæ amœnitatis. Et sic ecclesia habet magnam amœnitatatem in varietate diuersorum statuum, & sanctorum. Apocalyp. Agnus stabat supra montem Syon, & cum eo centum quadraginta quatuor millia.

Apo.14

Quinto, quia fuit mons magnæ securitatis. & sic ecclesia secura, & intrepida est propter Dei, & angelorum custodiam, & potestatem. Et ideo dicitur Isaia. Noli timere populo meus habitator Syon. &c.

Isa. 10.

Sexto, quia fuit mons magnæ sanctitatis: quod ecclesiæ etiam competit propter sacramentorum efficaciam, & virtutem. & ideo dicitur ibi esse saluatio propter sacramenta salutis. Isa. dabo in Syon salutem. Et Abd. In monte Syon erit saluatio.

Isa. 46. Abd. 1.

Septimo, fuit mons perfectæ eruditionis, Et hoc magis ecclesiæ cōpetit propter euangelicæ legis perfectionem. Isa. De Syon exibit lex.

Isa. 2.

Vergilijs stellis septem ante genua Tauri, nauigationis tempus ostendentes eorum ortu, quatuor canis electi Dei comparantur, in quibus septem principales soluunt virtutes.

Cap. XXVI.

Electi Dei repræsentantur in constellatione istarum stellarum, quæ vocantur Pleiades, propter quatuor.

Primo, propter numerum. Nam (secundùm Gregorium) Pleiades a pluralitate dictæ sunt. Sunt enim septem stellæ, quæ inter genua Tauri sitæ, & vicinæ sibi sunt, & diuisæ a se inuicem. Vnde per eas omnium electorum vniuersitas insinuatur, qui inter vitæ præsentis tenebras spiritus septiformis gratiæ lumine nos illustrant, qui a mundi origine vique ad eius terminum diuersis temporibus missi quasi distincti sunt, & coniuncti per intentionem mentis. Vnde Iob, Nunquid coniungere valebis, micantes stellas Pleiades. Vel septem stel-

Iob.38.

Universidad de Deusto Biblioteca

lis decoratur constellatio Pleiadum, quia septem virtutibus fulget vniuersitas electorum, scilicet quatuor Cardinalibus, quæ sunt iustitia, temperantia, fortitudo, & prudentia, Et tribus theologicis, scilicet fide, spe, & charitate. Quę quidem virtutes, & si sint inter se distinctæ, adeo tamen sunt cōfœderatæ, & coniunctæ in anima, vt nunquam possint haberi separatæ: Vnde (secundum doctrinam Stoicorum quam in hac parte approbat doctrina sanctorum) virtutes sic connexę sunt ad inuicem, vt qui vnam habet, omnes pariter habeat; & qui vna caret, oibus carere necesse est.

Secnado propter earum ortum. Vernali enim tempore Pleiades oriuntur, & quanto aer serenior est, & frigidior, tanto ab alijs stellis melius discernuntur, quia electi Dei maximè per tribulationis frigus ad virtutes consurgunt, & in eis virtutes oriuntur: meliusque, quàm virtuosi sint cognoscuntur quando tribulationum frigoribus constringuntur.

Tertio propter aspectum, quia scilicet vna ex illis stellis latere videtur, ita quòd nec ex toto se occultat: nec ex toto se manifestat. Hęc est electorum humilitas qua bona sua occultare desiderant, ne illa ventus vanitatis dispergat. Nec tamen ex toto occultant, sed vt tam sibi per humilitatis custodiam, quàm alijs per diuinorum operū exempla proficiant, sic opera in publico faciunt, vt eorum semper intentio maneat in occulto.

Quarto propter effectum, quia cum Sol per pleiades iter facit, aeris cáliditas vernalibus pluuijs temperatur; & terra tunc temporis florum pulchritudine adornatur: quia scilicet electi, & virtuosi viri, sunt diuino amore calidi, & deuotis lachrymis madidi, semper tamen sobrij, & bonorum exemplorū odoriferis floribus redimiti, & ornati.

Eleemosyna vtilitates ac perfectiones, Montisque Oliueti proprietates, quibus eleemosynarius, & misericors similis efficitur, hic describuntur. Cap. XXVII.

ELeemosynarius, & misericors similis est Monti Oliueti. Nam Mons Oliueti (secundum August.) fuit mons unctionis, & vnctionis, pinguedinis, & refectionis, medicaminis, & curationis. Et hoc propter abundantiam olei ibi crescentis, quia oleum est vnctuosum virtuosum, & deliciosum.

Primo enim eleemosyna sanctificat tribuentem: & hoc significatur in vnctione chrismatis, de qua dicitur Exod. Exo.40
Omnia vnctionis oleo cōsecrabis. Hoc enim est oleum misericordiæ, & pietatis, quo omnia consecrantur, quia (sicut dicit Apostolus) Pietas ad omnia 1. Ti.4
valet.

Item eleemosyna reficit esurientem: & hoc significatur in olei inpinguatione. De qua dicitur in Psalmo, Impinguasti in oleo caput meum. Et nota, Psal.22
erat oleum quo inungebatur tabernaculum: & hoc est oleum, id est, pietas eleemosynæ corporales, qua refouetur tabernaculum ventris siue corporis, de quo dicitur Exod. Assumpto vnctionis Exo.40
oleo vnges tabernaculum. Aliud verò oleum erat quo inungebatur caput: & hoc est eleemosyna spiritualis, per quā inungitur caput mentis: de quo ibidem præmittitur, Oleum vnctionis fundes super caput eius. Et de hoc oleo etiam habetur Hester. quòd oportebat, quòd Hest.2
puellæ, quæ seruabantur regi, sex mensibus oleo vngerentur &c. Istæ puellæ sunt animę deuotæ quæ Christo regi seruantur, quæ oleo inunguntur sex mēsibus, quando solicitè insistunt sex eleemosynarum spiritualium operibus quę in hoc versiculo continentur.

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.

Tertio eleemosyna curat ęgrotantem, scilicet peccatorem, & hoc designatur in vnctionis medicamine de quo Matth. Vngebant oleo multos infirmos, & sanabantur. Sic oleo misericordiæ, & eleemosynarum sanantur, & Matt.6
curantur vulnera peccatorum, Tob. Eleemosyna ab omni peccato, & a morte liberat facit inuenire vitam æternam.

Planetarum status, cursus, vaeriique eorum effectus ac proprietates hic recensentur quibus elati assimilantur. Cap. XXVIII.

EXaltationem superborum semper sequitur deiectio, secundùm illud Prouerb. Ante ruinam exaltatur cor. Pro.18
Vnde superbi similes sunt planetis: quia sicut

sicut planeta habet in auge sua ascensum, & exaltationem, sic in opposito augis descensum, & depressionem: vnde
Plin. (sicut dicit Plinius) A centro terrę, absides altissimę sunt, Saturno in Scorpione, Ioui in Virgine, Marti in Leone, Soli in Geminis, Veneri in Sagittario, Mercurio in Capricorno medijs partibus: & econtra ad terræ centrum humillimę atque proximę. Alij etiam dicunt quòd quilibet planeta sicut in aliquo vno signo habet regnum, & gloriam suam, sic in aliquo alio abiectionem, & tristitiam, verbi gratia. Nam (sicut dictum) sol habet gloriam suam in xix. gradu arietis, & casum in eodem gradu libræ. Per Solem ergo intellige mundana sapientia refulgentes, qui extolluntur in ariete in aliorum ducatu, quòd suas opiniones, & consilia multi sequantur. Aries enim apud pastores consueuit esse dux grægis. Sed ista gloria annihilatur in libra, id est, in diuina sapientia omnia recto pondere librante,
1.Cor.3 & ponderante, vnde Apost. dicit, quòd sapientia huius mundi stultitia est apud Deum.

Item Venus gloriam suam habet in piscibus. xxviij. gradibus & casum suum siue tristitiam suam in consimili gradu signi oppositi, scilicet Virginis, sutelligę ergo per Veneré eos, qui carnali pulchritudine sunt venusti, qui in piscibus id est, in delitijs corporis gloriantur volentes, scilicet molliter viuere in aquis delitiarum. Sed gloria eorum in
Bern. Virgine deficit, quia castitas siue virginitas in ipsis delitijs perit. Bernardus, Perit humilitas in diuitijs, castitas in
1.Thi.5 delitijs. Apost. Vidua quę in delitijs est, viuens mortua est.

Item Mercurius in Virgine quindecim gradibus gloriatur, & cadit in Piscibus totidem gradibus. Mercurius qui gloriatur in Virgine, significat hominem honestum, qui superbit, & extolli
Phil. 3. que Deus in piscibus aquarum, id est, in re permittit, vt humilietur: vnde Philipp. Gloriamini in Christo non in carne.

Item Luna erigitur in Tauro tribus gradibus, & totidem cadit in Scorpione. Per Lunam intellige terrenam potestatem, quæ præcipuè Luna terrestribus dominans, in Tauro erigitur, dum per superbiam in tyrannidem conuertitur. Sed in Scorpione deijcitur, quia omnis tyrannus in fine male deprimitur. Scorpio enim cauda idest fine percutit.

Item Saturnus in Libra regnat, cadit in Ariete. per Saturnum intellige abundantiam temporalem, (Nam Saturnus a saturando est dictus) Cuius vxor a paganis fingitur fuisse vocata Opus ab opulentia, scilicet, quia hanc tribuit mortalibus. hæc regnat in libra, idest in mensura, vel temperantia, quia sine temperantia, & mensura etiam si abundet, non durat temporalis substantia. Sed in Ariete, id est in morte penitus annul
latur, Psal. Dormierunt somnum suum Psal.75
& nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum. Est autem mors velut aries duobus cornibus, id est modis percutiens, quia est mors naturalis, & violenta.

Item Mars erigitur in Capricorno viginti septem gradibus, & cadit totidem in Cancro. Per Martem intellige humanam fortitudinem, quæ in Capricorno erigitur, id est in strenuitate bellorum fulget, & ascendit. Sed in Cancro, idest in tempore pacis occultatur, & marcescit. Nam Cancer non est animal belligerum, sed in cauernulis se abscondit. Vel fortitudo humani corporis in Capricorno, idest in iuuentute ascendit & claret, est enim caper animal superiora petens. Sed in Cancro, idest in senectute retrocedit, & deficit. Est enim Cancer animal retrogradiens.

Item Iuppiter (secundum quosdam) regnat in Cancro, & in Capricorno facit descensum. Alij vero dicunt, quòd Iuppiter erigitur & caput draconis in Geminis tribus gradibus, & cadit in Sagittario totidem. Per Iouem intellige gloriam humanam, quæ erigitur in Geminis, quia in diuitijs, & honoribus crescit. Sed in Sagittario, idest in persecutione, vel deiectione cadit, vbi etiā caput Draconis, id est superbia quę est caput peccati deijcitur.

Item cauda Draconis erigitur in Sagittario tribus gradibus, & cadit in geminis totidem. Per caudam Draconis intellige fraudulentiam, & astutiam hominis. Hæc est enim cauda Draconis, id est quędam imitatio demonis, quia homines inuidi atque fraudulenti post diabolum vadunt. Hæc in Sagitta-

Hier.9. rio, id est in lingua: de qua Hieremi. Sagitta vulnerans lingua eorum. ascendit
Isa.9. tribus gradibus. Primus est mentientium, Isaiæ: Propheta docens mendacium, ipse est cauda. Secundus est in
Apoc.9 detrahentibus. Apocalypsis: Caudæ eorum similes serpentibus. Serpenti enim
Eccl.10 propriè detractor assimilatur, secundum illud Ecclesiastici: Sicut si mordeat serpens in silentio. Ita nihil minus eo habet, qui occultè detrahit. Ter-
Apoc.9 tius gradus est in blandientibus. Apocalypsis. Habebant caudas similes Scor-
Gre. in hom. pionum, Gregorius. Scorpiones sunt, omnes blandi, & malitiosi qui bonis quidem in facie non resistunt, sed post dorsum portant, vnde venena fundunt. Hæc cauda in Geminis cadit, quia mala & fraudulenta lingua dupliciter ommutescit. Vno modo quando non auditur: Alio modo, quando aspere re-
Eccl.28 uellitur, vel reprehenditur, Ecclesiastici: Sepe aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Ille spinis aures sepit, qui malè loquenti asperis, & increpatorijs verbis resistit. Sed ille non audit qui aurem ab ipso abducit.

Diaboli tentatio quomodo per fidelium pœnitentiam compunctionisque feruorem augeatur, per similitudinem æstuorum ventorum facile exprimitur. Cap. XXIX.

FEruor pœnitentiæ, vel fidei suscitat furorem, & fortem persecutionem diaboli. Nam diabolus quanto videt hominem exurgere, vel agere feruentius, tanto eum persequitur acrius. Dicunt enim naturales, quòd in magno æstu fiunt fortissimi venti, sicut in diebus canicularibus: venti enim, qui tunc fiunt, licèt raro tali tempore fiant, tamen fortissimi sunt eradicantes arbores, & ædificia subuertentes. Et est ratio, quia tunc non eleuatur nisi vapor grossus, & quia calor fortis, qui tunc est, expellit a se frigus vndique ad vnum locum, ideo illud frigus impetuosè pellit vaporem. & sic tempus illud est causa fortium ventorum. Quod ergo in magno æstu fiunt fortissimi venti, repræsentat, quòd in magno mentis feruore, exurgunt contra eam persecutiones ve-
Iob. 38 hementissimæ, Iob. Diuiditur æstus super terram, qui dedit vehementissimo imbri cursum, vehemens enim imbri cum forti vento esse consueuit. Post æstum ergo sequitur vehementia imbris: quia post feruorem mentis sequitur procella tentationis. Sed est notandum, quòd est duplex canis cœlestis, scilicet canis, qui lucet ad pedem Orionis, & alius canis est, qui lucet ad pedes Geminorum versus Cancrum ad meridiem. Et de vtroque verum est, quòd in diebus canicularibus fiunt venti. Sunt autem illi dies calidissimi cum illi canes oriuntur cum sole quando sunt sub radijs solis, quia tunc est quadruplex causa caloris. Vna, quia Sol est in domo propria, scilicet in Leone. Alia causa est directa oppositio Solis ad habitabilem nostram. Tertia est ex reflexione circuli: quia diu radij morantur circa eundem locum circuli signorum. Quarta est ex coniunctione duarum stellarum calidarum. Alio autem tempore dicti canes oriuntur hæliceè sub radijs Solis quando Sol præcedit eos, ita quòd mane in aurora videri possunt: hoc autem est sole existente in principio Virginis: tunc enim sunt venti naturaliter propter qualitates temporis connaturales vento, quæ sunt frigiditas, & siccitas, non sic impetuosi. In occasu quoque illorum canum etiam fiunt venti, sed aliter, Nam canis occidit cosmicè in hyeme, sole existente in principio Capricorni: & quia tunc frigus stringit terram magis de nocte, quàm de die, non fiunt venti nisi de die quando sol aperit terram, & eleuat vapores. Occasus autem canum helycus est, quando in æstate occultantur sub radijs solis a visibus hominum, & tunc sunt dies caniculares. Sic ergo patet, quòd tam in ortu, quàm in occasu canum siue cosmico siue helyco fiunt venti, & tanto fortiores quanto canes dicti sunt calidiores. In duplici ergo cane accipitur duplex feruor, scilicet fidei, qui fuit a principio nascentis ecclesiæ sub radijs solis, idest sub Apostolis, & discipulis Christi: & tunc flauerunt maximi venti, idest fortissimæ persecutiones fuerunt. Iterum post solis occasum, id est, post Christi tempora, & Apostolorum, adhuc fuerunt venti persecutionum in alijs fidelibus, & martyribus. Vnde dicitur de ecclesia sub similitudine domus, Matth. Flauerunt venti, & irruerunt ad domum Matt.7.
illam

illam & non cecidit: fundata enim erat supra firmam petram, id est Christum. Alius verò feruor est pœnitentium, & tunc etiam sole Christo aperiente terram, idest animam & eleuante vapores compunctionum, & orationum, sequuntur venti magnarum tentationum. vn-
Pro. 40 de dicitur Prouerb. Qui conturbat domum suam, possidet ventos. & est sensus: qui conturbat domum suam, idest conscientiam suam per compunctionem peccatorum, possidet ventos, id est, impulsus tentationum. Sed præcipuè solitarijs, qui occultati a visibus hominum feruent amore cœlestium, fiunt venti calidi tentationum, & tribulationum quas diabolus suscitat eis.
Iob.1. vnde Iob Ventus vehemens irruit a regione deserti. Regio enim deserti, est feruens vita solitarij, & ibi est vehemẽs ventus, id est, impetus tentationis diaboli.

Item feruor compunctionis assimilatur flammæ ignis, Primo quidem, quia flamma ex violentia sui motus partes materiæ, in quam agit, allidendo ad inuicem concutit, & ideo aliquando quendam sonitum facit. Similiter homo compunctus dum dolenter meminit, quod per oculos, quod per os, quod per cætera membra sua deliquit, quasi partes suæ materiæ adinuicem collidit, & aliquando sonum vocis, &
Ioel. 2. dolorosi eiulatus emittit, Ioel. Exilient sicut sonitus flammæ ignis.

Secundo, quia flamma tenebrosa pandit, & abdita prodit. Ita homo compunctus peccata sua abscondita in confessione reuelat. Vnde de peccatore, qui peccata sua non cognoscit nec de eis compungitur, nec confite-
Iob.18. tur, dicitur Iob: Nonne lux impij extinguetur, scilicet, vt peccata sua non videat? Et sequitur, Nec splendebit flamma ignis eius, quia nec habet ignem feruentis compunctionis, nec etiam flammam lucentem reuelatæ confessionis.

Tertio, quòd flamma semper in motu existit. Ita etiam homo compunctus per motum boni operis continuè satisfacere satagit. Et hæc est flamma, quæ purgat rubiginem peccati, scilicet
Num.21 satisfactio feruens. Num. Omne quod potest transire per flammas igne purgabitur.

Quarto, quia flamma viam cum offendiculis suis ostendit, & homo de peccatis compunctus, ne amplius offendat, vias suas diligenter attendit: vnde Isa. Isa. 50.
Ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis.

Quinto, quia flamma materiam cui se coniungitur, ab infimis ad superiora trahere non desistit, Et sic compunctio feruida animas a terrenis affectibus abstrahit, & ad cœlestia desideria erigit. Et tunc anima ad pugnandum contra tentationes valentior existit. Vnde dicitur: Cum cernerent flammas in subli- Iud.20.
me ferri; qui prius fugam simulauerunt, versa facie fortius resistebant.

Sexto, quia quandoque flammam vehemens ventus extinguit, & dissipat: quia nonnunquam compunctionem tollit vehemens impetus tentationis: & ideo necessaria est magna custodia sensuum, & cautela, sicut clauduntur, & custodiuntur lampades accensæ ne extinguantur. Can. Lampades eius, lampades Can. 8.
ignis atque flammarum.

Septimo, quia flamma ex omni parte rei accensæ in acutum, & in conum tendit. Ita verus pœnitens a superfluis, & illicitis, immo etiam a licitis vndique quantum potest magis ac magis iugiter se restringit, Eccle. Consummatio illo- Eccl.21
rum flamma ignis.

Riuulo à fonte, seu flumine ducto, ob varios eius effectus, Christi fides comparatur. Cap. XXX.

FIdes assimilatur riuo, quia fluit à fonte, idest à Domino per influxum reuelationis. vnde Apostolus dicit ad Ephe. Ephe.2.
Ephe. quòd fides donum Dei est. Sed nota, quòd riuus est immunditiarum purgatiuus. Quia scilicet fides purgat immunditias errorum, vel terrenarum Act.15.
affectionum. vnde dicitur Act. fide purificans corda eorum.

Item riuus est terræ fecundatiuus: quia fides fecundat animam meritorijs Heb.11
operibus. Hebr. sancti per fidem operati sunt iustitiam, & adepti sunt repromissiones.

Item riuus est potius animalibus administratiuus: quia fides potum verę sa- Eccl.15
pientiæ administrat animabus. Eccle. Aqua sapientiæ salutaris potauit eum,

Exec. 34 Exec. Pascã eos in mõtibus & riuis. &c.

Item riuus est viroris & pulchritudinis in plantis conseruatiuus: quia fides conseruat in sanctis virorem carnis, i. virginitatem & pulchritudinem sanctæ conuersationis, sicut patet in sanctis virginibus quæ fidei virtute armatæ corrumpi non poterant, ideo rosæ super riuos plantatæ nõ marcescunt. Eccl. Quasi rosæ plantatæ super riuos aquarum. Eccl. 39

Item riuus est lapillorum & arenarũ congregatiuus, quia fides est humilium (qui in parcis lapillis significantur) & tribulatorum siue patientium (qui significantur in arenis quæ stant sub aquis tribulationum) cõgregatiua, scilicet per vnitatem dilectionis & pacis. Psal. Cõgregãs sicut in vtre aquas maris. Aqua. n. maris sunt animæ, in amaritudine & tribulatione positæ, quę tamen in vtre fidei congregatæ ab vnitate dilectionis & pacis minimè separantur. Ps. 31.

Item riuus est geminum multiplicatiuus. Quia scilicet fides est multiplicatiua fidelium & credentium. Psal. Riuos eius inebrians, multiplicans genimina eius. Ps. 64.

Item quia riuus est penetrans & transitiuus, quia scilicet fides etiã dura corda penetrat & irrigat. Iob. In petris riuos excidit. Iob. 28.

Quæ & quot sint Spiritus sancti fructus exprimitur, qui elementis ac cœli duodecim signis (ex nominum significationibus varijs, eorum proprietatibus) assimilantur.

Cap. XXXI.

Hier. 10 FRuctus spiritus assimilari possunt signis cœli. De quibus dicitur: A signis cœli nolite timere. Et hæc similitudo declarari potest tripliciter. Primo quidem per numerum signorũ. Sũt enim signa cœli siue zodiaci circuli, duodecim numero. Et similiter Apostol. enumerat duodecim fructus spiritus dicens. Fructus autem spiritus est charitas, gaudium pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Gal. 5.

Sed notandum, quòd horum duodecim signorum tria dicuntur esse ignea, scilicet aries, leo, & sagittarius. Tria vero dicuntur esse terrea, scilicet taurus: virgo & capricornus. Tria vero aerea, scilicet gemini, libra, & aquarius. Tria aquea, scilicet scorpio, cancer, & piscis, & sic in 4. cœli partib. ordinantur, quia ignea sunt in oriente, aerea in occidente, i. austro terrea, in septẽtrione aquea. Ita etiam simili modo in duodecim fructibus tres sunt ignei secundum tria quæ sunt in igne. Nam ignis habet illuminare, inflammare, & consolidare. Sunt ergo hęc tria ignea, fides illuminans, charitas inflammans, & patientia consolidans. Nam fides illuminat intellectum, charitas incendit affectum, patientia verò consolidat per aduersorũ contactum, sicut solidatur incus per malleorum percussionem. Tres etiam alij fructus sunt aerei, secundum tres aereis effectus. Nam aer lætificat, modificat, & inflammat. Ex aere enim illuminato lætificatur affectus, vnde Tob. Quale mihi gaudium erit qui in tenebris sedeo & lumen cœli non video? Tob. 5 Item ex temperato modificatur corpus, quia corpus animalis modificatur secundum temperiem aeris. Si enim aer est temperatus, & corpus bene se habet, & si intemperatus, corpus se habet male. Item ex aere inflammato feruescit humor colericus, vt patet in æstate. Sic ergo in istis aeria sunt aerea, gaudium, mœstitia, & benignitas. Nam ex præsentia Spiritusancti oritur gaudium in interioribus, sequitur modestia in exterioribus, & etiam benignitas ad subueniendum indigentibus. Benigni enim dicuntur quos bonus ignis feruere facit ad benefaciendum proximis. Tres autem alij fructus sunt aquei, scilicet mansuetudo, continentia, & castitas. Nam aqua habet frigiditatem lubricitatem & coagubilitatem. sed eius frigiditas ignem extinguit, & hoc competit mãsuetudini quę iracundiæ ardorem cohibet & extinguit. Nam mansuetudinis est, iram vincere & indignationes cohibere. vt dicit Ambrosius. Ambro. Item lubricitas aquæ coarctatur & restringitur terminis alienis, sicut fluxus maris coarctatur littoribus & fluxus venarum in puteis & fontibus. Est enim humidum bene terminabile termino alieno, vt dicit Philosophus. Aristo. gener. & cor. Et hæc coarctatio competit continentiæ, quæ fluxum carnis restringit. Nam continens patitur, sed non deducitur, vt philosophus dicit. Aristo. et h. Coagulatur etiã aqua & fit immobilis, sicut patet in glacie. Et hoc competit castitati, quia castus

stus est qui neque patitur neque deducitur. Tres alij fructus possunt dici terrei, scilicet pax, longanimitas, & bonitas. Nam terra habet tranquillitatem, quia non agitatur vel commouetur: neque ab exteriori, sicut aer qui vento agitatur, neque ab interiori sicut aqua fluctuans, vnde Psalm. Etenim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Ps. 92. Et hoc competit paci, quæ scilicet facit, vt nec ab exterioribus perturbemur, neque interioribus desiderijs anguitiemur. vnde Angeli dixerent: In terra pax hominibus bonæ voluntatis. Luc. 2. Item terra habet perpetuitatem. Ecclesiast. Terra autem in æternum stat, & hoc competit longanimitate. Eccl. 1. Item terra habet bonorum fructuum vbertatem vel communicationem: & hoc cõpetit bonitati quæ proximis communicamus in bonis: vnde bonum est diffusiuum sui ipsius. Apost. In omni bono opere fructificantes. Col. 1.

Secundo declaratur dicta similitudo, scilicet signorum & fructuum per proprietatem nominum. Habet enim quodlibet signum suum nomen proprium competens alicui fructuum. Nã primum signum vocatur Aries, quia sicut aries animal iacendo super latus vnum, æqualiter mutat vices, quia tanto tempore iacet super latus dextrum quanto super sinistrum. (Tota enim æstate dormit in latere vno, & tota hyeme in altero.) Sic sol existens in illa parte circuli zodiaci, quæ dicitur Aries, facit æquinoctium & æquales facit dies artificiales & noctes. Hoc autem adaptatur fidei, per quam æquanimiter se habet homo ad diem prosperitatis & ad noctem aduersitatis. Nam vera fides nec prosperitatem temporalem ambit, nec aduersitatem metuit, sicut patet de Moyse. Fide (inquit Apost.) Moyses grandis factus, negauit se esse filium Pharaonis filiæ: Ecce quòd prosperitatem non appetijt, & sequitur magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalem habere iocunditatem. Ecce quòd aduersitatem non timuit. Heb. 11

Secundum signum vocatur Taurus: quia taurus terram sulcando fœcundat & locupleat: & tunc quando sol est in signo Tauri, terra est arabilis & congrua agriculturæ. Et hoc competit paci. Nam pacis tempore terræ colunt & est abundantia frugum: sic etiam dicitur Iaco. Quòd fructus iustitiæ in pace seminatur. Iac. 3.

Tertium signum vocatur Gemini, quia sole existente in illo signo, virtus ad fœcundandum inferiora geminatur, vel quia in æstate cum noctes sunt breuissimæ, quando vna pars illius constellationis occidit, alia pars anterior oritur & ascendit. Et ideo dicunt poetæ quòd illorum geminorum fratrum quos fabulæ vocant Castorem & Pollucem, vnus cęlos alius inferos possidet. Hæc autem competunt charitati quæ in nobis Spiritusancto præcedente ad fœcundandum vitam nostram geminatur, scilicet in dilectione Dei & proximi. Vnde pars anterior ascendit superius, scilicet amor Dei, alia posterior est inferius, scilicet amor proximi, vnde nec deus sine proximo nec etiã vere proximus diligitur sine deo. Ioan. Hoc mandatum habemus a deo, vt qui diligit deum, diligat & fratrem suum. 1. Io. 4.

Quartum signum vocatur cancer. Cancer enim est animal retrogradum & sol peragrans illam partem zodiaci facit retrogradationem in octauo gradu cancri, & hoc competit modestiæ, scilicet vt in exterioribus motibus & ornatu debitum modum non transeat, sed potius se in ipsis in mensuram debitam retrahat. Apost. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Phil. 4.

Quintum signum vocatur leo, quia secundum Isidorum. Leo est fortissimum animal & maximè caliditatis, præcipue in parte anteriori, scilicet pectoris. Sic sol intrãs illud signum aerius igniferos radios emittit quàm faciat in fine quando inde exit. Et hoc competit benignitati, idest bonæ ignitati amoris, qua ad benefaciendum alijs inflammamur quæ intus in corde incipiens plus facit hominem velle facere quàm possit finaliter opere implere. Apostolus. Estote inuicem benigni. Isid. Eph. 4

Sextum signum vocatur virgo, & hoc propter sterilitatem, quia sol illud intrans, suo calore humores consumit & a suo fructu terra efficitur sterilis: & hoc competit castitati, & præcipue virginali, quæ calori diuini amoris adiuncta humores lubricos sic in

carne consumit, vt sterilis permaneat a
Isa.40. generatione carnali & vberior & fertilior fiat in fructu spirituali. Isaiæ. Lætare sterilis, quæ non paris.

Septimum signum vocatur Libra secundum Isidorum ab isto instrumento ponderandi: quia sol in illo signo existens, dies adæquat noctibus: sicut res æquatur pondere in lance. Vnde ibi fit æquinoctium autumnale. Hoc autē mansuetudini competit, quæ dum iras comprimit mala illata a proximo æquo animo ferre facit. Ephe. In mansuetudi-
Eph. 8. ne cum patientia supportantes. Vel dies nocti æquatur, quia iuxta nocumentum illatum penſatur mansuetudinis meritum.

Octauum signum vocatur Scorpio, quia scorpio retro ferit & caudę aculeo pungit. Sol enim existens in illo signo est causa lęsionis & punctionis corporis humani, quia tunc declinans minus calescit. Vnde aer distemperatus in frigiditate cito lædit & pungit, vt di-
Isid. cit Isidorus. Hoc autem continentiæ competit, quę ex distemperantia carnis tentationis aculeo quandoque acriter pungitur: & licet aliquando
Rom.8 ex tentatione lædatur, non tamen si non consentit occiditur. Apostolus. Si spiritus facta carnis mortificaueritis viuetis.

Nonum signum vocatur Sagittarius, quia sicut sagittarius emittit sagittas, sic sol in hoc signo existens ad nos mittit grandines, pluuias & niues. Hoc autem competit patientiæ quæ grandines persecutionum, pluuias tribulationum, & niues afflictionum suscipit atque portat.

Decimum signum vocatur Capricornus, quia scilicet caper est animal cornibus petens superiora. Nam ibi sol facit solstitium vernale & tunc ascendere incipit versus superiorem arietem & versus cancrum. Hoc autem competit gaudio. Nam nemo habet verum gaudium, nisi qui superiora petit: verum enim gaudium est, quod non de creatura sed de creatore concipitur,
Phil.4. vnde Apostolus. Gaudete in domino semper.

Vndecimum signum dicitur Aquarius, qui secundum fabulas dicitur fuisse pincerna deorum, manibus eorum aquam fundens: & ideo tenet vrnam. Sed secundum veritatem dicitur aquarius: quia qñ sol est ibi, aer condensatur in aqua multas & fiũt pluuiæ plusquam alio tempore, sicut dicit Isidorus. Hoc autem competit bonitati, scilicet gratiam & misericordiam abundanter effundere & prestare, quia bonum est diffusiuum suijpsius.

Duodecimum dicitur Piscis, quia illo tempore fit generatio piscium & cōfricatio, quia calore solis ascendente & humores dissoluente, solent tunc pisces effundere semen suum. Hoc Dio. de cęl. hie
autem competit longanimitati, per quam homo ad modum piscis etiam in aqua tribulationis non deficit, sed viuit.

Tertio, declaratur dicta similitudo per distinctionem graduum, siue faciei rum. Nam quodlibet dictorum signorum dicitur habere facies, idest partes. Cum enim quodlibet signum diuidatur per xxx. gradus initium primæ faciei est a primo gradu, & durat vsque ad x. gradum, secunda vsque ad xx. gradum, tertia facies vsque ad xxx. Et quęlibet facies signi datur alicui planetæ: verbi gratia, prima facies Arietis, datur Marti, secunda Soli, tertia Veneri, & sic de alijs. Sicut ergo quodlibet genus signorū cōtinet tres facies, ita quęlibet 12. virtutū habet tres modos siue tres effectus. Nam primo fides quæ assimilatur Arieti, cuius prima facies est Martis, secunda solis, tertia Veneris, est principium fortitudinis, & hęc est facies martis. Vnde fidei ascribitur victoria. Hebrę. Sancti per fidem vicerunt
regna. Et ibidem, Fortes facti sunt in Heb.11
bello. Item est principium luminis spiritualis, & hoc est facies solis. Io.
Credite in lucem, vt filij lucis sitis. Io. 12.
Item est principium charitatis sicut cognitio est principium amoris, vt hæc est facies Veneris, cuius est ad amorem incitare.

Secundo pax quæ assimilatur Tauro, cuius prima facies est Mercurij, secunda lunæ, tertia Saturni est etiam triplex. Est itaque prima pax pectoris, idest conscientię, & hęc est facies Mercurij qui semper comitatur solem: quia tunc est conscientia pacata, quando sequitur Christum, & ei adhęret. Secunda est pax temporis, & hęc est facies Saturni, quia Saturnus dicitur

dicitur a satietate & abundantia, quā tribuit pax temporis. Tertia est pax eternitatis, & hęc est facies lunę secundum illud Psalmi: Luna perfecta in æ-
Ps. 88. ternum.

Tertio charitas quę assimilatur Gemini. cuius prima facies est Iouis, secunda Mercurij, tertia lunæ. Est etiā triplex, scilicet incipientium, & hęc est Iouis, quia ex parte superiori primus planeta beniuolus & calidus. Item est proficientium, & hęc est facies Mercurij, qui dicitur fuisse Deus mercatorum propter hoc quod natum vel conceptum sub eo disponit ad vsum computationis & ratiocinij (vt dictum fuit supra capitu. septimo.) Mercatorum enim est semper in lucro proficere. Item est charitas perfectorum. Et hęc est facies lunę, quia luna dominatur aquis & charitas perfecta dominatur
Cant.8. tribulationibus. Cantic. Aquę multę, non potuerunt extinguere charitatem.

Quarto, modestia quę assimilatur Cancro. Cuius prima facies est Veneris, secunda Martis, tertia Lunę: est triplex. Prima est circa vestium apparatum, & hęc est facies Veneris. Nam venus (vt dictum est supra in eodem capitulo septimo) dicitur disponere natos vt sint vestium muliebrium incisores,
Ptho. vt dicit Ptholomeus. Secunda species modestię est circa exteriores corporis motus. Et hęc est facies Martis, quia Mars (secundum Ptholo.) disponit ad mobilitatem & leuitatem. Tertia est circa ludum, & hęc est facies lunę: quia luna (vt idem Ptholom. dicit) existens in secundo signo post ascendens, ostendit mœrorem & tristitiam per quam scilicet temperantur ludi.

Quinto benignitas, quæ assimilatur leoni, cuius prima facies est Saturni, secunda Iouis, tertia Martis: est triplex. prima scilicet in supportando, & hęc est facies Saturni qui in motu suo est tardissimus, quia homo qui benignus est, tardissimè mouetur ad iram contra alium, vnde scit supportare. Item etiam debet esse benignitas in cōmunicando, & hęc est facies Iouis qui omnibus dicitur prodesse & nulli nocere. Item in conuersando: & hęc est facies Martis. Nam Mars dominatur colerę. Et ille qui vult benignè conuersari, oportet, quod dominetur irę. Nam licet Mars sit de se incensiuus, tamen coniunctus veneri temperatur. Et sic homo coniunctus proximo, vt bene conuiuat ei (etiam si de natura sua esset agrestis & asper) debet tamen seipsum per benignitatem temperare.

Sexto castitas quę assimilatur Virgini, cuius prima facies est Solis, secunda Veneris, tertia Mercurij: est triplex. prima est castitas virginalis: & illa est facies solis, quia est pręclarissima. Sap.4.
Sapien. O quàm pulchra est & casta generatio cum claritate. secunda autem est castitas coniugalis: & ista est facies Veneris. Quia licet venus incitet ad amorem: tamen est temperata in qualitatibus. Et taliter amor carnalis coniugum si sit temperatus & honestus, castitas vocatur. Tertia vidualis & hęc est facies Mercurij. Nam mercurius cum sole graditur & non longe a sole recedit, nunquam plus triginta gradibus distans ab eo: & dicitur pręesse feminibus. vnde significat vitam vidualem quæ semper debet vacare Deo, sicut legitur de Sancta An- Luc. 2.
na. Quod ieiunijs & obsecrationibus erat seruiens domino die ac nocte.

Item debet vacare eleemosynis, quę sunt semina quibus recolligitur fructus ęternus. De quo semine dicit 2.Cor.9
Apostolus: Qui parce seminat, parce metet.

Septimo mansuetudo quę assimilatur libre. Cuius prima facies est lunę, secunda Saturni, tertia Iouis, debet esse triplex, scilicet in appetitu, vt ad Eccl.10.
vindictam non excandescat. Ecclesiast. Filij in mansuetudine animam tuam serua. Et hęc est facies lunę quę temperat calorem solis in istis inferioribus: & sic mansuetudo temperat feruorem irę.

Mansuetudo enim est temperantia irarum, vt dicit Philosophus. Item Arist. 4. Ethi.
debet esse mansuetudo in motu siue actu, scilicet vt non impetuosè vel rapidè, sed planè & modestè opera sua perficiat. Et hęc est facies Saturni, cuius motus non est impetuosus vel rapidus, sed planus & morosus. Ecclesiasti. Eccl.4.
Fili in mansuetudine opera tua perfice.

Tertio

Tertio debet haberi mansuetudo in auditu, scilicet vt ex ira veritati non
Eccl. 5. contradicat, Eccl. Esto mansuetus ad audiendum verbum. Et hæc est facies Iouis: quia Iuppiter (vt dicũt Astrologi) inuenitur veridicus in suis significationibus, & significat sapientiam, & rationem. Sapientia enim & ratio veritati non contradicunt.

Octauo continentia, quæ assimilatur Scorpioni. (Cuius prima facies est martis, secunda solis, tertia veneris) est triplex, Vna est a concesso, & licito, vt cũ quis continet simpliciter ab omni actu venereo, etiam à matrimonio, & talis continens oportet, q̃ habeat cõtinuum bellum cum carne; quia caro concupiscit aduersus spiritum. Et hæc est facies Martis, qui disponit, & incitat ad bella. secunda est a turpi, & illicito, sicut continere à fornicatione, & adulterio, & stupro, & huiusmodi. Et ista est facies solis, cuius radius non coinquinatur immundicijs. Tertio est ab immoderato, & superfluo vsu cibi, vel matrimonij. Et
Gal. 5. hæc est facies Veneris, quæ temperat malitiam, malitiã inquam, i. inordinatam cõcupiscentiam cibi, vel actus venerei.

Nono patientia, quæ assimilatur Sagittario. (Cuius prima facies est Mercurii, secunda Lunæ, tertia Saturni,) est tripliciter commendabilis. Primo quando quis patitur vtiliter, puta quando patitur propter iustitiam, quia talis patientia acquirit meritum æternæ beati-
tudinis secundum illud: Beati qui perse-
Matt. 5. cutionem patiuntur propter iustitiam. Talis est qui sequitur Christum qui passus est propter iustificationem nostram. Hæc est facies Mercurij, qui (vt dicum est) sequitur motu suo solem. Christus enim est Sol iustitiæ. Secundo quando quis patitur libenter, id est, voluntariè
1. Pet. 4 Pet. Nemo vestrum patiatur quasi homicida, & fur, qui scilicet inuitè patiũtur,
2. Cor. 12. Apo. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Et hæc est facies Lunæ quæ suo motu æclipsatur. Talis est qui sua voluntate patitur. Tertio quando quis patitur firmiter siue longanimiter, vt scilicet nõ deficiat propter passionis diu-
Ephe. 3. turnitatem. Apo. obsecro vos, ne deficiatis in tribulationibus. Et hæc est facies Saturni, qui habet motum longum, & diuturnũ, & cõplet cursum suũ in 30. an.

Decimo gaudium sanctorum, quod assimilatur Capricorno (cuius prima facies est Iouis, secũda Martis tertia Solis,) est triplex. Primo, q̃ quis gaudeat de prosperitate proximi, sicut membrũ
1. Cor. de commoditate commembri sui. Cor. 12. Si gloriatur vnum membrum congaudent omnia membra, & hæc est facies Iouis de quo dicunt astrologi, quòd habet exaltationem, & gaudium suum in geminis, tribus gradibus. Nam dum quis gaudet de bono proximi, gaudium geminatur, & hæc debet habere tres gradus, quia debet gaudere de bono proximi spirituali; corporali; temporali. Secundum est gaudere de aduersitatibus mundi, per hoc enim homo consociatur Christo. Pet. Cõmunicantes Chri-
1. Pet. 5 sti passionibus gaudete. Et hæc est facies Martis, quia mars erigitur, & exaltatur in Capricorno, & ibi est gloria sua siue gaudium, (vt dictum est supra ca. xxviij.) Quasi enim Capricornus est mũdus, cornibus, id est, aduersitatibus suis nos impetens, & percutiens in quo vir sanctus non conturbatur, sed gaudet.
Iaco. Iacob. Omne gaudium existimate fratres charissimi, cum in tentationes varias inciderit is. Tertium est gaudere de
Pro. 11 nixu siue exercitio interioris habitus virtuosi. Prouer. gaudium est iusto facere iudicium: & hæc est facies solis, qui
Psal. 44 gloriam luminis sui quod valde est gaudiosum, non habet ab extrinseco, sed a seipso. Psa. Omnis gloria eius ab intus.

Vndecimo bonitas, quæ assimilatur Aquario. Cuius prima facies est Veneris, secunda Mercurij, tertia Lunæ, est triplex scilicet delectabilitatis, honestatis, & vtilitatis, vnde Ambr. diuidit
Ambr. li. de of fic. bonum in tria, scilicet delectabile quod solum ratione delectationis est appetibile, vnde tale quandoque potest esse & noxium & proficuum; honestum & inhonestum, sicut patet in amore coniugali, & in vsu matrimoniali: & hæc est facies Veneris. Item in bonum honestum, quod ex seipso habet rationem appetibilis sicut sapientia, & hæc est facies Mercurij, qui dicitur disponere ad sapientiam. Item in bonum vtile, quod scilicet est appetibile in ordine ad aliud, & hæc est facies Lunæ, quæ multum confert istis inferioribus, Quia (si-
Bas. cut dicit Basilius.) Ipsa est decor noctis, mater roris, ministra humoris, & dominatrix maris.

Duode-

Duodecimo lõganimitas, id est, perseuerantia in bonis, quæ assimilatur Pisci, (cuius prima facies est Saturni, secunda Iouis, tertia Martis,) causatur ex tribus. Primo ex abundantia virtutis, quia quanto aliquis plus habet de virtute tanto plus tolerat difficile, & hæc est facies Saturni qui, (vt dictum est) dicitur a Saturitate, id est, abundantia. Secundo ex temperantia operis, quia quanto quis moderatius agit, tanto diu tius durat, & hæc est facies Iouis, qui est planeta temperatus in suis qualitatibus. Tertio ex magnanimitate cordis, & hæc est facies Martis, qui disponit ad animositatem. Et sic patet, quomodo fructus Spiritusſanctí assimilantur signis cœli, quibus scilicet fructibus per ipsum spiritum virtutes cœlorum, idest cœlestium mentium perficiun
Psal. 32 tur, & firmantur in bono. vnde Psalm. Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.

Quid, & vbi sit beatitudo æterna, electorumq; gloria, per septem cœli empirei proprietates declaratur. Cap. XXXII.

GLoriam æternæ beatitudinis repręsentat cœlum empyreum. Oportet enim locum, & locatum inuicem contínuari, vnde cum cœlum empyreum sit locus gloriæ beatorum, oportet, q̃ eorũ statui conformetur. Et ista conformitas attenditur quantum ad septem. Nam primo cœlum empyreum dicitur proprium Dei habitaculum. de hoc enim
Isa. 66. ipse Deus dixit, Cœlum sedes mea, & terra scabellum pedum meorum. Hæc enim duo corpora in mundo maximè repræsentat Dei æternitatem, & immutabilitatem, scilicet corpus supremum quod vocamus empyreum, quia illud solum inter sphæras cœlestes ponimus immobile, & ideo assimilatur sedi in qua sedens quiescit. Et corpus infimum, scilicet terra quod a suo situ nunquam mouetur. Et ideo assimilatur scabello, q̃ etiam oportet esse quietum, & firmum,
Eccl. 1. Eccl. In æternum stat, quia in cœlo empyreo maximè refulget diuinæ virtutis operatio. Ideo specialiter dicitur ibi es-
Psal. 10 se sedes Dei, & habitatio Dei, Psal. Dominus in cœlo sedes eius. Et hinc est, q̃ homines orare volentes, manus ad cœlum leuãt tanquàm ad Dominum eius. Hoc autem competit bene gloriæ beatorum, in quibus Deus immobiliter habitat ita, vt nunquam ab eis separetur, & ideo replet eos lętitia ęterna, & glo-
Psal. 5. ria, secundum illud Psalm. In æternum exultabunt, habitabis in eis, & gloriabuntur in te.

Secundo cœlum empyreum est claritate lucidum, vnde empyreum dicitur cœlum igneum nõ ab ardore, sed à splẽdore. Conueniens enim est (secundum
Basi. li. hexa. Basilium,) vt sicut damnati habent extremas tenebras, ita beati habeant extremam lucem. Et hoc etiam competit beatis quorum mens per lumen infusum gloriæ confortata, & eleuata, ineffabile & increatum lumen attingit, secundùm
Psal. 35 illud Psal. In lumine tuo videbimus lumen. Repræsentat etiam illud splendidissimum, cœlum claritatem gloriosam quam corpora gloriosa post resurrectionem habebunt. Sapien. Fulge-
Sap. 3. bunt iusti sicut Sol in Regno patris eorum.

Tertio cœlum empyreum est capacitate maximum. Nam infra se includit omnia corporalia. Et hoc etiam competit beatorum Felicitati, quæ scilicet includit, & continet omnia desiderabilia, vnde Boetius dicit, quòd beatitudo
Boe. de consi. est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & ideo ibi satiabitur totum humanus appetitus, secundum illud Psal. Satiabor cum apparuerit glo-
Psal. 16 ria tua.

Quarto est figura sphæricum. Figura autem sphærica cum careat initio & fine, repręsentat æternitatem Dei, quam Beati participant; ipsum Deum per essentiam videndo, secundum illud Ioan.
Ioã. 17. Hæc est vita ęterna, vt cognoscant te solum Deum verum. Et ideo beati dicuntur esse in vita æterna, id est, in vita interminabili, & perfecta. Nam æternitas est interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio, vt Boetius dicit. Vnde quia beati habent vitam interminabilem, & intransmutabilem non solùm secundùm esse, sed etiam vlterius secundum operationem; quia quantum ad illam operationem qua Verbum videnti, non sunt in sanctis volubiles cogi-
Aug. 15 de trin. tationes: (vt Aug. dicit.) Et ideo dicitur Dan. quòd erunt quasi stellæ in per-
Dan. 12 petuas æternitates.

Quinto est ab omni motu quietum.

Nam

Nam si esset motũ, motus eius deprehen deretur per aliquod corpus apparens sicut deprehenditur motus aliarũ sphærarum: quod minime apparet, & ideo cę lum emphyreum est omnino quietum. vnde Basilius dicit, quòd remuneratio, quæ pro dignis operationibus restauratur in ea luce, quæ est extra mundum, quietis domicilium sortietur. Sic etiam status beatorum vltimo fini inhærentium est status omnimodę quietis & pa cis secundum illud: Posuit fines tuos, pa cem.

Basi. 2. Hexa.

Ps. 147

Habent enim quietem ab omni labo re, secundum illud Apocalip. Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant a labo ribus suis. Item ab omni molestia vel inquietatione. Psalm. In pace in idipsum dormiam & requiescam.

Apo. 14

Psal. 4.

Sed nota, quòd quamuis cœlum empyreum sit immotum, habet tamen (secundum aliquos) influentiam super alia corpora quæ mouentur, sicut etiam supremi angeli qui assistunt, habent influentiam super medios & vltimos qui mittuntur, quamuis ipsi non mittantur. Influit autem cœlum empyreum in primum mobile non ad transiens & adueniens per motum, sed ad fixum & stabile puta virtutem continendi & causandi, vel aliud huiusmodi ad dignitatem pertinens. Similiter beati qui sunt in patria, influunt nobis qui sumus in via suffragia & beneficia multa, & præcipuè spiritualia quæ sunt fixa & stabilia bona. vnde Iob hortatur hominem viatorem, dicens: Voca, si est qui tibi respondeat & ad aliquem sanctorum conuertere.

Iob. 5.

Sexto est a difformitate remotum. Est enim totaliter vniforme non habens partium difformitatem, sicut cœlũ stellatum. Quod etiam competit beatitudini sanctorum, non quidem ex parte beatorum cum beatitudo vnius sit maior, quàm beatitudo alterius (secundum illud Corinth.) Stella differt a stella in claritate, & sic ex parte beatorum est ibi quædam difformitas graduum, propter quod dicit Christus: In domo patris mei mansiones multæ sunt. Sed ex parte Dei beatificantis qui est beatitudinis obiectum, ex cuius cognitione salnus aliquis efficitur & beatus (secundũ illud Augu.) Beatus qui te nouit etiam si alia ignoret; ipsa beatitudo sanctorũ est simplex & vniformis. Quia licèt dicantur esse ibi congregata omnia bona, tamen illa congregatio bonorum est in Deo. nõ per modum compositionis, sed per modum simplicitatis: quia quæ in creaturis multiplicia sunt in Deo præexistunt simpliciter & vnitè. Et hinc est quòd diuina beatitudo vna & simplex existens, & nihilominus omnem beatitudinem complectitur. Quia quicquid est desiderabile in quacunque beatitudine vel vera vel falsa, totum eminentius in diuina beatitudine præexistit. De contemplatiua enim felicitate habet certissimam & continuam contemplationem sui & aliorum omnium. De actiua vero gubernationem totius vniuersi. De terrena autem fœlicitate quæ consistit in voluptate, diuitijs, potestate, dignitate, & fama (secundum Boe.) habet gaudiũ de se & de omnibus alijs pro delectatione, pro diuitijs omnimodam sufficientiam quam diuitiæ promittunt, pro potestate omnipotentiam, pro dignitate omne regimen, pro fama admirationem totius creaturæ.

1. Cor. 15.

Io. 14.

Augu. conf. lib. 3.

Boe. 3. consol.

Septimo cœlum empyreum est situ supremum, quia a centro maxime remotum. Isaiæ. Sicut exaltantur cœli a terra &c. Ita etiam beatitudo sanctorum est summum omnia bona transcendens. Nam quantum ad obiectum, est summũ bonum simpliciter: sed quantum ad actũ in creaturis beatis est summum bonum non simpliciter sed in genere bonorum participabilium a creatura. Et tanta est excellẽtia illius beatitudinis, quam designat cœli empyrei excellentia localis, quod (vt dicit Apo.) Nec oculus vidit, nec auris audiuit.

Isa. 55.

1. Co. 1

De varijs gratia gratumfacientis effectibus, quæ primo mobili, rori, aquæ, nonnullisque mirabilibus fontibus assimilatur, ac etiam fluuio de Paradiso egredienti in quatuor diuiso capita, quorum nomina eorumque effectus hic exprimuntur, atque ipsi gratia perfectissimè comparantur. Cap. XXXIII.

GRatia gratum faciens assimilatur primo mobili propter quatuor. Cap. 33

Primo, quia illud cœlum est empyreo cœlo immediatum. Cœlum enim empyreum deputatum glorię beatorum idipsum repræsentat. Sicut ergo illud cœlum immediatè se habet ad empyreum. Ita gratia immediate se habet ad gloriam, sicut motus ad terminum, vel sicut imperfectum ad perfectum. Rom. Gratia Dei vita æterna.

Rom. 6.

Secundo, quia illud cœlum est in ordine cęlorum mobilium decimum. Nã (secundum Ptolo. Mesallach. & secundum. Alphetragium in Astrologia noua) supra firmamentum, idest cęlum stellatum, quod est octaua sphęra, oportet ponere aliam sphęram nonam quã vocamus cœlum cristallinum, in quod reducitur motus orbis signorum qui est ab occidente in orientem. Et similiter supra hanc oportet ponere sphæram decimam: in quam reducitur motus diurnus qui est ab oriente in occidentem, & hęc decima sphæra (vt dicunt) est primum cœlum mobile. Hic igitur ordo siue numerus huius sphęræ (quæ scilicet est decima) competit etiam gratiæ sine qua decem præcepta decalogi non implentur. Ipsa enim est lucerna cum qua decima dragma perdita per peccatum, idest humana natura recuperatur, idest iustificatur. Vnde Apo. Iustificati ergo gratia Christi, hæredes sumus, secundum spem vitæ æternæ.

Mesa. li. de sphera mo. 2.

Luc. 15.

Titũ. 3.

Tertio, quia hæc sphæra decima, inter oẽs sphęras mobiles obtinet principatum. Est enim primum mobile, & ideo non habet nisi vnicum motum, scilicet diurnum. Oportet enim multitudinem ab vnitate causari. Et natura (sicut dicit Philosophus,) non transit de extremo ad extremum, nisi per mediũ, & ideo non est saltus naturæ ab eo, qd habet vnicum motum, ad aliud quod habet tres, nisi per medium, quod habet duos. Cum ergo in sphęra stellarum fixarum deprehensus sit ab Astrologis triplex motus (vt dictum est supra capitulo. 30.) scilicet diurnus ab oriente in occidentem supra polos mundi: & alter stellarum fixarum econtrario ab occidente in orientem, tertius accessionis & recessionis: patet secundum prædicta, quòd sphęra stellarum fixarum non potest esse primum mobile, sed oportet ante eam esse alias duas sphęras, scilicet vnam quæ habet tantum duos motus, scilicet diurnum ab oriente in occidentem; & decliuum, qui est econtrario ab occidente in orientem, & ista est sphæra nona, & aliam decimam ante istam quæ habeat tantum vnicum motum, scilicet diurnum. Illud enim quod est primum in genere corporum mobilium, non potest esse multiforme & varium in motibus, quia ab vno motore primo & simplici in eo, quod mouetur, ab ipso non potest esse nisi vnus motus. Quia ergo diuina gratia est id quo anima primò mouetur ad iustitiam, rectè in cœli primo motu designatur. Est etiam motus gratiæ vnicus in quantum non inclinat nisi ad bonum. Malum enim, quia multifarie contingit (vt dicit Dionysius) habet motus multiformes. Ipsa etiam gratia est, qua Deo vnimur, & est motus eius diurnus, id est lucidus & velox. Nescit enim tarda molimina Spiritusſancti gratia.

Aristo. de Animal.

Dio. de di. no.

Hiero.

Quarto, firmamentum siue cœlum stellatum est omnium motuum causatiuum & mensuratiuum. Nam illud quod est primum in aliquo genere, est causa & mensura aliorum: quare cum motus localis sit primus motus, vt Philosophus probat, & inter motus morales gratia est primus motus omnium virtuum & motuum, qui sunt in nobis ad actus virtuosos & interiores. Omnes enim virtutes gratuitæ causantur a gratia. sicut omnes potentiæ animæ ab essentia animæ. Vnde gratia est in ipsa essentia animæ: virtutes autem sunt in potentijs tanquam in subiecto.

Arist. de cœli. & mũdo.

Item gratia illuminat animam ad cognoscendum defectus suos, quos peccati tenebra occultat. Nam sicut adueniente lumine solis fugatur tenebra noctis & pulchritudo vniuersi apparet. Ita cum gratia illuminat animam videt defectus suos quos primo non videbat, sicut atomi in radijs solis apparent & in vmbra nõ. Ita minima peccata in conscientia illuminata. ps. Accedite ad eum, & illuminamini. Sed nota q̃ sicut sol non illuminat cecos quamuis oriatur super bonos & malos: Ita nec gratia peccatores, quia peccatores sunt in contraria dispositione, scilicet per obstaculum peccati Io. Tenebræ eũ non comprehenderunt, scilicet lucem gratiæ. ideo dicitur Ephe. Exurge qui dormis.

Ps. 33.

Io. 1.

Eph. 5.

Item gratia assimilatur rori.

Primo, quia ros ex alto manat: generatur, enim ros in alto flante vento calido. i. austro, quia gratia descendit nobis

Universidad de Deusto Biblioteca

bis infundente Spiritusancto. Non est enim ros (teste Philoso.) nisi pluuia pauca Auster aut rorem gignit, quem aquilo sua frigiditate dispergit, quia gratia quam deus hominibus infundit, diabolus, si potest, eam corrumpit, dum cupam contrariam gratiæ introducit. Dicit tamen Basilius, ꝙ luna est mater roris, quia scilicet domina nostra in luna significata, totius gratiæ impetratrix existit. Et ideo quicquid ros gratiæ in nobis facit totum potest dici opus virginis.

Arist. pro. 12.

Basi.

Secundo, quia ros serenitatem & temperiem amat. Nam ros non generatur nisi in sereno & tempore temperato, ꝙ si non sit serenum impeditur appropinquatio solis vaporem eleuantis, qui est materia roris. Si autem est æstus consumitur ipse vapor subtilis: vapor enim roridus subtilior est inter vapores humidos, & ideo eleuatur ad supremum interstitium aeris exclusiue, quia ille locus temperatus est eo, ꝙ medium est inter calidissimum & frigidissimum, ideo ibi aqualiter agit calor congelationē impediens, & frigus comprimens. Vnde ille locus strictus ab Aristo. dicitur, ꝙ clausus est inter duo extrema. Ros ergo est diuina gratia, quæ nullo modo inuenitur in anima nisi serena sit & a peccato pura. Non.n sol lumen gratiæ influens, appropinquare potest, vbi mentis serenitas deest. Item æstus concupiscentiæ destruit vaporem gratiæ, & ideo oportet, ꝙ reprimatur remedio temperantiæ, siue abstinentiæ.

Tertio, quia ros terras inebriat, scilicet quia diuina gratia mentes a terrenis delitijs alienat.

Quarto, quia ros in seminibus medullam ampliat. Ita diuina gratia in nobis omnia bona multiplicat.

Quinto, quia ros ostreas & pisces mari impinguat, quia gratia mentes humanas per amorē charitatis dilatat.

Sexto, quia margaritam in conchilia generat, quia per diuinam gratiam filius Dei in vtero virginali est generat⁹.

Septimo, quia pullos coruinos sustentat antequam nigrescant: quia gratia animam non deserit quam spiritualiter pascit, nisi postquam per culpam nigrescere incipit. Est enim gratia cibus spiritualis animæ sicut panis est cibus materialis corporis.

Octauo, quia ros causat dulcedinem. Nam quamuis videatur insipidus, est tamen potestate dulcissimus & mellis in herbis & floribus causatiuus. Nihil enim sapientes mel aliud esse dicunt q̄ rorem, calore digestum in aere. Ita similiter gratia diuina quæ est in pœnitentia modò nō sentitur sic sapida, quamuis sit prædulcissima sicut apparebit in patria.

Item gratia diuina assimilatur aquæ.

Primo, quia aqua est æstus refrigeratiua: est enim aqua frigida ex natura, quare in calore æstatis homines balneant se aquis, anętes & anseres sunt ob hanc causam continuè in aquis commorantes. Et ita etiam simili modo diuina gratia animæ refrigerium tribuit, dum calorem concupiscentiæ inflammantis extinguit.

Secundo, ratione coniunctionis, quia est separatarum partium coniunctiua. Nam terra præ siccitate in puluerem cederet, nisi eius partes aqua connecterer. Vnde caseus caprinus, quia parum habet de humiditate tot⁹ est interius oculatus & discontinuatus: non sic pecorinus, quia magis humore est plenus. Ita similiter gratia diuersorum cordiū est vnitiua, vt sit in diuersis voluntas vna.

Tertio, quia est viriditatis conseruatiua, quòd appareat in omnibus herbis & plantis, quarum virores pendent ex aquis. Arescit enim in breui quęcunq; planta, si non in virore suo per aquam fuerit conseruata. Et ita gratia Dei est in bono conseruatiua, dum in peccata cadere non permittit.

Quarto, quia est resistentium subuectiua. Nam omnia resistentia sibi vastat & alta in planum humiliat. Quando.n. aqua terram vel aliquod aliud intrat, terram excauat & a fundamētis omnia subleuat, & sic omnia complanat. Ita gratia omnia sibi resistentia in regno animæ, destruit, dum altissima corda conuertit, & suo dominio subijcit.

Quinto, quia est vacui repletiua. Nā replet omnes fossas sibi obuias, vt nihil esse vacuum permittat in loco quem inhabitat. Et sic gratia est beatorum hominum repletiua, dum nihil in anima vacuum derelinquit, eo quòd omnes virtutes ibi gignit, quibus omnem patientiam perficiunt, & ad suum complementum

plementum addunt.

Sexto, ratione caloris. quia ab alto cadens, est caloris causatiua. Nam in alueo fluens non calescit, quia tardè mouetur: sed aqua cadens ab alto, citius mouetur & descendit velocius. Motus enim nisi sit velox, calorem non inducit. Quasi autem aqua fluida est gratia humana. Hæc enim cito labitur, ꝙ faciliter amittitur: & hoc non calefacit, quia diuinum amorem non inducit immo frequenter oppositum. Vnde

Gal. 1. Apo. dicit. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem &c. Sed aqua cadens ab alto, est gratia veniens a Deo. Et hęc est aqua quæ velociter descēdit, quia nescit tarda molimina Spi-

Act. 2. ritussancti gratia, sicut dicit glosa Hieronymi super illud Actuum: Et factus est de cœlo repēte sonus &c. Vnde hæc etiam est aqua, quæ charitatis igne animam calefacit.

Item ipsa gratia diuina superabundans facit in quocunque homine cessare tentationes diaboli, sicut in multa pluuia cessant venti, eo quòd vapor siccus qui est materia venti, impeditur, & nō eleuatur amplius vēntus, & hoc abundante suo contrario, cum contrarium magis forte, impedit contrarum minus forte. Quasi ergo multa pluuia in terra, est abundantia gratiæ in anima, in qua cessant venti malarum tentationū. Eo quod vapor, idest appetitus peccati non eleuatur in corde suo contrario, scilicet Dei gratia ibidem abundante.

Item gratia Dei assimilatur fluuio de Paradiso egredienti, qui diuiditur

Gen. 2. in quatuor capita, idest in quatuor flumina. Hæc enim in diuersis quatuor habet modos. Est enim in pœnitentib⁹ turbida. Et hęc gratia assimilatur Geō, idest Nilo, ꝙ est fluuius Mesopotamię semper turbidus & circuit terram Aethiopię, i. mentes hominum denigratos, descendit per Aegyptum, idest per corda superborum quę sunt tenebrosa, lumine vero sapientiæ carentia. Aegyptus.n. interpretatur tenebra, cuius planiciem idest humilem cognitionem, Nilus, id. est gratia pœnitentię irrigat: cumulis arenarum, idest memorijs peccatorum claudentibus ostia eius. Nam peccatorum memoria superbam mentem humiliat, & ipsa humilitas gratiam retinet, ne defluuat. Hic fluuius habet cocodrillos, idest demones infestantes. Sed bestiola quędam quæ dicitur endros, luto se inuoluens, intrat per os in ventre eius, & rapit omnia interiora eius, eúq; occidit. Hęc bestiola humilitate Christi significat, quę luto carnis nostræ se vestiens diabolicum ventrem, idest uirtutem diruit: & quos sibi incorporauerat extraxit, eiusque virtutē extinxit.

Secūdo, gratia Christi est in obedientibus plurima, & hęc assimilatur Physon, qui circuit terram Euilath, idest Indiam. Nam India in scriptura interpretatur nutus vel dilucidus, quia scilicet vir obediens nutu alterius, scilicet superioris, sibi dilucidato, idest ostē so, mouetur. Et dicitur Physon Grecè, decem Latinè, eo quòd decem in se recipit flumina, idest obseruantiam & impletionem decem pręceptorum legis. Hic fluuius abundat arenulis aureis & gemmis pręciosis, & in eius etiam litore crescunt aromaticæ & medicinales herbę. Arenulę aureę sunt exempla speciosa, gemmę pręciosæ sunt merita copiosa, medicinales herbę sunt vitiorū remedia virtuosa: quę omnia abundanter inueniuntur in vere obedientib⁹.

Tertio, gratia Christi in patientibus est subita siue festina. Vnde assimilatur fluuio Tigris, qui ad instar Tigris animalis velocissimè currit ad modum sagittę, (vt dicit Iosephus,) quia scilicet passiones & tribulationes pręsentes faciunt nos ad Deum currere velociter. Psal. Multiplicatę sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt: sicut equus calcaribus percussus velocius currit. Hic pergit cōtra Assirios, qui interpretantur Deprimētes, quia scilicet patientia contra persecutiones & depressiones, hominem inuictū reddit. Item post multos circuitus intrat mare rubrum: quia quandoque post multas passiones perducit ad martyrium quod propter rubedinem effusi sanguinis per mare rubrum designatur.

Ps. 15.

Quarto, Christi gratia est fructifera in diligētibus. Et hęc assimilatur Eufrati qui interpretatur frugifer: nullus.n. est fructus operis sine gratia dilectionis. Hic est fluuius Mesopotamię quę interpretatur altitudo cuiusdam vocationis, quia scilicet altitudo christianę vocationis consistit in dilectione charitatis.

ritatis. Hic est copiosus in gẽmis: quia charitas abundat in operibus virtuosis, & meritorijs.

Item gratia Dei asimilatur, quibusdam fontibus mirabilibus, qui inueniũtur in quibusdam prouincijs secundùm vt differentias, quæ sunt in effectibus gratiæ. Refert enim August. & etiam Isido. Aug. de ci. Dei. q̃ sunt duo fontes in Boetia, eo quorum vnus memoriam, & alter obliuionẽ inducit. Et hęc est prima contrarietas in effectibus gratiæ: quia gratia facit obliuionem temporalium, & memoriam spiritualium. Et hęc fuit in Apostolo dicente: Quæ retro sunt, obliuiscens, scilicet temporalia: ad ea vero, quę sunt priora, extendens me, scilicet ad spiritualia. Phil. 3.

Secundo refert August. quòd est quidã fons in Aegypto, in quo faces extinguantur accensæ, & accendantur extinctæ. Et hęc est secunda contrarietas gratiæ. quia extinguit vitia, & accendit virtutes, Rom. abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Ro. 13.

Tertio dicitur quidam esse fons apud Garamantes, qui fons est tam algens de die, vt non bibatur: tam calidus de nocte, vt non tangatur. Et hęc est tertia differentia gratię. Quia gratia in die prosperitatis facit algidum, idest humilem ita, vt non bibatur siue absorbeatur a superbia: Et in nocte aduersitatis facit calidum, idest feruentem, & deuotum ita, vt non tangatur ab impatientia.

Quarto, leguntur duo fontes fuisse in Sicilia, quorũ vnus sterilitatẽ faciebat, alter vero fœcunditatem inducebat. Et hęc est quarta differentia gratię: quia facit aliquos steriles in carnalibus, scilicet per continentiam; & fœcundos in spiritualibus, scilicet per doctrinam, & bona opera.

Quinto, legitur fuisse quidam fons in Idumęa, q̃ legit̃ tribus mensibus anni est turbidus, tribus sanguineus, tribus viridis, & tribus limpidus. Et hęc est vera differentia gratię, quę in quibusdam est turbulenta, vt in tribulatis, siue actiuis, qui frequenter turbantur, (sicut Dominus dixit Marthæ, Turbaris erga plurima.) in quibusdam verò limpida, sicut in contemplatiuis. In quibusdam verò sanguinea sicut in martyribus. Et in quibusdam viridis, sicut in virginibus. Luc. 10.

Item gratia Spiritussanct̃i asimilatur aquę puteali.

Primo ratione saporis, quia a terra circunstante saporem attrahit. Vnde nunc salsam, nunc dulcem se ostendit. Ita gratia Spiritussanct̃i quandiu anima terreno corpori circunuatur, non vniformiter, sed variè in anima sentitur. Nam nunc est salsa in anima pœnitentis: nunc dulcis in aia contemplantis.

Secundo ratione laboris: ad hoc.n. vt aqua putealis melioretur, oportet, vt sępius vacuetur, vel hauriatur. Vnde quanto frequentius in extrahendo eam de puteo laboratur, tanto melior ex motu efficitur. Hauritur enim aqua ex puteo profundę bonitatis diuinę, orationis assiduitate. Et ideo quanto crebrius oratur, tanto magis gratia impetratur, per quam anima proficiens melioratur.

Tertio ratione dulcoris, quia tanto aqua putealis est dulcior, quanto est terrę viuę vicinior. Terra autem uiuentiũ dicitur vita beata. Psal. Portio mea &c. Psl. 141
Huic terrę quanto magis anima propinquat per contemplationem, vel affectionem, tanto gratiam percipit dulcorem, & etiam carnis, vel mundi intrinsecus refrigerationem.

Quarto, ratione caloris, quia puteus nunquam de leui in hyeme congelatur, eo quòd calor a suo contrario ad interiora putei repellitur. Vnde nõ solum non congelatur, id est non coarctatur a frigore, immo magis tunc feruescit, & inflammatur. Et ita etiam simili modo est de anima, quę per gratiam in hyeme tribulationis magis in amore Dei calescit & accenditur.

Gratia gratis data varij effectus recensentur, qui cœlestis sphæra circulis asimilantur, quorum hic nomina describuntur, perfectionesque, ac proprietates patefiunt.

Cap. XXXIIII.

GRatiæ gratis datę, asimilantur circulis cœlestis sphęrę, de quibus meminit. Salomon: Lustrans vniuersa, in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur. Nam gratię gratis datę sunt illę, quas enumerat Apost. Alij datur per spiritum sermo sapientiæ: alii autem sapientię secundùm eundem spiritum, alij gratia sanitatis in vno spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij generata linguarum, alij interpretatio sermonum Eccl. 1. 1.cor.12

monum. Prima igitur est sermo sapientię. Et hæc asimilatur cęlesti circulo, qui dicitur solsticialis ęstiualis. Sermo enim sapienter loquentis ad tria tendit, quæ nobis ille circulus repręsentat.

Primò ad instruendum intellectũ specialiter de diuinis, & spiritualibus, circa quę propriè est sapientia. Tunc autẽ intellectus instruitur dũ aliquis sic clarè loquitur, quod doceat. Et hoc repręsentat circulus ille solsticialis, qui ideo solsticialis æstiualis dicitur, quia sole ibi existente fit solstitium ęstiuale. vbi autem existit sol pręsens, omnia clarè & lucidè videntur. sic qui loquendo instruere desiderat, necesse est, vt ea quę loquitur, clarè & lucidè ostendat. Et talibus dicitur ex persona Sapientiæ: Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Eccl. 14.

Secundo, qui sapienter loquitur, intendit ad mouendum affectum, vt scilicet libenter audiant verbum Dei: sed ille qui vult delectare, oportet, quòd loquatur temperatè, id est, non nimis prolixè, quia prolixa locutio non delectat, sed attediat. Et si vult mouere affectum, oportet, quòd loquatur feruenter. verba enim inflammare nequeunt, quæ frigido corde proferuntur, vt dicit Greg. Gre. in hom. Et hoc significat circulus solsticialis ęstiualis, quia est quasi coniunctiuus nostræ habitabilis, & torridæ zonę. In nostra habitabili est temperies aeris, in torrida vero excessus feruoris. Vnde in sermone prędicantis debent hęc duo cõiungi, scilicet temperamentum locutionis, scilicet a prolixitate: & feruor pronunciationis, vt scilicet per primum placeat, per secundum moueat.

Tertio, sermo sapienter prædicantis tendit ad flectendum ad actum. i. ad hoc vt auditor amet ea quę ipse prædicans dicit, & ipsa implere velit: quod fit dum fit. Ad quod quidẽ Spiritussanctus vtitur lingua hominis quasi quodam instrumento. Ipse autẽ est qui perficit operationem interius. Vnde Grego. dicit, Grego. in hom. penth. Nisi corda audientium spiritus sanctus repleat ad ardorem amoris, vox dicentium in cassum sonat. Et hoc etiã ostendit circulus solsticialis ęstiualis, ex eo q̃ iste circulus tangit zodiacum in Cancro. Nam zodiacus dicitur a zoda quod est vita: quia viuificatiuus est Spiritussanctus, quia spiritus est, qui viuificat, vt dicit Saluator. Vnde tunc ęstiuali coniungitur zodiacus quando ipsius prædicatoris sermoni adiungitur Spiritussanct̃i virtus. Quę coniunctio fit in Cãcro, vbi sol reflectitur, & retrocedit. Nam in viij. gradu Cancri sol retrogadationem facit, quia Sol in tantum extollitur versus tumorem sphęrę, scilicet nostram habitalem, & situm in terra, q̃ nõ potest plus extolli, & tunc retrograditur descendendo per signa inferiora. Tunc ergo zodiacum solsticialis in Cãcro tangit, quando sermo prędicatoris virtute Spiritussanct̃i adiuncta, superbũ cor peccatoris ad humilitatem pęnitẽtię flectit & reducit.

Secunda gratia gratis data, est sermo scientię, idest gratia loquendi efficaciter de inferioribus, & specialiter de humanis. Et hęc asimilatur alteri circulo solsticiali hyemali. Nam ille qui vult docere hominem scientiam non vanam sed salutiferam, debet intendere ad tria. Primò ad instruendum, scilicet vt minuatur tenebra ignorantiæ, & crescat lumen scientię. Et hoc significat solsticialis hyemalis, quia scilicet sole in eo existente fit solsticium hyemale, postquàm incipiunt crescere dies, & noctes decrescere. Rom. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis sicut in die &c. Secundò debet intendere ad afficiendum. s. timore supplicij, & amore prępmij. Et hoc significat solsticialis hyemalis, quia est ex parte torridę, & alterius habitabilis. Nam in torrida vbi est excessus ardoris, intellige suppliciũ inferni. In alia habitabili vbi temperies, & amęnitas est aeris, intellige suauitatẽ cęli. Quorum primum est timendum, reliquum appetendum. Tertiò debet intẽdere ad promouendũ. s. vt homo per sciẽtiam humanorum etiam practicè proficiat ascendendo de virtute in virtutẽ. Quod iterum ostẽdit circulus solsticialis hyemalis: quia tangit zodiacum in Capricorno. Caper.n. est animal cornibus superiora petens. Vnde dicitur Capricornus, quia Sol ibi existẽs post solstitium hyemale incipit ascendere per signa versus superiorem arietem, & versus Cancrum, vnde ascensum significat hominis per profectum virtutum. Rom. 13

Tertia gratia gratis data dicit̃ fides. Et hęc asimilatur circulo galaxiæ, p-

Act.15. pter quatuor. Primo pp puritatē, quia Galaxia dr via lactea, in qua significat nitor puritatis quam fides facit, secundum illud dictum Petri: Fide purificās corda eorum. Secundo propter firmitatem, quia galaxia semper stat in eodem loco cęli, (vt dicit Philosophus.) Quod intelligitur quantum ad apparentiam propter tardissimum motū, quia in rei veritate expertum est, quòd galaxia mouetur in centum annis gradu vno. Fides autem prout gratia gratis data, accipitur pro aliqua fidei excellentia, sicut p constantia fidei, vt dicit glosa. Vnde fides dicitur substantia propter firmita-
Heb. 2. tem. Tertio propter claritatem. Nam galaxię circulus tunc est clarior quando aura nocturna fuerit frigidior & serenior: quia scilicet constantia fidei tanto amplius clarescit, quanto aura persecutionis vel frigus mūdi tenebrosi magis contra eam excrescit. Quarto propter vtilitatem. Nam galaxia propter suam claritatem & serenitatem dirigit nauigantes & itinerantes de nocte. Similiter fides vera & constans, dirigit nauigantes per mare mundi. Vnde dicitur de filijs Israel. Quòd fide transierūt ma-
Heb. 11. re Rubrum tanquam per aridam terrā. Et etiam est fides viatorum directio, ne in tenebris ignorantiæ vel infidelitatis
Heb. 10 exhorbitando pereant. Vnde dicitur. Initiauit nobis viam nouam, & post eū ascendamus cum vero corde in plenitudine fidei.

Quarta gratia gratis data est gratia sanitatum. Et hæc assimilatur circulo parallello septentrionali qui est diuisio nostræ habitabilis & frigidæ. Dicitur enim paralellus, idest æquè distans, a para, quod est iuxtà, & lele quod est distās. æqualiter enim distat ab alio australi siue antartico paralello. hoc autem competit gratiæ sanitatum, quia omnis infirmitatis est æqualiter & indifferēter curatiua, & non videlicet minus vnius quàm alterius: quia innititur diuinæ virtuti cui nihil est impossibile vel difficile. Non sic autē de virtute medicinæ, creatæ, quæ aliquas infirmitates curare potest, & aliquas non. Et rursus curabilium infirmitatum quasdam tardius, & quasdam citius curat.

Item iste paralellus dicitur septentrionalis, Septentrio denominatur de stellis septem, quæ circa polum arcticū versentur. Vnde iste circulus vij. stellarum, significat septem modos quibus gratia sanitatis corporalis in euangelio legitur esse concessa: in quibus etiā significantur vij. mōi quibus infirmitates spirituales curantur. Primo enim legitur fuisse concessa gratia corporalis sanitatis discipulorum oratione, sicut habetur de socru Petri febricitante, ꝙ discipuli rogauerāt illum pro ea, & se-
Luc. 4 quitur, ꝙ stans super illam imperauit febri &c. Et similiter ab infirmitate peccati curatur homo per orationes iusto-
Ia. 5. rū. Iac. Oratio fidei saluabit infirmū & alleuabit eum Dominus & si in peccatis sit, dimittetur ei. Secūdo potestatis con-
Luc. 10 cessione, sicut Luc. Dominus mittens discipulos ad prædicandum, dedit eis potestatem, vt languores curarent, significans ꝙ verbo prædicationis curatur infirmitas peccatoris. Sap. Sermo tuus do-
Sap. 16. mine sanat oia. Tertio præcepti expressione, sicut dixit Centurio. Mat. Dic tū-
Mat. 8. verbo. s. præcipiendo, & sanabitur puer meus: in quo significatū est ꝙ obedientia sanat morbos spirituales specialiter superbiæ, & negligentiæ sicut infirmus obediens medico curatur.

Quarto appropinquatione, quia qui sic appropinquabant Christo, vt eū tangerent, sanabantur. Mat. Quotquot tan-
Matt. 6 gebāt eum, salui fiebant. Iste tactus pertinet ad actiuos vel ad imitatores operū Christi, qui et sanantur spiritualiter.

Quinto manuum impositione. Luc. At ille singulis manus imponens, curabat
Luc. 4 eos. Ita manuum impositio est per pœnitentiæ absolutionem. Vel tactus manuum Christi est flagellatio Dei quę etiam expellit infirmitatem peccati.

Sexto aquæ lotione siue sic infirmitas cęcitatis, sicut Dominus fecit cęcū a natiuitate vel lauareтur ad natatoria Siloe, & abijt & lauit & vidit: signās ꝙ cæcitas ignorantiæ tollitur per aquā
Io. 9 sapientiæ. Siue sit infirmitas leprę, sicut Dominus introduxit de Naaman leproso curato in lotione aquæ Iordanis. Nam lepra Naaman principis militię, Syrię, est corruptio in prælato, quæ cu-
Luc. 4 ratur in descensu humilitatis. Iordanis .n. interpretatur descensus. Siue sit quęcunque alia infirmitas, sicut sanabatur vnus qui primo descendebat in piscinā. Et ista est lotio baptismi vel pœniten-
Io. 5 tiæ, quę omne peccatum purgat.

Septimo

Septimo vulnerum alligatione, sicut patet de Samaritano, qui curauit vulne-
Luc. 10 ratum, vulnera eius alligando, vinum & oleum infundendo. Hæc alligatio, est iustitiæ adhibitio per correptionem, in qua debet esse vinum mordens & oleū liniens: quia miscenda est lenitas cum seueritate, & misericordia cum iustitia, vt dicit Gregorius. Item circulus ille paralellus diuidit nostram habitabilē a frigida. Habitabilis autem siue habitatio animæ est in corpore Frigus autē est qualitas mortificatiua. Vnde per gratiam sanitatum habitabilis nostra, id est corporis nostri natura diuiditur a frigida, i. separatur & liberatur etiam a morte: quia. s. habentes hanc gratiam mortuos suscitant.

Quinta gratia gratis data est operatio virtutum. i. signorum vel miraculorum. Vnde hęc assimilatur zodiaco circulo, qui dicitur esse circulus signorū. Nam miracula quæ facultatem naturæ excedunt vocantur virtutes. Quia vero sunt ad manifestādū aliquod supernaturale, vocantur signa: propter excellentiam autem dicuntur portenta vel prodigia quasi procul aliquid ostendentia.

Sexta gratia gratis data est prophetia: Et hæc assimilatur illi circulo cœlestis sphęrę qui dicitur Colurus solstitialis, qui incipit a polo septentrionali, & per Cancrum & Capricornum circulariter procedēs, iterum redit ad suū principium. Nam prophetia (vt dicit
Gre. in hom. Greg.) quandoq; incipit a prēteritis, sicut de prophetia Moysi patet, qui prophetauerat de principio creationis rerum. quandoq; verò est de præsenti occulto: quandoq; de futuro; & quandoq; a futuris redit ad præterita, sicut expresè patet in libris prophetarum. Dicitur autem colurus a colon vri, idest membrum, siluestris bouis. Colon .n. est membrum, vrus vero bos siluestris dicitur. i. causa. s. bouis siluestris qui erigēs caudam circulum facit imperfectum.
1. Cor. 13. Vnde colurus quasi circulus imperfectus. Nam (sicut dicit Apostolus.) Ex parte cognoscimus & ex parte prophetamus. Vnde prophetia imperfectionem habet.

Septima gratia gratis data est discretio spirituum. & hæc assimilatur circulo orizontis qui. s. diuidit duo hemisperia. hæc autem hemisperia, s. inferius & superius, sunt duo spiritus, s. creator & creatus. Qui autem habent hanc gratiā diuidunt & discernunt, quādo id quod suggeritur vel inspiratur est a spiritu creatore, i. a Spiritusancto: vel a creato. i. a spiritu proprio vel maligno. vidēt etiam ea quæ dicuntur, quo spiritu di-
1. Io. 4 cantur. Vnde dicitur: Probate spiritus si ex deo sint. Et ibidem. Nolite omni spiritui credere.

Octaua est gratia linguarum. Et hoc assimilatur alteri circulo paralello. s. australi. Nam paralellus (vt dictum est) dicitur æquè distans: quia. s. habentes donum linguarum, omnes linguas quātuncunq; distātes siue differentes æqualiter loquebantur, sicut patet de Apo-
Act. 2. stolis. Sed hoc qd dixi, æqualiter, intelligendum est quantum ad ea quæ pertinebant ad fidei doctrinam: in quibus diuina gratia nulla linguarum distātia fuit Apostolis ignota: sed quantū ad ea quę supra adduntur humana arte ad ornatū & eloquentiā locutionis, quilibet Apostolus instructus erat in sua lingua, nō autem aliena. Vnde Apostolus maiori fecundia vsus est in epistola ad Hebręos quam scripsit in propria lingua, quam i alijs quas Greco sermone cōposuit. Sicut etiam in sapientia & scientia fuerunt sufficienter instructi quam requirebant in doctrina fidei, non autem quantum ad omnia quæ per scientiam acquisitam cognoscuntur, puta de conclusionibus arithmeticę vel geometriæ &c.

Nona gratia est interpretatio sermonum. Et ista assimilatur alteri coluro. s. æquinoctiali, qui per libram in arietē procedens, iterum redit ad suum punctum. Assimilatur autem interpretatio sermonum coluro, quia imperfectionē habet sicut & prophetia. Nam qui scit interpretari vnum, nescit quandoq; interpretari aliud. Sicut Daniel interpre-
Dan. 12 tatus est visionem siue somnium Nabuchodonosor, & tunc in alia visione quam ipsemet habuit, dixit, Ego audiui & non intellexi. Et ideo interpretatio sermonum reducitur ad prophetiam, in quantum, scilicet mens illuminatur ad intelligēdum & exponendum quæ sunt in sermonibus obscura, siue propter difficultatem rerum significatarum, siue etiam propter ipsas voces ignotas quæ prēferuntur, siue propter similitudines

tudines rerum adhibitas, secũdum illud
Dan. 5. Dan. Audiui de te, q̃ possis obscura interpretari, & ligata soluere.

Hæreticorum proternitas ac doctrinarum falsitas, Antro, alluuioziqué pluribus eorum effectibus comparatur. Cap. XXXV.

HAereticorum vita assimilatur antris terrę propter quinque.

Primo, quia antrum est latibulum tenebrositatis. Vnde dicitur antrũ ab atro eo, q̃ atris tenebris sit infusum. Sic hęreticorum vita cum sit animalis, & tenebrosa, latet tamen sub specie pietatis.
Matt. 7. vnde Matth. Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis
1. Reg. 13. ouium. & Reg. Absconderunt se in speluncis, & in abditis, in petris quoque, & in antris, & cisternis. Hęc enim diuersa loca, diuersi modi sunt quibus hæretici se occultant sub specie pietatis.

Secundo, quia antrum habet intuitum capacitatis. Vnde antrum dicitur specus ad speculandum, quia in suas prędas animalia speculantur, vt dicit Isid.
Isid. in li. Ethi. Sic hęretici in scripturis maliciosas & sophisticas subtilitates speculãtur, quibus simplicium animas rapere, & per-
Iob. 39. uertere possint. Iob. Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur.

Tertio, quia antrum habet intemperamentum contrarietatis. Nam antrum est in æstate valde frigidum, & in hyeme valde calidum. sic hęretici in operibus charitatis sunt valde frigidi: sed in operibus iniquitatis sunt valde calidi, id est, feruentes & solicitι. Vnde in
Mat. 24 eis impletur illud Matth. Quoniam superabundabit iniquitas tua, refrigescet
Iob. 27. charitas multorum. Iob. Ingredietur bestia latibulum suum, & in antro suo morabitur, ab anterioribus egredietur tempestas, & ab arcturo frigus.

Quarto, quia habet nutrimentum vilitatis. Nam antrum est fętibus bestiarum nutriendis aptum. Sic hęretici nutriunt filios bestiales & carnales, concedendo eis libertatem operum carnis, dicentes fornicationem non esse peccatũ,
Iudit. 6 & multa alia similia: Iudith. Fecerunt sibi antra, & speluncas in montibus, id est, opiniones corruptas & carnales, in mõtibus, id est, in exemplis & doctrinis suorum maiorum.

Quinto, quia est habitaculum infirmitatis, Nam antrum ex vaporibus, & sudoribus animalium sępe est fętidũ, & corruptum, & ideo in eo habitare volentibus est infirmum. Sic verbis & exẽplis pestiferis, & corruptis ipsorum hęreticorum cohabitantes, & cohærentes eis inficiuntur, & infirmantur in fide & bonis moribus. Psal. Corrupti sunt, & Psal. 13
abominabiles facti sunt Timo. Errantes & in errorem mittentes. 2. Ti. 3.

Item hęreticorum doctrina assimilatur alluuioni.

Primo ratione inundationis, quia alluuio dicitur latens, & lata inundatio aquarum. Doctrina autem hęretica sub specie pietatis, & colorate veritatis, quasi p̃ omnes partes orbis hactenus inundauit, & se dilatauit.

Secundo ratione consumptionis. dicitur enim alluuio, ab abluendo, quia terram per quam transit, abluit, & abluẽdo consumit. Sic hęreticorum doctrina, licèt videatur exterius munditiam quandam pretendere, tamen finaliter consumit, dum animę omnem bonam dispositionem tollit. Iob. Alluuione Iob. 14
paulatim terra consumitur. Paulatim enim hęretici decipiunt, incipiendo a bonis, & trahendo ad mala.

Tertio ratione dissolutionis: nam quanto per absconditas riparum concauitates maiori se fluxu alluuio diffundit, tanto periculosius littoris solidita tem dissoluit. Sic hęreticorum doctrina quanto occultius mentibus simplicium infunditur, tanto periculosius vitę vel fidei in eis soliditatem dissoluit.

Quarto ratione deceptionis. Quia rĩpę superficies exterius solida videtur, sed consumptio interius occultatur. Et ideo pes calcantis ripam facile labitur, quia interiori soliditate consumpta latens vacuitas non videtur, vt dicit Gre Gregor. in hom.
gorius. Sic etiam faciliter simplices ab hęreticis seducuntur, & in hęresim eorum labuntur, quia falsitas eorum & prauitas sub quadam veritatis specie, & verborum dulcedine occultatur Timo. 2. Ti. 3.
Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.

Tres humilitatis gradus describuntur, qui circulis planetarum similes esse videntur. humiliumq̃ natura per aeris, terræ, ac vallũ quamplurimas proprietates ostentantur. Cap. XXXVI.

Humi-

HVmilitatis gradus assimilari possunt circulis planetarum. Nam (vt
Ptholo. Ptolomæus dicit) planetis assignantur tres circuli, scilicet deferens, æquãs & epicyclus. Deferens est circulus planetæ, per cuius circunferentiam semper mouetur epicyclus ipsius planetæ, dictus ideo deferens: quia defert circulum epicycli. Huic assimilatur primus humilitatis gradus, qui est subdere se maiori, non solum quia maiori deferendum est, sed etiam, quia secundum eius imperium, & obedientiam subditus mo ueri, & incendere debet in omnibus, vt sic secundum circunferentiam huius circuli, idest secundum dispositionem prælati deferatur circulus epicycli, id est, vita & voluntas subditi, exemplo scilicet Christi, qui dicit Io. Descen-
Io. 6. di de cœlo non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.

Secundus circulus vocatur æquans, scilicet super cuius centrum mouetur deferens, quia in illo tenet vniformiter planeta cursum suum. Et huic assimilatur secundus humilitatis gradus, qui est non præferre se æquali: & ille est æquans, quia scilicet ęqualitatem suæ
Eccl. 31 mensuræ homo non excedit. Ecclesiast. Noli extolli: sed esto in eis quasi vnus ex illis.

Tertius autem, qui vocatur epicyclus, est quidam paruus circulus quem describit planeta motu corporis sui per cuius circunferentiam mouetur corpus planetæ. Vnde in superiori parte sui epicycli mouetur ab Occidente in Oriente. In inferiori vero parte mouetur ab Oriente in Occidente, & huic assimilatur tertius gradus humilitatis, qui est minorem non spernere, sed ei se conformare. Et ille est vt circulus minor epicycli, cum homo se paruificat obsequendo, vel condescendendo mi-
Luc. 22. nori sicut Christus, qui dixit Apostolis: Quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? & postea subdit: Ego autem in medio vestrum sum quasi qui ministrat. Hunc circulum, & gradum humilitatis describit nobis motus corporis nostri, qui scilicet docet, vt nos superbire in nullo debeamus. Et hic motus est duplex vnus in morte, & hic est ab Occidente in Orientem inquantum corpus per mortem redigitur in pristinam suam originem. Gene. Donec reuertaris in terram de qua sum- Gen. 3.
ptus es. Secundus est in vita, qui continuè tendit ab Oriente in Occidentem, id est, a natiuitate ad mortem. Eccle-
siastic. Oritur Sol, & occidit, id est, ho- Eccl. 1.
mo primo nascitur, postea moritur. Sapientiæ. Nos nati continuò desinimus Sap. 5.
esse, & postea erimus quasi non fuerimus.

Item assimilatur aeri propter quinq;.

Primo, quia aer ex sui natura est perspicuus: sic humilis est perspicuus per sapientiæ susceptibilitatem, quæ est lux spiritualis. Prouerb. Vbi humilitas, ibi Pro. 18.
sapientia.

Secundo, quia est sui in omnem partem extensiuus: sic humilis per sui ad omnem statum coactionem. Nam sicut dictũ est, humilis homo maioribus obedit, æqualibus seruit, minoribus condescendit, & sic ad omnem partem humilitas se extendit. Glosa tamen dicit super illo verbo, Decet nos implere omnem iustitiam, quòd humilitas habet tres gradus. Primus est subdere se maiori, & non præferre se æqualibus, & Matt. 3.
hæc est humilitas sufficiens. Secundus est subdere se æquali, & non præferre se minori, & hęc est humilitas proficiens, Tertius est subdere se minori, & hæc est perficiens: quia in hac humilitate tertia est perfecta iustitia.

Tertio, quia aer est cęlestis influentię receptiuus: quia humilis est ad diuinam gratiam recipiendam dispositus,
Iac. Deus superbis resistit, humilibus au Iac. 4.
tem dat gratiam.

Quarto, quia aer est virtutis respirandi administratiuus, per quam respiratio nem conseruatur vita corporalis. Vnde & aer per respirationem attractus, spiritus vocatur, secundum illud Psalm. Os
meum aperui, & attraxi spiritum. Sic Ps. 118.
etiam per humilitatem attrahitur Spiritus sanctus, per quem est, & conseruatur in anima spiritualis vita. Vnde Isa. (ſm
aliam translationem.) Super quẽ requie Isa. 46.
scit spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, trementem sermones meos?

Quinto, quia aer est volatiliũ locus: locus autem est locati conseruatiuus, quia humilitas est hominum spiritualium, & contemplatiuorum conseruatiua. Vnde sicut aues in aere volant, sic viri virtutum in humilitate ambulant.

Universidad de Deusto Biblioteca

Nam qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat, sicut dicit Gregorius. Item humilis assimilatur terræ, quia quàmuis sit infima, tamen cœlestis influentiæ est maximè receptiua. Cum enim sit cœli centrum in omni sui parte, ab ipso influentiæ suæ capit effectum. Et ideo inter omnia mundi corpora est fecundissima, & rerum multarum in esse productiua. Similiter & anima humilis maximè receptiua est influxus gratiæ cœlestis: & quia confluit aqua gratiæ ad concauitatem terræ, idest humilitatem animæ, ad cuius scilicet abundantiam sequitur fœcunditas vitæ per opera meritoria virtutum, sicut in plantis ad abundantiam humorum sequitur fœ-
Psal. 1. cunditas fructuum. Psal. Erit tanquàm lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum da-
Psal. 84 bit in tempore suo. Et iterum Psal. Terra nostra, id est, humilis anima, dabit fructuum suum.

Item humiles assimilantur vallibus.

Primo quidem, quia valles sunt aquosę, Cum enim vallis sit terra decliuis, & depressa inter medium montium collocata, oportet, quòd aquarum desuper fluentium sit receptiua. Et talis est anima humilis, quæ dum se voluntariè inclinat, & deprimit, inter duos montes, id est, modos superbiæ, quorum vnus est extolli de spiritualibus, alius extolli de temporalibus, ab vtroque declinans quasi media transit, & iccirco supernarum gratiarum influxum copiosissimè
Ps. 103. recipit. Psal. Inter medium montium pertransibunt aquæ. Abundat etiam in vallibus, idest in humilibus aqua la-
Psal. 83 chrymarum. Psal. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum.

Secundo, quia valles sunt fructuosæ, Nam propter humoris copiam, in herbis, & floribus, & fructibus fœcundantur, frondium & florum decore citius adornantur. Ita in humilibus abundant herbæ virtutum, fruges operum, fron-
Psal. 64 des verborum, flores affectionum. Psal. Valles abundabunt frumento, id est, humiles vitæ merito.

Tertio, quia valles sunt vmbrosæ, quia scilicet a montibus, & collibus obumbrantur, & sic in humilibus, sunt
Zach. 14 vmbræ montiũ. i. exẽpla sanctorũ, Zach. Fugietis ad vallem montium meorum.

Quarto, quia sunt æstuosæ, quia scilicet fit in eis maior solarium radiorum concursus: Quia dum ibi multiplicantur, & detinentur, nec vltra eis dilatari conceditur, maior ibi quàm in montibus calor generatur. Vnde in eis niues citius dissoluuntur ex quarum resolutione loca circumadiacentia humectantur. Similiter in humilibus diuinæ consolationes, & inspirationes, & gratiæ quasi radij in vallibus multiplicantur, quibus mentes eorum ad amorem supernæ patriæ inflammantur: vnde omne frigus accidiæ, vel peccæi, citius quasi nix resoluta repellit. Macha. Acceptum 2. Mach.
ignem de altari absconderunt in valle. ignis altaris est amor spiritualis, qui absconditur, & seruatur in valle. i. in humilitate mentis.

Quinto, quia valles sunt quietæ. Nã ædificia in vallibus constituta minus ventorum impulsionibus agitantur, quàm quæ in montibus collocantur. Nã montium obiectu a procellarum inundantium impetu valles defenduntur, & terræmotibus incolę vallium rarius molestantur, eo, q̃ partes terræ in vallibus magis inter se comprimuntur, quia venti illas partes difficulter subintrant, quia ergo minimæ sunt porosæ a ventis modicum agitantur, sicut dicit Philosophus. Similiter etiam humiles, sunt magis quieti, & tuti, & a ventis persecutionum, & a montibus tentationum. Vnde sicut dicitur Iudicum. Iudas, qui Iud. 1.
habitatores montium obtinuit, habitatores vallis delere non potuit.

Cur Dei filius incarnatus sit, exprimitur, eiusque incarnatio quinque de causis rori comparatur. Cap. XXXVII.

INcarnatio filij Dei assimilatur rori siue rorationi secundùm illud Isaiæ: Isa. 11.
Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum. hęc autem similitudo attenditur quo ad quinque. Nam filius Dei incarnatus est, vt mundum malignitate inflammatum refrigeraret. Ros enim calorem temperat, & refrigeria præstat. Ita ille ros temperauit æstum concupi-
Eccl. 43 scentiæ. Ecclesiastic. Ros obuians ardori venienti, humilem efficiet eum, & ad-
Dan. 3. ducet refrigerium gratiæ. Daniel. Fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem.

Secundo

Secundo incarnatus est, vt mundum aridum impinguaret. Ros enim quosdã pisces magis impinguat. Et in aliquibus regionibus oues rore pascuntur, & impinguantur. sic ille ros mundum ari-
Gen. 27 dum impinguauit. Gene. In pinguedine terræ & roris cœli desuper erit benedictio tua. impinguamur enim in Christo ex consideratione suæ humanitatis: & hæc est pinguedo terræ. & etiam ex contemplatione suæ diuinitatis: & hæc est pinguedo roris.

Tertio, vt mundum sterilem fœcunda ret. locus enim vbi ros non descendit, sterilis existit. Sic mundus erat sterilis a bona operatione: sed descendit ros ille in ipsum, & germinare fecit. Osee:
Osee. 14 Ego quasi ros, & Israel germinauit quasi lilium.

Quarto, vt mundum famelicum pascerer. Num. Cumque descenderet nocte
Num. 11 super castra ros, descendebat pariter & manna. Isto tamen rore non pascuntur homines coruini, idest per peccatum degrationiled paruuli, idest homines mansueti per puritatem albi. Nam pulli coruorum, quàm diu habent pilos albos, a parentibus relinquuntur: & tunc eleuan-
Ps. 146. tes capita, & pertentes rostra, cœlesti rore pascuntur. Vnde in Psalm. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Quando autem nigrescere incipiunt, a parentibus suis nutriuntur.

Quinto, vt potestatem dæmonũ coerceret. Ros enim nocturno tempore cadens venenosa animalia arcet, & ideo
Ari. de animal. venenum eorum non tantum nocet de nocte quantum de die secundum philosophum. Raro etiam pungunt serpentes quandiu stant inter herbas roridas. Sic ille ros cœlestis ad nos veniens, malitiã
Isa. 26. dęmonis refrenauit. Isa. Ros lucis ros tuus, & terram gigantum, id est superbo rum dæmonum, detrahes in ruinam.

Instabilis hominis natura qualis existat, ex proprietatibus Mercurij atque aeris exactè dignoscitur. Cap. XXXVIII.

INconstans homo assimilatur Mercurio, quia quamuis sit de se temperatę naturæ, & diurnus, tamen frequentius variatur, quia modò masculinus, modò fœmineus inuenitur. Cito enim se vertit ad naturam illius planetæ cui coniungitur, vt cum bonis bonus, & cum malis malus, cum mediocribus mediocris, vel malitiosus statim efficiatur. Et talis est incontinens, siue inconstans homo, secundum prophetam dicentem: Psal. 17.
Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.

Item inconstans homo assimilatur aeri in tribus.

Primo, quia aer est substantialiter leuis: & sic homo inconstans est leuis in credendo. Ecclesiastic. Qui cito credit, Eccl. 19.
leuis est corde. Ioan. Nolite omni spiritui credere. Bernardus, Verumque vitiũ 1. Io. 4.
est, & omnibus credere, & nulli. Bern. in cant.

Secundo, quia aer est faciliter mobilis. Sic homo inconstans est mobilis in operando, quia scilicet non perdurat in opere incœpto, sed faciliter dimittit vnum, & incipit aliud. Iac. Vir duplex Ia.
animo, inconstans est in omnibus vijs suis.

Tertio, quia aer est multipliciter alterabilis, & variabilis etiam in oppositas qualitates. Vnde ex fœtidis cito corrumpitur, dum ei uapor pestifer admiscetur: & ex odoriferis sanus, & redolens inuenitur. sic inconstans homo alteratur in conuiuendo ex bonis exemplis aliorum, vel ex malis, & ex pestifera societate inficitur, & ex bona familiaritate dirigitur. Vnde congruè assimilatur aeri, qui ad omnem ventum, vel nubium vaporem alteratur. Iob: Subito Iob. 37.
aer congregatur in nubes, & ventus transiens fugabit eas.

Rationis ignorantia per similitudinem eclipsationis Solis, vmbraque effectus variabilis, errorè, atque peccatum in animam inducit. Cap. XXXIX.

IGnorantia, vel error rationis inducit peccatum, sicut Eclipsis Solis inducit terræmotum. Est enim Eclipsis Solis causa & signum terræmotus eo, quòd in terra ad quam conuertitur vmbra Eclipsis, intenditur frigiditas, poros terræ constringens, & reflectens vaporem in se ipsum. Et verius signum in cauda, quàm in capite draconis; & tanto verius, quanto maior fuerit, & vbi spissior fuerit vmbra. Similiter quanto maior, & crassior est error, & ignorantia mentem obscurans, tanto magis mouetur

Universidad de Deusto Biblioteca

anima inordinatè ad peccandum. Et præcipuè si est Eclypsis in cauda draconis, id est, si est error, vel etiam ignorantia finis, qui prior est in intentione. Vnde
Matt.6. tunc opus sequens est inordinatũ. Matt. Si oculus tuus, id est, intentio nequam fuerit, totũ corpus, id est, processus operis, tenebrosum erit. Nam qualis est intentio, quæ præcedit, tale est omne opus quod sequitur, vt dicit Gregorius: &
Greg. intelligitur de intentione finis.

Item ignorãtia assimilatur tenebrę. Primo, quia tenebra est visus impeditiua, vnde dicitur tenebra a tenendo, quia ligantur, & tenentur oculi ne lumẽ videant. Sic ignorantia tenet oculos mentis ne videant lumen veritatis,
Tob. 5. Tob. In tenebris sedeo, & lumen cœli non video.

Secundo, quia est gressus prohibitiua. Non enim tutum est in tenebris ambulare. Io. Qui ambulat in tenebris, ne-
Io.12. scit quo vadit.

Tertio, quia est casus inductiua. Nam qui ambulat in tenebris, faciliter, & frequenter cadit, præcipuè vbi lubricum esset. Sic etiam ignorantia boni indu-
Prou.4. cit cãsum peccati. Prouerb. Via impiorum tenebrosa: nesciunt vbi corruant. Frequentior autem est casus vbi est tenebra ignorantiæ, cum lubrico concupi-
Psal.34 scentiæ. Psal. Fiant viæ eorum tenebræ, & lubricum. Et frequenter vnus igno-
Mat.15 rans facit errare alium. Matth. Si cęcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.

Quarto, quia est timoris incussiua, ti-
Psal.54 met enim homo in tenebris. Psal. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Similiter ignorantia timorem inducit. Sicut enim ignorantes artem bellandi, timent frequenter, quæ non sunt timenda, vt fragorem armorum, & similia: Similiter ignorantes viam Dei, timent frequenter, quæ nõ
Psal.13. sunt timenda. Psal. Illic trepidarunt timore, vbi non erat timor.

Quinto, quia est verecundiæ diminutiua. Vnde qui volunt turpia facere, tenebras quærunt, vt verecundiam fugiãt.
Eccl.23 Ecclesiastic. Omnis homo, qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens quis me videt? tenebrę circundant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quid
vereor? sic etiam ignorantia culpæ minuit, vel tollit ruborem pœnitentiæ.
Eccl.6 Item. Confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt.

Dei ira quanta sit super peccatores futura, per Solis Iridisq; Lunæ nonnullas similitudines, in die nouissimo clarissimè patefiet. Cap. XL.

IRa Dei quanta super peccatores in fine apparebit. Nam feruor Solis sub nube tegitur: sed quando discooperitur, quanti sit ardoris ostenditur. Sic Christus, qui nunc est quasi sub nube misericordiæ, quantæ sit iustitiæ & potentiæ
Psal.9 manifestabit in fine. Psal. Cognoscetur Dominus iudicia faciens. Item ira Dei assimilatur iridi siue arcui lunę.

Primo, ratione significationis: differt enim significatio iridis Solis, & Lunæ,
Gen.9 quia arcus Solis, vt sacra scriptura tradit Gene. apparet in signum diuinę clementię. Vnde etiam apud Gręcos dicebatur arcus deymonis, id est, sapientię. Quia Isiodistę (qui omnia naturalia attribuebant dijs) dicebant, quòd arcus ille est signum clementiæ, quia calor mixtus ex aqua & igne, signum est, ꝙ neque per aquam neque per ignem eueniet periculum, deymone, id est, sapientia prouidente. Vnde ante tempus iudicij, quando nos igne conflagrandi finẽ mundi expectamus venturum, dicũt quidam doctores catholici, quòd per xl. annos arcus non apparebit, vt ostendat diuinam clementiam a mũdo amotam, diuini iudicij ira appropinquante. Arcus autem Lunæ (secundum philosophos) tempestatem longam, & auram instabilem. Et magis diuina ira assimilatur ei
Psal.49 quàm clementia. Psal. Ignis exardescet in conspectu eius, & in circuitu eius tempestas valida.

Secundò ratione colorationis, quia
Arist.3. mete. (vt dicit Arist.) color lunaris iridis est albus, eo, ꝙ lumen in nocte videtur albũ: quod est, quia frigus noctis condẽsans nubem, non finit radium Lunæ, cũ sit debilis, penetrare in profundum eius, ideo tantum in superficie illustratur nubes, & ideo per consequens non generatur nisi albedo, quæ in sola superficie habet fieri. Nam rubedo constituitur ex immutatione lucis in profundum humidi fumosi, & viriditas ex lumine penetrante in humidum aqueum. Albedo ergo iridis

Lunæ

Lunæ significat claritatem, & tranquillitatem iræ diuinæ. Nõ. n. eo modo ira est in Deo sicut in homine. s. vt sit ex eo passio perturbans, & offuscans, siue obscurans iudicium rationis. Est ergo ira Dei alba. i. clara, & tranquilla, in nullo
Psal.7. mentẽ eius offuscans. Psal. Deus iudex iustus & fortis, & patiens, nunquid irascetur per singulos dies? Et ideo (vt dicunt doctores) non est in Deo ira, quæ est passio afficiẽs, sed solũ ira efficiens, vt scilicet ipsa pœna illata a Deo puniẽte, ira Dei vocetur.

Tertiò ratione apparitionis, quia cũ arcus Solis frequenter appareat, arcus tamen Lunæ rarissimè apparet. Nam (vt
Arist.3. mete. dicit Arist.) in quinquaginta annis non videtur nisi bis. Et ideo hoc potest esse, quia arcus talis non apparet, nisi Luna decimaquarta, & cum fuerit in ortu, vel occasu suo. Luna ergo existens in signis Aquilonaribus, nec ad Aquilonẽ nec ad meridiem habet illam oppositionem q̃ requiritur ad iridem. Si aũt est in signis meridionalibus, & est plena, sequitur ꝙ Sol est ĩ Aquilonaribus, & ideo tũc vix sunt nubes in Aquilone, quæ sint semen iridis. Si autem Luna decimaquarta sit in ortu, vel occasu. s. sero, vel mane, patet, quòd Sol est ei oppositus, ideo licèt oppositio recta sit, quæ requiritur, tãta fit disgregatio aeris, quòd vix ibi potest esse nubes in tanta densitate & cõtinuitate quantam requirit, nisi hoc faciat aliqua specialis stella, quæ fortè non est in tali dispositione in quinquaginta annis nisi bis. Et ideo fortè hoc dicit Philosophus, licèt quidam dicant eum hoc dixisse tũ referendo, non asserendo. Qd̃ ergo arcus Solis (qui est signũ clementiæ) frequentius apparet, arcus vero Lunę (qui est tempestatis præsagiũ) appa-
Eze.18. ret rarissimè significat, ꝙ Deus pronior est ad misericordiã, quàm ad irã, & præstabilior ad parcendũ, quàm ad puniẽ-
Ioel. 2. dum. Eze. Non est voluntatis meę mors impij. Et Ioel. Conuertimini ad dominũ Deum vestrum, quoniam misericors est, & præstabilis super malitia.

De duplici ira humana hic pertractatur, quarum altera rationem a rectitudine trahit, quæ canicula stellæ, pluuiæ impetuosæ atq; aquæ torrentis assimilatur: altera verò secundum rationem est, eamque non esse contemnendam declaratur. Cap. XLI.

IRa humana duplex est. Vna quæ rationem a rectitudine cõtrahit, & hęc est ira per vitium. Alia qua appetitus sensitiuus contra vitia, & mala mouetur secundum ordinem rationis. Et
Gre. li. 5. mor. hæc est ira per zelum, prout Grego. distinguit.

Prima ira similis est stellæ, quæ canicula nuncupatur. Et hoc ostendunt tria.

Primò caniculæ effectus: est enim illa stella in effectu feruentissima, quod cõpetit iræ inordinatę. De qua philosophus dicit, ꝙ est accensio sanguinis circa cor: vnde qui ad iram alios prouocãt
Psal.71. dicũtur esse incendiarij diaboli, de quibus in Psal. Incenderunt igni sanctuarium tuum, id est, cor quod debet esse deo dicatum.

Secundò hoc ostendit caniculæ ortus. Nam (secundum Albumasar) canicula oritur in xix. gradu Cancri, in cuius ortu fit magna turbatio in aere. Ita etiam dum ira exurgit, & excandescit, fit
Gre. in mora. magna turbatio in homine. Et hæc perturbatio primò fit interius in corde, qa (sicut dicit Greg. (cum tranquillitatem mentis ira diuerberat, dilaniatam quodammodo scissamq; perturbat. Vnde ꝙ iram sapientia perditur, vt quid quoue ordine agendum sit, omnino nesciatur, sicut scriptum est: Ira in sinu stulti requiescit, quia nimirum intelligentiæ lucem surripit cùm mentẽ commouendo confundit. Itẽ fit perturbatio in opere sicut scriptũ est: Ira perdit etiam prudentes. quia. s. confusus animus nequaquam explere ẽt si quod intelligit, prudenter valet. Item fit per irã turbatio in corpore,
Gre. in mora. 5 quia (sicut dicit ibidẽ Greg.) Dum iræ suæ stimulis accensum cor palpitat, corpus tremit, lingua se ꝓpedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequaquã recognoscuntur noti. notus quidẽ ore clamorem format, sed sensus quid loquitur ignorat. In quo itaq; iste ab arreptitijs longè est, qui actionis suæ conscius non est? Item fit per iram turbatio in conuersatione, quia per eam (sicut Grego. dicit,) Gratia vitæ socialis amittitur sicut scriptum est: Noli esse assiduus cũ
Pro.22. homine iracundo, ne discas semitas eius & sumas scãdalum animæ tuæ. Quia qui se ex humana ratione non temperat, necesse est, vt bestialis solus viuat. Item fit per iram turbatio in congregatione, qa (sicut dicit Gregor.) per irã cõcordia

rumpitur,

Universidad de Deusto Biblioteca

rumpitur, sicut scriptum est: Vir animosus parat rixas, & vir iracundus effundit peccata. Peccata quippe effundit, quia etiam malos quos ad discordiam pronocat, peiores facit. Pro. 29.

Tertio declarat dictam similitudinē canicularē tempus. Ab hac enim stella dicuntur dies caniculares, in quibus sanguinem minuere, vel medicinam accipere est valde periculosum propter excessum distemperantię aeris in calore, vnde Hipocras dicit, quòd ante canem, & post canem, & sub cane molestæ sunt purgationes, & pharmatię. Et ibi dicitur in commento, quòd ante ortum, & in ortu, & post ortum illius statim dare potionem laxatiuam periculosum est: quia tunc aer est calidus, & siccus, scilicet a calido signo, & a calida stella, scilicet Sole, & Leone cum canicula existēte. Vnde ex modica medicina sumpta corpus fieret nimis calidum, & siccum, & febris forsitan sequeretur. Medicina etiam isto modo sumpta euaporaret, & nimis etiam operaretur, cum corporis port tunc ex calore aeris sint aperti. Dicit enim ibidem Galenus, quòd calor extraneus vires extrahit medicinæ, vnde aqua calida repugnat solutioni: sed calor aeris tunc est fortis propterea virtus interior tunc est debilior, & per potionem, vel minutionem plus debilitatur. Sicut ergo sub feruore canicularis exhibenda non est potio medicinę: Sic etiam in feruore irę exhibenda non est correptio disciplinæ: quia nec a furioso correptore modestè, vel ordinatè corrigitur, nec ab irato peccatore patiēter, vel vtiliter sumitur: propter quod & ira viri iustitiam Dei non operatur, Nam dum perturbata mens iudicium suæ rationis exasperat, omne quod furor suggerit, rectum putat, sicut dicit Gregor. Hip. in Amph. Gal. in amph. Isa. 1. Gre. li. mor. 5.

Item impetus irę dissipat animam sicut pluuia impetuosa destruit plantā: frigiditas enim, quæ tunc maior est in pluuia, est qualitas mortificatiua. Quando vero pluuia est suauis cum humido aereo, & terrestri sicco fœcundatur terra. Ita etiam ira impetuosa, rationis iudicium lædit, & ad refrenandum seipsum lentum, & frigidum reddit. Sed suauitas mansuetudinis gratiam Dei recipit, qua nostræ animæ terra fœcunda fit & pinguescit, secundum illud Prouerb. Mansuetis dabit gratiam. Pro. 3

Item ira assimilatur aquæ torrentis.

Primo, quia talis aqua est impetuosa: torrens enim est aqua cum impetu veniens, & recedens. vnde dicitur torrens, quia impetu crescit, sed siccitate torrescit & arescit. Talis est ira eorum, qui subito, & multum accenduntur, & cito reuertuntur. Vnde tales vocantur impetuosi. Isa. Conuertentur torrentes eius in picem, scilicet propter subitam inflammationem iræ. Isa. 34

Secundo, quia talis aqua est damnosa. Nam vias destruit, terram corrodit, & vicina loca submergit. Sic ira nimia destruit vias rationis, corrodit vires corporis, & interdum sibi propinquos iratus inuadit, & lædit: vnde de huiusmodi furioso posset etiam illud dici Isa. Spiritus eius velut torrens inundās vsque ad medium collis ad perdendas gentes in nihilum. Isa. 30

Tertio, quia talis aqua est periculosa: Nam quia cum impetu venit, omnia sibi obuiantia diluit, quæ cum impetu sequuntur. Hæc etiam lapillos & paleas coaceruans post se vestigia derelinquit, & sic in mare descendit vbi omnis fluuius nomen, & dulcedinem perdit. Sic etiam ira cum impetu crescit, sibi obuiantes, id est, resistentes, si potest, prosternit, & cum impetu alios sibi vnitos secum ad periculum attrahit: lapillos, & paleas, idest paruas, & leues iniurias ante oculos mentis coaceruando, id est, reminiscendo reducit, post se vestigia rationis, & mansuetudinis per oblitionem dimittit. Et hæc ira est torrens iniquitatis, quæ animam per odium turbat. Psal. Torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Psal. 17

Secunda est ira, & indignatio sanctorum contra mala, quæ est secundùm rationem, & quæ dicitur ira per zelum, non est contemnenda, sed valde timenda, vtpotè cuius verba & maledictiones effectum inueniuntur habentia. Et hoc apparet per exemplum in mōtibus Gelboe, quos iratus Dauid de cæde populi in ipsis facta, maledixisse legitur. Reg. Gelboe enim, (vt dicit Hieron.) erant montes alienigenarum, in quibus Saul cum filijs suis corruit: propter quod indignatus Dauid eis maledixit, & maledicendo eos in sterilitatem perpetuam commutauit. Et ideo (vt glosa ibidem dicit.) 2. Reg. 1 Hiero.

dicit.) Hi montes ante maledictionem vberes fuerunt, quos maledictioni postea subiacere testatur, eo quòd nunquam ibi pluere, vel rorem descendere reperiatur.

Quid sit iustitia, eiusq; forma, ac perfectio explanatur, & terna tribus rationibus comparatur. Cap. XLII.

IVstitia æqualitatem seruare docet nos terra, quæ (secundum Philosophum) est æquè librata in medio proprijs ponderibus. Quælibet enim suarū partium suo pondere nititur ad mundi medium, & in declinatione suarum partium singularum tota æquè librata suspenditur circa centrum, propter quod æqualiter in medio immobilis retinetur. Ex quibus patet, quòd in terra est de sui natura partium æqualitas, loci medietas, & quietis stabilitas. Est enim in suis partibus æquè librata, in medio mundi locata, & in eodem situ perpetuo stabilita. Hæc autem tria virtus iustitiæ requirere videtur. Nam primo virtus iustitiæ requirit æqualitatem, quod ipsum nomen demonstrat. Dicuntur enim ea, quæ adæquantur, iustificari, vnde Constantinus iurisconsultus dicit, quòd ius est ars boni, & æqui. Ius autem est, quo cognoscitur quid sit iustum. Arist. 2. cœl. Const.

Secundo pertinet ad iustitiam mediū tenere, vnde Philosophus assignat medium iustitiæ, secundum proportionabilitatem arithmeticam quod est medium rei. Alijs enim virtutibus moralibus assignatur medium rationis tātum, sed iustitiæ medium rei. Nam aliæ virtutes morales consistunt principaliter circa passiones, quarum rectificatio non attenditur nisi secundum comparationem ad ipsum hominem cuius sunt passiones, secundùm quod irascitur, & concupiscit prout debet secundum diuersas circumstantias; & ideo medium virtutum non accipitur secundum proportionem vnius rei ad alterem, sed solum secundum comparationem ad ipsum hominem virtuosum: & propter hoc in ipsis est medium solum secundum rationem quo ad nos. Sed materia iustitiæ est exterior operatio, secundum quòd ipsa, vel res, cuius etiam vsus debitam proportionem habet ad aliam personam. Et ideo medium iustitiæ consistit in quadam proportionū æqualitate rei exterioris ad personam exteriorem. Aequale autem est realiter medium inter maius, & minus, vt dicit Philosophus: & ideo iustitia habet medium rei. Sed hoc medium rei est etiam medium rationis, & ideo in iustitia saluatur etiam ratio virtutis moralis. Arist. 5. Ethi. Ari. 10. meth.

Tertio iustitia requirit stabilitatem, & firmitatem. Et ideo diffinitur a viris peritis, quòd iustitia est constans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens. Ex qua diffinitione habetur, quòd ille iustus est, qui est in operando voluntarius, firmus, diuturnus, & rectus. Vnde in hac diffinitione ponitur primò voluntas ad ostendendum, quòd actus iustitiæ debet esse voluntarius, Psalm. Exultent & lętentur, qui volunt iustitiam meam. Secundo additur Constans, ad designandum firmitatem propositi, scilicet vt in proposito faciendi iustitiam firmiter perseueret. Iob: Tenebit iustus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem. Tertio additur, Perpetua, ad ostendendum perseuerantiam, siue diuturiratem. Vbi nota, quòd voluntas potest dici perpetua dupliciter. Vno modo ex parte ipsius actus iusti, qui perpetuo durat: & sic solius Dei voluntas est perpetua. Alio modo ex parte obiecti, quia scilicet aliquis vult perpetuo facere aliquid, & hoc requiritur ad rationem iustitiæ, quia nō sufficit ad rationem iustitiæ, vt aliquis velit ad horam in aliquo negocio seruare iustitiam, quia vix inuenitur aliquis, qui velit iustè in omnibus agere. Sed præcipuè requiritur, quòd homo habeat voluntatem perpetuo & in omnibus iustitiam seruandi. Psal. Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiā in omni tempore. Quod autem vltimò subditur, Ius suum vnicuique tribuens, ponitur ibi actus iustitiæ pro habitu qui per actum specificatur. Item habitus reducitur ad actū. Vnde si quis vellet hanc discriptionem ad debitam formam diffinitionis reducere, diceret sic, Iustitia est habitus secundum quem aliquis constanti, & perpetua voluntate ius suum vnicuique tribuit. & quasi est eadem diffinitio cum ea quā Philosophus ponit in Eth. dicens, quod iustitia est habitus secundum quem aliquis dicitur Iob. 17. Ps. 105. Arist. 5. Ethi.

citur operatiuus iusti. Nota etiam, quòd vnicuiq; reddere ius suum non solũ pertinet ad iudicem, vel ad principem, sicut ad dirigentem, vel operantem quod iustum est, quia iudex est iustum animatum, & princeps est custos iusti: Sed etiã ad subditos, sicut ad exequentes. Hæc est igitur forma iustitiæ quam repręsentat nobis, (vt dictum est) ipsum elemẽtum terræ. Hierem. Faciet iustitiam in terra. Hie. 23.

Aquæ pluuiæ, Maris Rubri, ac denique nonnullorum animantium variæ proprietates explanantur, quibus lachrymarum compunctio cor nostrum clarificans assimilatur.

Cap. XLIII.

LAchrymarum compunctio assimilatur aquæ propter septem.

Primo quidem, quia aqua est sordiũ lauatiua. Nam videmus, ꝙ ea quæ sordidantur, per lotionem aquæ mundantur. vnde pãnus lineus videtur esse sordidus dum est a tela succisus, aquis sæpe lotus efficitur valde albus. Oues etiam antequàm tondeantur, prius in aqua lauantur. Ita aqua lachrymarum est omnium peccatorum abstersiua, mundificatiua, & dealbatiua. Iob. Si lotus fuero aquis niuis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ. Nam quasi aquæ fluentes ex resolutione niuium, sunt aquæ fluentes ex recordatione peccatorum, & hę sunt maximè ablutiuæ. Et hanc aquarum virtutem cognoscunt etiã animalia, & huiusmodi lotionis manifesta nobis prębent exempla. Nam lęena dum adulterium committit cum pardo, tanquàm malefecerit, virumque offenderit, ad ipsum nullatenus redit nisi prius lota fuerit aquis. Similiter ciconia dum cum alio masculo concubit, nisi prius se lauerit, ad comparem non redit. Cygnus alba est auis, non solùm adulterium refugit, sed etsi cum coniuge coierit, tanquàm rem turpem & fœtidam fecerit, nisi prius se lauerit, nunquàm cibum sumit. Et tamen multi miseri multis adulteriis, & sceleribus fœdati, sine lotione pœnitentię ad Corpus Christi accedere non verentur. Elephas cum multo rubore ad vxorem accedit, latebras quærit, videri refugit tanquam turpe, & detestandum quid fecerit: nisi prius se aqua lauerit ad socios nunquàm redit. Et habent elephantes hoc proprium, ꝙ semper in Luna nouta turmatim ad aquas accedunt, & ab omnibus sordibus in aqua se abluunt, & filios quos ante se ire faciunt, semper similia facere instruunt. Sed multi miseri relicta aqua munda pęnitentiæ, ad modum porcorum quærũt aquam lutosam luxuriæ. Ezech. Non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in salutẽ. Iob. 9. Eze. 16.

Secundo, quia aqua est viuificatiua. Vnde arbores, quæ videntur in hyeme mortuę ex defectu humiditatis, aq̃ ascendente humore iterum fiunt viuæ. Ita anima in peccatis mortua viuificatur pœnitentiæ lachryma. Et sicut etiam piscis absque aqua non viuit, sed remotus ab aquis, moritur & putrescit: Ita etiam peccator sine lachrymis viuere spiritualiter nequit. Isa. Computrescant pisces sine aqua, id est, pœnitentes sine lachryma, & morientur in siti. Nam & piscis quidam, qui allec dicitur, ex sola aqua viuere perhibetur, sicut talpa ex terra, Camaleon ex aere, & Salamandra ex igne viuere referuntur: quamuis sapientiores dicant, quòd nullum animal nutriatur, vel viuat ex puro aliquo elemẽto. Dicitur enim esse vnum genus plantæ, quod quantumcunque aridum fuerit in aqua missum protinus reuiuiscit. Vnde etiam anima mortua si in lachrymarum aquis fuerit balneata, ex mortua fit viua. Et quędam auiculæ, quæ miro modo ex quibusdam arboribus generantur & loco fructuum in eis nascuntur; quandiu tamen ad arborem suspenduntur nunquàm viuificantur. Sed quando ruptis tenaculis in aquam cadunt, animam cum vita recipiunt. Et est notandum, quòd hæ auiculæ modicum valde habẽt de carne, & minus de sanguine, quare ad esum non sunt aptæ. Sed quę est arbor producens has aues, nisi mundus producens homines? & quid est non viuificari in arbore sed in aqua, nisi quia nõ spũaliter viuimus quandiu mundo, vel peccato inhęremus? Sed dũ a mundo recedimus, & aquas deuotionis attingimus, tũc Deo viuere incipimus. Tales enim qui mundo adhęrẽt, sunt carne multa, & sanguine pleni. Sed qui aquis pœnitentialibus sunt attriti, sunt carne, & sanguine quasi nulli, quia non sequuntur, quę carnis sunt, sed quę Dei. Apost. Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Isa. 50. 1. Cor 15.

Tertio, quia aqua est impinguatiua, & fœcun-

fœcundatiua. Dixerunt n. philosophi, ꝙ si terra fuerit nimium indurata, nec aqua balneata, semen non recipit, & receptũ non permittit erumpere, & germinare: sed vomere sępe confracta, semina nutrit, & per aquam pluuiæ remollita quãdam in se pinguedinem colligit, quam receptam, & in se decoctam radicibus ad productionẽ seminis fundit. Sic per omnia corda dura nulli sunt fructui apta, sed vomere pœnitentiæ commollita, & perfusa deuotionis aqua, fiũt pinguia & fructifera: propter quod est quidam lapis præciosus, qui dicitur enidros, qui ad nostrum exemplum de se perpetuas stillat guttas. Videmus etiam, ꝙ nulla est terra adeo bona de se, cui si subtrahitur aqua non fiat infęcunda, & vana, nec alicui vsui apta, quin potius resoluta in puluerem vertitur. Et econtra terra conuenientibus temporibus recipiens in se aquam, fit mollis, arabilis, ad serendum apta, & valdè fęcunda. Hoc patet in terra Aegypti, quæ non irrigatur pluuia, sed crescente Nili fluminis aqua, terram irrigat, & crescente riparum suarum flumine irrigat vniuersa. Sitque ibi sterilitas magna, & rerum penuria, quando ex aliqua causa non ascenderit ipsa aqua, Tempore etiam Heliæ quando non fuerunt pluuię perierunt præ siccitate omnia. Sed cum oraret, vt descẽderet aqua, redijt rerum abundantia. Quę etiam est arbor tam fertilis, & amata quę nõ protinus sterilescat, & ex viridi sicca fiat, si humor aqueus ei deficiat? Ita etiam sine lachrymarum irrigatione nullus esse potest fructus pęnitentiæ. Iob. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur. Iob. 12.

Quarto, quia aqua est lassorum confortatiua. Nam & oues, & omnia animalia dum calore æstuant in æstate, si aqua coactè, uel sponte transeunt mox se excutiunt, & resumptis viribus auidius cibum sumunt, & fortiora ad opera redeunt. Cerui etiam quantumcunq; lassi, a canibus fatigati, si possunt aquas intrare, & flumina transnatare, mox pristinas vires sumunt, & spretis canibus suas petunt. Ita etiam lachrymæ mirabili modo lassos & laborantes confortant, & vires perditas reparant. Vnde anima quantumcunque demissa, vel debilitata, miro modo confortatur his aquis balneata.

Quinto, quia aqua est durorũ emollitiua. Nam panis bis coctus, qui est natura durissimus, in aqua positus mollis efficitur. Ita lachryma compuncti deuotè orantis, Dei seueritatem emollit, & ad parcendum, & miserandum flectit. Io. Mouebatur aqua, & sanabatur vnus. Io. 5.

Sexto, quia est sitis sedatiua. Nam sitis est appetitus frigidi, & humidi. vnde cum aqua de natura sua frigida sit, & humida, rectè sitis est extinctiua. Ita lachrymæ pœnitentiæ extingunt ardorem culpæ. Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua, id est, ardorem culpę compunctionis lachryma. Eccl. 3

Septimo, quia aqua est castrorum fortificatiua: Nam Babylonia fortissima dicitur fuisse, non tantum, quia murus altissimus & fortissimus, sed qa insuper vndique fluuijs vallaretur. Nullus enim locus potest esse fortis, vbi aqua deficit, sicut patet de Bethulia in Iudith. Ita lachrymæ pœnitentium mirabiliter protegunt contra impetus tentationũ, & persecutionum. Exo. Erat aqua quasi murus a dextra eorum & leua. In tali enim aqua Aegyptij. i. hostes persequentes, sumerguntur, & capita draconum. i. dęmonũ tentantiũ vires confringuntur. Psal. Tu cõtribulasti capita draconũ ĩ aquis. Exo. 14. Psal. 7

Item lachrymarum compunctio assimilatur pluuię propter quinque.

Primo quidem, quia pluuia calore solis dissoluitur. Est enim naturale, ꝙ quãto in nube plus est de materia pluuię, tãto sit radiorum solariũ fortior impressio super nubem propter aquę ad solem contrarietatem. In tali igitur nube dum calor fortissimus generatur, nubes in pluuiam fortẽ dissoluitur. Ita ergo similiter in anima, quanto plus est de lachrymarum materia, tanto diuini caloris fit fortior impressio super eam, donec tota resoluatur in lachrymas siue cõpunctionem totaliter lachrymosam. Iudic. Nubes stillauerunt aquas, id est, pęnitentes lachrymas. vnde post acutissimum solis calorem videmus sequi in aere pluuiam vehementẽ, quia dum cor diuino amore calescit, amaris & deuotis lachrymis ingemiscit. Vñ Beda dicit, ꝙ qũ fit caloris exaggeratio circa huiusmodi nubẽ, ex adustione vaporis fit nubes rubea quasi sanguis ita, vt sanguis pluere videatur. Et sic anima deuota dum diuino calore succenditur, tota in amoris rubedinem transformatur. Iudic. 5 Bed.

Secundo

Secundo, quia pluuia terræ aliquando quidem planè, aliquando vero impetuosè infunditur. Nam quanto nubes ex qua generatur pluuia, est a terra remotior, & cœlo vicinior tanto suauius terrã petit, & guttis gracilioribus ad ima descendit: & quanto econtra est a cœlo remotior, & terræ proximior, tanto cũ grauioribus stillis, & magis impetuosis terram petere consueuit. Et hoc est, quia quanto anima est perfectior, & Deo proximior, tanto suauiores, & secretiores lachrymas emittit. Quanto vero fuisse per peccatum a Deo se remotiorem, & terræ per affectum cõiunctiorem anima respicit, tanto grauiores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertio, quia ex pluuia aer serenatur. Ita serenatur conscientia ex compun-
Iob. 3. ctione lachrymosa. Iob: Post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymationem & fletum, exultationem infundis. Hęc enim exultatio, est ex serenatione conscientiæ.

Quarto, quia ex pluuia terra impinguatur, præcipuè ex illa, quę cum tonitruo cadit, eo quòd tonitruum suo motu vaporem discutit, & sic aquam subtiliando puriorem reddit. Ita lachrymę impinguant, & fœcundant animam, & reddunt eam aptam ad fructus bonorũ operum, & maximè si sint cum tonitruo id est, cum timore diuini iudicij. Hoc enim est tonitruum quod animam maxime concutit terrore sui, & maximè eam subtiliat ad discussionem peccati. Vnde hoc est tonitruum in quo fiunt fulgura, id est, considerationes minantes, & terrentes, ex quibus sequuntur pluuiæ, i. lachrymę animam fęcundantes.
Psal. 134. Psal. Fulgura in pluuiam fecit.

Quinto, quia ex pluuia ventus quietatur. Solet enim dici, quòd ad paruam pluuiam accidit magnus ventus. Et ita modica lachryma magnam tentationẽ extinguit. Flammam enim suggestionũ citò extinguit vnda lachrymarum.

Item compunctio lachrymarum assimilatur mari rubro, quod aliquando habuit magnam abundantiam aquarum, & aliquando habuit aquam non multã, sed paucam. Vnde primò propter aquarum abundantiam, vocatum est mare viride. Inuenitur enim quòd aliquando terra Aegyptus fuit copta mari, & priusquam cooperiretur habebat aliud nomen, quàm nunc. Tunc ergo illud mare viride vocabatur, scilicet propter resistentiam resistentis caloris solis adurẽtis, sicut folia plantarum sunt viridia quamdiu ex humiditate resistunt calori. Postmodũ autem propter paucitatẽ diminutæ aquæ vocatũ est mare rubrũ, quia propter paucitatem aquæ aduritur fundus eius, & aerea fit rubea, vndemodo fortè propter paucitatem aquæ possunt fieri fossata in mari in quibus esset nauigatio tutior, quæ voluerunt quidã reges facere: sed geometricè probatum est eis, quòd ibi erat in tantum altior terra, quòd omnes flumina fuissent facta stilla propter mare, quod omnia flumina vicisset. Sicut ergo illud mare aliquando habuit abundantiam aquarum, aliquando paucitatem: Ita quoque sancti viri aliquando habent copiam, aliqũ penuriam lachrymarum propter quod debent dari lachrymæ ad mensuram secundum illud Psal. Potum dabis nobis Psal. 79
in lachrymis in mensura. Item lachrymæ feruidæ compunctionis prouenint ex intimo cordis desiderio patriæ cœlestis. Cuius exemplum apparet in eleuatione aquæ ad ostia fluminum, & fontium: quia vapor ex motu & calore corporum cœlestium generatus, & in terra inclusus, non valens tantum calet, & sua caliditate attrahit aquas ad concauitates terræ & ibi retentus aperit terram actione sua, & eleuat aquam. Et ideo aqua scaturit saltando, & bulliendo, sicut olla: sicut patet in ostijs fluminum, vel fontium, & exiret actu calida, nisi frigus expulsum a calido interiori daret eam statim. Ita desiderium vel affectus generatus in cordibus sanctorum ex amore & cõtemplatione cęlestium, dum fortiter interius incalescit, aquas lachrymarum ad concauitates oculorũ attrahit & velut olla bulliens eas exterius effundit: vnde Psal. dicit: Sitiuit ani Psal. 41
ma mea ad deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem dei mei.

Item lachrymarum compunctio purificat, & fortificat, & clarificat cor nostrum. Cuius est exemplum, quando in fundo fluminum inuenitur gallum album: quia ibi terra vincit aquam in commixtione, & illic lapis leniter fit calx, & induratur fortiter propter suam adustio-

adustionẽ, & de se emittit splẽdorẽ qua si cristallus, eo quòd in eo miscetur terræstre cum aqua: ergo in aqua fluminum inuenitur gallum album durum, & lucidum. Quia in aqua lachrymarum cor pęnitentis efficitur album, id est, mundum ad operandum, durum ad tolerandum, & lucidum, & contemplandum. Sed notandum, quòd compunctionis lachrymæ æqualiter sancti viri non habent, sed aliquando quidem habent, aliquando vero carent, quibusdam fontibus similes, qui quandoque aqua sunt pleni, quandoque totaliter vacui, sicut
Sene. de natura l. quæst. narrat Seneca, quòd sunt quidam fontes alia ubi, qui semis horis sunt pleni, & semis horis vacui. Cuius causa est proportio vaporis aquas eleuantis, & ipsius aquæ quæ eleuatur, quia si vapor, qui eleuat fuerit fortior vincens aquam, tunc cito eleuat aquam iam congregatam. Sed ad hoc, vt iterum eleuet oportet intercidere tẽpus aliquod quo aqua iterum congregetur, & sic interrumpitur fluxus. Si autem vapor eleuans fuerit debilior, eleuabit aliquam partem aquæ suæ virtuti proportionatam, & tunc deficiet donec ipse vapor reperietur, & confortetur ex radijs cœlestium corporum. Similiter secundum quantitatem interioris affectionis, & secundũ abundantiam lachrymabilis humoris est, vel non est in homine fletus corpo-
Hier. 9. ralis. Hierem. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum?

Campi naturæ explanatio, cui lasciuus homo, per sacræ scripturæ verba, similis esse describitur. Cap. LXIIII.

LAsciuus homo similis est campo. Est enim campus planus, & incultus nec vomere sulcatus: nec fimo impinguatus, sed deambulationi, & ludibus iuxta ciuitatum habitacula deputatus. Sic quoque lasciuus homo vomere pę-
Deu. 31. nitentię non sulcatur. Deuter. Tollent vitulam de armento, quę non traxit iugum, nec terram scindit vomere, & ducent eam ad vallem asperam atque saxosam, quæ nunquam arata est, nec sementem recepit, & cędent in ea ceruices vitulę. Hæc vitula est anima vana, & lasciua quam nec iugum obedientię domat nec aratrum pęnitentiæ fatigat. Hanc ergo finaliter dęmones dę armento trahunt, & ad asperam, & saxosam vallem ducunt, quando eam de corpore vel mundo educentes ad pœnam æternam deferunt, quæ dicitur vallis ratione profunditatis: aspera ratione æternitatis: quia saxa valde durabilia sunt: & ideo ibi eius ceruices, id est, lasciuæ ceruositates pœnitus deponuntur. Item lasciuus homo ad modum campi fimo, id est, recognitione proprię vilitatis non respergitur: & ideo ad fructum pœnitentiæ non impinguatur. Sed ecõtra homo prudens dicit de conscientia sua secundum illud Lucæ: Fodiam circa illam, & mit- Luc. 13.
tam stercora. Ille terram conscientię fodit, qui eam discutiendo reuoluit: sed ille stercora mittit, qui suorum peccatorum vilitate attendit, & recognoscit, & per hoc anima diuinæ misericordiæ susceptione impinguatur, & ad fructum pœnitentiæ disponitur, & adaptatur. Item lasciuus homo velut campus discursibus circa publica loca iugiter immoratur, Vnde de muliere lasciua dicitur. Prouerb. Garrula, & vaga quietis Prou. 7.
impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis nunc foris, nunc in plateis.

De benè malęque dicentis lingua varijs effectibus per terræmotus, aeriqque similitudinem pertractatur. Cap. XLV.

LIngua maledica est causa diuisionis amicitiæ sicut terræmotus est causa scissionis terræ: sępe enim fit terræmotus per diuisionẽ terræ a terra, sicut narrat Seneca, quòd Sicilia quandoque ad- Sent. de natura. quæst.
hæsit Apuliæ, & per terræmotum diuisa est, & mare fluxit in medium. Simili modo Hispania adhæsit Africæ. Ita lingua maledica commouet corda, & inducit inter amicos, & coniunctos aliquando discordiam, & ponit inter eos mare, id est, amaritudinem rancoris, & odij. Vnde hoc est vnum de septem, quod Deus plus detestari dicitur. Prouerb. Prou. 6.
Virum, qui seminat inter fratres discordias. Talis etiam est lingua tertia de qua Ecclesiastici. Lingua tertia multos com- Eccl. 28
monit, & disperſit illos de gente in gentem. Sed econtra lingua dulcis, & mollis frangit iram, & duritiam cordis: sicut aer quamuis sit mollis, & tenuis, ta-

men in tonitruo scindit ligna, & lapides, & multo magis hoc facit vapor qui est grossior aere. Hoc autem non est a fortitudine corporis, & motus. Sicut ergo mollis aer, vel vapor scindit lignũ & frangit, petram ita mollis & dulcis responsio, siue lingua, placat & frangit iram: Sermo durus suscitat furorem.
Eccl.25 Ecclesiastici. Lingua mollis confringit duritiam.

Per diuersarum coniunctionum Planetarum exempla, in varijs Zodiaci signis, ex quibus diuersi effectus causantur, ad varias quoq; actiones spirituales hominem ex diuersitate locorum adaptari declaratur.
Cap. XLVI.

LOca diuersa adaptant homines ad diuersas operationes. Cuius exemplum, vel similitudo apparet in planetis, ex quorum coniunctione sequuntur diuersi effectus secundum diuersitatem locorum, id est, signorum in quibus coniunguntur: verbi gratia si plures coniuncti fuerint in signis aquaticis, scilicet in Scorpione, Cancro, vel Pisce, in reuolutione anni sequitur multitudo pluuiarum. Si verò fuerint coniuncti in signis igneis, scilicet Ariete, Leone, vel Sagittario, signat subtilitatem, & igneum excessum caloris, & sicitatis. Si autem in signis aereis, scilicet Geminis, Libra, vel Aquario, signat multitudinem ventorum: sed si in frigidis siue terreis signis, scilicet Tauro, Virgine, & Capricorno, signat grauitatem frigoris & tẽperamentum caloris. Ita quãtum ad spiritualia opera videmus, quòd etiam loca multum adaptant homines, & quodammodo disponunt ad illa sicut solitudo ad contemplandum, ecclesia ad orandum, cella ad studendum &c. Possemus etiam moraliter dicere, quòd in signis aquaticis conueniunt incipientes, id est, pœnitentes, qui viuunt in aquis lachrymarum. Et hęc lachrymarũ compunctio vel est in Scorpione, qui cauda pungit, id est, in consideratione mortis, vel supplicij in quibus est cauda, id est,
Rom.6. finis peccati: quia stipendium peccati est mors. Vel in Cancro, qui retrogradi tur, id est, in consideratione vitę prętę ritę, vel in Pisce, id est, in angustia imminentis tribulationis: quia piscis moratur in aqua, per aquam intelligitur tribulatio. Vnde omnes hi producunt abũdantiam lachrymarum. In signis vero aereis conueniunt proficientes, quorum profectus est in Geminis, id est, in geminata dilectione Dei, & proximi, & in geminata vita, scilicet actua, & contemplatiua: vel in gemino studio, scilicet scientię, & virtutis. Item in Libra, id est in pondere iustitię, vel in pondere linguę, de quo Ecclesiastici. Verba sapien- Eccl.21
tis statera ponderabuntur. Item in Aquario, id est, in lachrymis deuotionis, vel doctrina sapientię. de quo Eccl. Aqua sa Eccl.15
pientię salutaris potauit eum.

Isti tamen sic proficientes patiuntur tempestatem ventorum, id est, persecutionem dęmonum: qui quanto hominẽ magis proficere conspiciunt, tanto fortius contra ipsum insurgunt.

In signis vero igneis conueniunt perfecti in charitate feruentes. De quo numero fuit Helias. Eccle. Surrexit Helias Eccl.48
quasi ignis. Vnde quidam talium sunt in Ariete, qui est dux gregis, id est, in statu prelationis, sicut Petrus Apostolus. Quidam vero in Leone, id est, in vigore, vel actu maximę fortitudinis, scilicet in martyrio pro defensione fidei, siue ueritatis, sicut fuit Iohannes Baptista, qui Io.5.
fuit lucerna ardens, & lucens. Quidam vero in Sagittario, id est, in officio prę dicationis. Nam prędicatores ex arcu scripturę emittunt sagittas acutas verborum penetrantium corda auditorum. Omnes etiam isti debẽt esse subtiles in contemplatione, & ignei in dilectione, & sicci per abstinentiam in carnis afflictione.

In signis autem frigidis & terręis sunt deficientes, id est, peccatores, terręni per auaritiam, & frigidi per malitiam: & isti vel sunt in Tauro, qui terrã vertit, & arat, id est, in cupiditate auaritię: vel in Virgine, id est, in sterilitate luxurię: vbi luxuria designatur in Virgine non ratione incorruptibilitatis, sed ratione sterilitatis. Nam dum Sol est in signo Virginis, terra efficitur sterilis: quia tunc fructus non producit. Sic dum luxuria viget in carne, fit spiritualium fructuum, id est, operum sterilitas in homine: quia (sicut dicit Iob de luxuria) ignis est vsque ad consumptio
nem deuorans, & omnia eradicans ge- Iob.31.
nimina. Vel sunt peccatores in Capricorno, id est, in ascensu superbię.

Et omnes isti habent grauitatem frigoris, id est, excessum iniquitatis, & carentiam caloris, id est, defectum charitatis.
Mat.23 Matth. Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum.

De quibusdam luxuria mortiferis effectibus, qui ex varijs ignis ac foueæ, nonnullarumq; aliarum rerum similitudinibus elicuntur.
Cap. XLVII.

LVxuria assimilatur igni. Nam ignis ferrum durum & frigidum immutat, & quasi ignem efficit. Sic mentes fer
Hiero. reas libido domat. Hiero. Flammigero igne percutit mulier conscientiam.

Item ex duobus lapidibus si inuicem colliduntur, exit ignis. Et quid mirum si ex contactu impudico viri & mulieris, exit ignis cõcupiscentiæ, & luxurię?

Item si murus non comburatur a can
Hiero. dela apposita: tamen denigratur. Hiero. Si cum viris fęminæ habitant, viscariũ diaboli non deerit.

Item nix, licet frigida, tamen iuxta ignem liquescit. Sic virginitas familiaritate, & colloquijs mulierum depetit.

Item luxuria assimilatur foueæ.

Primo propter principium: fouea enim à fodiendo est dicta, eo, quòd fit in terra fodientium manu profundata: sic vitium luxuriæ est profundatum, & radicatum in terra, id est, in carne humana: & præcipuè ex corrupto, & pes- simo ingenio hominum adinuenientiũ diuersos modos delectationis, & corruptionis huiusmodi vitij, de quibus di-
Psal.80 citur, Ibunt in adinuentionibus suis.
Pro.23. Prouerb. Fouea profunda est meretrix.

Secundo propter augmentum, quia in fodiendo quanto plus terra in sua superficie cumulatim erigitur, tanto amplius interius profundatur. sic luxurio- sus quanto magis visum, & intentionẽ dirigit, & erigit ad superficiem terræ, i. ad pellem, & pulchritudinem carnis, tã to magis interius in appetitu profundatur, & crescit ardor libidinis: & ideo
Iob.31. Iob dicebat, Pepigi fœdus cum oculis meis, vt nec cogitarem quidem de virgine. Patet autem quod dictum est in Holoferne, & Danid.

Tertio propter periculum, quia quanto fit profundior, tanto eius trãsitus est periculosior: & ideo a princi-
Isido. pio est repellenda. Vnde Isido. dicit. Calca serpentis caput. Calca prauæ cogitationis initium, scilicet antequàm fiat fouea profunda vsque ad consensum. Hierem. Foderunt foueam ani- Hie.18.
mæ meæ.

Quarto quantum ad exitum. Nam (sicut Grego. dicit.) Foueam homo ca Greg.
dendo facilè ingreditur: sed post casum non facilè egreditur. Et licet sic sit de omni peccato, tamen specialiter sic est de ipso peccato luxuriæ tum propter corruptionem fomitis, & concupiscentiæ carnis quam homo fert secum semper: tum propter fomentorum præparationem: quia tota die cõcurrunt præoculis luxuriæ fomenta: sicut aspectus mulierum, & colloquium, & repletio ventris, & huiusmodi.

De quamplurimis sanctissimæ Virginis perfectionibus, & excellentijs, quæ hic per varias similitudines, ac Solis, Lunæ, Stellæ, Lucis, Auroræ, nubis, Maris, terræ, & denique Montis Sinai proprietates, quam diligentissimè exprimuntur.
Cap. XLVIII.

MAria mater Domini assimilatur Soli.

Primo, quia Sol habet nobilitatem in ortu. Oritur enim ex alto, & cũ splendore multo. Sic Beatissima Virgo Maria orta est ex alta progenie, quia scilicet ex regali stirpe, & nata cum sanctitatis splendore. Non enim nata est infecta originali peccato sicut alij communiter nascuntur. Hic est, quòd ecclesia festũ de eius natiuitate agit. Eccles. Eccl.27
Sicut Sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species, &c.

Secundo, quia Sol habet sublimitatẽ in situ. Quia videlicet Sol est positus in medio planetarum habens tres supra se, & tres infra se. Sic Beata Maria exaltata, & sublimata est in gloria in sua assumptione, scilicet, vt supra se habeat tres personas diuinas, infra se siue sub se tres angelorum hierarchias, & per cõsequens totam essentiam hominum beatorum: quia homines in cœlo non facient ordinem per se (vt dicit Augu.) Aug.
sed assumendi sunt ad ordines angelorum, Psal. Thronus eius sicut Sol in con Psal.88
spectu meo.

Tertio, quia sol habet velocitatem in motu: vnde & satis cito perficit suum

circulum qui tamen est valde magnum, continue enim sol mouetur velocius quàm sagitta, licet in aspectu nostro quasi non mouerí videatur. Præ nimia enim claritatis intensione sicut & eius quantitas sic & eius velocitas subterfugit visum nostrum, Similiter beata virgo Maria velocitatem habuit in motu obedientiæ, quia diuinæ uoluntati per angelum sibi expositæ cito
Luc. 1. cõsensit dicẽs, Ecce ancilla domini &c. Itẽ in motu beneuolentiæ, quia statim ascendit in montana cũ festinatione & salutauit Elisabet. In quo dedit exemplũ conscendendi ad superiora per perfectionẽ virtutũ sine negligentiæ tarditate. Itẽ in motu pẽnitẽtiæ: quia dolẽter & solicitè filium suum requisiuit quem ex aliqua forte sui negligentia se perdidisse timuit, Luc. Ecce pater tuus
Luc. 2. & ego dolentes quærebamus te. Quarto, quia sol habet pulchritudinem in aspectu, & propter hoc est oculis valde delectabile ad videndum secundum
Eccl. ii. illud Ecclesi. Delectabile est oculis uidere solem. Nam sol sicut dicit
Amb. in ex i. Ambrosius, est oculus mundi, iocunditas diei, pulchritudo cœli, mensura temporum, virtus, & vigor omnium omnium nascentium: dominus planetarum, decor & perfectio omnium stellarum. Et ideo in fabula cum pennatis ve stigijs sol depingiẽ & facie puerili, pp quod etiã phebus. i. pulcher dictus est: sic & beata virgo Maria plena pulchri-
Cant. 4. tudine fuit: vnde Canti. Tota pulchra es amica mea & macula nõ est in te. Et dicit tota. s. intus & extra, ad differẽtiã hypocritarum qui habent solum extra in apparentia pulchritudinem sanctitatis: sed ipsa pulchra fuit itus per puritatẽ, extra per uirginitatem. Et ideo etiã significatur per arcam quæ itus & extra erat deaurata.

Quinto, quia sol habet efficatiam in effectu: habet. n. virtutẽ calefactiuam & inflammatiuam Nam ex motu radiorũ & eorum cõfractione & multiplicatione calor generatur in obiecti corporis superficie, & maxime si corpus obiectũ fuerit speculare sicut dicitur in perspectiua: quare si circa speculum concauum stuppa ponatur, à calore generato incẽditur. Sic quoque beata virgo mẽtes puras & sibi deuotas quæ sunt vt specula munda, inflammat ad Dei dilectionem: unde ipsa dicitẽ mater pulchræ dilectio
nis, Eccl. Et hoc est inflammatio amo- Eccl. 24
ris quæ arefecit fęnum concupiscentiæ carnalis. Ia. Exortus est sol cum ardore Ia. 1.
& arefecit fęnum. Item sol habet uirtutem fœcundatiuam. Omnia. n. hic inferiora fœcundat: & generatiuam eorum potentiam excitat, adiuuat & confortat; vnde videmus ad sensum ꝓnihil fructificat neque crescit; vbi solaris radius non attingit. Illud autem quod facit animam bonis operibus fœcundam, est timor Dei; vnde dicitur Eccl. Qui timet Eccl. 15
Deum, faciet bona. Sed beata virgo Maria etiam dicitur esse mater timoris. Ec- Eccl. 13
cl. Quia. s. sibi deuotos ad Deum timendum inducit, & eis suis meritis donum timoris acquirit, ex quo eos in bonis operibus fœcundos efficit; sed oportet eam pręuenire per deuotionem si ꝗs uult impetrare suę gratię benedictionẽ. Sap. Oportet præuenire solem ad bene- Sap. 16
dictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

Item sol habet uirtutẽ discretiuam: discretiuam quia per eius lucem omnia detegentem nunc colores oẽs discerni mus; & nigrum de albo distinguimus. Similiter ipsa est quæ mentibus sibi deuotis acquirit lumen discretionis & uoram cognitionem uitiorum atque virtutũ; unde dicitur mater agnitionis. Hoc lumine carent illi miseri qui reuerẽtiã non habent ad eam, sed potius contra
eam infœlices suas linguas relaxãt bla- Sap. 5.
sphemantes; qui uere possunt dicere, Iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol iustitiæ non est ortus nobis, Et illud Eccl. Eccl. 6.
Non uidit solem, nec cognouit distantiam boni & mali. Itẽ sol habet uirtutẽ fortificatiuam. Vnde uidemus ꝙ in eius ascensu super nostrum orizontem uirtutes animalium roborãtur & fortiores efficiuntur & usque ad diem mediam augmentantur; & quando sol tendit ad occasum, debilitantur; & ideo in somnum animalia resoluuntur. Vnde etiam flores in ortu solis aperiuntur qui in occasu clauduntur. Ita beata uirgo Maria sibi deuotos confortat & roborat dum eis subueniendo ad spem & fiduciam sui mentes eorum subleuat. Vnde ipsa dicitur esse mater spei sanctæ, Eccl. Propter omnes ergo dictas Eccl. 24
proprietates dicitur esse electa ut sol, Cant. 4.
Et mulier amicta sole, Apoca.

Item

Apoca. 12. Item beata uirgo Maria assimilatur lunæ propter septem. Nam luna (secun-
Bas. in hexa. dũ Basiliũ) est decor noctis, mater roris, ministra humoris, dominatrix maris, mensura temporis, emulatrix solis, immutatrix aeris. Quæ omnia bene competunt sanctissimæ matri Christi.

Primo ergo luna est decor noctis; non solum quia noctem illuminat, sed etiam quia in nocte decor ipsius apparet, præcipuè tunc cum est plena. Ita beata uirgo Maria in nocte. i. in obscuritate præsentis vitæ existens, fuit plena luce, siue luce gratiæ diuinæ (sicut angelus dixit, Aue gratia plena &c.) siue luce diuinæ præsentiæ, propter quod subdidit, dominus tecum. dominus scilicet pater te desponsans; dominus filius te impregnans, dominus spiritus sanctus te sanctificans. Vnde ipsa fuit totius Trinitatis nobile tricliniũ; siue luce uirginalis munditiæ, quæ candor
Sapi. 7. est lucis æternæ & speculum sine macula ut dicitur Sapien. Propter quam lucẽ addidit angelus: Benedicta tu in mulieribus. Si quidem ante eam mulieres in uirginitate permanentes propter sterilitatem erant maledictioni legis obnoxiæ. Sed ista in mulieribus etiam uirginibus benedicta ex eo ꝙ quanquam uirgo, non tamen sterilis, sed diuinitus fęcunda, & ideo mater intacta. & sic pa
Eccl. 50 tet ꝙ beatissima uirgo maria quasi luna plena in diebus suis lucet. Sed est notandum ꝙ luna plena non tantum habet pulchritudinem lucis, sed etiam perfectionem figuræ circularis quia tunc tota est rotũda & ideo magis pulchra; qđ etiam beatæ Virgini congruit Et ideo
Ps. 88. in ps. uocatur luna perfecta in æternũ. Hęc est perfectio suę charitatis per quã ad modum figuræ rotundę fuit mobilissima. i. promptissima ad bene operan-
Eccl. 24 dum, capacissima & amplissima ad omnes suscipiendum, Eccl. Transite ad me omnes qui concupiscitis me &c. Item sine carens. i. indeficientissima ad perseuerandum. vnde ibidem, Vsque ad futurum seculum non desinam. & ideo ẽt dicitur perfecta in ęternum. Luna enim quando plena est lucet per totam noctem; sed quando non est plena quandoque lucet in principio noctis. Et significat bene incipientes. & cito deficientes. quandoque in fine noctis & si gnificat bene finientes. Sed beata Maria uelut luna plena fulsit in suo principio, quia in utero sanctificata: in medio, quia filio Dei illustrata & sanctè & innocentèr conuersata: in suo ultimo, quia anima & corpore glorificata: per noctem etiam significatur tribulatio & tentatio. Quidam ergo sancti adiuuant in principio; quidam in medio, quidam in fine. ipsa autem adiuuat semper. Et in principio, dando audatiã: & in medio, conferendo perseuerantiã: & in fine, dando coronam. Hęc est etiã luna quæ noctem. i. peccatorum tenebrositatem lumine suę gratię siue misericordiæ non desinit illustrare. Vnde & ipsa sicut luna vocatur regina cęli, qa de nocte absente sole inter sidera primatum tenet, & tanquam absente rege; idest sole, ut regina regnum gubernat. Similiter quando rex Christus ex aliqua causa faciem suam alicui abscondit, tunc Maria maximè misericordiam suam ostendit & fulget ei luce misericordię quę prius erat in tenebris culpæ. Et sic patet quomodo virgo Can. 4.
beata non solum est electa vt sol: sed etiam pulchra vt luna.

Secundò beata virgo assimilatur lunæ, quia luna est mater roris. Nam vim suę humiditatis aeri inprimit, & aerem subtiliter alterans & immutans, in ipsius superficie rorem gignit: vnde manifestè videmus, quòd æstiuali tempore quanto luna est serenior tanto abundantior ros super gramina se ostendit. Rori autem assimilatur filius Dei incarnatus propter ipsius roris generationem. Nam ros generatur in interstitio medio aeris & temperatè calido & temperatè frigido. Tria autẽ interstitia sunt, cœlum, mundus, infernus, Hæc ergo irroratio, idest filii Dei incarnatio non est facta in supremo interstitio idest in cœlo: quia naturam angelicam non assumpsit, nec infimo scilicet in inferno, quia dæmones non redemit; sed in medio idest in mundo, quia naturæ huma
Ose. 14. næ se vniuit, Ose. Ero quasi ros. Huius roris mater fuit beata maria quia inter eius uirginea uiscera ros iste cœlestis descendens nostræ se carni vniuit. Est enim quoddam genus piscis qui coclea vocatur: qui tempore roris ad litus procedens & ibi se aperiẽs, rorẽ cœlestẽ intra viscera suscipit & se claudẽs

Universidad de Deusto Biblioteca

margaritam gignit. Iſta coclea eſt Beata Virgo Maria, quæ rore cęleſti perfuſa generauit de ſuis viſceribus margaritam precioſam, de qua Matth. Inuenta autem vna precioſa margarita, abijt & vendidit: hæc margarita Chriſtus eſt propter quem debemus omnia vendere, quæ habemus, ſcilicet terrenam ſubſtantiam, voluntatem propriam, & conuerſationem mundanam, & eam emere. Iſtum rorem Deus totum poſuit in vterum Virginis, & inde procedens totum mundum irrigauit. Bern. Rigatus aerem Deus cœleſti rore, totum velluS prius infudit. Redempturus etiam genus humanum, precium contulit in Mariam.

Mat. 13

Ber. ſuper cō.

Tertio, quia Luna eſt miniſtra humoris, nam in augmento Lunæ, humores creſcunt in corpore: creſcunt enim, & humeſcunt in capitibus cerebella in oſsibus medullæ, & breuiter in corporibus omnis humoralis ſubſtantia. Et ſimiliter in eius diminutione omnia diminuuntur. Ob hanc cauſam melius eſt minuere in Lunæ augmento, quàm in eius decremento. Sed ligna pro ædificijs incidere, & arbores inſerere, vel plãtare eſt melius in decremento, quàm in augmento. Cuius ratio eſt, quia cum augmento creſcunt humores: ſi tunc arborem inſereres, vel plantares, humor nimius, qui in planta abundaret, quia a natura bene regi non poſſet, fructus faceret vermiculoſos: ligna etiam tunc inciſa ædificijs non ſunt apta. Quia, propter humiditatem incluſam ad putredinem ſunt parata, à vermibus nihilominus faciliter corrodenda, & deturpanda. Beata autem Virgo humoris miniſtra fuit: quia ſcilicet ſuis filijs triplicem humorem infudit, ſcilicet conceptionis, nutritionis, & deuotionis. Conceptionis adminiſtrauit Spiritui ſancto, nutritionis adminiſtrauit Chriſto: humorem autem gratiæ, & deuotionis cui libet ſuo filio adoptiuo. Siquidem in conceptione Chriſti Beata Virgo Maria ex puriſſimo humore ſanguinis ſui materiam miniſtrauit in conceptione corporis Chriſti. Sed ſanctus ſpiritus ipſum corpus organizauit, & formauit. Vnde Beata Virgo vera mater Chriſti fuit; quia hoc ſolum (ſecundum Philoſophum) pertinet ad rationem matris, vt materiam det conceptui. Vnde Matth. Cum eſſet deſponſata mater Ieſu Maria. Item dedit filio humorem nutrimentalem, ſcilicet quando eum lactauit vbere de cœlo pleno: propter quod dicitur, Beatus uenter, qui te portauit, & ubera, quæ ſuſtixi. Sunt etiam duo vbera quibus lactat beata Virgo filios ſuos adoptiuos, ſcilicet ex vno infundens humorem gratiæ iuſtis, ex alio humorem miſericordiæ peccatoribus. Et ideo ab eccleſia vocatur Maria mater gratiæ, mater miſericordiæ.

Matt. 1.

Luc. 11.

Quarto, quia Luna eſt dominatrix maris. Nam ſicut adamas trahit ferrum poſt ſe: ſic Luna mouit, & trahit poſt ſe Occeanum. Vnde in ſuo ortu intumeſcit mare, & creſcit ex parte orientali: & decreſcit ex parte occidentali: & econtra quando eſt in occaſu: ſecundùm autem quòd Luna plus, vel minus proficit in lumine: ita plus, vel minus ſe extendit, vel retrahit ipſum mare. Et ſicut dicit Maurus. Occeanus incremento lunæ retinet modum iſtum. Primo enim die creſcentis Lunæ fit copioſior ſolito, & abundat in ſummo: ſed ſecundo minuitur: & ſic creſcit vſque ad diem ſeptimum. Deinde iterum creſcit per ſeptem dies. Ita quòd in decimaquarta die iterum eſt plenus in ſummo. Vũ in nouilunio mare eſt ſummè plenum, & in plenilunio. Mare autem moraliter accipitur tribus modis. Nam vno modo dicitur mare, huius vitæ amaritudo: & ſuper illud mare Beata Virgo habet virtutem, ſcilicet, quia eius pietas oſtenditur ſuper illos, qui ſunt in tribulationis amaritudine poſiti. Nam venti, & mare obediunt ei. Venti ſunt aduerſitates exteriores: mare ſunt interiores amaritudines, vel venti ſunt violentię tentationum: mare perturbatio tribulationum.

Maurus in Cic. lib.

Matt. 8.

Secundo modo, mare vocatur peccatorum inquietudo. Iſa. Impij quaſi mare feruens, quòd quieſcere non poteſt: ſed quando iſta luna oritur peccatoribus, eos luce ſuæ miſericordię illuſtrãdo, tunc creſcit ex parte Orientis, & decreſcit ex parte Occidentis: quia ſcilicet eius auxilio oritur, & creſcit in ipſis peccatoribus luæ gratiæ, & aqua miſericordiæ: & deficit caſus culpæ. Sed econtra, ſi iſta luna occideret peccatoribus, ſcilicet vt eis per ſuam gratiam nõ adeſſet, tunc creſceret ex parte occidentis, & deficeret ex parte Orientis, ideſt, deficeret lux gratię, & creſceret caſus culpæ.

Iſa. 57.

Tertio vocatur mare, mundi viciſſitudo, ſiue mutabilitas. Sicut autẽ oſtenſum eſt, mare virtute lunæ habet quadruplicem mutabilitatem. Vna eſt repletionis, & illa eſt in nouilunio. Secunda diminutionis, & illa eſt vſque ad ſeptimum Lunæ, Tertia augmentationis per alios ſeptem dies, ſiue ſex. Quarta iteratæ repletionis: & hæc in plenilunio. Similiter virtute, & auxilio beatæ Virginis peccatores in mundo exiſtentes replentur aqua pęnitentiæ, & decreſcit in eis mare culpæ, & augetur profectus gratiæ, & tandem peruenitur ad plenitudinem gloriæ.

Quinto, quia Luna eſt menſura temporis: quia ſecundum motum Lunę accipiuntur anni lunares, qui apud Iudęos obſeruabantur: vnde Eccleſiaſtic. Luna in omnibus in tempore ſuo, oſtenſio temporis, & ſignum aui. Et continet annus lunaris ccclviij. dies: vnde patet, quòd annos ſolaris ſuperat lunarem in xj. diebus, vnde Hebrei, & Arabes annum ſeruant minorem, quàm ſit noſter xj. diebus præter quadrantem vnius dei.

Ecc. 43.

Item ſecundùm lunam diſtinguuntur menſes lunares; vnde menſis dicitur a menſe, quod eſt luna, eo, quòd Hebræi ex curſu lunæ menſes vocabant. Et accipitur menſis lunaris apud Iudęos, & Arabes ſecundum curſum lunæ in toto Zodiaco, donec ſolem attingat: quod facit in xxix. diebus cum dimidio, vt Aſtrologi dicunt. Dies autem lunares ſecundum Arabes incipiunt de ſero ab occaſu Solis, eo, quòd ortus Lunæ fit tẽpore occaſus Solis: & ſic (ſecundũ eos) nox præcedit diem. Sed Græci, & Romani, & aliæ gentes, quæ non vtuntur in menſibus ſuis viſione nouę lunę, computant diem ab ortu Solis cum nocte vſque ad ortum ſequentis diei: & ſic (ſecundum eos) dies præcedit noctem vt dicit Alfraganus. Patet ergo, quòd Luna habet dies, menſes, & annos: ſed tamen mẽſes, & annos habet breuiores. Quia ſcilicet Beata Virgo habet plenitudinem gratiarum, & virtutum, & donorum, ſicut & Chriſtus, qui Soli aſsimilatur: tamen in minori gradu, licet exceſſerit omnes alios Sanctos. Eccleſiaſt.

Alfrag. diſter. 1

Eccl. 33

Quare dies diem ſuperat, & annus annum.

Sexto, Beata Virgo aſsimilatur Lunæ: quia Luna eſt æmulatrix Solis. Nam aliquando ipſi Soli eſt ante: aliquando ſuper, aliquando ſubter. Vnde luna aut eſt cum Sole in coniunctione quando aſcendit: aut a latere, vt quando a ſole recedit, vel quando ad Solem reuertitur: aut in plena oppoſitione, quando ſcilicet totaliter ſoli opponitur. Sic beata virgo ante Chriſtum; qui etiam eſt Sol iuſtitiæ: fuit quantum ad ætatem carnis, ſicut mater ante filium: & hoc quantum ad humanitatem; quia quantum ad diuinitatem Chriſtus fuit ante eam ſecundùm illud, Poſt me venturus eſt: qui ante me factus eſt.

Io. 1.

Item fuit poſt Chriſtum quantum ad mortem: quia Chriſtus ante eam mortuus fuit. Nam (vt quidam dicunt) ſuperuixit filio vndecim annis. Erat enim vt dicunt quando Chriſtum concepit decem, & quatuor annorum, & manſit cum eo annis. xxxiij. & poſt mortem Chriſti ſuperuixit vndecim annis, & ſecundum hoc quando obijt erat annorum quinquaginta octo.

Item ipſa fuit ſuper Chriſtũ materna auctoritate, cui Chriſtus in pueritia humiliter ſe ſubiecit, & reuerenter obediuit, (ſecundum illud Luc.) Deſcendit cum eis, & venit Nazareth, ſcilicet cum Virgine, & Ioſeph: & erat ſubditus illis.

Luc. 2.

Item ipſa fuit ſub Chriſto non ſolum dignitate: ſed etiam ſitus localitate cũ eſſet in cruce ſuſpenſus. Tunc enim ipſa ſtetit inferius ſub eo iuxta crucem. Ioan. Sed notandum, quòd quando Luna eſt ſub Sole ita, quòd recta diametro inter nos, & Solem ſit interpoſita, ſolet eſſe Eclipſis, id eſt, defectus ſolis cõcauſatiuè. Et hoc fuit in paſsione Chriſti, quia Beata Mater ſub ipſo mærens ſtetit: & tunc ipſa Eclipſis ſolis, id eſt, mortis Chriſti pro tanto cauſatiua fuit, inquantum naturam qua pati, & mori poſſet, ex ipſa Chriſtus aſſumpſit. Sed notandum, quòd Eclypſis Solis accidere non poteſt ſecundum naturam, niſi in coniunctione Solis, & Lunę, quando de nouo accenditur; & dum ipſa coniunctio in linea Eclyptica celebratur; & hoc eſt ſemper quando Sol eſt in capite Draconis, & Luna in cauda, vel econtrario.

Io. 19.

Albu. libr. de mo. pla. uerso. Vnde dicit Albumasar. Si luna inter nos & solem obuiat, defectum ramorum nobis facit in capite uel cauda draconis. Quid autem sit caput & cauda draconis, dicetur in capitulo lxij. Et siniliter beata virgo dupliciter ipsum solem Christum quodammodo obscurauit. Primo quando ipsum concepit, & carne uestiuit: tunc en m mino ratus est paulo minus ab angelis: quia exinaniuit seipsum, formam serui acci-
Phil. 2. piēs. Vnde hoc fuit quasi in capite draconis, idest in muliere uel humana carne, quæ fuit caput idest principium peccati.

Item in cauda, idest in morte Christi vbi fuit quodāmodo finis peccati: vbi draco infernalis suum dominium perdidit & terminauit.

Nota etiam, ꝙ quando luna est sub sole, quamuis lumē perdat ex parte terræ: non tamen perdit ex parte cœli: vnde quādo luna ipsi soli coniungitur, nihil omnino luminis ad terram dirigitur. Sed tamen ex parte cœli in plena illuminatione permanet & insistit. Et ita similiter beata uirgo, quanuis in passione uideretur ex parte corporis eclypsata & obscurata per tristitiæ immensibilitatem: tamen ex parte animæ semper fulgorem tenuit per fidei firmitatem. Vnde licet alia luminaria mū di. s. Apostoli fuerunt eclypsata tunc fidem perdendo, ipsa tamen semper luxit, fidei lumen seruando.

Item ista nostra luna tūc fuit in coniunctione cum sole, quando innixa super dilectū suum ad cœlū assumpta fuit.

Itē Christi solis a latere steterit: quia in cœlo iuxta thronum filii locatus est
3. Reg. 2. thronus matris sicut legitur in figura de matre Salomonis. Fuit autem opposita soli in annunciatione, quia tūc quāto sol. i. Deus uel angelus annuncians
Luc. 1. plus ipsam commendabat & magnificabat dicens, Aue gratia plena, tanto ipsa econuerso se humiliauit dicens, Ecce ancilla. Vnde quia humilitatem Deus ancillę suæ respexit: ideo eam suo lumine repleuit, sicut luna impletur lumine, quando est soli opposita.

Septimo, beata uirgo assimilatur lunæ, quia luna est immutatrix aeris & me
Hippo. in prō bost. diante aere maxime immutat corpora humana: unde Hipp. de luna loquēs ait. Est quo[illegible] [illegible] sidus in quo oportet medicum prouidere, cuius prouidentia est mirabilis & stupenda. & Galenus dicit, Rem certam quę non fallit intendat medicus, quam docuerunt astrologi Aegyptiorum quòd per cōiunctionem corporis lunaris cum stellis fortuitis fiunt ægritudines terminabiles ad bonum. Cum contrarijs verò contrariæ, scilicet ad malum. & ideo cautus & perfectus medicus (secundùm doctrinam Hippocratis) aspicere debet primam lunam & quando est plena lumine: quia tunc crescunt humores in omnibus, vt dictum est. Quando ergo in febres aliquis cadit, multum necesse est videre vtrum luna tunc exeat de coniunctione. Tunc enim crescit infirmitas quousque veniat ad oppositionis gradum, scilicet in plenilunio; & tunc si fuerit cum malo planeta aut in malo signo, & aspexerit dominum domus mortis, quæ est signum occultum, scilicet scorpionis, vel si aspexerit mortem quæ dr̄ domus signi scorpionis, tunc de morte timendū est. Si verò fuerit cū bono planeta & ī bona domo siue signo & aspexerit dominum domus vitæ, s. Mercurium & Venerem quæ est domus Arietis siue primi signi, tunc de vita sperandum est; & sic de aliis vt patet in libro Hippocratis quem dicitur composuisse de virijs infirmitatis secūdùm lunam. Sicut ergo luna habet dominiū super infirmitates corporales; sic etiam domina nostra habet dominium super morbos tam corporales, quàm spirituales; vt faciat eos esse ad vitam vel ad mortem secundùm hominum merita & deuotionem ad ipsam. Nam eam reuerentes, vitali aspectu aspicit & curat. Ipsam verò blasphemantes vel cōtemnentes (nisi per pœnitentiam redeant) mortali aspectu aspicit & necat.

Galenus in comde diecret.

Item beata virgo vocatur ab ecclesiā stella maris, ex eo, quòd illa cœlestis quæ dicitur stella maris est primo quo ad situm altissima. Similiter virgo beata altissima est per gloriæ dignitatem, scilicet super omnes choros sanctorum & angelorum iuxta filium in gloria sublimata. Eccles. Ego in altissimis habito. Eccl. 24

Item illa stella est quo ad motum velocissima. Licet enim stella maris quæ vulgo dicitur Tramontana, à loco suo moueri non videatur; tamen in sphæra sua

suæ circulo circulariter circumuoluitur; sed quia circulum habet breuissimū quasi non moueri videtur. Sic beata virgo Maria quānis in statu gratiæ immobiliter permanserit & ab ipso per motū alicuius criminis nunquam recesserit: motu tamen dilectionis diuinæ velocis-
Ber. simè cucurrit. Dicit n. Bernardus, ꝙ qui amatur vehementius, currit velocius & peruenit citius. Ipsa præ omnibus sanctis plenius & feruentius dilexit. Vnde ipsa dicitur mater pulchræ dilectionis. Fuit autē amor suus per modum circulationis: quia motus circularis est ab eodē in idem: quia ipsa Deū sic diligebat, ꝙ omnia alia nō nisi propter ipsum amabat: & sic ois amor eius a Deo inci-
Eccl. 24 piebat, & in Deū redibat: Eccl. Girum cęli i. cęlestis amoris circumiui sola. Et dicit sola, qa nullus sancti amor fuit ita in Deū totaliter directus sicut beatæ uirginis. Vnde & breuissimū circulū habebat, quia post contemplationē, oi quæ occurrebant statim referebat in Deum.

Aug. In quo l. dā scr. Ideo dicit Aug. de ipsa. Vnū scimus pro certo, ꝙ omnis Mariæ vita & actio intēta fuit semp in dño. Itē huiusmodi stella quo ad aspectū nostrum est minima quamuis in se sit valde magna. Similiter beata virgo exterius exhibuit se minimā p humilitatē, quānis esset valde ma-
Luc. 1. gna p sanctitatē: vnde dixit, Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce n. ex hoc beatā me dicent omnes generationes. Itē stella illa est quo ad effectū vtilissima, propterea ꝙ ipsa est nauigantiū directiua, & ideo uocatur stella maris. Nā pp situs sui immobilitatē homines ad ipsam aspicientes maximè certificatę sic beata Virgo nauigātes per maremū dirigit: quibus. s. lucē suæ misericordiæ nunquam suberahit vel abscondit: vnde illa stella vocatur polus, quia semp nobis pollet, & nūquā occidit: sed semper super nos existit: vnde polus a pollendo est dictus, quia continuè mundo pollet.

Item ista stella est ratione sui situs medij totius cœli ostensiua. Medium autem cœli est filius Dei, qui mediator est Dei & hominum: hunc nobis ista stella ostendit, quia eum nobis uisibilem genuit. Ad hanc etiam stellam astrologi potissimè recurrunt, quia per ejus situm discernuntur termini & situs aliorum syderum & cœlestium circulorum. Sic sancti qui sunt veri astrologi, cœlestia contemplantes, potissimè ad eam recurrunt & attendunt: quia situs syderum, idest mansiones beatorum quas habent in cœlo, & termini cœlestium circulorum, idest perfectiones angelorum per ipsam discernuntur tanquam per ipsorum omnium dominam & reginam, & per ipsam etiā tanquam per cęli portam omnes qui saluantur, illuc introducuntur.

Item illa stella per gyrum arcturi sibi ppinqui ab aliis stellis est distincta: a cuius vicinitate polus articus est vocata (vt dicit Beda) Arcturus enim est septem stellarum cursus quæ istam stellā circueunt facientes ei quasi circulum & coronam, Quia. s. beata virgo omnium sanctorū coronis qui ad septem gradus pertinent, coronatur & decoratur. Nam primus gradus est angelorum, secundus est patriarcharum, tertius est prophetarum, quartus apostolorum, quintus martyrum, sextus cōfessorum, septimus virginum. Notandum etiam quòd ista stella siue polus est axis cœli ex vna parte receptiua siue terminatiua: Axis. n. vocatur linea quædam imaginata quæ ab illo polo antartico vsque ad istum polū articum recto diametro sicut linea a pūcto vsque ad punctum esset tracta. Axis ergo iste fuit dolor passionis Christi qui ab vno polo, scilicet a filio cruci affixo vsque ad alium, scilicet vsque ad cor ipsius matris immobile a fide & gratia, pertransijt sicut ei Simeon prædixerat, Luc. Tuam ipsius animam pertransibit gladius; idest. dolor passionis Christi. Luc. 2.

Itē beata Maria assimilatur luci propter vij.

Primò quia lux tenebras pellit, Ioa. Lux in tenebris lucet, s. tenebras expellendo, Dama. sc. Aufer lucem, & omnia in tenebris, omnia incognita remanebant. Sic beata virgo dum verum lumen mundo effudit, cecitatis & infidelitatis tenebras effugauit. Vnde Maria interpretatur Illuminatrix, Ipsa etiā est illa lux de qua dicitur. Lux auroræ oriente Sole mane absque nubibus rutilat. Ipsa nanque peccatores purgat a 2. Reg. 23. tenebris peccatorum lumine gratiæ suę. Et ideo dicitur lux auroræ, quia expellit tenebras culpæ, & introducit lucem gratiæ. Ipsa frigidos accen-

Ioa. 2. Dama.

dit calore charitatis suæ; & ideo assimilatur luci Solis Orientis, quia lux Solis calefacit. Item ipsa æstum concupiscentiæ refrigerat, & a nubibus carnalium passionũ animas serenat. Et ideo assimilatur luci matutinæ, quæ est cum refrigerio, & luci etiam serenæ, scilicet quæ est absque nubibus.

Secundo lux mœrores dissoluit. Et hoc est inquantum habet aspectum lætificatiuum: dulce enim est lumen, & delectabile oculis videre solem, vt dicitur Ecclesiast. Hoc autem competit Beatæ Virgini, quæ scilicet est mœrentium consolatrix. Nam spirituales consolationes, & gaudia deuotis sibi mentibus frequenter infundit: Hester. Noua lux oriri visa est, gaudium, & honor, & tripudium. Est enim gaudiosa incipientibus, quibus spirituales cõsolationes impendit: honorabilis proficientibus, quos ab omnibus impugnationibus protegit: tripudiosa est peruenientibus, quos in cęleste gaudium introducit.

Eccl. 11

Hest. 8.

Tertio, quia lux insidias prodit. Nã latebras illustrat, & patefacit in quibus insidiæ absconduntur. Sic Beata Virgo insidias diaboli deuotis suis patefacit ne ab ipsis decipiantur. Et ideo diabolus istam lucem multum timet, Ioann. Non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

Ioan. 3.

Quarto, quia lux securitatem parit; vnde homines, qui de nocte paueſcunt, in die securi vadunt; & hoc est, quia non timent offendiculum. Ioan. Qui ambulat in die, non offendit: quia lucem huius mundi videt. Non enim timent, qui in die vadunt, aut pedis offendiculum aut hostis latentis incursum, vel fantasmatis terrentis aspectum. Sic qui Beatam Mariam sequuntur, & ei per deuotionem adhęrent, illuminantur, & proteguntur ab ea, vt neque peccando cadant, nec eos dæmones fallant, nec ipsos fantasmata terreant. Roma. Induamur arma lucis sic, vt in die honeste ambulemus. Arma lucis, sunt exempla beatę Virginis, quæ quicunque indutus fuerit, eam scilicet sequendo, tutus erit ab omnibus prædictis.

Ioan. 11

Rom. 13

Quinto, quia lux visum pascit, & hoc propter suam pulchritudinem, in cuius aspectu anima delectatur. Prouerb. Lux oculorum lætificat animam; sic spiritualis pulchritudo Beatę Virginis considerata visum animæ lætificat, & pascit, Ecclesiast. Pulchritudine enim decoris eius admirabitur oculus. Siquidem candor eius admirabilis fuit tam in interiori puritate, quàm in exteriori virginitate. Sap. Candor est lucis æternæ, scilicet quantum ad puritatem mentis: & speculum sine macula, quantum ad honestatem carnis. In hoc speculo quilibet poterat securè respicere: quia tanta erat lux honestatis, quæ emicabat in facie Virginis, quòd (vt dicit Hieronimus) quicunque respiciebat in faciem Virginis huius, omnis turpis tentatio extinguebatur in eo. Iob. Lux vultus mei non cadebat in terram.

Pro. 15.

Eccl. 43

Sap. 7.

Hier.

Iob. 29

Sexto, quia lux cęlestium corporum virtutes ad nos vehit, vnde (secundùm Auicennam) lux est vehiculum virtutum cęlestium, quia scilicet cęlestia luminaria mediante luce agunt, & mouẽt ista inferiora. Sed sciendum secundùm quosdam, quòd lux habet causare effectus naturales, inquãtum motus sibi adiungitur; non quòd in motu sit virtus causatiua principaliter effectuum naturalium, sicut est in luce; sed quia per motum determinatur virtus Solis, inquantum corpus agit in corpus per contactum, & concretionem aeris moti. Et ideo cessante motu, quod erit in fine mundi, lux non causabit effectus naturales; sed solum intentionales dando esse coloribus, & se diffundendo in medio absque eo, quòd causet aliquem effectum naturalem. Habet enim corpus cęleste inquantum corpus, quod agat p motum: hoc enim est proprium corporis, vt motum moueat. Et ex hac parte habet, vt moueat ad transmutationem naturæ. Sed hoc per lucem habet vlterius, quòd solum causet esse spirituale inquantum attingit ad ordinem substantiarum separatarum, & participat aliquid de modo ipsarum: vnde si motus auferatur, lux habebit solum se multiplicare in medio, & causare effectus spirituales in corporibus, & ex parte hac habet lux aliquam similitudinem cum forma intentionali; maximè cum fiat in medio, & tollatur ad præsentiam & absentiam luminaris, propter quod non habet esse fixum, & ratum sicut forma naturalis; vnde ratione debilis esse quod lux habet in medio, & ratione effectus intentionalis quem solùm causabit

Auic.

causabit motu cessante, posset forte aliquo modo tolerari dictum eorũ, qui dicũt, quòd lux habet in medio esse intentionale. Sicut ergo mediante lucę deuenit ad inferiora virtus cęli, ita mediante Virgine deuenit ad nos virtus Dei: idest filius Dei, de quo dixit angelus Virgini: Virtus Altissimi obumbrabit tibi: sed hoc factum non est nisi addito motu fidei, scilicet per Virginis consensum dicentis, Ecce ancilla Domini &c. Mediante etiam ista luce cœlestis gratia nobis infunditur, & deueniunt ad nos diuinę miserationes. Vnde Eccle. Miserere nostri Deus omniũ, & ostende nobis lucem miserationum tuarum.

Ec. 1. 26

Septimo, quia lux diuersas res gignit. Dicit enim Dyonisius, quòd lux omnibus corporibus generationẽ confert. Sic Beata Virgo genuit illum, qui multos filios adduxit secum in gloriã, quos non contemnit vocare fratres, vt dicit Apostolus Hebr. 2. Omnes autem, qui Christi fratres sunt, possunt dici filij spirituales Beatę Virginis, quæ mater Christi est naturalis. Vnde ipsa dicit, A generationibus meis implemini. Et ideo omnes Christiani sunt filij huius lucis, Ioan. Credite in lucem, vt filij lucis sit.

Dio. 4. c. de divino.

Heb. 2.

Eccl. 24

Ioan. 12

Item Maria Mater Domini assimilatur auroræ, propter quatuor.

Primo, quia est noctis ac diei mediatiua; est enim terminus noctis, & initiũ diei. & ideo aliquid habet de obscuritate, & aliquid de claritate. Et talis fuit Beata Virgo in vtero matris: quia enim in ipsa terminari debebat nox culpę, & initiari dies gratiæ, secundùm illud Rom. Nox præcessit, dies autem appropinquabit. Ideo ipsa tanquàm vera aurora in ipso suo principio aliquid tenuit de nocte culpę: quia fuit in originali peccato concepta. & aliquid de die gratiæ: quia fuit in vtero sanctificata, & per gratiam sanctificationis ab ipso peccato purgata. Vnde Iob. dicitur de die originalis peccati, qui incepit quando aperti sunt oculi Adam & Euę. Obtenebrentur stellæ caligine eius, expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ. Stellæ enim i. sancti illo die sunt obtenebrati, quia fuerunt cum originali peccato concepti, & cum originali nati. Sed ista dies culpæ non vidit lucem, id est, Christum; quia nec in suo conceptu, nec in ortu originale habuit peccatum: ideo dicit expectet lucem, & non videat. Auroram autem, id est, Beatam Virginem non vidit, scilicet quantum ad ortum, quia non est nata cum originali, licet viderit quantum ad conceptum. Et ideo signanter dixit nec ortum surgentis auroræ.

Ro. 13.

Iob. 3.

Secundo, quia aurora est latronũ expulsiua. Nam latrones, qui de nocte in tenebris eunt, aurora, id est, adueniente die fugiunt, & se abscondunt, Iob. Si subito apparuerit aurora arbitrantur vmbram mortis. Ita dęmones tãquàm insani, & exteriti fugiunt, cùm nostram auroram, id est, Virginem gloriosam in corde alicuius per deuotionem fulgere cognoscunt.

Iob. 24

Tertio, quia aurora est roris infusiua: vnde dicitur aurora quasi aura rorans. Ita Beata Virgo Maria diuinę gratię rorem nobis abundanter infundit. Quod significatum est in luꝛta Iacob cum angelo. Nam cum ei dixisset angelus Dimitte me, quia aurora est: Respõdit, Non te dimittam, nisi benedixeris mihi. & postea sequitur: quia benedixit ei in eodem loco. Hæc enim est benedictio de qua dicitur: In rore cœli desuper erit benedictio tua. Et hic est ros supernæ gratiæ, quem nobis hæc aurora infundit. Et istę ros aurorę est decoratiuus, & refrigeratiuus, & dulcoratiuus. Decoratiuus, quia dicitur, quòd conchæ marinę (vt supra tactum est) in aurora se aperiunt, & rorem suscipientes Margaritas concipiunt, quę scilicet in ornamentis ponuntur. Et sic animę deuotæ, dum se isti auroræ, idest Beatæ Virgini per affectum deuotionis aperiunt, rorem gratię supernæ suscipiunt, per quam Margaritas candidas, idest, affectiones purissimas concipiunt, quæ sunt animę ornamenta. Et ideo isti auroræ dicitur: Ros lucis ros tuus, idest affectiones tu generas lucidas, & mũdas.

Gen. 32

Gen. 26

Item iste ros auroræ est dulcoratiuus. Exod. dicitur, quòd in aurora colligebatur manna: manna quidem est internæ dulcedinis gratia, quam his, qui tribulato sunt corde, infundit hęc aurora.

Exo. 16.

Item iste ros est refrigeratiuus scilicet ardoris feruentis concupiscentię, secundùm illud Ecclesiast. Ros obuians ardori

Eccl. 43

ardori venienti humilem efficit eum: & ideo aurora est caloris temperatiua.

Quarto, quia aurora est lucis à sole impetratiua. Vnde dicitur: Lux auroræ oriente sole mane absque nubibus rutilat. Sic ista aurora scilicet virgo beata impetrat lumen diuinę cognitionis & inspirationis. Nota quòd ista lux auroræ quæ est mane oriente sole, multa bona operatur. Est enim infirmorum confortatiua: auium lætificatiua, florum de nocte clausorum apertiua, herbarum de nocte depressarum erectiua. Quæ omnia hæc iam prædicta facit in nobis beata virgo Maria. Est enim ipsa aurora quæ debiles confortat: si quidem infirmi confortantur in aurora, ex eo quòd sanguis in aurora dominatur & ideo somnus dulcior est in aurora. 2. Reg. 23.

Item quia tunc virtutes animales corroborantur. Vnde secundum medicos, melius se habent infirmi: & ideo dicitur aurora quasi aurea hora, idest optima. Ita similiter per beatam virginem infirmi spiritualiter recipiunt sanitatem: vires animæ recipiunt vigorem, sanguis dulcedinis & deuotionis recipit augmentationem.

Item in aurora aues lętificantur: & ideo ad cantandum excitantur: vnde dicitur aurora quasi auium hora, quia scilicet beata virgo est quæ deuotos excitat ad Dei laudem. Ipsa enim est quæ flores clausos, idest mentes hominum aperit ad bene operandum, vt odorem boni exempli vndique circumfundant. Ipsa etiam est quæ depressos per merorem erigit per spem & consolationem.

Item beata Maria assimilatur nubi propter septem.

Primo, quia nubes est omnium impressionum cælestium de facili susceptiua. Quia scilicet domina nostra receptaculum fuit omnium cælestium gratiarum. Nam cęteris sanctis per partes; Mariæ autem totam se infudit gratię plenitudo, sicut Hieronimus dicit: vnde angelus dicit ei: Aue gratia plena: & ideo præceteris sanctis extitit gloriosa. Exodi. Gloria domini apparuit in nube. Hiero. Luc. 1. Exo. 16

Secundo, quia nubes est sua leuitate sursum ascensiua: quia scilicet virgo beata contemnens terrena, semper erat ad cęlestia eleuata. Isa. Ascendet dominus super nubem leuem, idest virginem à terreno amore alleuiatam & cęlesti calore subtilitatis & ingredietur Aegyptum idest mundum. Isa. 19.

Tertio, quia nubes est solaris radij incorporatiua. sed tamen radius qui in ipsa nube incorporatur ipsam penetrans non eam scindit, nec ipsa nubes diuiditur. Ita ipsa domina nostra filium Dei in se recepit & carne vestiuit & sine sui corruptione etiam mundo peperit. Ezech. Solem nube tegam. Act. Nubes suscepit eum. Ezech. 32. Acto. 1.

Quarto, quia est caloris mitigatiua & vmbratiua, quia scilicet virgo Maria est omnium malorum nostrorum mitigatiua. Psal. Expandit nubem in protectionem eorum. Mat. Nubes lucida obumbrauit eos. Ps. 104. mat. 18.

Quinto, quia nubes est laborantium recreatiua, & siti ęstuantium refrigeratiua, quia scilicet domina nostra est omnis nostri laboris consolatiua & refrigeratiua Ecclesi. Speciosa misericordia domini in tempore tribulationis quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis; ipsa enim est regina misericordię. Eccl. 35

Sexto, quia nubes resoluta in pluuiã est terræ fęcundatiua ac seminum nutritiua, impinguatiua, augmentatiua, & multiplicatiua, quia scilicet domina nostra per impetrationem gratię terram animę nostrę fecundat, bonas affectiones in nobis nutrit & impinguat, & opera nostra augmentat & multiplicat. Ysa. Nubes roris in die messis. Nam ipsa in fundendo diuinę gratię rorem, facit nos multiplicare bonorum operum messem.

Septimo, quia nubes est amaritudinis in dulcedinem mutatiua. Nam ex marinis aquis generata in altum tamen sublimata & contra solem suspensam solis beneficio amaritudine deposita sit in dulcedinem tota conuersa. ita etiam domina nostra licèt amara (vt dictum est) fuerit in originali peccato generata; tamen à Spiritusancto sanctificata, & à sole iustitiæ grauidata, facta est prædulcissima & mater pia. Reg. Ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari &c. Et dicitur beata virgo nubecula parua, quantitat. 3. Reg. 18.

non fatigamini animis vestris deficiẽtes. Gregorius. Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeò durũ quod non æquo animo toleretur. Gre. in quadã epi.

Secundus modus est per contemplationis eleuationem. Et hæc est caloris solaris in sublime subleuatio & impinguatio. Nam calor solis idest feruor diuini amoris id quod subtilius est hominis, scilicet mentem eleuat ad contemplandum cœlestia, & tunc anima pinguescit aereo humore, scilicet spirituali deuotione quæ ei omnem tribulationem dulcorat. Vnde habetur Exo. quòd dum incalesceret sol liquefaciebat mãna, est enim vt calor solis feruor diuini amoris qui mannam liquefacit dum mentem afflictam in deuotionis dulcedinem resoluit. Tertius modus est per vrentem contritionem, & hæc est terrestris vaporis adustio, quia. s. feruens cõtritio adurit & consumit omnem terrenũ affectum & aqua tribulationis quę erat peccati insipida, fit homini compunctio sapida: non quidem sapore dulci sed salso. Est enim tribulatio homini compũcto ex vna parte sapida. i. grata, s. vt a peccato purgetur; sed est ei salsa ratione causæ, quia scilicet displicet ei commisisse vnde patiatur. Vnde hoc est mare deserti. i. pęnitentiæ, quod est mare salsissimum, vt dicitur Iosue. Exo. 16. Io. 12.

Tres cineris similitudines nos mortis memoriam frequenter retinere hic ostendunt. Cap. L.

MOrtis memoria repræsentatur in cinere triplici ratione. Primo qa cinis terrã fęcundat. Ita memoria mortis ad bene operandum solicitat. Greg. Valde se solicitat in bono opere qui cogitat de extremo vitæ. Gre. in hem.

Secundo, quia ignis per cinerem conseruatur & maximè si cinis est calidus; quia si frigidus, ignem extinguit. Ita memoria mortis feruẽter impressa gratiam spiritussancti conseruat; sunt tamen qui frigidam memoriã habent, vt illi qui aiam cum corpore morituram credũt. talis memoria potius extinguit gratiam quàm conseruet.

Tertio, quia cinis maculas lauat, & similiter memoria mortis abluit omniũ peccatorum maculas, Eccl. Memorare nouissima tua & in æternum non peccabis. Lauat enim maculas luxuriæ, si quis consideret quale futurum est quod diligit. Greg. Nihil sic ad domandum carnis desideria valet, quàm q̃ vnusquisque hoc quod diligit quale sit mortuũ penset. Item lauat peccatum superbiæ si consideret q̃ ipse est moriturus qui se eleuat, Eccl. Quid superbis terra & cinis? lauat peccatum auaritiæ, si consideret quid finaliter de mũdo portat, Iob. Saccum meum consui super cutẽ meam, & operui cinere carnem meam. Eccl. 8. Greg. Il mor. Ecc. 10. Iob. 18

Mundus deserto mari, comparatur & in Ilar aeris obscurati declaratur. Cap. LI.

MVndus est locus obscurus, quia obscuratur ad modum aeris fumo nãtis, puluere cupiditatis; & nebula carnalitatis. 1o. Omne quod est in mundo, cõcupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Itẽ aer (vt dicit Isido.) vehementius concitatus uentos, tonitrua & corruscationes efficit; cõtractus nubila gignit, condensatus pluuias facit, congelatus niues & grãdines introducit. Sed rarefactus serenitatem adducit. Mundus autẽ aliquando concitatur per superbiam, & tunc generat ventos persecutionũ, tonitrua comminationum, & corruscationes siue fulgura percussionum. Aliquando vero contrahitur per auaritiam, & tunc obnubilatur & obscuratur, quia (sicut dicit Gre.) Tenebra animę, est diuitiarum cupido. Aliquando vero condensatur & impinguatur per gulam: & tunc pluuias facit, idest fluxum luxurię: proxima enim sibi sunt (vt dicit Greg.) venter & genitalia. Aliquando vero congelatur per accidiam; & tunc si faciat opera quę videantur alba, idest pura vel bona, sunt tamen frigida & cito destructibilia. Quandoque vero rarescit idest subtiliatur per pęnitentiam, & tunc serenatur per gratiam. 1. Io. 2. Isid. li. eth. Greg.

Item mundus assimilatur mari. Primo, quia mare est multorum periculorum contẽtiuũ: Est enim mare periculosum. Primo propter motum. Mat. Motus magnus factus est in mari, propter quẽ motũ mare est tempestuosum, procellosum & tumultuosum. Et ita mare mũdi est tẽpestuosum ex cõtrouersia, procellosũ ex iisfortuniis, tumultuosũ ex iniquitatibus Mat. 8.

Universidad de Deusto Biblioteca

2. Cor. 11. tibus & vitijs. Cor. Periculis in mari: se
cundò propter ventum est in mari im-
Dan. 4. pulsio contrariorum ventorum. Dan.
quatuor venti pugnabant in mari: nam
vt vetus auster est præsens prosperitas,
vt aquilo aduersitas. orientalis inspira-
tio gratię: occiden talis suggestio ma-
licię. Tertio est periculosum propter
defectum tam scilicet nauis quàm nau-
tę, idest gubernantis. Nauis enim siue li
gnum cum quo habemus transire hoc
mare, est hoc corpus quod est vas fragi
le propter passibilitatem: graue pro-
pter peccati onerositatem, & multis fo
raminib⁹ penetrabile propter sensuum
susceptibilitatem. Sunt enim sensus vt
foramina quędam per quę multa mala
ingrediuntur. Item est frequenter defe-
ctus nautę periti, idest rationis pruden-
ter regentis. Omnia hęc pericula sen-
tiunt homines periti in mari huius mũ
Ecc. 44. di: Eccl. Qui nauigant mare, narrant pe-
ricula eius.

Secundò, mare est animãtium & mul-
tiplicium monstrorum productuum.
Rab. Vnde (secundum Rabanum) plura mõ
Ps. 103. stra producit mare quàm terra. Psalm.
Hoc mare magnum est, spaciosum mani
bus: illic reptilia quorum non est nu-
merus. Ita in mari mundi sunt animan-
tia diuersa & monstruosa multa, non tã
tum corporaliter, sed et spiritualiter.
Sunt enim mũdo in homines animales,
idest sensuales ad modum piscium, secũ
Eccl. 1. dem illud. Facies hominis sicut pisces
maris: & dicuntur animales idest sensua
les, non sapiẽtes illa quę Dei sunt: quia
animalis homo nõ percipit ea quę sunt
1. Cor. 2 spiritus Dei. Item sunt monstruosi ve-
lut illę belue de quibus habetur Dan. q̃
Dan. 4. surgebant de mari. Nam prima quę erat
similis leoni, signat superbiam vitę. Se-
cunda quę erat similis vrso, signat vo-
luptatem carnalis concupiscentię. Ter-
tia quę erat similis pardo, signat cupi-
ditatem auaritię. Quarta quę habebat
dentes ferreos terribiles, signat crudeli
tatem malitię.

Tertio, quia mare est nubium & ne
bulę & ventorum generatiuum. Et simi
liter etiam mundus generat nebulas er
rorum, nubes vitiorum, ventos persecu
tionum siue tentationum propter quas
Mat. 5. pręcipitãtur & suffocantur multi. Mat.
Grex pręcipitatus est in mare, & fuit
grex porcorum, idest hominum carna-
liter viuentium.

Quarto, quia mare est lunę imita-
tiuum. Dicit enim philosophus, quòd
mare imitatur naturam lunę. Nam sicut Aristot.
adamantem sequitur ferrũ, sic mare se- de pro
quitur Lunę cursum, vnde semper est ma ele.
re in summo augmento & vigore, quan
do luna est plena lumine, siue versus cę
lum vt in nouilunio, siue versus terram,
vt in plenilunio. Et sicut luna in suo lu
mine plus proficit, vel deficit: sic mare
crescit amplius vel decrescit, vt supra
dictum est capitulo. 48. Sed sicut mare
ipsum imitatur lunam, ita mundus se-
quitur fortunam. Vnde sicut crescit,
vel minuitur fortuna alicuius ita multu
tum vel parum eum appreciat mun-
dus. vnde metricè dicitur. Cum fueris
fœlix, multos numerabis amicos. Tem-
pora si fuerint nubila, solus eris.

Item mundus assimilatur deserto.

Primo, quia desertum est locus infru
ctuosus, non enim colitur nec seritur.
Sic mundus, idest mundani homines, nõ
scinduntur aratro pœnitentię, nec reci
piunt semina doctrinę, ita vt eis applic-
cetur, nec semen diuinę gratię, & ideo
nec fructus operum producunt merito Hie. 17.
rios ęternę glorię. Hiere. Erit quasi mi
ricæ in deserto, quę scilicet sunt infru-
ctuosę.

Secundò, quia desertum est locus spi
nosus idest spinis & vepribus plenus. Et
sic etiam in mũdo abundant spinę idest
solicitudines temporalium, quę mentẽ
inquietant, vel spinę idest punctiones
tribulationum, quę cor vel corpus cru-
ciant, vel spinæ idest inordinationes
peccatorum, quę conscientiam pungunt Iud. 8.
& lacerant. Iud. Cõteram carnes vestras
cum spinis tribulisque deserti.

Tertiò, quia desertum est locus peri-
culosus. Est enim venenosorum anima-
lium domicilium, ferarum latibulum,
& latronum habitaculum. Sic in deser-
to mundi sunt animalia venenosa per lu Mala.
xuriam. Malach. Posui hęreditatem e-
ius in dracones deserti. Item sunt ferę,
idest feri per superbiam: vnde superbo
Regi Nabuchodonosor dictum est, Eij- Dan. 4.
ciam te ab hominibus, & cum bestijs fe
risque erit habitatio tua. Item sunt in
deserto mundi latrones per auaritiam.
Qui enim pauperes vsuris & exactioni-
bus & aliis tributis spoliant, mundi la 1. Cor.
trones vocantur. Periculis latronum. 11.

Quartò,

Quartò, quia desertum est locus defe
ctuosus, qa est locus sitis & ariditatis,
Ps. 62. s. aqua carens. ps. In terra deserta inuia,
& in aquosa: ita in hominibus munda-
nis est ariditas & sitis inordinati appe
titus & insatiabilis circa peccata & te-
ps. 106. poralia ps. Esurientes & sitiẽtes, anima
eorum in ipsis defecit. Et hoc est, quia
Io. 4. deficit eis aqua, scilicet gratiæ quæ hãc
sitim inordinatam extinguit. Io. Si qs
biberit ex aqua quam ego dabo ei, non
sitiet in æternum. Vbi ergo hæc aqua de
ps. 142. ficit, est sitis insatiabilis. ps. Anima mea
sicut terra sine aqua tibi.

Quinto, quia desertũ est locus æstuo-
sus, s. ardoribus Solis expositus. Habent
enim mundani continuum ardorem so
lis, s. inordinatum amorem prosperita-
tis, Ioel. Ignis comedit speciosa de
Ioel. 1. serti. Et vocat ignem ardentissimum
ardorem solis, qui est inordinatus af-
psal. 20 fectus cupiditatis. De quo in psal. Per
diem sol non vret te, neque luna per
noctem.

Sexto, quia desertũ est locus meticu-
losus, qã est locus horroris & vastæ so
litudinis. Est. n. mũdus illa solitudo de
Deut. 8 serti, de qua dr: Ductor tuus fuit in soli
tudine magna atq; terribili, in qua erat
serpens flatu adurens, & scorpio & dip-
sas. Serpẽs flatu adurẽs est ipse mũdus,
qui flatu suæ cupiditatis ificit. Scorpio
in facie blandiens, & retro pungens;
est caro sine voluptas corporis. Dipsas
autem latenter interficiens, est diabo-
lus: & hæc timorem debent incutere
& horrorem.

Septimo, quia desertum est locus
deuius: locus enim est desertum de-
ps. 106. uij, & erroris. Vnde psal. Errauc-
runt in solitudine, in inaquoso viam
ciuitatis & habitaculi non inuenerunt.
Sunt enim in deserto viæ deuię, fructi-
ribus plenæ, arenosæ, lapidosę, pulue-
nerosę. Similiter in mundo sunt viæ de
uiæ iracundorũ, quia præcipuè ira facit
a rõne deuiare: sed frutib⁹ & vepribus
plenæ sunt vię pigrorũ, secundum illud
Pro. 4. Per agrum pigri hominis transiui, & p
uerant vrticæ, operuerant superficiem
Ose. 7. eius spinæ. Ose. Sepiam viam tuam spi-
nis. Vię autem arenosę, sunt viæ auaro-
rum, qui aurum quærũt. Omne enim au
rum tanquam arena est exigua. Sed la-
pidosæ & scandalosę sunt vię superbo-
rum. Ecclesiastici: Via peccantium com Sap. 7.
plantata lapidibus. Sed vię, puluerulen- eccl. 21
tę, sunt viæ gulosorum, qui nutriunt
puluerem, idest corpus in puluerem re-
uersurum. Ecclesiastici: Reuertatur pul- eccl. 12
uis in terram suam. Fœtulentæ autem
sunt vię luxuriosorum, qui fœtent per
carnis corruptionem. Omnis quippe ca
ro corruperat viam suam. Gen. De cada Gen. 6.
ueribus eorum ascendet fœtor. Isa. Viæ Isa. 34.
autem onerosæ & difficiles, sunt vię in
uidorum, qui ex multis torquentur,
Sap. Lassati sumus in via iniquitatis, & Sap. 5.
perditionis: ambulauimus vias diffici-
les. Omnis ergo peccatorum via est si-
cut via deserti, de qua dicitur: Abierunt 2. reg. 4
per viam deserti tota nocte.

Item mundus est similis speluncæ: est
enim spelunca fouea subterranea, a spe-
culando dicta: habet enim ex parte lu-
cis introitum latum, sed terminum ha-
bet acutum, vnde locus est lucidus i in-
gressu, obscurus in progressu. sed arctus
& insipidus in egressu, si tamen inuenia
tur egressus, vt dicit Damascen. Sic ho- Dama.
mo mundum ingrediens habet introi-
tum lucidum, dum in vitam nascitur,
quia vita erat lux hominum: sed habet
progressum obscurũ, quia. s. in mundo
viuendo, multis tenebris ignorantię, &
peccatorum inuoluitur. Sed hẽt egres-
sum arctum, & insipidũ, dum moritur.
Nihilominus tamen mundus est locus
ad speculandum. Apost. Videmus nunc 1. Cor.
per speculum in enigmate. 13.

Quomodo spiritualis homo varie permutetur, per sex corporis species mutationum, quæ hic singillatim recensentur, exprimitur.

Cap. LII.

MVtatur homo sex modis spiritua-
liter, secundum quòd sex modis
mutantur res corporaliter. Sex enim
sunt (secundum philosophum) spe- Arist.
cies mutationis, quę competunt vitę phy.
spirituali, scilicet corruptio, & gene-
ratio: augmentum, diminutio, alte-
ratio, & loci mutatio. Corruptio fit
salubriter in homine pœnitente per peę
cati destructionem. Apostolus: De- Rom. 6
struatur corpus peccati, vt vltra non
seruiamus peccato, Gene. Mun- Gen. 35
damini ac mutate vestimenta vestra.
ipsa enim peccati destructio, est men-

Universidad de Deusto Biblioteca

eis mundatio. Generatio vero fit in pe-
nitente per gratię reuocationē, qua sci
licet confertur homini nouum esse gra
2.pet.2. tuitum. Pet. Quasi modò geniti infan-
tes rationabiles sine dolo lac concupi-
scite. Sed qa talis gratia pendet ex Deo
ps.101. gratiam infundēte, dicitur in ps. Muta-
bis eos, & mutabuntur. Augmentum fit
in proficiente per virtutum extensionē,
pro.4. Prouer. Iustorū semita quasi lux splen-
dens procedit & crescit vsque ad perfe-
ctū diem. Et quia talis profectus est per
gradus vij. virtutū, vel septem donorū,
Dan.4. dicitur Danie. Septem tempora mutabū
tur super te.

Diminutio fit in prudente per humi-
1.cor.15 litatis reputationē, secundū illud Apo.
Ego sum minimus apostolorū, qui non
sum dignus vocari apostolus.

Alteratio verò debet fieri in præfidē
te per morū mutationem: Nam pręcipue
ad pręlationē assumptus mutare & cor
rigere debet mores iordinatos, sicut di
1.re.10. ctum fuit Sauli: Mutaberis in virum alte
rum. Loci mutatio fit in sapiente per di
uersorum contemplationem. Est enim
triplex motus localis, rectus, circularis,
& obliquus. Hunc enim triplicem motū
beatus Dionysius attribuit animę, sic,
Dio. de Nam quia motus circularis est secundū
diu.no. quem mouetur aliquid vniformiter cir
ca idem centrum, ideo operatio intelli
gibilis quę simpliciter habet vniformi
tatem, dicitur esse circularis: & hoc est
quando anima relictis exterioribus ad
seipsam regressa, cessante discursu, figit
intuitum suum in contemplationem v-
nius simplicis veritatis, & tandem pre-
termissis omnibus in sola Dei contem
platione persistit. Talis enim animę mo
tus dicitur vniformis, quia remouetur
triplici difformitate.

Primò a difformitate rerum exterior-
um, per hoc quòd illis relictis anima
redit ad seipsam. Et iste erat motus siue
Eze.1. circulus sanctorum animalium Ezech.
Animalia (inquit) ibant ad exteriora cō
sideranda, & reuertebantur ad interiora
contemplanda.

Secūdo a difformitate discursuum in
exteriorum, s. ex hoc, q relicto discursu ra
tionis, figit intuitum suum in contępla
tiōe vnius simplicis veritatis. Vnde hęc
est vniformitas de qua Dominus dixit:
Porrò vnum est necessarium,
Luc.11. Tertiò remouetur difformitas intelle-
ctus, cum pretermissis omnibus in sola
Dei contemplatione persistit. Et hanc
vniformitatem appetebat Philippus di Io.14
cens: Domine ostende nobis patrem, &
sufficit nobis. Motui autem recto assi-
gnat beatus Diony. illam operationem
intelligibilem, qua proceditur de vno
in aliud, sicut quādo anima procedit ab
exterioribus sensibilibus ad intelligibi
lem cognitionem. Motui autē obliquo,
qui compositus est ex recto & circulari,
assimilatur illa operatio intellectus, q
habet aliquid vniformitatis simul cum
processu ad diuersa, prout. s. anima illu
minationibus diuinis rōcinādo vtitur.

Tria pracipua mala (ex Diui Pauli doctrina) secularia negocia qua ipsis aquarum receptaculis comparātur, nobis inferre videtur.
Cap. LIII.

NEgocia secularia assimilantur rece
ptaculis aquarum, & hiatibus in-
gētibus, quę sunt in corpore terrę, in q
bus (vt dicit Theophrastus, & Seneca re
fert) generantur animalia informia &
tardi motus & cęca, vt plurimum, sicut
sunt talpę, pisces etiam pinguissimi, ge
nerantur in illis fluminibus: de quibus
quidam comederunt & mortui sunt. Sic
qui negociis secularibus implicātur, ef
ficiūtur animales per concupiscētiam.
Iuda: Hi sunt qui segregant semetipsos, Iuda.1.
animales spiritum non habentes. Item
informes per malitiam: contra quos
dicit Apostolus, Nolite cōformari huic
seculo, sed reformamini. Tardi motus Ro.12.
per negligentiam, Prouer. Dicit piger, pro.22
Leo est in via. Item cęci per ignorātiā. mat.15
Mat. Sinite illos, cęci sunt. Item comę-
dentes de talibus eos imitando vel eis
se conformando, spiritualiter moriun-
tur. & propterea dicitur, quòd nemo mi 2. Thi
litans Deo, implicat se negociis secula mo.2.
ribus, vt ei placeat cui se probauit, vbi
ostendit Apostolus, q negocia secularia
tria mala faciunt homini.

Primum est, quòd impediunt Dei mi
litiam, Vnde dicit. Nemo militās Deo,
& figuratum est in Dauid, qui indutus 1.Regu
armis Saulis non poterat ire ad pugnā 17.
cōtra Philistheum quousque exuit illa.
Saulis enim arma, sunt seculi negocia,
q bus impeditur miles Dei ne pugnare
valeat contra diabolum: vnde talia ar-
mā impediunt, non defendunt: quia ar
am

ma militię nostrę non carnalia, sed spi
ritualia sunt, vt dicit Hiero.

Hier. ī Secundum malum, quia Implicāt hu
epi. ad manam vitam. Vnde subdit implicat se
Pau. negociis secularibus. Negocia enim secu
li, hominem implicant, & inuoluunt, &
inuoluendo detinent, vt non posit ab
eis, cū vult, exire. Faciliter enim tales
2.pet.2. a mundo superantur. Pet. His rursus im
plicati superantur. Item negocia secula
ria implicant, & inuoluunt hominē, ita
vt faciant eum in multa peccata cadere.
eccl.34 Et propter hoc dicitur Eccl. Qui impli
catus est, abundabit malitia.

Tertium malum est, quia impediunt
diuinam gratiam, per quam homo Deo
est acceptus: & ideo subdit, Vt ei pla-
ceat, cui se probauit. quasi dicat, si se im
plicaret, non ei placeret. Et ratio est, qa
subtrahunt hominē a spiritualibus. He-
Heb.10 bre. Si subtraxerit se, non placebit ani-
mæ meę.

Superioribus sedulò parendum, planetarum exemplis, qui firmamento naturaliter obsequuntur, declaratur.
Cap. LIIII.

OBedire superioris mandato, & con
sentire prudentioris consilio de-
bet homo celeriter: sed proprio sen-
sui credere, vel proprium appertitum
implere tardius eum oportet. Cuius
exemplum apparet in motibus plane-
tarum, qui motu superioris orbis scili
cet firmamenti qui est ab oriente in oc
cidentem, mouētur velocius scilicet in
vna die. Nam raptu firmamentis singu-
lis diebus ab ortu ad occasum rapiun-
tur: motu autem suo quo mouentur ecō
uerso ab occidente in orientem, tardio
ri tempore perficiunt cursum suum. Nā
secundum computationem astrologo-
rum vnusquisque tanto mouetur tar-
dius, quanto magis distans est à centro.
vnde secundum eos motui lunæ depu-
tatur tēpus vnius mensis: Soli, Mercu-
rio, & Veneri deputatur tēpus vnius an
ni, Marti autem dantur duo anni, Ioui.
xij. Saturno. xxx. Stellis autē fixis. xxxvj
milia annorū. Et sic patet, q planeta seu
stella quanto altior, tanto in suo motu
tardior: quia quanto aliquis est maior
vel sapientior, tanto debet esse in sensu
suo humilior, & in facto suo maturior,
& consultior. Non enim tardè fit, quod
bene fit. sicut Octauianus imperator le-
gitur dixisse, scilicet sub alijs verbis. Sa
tis, iquit, cito fit, quicquid bene fit. Pro.
Qui festinus est pedibus offenditur. Pro.19.

Montis Libani perfectiones recensentur, quibus Prædicatorum ordo comparatur.
Cap. LV.

ORdo Fratrum Prædicatorum simi-
lis est monti Libani. vnde in ho-
norem patroni eius scilicet beati Do-
minici legitur. Euāgelium Matthęi, vbi
dicitur: Non potest ciuitas abscon- Mat.5.
di supra montem posita. Nam ciuitas
istum montem protegens, & decorans
est ipse: ergo ordo eius congrue monti
Libani assimilatur.

Primò propter culmen eminentiæ.
Est enim Libanus mons Fœnicis alti-si
mus, qui omnes montes illius regionis
excedit. Et sic ordo Fratrum Prædicato
rum omnes alios videtur excedere quo
dammodo ordines ex ipsa sua origine,
& nomine, ex eo quòd maxime assimila
tur religioni Christi, & Apostolorum.
ipse enim Christus apostolos suos prin-
cipaliter elegit, & religionem eorum
instituit ad officium prædicandi. vnde
ait Io. Ego elegi vos vt eatis, & fructū Io. 15.
afferatis, scilicet animarum &c. Nulla
autem est hodie alia religio quę à suo
principio fuit instituta ad hoc officiū,
nisi ordo Fratrum Prædicatorū. Vnde
fundatori ipsius ordinis scilicet bea-
to Dominico dictum est per visionem
ab apostolis, Petro & Paulo, quorum
vnus sibi baculum & alter librum ob-
tulit, Vade, & prędica: quoniam à Deo
ad hoc ministerium es electus. quod &
ipsum nomen declarat: quia ordo pre-
dicatorum vocatur. Et ideo merito de
hoc monte, idest ordine, intelligi po-
test illud Isaię: Erit mons domus Do- Isa. 2.
mini in vertice montium &c.

Secundò propter libamen obedien-
tię vel reuerētię, Dicitur enim Libanus
à thure quod ibi nascitur ex eo quòd
thus Deo libatur, & cultui eius offertur.
Similiter in ordine Fratrum Prędicato
rum pręcipuè reperitur libamē obedi-
tię per quā seipsos Deo offerunt in odo
rē suauitatis, eo modo quo dicebat Apo
stolus. Ego enim iam delibor. Can. Va- 2.Th.4
dam ad montem myrrhę, & ad col- Cant.4
lem thuris.

Tertio, propter cãdorem cõtinentię. Nã Libanus, cãdidus interpretatur, quia perpetuis niuibus decoratur. Hic candor est in ordine Prædicatorũ propter obseruantiam perpetuæ castitatis, quæ
Hier. 17 est vt quidam candor carnis? Hiere. Nũquid de petra agri deficiet nix Libani?
Ps. 67. quasi dicat, nõ deficiet ps. Niue dealbãbitur in Selmõ, mõs Dei mõs pinguis.

Quarto, propter emanationem sapiẽtię. Est.n. Libanus mons aquæ indeficientis: vnde ibi erant putei viuentiũ aquarum, quæ impetu fluebãt de Libano, vt
Can. 4. dicitur Can. Itẽ est Libanus fons & origo fluuiorum, ex cuius radice oriuntur duo fontes scilicet Ior, & Dan, qui simul iuncti Iordanis nomen efficiunt,
Hiero. vt Hieronym. dicit. Ita in ordine Prædicatorum est puteus aquę viuentis, & indeficientis, idest profunditas sapientię salutaris. Vnde emanant flumina doctrinę spiritualis. sed duo eius præcipui fontes fuerunt, duo eius eximij doctores, scilicet Frater Albertus, & Frater Thomas, qui simul iuncti non solum tẽpore sed etiam opinionum concordia, mirabilẽ fluuium sapientiæ profuderũt regioni Israelitarum. i. Ecclesię fidelium prout in eorũ libris, qui sunt quasi innumerabiles, euidentius claret. Plures etiam alij putei viuentis aquæ. i. doctores profundissimi pleni aquis salutaris sciẽtiæ in hoc Ordine fuerunt, & sunt, in quib⁹ aqua sapiẽtiæ huius Ordinis i deficiẽs perseuerat. Iosu. Steterunt aquę
Ios. 4. in loco vno, & ad instar montis.

Quinto, propter suauitatẽ redolẽtiæ. Est.n. mons Libanus, mõs redolentiæ, & aromaticitatis, propter qd dicitur Ecc.
Eccl. 39 Quasi Libanus odorem suauitatis habẽte &c. Ibi enim sunt arbores thuriferę, & herbæ odoriferę plurimę crescũt ibi. Et ita etiã simili modo i ordine Prædicatorũ sunt arbores thuriferę. i. plurimi Fratres magnę deuotiõis, & multę orõnis. Nã thura siue incẽsa signãt orationes sanctorum, vt habetur Apoc. Item
Apoc. 8 sunt ibi herbę odoriferę. i. quã plurimi Fratres magnę opiõnis, odorẽ bonę famæ vndiq; diffundẽtes, Eccle. Quasi Libanus nõ incisus, odor meus vnde inter
Eccl. 24 mõtes aromaticos Israel inter religiones sanctorũ seu ordines ordo iste beati Dominici præcipuum locũ tenet. Et de
Cant. 8. his aromaticis montibus dicitur Can. Fuge dilecte mi assimilare capreę hinuloq; ceruorum super montes aromatũ.

Sexto, propter fertilitatẽ gratię. Nã propter roris abundantiam, & pluuiarũ frequentiam, herbis abundãt pręcipuis, pascuis vberrimis, & fructibus optimis.
Sic in ordine Prædicatorum abundat ros diuinę gratiæ, pluuia spiritualis doctrinę. Et ideo sunt ibi herbę virtutum, pascua scripturarum, & optimi fructus animarum. Ose. Erumpet radix eius vt
Ose. 14 Libani. ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius vt libani. Conuertentes sedentes in vmbra eius viuẽt tritico, & germinabunt quasi vinea memoriale eius quasi vinũ Libani. Vnde iste inter montes fructiferos siue herbiferos, idest ordines salutiferos de qui
Ps. 134 bus dicitur in ps. Qui producit in montibus fęnum, & herbam &c. pinguissimus, & fertilissimus existit: & ideo est mõs eius pinguis, vt supra allegatũ est.

Septimo, propter quietem confidentiæ. Nam est mons confidentiæ; & securitatis. qa qui illuc deueniunt, a veneno
Ex. 15. sis omnibus tuti sunt, quę aromaticitate sua fugere coguntur. Ita in hoc venerabili Ordine confidenter requiescit ecclesia tuta scilicet ab omnibus venenosis. i. vniuersis hęreticis, quos præcipue iste ordo fugauit sua sapiẽtia & virtute. vnde iste est mõs firmissimus, & securus
Ex. 15. de quo dicitur Exo. Introduces eos, & plãtabis in mõte hæreditatis tuæ firmissimo habitaculo tuo, qd opatus es dne.

Octauo propter pulchritudinem, & amęnitatẽ apparentię, scilicet propter virentiam arborum. Et sic ordo Prædicatorum etiam in apparentia exterioris habitus, pulchritudinem, & decentiã habet. & hæc repręsentat pulchritudinẽ spiritualem quę debet esse in eis qui talẽ habitum portant, scilicet, & albedo
Isa. 25. munditiæ, & nigredo pœnitentię. Isa. Gloria libani data est ei, decor carmeli. Isa. Quãm pulchri sunt montes &c.
Isa. 52. Nono propter medicamẽ prudentię. Sunt.n. in hoc monte species, & herbæ aromaticę contra diuersa genera morborum. Can. Nardus, & crocus, & fistula,
Can. 4 & cinnamomum cũ vniuersis lignis Libani. sic in ordine Prędicatorum sunt prudẽtissimi cõfessores, & cõsiliatores, sciẽtes cõtra oẽs animarum morbos debita consilia, & remedia adhibere. propter quod de isto mõte dicitur Gen. In mon
Ge. 5. te te saluum fac, ue & tu simul per eas.

De

De monte Morian, in quo Abraham filium suum sacrificare voluit, Iacobq; obdormiuit, & scalam cacumine cælũ tangentem conspexit, quibus omnibus Christi passio nãa nostra saluarit assimilatur. Cap. LVI.

PAssio Christi assimilatur monti Morian.

Primo, ratione immolationis. Nam hic fuit illẽ mons, in quo Abraam Isaac filium suum super arã posuit ad immolandum. Et similiter Christus in pas-
Gen. 12 sione fuit positus in ara crucis, vt immolaretur pro nobis. Vnde dicitur: Cum colligasset Isaac filium suum, posuit eum in altari super struem lignorum: extenditque manum, & arripuit gladium vt immolaret filium suum. Si quidem Isaac, Christum Dei præfigurauit, qui fuit pro nobis ligatus à Patre, etiã pro nobis passioni expositus in altari, idest in alto aere super lignum crucis affixus, & vehementissimi doloris & passionis gladio confossus, & pro nostris peccatis Deo patri immolatus. Et totũ hoc fuit in monte prædicto, idest in al-
Gen. 22 titudinẽ diuinę dispositionis præordinatum. Gene. Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis, atque in holocaustum offer eum super vnum montium quem monstrauero tibi.

Secundo, ratione mortis. Nam fuit ille mõs, in quo Iacob dormiuit, & scalã
Gen. 28 porrectam vsque ad cęlum conspexit. Gen. Dormitio autem Iacob in monte, fuit mors Christi in cruce. & q̃ vidit scalam ad cęlum, ostendit quod per humilitatem mortis in cruce meruit gloriam ascensionis in cœlum secun-
Luc. 24 dum illud. Nonne oportuit pati Christum &c.

Item per hoc idẽ ostendit, quòd per passionem crucis aperta est ianua regni cęlestis.

Tertio ratione redemptionis. Nã hic est mons gratię, quem monente Angelo dũ populus cęderetur, Dauid ab Or-
1. par. 21. re instituit, & hostias immolauit, sicque placato Deo; populi plaga cessauit. In quo pręfigurata est & humani generis iusto pręcio sanguinis Christi redemptio, & ipsa Christi immolatio, Dei placatio siue reconciliatio, & electorum liberatio.

Quarto, ratione orationis. Nam ibi 3. He. 61
Salomon domum orationis, idest templum ædificauit. Ita ędificauit Christus multiplicium orationum genera in passione vel cruce, siue pro calicis translatione, siue pro inimicorum compũctione, siue pro spiritus sui susceptione. in Luc. 22
omnibus exauditus est pro sua reuerentia. Ita passionis Christi frequens medi- Luc. 23
tatio eleuat animam à terrenis. Nam Heb. 5
testa oui plena rore bene clausa, in calore forti, posita iuxta hastam, ascẽdit à terra per hastam. Oui testa est mens deuota, quę rore plena est, quando est ad lachrymas per compunctionem parata: sed tunc est bene clausa, quando stat sub humilitatis custodia. Tunc autem iuxta hastam ponitur, quãdo iuxta crucem locatur, & si sit in forti calore, idest feruenti passionis Christi meditatione, vel feruenti Christi amore, scilicet vt bene contempletur, & sentiat, quãm vehementem, & ineffabilem amorem in cruce nobis Christus ostendit; tunc mirabiliter eleuabitur & rapietur à terrenis. Vnde Christus dixit: Ego si
Ioa. 12. exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Nam si calor solis attrahit vaporem, multo fortius amor, & virtus Christi, attrahit mentem.

Terrę stabilitas, ipsius summa passibilitas gratia æquo animo sufferre nos edocet. Cap. LVII.

PAtienter sustinere grauia, & non perturbari ex eis, docet nos terra. Quę (secundum Isido.) ideo vocatur solum, quia est elementum solidum, cuiuslibet ponderosi corporis sustinens totam molem: propter quod quęlibet grauia sursum mota, quousque stabilem tangant terram, manent penitus inquieta, & continuant motum suum quo incęperunt moueri: sed quietantur, cum peruenerint ad eam. Similiter fortis & patiens, solidum habet animum ad quęlibet onerosa, & grauia æquanimiter toleranda, nec generat grauis res aliqua perturbationem vel inquietudinem in eo, qui etiã inter inquietudines solus quietus maner, & firmus. Sed istam solidi- 1. Corin. 13.
tatem, & firmitatem charitas operatur in ąa: quia charitas patiẽs est, & oia sufferet. Nec vera sufferẽtia est, quę sine cha

G 3 ritate

ritate est: quia vera patientia est, quæ ipsum amat, quem portat. Nam tolerare & odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamen furoris, sicut Greg. dicit. Sed notandum est, q̃ terra licèt sit summè stabilis quo ad situ, est tamẽ summè passibilis per affectum. Et similiter homo patiens, licèt de propria non irritetur iniuria, nec tribulatione turbetur, tamen alienæ miserię valde, & ex corde cõpatitur. Vnde Apostolus (qui de sua infirmitate commotus non fuit) aiebat: Quis infirmatur, & ego non infirmor?

Greg. in mor.

2. Cor. 11.

Septem vitia capitalia conscribuntur, quæ igni, nubi, tonitruo, mari, lacui, & denique ipsi sonti diuersimodè comparantur.

Cap. LVIII.

PEccatum assimilatur igni triplici ratione.

Primo, ratione ardoris: est enim aliquis ignis qui maximè excedit in ardore, scilicet infernalis. aliquis excedit in fętore, scilicet sulphuris. aliquis verò in terrore, vt ignis fulguris.

Primus ignis infernalis est ignis luxuriæ. Ezech. Ab aspectu lumborum eius deorsum ignis. A lumbis enim deorsum sunt instrumenta luxuriæ: hic autẽ ignis est denigratiuus. Vnde infernales nigri pinguntur propter obscuritatem culpæ, & pęnæ. Ignis autem luxuriæ denigrat per fumum infamiæ. Ioel. Dabo prodigia in terra deorsum, sanguinem ignẽ, & vaporem fumi. Terra deorsum, est caro de terra sumpta, quę est pars hominis infima, ex cuius videlicet luxuria plurimum sequitur sanguis, i. sanguinis effusio, & ignis. i. cõcupiscentiæ inflammatio, & etiam vapor fumi. i. famæ denigratio. Item iste est ignis consumptiuus, Iob. Ignis est vsque ad consumptionem deuorans. Deuorat enim luxuria vsque ad consumptionem animæ per gratiæ expulsionem; vsque ad consumptionem vitæ per humoris resolutionem, & vsq; ad cõsumptionem temporalis substantiæ per diuitiarum effusionem. Luc. Dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè. Item iste ignis est detentiuus: non enim ex igne inferni potest aliquis erui nisi diuino miraculo, sicut erutus dicitur Lazarus resuscitatus à Christo. Vnde dicitur quòd postea nunquam risit ex horrore illarum pęnarũ inferni, quem conceperat. Sic etiam ex igne luxuriæ non potest aliquis liberari nisi diuino miraculo, & gratię ipsius suffragio. Sapi. Non possum esse continens nisi Deus det. Vnde necessaria est sanctorum oratio ad talem gratiam impetrandam, Nume. Orauit Moyses, & absorptus est ignis. Item iste ignis luxuriæ est fomentorum susceptiuus. Siquidem hunc ignem luxurię, nutriunt & fouent iuuenum lasciuiæ. Psal. Iuuenes eorum comedit ignis, scilicet luxuriæ. Item diuitiarum copiæ, Psal. Exarserũt sicut ignis in spinis. Spinæ enim dicuntur diuitiæ propter punctionem solicitudinum quæ multũ tamen luxuriæ præbent opportunitatem. Item deliciarum affluentiæ, Iob. Terra de qua oriebatur panis, scilicet delitiarum in loco suo, igne subuersa est. Item ornamentorum pompę quæ homines alliciunt & appetitum accendunt. Isa. Gloria eius succensa dabit ignem, & vermes: ignem idest ardorem concupiscentiæ; & vermes, idest corruptionem luxuriæ. vel vermes, idest remorsus conscientię.

Ezec. 8.

Ioel. 3.

Iob. 31.

Luc. 15

Iob. 19.

Isa. 10.

Secundus ignis, scilicet ignis sulphureus, est ignis auaritiæ, qui videlicet est insatiabilis. Prouer. Ignis nunquam dicit Sufficit. Ecclesiasti. Auarus non implebitur pecunia. Item est inextinguibilis, Isa. Ignis eorum non extinguetur. & propterea assimilatur igni sulphureo. Dicitur enim, quòd quædam cauernæ sunt i mõte Aethnæ, quæ semper ardẽt, & hoc propter abundantiam sulphuris, cuius proprietatem tenet auaritia, quæ semper ardet. ps. Pluit super peccatores laqueos ignis, sulphur &c. Et dicit laqueos ignis, quia per auaritiam multi illaqueantur a diabolo. Thimo. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tẽtationẽ & in laqueum diaboli. Item iste ignis semper est augmentabilis; quia crescente pecunia crescit etiam amor nummi. Sic etiã augmẽtatis lignis, crescit ignis.

Pro. 30 Eccle. 5 Isa. 66.

psal. 10

1. Tim. 6

Tertius ignis, scilicet fulgũris, est superbiæ, Eze. De igne fulgur egrediens. hic est ignis descendens siue ruens per deiectionem. Nam licèt superbus primo ascendat per eleuationem, tamẽ postea ruit per deiectionem. Iob. Ignis cecidit de cęlo, hic ignis de cęlo cadens, fuit superbia angelorum qui de cęlo ceciderunt per superbiam. Sicut enim vapor fulguris primò ascendit nube inclusus, sed postea cum impetu descendit a suo contrario expulsus. Ita accidit primo angelo superbienti. Vnde dominus dixit, Videbam sathanam sicut fulgur cadentem. Item hic ignis est ardens per ambitionem. psal. Exarsit ignis in synagoga eorum. Item hic ignis est fumeicens per ostentationem. Exo. Mons Synai fumigabat. Mons Synai, altitudo superbiæ. Item est nocens oculis per offuscationem. Apoc. dicitur quòd de fumo egrediente de puteo obscuratus est aer, & Sol.

Nu. 11.

Ezech. 1

Luc. 10.

ps. 105.

Exo. 1. 19

Apo. 9.

Item peccatum assimilatur nubi propter sex.

Primò, nubes admodum spongiæ tota est cauernosa, vana & vacua, nulla stabilitate suffulta, sed a vẽtis hinc inde deducta. Quia homo qui in peccato existit, omni bono est vacuus, totus in operibus est inanis, in nullo bono proprio, situ firmus, sed magis a vento, idest a tentatione diaboli vel vanitate mũdi ad omnia mala deductus. Vnde in epistola Iudæ, Hi sunt nubes sine aqua, quæ a ventis circunferuntur.

Secundo, quia nubes est ex grossis, & terræstribus vaporibus generata, qd cõpetit specialiter auaritię, q̃ est ex terrenis, & metallicis desideriis causata. Hiere. Qui leuat nubes ab extremo terræ.

Iob. 19

Isa. 10.

Iudæ.

Hier. 51

Tertio, quia nubes aliquando est obscura, & ideo solarium radiorum occultatiua: quia peccatum dum animam obtenebrat, & obscurat, videre non sinit irradiationes diuinas. Exo. Erat nubes tenebrosa.

Exo. 14

Quarto, quia nubes sicut resoluta in pluuiam, est valde proficua, sic resoluta in ventum est valde nociua. Quia tempestatis est in mari & in terra generatiua, & ex collisione sua aeris inflammatiua, & corruptionis, & tonitrui causatiua, & maximè illa quę ex vaporibus fętidis, & putridis generata valde est infectiua & corruptiua. Hæc aũt præcipuè cõperixas generat, corda ad mala inflammat, & conturbat, & tonitrua timoris & morũ corruptionẽ causat. Reg. Cęli obtenebrati sunt, & nubes, & ventus. & Eze. Ascendens quasi tempestas venies & quasi nubes, & operies terrã. & in ps. Nubes iterũ in psal. Vocẽ dederunt nubes, s. tonitrui, secundum illud. Vox tonitrui tui in rota. Exo. Cęperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes densissima operuit montem.

3. Re. 18.

Exe. 38.

ps. 17.

ps. 76.

Exo. 19

Quinto, quia nubes est hominũ decęptiua: quia cũ fuerit nubes ex siccis vaporibus generata, prætendit aquã esse futuram, sed in fine causatiua venti, & turbinis est persolutiua. Ita peccatum mortale oẽs homines decipit, quia dum suauia & saporosa promittit, in fine nihil aliud quàm pęnã inferni persoluit. Pro. Nubes & ventus & pluuia non sequens, vir gloriosus, & promissa non complens.

Pro. 25

Sexto, quia si nubes vna fit alteri cõtraria, tempestatis est causatiua: quia hominis ad hominem discordia est omnium malorum inductiua, Ezech. Dies nubis tempus gentium erit & venient gladius in Aegyptum.

eze. 30.

Item peccatum assimilatur tonitruo propter quatuor.

Primo, quia tonitruũ oia conquassat, Eccl. Substantiæ iniustorũ sicut fluuius siccabuntur, & sicut tonitruũ magnum, in pluuia personabunt.

eccl. 40

Secundo, quia tonitruũ cerebrũ perturbat, quia. s. peccatũ tõnẽ offuscat. ps. Fulgura multiplicauit, & conturbauit eos, fulgura cũ tonitruis prodeũt. Apoc. Procedebãt fulgura, & voces, & tõitrua.

psal. 17.

Apoc. 4

Tertio, quia tonitruũ timorẽ gnat. ps. A voce tonitrui tui formidabunt. Et similiter peccatũ pauorẽ causat. Prouer. Pauor his qui operantur malum.

ps. 103

pro. 10

Quarto, quia tonitruũ vinũ in doliis mutat. Ita peccatũ mutat vinũ charitatis i vinũ corruptũ iniquitatis. Vnde fit q̃ peccatũ pessima mutatio animę de statu gratiæ ad statum culpæ, & a spe glorię ad reatũ gehennæ, Isa. Visitabuntur in tonitruo & commotione terræ.

Isa. 29.

Item peccatum assimilatur mari.

Primo, quia est timoris incussiuũ, & hoc pertinet ad peccatũ auaritię: quia auarus si nõ hẽt, semper est in solicitudine lucrandi: sed si hẽt, semper est in timore perdendi. Ose. Formidabunt filii maris.

Ose. 11.

Secũdo, q̃a mare est amaritudine sua dulcedinũ fluminũ & fontium absorptiuũ, ita luxuria amaritudine sua absorbet dulcedinẽ pręcedentiũ delectationum. Pro. Nonissima illius amara quasi absynthiũ. Apoc. Multi hoies mortui sunt de aquis, q̃a amaræ factæ sunt. Boet. Voluptates tristes habere exitus quisquis li-

pro. 5.

apoc. 8.

Boe. de cons.

bidinũ suarũ recordari volet intelligeꝰ.
Tertio, quia mare est appetitus cibi & potus ablatiuũ. Hoc facit sacietas, & deliciosiras gulæ, quia viuentes in delitiis perdunt appetitum corporalẽ & spiritualẽ. Vnde & sapiẽtia q̃ a sapore dr̃, quia facit sperna sapere, secundũ illud Apostoli, Quæ sursum sunt, sapite: dr̃ nõ esse cũ mari neq; inter deliciosos reperiri Iob. Sapiẽtia vbi inuenitur? & quis est locus intelligẽtiæ? Nescit homo pretiũ eius, nec inuenitur in terra suauiter viuentiũ. Abissus dicit, Non est in me: & mare loquitur, Non est mecum.

Col. 3.

Iob. 28.

Quarto, quia mare cũ nebulas & nubes gñat, est caliginis & obscuritatis in aere iductiuũ. Hoc cõpetit superbiẽ, q̃a pp ambitiones honorũ & dignitatũ obtuscat intellectũ, & rõnẽ, vt. s. ppriã mẽsurã hõ nõ videat nec attẽdat. Et iõ sup bus assimilat̃ dormiẽti, qui hẽt sensus vapore sõni ligatos, & offuscatos. Proꝰ Ecis sicut dormiens in medio mari.

Pro. 23.

Quinto, quia mare est radiorũ Solis interẽptiuũ. Et hoc cõpetit inuidiẽ, quẽ radios. i. gratias datas à Deo, impedire & intercipere conatur. Et ideo inuidi q̃ aliorũ gr̃am offuscare conãtur, & aliq̃ hic confundunturꝰ & tãdẽ ad ẽternas tenebras ducũtur. Vnde dr̃ in epist. Iudæ, Hi sunt fluctus feri maris, despumantes suas cõfusiones; sidera errãtia, q̃bus procella tenebrarũ cõseruata est in æternũ.

Iuda.

Sexto, quia mare est sui coloris immutatiuũ. Et hoc cõpetit iræ, quia dũ homo irascitur, mutat faciẽ & colorẽ. Ezechi. Apparuit rota vna iuxta animalia habẽs quatuor facies, & aspectus rotarũ & opus earũ, quasi visio maris. Talis rota ẽ homo iratus, qui stridẽdo & clamando vadit & mouetur, & pimpetũ irẽ sequitur animalia bruta, quia efficitur similis feris crudelibus & impetuosis. Et habet quatuor facies, & gradus: vnã prout ira est in corde, aliã prout effunditur ore, si in verbis clamorosis & cõtumeliosis, tertiã prout prodirut per aliquod aliud signũ siue oris siue digitorũ, sicut Itali ci intercludũt pollicẽ inter duos digitos collaterales, q̃d vocãt facere ficũ, sine subiectũ, vt grãmatici dicũt, vel alio signo cõsimili. quarta cũ opere perficitur pcutiẽdo, vel occidẽdo: & aspectus vultus variatur, & mutatur sicut mare. Mach. Facies & color immutatus, declarabat interiorum animi dolorem.

Ezec. 1.

2. Macha.

Septimo, q̃a mare est caloris solaris repressiuũ. Et hoc cõpetit accidiæ, quæ sua frigiditate reprimit calorẽ solarẽ, i. amoris spiritualis feruorẽ: & aliq̃n accidia ipsum spiritualẽ & vitalẽ calorẽ, i. amorẽ totaliter in aia extinguit, & mortẽ spiritualẽ inducit, Apoca. Omnis anima viuens, mortua est in mari.

Item peccatum assimilatur lacui.

Primo, rõne retentionis, quia (secundũ Isid.) Lacus dr̃ quasi locus aquæ, q̃a stat & nõ fluit. Nã aquas recipit, aliis nõ effundit. Et ideo pp quietẽ est aquis cæteris grossior, & ad potandũ peior. Et hoc cõpetit peccato auaritiæ: quia auarus bona q̃ recipit, & cõgregat, sibi soli retinere conatur, & aliis nõ ifundit vel cõicat largiẽdo, vñ vult semp recipere, & nũquã tribuere. Hæc. s. auaritia vel cupiditas est quodãmodo cęteris aqs deterior: quia (sicut Apo. dicit) Radix oium malorũ est cupiditas. Auari ergo & cupidi, quia intẽdũt solũ ad cõgregandũ, & cumulãdum diuitias mũdi, cõgregabũtur ipsi & colligabũtur simul in lacu, i. penis inferni: vt sicut profundati sunt in lacum auaritiæ, ita profundetur in lacum miseriæ. Isa. Cõgregabũtur congregatione vnius fascis in lacũ, & claudentur ibi in carcere. Et tangit duplicẽ pęnã q̃ rũdebit duplici culpæ. Nã quia fuerũt auidi ad cõgregandũ, ideo congregabuntur cõgregatione vnius fascis i lacũ; q̃a vero manũ habuerũt ad largiẽdũ clausã, ideo claudẽtur ibi in carcere.

Apo. 16.

Isidor.

1. Thim.

Isa. 24.

Secundo rõne indurationis. Nam in Reatinis paludibus & lacu, dicũtur iumẽtorũ vngulæ indurari. Quasi autẽ vngulæ iumẽtorũ sunt mẽtes peccatorũ, q̃ maximẽ p supbiã indurantur. Dan. Misẽrũt eũ in lacũ leonũ. Quasi. n. lacus Leonũ, est malitia & crudelitas supborũ: & talis crudelitas & feritas idurat cor sũ phi. Iob. Cor eius ãdurabiẽ quasi lapis.

dan. 6.

Iob. 40.

Tertio, rõne summersionis. Nã in Isidẽ est lacus in quõ nihil natat, sed oia summerguntur: & hoc ptinet ad vitium gulæ, q̃d primos parẽtes nros cũ tota posteritate summersit. Et multi summerguntur hodie in aquis delitiarũ. Vñ gulosus fit̃ is est Dauid, q̃ desiderauit aquã de lacu, i. suauitatẽ & deliciositatẽ gulę.

Quarto, rõne ebrietatis. Nã in Italia dr̃ esse lacꝰ, q̃ bibẽtibꝰ tediũ facit. Hoc ptinet ad irã, q̃ qũ excresciẽt nimis, quasi vinũ inebriat, & rõnẽ absorbet, & ideo

2. Reg. 23.

homo

homo iracundus est ẽt sociis, & amicis in tediũ & grauamẽ. Quia. n. homo iratus quasi cęcus in hoies impingit, ex eo q̃ rõnis, & veritatis consiliũ seu iudiciũ nõ expectat. Non expectabũt qui descendunt in lacum, veritatem tuam.

Isa. 38.

Quinto, rõne pfundationis. Nã I quodã lacu Iudeæ seu Palestinæ nihil viuũ vel habens aiam, põt mergi vel profundari. Et hoc ptinet ad vitiũ accidię quo nõ absorbetur, vel mergit̃ qui hẽt aiam viuẽtẽ p charitatẽ: q̃a charitas qua aia spũaliter viuificat, nũquã est ociosa seu accidiosa. Vñ q̃ pertinet ad aia, nõ finit aiam cadere in lacũ accidiæ. Et si aliq̃s labitur in vitiũ accidiæ, sicut crescit accidia, ita labrẽ & pdit̃ ipsa spũalis vita. Tren. Lapsa est in lacum vita mea.

Tren. 4

Sexto, rõne variationis, q̃a i Traconitide est lacus ter in die dulcis, & totiẽs amarꝰ, vt dicit Isid. Hoc aũt cõpetit inuidiæ, q̃ quotiẽs ex vna parte dulcorat, & delectat, totiẽs ex altera ptraria amaricat, & ptristat. Lętat. n. iuidus, & exultat de dãno pximi tripliciter. s. de dãno psonæ, de dãno substãtiæ, & de dãno famæ, siue honoris & gloriæ. Sed ẽcõtrario tripliciter amaricat̃. s. de psperitate psonæ, de augmẽtatione substãtię, & de exaltatione famę & glorię. Et ex taliva rietate & tristitię, iuidia ẽ q̃ dã miseria: vere. n. miser ẽ q̃ de aliqua miseria lętꝰ est. Sed adhuc miserabilior cẽsẽt q̃ de alterius fęlicitate torquet. Vñ de lacu huius miseriæ se eductum à Deo lætabatur Propheta dicẽs: Exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ.

Psal. 39

Septimo, rõne gñationis, q̃a lacus Sodomorũ, dr̃ mare mortuũ. Mare pp sũã magnitudinẽ; mortũ, q̃a nihil gñat viuũ. vñ nec pisces hẽt nec volucres. & iõ illud refertur ad vitiũ luxuriæ, pcipuẽ sodomiticũ, cuius actꝰ nõ ordinatur ad gñationẽ, sed solũ ad delectationem. Et ideo vocatur vitiũ cõtra naturã, ex eo q̃ natura actũ caruis ordinauit ad gñationẽ plis. Et ideo est vitiũ magnũ, puocans iram Dei, Apoc. Misit in lacum iræ Dei magnum, & calcatus est lacus.

apo. 14.

Itẽ peccatũ assimilat̃ fonti pp tria.

Primo pp occupationem auaritiæ, quæ circa terrena intendit. Gen. Fons ascendebat de terra, irrigans &c.

Gen. 2.

Secundo pp ardorem luxuriæ, Eccle. Sicut viator sitiens, ad fontem os aperit, & loquitur de muliere luxuriosa.

Tertio pp corruptionẽ societatis puræ q̃ rũpitur p malũ exẽplũ. Prou. Fons turbatus, & vena corrupta. Itẽ peccatũ i cõscia clausũ, est causa timoris & particuli, sicut vapor siccus, siue vẽtus inclusus in visceribus terræ, & coarctatus aliquo cõsimili supuentẽte & cõprimente ipsum, & nõ valẽs expirare pp pfunditatẽ terræ, & solidit̃atẽ, cõcutit terrã sibi obuiantẽ & obstãtẽ, si &c causat terræmotũ, & facit terrã tremere: & aliq̃n est causa magnorũ pericolorũ. q̃a q̃nque facit diluuia & effusiones aquarum & hiatũ: & q̃nque scindit terram, & euertit eam & superius sit inferius. ita similiter peccatũ in cõscia clausum, & retẽtũ, est causa terræmotus i timoris, Matth. Viso terræmotu & his q̃ fiebant, timuerũt valde. Sene. Nihil timidũ facit aiam, nisi reprehẽsibilis vitæ cõscia. Est ẽt piculosum, tũ q̃a peccatũ quod p pniam nõ delet, mox suo põdere ad aliud trahit: & sic ẽ cã cãdẽdi, sicut terremotus facit cadere domos. Apo. Terremotus factus est magnus, & quarta pciuitatis cecidit: tũ ẽt q̃a dũ homo diutius in peccato manet, Deus eũ subito pcutit & subuertit sicut q̃nq; terræmotus subito fit, q̃ cõmonet & subuertit. Act. subito terræmotus factus est magnus ita vt mouerentur fundamẽta &c. Et iõ bñ cõsulitur Eccl. Ne tardes conuerti ad Dominũ, & ne differas de die in diem: subito enim venier ira illius, & in tempore vindictę desperdet te.

Eccl. 26

pro. 25

mat. 27

Sen.

apo. 12.

Act. 16

eccl. 5.

Peccatores qui & fines terræ vocantur, variis rationibus, & proprietatibus Luna, Marti, aquæ, terræ & postremo ipsi deserto assimilantur. Cap. LIX.

PEccator assimilat̃ Lũę pp quatuor.

Primo, quia luna est solis eclipsatiua siue obscuratiua inter nos & solem interposita, quando concurrunt simul in eadem linea ecliptica, & de hoc dictum est supra cap. xlviij. Ita similiter peccatum eclipsat & obscurat in anima lumen rationis, vel quia interponit se peccatum inter nos & Deũ, tollit animæ lumen gratiæ: propter quod viæ peccatorũ vocantur tenebrosæ, secũdũ illud Prou. Via impiorũ tenebrosa, & Apo. dicit, Obscuratũ est insipiens cor eorum. Ioel. Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem.

pro. 4.

Rom. 1

Ioel. 2.

Secundo.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ioel. 2. Secundo, quia luna est oculorum vicitiua. Nam (secundum Pto.) luna efficit hominem male dispositum in oculis & inordinatum. Efficit enim in homine vnum oculum maiorem altero, aut strabonem siue orbum ĩ vno oculorum. Et subdit: Homo autē in cuius complexione lunæ constellatio dominium habuerit, vicio iu oculo non carebit. Ita similiter peccatores in oculis mentis prauè sunt dispositi, quia oculum ad terrena habent magnum, sed ad spiritualia paruum. Et similiter hypocritæ qui
Mat. 7. vident festucam in oculo fratris sui, trabem autem in oculo suo non vident: habent oculum ad videndum se, paruum; & ad videndum alios, magnum. Specialiter inuidię vicium vel iræ, videtur facere hominem in oculis prauè dispo-
1. Regu. 18. tum. Vnde de Saule hoste Dauid dicitur quòd iam non rectis oculis respiciebat Saul. Dauid. Sed talem aspectum inuidiæ auferunt iustitia & pax. Nam pax remouet odium, iustitia rectificat aspectum &
Psal. 71. actum. Vnde in Psalmo. Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis, donec auferatur luna.

Tertio, quia luna est temporalium euē
Eccl. 43 tuum indicatiua. Eccl. Luna in omnibus in tempore suo ostensio temporis & signum æui. Luna enim (vt dicit Beda) si in principio rubeat vt aurum, ventos ostēdit. Si in summo eius corniculo maculis quibusdam nigrescit, pluuiosum mensis prętendit exordium. Si vero nigrescit in medio plenilunium, serenum. Cum vero in doctrina nauigationis scintillat ad remos, in breui tempestas futura erit. Quæ omnia peccatoribus cōpetunt, quorum quidam sunt rubentes per ignita desideria, quidam nigrescentes per turpia opera, & aliqui scintillantes per praua eloquia. Item quidam sunt ventosi per superbiam, quidam pluuiosi siue aquosi per luxuriam: quidam vero sereni videri volunt per vanamgloriā, quidam tempestuosi, & inquieti siūt per cupiditatem, & auaritiam.

Quarto, quia luna est iui status mutatiua, nec vnquam in eodem statu permāsiua, & sicut luna non solum in se mutabilis, sed etiam in effectu. Nam (vt dicit
Pto. in Ymag. Pto.) luna efficit hominem instabilem & mutabilem de loco ad locum discurrēdo. Est etiā in hominibus quadruplex mutatio, quæ adhuc designatur in luna.

Prima est naturæ secundùm quod homo variatur per quatuor ætates; Prima est augmentatiua, scilicet in iuuentute. Secunda est statiua, quę scilicet dicitur virilis. Tertia dicitur diminutiua, scilicet virtutis. Et hæc est senectus. Quarta est decrepita siue seniū, quæ minuit substantiam & virtutem. Hæc mutatio ætatum (secundum Pto.) accipitur secū-
Pto. in Ymag. dum circulum lunę quę quapruplicitet variatur. Nam primo luna crescens quousque efficiatur dimidia, est in effectu suo calida & humida: & talis est prima ętas: deinde luna vsque ad plenilunium est calida, & sicca, & talis est secūda ætas, in qua hominis complexio calido paulatim humidum consumente efficitur calida, & sicca: tertio luna cadens a plenilunio quousque redeat ad medietatē est frigida & sicca, & talis est ætas tertia, in qua complexio, quia cum humido egrediente deficit calidum, efficitur frigida & sicca: quarto luna à medio vsque ad defectum est frigida, & humida, & talis est ętas quarta, in qua cōplexio, quia frigiditate inualescente inducitur humidum extraneum nō nutriēs nec augens sed humectans extrinsecus, quod est humidum phlegmaticum, efficitur frigida per se, & humida per accidens.

Secunda mutatio est fortunæ, prout homo variatur secundum diuersos euentus bonos & malos, quos etiam luna signat. Nam luna (vt dicunt Pto. & Albumasar) aliquando significat & efficit euentus malos, aliquando vero bonos. Nam in secundo signo existens post ascēdens, mærorem designat & tristitiam, & ablationem substantiæ per fures. Et etiā in quarto, quinto, & octauo rixam, fugā, & mutabilitatem. In ipso etiam signat, quòd qui tunc incipit regnare, cito deponetur. In. xij. autem impedimētum, rixam, duritiam, & carcerem ex parte amicorum. In omnibus alijs dominibus siue signis bonum efficit, & prætendit.

Tertia mutatio est culpæ, quā etiā sacra scriptura mutabilitati lunę assignat.
Ecc. 27. Eccl. Stultus autē vt luna mutatur. Nam luna apparet parua & corniculata, & tūc dicitur monoides: quandoque vero apparet quasi per mediū secta, scilicet quādo est octaua, vnde dicitur dicothomos: quandoque vero non apparet omnino plena, scilicet quando est xj. vnde dicitur amphitracos, quasi de sua plena

rotunditate

rotunditate dubia: quandoque vero apparet tota plena, scilicet quando est xiiij. vnde dicitur grece pausilenos. Ita peccatum paruum est quando in cogitatu concipitur, medium cum cōsensu statuitur, integrum cum opere agitur, sed totaliter plenum cum in consuetudinem ducitur.

Quarta, est mutatio miserię secundū
Iob. 1. corporis defectū, de qua Iob. Homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miserijs, qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nūquam in eodem statu permanet. Et hanc etiam luna ostēdit dum minuitur cadens a plenilunio in defectum,
Eccl. 43. Eccle. A luna signum diei festi luminare quod minuitur in consummatione. Vnde significat vitam humanam quę incipit a festo, idest a gaudio, quia læte suscipitur. homo cum nascitur secundū
Io. 16. illud Io. iam nō meminit pressurę propter gaudiū, quia natus est Homo in mūdum. sed tandem vita humana continue diminuta consumitur. Sed hęc mutatio & diminutio cessabit in futuro post re-
Isa. 40. surrectionem. Isa. Luna tua non minuetur, quia Dominus erit tibi in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

Item peccator assimilatur Marti. Nā Mars est planeta in effectu calidus & siccus, masculinus & nocturnus. Ita peccator est calidus quādo feruescit per iracū
Eccl. 23 diam, Eccle. Anima calida quasi ignis ardens, non extinguitur donec aliquid glutiat. Et homo nequam in ore carnis suæ non desinet donec incendat ignem scilicet irę in alijs vel in se. Item peccator est siccus dum marcescit per inuidiam. Nam (sicut dicit poeta.) Inuidus alterius rebus marcescit opimis.
Aristo. 2. met. Inuidia (sicut dicit philosophus) est tristitia in alienis bonis. Et sicut dicitur
Pro. 4. Prouer. Spiritus tristis exiccat ossa. Item est masculus, cum resoluitur per luxuriam, & præcipuè per vicium contra naturam. Apo. Masculi relicto naturali
Rom. 1. vsu fœminæ, exarserunt in desiderijs suis, inuicem masculi in masculos turpedinem operantes. Item est nocturnus per auaritiam, quæ animam prēcipuè obtenebrat. Item quia fures, quos facit cupiditas, præcipuè de nocte & in
Thes. 5. tenebris furantur. Thess. Sicut fur ita in nocte veniet.

Item peccatorum vita assimilatur aquę.

Primo, quia est turpida per affectum cupiditatis. Ier. Quid tibi in via Aegypti vt bibas aquam turbidam? Via Aegypti, via solicitudinis: Aqua turbida, anxietas temporalium. Iere. 2.

Secundo, quia est immunda quantum ad lasciuiam carnis. Exo. Ad percussionem virgę Moysi, versa est aqua in sanguinem, Vnde Psal. Conuertit aquas eorum in sanguinē. Moyses Christus cuius virga diabolus, de qua Isa. Vę assur, virga furoris mei, qui cum tentat percutit: sed aqua conuertitur in sanguinem cū anima cōsentit ad carnis lasciuiā. Exo. Vidi te conculcari in sanguine tuo. Exo. 4. Ps. 10. Isa. 10. Exo. 28.

Tertio, quia est sterilis per accidiam. Reg habet de aquis hiericho, quòd steriles erant. Et ideo vitam peccatoris significant accidiosi, qui sterilis est à fructu bonæ operationis. 4. reg. 20.

Quarto, quia est frigida per inuidiæ malitiam, ardoris charitatis extinctiuā. Iere. sicut cisterna frigidam facit aquam suam, sic frigidam facit malitiam suam. Ier. 6.

Quinto, quia infidelis per præsumptionem. Iere. Plaga mea desperabilis renuit curari: facta est mihi in mendatiū aquarum infidelium scilicet foueas, & herbas occultantium. Iere. 15

Sexto, quia est congelata per obstinationem, Eccl. Ventus aquilo flauit, & gelauit cristallus ab aqua. Ventus aquilo, est diabolica suggestio. Cristallus est aqua summe congelata, & significat animam obstinatam, & induratam. Eccl. 24

Septimo, quia est amara per irā, Apoca. Stella ardens cecidit in tertiā partē fluminū & in fontes aquarum & multi homines mortui sunt de aquis, qa amarę factæ sunt. Aqua amara anima peccatrix, stella ardens ira quæ cum cadit in aquam, amaritudinem generat, idest, rancorem. Apoc. 8

Octauo quia est maledicta per desperationem. Num Ingrediantur aquæ maledictę in ventrem tuum, & vtero tuo tumescente putrescat fæmur. Vēter conscientia est; aquæ maledictæ, fluxibilitates peccatorum animam desperare faciētes. & ex hoc sequitur diruptio, vteri quæ signat vehemētium doloris vermis interioris conscientiam corrodētis, & Num. 5

putredo

putredo fœmoris: qua significatur priuatio spei, eo quòd in fœmore est vis generatiua.

Nono, quia mortuæ est per pœnæ ipsius illationem. Iosue. Aquę inferiores, idest peccatores ad infima peccatorum descendentes, descenderũt in mare mortuum, idest in amaritudinẽ mortis ęternæ. Sed nota, quòd hæ aquæ, idest peccatorum fluxibilitates, sunt quadrupliciter diuidendæ. Iosu. 3.

Primo per donum fortitudinis: quod signatur Ge. vbi dicitur: Fiat firmamentum in medio aquarũ, & diuidat aquas ab aquis. Firmamentum est donum fortitudinis, per quam diuiduntur aquæ culpæ ab aquis gratię. Gen. 1.

Secundo, per virgã pœnitentiæ, qã signatur Exo. Vbi per virgam, Moysi diuisæ sunt aquæ maris. Et erat aqua quasi murus à dextris, & à sinistris. Virga est pœnitẽtia; & aqua à sinistris, vita peccatorum, qui sinistra quærunt, idest temporalia: aqua à dextris, vita sanctorũ, qui quærunt æterna. Exo. 13

Tertio, per arcam gratię. Iosue. vbi dicitur, q̃ cum portaretur arca per fluuiũ, Iordanis aquæ diuisæ sunt, quia inferiores decurrebant in mare mortuum, & aquæ superiores crescebãt. Arca est gratia, aquę inferiores peccatores ad ima peccatorum defluẽtes quo vsque veniãt ad mare mortuum, idest amaritudinem mortis ęternę. Aquęvero superiores, sũt viri sancti, qui semper ĩ merito crescũt. Ios. 13.

Quarto per palliũ charitatis sicut habetur Re. quod diuisæ sunt aquæ per pallium Heliæ. 1. reg. 2

Item peccatoris cor assimilatur glebę terræ: quia gleba si nimium fuerit indurata, semen non recipit, & receptũ in germẽ proruũpere nõ permittit. Sed vomere sępe confracta, semen tegit, & nutrit. & per pluuiam remollita, quãdam in se pinguedinem colligit quam ad seminis productionẽ radicibus circunfundit, vt dicit Greg. Sic quoque cor hominis, si fuerit per peccati consuetudinem induratum, semen spiritualis doctrinæ vel inspirationis pœnitẽtiæ aut non recipit, aut si recipit, fructũ sine germẽ operis nõ producit. Sed si vomere pœnitentiæ seu linguæ cõfitẽtis peccatum sæpe fuerit cõfractum, tunc semẽ huiusmodi in eo recipitur, & nutritur. Iob. Cõfringet glebas vallium post te. Glebę vallium sunt corda humiliter pœnitentium, quę dum confringuntur aratro pœnitẽtiæ, suscipiunt semen spiritualis doctrinæ, ita q̃ auxilio pluuię, idest diuinę gratię circumfusa, radices affectionum mittũt. Hiere. Ad humorem mittit radices. Itẽ in germen operis quam rumpit, Ezech. Plantabo illam, & erumpet in germen, & dignum fructum pœnitentię pariet, Isa. Iste est omnis fructus, vt auferatur peccatum. Assimilantur etiam peccatores finibus terræ, secundum illud Prouer. Oculi stultorum in finibus terræ. Respiciunt enim homines stulti magis ad fines terrę, quàm ad medium, idest magis ad extrema vitiorum quàm ad medium virtutum. Vnde magis eis placent opera peccatorum quàm exempla iustorum. Vocantur ergo peccatores, fines terræ, primo, quia terræ fines sunt à medio remoti. Et ita etiam similiter peccatores à medio salutis: de quo in Psal. Operatus est salutem in medio terrę. Item quia sunt mari coniuncti, quia scilicet peccatores sunt amaritudini æternæ dãnationis vicini. Itẽ quia fines sunt vltimi. i. viles, & despecti. Itẽ peccatoris anima assimilat̃ deserto, quia desertum est locus ineptus habitationi humanæ, secundũ illud Iob. Absque homine in deserto, vbi nullus mortaliũ commoratur. Ita anima peccatoris est ipta habitationi sapientiæ diuinę. i. filij Dei. Sapi. In maliuolam animam non intrabit sapia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sapi. Iter fecerũt per deserta quæ nõ inhabitãtur. Hęc aũt innepitudo habitãdi accidit in deserto, primo propter terræ vilitatẽ. Ita anima efficitur vilis propter peccati abhominationẽ. Ezech. Proijciam te in desertum, &c. Et dicit proijciam, tamquam rem vilem, & abhominabilẽ. maximè aũt vilificat animũ peccati reiteratio, Hiere. Quã vilis facta es nimis, iterãs vias tuas. Greg. Iob. 39. Hiere. 17. Eze. 17. Isa. 38. Ps. 17. Ps. 67. Iob. 38. Sapt. 1 Cap. 11 Eze. 19. Hier. 2.

Secundo propter loci sterilitatẽ, quia sterilitas accidit aię per meritorũ euacuationẽ. sunt n. peccatorũ opera à fructu meriti vacua. Hie. Erit quasi myricę in deserto. myricæ n. infructuosę sunt.

Tertio propter aeris intemperiẽ, quæ intemperies accidit animę propter concupiscentiæ inflammationem. Ioe. Ignis scilicet concupiscentiæ comedit speciosa deserti. Et Eccl. Exurget desertum, & extinguet viride sicut ignem. Ioe. v.

Quarto propter aquarum defectibilitatem, quia scilicet in peccatoribus deficit tam aqua gratiæ, quàm aqua sapientię. Iere. Arefacta sunt arua deserti. Ier. 29.

Quinto propter hostium vastitatem, quia patiuntur peccatores demonum eos vastantium frequentem intorsionem. Thren. In deserto insidiati sunt scilicet dæmones in peccato. Corin. Prostrati sunt in deserto. Thre. 4 1. Corin. 10.

Pœnitentia perfectio declaratur, quia tonitruo, nimi, mari, aeri ac terræ motui comparatur, & tandem loca ipsi terræ motui apta patefiunt. Cap. LX.

PEOnitentia assimilatur tonitruo propter septem, quæ sunt in generatione ipsius tonitrui.

Primo, est vaporis inclusio, Est enim materia tonitrui (secundũ philosophũ) vapor siccus, & calidus, ictuius in nube aquosa, & concaua. Talis enim vapor de facili totus incenditur, & in forti calore ambo simul vapores eleuantur, scilicet vapor humidus nubis, & vapor siccus tonitrui. & quia vapor terręstris nõ est adeo dilatabilis, vt aqueus, constringitur in medio eius, & vapor humidus expanditur sicut corium circa ipsum. Huic itaque eleuationis vaporis assimilatur compunctio cordis. Nam tunc vapor terręstris sursum eleuatur, quando peccatum commissum ad memoriam reuocatur: sed tunc claudit̃ur in nube aquosa, quando peccati memoriam sequitur compunctio lachrymosa. Eccl. Sicut, nubes pluuiæ in tempore siccitatis. Aristo. de cę. & muca. Eccl. 35 Eccl. 38

Secundum est inclusi vaporis inflãmatio. Nã, q̃a cõtrariũ cõtrariũ fugit, interior vapor siccus fugit exteriorem humidum in profundum nubis exterioris: exterior etiam vapor nubis, loci frigiditate contrahitur, & amplius interiorem exagitat, & interior exagitatus confricat partem ad partem ad latera exterioris: & ex ipso motu, & confricatione contingit ipsum igniri. Talis autem vaporis inflammatio est feruens peccati detestatio, & ad ipsum destruendum, accensio. Nam dum peccata sua homo considerat, & peccatorum delectamenta quę iam trãsierũt comparat ad maxima damna quæ reliquerunt quasi quædã cõfricatio fit vnius ad aliud, ex quo mens exagitata ieenditur, & ad peccati reatũ tollendum vehementius ignitur. Eccl. Vapor ignis vrit carnis, idest feruor cõtritionis consumit peccata carnes. Sed attendendum est, quòd quandoque vapor inclusus deficit, & de nube egreditur ita quòd tonitruum non facit. Et ista egressio quandoque est ante inflammationem, quandoque post inflammationem. Ante inflammationem quidem, quandoque incipit comprimi in profundum acumen sui, eo quòd siccus est, & penetrat nubem, & egredietur ad aerẽ, & ipsum cõmouet̃ totum vel debiliter secundum diuersitatẽ suæ virtutis. Et inde est q̃ ante tonitrua venti sunt validi, & fortes. Sic quando memoria peccati est sicca sine lachrymarum compunctione, & non inflammata peccati dolore, egreditur cito de nube, idest corde ita quòd non generat tonitruum, idest confessionis sonũ, sedpotius tentationis ventum. In inflammatione autem accidit egressio vaporis, quando vterque vapor rarus est, & debilis: & tunc quia non inuenit resistens, egreditur sine sono vel vẽto qui ad nostrum auditum perueniat: sicut in æstate in serotinis paruis coruscationibus. Sic quando tam peccati recordatio quàm ipsa cordis compunctio debilis est, & rara, & non feruens, sed quasi tepida, etiam multotiens deficit, & perit ipsa contritio, ita vt non sequatur tonitruum, idest debita peccati confessio. post inflammationem autem fit, eo quòd vapor parius existens pulsando lateraparum facit soni. Sed antequam pertrãseat extinguitur, & tunc auditur sonus sine coruscatione. Sic similiter est quando aliquis parum contritionem habẽs, confitetur, quia bona voluntas etiam extinguitur, & non pertransit ad satisfationem.

Tertium, est nubis aquosę scissio. Postquam enim ignitus est vapor in nube, expellitur à contrario frigido nubis aquosę, & tunc vis ignis scindit nubem aquosam. Scissio autem nubis aquosæ, est apertio mentis compunctæ per actum confessionis. Sed hæc scissio primò debet esse interius per propositum confitendi: & tunc si aliquo impedimento legitimo interueniente non posset quis sacerdoti

doti alicui confiteri, puta mortem præuentus, vel alias omnino impeditus, suffi
ceret contritio cum ipso confitendi pro
posito ad peccati remissionem secundũ
psal. 31. illud. Ps. Dixi scilicet in proposito cor
dis, confitebor aduersum me iniustitiam
meam domino: & tu remisisti impietatẽ
peccati mei.

Quartũ est scissæ nubis sonatio, quæ quidem sonatio tanta est quòd vsque ad nos terribiliter venit. nec mirandum cũ pannus violenter scissus sic strideat, & vesica vento plena quamuis sit parua, tamen fortiter stricta, & confracta, maximum sonitum faciat. Hic sonus est confessio oris facta sacerdoti, in qua nubes aquosa, idest mens compuncta de peccato, salubriter aperitur, & pestifer vapor peccati exterius expellitur. Sed nota q̃ sonus tonitrui habet tripliciter fieri. Nã quandoque fit violenta expulsio vnius vaporis ab alio, & tũc propter nubis scissuram fit in eadem nube fortissimus sonus tonitrui. Et sic quando vapor compũctionis expellit vaporem criminis fit sonus cõfessionis, & sic violẽtia cõpũctio-
Iob. 38. nis ꝓducit sonũ confessionis, Iob. Quis dedit vehemẽtissimo ibri cursũ & viã sonãtis tonitrui? Qñq; vero sit iste sonus ex collisione alicuius nubis alterius, quia vapor paulatim scindens nubem suam in qua est, euolans inuenit aliam nubem siccam constrictam, & spissam, & impingit in illam, & ex collisione facit sonũ. Et hic sonus fit cum coruscatione, interdum quandoque sine coruscatione,
psal. 76. Psal. Vocem dederunt nubes. Sic etiam sunt quidam qui dum confitentur, incipiunt quidem tepide dicere facta sua, sed occurrente materia interferunt aliena & ibi colliduntur & sonũ faciũt, quia plus aliena & extranea facta quã propria confitentur peccata. Vnde nõ deberet dicere sacerdos: Absoluo te, sed absoluo eos. Quandoque vero egreditur vapor parvus, rarus, & inflammatus ex nube tenui & non multum aquosa, & tunc videtur ille ignis sicut alba flamma per multum fumum, & non facit sonum in propria nube, sed obuiat ei alia nubes valde aquosa & spissa: & quia debilis est flamma, extinguitur in illa aquosa nube potius susurrando quàm sonando, sicut susurrat ferrum ignitum candens in aqua. Talis est susurronum confessio maligna. qui non vadunt ad cofessionem vt dicãt peccata propria, sed potius vt reuelẽt peccata aliena, & vt malam opinionem generent in confessore, vel prelato de aliena persona, vel propter aliquam aliã violentiam. & talis confessio potius est excusatio:

Quintum est vaporis egredientis coruscatio. Nam dum vapor ignitus, & inflãmatus egreditur de nube apparet coruscatio, & fiunt tunc simul tempore coruscatum & sonus: sed non simul deprehenduntur, quia visus velocior est quam auditus. Vnde licet nubes prius scindatur quam emittitur ignis, & ideo tonitruum prius fit naturaliter quàm fit coruscatio, tamen coruscatio prius attingit sẽsum visus, eo quòd visibile spiritualius est in aere, scilicet per esse magis spirituale, & intentionale, & ideo statim fit in aere. Audibile autem in aere est vt in propria materia, quia materia causæ soni non est nisi in aere, licet intentio soni, & non esse recipit in aere, & ideo sonus non fit in aere subito sed succesiue, sicut cum mulier lauat pannos, eminus homo prius videt percussionem quam audiat sonum, & ita est in tonitruo, & coruscatione, Ecc. Accelerat coruscationes emittere. Debet igitur esse in peniten te non tantũ sonus confessionis, sed etiã coruscatio bonæ conuersationis, de qua dominus dixit. Sic luceat lux vestra corã hominibus, vt videant opera vestra bona. Debet etiam pœnitens euidenter vitã suam in melius mutare. Et hæc est coruscatio quæ quanto est rubicũdior, & magis ignea, idest charitate feruidior, tanto est potior, & efficacior. Sunt enim tres colores coruscationis, scilicet rubeus clarus, & albus flammeus, & rufus quasi vinosus. Primus est ex vapore non multum sicco, humidum enim dat ei colorem rubeum sicut est flamma viridiũ lignorum: & est timendus color ille, quia humidum continet materiam ita quòd non spargitur, & ideo facilius, & fortius incendit: flamma autem albi coloris est vaporis valde sicci sicut est flãma siccorum lignorum, & ideo spargitur & non lędit nisi facile cremabilia, vt stuppam & huiusmodi. Rufus autem color penetrabilior est, eo quòd ille est vaporis conglutinatiui valde terræstris & multum frequenter simul incendit, & scindit. Ex his igitur colligitur q̃ vbi plus abundat humor compunctionis, & rubor

Eccl. 43

mat. 5.

rubor, idest feruor amoris, ibi est efficaior coruscatio boni operis.

Sextum est in tonitruo, fulminis percussio. Fulmen autem tronitrui extinguit venenum animalis percussi. Nam percutiens serpentem vel aliquod aliud venenosum, extinguit in eo humidum naturale quod est in eo venenum, licet non ei. Vnde huiusmodi cadauer fulminati vermiculat, quod non fieret si esset venenum, quia venenum inde prohiberet nasci vermes & ex eo cibari. Similiter pœnitentiæ virtus extinguit in peccatoribus nequitiam, & venenũ peccati & producit vermes idest, remorsus conscientiæ magnos, quia multum remordetur. & dolet de peccatis præteritis cõscientia confitentis, sed tamẽ plures vermes non eam fœdant, sed purgant.

Septimum est nubis aquosæ in pluuiã resolutio, quia scilicet post tonitruum nubes in pluuiam resoluitur, terram fæcundantem, & plantas nutrientem. Et hæc est satisfactio per eleemosynas per quas pauperes nutriuntur.

Item in pluendo aer reddit terræ per nubium resolutionem quod acceperat per euaporationem: in quo restitutio designatur male ablatorum, quę etiam est pars satisfactionis. Non enim remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, vt dicit Aug. Et hęc duo bene simul conueniunt, s. fulgur & coruscatio bonę conuersationis & pluuia satisfactionis, vt scilicet ipsa pœnitentis opera & sint coruscantia ad ædificationẽ proximorum, & pluentia ad ablutio
Ps. 134 nem peccatorum. Psal. Fulgura in pluuiam fecit.

Item pœnitentia assimilatur niui propter septem.

Primum est quòd nix, est malarum herbarum mortificatiua. Et sic per pœnitentiam mala vitiorum incentiua extinguuntur, quę ex terra nostrę carnis
Pro. 26. oriuntur. Pro. Nix in ęstate & pluuia in messe: sicut enim frigus niuis in ęstate temperat incendium ęstus: ita pœnitentia si est in pectore, temperat incendium culpę.

Secundo quia nix est terrę impingua tiua. Nam dum super terram moratur, poros terræ claudit sua frigiditate, & calore reuocato interius fit humorum attractio ad radices, vnde terra calescit
Isa. 55. & per consequens impinguescit. Isa. Descendit nix de cælo, & inebriat terram, & infundit eam. Et ita etiam similiter pœnitentia quamuis corpus attenuat, animam tamen impinguat; qnia dum poros terræ i. carnis appetitus restringit, calor amoris, & humor gratię in radice, idest in corde interius vberius excrescit.

Tertio, quia nix est fætidorum locorum coopertiua siue occultatiua. Et ita multi q̃ primo per peccatorũ infamiã fętebant, per pœnitentiam quam postea faciunt, infamiam suam cooperiunt, & famam recuperãt: sicut patet de Magdalena. Tegit & pœnitentia peccata quęcunque fętida: vt scilicet ea non videat Psal. 31.
Deus ad puniendum. ps. Beati quorum remissę sunt iniquitates, & quorum tectã sunt peccata.

Quarto, nix sui ipsius diffusiua est, & super terram non cum strepitu, sed plane applicatiua, quia scilicet pœnitentiam suam homo: vociferare non debet vel inaniter iactare seu publicare ad
ostentationem, Math. Attendite ne iusti Mat. 5.
tiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis

Quinto, quia nix propter sui pulchritudinem est oculorum attractiua. Sic pœnitentia aspicientes ędificat & attrahit ꝑ exemplũ ad imitationem. Interdũ tamen nix oculos aspicientium disgregat, & similiter etiam quandoque aliquos male dispositos quorundam pœnitentia scandalizat. Vnde clamant eos hypocritas. sicut Christus dixit iudęis
de Iohãne: Venit Iohannes neque mandu Tract.
cans neque bibens, & dicũt dæmonium 11.
habet

Sexto rõne proficuitatis, quia nix calore soluta, est terræ valde proficua, quia. s. eam remollit, & inebriat quam prius frigiditate sua forti indurabat, vt
dicit Gre. Sic si aliquando pœnitẽtiæ ri Gre.
gor fraternæ charitatis amore non gulæ vel corporis delectatione soluatur vel recreetur discrete, non obest, immo prodest. Nam nimia rigiditas quãdoque cor indurat, sed ipsum charitatiua & discreta remissio siue recreatio remollit. Vnde dominus cum publicanis, & peccatoribus manducauit & bibit.

Septimo quia nix est alpium siue mõ Luc. 17.
tium dealbatiua, ps. Niue dealbabuntur in Selmon mons Dei.

Sicut magni peccatores, denigrati Ps. 67.
per

Universidad de Deusto Biblioteca

per culpam purgãtur, & dealbantur per
Psal.6. veram pęnitentiam. psal. Lauabis me, &
Isa.1. super niue dealbabor, Isa. Si peccata vestra fuerint vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.

Item pœnitentia assimilatur mari: primo quidem quia mare est nauseæ & vomitus ciborum prouocatiuum. Et ita similiter pœnitẽtia generat peccati abominationem. Nam quod primo peccatori videbatur pręciosum, & delectabile, videtur pęnitenti ignominiosum & abo
Abac. minabile. Vnde Abac. Vomitus ignoran
Eze.26. tiæ super gloriam tuam. Ezec. Turbabũtur insulę in mari, idest mentes pęnitentium per peccati detestationem & abominationem.

Secundo, quia mare est doloris capitis inductiuum: sic pœnitentia facit conscientiæ renouationem. Nam dolor capitis est tristitia mentis ex peccati recordatione proueniens. Psal. Conuertetur dolor eius in caput eius: ex tali enim dolore mens pœnitentis amaricata vehe
Abac.3. menter sibi ipsi indignatur. Abac. In mari indignatio tua.

Tertio, quia mare est sordium reiectiuum, & sui purgatiuum, quia nihil retinet inmundum: & hoc fit per pęnitentis confessionem, per quam peccata mortalia extra conscientiam abijciuntur, sicut mare proiicit mortuorum cadauera.
Apo.20. Apoc. Dedit mare mortuos suos, qui in eo erant.

Quarto, quia mare est durissimorum, & pretiosorum generatiuũ. Nam quanuis mare sit liquidum, generat tamen durissima, vt patet in piscibus, qui sunt durę testę: & in gemmis, & lapidibus, quos producit. Et hoc est, quia pœnitẽs licèt sit mollis & liquidus in lachrimarũ cõpunctione, tamen durissima tolerat in satisfactione, vt leiuuando, & sese affligendo. Vnde etiam producit gemmas & lapides pretiosos, idest opera salutifera & Deo grata, quę sunt quędam diuitiæ
Psal.39 ipsius pęnitentis. Naũ. Aquę in circuitu eius, cuius diuitię mare, aquæ nuri eius.

Quinto, quia mare non est vltra sua littora progressiuum: quia licet sit liquidum, quod per se non bene terminatur & sistitur, tamen benè terminatur per aliud. Sic pęnitens facit quando nõ trãsgreditur præcepta diuinę legis vel limites a discreto confessore sibi impositos,
Iob. 39 vel etiam suæ propriæ rationis, Iob. Circundedi mare terminis meis, & posui vectem & ostia, & dixi. Hucusq; venies, & non procedes amplius, & hic cõfringes tumentes fluctus tuos.

Sexto, quia mare est piscium nutritiuũ & conseruatiuum, quia. s. pœnitentia nõ solum peccatores purgat, sed etiam deuotos & spirituales nutrit & conseruat: quia licet habeant amaritudinem exterius, habent tamen dulcedinem interius. Vnde etiam homines de aqua maris suscipiũt dulces cibos piscium siue auium quibus reficiuntur. Sap. Postulauerunt
Sap.19. escas epulationis, & in allocutione desiderij ascendit illis de mari ortygometra.

Septimo, quia est de amaritudine siue salsedine in dulcedinem conuersiuum.
Ari. me the. Dicit enim Philosophus, quòd ab aqua maris potest remoueri saliedo, quia si quis accipiat vas terręum nouum & crudum, & clauserit bene eius orificium, & ipsum in mare eiecerit vacuum, & dimiserit ipsum per vnum diem naturalem, aquã dulcem inueniet intra ipsum. Hoc ergo vas est cor pœnitentis quod si fuerit terreũ per humilitatem, nouũ per puritatem, crudum, idest non coctum per libidinum ignęitatem, & bene clausum per custodiæ sedulitatem, & vacuum a peccati fœditate, quantuncunque circundetur exterius quancunque amaritudine, implebitur tamen interius ineffabili dulcedine: quia. s. illuminabitur anima in contemplatione diuinorum operum, quæ contemplatio ipsam totam
ps.106. dulcorat. psal. Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Dei & mirabilia eius in profundo.

Item pœnitentiæ onus assimilatur arenæ, propter quatuor.

Primo, quia arena habet virtutem restrictiuam. Nam arenarum multitudine maris ipetus sistitur, & ad eius cumulos se cõstringens, ne vltra assignatos a Deo terminos effuat, ipeditur, vt dicit Hie-
Hiero. ro. Similiter pœnitentia coercet & restri super
Hier. 5 git imperũ & tentationem & fluxum peccati ne transgrediatur homo mandata Dei, ps. Terminum posuisti, quem non transgredientur, neque cõuertentur operire terram.

Secundo, quia arena habet virtutem
ps.104 purificatiuam: purificatur enim aqua p arenam colata: & pœnitentia animam puri-

ficat, & mundat. Et ad hanc purificationem hortatur Iacobus dicens: Emun-
Iac. 4. date manus peccatores, & purificate corda.

Tertio, quia arena habet virtutem dulcoratiuam. Nã aqua etiam salsa per arenam colata non solum efficitur purior, sed etiam dulcior. Quod etiam pœnitentię cõgruit: quia amaritudo, & tri-
mat. 5. stitia pœnitentium, finaliter conuertetur in dulcedinem, & gaudium. Matth. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Vnde populo in deserto pœni-
Exo.15 tentię aquæ amaræ dulcoratę sunt, Exo.
Iud. 5. Iudith. Egressis mare rubrum deserta Synai montis occurrerunt, & post illic fontes amari ob dulcorati sunt eis.

Quarto, quia aliqua arena habet virtutem tumoris expulsiuam. Dicit enim
Const. Constantinus medicus, quòd arena ex fabrili lapide resoluta, est metallorũ purgatiua, & etiam repercussiua, deopilatiua, & tumoris expulsiua. Quæ omnia pœnitentiæ competunt, quæ purgat culpã deopilat, idest ad confessionem aperit conscientiam, repercutit præsumptionis audaciam, & repellit tumentem superbiam. Primum patet per exẽplum in Magdalena, in qua feruens pœnitentia
Luc.7. multa purgauit facinora, secundum illud: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Secundum patet in Dauid: cuius cor dum pęnitentia teti
2. Reg. 12. git protinus se peccasse confessus fuit, dicens: Peccaui domino. Tertium quoque patuit per exemplum in publicano qui pęnitentia humiliatus non audebat oculos leuare ad cęlum, sed percutiebat
Luc.8. pectus suum. Quartum patet in Paulo. cuius cor superbia prius tumidũ, & contra Christi discipulos sęuitia plenũ, ex pulso tumore superbię, per humilitatẽ pęnitentia paratum se Christo obtulit, dicens: Domine quid me vis facere, mutata est sæuitia lupi in mititatem, & mã suetudinem agni.

Act.9. Item pœnitentia assimilatur terræmotui, & hanc similitudinem declarant modus, tempus, & locus tærremotus.
Aristot. methe. Modi enim terræmotus (secundum Aristot.) duo sunt, quia aliquis terręmotus est sicut tremor, & hoc est quando ventus siue vapor inclusus est modicus. Quidam vero terręmotus est sicut sonus corporum confricantium se, & hoc semp er est cum ruptura occulta vel manifesta. Posidonius autem dicit, quòd Posid.
terræmotus est quandoque tantum sursum & deorsum: quandoque uero est inclinatio ad alteram partem, in modum nauis. Et iste motus est periculosus, quia signum est, quòd cauerna latet in qua terra declinat. Ideo si terræmotus tales sunt, in aliqua ciuitate, tutius est habitationem dimittere: pręcipuè si aqua est ibi prope quę alluuione aliqua cauernã augeat: quia tunc dipositus est locus ad voraginem. Concomitatur autem terræmotum sępius sonus, qui quandoque non quiescit donec terra sit scissa. Vnde iuxta Corinthum in quadã insula fuit terræmotus eleuans locum in altitudinem collis: & cum ventus subterraneus non cessaret, sed semper multiplicaretur, collis fuit ruptus, & exiuit inde ventus fortis, qui tantum cineris exufflauit de colle super ciuitatem illam, quòd destruxit eam & oppressit, Et ante terræmotum audiebatur sonus ex collisione ventorum in cauernis terræ ad solida corpora. Cinis autem fuit ex hoc, quòd calor frigiditate maris conclusus, & confortatus, incineraui loca circa cauernas; & si fuisset ibi sulphur, & hujusmodi, fecisset incendium. Isti autem soni sunt diuersi in principio, in medio, & in fine: licèt nõ omnes sint in quolibet terræmotu. Patet ergo ex omnibus prædictis, quòd in terręmotibus contingunt sex, scilicet tremor, scissio, sonus, motus, ventus, & cinis. Sic pœnitens debet tremere timore. psal. Timor & tremor venerunt psal. 54
super me. Ioel. 2

Item debet scindi dolore. Ioel. Scindite corda vestra &c.

Item debet sonare in confessione, ps. psal. 54
In voce exultationis & confessionis sonus epulantis.

Item debet moueri in bona operatione siue sursum in consideratione cœlestis prępmii, siue deorsum ex consideratione infernalis supplicij, siue in partem alteram, idest in oppositum vitij. Nam baculus curuus nõ dirigitur nisi in partem contrariam flectatur, & om
Rom.6 nis cura fit per oppositum. Apo. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immundicię & iniquitati ad iniquitatem, Ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitię, in sanctificationem.

Universidad de Deusto Biblioteca

oportet enim pœnitentem sustinere
Ecc. 2. ventum tentationis. Vnde Eccle. Fili accedēs ad seruitutē Dei; sta in iustitia & timore, & præpara animam tuā ad tentationem. Sed tamen propter hunc
Ecc. 11 ventum nō debet homo dimittere bonum: quia (vt dicitur Eccle.) Qui obseruat ventum, non seminat. Debet etiā pœnitens incinerari, 1. humiliari ex
Eccl. 9. mortis memoria. Eccle. Quid superbis terra & cinis?

Secundò, assimilatur pœnitentia terræmotui quo ad tempus. Nam tempora apta terræmotui sunt illa in quibus vincit humiditas sine frigiditate sicut est ver: vel in quibus vincit siccitas sine caliditate, vtest autūnus, quādo siccitas multiplicat materiam vaporis sicci, humiditas vero non permittit exire. In æstate autem calor fortis & dominans consumit vaporem: in hyeme vero frigus dominans, euaporationē prohibet. Si tamen ista tempora, scilicet hyemale & æstiuum, ex aliquo accidente sint vt vernalia vel autumnalia; nihil prohibet in iis fieri terręmotum: imo si tunc contingat erit, magnus & diuturnus. Similiter homines sunt ad pęnitentiam apti in quibus abūdat humiditas, idest lachrymæ: ita tamen ꝙ sint sine frigiditate accidiæ. Et talis fuit Magdalena. Similiter in quibus viget siccitas abstinentiæ sine calore concupiscentiæ. Vbi autem vincit calor æstatis. i. feruor concupiscentiæ carnalis, vel frigus hyemis. i. accidiæ torpor; ibi terræmotus non fit, quia in talibus pœnitentia perit. Nisi forte contingat, ꝙ tales ex Dei virtute tangantur, & ad temperantiam debitam reducantur.

Item nota, ꝙ terræmotus magis fit in nocte quàm in die, quia in die Sol euocat calorem terræ exterius, & ideo non eleuat vaporē. In nocte vero clauditur, & vaporem intus multiplicat, qui multiplicatus comprimit alium ante se eleuatum: & fit motus terræ. Similiter in nocte, idest tempore aduersitatis, magis conuertuntur homines ad pœnitētiam quàm in die prosperitatis. Nam mala quæ nos hic præmunt, ad Deum nos ire compellunt. Reuocat enim aduersitas hominem interius ad seipsum: multiplicat in eo vapores, idest compunctiones.

Tertio, pęnitentia assimilatur terręmotui quo ad locum. Nam loca terræmotui apta, sunt loca cauernosa; quia in cauernosis vapor congregatur & ex alio superueniente coarctatur. Vnde in locis montuosis sæpius fit: quia sub mōtibus sunt cauernæ, & loca mōtuosa vniuersaliter sunt porosa.

Item sunt apta terræmotui loca inundationibus alicuius aquæ propinqua: quia ipsa aqua vndis percutiens est in talibus locis causa congregationis vaporis & coarctationis. Vnde loca mari propinqua etiam si non sunt cauernosa, non tamen sunt a terręmotibus libera, vt dicit Calestenes: quia licet ex raritate loci, vapor liberum exitum habeat: Cale.
tamen ex percussione vndarum vnus vapor impellens alium, replet locum: & ideo etiam in plano loco si tāgitur mari vel montibus, fiunt terræmotus, vt in Lombardia, in cuius multis ciuitatibus fuit quandoque terræmotus magnus & diuturnus. Et similiter in Pistoria, quæ est ciuitas Tusciæ. Et tempore etiā Bonifacii Papæ Octaui fuerunt terræmotus magni in ciuitate beatæ Mariæ, qui pluribus diebus duraueruntꝰ existente curia Romana ibidem: quæ tamen ciuitas in plano sita est, aquis plena, & lacui vicina, & montibus propinqua.

Item sunt apta terræmotui loca quæ habent mollia latera: quia mollities opilat poros & coarctat eos. Patet ergo ex his ꝙ loca terræmotuum, sunt loca cauernosa, & loca vndis aquarum percussa & loca quæ habent mollia latera. Per loca ergo cauernosa & concaua, intellige humilium corda, quæ sæpe pœnitentiæ tremoribus commouentur. Per loca ab vndis percussa, intellige homines in aduersitatibus positos: quos dum impetus tribulationum percutiunt, cōmouent ad compunctionē, & ad pœnitētiam festinare compellunt. Per loca autem quæ habent mollia latera, intellige homines pios, & proximis qui circa eos sunt, cōpassiuos, quos pietatis mollities, etiam si potentes sint, ad pœnitentiæ commotionem & vitæ mutationem
disponit & perducit, Sicut patet Corne Act. 5.
lii centurionis exemplo, quem pietas & eleemosynæ suæ ad fidem, & ad baptismum perduxerunt. Et nota, quòd sunt quædam loca, in quibus raro, vel nunquam fit terræmotus, vt Aegyptus, quæ nun-

nunquam vel modicum tremuit. Quod
Pind. est, secundum Pindarum, quia Aegyptus quandoque tota cooperta fuit aquis, sicut etiam Aristoteles dicit: ideo limus
Ari. meteo. paulatim aggregatus ē, & ita creuit terra quasi tota limosa, & mollis & bene continuata in partibus: ideo vapor nō habet vbi coarctetur. In quo significatur, quòd illi qui sunt cooperti aquis, idest qui molles sunt & assueti deliciis, difficulter & raro ad pœnitentiam commouentur. Nam pęnitentia non inuenitur, in terra suauiter viuentium. Vnde
mat. 11. Matth. Quid existis in desertum videre hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt, & non in deserto pęnitentię.

Item pœnitentia hypocritæ hominis est exterius in corpore, non autem in toto: quia non interius in mente: & ideo assimilatur etiam terræmotui, qui nunquam commonet totam terram, sed solum partem. Nam (secundum Senecam)
Senec. non occupat simul locum vltra centum passus: quod est, quia vapor expellit ab vno loco ad alium: ideo non potest terra simul tremere. Sed contra talem pœnitentiam dicitur: Conuertimini ad me
Ioel. 2. in toto corde &c.

Pœnitentis purgatio, quæ purgationi Maris similis efficitur, Planetis, terræ, agris, & Mōti Olineti assimilatur. Cap. LXI.

POenitentes assimilantur planetis. Nam planetæ in suis circulis aliquando videntur retrogradi, quandoq; stationarii, quandoque vero directi. directus dicitur planeta, quando directè mouetur a principio signi versus finē. Retrogradus vero quando è conuerso. tendere videtur a fine signi versus principium. Stationarius autem quando stare videtur quasi in medio, ita quòd neque ad principium videtur accedere neque ad finem. Fit autem directio planetæ semper in parte epicycli superiori Retrogradatio semper in parte inferiori, Statio fit in medio. Similiter in pœnitentia sunt quasi retrogradi ad peccatorum vilitatem redeuntes: de quibus dicitur, Melius erat eis non cogno
e. pet. 2 scere viam iustitiæ, quàm post cognitionem retro conuerti ab eo quod illis traditum est, sancto mandato. Contingit enim eis illud Prouer. Canis re pro. 6.
uersus est ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti. Et Luc. Nemo mit Luc. 6.
tens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei. Sta phil. 4.
tionarii vero sunt in pœnitentia perseuerantes, Apo. State in Domino cha 1. Cor.
rissimi. Hæc statio magnam cautelam & circunspectionem requirit. Vn 10.
de Apoc. Qui se existimat stare, videat ne cadat. Sed quasi directi in cursu sunt phil. 4.
feruentes proficientes, secundum illud Apoca. Quæ retro sunt obliuiscens, ad ea quæ sunt priora, extendēs meipsum, ad destinatum persequor ad brauium supernę vocationes.

Item adhuc pœnitentis purgatio est vt purgatio maris. Mare eni se purgat, quia vapor eleuatur de fundo eius virtute Lunę qui facit effluere aquam super litus. Hæc violentia proiicit cadauera & sordes ad litus. Sic etiam vapor contritionis, exurgēs de fundo cordis, virtute Lunæ, idest diuinę gratię, facit effluere aquam lachrymolæ compūctionis, & cadauera, idest maculas peccatorum carnalium, & sordes peccatorum spiritualium proiicit extra ad litus confessionis, & ita conscientia remanet munda interius. Iac. Abiicientes omnem Iac. 1.
immunditiam & abundantiam malitiæ:

Item pœnitens assimilatur terræ. ps. ps. 146.
Humilians autem peccatores vsque ad terram, idest vsque ad humilitatem pœnitentię. Nam pœnitentes ad modum terrę primo teruntur angustiis. Dicitur enim terra eo ꝙ teratur.

Item humectātur lachrymis. Vnde terra vocatur humus, a mari humido, cui coniungitur.

Item abundant fructibus, idest operibus bonis. Vnde terra vocatur tellus, qa tollimus fructus eius.

Item extenuantur iejuniis. Vnde terra vocatur arida; ex eo quòd ab aqua sit propria siccitate distincta: quia scilicet caro pœnitentis ab aquis delitiarum separatur, & abstinentię tenuitate siccatur.

Item penitens assimilatur agris propter tria.

Primo, propter laboriositatem. Nam ager cum labore excoliturꝰ, quia vomere aperitur, ligone foditur, & euertitur: semine seritur, rastro retegitur, imbre perfunditur, sępibus cingitur. Si-

Universidad de Deusto Biblioteca

mis ter cor pœnitentis aperitur vomere contritionis : foditur & euertitur ligone confessionis, idest lingua confitentis : seritur semine, idest eleemosynis; retegitur rastro aspero, idest abstinentia & ieiunijs; perfunditur imbre, id est fletu & lachrymis.

Item debet vallari sepe, idest diligenti custodia sensuum : secundum illud : Sepi aures tuas spinis. Hæc est ergo agricultura, quæ persuadetur Prouer. Præpara foris opus tuum, & diligẽter exerce agrum tuũ, & postea ædifices domum tuam.

Ecc. 28. pro. 34.

Secundò propter varietatem. Nam ager gelu hyemali cõstringitur, vernali tempore vestitur, calore æstiuali aduritur. Similiter anima pęnitentis quandoque tangitur frigore accidiæ, quandoque angustiatur feruore concupiscentiæ, quandoque decoratur virore diuinæ gratiæ. Luca : Fœnum quod hodie in agro est, cras in clibanum mittitur. Sic enim variatur pœnitens : quia nunc viret humore deuotionis, nũc vritur feruore tentationis.

Luc. 12.

Tertiò, propter continuitatem vicissitudinis. Nam ager in autumno collectis frugibus iterato præsciditur : & sic alternatis laboribus continuè lacessitur. Sic homo pœnitens quàm diu viuit, debet continuare & esse in labore pœnitentiæ, & non cessare a bonis operibus. Ecclesiastici : Mane semina semen tuum, & vespere non cesset manus tua.

Ecc. 11.

Item pœnitens assimilatur monti Oliueti, quia debet in eo plantari Oliuetum pœnitentiæ : Cuius oleum (sicut dicit Hieronymus) ex radice amaritudinis surgit in pabulum luminis, in medicamen vulneris, & in refectionem esurientis. Nam pœnitentia ab amaritudine contritionis incipit, lumen diuinæ gratiæ in anima nutrit, peccati vulnus sanat, & obstruit, & animã pane lachrymarum, & pauperem eleemosynarum reficit & nutrit. Vnde meritò in hoc monte pinguedinis debent firmari pedes, idest affectus pœnitentis. Zach. 14. Stabunt pedes eius super monte Oliuarum.

Zac. 14.

Duabus stellis, firmamenti motum sequentibus, in bono haud perseuerantes similes esse nonnullis de causis significatur. Cap. LXII.

PErseuerantiam in bono incępto non tenentes assimilantur duabus stellis, quæ dicuntur caput & cauda Draconis, quæ scilicet mouentur cum firmamento, & consequuntur cursum suum. Vnde a Leone transeunt in Cancrum, & a Cãcro in Geminos : & sic deinceps. Et si caput Draconis est in aliquo signo, semper in opposito est cauda, & venter i quarto, vt si caput fuerit in Cãcro, vẽter erit in Ariete, & cauda in Capricorno, & sic de aliis. Et sic propter aspectũ oppositum cauda est totaliter venenosa. Similiter illi qui bene incœperũt, & postea retrocedũt, transeũt a Leone in Cancrum. Nam Leonis animalis a quo illud signum denominatur, virtus & fortitudo est in anteriorib⁹ vt in pectore, collo, & pedibus anterioribus : & ideo signat fortiter inchoantes : sed Cãcer est animal retrogradum, & ideo signat retrocedentes. Vnde, quasi a Leone in Cãcrum transeunt qui fortiter incępta relinquunt. Sed inde transeunt in Geminos, qui retrocedentes & recidiuates efficiuntur duplo peiores quàm primò fuissent, dicente Christo : Fiũt nouissima hominis illius peiora prioribus. Tales ergo hoies habent caudam oppositam capiti, s. principium bonum, & finem malũ. Et tales erant illi, quibus dicit Apo. Cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini.

mat. 2.

Gal. 3.

Prælatorum officium per Iouis ac montium præcipuęq; montis Tabor similitudines perfectissime declaratur. Cap. LXIII.

PRælatus perfectus debet habere conditiones Iouis quo ad quatuor.

Primò, quo ad effectum. Nam Iupiter est in effectu suo benuolus, calidus, humidus, diurnus, & in suis qualitatibus tẽperatus. Similiter prælatus debet esse beneuolus in affectione, calidus in dilectione, humidus in compassione, diurnus in conueriatione, secundum illud Roma. Sicut in die honestè ambulemus. & iterum temperatus in omni recreatione vel in omni correptione.

Ro. 15.

Secundò

Secundò, quo ad aspectum. Nam Iupiter in colore est argenteus : sic prelatus debet esse argẽteus, idest sonans per eloquentiam, candidus per munditiam, clarus per famam.

Tertiò, quo ad situ : quia Iupiter quãdo in superiori parte circuli sui, circulo Saturni coniungitur, bonitate sua temperat malitiam Saturni. Sic Prælatus habet resistere & reprimere malitias luporum, gregem corrumpentium, vel dissipantium, vt hæreticorum, vel tyrannorum, vel aliorum hominum.

Quartò, quo ad iudicium : quia in iudiciis (secundum astrologos) signat sapientiam, & rationem, & est veridicus. Expedit enim Prælato sapienter agere, rationabiliter viuere, veraciter loqui, & docere. Item Iupiter quando apparet in ascendente, signat (secundum astrologos) reuerentiam, & honestatem, fidem ac disciplinam : quæ etiam Prælatum exornant, scilicet reuerentia subditorum, honestas morum, & disciplina correptionum.

Item prelati debent esse similes montibus.

Primò, quia montes sunt ad speculãdum apti, s. propter altitudinem : quia scilicet prælati debent esse eleuati per contemplationem, & speculatiui per cõsiderationem. ps. Ascendunt montes. i. contemplatiui, & descendunt campi, i. actiui. Illi enim ascendunt ad considerationem æternorum, isti vero descendunt ad subuentionem proximorum.

ps. 103.

Secundo, quia montes sunt ad defendendum tuti. Vnde quia sunt fortes, & solidi, sunt apti castrorum ædificationi. nam propter suam duritiem non de facili possunt suffodi, & propter altitudinem non facile possunt adiri. Et prælati debent esse constantes, & firmi ad defendendum. Iudith : Filii Israel non in lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos.

Iudit.

Tertio, quia montes sunt ad pascendum fœcundi. Sunt enim in montibus gramina puriora, & nutrimenta animalium meliora, quamuis in valibus sunt generaliter pinguiora. Humor.n. quo gramina nutriuntur, subtilior est in mõtibus, & purior q̃ qui continetur in valibus, pp hoc ꝓ calor cœlestis illũ humorem facilius digerit & in substantiã graminum commutat perfectius & cõuertit, tum pp illius subtilitatem, tum propter aeris ibidem puritatem. Sic et prælati debẽt subditos sollicite pascere puris exẽplis, spiritualibus verbis & piis & largis eleemosynis, Iob. Circumscripsit montes pascuæ suę.

Iob. 39

Quarto, quia montes sunt priusquam valles cœlestium imbrium susceptiui. Vnde aquę a montibus deriuantur ad valles, & non econtrario. Sic prælati debent cœlesti doctrina inferiores subditos irrigare, Iob. Quos imbres montium irrigant &c.

Iob. 27

Item qualis debeat esse vita prælatorum, ostenditur per exemplum montis Tabor, in quo Dominus quatuor fecit, per quæ dẽignantur quatuor opera, sine officia prelatorum. Nam in hoc monte spiritualiter docuit, in hoc mõmonte orationis gratia pernoctauit, in hoc monte aliquando turbas pauit; in huius etiam supercilio montis se transfigurauit coram discipulis suis, & futuram gloriam suam reuelauit. In quibus scilicet instruuntur prælati, quòd eorũ officium est spiritualiter docere, instanter orare, indigentibus prouidere, & futuram gloriam, nõ præsentem, quęrere.

Quo pacto anima a peccatorum putredine præseruetur, quàplurimis rationibus, & exẽplis ostendatur. Cap. LXIIII.

PRęseruatur anima a peccati corruptione, sicut corpora præseruantur a putrefactione. Sunt enim quatuor accidentia putrefactionem prohibentia, s. caliditas, frigiditas, mobilitas, & continuitas.

Primum ergo est caliditas pręcipuè intẽsa. Res.n. multum calidæ nõ putrescũt, pcipuè cũ siccãtur : vt piper, galanga, Zinziber aut putrescit pp innatũ humidũ. Similiter aqua inquantũ feruet, nõ putrescit, quia calor ignis in ea maior est q̃ calor aeris : ideo non vincitur sed vincit. Sic pseruat aia a corruptione peccati & a tẽtatione p feruẽtẽ orõnem. Vnde dns hortabatur discipulos : Orate ne intretis in tentationem.

Luc. 22

Secundum est frigiditas si sit ab extrinseco. Nã si est frigus extrinsecũ pcipuè est ipediẽs, qa p se repugnat calido alieno & extrinseco. Vñ i hyeme & vbr in aere frigido cũseruatur corp⁹ a putredine, qa calidũ extrinsecũ est paucũ

& frigus sibi contrarium est multum: nec in calibus apparet motus putrefactionis, nisi recedente frigore. Si autem est frigus intrinsecum, sic impedit putrefactionem, quia coagulat humidum nec permittit illud exhalare, sicut est in omnibus metallis & aliis frigido coagulatis, in quibus frigus claudit poros, & vincit calidum extrinsecum ne de humido aliquid exhauriat nisi parum, vt quando generatur rubigo: ideo in auro non est rubigo, & maior est in eo duratio, quia eius humidum naturale magis constat. Tanquam ergo frigus extrinsecum est tribulatio mundi, siue afflictio carnis, quæ calorem extraneum, idest ardorem concupiscentię, siue luxurię, per quem extraneam carnem concupiscit, mitigat & extinguit. Nam malitia unius horę, obliuione facit luxurię, sicut dicitur Eccle. Sed tanquam intrinsecum refrigerium est contemplatio cęlestium. Hęc enim est quę poros. i. corporis sensus claudit: Hęc est quę deuotionis humorē coagulat, nec exhalare permittit: hęc insuper est, quę extraneū calorem, idest amorem mundi superat & vincit. Quia anima, sicut dicit Greg. quanto maiori studio exercetur ad sum ma, tanto maiori fastidio frigescit ad infima.

Ecc. 11.

Grego.

Tertium est mobilitas. Nam aqua vel vinum quod mouetur, impeditur putre fieri eo quòd calor naturalis exsiccatur a motu, & non præualet ei calor extrinsecus. Vnde vinum potens efficitur melius ex motu: quia calor naturalis magis digerit subtile humidum, ex quo etiam sapor melioratur: & pendulum vinum & motum, etiam si sit corruptū, quandoque reuertitur & reparatur. Et e contra, vinum non motum, & præcipuè soli expositum, corrumpitur & conuertitur in acetū: quia dum calor exterior exhaurit calidum interius, & humidum subtile exhalat cū ipso, & perit vinum. Similiter mobilitas obedientię vel motus frequens operum bonorum, præseruat a peccati putredine ad quam pigritia & ocium inducit. Eccle. Mitte illum in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit ociositas.

Ecc. 33.

Quartum putrefactionem impediens est continuitas. Nam mare torum non putrescit, sed diuisum per partes paludes putrescit: in naturalibus, n. multiplicato subiecto, multiplicatur qualitas & virtus: & ideo totum simul plus potest continere quàm calor aeris potest dissoluere: si tamen ipsę partes sint in toto continuę, aliàs non. Quia videmus q̄ grana multa vel gramina vel germina simul adunata citius putrescunt, quàm pauca: propter hoc q̄ illa grana nō sunt cōtinua: & cum sint parua egreditur naturale calidum ab unoquoque eorum, & trahit secum humidum, & calidū exiens fit alienum, & cum exeat a multis confortatur & corrumpit. Similiter continuitas & perseuerantia boni operis præseruat a corruptione peccati. Vnde potes colligere ex prædictis, quòd præseruat animam a putrefactione peccati caliditas charitatis, quæ excludit putredinem inuidiæ; de qua putredine dicitur Prouer. Putredo ossium, inuidia. hanc enim putredinem charitas excludit, q̄a charitas non æmulatur. Item frigiditas castitatis quę excludit putredinem luxurię: de qua dicitur Ioel: Computruerunt iumenta in stercore suo. i. homines carnales & bestiales in fœtore luxurię. Sed hanc putredinem excludit castitas a concupiscētiæ ardoribus, velut quoddam frigus resistens. Vnde de p̄dicta caliditate charitatis, & hac frigiditate castitatis dicitur: Vtinam frigidus esses, aut calidus.

pro. 4.

1. Cor. 13.

Ioel. 1.

apoc. 3.

Item mobilitas obedientię excludit putredinē superbię, de qua dicitur Ioel Ascēdit putredo eius: q̄a superbię egit.

Ioel. 2.

Item continuitas perseuerantię, excludit peccatum accidię de qua Iob. Quasi lignum putridum es: lignū enim putridum nullum producit fructum: talis est accidiosus & qui non perseuerat; quia nō peruenit ad fructum operis sui: est enim fructus vltimum quod expectatur ex arbore: & ideo signat meritū siue premiū operis, q̄d accidiosus & imperseuerans amittit. Est enim continuitas gratiæ per quam membra Christi adinuicem colliguntur, & continuantur, & excludunt putredinem omnis peccati.

Iob. 4.

Ex varijs similitudinibus Orionisque exemplis, Principis proprietates ac perfectiones, accurate describuntur.

Cap. LXV.

PRincipatus secularis dñij similis dēt esse Orioni quo ad 5. in q̄b⁹ signantur

tur. v. virtutes, vel conditiones quę debent esse in bono principe. Et primum est patientia aduersiorum, & hanc designat Orionis ortus. Nā Orion est astrū tempore hyemali exortum, aquarum, & tempestatum excitatiuum. Hyems enim quod est tempus acuti frigoris est status vitę secularis, in quo frigus malitię abūdat. Cui videlicet malitiæ dum creatus princeps ad obuiandum vel resistendum, se per iustitiam prępparat, sibi met tēpestates & impetus, idest persecutiones & scandala suscitat, quia scilicet superborum nequitia dum tangitur irritatur, & quasi modo ignis, dum flatū iustitię sentit, per impatientiam excandescit: Vnde iustus princeps necesse est vt se primo per patientiam muniat vt propter insurgentium malorum impetus a iustitię rectitudine non cadat. Scriptum est, Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Vnde notabile est, quod Orion in ortu suo tempestatem significat; sed post serenitatē, quia nimirū iusto principi post tēpestatē aduersitatis, sequitur serenitas pacis.

Mat. 5.

Secundum quod est necessarium iusto principi est potentia armorum, qua scilicet possit contieri subditos, & expugnare aduersarios. & hāc designat Orionis aspectus. Nam (sicut Isidorus dicit) Gladiati militis, & accincti, etiam stellarum ordine faciem pretendit: Vnde modo armati militis pedes. & brachia extendentis disponitur: & ideo etiam in signo Tauri, quod ī terra est animal ferox & cornibus armatum, Oriō maxime fulget. Est ergo necessarium principi, vt iniquitates quas benignitate repellere nequit, violētia, & coactione dirū pat. Vnde dicitur Eccl. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute dirumpere iniquitates.

Isido.

Eccl. 7.

Tertium necessarium principi est iustitia respectu subditorū, idest quod in suis subiectis iustitiā bene seruet, & hoc designat Orionis situs. nā Oriō ab Arietę vique ad Geminos se extēdit, & tota illorū triū signorū superficiē. i. Arietis, Tauri, & Geminorū, fulgoris sui plenitudine clariorē reddit. Hic ergo fulgor Orionis, est iustitia principis. Et sicut dicit Tulli. In iustitia splēdor ē maximus, ex qua boni viri nominātur. Sed splēdor Orionis q̄ tria signa extēdit, quia. s. virtus iustitię per tria diuiditur. Nam est iustitia iudicatiua in punītionibus: & debet esse ī Ariete, idest in ęqualitate, scilicet vt secundum modū delicti sit & plagarū modus. Aries enim est signum ęqualitatis, in quo ęquinoctium fit. Item est iustitia distributiua in dispensationibus, quę vnicuique q̄d suum est, distribuit: & hoc est in signo Tauri, quia dum sol est in Tauro, terrę sulcantur, vt videlicet vnicuique cultu rę debitum semen mittatur. Item est iustitia cōmutatiua in mercationibus, scilicet in emptionibus, & venditionib⁹: & hec designatur in Geminis, ex eo q̄d cōmutatio talis fit inter duas ptes.

Cic. de off.

Quartum necessarium principi est prudentia agēdorum: & hanc designat Orionis virtus. Nā existēte sole ī signo Orionis, s. in Tauro, & Geminis, omnia oriuntur, & germināt, quę nutrimētum recipiunt ex aquis, & aere (vt Marcus Cellus dicit) & operatur etiam ad terrę fęcunditatem. Tunc autē sol existit in signis Orionis, quādo inuenitur prudētia in operibus principis, & sub tali principe omnia bona germinant, omnia necessaria abundant. Et est notabile, quòd splendor Orionis (vt idem Marcus dicit) est signum futurę serenitatis: Et econtrario eius obscuritas, futurę est præsagium tempestatis: Quia scilicet prudentia principis, est causa & signū serenitatis pacis. Et ecōtrario, eius obscuritas, idest stultitia, signum & causa est scissuræ, & tempestatis, sicut patet de Salomone, & Roboam filio suo, de quibus dicitur Ecclesiastico: Salomō regnauit in diebus pacis, cui subiecit Deus omnes hostes, vt conderet domū in nomine eius, quemadmodum eruditus est in iuuentute sua, & inpletus est quasi physon sapientia: & ita finem habuit Salomon cum patribus suis, & dereliquit post se de semine suo gentis stultitiā, & imminutum prudentia Roboam, quia auertit gentem consilio suo &c. Est etiam satis notabile quod sole existente in Tauro, Orion sub eius radijs quasi se abscōdit: nec tunc suā manifestat inferioribus claritatem. Quia scilicet prudens princeps, quando clariora & fortiora exterius opera facit, tunc se ante Dei conspectum intus per humilitatem abscondit, & in ipsa solis pr sentia suam claritatem ab inferioribus retrahit: quia in conspectu diui-

Marc. cel.

Eccl. 47

Universidad de Deusto Biblioteca

rię apud homines obtinet, paruipendit. Omnem suam iustitiam quandam tenebram reputat, dum subtilitatem diuini iudicij trepida mente pensat. Vnde Dauid qui (teste scriptura) princeps sapiętissimus fuit, sub huius solis radijs offuscatus dicebat: Non intres in iudicium cũ seruo tuo dñe, quia nõ iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Quintum necessarium principi est diligentia vel cautela contra inuidos. Et hoc designat Orionis ęmulus. Quia scilicet cõstellationem Orionis sequitur quædam stella, quæ Canicula dicitur, quę, s. ab astrologis maliuola & nociua esse indicatur. Sed non est illa canicula, quę oritur in Leone, de qua denominantur dies caniculares, sed est alia stella de complexione Martis. Hæc ergo canicula est inuidorum maliuolentia, qui principum claritati, & gloriæ inuidętes, eos multis modis & vijs subuertere moliuntur. Vnde necessaria valde est principibus contra tales magna diligętia, & cautela.

Item princeps etiam dulcis, & benignus quandoque à malo cõsiliario, & suggestore sibi coniuncto ad iram inflammatur, & pestilens & periculosus efficitur. Cuius exemplum apparet in Ioue, qui de se est planeta beneuolus, sed Marti coniunctus efficitur pestilẽs & maliuolus. Antiqui enim. Poetę Ioui attribunt tonare, quia illius stellæ est eleuare vaporem terrestrẽ, pręcipuè cũ iungitur Marti in signis aquilonaribus in æstate. tunc enim certissimè potest dici, quòd erunt multæ scintillationes tonitrui & pestilentes, quia Iupiter cum Sole vapores eleuant. Mars vero incendit eos, & sic efficitur aer pestilentialis, & ita Martis inordinata caliditas, Iouis tẽperiem ad malitiã & pestilentiam trahit. Ita similiter malignus consultor mentem benigni principis aliquando ad furorem accendit, & ad nequitiam operis, & nocendi pestilentiam trahit: sicut patet de Aman
Hest.16 & Assuero. Vñ dicitur Hester: Multi aures principum simplices, ex sui natura alios extimantes, callida fraude decipiũt. Quæ res & ex veteribus probatur historijs, & his quæ geruntur quotidie, quod ex malis quorundam suggestionibus regum studia deprauentur.

Fumi proprietates multiplices numerantur, quibus mundi proprietates fallaces comparantur. Cap. LXVI.

PRosperitas mũdi assimilatur fumo. Primo quidem, quia fumus est domorum denigratiuus: Et similiter prosperitas mundi multis peccatis animas deformat & denigrat. Isa. Domus impleta est fumo. Et dixi, Vę mihi, q̃a vir pollutus labijs ego sum. Isa. 6.
Nam quando domus ecclesiæ cœpit repleri fumo mũdanæ prosperitatis, tunc cępit magis abundare væ, & pollutio iniquitatis.

Secundo, quia fumus non est diu duratiuus. Subito. n. ascẽdit, sed cito deficit. & talis est, psperitas peccatorũ. ps. Mox. vt honorificati fuerit & exaltati, Psa. 36.
deficiẽtes quẽadmodũ fumus deficiẽt.

Tertio, quia est oculorum lęsiuus. Prouer. Acetũ dentibus, & fumus oculis, &c. Pro. 10.
Nam fumus ex materię suæ grossitie amaritudinem cõtrahit, ex cuius acumine oculos lædit. Similiter prosperitas nimia cęcat oculos mentis, vt nõ cõsideret neq; videat q̃d sequatur, Luc. Luc. 19.
Nũc quidẽ in hac die tua q̃ ad partẽ tibi; sed abscondita sunt ab oculis tuis.

Quarto, quia fumus est cerebri siue capitis grauatiuus. Nam fumus cerebrum penetrat, & spiritum animalem grauat. Similiter temporalis prosperitas caput rationis grauat, & deprimit ad infima per auaritiã. Amos: Auaritia Amos. 9.
in caput omnium. Apo. Impletum est Apo. 15
templum Dei fumo. Tẽplum Dei, est mens humana, quæ tũc repletur fumo, quando repletur terrena prosperitate.

Quinto, fumus candelæ extinctæ est mulierum prægnantium abortiuus, vt dicit philosophus. Quasi enim mulieres prægnantes sunt ipsę animę, bonũ Atisto. de animal.
propositũ concipientes: quod tamẽ cõceptos mũdi prosperitas destruit antequam veniat ad complemẽtũ operis. Vnde sicut talis fumus extinguit cõceptos fœtus, ita etiam prosperitas mundi extinguit bonos affectus. Iudi. Factũ
est, vt fumo & igne necarentur viri pariter & mulieres, i. fortiores, & debiliores affectus. propter quod Grego. dicit, Iud. 9. Greg.
q̃ sicut impossibile est, imò difficile ficulneam iuxta viam positam vsq; ad maturitatem producere grossos suos: ita hominem in sęculo remanentem vsque ad finem boni peruenire.

Sextò,

Sexto, quia fumus est angulorum petitiuus. Sic prosperitas mundi detrahit ad angulos, idest ad sordes luxuriæ. In
Ber. angulis enim, vt dicit Ber. Sordes congregantur. Vnde est prosperitas mundi quasi quidam fumus incẽdij, quo scilicet inceditur in anima primò ignis cõcupiscentiæ, & tandem ignis gehennæ.
Apo.18 Apo. Flebunt, & plangent se super illã reges terrę, qui cum illa fornicati sunt & in delicijs vixerint, cum viderint fumum incendij eius.

Septimo, quia fumus est fętorum delatiuus, sicut quando res fętida, & corrupta fumat. Et similiter prosperitas mundi, dum vitam corrũpit, fętorẽ infamiæ inducit. Vnde isto fœtenti fumo obscurat claritas solis, & aeris, i. clarita rationis, & gloria hois. Apo.
Apoc.9 Obscuratus est sol & aer, de fumo putei.

Item prosperitas temporalis in homine peccatore signum est futurę calamitatis. Cuius exemplum est, quia trãquillitas aeris eo tempore, & loco, quando & vbi deberet causari ventus, signum est futuri terræmotus. Quod est quia tunc vapor ingreditur in cauernã, & non expirat extra. Sic quando homo peccator, qui esset dignus vento ad uersitatis, & pœnę, male agendo habet tranquillitatem prosperitatis, signum
Boet. de cons. est venturę calamitatis. Vnde Boetius dicit, quòd fortuna, est quoddã futurę calamitatis indicium.

Prudentia partes quæ sint, ac quãtũ homini hæc nobilissima virtus expediat per exempla montis Oliueti enucleatur. Cap. LVII.

PRudens homo assimilatur monti Oliueti, qui mons erat ad partem orientalem templi, & ideo maior sole oriente illuminabatur, vespere vero, & nocte ex lumine tẽpli illustrabatur, propter quod mons trium luminum dicebatur, tũ quia sol ipsum illuminabat; tũ quia lux templi ipsum de nocte illustrabat; tum quia materiam luminis, idest oleũ ministrabat. Similiter homo prudens debet hoc triplici lumine illustrari, scilicet lumine vespertino p memoriam præteritorum. Lumẽ enim vespertinum sequitur post diem præteritum.

Item lumine matutino solis: & hoc est per prouidentiam futurorum, quia lumen solis matutinum, futurum diem inchoat, & respicit. Debet etiam esse lucidus prudens homo in dispositione pręsentium. Et hæc est prudentia, quę à Tullio vocatur intelligentia. Et hæc designatur in oleo, quod est materia luminis: quia pręsentia quæ sensibus subiacent, materia, & origo sunt intellectualis cognitionis. Vnde de hoc triplici lumine prudẽtis loquitur. Seneca Seneca de quatuor virtu.
dicens, Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur, pręsentia ordina, futura prouide, pręterita recordare. Est ergo prudenti necessarium habere pręteritorum memoriam, ex eo q̃ prudentia est circa contingentia agibilia, in quibus oportet dirigi ex his, quę vt in pluribus contingunt. Hæc autem per multã experientiã accipi oportet: experimẽtũ autẽ ex pluribus memorijs bñ habetur secũdũ philosophũ. Vñ maximè prudentia regitur præteritorũ Aristo. 1. meth.
memoria. Deut. Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas. Deu. 32.

Itẽ necessaria est ei præsentium intelligẽtia. Cognitio. n. pręsentium siue necessariorũ, siue contingentium, dicitur intelligẽtia, siue intellectus. Et accipitur pro recta æstimatione, & acceptione finis. Omnis n. deductio rationis, ab aliquo intellectu procedit. Prudẽtia autem est recta ratio agibilium, sicut philosophus eam diffinit. Et est tertiò sibi Arist. 6. Eth.
necessaria prouidẽtia futurorum. s. vt ordinet aliq̃d ad cõmmodum, & expediens ad finem. Importat enim prouidẽtia respectũ quendam alicuius distãtis, ad quod ea quæ in præsenti sunt, ordinãda cõcurrunt. Prudentia autẽ propriè est circa contingentia agibilia, cuiusmodi sunt propriè futura: quia pręsentia, & præterita necessitatẽ quãdam habent. Et ideo præcipue ad prudẽtiam pertinet prouisio futurorum. Deu. Vtinam saperent, & intelligerent, deut. 32.
ac nouissima prouiderent.

Religionis perfectio quæ cauernæ assimilatur, & qualis Religiosorũ status existat, varijs exẽplis exprimitur. Cap. LXIIX.

REligio assimilatur cauernæ, immo diuersę cauernæ diuersę sunt religiones. Primo, q̃a cauernæ sũt pauescẽtium pręsidium. Nam ad cauernas arborum, vel petrarum, fugiũt volucres, scilicet columbæ, vel turtures, quando aquilam vel accipitrem timent,
Can. Columba mea in foraminibus Can. 2.
petræ,

petræ, & in cauerna macerię. Similiter erinacij, cuniculi, lepores, fugiunt ad cauernosos lapidũs, quando sentiunt canum voces. Psal. Petra refugium eri-
Pſ.103. Pro.10. nacijs Prouer. Lepusculus, plebs inualida, qui collocat in petra cubile suũ. Ita similiter homines qui volunt esse tuti ab aquila regina auium, idest à superbia regina vitiorum; vel accipitre, .i. ab auaritia quę rapit, & accipit aliena; vel à cane, idest à canis immũdicia quæ est luxuria, seculum relinquunt, &
Iſa.2. & ad religionem (tanquam ad tutissimas cauernas confugiunt. Isa. In die illa proijciet homo idola argenti sui quæ fecerat sibi, vt adoraret talpas, & vespertiliones, & ingredietur scissuras petrarũ, & cauernas saxorum. Per idola argenti auarorum diuitiæ signãtur, quia auaritia est idolorum seruitus, secundum Apo. Per talpas quæ ceci-
Epi. 5. tatem oculorum habere dicuntur, intelliguntur carnis illecebrę, quæ cæcitatem mentis inducunt. Sed per vesperiliones quæ in tenebris in alto volãt, intelliguntur dignitates, & gloriæ superborum, qui in tenebris huius vitæ volunt ambulare in magnis. Sed ista omnia proiicere iubetur, qui cœlum religionis ingreditur.

Secundo, quia cauernę sunt fructificantium hospicium. Nam in cauernis arborum vel petrarum mellificãt apes
Iſa.7. & nidificant aues. Isa. Sibilabat dominus api, quę est i terra Assur, & veniẽt, & requiescẽt omnes in torrentibus vallium, & cauernis petrarum, & in frutetis, & in vniuersis foraminibus. Sic in religione fructificant actiui, qui sunt apes breues per humilitatem, soliciti per operositatẽ, mellifici per benignitatem, ingeniosi per discretionis sagacitatem. Item proficiunt ibi contemplatiui, qui sunt vt aues leues per paupertatem, pennatæ per virtutum multiplicitatem, veloces per charitatem, altè volantes per contemplationis sublimitatem, qui tamen post contemplationis volatum ad cauernas seu fenestras suas redeunt, ad regulares obseruantias humiliter se reducũt. Vnde Isa.
Iſa.60. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Iere.
Iere.48 Estote vt columba nidificãs in summo ore foraminis. Summum enim os foraminis, est summum votum religionis, scilicet obedientię, in qua potissimè nidificat, & fructificat columba, idest spiritualis, & pura persona.

Tertio, quia cauernę sunt nocentiũ animalium latibulum. Nam sæpe in cauernis latitant mures. Iudit. Egressi mu-
Iu.d.14 res de cauernis suis, ausi sunt prouocare nos ad prælium.

Item vermes, & serpentes, Isa. In cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, ma-
Iſa.11. num suam mittet.

Item in cauernis quãdoq; subintrãt venti, & includuntur vapores, & faciũt terræmotum. Vnde terra cauernosa sæpe patitur terræmotum. Sic sunt quædam religiones dissipatæ, & dissolutę, in quibus habitant sub habitu religionis mures, idest detractores aliorũ corrodentes; & vermes, idest carnales, alios corrumpentes; & serpentes insidiosi, & inuidi latenter lędentes; & interdum terræmotus, idest ambitiosi vel tyranni collegium vel ordinem periculose commouentes, & plurimum pertur-
Iob.19. bantes. Iob. In desertis habitant torrẽtium vel in cauernis terrę.

Cœlorum numerus & ordo stellarũq; perfectio ac natura describitur, nubium, ac pratorum: & tandem iridis arcus proprietates apponuntur, quibus omnibus viri sancti assimilantur. Cap. LXIX.

SAncti viri assimilantur cœlis quo ad quinque.

Primo quo ad substantiam. Nam cœlum habet in substantia simplicitatem, quia non est ex contrarijs. Vnde nullam habet contrarietatem, licèt enim ponatur cõmuniter ex materia & forma compositum, tamen materia talis tota est suæ formę subiecta, & ab ea totaliter cõprehensa. Et ideo in cœlo nõ est discordia (sicut Empedocles dixit) sed solum concordia. Similiter sancti viri in se contrarietatem non habent. Quia licet sit in eis materia & forma, idest caro & spiritus, tamen ipsam carnem subiciunt spiritui, secundum il-
1.Cor.9 lud Apo. Castigo corpus meum, & in-
Iob.25. seruitutem redigo. Non etiam ipsi habent cum alijs discordiam, sed omnimodam, quantum possunt, tam in se quàm cum alijs (diuina fauente gratia) concordiam habere nituntur. Iob. Facit concordiam in sublimibus suis.

Luc.

Luc.19. Luc. Pax in cœlo, idest in homine cœlesti, & sanctos & gloria in excelsis, scilicet in beatis.

Itẽ hẽt cœlũ in substãtia immutabilitatẽ: q a i cęlo nõ est generatio nec corruptio, nec in toto nec in parte. Et hoc cõpetit spũaliter virginibus, & illis sanctis qui continenter viuunt, qui nec carne per luxuriam, nec spiritu per aliquam mortalem culpam corrumpuntur: nec est in eis generatio carnalis filiorum Sed licet cœlum non sit in se generabile aut corruptibile, in inferioribus tamen est generationis eorum principium effectiuum, & regulatiuũ. Quod quibusdam sanctis aliqualiter competit: qui licet ipsi per se generationi filiorum carnalium vel matrimonio nõ intendant, tamẽ circa hoc alios fideles mouent, & ordinant. Sicut pa-
1.Cor.7 tet de apostolo Paulo: q licet ipse in se esset virgo, tamen alijs dicebat, Vxori vir debitum reddat, similiter & vxor viro. Et iterum, Volo autem iuniores nubere, & filios procreare. Non enim
1.Thi.5 sancti viri, etiam continentes, matrimonium damnant in alijs, sed approbant, & commendant, licet virginitatis munditiam nuptijs, & matrimonio pręferant.

Item in cęlo non est augumentum vel diminutio. Et sancti ad hoc summè student, vt non eueniat in eis vel augmentum culpę vel diminutio gratiæ.

Secundo, sancti viri assimilantur cœli circulariter. Nam figura sphærica est capacissima, quia vndique æqualiter concaua, & ideo valde competit cœlo, quod est omnium corporum
Heſt.13 contentiuum. Vnde dicitur Hester. Tu enim fecisti cęlum, & terram, & quicquid cœli ambitu continetur. Ita similiter sancti viri per humilitatem sunt vndique cõcani, & omnino diuinę gratiæ, capacissimi.

Item figura sphærica est deitati cõformis, & simillima, quę & principio, & fine caret: & ideo competit cœlo qd est nobilissimum corporum, vt sit sui opificis perfectioni conforme, & eius
Pſal.18. ęternitatem gloriæ repræsentet. psal. Cęli enarrant gloriam Dei. Ita similiter sancti viri etiam in hoc mundo diuinam perfectionem imitari, conantur & quantum possunt, similari, & con-
1.cor.15 formari; propter quod dicitur. Qualis cęlestis, tales & cœlestes.

Item figura sphærica est ad motum habilissima, & aptissima, quia non habet angulum impedientem se, & detinẽtem. Et ideo bene competit cęlo, cuius motus est circularis, & continuus, & maximè necessarius, quia est vt vita quędam natura existentibus omnibus, sicut philosophus dicit. Ita similiter Aristo.
sancti viri ad motum bonæ operationis, & ad exitum præsentis peregrinationis student quantum possunt esse 8.phi.c
habiles, & expediti. Vnde ab impedientibus quantum possunt se abstinent, & restringunt, secundum illud. Per. Obse-
1.pet.2. cro vos tanquam aduenas, & peregrinos abstinere vos à carnalibus desiderijs, quę militant aduersus animam.

Tertio sancti viri assimilantur cœlo quo ad situm. habet n. cœlũ altitudinẽ sicus, quia sicut nobilitate, ita & localitate præeminet omnibus corporibus.
Eccl. Altitudinem cœli, & latitudinem Eccl.1.
terrę, & profundum abyssi quis dimẽsus est? Hanc altitudinem habet sancti viri in conuersatione secundum illud, Nostra conuersatio in cęlis est. Item in Phili.3
contemplatione siue in oratione, secũdũ illud Thre. Leuemus corda nostra Thre.4.
cum manibus in cœlum. Item in intentione, secundum illud Matth. Thesaurizate vobis thesauros in cœlo. Nam mat.6.
(vt ibidem subditur.) Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, idest intentio.

Quarto, sancti viri assimilantur cœlo quo ad motum: quia motus cœli est naturalis, circularis, & incessabilis: licèt enim motus cęli fiant effectiuè à motore separato, idest ab intelligentia spirituali quæ non inhæret cœlo vt forma, sed solum vt motor, & mouet ipsum imperio voluntatis: quia (sicut dicit Aug.) materia corporalis quantum ad motum localem, obedit angelis ad nutum: Sicut etiam in nobis ap- Augu 3
paret, in quibus statim ad imperiũ vo- Tri.
luntatis & imaginationis sequitur motus corporalium membrorum. Et adhuc in motu cœli (vt dicunt aliqui) supra voluntatis imperiũ additur etiã influxio virtutis illius: Tamen motus cœli dicitur naturalis quantum ad hoc quòd habet naturalem aptitudinem, vt tali motu, & non alio moueatur. Vnde sic ex se non habet aliquid impediens

talem

Universidad de Deusto Biblioteca

tálem motum, & ideo etiam est figuræ
Ari.12. circularis. Dicit ēt philosophus, quod
met. primum mouēs mouet cęlum sicut con
cupitum, & desideratum: qđ quidē in
telligi posset nō sicut concupitū & de
sideratū a cęlo, sed ab intelligētia mo
uente cęlum: quæ ideo mouet cœlū, vt
assimiletur in causando, Deo. Et sic
primo colligitur, ꝙ in motu cœli, est
obedientia mouētis intelligētiæ, cuius
s. imperio cęlum obedit. Itē aliqua in
fluētia virtutis motiuæ: Et tertio deside
riū assimilationis primę causę; & quar
to ex parte cęli aptitudo naturæ pro
prię. Et similiter ista sunt quibus sancti
ad bene operandum mouēturinces santer,
s. influentia cęlestis gratię: & charitatis
& obedientia diuinæ volūtati, quæ. s. ma
nifestatur in obseruātia pręceptorum,
& impletione diuinæ legis, quibus di
uina voluntas nobis innotescit. Item
est in eis desiderium, & amor ęternæ
6. Io. 3. felicitatis, in qua cum ipse Deus appa
ruerit, similes ei erimus. Est etiā in eis
aptitudo proprię voluntatis, & liberi
arbitrij electio ad diuinam volunta
ps. 142. tem implendam, secundum illud Psal.
Vt facerem voluntatē tuam Deus meus
&c. Vnde in oratione dominica pete
re docemur. Fiat voluntas tua sicut in
cœlo, & in terra: idest vt impletur in
homine cœlesti atque sancto, sic etiam
impleatur in peccatore terreno.

Item motus cœli est circularis. Circu
laris enim motus est ab eodē in idē.
Et hunc motum habent sancti: quia
spiritum quem à Deo habent per crea
tionem, student in ipsum reducere per
finalem inhęsionem, secundum illud Ec
Ecc. 12. cle. Reuertatur puluis in terram suam,
vnde erat, & spiritus redeat ad domi
num qui dedit illum Eccle. Girum cœ
Ecc. 24. li circuiui &c.

Item motus cœli est incessabilis &
infatigabilis, propter hoc, quòd substā
tia mouens ipsum, est infinitę virtutis.
Quęlibet enim virtus superioris ordi
nis licèt sit finita in se, & respectu
superioris sui, est tamen infinita respe
ctu inferiorum suorum, sicut etiam
virtus solis est infinita ad respectum
omnium inferiorum generabilium, &
corruptibilium, per quorum produ
ctionē, etiā si infinita essent, nō minora
retur: & similiter virtus intellectus est
infinita respectu formarū sensibilium.
Ita & virtus substantię spiritualis quæ
mouetur cœlum, infinita est respectu
motus corporalis, vnde non sequitur
fatigatio. Similiter sancti viri sunt in
motu bene viuendi, & bene operandi
incessabilis, & infatigabilis, secundū il
lud Apo Bonum facientes non deficia- Gala.6.
mus. & ad Hebreo. Nō fatigemini, ani Heb.12
mis vestris deficientes. Et hoc habent
sancti viri ex virtute Dei confortan
tis & impellentis, cuius virtus omnipo
tens & indeficiens est. Vnde Apost. Om phy.4.
nia possum in eo qui me confortat.

Quinto sancti viri assimilantur cęlis
quo ad numerum. Sunt enim decem cœ
li siue sphærę mobiles, ꝛm modernos
astrologos, Quarum prima, est incipiē
do ab inferiori, orbis Lunę, Secunda or
bis Mercurij. Tertia orbis Veneris, Quar
ta Solis, Quinta Martis, Sexta Iouis, Se
ptima Saturni. Octaua cœlum stella
tum. Nona cœlum cristallinum, siue
aqueum. Decima est primum mobile, se
cundùm positionem quorundam. Hic
autem denarius numerus competit san
ctis viris per obseruationem decem prę
ceptorum decalogi, quibus incessanter
mouentur cursu suo in Deum, secundū
illud psal Viam mandatorum tuorum
cucurri. Sed sicut super has sphęras sie- ps. 119.
ue cœlos prædictos (secundum Theo
logos) est cęlum empyreum siue igneū,
idest, splendidissimum, quod est om
nium contentiuum: ita super omnia ista
præcepta est præceptum charitatis, om
nia alia pręcepta continens, & inclu
dens, vt patet per Apo. Cor. 13

Isti ergo sunt cęli ad quos nos pec
catores currere debemus, vt eorum be
neficio diuinam misericordiam impe
tremus. Quia ipse Deus dicit: Exau- Ose. 2.
diam cœlos, & ipsi exaudient terram.

Item sancti viri assimilantur stellis,
sicut stellę ornant cœlum, ita ipsi or
nant ecclesiam. Eccl. Species cœli, glo
ria stellarum. Nam primo stellę sunt Ecc. 43.
natura purissimę. Licet enim dicatur
Iob. quòd stellæ non sint mundę in cō
spectu eius, tamen hoc dicitur per respe Iob. 25.
ctum ad puritatem diuinam, respectu
cuius omnis creatura est permixta, &
impura. Vnde signanter dixit in con
spectu eius, idest in comparatione eius
qui est actus purus: sed tamen in se stel
lę vel in comparationem ad alia corpo
ra, mundissimę sunt naturę. Ita simili-
ter

ter viri sancti sunt puri, nulla peccati
mat. 5 fœditate turbati. Vnde de eis dicitur
Mat. Beati mundo corde.

Secundò, stellę sunt simplicissimæ,
non ex contrarijs compositæ.

Ita similiter viri sancti sunt simplices
pro. 10. per intēctionē, & nō duplici corde. Pro
uer. Simplicitas iustorū diriget eos.

Tertiò, stellę sunt icorruptę. Et simi
ter sācti p virginitatē, vel mētis, & cor
2. cor. 7 poris ītegritatē. Talib⁹ dicebat Apo. In
oib⁹ exhibuistis vos incontaminatos.

Quartò, stellæ sunt luminosæ; & ra
Isa. 12. diosæ. Isa. Stellæ cœli, & splendor ea
rum expandent lumen suum. Et simili
ter sancti spiritualiter illuminānt alios
per radios doctrinæ, & per fulgores,
Mat. 5 idest exempla bonæ vitę. Math. Sic lu
ceat lux vestra coram hominibus.

Quintò, stellę sunt figurę sphæricæ.
Et similiter sancti per paupertatem, &
contemptum temporalium: quia admo
dum sphærę non attingunt terram ni
si in puncto, idest per solam vitę susten
1. Ti. 6. tationem. Apo. Habentes alimenta, &
quibus tegamur, his contenti sumus.

Sextò, sunt stellę quo ad substantiā,
solidæ, non porosæ: sic & sancti viri
sunt clausi nullis vanis aperti per ali
quam vanitatem vel curiositatem, sed
habent mentis stabilitatem verā. Iudi.
Iud. 5. Stellę manentes in ordine, & cursu suo.

Septimò, stellæ sunt quo ad super
ficiem planæ, non angulosę, non asperæ.
Similiter sancti viri sunt plani per mē
tis tranquillitatem & pacem, non an
gulosi per singularitatem, nec asperi
per inordinatam rigiditatem, sed mi
tes, & dulces per lenitatem.

Octauo stellæ sunt situ altissimę, à
corruptione eleuatæ. Similiter sancti
sunt eleuati per animi magnitudinem
vel conuersationem cęlestem.

Nono stellæ sunt motu velocissimę.
Sic etiam sancti velocissimi, & prom
ptissimi, per obediendi velocitatem,
Baru. 4. Baruch. Stellę vocatę, sunt, & dixerūt,
Adsumus. & luxerunt ei cū iocūditate.

Decimo stellę sunt aspectu paruæ,
quamuis in veritate sint maximæ, sed
paruitas apparet ratione distantiæ. Si
milter sancti apparent parui per hu
militatem, & sunt altissimi per sancti
Ecc. 44. tatem siue gratiæ sublimitatem, Eccl.
Dedit illi sicut stellas exaltare semen
eius, scilicet Christi, ex cuius semine, id
est doctrina, siue gratiā, sancti regenera
ti sunt, secūdum illud Pet. Renati non 1. pet 1.
ex semine corruptibili.

Vndecimò, stellę sunt nobis innume
rę, soli Deo notæ, qui numeratmultitu
dinem stellarum, & eis nomina vocat.
Sic etiam soli Deo cognitus est nume
rus electorū in supna ęlicitate locād⁹.

Duodecimò, stellæ sunt potestate
maximæ, & hoc patet ex multis effecti
bus. Nā sunt stellæ, inferiorum generati
uæ. Quod competit sanctis coniuga
tis, vel prædicatorib⁹ q generāt filios
spirituales Deo, secūdū illud Apo. Chri
sto. n. Iesu per euāgeliū ego vos genui. 1. cor. 4.

Item sunt tēporum immutatiuę. Sic
sancti eorū orationibus quandoq; tē
pora mutāt: sicut patet in Iosue, qui So
lem stare fecit, & diem ad bellandum
prolongauit. Et in Ezechia, qui dies vi Iosu. 10
tę orādo, & flēdo augmētauit, & in He Isa. 38.
lia, qui tempus siccitatis sua oratione 3. re. 18
in pluuiam mutauit. Vnde Iac. Helias Iaco. 5.
homo erat similis nobis, passibilis, &
oratione orauit &c.

Itē sunt conseruatiuæ. Quod cōpetit
specialiter sanctis prelatis, quorum spe
cialiter est gregem subditorum custo
dire, & cōseruare in bono. Baruch. Stel
læ dederunt lucem in custodijs suis. Baruc. 4

Item sunt radiorum emissiuæ, & hoc
cōpetit sanctis doctoribus, qui emittut
radios doctrinæ. Dan. Qui ad iustitiam
erudiunt multos, erunt sicut stellæ. Dan. 12.

Itē sunt noctis illuminatiuę: quia san
ctis suis exemplis illuminant in nocte
peccati existentes. Sapien. Fuit illis in
lucem stellarum per noctem. Sap. 10.

Item sunt sui luminis occultatiuæ.
Et hoc cōpetit sanctis cum per humili
tatem occultant vitā suam. Ioel. Stellę Ioel. 2.
retraxerunt. splendorem suum.

Itē sunt aeris purgatiuę. Et hoc cōpe
tit non solum doctoribus, qui purgāt
ecclesiam ab erroribus, sed etiam sa
cerdotibus qui per sacramētū baptismi
vel pœnitentiæ purgant animas.

Itē sunt serenitatis causatiuæ. Et ita
etiam similiter sancti turbationes, &
scandala remouendo, & ad serenitatem
pacis, & concordiæ reducendo.

Item sunt nauigātiū directiuæ, quia
scilicet sancti suis consilijs dirigunt
fluctuantes, & dubitantes.

Itē sūt sui luminis cōicatiuę: qa. p pie
tatē, & charitatē cōicāt se, & iua. Item
&

Universidad de Deusto Biblioteca

& stellæ sunt in suis circulis ordinate progressiuæ. Quia quilibet sanctus in suo gradu vel statu ordinatè viuere studet, Hier. Dat ordinem stellarum in lumine noctis. Hie. 21

Item sancti viri assimilantur nubibus. Nam nubium quædam sunt albæ: & hoc est quando vapor nubis est subtilis, ita quòd non spissatur. tunc enim recipit lumen superiorum in profundo, & sic fit nubes albaq; si reprimitur ad terram ex aliquo frigore, fit inde nebula alba. Talibus ergo nubibus albis assimilantur innocentes, qui & lumen gratiæ interius, & candorem cõ tinentiæ exterius conseruant. Apoc. Vidi nubem candidam, & super nubem sedẽtem similem Filio hominis. Hæc.n. nubes candida est innocentium vita, qui cum Christo præsident, & ei inherent. Psal. Innocentes, & recti adhæserunt mihi. Apo. 14 Ps. 24.

Aliquãdo vero sunt nubes nigræ, & hoc est quando calor circunstans expellit frigus ad interiora nubis, & per consequens inspissat, & aufert perspicuitatem luminis receptam, & fit nubes nigra. Et his nubibus nigris assimilantur pœnitentes, qui calore contritionis calescente, frigidus malitiæ suæ introrsus ad mentis considerationem trahunt; & dum se per humilitatem diuinæ gratiæ lumine indignos aspiciunt, se ipsos etiam exterius despiciendo in oculis aliorum nigrescunt. Exo. Erat nubes tenebrosa illuminans. Nam pœnitentium humilitas licèt videatur obscura & despecta exterius, illuminat interius. Aliquando vero sunt nubes rubeæ vel purpureæ. Et hoc est quando humidum nubis subtile est admixtum adusto terrestri. Tunc enim recipiendo lumen superius, fit rubea. Sed si tũc vapor humidus sit inferius iam præparatus, & ductus à sole in mane vel sero, erit nubes purpurea, & figurat pluuiã eodem die. Et talibus nubibus assimilãtur patientes, & præcipuè martyres, qui fuerunt rubenti sanguine cruentati, Isa. Quare rubrum est indumentum tuum? Sed tanquam nubes pupureæ sunt amici Dei fruentes amore, qui & nitẽt puritate, & rubẽt charitate. Can. Dilectus meus candidus & rubicundus. & Pro. Bissus, & purpura indumentum eius. in bisso candor puritatis, in purpura feruor charitatis accipitur. Quandoque autem sunt nubes virides: quod est si nubes sit iam rorans, & conuertens se in pluuiam propter frigus conuertens eam in aquam; quia si tunc recipit lumen à superiori, fit viridis. Et talibus nubibus assimilantur virgines siue continentes. est enim virginitas in carne, velut viriditas in aquâ siue aquosa nube. Ecc. Super omnem aquam viriditas. Hoc enim erit in resurrectione, quia in omni carne glorificata in corruptio erit castitatis. Exo. 14 Isa. 63. Can. 5. Pro. 21. Eccl. 40

Item sancti viri assimilantur pratis. Nam prata aquis crescentibus irrigantur, herbis, & floribus diuersi generis decorantur, vnde & ridere dicuntur. Prata suo nitore delectant visum, suo odore afficiunt olfactum, graminum sapore delectant gustum. Ita similiter sancti viri irrigantur aquis gratiarum, decorantur herbis, & floribus, idest habitibus, & actibus virtutum diuersarum; delectant visum pulchritudine morum, afficiunt olfactum odore exẽplorum, gustum animę, sapore, & dulcedine verborum, Prouer. Aperta sunt prata, & apparuerunt herbę virentes. Pro. 27

Item sanctorum vita assimilantur arcui cœlesti, qui dicitur iris, propter quinque.

Primo propter eius generationem: quia scilicet arcus cœlestis generatur de reflexione radij solaris in nubẽ cõcauam lucidam, & aquosam siue roridam, sicut nos videmus, quòd radius fulgens in aqua, relucet ad parietem. & secundum hunc modum fit in animabus sanctorũ infusio gratię. Quia sunt vt nubes concauę per humilitatem, lucidæ per conscięntiæ puritatẽ, & aquosæ siue roridæ per lachrymarum irriguitatem. ideo sunt susceptiuę radij diuinę gratiæ, & ita efficiuntur arcus Dei. Eccl. Vide arcum, & benedic qui fecit illum. Eccl. 44

Secundo propter colorationem. Nã arcus ille (vt Beda dicit) ex quatuor elementis contrahit quatuor colores: quia ex igne contrahit rubeum in summo, ex terra viride in infimo, ex aere iacinctinum, ex aqua ceruleum. Secũdum autem Aristo. primus color, scilicet rubeus vel vinosus, ex radio fit tãgente superficiem rotunditatis nubis, hũc sequi: color mixtus scilicet glau- Aristo. me th.

cus

cus vel ceruleus secundum qualitatem dominantem in medio nubis. Tandem apparet color viridis, vbi vapor magis est terrestris, & inter istos colores sensim distinguere est impossibile: quia scilicet per nullam lineam potest distinguí vnus ab alio, & ideo nullus pictor (vt ipse Aristo. dicit) potest colores arcus depingere, quia semper picta per linea distinguuntur. Redeundo autem ad quatuor dictos colores quos Beda accipit distinguendo medium in duos, prout contingit ipsum medium variari secnndum duas distinctiones: Dicendum est, quòd sancti viri habent admodum arcus ruborem ex inflammatione charitatis, nitorem ex mundificatione sanctitatis, vitorem ex conseruatione castitatis, siue virginitatis. Habent etiam, & colorem ceruleum ex cõpassione pietatis, secundum illud Psal. Factum est cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei. Ex istis ergo virtutibus refulgent sancti ad modum cęlestis arcus, secundum illud Eccl. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ. Lib. me te. Psal. 21. Eccl. 45

Tertio propter figurationem. Habet enim iris figuram semicirculi, idest arcualem. Quamuis etiam Sol, cuius imago est iris, sit rotundus, quia tamẽ longe est altior nubibus, superiorem partem nubis tangens, imprimit ei figuram arcualem. Vnde quanto Sol est ortui vel occasui propinquior, tanto in parte opposita apparet arcus maior. Apparent ergo quatuor in huiusmodi arcus: figura quæ habet sanctorum vita: nam habet medium conuexum, & eleuatum superius. habet extrema, idest cornua inclinata inferius. Nec est etiam extensus; quia non apparet cum corda, nec etiam est sagittarius, quia nulla ibi est sagitta. Similiter sancti viri habent medium, idest cor eleuatum semper superius ad Deum, extrema siue cornua inclinata inferius ad proximum. Quasi enim duo cornua sunt duo studia eorum. quibus inseruiunt proximis; vnum circa salutem animarum, quod inclinatur ad proximum per elemosynas spirituales, quæ sunt docere, pro eis orare, consulere, & huiusmodi: Aliud circa salutem corporis, & hoc inclinatur proximo per elemosynas corporales, quæ sunt pascere famelicos, vestire nudos, & huiusmodi. Sunt etiam non extensi: idest sine tensione; & corda nimię rigiditatis, & crudelitatis, neque suis iagitatis percutiunt tyrannicę prauitatis. Sunt enim benigni ac mites plus erga alios, quàm etiam erga seipsos. Hæc est ergo figura arcus quæ apparet in nubibus cœli, idest in sanctis, & cœlestibus viris. Gen. Arcum meum ponam in nubibus cœli. Gen.

Quarto propter significationẽ, secundũ illud ps. Dedisti metuẽtibus te significationem, vt fugiant à facie arcus. Nam arcus, iste cœlestis quandoque significat pluuię inundationem, & hoc est quando apparet in meridie. quandoq; vero nubiũ conationẽ; & hoc est quando apparet circa occasum, quia tunc significat quod tonabit, & leuiter pluet. Aliquando vero significat aeris serenationem, hoc est quando apparet in Oriente vel circa. Sic etiam viri sancti quando apparent, sequitur pluuia, idest abundantia doctrinę, & tonitruũ idest terror diuinæ iustitiæ, & serenitas animę per purgationem conscientiæ, scilicet pœnitentiam. hæc student sancti viri peccatoribus assiduè impendere. Ps. 11

Quinto, propter operationem, quia scilicet arcus cœlestis sua interpositione Solis calorem temperat. Quia sancti viri se interponendo, inter Deum, & peccatores, iram eius mitigant, secũdum illud Psal. Dixit vt disperderet eos si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius, vt auerteret iram eius. Ps. 120.

Item arcus per sui resolutionem in pluuias, inferiora fęcundat. Et similiter sancti pro alijs orando, & se in lachrymis resoluendo, gratiam eius impetrant, quà anima fęcundatur ad fructus bonorum operum producendos.

Itẽ arcus per suam speciem superiora pulchrificat. Vnde Eccle. dicitur de ipso quòd valde speciosus est splendore suo, Et similiter sancti splendent non solum mũdo, idest hominibus, sed etiam cœlo, idest Deo, & angelis. ipsi etiam sunt superior, speciosior, & illustrior portio gregis Christi. Eccl. 43.

Item arcus aerem inhumidat. vnde (secundum Bedam) per xl. annos ante iudicium non apparebit arcus, quod Beda.

exit

erit signum deficcationis elementorum Similiter sancti viri aerem suis lachrymis molliunt, quia frequenter & vberrimè plorant, siue pro reatu culpe, siue pro ꝛcolatu miserię, siue pro timore iustitię, siue pro dilectione patrię.

Itē arcus pacem inter Deum & mūdū denunciat. Et similiter sancti viri dum mūdum & peccatores Deo reconciliāt.

Eccl.44 Eccl. In tempore iracundiæ, factus est reconciliatio.

Item sanctus homo asimiliatur materiæ vaporali: quia idē corpus dr̄ vapor, ęther, & fumus. Nam secundum quod habet continuās, dicitur vapor: secundum vero quòd habēt subtile aereum inflammābile dicitur æther: secūdū vero quòd hēt in se calidū adurēs partes, dicitur fumus, & ideo est niger. Similiter sanctus vir primò est aqueus in lachrymali compunctione, secundo subtilis & aereus in spiritualium contemplatione, tertio calidus, & fumans in feruenti dilectione.

Sap. 7. Sapientię: Vapor est enim virtus Dei.

Quamplurima lucis, aquæ, ac ignis proprietates enumerantur, quibus sanctorum beatorum sapientia comparatur. Cap. LXX.

Cap. 70. SApientia sanctorum asimiliatur luci propter quatuor.

Primo propter munditiam vitæ. Lux enim purissima est & incoinquinabilis. Vnde per sordes transiens, non inquinatur. Hoc bene cōpetit cœlesti sapientię quā sancti illuminatur. De qua dicitur

Sap. 12. Sapientię, quòd nihil inquinatum in illam incurrit. Candor enim est lucis ęternę & speculum sine macula. & ideo cœlestis sapientia munditiam præsuppouit. Vnde dicitur Sap. quod in maliuolam

Sap. 1. animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Et

Gre. na. idē dicit Gregorius Naziāzenus, quòd prima sapientia, est vita laudabilis, & apud Deum mens pura, per quam puri puro iunguntur, & sancti sancto sociantur.

Secūdo propter excrescentiā notitiæ. Habet enim lux in medio se ipsam multiplicare, & augmentare, secundum illud Prouer. Lux splendens procedit, &

Pro 3. crescit vsque ad perfectum diem. Similiter sapientia sanctorū in vita ista semper augmentabilis est, quousque peruenat ad perfectum diem, idest ad perfectam & clarā Dei visionē: propter quod

Eccl. 6. dicitur Eccle. Vsque ad canos inuenies sapientiam. Et ideo dicebat. Gregorius Nazianzenus. Dicta & facta, quæ ad proprietatem pertinent semper discere potius ignorans malo q̄ docere. Optabile enim mihi est & percarum vique ad vltimam discere senectutem, quoniam nulla ætas ad discendum sufficere potest.

Tertio propter euidentiā iustitię. Videmus enim, quòd lux est radiorum emissiua, & diffusiua, sicut patet de luce solis. Sic ēt quando est lux vere sapiētiæ interius, emittit, & producit radios non solum verborum bonorum, sed ēt bonorum exemplorum exterius, secundum illud Mat. Sic luceat lux vestra co-

mat. 5. ram hominibus, vt videant opera bona vestra. Vnde dicitur Iac. quod sapientia

Iac. 3. quæ de sursum est, est plena misericordia, & fructibus bonis. Et iccirco etiā dicit Gregorius supradictus: Ille, inquit, sapiens mihi videtur, qui de virtutibus animę, pauca quidem commonet, & proloquitur, plura autem in suis factis & moribus ostendit, & fidem verbi operum suorum a stipulatione confirmat. Clara enim sapientia est illa, non quę verbis volat, sed quæ in virtutibus consistat.

Quarto propter efficaciā doctrinæ: Nā sicut lucis est alijs splendere, ita sapientis est alios docere, & sapientes efficere. Vnde dicitur de sapiente Thobia. Luce

Tho. 13 splendida fulgebis. Hic est splendor doctrinæ procedens a luce sapientię. Eccl.

Eccl. 6. Sapientia doctrinę secundum nomē est eius. Habet autem doctrina sapientiæ multos effectus lucis. Nam lux est contrariorum conciliatiua. sic sapientes, & sancti viri student discordes pacificare & fœdere pacis eos tam Deo quàm inter seipsos vnire. Isa. Dedi te in fędus po-

Isa. 42. puli, & in lucem gentium.

Item lux est debilium confortatiua, vnde multum cōfortantur infirmi dum audiūt diem fieri. Sic & sapientiæ proprium est confortare. Vnde Eccl. Sapiē-

Eccl. 7. tia confortauit sapientem super decem principes ciuitatis. & ideo sapientibus dicitur illud Isa. Confortate manus dissolutas & genua debilia roborate.

Isa. 36. Item lux est grossorum subtiliatiua: subtiliat enim lux aerem non solum de die, sed etiā de nocte. vnde Hipppocras

Hippo. dixit, quòd nisi stillaret lux de nocte, & subti

subtiliaret aeris densitatem, destrueret omne corpus animatum. Similiter subtiliat sapientia mentes hominum simplicium ad omnia recte diiudicandum.

Sap. 7. Sapientiæ: Omnium artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, simplex, vnicus, subtilis.

Item lux est durorum liquefactiua, sicut patet in cera & aqua congelata quę liquescunt ad calorem lucis solaris. Vn-

Exo. 17. de Exo. Cum incaluisset sol, liquefaciebat manna. Sic verba sapientiæ liquefaciunt corda dura. psal. Emittet ver-

Ps. bum suum & liquefaciet ea. Iudith. Pe-

Iudith. 16. træ sicut cera liquescent. Item lux est absconditorum manifestatiua. Sic per doctrinam sapientium manifestātur nobis abscondita scripturarum, secundum

Iob. 33. illud Iob. Profunda fluuiorum scrutatus est, & abscondita produxit in lucem.

Item est corporalis vitæ regitiua. Sic per sapientiam præsidentium, regitur vita plebium. Vnde Para. Salomon

2. Par. c. 1. orauit Deum, dicens: Fecisti me regem super populum tuum multum, qui tam innumerabilis est quasi puluis terrę. Da mihi sapientiam, & intelligentiam, ut ingrediar, & egrediar coram populo tuo.

Item lux est dormientiū excitatiua, & solicitatiua. Nam qui de nocte dormiunt, aduenienie diei luce excitantur,

Ps. 62. & surgunt. psal. Ad te de luce vigilo. Sic sapientia solicitat dormientes in peccatis, excitans eos stimulo timoris

Ps. 210. ut è lecto peccati surgant Vnde psal. Initium sapientię timor domini. Ti-

Eccl. 1. mor enim domini expellit peccatum.

Item sapientia sacræ scripturæ asimilatur aquę propter septem.

Apoc. 27. Primo, quia ipsa est facierum repræsentatiua. Apoca. Ostendit mihi dominus fluuium aquę uiuę splendidum tanquam cristallum. In aqua enim uiua, & splendida facies intuentium tanquam in speculo ostenduntur. Prouer.

Pro. 27 In aquis resplendent uultus prospicientium. & talis est sacra scriptura. Gre-

Gre. 2. mor. go. Scriptura sacra mentis oculis quasi quoddam speculum opponitur, ut ibi interna facies nostra uideatur. Ibi enim fœda, ibi pulchra nostra conspicimus: Ibi sentimus quantum proficimus quātū à profectu longe distamus.

Secundo, quia est sordium mundificatiua. Eze. Effundam super uos aquam

Ezech. 26. mundam, & mundabimini. Io. Iam uos

Iob. 15 mundi estis propter sermonem quem locutus sum uobis.

Tertio, quia est sterilium fœcundatiua. Isa. Effundam aquas super sitientem,

Isa. 54. & fluenta super aridam, supple, ut fœcundetur. per aridam intellige animam in suis naturalibus consideratam. Nume.

Nume. 11. Anima nostra arida est. Sed per sitientes intellige physicas doctrinas quę sine aqua istius sapientię non proficeret.

Quarto, quia est frigidorum calefactiua. Gen. Anna inuenit aquas calidas in

Gen. 36 solitudine. Hæ aquæ calidę, sunt sacræ scripturę, verba siue documenta ignita. ps. Ignitum eloquium tuum ve-

Ps. 118. hementer.

Quinto, quia est promissorum impletiua. Isa. Panis ei datus est, aquæ eius

Isa. 33. fideles. Panis enim reficiens animam, est doctrina sacra: cuius aquę, id est promissiones, sunt fideles sine fraude, & deceptione. Dicuntur enim aquæ fideles, vbi non sunt foueæ uel herbæ latentes, per quas fraudes & deceptiones uerborum signantur, à quibus sacræ scripturæ doctrina penitus est munda.

Sexto, quia ab amaritudine dulcoratiua. Nam ipsa continet lignum, quod

Exo. 15 fuit positū in aquas Marath. Exo. Ostē-dit eis lignum 5 quod cum misisset in aqua, in dulcedinem uersę sunt. hoc est

Ps. 118. lignum crucis. psal. Quàm dulcia fauci-bus meis eloquia tua.

Septimo, quia est inferiorum eleuatiua. Ioh. Aqua quam ego dabo ei, fiet

Ioa. 17 in eo fons aquæ salientis in uitam ęternam. Item sapientia humana in ista uita, siue naturalis siue fidei, est imperfecta. Et ideo asimilatur aquæ ratione imperfectę figurę: quia aqua non habet sphęram compleram: non enim aquæ sphęra undique circundat terram, quia scilicet terra est in parte diseo operta. Et dicunt philosophi, illud naturaliter esse, quia aqua cum non sit corpꝰ ita naturale, sicut ignis, & aer, sed sit ualde materialis, minus habet de loco, & de figura sphęrica quàm aer, & ignis: & ideo non potest implere concauū alicuiꝰ sphęręę, ū humidū eiꝰ fluat in seipsum, & in partes cōtrahant: ideo

I non

non habet figuram sphæricam, scilicet circulare quasi semicirculare. Vñ dicit Alpetragius, q̃ ignis velociter, & vniformiter imitatur circularem motũ cœli & per consequens locũ. Aer vero imitatur, sed non vniformiter. Aqua vero nec vniformiter nec completè, sed semi circulariter. Terra vero in nullo imitatur, sed sphæricam figuram complet nõ imitando cœlum, sed recedendo a cœlo per hoc quod partes sua gravitate cõprimuntur ad centrum. Locus ergo naturalis, aquæ non est tota superficies terræ, sed superficies aeris, scilicet illa quę magis abundat in qualitatibus consimilibus aquæ scilicet in frigido & in humido, & superficies terræ sibi similis. Hæc autem est tantum in aquilone, vbi est purissimus locus aquæ quo ad generationem: in meridie autem non est aqua, nisi q̃a illuc fluit ab aquilone. Nec est contra theologos dicentes quòd terra non apparebat in principio: quia tũc aqua erat in circuitu terræ vaporaliter, quia nõdum habebat proprium locum & distinctionẽ. Sicut ergo terra est tantum ex parte cooperta aqua, ita nos in vita ista siue notitia naturali siue fidei, tantum ex parte cognoscimus. Ex parte
2. Cor. 13. enim cognoscimus & ex parte prophetamus. Vnde scientia nostra est imperfe-
Isa. 11. cta sicut & aquæ figura. Isa. Repleta est terra scientia diuina, & quasi aquæ maris operientes, scilicet non ex toto, sed ex parte. sed scientia beatorũ assimilatur igni. Isa. Erit lumen Israel in igne.
Isa. 10. Israel interpretatur videns Deum, & significat beatos qui Dei visione fruuntur quorum lumen, i. scientia igni assimilatur, quia est velox & vniformis. Velox enim est, quia sine discursu. Non. n.
Ang. (vt dicit Aug.) erunt in patria volubiles cogitationes nostræ ab alijs in alia euntes atque redeuntes, sed totam scientiam nostram vno simul conspectu videbimus: & sic non solum velox, sed et vniformis. quia vnico reali medio siue forma omnia cognoscunt beati quę ad eorum beatitudinem faciũt, scilicet diuina essentia. Scientia autem angelica naturalis, licet sit completa, quia omnium creaturarũ habent plenam notitiam, non tamen vniformis, quia non per vnam speciem siue formam, sed per multas cognoscunt. Vnde dicitur in libro de causis, quòd intelligentia est plena formis, & ideo similis aeri quæ non vniformiter imitatur cœlum, & ita nec ipsi sapientiam habent diuinã, quia quæ Deus cognoscit vniformiter ipsi (vt ita dicam) cognoscunt multiformiter. Sed scientia hominis viatoris est vt dixi, similis aquæ: quia nec perfecta nec vniformis, sed varia & multiformis. Illi vero qui cœlestem sapientiam fugiũt quæ dicunt Deo, Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus; similes sunt terræ, quæ recedendo a cœlo completã facit sphærã, quia recedendo a cœlesti sapientia cõpletã quãdã accipiunt nequitiæ figuram, quæ potius est tenebra quam lumen. Isa. Ecce tenebrę oriẽt terram. Nam sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum. Isa 60. 1. Cor. 3

Vita solitaria perfectiones per varia Eremi euõla breuiter conseribuntur. Cap. LXXI.

SOlitaria & eremitica vita assimilatur eremo siue solitudini. Nam habet quatuor spiritualiter quæ habet eremus corporaliter.

Primo libertatẽ, quia ibi feræ siluestres liberius euagantur. Sic etiam anima a curis & tumultibus seculi separata, est liberior ad cõtemplandũ. Thren. Sedebit solitarius & tacebit, & leuabit Thre. 3
se supra se. Vnde ibi liberius percipit diuinas reuelationes, Ose. Ducã eam in solitudinẽ, & loquar ad cor eius. Ibi ergo Ose. 2.
petra Christus animæ oranti, & sitienti se aperit, & aquam sapientiæ salutaris vberius infundit. ps. Interrumpit petrã psal. 77
in eremo, & adaquauit eos velut in abysso multa.

Secundo, quia habet dubietatem vel deceptibilitatem. Nam propter siluestres feras quę in eremo commorãtur, loca talia a venatoribus frequentãtur, & laquei ibi & retia occultantur. Et sic etiam solitarii maximè molestantur & tentantur a dęmonibus, qui sunt venatores animarum diuersas deceptiones inuenientes. Et hinc est quod diabolus Christum in deserto tentauit. Vnde multo magis tentat & venatur ibi simplices homines. Ecclesiastici: Venatio Leonis Onagri in eremo. Leo enim est diabolus. Onagri vero simplices eremitæ.

Tertio habet difficultatem siue asperitatem. Nam talium locorum habitatores pluribus laboribus exponuntur, & nunc

& nunc gelu, nũc frigore cõstringũtur, nunc æstu exuritur, nunc rore, nũc pruina, nunc niuibus perfunduntur. Sic etiã spiritualiter solitarii, diuersorum vitiorum molestiis fatigantur: quia quandoque rigescunt gelu accidiæ, quandoque feruescunt æstu concupiscentię. Sed si viriliter resistunt, perfundũtur rore gratiæ siue consolationis diuinæ. Vnde Deus quandoque ad horam videtur eis iratus, scilicet quando tot vitiorum tẽtationibus commouentur: sed statim videtur placatus, quia scilicet post tentationũ victoriam, magnæ dulcedinis cõ
Sap. 18. solationibus perfunduntur, Vnde dicitur. Tetigit autẽ & iustos tentatio mortis, & cõmotio facta est multitudinis: sed non diu permansit ira tua.

Quarto habet tranquillitatem. Nam quamuis talis locus multum habeat afflictionis, multum tamen habet quietis, quia ibi habitantes raro nisi a latronibus molestantur. Similiter solitarii homines habent solum pugnam latronum, idest dæmonum. Sunt enim (vt dicit Antonius) a tribus bellis erepti visus, auditus & locutionis: sed remanet eis pugna cordis propter dęmones infestantes. Et sic licet hęc vita ex vna parte videatur aspera, & terribilis, tamen ex partibus multis est secura & pertranfibilis. Deute. Transiuimus per eremum
Deut. 1 terribilem & solitudinem magnam.

Aquilonaris & Australis venti effectus, quorum alteri spiritus malus, alteri vero bonus comparatur. Cap. LXXII.

SPiritus malignus assimilatur ventus aquilonari.

Primo, quia aquilo est ventus frigidus; & hoc habet ex loco sui exitus. Et similiter spiritus malignus est frigid⁹,
Eccl. 43 feruorem mentis extinguẽdo. Eccl. Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit cristallus ab aqua.

Secundo, quia est ventus siccus, & hoc similiter habet ex loco exitus sui: Similiter spiritus malignus siccus est,
Pro. 25 .i. desiccatiuus, humore deuotionis cõsumendo. Vnde Prouer. Ventus aquilo dissipat pluuias, idest deuotionem la-
Eccl. 43 chrymarum. & Ecclesiastici. dicitur, q̃ ventus aquilo flauit &c. Et postea sequitur quod deuorauit montes & exuret desertum, & extinguet viride sicut ignem, scilicet desiccando deuotionis humorem

Tertio, quia est ventus subtilis, & hoc habet quia aquilo propter nimiam congelationem minime vaporatur, & ideo non ingrossatur ex vaporibus humidis. Similiter malignus spiritus subtilis, idest astutus est in fraudulenter decipiendo: & ideo tentatio eius propter Isa. 14.
subtilitatem, & obscuritatem assimilatur fumo, secundum illud Isa. Ab aquilone fumus veniet, & non est qui effugiat.

Quarto, quia aquilo est ventus vehemens: & hoc quia exit a locis frigidissimis, & montibus sub quibus continetur multus vapor terreus. Ecclesiastici:
Eccl. 43 Tempestas aquilonis, & congregatio spiritus, &c. Similiter malignus spiritus, est vehemens & violentus crudeliter persequendo. Iob. Ventus vehemens
Iob. 1. venit a regione deserti & cõcussit quatuor angulos domus. Ezec. Ventus tur-
Ezech. 1 binis veniebat ab aquilone.

Notandum, quòd spiritus malignus & Spiritussanctus contrario modo operantur. Ille quidem in hominibus peccatoribus, & hic in iustis: sicut accidit de vento aquilonari & australi. Nam auster congregat & inspissat vapores ĩ nubes & rorem, eo quòd aperit propter caliditatem suam, & etiam congregat propter suam tortuositatem. Sed aquilo econtrario dissipat & dispergit omnẽ vaporem. In Corintho tamen contingit oppositum scilicet quòd aquilo inducit ibi vapores, & auster dissipat: q̃d est, quia illa ciuitas habet ad austrum terram arenosam, & desertam, cuius sicitate minimus vapor resoluitur, econtra habet ad aquilonem paludes & Maria ex quibus ventus aquilo ingrossatur, & accipit tortuositatem, & generat ibi pluuias & alios vapores. Similiter in mentibus Sãctorum, auster idest Spi-
Abac. 3. ritussanctus, de quo dicitur Abac. Deus ab austro veniet: inducit siue congregat nubes & vapores, idest sanctas cogitationes & affectiones quas aquilo id-est malignus spiritus dissipare, & dispergere conatur. Sed in peccatoribus econtra diabolus tanquam aquilo in Corintho inducit & congregat vapores, idest malas & terrenas vel carnales affectiones: Sed auster, idest Spiritussanctus eas dissipat, & dispergit, dum ad

puritatem reducendo malas affectiones ab eis repellit. Et propterea aquilonem odiens, & auſtrum, diligens ſponſa in canticis dicit: Surge aquilo, & veni auſter, perflaortum meum, & fluent aromata illius.

Cant. 4 Item malignus ſpiritus quandoque vt deuotos, & ſpirituales viros decipiat, transfigurat ſe in angelum lucis: & tunc eius ſimulatio eſt ſimilis ſpelunca, quia ſpelunca ex parte lucis habet introitum latum, ſed terminum arctum. Vnde locus lucidus eſt in ingreſſu, obſcurus in progreſſu, ſed arctus & hiſpidus in egreſſu, ſi tamen inueniatur

Dam. egreſſus, vt dicit Damaſce. Sic etiam quandoque diabolus apparens in forma boni angeli (vt dicit Beda) in principio dat ſplendorem, & ſtuporē; in progreſſu dat timorem, ſed in exitu dimit-

Pſal. 9. tit errorē. Et propterea dicit pſalmus, quòd inſidiatur quaſi leo in ſpelunca ſua.

Quamplurimi ignis ac nubis omniumq; ventorum effectus & ortus, quibus pulcherrimis ſimilitudinibus, Dei ſpiritus comparatur. Cap. LXXIII.

Act. 2. SPirituſſanctus aſsimilatur igni. Act. Apparuerunt illis diſpartitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum Spirituſſanctus.

Primo, propter gratiam, ſcilicet donorum: habet enim ignis vij. virtutes deſignantes ſeptiformem gratiam ſeptem donorum Spirituſſancti. Nam Spirituſſanctus ad modum ignis alta humiliat per donum timoris, emollit dura per donum pietatis, illuminat obſcura per ſcientiam, reſtringit fluida per conſilium, conſolidat mollia per fortitudinem, clarificat metalla rollendo rubiginem, per donum intellectus ſurſum tendit, per donum ſapientiæ altiſsima comprehendit.

Secundo aſsimilatur Spirituſſanctus igni propter excellentiam. Ignis enim excedit omnia elementa in tribus, ſcilicet in ſpecie, in ordine, & virtute. In ſpecie quidem, ideſt in pulchritudine ratione lucis in aſpectu. In ordine ratione ſublimitatis in ſitu. In virtute ratione vigoris in acta. Similiter Spi-

Iob 27 rituſſanctus in his omnia excedit. Primo in pulchritudine lucis. Iob. Spiritus eius ornauit cœlos. Ornamentum enim cœlorum, eſt pulchritudo lucis. Pſal. Expandit ignem vt luceret eis per noctem. Pſal. 41 Item in altitudine originis. Thren. Thre. 1. De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudiuit me. Item in multitudine virtutis. pſ. Pſal. 3. Spiritu oris eius omnis virtus eorū. Heb. Heb. 12 Deus noſter ignis conſumens eſt.

Tertio, propter violentiam. Nam ignis ex violentia ſua habet alta inclinare: grauia eleuare, & fluida coadunare. Et hæc tria facit Spirituſſanctus, quia inclinat excelſos ad humilitatem, eleuat infimos per ſuperorum auiditatem, coadunat inuicem diuiſos per morum vniformitatem.

Quarto, propter munificentiam. Eſt enim munificus, & vt ita dicam, liberalis, communicando ſe & ſua. Nam communicat ſuam formam, ideſt ignei tatem: & ſic Spirituſſanctus per gratiam quodammodo communicat ſuam deitatem. Nam qui ſpiritu Dei agunturᵖ hi filii Dei ſunt. ſicut dicitur Roman. Ro. 8. Item communicat ſuam potentiam, ideſt calidicatem quæ eſt eius virtus actiua. Et ſic Spirituſſanctus ſuam charitatem, per quam operatur magna. Apoſtolus: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Rom. 5 Item communicat ſuam efficaciam, ideſt operationem quæ multiplex eſt. Et ſic Spirituſſanctus communicat ſuas operationes quæ multæ ſunt ſecundum diuerſas gratias gratis datas. Nam alii datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ &c. vt dicitur Corinth. 1. Cor. 12. Et poſtea ſubditur, quòd hæc omnia operatur vnus atque idem ſpiritus. Et Spirituſſancti operationes aſsimilantur operationibus ignis. Nam ignis habet alterare, ſcilicet calefaciendo, deſiccando & denigrando, & multis aliis modis tranſmutando per ſuam virtutem actiuam. Et ſimiliter Spirituſſanctus in diuerſas qualitates ſiue virtutes eos in quos venit, alterat & tranſmutat. vnde dictum fuit Sauli: Inſiliet in te ſpiritus Domi- 1. Reg. 10.
ni, & prophetabis, mutaberiſque in virum alterum.

Secundo, ignis habet renouare. Eſt enim ignis (vt dicit Dio.) ſui renouatiuus in materia, ſcilicet aliena ſe generando Dio. de cœl. ho

rat. ca. ultimo nerando, vt per nouas generationes ſeipſum extra ſphæram ſuam conſeruet. Nam extra ſphæram ſuam ignis ſe renouando, melius cuſtodit & conſeruat naturam ſuam in materia aliena quàm faceret ibi in materia propria, quia materia groſſa tardius euellitur per actionem contrarii. Sic Spirituſſanctus quàm ignis in ſphæra ſua, ideſt in natura ſua propria non remouetur vel immutetur, tamen in nobis exiſtens quodammodo renouatur per nouos effectus gratiæ quos efficit in quibus operatur. Vnde propheta petebat dicens: Spiritum

Pſ. 50. rectum innoua in viſceribus meis. & Eze. 36. Ezec. Ecce dabo vobis cor nouum &c.

Pſ. 103. Ipſe ergo renouari dicitur, dū nos per ipſius gratiam innouamur. pſal. Emitte ſpiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ.

Tertio, ignis habet augmentari. Di-

Dio. cit enim Dionyſius, quòd ignis eſt latenter augmentatiuus ſui ipſius. & alia tranſlatio dicit, creſcens a ſeipſo, ideſt a propria virtute actiua, non quòd in ipſo ſit materia ſui crementi, & ideo non creſcit niſi addito combuſtibili. Et ſimiliter Spirituſſanctus, quamquam ex ſe naturam non habeat vt creſcat vel minuatur, tamen in nobis creſcere dicitur, quia creſcere nos

Luc. 1. facit in gratia. Vnde dicitur de Ioanne Baptiſta, quòd puer creſcebat & confortabatur ſpiritu. Sic etiam multiplicari dicitur: quia in nobis ſua do-

Sap. 7. na multiplicat. Vnde Sap. dicitur ſpiritus multiplex. Et Helias duplicem ſpiritum, ideſt duplex donum, ſiue duplicem gratiam dicitur habuiſſe, ſcilicet ad prophetandum, & miracula faciendum.

4. Reg. 10. Quarto, ignis habet ſegregare. Vnde Dionyſius dicit, quòd ignis eſt diſcretiuus. Segregat enim ignis & diſcernit in metallis purum ab impuro & groſſum a ſubtili, vt plumbum ab argento. Aſſumit enim ſubtilia ſimilia ſibi, & reiicit groſſiora propter quod dicitur congregare homogenia ſibi. Vnde patet, quod ignis habet congregare, & ſegregare. Habet enim congregare ſimilia, & diſſimilia diſgregare. Vtraque autem operatio attribuitur Spiritui ſancto: ſegregat enim ab aliis illos quos ſibi elegit ad aliquod

Act. 13. ſpeciale. Vnde dixit Spirituſſanctus: Segregate mihi Paulum, & Barnabam in opus miniſterii ad quod aſſumpſi eos. Item ei attribuitur bonorum congregatio. Eccleſiaſtici: Tempeſtas aquilonis & congregatio ſpiritus. Tempeſtas enim aquilonis, eſt congregatio ſuperborum, quia eſt congregatio illius, de quo dixit Iſa. Sedebam in monte teſtamenti in lateribus aquilonis, ſcilicet diaboli: ſed congregatio ſpiritus, eſt congregatio humilium. Eccl. 43 Iſa. 14.

Quinto, ignis habet penetrare. Vnde Dionyſius dicit, quòd ignis eſt acutè pergens. Illud enim quod eſt acutum, pergit penetrando. Ipſe enim Spirituſſanctus amor eſt. Amor autem facit penetrare amantem ad intima amati, & eius ſecreta perſcrutari. Vnde Apoſto-

1. Cor. 2 lus dicit, quòd Spirituſſanctus omnia ſcrutatur etiam profunda Dei. Et ideo etiam mentes diligentium Deum perducit ad ſecretorum Dei contemplationem. Notandum etiam, quòd ignis acute pergit in quantum eſt in materia aliena, quam ſucceſsiue conuertit, & ideo conuertendo quamlibet partem

Ariſto. 3. cœl. poſt partem ſemper in acutum vadit. Si enim ſimul conuerteret, moueretur in rotundum, vel in latum. Vnde philoſophus negat ignem eſſe acutorum angulorum, ſicut quidam poſuerunt: quia non dant elementis ſecundum naturam aliquam figuram, niſi forte rotundam: quod intelligitur de elementis ſecundum quod ſtatuuntur in propriis ſphæris ſuis, & intelligit etiam quòd ignis non habet angulos permanentes: quod quidem verum eſt, quia ſemper variantur. Sicque Spirituſſanctus mentem hominis non ſtatim totaliter perficit, ſed paulatim

Gręg. proficere facit. Vnde Gregor. dicit, quod nemo repente fit ſummus, ſcilicet in bona conuerſatione: minimis quis inchoat, vt ad maiora peruenat. Ideo quanto plus homo per ſpiritum proficit, tanto ab exterioribus amplius ſe reſtringit: ſicut accidit de cęlo quòd acutæ figuræ exiſtit, quia ſemper verius cuſpidem ſtrictius fit.

Sexto ignis habet ſe aljis incorporare, ſiue alia ſibi vnire, quaſi, vt ita dicā, ſicut materia vnitur formæ, ſicut patet in ferro ignito, & carbone inflammato: in quibus ignis ſecundum omnes partes ſuas ſic partibus carbonis ſiue

Universidad de Deusto Biblioteca

ferri coniungitur, quod inter vnius,& alterius subitantiam sensibilis diferentia non habetur. Vnde & corpora talia
Aristo. dicũtur esse ignis materia, vt idẽ dicit
met. 4. Phil. Quia Spiritussanctus quos per suã gratiam ad se trahit, secum quodammodo vnum facit. Vnde dicitur quod qui adhæret Deo, vnus spiritus est
1. Cor. 6 cum eo.

Septimo ignis habet eleuare. Vnde Dionysius dicit, quod ignis est sursum ferens, scilicet alia: & hoc in quãtum co
Dio. de cęl. hie. git alia in quibus habet victoriã, sequi motum suum, quia sicut participant de forma eius, ita & de motu. Sic etiam Spiritussanctus quibus formam suę gra tiæ tribuit, leuat & post se trahit, Eze.
Eze. 1. Quocunque ibat spiritus, illuc eunte spiritu, & rotę pariter leuabantur sequentes. Spiritus enim vitę erat in rotis cum euntibus ibant, & cum stantibus stabãt, & cum eleuatis a terra pariter eleuabãtur, & rotę sequentes eum, quia scilicet spiritus vitæ erat in rotis. Vbi attende quod Spiritussanctus facit ire proficiẽdo, stare perseuerando. & eleuari a terra, cęlestia contemplando, vel terrena contemnendo.

Itẽ Spiritussanctꝰ assimilatur nubi. Primo, quia nubes a terra vel mari eleuan
3. Reg. 18. tur. Reg. Ecce nubecula parua ascẽdebat de mari. Quia scilicet spiritussanctus quos replet, eleuat a terrenis per ipso
Eze. 8. rum terrẽnorum contemptum. Ezec. Eleuauit me spiritus inter cœlum, & terram.

Secundo, quia ex nube refrigerium prestatur: quia scilicet Spiritussanctus refrigerat etiam incentiua vitiorum. Vnde angelus dixit virginis Marię: Spi
Luc. 1. ritussanctus supueniet in te & virtus Altissimi obumbrabit tibi, idest te ab om
Mat. 27 ni estu vitiorum refrigerabit. Mathe. Nubes lucida obrumbat eos.

Tertio, quia ex nube pluuia generatur. Eccl. Quasi nubes pluuię in tempo
Eccl. 35 re siccitatis. Quia scilicet Spiritussanctꝰ resoluit animam in abũdãtiam lachrymarum siue in compũctione siue in ora
Rom. 8. tione. Vnde dicit Aposto. quod spiritus postulat pro nobis, idest postulare. nos facit gemitibus inenarrabilibus.

Item Spiritussanctus assimilatur vẽto Primo quia vẽtus habet originẽ oc
Io. 1. cultã Et ista similitudo tãgitur Io. vbi dominus dixit Nicodemo: Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis, sed nõ scis vnde veniat, aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spũ: Quod Chrysostomus exponit de vẽto, q̃ etiam in
Psal. dicitur spiritus procellarum. Et psal. 10.
tangit dominus primo eius potestatẽ, quia vbi vult spirat. idest ventus quo vult flat. Et si dicas ventus non habet voluntatem: Dicendum est, quòd voluntas sumitur pro appetitu naturali, q̃ nihil aliud est quàm inclinatio naturalis. de qua dicitur Iob. Qui creauit
Iob. 38. pondus ventis.

Secundo tãgitur venti indiciũ: quia vocem eius audis, idest sonitum eius ex percussione ad aliquod corpus. Sic
psal. 76 enim dicitur in psal. Vox tonitrui tui in rota.

Tertio ponit vẽti originem quæ occulta est: quia nõ scis vnde veniat, aut quo vadat. Sed diceret aliquis, vtique scitur vnde veniat aut quo vadat. Nam auster venit a meridie, & vadit ad aquilonem, Boreas vero ventus venit a cõtrario ab aquilone, & vadit ad meridiem. Responderi potest, quod principium venti potest sciri dupliciter. Vno modo in generali, eo modo scitur quod auster venit a meridie, & vadit ad aquilonem. Alio modo in speciali, & hoc modo ne eum vnde veniat, idest a qua plaga determinate incipiat, & quo vadat, idest ad quam plagam determinate terminetur. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Quasi dicat, si ventus qui est corporeus habet sic occultam originem, & processum vt sciri non possit, vnde veniat aut quo vadat: multo magis est occulta origo, & processus regenerationis spiritualis, & adhuc multo amplius origo & processus ipsius Spiritussanctus.

Secũdo, quia ventus habet impulsionem inquietam, est enim ventus mobilis, & totus inquietus. Quod quidem spiritussancto competit per effectũ in quã tum mouet ad bonum, & non permittit nos quiescere per ocium. Isa. Com-
motum est cor eius, & populi eius sicut Isa. 7.
ligna siluarum ante faciem venti. Gre. Greg.
Mentem quam Spiritussanctus replet in amaritudinem temporalium, & delectationem ęternorum commouet. Et notandum, quòd ad modum venti Spiritussanctus multipliciter commouet.

Nam ad modum venti, mare idest cor peccatoris perturbat ad pœnitentiam delictorum: aerem condensat idest peccatorem ad se restringit & resoluit in pluuiam idest in abundantiam lachrimarum: ignẽ idest amantem inflãmat per desideriũ ęternorũ Mõtes idest superbos concutit, & aperit per deiectionem, & humiliationẽ ipsorũ. poros corporis aperit exterius calorem euaporãdo educit quia oculos mẽtis aperit, & calorẽ idest amorem charitatis extrahit idest extra propalari facit ad obse-
quium proximorum. Et nota quod Sa-
Sap. 7. pientię spiritus esse dicitur mobilis, & stabilis. Quia videlicet spiritussanctus cõmouet ad benè operandum, & etiam stabilitat ad perseuerãdũ: vel facit mobilem ad bonũ, & stabilem contra malum.

Tertio, quia ventus habet operationẽ fructuosam: Sunt enim diuersi venti scilicet in vniuerso xij. Quorum quilibet habet aliquid vtilitatis facere in mũdo propter quod de thesauris diuinæ prouidentiæ exire vel produci dicuntur; secundum illud ps. Qui produ-
ps. 134. cit ventos de thesauris suis. Vnde possunt xij. vẽtis fructus spiritussancti quos esse facit in nobis, congruẽ adaptari. Nam licet spiritussanctus vnus sit in se, est tamen multiplex in effectu. Vnde & Sapient. dicitur Spiritus multi-
Sap. 7. plex. Adaptantur ergo fructus spiritus ventis.

Aristo. Primo in generali quo ad numerum.
mete. Sunt enim venti in numero xij. secũdũ Philosophorũ doctrinã. Licet enim sacra scriptura quatuor tantũ vẽtos cęli nominet & ponat. In quatuor vẽtis cęli
Zach. 4. dispersi vos dicit dominus. Et iterũ Da niel & Zach. & Apoc. quatuor vẽti tãtũ
Da 4. 8. simpliciter nominantur qui scilicet sũt
Zach. 6 principales a quatuor mũdi partibꝰ ve
Apoc. 8 niẽtes, quę sũt Oriẽs, Occidẽs, Meridies & Septẽtrio. Et sumũtur prout tradunt Philosophi secundum coniungationẽ quatuor qualitatum: Tamen quilibet quatuor ventorum principalium duos alios habet ventos, hincinde collaterales. Nam subsolanus qui est principalis veniens ab Otiẽte habet a dextris vẽtũ q̃ dicitur vulturnus, & a sinistris eurũ. Auster vero qui est principalis a meridie habet a dextris africũ & a sinistris notũ. Aquilo vero qui est principalis a Septẽtrione habet a dextris corũ, & a sinistris boreã: Fauonius vero ab occidẽte habet zephirũ a dextris, & a sinistris circiũ: & sic sunt vẽti in vniuerso. xij. quorum numerũ quidã secundũ numerũ signorum cœli siue domorũ. xij. accipiũt
Dicit enim Aristo. q̃ astronomia altera Arist. 2. phi.
pars est physicæ & Pto. dicit q̃ oportet Pto.
in huiusmodi cõsideratione cęli physicum esse. Domus autẽ cęli. xij. hoc modo sumũtur, quia planeta dicitur signũ ascendens seu emergens ab oriente super orizontem. Inter quod & quartũ quod est in angulo, sub medio terrę, oppositũ medio cœli, sunt duo scilicet secundum & tertium. Similiter inter illud quartũ & signum occidens quod opponitur ascẽdenti sunt duo, scilicet quintũ & sextũ. Eodem modo inter septimũ & illud quod est in medio cęli super terrã quod est ab ascendente sunt duo, scilicet vndecimũ & duodecimum. Hæc. n. signa secundum Ptholomeum causalitatem habeant super omnia quæ oriuntur in mundo, tamen præcipuè causant ventos, & in nullo ita cito deprehenditur motus cœli, sicut in ventis. Et ita patet quòd hæc signa vel domus ita sunt dispositę sicut venti. Aliqui tamen sunt qui numerum vẽtorũ accipiunt secundum diuersos ortus, & occasus solis. Est enim ortus æquinoctialis, vt cum Sol, est in ariete, & libra: q̃ hic facit in vere subsolanum. Item contra hũc sunt duo, ortus scilicet, duo solsticiales, & sic sunt ab Oriente (vt dictum est) tres, Opposita ratione sunt ab occidẽte alij tres. A septentrione vero sunt tres secundum, medium, & extrema, quia aquilo est medius, collaterales vero boreas & circius: vel secundũ alios medius est septẽtrio, collaterales vero aquilo, & cirtius similiter est à meridie. Sed Se-
neca, & Varro sumunt. xij. ventos secun Sen. 8
dum xij. circulos quibus respondent totidem discrimina in aere. Nam duo coluri æquinoctiales cũ duobus tropicis cum sint quinque, intersecantur ab oriente, & sic intercepti faciunt decem partes scilicet quinq; ab occidente. Meridianus vero circulus duas partes adijcit dum similiter in duo secatur, & ita sunt. xij. Et similiter ipsi venti. Et licet ĩ hac descriptione. Seneca, & Varro conueniant, differunt tamen in modo ponẽdi circulos, & sectiones eorũ.

Sed quicquid sit de eis, omnes tamen communiter asserunt xij. esse ventos, & in eodem etiam numero scilicet duodenario. Apost. fructus spiritus commorat dicens: Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, lõganimitas, benignitas, bonitas, mãsuetudo, fides, modestia, continẽtia, castitas.

Gal.

Secundo, magis in spirituali possunt prędicti venti fructibus spiritus adaptari secundum proprietates aliquas singulorũ. Nam subsolanus qui est principalis, ab Oriente veniens, & subsolanus nominatur, quia nascitur sub radijs solis, competit primo fructui spiritussancti, scilicet charitati. Quasi enim radius qui à Sole, & eius luce emittitur, spiritus est qui ex patre filioque procedit, sub quo, & à quo charitas in nobis exoritur. Ro. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritumsanctum qui datus est uobis. Hic tamen subsolanus ventus, quamuis à calidissima venit regione, temperatus tamen ad nos pertingit. Ita similiter quamuis charitas à spiritusancto procedit, q̃ est amor increatus, & immẽsus, tamẽ ipsa quę nobis infunditur qualitas quædã est creata, & limitata, licèt quamdiu sumus in via, semp posit augeri charitas itẽsiue.

Rom. 5.

Secundus autem ventus à dextris subsolani, qui dicitur vulturnus eo q̃ alte tonat. Vnde Lucretius poeta: Altitonans vulturnus, & auster fulmine pollens. competit castitati quæ ardua est ad seruandum, quia in carne prętер carnem viuere angelicum est, non humanum. Hic ventus habet deficcare aeris humorem: quia castitas constringit humorem, idest lubricitatem carnalis concupiscentię.

Lucre.

Tertius ventus à sinistris subsolani, qui dicitur eurus, quasi ab eo ruens, scilicet ab Oriente, competit fidei quæ à Christo introducta est, qui visitauit nos oriens ex alto. De quo dicitur Zacha. Ecce vir, oriens nomen eius. Iste etiam ventus generat nubes quę lumen solis obumbrant: quia per ipsam fidem non omnino claram, & apertam, sed vmbraticam, & obscuram de Deo cognitionẽ habemus.

Zac. 6.

Quartus ventus scilicet principalis veniens ab Occidente, dicitur fauonius eo quòd faueat eis, quæ nascuntur in terra, & foueat ea: & hoc competit continentię, qua caro nostra de terra sumpta fouetur, & conseruatur in mundiciam, & sanctitatem. Hic etiam ventus facit nubila, sed in India serena. Similiter continentia quamuis carnem mortalem, quæ per mortem occidit, restringendo vel refrenando quasi percubet; tamen animæ serenitatem tribuit.

Quintus ventus à dextris fauonij versus meridiẽ, qui dicitur Zephyrus: quia scilicet flores, & germina, eius flatu viuificantur. Zai enim idem est quod vita, & Zoe viuere: competit gaudio quod vitam conseruat, & prolongat, sicut ecõtrario à tristitia festinat mors. Item iste ventus producit flores, quia scilicet animus gaudens, ætatem floridam facit, vt dicitur Prouer.

Pro. 17.

Sextus ventus qui est à sinistris fauonij versus aquilonem dicitur circius, eo q̃ corõ sit consunctus. Hoc competit patientię, prę quam homo in regno cœlorum choro angelorum iungetur. Math. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Vnde dixit Abbas Effrem: Patiẽs homo consortium merebitur angelorum. Sub hoc vento fiunt pluuiæ, & fulgura, & tonitrua. Vnde iste vẽtus purgat pluẽdo, illustra fulgurando; terret, excitat tonãdo: quę omnia tributio facit animæ si sit patienter portata, quia videlicet eam purgat, & illuminat, & excitat ad terrorem.

Mat. 5.

Abb.

Septimus ventus principalis à meridie veniens, dicitur auster: quia scilicet aquas haurit. Et hoc competit bonitati, quæ scilicet aquas gratiarum, quas à Deo hausit, alijs abundanter communicat, & effundit. Nam bonum (secundũ Diony.) est diffusiuum sui. Vnde auster gignit flumina, & ꝓbet pluuias largas.

Dio. de sum. bo.

Octauus ventus qui est à dextris versus Orientem, dicitur aphricus, scilicet eo quod frequẽter in Aphrica initium accipit flandi. Hoc competit benignitati. Nam hic vẽtus est calidus, & est à dextris austri. In calore igitur designatur amor. in dextris vero amoris rectitudo figuratur. Vnde signat aphricus rectum amorem erga proximum: & talis amor est, qui benignum facit. Dicitur. n. benignus, qui est bene ignitus, scilicet bono igne amoris ad bene faciẽdũ proximo.

Nonus ventus qui procedit à sinistris austri versus Occidẽtẽ, dicitur nothus, qui licèt sit temperans, tamen aliquando pestilentias inducit. Et hoc competit mansuetudini, cuius scilicet est iras temperare refrenare, & cohibere. Nihilominus tamen aliquando mansuetus prælatus zelo iustitię coactus percussiones, & correptiones exercet cum digna seueritate. vnde Moyses, qui erat mitissimus, propter peccatum populi, qui vitulum adorauerat zelo iustitiæ accensus occidit vna die xxiij. millia de populo.

Ex. 32.

Decimus ventus, qui est principalis veniens à septentrione, vocatur aquilo, quia scilicet ligat aquas, & stringit. Et hoc competit longanimitati, idest perseuerãtiæ, quę ligata, & cõfirmatas tenet aquas gratiarum, & virtutũ in anima.

Vndecimus ventus, qui est à dextris aquilonis, dicitur corus, qui circulum ventorum quasi claudit, & ad se trahit. Hoc ergo competit paci, quæ omnes per appetitum sui trahit ad se, quia omnia pacem exoptant. Vt dicit August. Et Dionysius. Hæc etiam velut finis claudit circulum omnium virtutum, & affectionum animæ. Vnde psal. Posuit fines tuos pacem. Hic etiam ventus infrigidat: quia pacũdiæ accensiones reprimit, & ita cordi refrigeriũ tribuit.

Aug. 19 de ci. Dio. 9. de di. no. Psal.

Duodecimus ventus, qui procedit à sinistris aquilonis, dicitur boreas, quia procedit ab hyperboreis montibus. Et hoc competit modestiæ: hic enim generat niuem quę candorem pulchritudinis habet, secundum illud Eccl. Pulchritudine decoris eius admirabitur oculus, per modestiam exteriorum motuum hominum, conuersatio redditur pulchra, & grata oculis intuentium, scilicet quando aliquis exteriores mores suos siue motus ordinat, & moderatur secundum congruentiam suam, & negociorum, & locorum, & aliarum personarum. Vnde Ambrosius, dicit: Hæc est pulchritudo viuendi, bene congruentia vnicuique sexui, & personę reddere, hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad omnem actionem accomodatus. Sunt tamen quidam philosophi qui ordinem istorum ventorum aliter assignant. Dicunt enim, quòd fauonius qui est principalis ad Occidẽtem, habet à dextris Zephyrum, qui secundum eos est idem quod aphricus: à sinistris vero habet corum. Item auster qui est principalis à meridie, & secundũ eos idem est quod nothus, habet à dextris euro austrum, & à sinistris austrum aphricum, qui sic dicitur eo, quòd coniunctus sit austro & aphrico.

Eccl. 43

Amb. 1. de off.

Item à septentrione est ventus principalis qui vocatur septentrionalis, habens à dextris aquilonem, & à sinistris circium, qui etiam dicitur boreas. In ventis autem qui veniunt ab Oriẽte, nõ differunt à primis. Sed hęc differentia parum vel nihil refert quantum ad moralem doctrinam siue similitudinem quam ex eis principaliter quęrimus, & generaliter intendimus de omnibus in hoc libro. Quia vero in sacra scriptura sæpius spiritussanctus (secundum expositionem doctorum) assimilatur australi vento quàm alijs ventis prædictis; sicut econtrario malignus spiritus principaliter aquiloni, vt patuit in præcedenti capitulo: Est notandum, quod ista similitudo est congrua propter tres qualitates quas habet ventus australis.

Prima est, quia ventus est calidus: & hoc non habet ex natura sua, cum omnis ventus sit ex vapore terreo, & frigido, sed habet caliditatem ex loco exitus sui, quia procedit de locis calidis. Et hoc competit spiritusancto in quantum mentem accendit ad amorem cœlestis pręmij. Vnde Iob. Nũquid vestimenta tua calida sunt cum perflata fuerit terra austro. Vestimẽta. n. calida animę, sunt eis affectiones feruentes ab austro, idest spiritusancto inflammante.

Iob. 37.

Secunda, quia est ventus turbidus, quia scilicet aerem facit turbidum, & nubilosum. Et hoc competit spiritusancto in quantum mentẽ perturbat in cognitione defectus proprij siue peccati sui. Zach. Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine austri. Tunc spiritussanctus canit tuba in corde hominis, quando imittit ei timorem iudicij: quia dominus in iubilo, & in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de cęlo, .s. veniẽs ad iudicium, ut dicit Apost. Sed tũc in turbine vadit, quando mẽtẽ ipsam timore cõcussam, perturbat ad pęnitẽtiã, & ad cõsideratione peccati sui.

Zach. 9.

1. Thes 4.

Tertia est, quia est nubilosus siue pluuiosus, licet. n. vapor huiꝰ vẽti in locis calidis vti oriẽ, nõ sit multũ humidꝰ cũ ibi ꝓpter siccitatẽ nimiã sit humiditas modica, postea tamen paulatim approp inquan-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

plaquando ad aquilonem fit humidus, eo quòd suo calore aperiendo humidũ inuentum sibi attrahit,& ideo etiã sem per crescit & fit nubilosus& diluuiosus: Et hoc competit Spiritusancto in quã tum facit flere & lachrymari ex consideratione præsentis exilii. Psal. Conuerte domine captiuitatem nostram sicut torrens in austro, Glosa.quando flat calidus ventus austri,soluuntur glacies, & fluunt torrentes.Similiter aspirante Spiritusancto soluuntur mentes frigidæ & implentur oculi aquis, & fluxibus lachrymarum.

ps. 125.

Anni partibus in quibus hominis vita corporalis variabilis efficitur pluribus exèplis hominis status in spirituali vita assimilatur. Cap. LXXIIII.

STatus hominis in vita spirituali distinguitur ad modum anni: Annus enim principaliter distinguitur p quatuor tempora.Habet enim hyemem in quo est frigoris asperitas, & ver in quo est pullulationis arborum nouitas,æstatem in qua solis caliditas, Autumnum in quo fructuum maturitas. Igitur per hyemem accipitur asperitas tribulationis, per ver nouitas conuersionis, per æstatem feruor dilectionis,per autumnũ maturitas perfectionis.

Primo igitur per hyemem repræsentatur status tribulationis,per quam incipit homo a malis resipiscere & ad bona disponi. Et ista similitudo patet quadrupliciter.

Primo,quia in hyeme fit in homine augmẽtatio, phlegmatici humoris. Humor autem phlegmaticus est frigidus, & humidus:quia videlicet in tribulatione refrigescit ardor carnalium desideriorum,& abundat fletus, & humor lachrymarum.

Secundo,quia tempore hyemis varia est habitudo humanæ complexionis,q̃a scilicet in hoc tempore melius se habẽt colerici,peius phlegmatici,melius iuuenes,peius decrepiti. Vnde in tali tẽpore proxima est infirmitas quæ fit ex phlegmate,vt febris quotidiana, minus autẽ illa quæ ex colera vt tertiana.Iuuenes & colerici calidi sunt & ficci,phlegmatici & decrepiti frigidi sũt & humidi.Qui autẽ adhuc peccata sua deflent nec tamen adhuc vllo amore cęlesti feruent,isti sunt vt phlegmatici: qui tempore hyemis,idest tribulationis siue tẽtationis corruptioni mentis faciliter subiacent.Sed illi qui spiritu feruent & carnis humore carent,isti tempore tribulationis vel tentationis similes iuuenibus,& colericis melius se habent.proxima autem est infirmitas, quæ proueuit ex phlegmate, i. ex propria mentis corruptione. Ex propria enim mentis corruptione prouenit continuus ardor carnis quasi ex corruptione phlegmatis quotidiana febris.

Tertio,quia in hoc tempore necessaria est discretio cibationis,quia in hyeme vtendum est calidis & siccis, vt scilicet amore æternorum tempore tribulationis sint opera sancti spiritus ardore succensa,& ab humore desideriorum carnalium pœnitus arefacta.

Quarto,quia in hoc tempore est intẽsio frigoris, quod accidit ex solis nimia remotione: tunc enim Capricornũ sol intrat,quod dicitur esse inferius signum.Notemus ergo animal, vnde signum hoc nomen accepit, quia Capra similitudinem delinquentium tenet, q̃a ex consuetudine peccandi peccator, vt capra fœtet quę tamen in altis rupibus pascitur,dum peccator verbis, & exemplis sublimium virorum delectatur. In hoc ergo tempore sol Capricornum intrat,dum scilicet sol iustitiæ peccatorẽ sancti spiritus radiis illustrat, post Capricornum vero intrat Aquariũ,vt fœtorem carnis abluat lachrymis. Ascendit etiam vsque ad Piscem quod est tertium signum, & obtinet finem hyemis, vt quasi piscis sub aquis,sic peccator viuat in lachrymis.

Secundus status animæ in nouitate conuersionis,& ille significatur in vere in quo est renouatio arborum & plantarũ. Nam primo in hoc tempore fit augmentatio sanguinis, quia cũ aliquis de nouo conuertitur,spirituali dulcedine multiplicius delectatur.Item in hoc tẽpore mala est infirmitas,quæ fit ex melancolia,& quartana, pessima, quæ fit ex sanguine vt sinocha.Ita in initio cõuersionis dum delectatur animus contemplantis, scilicet ex abundantia bonoperis quasi ex inũdatione sanguinis nascitur tumor elationis, tunc quasi ex corruptione sanguinis nascitur synocha febris, & contingit vt sanguis qui est

est amicus naturæ, fiat inimicus vitæ. Dicũt enim physici synochos esse mortis amicos. Item in hoc tempore melius se habent senes,peius iuuenes melius decrepiti,peius pueri: quia ex natura consimilis temporis augmentatur materia infirmitatis, sicut in contrario tempore cum infirmitas contraria tempori nascitur, dolor contrariæ infirmitatis leuiatur,quia contraria contrarijs durantur. Similiter etiam conuersionis tempore maiori tentationis feruore impugnãtur, quia senes & pueri molestius ferunt ieiunia & labores. Item in vere vtendum est frigidis, & siccis. Ne enim per desiderium vanæ gloriæ feruor sanguinis ebulliat,necesse est vt animus frigus tentationis, & sterilitatem siccitatis ad memoriam reducat. Vtatur ergo huiusmodi beneficio dietæ, vt lanior sit in vere,ne in initio conuersionis appetatur amor laudis. Nota etiam quòd in vere ex calore & humore temporis aperiuntur pori terræ: procreantur diuersi coloris herbarum,& arborũ flores: & sic in anima pœnitentis conuersi ad Deum diuersi generis virtutes oriuntur, & fit quasi nouum ver interius in mente. Vnde in psal. Ver & æstatem tu plasmasti eam vere intellige nouiter conuersos mansuetudine temperatos, in æstate prouectiores igne charitatis feruentes. In hoc etiam tempore sol ascendens tria signa dicitur obtinere: Arietem in initio, Cancrum in medio, Geminos in fine. Attende ergo in Ariete ducatũ,in Thauro iugum, in Geminis consortium, Ducatum prælationis, iugum subiectionis,consortium,cohitationis,vt scias præesse,subesse & coesse, Solet etiam hoc tempus inconstans esse,modo pluuiosum ex vicinitate hyemis,modo siccum ex vicinitate ęstatis, modo eadem ratione frigidum, modo calidum: & ideo homines citius infirmãtur in martio, quia cum corpora humana aperta sint ex calore statim corrumpuntur ex subito frigore.Sic nouiter siquidem conuersi,inconstantiæ motu solent agitari: & licet corda eorum sint apta calore dilectionis,tamen corrumpuntur quandoque subito frigore improuisæ suggestionis. Et modo inundatione præcedentium delictorum quasi pluuiis humectantur,modo vero desiderio cœlestium quasi sol radio deficẽ

psal. 73.

tur. Prouidendum est autem ne infirmitas quæ in frigore hyemis orta fuerat, in martio, idest in initio conuersionis redeat & occidat.

Tertius status hominis est sub feruore dilectionis:& istum statum mentis signat tempus æstatis.

Primo enim in hoc tempore fit augmentatio caloris,per quam scilicet designatur ira contra peccatum.Nã quanto plus abundat charitas tanto plus odio habetur iniquitas.Item in hoc tempore melius se habent phlegmatici,peius colerici, melius decrepiti,peius iuuenes.Senes enim & phlegmatici frigidi sunt & humidi ideo isti melius se habent si infirmantur in ęstate, idest in contrario tempore:citius enim possunt curari,quia contraria contrarijs curantur. Sed iuuenes & colerici qui sunt calidi & sicci ex consimili tẽpore peius se habent,videlicet si nimis alta sapiant si nimis prælationis desiderio succensi calent. Vnde in hoc tempore pessima est infirmitas, quæ venit ex colera, minus mala quæ ex phlegmate: quia augmentatur materia infirmitatis ex consimili natura temporis. In hoc igitur tempore vtile est vti frigidis,& humidis.Vtatur ergo frigidis, idest considerationibus tumorem inducentibus ad reprimẽdum nimium calorem, idest nimiã præsumptionem indiscreti feruoris. Vtendum etiam est humidis,idest considerationibus ad fletum inducentibus contra ariditatem superbiæ, quæ scilicet quandoque prouenit ex nimia confidẽtia sui. Vnde ad hoc valet considerare casus & lapsus sanctorum virorum, & etiam humilitatem & lachrymas eorũ, vt Dauid,& Petri Apostoli, & aliorum similium. Item in hoc tempore ascendit sol vsque ad Cancrum, & fit ibi æstiuale solstitium.Solstitium autem solis est in via charitatis summus gradus amoris,scilicet vt nihil vltra Deum siue supra diligatur. Vocatur etiam Cancer tropicum signum,idest conuersuum,vt ab amore Dei conuertaris ad amorem proximi.Hic est enim regressus à Cancro ad virginem,à feruenti amore Dei vsque ad castum amorem proximi. Sol autem in eadem æstate tria signa dicitur obtinere,in principio Cancrum, in medio Leonem,in fine Virginem,vt habeatur charitas in Cancro ad proximũ

in

Universidad de Deusto Biblioteca

in conuersione cõpassionis, in leone vigilantia circũspectionis, in virgine in puritate dilectionis. Cancer vero retro graditur. Leo dormiens apertos oculos habet. Virgo est quę carnalem commixtionẽ adhuc ignorat. Huius etiã temporis propriũ est radices herbarũ, & arborũ siccare. Sicca.n.est species huius mundi, & siccantur herbarũ, & arborũ radices, dũ nullo tetrenę dilectationis humore nutriuntur fideles.

Quartus status animæ, est sub maturitate discretionis siue perfectionis, quã designat tẽpus autumni. Nam primo in antuno crescit melãcolia, per quã significatur tristitia de peccatis: quia quãto plus accedis ad maturitatẽ sensus, & ætatis, tanto magis debet crescere immẽsitas doloris de defectibus, & peccatis. vnde Eccl. Qui addit scientiã, addit dolorẽ. Itẽ in hoc tempore melius habẽt sanguinei, peius melãcolici, peius senes, melius pueri. Habuisti per sanguinẽ dulcedinẽ charitatis, habes nũc per colerã magnã tristitiã de peccatis. In vere vitę nouitatẽ. in autumno maturitatẽ, vt tẽperetur maturitas vitæ nouitate, vitæ nouitas consilii maturitate, vt nouiter cõuersus peruenire desideret ad maturitatẽ perfectionis. senex recogitet quãm feruens fuerit in initio conuersionis. Si ergo sic in vere, & autũno ætates humores alternando cõsideras in contrarijs tẽporibus, vtrorũq; naturas incolumes seruas. Itẽ oportet in hoc tempore vti calidis, & humidis. Nõ.n.sufficit ad conseruandũ animę sanitatẽ, siccari ab humore voluptatũ, refrigerari ab æstu vitiorũ; nisi et infundaris supernæ contẽplationis rore, & sanctispiritus simul accendaris amore. Itẽ solet in autumno sol tria signa obtinere. librã, videlicet in principio, Scorpionẽ in medio, sagittariũ in fine. libra, in qua sol existens æquinoctiũ facit, equali lance ponderat dies, & noctes, & tu æquali lance ponderes bonas, & malas operationes. scorpio vero cauda minatur, aculeo pungit. aculeus in cauda, dolor est in fine. Cum autẽ ad maturitatẽ ętatis perueneris, time periculũ mortis. sagittarius autem ex duab⁹ naturis cõstat, ferina scilicet, & humana: superior vero homini, inferior vero assimilatur animali. Qui uero rationabiliter uiuũt, digni sunt cœlo: qui uero bestialiter, digni sunt inferno.

arcũ tenet. i. sagittã iacit. Est ãt iustorũ arcus, spũalis intelligẽtia, corda doctrina, sagitta verba doctrinæ, pharetra vero memoria. Hũc arcũ tetẽdit dñs & paruit illũ. Arcũ.n.nobis parat dñs, cũ nobis sacræ scripturæ intelligẽtiam explanat. Ex hoc arcu mittũt sagittæ potentis acutæ, q̃ sic vulnerãt vt corda transfigãt. Nouit.n.dñs (vt dicit beatus Aug.) sagittare ad amorẽ. Hac sagitta vulnerat cor hominis deuoti, vt dicat: Vulnerasti cor meum. Vtinam percussus per hæc iacula, morerer mundo.

Superbia multiplicis effectus describuntur qui ex varijs Martis, cometæ tonitruiq; ac vẽti exẽplis peracutẽ eliciũtur. Can. 4. Cap. LXXV.

SVperbia est similis Marti, Mars (ẽm Pto.) disponit natũ ad mobilitatẽ & animi leuitatẽ, irã & animositatẽ: quæ oia cõpetũt supbiæ. Nã facit hominem mobile. i. inconstãtẽ. Est.n. (ẽm Augu.) superbia puerilis celsitudinis appetitus, & ideo est sicut q̃dã vẽt⁹ q̃ excelsas summitates arborum. i. elatas mẽtes hoium cõmouet, & eas firmas & ętas nũquam esse permittit. Itẽ facit aiũm leuẽ. Nã sicut ligna desiccata ab humore aquæ efficiuntur leuia. Ita per superbiã cõsumpto humore gratiæ, efficitur mẽs leuissima. & est superbus aius, velut vter vento plenus. Iob. Leuis erit super faciẽ aquę. Itẽ facit hoiem iratũ & aiosũm, s. vt nimis audeat, & nihil sufferat: pp quod dr Pro. q̃ inter supbos semper sunt iurgia.

Aug. de ci. Dei. Iob. 24. Pro. 14

Item superbia assimilatur cometæ propter quatuor.

Primo pp ascẽsũ, q̃a cometa siue cometes nihil est aliud q̃ vapor terreus & grossus, cuius partes sibi multũ cõiacẽt quia. s. est bũ cõmixtus & viscosus ascẽdẽs paulatim ab inferiori parte aeris ad superiorẽ. s. vltra mediũ frigidę regionis aeris ad illã partẽ. i. vbi aer cõcauitatẽ ignis cõtingit q̃ dr regio æstus, & ibi talis vapor diffunditur & inflãmatur & in medio remanet superspissus, & ibi ẽt cõtinuẽ nutritur de thesauro suo qui sub eo est. s. de ipso fumo paulatim ascendente, & ideo est in medio flãma alba valde & ipissa. Illud ãt quod distat a medio diffusum est ad latus alterũ, & est tenue, & ideo hẽt flãmã tenuẽ ad modũ nubis albæ, & hæc vocatur coma. Et hoc Constantinus dicit concordans. s.

cũ

Cõst. in methe. cũ Aui. & Algazel. Ex his aũt hr, q̃ Cometa est ex vapore terrestri multũ exaltato, igne inflãmato continuẽ eleuato, & comato siue caudato. Et talis est superbia hominis, quæ in altũ se erigit, ve hemẽter incẽditur, cõtinuẽ ascensum petit, & caudã post se trahit. Primũ est cõtra naturã, quia homo est naturæ terrestris tã origine q̃ resolutione, quia de terra est & in terrã redit: terrę aũt cum sit grauis, nõ est ascendere sed descendere. Ex quo patet, q̃ non est hominis supbire, sed potius se deticiẽdo humiliare. Eccl. 10 Et ideo Eccl. exprobando dr ei. Quid superbis terra & cinis? Secũdũ aũt. s. ignirĩ, quia homo superbus frequenter & faciliter pro modico indignatur, & ex cãdescit in irã. Hoc, inquã, inest ei præter naturã Nõ.n.ex natura propria vapor hẽt caliditatẽ, sed potius frigiditatẽ, cũ terra sit elemẽtũ naturaliter frigidum: inest ergo illi incensio ex loco ad quẽ eleuatur. Sic homini est prẽter naturã q̃ feruescat in irã nimiã, eũ homo sit a sal mansuetũ natura. Inest ergo inflãmatio iracundiæ ex ipsa elatione superbiæ. Eccl. Nõ est creata a Deo homi- Eccl. 10
nibus superbia, nec iracũdia nationi mulierũ. Est & supbiæ propriũ expetere in hoibus continuũ incremẽtũ, & ideo nũquã quiescit, q̃a semper petit ascẽsum, psal. 73
secũdũ illud ps. Superbia eorũ qui te oderunt, ascendit semper. Patet ẽt q̃ superbia dũ semper vult præire, aliorũ sequelã expetit tanquã caudam vel comã habere. Nullũ.n.vult se præcedere, sed oẽs retro uenire. Et ideo dr Apoc. q̃ cauda draconis trahebat tertiam partem stellarum cœli.

Apo. 12

Secũdo, superbia assimilatur cometę pp aspectũ, q̃a cometes de die nõ apparet: sed solũ de nocte cõspicitur: quia. s. homo superbus dũ lucẽ gratiæ amittit, tenebras ignorãtiæ necessario incurrit. Iob. 37. Iob: Immanibus abscondit lucẽ. i. superbis. Vnde glosa dicit ibi, q̃ imanes sunt qui se elatis cogitationibus extollunt quibus lux absconditur, quia veritatis eis cognitio denegatur.

Tertio pp motũ, quia cometę rotantur ad modũ stellarũ, & sequuntur eas quousq; abscondantur, Et p hoc Alpetragius in astrologia sua noua probat Alpetr.
igne moueri circulariter, quia. s. iste vapor incẽsus et adhirẽs in circuitu rotatur. Vnde & Pto. in centiloquio propo- Pto.
sitione tertia, vocat cometas secũdas stellas, secũdũ expositionẽ Hali & Abraã & Bugafari. Sic ẽt supborũ est propriũ inuolutiones & circuitus quærere, secũdũ illud Psal. In circuitu impij ambulant, quia dũ interiora nõ appetunt, in exteriore labore fatigantur. psal. 11

Quarto pp signũ, quia cometæ signãt mortẽ magnorũ, destructionẽ regnorũ, & concitationẽ bellorum. Vnde recitat Sen. q̃ post mortem Demetrij regis, parum ante bellũ Achaycũ, cometa fulsit non minor sole secundum apparẽtiam. Similiter ante aduentũ Caroli Comitis Prouinciæ, & fratris Regis Franciæ, qui erat per Papã Vrbanũ factus Rex Siciliæ, & vocatus ab eo vt veniret in regnũ, quod. s. fuit anno Mcclxiij. sequẽti anno dñi Mcclxiiij. apparuit cometa maximus in mense Augusti iuxta signũ Cancri, paulatim procedẽs versus meridiẽ, donec ad stellationẽ Oriẽtis appropinquauit, & nunc ad vnã partẽ, nũc ad aliam dirigebat comã, duraultque per plures menses cuius coma se extendebat in longitudinem per quartam partem nostri hemispærij. Et sequenti anno. s. anno domini Mcclv debellatus est Manfredus cum exercitu suo per dictum Regem Carolum apud Beneuentum, vbi ipse Manfredus occubuit cum magna strage gentis suæ. Ratio autem predictę significationis cometę est, quia cometæ sunt de complexione Martis & sunt ab ipso vt a primo effiriente licet cõiunctio eius cum Ione augeat hoc. Dominium autem Martis signat mortẽ violentã qua magis mouentur magni quãm parui. Et quia Mars est inclinans ad iram, cõcitat calorem regentium populos, cuius cõmotio fortior est in magnis quãm in paruis. Hęc omnia signata per cometas superbiã sequuntur, scilicet, occisio magnorum, dũ unus contra aliũ insurgit ex superbia. Et ideo dr Isa. 14. Isa. De Rege Caldeorum superbo: Tu vulneratus es sicut nos, & nostri similis effectus es, detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum. Itẽ destructio regnorum, quia scilicet per superbiam diuiduntur gentes, & regna, & omne regnum in se diuisum desolabitur. Itẽ concitatio bellorum. Vnde Luc. 11
Prouer. Arma, & gladius in manu superbi. Pro. 22

Item superbia assimilatur tonitruo.

Primo

Universidad de Deusto Biblioteca

Primo, quia tonitruum oua auium pullificantium lędit. Et similiter superbia opera spiritualium virorum destruit, Aug. Superbia bonis operibus insidiatur, vt pereant. Et ideo Grego. dicit, quòd perit omne quod agitur si nõ in humilitate sollicitè custoditur. psal. Fulgura coruscationes, & dissipabis eos. Fulgur enim & coruscatio fit in tonitruo, secundum illud Psal. Vox tonitrui tui in rota illuxerũt coruscationes &c. Superbi enim spiritualiter dissipantur, quia tonant seipsos magnificando, fulgurant alios despiciendo, coruscant opera sua ostendendo. Et nota q̃ vox tonitrui. i. superbi dicitur esse in rota: quia quicquid etiã de alijs dicit, in laudem propriam reflectit.

Aug. in Reg. Grego. mor. ps. 143. psal. 79

Secundo, quia tonitruum prẽgnantes abortire facit. Et similiter superbia bona proposita in corde præconcepta ne pariantur, idest ne opere compleantur efficit. vnde monetur homo Eccle. Age conceptiones tuas non in delictis & verbo superbo.

Eccl. 32

Tertio, quia tonitruum turres altas concutit, & aliquando deijcit. Quia scilicet superbia perfectissimos viros inuadit, & aliquando etiam eos vincit. Ipsa etiam deiecit angelos de cœlo & hominem de paradiso. Sapi. Ab initio cũ perirent superbi gigãtes &c. Sunt enim gigantes omnes viri virtutibus eminentes, quos dum elatio superbię vincit, ꝓtinus perire facit. Vnde Apoca. Dicitur quòd facta sunt tonitrua. Et postea subditur quòd ciuitates gẽtium ceciderũt. Quasi. n. quædam tonitrua sunt hominũ superbientium corda: quæ tamen ciuitates deijciunt, quia ipsa munimenta virtutum annihilant & destruunt.

Sap. 14. Apo. 16

Quarto, quia tonitruũ arbores euellit. Quia scilicet superbiæ vitium etiam homines actiuos & fructuosos subuertit. Eccle. Radices gentium superborũ arefecit Deus. Nam sicut perit fructus arboris arescente radice, ita perit virtus boni operis superbiente corde.

Eccl. 10

Quinto, quia tonitruum magis in altis locis quàm in infimis lędere consueuit: quia videlicet elationis tentatio magis eos qui sunt in sublimi quàm eos qui sunt in humili inuadere consueuit, Isa. Vę coronę superbiæ siue accipitas de corona clericorum seu prælatorum siue de corona dominorum & regum.

Isa. 28.

Sexto, quia tonitruum diuersimodè lędit & percutit. Et ponuntur prẽcipuè quinque modi percussionis & fulminationis tonitrui, qui satis congruè superbis, & tyrannis hominibus adaptantur.

Primus est, quia ex tonitruo quandoque egreditur sagitta quæ dicitur tela tonitrui. & de huiusmodi sagittis dicitur in Psal. Et enim sagittæ tuæ trãseũt, vox tonitrui tui &c. Hęc autem sagitta scindit & incendit quicquid inuenit. Generatur. n. talis sagitta in nube uiridi profunda ex vapore sicco ibi inflammato hoc modo, quia vaporalis commixtio terrestris vaporis incenditur, & cum tangit viridem nubem in qua est inclusus, quæ est iam in conuersione ad aquam, cõglutinatur vt farina in pasta. fortissima autem incensio obuiat, ita q̃ humore nubis non extinguitur, & sic conglutinatus vapor fit humidus, & ideo in inferiori parte acuitur, vbi primo incipit distillare, & est grossus in parte & sic postea induratur in lapidẽ: qui scilicet est rubeus, & ad modum sagittę inflammatus egrediens scindit & incendit quicquid inuenit. Quasi ergo sagitta lapidea in resolubili nube est cor tyrannicum & superbum in mortali carne. Hæc sagitta est lapidea, ignea, acuta & noxia, & talia sunt superborum & tyrannorum corda & opera: scilicet lapidea per duritiã crudelitatis, ignea per ambitionem dignitatis, acuta per astutiam malignitatis, & noxia per violentiam potestatis, & ideo non immeritò tonitruum superbię formidatur, tales sagittas emittens. Vnde in psal. A voce tonitrui formidabunt.

Psal. 79 ps. 103

Secundus modus percussionis tonitrui est quãdo talis vapor terrestris est minus conglutinatus & in nube minus aquosa: tunc enim non continuatur, sed incensus ibi egreditur cum impetu, & scindit iterum & incendit: sed non scindit nisi ligna, & non lapides nisi raro. scindit autem ex impulsu & incendit ex inflammatione. Et huic assimilatur illorum superbia qui impulsi fastu glorię vel malorum suggestione & inflammati impetu iræ, non lapides duros. i. non sibi resistere valẽtes, sed ligna mollia. i. impotentiores & sibi resistere nõ valentes inuadunt, Psal. Dum superbit impius incenditur pauper.

psal. 9

Tertius

Tertius modus est qui scindit corpora solida, sed non rara, & hic est vapor rubeus clarus qui nunquam facit lapidem, & sua flamma nunquam separatur a vapore, & hic nunquam scindit nisi sint valde compacta corpora quæ sunt magnę quantitatis, quia hæc resistunt & hic interficit homines & apparet in eis odor combustionis, & non videtur vulnus. Quia cum vapor sit subtilis intrat sine vulnere, & si inuenit aurum, in bursa comminuit aurum, & non lędit bursam: quia bursa, vt rarum corpus dans locum, pertransitur de facili. Aurum autem vt cõpactum resistit, & ideo quandoque minuitur in partes, quandoque in pulueren. Vnde aliquando accidit quòd perforauit gladium & non lęsit vaginam. Huic autem assimilatur superbia eorum qui solum magnis & potentibus se opponunt, subiectis autem & impotentibus se opponere dedignatur, sicut dicitur de Leone quòd fortia animalia inuadit, sed vilibus subiectis ignoscit. Talis (sicut dicit Augu.) fuit antiquitus superbia populi Romani, qui scilicet sibi voluit per poetam in laudem suam ascribi quod nostra scriptura sacra attribuit soli Deo, scilicet sibi proprium esse parcere subiectis & debellare supbos, quod attribuitur ipsi Deo qui superbis resistit, humilibus autẽ dat gratiam.

Iac. 4.

Est etiam eiusdem vaporis alius quidem modus, cum ex minus aquea nube egreditur, quia subintrat, & non lædit diuidẽdo vel apte incẽdẽdo, sed est coruscatio rubea valde nociua, et illa nocet vineis sicut dicunt vinitores, & prę cipue botris illis qui sunt multis foliis cooperti, cum per aliquod foramẽ proiicit coruscatio illuc vaporem cum radio suo, eo quòd illę vuæ læse euaporare non possunt. Et hæc coruscatio non adeo est nociua corporibus cum directe cadit, sed suus radius ei quem attingit, est nociuus, quia corrumpit ipsum eo quòd hoc fit de natura illius vaporis. Vnde hac de causa quidam aspicientes inflati sunt in facie, & quidam excecati in oculis.

Huic ergo assimilatur superbia, & malitia quorundam proditorũ, qui minus habẽt de nube aquea. i. de humanitate & pietate, & habent coruscationẽ rubeam idest astutiam malignam, & iccirco non manifestè sed occultè & proditoriè lędunt, & bonorum opera quæ per fructus vineæ significantur per aliquod foramen idest per aliquem malitiosum modum calumniare impedire, & dissipare conantur, & non solũ suos aduersarios directè sibi oppositos tales lędunt etiã sibi adhærentes frequenter lędunt & decipiunt fraudulenter: quod est quasi eos excecare. Nam latenter aliũ fraudare est lumen ei agnitionis subtrahere. Quartus modus est vaporis albi qui egreditur in flamma sicca non coadunata & ideo spargitur aere, sed tamen egreditur magno impetu propter nubem profundam in qua est, quæ est aquosa multum, & ideo scindit, & scindẽdo extinguitur, ita quòd ea quæ scindit videntur alba, & non apparent in eis signa combustionis: & quandoq; interficit quãdo est benè fortis impulsus, & quandoque propter suam disgregationem percutit in loco vno & non lędit socium iuxta eum stantẽ, sed percutit eum qui stat remotè: quandoque etiam reflexus a pariete vno progreditur ad alium & percutit illum. Et huic assimilatur superbia eorum qui quanquam videntur albi idest mansueti & pacifici, tamen habent spiritum in naribus latentem, & ideo quandocunque reputant se inhonoratos subito accenduntur, & cum magno valde impetu prosiliunt ad nocendum, & quandoque ad occidendum cũ fortiori ira impelluntur: & quia ira tollit eis discretionem, quandoque nõ discernentes quod faciunt modo prosiliunt ad lędendum vnum, modo alium, & quandoque talẽ qui est ab offendente remotus, & sine culpa. Sed quandoque talium ira citò post factum extinguitur, dolent de eo quod fecerunt. Sed notandum est quòd aliquando talis vapor fulminis tam debilis est quòd pertingens ad hominẽ consumit vestem vel aliquod huiusmodi & extinguitur & cessat eius violẽtia & non lædit. Sicut ego vidi quendam in terra originis meę. s. in Castro Sãcti Geminiani, quod est in partibus Tuscię propè ciuitatem Florentiæ ad viginti miliaria, qui de seipso referebat, quòd a fulmine tonitrui subito percussus in terram corruit stupidus, & cum post longam moram ad seipsum rediisset lumbare bracharum suarum quod scilicet de

corpo

corio fuerat totaliter consumptum siue exustum reperit, carne vero sua vel corpore nullam lesionem inuenit. Cuius ego rationem vel causam existimo extitisse, quia vapor ille fulmineus propter debilitatem suæ adustionis alterauit quidem siccum quod sibi prius occurrit, sed ipsum corium humidum autem post ipsum inuentum, vt erat caro vel sanguis, non fuit sufficiens vel potens alterare, nisi forte quod pilos circunstantes insensibiliter incendit, quia pili sunt valde inflammabiles. Huic ergo vapori debili assimilatur eorum superbia, qui sicut cito indignantur, ita cito reuocatur: & ideo ex eorum indignatione vel elatione parua vel nulla damna sequuntur. Sic Dauid pronocatus contra Nabal Cameli cum cogitasset eum extinguere & non derelinquere ex eius familia vsque ad mingẽtẽ ad parietem, per vxorem eius Abigail subito est placatus, ita quod nullum damnũ eidem postea fecit. Quintus modus est eiusdem vaporis ex nube debilitata, & ille nihil nocet, quia statim ad tactum aeris extinguitur, & retunditur, ita quod cessat incendium eius, & violẽtia impulsus: & huic assimilatur superbia eorum qui libenter nocerent si possent, sed debilitati paupertate vel aliquo timore quiescunt, & dimittunt, nullum nocumentum inferentes. 1. Reg. 25.

Itẽ superbia assimilatur vento. Primo quia ventus est aeris concitatiuus, turbatiuus, & obscuratiuus siue inspissatiuus. Nam superbia intelligẽtias mẽtis obscurat, corda ad malum incitat, & hominũ pacem perturbat. Ezechie. Ventus turbinis venit ab aquilone, idest superbia perturbãs venit, & orta est a dẽmone. Secundo quia uentus est in mari tempestatis generatiuus, undarum eleuatiuus, & per consequens maris inflatiuus, & in partes contrarias extensiuus, & ideo naũigantium summersiuus. Quia superbia in mundo bella, & rixas concitat: vndas, idest affectiones humanas extollendo eleuat: mare etiam cordis inflat, & in partes contrarias separat, donec nauigantes in naui pœnitentiæ omnino summergat. Ioan. Mare vento magis flante exurgebat. Mat. Nauicula in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim ventus contrarius. Exe. 1. 3. 6. Ioa. 14

Tertio, quia ventus, est mõtium concussiuus, & diruptiuus domorum subuersiuus, & arborum impulsiuus, & eradicatiuus. Videlicet, quia superbia etiã viros eminentes spiritu pullat tentãdo, & subuertit assentiendo. Reg. Spiritus grandis, & fortis subuertens montes, domos diruit, & collegia diuidendo, Mat. Flauerunt venti, & irruerunr in domum illam, & facta est ruina eius magna. Pro. Domus superborum demolietur dominus. Arbores idest homines fructuosos, & multis gratiis ditatos aliquando eradicat destruendo, deijciẽdo. Sap. Si in ramis in tempore germinauerint infirmiter posita à vento commouebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur, confringentur rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti, Eccl. Substantiam superbi eradicabitur. 3. Reg. 19. Mat. 7. Pro. 5. Sap. 4. Eccl. 21

Quarto, ventus est spumę in aqua generatiuus, vesicę inflatiuus, & extẽsiuus, palearum, & puluerum leuatiuus. Quia superbia quem aduersitate non deijcit in spumam vanitatis si potest adducit, & per uenam gloriam in flando, & eleuando summergit, Sapi. Spes impij quasi lanugo est quę à uento tollitur, & tanquam spuma gracilis quæ à procella dispergitur. Apo. Timeo ne infiationes, & iediciones sint inter uos. Deute. Tumentes superbia ascendistis &c. Iob. Erunt sicut paleę ante faciem uenti. Sap. 5. 2. Cor. 12. Deut. 1. Iob. 21.

Quinto, quia ventus est in aqua dissimilitudinis, & inęqualitatis inductiuꝰ, & multarum ęgritudinum caulatiuus, quando scilicet in corpore generatur vel ibi includitur, scilicet, quia superbia dissimilitudines voluntatum, & inęqualitates rerum procurat. Vnde multas ęgritudines in animo generat, Ecc. ynagogæ superborum non erit sanitas. Eccle. Mirabilis prorsus infirmitas, quomodo venit sic reuertetur. Quid ergo prodest ei, quòd laborauit in ventum? Eccl. 3. Eccl. 5

Superborum natura ex pluribus montium, collium, fluctuumq; proprietatibus ac exemplis facillimè pernoscitur. Cap. LXXVI.

SVperbi assimilantur montibus. Primo quidem, quia sunt tumidi. Mons enim, secundum Isido. est tumor terrę. Superbi enim terrenis diuitijs pręcipue intumescunt. Deute. Tumentes superbia ascendistis in montem. Isi.

Secundò, quia sunt elati. Nam montes se in altum erigunt: vnde secundum Isido. dicuntur montes, quasi eminentes. Superbi enim per elationem mẽtis erigunt se in altum. Iob. Vir vanus in superbiã erigitur. & Psal Ascendunt montes. i. per superbiam se extollendo. Deu. 1. Iob. 11. Ps. 103.

Tertio quia sunt terreni i. de terrenis cupidi. mons enim pede solum terram tangit, quia superbi affectum suum solum in terrenis ponunt: sunt enim velut animę pedes, ipsius affectiones. Psa. Non veniat mihi pes superbiæ Hier. Nolite eleuari, quia dominus locutus est. Date domino Deo vestro gloriam antequàm ostendant pedes vestri ad mõtes caliginosos: expectabitis lucẽ, & ponet eam in vmbram mortis & caliginem. quod si hoc nõ audieritis, in abscondito plorabit anima mea a facie superbię. Psa. 35. Hier. 3.

Quartò, quia montes sunt nubiũ generatiui, & per consequens aeris obscuratiui. Exo. Operuit nubes montem. Quasi enim nubes in montibus, sunt terrena desideria vel appetitus dominandi in superborum cordibus; & ex his aer obscuratur. i mens & ratio errat & offuscat. Exo. Erat nubes tenebrosa. Exo. 24 Exo. 14

Quintò, quia sunt turbinum & ventorum & fluminum plus quàm valles passiui. Quia scilicet superbi turbationes, percussiones, violentias & deiectiones frequentius patiuntur, & ideo contritionibus & doloribus implentur. Abac. Contriti sunt montes seculi. Et in eodem, Doluerunt mõtes: Exo. Cœperunt audiri tonitrua ac micare fulgura, & nubes densissima operuit montẽ. Abac. 3 Exo. 19

Sextò, quia montes sunt niuium diutius seruatiui Quia scilicet superbi sunt niuis. i. frigoris malitiæ & peccati diutius retentiui. vnde in hoc frigore malitiæ diabolus hominem superbũ ad ęternum interitum trahit. Quod figuratum est Paral. Vbi Banaias interfecit leonem tempore niuis. Leo significat superbũ quem in tempore niui, id est in frigore malitiæ diabolus extinguit. Vnde in his montibus frigidis superbiæ, multi perẽt æterna morte. Regum. Inclyti Israel super montes tuos interfecti sunt. 1. Para. 10. 2. Reg. 1.

Item superbientes de pulchritudine siue fortitudine corporis, assimilantur collibus. Nã collis est tumor terræ breuis: vnde & dicitur tumulus quasi tumens tellus. Nam superbi tales de vanitate intumescunt, quia de terra idest de corpore, & cito vastantur, quia breues dies homini sunt. & ideo mors sequens hanc superbiam collium in puluerẽ redigit, Isa. Colles quasi puluerem pones. & ideo talis superbia multum decipit & fallit gloriantes & confidentes in ea. Hiere. Verè mendaces colles fuerunt. Fallax enim gratia. & vana est pulchritudo. & simile est de fortitudine. Vnde Hiere. Non glorietur fortis in fortitudine sua. Isa. 41. Hier. 3 Pro. 31. Hier. 9.

Item superbi assimilantur fluctibus maris.

Primò, qa fluctus se mutuò, collidũt: & similiter superbi mutuo se inuadunt & lędũt. & hoc est de diuina sententia vt superbi se inuicem deijciant & expellant. Ecc. Commouit illos quasi fluctus maris, viros potentes, gigantes migrare fecit, & vagati sunt in gentibus alienis. Ecc. 29.

Secundò, quia fluctus nunc sursum nunc deorsum mutuo se impellũt. Similiter superbi nunc extolluntur, nũc deijciuntur. Vnde aliquando superbi sunt in exaltatiõe. Psal Exaltati sunt fluctus eius. quandoq; vero in tractione siue deiectione. Iob. Confringes tumentes fluctus tuos. Quasi enim mare tumẽtes fluctus suos confringit cũ mundus ipse seuiẽs, potẽtes & superbos opprimit. Ps. 106. Iob. 38.

Tertio quia fluctus spumam & ventũ gignunt. Similiter superbia gignit spumam iniquitatis & ventum vanitatis. Vnde dicitur in epistola Iudæ, Hi sunt fluctus feri maris, despumantes suas cõfusiones. Iaco. Similis est fluctui maris, qui à vento scilicet vanitatis, mouetur & circunfertur. Iuda. Iac. 1.

Quarto, quia fluctus arenulas inuoluunt, & superius secum ferunt. sic superbi inuoluunt alios mitiores secum id est ad consensum suæ superbiæ trahunt: sicut Lucifer traxit alios angelos. Exo. Inuoluit eos dominus, idest inuolui permisit, in medijs fluctibus. Exo. 14

Quintò, quia fluctus pisces allidunt: quia superbi alios quos inueniunt molles & impotentes persequuntur & opprimunt. Vnde Iob. In persona sic oppressi conqueritur dicens, Pedes meos subuerterunt, & oppresserunt quasi fluctibus semuis suis dissipauerunt itinera mea, insidiati sunt mihi, & prævaluerũt; Iob. 30

Universidad de Deusto Biblioteca

& non fuit qui ferret auxilium.

Sexto, quia fluctus maris naues in periculo ponunt. Per naues intelliguntur ecclesiæ quas superbi persequuntur.

Mat. 4. Matth. Venti & fluctus in naui. Venti, tentationes demonum, & fluctus idest persecutiones superborum, in nauia in ecclesia Christianorum

Septimo, quia fluctus semper in motu sunt, & quiescere non possunt, sed vel omnino deficiunt, vel se agitant & propellũt similiter superbi, semper sunt inquieti in se, & etiam in alijs quousq; vel ipsi dificiant, vel alios vnde, volunt

Isa. 57. propellant. Isa. Impij quasi mare fernẽs quod quiescere non potest: redundant fluctus eius in conculcationem & lutũ, & non est pax, dicit dñs Deus impijs.

Item superborum scien.ia sicut inflat eos in corde, ita reddit eos tumidos in locutione & ideo assimilatur aqu a mõ tanæ. Aqua enim montana quæ extra ebullit cum diu bibitur, facit gulas strumosas, & propter nimiam frigiditatem multiplicat phlegma grossum in gutture. Aqua enim montium est scientia superborum, quæ strumositatem facit in gutture. i. tumorem in voce siue locutione. Nam facit eos verba fatuosa & am-

Hor. pullosa proferre, secundum illud Hora. Proijcit ampullas & sexquipedalia verba. & ideo superborum fatuosæ locutiones sunt aquis sonantibus similes, quia magnum sonitum faciunt, & nihil distinctum seu rationabile proferunt,

Psa. 45. Psal. Sonuerunt & turbatæ sunt aquæ

Iob. 34. eorum. Iob. Verba illius non sonant disciplinam.

Ex Mercurij tribus proprietatibus: temperantia perfectiones eliciuntur. Cap. LXXVII.

TEmperantia assimilatur Mercurio propter tria.

Primo propter dominium, quia mercurius dicitur aquis dominari. Vnde Lu-

Lucanus canus loquens de mercurio ait, Quem deus aquarum percussit. Similiter temperantia aquis concupiscentiæ dominatur, & fluxum carnis i. luxuriæ lubricitatem restringit. Vnde sine temperamento virtutis huius, huius cõtinentiæ rui.

Ezech. 14. Eze. Dic ad eos qui liniunt absque temperatura, cp̃ casturus sit. illi enim absque temperatura liniunt, qui carnem suam innumeris delitijs nutriunt, & quia non eis adest temperantię modus, cadit protinus continentiæ murus.

Secundo, propter effectum quia scilicet Mercurius conceptum vel natum sub dominio suo, disponit ad sapientiã. Vnde a sapientibus deus eloquentiæ di

Act. 14. ctus est, Et ideo gentiles vocauerunt Paulum Mercuriũ, quia ipse erat dux verbi. Similiter temperan.ia tam ciborum quam veneteorum, disponit ad sapientiam. Quod signo naturæ ostendunt seu creationis. Nam Deus corpus hominis qui præ ceteris animalibus sapientia pollet, in maximo temperamento constituit, & ad ęqualitatem complexionis inter omnia corpora maxime reduxit. Co-

1. Cor. 12 rin. Deus temperauit corpus &c. Et hic circo nos ipsum a superfluis & inhonestis temperare debemus. Dicitur etiam Mercurius fuisse Deus palestræ (ẽm Isidor.) eo cp̃ cum sole luctatur volens eum superare, semper enim iuxta solem graditur, nunquam plus distans ab eo, quã per tres gradus. Vnde raro videtur, quia fere semper sub radijs solaribus occultatur. Hæc luctatio cum sole, est pugna carnis cum ratione volentis eam superare. hanc luctam caro excitat, sed tẽperantia sedat ipsam carnem, rationi subijciens, vt eam sequatur, & iuxta eam vadat, sicut Mercurius iuxta solem.

Tertio propter principatum. Nam (secundum Ptolo.) sub Mercurio sunt Gemini, regnat in virgine: in piscibus regnũ eius abscedit. Sic temperantiæ subiunt gemini. i. sensus corporis, qui sunt geminati, vtpote quia duæ sunt aures duo oculi, duę nares. i. duo foramina narium, & sic de alijs. Habet enim tẽperantia sensus corporis refrenare, & castificare. regnat in Virgine quia potissima tẽperantiæ species est virginitas: sed deficit in piscibus, idest in his qui viuunt in aquis delitiarum. Perit enim castitas in delitijs, sicut Ber. dicit. Ber. in cpi.

Nonnullis venti temporisque similitudinibus, fortius atque crebrius pœnitentes quam peccatores tentari declaratur. Cap. LXXVIII.

TEntatur fortius & frequentius pẽnitens quam peccatores. Et hoc apparet per similitudinem venti. Nam (sicut Seneca dicit) circa auroram fit ven- Sen. de

tus, quia tunc vapor ventum faciẽs, est collectus, & radius solis appropinquans na. quę li. 4.

percutit

percutit gelidum aerem. Sed in prima parte noctis raro fit ventus, quia ille vapor non est copiosè collectus. Per aurorã ergo intellige pœnitentis conuersionem, per quam nox peccati expellit, & dies gratiæ illucescit: & tunc diabolus maxime tentationis ventum suscitare conatur. Sed existente homine in tenebris, seu nocte peccati, raro fit ventus: quia parum tentat diabolus. Et ideo su-

Eccl. 2. per illud Eccl. Fili accedens ad seruiturẽ dei, sta in iustitia & timore, & ppara animam tuam ad tentationem, notat Gre-

Greg. dicens. Non ait ad requiem, sed ad tentationem: quia hostis noster nos adhuc in hac vita positos quanto magis sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Illos enim pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Cõtra nos vero vehemẽtius incitatur, cum ex corde nostro quasi ex iure propriæ habitationis expellitur. Item deficiente æstu tentationis, abundant lachrymæ compunctionis. Nam in autumno præcipue circa finem, abundant pluuiæ, eo cp̃ calor ęstatis qui consumebat vapores remissus est, & plus eleuat quãm consumit. Est enim quasi calor æstatis, feruor tentationis, quo deficiente & temperie subsequente, sequuntur pluuiæ. i. abun-

Hier. 8. dantes cõpunctionis lachrymę Hiere. Finita est æstas, & ita subditur, Quis dabit capiti meo aquã, & oculis meis fontem lachrymarum?

Tribus de causis timorem in sanctis viris persistere debere, quibusdam similitudinibus exprimitur. Cap. LXXIX.

TImere debent sancti viri quandiu sunt in carne, quantuncunque videantur spiritu feruentes.

Primo propter ipsius carnis fragilitatem. Sunt enim similes terræ, quæ licet per naturam sit solida, ignęis tamen partibus cum aereis est permixta. Sic etiam sancti viri, licet habeãt ex parte spiritus soliditatem sanctitatis, & igneitatem. i. feruiditatem charitatis, tamen immixtã

Mat. 26 & coniunctam aeri idest fragili & passi-

2. Cor. 4 bili carni. Vnde dicitur Math. Spiritus prõptus est, caro autẽ ifirma Vnde Apo. Habemus thesaurum in vasis ñctilibus.

Secundo timẽt Sancti propter suorũ defectuum multiplicitatem: terra enim interius est cauernosa & spongiosa. Sãcti n. cum se introrsus ad semetipsos reducunt, videtur eis vita sua multis defectibus plena, nõ solum paruis, sed etiã magni. Sunt enim defectus vitæ velut cõcauitates terræ. Cauernæ autẽ sunt cõcauitates magnæ, significantes defectus maiores. Sed velut spongiositates paruæ, sunt culpæ & defectus leuiores. Dum ergo sancti in cõspectu diuini iudicij vitam suam intrinsecus reuoluunt, velut terram concauitatibus, sic vitam suam defectibus plenam esse recognoscunt, de quibus apud iudicem vehementer iudicari metuũt vnde Proph. dicebat, Nõ Psalm. intres in iudicio cũ seruo tuo domine. 142. Similiter Hiere. sub terræ similitudine Hier. 4. defectus humanæ vitæ considerans, dicebat: Aspexi terram, & ecce vacua erat.

Tertio timent Sancti suarum cogitationum & affectionum impurita em & tentationum impetuositatem. Nam sicut terra in suis concauitatibus est diuersorum vaporum susceptiua & etiam ventorum, quorum violentia aliquando concutitur, rumpitur & terræ motus maximi interdum generantur. Sic etiã sancti viri quandoque ex suis defectibus vapores malarum cogitaũonum vel immũdarum affectionum sentiunt, & ventos subintrantes. i. tentationes vehementes, per quas concutiuntur, & interdum per consensum rumpuntur; & ita fit terræ motus. i. animæ motus in peccatum. Hest. 11 Hest. Apparuerunt terræmotus & turbatio super terram.

Timor mundanorũ assimilatur terræmotui, qui semper fit ad latus, & per modum tremoris, non sursum neque deorsum. Sic enim vapor ille mouetur, qui terræmotum facit. Sursum enim dicitur Deus esse, deorsum infernus: sed quasi ad latus est nobis mundus. mouetur ergo sursum, qui timet dominum, deorsum qui timet infernum: sed quasi ad latus mouenẽ & tremunt, qui timent mũdum & transitorias pœnas. Sed frequẽter peccatores timentes & fugientes pę-

nas transitorias incurrunt pœnas æter- Psa. 90.

nas. Psal. Cadent a latere tuo &c.

Tribulationes Dei amicis esse apprimè vtiles, ex terræ, maris que similitudinibus comprobatur. Cap. LXXX.

TRibulationes & amaritudines & quæcunque concussiones, amicos Dei non cassoluunt, sed fortiores faciũt.

 Vnde

Universidad de Deusto Biblioteca

Bed. Vnde sunt similes terræ, quæ (vt dicit Beda) vndique mari cingitur, vndique quatitur, & tamen nõ dissoluitur, sed potius solidatur: quia dum eius siccitas maris beneficio humectatur, partes terræ coadunantur, quæ alias in puluerem verterentur. Sic ex tribulationum & amaritudinum circundatione stillatur mẽ ibus electorum humor consolationis internæ, qua anima roboratur, consolidatur, & sic in seipsam tota coadunatur, vt peiram vel impatientiam minime dispergatur. Psal. Firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Item tribulationis amaritudo tutiores reddit sanctos viros quàm consolationis dulcedo. Sicut nauis tutior fertur & natat in amara siue salsa, q̃ in dulci aqua, ex eo quòd aqua amara siue salsa grossior & granior est dulci. Vnde in ea natat ouum recens, & in mari Palestinæ mortuo nihil viuum immergitur. Ideo nauis (vt dictum est) tutius fertur & natat in amara aqua quàm dulci. Sic anima si habet amaram aquam tribulationis: tuta esse potest, quia aut est ei ad purgationem, aut ad augmentum meriti: Sed in aqua dulci consolationum dubitat, ne per eas aut resoluatur, aut forte in eis principaliter præmietur, si quid fecisset boni. Vnde Psal. Renuit consolari anima mea. Et iterum Sapi. Transeuntes mare per ratem scilicet patientiæ, liberati sunt.

Psa.92. Ps.76. Sap.14.

Item tribulatio assimilatur mari.

Primò, quia licèt mare non sit potabile vel dulce quo ad gustum, est tamẽ quo ad multa vtile, & proficuum. Nam multarum infirmitatum est curatiuum. Sanat enim hydropicos, vlcerosos, & scabiosos. Ita etiam tribulatio licèt non sit delectabilis, sed pœnale carni in sensualitate, est tamẽ vtilis & proficua spiritui, videlicet quia sanat infirmitates mentis. Curat.n. hydropicos.i. auaros; vlcerosos, idest superbos, scabiosos, idest luxuriosos qui habent pruritum carnis, quia tribulatio castigat. Vnde Mich. Proijciet in profundũ maris omnia peccata.

Miche. 7.

Secundò, quia mare quamuis ex se sit salsum & amarum, pro dulcedine tamẽ venarum per quas facit trãsitum, est sui saporis variatiuum. Similiter tribulatio licèt videatur amara vt in præsenti, tamẽ propter dulcedinem & patientiam eorũ qui eam temporaliter & transitorie sustinent, mutabitur in ꝓte. ni præmij dulcorem. Iudith. Fõtes amari obdulcati sunt eis ad bibendum.

Iudit.5

Tertiò, quia mare licèt sit inquietum, est tamen propter continuum suæ substantiæ, a sua corruptione conseruatiũ. Sic tribulatio licet inquietet mentẽ vel carnem, tamen conseruat eam a corruptione luxuriæ. Eccle. Malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ. Iob. Recedunt aquæ de mari, & fluuius vacuefactus arescat. Aquæ enim.i. concupiscentiæ carnis, recedunt de mari i. de amaritudine tribulationum, & tunc vacuefactus sit fluuius.i. luxuriæ fluxus.

Eccl.ii. Iob.14.

Item tribulatio feruentem spiritũ compunctionis gignit, & ventum vanitatis excludit. Cuius exemplum est, quod tẽpore æstatis in parte septentrionali generatur spiritus multus, & vapor coarctat, qui facit terram tremere. Ibi n. iuxta mare quasi quotidie terra tremit, & tam fortis est ibi motus equi vel hominis ita ꝓ vasa plena liquoribus effunduntur. Vnde quidam perforauit terram septentrionalem lancea longa, & exiuit ventus tantus quod serè diruit magnam domum. Per terram septentrionis intelligitur anima peccatoris frigida a calore charitatis. Est.n. subiacens septem capitalibus vitijs quæ tamen æstate charitatis calescente concipit spiritum multum contritionis, vaporem compunctionis, & tremorem humilitationis, ita quod vas cordis plenum liquore peccati: euacuetur effusione confessionis & interdum dum terra.i. corpus perforatur lancea longa attractione diuturnæ macerationis & afflictionis, excluditur & exit ab homine vẽtus omnis peccati & vanitati.

In singulis creaturis tum corporeis, tũ etiam incorporeis, supra cœlestibus & sublunaribus, sanctissimæ trinitatis repræsentari vestigia, pulcherrimis similitudinibus obstentatur. Cap. LXXXI.

TRinitas diuinarum personarum in vnitate essentię repræsentatur generaliter in omnibus creaturis. Et hæc repræsentatio in creaturis irrationalibus, vestigiũ appellatur. Quælibet enim creatura subsistit in suo esse, & habet formã per quam determinatur ad speciem, & habet ordinem ad aliquod aliud. Per primum repręsentat Patrem, per secũdum filium, per tertium Spiritum sanctum.

Item

Item in magnitudine creaturarum cognoscitur potetia patris; in dispositione, filij sapientia; in ornatu, bonitas spiritussancti.

Item in quolibet indiuiduo inuenies vnitatem, speciem, & vtilitatem, quorum primum conuenit patri, secundum filio, tertium spirituisancto.

Item scriptura dicit, quòd omnia constituit deus in numero, pondere, & mensura. In omni enim creatura est vnitas, veritas; & bonitas, siue modus, species & ordo vt sic in omni creatura quo vna: ostenderetur principij vnitas, & quo trina, personarum trinitas.

Sap.11.

Itẽ inuenitur in omni creatura quod est, quod discernit, & quod cogruit. Sed omnes istę distinctiones siue assignationes vestigij, ad personarum trinitatem reducuntur, vt per se est manifestum.

Item apparet repræsentatio Trinitatis in omnibus substantijs. Nam in omni substantia crea a (secundum Diony.) inuenitur essentia, virtus, & operatio, quorum primũ conuenit patri, s.m filio, tertium spirituisancto. Specialiter autem reperit sanctæ Trinitatis repręsentatio in substantijs incorporeis & immaterialibus, scilicet in animabus, & in angelis. Generaliter autem in tres diuiditur species, quæ sunt vegetabilis quæ est in plãtis, sensibilis quæ est in brutis, & rationalis quæ est in hominibus. Sed omnibus tribus competit vna ratio animæ communis. Et in vna communi animæ ratione repręsentatur vnitas essentiæ, sed in triplici animæ distinctione repręsentatur personarum distinctio. Sed excellentior adhuc representatio Trinitatis est in anima rationali, scilicet propter modũ imaginis, propter quã dicitur, ꝓ homo ad imaginẽ dei factus est. Nã sicut sunt in vnitate essentiæ diuinæ tres personæ, ita in vna essentia rationalis animæ tres potentiæ sunt, s. memoria. Intelligentia & voluntas. imago enim Trinitatis diuinæ, non inuenitur in homine, nisi secundum mentem: in alijs vero partibus ostẽditur ibi repræsentatio solùm per modũ vestigij. Sed adhuc Trinitatis imago attẽditur in mente, & magis secũdum actus dictarum potẽtiarum, quàm secundum potentias ipsas. Proprerea quia personæ diuinæ distinguũtur secundum processionem verbi a dicente, & processionẽ amoris vtrunq; cõnectentis. Verbum autem in anima sine actuali cognitione nõ potest esse, Aug. dicit. Vũ principaliter attẽditur imago trinitatis in mente secundum actus, prout scilicet ex notitia rei quam habemus cogitando intertius verbum concipimus, & ex hoc in amorem prorumpimus. Sed quia principia actuũ sunt habitus & potẽtiæ, vnumquodque autem est virtualiter in suo principio, secundario & quasi ex consequenti imago Trinitatis potest attendi in anima secundum potentias & habitus prout in eis actus virtute existunt. Sed adhuc attende, quod imago non attenditur in notitia, vel amore sui vel alterius rei, sed per respectũ ad hoc quod est Deus: quia scilicet mens potest meminisse, intelligere & amare deum, a quo facta est, vt dicit Aug. Quia (vt dictum est) diuinæ personæ distinguũtur secundum processionẽ verbi a dicente, & processionem amoris. Verbum autem dei nascitur de deo secũdum notitiam sui ipsius, & amor procedit secundum quod se ipsum amat. & manifestum est, quod diuersitas obiectorum diuersificat speciem verbi & amoris: quia non est idem verbum de lapide & equo conceptum. Vnde attenditur diuina imago secundum verbum conceptum de dei notitia, & secundum amorem exinde dematum. Ipsa enim rationalis anima tribus theologicis virtutibus percitur, scilicet fide spe, & charitate, in via. Ipsa autẽ in patria tribus dotibus dotabitur, quæ sunt visio succedens fidei inhæsio succedens spei, & fruitio correspondens charitati. Vnde patet ꝓ in anima rationali est sanctissimæ repræsentatio Trinitatis & secundum esse naturæ & secundum perfectionẽ gratiæ & secundum statum gloriæ. Adhuc autem expressior, & nobilior repræsentatio Trinitatis est, quæ in angelis reperitur. Vnde secundum. Grego. Angelus dicitur signaculum similitudinis, quia in eo similitudo diuinæ imaginis illuminatur ex præssa: & hæc similitudo inuenitur in quolibet angelo. Repræsentant etiã angeli sanctissimam Trinitatem in cõmuni, quia distinguũtur omnes per tres hierarchias, & quælibet hierarchia adhuc tres ordines continet. Vnde deus est in Thronis vt maiestas, in cherubin vt veritas in seraphin vt caritas per q̃ notatur trinitas personarum: & similiter inuenitur in alijs hierarchijs. Item apparet repręsentatio

Dio. de diuin. nom.

Gre.

Universidad de Deusto Biblioteca

sentatio Trinitatis in substantijs corporeis & materialibus. Nam in omni corpore (secundum Philosophos) tres dimensiones existũt, scilicet longitudo in linea latitudo in superficie: spissitudo siue profunditas dicitur esse in corpore, quia est eius dimensio proprie propria. linea est tantum producens, & ideo competit patri qui est principium non de principio. Linea enim (secundum Philosophum)
Ari.2. cœl. dicitur esse producens, quia est principium a quo superiores fluit: sed dicitur esse nõ producta, quia licet dicatur fluere a puncto vsq; ad punctum, quod nõ est in continuo nisi lineam ducere tamen non potest habere a puncto aliquam quantitatem, cum punctum sit indiuisibile. Vnde linea prout continua non diuiditur in puncta, sed in partes continuas. Et ideo physicus non considerat puncta, cũ istæ dimẽsiones non fluant a pũcto, sed a ma terra. Corpus vero est tantùm productũ, quia profundum quod est proprium corpori, fluit a superficie. Alioquin ide producentur a seipso, si in plano essent plures superficies. sed tamen dicitur corpus non esse producens, quia non intelligitur vitra corpus alia species magnitudinis differens ab istis. Vnde profunditas siue corpus cogruit Spiritui sancto, quia ab aliquo procedit principio, s. patre & filio, sed nulla alia diuina persona proce-
1.Cor.2 dit ab ipso. De quo etiam dicit Apo. scrutatur profunda dei. Superficies autem: producens & producta est: producitur enim a linea, & ipsa simul cum linea producit ipsum corpus siue profunditatem: & ideo competit filio qui nascitur ex Patre, & ab eo simul & Patre Spiritussanctus procedit.

Item beata Trinitas epræsentatur in naturis. Competit enim ternarius numerus omnibus rebus naturalibus. Et quia
Pithag. secundum Pithagoram ternarius completum in natura habet principium, medium, & finem: ideo Pithagoras docuit deum naturæ proprietatibus eminentem colere ter in die. Quia ipsa cognitio quę de possibili est, percitur tribus, scilicet sensu quo manuducimur, imaginatione qua indagamus verum ex his quæ nos manducunt; & intellectu quo conspicimus inuentum. Ideo etiam honoramus deũ ter, secundum Termegistum secundum tria puncta hæmisperij, idest mane, meridie & vespere: vnde lex Pithagoricorum & Christianorum adorat ad Orientem. Lex Termegisti & Machometi ad meridiem: lex Moysi ad Occidentem.

Itẽ posita sunt a philosophis magnis in cultu Dei tria, scilicet adoratio propter reuerentiam, thus propter distributionem suauissime cognitionis diuinæ & virtutum cœlestium, terrestrium; hymnus, secũdum Pithagoram, propter concentum cœli.

Item est repręsentatio Trinitatis in cęlis. i. in coporibus cœlestibus. Computantur enim ab Apestolo tres cœli, quia dicit se raptum ad tertium cœlum, propterea quia in sphæris cœlorum triplex est differentia. Quia est aliquod cœlum mobile & stellatum, sicut firmamentum, cum quo etiam computantur septem planetarum orbes, qui sunt sub eo. Aliquod vero est mobile, sed non stellatum sicut cristallinũ, vel si quod aliud supra ipsum quod sit primum mobile, secundum astrologos. Tertium autem quod nec est mobile nec stellatum, sicut empyreum, quod est beatorum locus. In cęlo etiam relato ad terram inuenitur triplex dimensio: sunt enim tres viæ continuæ, scilicet longitudo a sursum in deorsum vel econuerso: latitudo a dextro ad sinistrum: Altitudo ab ante ad retro. Igitur in cœlo ad terrã relato, relatio circuterẽtiæ ad centrum causat longitudinẽ ascẽdendo & descendendo. Ordo vero signorum in circulo obliquo facit altitudinẽ, quia ab Occidente in Oriẽtẽ facit ante, sed retro est ab Oriente in Occidentem. Alius vero motus facit latitudinem. i. dextrum ad sinistrum.

Item repræsentatio sanctæ Trinitatis in planetis est. Assignatur enim eis triplex circulus, scilicet deferens, æquans & epicyclus.

Item in eorum cursu dicitur esse triplex gradus. Quia quandoq; planeta est retrogradus, quandoq; directus, quandoq; stationarius. Nam quasi stationarius pater a nullo est procedens: sed quasi retrogradus est filius, carnem assumẽs: tunc enim sol retrocedit vsq; ad decimã
Isa. 38. lineam, vt figuratum est Isa. idest vsq; ad humanam naturam, quæ quasi decima est post nouem ordines angelorum: &
Luc.15. in decima dragma figurata Luc. Sed quasi directus est Spiritussanctus, qui missus est ad directionẽ fidelium. Vnde
Ps.142. Psal. Spiritus tuus bonus deducet me in terram

terram rectam. Sed præcipuè sancta Trinitas repræsentatur in sole, qui est maximus planetarum. In eodem sole secundum Aug. tria hæc consideramus, quod est, quod lucet, quod calet. Primum competit Pri a quo filius habet esse & spiritussanctus; Secundũ filio, Tertium spirituissancto.

Item est repręsentatio Trinitatis in locis. Est. n triplex locus deputatus creaturæ rationali, scilicet locus summus idest cœlum, vbi sola lætitia; & est infimus, s. infernus, vbi sola tristitia; & est medius hoc est mundus, in quo sunt summa speranda, & infima timenda. Vnde Phil. In
Phil.2. nomine Iesu omne genu flectatur, cęlestium, terrestrium & infernorum. In nomine Iesu (vt dicit Ambr.) tota Trinitas
Ambr. repræsentatur: quia Iesus interpretatur vnctus, in quo intelligitur vngens, & vnctio, & ipse vnctus. Vnges pater, vnctus filius, & vnctio spiritussanctus. Et ideo in nomine Iesu olim in apostolorum tẽporibus credentes baptizabantur in nomine Trinitatis.

Item repręsentatur trinitas in elementis quæ distinguuntur (secundum Philosophum) tripliciter: quia sunt simpliciter, leuia: vt est ignis: vel simpliciter grauia vt est terra: vel media grauia & leuia, sicut aer, qui est grauis respectu ignis, leuis autem respectu aquæ: & aqua quæ est leuis respectu terræ, grauis autem respectu aeris. Item in elementis inuenitur quædam alia trinitas respectu loci: quia solum tria elementa se contingunt in loco generationis, scilicet, aer, aqua terra. Aer enim non plus habet de natura grauis quàm aqua de natura leuis. Speciliter autem ignis repręsentat sanctam trinitatem, quia ignis apparet tripliciter, in flamma luce, & carbone. Item quia ignis habet triplex esse, est enim ignis purus in propria sphæra, ignis coniunctus rei combustibili, scilicet in aliena materia, & est ignis mixtus. s. in re elementata, in qua (secundum quosdam) ignis & etiam alia elementa sunt actu, non quo ad esse primum, scilicet formarum substantialium, sed quo ad esse secundum, scilicet qualitatum suarum, quæ sunt reductæ ad medium: & ideo sunt ibi sicut extrema in medijs, & secundum aliquos nullo modo sunt ibi actu, sed sunt ibi virtute. Repræsentatur etia trinitas beata in aere, qui distinguitur per tria interstitia, supremum quod dicitur æthereũ, & mediũ, ac infimũ quod dicitur aereũ. In supremo est calor & lux propter ignis et solis propinquitatẽ. Simili er in infimo per repercussionem radiorum a terra. In medio autem ad quod non potest pertingere reflexio radiorum, est frigiditas & obscuritas. Aqua etiam repræsentat personas trinitatis, quia inuenitur aqua triplex, scilicet condensata vt in nube, vel congelata vt in glacie, vel liquida vt in fonte vel flumine. Est enim aqua vnũ ex illis tribus quæ testimonium dant in terra ipsi Trinitati beatissimæ. Ioan. Tres Io.5.
sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua & sanguis: spiritus inquã sanctificationis, aqua ablutionis sanguis redemptionis. Terra quoq; repræsentat beatam trinitatẽ. Dicitur enim Isa. Quis Isa. v4.
appendit tribus digitis molem terræ? per quos tres digitos intelligi possunt tres personæ diuinæ in orbe terræ repræsentatæ. Vnde & terra quæ inhabitatur trifariè a sapientibus est diuisa. Vna dicitur Asia, altera Europa, tertia Aphrica est. Et est Asia mundi totius pars media a meridie per orientem vsq; ad aquilonem protenta, a quadam muliere sic vocata, quæ apud antiquos regnum tenuit Orientis, vt dicit Isido. Europa vero a septemtrio- Isid.
ne vsq; ad occidentem est extensa, quæ Ethi
sic vocata est ab Europa filia regis Libię quam iuppiter rapiens ab Aphrica duxit in Cretam, hanc tertiam partem orbis vocauit Europã. Et sic in Europa. liij. gentes unt, vt dicit Chrysostomus. Aphrica vero ab occidente vsq; ad meridiem est protenta siue porrecta, & secundu quosdam dicta Aphrica quasi aprica eo quod soli omnino sit aperta & nulli quasi frigori sit subiecta, vt dicit Isido. Aliqui autem dicũt ab Afer filio Abraam ex certa causa esse dictam, qui versus Lybiam dicitur duxisse exercitum, & ibi victis hostibus cõsedisse. & Aphrica cum Europa est totius orbis medietas. Quidam vero dicũt quod has tres partes mundi tres filij Noe diuiserunt postquam egressi sunt de arca, ita vt Sem cum sua posteritate futura occuparet Asiã, Iaphet Europam, & Chã possideret Aphricam, sicut dicit glossa Gen. x. & idem dicunt Chrysosto. & Isido. Plinius & alij plures concordãt cum eis.

Item beata Trinitas repræsentatur in motibus. Est enim motus secundùm locum

Universidad de Deusto Biblioteca

cum triformis, rectus, circularis, & obliquus. Item distinguitur motus secundũ aliquos in naturalem, cuius principium est natura; & violentum, cuius principiũ est ab extra; & animalem. cuius principium ab intra. quia ab anima quæ mouet multipliciter.

Item in numeris est repræsentatio Trinitatis. Nam primũ impar est ternarius numerus, in quo perfectio primi repræsentatur, s. Dei, qui trinus est & vnus. Iõ omnis res, quæ habet ista tria, scilicet principium, medium & finẽ, dicitur esse perfecta, vtpote quia in trinario numero finis conformatur principio. & ideo sic dicit philosophus secundũ trãslationem Arabicam. Per hunc numerum scilicet ternarium, adhibuimus nosmetipsos magnificare vnum Deum eminentem, propriietatibus eorum quæ sunt creata. Vnde & Hermes trimegistus ponit mundum perfici in tribus ymammene, quod est impulsio vel implexio causarum; necessitate quæ est exæquatio causaram per motum ad esse; & ordine qui est distributio cuiuslibet producti in locum & officium suum. Arist. 1. cœl.

Item numerus diuiditur in tria, quia numerorum (ſm Isidor.) alius linealis, alius superficialis, alius vero solidus. Linealis est qui ab vnitate incipiens ordinatè procedit vt vnus duo tres, & sic in infinitum. Superficialis vero numerus est ductus in se vel in aliũ semel vt bis duo, bis tria. Solidus autem est qui ducitur in se, vel in alium semel, & postea semel ducitur in totum, vt cum dicitur, Bis duo bis, ter tria ter, & sic de alijs. Ve alia distinctio numeri per tria est, quia numerorum alius digitus, alius articulus & alius cõpositus. Digitus enim continet numeros simplices ab vnitate vsque ad decem. Articulus continet decem, & alios denarios, vt viginti, triginta, quadraginta, & sic de singulis. Compositus vero vtrunque complectitur, vt vndecim, duodecim, tredecim &c. Isid.

Itẽ repræsentatur Trinitas in figuris. Nã prima figura dicitur rectilinea. Hæc est triangulus habens tres angulos æquales duobus rectis. Cui comparatur anima vegetabilis, quæ habet tres vires nutritiuam, augmentatiuam, & generatiuam. Est ergo triangulus tribus lineis inclusus, in tribus angulis extẽsus, & p tres species diuisus, qui sunt, ſm Philosophum, æquilaterus, qui habet omnia latera æqualia: Isocheles qui habet duo latera tantum æqualia: & gradaium qui habet latera inæqualia Figura circularis repræsentat Trinitatẽ: quia Deus est circulo similis. Dicit enim Hermes supradictus, ꝙ monas gignit monadem, & in se suum reflectit amorem. Quod quo ad nostrum intellectum trahẽtes, dicimus ꝙ pater vnus vnicum generat & genuit filium ab æterno, cum quo etiam simul ab æterno spirat Spiritum sanctum, qui est nexus & amor amborum. Nam Deus pater ab æterno se perfecte intelligit, & intelligendo se diligit, quam dilectionẽ extra se ad alium non extendit, sed in se reflectit quia ad intelligentem & intellectum, ad patrem & filium, a quibus procedit ipsa dilectio ad modum circuli in seipsum reflectit. Vnde omnino Deus in essentia vnus pater intelligens, & intelligendo filium gignens, & amor ab vtroque procedens, vt in vtrumque se referens & reflectens. Propter quod Trimegistus fuit interrogatus qd esset Deus, respodit: Deus est sphæra intelligibilis, cuius centrum est vbique, circunferentia vero nusquam. Nam quia Deus corpus non est, nec etiam esse potest, eo ꝙ summè simplex est, qa omne perfectissimum oportet esse simplicissimum, eo ꝙ posterius componentibus sit omne compositum: ideo ad differentiam sphæræ corporalis dicit, ꝙ est sphæra intelligibilis. Vnde in centro, quod est quid minimum & simplicissimum circunferentiæ comparatum, diuinam simplicitatem intelligere: sed per circunferentiam quæ est maximai, immẽsitatem diuinam accipe. Est ergo sensus descriptionis prædictæ: Deus est sphæra i. principio carens & fine: multo magis quàm circulus, siue sphæra, vt sic eius notetur æternitas: Intelligibilis, vt notetur eius immaterialitas. Cuius centrum, idest indiuisibilis & simplex essentia, vbique tota est: sed circunferentia eius, idest eius immensitas, nusquam est quia a loco comprehendi non potest. sic etiam circunferentia primi cœli dicitur minime loco contineri: quia si primum cœlum esset in loco, cũ locus sit terminus corporis continentis (vt Philosophus dicit) extra cœlũ aliud corpus esset, quod cœlum includeret; & sic sequeret, quæstio de illo alio corpore, & sic de alijs, & ita procederetur in infi- Aristo. Physi.

Alex. Auer. Them.

infinitum quod est inconueniens. Vnde ſm Alexandrum, vltima sphæra nullo modo est in loco: sed Auerroys dicit ꝙ licet vltimum cœlum non sit in loco per se, idest ſm circunferentiam; est tamen in loco per accidens ratione centri circa quod mouetur: quia ipsum centrum habet fixionem in loco. Sed rationabilius videtur dictum Themistij, scilicet ꝙ vltima sphæra ẽt ſm circunferentiam dicitur esse in loco ratione partiũ, quia partes mutant locum substantia & ratione, licẽt non actu, sed potentia tantùm, cum non sit pars actu diuisa. Si enim esset pars cœli actu diuisa, tunc esset actu in toto sicut in loco. Vnde quia aliquid dicitur de toto ratione partium, in quantum partes vltimæ sphæræ sunt in loco in potentia, tota vltima sphæra est in loco per accidens ratione partium: quod sufficit ad motum circularẽ. Quicquid autem sit de sphæra corporali, de Deo tamen qui est sine quantitate immensus & omnino indiuisibilis, hoc est verum, ꝙ nullo apprehẽdatur loco. Sic ergo Deus dicitur sphæra propter suã æternitatem, intelligibilis propter suam immaterialitatem, & dicitur habere centrum propter suam simplicitatem, vbique totus propter suam indiuisibilitatẽ, & dicitur esse nusquam, idest a nullo loco cõprehẽsus propter suã immẽsitatẽ.

Item repræsentatur Trinitas in cõsonantijs musicis. Sunt enim musicæ tres partes, scilicet harmonica, rithmica & metrica. Itẽ harmonica fit tripliciter. Nã (ſm Isid.) omnis sonus harmonicus aut voce editur scilicet per fauces, aut flatu scilicet per fistulas, aut pulsu sicut per timpana, psalterium & citharam, & huiusmodi. Pulsus importat potentiam patris, vox refertur ad sapientiam filij, flatus ad bonitatẽ viuificatiuam spiritus sancti. Sic patet qa beatissima Trinitas in omnibus, licẽt vario modo, repræsentatur suis effectibus, ꝙ Deus omniũ auctor est nõ solum vt vnus, sed etiam vt trinus, ex quo omnia, per quẽ omnia, in quo omnia, cui semper sit honor & gloria, & erit in secula.

Varia verbi Dei similitudines, ac vtilitates, quæ ex lumine solis radijs, scintillis, guttis, & stillis roris & pluuiæ eliciuntur. Ca. LXXXII.

Psal.

VErbum Dei assimulatur lumini, iuxta illud Psalm. Lucerna pedibus meis, verbum tuum, & lumen semitis meis. & hæc similitudo attenditur quãtum ad septem.

Primò, quia lumẽ est diuersorum corporum diuersimodè penetratiuum. Vnde auctor perspectiuæ dicit, ꝙ lumen est triplex, scilicet reflexum, fractum, & directum. Reflexum sicut a speculo, & alijs politis corporibus, quæ lumen a se receptum reijciunt. Et tales sunt qui verbũ Dei audiunt, sed ipsum auditum reijciũt vel contradicendo, vel contrariẽdo, ſm illud Iob: Ipsi fuerunt rebelles lumini, vel reijciunt illud obliuiscendo, ſm illud Iac. Comparabitur viro cõsideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Ps. Proiecisti sermones meos retrorsum. sed Luc. dicitur: Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Aliud est lumẽ fractum, sicut quando lumen venit ad corpus aliquantulum densum, vel durũ. Tale enim corpus lumẽ in se recipit, sed propter materiam quæ omnino nõ obedit, vt transire lumen possit, lumen non rectè incedit, sed ab incessu recto diuertit; & talis incessus dicitur fractio radij. Sic frangitur verbum Dei in his qui audiendo ipsum suscipiunt, sed non obediunt faciendo. Vnde nec recte ipsum suscipiunt. & ideo dicitur Iac. Estote factores verbi, & non auditores tãtũ, falletes vosmetipsos. Matth. Vide, ne lumẽ quod in te est, tenebræ sit. Nam res, quã radius non penetrat, licet ex vna parte vbi lumen recipit, sit illuminata ex alia, tamen ad quam non transit, remanet tenebrosa. Vnde tales licẽt illuminentur in eo, quod audiunt, tamen tenebrosi sunt in eo quod non faciunt. Tertium lumen dicitur directum, quando non repellitur nec materiam inobedientem reperit, sed libere transit, & operationes perfectas facit. Sic simili modo etiam verbum Dei est cum diligenter & perfecte auditur ac deuote, quia tunc memoriter retinet, & obedienter ac solicitè impletur. Vnde tunc perfectam operationem facit, quia ad æternam beatitudinẽ perducit: ſm illud Iac. Si quis perspexerit in lege perfectæ libertatis, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, vel verbi, hic beatus ĩ facto suo erit. Psal. Deducet quasi lumẽ iustitiam tuã. Nam lumen huiusmodi, transeundo deducit a principio ad medium, & de medio ad extremum. Sic verbum Dei quãdo auditur aure, retinetur corde, perficiẽ opere, Iob. 34. Ia. 1. Ps. 49. Luc. 8 Ia. 1. Matt. 6. Ia. 1. Psal.

opere, tuę iustificat hominem & dignũ
reddit æternæ beatitudinis.

Secundo, quia lumen est formarum
vel figurarum declaratiuum & manifestatiuum: sic verbum Dei manifestat no
bis formas & figuras vitiorum & virtu-
Eph. 5. tum. Ephe. Omne quod manifestatur lu
men est.

Tertio, quia lumen est oculorum læ-
Eccl. 11 tificatiuum. Eccl. Dulce lumen, & dele-
ctabile est oculis videre solem. Sic verba Dei interiores oculos animæ illumi-
nant, ipsamque lætificant & delectant.
Pro. 15. Prouer. Lux oculorum lætificat animã.

Quarto, quia lumen est ægris oculis
odiosum, & molestiæ illatiuum. Simili-
ter verba Dei in hominibus præue di-
spositis sunt molesta Io. Dilexerunt ho
Io. 3. mines magis tenebras quàm lucẽ: erant
enim eorum opera mala.

Quinto, quia est pigritiæ excitatiuũ.
Nam lumen Dei adueniens, excitat men
tem ad surgendam a lecto peccati, & et
Isa. 60. ad bene operandum. Isa. Surge illumina
re Hierusalem &c. sunt enim verba bo-
Eccl. 12 na quasi stimuli Eccl. Verba sapientum
quasi stimuli.

Sexto, quia lumen est formarũ & spe-
cierum in superficie speculi vel alterius
corporis politi impressiuum. Nam lumẽ
politæ materiæ superficiem pertingens,
in angulis æqualibus se reflectit, & omni-
ũ subiectorum formas imprimit. Vn-
de quod est extra substantiam, in super
ficie collocat speculi per imaginem & fi
guram. Sic etiam per verba Dei impri-
muntur mentibus hominum diuersę co
gitationes & affectiones quasi diuersæ
imagines. Nam quãdoque verbum Dei
auditum mentes audientium eleuat in
contemplationem & amorem cęlestiũ,
quandoque etiam imprimit timorẽ sup
pliciorum internalium quandoque etiã
contemptum & despectum omniũ mu-
danorum quandoque fugam & odium
omnium vitiorum.

Et hæc præcipue facit verbum Dei in
mentibus politis, & a peccatorum rubi
gine tersis. Vnde hoc est lumen sapien-
tiæ quod mẽtes multipliciter informat.
Sap. 6. Sap. Diligite lumen sapientiæ.

Septimo, quia lumen ẽm dispositione
materiæ quam subintrat, est variatio
nis susceptiuum. Nam eius claritas in-
tenditur in materia perspicua & pura,
& remittitur in materia fœculenta. Sic
verbum Dei in mente pura & tersa a vi-
tijs, lumen sapientiæ plurimum inducit.
Sed in mente impura & fœculenta pec-
catis, lumen sapientiæ vel gratiæ non im
mittit. Item in diaphana materia, quia
obstaculum non inuenit, ideo per eam
irradians proprios fulgores exprimit &
ostendit, vt Diony. dicit & quanto perfe Dio. de
ctius in illa profundatur, tanto latius ex cęl. hie
ea refusa ad alia detiuatur. Dum autem rar.
lumen materiæ grossiæ infunditur, im-
perfectè ab ea recipitur. vnde solum se
diffundit extrinsecus. Sic verbum Dei in
mente peruia non habente opacitatem
vel grossitiem materialis amoris, fulget
vel splendet, ẽm illud Tob. Luce splen Tob.
dida fulgebis i non solum in te splendi 13.
da eris sed etiam alijs per doctrinã vel
bonorum operum exemplaſulgebis, ẽm
illud Math. Sic luceat lux vestra coram Mat. 5
hominibus, vt videant opera vestra &c.
Vnde de talibus dicitur Baruch: Stellæ Baruc.
dederunt lumen in custodijs suis. Stellæ 4.
enim sunt mundissimæ substãtiæ, & lu-
men a sole percipiunt, quod alijs refun-
dunt. Sed in mente vbi est densitas amo
ris materialis & temporalis, lumen diui-
ni verbi solum exterius in auditu percipitur: & si aliquo modo ad cor tran-
seat, non ibi figitur vel aliquid operatur
sed cutius a contrario facti siue affectus
repellitur. Sic lumen a grossis vel compa
ctis corporibus repulsam patitur, nec ad
interiora admittitur, etiam in superficie
esse videtur.

Item verbum Dei assimilatur ipsi ra-
dio solari, ex cuius reflexione genera-
tur flamma ignis, vt dicitur Mach. 2. Sol 2. Mac.
refulsit, qui prius erat in nubilo, & acce 1.
sus est ignis magnus. Ita frequenter di-
uinum verbum generat in mente homi
nis mirabilem flammam amoris. Psal. Ps. 104.
Eloquium domini inflammauit eum. Et
nota q̃ radius inflammatione causans,
oportet q̃ sit a corpore terminato, soli-
do & firmo. i. permanente. Vnde radius
solis in aqua fluente, inflammationem
vel ignitionem causare non potest, ex
eo q̃ huiusmodi aqua nõ est solida, nec
permanens nec etiam terminata, & ideo
nullam formam retinens: posset tamen
fieri in aqua contenta in aliquo vase val
de rotundo & solido & terminante, &
quiescente, puta in ampulla, vel huius-
modi. Et ita similiter etiam ad hoc vt ex
verbis diuinis cor hominis inflãmetur,
oportet

oportet, quod sit terminatum per inqui-
rendi sobrietatem, scilicet vt non plus
velit sapere, quàm oportet, sed sapere ad
sobrietatem.
Ro. 12. Item oportet quòd sit solidum. i. non
contractum siue obliuiosum, vt scilicet
quod ex vna parte recipit, ex alia parte
Eccl. 21 effundit. Vnde dr̃ Eccl. Cor fatui quasi
vas confractum, omnem sapientiam nõ
tenebit. Vel debet esse solidu i non mol
le: quia quodcunque mollę est, sicut fa-
ciliter impressionem recipit. ita facili-
ter amittit. Et talis etiam sicut facili-
ter ad verbum Dei accenditur, ita faci-
liter extinguitur.

Item oportet, quod sit permanẽs, vt
non ad tempus cre & in tempore tẽ
Io. 5. tationis recedat, secundũ illud Ioannis:
Si manseritis in sermone meo, verè di-
scipuli mei eritis. Cor ergo quod habet
stabilitatem & solidtatem, vehementer
inflammatur & incenditur per diuini
eloquij idest sacræ scripturæ radium,
Luc. 24 Luc. Cor nostrum ardens erat in nobis,
dum loqueretur nobis in via.

Item verba Dei frequenter prædicata
assimilantur scintillis.

Primo, quia scintillæ habent igneita-
tem. Nam scintilla est modica ignis par-
ticula ex materia ignita, caloris impetu
resoluta. Quia scilicet ex mente cœle-
stis desiderij, vel superni zeli igne accen
sa, verbum deuote prędicãtis egreditur
cum impetu feruoris, quo mentes au-
diendum succenduntur & inflammun-
Eze. 1. tur. Ẽm illud Eze. Scintillæ quasi aspe-
Grego. ctus eris canden. is, vt dicit Grego vita
prædicãtium sonat & ardet ex quo scin
tillæ prodeunt, idest verba ignita.

Secundo, verba Dei frequenter audi-
ta assimilantur scintilli ratione mobili
taris, quia habet mobilitatem: quia scin
tilla mox vt resoluitur; sursum mouetur
sed dum ex partibus terrestribus grauã-
tur, ad centrum iterum reclinatur & lo
scintillæ discurrunt nunc ascendendo
Sap. 3. nunc descendendo, Sap. Tanquam scin
tillæ in arundineto discurrent. Sic san-
cti prædicatores nituntur per suum ver
bum corda audientium ad cœlestia ele-
uare, & tunc eorum verba sunt vt scin-
tillæ ascendẽtes: sed interdum propter
auditorum imbecillitatem coguntur ip
sa verba, quę prædicant, temperare, &
ea potius auditorum fragilitati quã suæ
auiditati concordare: & tuc eorum ver-
ba sunt quasi scintillæ descendentes: sic
faciebat Apostolus. Humanum dico pro Ro. 3.
pter infirmitatem carnis vestræ. Inter-
dum etiam ea temperant propter infir-
mitatem propriam, ẽm illud Corin. Par- Cor. 12
co autem, ne quis existimet aliquid esse
supra id quod videt in me, aut audit ex
me.

Tertio, quia scintillæ habent lumino-
sitatem. sic sanctorum prædicatoru ver-
ba illuminant audientium corda ad cõ-
siderandum Dei opera, Eccl. Desiderabi Eccl. 42
lia omnia opera eius, & tanquam scin-
tilla quæ est considerare.

Quarto, quia scintillę habent virtuo-
sitatem. Ex modica enim scintilla fit sę
pe maximus ignis. Ita similiter ex breui
prædicatione, immo aliquando ex breui
sermone sequitur magnus fructus. Eccl. Eccl. 11
Ab scintilla vna augetur ignis. Vnde
Act. dicitur, q̃ prędicante Petro, cecidit Act. 10.
Spiritussanctus super omnes qui audie-
bant verbum Dei, Sap. Sermo scintillę Sap. 2.
ad commouendum cor nostrum.

Item verba Dei assimilantur guttis &
stillis roris & pluuię. Vnde Deut. Con- Deut.
crescat vt pluuia doctrina mea, fluat vt 32.
ros eloquium meum, quasi imber super
herbam, & quasi stillę super gramina.
Ecc. Guttas pluuię, idest verba doctrinę Eccl. 1.
cœlestis quis dinumerauit? Nam sicut
sapientię eius non est numerus, ita nec
verborum eius. Guttę etiam siue stillę
terram humectant, radices ingrossan.,
semina fęcundant, plantas & arbores
vegetãt, pisces in mari recreant, ostreas
impinguant, ac in eis margaritas gene-
rant, insuper etiam lapides cauant. Ita
similiter etiam verba diuina audita de-
uote vel lecta, animam humectant de-
uotione; radices cordis, idest cogitatio-
nes & affectiones ingrossant augmen-
tatione semina, idest bona proposita fę
cũdant operatione; plantas & arbores,
idest nouiter conuersos & pœnitentes
qui debent fructus dignos pœnitentię
facere, vegetant, idest confortãt spi. ita
lt refectione, pisces in mari i. positos in
amaritudine & tribulatione, recreant in
teriori consolatione, ostreas, idest clau-
strales & inclusos impinguant religio-
nis obseruatione, ac iti ei, margaritas
purificatis generant solicita castificatio-
ne & emendatione. item lapides. i. lapi-
dea & dura seculatium corda & pecca-
torum emollint & cauãt, idest ad com-
punctio-

Universidad de Deusto Biblioteca

punctionem & pœnitentiam disponũt frequenti auditione, sicut Gutta cauat lapidem non bis, sed sepe cadendo.

Virginum virginitatisque decor ac perfectio, qualis quantusque existat, ex pluribus Galaxiæ similitudinibus. Cap. LXXXIII.

VIrginum sanctarum perfectio assimilat circulo Galaxię propter quatuor.

Primo, propter decorem & pulchritudinem. Nam galaxia est circulus cęlestis cęteris circulis pulchrior. Et similiter de virginitate dicit Cipianus, ꝙ est flos ecclesiastici germinis, decus atq; ornamẽtum gratię spiritualis, & illustrior portio gregis Christi. Et Ambrosius de ipsa dicit. Pulchritudinem qs potest estimare maiorem decore virginitatis? Quę amatur a rege, probatur a iudice, dedicatur a domino, consecratur a Deo, semper spõsa, semper innupta. Vnde nec amor fratrem habet, nec damnum pudor.

Cipri.

Ambr. libr. de virgi.

Secundo propter honorem. Est enim virginitas tãto honorabilior, quãto sublimior. Eius autem sublimitatem ostendit galaxię situs, quę medium tenet inter duas partes cœli ęquales. virginitas similiter medium cœli tenet. Namq; angelis debet, & hominibus, inter quos quasi media est virginitas habens cum hominibus communem carnis fragilitatem. Sed cum angelis habet communẽ & quasi supra homines incorruptionis integritatem. Propter quod dicit Hiero. quod in carne prẽter carnem viuere, angelicum est, non humanum. Damascenus dicit, ꝙ abstinentia a nuptijs, est angelorum imitatio. Dicit. n. Ptolo. quod circulus galaxię duplex est. Vnus quasi intra alium, & ille qui est intra, cõtinuus videtur incipiẽs a pedibus Geminorum & regirans in Geminos per principium Sagittarij. Et alter est supra illum non vbique coniunctus ei, sed in aliquibus partibus coniunctus ei, & in aliquibus distinctus ab eo: & iterum ille exterior circulus non videtur omnino cõtinuus ab aliquo puncto in punctum idem, sed in multis locis videtur intersectus. Simi Inter etiam duplex est perfectio siue incorruptio virginalis. Vna interior in proposito mentis, & hęc continua, & perpetua debet esse. Alia est extra, virginitas scilicet carnis, & hęc interrũpi seu corrumpitur per violentiam absque cõsensu mentis: & tunc non amittitur meritum virginitatis: sicut dixit sancta Lucia Si me inuitam feceris violari, castitas mi chi duplicabitur ad coronam. Hę autem duę integritates in quibusdam inuenium tur coniunctę, quia vtranque habent: in quibusdam diiunctę, idest integritas carnis sine integritate mentis, vel econuerso.

Hiero.

Dam.

Pto. li. 8.

Alma. 2.

Tertiò, virginitas assimilatur galaxię propter candorem. Nam galaxia quendam candorem habet, & ideo vocatur via lactea, siue circulus lacteus: & iste cãdor competit virginitati, quę est candor lucis ęternę, vt dicitur Sapi. Quędã sunt quę habent lucem & incorruptibilitatem ęternam, idest interminabilẽ, vt Sol & stellę, & sic habebunt corpora Sanctorum post resurrectionem, quę erunt sicut stellę in perpetuas ęternitates, vt dicitur Daniel. Huius autem ęternę lucis & incorruptibilitatis est quidam cãdor virginitas carnis in qua nihil coinquinatũ incurrit, vt habetur Sap. Est enim in carne corruptibili perpetuę incorruptionis meditatio, vt dicit Aug. Eccl. Pulchritudinem decoris eius admirabitur oculus.

Sap. 7.

Sap. 7.

Dani. 12.

Eccle. 43.

Quarto, propter splendorem. Nam galaxia inter omnes circulos cœlestes meliorem habet claritatem. In locis enim illis, vbi videtur galaxia, sunt stellę multę paruę quasi contiguę, in quibus diffunditur lumen solis, omnino luminosę, & magis refulget fulgor ille, & ibi materialis est pars orbis idest spissior, & ideo aptior ad tenendum lumen, & terminandum visum: & ideo apparet locus iste magis radiosus. Similiter virgines in cęlo habent singularem splendorem glorię. Nam virginitati debetur aureola. Vnde corpus virgineum est in cœlo sicut circulus splendidissimarum stellarum. Isa. Stellę cœli, splendor earum.

Isa. 13.

Quinto, propter fixionem. Nam galaxia, vt dicit philosophus, non recedit ab vno loco orbis: quod intelligitur quantum ad apparẽtiam propter motum tardissimum, quia in rei veritate compertũ est, quod galaxia mouetur motu stellarum fixarum scilicet in centum annis vno gradu. Et hęc immobilitas competit virginibus sacris, quę ita inhęserunt Christo, quod nunquam ab eo potuerunt

Arist. li. 1. Metheo.

Rom. 8 runt separari, vt ait Apo. Rom. Quis nos separabit a charitate Christi?

De Arcturi proprietatibus, eiusque stellarum numero, ac de septẽ planetis, quibus similitudinibus multis, virtutum perfectio comparatur Cap. LXXXIIII.

VIrtutum perfectio dicitur similis arcturo, de quo Iob: Qui facit arcturum, & Orionas. Nam arcturus a septem stellis in axe fixis & in se reuolutis constituitur. vt dicit Isido. Hoc ergo signum septẽ stellarum, significat in anima perfectionem septem virtutum propter quinque.

Iob. 9.

Isid.

Primò, propter numerum; quia vt septem sunt stelle, illud signum decorantes, ita sunt septem virtutes animã perficientes, scilicet secundum septem quę in nobis regenda sunt. tria ex parte animę & quatuor ex parte corporis. Anima enim cõstat ex tribus potentijs, corpus vero ex quatuor elementis. Nam ex parte animę prima est vis rationalis, quę illustratur fide ad cognoscendum verũ. Secunda est vis irascibilis, quæ erigitur spe ad malum declinandum. Tertia est vis concupiscibilis, quæ incenditur charitate ad diligendum bonum. Sed quo ad quatuor elementa ex quibus constituitur corpus.

Primo in igne fulgente accipe iustitiã de qua dicit philosophus, quod est præclarissima virtutum. Et sicut ignis purgat fęces metallorum, ita iustitia purgat vitia malefactorum. In aere vero illustrãte, & viam qua eundum est ostendente, accipe prudentiam diligentem: In aqua ardorem refrigerante, & terram ne dissoluatur in puluerem suo humore continente, accipe temperantiam, ardorem cõcupiscentiæ restinguentem, & carnis continentiam conseruantem. In terra percussa vndique aqui, & tamen immobiliter permanẽte, accipe fortitudinem in pericu is roborantem. Iste ergo girus arcturi est, quem nulla hominum potest violentia dissipare. Iob. Nunquid girum arcturi poteris dissipare?

Arist. 2. Eth.

Iob. 38.

Secundò, repræsentatur harum virtutum perfectio propter situm. Nam secundum Grego. inter omnes circulos superiores, altior est ciculus arcturi, & polo stellis altissimis stellæ eius sunt vicinæ: & nos per altitudinem dictarum virtutum maxime approximamus Deo & angelis beatis, qui sunt in cœlis.

Tertiò, propter aspectum. Apparent enim stellæ illæ radiosæ & rutilantis formæ: Quarum quatuor anteriores in modum quadranguli alternis lateribus ordinantur. Tres vero sequentes stellæ in modum semicirculi ordinantur & disponuntur. Similiter & hæ virtutes, quando in homine, sunt euidentium operum radijs se ostendunt: Sed primæ quatuor quadrãgulares, sunt quatuor cardinales virtutes, quibus humana vita ex quatuor lateribus ordinatur & roboratur. Nam prudentia dirigitur in eligendis, temperantia disponitur in vtendis, fortitudine roboratur in sustinendis, iustitia verò in distribuendis. Aliæ vero tres quæ quasi semicirculum faciunt, sunt tres virtutes Theologicæ, quæ nos in præsenti vita respectu perfectionis patriæ non ex toto, sed ex parte perficiunt, & ideo non totum circulum sed quasi semicirculum faciunt. Nam ex parte fide cognoscimus, spe imperfecte tenemus, charitate diminutè diligimus.

Quartò, propter motum. Nam illę stellæ sub polo circa axem locatæ, semper (sicut dicit Grego.) vertuntur circa axẽ, sicut vrsa circa stipitẽ. Et hinc est quod ille circulus vocat vrsa maior, sicut Macrobius dicit. Item sicut dixit Grego. ille circulus semper vertitur, & nũquam ad ima dimergitur. Et quando tres stellas eleuat, quatuor ad ima declinat. Et econuerso, cum quatuor sursum erigit, tres alias ad ima submittit: quia videlicet hę virtutes semper circa rectum se vertũt, & nunquam ab eo recedere vel ad ima seu obliqua vitiorum ruere permittunt. Et quia tres ad contemplationem, scilicet theologicæ, quatuor vero cardinales ad actiuam vitam pertinent, cum illæ dimittuntur, istæ leuantur, & econuerso, quia quanto magis contemplatiuæ insistimus, tanto magis remittimur in actiua, propter quod dicit Beda quòd contẽplatiua est ab omni actione quiescẽs.

Macro.

Grego.

Beda.

Quinto, virtutes assimilant arcturo pp effectum. Nam arcturus dicitur ab arctãdo: quia suo frigore arctat & constringit terram. Vnde dicitur Iob: Ab interioribus

Iob. 37.

tibus egrediturr tempesta, & ab arcturo frigus. Ipsa enim parte surgit frigus propter elongantiam a calore solis: frigore vero poli terræ arctãtur. Similiter etiam qui in istis virtutibus est perfectus, totaliter refrigescit con ra terrena; & coarctat quantum potest poros terræ. i. necessitates corporis, secundum illud Apo. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus. 1. Thi. 6

Item septem virtutes assimilantur septem planetis. Nam in Luna, quæ est primus planeta versus terram, & partim vmbrosa, noctis tamen illuminatiua & roris generatiua, repræsentatur fides. q̃ est omnium virtutum prima. Et licet sit enigmatica, est tamen intellectus ab erroris tenebris purgatiua, & roris. i. doctrinæ cœlestis administratiua: vel roris. i. diuinæ gratiæ impetratiua.

Venerem autem, quæ præcedit solem & etiam diem, & ex diei approximatione habet ægros erigere, assimilatur spes: quæ nunc præcedit verum solem & æternum diem, & confortat animum deficientem quousq; perueniamus ad patriam.

Sol autem inflammanti, & omnia de corami assimilatur charitas, qua corda inflammantur, & opera Deo deuota & accepta efficiuntur.

Mercurio, cuius dicitur esse animam disponere ad sapientiã & eloquentiam, assimilatur prudentia.

Marti, cuius dicit esse ad animositatẽ disponere, & sic animam deiectam erigere, & ad bella præparare, assimilatur fortitudo: cuius est tentationes constanter & viriliter ferre.

Ioui, cuius est omnibus prouidere, assimilatur iustitia quæ omnibus prodest, dum bonos defendit, & malos corrigit, & restenat a noxiis.

Saturno autem qui est planeta frigidissimus, & cuius est calorẽ firmamenti vel solis in istis inferioribus temperare, assimilatur temperantia, quæ habet æstuantes passiones & complexiones in corpore humano temperare.

Item de quatuor virtutibus cardinalibus, siue de vsu ipsarum, instruit nos tẽpus. Nam primo quidem instruit nos tẽpus de vsu prudentiæ. Est enim homini prudentia tripliciter necessaria. Arist. 6. Ethi.

Primo: in agendo, quia (sicut dicit philosophus) prudentia est recta ratio agibilium. Pertinet igitur ad prudẽtiã ea quæ agit mensurare secundũ mensurã debitę rationis. & de hoc nos instruit tẽpus, sicut dicit Alchindus de quinque essen quia est mensura rerum mutabilium. Vnde quia omnis actio hominis est cum tempore & mensura, debet prudens in actionibus suis se tempori conformare: vt s. omnia faciat cum debita mensura. Alchi.

Item docet nos tempus ordinate operari vnum post aliud: quia tempus (sicut dicit philosophus) est numerus motus secundum prius & posterius. & hoc ad prudentiam pertinet, s. non omnia simul velle agere, sed ordinate vnum post aliud. Vnde Eccel Fili, ne in multis sint actus tui. Et ideo metrice dicitur pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Arist. 4. Phy. Eccl. 11

Secundo, necessaria est prudentia in disponedo. Et hanc docent nos habere tres partes temporis, quibus tres partes prudentiæ adaptantur. Diuiditur enim tempus in præsens, præteritum & futurum. Et secundum hoc assignat Tullius tres partes prudentiæ, i memoriam in recordatione præteritorum, intelligentiam in ordinatione præsentium, & prouidentiam in prouisione futurorum. Dequibus Deut. Vtinam saperent. s. præterita, & intelligerent præsentia, ac nouissima prouiderent. i. futura. Cic. Deut. 32.

Tertio, necessaria est prudentia in cauendo s. futura pericula: & ad hoc solicitat nos temporis alterabilitas. Nam tẽpore nihil alterabilius, & ideo corpori nihil est periculosius. Quia dicit Hippocrates: Mutationes temporum maxime generant morbos. Subita enim mutatio caliditatis in frigiditatem, corpora alterat, & mutat: ideo qa natura non patiẽ repentinas mutationes: subita mutatio temporis est causa infirmitatis. Sunt enim præcipue quatuor temporis qualitates, quarum distemperantia causa est suo modo tam corporalis quam spiritualis infirmitatis: a quibus, quia moderna tempora præcipue abundare videntur, summe debet cauere homo sapiens, videlicet calidum, frigidum, humidum, siccum. Quæ quia his modernis temporibus, exemplariter loquendo, omnia simul inordinate abundant videntur adesse tempora, de quibus prædixit Apo. Instabunt tempora periculosa. Æstuat enim tempus nũc ardore inordinato. i. desiderio peccandi Hippo. 2. Thi. 6

Isa. 9. Isa. Succensa est quasi ignis impietas. Item abundat frigiditas malitiæ & iniquitatis ex defectu caloris vitalis & ordinati, s. charitatis Math. Abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Mat. 24

2. Thi. 3. Thim. Erunt homines seipsos amantes, vix hodie amatur aliquid propter Deum sed propter proprium commodum. Vnde omnis amor est reciprocus in seipsum. & ideo oportet, vt remittatur in proximum & in Deum.

Item est super habundantia siccitatis quæ fit per ingratitudinem quæ deficeat humorem vitalem in mundo Vnde secundum Ber. Ingratitudo est ventus vrens rorem gratiæ, fluenta misericordię, venas pietatis exiccans. Thi Erunt homines ingrati scelesti, sine affectione & ideo mundus est hodie in pede statuę vbi coniungebatur ferrum testæ Dan. Quia. s. circa omnem mundi, erunt homines sine fędere, & sicci ab humore gratię. Ber. 2. Thi. 3. Dan. 2.

Item est interperantia noxij humoris voluptatum carnalium, in quibus homines pro posse abundant Thi Erunt homines magis amatores voluptatum, quam Dei. 2. Thi. 3.

Secundo tempus inducit nos ad iustitiam, cuius est communitatem seruare sine personarum acceptione. Hanc communitatem iustitię tempus pręcipue seruat: quia nihil est eo communius, & omnibus ęqualiter est commune. Vnde nequissimi sunt vsurarij, q eo quod Deus fecit commune, vtũtur vsurare, dum tẽpus alijs vendunt. Sunt autem qui nihil commune esse vellent, vt cupidi. Alij vero, qui & si quandoq; communia distribuant, tam amore pecunię vel personę distributionis & iustitię ęqualitatem nõ seruant: quos omnes redarguit temporis communitas & ęqualitas

Tertiõ, tempus inducit nos ad fortitudinem. Pertinet enim ad virum fortem non otio vel ignauia torpescere, nec propter difficultatem aliquam ab opere virtutis desistere. Sed si aliquando remitti cõtingat cõtinuo reuiuiscere: quę oia tẽpus docet. Nam tempus nunquam quiescit, & vicissim cursum peragit. In quo scilicet docet nos pigritiam & ociositatem vitare. Ad quod insuper solicitat nos ipsius temporis pręciositas. Nam sicut dicit Augu.) nihil est tempore pręciosius. Quia de omni possessione simul duo haberi possunt, sed duo momenta simul haberi non possunt. Vnde tempus recuperationem non recipit: & ideo perdi a nobis per otium nõ debet. Solicitat enim nos temporis breuitas. Quia licet tẽpus sit longum nobis tamen est cursũ. Quia perexiguum & cum redio est tempus vitę nostrę: & ideo solicitè & non pigrè operandum est. Ad hoc quoq; solicitat nos temporis incertitudo & imperceptibilitas: quia (vt dicit Isido.) tempus per se non dinoscitur, sed solum per actus humanos. Item vbi deficit, ibi incipit: ga Nũc, quod est finis præteriti, est initium futuri: vt homo dicat semper illud, Ego dixi nunc cępi. Augus. Psal. 76

Item tempus si in hyeme senescit, in vere reuiuiscit: vt si homo quandoque remittitur, continuo renouetur.

Quarto, inducit nos tempus ad temperantiam, quę maxime necessaria est ad conseruationem sanitatis &, gratię spiritualis. Quod etiam tempus indicat: quia moderato tempore in suis qualitatibus temperato, corpori nihil salubrius. Vnde dicit Hippocrates: Si tempora temporaliter se habuerint, bonierunt status & maxime bonę enunciationis fiũt ęgritudines: & hoc temporaliter & spirituali ter accidit de medio & temperamento delectationum: quia confert temperantia salutem corporis & animę. Hip. in Aphor.

Virtuosorũ perfectiones quæ sint, ex multis stellarum perfectis similitudinibus extrahuntur. Cap. LXXXV.

VIrtuosi assimilantur stellis quo ad tria.

Primo, quo ad stellarum essentiam Nãstellę secũdum suam essentiam sunt purę, sunt altę, sunt sphęricę: Quia virtuosi vni sunt puri per continentiam, alti per patientiam & sunt sphętici per obedientiam.

Secundo quo ad stellarum permanentiam. Quia stellæ sunt incorruptibiles, infatigabiles & ineclypsabiles. Sic virtuosi viri sunt incorruptibiles per tolerantiã infatigabiles per constantiam, ineclypsabiles per perseuerantiam.

Tertio quo ad apparentiam: quia stellæ sunt paruæ sunt pulchrę, sunt proximę. Et virtuosi viri sunt parui per humilitatem, pulchri per honestatem, proximi per amoris vnitatem siue charitatem.

Quarto, quo ad influentiam: quia stellæ sunt vertuosæ, operosæ, & luminosæ. Similiter viri virtutum sunt virtuosi per gratiam. Eccl. Homines diuites in virtute, pulchritudinis studium habentes.

Eccle. 54.

Hebre. 11. Item operosi per iustitiam. Hebræ. Sancti per fidem vicerũt regna operati sunt iustitiam.

Mat. 5. Item sunt luminosi per doctrinam, Mat. Vos estis lux mundi. &c.

Hominis corporalis vitæ breuitas & instabilitas ex quamplurimis fauillæ, vaporis, flamiq; ue ac venti similitudinibus perfectissimè declaratur. Cap. LXXXVI.

VIta hominis naturalis, seu corporalis, assimilatur vmbræ.

Grego. Primo propter causam. Quia vmbra (sicut dicit Grego.) ex lumine formatur & corpore. Est enim obiectio corporis opaci ad luminosum. Sic vita humana causatur ex coniunctione animæ intellectiuæ, & corporis humani. Anima autẽ intellectiua prout intellectualis est, lumini comparatur. Vnde & philosophus. Intellectum agentem qui est in anima, dicit esse vt lumen, & de hoc etiam dicitur in Psal. In lumine tuo videbimus lumen. Item signatum est super nos lumen vultus tui domine. Et ideo vita humana ex vna parte habet nobilitatem, scilicet ex parte luminis. i. animæ intellectiuæ, a qua oritur. Io. Vita erat lux hominum. Ex alia vero vilitatem, scilicet ex parte corporis, quod viuificatur: de cuius origine dicitur Gen. Formauit Deus hominem de limo terræ. Et hæc duo tangit Psal. quasi admirans tam disparium coniunctionem. Domine (inquit) quid est homo, quia inotuisti eis aut filius hominis: quia reputas eum? scilicet quantũ ad animam. Nam quantum ad corpus ibi subditur, Homo vanitati similis factus est: dies eius sicut vmbra prætereũt.

Ari. 3. De ani. Psal. 4. Iob. 1. Gen. 2. Ps. 143.

Secundo humana vita assimilatur vmbræ propter figuram. Quiq; enim vmbra hẽt figuram latam, q̃nq; rotundã, q̃nq; acutam. Nam si corpus luminosum minus sit quàm corpus obiectum, tunc facit vmbram tendentem in latum ad modum calathi. Et tali vmbræ assimilatur vita peccantium quæ est vita vitiosa. Hæc est lata porta & spaciosa via quæ ducit ad perditionem, vt dicitur Math. Et hoc accidit: quia luminare est minus quam corpus obiectum: quia. s. minus potest in talibus anima quàm corpus. Vnde caro in eis dominatur. Si vero corpus luminosum corpi obiecto est æquale, facit vmbram æqualem & rotundam. Talis vita est perfectorum, quæ est vita vertuosa & perfecta. Vnde assimilatur vmbræ rotundę propter perfectionem figuræ rotundæ, siue figuræ circularis, quę (secundum philosophum) est perfectissima figurarum. Talis vita est eorum in quibus luminare parificatur corpori obtecto. i. in quibus caro spiritui conformatur, vt ambo pariter seruiant iustitiæ & virtuti. Si vero luminare sit maius corpore obiecto, tunc facit vmbram tendentẽ in acutum. Vnde cum sol maior sit terra, facit vmbram pyramidalem. Et huic vmbræ quæ incipit a lato & tendit in strictum, assimilatur vita hominum imperfectorum q̃ adhuc sunt in pugna; & licet aliquid sentiant de latitudine vitiorum, tamen pugnæ non succumbunt: quia. s. se coarctant per pœnitẽtiam, scientes q̃ arcta via est quæ ducit ad vitam. Mat.

Mat. 7.

Tertio assimilatur vmbræ propter fugam secundum illud Iob: Fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Nam vmbra ad motum corporis mutatur: similiter & ipsa vita. Nam non est eadem sanitas corporis mane & vespere & hoc propter varietatem humorum, in quorum adequatione sanitas consistit. Est autem sciẽdum, quod vmbra est corporum insequentium fugitiua, fugientiũ insecutiua. Quia plurimi qui plus vitam suam diligunt, citius eam perdunt. Et de talibus erat qui dicebat: Præcisa est velut a texente vita mea, &c. Isa. Econuerso etiam plurimum accidit: quod qui plus cupũt mori, illi diutius viuunt. Et de talibus erat qui dicebat: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. &c. Psal.

Iob. 12. Isa. 38. Ps. 119.

Quarto, assimilatur vmbræ propter mensuram: Quia quanto dies est minor, tanto vmbra est minor. Quod fit: quia tunc sol est in cœlo altior, & capitibus nostris proximior. Vnde corpus minus lumini opponit, & ita fit vmbra minor. Et ideo si sol directe super nos esset, nulla super nos vmbra appareret. E contra, quanto dies est minor, tanto vmbra fit maior: quod est, quia tunc sol a nobis est remotior sicut quando est in Occidente, vel Oriente. Sic etiam accidit in hominibus.

minibus. Quia quanto dies prosperitatis est altior, tanto vitæ vmbra fit breuior: fm illud Eccl. Omnis potentatus, breuis vita. Quod accidit vel ex inuidia, quia plures inuident magnis, quàm paruis; & idcirco frequentius occiduntur ab emulis. Vel quia immoderatius delicijs vtuntur, & ideo quanto citius infirmantur, & moriuntur. Vel hoc etiam prouenit ex diuina prouidentia, vt ostẽdat diuitias, & potentias humanas esse contemnendas. Sicut Petrus Rauennensis dixit, de vita summorum Pontificum, reddens rationem, quare parum viuunt communiter cum summo gradu dignitatis. E contrario autem, quibus decedit temporalis prosperitas, prolixior vita videtur: & talis erat ille qui dicebat. Tędet animam meam vitæ meæ. Iob.

Eccl. 10. Pet. Rauenn. Iob. 10.

Item vita hominis assimilatur fauillæ propter tria. Primo propter principium. Nam fauilla (vt dicit Isido.) est cinis modicus ex extinctione scintillaris materię derelictus. Tanquam enim scintillæ iulgentes fuerunt primi parentes: ex quorum materia propagata sunt nostra cinerea corpora. Sed ex eorum extinctione, scilicet peccati transgressione, relicta est nobis fauilla modica. i. breuis vita. Quia per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors, vt dicit Apo. Iob: Assimilatus sum fauillæ, & cineri.

Isid. li. Eth. Rom. 5 Iob. 34.

Secundo, propter effectum. Nam fauilla inhærens carboni igniro, fulgorem eius occultat. Tanquam autem carbo igneus, est spiritus purus: qui ex fauilla, & cinere, i. ex corporeæ vitæ necessitate miporatur primo in conceptione: Sapi. Homo infirmus, & exigui temporis minorat intellectum.

Sap. 9.

Item in operatione, quia spiritus prõptus est: caro autem infirma. Isa. Et fortitudo nostra, vt fauilla stuppæ & opus nostrum, quasi scintilla.

Matt. 2. Isa.

Tertio, propter motum. Repræsentat enim scintilla triplicem motum. Primo motũ naturæ: quia fauilla, vt dicit Greg. ad modicum ventum dispergitur: quamuis spersa, puluis nunquam colligitur.

Grego.

Ita humana vita a modico contrario destruitur, & in puluerem mortis dispergitur, sed tamen mortuus homo vix ad vitam reducitur. Iob. Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut fauilla, quam turbo dispergit.

Iob. 21

Secundo, motum culpæ: quia fauilla de facili inflãmatur, seu subito propter defectum nutrimenti extinguitur. Sic homo viuens in carne luxuriæ, vel auaritiæ igne, vel cuiusc̃unque peccati ardore, de facili inflammatur: sed eo habente materia cum vitis vita finitur. Isa. Erit sicut fauilla pertranseũs; multitudo eorum.

Isa. 2.

Tertio, motum gratiæ: quia fauilla, dũ est ignita: venti rapiu sursum tendit, Sed de relicta, proprio pondere tendit ad ima. Sic anima hominis in hac vita posita, calore charitatis inflammata, vel flatu Spiritussancti eleuata, sursum ad cœlestia tendit: Sed sibi relicta, proprio pronitatis pondere, & corruptibilis corporis mole aggrauata, semper ad ima descendit. Vel quandoque anima sursum ascendit per orationem feruentem: & quandoq; ad ima descendit per pœnitentiam humilem. Iob: Me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla, & cinere.

Iob. 12.

Item vita humana assimilatur vapori propter quatuor.

Primo, ratione eleuationis. Sicut enim probat in lib. de crepusculis: vapores in aere non ascendunt longius tribus milliaribus. Vel saltem distinguuntur tres regiones aeris, in quas eleuantur vapores. Quarum vna est calidissima, s. suprema propter ignis vicinitatem. Alia frigidissima, scilicet media. Tertia temperata, s. intima. Tales etiam sunt tres ætates, quibus humana vita deducitur.

Primo, est augmentatiua, quæ scilicet durat vsque ad viginti vnum annum secundum augmentum longitudinis, vel vsque ad xxv. & hæc (secundum quosdam) est ætas calidissima.

Secunda aũt ętas statiua: & hęc est ab anno. 21. vel 25. vsque ad 40. si sit homo bonæ complexionis. Et hic, secundum aliquos, est magis tẽperata ætas quàm pruna: quanquam alij contrarium dicunt.

Tertia defectiua est: & hęc est vsq; ad finem, & hæc ætas est frigida. Sed sicut quidam vapores resoluuntur aliquando in principio suæ eleuationis, s. in primo aeris interstitio, sicut patet in nebulis, & alis vaporibus humidis. quandoque in medio, sicut patet in nubibus. quandoque vero in supremo, sicut patet de vaporibus siccis. Ita etiam de hominibus accidit: quia quidam moriuntur in adole-

adolescentia, siue iuuentute: quidam in media ætate: quidam in senecture. Vnde mors ætati nõ pareit. Et ideo Beatus
Ambr. Ambrosius dicit, ꝙ mors est senibus in ianuis, & iuuentibus in solijs. Et ideo stultus est, qui perpetuitatem de vita confidit.

Secundò, assimilatur vapori, ratione distinctionis. Distinguitur enim triplex vapor. s. siccus siue terreus, & humidus, siue aquæus, & tertius ex vtroque mixtus. Solùm enim aqua, & terra, sunt vaporabilia elementa. In his ergo tribus vaporibus tres modos accipere possumus hominum malè viuentium. Quorũ videlicet quidã sunt terreni per auaritiam, quidam vero aquei per luxuriã, & quidam ex vtroq; mixti per superbiã. Nam multi sunt superbi, qui idcirco status altos, & dignitates quærunt, & ut terrena possideant, & vt voluptatibus
Ioã. 2. afluant. Ioan. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia uitæ.

Tertiò, assimilat humana vita vapori, ratione durationis: quia vapores durant parum in aere, & cito resoluuntur. Sic
Iaco. 4. hoies paruo tpe viuunt in corpore, & cito moriuntur. Iac. Quæ est vita nostra? vapor est ad modicum parens. Dr enim decurtatus humanæ vitæ decursus fm augmẽtũ peccati. Nã à principio mundi qũ non erat peccatum adhuc multiplicatũ, hoies viuebãt diutius, sicut patet de prima ætate, q̃ fuit añ diluuium, in in qua hoies diutissime viuebant, vel vixerunt. Nam Adam vixit nonningentis. 30. annis. Seth eius filius noningentis, 12. annis, cuius filius Enos nonningẽtis gnq; annis. & Cayn eius filius vixit nonigẽtis annis. & x. & sic de alijs.
Gen. 5. Postmodũ vero multiplicato vehementer peccato tpe Noe iduxit deus diluuiũ, & abbreuiari voluit deus deinceps tps humanæ vitæ, dicens ad Noe: Non permanebit spũs meus in hoie in æternũ, quia caro est. Erunt que dies illius cẽtũ 20. annorum. Quamuis Augustinus hoc verbum exponit: quia tm̃ tempus fuit abinde, ꝙ hæc Deus dixit Noe, vsque ad diluuiũ. Vñ erũt dies illius, scilicet ad pẽnitẽtiã indulti, siquis redire voluerit centũ & viginti annorũ, scilicet antequã ducã diluuiũ. Primus tñ sensus adhuc satis potest tolerari: qa tertũ est, ꝙ post diluuium hoies minus vixeruntur. Adhuc autem vlterius, quia à tempore diluuij semper inualescẽte peccato, amplius decurtata est, intãtum, vt Dauid dicat. Dies
Psa. 89. annorum nostrorũ in ipsis 70. anni. Si autem in potentatibus, 80. anni: amplius eorum labor, & dolor.

Quarto ratione resolutionis, quia scilicet diuersi vapores diuersimode resoluuntur: & sic diuersi homines à diuersis vitiis absorbentur. Nam quidam vapores sunt qui resoluuntur, siue conuertunẽ in ignem, sicut illi qui ascẽdunt sursum ad supremam aeris regionem, quæ dicitur regio ęstus: qui incẽdun & in ignẽ conuertuntur. Et tales sunt multi ad statum dignitatis eleuati, qui uel incenduntur in iue iracundiæ, & senitiæ. sicut Nero qui fuit crudelissimus & iracundus: uel auaritiæ, sicut de rege Antiocho Seneca di-
Senec. cit, quod fuit rex auaritissimus: vel igne concupiscentiæ, & luxuriæ, sicut de Sardana pallo refert Orosius, qui fuit rex Assyriorum luxuriosissimus. Quidam vero vapores sunt qui resoluunt in aerem, siueventum, & ite ventus quandoque eleuatur in altum, & generat in aere, vel in mari tempestatem: & talis est vita quorundam inquietorum, qui semper in iurgiis, litigiis, & seditionibus delectantur, & pacem videntur odio habere. Sicut dicitur, quod Alexander cuidam quærenti, quare mundum ita infestaret, & in pace stare non posset? respondit, quoniam pax ei esset bellum, si adesset. Quandoque vero ventus per cauernas, & foramina terræ ingressus facit terræ motus, qui faciunt terram tremere. Et sic quorundam vita, ita tyrannica est, & terribilis, ꝙ faciunt alios tremere, & in hoc quasi ponunt beatitudinem suam, vt potentes reputentur, Sen. li. de bo-
nec non terrori habeantur. Sicu dicit nesti.
Seneca de Alexandro ꝙ ducebat summum bonum terrori esse: ignorans, ꝙ ignaua quæque animalia timentur ob vitium malum, sicut scorpiones, & serpentes, & huiusmodi.

Alij autem sunt vapores, qui in altum eleuati efficiuntur nubes. Et talibus assimilatur vita iustorum, qui à terrenis per affectum eleuati sunt, & segregati: & ideo ad velocitter eundum ad dominum parati, & expediti. Etenim Isa. 6.
ideo dicitur. Isa. Qui sunt isti qui vt nubes volant? Vnde sicut ex nubibus sunt

pluuiæ

pluuiæ, fulgura, siue sagittæ, & tonitrua: ita ex talibus sunt doctrinæ, correctiones asperæ, & quandoque manifesta miracula. Tales nubes habent intus ignem vaporem i. feruorem spiritus, ex quo proueniunt talia. Et est sciendum, quod tales vapores nubium quandoque eleuantur, & trahunt aliquando secum paleas, pilos, ligna, vel lapides, propter qd̃ postea quandoque talia pluunt: & non est hoc, quia talia fuerunt in nubibus generata, sed cum eis eleuata. Et sic sunt cupidi, qui volunt omnia rapere, & secũ trahere. Sed sicut nubibus resolutis omnia talia cadunt. Sic quando huiusmodi homines per mortem resoluuntur, necesse est hæc omnia descendere, & hic remanere. Iob: Diues cum dormierit, ni-
Iob. 22. hil secum auferet.

Item vita humana assimilatur aquæ fluuij propter septem.

Primo, quia fluuius habet continuitatem in fluxu. Vnde a fluendo dictus est. Non est enim (vt dicit Isidorus) aliud flu-
Isid. uius, quàm perennis, & continuus aquæ fluxus. Et nos ad modum fluuialis aquæ fluendo continuè labimur, ad mortem
Ouid. tendentes. Iuxta illud Ouidij: Prætereũt
2. Reg. anni more finentis aquæ. Reg. Omnes
14. morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram.

Secundò, habet amaritudinem in ortu, & in exitu: quia a mari omnes fluuij oriuntur, & ad mare reuertuntur. Sic et humana vita, & a planctu incipit, & in luctu finitur. Plorando enim omnes
Eccl. 1. nascuntur, & plorando moriatur. Eccl. Ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur.

Tertio, habet volubilitatem perpetuã in rotatu, & velocitatẽ in cursu vel motu. Et quid est aliud omnis vita nostra, quãtu quidam fluxus in rota, in qua semper rotata, & nunquam ad modicum manens fixa vita cotinuo diminuta, & semper de ea aliquo subtracto, ad mortem currimus cursu velociori, quàm fluuius
Ioel. 2. absque mora? Ioel. Fluuius ci. cundedit me. Inter omnes enim motus, motus vtique cœli est velocissimus, ex quo causatur omnis alius motus. Vnde fluuij rotatus illi motui cõparatus, est quasi nullus. Sed vita nostra in fluxu motum cœli sequitur. Vnde omni die de vita nostra minuitur: ergo multo fortius, q̃ fluuius ad mare vita nãa currit ad mortem.

Quarto ratione profunditatis, & pulchritudinis: habet enim aqua profunditatem in situ, & pulchritudinem in aspectu. Quia vita nostra, & si nunc apparet pulchra, & aspectu venusta, tanquam tamen in imo, siue profundo status vanissimi constituta, vana tota est. sicut spuma, & sicut via nauis in aqua, & auis pacra, cuius post trãsitũ nulla est apparẽtia.

Quinto, habet dulcedinem in transitu ex progressu. quia s. vita hominis in medio suo esse videtur dulcis, dum homo est sanus, & iuuenis. Sed, quia medium non concordat cum extremis, iõ nec recta consistit. Rectum enim (vt dicit philosophus) est cuius medium non exit ab extremis. Quare si vita nostra esset recta, qualis est in ortu, & exitu, talis deberet esse in trãsitu, scilicet luctuosa.

Sexto, ratione circulationis. Flumen enim habet circularitatem in motu, dũ a mari exit multa circuit, & ad mare vltimo redit. Sic simili modo etiam vita a doloribus incipit, dolores decurrit, & doloribus desinit.

Septimo, habet virtuositatem in impetu: quia fortiter in omne resistens impingit, omnia frangit, nihil ei resistit: sed dũ ad mare redit, penitus nomen perdit. Sic, & homo omnia in mundo diponit, omnia voluit, oia rumpit, & frangit, nullum interdum resistens inuenit: sed ad mortem dũ venit, omne superbiæ nomẽ amittit. Isa. Quasi fluuius violentus vita Isa. 69.
quem spiritus domini cogit.

Item vita humana assimilatur vento propter quatuor.

Primo pp̃ infimũ ortum, quia oritur materialiter ex vapore terrestri, scilicet siccо: & huius signum est, ꝙ vẽti fortes cipiuè sunt in autumno Sole existente circa æquinoctiũ hyemale: quia tũc Sol comburendo exiccauit elementa, & ideo vapor tunc eleuatus magis est siccus, & terreus. propter qd̃ i autuno dominatur complexio terræ, s. frigida, & sicca. Sicut igit est vtr̃ materialiter ex fumo terræ, sic et est hõ materialiter ex terræ limo. Gen. Gen. 1.
Fecit Deus hoiem de limo terræ. Nec obstat, ꝙ corpus humanũ dr̃ esse cõpositũ ex quatuor elementis: qa fit denoiatio a pdominãte elemento. Vñ dr̃ hõ, quasi ab humo. i. terra. Apparet ergo si fitudo aq̃ in humoribꝰ, virtꝰ ignis in calore naturali. conaturalitas aeris i respiratione, solidi tas, & grauitas terræ i carnibꝰ, & ossibus.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ex quo patet, quòd in compositione humani corporis, multum ponit Deus de terra, parum de aliis elementis. Parum quidem de igne posuit: vt homo parum haberet de ardore concupiscentiæ, & de incensione iræ, & de vredine auaritiæ. Parũ de aere, vt homo parũ haberet de eleuatione superbiæ. Parum de aqua vt parum haberet de mobilitate inconstantiæ: Multum autem ponit illi de terra, qui habet frigiditatem contra æstum auaritiæ, infirmitatem contra eleuationem superbiæ, & stabilitatem cõtra motum inconstantiæ.

Notandum est autem, quòd vapor siccus non potest ventum causare, nisi eleuetur a Sole. Nam calor Solis eleuans vaporem siccum terræstrem, & non consumens ipsum est etiam causa venti. Calor igitur Solis est vigor animæ rationalis, quæ ipsum humanum corpus quanq̃ graue & terrestre viuificat, & erigit sursum. Vnde solus homo est rectę staturę, caput habens sursum. Vnde August. de hoc loquens, ait: Beluas prostratas in faciem Deus fecit, pastum quærentes de terra: te autem in duos pedes erexit de terra, faciem tuam sursum habere voluit: non ergo dissereat cor tuum a facie tua, vt facies tua sit sursum, & cor tuum sit deo sum. Aug.

Secundo, humana vita assimilatur vẽto propter obliquum motum. Nõ enim talis est vapor venti, qui habet motum rectum, sed obliquum, & tortuosum, nunc scilicet descendendo, nunc ascendendo. Cuius ratio est. Quia talis vapor terræstris, & siccus eleuatur a calore Solis ad mediam aeris regionem, quæ scilicet est maximi frigoris. Vnde cum talis vapor sit per naturam frigidus, & grauis, obuians ei frigus loci, quod etiam ipsum inspissat, & grauat, facit ipsum descendere aliquantulum: sed calor Solis, qui est in ipso, cum non sit ab ipso facile separabilis, quia magis conseruat in siccio terræstri, quam in vapore humido iterum releuat ipsum, & inde fit inuoluta impulsio aeris, quæ ventus vocatur. Nam superior pars vaporis cum sit grauis de se, & inspissata ex frigiditate loci, deprimitur valde vehementer; & cum tenuissimus vapor, & inspissatus a frigore, multum agitat aerem, & dat flatum donec descendat conuersio superioris extremitatis ipsius super interiorem terè. deinde resurgit calor ex radio. Et interim calido radio sicco iterum eleuante iterum ipsum, & subministrante materiam ex eleuatione pluris vaporis in ipsum: & ideo confortando iterum dat ascendendo alium flatũ fortiorem. Fortior autem est flatus descensionis venti, quàm ascensionis propter hoc, quòd superior extremitas inspissata à frigore loci, descendit, & spissum fortius impellit aerem, quam rarum. Patet ergo, quod motus venti non est rectus, sed tortuosus, scilicet per medium descensus. Nã vna flatio descendit, & alia ascendit: & quia non est motus continuus, sed interruptus. Nam in omni motu reflexo, oportet intercidere quietem: vt probat philosophus. Aristo. physi.

Item patet, quòd vna flatio debilior est altera, scilicet ascendens, quàm descendens. Et hæc omnia competunt humanæ vitæ. Nam homo in corpore viuens, nunc ascendit per augmentum scilicet in iuuentute: nunc descendit per decrementum naturæ, & virtutis, scilicet in senectute, & plixius est tps senectutis, q̃ iuuentutis, & ĩ maior est descẽsus, q̃ ascensus. nec vnũ tps cõtinuat alteri, qa ætas statiua. i. virilis, ẽ itermedia.

Item hõ in corpore viuẽs, nũc ascendit p ꝓsperitatẽ, nunc descẽdit p aduersitatẽ: nũc ascendit p superbiã & gloriã, nũc descendit pꝛ ꝓfusionẽ, & ignominã.

Item, nunc ascendit viuens, nunc descendit moriens.

Tertio assimilantur vento pp incertũ terminũ Nã ventus parũ durat, nec scit hõ, qũ flat, vbi, vel qũ qescere dẽat, ꝓm illud Io. Spiritus vbi vult spirat, & nescis vũ veniat, aut quo vadat. Hoc enim ꝓm Chrys. Christus dixit de vento, cuius initium, & finis, nobis occulta sunt. Sic vita hois parũ durat. Iob. Memento mei dñe, qa ventus est vita mea. Nescit enim homo vbi, vel qũ finiatur, ꝓm illud Ecc. Nam nihil est certius morte, & nihil incertius hora mortis. Vult enim Deus, sicut dicit Greg. q̃ hora mortis sit nobis incerta, & semper sit nobis suspecta, secundum illud Mat. Vigilate, quia nescitis diem, neque horam. Io.4. Chrys. Iob.7. Eccl.9. Greg. Mat.25

Notandum tamen, q̃ sunt tres causæ abscissionis, quæ etiã suo modo abscindunt vitam humanam.

Prima est intensum frigus, quod terram vehementer constringẽs, vaporem venti

venti eleuari non sinit.

Secunda est intensus calor, qui vaporem eleuatum consumit.

Tertia est magna pluuia, quæ aerem infrigidans, vaporem grauat, & intantũ descendere facit, quòd non potest subito a calido eleuari.

Item terram, & vaporem superficiei constringit, vt non possit alius vapor eleuari ad augendum materiam venti. & omnis vapor cito dencit, nisi continuè aliquid generetur. In istis etiam signantur tres causæ mortis humanæ. Quia in intenso frigore intelligitur malitia trãsgressionis: quia frigus signat malitiã peccati: malitia enim animam frigescere facit, dũ calorẽ charitatis extinguit. Vnde dr Hiere. Sicut cisterna frigidam facit aquam, ita frigidam facit malitiã uam. Hoc ergo frigus est, scilicet peccatum, quod mortem introduxit, secundũ illud Apo. Per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors. Intenso vero calore accipitur distemperantia complexionis, quæ est naturalis cã humanæ infirmitatis, & mortis, vt patet præcipue in febribus. Sed p pluuiam supercadentem intelligitur iustitia diuinæ ordinationis per quam (sicut dicit Apostolus) Statutum est hominibus semel mori. Vel per pluuiam superuenientem, intellige occisionem hominis violentam, dum vnus per alium percutitur, & occidit̃ur. Hier.6. Roma. 5. Heb.9.

Quarto, assimilatur humana vita vento, propter flationis sonitum. Est enim sonitus vẽti per modum vndarum confringentium sese, eo, q̃ vna inundatio vincit aliam, & extendit se super eam, Ventus ergo dum perflat fortiter, sonat, sed sonando transit, & nullum sui post sonitum vestigium derelinquit. Sic quamtumcunque homines in mundo viuentes magnum sonitum faciunt, siue magnas dignitates adipiscendo, siue bellorũ victorias assequendo, siue magnas diuitias cumulãdo, siue magnę sapiẽtiæ nomẽ habẽdo: oia tã cito prætereũt sicut, & sonit⁹ vẽti. Et post hęc ita sunt ac si quasi nunq̃ fuissent, Vñ dicit Prophe. Perijt memoria eorũ cũ sonitu. Psal.9.

Humana moralis vita nonnullis similitudinibus ad instar aquæ varietatis variare cõprobatur. cap. LXXXVII.

VIta hominis moralis, siue bonæ, siue malę dispositionis sit, sicut aqua, fit boni, & mali saporis. Variatur enim sapor aquarum secundum Sene. ex quatuor. s. ex principio, ex loco, ex consortio, & ex spiritu. i. aere in aquam transformato. Variatur enim aqua ex originali principio. i. ex re, a qua oritur, vt aqua rosacea ex rosis, & sic de similibus. Et sic etiam homo ex origine (secundum philosophum) contrahit dispositiones quasdam ad quasdam passiones, & vitia. Vnde narrat in Ethi. q̃ ex patre iracundo nascitur etiam interdum filius iracundus. Et similiter secundum fidem catholicam nos omnes ex primo parente, peccatum originale contraximus. propter quod Apostolus dicit, q̃ eramus filij iræ natura. Sen. li. de nat. q. Aristo. Ethi.7. Eph.2.

Secundo, variatur ex loco, scilicet vnde ipsa aqua transit, vt patet in aquis sulphureis, & in Cicilia inuenitur aqua habens saporem aceti, qua vtunt incolę pro aceto. Similiter etiam secundum loca, & regiones varias, in quibus homines habitant, videmus variari etiã mores eorum. Vnde etiãm in sacra scriptura vbi iuti a locis malorum hominum, infectarum regionum recedere iubent. Sicut iussus est Abraham de Vr Caldeorum exire, & de regione Sodomorum Lot descẽdere. Ne stes (inquit angelus) in omni circa regione. Et loca quædam solitaria, ad diuinas reuelationes disponere, vel adaptare videntur, secundum illud Ose. Ducam eam in solitudinẽ, &c. Gene. 19. Os.1.

Tertio, variatur ex vitioso consortio. i. ex vitio, & natura, quã acquirit ex re vicina, vel ex mala vicina, etiam si non commiceatur sibi, vt aqua posita iuxta amphoram sapi. de amphora, licet non tetigerit eam. Similiter familiaritate, & cõsortio bono, vel malo efficiuntur multi mali, vel boni. Mores enim (secundum Tullium) formantur ex conuictu. Pro. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus autem stultorum efficietur similis illis. Psalmus. Cum electo, electus eris: & cum peuerso, peuerteris. Prouer. 13. Ps.17.

Quarto, variatur (sicut ibidem Seneca dicit) ex spiritu in aquam transformato, i. ex diuersitate aeris immutantis. Vnde dicit, quod sunt aquæ quædam ira venenosæ ex spumali materia minerali, & ideo magis actiuæ, q̃ statim bibitæ interficiunt. Et in Macedonia sunt aquæ, quæ ab auibus bibitę, faciunt eas albas. Site spuirus siue aer, est doctrina morali-

Universidad de Deusto Biblioteca

lis, siue spiritualis, qua aliquis informatur: quæ si bona est, bonum facit recipientem: si vero praua, generas praua mores. Vnde doctrina hæreticorum venenosa statim animam credentis occidit. Apo. Sermo eorum vt cancer serpit.

1. Thi. 2.

De vitatu actiua, tum contemplatiua hominis spiritualis quæ cuenti proprietatibus, & aeris comparatur. Cap. LXXXVIII.

VIta hominis spiritualis assimilatur vento. Primo, ratione augmentabilitatis. Nam omnis ventus est a principio debilis, sed postea fortificatur secundum quod materia eius crescit, & secundum quod fortiori frigido re percutitur. Similiter in vita spirituali primo homo est debilis, & imperfectus: postea efficitur fortis, & perfectus. Primum quod animale, postea quod spirituale. Crescit autem homo in spiritu secundum augmentum materiæ i bonorum operum. Et iterum repercussio frigoris i. tribulationis, & aduersitatis est etiam sanctis viris causa crescendi, & proficiendi: quia virtus in infirmitate perficitur.

2. Cor. 15.

2. Cor. 12.

Secundo, ratione obliquitatis. Quia sicut omnis ventus mouetur oblique, siue tortuose, ita omnis homo viuit defectuose. Tunc enim homo habet tortuosum motum, quando declinat ad peccatum. Psalmus. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Est autem triplex ratio, quare omnis ventus mouetur tortuose.

Psa. 13.

Prima est, quia ventus imitatur corpora cœlestia, sicut effectus causam. Iupiter enim specialiter mouet ventos Aquilonares, Sol Orientales, Luna Occidentales, Mars Australes. Ideo etiam Aries, Leo, Sagittarius dicuntur triplicitas ignea, quia mouent ventos orientales, & illa signa sunt calida, & sicca: Taurus vero, Virgo, & Capricornus frigida, & sicca, quæ mouent Australes: Alia vero calida, & humida dicuntur triplicitas aerea, q̃ mouet Occidentales: Alia frigida, & humida, q̃ mouet Aquilonares. Sicut ergo cœlestis virtus causat in ventis motum tortuosum, ita cœlestis spiritus, i. diabolus, qui de cœlo cecidit, causat in homine peccatum. Propter quod Sap. dicitur, quòd inuidia diaboli mors introuit in orbem terrarum. Ipse est, qui suis tentationibus mouet hominem ad peccandum, siue inflammando ad auaritiam, siue iram, vel ad luxuriam, quæ est triplicitas ignea, vel aerea, siue infrigidando, per inuidiam accidiam, & pusillanimitatem, quæ est triplicitas terrea, vel aquea, & sic de alijs.

Sap. 2.

Secunda causa, siue ratio obliquitatis venti, est ex loco suæ generationis. Nam ventus infertus habet calorem, qui expellit ab eo frigus: similiter superius est æstus, idem facit. Vnde cum ventus agitetur à frigore, oportet quod agitetur a loco frigoris circulariter, vt supra, & infra claudatur, vt dicunt quidam. Similiter homines à loco suę generationis i. a mundo tentantur, & allicuntur ad peccandum, vel ad peccatum, vt scilicet non rectè ambulent, neque viuant. Nam mundus superius prosperitatibus, inferius vero aduersitatibus nos obsidet, & includit.

Tertia causa est, quia ipse vapor terrenus, qui est materia venti inferius impellitur à calore eleuante: superius vero à frigore inspissante. Iste igitur vapor terrenus signat carnem, q̃ aut calore cõcupiscentiæ, aut frigore, siue torpore accidiæ & tristitiæ hominem ad peccatum impellit. Ergo istæ sunt tres causæ, quare homines non recte ambulant. I. diabolus, caro, & mundus: quæ suis tentationibus homines ad vniuersa vitia impellunt.

Tertio, assimilatur vento vita spiritualis ratione discontinuitatis: quia ventus non est continuus, vel continui flatus, sed vna exuflatio est post aliam: quia frigus non continue repellit, sed cum semel deprimitur, tunc confortatur calore loci inferioris, & assumptione pluris materiæ, & eleuatur iterũ, & iterum secundo repercutitur, & sic alterando vices ascendendo, & reflectendo, paulatim deficit. Similiter vita spiritualis non est semper vniformiter continua, sed aliquando sancti viri eleuantur ad contemplationem, aliquãdo deprimuntur ad actionem: & sic vices alternando continuant, donec moriendo deficiant.

Quarto, ratione inæqualitatis. quia ventus non est æqualis suiflationis, cum frigiditas repercutiens sit maior, & minor, & vapor inæqualiter spissus, & rarus. Inter duos etiam flatus fortes sunt multi debiles. Similiter sancti viri sunt diuersis temporibus magis, & minus deuoti quantum ad deuotionem actualem: fortius, & debilius operantes quantum ad vitam actiuam: uel aliquando debiliores, aliquando fortiores ad toleranda aduersa.

Item aliquando frequentius, aliquando rarius aliqua operantur.

Item vita hominis spiritualis diuiditur per actiuam, & contemplatiuam. Et vtraque repræsentatur in aere: quia aer habet partem sui (sicut dicit Beda) quæ communicat cum natura cœlesti. Est enim pura, quieta, & clara: & ideo repræsentat vitam contemplatiuam. Est enim aer superior purus, quia nullis terrenis exalationibus est inuectus. Similiter vir contemplatiuus ad cœlestia eleuatus, terrenis affectionibus non inficitur: secundũ illud, Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terra. & Grego. dicit, quod vita contemplatiua ad quandam in rebus libertatem transit, temporalia bona non cogitans, sed æterna.

Beda.

Col. 3.

Greg. i Ezec.

Item ille aer est quietus. I nullo vento commotus. Sic vir contemplatiuus ventis i. commotionibus curarum secularium non impellitur. Vnde Chrisostomus de Ioan. Baptista dixit, quod non erat arundo vento agitata. & ideo Grego. dicit ibidem, quod vita contemplatiua, calcatis curis omnibus, ad videndum faciem Creatoris sui inardescit. Psalmus. Vacate & videte: vacate. I a curis, & actionibus exterioribus cessando: videte I. contemplando. Nam, sicut dicit Auguit. Otium sanctum quærit charitas veritatis.

Mat. 12.

Psa. 45.

Aug. de ci. Dei.

Item ille aer est clarus, quia cœlesti lumine perfusus. Sic aer contemplatiuus cœlestis inspirationis lumine frequenter perfunditur. Vnde dicit: Contemplatiua vita amabilis valde dulcedo est, quæ super semetipsam animam trahit, cœlestia aperit, & spiritualia mentis oculis patefacit. Alia vero (vt Beda dicit) est pars aeris inferior, quæ propinquat ad naturam terrestrem: & ideo est grossa, turbulenta, & terrenis vaporibus plena, multarum tamen rerum generatiua, vt pluuiæ, grandinis, & huiusmodi. Et huic assimilatur vita actiua. Vita enim actiua est grossa: quia mentem ingrossat, & hebetat circa intelligibilia. Vnde Gregor. dicit, quod Lya, quæ actiuam vitam designat, lippa est, & fecunda, quia dum occupatur in opere minus videt.

Greg. sup. Ezec.

Item actiua vita est turbulenta: quia si perturbatur circa agibilia. Vnde Martha, quæ vitam actiuam designat, dixit Dominus. Luc. Solicita es, & turbaris erga plurima.

Lu. 10.

Item actiua vita est terrenis vaporibus i. solicitudinibus plena: quia occupat animam circa terrena ministeria. Et ideo dicitur Luc. ꝓ Martha, quæ scilicet vitam actiuam elegerat, satagebat circa frequens ministerium.

Lu. 10.

Item est vita multorum meritorum generatiua, siue acquisitiua. Et ideo, vt dictum est, designata est per Lyam, quæ multos filios peperit. Vnde etiam Gregor. dicit in eodem loco, quod magna sunt vitæ actiuæ merita.

Septem capitalia vitia, pranique eorum defectus recensentur, quibus septem planetarum estremæ proprietates metaphorice ascribuntur. Cap. LXXXIX.

VItia capitalia, quæ sunt septem, assimilantur septem planetis. Nam primo in Sole præcæteris gloriosus incedendo, nota superbiam, quæ semper appetit gloriosa: Psalmus: Per diem, scilicet prosperitatis. Sol scilicet superbiæ non vrete.

Ps. 120.

Secundo, in Mercurio, qui est colore argenteus, & semper iuxta Solem incedit, accipe auaritiam, quæ argentum quærit, & semper superbiam sequitur: Quia dum superbus appetit gloriosa, non potest assequi, nisi abundet metallina materia, aurea, vel argentea. & ideo se totum dat ad acquirendam pecuniam. Similiter & auari diuitiis pleni semper, vt in pluribus, sunt superbi, & quærunt ab alijs honorari. Vnde Apostolus. Diuitibus huius seculi præcipio non sublime sapere. Augustinus: Verinis;

1. Thi. 6.

mis diuitum superbia.

Tertio, in Luna inspissante aerem, & quandam semper vmbram, siue obscuritatem in se habente, intellige accidiã, quæ mentem ingerit quandam nigredinẽ per quam inspissiat, & conturbat animę rationem. Hæc præcipue cauenda est in
Ps.120. nocte aduersitatis. Psalmus: Neque luna per noctem. i. accidia per tempus aduersitate, vret te, supple.

Quarto per Martem sanguinem circa cor accendentem, accipe iram, quæ est
Aris. 2. accensio sanguinis circa cor, vt dicit philosophus.

Quinto, in Ioue qui quãtum in se est, producit, cum sit planeta beneuolus, accipe gulã, quæ de se necessaria est omnibus ratione vitæ, nec vlli inuenit obesse, si eam seruerit debitè cohibere. Sed sicut Iuppiter ex coniunctione cũ alio efficitur noxius: sic etiam quando necessitati voluptas coniungitur, vitium gulę incurritur, quod obest.

Sexto quidem in Venere, quæ ad luxuriã disponit, peccatũ carnis intellige.

Septimo, in Saturno, qui ẽ stella colore plumbeo, siue liuido, accipe inuidiã, q̃ est quidam liuor de bono proximi plumbeam, & grauem faciens animam.

Item vitia assimilantur arenę propter septem.

Primo, propter ariditatem. Nam arena ab ariditate est dicta & hoc pertinet ad supbia. Superbia enim dũ pluuiã, seu rorẽ diuinæ gratiæ impedit, quia deus superbis resistit, animæ ariditatem induci. Hanc ariditatem putabantur qui dicebant,
Nu.11. Anima nostra arida est. Et sicut arena si manu pressa fuerit, præ nimia siccitate, vel ariditate stridorem facit: similiter superbus qualitercunque pressus, vel tactus, stridorem quendam impatentiæ statim producit. Ecclesiastici. Ascensus
Eccles. 25. arenosus in pedibus. i. affectibus veteranis. i. Adam, quãdo audiuit Eriis, vt dij.

Secundo, propter ponderositatem. Nam arena est podere grauissima: & hęc poderositas refertur ad iram, per quam homo efficitur alijs importabilis. Prou-
Proue. 27. uer. Graue est saxum & onerosa est arena, sed ira stulti vtroque grauior.

Tertio, propter aquę vicinitatem, quę refertur ad incontinentiam. Inuenitur. n. arena sub aquis, sicut in fluuijs; aut iuxta aquas, sicut in littorib. maris. Sic sunt incontinentes, quorum quidã sub aquis voluptatum, & fluxu peccatorum carnaliũ viuunt, & immorantur, vt fornicarij, adulteri, & huiusmodi. Quidam vero ad modum arenæ, quæ est in littore maris, & si aqua non inundantur, tamen ea aliquando fluctuante infundantur. et tales sunt coniugati: qui licet matrimonio licitè possunt vti, tamen inundante in eis concupiscentia in ipso carnali opere, quandoque sordidantur.

Quarto propter partium discontinuitatem. Non. n. arena habet partes, quæ possunt conglutinari, & continuari. Et hinc est q̃ ex arena non fit lapis. Nam arena ĩ aquis maris ab omni lutea viscositate absoluitur. Vnde vincens in ea siccitas, in lapidem coagulari non patitur, vt dicit Ari. Et sicut dicit in li. Metheo. Ari. de proprietatibus elementorum.
Terra pura non fit lapis: quia siccitas vincens, non facit partium terræ continuationem: sed potius dissolutionem, propter quod non vertitur in lapidem. Et multo fortius hoc est in arena: cum sit terra naturaliter & substantialiter siccior, & durior. Hęc autem diuisio, & discontinuatio arenarum partium ad inuidiam pertinet, quæ glutinium charitatis excludens, tenet homines abinuicem diuisos, vt etiam lapidi singulari Christo incorporari non possint.

Quinto, propter sterilitatẽ. Est enim arena sterilis, & infęcunda, tum propter defectum caloris, & humoris, tum propter dominium siccitatis & frigoris. Vnde imbre superueniente non efficitur, nec dissoluitur: sed magis comprimitur, & induratur. Hæc sterilitas pertinet ad accidiam, quæ calorem charitatis, & humorem deuotionis excludens, aridi-tatem mentis, & frigiditatem inducens, animam sterilem, & infęcundam reddit, vt fructum bonorum operum non producat.

Sexto, propter mineralitatem. Habet n. arena virtutem mineralem, vel saltem ei similem. Vnde inter arenas fluuiales, & marinas inueniuntur arenæ aureæ, & lapides polijti, & gemmæ preciosæ. Hoc autem pertinet ad auaritiam, quæ circa metalla aurum, scilicet, & argentum, & huiusmodi insudat. Sap. Omne aurum Sap.7.
tanquam arena est exigua.

Septimo, propter obstantiam. Obstãt enim arenæ quandoque fluminibus, ne intrent mare. Nam cumulatæ arenæ, & in maris hostijs siue fluuij adunatæ, quãuis

nis sint paruæ, quia tamen sunt multæ, flumen impediunt, & retardant, ne intret mare: & ideo faciunt flumen interdum retro redire, & per campos spargere. sicut patet de Nilo qui hoc mõ irriga totã terrã Ægypti, sicut dicit Hiero. Hoc
Hiero. super Amos. 8. autem pertinet ad vitium gulæ. Nam gula, flumen plenum aquis. i. peccatorem mollem, & assuetum delitijs detinet, & retardat, ne intret mare pœnitentiæ, & religionis. Et aliquando etiam si ingreditur, ipsum retrorsum. i. quam cito facit exire, & redire ad seculum. Isid. tamen dicit q̃ nilus Aquilonis flatibus repercussus, aquis retro luctãtibus itumescit, & inundationem facit Ægypti, s. a medio Augusti, vsq; ad medium Septembris. Hæc vero dicunt inundationem fieri virtute stellarum. Sicut etiam virtute stellarum fit, vt in Ægypto nunquam
Pla.thi. pluat, sicut dicit Plato. Et sicut videmus etiam, q̃ virtute stellarum certis temporibus vbique tempestantes fiunt in mari, vt circa festum omnium Sanctorum. Vnde nautæ tunc maxime portum quærunt. Aliqui vero attribuunt diuinæ virtuti, ex quo talis dispositio data est specialiter illi regioni, sicut etiam impetum maris. Ambro. n. attribuit diuinæ virtuti sic disponenti in prima creatione.

Voluptas quæ est diaboli laqueus, seu vir voluptuosus diuersimode ipsi Saturno assimilatur. Cap. XC.

Voluptuosus homo similis est Saturno. Nam Saturnus a saturando est
Isid. dictus, vt dicit Isid. Cuius vxor ops dicta est, ab opulentia, quam tribuit mortalibus. In Saturno. n. delectatio gutturis, in vxore delectatio significatur carnis, in quibus delectationibus corporis voluptas consistit. Sed adhuc ostendunt voluptuosum hominem esse Saturno similem, voluptatum exitus, effectus, tempus, & affectus. Exitus quidem, quia Saturnus pinge batur olim mętissim⁹. Cuius caulam assignant abulæ, quia filio suo Ioue fingitur fuisse castratus: quod propterea forte dicitur, quia planeta Iupiter impedit, & temperat malitiam Saturni. Sed vetior cauta tristitiæ est, quia
Ptol.li. de iud. astror. (vt dicit Ptolomeus) Saturnus dat hominem sub eius dominio natum vel cõceptum esse tristem, raro hilarem, vel ridentem. Vnde etiam in iudicijs męrorẽ, & tristitiã designat. Hæc aũt tristitia copetit fini voluptatis, quia (vt dicit Boe. Boet.
Voluptas tristes habet exitus: secundum illud Prou. Nouissima illius amara qua Pro. 5.
si absinthium.

Secundo, si consideretur effectus. Nã Saturnus est effectu frigidus, & siccus, & ponderosus: & sic etiã in fabulis pingitur. Quæ omnia congruunt voluptati, quæ infrigidat, spiritualis affectionis calorem extinguendo, desiccat, humorẽ deuotionis consumendo, & grauat, mẽtem ad inferiora deprimendo.

Tertio, quantum ad tempus. Nam Saturnus dicitur planeta nocturnus, quia voluptas carnis quærit tenebras noctis.
Iob. Oculus adulteri obseruat caligi- Iob.24.
nem.

Quarto, tenet similitudinem, si consideret voluptuosi affectus. Nã sicut dicit Ptolo. Nati sub Saturno, turpia, & immunda non abhorrent vestimenta, & alia etiam diligunt fętida. Quod totum moraliter competit luxuriosis, qui non abhorrent notam infamiæ exteriorem. Insuper diligunt opera fœtida, & immunda.

Item voluptas generat tẽtationes carnis, sicut pluuia suauis generat vermes. Nam quando pluuia est suauis, miscetur cum humido aereo, & terrestri sicco, ex quo formatur corpus aquaticu, cui statim virtute stellarum datur anima. Humidum enim bene commixtum cum terrestri ex ipso aere fit viscosum. Et ut sicut pellis, in qua continue pulsans calidum, facit spiritum: cui tanquam proprio subiecto dat anima sensibilis. Quasi autem suauitas pluuiæ est voluptas deliciosæ vitæ, quæ vermes in terra generat, quia in carne tentationes suscitat.

Item voluptas, & abundantia diuitiarum, & delitiarum est pedica, & laqueus diaboli, qua hominem quem persequitur capit. Vnde Labam persequens Iacob in monte Gala ad eum comprehendit. Mons enim Gala adhe- Gene
rentissimus, & delitiosissimus esse dicitur in pascuis, frugibus, & fontibus. 31.
In monte ergo Galaad, a Labam Iacob capitur. Quia in fertilitate, & abũdantia delitiarum, homo a diabolo tentatur, & illaqueatur.

Universidad de Deusto Biblioteca

Præclaris similitudinibus ac exemplis, Christo, dei filio, Solis Lucis, Montisque Olympi proprietates, quam doctissime conferuntur. Cap. X C I.

Alphr. dif. 21. CHristus assimilatur Soli. quia Sol excedit omnia luminaria cœlestia, corporea in quatuor primo in quantitate. Nam (secundum traditionem Alphraganij) Sol dicitur maior omnibus corporibus, post illum xv. stellæ, quæ in prima magnitudine inter stellas fixas ponuntur ab ipso, tertio Iuppiter, quarto Saturnus, qnto omnes stellæ fixæ suis ordinibus positæ, quas Pto. & Alphraganus differentia. i in sex gradus magnitudinis dividunt: sexto loco Mars, septimo Terra, octauo Venus, nono Luna, decimo Mercurius. Sicut autem Dion dicit in his, quæ non mole sunt magna idem est magnum esse, quod bonum; & idem maius, quod melius. Vnde sicut Sol excedit omnia alia corpora in magnitudine quantitatis: ita Christus excessit omnes sanctos in magnitudine bonitatis, non inquantum Deus, sed etiam inquantum homo: quia ipse habuit plenitudinem gratiæ præomnibus sanctis. Vnde dicitur habuisse spiritum non ad mensuram, idest totaliter, non particulariter, quantum ad omnes gratiæ effectus. Vel non ad mensuram super omnem proportionem respectu aliorum hominum.

Pto 7. dist. Al.

Arist. de propr. elem.

Secundo Sol excedit in claritate: quia in aliis est luminis principium, vt dicit Arist. & cum eo concordat Auicen.. & Pto. & Mesalach. Dicunt enim, quod sicut omnium calidorum est vna prima causa, scilicet ignis; ita oportet, quod omnium luminosorum sit vnum principium. Et hoc non erit, nisi Sol, & id circo vocatur Sol. i. Solus lucens. Sic etiam in homine, qui est vt minor mundus, vnum membrum influit omnibus, scilicet cor. Oportet ergo, quod Sol cum sit principium luminis, plus habeat de lumine, quam aliquod aliud corpus. sicut ignis plus habet de calore, & cor de vitali virtute. Similiter ergo Christus, qui est principium vitæ spiritualis, vel luminis sapientiæ, de quo Iohan. Erat lux vera, &c. Et Ecclesiastici: Fons sapientiæ, Verbum Dei: oportuit, vt præomnibus aliis sapientiæ splendore fulgeret. Ecclesiastici: Quid lucidius Sole? idest, quid sapientius Christo? de quo dicit Apostolus. quod in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.

Io. 1. Eccl. 1. Ecc. 17. Col. 2.

Tertio, Sol excedit in dignitate. Vnde Sol dicitur esse vas admirabile secundũ illud Eccl. Sol in aspectu annuncians in exitu, vas admirabile, op° Excelsi. in meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Similiter & Christus excedit etiam in dignitate: quia in quantum Deus, est æqualis patri, in dignitate naturæ: inquantum homo, excedit omnes sanctos in dignitate gloriæ, Iohannes. Vidimus gloriam eius, &c. Et ad Hebrę. Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis, &c.

Ecc. 43. Io. 1. Hebr. 1

Quarto, Sol excedit in potestate. Nam maioris virtutis est, & plus influit in inferiora: immo Sol habet quandam potestatem, & virtutem super omnia corpora, dum omnia illuminat, & superiora, & inferiora. Vnde omnia respicere dicitur, Eccl. Sol illuminans per omnia respexit. Similiter Christus dixit. Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra. Specialiter autem Sol habet virtutem illuminatiuam. Et ipse Christus dixit: Ego sum lux mundi. Item virtutem inflammatiuam. Ecclesiastici. Tripliciter Sol exurens montes radios igneos efflans. Et de Christo dictum est, Non ne cor nostrum ardens erat in nobis? &c.

Ecc. 43 Mat. 28 Io. 8. Ecc. 43 Lu. 34

Item renouatiuam: quia dum poros terræ aperit, virtutem latentem in radicibus ad actum producit, & quod mortuum, videbatur renuiscit; & renouamiliter per Christum renouamur, & regeneramur in nouam vitam secundum illud Ephe. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, &c. Hic enim nouus homo, Christus est.

Eph. 4

Item virtutem purgatiuam. Nam tenebras fugat, & fœtores consumendo purgat. Sic Christus purgat tenebras Hebræ. Purgationem peccatorum faciens.

Hebr. 1

Item

Item virtutem nutritiuam. Quia dum suo calore, terræ humiditatem resoluit: vt sua attractiua, quod radicibus est simile, de illa attrahit, & in terræ nascentium nutrimentum conuertit. Sic Christus nutritor fidelium dixit, Ego sum pastor bonus. Qui calore amoris resolutus in mortem, corpus suum nobis simile, tradidit in cibum, & sanguinem in potum. Et ideo ipse dicit, Caro mea vere est cibus &c.

Io. 6.

Item Sol habet virtutem conciliatiuam, unde virtute sua conciliat in corporibus animalium quatuor elementa. Sic Christus reconciliauit nos Deo per mortem suam, secundum illud: Reconciliati sumus Deo per mortem filij sui.

Ro. 5.

Itẽ Sol habet virtutem immutatiuam. Nam secundum quod ascendit, & descẽdit per Zodiaci signa, sic variat, & immutat tempora. Nam existens in nostro hemisphærio, diem facit; existens in alio, noctem inducit: Similiter Christus existẽs per gratiam in anima, illum naturam, & diem ibi facit: Sed recedens ab ea per culpam, tenebrosam & nocturnam dimittit.

Item Sol habet virtutem distinctiuã. Quia secundum 4. versiones distinguit 4. tempora anni. Quia existens in Ariete, ver facit; ascendens ad Cancrum æstatẽ efficit; ad Librã, autumnũ constituit sed dũ ad Scorpionem, hyemem introducit. Vnde Eccl. Oritur Sol & occidit &c. Quod (secundum Hugonem de Sancto Victore, sic exponitur. Oritur, quando scilicet per vernale æquinoctium ingrediens ad nostrum polum, consurgit. Occidit quãdo per autumnale exiens ad inferiora, descendit. Girat per meridiem, quando in hyemalibus signis commoratur. Flectit ad Aquilonem, quando in ęstiuis signis, quæ polo boreali viciniora sunt, circumferitur. Similiter Sol spiritualis Christus ortus est per incarnationem: Psalmus. Ortus est Sol, & congregati sunt. Occidit per passionem. Vnde Psalmus. Sol cognouit occasum suum. Ad locum reuertitur per ascensionem. Vnde Abacuc: Sol, & Luna. i. Christus, & triumphans ecclesia, iteterunt in tabernaculo suo, scilicet in cœlo. Flectitur ad aquilonem per suam ad iudicandum reuertionem. Iere. Ab aquilone pandetur omne malum super omnes habitatores terræ, quantum ad peccatores. In iudicio stabit Christus sicut Sol in medio cœli. Ios. Stetit Sol in medio cœli. & dicit Ste. i: quia non plus flectetur, nec prece nec precio.

Eccl. 1. Hug.

Psl. 103. Abac. 3 Ier. 1. Ios. 10.

Item Christus assimilatur luci. Quia lux est altissima in ortu, velocissima in motu, speciosissima in aspectu, & efficacissima in effectu.

Primo, dico, q̃ lux est altissima in ortu: quia causatur, & oritur de cœlo, scilicet a Sole, & stellis, quæ sunt altissima corpora situ, & dignitate. Ecclesiastici: Ego feci in cœlis, vt oriretur lumen indeficiens. Nam sicut calor est qualitas actiua consequens formam substantialem ignis. Ita lux est qualitas actiua consequens formam substantialem Solis, vel cuiuscunque alterius corporis a se lucentis, si aliquod tale est, Cuius signum est: Quia radij diuersarum stellarum habent diuersos effectus, secundum diuersas naturas corporum. Sed sicut lux oritur de substantia Solis, vel corporis a se lucentis: sic Christus filius Dei genitus est de substantia Altissimi, scilicet Dei patris. Ecclesiastici: Ego ex ore Altissimi prodi, idest de substantia patris. Nam sicut verbum sapientiæ nostræ spiritualter, siue inuisibiliter procedit ab ore, ita filius a patre. Vnde sicut lux est coæternus, & coæua Soli: quia quam cito fuit Sol, fuit lux sua, ita, quod si Sol fuisset ab æterno, fuisset etiam lux ab æterno: ita filius est coæternus patri, vt dicit Augustinus. Nec obstat, quod Genesis dicitur fuisse producta lux, postea Sol quarto die: quia (secundum Beatum Dionysium) illa lux primo die creata fuit lux Solis, sed informis, quantum ad hoc, quod iam erat substantia solis, & habebat illuminatiuã virtutem in communi: sed postmodum data est ei specialis, & determinata virtus ad particulares effectus.

Ecc. 14. Eccl. 34 Aug. li. de Tri. Gen. 1. Dio. c. 4. de di ui. no.

Secundo, filius Dei assimilatur luci: quia lux est velocissima in motu. Videmus enim, quod Sole apparente in puncto Orientis, fit illuminatio totius hemisphærij nostri, vsque ad punctum oppositum. Ex quo patet, quod lux non est corpus: quia si lux esset corpus, illuminatio esset motus localis. Nullus autem motus localis corporis alicuius potest esse

Universidad de Deusto Biblioteca

esse in instanti: quia omne quod mouetur localiter, necesse est vt prius veniat ad medium magnitudinis, quam ad extremum. Illuminatio autem fit in instanti: quia quando subiectum alicuius formæ susceptiuum, est in vltima dispositione, tunc forma introducitur in instanti: si autem subiectum esset indispositū, tunc quidem requireretur tempus, non quidem ex parte formæ introducendę, sed ex parte subiecti susceptiui: sed aer inquantum diaphanus, est in vltima dispositione ad lumen: & ideo illuminatio fit in instanti.

Item, quia illuminatio non est tātùm motus, sed terminus. Terminus autem motus localis, & cuiuscūq; motus, semper est in instanti: sicut generatio, quæ est terminus alterationis, fit in instanti. Hoc autem competit filio Dei, per quem omnia creata sunt. Creatio enim est productio instantanea. Vnde sicut a luce in instanti fit aeris illuminatio, ita a
Ioan.1. filio Dei est instanti facta rei creatæ productio. Ioan. Erat lux vera, quæ illuminat, &c. Vel per subitam incorporationem, vel receptionem luminis in aere, possumus intelligere ipsam incarnationem Verbi, quæ, quantum ad hoc, fuit in instanti: quia ipsum corpus Christi fuit in ipso suę conceptionis exordio in instanti formatum & organizatum. Nō enim erat conueniens, quod filius Dei corpus assumeret, nisi formatum. Si autem ante perfectam formationem tēpus aliquod conceptionis præcessisset, non posset tota conceptio attribui filio Dei, quæ non attributur ei, nisi ratione assumptionis, & per hoc filius Dei conceptus dicitur: quod aliter nici non posset. Et ideo ipsa distinctio membrorum, & formatio, in instanti facta
Grego. est propter infinitam virtutem agentis,
sup Io. & formantis. Vnde Grego dicit, quod angelo nunciante, & Spiritusancto superueniente, mox Verbum in vtero, mox Intra vterum Verbum caro. Localis tamen motus sanguinis ad locum generationis, qui conceptionem præcedit, non fuit in instanti: nec etiam augmentum, corpori se conformans, quod sequitur conceptionem. Quia hoc est contra rationem motus localis, & augmenti, quod etiam non fit sine motu locali. s. quod fiat in instanti. Nota igitur, quod filius Dei aliquando vocatur lux, secundum illud Ioan. Ego Ioan.8.
sum lux mundi: aliquando vero splendor: Hebr. Qui cum sit splendor gloriæ. Heb.7.
Aliquando lumen, secundum illud Ioā. Non erat ille lux, sed vt testimonium Ioan.1.
perhiberet de lumine. Lux autem proprie dicitur, prout est in Sole. lumen prout recipitur in aere: sed splendor prout resultat ex polito & terso corpore, secundum illud Machab. refulsit Sol in Macch.
clypeos aureos, & resplenduerunt mōtes ab eis. Similiter filius Dei proprie 6.
dicitur lux, prout est in patre. Thim. Lucem habitat, &c. Sed lumen prout est in 1. Thi.
carne. Isa. Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum: sed splen Isa.40.
dor appellatur, prout exiuit de Virgine. Isa. Donec egrediatur, ut splen Isa.62.
dor, iustus eius. Scriptura tamen varie, & diuersimodè his interdum vtitur nominibus.

Tertio, filius Dei assimilatur luci: quia est speciosissima in aspectu, immo etiam sine luce, nil apparet plenum. Vñ Ambro. dicit, quod lux est plenitudo omnis Ambr.
creaturæ visibilis. Cuius est maxima gratia, quod in suo conspectu omnia mundi corpora laudibus facit digna. Sic etiam filius Dei, de quo dicitur Sapien. Sap.7.
Speciosior est Sole, & super omnem stellarum dispositionem est pulchritudo, & ornamentum omnis creaturæ, non tantùm visibilis, sed etiam inuisibilis. Et ideo nota, quod secundum Dio. filius, qui & verbum Dei dicitur, habet pulchritudinem substantiuam, cau- Dio. c.
satiuam, & excessiuam. Primo filius 4. de di
Dei non habet pulchritudinem accidentalem, sed substantiuam, & essen nomin.
tialem. Nam pulchritudo eius non est ab alia re causata, vel participata. Et ideo dicimus ipsum non tantùm pulchrum: sed ex pulchritudinem. in creaturis enim differunt pulchritudo, & pulchrum. sicut causa, & causatum, & sicut participans, & participatum: quia pulchrum dicitur, quod participat pulchritudinem: pulchritudo enim creaturæ, est quędam participatio causæ omnia pulchrificantis: & ideo creatura dicitur pulchra, sed non pulchritudo. sed Deus qui est essentialiter pulcher, & nō per participationem alicuius, alterius, dicitur pulchritudo.

Secundo, habet pulchritudinē excessiuā. Dicitur enim verbum Dei pulchrū, sicut

sicut pulcherrimum, & superpulchrum (vt dicit Dion.) quia pulchritudo sua excedit in pluribus omnem pulchritudinem.

Primò, in veritate: quia non est pulchritudo eius ficta, vel artificiata, sed naturalis, & vera. Item in perpetuitate: quia nunquam destruitur, nec ipse Deus aliquādo sua pulchritudine destituitur.

Item in vniformitate, quia pulchritudo sua non augetur, nec diminuitur.

Item in totalitate, siue vniuersalitate. qa nō vno respectu pulcher, & alio turpis: neque hic pulcher, & illic nō, neque aliquibus pulcher & quibusdam nō pulcher. sed sicut ipse secundum seipsum, cū seipso semper existens vniformiter pulcher: & sicut præsens in semetipso, excedens formam, & pulchritudinem omnis pulchri.

Tertio pulchritudo sua est pulchritudo causatiua omnis pulchritudinis tripliciter.

Primo, efficienter: quia s. pulchrificat omnia existentia ēm ipsorum propriam proportionem: & causat vniuersalem armoniam, & claritatem, iuxta significatio nem solaris luminis cum fulgore emittit, & vniuersitatem rerum pulchrificās distributione sui fontani radii. Vñ istud pulchrum est, sicut principium effectiuū omnis pulchritudinis.

Secundo, exemplariter. Omnis enim pulchritudo, & omne pulchrum vniformiter, & causaliter præexistit in simplici & supernaturali natura omniū pulchrorum, & ipsa est causa exemplaris omniū in Verbo, quia secundum ipsum omnia
Boe. de denominantur. propter quod Boe. Mun
cons. 3. dum mente gerens similique potentia formans pulchrum pulcherrimus ipse.

Item tertiò. Quia. s. finis est omnium pulchrorū: omnia enim sunt, causa pulchri, & propter hoc pulchrum, idē est qd bonum: quia omnia desiderant pulchrū & bonum.

Quarto, Christus assimilat luci ex eo, quod lux est efficacissima in effectu. Vn-
Dio. de de Dion. dicit, quod lux omnibus corpo
di. no. ribus cognitionem conferit, & vitam, & motum. Et quicquid in istis inferioribus causatur, mediante luce producitur. Et hoc etiam dicit Auicenna. Ex quo etiam concluditur, & arguitur, quod lux non habet in aere tantum esse intentionale, sed etiam reale, ex eo, q̄ intentiones nō causant transmutationes naturales. Nec obstat, quod nimia albedo, vt in niue, oculum transmutat: & ita videtur, quod intentio si fortis sit possit transmutari realiter. Dicendum, quod albedo quantumcunque magna, non habet oculum realiter transmutare, ratione qua color, vel ratione, qua intentionem suam multiplicat in medio, sed ea ratione, qua aerem facit lucidiorem, siue lucem adauget, propter quod reddit visu obiectum improportionatū ratione nimiæ claritatis, & aer sic fortiter illuminatus oculum contingit realiter, & ita ipsum tranmutare potest ratione excellentis lucidi, & non ratione intentionis coloratæ. Possumus ergo effectus lucis filio Dei adaptare: cuius existere in carne humana non fuit intentionale, & fantasticū, vel imaginarium, sed verum, & reale, sicut & lucis esse est reale in aere. Fuit enim verus Deus, & verus homo. Et ideo ipse est similis luci.

Primo, quia lux est rerum generatiua, quod quidem habet lux inquantum instrumentaliter agit in virtute corporum cœlestium ad producendas formas substantiales.

Ita etiam similiter per ipsum Verbū, i. per filiū Dei, omnia producta sunt. secundum illud Iohan. Omnia per ipsum Io.1.
facta sunt. i. creata; & sine ipso factum est nihil. Sed intelligendum per ipsum non sicut per instrumentum. Vnde in hoc non est simile de Luce, sed intelligēdum est omnia esse facta per Verbū, sicut artificiata dicuntur esse facta per artificem. i. per rationem artis præconcepta. Nunquam enim aliquis faceret aliquid, nisi præexisteret actualis præconceptio suæ sapientiæ, quæ est forma & ratio rei factæ: sicut forma arcæ in mente artificis præconcepta est ratio arcæ facēdæ. Et similiter Deus pater nihil operatur, nisi per conceptum sui intellectus, qui est sapientia ab æterno concepta, s. Dei Verbum, & Dei filius: & ideo impossibile est, quod aliquid faciat, nisi per filiū. Et ideo Augustinus dicit, quod Ver- August.
bum est ars plena rationum viuentium. Dicit etiam patrem per filium omnia fecisse, inquantum filius ab ipso patre habet, quod sit causa omnium factorum: & ideo non sequitur, quod sit, vt instrumentum, vel minister patris: quia eandē numero, & æqualem virtutem, qui pa-
ter

ter habet;& filius ab ipso habet per quã operatur.

Secundo, quia lux est sui luminis omnibus comunicatiua Ita Christus quantum in se est, lumen gratiæ, vel misericordiæ suæ communicat vniuersis. Ioã. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Chrys. dici, q̃ illuminat quantum de se est omnem hominem, quia ex parte sua nulli deest, immo vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Vnde si quis non illuminatur non est ex parte Dei, sed ex parte hominis auertentis se à lumine illuminante. Sicut etiam homo non illuminatur a Sole, vel quando in domo tenebrosa se includit, vel quando oculos claudit, vel quando obstaculum interponit. Sic etiam spiritualiter non illuminatur à Christo, vel qui in tenebris ignorãtiæ voluntariẽ se claudit. Iob. Ipsi fuerunt rebelles lumini, vel qui oculos animæ, intellectum scilicet & voluntatem Deo non aperit. Danie. Declinauerunt oculos suos, vt non viderent cœlum, neque recordatentur iudiciorum iustorum. Vel qui peccati mortalis obstaculum interponit: Psalmus. Supercecidit ignis, & non viderunt Solem.

Ioã. 1. Chrys. sup Io. 1. Thi. Iob. 24. Dan. 13 Psa. 57.

Tertio, quia lux est errantium, siue deuiantium directiua. & Christus est dux & director, quem sequentes errare non possunt. Ioan. Ego sum lux mundi: qui sequitur me, nõ ambulat in tenebris, scilicet deuii, vel erroris. Non enim sequẽs Christum ambulat in tenebris ignorantiæ, quia ipse est veritas: neque in tenebris culpæ, quia ipse est via: neque in tenebris damnationis æternæ, quia ipse est vita. Ioã. 8.

Quarto, quia, lux est ocultorum manifestatiua. Hoc autem Christus faciet in vltimo iudicio, quando illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. 1. Cor. 4.

Itẽ Christus similis fuit mõti Olympo, qui est mons Macedoniæ ita excelsus, vt nubes sub eo esse dicantur. Tantæ enim altitudinis est, quod omnes aeris turbines, & impressiones excedit: quem philosophi ascendentes, vt cursus stellarum inspicerent ibi viuere non poterant, nisi spongias plenas aqua portarent, vt hic, per aquæ attractionem aerem grossiorem haurirent, vt dicitur in historia. Hæc autem omnia Christo competunt, qui omnes nubes, idest sanctos excellit altitudine vitæ, omnes turbines passionum, vel tribulationum altitudine patientiæ, omnes philosophos altitudine sapientiæ: nec altitudinem suæ diuinitatis philosophi contingere potuerunt, nisi cum spongiis, idest creaturis plenis aqua ipsius cœlestis sapientiæ, Omnes enim creaturæ (vt prius dictum est) diuinam sapientiam repræsentãt. Dominus enim illam effudit super omnia opera sua. Et ipsi philosophi non cognouerunt Deum nisi ex creaturis. Ro. Inuisibilia Dei a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius, & diuinitas. Eccl 1. Ro. 1.

Quomodo Christiani, Iudæi, Sarracenique in Religionem a se inuicem dissentiant, exemplis planetarum quibusdã aperitur: lexq; Mahometica aliquantisper commendatur.

Cap. XCII.

Christiani Iudæi, & Sarraceni differunt ad modum planetarum. Nam planetæ aliqui sunt boni, qui nulli nocent, sed tam suos quorum natiuitati dominantur, quam non suos adiuuare dicuntur. Tales ergo dicuntur Christiani, quibus Apost. dicit: Nemini dantes vllam offensionem. Vnde tam suis, quam non suis benefacere iubenẽ. Luc. Diligite inimicos vestros: benefacite his, qui oderunt vos. Quidam vero planetæ sunt mali, vt Mars, & Saturnus, qui non suis obsunt, suis, tamen prosunt. Tales hodie Iudæi qui licet suis non fenerentur, tamen fenerantur non suis, vt Christianis, & aliis nationibus. Item dicunt se secundum legem suam ad diligendum amicos teneri, & ad odiendum inimicos. Vnde ad illud præceptum: Diliges amicum, vel proximum tuum: addiderunt in suis traditionibus, Et odio habebis inimicum. quam additionem correxit dominus Matth. Quidam planetæ vero mediocres sunt, vt Sol, Luna, Mercurius. Nam suis bona, ingerunt: non suis modo bona, modo mala. Tales autem videntur esse Sarraceni, 2. Cor. 6. Luc. 6. Mat. 5.

raceni: quia non solum inter se sunt misericordes, sed etiam interdum Christianis misericordiam impendunt, licet eos tamen frequenter impugnent. In hoc tamen sunt minus mali Sarraceni, quam Iudei: quia Christum reuerentur, quem Iudæi blasphemant. Cõfitentur enim Sarraceni Christum ex Maria virgine sine viri semine natum. Hoc est certum: & ego qui inter eos fui frequenter hoc audiui ab eis & a suis Sacharii, qui religiosi sunt cicti, apud eos, & Muscheiis, idest, qui eorum escas officiant. Vnde in libro qui dicitur Alcoran, idest lex, quam condidit Machomet, proponitur quæstio vna sic. Quæ fœmina de masculo tantum, & quis masculus de fœmina tantum. Et respondet: Eua ex Adam, Christus ex Maria Virgine.

Item quærit: Quæ sunt tri, quæ sine seminis commixtione edita fuerunt? Respondet. Adam, aries Abrahę, & Christus

Item confitentur Sarraceni Beatam Mariam fuisse per Angelos commendatam, & de Christo nasciturò fuisse edoctam, & certificatam. Et in eodem libro primo sic dicitur: Angeli Mariam alloquentes inquiunt: O Maria omnibus viris, & mulieribus splendidior, mundior atque lætior: ioli Deo perseuerantes studens, ipsum cum humilibus genibus Deo se flectentibus adorans, & nequaquam in terrenas sordes proijcientibus, & curam agentibus, quis Mariæ custos efficeretur? Hęc arcana secretissima committo Angelis dicentibus. O Maria, cui summi nuncij gaudium cum Verbo Dei, cuius nomen est Iesus Christus filius Mariæ, qui est facies omnium gentium in hoc seculo, & futuro, senes & infantulos cunabula seruantes conueniens, præses sapiens; vir optimus ab vniuersitatis creaturæ, mittitur? Respondet illa: O Deus, cum virum non tetigerim, quomodo concipiam? Respondent angeli: Deo nihil occurrit impossibile, omnia prout vult operanti. Cuius mandatum: omne suum placere perficit, ipseque filium suum cum diuina virtute venientem, librum legiferum, omnisque magisterii peritia, & testimonium ac euangelium mandatumque filiis Israel, edocebit. Ille namque formis volatilium luteis, ac compositis insufflans, volare faciet. Cæcos, & mutos curabit, morpheaticos, & leprosos mundabit, mortuos creatore cooperante uiuificabit: quicquid conjectuis, quidue disputatione cepitatum sit, propalabit, finaliter cuncta, quæ in Deum credentibus mirabilia censentur.

Item confitetur eadem lex Sarracenorum Christum fuisse summum omniũ prophetarum apud Deum. Vnde in eodem libro Mahumet introducit Deum loquentem & dicentem: Omnium prophetarum alio super alium per me sublimato, & eorum quibusdam cum Deo locutis; Christo Mariæ filio, animam nostram proprie conferentes, vim, atque virtutem præcæteris præbuimus.

Item confitentur Christum esse Verbum, & virtutem Dei: & ideo ibidem dicitur, quòd quando Deus iudicabit mũdum, clamabunt homines ad eum, & dicent: Iesu Christe spiritus, & Verbũ Dei, & virtus Dei, moueat te pietas tua, intercede pro nobis. Et tunc dicet eis: Esuriui &c sicut est in Euangelio per omnia.

Item commendat idem liber legem, & Euangelium Christi, & dicit tres leges esse a Deo, in quibus rectæ viæ traduntur, scilicet legem Moysi, & Euangelium, & suum Alcoranum. Et ideo dicitur in primo libro Deus pius, & misericors viuus, & altissimus, qui prius testamentum, deinde Euangelium rectam viam hominibus tradidit: postremum librum veracissimum Alcoram desuper præbuit.

Item in eodem introducit Deum sibi loquentem, & dicentem sibi præcepta legum, & mores, sicut Noe, & Abrahe, & Moysi, & Christo tradidimus.

Item confitetur eadem lex, quòd in resurrectione generali omnes perfecti in forma Christi resurgent. Vnde dicit perfecti omnes in statu Adæ, & forma Christi resurgent; nunquam incrementum, aut decrementum patientes.

Item eadem lex vsurarios detestatur. Vnde ibidem dicitur. Boni viri, Deum timete, & fœnerari præteremittite. De fœnore enim homines viuentes non, nisi quasi demoniaci resurgent.

Hæc omnia

Universidad de Deusto Biblioteca

nla magnifica de Chtisto, Euangelio, & Virgine scripta sunt in Alcorã. i. in lege Sarracenorum, quam eis Machometh dedit. Quæ licet multa falsa contineat, & immunda, tamen etiam multa testimonia perhibet nostræ fidei veritati, vt supra patuit. Quæ oia introduxi ad exaggerandum infuelitatem Iudæorum, Christum blasphemantium, cum tamen scripturæ eorum testimonia perhibuerunt
Io.5. Christo, sicut dixit eis: Scrutamini scripturas, quia illę testimonium perhibent de me. & tamen cæci negant quem Sarraceni ignorantes scripturas, venerãtur, & adorant.

Dei Zelus quid sit, & qualis esse debeat, ex tribus aeris regionibus, eorumq; naturis similitudinibus exprimitur. Cap. XCIII.

ZElus Dei assimilatur aeri, qui habet tres regiones, quarum suprema, q̃ igni coniuncta est, rara est, & vehementer calida propter vicinitatem ignis, & propter radios stellarum, & lumen, quæ sibi sunt viciniora. & illa pars est locus inflammationis per se, & dicitur regio æstus. Huic similes sunt, qui magno zeli
Psal. 68 ardore feruescunt. Psalmus: Zelus domus tuę comedit me. Glosa: Zelus, est bonus feruor animi, quo mens pro defensione accenditur, eo, quod quælibet prauа, q̃ videt, corrigere satagit; si nequit, tolerat, & gemit. Iste zelus causatur in Sanctis ex inflammatione ignis Spiritussancti, vel charitatis diuinæ; & ex radijs stellarum i. exemplis Sanctorum patrum, sicut Phinees, Heliæ, & aliorum q multum zelauerunt pro Deo, & lege eius.
Mach. Macha. Phinees, pater noster zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotij æterni. Helias dixit: Zelo zelatus sum
li 2. 3. Re. 19. pro Domino.

Secunda regio aeris, siue media zona, est locus frigoris, quia illa non habet calore ex vicino igne, sicut regio superior; nec ex reflexione radiorum, sicut regio inferior, eo, q̃ radii non reflectuntur ad transparens siue peruium, aut ad multũ diaphanum, sed tantum ad solidum planum; & plus, si fuerit tersum, vt est aquæ superficies, vel speculi, vel alio modo politum, vel planũ. Huic aeri similes sunt qui sunt totaliter frigiditata, vt nec zelo Dei tangãtur: quia nec igne diuini amoris incenduntur, nec radiis i. exemplis Sanctorum tanguntur: & ideo aufert ab eis diabolus zelum bonum. Tales sunt prælati mali, qui de gregis sui dissipatione non curant Isa. Auferetur zelus Ef- Isa. 11.
raim. Efraim interpretatur augmentũ, vel fertilitas; & signat prælatos, qui cogitant de temporalium augmentatione, & nihil de animarum perditione.

Tertia regio aeris est tepida, vel temperata, suscipiens aliquod de superiori, & aliquod ab inferiori: est tamen intemperate calida fm quod vincitur ab inferioribus quibusdam temporibus; & intemperate frigida fm q̃ vincitur a superioribus quibusdam temporibus alijs. Huic similes sunt qui zelum Dei habent vel inordinatum. Nam aliquando vincũtur ab interioribus passionibus, ira, vel odio: & tunc nimis inscandescunt, quãdoque vero superiorum, vel potentiorũ timore perterriti, omnino a zelo tepescunt, & frigescunt: Tales habet zelum, sed non fm scientiam. i. discretionem. Patet ergo, q̃ zelus frigidus cum sit, nul- Ro. 10.
lus est damnabilis; tepidus reprehensibilis; feruidus, & charitatiuus, laudabilis, q
1. Mac. meretur cœleste præmium. Machabe. Helias dum zelat zelum legis, receptus 2.
est in cœlum. Ad quod nos perducat Christus, qui est benedictus. Amen.

Explicit Liber Primus.

PROLOGVS LIBRI SECVNDI,
In quo de metallis, atque lapidibus variis, varia dicenda proponuntur.

HABET argentum venarũ suarum principia, & auro locus est in quo cõflatur. ferrum de terra tollitur, & lapis calore solutus in ęs cõuertũtur Iob.
Iob.27. Diuinæ prudentiæ largitas, a qua quæcunque creata sunt, connexionis mirabilis ordine gubernãtur, rouali creaturæ. i. homini sic corpora inferiora subiecit, vt ei in subsidium adessent in firmitatis; & documentum insup porrigerent veritatis, & in exemplum illi fierent etiam bonitatis. Nam ex vsu vario sensibilium corporum humani corporis labilitati succurritur. quod ex eisdem ex quibus constat corporibus, enutritur, ex eorundẽ quoque corporum speciebus informantur sensus, & rõ eruditur, vt sic humana conditio à sensu sumat initium, & non per se res sensibiles, i. per suas substantias, & essentias, sed tantum per suas species animæ illabuntur. ex quibus humana ratio dum hinc inde inuestigando discurrit, rationes format quãplurimas, ex quibus intelligibiles elicit varietates, non solùm de rebus infimis, sed etiam de supremis. Sic enim inuisibi-
Rom. 1. lia Dei à creatura mundi per ea, quę facta sunt, intellecta conspiciũtur. Quia vero opus naturæ, est opus intelligentiæ, ex eo, quod corporalia mediantibus angelis à Deo gubernantur, etiam ex ipsis corporibus humana dirigitur ratio, ex moribus eorum & ordine exempla sumens, & regulas suarum actionum non tantum artificialium in quibus ars imitatur naturam, sed ẽt moralium operum directiua. Et quoniam inter cætera talia potissime mineralia corpora, vt sunt ferrum, vel argentum, vel aurum, & alia quæcunq; metalla, & cum eis etiam lapides humanæ necessitati deseruiunt, scriptura sacra diuinitus inspirata, in qua (testante Apo.) Quæcunque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, de eis fre- Ro. 15.
quentius legitur, vtinon tantum ad commodum corporis illa concessa putemus, sed etiam ad morum exemplum inspicere studeamus. Quapropter Iob diuersas metallorum originem in verbis præmissis declarat, siue describit. Ex quibus beatus Gregor perutiles moralita- Gre. li.
tes assumit. Ait enim beatus Iob: Habet mor.
argentum venarum suarum &c. In quibus verbis pensandum est, quod nequa Iob.27.
quã. tã sanctissim' vir, aut de minera argenti, aut d̃ loco cõflationis auri, aut de ferri origine, aut de solutione lapidis, & de æris formatione, tam seriose tractasset si talia ad nostram doctrinam proficere Gre. li.
non nouisset. Et ideo beatus Gregorius dicit, per argentum significari prædicatorum doctrinam, cuius venarum principium est sacræ scripturæ pagina. Nam qui ad veræ prædicationis verba se præparant, necesse est, vt initiam a sacræ scripturæ pagina sumant. In auro uero significatur Martyrum patientia, cuius conflationis. i probationis locus, catholica est ecclesia: quia non nisi in catholica ecclesia veri martyres sunt, ex eo, quod sine fide, spe, & charitate, quibus membra iunguntur ecclesiæ, non habet passio meritum, sicut in hæreticis 1. Cor.
pater. Vnde Apo. dicit: Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem 13.
autem non habeam, nihil mihi prodest. In ferro autem accipitur bonum operandi potentia, seu fortitudo Sanctorum, quod ferrum de terra tollitur, quia fortiores viri à terrena, quam prius tenuerant, actione separantur, & pugnatores ipsius ecclesiæ ac pugiles deputantur. In lapide vero significatur interior cordis duritia: & in ære, charitatis constantia. Vt de tunc lapis calore soluitur, quando cor durum, & à diuini amoris igne frigidum, feruore spiritus

tangitur,& ad amorem mollis, & tunc ãs conuertitur, quando charitate solidatum ad bona opera roboratur: vt sicut prius durus fuerat in amore seculi, ita se postmodum fortem exhibeat in amorem Dei. Et, quia de alijs huiusmodi talibus metallis, seu lapidibus, de quibus in scriptura legitur, frequenter, & in pluribus locis est idem æstimãdum, videlicet q̃ ad nostram conferant disciplinam. Est nostræ intentionis propositum post exempla simpliciu corporum, q̃ iam sunt in primo libro adducta, in hoc secundo libro de metallis atque lapidibus, tam preciosis, quam cõmunibus, & de alijs mineralibus exempla introducere varia, & moribus adaptare, eundẽ seruãdo ordinem, quem scilicet in principio tenuimus, tã in capitulorum materijs, quam in exemplis.

Lapidum proprietates octo, quibus electi Dei suis perfectionibus charitate plenis assimilantur. Cap. I.

AMatores Dei assimilantur lapidibus propter octo.

Primo quidem, quia lapides sunt naturaliter frigidi, & sicci, ec, quod ex partibus terræ solidis, & compactis lapidis substantia generatur. Verum est tamen (vt dicit Aristo.) ex sola terra non fit lapis, quia vincens in ea siccitas non permittit, vt in lapide coagulari possit. Sed ex commixtione terræ, & aquę mutũ quod inter terram, & petram est medij, quod dum per partium suarum fortiter coagulationem constringitur, in lapide mutatur. Vnde tali transmutationi lutũ vnctuosum est aptius. Habet ergo lapis ex terra siccitatem, & ex aqua simul, & terra frigiditatem. Vnde est naturaliter, sicut dictũ est, frigidus, & siccus. Et ista e petunt spiritualiter amicis Dei quos charitas facit frigidos ab insatiabili auaritia. Charitas enim non quærit, quę sua sunt sicut dr, Corin. item facit eos siccos à fluxu concupiscentiæ: quia virtus diuini amoris restringit lubricu carnis, sicut patet in Magdalena. Et tales sunt lapides sancti, qui sunt affectione carnis, & mundi. Zach. Lapides sancti eleuantur super terram eius.

Arist. 4. Methe.

1. Cor. 13.

Zach. 9

Secundo, lapide sunt substantialiter compacti. Quia sancti sunt in seipsis coagulati vinculo, siue coagulo dilectionis, & gratiæ. Vnde charitas dicitur esse vinculum perfectionis.

Tertio, quoque lapides sunt mirabiliter duri: & amici Dei sunt duri per soliditatem patientiæ, quia charitas patiens est. Vñ sicut lapis a sua duritia ex aquæ infusione non soluitur: Sic amicus Dei ex tribulationis concussione a sua patientia non mouetur. Iob. Cor eius indurabitur quasi lapis.

Iob. 41.

Item sancti sibiipsis duri sunt per austeritatem pœnitentiæ. Itẽ q̃que duri sunt alijs per correctionem, & seueritatem iustitiæ, qua tanquam virga ferrea alios regunt. Deute. Cuius lapides ferrum sunt.

Deut. 8

Quarto, quia lapides sunt grauiter poderosi. Sic amici Dei sunt graues, & poderosi per grauitatem morum, & deliberationem prudentiæ, siue in factis, siue in dictis, secundum illud Eccl. Verba sapientũ statera poderabunt. & talia opera, vel verba sunt magis grata bonis. Ps. Placuerũt seruis tuis lapides eius.

Eccles. 21.

Ps. 101.

Quinto, quia lapides sunt virtualiter ignei: quamvis enim lapis ex se sit frigidus, ignem tamen emittit si fortiter fit percussus. Nam ex forti, & violenta aeris collisione in superficie ferri, & lapidis, subito aer allisus ignitur, & scintillando de lapide egreditur. Sic & amatores Dei quãquam sint frigidi ab estu amoris mundani, cũ tñ ab ipso mundo fortiter allidunt, tuc diuino amore fortiter igniunt. Vñ peipuè in tribulationibus, & persecutionib' positi ignis, scintillis, vel operũ emicãt, vel verborum: & alium opera sunt sacrificia Deo acceptа. Macha. De ignis lapidibus igne cõcepto sacrificium obtulerunt.

2. Mac. 10.

Sexto, quia lapides sunt inimi loci petitiui. Quia amici Dei inima petunt per humilitatem. Luc. Recumbe in nouissimo loco. Co. in. Ministratio mortis deformata in lapidibus fuit in gloria. Hac ministratio lapidum, est humilium abiectio, cuius est ministrare obsequia, mortificare vitia, deformare eorũ corpora, qa humiles nec corpora eorũ ornãt, nec colunt. Vñ apparet in corpore despectis: & ideo significantur per lapides impolitos. Ios. Edificant altare ex lapidibus integris, & de ecclesiæ de lapidibus impolitis. i. de hominibus despectis, & inculti. Item eius est glorificare Prouer. Humilem spiritu suscipiet gloria.

Lu. 14.

1. Cor. 3.

Ios. 13.

Proue. 29.

Septimo,

Septimo, qa lapides sũt terræ cõpressi ut: qa scilicet amici Dei terrã corpis sui cõprimũt, & domãt p laborẽ pniæ, & abstinetiæ, in illud Cor. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Eccl. Lapides grãdes desup irruẽtes. Sunt enim amatores Dei lapides grandes quo ad spm, desup irruentes per corpis dñium, quia spiritus in eis carnem sibi subiugat potenter, & violenter.

1. Cor. 9.

Eccles. 14.

Octauo, qa lapides sunt diuersarum partiũ terræ ne dilabantur vnitiui. Vñ Ambr. dicit, q̃ lapides sunt ossa terræ, ea hoc in terra ꝓbant facere, quod faciũt ossa in corpe. Sic & amici Dei, dum homes terrenos adinuice discordes ad cõcordiã & pacẽ reducũt, quasi qdã lapides medij diuersas ptes terræ adinuicẽ coiugũt. Immo et sicut in muro mediãte calce lapides connectunt. ita etiã amatores Dei mediãte charitate inuicẽ coiũgunt. Mach. Ionathas dixit facientibus, Extruite muros i monte Sy, & i eis cuiusdẽ lapidib' quadratis. Isti lapides quadrati sunt amici Dei, q Deũ quadrupliciter diligũt, scilicet ex toto corde, ex tota aia, & ex tota mẽte, & ex oib' viribus. Luc. Et est intelligẽdũ ex toto corde. i. ex tota intentione, vt scilicet tota nra intentio ferat in Deũ. ex tota mẽte, i. intellectu, scilicet vt intellect' ei totaliter subdat: ex tota aia i. volũtate, scilicet vt appetitus sm ipsam regulet: ex oibus viribus, scilicet q̃ oes actus nr̃i interior ei obediat, & pp ipsum fiat.

Ambr.

1. Mac. 10.

Lu. 10.

Animæ rationalis perfectiones, quæ & quales eẽ debeãt ex vitri septẽ proprietatibus nonaginta similitudinibus declaratur. Cap. II.

ANima dẽt assimilari vitro. Primò, qa vitrũ est summe pspicuum. Nam in alijs vasis metallicis qcq̃d intus ponit, visui occultatur. In vitro aũt qlibet liquor positus, qualis est intus talis exterius oculis repræsentat, vt dicit Isido. Hæc perspicuitas sit in aia pœnitentis qñ quicquid est latus in conscientia extrap confessione proditur iudicio sacerdotis. Math. Vade, & ostende te sacerdoti. Prouer. Splẽdet in vitro color eius, scilicet vini, & similiter cuuslibet alterius liquoris immissi.

Is. li. 7.

Mat. 8.

Proue. 22.

Secũdo, quia vitrũ est totaliter luminpuium. Nam massa vitrea, q̃ nunc fit ex cineribus arborũ, & herbarũ p fortissimũ ignis cõflagrationẽ, ex quibus cineribus fit vitrũ, sicut cũ nũc vitrum q̃ admiscet. cũ in fornace fuerit liquefacta, & perfectè depurata, c trahit substãtię puritatem, & pspicuitatẽ, ꝓpter quã totaliter à lumine penetrat. Similiter aia per munditiã puritatis, & perspicuitatẽ simplicitatis, efficit lucis diuinæ gratiæ plenissime susceptiua. Apoc. Plateæ ciuitatis aurum mundum, & tanquam vitrum perlucidum.

Apo. 25

Tertio, quia vitrum est imaginum, & vmbrarum repræsentatiuu. nulla enim alia materia est sic specularis, vt ista. Vnde de vitro ꝓpiue conficiunt speculaia. Hæc aũt repræsentatio aiæ conuenit tripliciter. vno mõdo sm naturã: qa scilicet inter oes naturas, siue formas materiæ vnitas, magis repræsentat ipsa aia in se imaginẽ trinitatis licet hæc repręsentatio sit sm partẽ intellectualẽ, qui non est actus materiæ alicuius in quantum hmõi. Vñ Dr. Gen. Faciamus hominem ad imaginẽ, & similitudinẽ nostram. Sed adhuc aia sm naturã est repræsentatiua alicui' vmbrę, qa (vt dicũt philosophi) creata est in vmbra intelligentiæ) Allo mo copetit hæc repræsentatio aiæ sm notitiã, quia aia cognoscit res exteriores, non quidẽ q̃ ipsę res sint in aia: sed per ipsarum reru imagines, siue similitudines quas ipsa aia recipit ab eis primo quidẽ in sensu, postea in intellectu per abstractionem intellectus agentis à tanta similibus. Vnde philosophus dicit, q̃ lapis nõ est i intellectu, sed eius species. Vnde quasi ad modum speculi vitrei est imaginum, siue sperum suo mo receptiua licet aliter sit & aliter in intellectu: & p cõsequẽs est ipsarum reru representatiua, & cognoscitiua est eti m repręsentatiua vmbrarum idest naturarum spiritualium quas non nisi per naturas sensibiles, & fantasmata capit quodammodo inumbratas.

Gen. 2.

Ari. 3. đ anima.

Tertio hæc repræsentatio imaginum competit animæ secundum gratiam. Quia scilicet anima per memoriam deber sibi sępe repręsentare imaginem idest exempla virtutum, & vmbras vitiorum, & proprionum defectuum ad deserendum, siue alienorum ad comparendum, vel corrigendum, vel vitandum.

Quarto, quia vitrum est summe ductile,

ductile, sicut liquidum. Tantã enim recipit ductibilitatem, ꝙ facile ad flatum artificis in formas varias, & figuras contrarias subito transformatur. Aliquãdo etiã corio tegitur, aliquando argenti more sculpitur, sicut Isido. dicit. Sic anima debet fieri ductibilis per obedientiam, vt per flatum.i. ad instinctũ; vel per mãdatum Dei, vel superioris sui moueatur, & transmutetur, & velocitet obsequatur. etsi diuersa, & varia iniungantur, & alterius voluntate potius, q̃ propria, tanquàm corio circunducatur, & argẽti more quãlibet sculpturã sibi impressam.i. quodlibet iuxta normam sui traditam iussum suscipiat, & firmiter teneat.

Quinto, quia vitrum summe frangibile est, eũ est frigidum. Sic anima per peccatũ calore charitatis extincto frigescit, & a quibuslibet tentationibus faciliter frangitur.

Sexto, quia vitrum non est reparabile, nisi fuerit iterũ liquefactũ, q̃uis antiquitus dicatur aliquem sciuisse vitrũ fractũ reparare per malleationem. Vnde sialã tali de vitro factã Tyberio Cęsari ipse artifex in terrã proiecit, quã non ruptã, sed malleo plicatã emendauit, quẽ Cęsar decollari fecit: Considerãs ꝙ si tale sic reparabile fabricei, aurũ pro luto haberetur & ita preciũ aliorũ metallorũ omnino perderet: & hoc est cõe dictũ. Quidam tũ Alchimistæ dicunt, ꝙ potest et hodie fieri vitrũ malleabile, & flexibile si cũ puluere basilisci aspergat sup ipsũ, q̃ liquescat in fornace: quod vtrũ verũ sit, ignoro. Sed ẽm primum dictũ, quod est magis commune, dicimus, ꝙ sicut hodie vitrum fractum non est reparabile, nisi iterum liquescat: ita anima per peccatum fracta non est reparabilis ad gratiam, nisi liquescat per pœnitentiam.

Septimo, quia vitrum est omnium colorum susceptiuum. Omni enim colore tingitur, vt iacinctino, vel smaragdino & omnes lapides imitatur, scilicet in colore, licet non in valore. Et ideo dicit Auicenna, quod vitrum est inter lapides sicut stultus inter homines. Declinat enim ad omnem tincturam. Sic anima ad omnem fortunam, vel statum quem Deus vult dare, debet se humiliter inclinare, & Sanctorum colores.i. virtutes imitari, nec curare si hoc ad stultitiam reputatur: quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus deridetur enim iusti simplicitas ab hominibus, sed non deridetur a Deo. Aui.

Quæ & quot vitia ex auaritia oriantur per uarias lapidis onychini similitudines aperte monstratur. Cap. III.

AVaritia assimilatur. Primo pro aspectum. Nam onycinus Indicus habet aspectum, & similitudinem vnguis. Et ideo vocatur onyx, siue onycinus: quia Græci vnguem onycẽ dicunt, sicut dicit Isido. Habet enim colorem permixtum ad similitudinem humani vnguis. In hoc ergo ꝙ onycinus habet similitudinẽ vnguis, designatur auarorum rapacitas, quia aues vngue prædam rapiunt; & ideo, quæ sunt rapaces habẽt nigros vngues. Sed onycinus Arabicus est nigri coloris cum candidis zonis: quod competit diuitum auaritiæ: quia diuites auari, licet tingantur exterius zonis albis, idest honoribus, & prosperitatibus mundi; interius tamen habent nigredinẽ, & deformitatem peccati: propter quod dominus dixit eis, Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram in hoc mundo. Onycino. Isi. lib. eth. Luc. 6.

Secundo propter effectum. Nã secundum Dioscori. Onycini zona collo vel manu portata, tristitiam excitat, timores multiplicat, animos commouet ad lites, & rixas. Sic etiam prosperitas mũdi quã appetunt auari, si in collo gestetur, hoc est ad pectus pendens, siue manu idest siue habeatur in effectu cordis, quia cor infra pectus concluditur, siue in effectu operis, quod est gestare manu; vtroque modo excitat tristitiam. Et ideo Gen. dicitur, ꝙ lapis onycinus inuenitur in terra Euilath, quod interpretatur dolens. Nam mundi substantia no habita, sicut in cupidis, generat tristitiam, si acquiri non possit, scilicet iræ, quia ipse non assequitur. Ita & tristitiam inuidiæ, qua tristatur tamen si aliquis assequatur. Si autem actu habeatur, vt est in diuitibus auaris, adhuc excitat tristitiam iræ si perdatur, vel minuatur; & inuidiæ, si ab alio superetur, vel patificetur. In vtrisque multiplicat timores, quia cupidi timẽt ne eis lucrum impediatur. Auari timent, ne eis id, quod habent auferatur. Item animos commouet ad lites. Quia cupidus litigat, vt accipiat; auarus autem, vt teneat. Vnde auaritia, siue cupiditas Dios. Gen. 13.

cupiditas mater est litium, & causarum & quæstionum. Item rixæ, & bella ex cupiditate, & auaritia, vt plurimum oriuntur: propter hoc Sene. dicit, quod quietissime viuerent homines si hæc duo pronomina, scilicet Meum, & Tuum, de medio tolleretur. Meum enim, & Tuum omnes quęstiones, & lites generant auarorum. Sen.

Tertio, propter remedium. Nam onycinus in præsentia Sardij nocere non potest. Nam Sardius qui mentem acuit cum flammei, siue rubei est coloris, designat amorem Christi, qui mẽtem acuit ad ęterna consideranda, & etiam inflammat ad ea desideranda, & ideo facit vilescere omnia temporalia. Nam (sicut Greg. dicit) vilescunt temporalia, cum desiderantur æterna. Quod ergo onicynus non nocet in præsentia Sardij, est, quia illum auaritia non inficit, in quo est amor Dei, quia vbi est amor Dei, non habet locum amor mundi: & econuerso, Io. Siquis diligit mundum: non est charitas Dei in eo. Greg. 1 hom. 1. Io. 2.

Diuersorum marmorum proprietates describuntur, ex quibus bonorum virorum perfectiones prudentiæq; partes, pluribus similitudinibus patefiunt. Cap. III.

BOni viri assimilantur marmoribus, quia marmor alijs lapidibus est solidius, compactius, villius, & pulchrius. Boni enim viri sunt solidi per patientiam, siue fortitudinem; benè compacti per temperantiam, pulchri per prudentiam, & vtiles per iustitiam. Vnde ipsi sunt columnæ marmoreæ.i. virtuosæ personæ, quibus tentoria per curiam regis.i. ecclesiæ Christi, fulciuntur. Assimilantur ergo primo boni, & virtuosi viri marmoribus ratione soliditatis. Marmor enim solidum est: nam propter sui soliditatem difficile rumpitur. Similiter boni viri sunt solidi.i. fortes, & constantes, ita, vt aduersitatibus non cedant; & sculpturas, idest impressiones violentas, & iniuriosas, quæ sunt, odiũ, ira, tristitia, & huiusmodi non faciliter suscipiunt. Notandum est de soliditate marmoris, quod mirabilissimum accidit: quod marmorei lapides, nec chalybe, nec ferro, vel sera, vel maleo per violetiam edomantur, sed per laminam plumbeam asseribus mollibus interseritam. Plumbo enim, & non ferro lapides marmorei diuiduntur, & secantur inter assereres, & æquantur. Similiter fortitudo quorundam nec chalybe fortis inuasionis, nec ferro duræ percussionis, nec serra dentata dentibus detractionis, nec malleo violentæ percussionis, nec violentia cuiuscunque tribulationis frangitur, nec vincitur. Et tamen plũbum.i vita voluptuosa, quæ in aquis concupiscentiæ immergitur, secũdum illud Exo. Summersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus, inter assieres mollissimos carnis, omnem duritiã marmoris frangit, idest omnem mentis fortitudinem eneruat, & destruit. Vnde probissimi viri, & fortissimi bellatores, qui nunquã vinci potuerũt belli asperitate victi, tamen & debilitati sunt luxuriæ voluptate, sicut patet de Samsone, Dauid, & de multis alijs. Heft. 1. Exo. 15

Secundo, boni viri assimilantur marmori ratione compactionis. Sunt enim marmora valde compacta corpora, quorum partes sunt ad inuicem colligatæ, vel conglutinatæ, vel constrictæ. Et hãc compactionem facit esse in bono viro virtus temperantiæ. Hæc enim est, quæ efficit, vt caro spiritui, & sensualitas rationi concordet, & confederetur, quasi temperantia remota, valde sibi inuicem aduersarentur, & mutuo diuiderentur. Vnde temperantia est, quæ tenet has partes hominis adinuicem concordes, & conformes, quæ scilicet concordia & conformitas est, vt quædam salubris cõpactio, quæ est in bonis viris.

Tertio, boni viri assimilantur marmori ratione speciositatis, siue pulchritudinis. Inueniuntur enim marmora pulcherrima diuersorum colorum, & generum, sicut dicitur Paralipo. Diuersorum colorum omnem lapidem preciosum, & marmor parati abundantissimẽ Hæc autem pulchritudo, & varietas competit prudentiæ: quia omnium prudentiũ opera, grata videntur, & pulchra Diuersa aũt genera, & colores marmorũ, sunt diuersæ partes prudentiæ, & diuersi modi prudentiæ. Inueniuntur enim marmora cõiter octo colorũ. Quia inuenitur marmor album, nigrum, & rubeum, & varium, siue serpentinum & hæc quinque modorum, quoddam mollis candidum; & nigrum, quoddam clarum, quod dicitur purpureus, eo q̃ uod, vt purpura 1. par. 29

rubeum est, candidis tamen interueniẽ tibus punctis, & hoc est ex Aegypto. Est aliud corallicum in Asia repertum non habens vltra duos cubitos in dimensione, & mensura: & tale marmor est eã didum, sicut ebur, tamen habet quasdã maculas, quadam proportione diuersas, & nigras. Est & aliud genus Thebaicum, aureis guttis tinctum: est & Caristeum viride oppimum, quod valde gratum habent, qui gemmas sculpunt, eo q̃ eius viriditas oculos reficiat. Et etiam similiter assignantur a doctoribus octo partes integrales prudentiæ, quarũ quædam ad prudentiam pertinet, secundũ q̃ est cognoscitiua agibilium; & quædã secundum, q̃ est operatiua, secundum enim q̃ cognoscitiua est, si cõsideratur ipsa cognitio, aut est præteritorum, & sic est a Tullio vna pars prudetiæ memoriã: aut est cognitio pũtia, siue necessariorum, siue contingentium; & hæc est alia pars prudentiæ, q̃ ab eodem intellectus vocat siue intelligentia. Si vero cõsideratur cognitionis acquisitio, aut fit p disciplinã, & sic est tertia pars prudentiæ, q̃ a Macrobio sup sentẽtias Platonis Platini vocatur docilitas. aut fit p inuentionem, & sic est quarta pars, quã Arist. vocat eustochiã id bonã coniecturationem, cuius pars (vt dr in eodẽ) est solertia, q̃ est post vera coiecturatio medij, vt dr Ari. 1. Si vero considerãt cognitionis vsus, id est licet q̃ ex cognitione aliquis procedit ad alia cognoscenda, vel iudicanda: hæc pertinet ad aliã partem prudentiæ, q̃ vocatur ratio per Macrobium. Secundum vero, q̃ prudentia est operatiua, siue operis præceptiua:

Maer.

Ari. 7. ethi.

Primo necessariũ est, vt ordinetur ad commodũ, vt ad finem: & hoc pertinet ad aliam partem prudentiæ, quam Tullius prouidentiam vocat.

Secundo, vt attendat circũstantias negotij: quod pertinet ad aliã parte prudentiæ, quã Macrobius vocat circũspectionẽ.

Tertio, q̃ vitet impedimenta: qd pertinet ad octauam partem prudentiæ, quã vocat Macrobius cautionem. Sunt ergo octo partes prudentiæ dictæ, scilicet memoria, intelligẽtia, docilitas, solertia, ratio, prouidentia, circũspectio, & cautio.

Quarto, boni viri assimilantur marmori ratione vtilitatis. Nã marmor propter suam firmitatem, & vnguentorum aromaticorũ conseruationem, vtilissimum inuenitur. Et hanc vtilitatem boni viri faciũt per iustitiam. Nam quasi vnguenta fouẽtia, & recreantia sunt bona opera, in quibus vnus homo alteri communicat ad quæ recte facienda, & conseruãda ordinatur homo per virtutẽ iustitiẽ, cui inter alias virtutes propium est, vt ordinet hominem in his, quæ sunt ad alterũ. Importat.n iustitia æqualitatẽ, quandam, vt ipsum nomen demonstrat. Dicuntur enim vulgariter ea, quæ adequãtur, iustari. æqualitas autem ad alterum est. Aliæ autem morales virtutes pficiũt hominem in his, quæ sunt ad seipsum. Et hoc ergo sunt illa marmora, scilicet sancti viri, quibus paumẽta templi. i. inferior ecclesia, scilicet militans, sternitur, in libro Para. manifestatur.

Para. 3.

Charitatis excellentia & perfectio quanta sit, ex bituminis, Sardij lapidis, Iaspid. sq; similitudinibus demonstratur. Cap. V.

CHaritas assimilatur bitumini. Primo ratione ignetitatis, quia bitumẽ est (secundum Isid.) quædam terra glutinosa iuxta lacum mortuum, cuius natura est ardens, & ignita. Sic charitas est quædam virtus conglutinatiua, & vnitiua, cuius quasi locus est proprius cor mortuum, & mortificatum peccato & mundo. quia siquis diligit mundum, nõ est charitas Patris in eo, vt dicitur Ioan. Hæc etiam virtus spiritualiter ardens ab igne sanctispiritus est deriuata, secundũ illud Cant. Lampades eius, lampades ignis, atq; flammarum. Lampades enim Dei, sunt mentes hominum, & puræ sanctispiritus contemplatione & flammis charitatis succensæ. Gen. Vallis Syluestris habebat multos puteos bituminis. Vallis, est mens humilis, quæ si est Syluestris, & a tumultu mundi, & affectu remota, habet multos puteos bituminis, idest multos & profundos, siue altos affectus charitatis.

Isid.

Gẽ. ii.

i. Io. 2.

Cãt. 8.

Gẽ. 14.

Secundo, ratione tenacitatis. Nam bitumen est tãtæ tenacitatis, vt nec aqua, nec ferro dissolui possit, sed sanguine menstruali. Sic charitatis glutinum tam tenax est, vt nec aqua tribulationis, nec gladio percussionis soluatur. Cãt. Aquę multæ non poterunt extinguere charitatẽ. Et ideo Arca Noe, vt esset fortis contra aquas diluuij, bitumine liniti eam Deus præcepit. Gen. Bitumine linies intrinsecus, & extrinsecus, Arca enim Noe, idest mens iusti, debet contra aquas diluuij, scilicet contra tribulationes mundi bitumine, idest charitate liniri intrinsecus quo ad Deum, extrinsecus quo ad proximum. Ferrum, siue gladius persecutionis charitatis bitumen separare non potest, secundum illud Apost. Quis nos separabit a charitate Christi an angustia? an nuditas? an tribulatio? an fames? an glacius? soluitur tamen, & tollit bitumẽ charitatis sanguine menstruali idest peccato mortali, quod ab intimo fuit ad modum sanguinis, & ad modum menstrui, & abominabile & intolerabile existit.

Cãt. 8.

Gẽ. 6.

Ro. 8.

Tertio, ratione vtilitatis. Est enim bitumen vile ad multa, quia multiplicem habet effectum. Nam habet virtutem eo paginandi lapides. Vnde lapides viui id est iusti, hoc glutino compaginantur ad inuicem in fabricam Ecclesiæ, & etiam lateres id peccatores ad Deum conuersi, & igne doloris, seu contritionis excocti, hoc glutino coniunguntur. Gen. Faciamus lateres, & coquamus eos igni, habuerunt lateres pro saxis, & Lutum pro cemento. Similiter ligna, & tabulæ nauium alicubi bitumine compaginantur: per quas naues alio rum onera portantes intelliguntur prælati, quibus ne dissoluantur aquæ concupiscentiarum, & vndis tribulationum, necessariũ est glutinum, & iuuamen charitatis.

Item habet bitumen virtutem attrahendi, consumendi, & consolidandi, si puluerizetur, & super vulnus ponatur. si etiam fumus naribus attrahatur multũ reumia in capite coniumitur, vt dicit Plato. Ita charitas ad Deum attrahit, secundum illud Eze. In funiculis Adam trahãte, in vinculis charitatis. Item malos humores in malas affectiones Et reuma capitis, idest fluxum mentis, scilicet malarum cogitationum consumit. Item ipsam mentis mollitiem consolidat, cum timorem seruilem foras mittit. Nam perfecta charitas foris timorem mittit.

Isid.

Gẽ. 11.

Eze. 11.

t. Io. 4.

Item charitas assimilatur lapidi sardio, q̃ (sicut dicit Isid:) vocatur Sardius: qa in Sardis fuit primo inuentus. quia hæc similitudo est competens.

Isid.

Primo, ratione colouis, qa scilicet Sardius est rubei coloris. Rubeus autem color est, sicut igneus color, & prætendit dominium calidi in permisto, & attribuitur amori, & præcipue charitatis, quę est, vt quidam ignis diuinus, mentem feruere faciens, & rubere, Can. Dilectus meus candidus, & rubicundus. Candidus propter puritatem carnis, rubicundus propter inflammationem mẽtis. Apo. Qui sedebat, similis erat aspectui lapidis iaspidis vt idis, intellige virginitatem carnis. est nim lapis virtutis coloris. sed in rubore sarcinis, intellige amorem charitatis, quo mens ignita rubet.

Can. 5.

Apoc. 4

Secundo, ratione virtuosæ operationis, quia (vt dicit Dioscor.) hic lapis gaudium accendit, timorem pellit, audacem facit, & mentem acuit, & se gestantem ab incantationibus & maleficijs tutum reddit: quæ omnia suo modo cõpetunt charitati. Hæc enim est, quæ de præsentia amati, scilicet Dei, in anima gaudium generat. Gal. Fructus spiritus sunt gaudium, & cætera. Quia sicut charitas est a spiritusancto, ita gaudium a charitate deriuatur. Item hæc est, quæ timorem pellit: & per consequens fortem, & audacem facit Io. Timor non est in charitate. Item hæc est, quæ mentem acuit ad cęlestia contemplanda: & ideo est similis igni, qui habet figuram pyramidis superius acutam. Vnde mens hoc igne flammescens, ingreditur in ipsum. Io. Qui manet in charitate, in Deo manet & cætera. Hæc est etiam, quæ dęmonum incantationibus, idest blandis tentationibus, & maleficijs eo ũ resistit. qa fortis est, vt mors dilectio.

Dioſc.

Gal. 5.

t. Io. 4.

t. Io. 4.

Tertio ratione resistẽtiæ, & vigoris: qa tãti vigoris est hic lapis, q̃ onyx eo pũte lædere non potest in onyce.n. qui dr trisistiã excitare, poti intelligi quodcunque aduersum. Onyx ergo sarci, si sente non obest: quia vbi charitas adest nulla aduersitas nocet. Nam diligentibus Deum oia coopant in bonu. sicut dicit Apost.

Cant. 8

Ro. 8.

Ex saphiri Zimethiq; naturalibus effectibus, vitæ contemplatiuæ status virginitatisq; perfectio explorantur Cap. VI.

CONtemplatio assimilatur saphyro. Primo propter aspectum coloris. Est enim saphyrus gemma cærulea cœlo sereno in colore similima. Similiter contemplatiui viri habent colorem, idest conuersationem serenã,

Phil.4. & cœlestem, secundũ illud Phil. Nra cõ-
Ezec.1. uersatio in cœlis est. Ezec. Supra firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis saphyri.

Secundo, propter excellentem valoris: quia saphyrus inter gemmas est summe preciosa, & regum digitis magis apta, & inter omnes melior est, maxime Indica, qũ habet quosdam puluereos aureos intermixtos. Similiter & inter uitas vita contemplatiua est preciosissima. Est enim maioris meriti, dulcioris exercitij, quietioris animi. Vnde Maria optimam
Lu. 10. partem dicitur elegisse. Hoc maximè cõpetit regibus, i. prælatis, & rectoribus, vt sicut alijs præeminent honoris dignitate, ita et alijs pemineãt mentis sublimitate. Est autem contemplatio optima, quæ sic mentem eleuat ad cœlestium eminentiam, quod tamen ei non tollat propriæ fragilitatis memoriam, vt scilicet contemplatiui animus & sic per contemplationem sublimis, & per sui cognitionem semper remaneat humilis. Et talis est saphyrus, qui habet puluereos aureos intermixtos. Est enim propriæ fragilitatis, vel mortis intuitus, velut quidã puluis aureus; puluis per humilitatem, aureus per vtilitatem, quia seruat animam ne a peccato corrumpatur, sicut aurum dicitur conseruare a lepræ corruptione. si eius puluis, vel limatura sumatur in cibo, vel potu, vel medicina, vt di-
Iob.28. cit Plato. Iob: Locus saphyri lapides
Eccl. 8. eius, & glebæ illius, &c. Eccle. Memorare nouissima, &c.

Isido. Tertio, propter defectum fulgoris. Est
Cor.13. enim saphyrus depressus non perluci-
Eze.10. dus, vt dicit Isido. Sic contemplatio præsentis vitæ, non est lucida, sed obscura: quia videmus nunc per speculum, & in enigmate. Ezec. Vidi, & ecce firmamento quod erat super caput cherubin, quasi lapis saphyrus per firmamentum intelligitur firmitas & stabilitas gloriæ cœlestis: quæ dicitur super caput cherubin, quia scilicet omnem mentem, & scientiam transcendit: & est quasi lapis saphyrus, quia scilicet contemplationis eius intuitus in hac præsenti vita, quantumcunque sit nobis delectabilis, & gratus nobis, tamen non est purus, & clarus, sicut saphyrus est aspectui quidem gratus, sed tamen condensus non lucidus. Et ideo phi-
Ari. losophus dicit, q̃ de diuinis in uita ista parum possumus in contemplando proficere. Tamen illud modicum non est negligendum: quia delectabilius est ad hoc, quam aliqua alia omnia, quę apud nos sunt. propri. anima.

Item contemplatio cœlestium assimilatur zimeth. i. venæ terræ, de qua fit lazurium.

Primo, ratione coloris. Quia lapis hic est tanto melior, quanto colori cœlesti similior. Et habet quædam corpuscula, quasi aurea interserta: Ita contemplatiui viri, tanto sunt meliores, quanto cœlestibus ciuibus sunt in contemplatione, & conuersatione similiores. Vnde virginitas coniugio prefertur, quia incorruptioni vitæ cœlestis similius conformatur. Lucę. In resurrectio-
Lu. 20. ne, neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cœlo.

Secundo, ratione communionis. Nam hic lapis sine terra valet contra syncopim: sed nunquam patienti datur, nisi subtilissime conteratur, & multotiẽs abluatur: & est signum perfectæ ablutionis, quando aqua in qua abluitur, parũ, aut nihil colorat: nec debet dari cum decoctione, quia descenderet ad fundum, sed ante, vel post detur, & hoc cũ sero, vt dicitur in lapidario. Nota, quod serum est liquor, qui fluit de recenti caseo cum premitur, vt dicit catholicon. In quibus significatur, quod ea, quæ sancti viri per altitudinem contemplationis percipiunt, hæc, vt inferioribus prosint, debent eis communicare lucide. Vnde oportet, quod subtilissimè conterantur, i. diligenter exponantur. Item discretè; unde non cum decoctione, i. non cum illo feruore cum quo ab eis recipiuntur, sed secũdum conuenientiam inferioris auditorij. Item mundè sine administratione fantasiarum, siue errorum: & ideo oportet, vt frequẽter abluãtur. Item sic dari debent, vt possit qui accipit, faciliter capere: & ideo cum sero quod est lacteum, & facile ad deglutiendum. Apost. Tãquam paruulis in Chri-
1.Cor.3 sto lac vobis dedi.

Tertio, ratione curatiois. Valet enim mirè modo talis puluis, siue potio ad soluendum, & curandum quartanam: quia ea, quæ sancti viri ex cœlestium contemplatione percipiunt, alijs (vt dictum est) debito modo data, idest communicata soluunt ab eis quartanam,

nam, idest accidiam. Nam quartana ex putredine humoris frigidi, & melancolici prouenit, quæ etiam ad accidiam disponit: sed verba cœlestia audita mentem frigidam accedunt, & sic accidiæ frigus repellunt. Hæc requies, & dulcedo contemplationis habetur post certamina laborum, & subiugationem passionum. Vnde vita contemplatiua assimilatur terraneo, qui est lapis crystallo similis, ceruleo colore infectus, vel refertus, & hic apud Germaniam est. Alius est Hispanicus rutilans, sicut flamma. Vnde per primum qui est crystallo similis, designatur cordis puritas, per secũdum quidem flammeum designatur charitas. Et hęc duo maximè ad contemplationem disponunt. Sed notandum, quod vtriusque virtus dicitur esse ad prælia & causas vincẽdas, & valent etiam ad dulces somno, sicut in lapide dicitur. In quo significatur, quod post prælia superate laborum, & tentationum, post causas deuictas etiam passionum in quibus caro sub iudicio rationis aduersus spiritum contendit, sequitur dulcis somnus idest requies contemplationis.

Margaritæ atq; chalybis naturales proprietates, quibus continentes et virgines comparantur, Christumq;, ac Beatam Virginem veram esse margaritã declaratur. Cap. VII.

Continẽtes, & præcipue virgines assimilantur margaritis.

Primo, ratione genituræ, siue generationis: quia margarita generatur ex cœlesti rore, quem certo tempore anni concha haurit. Et dicitur margarita, quia in conchis maris inuenitur. Et dicitur in lapidario, quod quando margarita generatur ex rore, quanto rorantis aeris haustum plus fuerit, tanto roratio maiorem generat margaritam. Et dicitur, q̃ cum margarita incipit generari, si coruscatio, vel tonitruum superueniat, & cõcha claudatur, quod sic abortum patitur. Quod ergo margarita ex cœlesti rore generatur, significat, quod continentia carnis ex dono cœlestis gratiæ possi
Sap. 8. detur. Vnde dicitur Sap. Non possum eẽ
Aug li. continens, nisi Deus det. Et ideo di-
confes. cebat Aug. Da quod iubes, & iube quod vis, imperans nobis continentiam. Et ideo quanto plus hauritur de gratia, tanto maior & purior est continentia, sic quanto plus hauritur de rore tanto maior gñatur margarita. Quod autem in conchis maris inuenitur significat, q̃ cõtinentia non in delitiis reperitur, secundum illud Iob, No inuenitur in ter Iob.3
suauiter viuentium. Bern. Humilitas pe- Ber.
rit in diuitijs, & castitas in delitiis: sed in conchis reperitur. i. in duris & amaris potius conseruatur. Quod autem tonitruo, & coruscationi se claudens abortit. signat, q̃ continens, nisi diuinæ magnitudinis timori, seu inspirationi, quę in tonitruo designatur, se per humilitatem aperiat, interior margarita, id est interior puritas non integra seruatur, sed perditur. Vnde Eccle. Nisi timore Dei tenueris te instanter, cito subuertetur Eccl.16.
domus tua.

Secundo, ratione excellentiæ. quia q̃dam Margaritæ sunt alijs excellentiores. Quædam n. vniones vocantur, eo, quod tantum vna, & non plures simul reperiantur, & in his designatur prærogatiua continẽtiæ, siue virginitatis Christi, & matris suæ: Quia Christus tãtum vnus inter homines, & mater eius tantùm vna inter mulieres, est vera, & perfectissima margarita propter singularẽ & perfectissimam continentiæ puritatem. Vnde Matth. Inuenta vna preciosa Mat.8.
margarita, &c. Communiter autem inter margaritas sunt meliores candidæ, quàm quæ aliquo modo sunt flauæ. Nã iuuentus, aut matutini roris conceptio facit claras, has vero senectus, vel ros vespertinus reddit obscuras, vt dicit Isido. Margaritæ ergo candidæ sunt vir- Isidor.
gines, quasi autem flauæ, sunt viduę continẽtes: sed melior, & clarior est continentia virginialis, quæ ab ipsa iuuentute, quasi matutino rore. i. tempestiua gratia decorata, virginitatis decorem retinuit, quam quæ in senectute, quę quasi vespertino rore. i. tarda gratia superfusa continentiam incepit. Inuenitur quædam naturaliter perforatæ, & illę adhuc meliores sunt alijs: & tales sunt virgines fideles, quæ scilicet verbo fidei perforatum habẽt auditum. Nam fides est ex auditu, & auditus per verbum Dei, quod penetrabilius est omni gladio ancipiti. Sunt ergo illæ margaritæ præ alijs eli endæ, quæ sunt albæ, claræ speculares, & rotundæ. Quia illę continentes sunt alijs meliores, quæ sunt albæ per carnis virginitatẽ, clarę p̃ mentis

tis puritatem, speculares per conuersationis sinceritatem, & rotundæ, i mobiles per operositatem: quia corpus rotundum mori i est aptũ. Non enim oportet virgines manere ociosas. Prouer. Panem ociosa non comedit.

Pro. 31.

Tertio, ratione apparentiæ: videntur enim, & sunt margaritæ paruæ in quantitate, vt nec vltra feminucem crescere vnq̃ putentur, sed tamen sunt magnæ in valore. Sic virgines, & continentes decet esse paruas per apparentiam humilitatis, ex ploilo summæ Virginis, quæ dixit: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. sed tamen debent esse magnæ, per existentiam, & valorem virtutis

Luc. 1.

Quarto, ratione efficacię, quia habent virtutem malorum humorum abstersiuam; fluxus ventris, & sanguinis restrictiuam, & etiam cordis confortatiuam, vnde valent contra cardiacam, & sincopim. Sic virgines, & continentes debent in seipsis malos humores, idest malas affectiones, siue immundas cogitationes expellere; fluxum carnis, & sanguinis, idest peccati per abstinentiam, & honestatem restringere; & spiritualibus, & pijs operibus, scilicet orationibus, & elemosynis sui cordis debilitatẽ confortare, ne pusillanimitate deficiant ex aliqua tribulatione, vel tentatione.

Item continens assimilatur chalybi.

Primo, quia chalybs est subtantia purior ferro, quia ferrum est magis terrenum in subtantia, & habet terrestre lutulentum, & non parum. Et econtrario chalybs habet munis de terreno, nec ita lutulentum est, sed magis purum. Tanquam ferrum ergo impurum homo incontinens est, habens lutulentiam carnalis immunditiæ, sed tanq̃ chalybs est homo continens, habens parum de terrestri i. de concupiscentia carnis, & sine lutulentia i. carnali immunditia.

Secundo, quia chalybs est ferro compactior, & ideo etiam solidior. Similiter et continens est bene compactus i. bene compositus in moribus, & solidior i. stabilior. Sed econtra incontinens incompactus est i. incopositus, sed mollis magis ad cedendum tentationibus, sicut ferru facilius mollificatur ab igne.

Tertio, quia est durabilior, qa ferrum propter impuritatẽ citius rubigine contrahit, q̃ ipsum consumit. Sic homo incontinens citius senectutẽ incurrit, quæ ipsum corporaliter debilitat, & consumit, sed homo continens diutius viuit, quia non cito senescit.

Quarto, quia ignis citius adurit ferrũ, quia minus compactum citius penetrat. tanq̃ ergo ignis adurens est mulieris pulchræ consortium, vel coniectus. quæ cor hominis incontinentis cito penetrat, & inflammat, Hiero. Flammigero igne percuit mulier concupiscentiã & inflammat. Sed continens est, sicut chalybs, in quem ardor carnalis amoris no faciliter intrat.

Hiero.

Zigiti lapidi correptor, cotię; correptio quibusdam exemplis assimilatur, veriq; correptoris munus exprimitur. Cap. VIII.

CORreptio delinquentis debet esse similis lapidi, qui dicitur Cos. Dicitur enim sic, eo, q̃ ad incidendum ferrũ acuat. Cos enim Grece, incisio Latinè dicitur. Quia scilicet correptio debito modo facta, etiam a mente serrea, & dura, nõ tantum vitia amputat, & incidit, sed ad bona eam aptat, & acuit. Sed quædã cos est, vt dicit Isido. quæ ad acuẽdum indiget oleo, quædam aqua. Quia videlicet discreta correptio quandoq; indiget oleo lenitatis, secundum illud. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, corripite huiusmodi in spiritu lenitatis. Etiam quandoq; indiget aqua austeritatis: Nam (sicut idem Isido. dicit) Oleo coti additum lenem, aqua vero acerrimam aciem reddit. Hoc autem agendo cos proprium habet, q̃ dum acuendo alteri seruit, se paulatim consumit, vt Greg. dicit. Et talis est prælatus malus, vel prædicator, qui dũ aliis prædicando, vel corrigendo prodest, seipsum male viuendo, vel se non emendando amplius condemnat, & destruit. Debet ergo esse, vt cos iustitia, vel zelus rectoris, qui dum linguam vel manum mouet ad corrigendum vitia delinquentis, quasi ferrum acuit ad incisionem vlceris. Corrigere volens delicta, debet intendere ad extirpandum vitiorum radices, idest illa principalia vitia cohibere, ex quibus quasi omnia delicta præcipuè oriuntur, sicut sunt superbia, auaritia, luxuria. Et ideo corrector vitiorum debet esse similis lapidi zigniti. Zignites enim dicitur lapis quasi virtei coloris esse,

Gal. 6.

Isid.

Greg.

Diosc.

esse, qui gestatus ad collum (sicut dicit Diosc.) sanguinem stringit, mentis alienationem expellit: & applicatus ligno ardenti, flammam eius extinguit. Fluxus sanguinis refertur ad luxuriam, proxima enim sibi sunt secundum naturam sanguis, & semen: mentis alienatio refertur ad superbiam, qua quis a vera sui cognitione alienatus, existimat de se, quod non est. Sed flamma igni designat cupiditatem, & ardentem auaritiam animi. Vnde cum ista refrenantur, omnia vitia cũ eis cohibentur.

Veræ dilectionis, amicitiæq; effectus, ex varijs calcis tartariq; proprietatibus similitudine quadam depromptis exprimitur. Cap. VIIII.

Isido.

DIlectio veræ amicitiæ assimilatur calci. Primo ratione ignetatis. Nã secundum Isido. propter hoc calx viua dicitur, quia quamuis aqua sit frigida, occultum tamen in se continet ignem. Vnde si aqua perfusa fuerit mox ignescit. Et quoddam valde mirabile accidit, vt Aug. dicit, quia calx ex aqua incenditur: ex qua omnis ignis extinguitur: oleo vero extinguitur, quo omnis ignis nutritur. Similiter vera amicitia, & si aliquando quantum ad exteriores actus videatur frigida, idest quod non operetur, vel ostendatur exterior signo, siue propter occupationis alicuius impedimentum, siue quia non sit opportunum; tamen semper ignem viui amoris seruat in intimis cordis. Et propter hoc dicitur Prouer. Omni tempore diligit qui verè amicus est. Sed superueniens aqua alicuius tribulationis, seu angustiæ, vel necessitatis, tunc statim ille ignis interior, idest amor, erumpit, & exterius in opere se ostendit. & ideo Salomon ibidem subdit, q̃ frater in angustia comprobatur. Vnde ignis veræ amicitiæ in aqua, i. tribulatione, & aduersitate magis accenditur: propter quod dicit Valerius Maximus, q̃ sinceræ amici præcipue in aduersis cognoscuntur. Sed ex oleo consolationis, & prosperitatis calx dilectionis, quasi extinguitur videtur siue quia prosperitas mundi quandoq; extinguit, & tollit dilectionem Dei, siue quia hominis in prosperitate posito non est necessarium magna signa vel obsequia dilectionis ostendere. Quia (sicut dicit idem Valerius) prospera fortuna cum diuina largitione foueatur, humana minus indiget. Non decet enim hominem amico in prosperitate posito magna signa dilectionis, vel obsequia ostendere, ne forte æstimetur, q̃ propter illius prosperitatem, & proprium vtilitatem eum diligat. Vnde philosophus dicit, q̃ ad amicũ in aduersitate positum, eundum est cito, & sed pedes ad amicum positum in prosperitate, raro, & rarde.

Augu. de ciu. Dei.

Pro. 17.

Valer. Ma.

Arist. eth.

Secundo, dilectio veræ amicitiæ assimilatur calci ratione vnitatis, quia lapis lapidi non bũ coniũgitur, nisi ei calce media vniat. Nã ex calce cũ admixtione arenę, & aq̃ fit cementũ, quo lapides ad inuicem strictius vniunt. Ita homo homini non vere sociatur, nisi ei dilectione animi immediate vniatur; q̃ scilicet dilectio si cũ arena patientiæ, q sub aqs tribulationum moratur, siue sit arena q̃ abstrahatur a fluuio, vel saltẽ pedibus teratur. siue sit quæ fodiatur a terra, quorum vtrunq; patientia toleratur, & iterũ cum aqua sapientiæ misceatur, cemẽtu, idest glutinũ faciet perfectæ vnitatis. Nã inter quos charitatis dilectio cum patientia & sapientia viget, ibi perfecta vnio & iocũda societas adest, de qua dicitur in ps. Ecce q̃ bonũ, & q̃ iocundum habitare fratres in vnum.

Ps. 132.

Tertio, rõne vtilitatis, & bonitatis, qa sicut dicit Isid. alla calx est melior, & vtilior, quæ ex lapide albo, & duro gnatur. Et sic illa inuenitur vera, & vtilis amicitia, quæ ex animo puro, & vero gnatur. Vnde philosophus probat, q̃ prauera amicitia, q̃ non ex puro ato diligunt, non est amicitia vera. Et ideo Aug. Amicitia, quæ deseri potuit, nunq; amicitia vera fuit. vnde vera amicitia debet esse pura, & firma.

Isido.

Arist. in ethi.

Aug.

Ite dilectio proximi assimilatur tartaro.

Primo rõne terrestreitatis: nam tartarum est vini fęculentia, & terrestreitas, q̃ ad modũ terræ, vel mollis lapidis circa partes dolij iduratur & vulgariter apud Tuschos dicitur Gromma. Vino autem assimilatur charitas, cuius pars subtilior, & purior, dilectio Dei est: sed fęculentior pars, & terrestrior, est dilectio proximi, quæ tamen in dolio cordis debet circumquaq; diffundi, & firmari, secũdum illud: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris.

Ro. 5.

Secundo, rõne qualitatis: qa talis vini crusta calida est, & sicca in tertio gradu: qa s. dilectio proximi calefacit cor p compassionem,

Universidad de Deusto Biblioteca

7. Cor. 12. passionem, secundum illud Corin. Quis scandalizatur, & ego non vror? Et deficcat omnem inordinatum humor., idest omne prauam affectionem erga proximum. Est etiam in tertio gradu, quia primus gradus est dilectio Dei, secundus dilectio sui, tertius dilectio proximi: propter quod dicitur Math. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Mat. 12.

Tertio, ratione vtilitatis: quia tartarũ sicut dicitur in Platone, extenuat, & mũdificat, & consumit: & ideo valet contra scabiem, & serpiginem, & pruriginẽ, & contra capitis immundicias. Similiter dilectio proximi extenuat substantiam, siue diuitias hominis, qñ facit largiri superflua, sm illud Lu. Quod superest, datæ elemosinam. Sed tunc magis consumit, qñ facit largiri necessaria. Iob. Si comedi bucellam meam solus. Et tũc mundat immundicias capitis, hoc est impuritates mentis huiusmodi, elemosynas largiendo, secundum illud Lu. Datæ elemosynam, & ecce omnia vobis munda sunt. Plato. Luc. 11 Iob. 31. Lu. 11.

Aeris natura atq; distinctio cui varijs similitudinibus triplex eloquẽtia comparatur. Cap. X.

ELoquentia assimilatur æri. Primo ratione generationis: quia ęs, siue cuprum, generatur, sicut cætera metalla, ex sulphure, & argento viuo: sed hoc accidit, quando plus est de sulphure, quàm de argẽto viuo, & sulphur est terreum non pure rubeum habens calorem adurentem. Argentum vero viuum est mediocre, nec nimis grossum, nec nimis subtile. Ex tali enim commixtione ęs generatur. Similiter eloquentia cõponitur ex duobus, scilicet ex meditatione interiori, quæ sulphuri assimilatur, quia in inferioribus venis generatur terræ; item ex pronunciatione exterioti, quæ propter labiorum, & linguæ motum, argento viuo assimilatur, quod scilicet multum est mobile, & propter motum, (vt dicit Plinius) viuum appellatur. Sed debet hoc esse mediocre, scilicet inter grossum, & subtile: quia nec nimis rudia verba, nec etiam nimis subtilia i. dest difficilia, sed aperta, & mediocria audientibus cõuenientia, sunt accepta in elocutione, vel pronunciatione vulgari. Et de tali eloquentia dicitur Hiere. Cor meum ad Moab quasi tibia Hiere. 48. Plin.

ęris sonabit. & nominat primo cor, quia in locutione debet præcedere meditatio, & deliberatio cordis. ps. Os iusti meditabitur sapientiam, idest meditatam sapientiam loquetur: secundo nominat tibiam ęris, in qua attenditur armonia, siue proportio, & mediocritas quædam soni, quæ pertinet ad eloquentiam, & pronunciationis suauitatem. Ps. 36.

Secundo, ratione distinctionis (sicut enim Isido. dicit) ęs si mixtũ fuerit alijs metallis, colorem, & virtutem cõmutat, Vnde quoddam est album ad modũ argenti, quoddam fuluum ad modum auri est. Et aliud est genus ęris, quod ex ductibili ęre attenuatum in laminas & fellè tauri vnctum, speciem auri prætendit & poni consueuerat in histrionum coronis, propter quod coronarium est vocatum. Similiter est triplex eloquentia, quædam spiritualis sicut prædicatorum, & hæc præcipue intendit ad animarum purgationem, & dealbationem, vñ assimilatur ęri, quod est album ad modũ argẽti, psal. Eloquia domini, eloquia casta, argentum igne examinatum. Prouer. Argentum electum lingua iusti. Alia vero est eloquentia secularis, sicut rhętorum, & aliorum prolocutorum secularium, quæ vt plurimum ordinatur ad lucrum auri, vel commodum alicuius temporalis rei, auro appreciabilis: vnde non incongruè assimilatur illi ęri, quod fuluũ est ad modum auri. Ps. 11. Pro. 10.

Tertia vero est eloquẽtia iocularis, q̃ est ad delectandum, & solatiandum, sicut & poetæ, hactenus faciebant: & hæc assimilatur illi ęri quod ponitur in histrionum coronis. Quocunq; ergo modo sit eloquens, habet aspectum, siue similitudinem ęris, secundum illud Eze. Cuius erat species quasi species ęris. Eze. 40

Tertio rõne corruptionis, quia ęs citò rubiginatur, nisi oleo perfundatur: Vasa enim ęrea fiunt rubiginosa, nisi confricentur arena. Ex quo accipitur, q̃ omnis eloquens, & linguosus corrahit, & tenet peccati rubiginem. Iob: Est quasi lignum putridum ęs, nisi præseruetur gratiæ, siue charitatis vnctione: propter quod dicebat Apost. Si linguis hominũ loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam; factus sum velut ęs, & cætera. vel nisi ab hac rubigine purgetur asperitate pœnitentiæ. Et iccirco (vt Hiero. dicit) melius est habere rusticitatem Iob. 40. 1. Cor. 10. Hiero.

sanctam,

sanctam, q̃ eloquentiam peccatricem.

Quarto ratione sonationis: ga es maxime conuenit officio campanarum, & tubarũ propter sonoritatem. Quasi autem campanæ optime sonantes, & a remotis partibus audibiles fuerunt Sancti Apostoli: quia in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, vt dr̃ in ps. Sed quasi tubæ ereæ sunt doctores, & prædicatores alij. Ps. 18. Prædicatori enim dicitur Isa. Clama, ne cesses. & quasi tuba exalta vocem tuam, Hiere. Vox eius quasi ęris sonabit. Isa. 58. Hiere. 46.

Quinto ratione curationis, quia ęs cõtra infirmitates multas virtutem habet Nã (sicut dicit Plinius & ẽt Diasc.) ęs exustum, & puluerizatum habet virtutẽ dissoluendi, & consumendi, extenuandi & purgandi noxios humores, vulnera sanat, caliginem oculorum purgat, superfluas carnes corrodit, & vltra crescere non permittit. Sic eloquentia, & lingua prædicatoris si fuerit adusta. i. igne Spiritussanctí ignita, & inflammata, & puluerizata. i. humilitate fundata, vel puluerizata. i. diligenter, & subtiliter declarata: quia quasi ęs durum conteritur, dũ verbum difficile, vel obscurum diligẽter exponitur. talis inq̃ eloquentia habet virtutem dissoluendi duritiam cordis, & consumendi humorem carnis. i. luxuriã, extenuandi plenitudinem diuitum, dũ eos mouet ad diuitiarum largitionem & mundi contemptum: Item purgandi noxios humores i. noxios affectus hominum peccatorum: sanat etiam plurimum vulnera. i. vitia tentationum, purgat caliginem errorum, corrodit superfluas carnes. i. ingluuiem gulosorũ, & etiam eas retinet ne crescant, per abstinentiæ, & temperantiæ remedium. Omnia enim hæc sancti prædicatores operantur frequenter in conuersione peccatorum. Et ideo ipsi sunt instrumẽta curationis, & ablutionis peccatoris. Plin.

Exo. 40. Exo. Præcepit dominus fieri labrum ęneum ad lauandum: per quod labrum eloquentia signatur, seu doctrina prædicatorum, quæ ablutiua, & mũdificatiua est vitiorũ, & sordiũ hominũ peccatorũ.

Eucharistiæ similitudines quædam quæ ex varijs diacletis, eschytisque lapidis proprietatibus excipiuntur. Cap. XI.

EVcharistiæ sacramentum assimilatur lapidi, qui dicitur diacletes, qui est pallidus, lucens, vt berillus: qui (vt dicitur in lapidario) si mortuo applicetur statim solitas perdit vires. Sanctus enim hic lapis est, & quem mors sternit abhorret: sic eucharistiæ sacramentum abhorret eum qui est in peccato mortali; a quo si assumatur, non ei prodest, sed obest. Non enim iste cibus est cibus mortuorum, sed viuorum Io. Qui manducat me, & ipse viuet. Io. 6.

Item Christus sub cibo sacramentali contentus similis est illi lapidi, qui dicitur eschites, qui inuenitur in nidis Aquilarum, de quo dicitur, quòd si de veneni fraude aliquis suspectus fuerit, si reus fuerit, & hic lapis sub cibo positus, quærit cibum, eum deglutire non sinit: sed si subtractus fuerit lapis, mox eum deglutiet. Sic Christus, qui inuenitur in nidis Aquilarum i. in cordibus contemplatiuorum virorum positus. i. contentus sub cibo sacramentali, reum veneni idest peccati mortalis, glutire non sinit. vel reum fraudis: idest hypocritam, vel hęretum, ipsum cibum deglutire non sinit, scilicet spiritualiter. Nam licet fictus, vel in peccato mortali existens manducet ipsum sacramentaliter, non tamen spiritualiter, vt sacramenti ipsius percipiat effectum. Vnde spiritualiter quo ad animam ipsum non deglutit. Et ideo sicut Apostolus dicit. Probet se homo vnusquisque, & sic de pane illo edat & de calice bibat. 1. Cor. 11.

Christianæ fidei perfectio atque dignitas, ex perfectione naturali q̃ carbunculi virtute, pluribus similitudinibus aperte monstratur. Cap. XII.

FIdes Christiana assimilatur lapidi carbunculo. Primo ratione fulgoris. dicitur enim carbunculus, quia videtur quasi carbo ignitus non ardore, sed splendore; cuius fulgor est tantus, quòd nec nocte vincitur: lucet enim in tenebris, adeo vt flammas ad oculos vibret. Sic fulgor fidei Christianæ tantus est, quòd nocte idest tenebrositate hæreticorum, vel obscuritate persecutionum, vel caligine peccatorum, vinci, vel extingui non potest. Nam in omnibus huiusmodi tenebris sic fides catholica fulget, vt flammas interdum excecantes, interdum vero illuminãtes,

ad

ad oculos interiorum mētiū vibret. Nā de lumine fidei aliqui excecantur, scilicet non recte credentes; vel quod credunt, non tamen facientes. Quidam vero illum mantur, vt veri & viui fideles, qui habent fide per dilectionem opantem. Eccl. Gemmula carbunculi in ornamēto auri, &c. Nam per ornamentū aureum intelligit charitas; per gemmā vero carbunculi, fides. Vnde carbunculus ponitur in auro, cum fides catholica charitatiue operatur; & hæc est, quæ vere illuminat, & ad salutem operatur.

Eccles. 32.

Secundo, ratione distinctionis. Sunt enim 12. genera carbunculi fulgentis, & radios ad modum ignis emittentis, & candida zona præcinti, vt dicit Isido. in quibus 12. significantur articuli, quibus ipsa fides distinguitur: de quorū distinctione dictum est supra in primo libro capitulo 25. Qui articuli omnes 12. mirabilibus radijs veræ cognitionis eorum, q̄ ad nr̄am salutē pertinet, nos illuminār. Sed quasi zona alba, est simplex fidei veritas, qua intellectus credentis astringitur, vt vnicuiq; articulo firmiter inhereat, etiam si rationem non videat.

Isidor.

Tertio, ratione variationis, quia carbunculi proprium est, quod projectus in ignem velut inter mortuos carbones extinguitur, sed aqua pfusus exardescit. Sic fides quasi in ignem proiicitur, qñ fidelis quisq; in peccatum mortiferum prolabitur: quia peccatū perpetratum appetitū peccādi nō extinguit, sed ampliū accēdit, sicut lignū appositū igni. Et ꝓpter hoc peccatū assimilat igni, qd dū opa fidei cessare facit, ipsā fidē mortificat, & extinguit, qa fides sine opibus mortua est. Sed tunc carbūculus aqua perfundit & quasi reuiuiscit, qñ fideli mēs ad pnitētiā reuertit, & lachrimarū aqua piundit. Tūc.n. redeūte diuina grā, & repata charitate amissa, restituitur ēt fidei vitā. idest vigor opandi: qa fides per dilectionem operatur.

Iac. 2.

Gal. 5.

Quarto, ratione valoris, vel comparationis: qa est q̄dā spēs carbūculi, in qua inter lucidos ignes apparet q̄dam guttæ aureæ; & hæc gēma respectu aliarū est quasi pciū incōparabilis. Quasi aut gutta carbunculi aurea in lucido igne, est patiēcia fidelis hoī i tribulatione sua, & pseculione q̄ patitur, p̄cipue ꝓ ipsa fide: & hæc vocat ꝓbatio fidei, q̄ est quasi incōparabilis pciū, sm illud Pet. Vt ꝓbatio fidei vestræ multo preciosior sit auro.

1.Pe.1

Quinto, rone vigoris, qa carbūculus sculptuis, & simulacris resistit, siue idolorum. qa fides idolatriā horret: siue auaroru, qa auaritia est idolorum seruitus.

Gal.

Itē fides sanctorū assimilatur lapidi, qui dr amiathon, a quo, vt dicit Isido. si vestis tacta fuerit, contra ignē resistit; & si supra ignē posueris, nō ardebit, sed splēdore accepto nitidior erit. hic oib' maleficiis magorū resistit. Nā fides sanctorū est, q̄ igni. i pseculionis feruori, siue pseqūtium furori a principio ecclesiæ resistit, & finaliter ipsum superās vicit, sm illud. Hebr. Sancti p fide vicerūt regna, & ita extinxerūt impetū ignis. Et hæc est ēt, q̄ splendorem miraculorum accepit, & quæ per processum tpis nitidior & purior apparuit: & hæc insuper est, quæ oia magorū p̄stigia & maleficia repulit, & damnauit. quibus totus mūdus erat ferē plenus.

Heb.11.

Dei gratiæ perfectiones, quæ ex varijs Iaspidis, Saphyri, onychini, nitri, salisq; similitudinibus eliciuntur, quem admodū in corde conseruentur, exprimitur. Cap. XIII.

GRatia Dei assimilatur iaspidi. Primo, ratione gratiositatis, quia iaspis est lapis viridis, smaragdo similis, sed est grossioris coloris. Color autem viridis super omnes colores est gratior oculis. Vnde dicitur Ecclesiastic. Gratiam, & speciem desiderabit oculus: sed super hæc omnia viridem. Et similiter gratia Dei super omnia facit animam magis gratam, & placidam, & perlucidam, coram oculis Dei: & ideo vocatur gratia, quasi gratum faciens. Vnde sicut iaspidis aspectus est gratus oculo humano, sic aspectus hominis, in quo est gratia, gratus est oculo diuino. Apo. Qui sedebat, similis erat aspectui lapidis iaspidis.

Eccles. 40.

Apo.4.

Secundo, ratione diuersitatis: habet enim iaspis diuersitatem specierum: quia sicut dicit Isidor. sunt. 27 species iaspidis.

Item habet diuersitatem colorum. quia qa multis præcipuus color eius sit viridis, in ltos tamen habet alios colores intermixtos. sic gratia Dei habet multos modos, & varios in hominibus facit affectus. Petr. Sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Et Apostolus.

1.Pe.4.

1. Cor. 12. sto. Diuisiones gratiarum sunt, &c.

Tertio, ratione vtilitatis; quia valet ad multa. Nam primo iaspis febrem refrenat. Et similiter gratia Dei reprimit morbum febrilem. i moralnatum cupiditatis ardorem, qui est vt febris animę dans ei sitim insatiabilem, quam tamen diuina gratia reprimit, & extinguit.

Item iaspis hydropisim iuuat, quando deferi a patientibus castè. Similiter gratia Dei valet contra superbiam, quæ est hydropisis quædam i inflatio animi, præbens contra eam medicinam humilitatis, quæ præcipue est necessaria virginibus, & continenter viuentibus, ne per superbiam virginitatis perdant eminentiam. Nam quandoq; (sicut dicit Greg.) Deus punit occultam mentis superbiā per manifestam carnis ruinam.

Grego.

Item iaspis inter pericula facit hominem tutum. Iuuat etiam parientem: quæ etiam competunt gratiæ contra vitium accidiæ: quia frequenter accidiosus, & piger bona refugit, timens difficultatem, & periculum. vbi non oportet, Prou. dicit piger, Leo est in vita &c. Sed hunc timorem gratia Dei expellit, & ideo facit hominem tutum, & solicitum. Quandoque etiam homo piger, & accidiosus, licet bonum opus concipiat. i facere proponat, tamen ipsum nimis tardat; & ideo similis est mulieri, quæ concipit quidem, sed tempore debito non parit. Contra quod gratia Dei modo iaspidis iuuat ad patiēdum, idest ad bonum propositum operæ complendum.

Pro.20.

Item iaspis interiorem ardorem refrigerat: quia gratia Dei mitigat iram, q̄ interius accendi, & vrit.

Item iaspis luxuriam coarctat: & multo magis hoc agit gratia, a qua continentiæ donum manat, secundum illud Sapien. Non possum esse continens. &c.

Sap. 8.

Item iaspis pulueriatus, & cum lacte datus, vlcera inueterata sanat. Vlcera autem inueterata, sunt gulæ vitia, siue damna, quæ in ipso mundi exordio in nostris primis parentibus incœperunt, & nunquam plene sanari potuerunt. Hoc etiam gulæ vitium, siue vulcus cum quolibet homine ab infantia nascitur, & semper cum eo crescit, & nutritur. Vnde nec hoc vlcus sic inueteratum sanatur, nisi per gratiam Dei.

Item iaspis sordes oculorum purgat. Oculorum autem sordes pertinent ad invidiam: quia nequam est oculus invidi. vt dicitur Ecclesiast. Et iam invidiati, & murmurantes de gratia aliis facta, dicitur esse a patre familias, An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Hanc ergo nequitiam, & impuritatem oculorum purgat diuina gratia, quia invidiam expellit, dum qui non æmulatur charitatem, inuincit. Et sic pater omnipotens virtutum proregens ab infantia omnium vitiorum ex gratia Dei constituitur: & ideo cōgrue, vt dictum est, iaspidi assimilatur. de quo dicitur Apoca. Structura muri eius, scilicet ciuitatis aliē ex lapide iaspide. Vnde in ea oportet principaliter animam esse fundatam, sit vult euadere vitiorum ruinam, Apocalyp. Fundamentum primum iaspis.

Ecc.14.

Ma.20.

Apo.21

Apo.21

Item gratia Dei assimilatur saphyro, quia generat in nobis septem virtutes secundum. 7. conditiones saphyri.

Primo, quia saphyrus habet scintillam relucentem, per cuius relucentiam iudicatur virtus eius. Similiter ita existēs in gratia Dei, habet veram relucentiam fidei: quia in peccatoribus gratia Dei carentibus, fides est non verum lum, sed mortuum, vel extinctum: vnde fides talis est sine operibus meritoris, & gratuitis: & fides sine operibus mortua est.

Iac. 2.

Secundo, dr saphyrus habere virtutē firmamentum in bonis. Et hoc competit grā, quæ in nobis causat spem futuræ vitæ, quam Apostolus assimilat anchoræ, qa iam firmam tenet in mari pniæ, & propter hanc firmitatem dr fundamentum Apoca. Secundum fundamentum saphyrus. & dr spes secundum fundamentum, respectu fidei, quæ est primum.

Heb.6.

Apo.21

Tertio, dr habere virtutē timorem expellendi, quod competit ēt grā, inquantum in nobis gnat, & pueri charitatem. cui beatus Ioānes attribuit expellere timorem. vnde in hac anima firmatur, & solidatur contra mundanum timorem. Ideo dr Eze. Ecce, in firmamento, quod erat super caput cherubin, quasi lapis saphyrus. In firmamento, hoc est in Deo, in quo oia stabilita sunt, & firmata sunt. quod caput cherubin. i. omēm sciæ subtilitatem

1.Io. 3.

Eze.10

tilitatem transcendit, est quasi saphyrus lapis, quia scilicet in ipso Deo nos collocat, & firmat gratia charitatis, &
1.Io. 4. quasi ei similes per firmitatem, & fortitudinem facit. Ioan. Qui manet in charitate, in Deo manet. & Deus in eo. Et ideo in tam turto loco positus, nihil timere potest, seu debet.

Quarto, saphyrus habet vim vulnerum sanatiuam, si puluerizatus, & lacti admixtus superponatur. Quod etiã competit gratiæ propter zelũ correctionis iustitiæ, qua vulnera vitiorum, dum puniuntur, purgantur, & curantur. Sed etiam debet rigor iustitiæ lactis suauitati misceri. i, misericordiæ, seu lenitatis
Iac. 3. dulcedini. quia misericordia superexaltat iudicium: vt dicitur Iac.

Quinto, qa saphyrus vegetat, & integra membra præseruat. Quod etiam cõpetit gratiæ, inquantum in nobis generat temperantiam, per quam non solũ anima, sed corpus vegetatur, & in sani-
Can.5. tatis omnium membrorum integritate seruatur, Can. Venter tuus eburneus distinctus saphyris. Sunt. n. quasi distincti saphyri in uetre, diuersæ partes temperantiæ in carne, vt sobrietas, abstinentia, & castitas, &c.

Sext, saphyrus audacem, & victorẽ facit: quod etiam facit gratia, inquantum in nobis fortitudinem generat, q̃ contra pericula facit audere, & saltem animo vincere.

Septimo, quia quandoque saphyrus inuenitur in venis minerarum, in quibus inuenitur lazurium. In quibus etiã venis, quasi in medio, sicut in quodam ventre, quædam species carbunculi inuenitur: vnde a multis saphyrus mater carbunculi creditur, eo quod in eius venis generetur. Sic gratia in nobis generat carbunculum fulgentẽ. i. prudentiã nos in agibilibus dirigentẽ & illuminantem. Hæ aut pdictæ virtutes, q̃ saphyri conditionibus cogruunt,
Isa. 54. sunt velut fundamentũ in quibus fabrica mentis erigitur. Isa. Fundabo te in saphyris. Item ipsę eædem sunt lapides,
Iob 28. ex quibus domus Dei construitur. Iob Locus saphyri, lapides eius, Tob. Portæ Hierusalem ex saphyro.
To. 13. Item gratia Dei assimilatur onychino.

Primo rõe coloris. Onychinus. n. Arabicus est nigri coloris cũ cãdidis zonis, quia gratia Dei, licet denigret per aspectũ humilitatis, tã circuncingit zonis puritatis. Nã vna zona alba est cõtinen Can.1.
tia carnis, alia puritas mẽtis. Can. Nolite me considerare, q̃ fusca sim, qa decoloratiuit me Sol. & in eodem. Nigra sum, sed formosa: nigra p humilitate, formosa per puritatem.

Secdo, rõne virtutis, qa onychinus Arabicus, ẽm Diosc. tristitiam excitat, timores multiplicat, animos cõmouet ad lites & ad rixas. Similiter diuina gratia excitat tristitiam pœnitentiæ in homine, multiplicat timores mortis iudicij, & gehennæ, animos cõmouet ad lites, & rixas iustitię. Ex diuina enim est grã, cũ homo pœnitet cũ seipso rixat, & litigat, vt de seipso iustitiã faciat Apostolus: Si nos-
metipsos dijudicaremus non vtiq; à dno 1. Cor.
iudicaremur. Et hinc est, q̃ in ronali positi sunt lapides onychini: qa dum nois 11.
mẽs rõnalis diuinæ grãæ radijs perfundi tur, ad se ipsum diiudicãdũ, vel puniendum protinus excitatur. Exo. Accipere Exo.25
debetis lapides onychinos ad ornandũ ephot, & rationale. Tã enim ex grã puniere, q̃ ex subsequẽte rõnale hominis. i mens hominis, seu anima rationalis ornatur.

Itẽ grã Dei cõseruatur in corde, sicut vnguẽtu in alabastro. Nam ex alabastro sunt vnguentaria vasa, eo, q̃ seruet vnguenta oi tpe incorrupte; vnde Matth. Mat.26.
dr, q̃ accessit ad Iesum mulier habens alabastrũ vnguẽti pcios. Est enim alabastrum solidũ, frigidũ, candidũ, & varij scoloribus unctũ, Et tale det esse cor hois, vt sit grã diuinæ cõseruatiuũ, scilicet cãdidũ p mãditiã, solidũ p patiẽtiã, frigidũ, p continẽtiã, & varijs coloribus tinctum per bonarũ cogitationum, siue affectionum copiam.

Item gratia Dei assimilatur nitro, de quo Salomon loquitur, dicens: Acetum Prouer.
nitro, &c. Nam nitrum secunda Fli & in 25.
Diosc. mundificat saniem stomachi, & Plini.
intestinorum ex apostemate procedentem saniem etiam capitis detergit, spuma eius corrosionibus & inflammationibus subuenit. Vnde etiam hydropicis proficit, & cum melle mixtum caliginem oculorum detergit, venenũ rẽpellit, & paralysim linguæ potenter dissoluit. Similiter diuina gratia mundificat saniem stomachi, & intestinorum. i. vitium gulæ. Item tergit saniem capitis, i. superbiam mentis expellit. Item

nitri

nitri spuma. i. gratia Dei feruor corrosionibus, & inflammationibus iræ subuenit hydropicis i. his in quibus exuberat fluxus inordinatus humoris aquosi. i. lubricum luxuriæ. proficit: sed mixta cum melle. i. cum amoris dulcedine, caliginem oculorum abstergit, i. cecitatem mentis, quam inducit inuidia, scilicet bona opera videri, mala, & venenum charitatis. i. cupiditatis repellit.
August. Dicit enim August. quod venenum charitatis, est cupiditas. Item paralysim linguæ. i. impedimentum confessionis tollit.

Item gratia Dei assimilatur sali, propter multas virtutes salis, quas Auicenna ponit.
Aui.

Primo, quia sal habet virtutem dissoluendi: quia scilicet diuina gratia plerumque dissoluit duritiam hominũ auarorum. & ad pietatem & compassionem emollit corda eorum.

Secundo, quia habet virtutẽ mundandi, quia scilicet gratia purificat immundiciam luxuriosorum. Habet enim sal virtutem putridas, carnes corrodẽdi, maxime quando est exustum. & hoc est, quia gratia remouet putredinem luxuriæ.

Tertiò, quia habet virtutem ventositatem extenuandi, & diuidendi, maxime si puluerizatum, & coctum, & calidum super stomachi orificium sacellerur. Aqua etiam salinaria tumores, & inflationes, & hydropicas passiones soluit. Quia diuina gratia vanas gloriosorum ventositates extenuat, eos humiliando, & tumiditates, & inflationes etiam superborum soluit aqua salinata. i. tribulatione morte etiam aspera, eos implendo.

Quarto, quia habet virtutẽ humores putridos & corruptos consumendi, qa scilicet diuina gratia putridos, & corruptos affectus consumit inuidorum. Dr
Pro.14 enim Prouerb. quod putredo ossium, inuidia.

Quintò, quia habet virtutem humiditatem naturalem coadunandi, & seruandi, & innaturalem resoluendi. & abstergendi. Quasi autem virtus naturalis, est virtus mãsuetudinis: quia homo est animal mansuetum natura: e contra autem innaturalis est huiusmodi iracundia, quæ mansuetudini opponitur: vnde diuina gratia, quæ est naturæ completiua, mansuetudinem hominis coadunat, vt eam diuersa perturbantia non dispergant, & conseruat eam ne superetur ab ira. E contra autem inordinatam iram, quæ humanæ naturæ non congruit, resoluit, cor humiliando, & abstergit per patientiam, & tristitiam, & impetum iræ refrenando: vel resoluit, id est annihilat iram in corde; & abstergit ne crescat, vel impleatur in opere.

Sexto, quia habet virtutem ventrem remolliendi, & superfluitatem educendi. & maxime fulgemma, quod clarum est sicut gemma. Hoc autem competit diuinæ gratiæ, inquantum remouet vitium gulæ, a qua est vitium, & superfluitas ventris.

Septimo, quia sal habet virtutem venenoso humori resistendi. Vnde sal cũ mel e & cum pane, sanat antracem, vt Auicen. dicit. Quasi ergo venenosus humor sua frigiditate calore cordis extinguens, est vitium accidiæ, quod sua frigiditate. i. pusillanimitate vigorem, & calorem cordis, qui est ex charitate, extinguit. Sed hoc accidiæ venenum, sal, id est diuina gratia, cum melle, id est cũ dulcedine contemplationis, & cum pane doctrinæ spiritualis, siue cum pane lachrymosæ compunctionis, penitus expellit. propter omnia prædicta. dicitur Lucæ. Bonum est sal, &c. Col. Lu.1.
Sermo vester gratiæ sit semper sale Coll.4
conditus:

Veræ humilitatis exempla, quæ ex magnetis, & alleconiæ lapidis effectibus, varijs accipiuntur, præfiunt. Cap. XIIII.

HVmilitas assimilatur magneti.

Primo, quia magnes habet virtutem attractiuam. Nam adeo attrahit ferrum (secundum August.) vt catenam faciat amoueri. Et vt idem dicit, tanta est eius vis, q̃ si quis eundem magnetem sub aureo, vel ęneo vase tenuerit, ferrum; desuper posuerint ad m ocum desubter lapidis ferrum, desuper moue bitur. Sic etiam est tanta humilitatis virtus, vt etiam mentes ferreas, & dicitas aliquando moueat, & placet, & attrahat ad dulcedinem, & mititatem. Sic etiam humilitas, & benignitas Dei sustinentis, cor peccatoris, cum durum deberet mouere, & ad pęnitẽtiem attrahere, Ro-

N mia.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ro.2. mo.2. An ignoras, ꝙ benignitas Dei te ad pœnitentiam adducit? Etsi vas aureum, idest cor sapiens, vel vas æneum. i os eloquens, se medium interponat; tunc maxime magnes. i. humilitas vita mouebit mentem durum. Vnde humilis vita prædicantis adiuncta ei sapientiæ cordis, & eloquentiæ oris, quasi omne ferrum, idest omne cor durum mouebit. Sed notandum, quòd in Æthiopia est alia species magnetis, quæ ferrum non attrahit, sed fugit, & respuit, sicut & apud nos videmus, quod aliquando idem magnes in vno angulo ferrum attrahit, & in alio à se pellit. Ex quibus accipitur, ꝙ homines superbos expedit quandoque humiliter & dulciter attrahere, quandoque vero expedit eos sagaciter fugere, & declinare; quandoque expedit eos violenter expellere, & fugare.

Diosc. Secundò, quia magnes habet virtutẽ reconciliatiuam. Quia secundũ Diosc. reconciliat maritos vxoribus: quod siue verum sit, siue non de magnete, de humilitate plerumque verissimum esse cõtingit: quia per humiles responsiones, vel blanda verba mulier maritum suum durum vel iratum frequentius emollit, & placat. Sic anima peccatrix sponsum suum Christum pro peccatis offensum per humiles lachrymas placat, & caro aduersa spiritui per humiles abstinentias ipsum sibi humiliter conciliat.

Tertio, quia magnes habet virtutem gratificatiuam: auget enim (vt dicunt) gratiam, & pulchritudinem sermone: quod quidem de humilitate verissimũ esse constat, quia humilitas prædicantis auget ei gratiam sermonis. Nam Deus superbis resistit, &c.

Iac.4. Quarto, quia magnes habet virtutem curatiuam. Nam cum mulsa vel ad curandum hydropisim, splenem, & alopeciam. Sic humilitas curat hydropisim i. inflationem superbiæ, & splenem i. dissolutionem ineptæ lætitiæ: quia dr, ꝙ splene ridemus, sicut felle irascimur, & alopeciam, quæ capillos cadere facit, siue fluere ex capite i. casum, siue fluxum spiritualium virtutum ex mente: quia humilitas virtutes conseruat in mẽte, propter quod ait Greg. quòd qui virtutes cæteras sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat. Item prælatorum humilitas assimilatur cuidam gemmæ, quæ dr allectoria. Est enim lapis, qui inuenitur in ventriculis gallinacis, cuius magnitudo est ad fabæ quantitatem. Hic, vt Diosc. dicit, venenum excitat, gratum facit, & constantem, victorem, discretum, & oratorem, amicos reformat, & sitim mitigat. Hæc autem de illo lapide, siue vera sint, siue non, tamen humilitati verissime competunt. Hæc enim, scilicet humilitas inuenitur in ventriculis gallinacijs. i. in cordibus prelatorum, & imitantium Christum, qui se gallinæ comparauit, vt dicitur Matth. Quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, &c. Hic, inquam, licèt paruæ sit quantitatis per reputationem, tamẽ est curatiuæ virtutis, quæ licet venenum excitet dæmonum, vel etiam inuidorum; tamen facit prælatum gratum in conuersatione, constantem in persecutione, victorem in tentatione, discretum in correptione, oratorem. i. facundum, & gratiosum in exhortatione, amicabilem in reconciliatione: & mitigat etiam sitim, idest appetitum ambitiosum dominandi. Hæc omnia facit humilitas vera in bono prælato. Ma.24.

Lapidis cœlidonij variatio origo virtus, cui viri humiles suis perfectionibus assimilantur. Cap. X V.

HVmiles homines assimilantur cœlidonijs. Nam humiles plerumq; quanto in apparetia videntur minores, tanto sunt in virtutibus excellentiores, & in operibus efficaciores. Sic enim accidit de cœlidonijs, qui sunt lapilli de ventre hirundinis extracti, quorum vnus est niger, & alter rufus: qui licet sint parui, & deformes, in virtutibus tamen multis alijs sunt maiores. Nam rufus valet contra lunaticam passionem, contra insaniam, & contra antiquum languorem, & facit hominem facundum, placentem, & gratum. Niger vero valet contra noxios humores, tixas, & febres, & lotus aqua sanat oculos, vt dr in lapidario. vnde in illis duobus lapillis duplex humilitas repræsentatur.

Primo, sapientiam: quia sicut dicitur Prouer. vbi humilitas, ibi sapientia. vnde Pro dixit, quod inter sapientes sapientior Pro.16

sapientior est, qui humilior existit. Hæc est ergo, quæ valet contra lunaticam passionem. i. mutabilitatem stultitiæ: quia sicut stultitia facit mentem instabilem, & variabilem ad modum lunæ, ita sapientia facit hominem stabilem ad modum Solis, qui semper est in se uniformiter lucidus. Et ideo dicitur Ecclesiast. quod homo sanctus in sapientia sua manet, sicut Sol: stultus vero sicut luna mutatur. Item valet contra insaniam. idest contra furorem iracundiæ: quia homo dum sapienter respondet, & humiliat se furenti, & humiliter cedit ei, frangit furorem iræ eius, vel saltem euadit. Item valet humilitas contra antiquum languorem. idest contra inueteratum odium, quia frequenter sapientes humili & dulci lingua, vel opere, antiqua etiam odia conciliant. Hæc etiam est, scilicet sapientis humilitas, qui sicut facit verbum facundum, sic etiam & gratum. Ecc.26.

Secundo aũt cœlidonius, qui est niger, repræsentat humilitatem pœnitentium. Hæc est enim, quæ noxios humores. i. nociuas affectiones purgat, iras frenat, & febres. i. carnis calores refrigerat, & etiam oculos mentis à cecitate iuperbiæ sanat.

Inferni ignis, quomodo inextinguibilis semper maneat, rationibus, exemplisq; naturalibus approbatur. Cap. X V I.

IGnem gehennæ inextinguibilem, & semper durabilem esse, non est incredibile, & præcipue per eiusmodi potentiam, cum legatur, secundum naturam, albeston, qui est lapis Archadiæ ferrei coloris, & ab igne sic dictus, quia semel accensus, nunquam extingui potest. Vnde in quodam templo Dianæ erat lucerna ex huiusmodi lapide semper ardens, ita, vt nulla tempestate nullo imbre extingui posset, sicut Isidor. refert. Vnde pagani maximum suæ Dianæ miraculum esse arbitrabantur. Ergo si hoc fieri potest virtute naturæ in materia lapidea, ita vt nõ amplius ignis succendatur, nec vnquam extinguatur; quanto magis fieri hoc potest virtute Dei in alia quacunque materia, vt scilicet ignis inextinguibilis perpetuò conseruetur? Vnde Gregorius dicit exponens illud Iob. Deuorabit eum ignis. Ignis corporeus, qui nunc succenditur, vt vltra corporeis indigeat fomentis, nec valet, nisi succensus esse, & nisi refotus subsistere: ac contra gehennæ ignis eum sit corporeus, & in semetipso reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed datus semel, durat inextinguibilis, & succensione non indiget, & ardore non caret. Ratio huius diuersitatis est: quia ignis iste, qui apud nos est qui lignis nutritur, & ab homine succenditur, est artificialiter, & per violentiam in alienam materiam introductus; sed ignis ille lignis, non indiget, quibus foueatur, vel quia est in materiam propria existens, vel in materia aliena non per violentiam, sed per naturam à principio intrinseco, sicut etiam accidit in sulphure. unde non est accensus ab homine, sed à Deo, qui illam naturam instituit & hoc est, quod dicitur. Isa. Flatus domini, sicut torrens sulphuris accendens eam. Isa.30. Grego. mor. Iob.20.

Hypocritorum iniquitas qualis existat; ex auricalchi lapidisque crisolenij natura explanatur. Cap X I X.

HYpocrita assimilatur auricalcho. Primo, quia auricalcum est alieni coloris ostentatiuum: habet enim auro similem colorem, sed eius non habet valorem. Similiter homo hypocrita habet quidem exterius apparentiam sanctitatis, sed tamen non habet interius existentiam veritatis. vnde dicitur hypocrita ab hypos, quod est sub, & crisis, quod est aurum; quasi aliquid habens sub auro. idest, sub apparentia auri, scilicet sub apparentia sanctitatis. malitiam iniquitatis Matth. Vos quidem à foris apparetis hominibus iusti. interius autem pleni estis hypocrisi & iniquitate. Tales abundabunt in fine mundi, in ecclesia, quando multi etiam descendẽt, & declinabunt, à vera sanctitate ad fictam religionem. Vnde legitur Reg. quòd vasa, quæ fecit. Iram, de auricalcho erãt. Iram enim interpretatur ciuitas descendens, & ignat Mat.23 3.Re.7.

gnat statum ecclesiæ in fine descendentis; & declinantis a cœlestibus ad terrena; cuius vasa erunt de auricalco, s. clerici, & religiosi hypocritæ, hæti.

Secundo, quia auricalcum interiorũ est infectiuũ. Nam cibaria nimis diu innatis de auricalco seruata, vitio eorũ saporem horribilem contrahunt, & odorẽ. Et sic desideria, & verba iniqua, quæ diu hypocritæ in cordibus abscondita tenuerunt, quando ea producere, & opere exequi possunt, inueniunt horribilia, & hoc est, q̃ hypocritis interiores affectus corrumpit. Apoca. Pedes eius. i. affectus, similes auricalco: quia scilicet sunt per hypocrisim infecti, & simulati. Apoc. 1

Tertio, quia auricalcum est suæ vtilitatis paulatim detectiuum. Nam vasa ex auricalco facta in sui nouitate sunt tam pulchra, vt videãtur aurea, sed paulatim a fulgore primo hebetantur, & quasi rubiginãtur, & sic semper, quasi in peius, tam odore, q̃ colore cupream suam originem protestantur. Auricalcũ. n. fit ex cupro, sed ex cõmixtione cris, & stagni, & auripigmẽti, & q̃busdam alijs mediãtibus producitur in igne ad colorẽ auri. vt dicit Isido. Sic hypocrita, cum sit vere malus, in q̃busdam actionibus, & conatibus prætendit quãdam exterius spem sanctitatis: ita, vt primo, qñ ab aliquo nouiter vr, vel de nouo incipit inter aliquos cõuersari, videatur eis sanctissimus sed, quia nihil factum est durabile, si diu ibidem permaneat, paulatim ex contrarijs operibus seipsum manifestat. Et i. dñs dixit: A fructibus eorũ cognoscetis eos. Mat. 7. Quidam tamen ita cooperti sunt, vt vix vel nunq̃ cognosci possint; & tales cum sint auricalcum, frequenter recipiuntur pro auro: econtra autem illi qui sunt, vt verum aurum, ab ipsis reputantur vt auricalcum, q̃ dicunt eos esse hypocritas. Ecclesiastici. Collegisti, quasi auricalcũ, aurum.

Item hõ hypocrita assimilatur lapidi crisolenio, q̃ est species quædam lapidis crisoliti. Hic. s. crisolenius est colore aureus, sed de mane est pulchrioris aspectus, postea hebetatur, & est ignis capacissimus. Vnde si igni approximatur, citius inflammatur, vt dicit Isido. Similiter hypocrita colore est aureus, quia sanctitatem prætendit; & de mane apparet pulchrior, quia feruenter incipit: sed postea hebetatur, quia prosequedo deficit. Isid. li. ethi.

ignis est capacissimus, qa inflãmationes tetationũ facillime, & delectãter recipit.

Iustitiæ perfectio atq; necessitas ex quampluribus ferri similitudinibus, absolutè describitur. Cap. XVIII.

IVstitia bene regentium assimilat ferro. Primo propter Iustiam. Ferrum enim (vt dicit Isid.) dictum est a feriendo, quia scilicet duritia sua feriendo domat omnia genera metallorum. Et iustitia regentis domare, & ferire debet omnia genera rebellium, & superborum, & reipublicæ pacem turbantium. ps. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas, &c. Prou. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Secundo propter temperiem: nam ferramenta mos est cum oleo temperare, ne frigiditate aquæ, nimium indurentur, vt dicit Isid. Sic & plerumq; temperanda est seueritas iustitiæ cum oleo misericordiæ, vnde Samaritanus fauciati vulneribus oleum infudit, & vinum. Vinum autem mordens significat seueritatem iustitiæ, sed oleum leniens suauitatem misericordiẽ. Et in arca Moysi, quę gerit typum regimnis, non tantum fuit virga percutiens, seu & manna dulcescens: vt p virgam rigor iustitiæ, per manna vero dulcedo misericordiæ significaretur. Ecclesiastici. Initium necessitatis rei vitæ hominum, aqua, ignis, ferrum, & lac. In aqua accipe nollitiem misericordiæ, in igne feruorem iustitiæ, in ferro correptionis asperitatem, in lacte remissionis suauitatem: quæ omnia necessaria sunt regentibus, vt subditorum vita pacifice gubernetur. Isid. li. eth. Ps. 2. Pro. 20 Luc. 10 Eccl. 39

Tertio propter rubiginẽ rubigo enim (vt dicit Isid. est vitium rodens ferrum: & hoc accidit sibi ex suæ substantiæ impuritate, siue ex terræ contactu, & vicinitate, siue ex sanguinis, vel cuiusliber infecti vaporis qualitate. Et addit ad hæc Isido. quod a ferro se humanus sanguis vlciscitur, quia nullius alterius rubiginẽ sic ferrum consumitur, sicut quando humano sanguine maculatur. Simili quoque modo iustitia præsidentis rubiginatur, idest corrumpitur, & maculatur, quandoque quidem ex malitia, & impuritate regentis, quia non habet puram intentionem in facto, scilicet non intendens ad bonum reipublicæ, sed potius Isid. li. eth.

potius ad aliquid proprium: quandoque vero ex contactu terræ, idest acceptione, vel spe alicuius: muneris terreni, & lucri temporalis: quandoque vero ex infectione sanguinis, vel alicuius vaporis, idest ex ira, vel odio, vel alia inordinata passione, siue affectione, sed nulla deterior est, vel maior corruptio, q̃ si peruerso iustitiæ iudicis iudicio sanguis rundatur innoxius. Num. Si quis percusserit ferro, & mortuus fuerit; qui percussor est; reus erit homicidij, & ipse morietur. Nu. 35.

Quarto propter vtilitatem multiplicem. Nam vsus ferri magis est vtilis, & magis necessarius, quam vsus auri, licet aurum amplius ab auaris diligatur. Nã sine ferro respublica tute non agitur, non acquiritur, nec secure seruatur, nec sine ferro ab hoste defenditur: ferro regitur communis potentia, defenditur innocentia, tuta sunt regna, & reprimũt malorum superbia. Item sine ferro nullum mechanicum opus quasi perficitur, nullum quasi opus, vel ædificium erigitur, agricultura non exercetur, vestis nõ inciditur, panis non editur, & breuiter quasi in humanis rebus sine ferro nihil ad perfectionem adducitur. Omnia autem hæc magis competunt iustitiæ, q̃ ferro: qa horum non potest esse perfectio, vbi iustitia non seruatur. Nam neq; reipublicæ, neque communi potentiæ, neq; bonorum innocentiæ, neq; regno seu patriæ, ibi potest esse tutela, vbi non viget iustitia. Neque enim sine iustitia aut malorum proteruiæ reprimuntur, aut artes mechanicæ libere exercentur, aut ab agricolis terræ vtiliter excoluntur: quia vbi non seruatur iustitia, ibi omnia bona pereunt, & omnia vigent mala.

Iustorum genera tria, qui & tribus electri generibus varijs rationibus comparantur. Cap. XIX.

IVstorum vita assimilatur electro Primo ratione distinctionis sunt enim tria genera electri: vnum, quod de piro fluit arbore, quod dicitur siccum. Nam primo quando fluit de arbore est gummi liquidum, postea induratur calore ac frigore in duritiam lapidis perspicui, vt cristalli. Nam prius minuitur humidum operatione calidi: quia cum humiditas indigesta expellitur ab arbore, tunc calor continue resoluit humidum subtile, & ita viscosa efficitur, & postea humidum paucum remanens extra premitur frigido: & sic coagulatio eius completur frigore. Huic ergo assimilantur iusti incipientes, sicut pœnitentes qui a principio, quando de arbore, idest de mundo, vel peccato exeunt, sunt molles & teneri timore: sed postea paulatim calore charitatis crescente, mollicies timoris excluditur, & refrigerio ab æstu carnis superueniente solidantur in fortitudine spiritus mirabiliter velut lapis, & efficiuntur perspicui in conscientiæ mundicia, & vitæ sinceritate. Ezec. Deorsum ignis a lumbis eius, & sursum quasi aspectus splendoris, & visio electri in quo ostenditur, quod viri sancti & iusti, inferius ardent, vt ignis in dilectione proximi; superius splendent, vt electrum in contemplatione Dei. Ezec. 8

Secundum genus electri metallum dicitur quod in precio melius inuenitur, & habetur, & hoc cum sit magis serenosum, quam primum, competit proficientibus & in soliditate, & in gratia doctrinæ.

Tertium autem fit de tribus paribus auri, & vna argenti. Et huic assimilantur perfecti. In auro enim significatur anima in qua est Sanctæ Trinitatis imago, vnde tres partes auri in electro ponuntur; sed minima pars, quæ est argenti, corpus repræsentat, quod licet sit vilius, tamen auro iungitur, idest animæ rationali. Quod ergo in electro multum de auro ponitur, & parum de argento, significat, quod perfectè iusti multum de anima curant, de corpore vero parum. Secundo ratione ostensionis. Electrum enim (vt dicit Isido.) in conuiuio clarius cunctis metallis fulget, & venenum prodit, si adsit, sudorem facit, & in colores varios ad modum cœlestis arcus mutare se subito consueuit. Sic anima iusti est fulgida per gratiam: & si aliquando venenum peccati adest, siue in pugna tentationis, siue in lapsu operationis, statim sudore luctus & confessionis prodit ipsum, & in varios colores, scilicet confusionis ruborem, timoris pallorem se mutat. Vel varij colores ad modum arcus Isido.

Universidad de Deusto Biblioteca

sunt variæ compunctiones, quæ sunt quatuor, quasi quatuor iridis, idest arcus cœlestis colores. Primus, de perpetratione culpæ, vel protractione. Secundus: de incursione miseriæ Tertius, de reatu pœnæ: Quartus, de amissione gloriæ.

Tertio, ratione commixtionis. Dicit enim Grego. quod in electro aurum cu argento miscetur: argentum quidem ad auri claritatem excrescit, aurum vero cum claritate argenti temperatur, suam virtutem non perdit, sed a decore ex admixtione argenti aliquantulum expallescit. Ita similiter in viro iusto sensualitas rationi coniuncta velut argentum auro in electro ad claritatem auri excrescit, quia scilicet per participationem efficitur rationalis, vt dicit Philosophus. Et dicitur sensualitas rationalis quia eius passiones, & motus regulantur, & modificantur: & tunc ipsa ratio velut aurum ex tali commixtione sensualitatis in sua contemplatione remitti videtur. non tamen suæ virtutis detrimentum patitur, quia per ipsas virtutes morales modificatas ad contemplandum amplius adaptatur. Quarto, ratione attractionis, quia electrum verum, si manu teneatur, vt a digitis calorem recipiat, rapit ad se omnia folia, & paleas, & vestimentorum fimbrias (vt dicit Isido.) Sic vir iustus per bona opera desiderio proficiendi calefactus, quicquid videt, vel audit, ad suum profectum assumit, siue folia idest verba, siue paleas, idest etiam leuia bona exempla, dum modo ipsum inflammare possint; siue sunt fimbriæ vestimentorum, i. extrema opera virtutum. Eze. Et de medio eius quasi species electri.

Greg. Eze. Arist. 1. Eth. Isido. Ezec 1

Luxuriæ obscœnitas, ex nonnullis sulphuris proprietatibus ac effectibus hic descriptis, aperte declaratur. Cap. X X.

LVxuria assimilatur sulphuri: Primo, ratione ardoris. Nam sulphur est vena terræ aereitatis, & igneitatis multum habens in compositione. vnde sulphur dicitur, quasi solum vrens, vt dicit Isido. vrere enim ignis dicitur. Vnde sulphur secundum Auicennam est calidũ, & siccum. in quarto gradu, & est terra partibus aqueis, & terrestribus i igneas transeuntibus in naturã sulphuris trãsmutata. Eius autem ignea virtus ab agsferuẽtibus sentiẽ. Sicut aũt sulphur est vena terræ, ita luxuria est carnis terrestris vitium, & corruptela, quæ quidem multum habet igneitatis quia multum corpus calefacit, & appetitum delectationis incendit, ita, vt tam partes aquæ, scilicet humores corporis, q̃ etiam terrestres partes, scilicet caro, & membra, vi deantur transire in igneas. i. vehementer accendi. & est in quarto gradu caloris, quia luxuria est quartum vitium, cui ardor, & calor appropriatur. Nã primus gradus, est ardor auaritiæ, quæ mundi appetitum insatiabiliter incendit. Vnde ipsa est ignis qui nunquàm, dicit. Sufficit. Boetius: Sed fœdior ignibus Aethnæ Feruens amor ardet habendi.

Secundus est ardor iræ, quæ secundũ philosophum. est accensio sanguinis cir ca cor. Tertius est gulæ, cui attribuitur ardor, tum quia delectatio cibi, & potus appetitum accendit, & acuit, in cuius delectationis inordinata concupiscentia vitium gulæ consistit; tum, quia gulæ sacietas libidinem inflammat. vnde Hiero. dicit, ꝙ sine Cerere friget venus. i. per abstinentiam cibi, & potus, refrigescit luxuria. Quartus gradus ardoris, & caloris, est ignis consumptionis omniũ virtutum. ps. ignis, sulphur &c. ignis. scilicet auaritiæ, sulphur luxuriæ, & spiritus superbiæ.

Secundo, ratione fœtoris. Nam aquæ per venas sulphureas transeuntes, ex vi ignea sulphuris contrahunt calorem, saporem, efficaciam, & fœtorem. Aquæ autem sulphuræ, idest personæ luxuriosæ, contrahunt calorem in cogitatione, saporem in delectatione, efficaciam. i. affectum in operatione, fœtorem plerunq; infamiæ in publicatione. Ideo de luxuriosis dicitur Isa. De cadaueribus eorum ascendet fœtor.

Tertio, ratione coloris: Nam sulphur aliquando est album, purum, clarum, & cum hoc subtile. Aliquando vero est feculentum, grossum, & crassum quandoque vero mediocre. Opus enim carnale cum intra limites matrimonij & rationis continetur, tunc est album, quia famam non denigrat; purum, quia mentem non rodat; clarum, quia rationem non offuscat; & subtile, quia ratio carnem regulat, vt non sequatur appetitum delectationis, sed sinceritate intentionis.

Pro. 30. Boe. de cõ. li 5. Arist i. Rhet. Hiero. Ps. 10. Isa. 34.

nobis in amaritudinibus positis infunditur aliquando musicalis iucunditas modulationis. Et hoc est, quando p vocem, seu per sonum alicuius exhortationis ea procurante infunditur nobis dulcedo alicuius consolationis. Aliquando vero propinatur nobis iucũditas p eam interne refectionis, puta quando ea impetrante infunditur cordi nostro gratia internæ inspirationis, seu alicuius dulcedinis animam consolantis, & reficiẽtis: & hoc est commune iucũdũ qdẽ, sed tamen moderatum.

Item beata Maria assimilatur lapidi sardonyco: Primo ratione colorationis. Nam sardonyx (vt dicit Isid.) ex Sardio, & onyce nomen suscepit. Constãt enim ex tribus coloribus: nã niger est in imo, candidus in medio, & rubeus quasi vinũ in supremo. Sic beata virgo Maria fuit nigra in imo per humilitatem, secundũ illud Cant. Nigra sum, sed formosa, &c. Sed candida in medio per puritatem mentis, & virginitatem carnis. Ecclesiastici: Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus. Item rubea in supremo per feruentem charitatem. Prouer. Purpura indumentum eius: purpura enim rubeũ habet colorem.

Isi. lib. ethi. Can. 1. Ecc. 27 Pro. 35

Secundo ratione sigillationis, quia hæc sola gemma in sigillatione, de substantia cerę nihil euellit: & sic sola beata Maria generando, de corruptinne carnis, vel peccati nihil accepit.

Tertio ratione virtuosæ actionis, propter quam iste præciosissimus appellatur. Iob. Nec lapidi sardonyco, &c. Nam hoc lapis luxuriam repellere dicitur, humilem efficit, & pudicum. Sic domina nostra, deuotos suos docet esse castos in corporibus, humiles in cordibus, & etiam pudicos in moribus.

Iob. 28

Quæ nobis bona misericordiæ opera conferãt, ex lapidis iridis natura pulcherrime perspicitur. Cap. X X I I.

MIsericordia assimilatur illi lapidi, qui vocatur iris: Primo ratione figuræ, quia hic lapis est ex sex angulis (vt dicit Isidoro.) Qui sex anguli competunt sex operibus misericordiæ, quæ Christus enumerat. Mat. E sturiũ, & dedistis mihi manducare, &c.

Isido. Mat. 25

Secundo ratione tincturæ, siue resplendentiæ: propterea enim dicitur Iris, quia sub tecto positus, & Sole percussus, colores iridi, idest cœlestis arcus in proximos parietes repræsentat. Similiter homo misericors, sub tecto, idest sub tegumento humilitatis positus, & sole, idest lucæ diuinæ gratiæ perfusus, colores arcus cęlestis idest affectus, siue effectus Christi in proximos sibi pauperes repræsentat.

Tertio ratione efficaciæ, quia hoc lapis cooperatur parienti, vt citius pariat, vel vt saltem dolores partes facilius ferat, & non tantum de periculo timeat. Consimili modo misericordia, siue misericordiæ operatio cooperatur pœnitẽti, vt citius satisfaciat, vel saltem, vt angustiam, & laborem pœnitentię facilius ferat, & de tentationum periculo minus timeat. propter primum, dicitur Daniel: Peccata tua eleęmosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. propter secundum dicitur in ps. Beatus qui intelligit super ęgenum, & pauperem. & postea: Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius. propter tertium, dicitur Ecclesiastici: Conclude eleęmosynam in sinu pauperis, & hæc pro te orabit ab omni malo. Et postea: Super scutum potenter, & super lanceam adversus inimicum pugnabit.

Dan. 4. Ps. 40. Ecc. 29

Gemmæ Alabandinæ virtus, quæ boni operis perfectionem similitudinem quadam demonstrat. Cap. X X I I I.

OPus bonum assimilatur illi lapidi, qui dicitur alabandina. De quo dicit Dioscoro. quod est gemma clara, & subrufa, vt sardis, cuius est virtus sanguinem augmentare, & prouocare. Similiter opus bonum debet esse clarum, idest factum cum claritate, hoc est cum munditia conscientiæ, & intentionis puritate. Prouer. Qui mundus est, rectum est opus eius. Grego. In cassum exterius opus agitur, si non pro eo interius innocentiæ victima in ara cordis immoletur. Vnde econtrario, opera cum inimunda conscientia, vel non recta intentione facta, erunt opera tenebrosa: de qbus dicitur: Abijciamus opera tenebrarum. Item debet esse subrufum, & hoc per feruorem dilectionis. Ecclesiastici: Bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua. vbi innuit, quod tunc Deo grata

Dio sc. Pro 21. Greg. Ro. 13. Eccl. 9.

grata sunt opera nostra, quando cum vino charitatis, & gaudio deuotionis nut.
1.Cor.3 Corin. Cuiuscunque opus, quale sit, igni probabit. Tunc est enim opus probatum, quando est igne charitatis inflammatum. Sed ad litteram exponatur de igne purgatorij. Item debet esse sanguinis prouocatiuum, & augmentatiuum. idest deuotionis. Sanguinis humor, est calidus, & humidus; quia scilicet deuoto boni operis, in mente auget caliditatem, idest spiritualem feruorem, sicut nutritio olei auget ignem; & auget etiam humorem idest lachrymarum compunctionem, sicut operationis vehementia producit sudorem.

Auri, chrysopassij; naturales effectus describuntur, quibus patientiæ perfectiones assimilantur. Cap. XXIIII.

PAtientia assimilatur auro. Primò, ratione solidatis: quia auro quo ad subitantiam nihil solidius, aut compactius. Vnde in igne positum, nec euaporat, nec in pondere minuitur, neque consumitur; sed quando vi caloris dissoluitur, si quid habet impuritatis admixtum depuratur, & tunc fulgidius inuenitur. Similiter vere patiens tantem habet mentis solidtatem, quod in igne tribulationis positus neque euaporat per iram neque in pondere virtutis minuitur per diffidentiam, neque consumitur per accidiam, sed potius depuratur per pœnæ tolerantiam, & fulget per vir-
Ecc. 1. tutis euidentiam. Ecclesiastici. Quasi vas auri solidum. Pet. Modicum nunc
1.Pet.1 si oportet contristari in variis tribulationibus, vt fides vestra multo præciosior sit auro, quod per ignem transit.

Secundo, ratione ductibilitatis, quia auro nihil ductibilius. Nam, tam ductibile est, quod inter incudem & malleum sine diuisione, sine interruptione partium in tenuissimas laminas dilatatur. Eodem modo perfecte patiens, persecutioni non resistit: sed se duci, & malleari permittit, ita vt non rumpatur per inconstantiam, nec diu datur etiam a persequente per maliuolentiam: & ideo dilatatur in charitate per patientiam. Vnde de tali auro fiut
Exo. 5 vasa Domini, de quibus Exo. Vniuersa ductibilia, de auro purissimo facies. Tale enim fuit aurum candelabri, idest patientia Christi. vnde in eodem dicitur: Facies candelabrum ductibile, de auro purissimo, scilicet Christum, qui tanquàm ouis ad occisionem ductus est.

Tertiò, ratione tranquillitatis: nam auro inter metalla nihil quietius, quia percussum non resonat, sicut facit es, vel argentum. Et consimili modo homo patiens non resonat, nec murmurando, nec maledicendo, detrahendo vel contra contumacem linguam rixando, sicut de Christo legitur. Qui cum
1.P.2. maledicereturr, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur, &c. Talis etiam fuit martyrum patientia, q̃ percussi & mortificati tota die, per patientiam non resonabant, aut resistebant: Vnde ipsi erant, quasi mortariola tem-
1.Par.2 pli, de quibus Paral. Facta sunt mortariola, a mortificatione tunsionum, idest passionum. ps. Propter te mortificamur
Ps. 43. tota die.

Item patientia assimilatur lapidi crysopasso, qui est lapis Æthiopicus, quem lux celat, & obscuritas manifestat: de nocte enim igneus, de die vero apparet aureus, vt dicit Isido. In die enim (vt
Isido. ipse dicit) est euanescens, & splendorem amittens, velut aurum expallescit. Similiter patientia cordis in luce prosperitatis absconditur. Vnde Greg. di-
Greg. cit, quod improuidus miles est qui se fortem in pace gloriatur: quia scilicet fortitudo vera non ostenditur, tempore pacis, nec etiam tempore prosperitatis patientia. Et ideo patientia in tenebris aduersitatis agnoscitur, quia qualis quisque apud se lateat, illata contumelia probat, vt ibidem Greg. dicit. ps. Nox scilicet ad-
Ps.138. uersitatis, illuminatio mea nam ibi illuminatur anima, vt cognoscat qualis sit.

Item si est vera patientia in nocte aduersitatis efficitur ignea, idest in amore diuino magis feruida, & lucida: sed in die prosperitatis pallescit, idest efficitur timida. Nam viri perfecti in aduersitate per patientiam feruent, de prosperitate timent. ps. Ab altitudine
Ps. 55. diei timebo, idest prosperitatis.

Ex saphyri, ligurij, crystalli, nitri, auripigmenti, tandemq̃; argaritis gẽmæ multiplicibus virtutibus, ac naturalibus perfectionibus, quẽ ad modum vera pœnitentia omnium sit expultrix vitiorum explanatur. Cap. XXV.

POenitentia est omnium vitiorum capitalium, quæ sunt septem, expulsiua. Et ideo assimilantur saphyro eius virtutes. Nam primo saphyrus (vt dicit
Diosc. Diosco) habet virtutem sudoris & sanguinis restrictiuam. Et hoc conuenit pœnitentiæ, inquantum restringit victium gulę, ex qua prouenit superfluitas sanguinis, & sudoris.

Secundo, habet virtutẽ castitatis amatiuam. Nam omnes auctores consentiunt, quod hæc gemma amatrix est castitatis: & ideo ne eius virtus per immũditiam portantis impediatur, oportet eam portantem caste viuere. Hoc etiam competit pœnitentiæ, inquantum tollit vitium luxuriæ, & castitatem seu continentiam diligit, & requirit, quamuis aliam in coniugatis, aliam in viduis, aliã in virginibus.

Tertio, habet virtutem tumoris & inflaturæ sedatiuam. Vnde & apostemata reprimit, si in principio noxiæ collectionis eio appositus fuerit. Et hoc competit pœnitentiæ, inquantum expellit tumorem, & inflaturam superbiæ, & maxime si in principio antequàm superbia inuetera scat, ad humilitatem pœnitentiæ omnino conuertatur.

Quartò, habet virtutem caloris febrilis repressiuam, si iuxta venas cordis pulsatiles suspendatur. Est autem auaritia inordinatus ardor, velut quidam febrilis calor, qui quietem omnium tollit, & sitim inextinguibilem gignit. Hunc calorem pœnitentia mirabiliter extinguit, vt patet de Euangelista Mat theo, quem fecit relinquere propria, qui rapere solebat aliena, vt dicit
Beda ī Mat. Beda.

Quinto, habet virtutẽ venenositatis, & antractis expulsiuam, & ideo veneno contrariam habet virtutem, & virtutis eius penitus extinctiuam. Vnde si aranea in pixidem posueris, & verum saphyrum super eius orificium aliquantu um tenueris, eius virtute aranea subito morietur, vt dicit Diasco. Similiter pœnitentia expellit, & extinguit venenum inuidiæ, quæ facit hominem venenosum, & calorem charitatis extinguit.

Sexto, dicit Diosco. quòd habet virtutem discordium reconciliatiuam. Nã plurimum dicitur valere eius præsentia ad pacem inter aliquos reformandam. Quod quidem competit pœnitentiæ, non solùm in quantum animam reconciliat Deo, sed in quantum de cordibus pœnitentium, iram, & odium fugat, & ad remittendum offensas receptas, & per consequens ad pacem inclinat. Vnde etiam dicitur ad literam, quod saphyrus se portantem, reddit benignum & mitem. quod de pœnitentia magis certum est, quam de saphyro. Hæc enim fuit, quæ lupum saeuissimum, idest Paulum, contra Christianos ferocissimum, mutauit in mãsuetissimum agnum.

Septimo, saphyrus habet virtutẽ cordis lętificatiuam, & confortatiuam. Vnde valet contra cardiacam, & melancolicam passionem. Et istud pœnitentiæ competit, inquantum expellit accidiam, quæ animam reddit tristem, & grauem. Vnde ea expulsa anima lætificatur.

Item pœnitentia assimilatur ligurio.

Primo, ratione generationis. Notandum est enim, quod plerunque mala nascuntur ex bonis: sicut de prosperitate nascit inuidia, & de virtute nascitur superbia. Quandoque econuerso, de malis nascuntur bona, sicut de tribulatione patientia, & de peccato pœnitentia: & hoc est, quod representat generatio ligurij, scilicet originem pœnitentiæ ex corruptione culpæ. Nam ligurius (sicut dicit Isido.) Isid. li. eth.
Qui in colore est electro similis, sic vocatus est a lince bestia, quia scilicet ex eius vrina inter arenulas generatur. Sicut ergo ligurius, quamuis sit gemma preciosissima, generatur tamen ex vilissima materia, scilicet ex animalis vrina: ita pœnitentia quamuis sit pra cios sima, tamen oritur, & causatur ex corrupta materia, scilicet ex hominis culpa. Nam nisi præcessisset culpa, non sequeretur pœnitentia.

Secudo, rõne virtutis: qa ligurius (vt dicit Diosc.) paleas attrahit, sedat dolor, fluxum

xum ventris restringit, perditum colorē restituit. Sic ad pœnitentiam attrahuntur palcæ, i. pauperes, qui exonerati à diuitiarum mundi sarcina, leuiores sunt ad modum conuersionis. Diuites enim ad patriam rarius, & difficilius conuertuntur, Luc. Quam difficile, qui pecuniam habent, in regnū Dei intrabunt. Lu.18.

Item pœnitentia dolorem ventris, i. remorsum conscientiæ, qui est ex recordatione peccati, sedat, dum ipsum peccatum tollit, & purgat.

Item pœnitentia fluxum i. pronitatē, & labilitatem peccandi restringit: quia facit præterita peccata plangere, & plangenda non commitere. Colorem, i. gratiam, & meritum, in quibus consistit animæ pulchritudo, perdita per peccatum restituit.

Item pœnitentia assimilatur crystallo.

Primo, per aspectum. Nam crystallus est clarus, & ita peruius, q̄ rarum oium, q̄ sub eo sunt est manifestatiuus. Hæc ergo claritas fit in pœnitēte p̄ confessionis mūdiciā nā dū pnia, q̄ in conscietia latebāt peccata, manifestat: ipsam miro modo purificat, & clarificat.

Itē crystallus est luminis susceptiuus: qa aia p̄ pniam lumis grē fit susceptiua.

Itē est colore aqueus, sic pœnitens est ploratiuus, & lachrymosus. Apoc. Oñdit mihi flumen aquæ viuæ, splendidum, tā quām crystallum. Apo.22

Scdo, pp gñationis modū. Gñatur. n. crystallus ex aqua, q̄ p multa annorum spacia in chrystallī durtiiā vertit. vñ vt Greg. dicit, habet ex aqua fluxibilitatē, sed p frigoris virtutē in crystalli vertitur, firmitatem Eccl. Gelauit crystallus ab aqua. Nō tū (vt dicit Diosc.) sola vi frigoris, sed ētrōne terreæ siccitatis. Sic pœnitēres, licet sint a principio molles, & fluxibiles, & proni ad relabendum, ppter quod oportet, q̄ semper sint paudij; tamen postea per perfectam perseuerantiam in pœnitentia efficiuntur fortes & solidi. Vnde dicit Grego. q̄ in via Dei à timore incipitur, vt ad fortitudinem perueniatur. Cor. Prius quod aiale est, deinde quod spūale. Hæc enim soliditas p̄cipue fit vi frigiditatis, idest continētię, quæ refrigerat ardorem libidinis & restringit fluxibilitatē carnis. Item fit virtute terreæ siccitatis, idest abstinentiæ corporalis, quæ deficeat humorem ventris. Ecc.4. Gregor. 1. Cor. 15.

Tertio, propter virtutis effectum. Nā crystallus habet virtutem inflammatiuā, repletiuam, sitis extinctiuam, & dolorū viscerum expulsiuam. Inflammatiuam quidem, quia si exponatur radijs Solis, adeo flammam rapit, vt fungus aridus siue stipula ibi posita incendatur, vt dicit Isidor. Sic & cor pœnitentis radiis solis, idest Christi exemplis, vel verbis, vel inspirationibus sic aliquando incenditur, vt aliquos sibi per exemplum proximos sibi incendat. Repletiuam virtutē habet, quia si tritus bibatur, vbera lacte replet, vt dicit Diosc. Similiter vbera mētis, scilicet intellectum, & affectū pœnitentis gratia pœnitentię adimplet lacte dulcedinis & cōsolationis. Vnde de Augustino ad pœnitentiam conuerso legitur, q̄ non saciabatur illis diebus pre dulcedine mirabili considerare altitudinem consilij super salutem generis humani. Item habet etiam crystallus sitim sedare, vt dicit Diasco. Sic pœnitentia sitim extinguit inordinati appetitus vitiorum. Item crystallus valet etiam portatus contra colicam, & viscerum passionem, si non adsit cōstipatio. Similiter pœnitentia remorsum, & amaritudinem interiorem conscientiæ expellit, postquā ipsum peccatum purgauit, nisi adsit constipatio. i. duritia, & dilatio satisfactionis. Isidor. Diosc.

Item pœnitentia assimilatur nitro. Nitrum enim (secundum Diosc.) est qua si lapis subalbidus, & perspicuus, cuius virtus est dissolutiua & attractiua, ac abstersiua, & humoris superflui colum ptiua. Et similiter pœnitentia dutitiam peccati dissoluit, gratiam Dei attrahit, sordes cōscię abstergit, & superfluos humores in abstinentia consumit. Item secundum Plinium nitrum est vena terræ, & est calidum, & siccū leue, rubeū, & album, vel citrinum. Quæ etiam omnia pœnitentiæ competunt per effectū; quia pœnitentia mentem inflammat, & ideo calida: corpus extenuat, & ideo sicca conscientiam exonerat, & ideo leuis, verecundiam causat: & ideo rubea, cōscientiam mundat; & ideo alba, vultum deformat, & aliquando etiam ad litterā citrinat p̄ ieiunium. qa ieiunare in æstate fm medicos inter alia, quæ facit, est q̄ vultum citrinat: & ideo citrina. Isa.59. Plini.

Itē pœnitētia assimilat auri pigmento. Primo, qa aur ipigmētum habet virtutem

tutem dealbatiuam. Habet enim, vt dicit Diosc. fulguris naturam, scilicet calefactiuam, & desiccatiuam. Vnde si aliquod metallum apponatur, ipsum sua virtute in album transmutat. Similiter pœnitentia, dum cor calefacit p̄ offensæ meditationem, secundum illud Psal. Concaluit cor meū intra me, & in meditatione exardescet ignis. Et desiccat per tristitiæ consumptionem: quia spiritus tristis exsiccat ossa, vt dr̄ Proverb. Dealbat cōscientiam per culpæ purgationē. Isa.1. Si fuerint peccata vestra, vt coccinum, velut lana alba erunt. Psa.38. Pro.17. Isa.1.

Secundo, quia habet virtutem curatiuam: nam auripigmentum (vt dicit Plinius) conuenit medicinæ. Habet enim virtutem dissoluendi, attrahendi & mundificandi: Vnde valet malum anhelitum habentibus, si fumus eius capite inclinato accipiatur. Sic etiam pœnitentia curat peccatorum infirmitates, dissoluit corda dura, & attrahit ea ad bona opera, mundificat animæ intima. Etsi quis inclinato capite, idest mente humili, & deuota, fumum eius, idest pœnam satisfactoriam iniunctam sibi recipit, anhelitum malum, idest malam vitam, vel malum peccandi vsum corrigit, & rectificat. Plini.

Tertio, quia habet virtutē depilatiuam. Nam ex auri pigmento fit vnguentum depilatorium quando cum calce, & vino decoquitur. Similiter pœnitētia cum calce. i. cum feruore, & puritate: qa calx est alba, & feruorem ignis in se cōtinet. Et cum vino cōpunctionis lachrymosæ, de quo in Ps. Potasti nos vino cōpunctionis. aufert pilos. i. desideria carnis extinguit. Pili enim ex carne procedentes designant appetitus carnales. Isa.59.

Quarto, quia vim habet vnguium renouatiuā. Habet enim auripigmētum naturā incisiuā, & corrosiuā. Vnde & vngues facit cadere dformes, vt crescāt meliores. Quasi autem vngues deformes sunt inordinati mores, qui ex vsu quasi inseparabiliter inhærent peccatori, sicut vngues tenaciter inhærent carni. Sed tanta est veræ pœnitentiæ virtus, quod vngues veteres. i. pristinos mores deformes facit derelinquere, & in meliores immutare, secundum illud: In nouitate vitæ ambulemus. Ro.6.

Item pœnitentia assimilatur illi gemmæ, quæ dr̄ argarites, quæ est argento similis. Habet. n. stigmata aurea: cuius forma quadrangulata est. & habet fortitudinem adamantis: & purat vulgus tale nomen sibi impositum, eo, q̄ frenet iras, & impetus animorum. Sic homo pœnitens debet esse argenteus per conscientiæ claritatem: sed stigmata tribulationum habere aurea per patientiæ p̄ciositatem, formam quadrangulatam, per operationum pluralitatem. Habet enim pœnitētia quatuor angulos. i. quatuor opera exteriora. s. confiteri, ieiunare, orare, & elemosynas dare.

Item debet fortitudinem habere. i. constantiæ firmitatem. Et talis pœnitentia est, quæ frenat, & placat iram Dei, & impetum furoris. s. iudicij sui.

Pœnitens qualis esse debeat, adamanti, lapidi absintes quibusdamq; metallis comparatus, ostenditur. Cap. XXVI.

POenitens debet assimilari adamanti. Primo ratione paruitatis: quia est lapis paruus, & modicus. Nunquā enim in magnitudine nuclei auellanæ inuenitur. Sic pœnitens debet esse paruus per humilitatem, scilicet reputatione sui se paruificando. Matth. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini, sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Ma.18.

Secundo, ratione claritatis. Nam adamas licet habeat colorem ferrugineū, tū habet splendorē chrystallinum. Sic homo pœnitens, licet sit despectus in colore. i. i apparetia exteriori, hēt tū mūdiciæ interioris, & gratiæ splendorem

Tertio, rōne solidtatis. Nam tātę solidtatis est, q̄ nulli violentiæ cedit: qa nec ferro frāgitur, nec igne soluitur, immo, nec vnquam calefit. Et cum sit inuictus ignis ferriq; contemptor, rumpitur sanguine hirci calido, & recenti. Sic pœnitens debet esse ita constās, vt nec ferro. i. violentia frangatur aduersitatis; nec igne. i. calore prosperitatis soluatur tamen sanguis hirci. i. Christi pro peccato mundi immolati. Etenim hireus in lege pro peccato immolabatur: dum recenter, & feruenter ad memoriam reducitur, debet cor pœnitentis calefacere, & in lachrymas deuotionis, seu cōpassionis dissoluere. vel hoc signat, q̄ virtute sanguinis Christi soluitur duritia peccati in peccatore pœnitente.

Quarto, ratione contrarietatis. Habet.

bet.n.iste lapis contrarietatem, quandam ad magnetem: quia positu. iuxta ferrum, non patitur attrahi à magnete, immo iam attractum quadam violentia retrahit. Sic pœnitens retrahit aiam ne attrahatur à peccato, & iam attractã adhuc habet virtutem retrahendi, & reducendi ad gratiam.

Isidor. Quinto, ratione vtilitatis: quia adamas (vt dicit Isido.) dicitur venena repri mere, metus expellere, magicis artibus resistere, & secundum Diosc. habet etiã separata connectere. Est enim gemma, vt ipse dicit Diosc. reconciliationis, & amoris. Et ideo dicit, quod si vxor fuerit viro odiosa, vel ab eo separata, p virtutem adamantis in eius gratiam facilitter reuocatur. Sic pœnitentia venenum peccati deprehendit, & abijcit: timorem etiam humanum, quo quis timet aspera peccati expellit, quia volũtarie homo pœnitens aspera assumit.

Item anima per peccatum à Christo sponso suo separata virtute pœnitentiæ, ad eius amorem, & gratiam reuocatur. Hãc et magicis artibus. i. diabolicis tentationibus, quas diabolus quadam fallaci arte ingerit, resistere, & obuiare.

Itẽ pœnitens dẽt esse similis lapidi absintes, qui est gẽma nigra, ponderosa. venis rubentibus distincta, quę igne calefacta septem diebus calorem seruat: vt dicit

Isidor. Isid. Sic aia pœnitentis debet esse nigra per pœnitentiam, ponderosa per prudẽtiam, venis rubentibus distincta p amoris, & charitatis flammam, & septẽ diebus calorem amoris ignitum seruare p perseuerantiam: per septem enim dies septimanæ, totum tempus vitæ præsentis deuoluitur: vnde vitæ præsentis, septem diebus calorẽ seruat, qui sin Dei amore omni tempore perseuerat.

Itẽ pœnitens assimilatur quibusdam metallis, quorũ q̃dã sunt, quæ nũquam fundunt sicut lapides, quod est propter dominium terrei, & defectum humidi aquei. Et his assimilant hoies obstinati,

Iob.41. q̃ nunq̃ p pœnitẽtia emollescunt. Iob. Cor eius indurabit, quasi lapis. Quædã vero totaliter fundunt, vt metalla, & his assimilantur veri pœnitentes, qui toto corde ad Deum conuertuntur sm illud

Ioel.2. Ioel. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Quædam vero partim fundunt, & partim non, vt chrocrasia, quæ est lapis qui calore solutus in ęs conuertitur, quod hõat in se venas minerales. Huic assimilantur hi qui partim pœnitent, & partim nõ, s. qui de vno peccato pœnitent, & de alio non; vel qui plãgunt præteritũ, & non vitant futurum. Ferum autem mollescit ad ignem, sed non funditur, nisi per aliquod sibi adiunctum, vt arsenicum. Et huic assimilantur qui per tribulationem immutantur, sed non tamen vt peccata dimittant, sicut faciebat Farao qui imminente plaga populum dimittere promittebat, sed ea cessante retinebat. Sed si arsenicum i. virtus diuinæ gratiæ infunditur, tunc omnino cordis duritia soluitur, & mundatur.

Argẽti, ac gẽmæ, quæq; astrion nũcupatur, multiplices perfectiones, quibus Dei concionatores assimilantur. Cap. XXVII.

PRædicator debet esse similis argento. Nam argentum est purum, clarum, durum, sonorum, igne liquefactibile. Sic prædicator verbi Dei dẽt esse purus quoad cõscientiã. Mal. Sedebit conflãs, & emundans argentum: debet enim p̃dicator cõflare alijs ex verbis sacræ scripturæ salutifera documenta, & emundare conscientiam, propria abijciendo peccata. Apo. Attende tibi, & doctrinæ. Mala.3 1. Thi. 4.

Item debet esse durus per patientiam, Isa. Pro ferro afferam argentum. per duritiam ferri, fortitudo secularium; per soliditatem argenti, constantia prędicantium intelligi potest. Isa.6.

Item debet esse clarus per sapiẽtiam, præcipue per sapiẽtiam diuinorum eloquiorum; de quibus. Eloquia domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum. P sal.11.

Item debet esse sonorus per doctrinam. Prouerb. Argentum electum lingua iusti. Pro.10.

Item debet esse liquefactibilis per compassionem & misericordiam. Zach. Nostrum æs sicut argentum vritur. Argẽtum enim dum vritur, liquatur. Sicut vrebatur, & liquebatur ille prædicator Paulus cum dicebat. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Zac.13 Cor.2.

Item debet esse ductilis per obediẽtiam. Numeri. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Tubas, per sonum doctrinæ; argenteas, per mundiciam vitæ; Nu.10. ductiles,

ductiles, per motum obedientiæ.

Itẽ argentũ est ballami conseruatiuũ, & virtutis in iaspide custoditiuũ. Vũ maiorem virtutem habet iaspis in annulo argenteo, quam aureo. In quo signatur p̃cipue, q̃ p̃dicator debet intendere ad conseruandum odorem bonæ, famæ, & honestatem vitæ. Nam virtus iaspidis est honestas hoĩs, vel continentia carnis; & odor balsami, suauitas boni exempli, & hominis.

Item argentum ex tactu terræ rubiginẽ cõtrahit, sed ex cõfricatione salis, & arenę, prisinũ colorẽ resumit. Similiter p̃dicator q̃nq; cogitãdo, vel tractãdo terrena, cõtrahit rubiginem alicuius cupiditatis. Sed ex confricatione salis. i. contẽplatione, siue studio sapientiæ, q̃ æterno rũ nobis, saporẽ repræsentat, cuiuscõparatione tpalia vilescunt: & ẽt ex confricatione arenæ. i. ex innundatione pœnitentiæ, quæ ratione grauedinis, arenæ assimilatur ad præstinam restituitur puritatem affectionis.

Item qui digne vult exequi officiũ prędicandi, debet effici similis cuidam gẽmæ, quæ dr̃ astrion, q̃ est christallo propinqua, & in cẽtro lucet, vt stella fulgore plenæ lunæ. Vnde sic est dicta ab astris, eo, q̃ fulgore eorum in se rapit, vt

Isid. li. Ethi. dicit Isid. Sic prædicator cristallo debet esse similis per conscientię puritatem lucere in cẽtro. i. in corde per sapiẽtiæ claritatem, astrorum. i. sanctorum, & perfectorum fulgorem. i. doctrinæ, vel vitæ in se rapere per studium, & uiuendi conformitatem. Dan. Qui ad iustitiam erudiunt

Dan.12 plurimos, erunt velut stellæ.

Lapidis hyacinthi varij naturales effectus, quib. prudentiæ virtus varijs similitudinibus comparatur. Cap. XXVIII.

PRudentia assimilantur hyacinto.

Primo, propter fulgoris mediocritatem. Nam hyacintus, qui est saphirei coloris, ille est optimus, sicut ille, qui in

Pro.23. Æthiopia inuenitur, nec nimis est clarus, nec nimis obscurus, sed mediocriter fulgidus. Similiter prudentia hoĩs requirit mensuram quandam mediocritatis. Prouer. Prudentiæ tuæ pone modum. s. vt neque plus sapientias, quam oportet, nec plus ignores, quam quod scire non debes. Quemuis alij dicant, q̃ hic Salomonis dictũ nõ est sic intelligendum q̃ ipsa prudẽtia sit in se moderanda. Sed, quia sm prudentiã est alijs modus imponendus. Opus.n. prudẽtis sic mediũ tenere et ęqrõnis, vt neque excedat, q̃d est nimis sæpe, vel fulgere; vel deficiat, q̃d est quasi ignorare, vel obscurum esse. Can. Manus Can.5. illius tornatiles aureæ, plenæ hyacintis. Hæ manus sunt opera prudentiæ, q̃ sunt plena hyacintis. i. moderationibus debitæ rationis.

Secũdo, pp sculpturæ susceptibilitatẽ. Quia licet hyacintus sit ad sculpendum durissimus, non tã est inuictus, quia ab adamante sculpit, & signat. Similiter homo prudens, licet nõ sit faciliter ad credẽdũ oĩ verbo & omni dicenti inducendus, sed ad multa credenda sit durus. i. ita vt nõ à quolibet informetur, tã veraciter, & rationabiliter loquẽti, siue corripiẽti ẽt si dura dicat, nihilominũ credit, & eius impressiones humiliter suscipit. Et talis impressio est sicut adamãtis. Nã adamas est lapis durissimus, qui nullo metallo cedit. Talis debet esse facies p̃dicantis, seu corripientis. Eze. Vt adamantem, & silicem dedi faciem tuam. Eze.4.

Tertio, pp aeris cõformitatẽ. Nã (sicut dr̃ Diosc.) hyacintus aeri se maxime cõformat, vt sit in mane nubilosus, & in sermo serenus. Similiter homo prudens conformet se decenter statui alioũ, cũ quibus habet conuenire. s. vt sciat gaudere prudenter cum gaudentibus, & flere cũ flẽtibus. Hoc.n. dicebat Apo. Oĩbus omnia factus sum. sed sicut dicit quædam glossa, prudens, & diuinus Apostolus, ita oĩbus cessit, q̃ formam veræ honestatis nunquam excessit. Diosc. 2.Cor. 9.

Quarto, pp effectus vtilitatẽ. Est.n. hyacintus efficax, & vtilis ad multa. Nã hyacint⁹ (vt dicit Diosc.) hẽt lętificare, qũ cõuenit prudẽti, inquãtu vitat tristitiã boĩs alienis, vt dr̃ philosoph⁹. Sed prudẽs de alienis bonis ec tristitia lętat. Item hyacintus habet melancolicã qualitatẽ iugare: & hoc cõpetit prudẽti, in quantum vitiat accidiam, quæ ad modum melãcolici humoris infrigida charitatis feruorẽ, & desiccat deuotionis humorem. Melãcolia enim est frigida, & sicca. Sed ecõtra hõ vere prudens conatur esse feruens, & deuotus. Diosc.

Itẽ dr̃, q̃ hyacintus facit suspiciones vitare, & hoc cõpetit prudẽti inqrãtũ vitat superbiã. Superbus.n. suspiciosus est, qui pax est, & familiaritas sue super omnibus suspicatur. Item hyacintus habet diuersis

uersis pestilentijs aeris obuiare. & hæc cōpetit prudenti, inquantū vitat irā, quæ facit hoīem multipliciter pestilentem.

Item hiacintus habet membra vigorare, & nerros vegetare. Et hoc competit prudenti, inquantum vitat vitiū gulæ, & intemperantiæ, quæ membra faciunt econtrario debilitari, atque infirmari.

Item quantum etiam vitat vini ebrietatem, quæ nerros specialiter lædit, & etiam lesos eneruat.

Item hiacintus hēt dulcē, & salutiferum saporem dare: & hoc competit prudenti, inquantum vitat luxuriam, quæ licet videatur dare saporem i. delectationem, tū ille sapor, siue delectatio nū est salutiferus, seu damnabilis, & finaliter sentitur no dulcis, sed amarus, ēm illud Pro. 5. Prouer. Nouissima illius amara, quasi absinthium.

Ite hiacintus, qui est bū similis saphyro, hābet venenū expurgare. Et hoc competit prudenti inquantum vitat cupiditatem, & auaritiam. Nam (sicut dicit Au- Aug.
gu.) venenum charitatis est, cupiditas.

Coralli proprietates patefiunt, quibus cordis purgatio assimilatur, quod veluti ferrum apes eatorū rubigine expurgatur. Cap. XXIX.

PVrificatio cordis assimilat̄ corallo.

Primo, ratione gnationis, quia corallus nascitur, & generatur in mari, maxime in rubro. Similiter purgatio peccati, maxime in mari rubro. i. in amaritudine cōtritionis, & rubore cōfessionis reperit.

Secūdo, ratione transmutationis: qa corallus quandiu regitur sub aquis, lignum est, siue herba habens ramos candidos, & molles; & statim dum abstrahitur de aquis, & aere tangitur, in lapidem induratur. Vnde tunc rami eius rubescunt, & durescunt. Ita pēnitens, quādiu manet sub aquis pœnitentiæ vel tribulationum est, vt lignum ramiferum per operositatem, & candidum per cordis, & operis puritatem: & molle per flexibilitatem. i. ad bonum flexibile. Si aūt ab huiusmodi aquis extrahatur, statim tegitur rubedine peccati, & infectione. Isa. 1.
Vnde dr̄ Isa. Si fuerint peccata vestra quasi vermiculus rubra, &c.

Item induratur per peccati obstinationem.

Tertio, ratione distinctionis, quia corallus duplex est. rubeus, & albus, possumus. n. coralli rubedinē inflectere in bona partē, ut scilicet corallus albus repræsentet puritatē innocētiæ, rubeus vero rubore penitētiæ siue cōfessionis. Pænitētia. n. q̄to magis est verecūda, tāto validior: qa erubescētia cū sit pēna, magna ps est satisfactionis, ēm Aug. Vtrāq; aūt corallū dr̄ magis ualere contra fulmen, eiq; resistere. Quia. s. vtrunq: dicto. ū. i. puritas innocentiæ, & purgatio pænitentiæ, ualet cōtra fulmē. i. contra impetum iræ dei, siue pestilentiæ. Nā de puritate innocētiæ, patet in Sodomitis: quia Dominus ait eruit Abraæ, quia si fuissent inter eos decē tantū, innocentes inuēti Gen. 1
pepcisset oibus illis. De purgatione pœnitentiæ, patet i Ninuitis, quibus Deus pepercit pœnitentia a plaga, quam per Ionam prophetam prædixerat, quia Ione. 3.
pœnitentiam egerunt ad prædicationem illius.

Quarto, ratione virtuosæ operationis. Nam corallus & maxime rutus valet contra omnem fluxum sanguinis, cōtra epilepsiam, contra diabolica monstra, fructus multiplicat, fines & principia negotiorum abbreuiat. Quæ siue vera de corallo sint, siue non, purgationi tū pœnitentiæ competunt verissime, qa ipsa restringit fluxum sanguinis. i. refrenat odia, & rixas, quę sunt causa effusionis sanguinis. Ipsa valet contra epilepsiam, siue morbum caducum, quia a casu peccati præseruat: ipsa diabolica monstra. i. diabolicas illusiones, siue deceptiones fugat: fructus ipsa meritorum multiplicat. Ipsa principium vitæ spiritualis. & finem, quæ est gloria æterna, abbreuiat: quia. s. breuis pœnitentia & innocentiam restituit, & gloriam æternam acquirit.

Item purgat̄ hō a petō, sicut ferrū à rubigine. s. p ignis decoctionem, vel per humæ corrosionem, vel p lapidis duri & aspersionis arenæ cōtricationem. Ignis decoquens, est dilectio feruida, Luc. Remittunt̄ ei pcā multa, qm̄ &c. Greg. Tāto amplius peti rubi, o cosumiē, quanto petoris cor magno charitatis igne crescemat̄. Lima corrodens, correptio aspera Proue. Liuor vulneris abstergit mala criminis. Lapis autem est tribulatio dura. Bern. Qd̄ facit fornax auro, hoc facit tribulatio iusto. s. purgat: sed grauis arena est pnia. Act. Pœnitemini & cōuertemini, vt deleantur peccata vestra. Luc. 7. Pro. 20. Ber. Act. 3.

Topa-

Topazij natura, pulchritudo, & perfectio, eiusq; quamplurimi vtiles exprimuntur effectus, ex quibus singulis, quemadmodum Christus a fidelibus quæri debeat explanatur. Cap. XXX.

QVærendus est Christus sicut topazius, siue topazion. Nam traditur, q̄ in Tracōtide, dum incolę loci famę maxime laborarent, & radices herbarū euellerent, gemmā eroderūt, quā in lingua sua topazion vocauerunt, qd̄ sonat idem, q̄ quærere, quia eam multi quærunt ex eo, q̄ est omnium gēmarū maxime præclarissima, licet in effectu variabilissima, & est etiam vilissima, propter q̄ omnia quærendus est Christus.

Primo ergo quærendus est Christus multo amplius, quam topazius propter suam maiestatem. Dicit. n. Plinius hanc gēmā. s. topazion tantę magnitudinis fuisse reptam, vt ex ea Philadelph facerēt statuam quatuor cubitorum. Hæc autem magnitudo cōpetit et Christo homini, q̄ omnium hominum maximus fuit. s. sanctitate, & potestate, dignitate, & felicitate. Vnde Christiani merito de ipso faciunt statuā, & eius adorant imaginem crucifixi: qa per Crucem maxime ostensa est virtus eius. Et hæc est statua quatuor cubitorū, immo potius fuit quatuor lignorū, ex eo, q̄ virtus eius per mudi quatuor partes se diffundit, scilicet et orientem occidentē meridiem, & septemtrionem.

Secundo, quærendus est Xps propter suā claritate. Nā topazius est gemma p̄clarissima, eo, q̄ ex virentig enere, omnique colore est resplendens vū sic lucet, qū tangitur radijs solis, vt oium gēmarū aliarū super claritatē. Hanc si polis, eam obscuriorem facis: sed si suæ naturæ relinqs clariorē. Similiter aūt & Christus, ex genere virenti. i. ex carne virginali est progenitus, & omni colore i. omni grā, siue virtute splenduit. Et tactu solaris radij. i. ex vnione ad Verbum tanta claritate, & splendore grāe & sapientię, plenus fuit, vt omnium gēmarū. i. omnium electorū claritatē excesserit siue in miraculis siue in virtutibus, siue in meritis, siue in doctrinis. Hic passionibus pœnarum expositus scilicet in morte, in cordibus apostolorum, & oculis Iudæorum obscurior factus est. In cuius signum tunc obscuratus est sol: sed suæ naturæ diuinæ reditus per resurrectionem clarior est effectus.

Tertio, quærendus est Christus quēad modum topazius propter præciositatē: est enim topazius gema p̄ciosissima, qa nihil ea in thesauris regū p̄ciosius inuenit; eo aūt p̄ciosior quo rarior. Et habet duos colores, scilicet ex auro, & ex aerea claritate, & tantę est pspicuitatis, q̄ gemarū sibi obiectarū in se recipit claritatem. Sic Christo in thesauris regum in spiritualibus diuitijs. i. hominum bene seipsos in hoc mundo regentium, siue p̄mijs in cœlo iam regnantium nihil p̄ciosius, nihil clarius possidetur. Vnde sancti vt iterum tanti lucri factāt, omnia alia, vt stercora reputant. Et merito, quia in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi: vnde iste est thesaurus, de quo dicitur Matth. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in Mat. 13.
agro quem q̄ inuenit homo; abscondit. Hic est etiam thesaurus rarus, immo singularis, & solus, cui similis nullus alius inuenitur, Ps. Singulariter sum ego &c. Ps. 140.
Eccl. Virum de mille vnum repperi. i. Christum, qui fuit vnus. i. singularis in Eccl. 4.
perfectione, quā millenarius signat numerus. Hic etiam habet duos colores. s. aureū deitatis, & aereum mundissimę hūanitatis hic aliarū g marū claritatem in se recipit, qa q̄ alijs suis membris siue Math.
fidelibus suis tribuit, ipsi adscribit. Math. 25.
Quod vni ex mininis meis fecistis, mihi fecistis. Vel in se eorum claritatem recipit, quia scilicet eorum meritis seipsum in pmium tribuit. Gen. Ego merces tua Gen. 15
magna nimis.

Notandu est aūt, q̄ licet topazius sit gēma p̄ciosissima: tē tū a luna passiua: sentit enim motū lunæ, & cursum vnde dicitur valere contra lunaticā passionē. Sed maiorē dr̄ hr̄e effectum, ēm, q̄ luna recipit incrementum. Per lunæ motum siue cursum, accipe hūanæ naturæ passibilitatem, & motum quem Christus in se sentit, oum nostram mortalitatem, & pœnales passiones assumpsit. Assumpsit enim passiones pœnæ, & abstulit passiones culpæ. Et isto modo topazius valet contra passiones lunaticas. i. contra peccatum ipsum scilicet a nobis tollendo, secundū illud Io. Ecce qui tollit peccata mundi. Io. 1.
Sed virtus ejus secundum augmentum gratiæ, dicitur dupliciter. vno modo, qa Christus natura mutabili assumpta, q̄ per lunam designatur, secūdū increme-

O ta ętatis

Universidad de Deusto Biblioteca

ta ætatis plus, & plus alijs de sua virtute
Luc. 2. ostendit, secundum illud Luc. Iesus autem proiciebat sapientia, & ætate, & gratia. Ætate etiam crescebat secundum veritatem sed sapientia, & gratia secudum ostensionem, licet etiã in veritate profecerit in sapientia experimentali. Alio modo secundum augmentũ lunæ, virtus eius crescit, vt per lunæ mobilitatem, eius passibilitas exprimatur: quia quanto passus fuit, tanto plus nobis meruit, & tanto
Phil. 2. plus exaltatus fuit. Phil. Christus factus est pro nobis obediẽs vsq; ad mortem: mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum.

Quartò, quærendus est Christus quẽadmodum topazius propter vtilitatem. Nam topazius est gemma vtilissima. Hęc est enim (vt dicitur in lapidario) quæ ferventes vndas cõpescit ebullire. Sic Christus feruentes persecutiones cõtra suos fideles extinxit, & eas contra eos præualere non permisit. In cuius signum dicit
Mat. 7. Matth. Imperauit ventis & mari & facta est tranquillitas. Hic est, qui fluxum sanguinis, id est lapsum peccati restringit, dicens: Vade, & amplius noli peccare, Ioã.
Ioan. 7. Et non solum hoc facit per documetũ, sed etiam per auxilium, dando cõtra peccata, & peccandi pronitatem remedia opportuna. Hæc est etiam gemma, quæ secundum Dioscoridem sedat.
Mat. 10 iram sedat, vt Christus qui ait, Matt. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo reus erit. &c.

Item hæc est gemma, quæ tristitiã fugat, quia & Christus ait: Nolite fieri sicut
Matt. 6. hypocritæ tristes.

Item est, quæ noxios motus sedat: ga Christus non tantum actus peccatorũ exteriores, sed etiam motus interiores condemnat, dicens: Omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est.

Item hæc est, quę frenesim curat, quia Christus stultam, & inutilem locutionẽ, sicut est frenetic orum, vel insipientium solet reprimere dum etiam de otioso sermone, inutili iudicandos esse homines
Mat. 12 dicit. De omni verbo ocioso, quod fuerint locuti homines reddent de eo in die iudicij rationẽ. Hæc est (vt dicitur) mortem subitaneã vitat: quod etiam si quis non esse verũ, vel possibile de lapide hoc credere: tamen de Christo verũ esse vatet, quia nos ad vigilandum, & mortẽ præuenendum sollicitat, dicens: Vigilate, quia
Mat. 25 nescitis diem, neq; horam. Et hoc dicit, ne sit nostra mors subitanea, & improuisa. Patet ergo, q̃ Christus est quærendus sicut topazius, res maxima, res pulcherrima, res preciosissima, res vtilissima. Ideo
Psa. 118. ait Ps. Dilexi mandata tua super aurũ, & topazion. Sed si certe sua mandata, multo magis mãdantem diligere debemus, id est, Christum, qui dicit: Mandatũ nouum do vobis, vt diligatis vos inuicem.
Ioã. 12.

Gemmarum varietas, ortus, & perfectio, quibus sancti viri plurium virtutum respectu, maxime exemplis comparantur. Cap. XXXI.

SAncti viri assimilantur gemmis, Primo, ratione nominis, quia vocantur gemmæ prætiosæ, siue lapides prętiosi. Dicũtur enim prętiosæ, quia raræ. Quod enim rarum est, dr̃ prętiosum, sicut dicit
1. Re. 4. Reg. Sermo domini erat prętiosus, id est rarus. Vnde sancti, & electi sunt prętiosi, quia sancti, & electi pauci sunt, & rari. Nam arcta via est, quæ ducit nos ad vitam, & pauci sunt, qui ambulant in ea,
Matt. 7. vt dicitur Matt. Via enim ista sancta est, & vir pollutus non transibit per eam, vt
Isai. 35. dicitur Isa. Sequitur, q̃ sancti pauci sunt & rari. Dicũtur etiã gemæ prętiosæ, id est virtuosæ, vt in lapidario dicitur. Vnde
Isido. Isid. dicit, nulli esse debet dubium, quin sit sua virtus diuinitus insita gemmis. Et in lapidario dicitur: ingens est herbis virtus, & maxima gemmis, quæ virtutibus abundant gratuitis, & diuinitus sibi collatis. Nam virtus (vt dicit August.) est bona qualitas mentis, qua recte viuitur, qua nemo male vtitur, quam in nobis dominus operatur. Talibus virtutibus sancti homines abundant, & diuites
Ecc. 43. fiunt, secundum illud Ecclesiastici. Homines virtutis in virtute studium habentes.

Secundo, ratione originis. Nam gemmarum prętiosarum quædam tantũ ex venis terræ cum metallis effodiuntur, quædam vero ex profundo maris ad littora proiiciuntur: quædam vero ex corporibus animalium reptilium extrahuntur. Et in his tribus ostenditur triplex origo virtutum, quæ in diuersis sanctis reperitur, scilicet hominibus: prima est, ex naturæ aptitudine, secunda ex gratiæ plenitudine, tertia ex perfectorum similitudine. Sunt enim variæ aptitudines ad

ad virtutes, sicut venæ terræ ad preciosos lapides. Vnde sicut diuersæ mineræ, siue venæ terrarum sunt diuersæ cõplexiones corporum. Et ideo sicut diuersæ venæ generant diuersas gemmas, & pretiosos lapides, ita diuersæ complexiones bonæ, quæ diuersas constellationes sequuntur, adaptãt, siue disponunt ad virtutes diuersas, sicut econtrario diuersæ complexiones malę inclinant ad diuersa vitia. Et signanter dico, q̃ complexio naturæ bonę ad virtutes aptat, non autem q̃ per se virtuosum efficiat: quia
Ari. 2. Ethi. sicut probat philosophus, virtutes nec totaliter a natura in nobis sunt, nec præter naturam est enim in nobis quædam naturalis aptitudo, & dispositio ad suscipiendum, & acquirendum virtutes: a ũ autem perfectio, fit completa ex consuetudine. & loquitur de virtutibus moralibus. hæc tamen aptitudo de qua loquiũ, nõ tantum pendet ex anima, sed etiam ex corpore: tamen, quia anima sequit in pluribus complexionem corporis, tum quia opera virtutum scilicet, ex quibus talium habitus generatur in nobis, communiter per corpus explentur.

Quarto, origo virtutum est ex gratiæ plenitudine, quæ manifestior apparet in conuersione pœnitentium, per quã plurimum videmus scelleratissimos peccatores effici virtuosissimos homines, vnde ipsi sunt velut lapides, qui de profundo maris, id est de profundo vitiorum virtute lunæ, id est cœlesti gratiæ momentis, & aperientis euomuntur, & ad littora pœnitentiæ solitudinis vel solidi tatis deducuntur, scilicet vitæ, & inter pĉiosissimos lapides colligunt ur.

Tertio, origo virtutum siue virtuosorum est ex perfectorum similitudine. Nã sæpe per exempla, vel verba sanctorum, & perfectorum virorum, quæ, vt quæ ã imagines, & repræsentationes sunt internæ perfectionis eorum, alij ad virtutes accendunturr, & virtuosi, & sancti similiter efficiuntur. Et isti sunt lapides prĉiosi, qui de animalium corporibus, scilicet reptilium, & volatilium extrahũtur, siue quãtum ad vitam actiuam, quæ est reptilium, vel animalium gressibilũ sup terrã, quia, sancti in terrenis rebus dispensantes instituunt: siue quantũ ad contemplatiuam, quæ pertinet ad volucres cœli, id est ad homines meditãtes cœlestia.

Tertio, sancti viri assimilantur gemmis ratione incertitudinis. Quia (sicut dicit Isido.) in quibusdam gemmarum similitudinibus, aut generibus veras a falsis discernere est magna difficultas. Eo, q̃ sæpe, q̃ falsæ sunt, & sophisticæ, veris videntur similes. Quia (vt ipse dicit) quidam pro smaragdo vitrum arte inficiũt, & oculos videntium fallunt. Fallit enim sæpe mortales similitudo rerum. Quia enim inter sanctos viros, qui habent veras virtutes sæpe sunt admixti hypocritæ, qui habent solas virtutum imagines: valde difficile est per similitudinem morum exteriorum inter vitosque cognoscere, eo, q̃ frequenter hypocritæ similia vel maiora signa exteriora sanctitatis, & deuotionis sanctis viris ostendunt: propter quod frequenter fallitur hominũ iudicium, & præcipue simplicium circa
Mat. 7. tales. Et ideo dominus dixit, Attẽdite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus aũt sunt lupi rapaces. Sicut igitur de lapidibus huiusmodi non est ad oculum iudicandum: quia plus virtutis est sæpe in parvo adamante ferrugineo, & obscuro, q̃ vitro lucidissimo, & in parua margarita, quam berillo. Sic etiam de hominibus non est iudicandum, sicut dominus di-
Ioã 7. xit: Nolite iudicare ex apparentiam exterior, sed iustum iudicium iudicate.

Item viri sancti assimilantur lapidi resten, qui secundum Auicen est lapis in-
Auic. uentus in capite cancri. Et hæc similitudo attenditur primo ratione coloris: ga aliquando albus, & aliquando flauus. Similiter sancti viri aliquando sunt alti per innocentiam interius, exterius autẽ flaui per temperantiam. Nam secundũ
Auic. Auice. color flauus generatur in materia temperata, scilicet respectu coloris viridi: vnde folia arborum, quæ primo quãdo multum abundat humiditas, sunt viridia: in autumno diminuta, & temperata humiditate, scilicet a calore eleuãte, sed non totaliter assumpta, efficiuntur glauca, siue flaua. Et ita humor, & vigor carnis per temperantiam quidem minuitur, sed non funditus extinguitur, quo diminuto caro mansueuscit spiritui, & ei humiliatur.

Secundo ratione humoris, quia hic lapis restey est frigidus, & humidus. Et similiter viri sancti sunt frigidi a mundi amore, & humidi in lachrymarum deuotione.

tio ratione vigoris, quia dicitur valere hic lapis contra morsum scorpionum & mustelæ, si contritus more emplastri superponatur, & etiam contra morsum canis rabidi, si puluis eius bibatur. Per scorpiones qui retro pungunt; intellige occulte detrahentes. Per mustelam apertè maledicentes: sed per canes rabidos, tyrannicè persequentes. Contra quos omnes valet vti emplastris, idest Sanctorum exemplis, & puluere, idest eorũ humilitate qua contra detractores vsi sunt linguæ placabilitate. contra maledicentes, loquelæ taciturnitate; contra tyranno, sveræ patientiæ firmitate.

Auri generatio, virtus, & perfectio, cui lapidis corneolo, multis similitudinibus, vera sapientia similis esse declaratur. Cap. XXXII.

SApientia assimilatur auro quadruplici ratione.

Primò ratione claritatis. Habet.n. aurum inter alia metalla maiorem claritatem, & splendorem. Vnde aurum dicitur obrizum, eo, quod splendore radiet & fulgore. Similiter sapientia præclaros homines & præfulgidos reddit non soli apud seipsos, sed apud alios. Vnde dicitur de sapientia. Habebo propter hãc claritatem ad turbas, in multitudine videbor bonus. De hoc auro dicitur Dan. Ecce vir vnus vestitus lineis, & renes eius accincti sunt auro obrizo, & corpus eius quasi chrysolitus. Et nota ꝙ aurum amplius fulget luce alia repercussum: & hoc naturale est omnibus metallis. Machab. Refulsit sol in clypeos aureos, & resplẽduerunt montes. Similiter homo sapiẽs sapientior efficitur. Aliquando sapientes audiendo, secundum illud, Audiens sapiens sapientior erit &c. Et tunc sapiens aliena luce repercutitur, quando contra dicta sua subtiliter objicitur. & tunc lucem suæ sapientiæ magis ostendere cogitur. Prouer. Da occasionem sapienti, & addetur ei sapientia.

Sap. 8. Dan. 10. 1. Machab. 6. Pro. 1. Pro. 9.

Secũdo, sapientia assimilatur auro, & hoc ratione ponderositatis. Est n. aurũ ponderosius argento. Et huius ratio est, quia sicut dicit philosophus, Aurum sicut alia metalla procreatur materialiter ex sulphure subtili & rubeo, & ex viuo argento subtili & albo. Plus tamen concurrit ad eius compositionem de soliditate sulphuris, quam de aereo aquoso viui argenti, & ideo aurum est solidius, & ponderosius, quàm argentum, quia in auro plus est de sulphure, quàm de argẽto viuo. In argento econtrario est. Sicut ergo aurum multam habet ponderositatem, sic homo sapiens habet podus gratuitatis, & maturitatis. Non enim sine pondere loquitur, nec sine pondere geditur, nec sine pondere debito aliquid operatur.

Aristo. Meth. vlc.

Tertò, ratione vtilitatis: nã inter metalla nihil efficacius est auro. Habet.n. aurum (vt dicit Plinius) virtutem cõfortatiuam: vnde ẽt aurum comestum confortat omnia membra, q̃uis non nutriat illa. Hoc enim facit sua asperitate ea purgando, & a superfluis abstergendo, vnde etiam habet virtutem superfluitatũ corporũ corosiuam, siue extersiuam, & ideo valere dicitur plurimum contra lepram. Plin.

Item aurum calefactum positum supra membrum, pilos ab eo tollit, & vltra crescere non permittit. Et similiter sapiẽtia habet virtutem confortatiuam. Vnde dicitur Ecclesiastici. Sapientia confortat sapientẽ super decẽ Principes ciuitatis. Ecc. 2.

Item est superfluitatum remotiua, propter quod dr, ꝙ sapientia sobrietatem docet. Sap. 7.

Itẽ est lepræ i. infectionis peccati impeditiua; quia sicut dr Prouer. Sapiens timet & declinat a malo. Ipsa etiam removet pilos. i. opera carnis, quia pili in carne, & ex carne nascuntur. Vnde dicitur Prouer. Die sapiẽtiæ Soror mea es. & prudentiam voca amicam tuam, vt custodiat te a muliere extranea. Ex quibus patet, & sapientia vtilior est auro, quia qd aurum facit corporaliter, vtilius sapientia facit spiritualiter. Et ideo dicitur Prouer. Posside sapientiam, quæ auro melior est. Pro. 13. Pro. 7. Pro. 16.

Quartò, rõne incorporabilitatis: nã aurum quanq̃ melius, & nobilius, tamẽ est sociabile, & incorporabile argento. Sic sapiens cum sit humilis, non dedignat condescendere paruulis, & simplicibus, & quandoq; sociare se eis. Sed notandũ ꝙ argentum per malleationem non potest incorporari auro, nisi præcaueatur a tribus, scilicet a puluere, vento, & humore. Nam quodcunque se interponat non potest fieri vnum. ex quo accipitur, quod simplex non potest fieri sapiens, nec potest quis sapienti vera amicitia, vel

vel conformitate vniri, nisi remoueatur puluis auaritiæ, ventus superbiæ, & humor luxuriæ: vnde amicitia, quæ est inter auaros, vel superbos, vel luxuriosos non est sapientium amicitia, nec amicitia vera.

Item sapientia assimilatur lapidi corneolo. De quo in lapidario dr, ꝙ collo suspensus, vel in digito portatus, indisputando, proficit surgẽtes mitigat iras, & sanguinis fluxum ex quolibet membro sisti, maxime in mulieribus. Quæ quidem siue vera sint, siue non de corneolo, tamẽ de sapientia verissima sunt. Nam sapientia ad omnem veritatis disputationem proficit. Quia sapientis est scire omnia, & difficilia per certitudinẽ, & causas, vt philosophus dicit. Et iõ qui talis est, licit de omni veritate disserere. Ari. 1. Mat.

Item sapientia iras comprimit. Secundum enim Stoicos, nulla iræ perturbatio cadit in sapientem. Sed secundũ Aristo. cadit quidem ira in sapientem, sed non inordinata. Vnde dicit, ꝙ non irasci, quando oportet, & sicut oportet, insipientis esse videtur. Ex quo patet, ꝙ sapientia iras totaliter non euellit, sed sub rationis moderamine cohibet, & restringit: & hoc pertinet ad virtutem mansuetudinis. Ari. in Ethi.

Item sapientia fluxum sanguinis. i. peccandi voluntatem, siue promptitatem sistit, & impedit. Ecclesiastici. Sapiẽs cor & intelligibile, abstinebit se a peccatis, & in operibus iustitiæ successus habet. Eccl. 3.

Achatis gemmæ triplex variatio, & diuersitas, cui humana sapientia comparatur. Cap. XXXIII.

SApientia, vel scientia humana assimilatur lapidi siue gemmæ, quẹ dicitur achates. Quia hæc gemma secundũ Dioscor. triplicis generis reperitur. Nam quædam est, quæ est nigra, habens venas albas, & hęc creditur valere magicis artibus, quia cum ipsa torrentes conuertũt, & sistunt, vt dicitur. & secundum Dioscor. valet etiam ad regum formas, & simulacra monstranda somniorum. Talis ergo repręsentat superstitiosam scientiam Negromanticorum, quæ ad modum huius lapidibus nigra est deformitate, & obscuritate peccati, ex eo ꝙ semper est cũ aliqua dęmonum reuerentia expressa, vel occulta, vt dicit Augu. Habet tamen venas albas, quia in quibusdam necromanticis actibus ad decipiẽdũ homines quædam obseruantiæ fiunt vel reiuniorũ, vel orationũ, & huiusmodi, q̃ videntẽ ꝓtendere quandam albedinem. i. quandam puritatem illius artis, & sic quandam speciem Sanctitatis, sicut fit in arte notoria, & multis alijs necromanticis operibus, siue sint circa quædam aquarum, & fluuiorum, & aliorum corporũ, quæ mirabiles apparent, siue circa diuinationes ꝑ somnia, vel alios modos varios, q̃ pertinent ad diuinos. Secundũ genus achatis est cũ venis carneis. Et hoc genus ẽm Dioscor. vitat pericula, & placẽtem, & persuasorem, & facundũ facit, & vires confert. Et hæc gemma signat sciẽtiã fructuosam eorũ, q̃ venas quidẽ carneas habent i. necessitates, siue infirmitates corporales, sed tã fm carnem non militant, qn sciant pericula vitiorum in serenitate & tranquillitate conscientiæ ꝑ pœnitentiã, vel cautelam vitare, Deo ꝑ oĩa placere, alios facundẽ & vtiliter dirigere, & bona quæq; opera constanter, & vtiliter agere. Diosc.

Tertium genus achatis est cum guttis sanguineis variatum, quod visum fouet, contra sitim prodest, & accensio eius odorifera est. Et talis est quorũndam scientia delitiosa, quam Beatus Augustinus vocat miserandam, siue miserabilẽ. Distinguit.n. ibi triplicem scientiam, scilicet superstitiosam, & vtilem, & miserabilẽ. Et hæc vltima est, quæ mirabili sagacitate discernit cibos odore. Vnde scientia, siue peritia hæc illos cibos & potus approbat, & commendat, qui visum refouent colore, & sitim, seu famem mulcent sapore; & cerebrum, siue olfatum recreant odore; & talem scientiam Apo. vocat prudentiam carnis, dicens: Prudentia carnis, mors est, scilicet animę, Aug. de quant. an.

Ebrietatis turpitudo, vimiq; sobrietatis perfectio describitur, quæ lapidi Dionio assimilatur. Cap. XXXIIII.

SObrietas potus assimilatur lapidi, q̃ dicitur Dionius, quod (vt dicit Isidor.) est niger, siue rufus, rubeis venis aspersus, qui aquæ mixtus, vt vinum, fragrat: tamen quod mirum est, ebrietati resistit. Et sic patet, quod iste lapis admixtionem aquę requirit, odorem

reddit, & ebrietati resistit. Quo & etiã oppetit sobrietati. Hæc enim in vino potentia aquæ temperamentum exigit, maxime in eo, qui habet debile cerebrum, & etiã in viro religioso, in quo etiã deformior est nota ebrietatis. Et ideo ipsũ præcipue debent vti temperamento vini, & in qualitate, & quantitate. Vnde dicit Benedictus in regula sua: Legimus vinum non esse monachorum: sed quia monachis nostri temporis hoc persuaderi non potest, saltẽ sic in hoc consentiamus, vt nõ vsq; ad satietatem bibant.

Ben.

Item sobrietas odorem, idest honorẽ non impedit. Est enim sobrietas honorabilis, sicut ebrietas vituperabilis. Et ideo sobrietas, & abstinentia vini inducitur his, qui in gradu honoris, & dignitatis existunt, scilicet episcopali. Thi. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem &c.

1 Thi. 3

Item regibus. Prouer. Nolite regibus dare vinum.

Pro. 31.

Item sobrietas ebrietatem impedit, qa ei contrariatur, vt patet ab eis nominibus. Et enim ebrietas dicitur ab e, quod est extra, & bria, quod est mensura, scilicet, quia ebrius bibit extra mensurã debitam: sed sobrietas dicitur, quasi briam idest mensuram seruans. Vnde Ephes. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.

Eph. 5.

Quantũ sit superbiæ vitium detestabile, ex quãplurimis vini argenti, magnetisq; similitudinibus explanatur. Cap. XXXV.

SVperbia assimilatur argento viuo. Primo, quia argentum viuum non est adhæsibile. Est enim argentum viuum ex substantia aquea subtili terreo mixta mixtione forti, & indissolubili, & hoc habet ex magna siccitate terrea, nec adhæret tangenti, sicut illud, quod est liquidum. Similiter homo superbus ex magna siccitate, idest ex magna inconsideratione suæ vilitatis, non considerãs se esse terram, & cinerem, non liquescit in superficie plana, id est non vult se cõiungere, vel conformare, scilicet vilioris, vel minori personæ; nec inhærere tangenti, idest non consociabilis concui, vel cohabitanti tali. Cum enim præferat se cæteris, eos socios habere contemnit.

Secundò, quia argentum viuum non est coagulabile, hoc n. proprium est ei, ꝓ no coagulatur per se, nisi cum sulphure, & plumbi substantia coaguletur: ꝓ quod argentum viuum cũ sulphure, est materia omnia metallorum, sicut dicit philosophus. Similiter homo superbus non est per se coagulabilis coagulo vnitatis. Non enim diligit vnitatis pacem, sed potius discordiã, & diuisionem: sicut patet de superbientibus angelis, qui se ab angelorum societatem diuiserunt, propter quod Prouer. dicitur, ꝓ inter superbos semper sunt iurgia. Si tamen superbia quadam cũ sulphure, id est charitatis amore (quia sulphur est inflammabile, quod competit charitati) & cũ plumbo, i. humilitate, (quia plumbũ est coloris cineris, & competit humilitati, qua quis se in plumbum in cinerem, & in puluerem redigẽdum cognoscit) coaguletur, tunc est homo coagulabilis, i. ad vnitatem reducibilis.

Ari. Metho.

Pro. 13.

Tertiò, quia argentum viuum non est admiscibile. Nam est tanta cohærentia eius, & fortitudo, ꝓ nulli rei potest admisceri, nisi primitus extinguatur: extinguitur aut cum salina, qũ cum ea iricat, & maxime cum cinis salinæ additur, & præcipue qũ cinis ossis ꝑsipiæ prædictis associatur. Similiter non est superbus cõmisibilis alijs, i. aptus ad conuiuendum alijs, nisi eius primo superbia extinguat, ad quam extinguendam valet confricatio salinæ, i. reprehensio sapientiæ, scilicet ꝓ homo superbus sapienter redarguat, & ad sui notitiam reducatur, & ꝑcipue, si addat cinis, i. memoria mortis, vel propriæ vilitatis, sicut dicit Ecclesia. Memẽto, ꝓ cinis es, & in cinerem reuerteris. & præcipue ad hoc valet cinis ossis ꝑsipiæ, idest diuisio, vel consideratio mortis alicuius potentis, vel alicuius notabilis viri.

Quartò, quia argentum viuum est cito euaporabile cuius fumus multum nocet astantibus, eo, ꝓ paralysim, & tremorem inducit relaxando neruos, & remolliendo. Similiter homo superbus cito vaporat per iram, & impatientiã cũ aliquid fit, vel dicitur in eius displicentiam. Vnde Ps. Tange montes, & fumigabunt, i. superbos. & eorum ira quandoque terret astantes faciens eos tremere, & stupere.

Ps. 143.

Quinto, argentum viuum semper est mobile, immo quasi nũquam quiescit, & propterea vocatur viuum (sicut Plini. dicit)

dicit) quia a seipso, & circulariter mouetur, ex eo, ꝓ humidum nititur ascendere super terreum stabile, quod retinet ipsum. Similiter homo superbus, leuis, & inconstans est, & inquietus semper: quia appetitus dominandi, semper impellit ipsum ad ascensum, & contra repugnantes sibi commouetur, & inquietatur.

Sextò, quia argentum viuum est ad penetrandum subtile. Est enim argentum viuum calidum, & humidum in quarto gradu, quamuis aliqui contrarium dicãt non rectè. Quia quod sit calidum, probatur per eius effectum, eo, ꝓ penetrat, dissoluit, & incidit. Et maxime in vitreis seruatur vasis, quia alias materias penetrat & incidit. Sicut ergo argentum viuũ penetrat corpora, ita superbia vitium subtiliter intrat corda, sicut insidiator malignus. Nam bonis spiritualibus insidiatur, vt pereant, sicut dicit Augu.

Augu. Reg.

Quinto, quia argentum viuum nõ est subsistibile, nec etiã rei ponderosæ. Tantæ est enim virtutis, ꝓ si super sextarium argenti viui centum saxa superponas, ita tum resilit. Sic superbus tantæ est superbiæ, vt nihil sibi graue sustinere velit. Et ideo statim resilit, & se grauanti resistere nititur, vel saltem eum effugere.

Item superbia assimilatur magneti ꝓpter tria.

Primo, quia magnes eleuat grauia. Nãsi magnes quantitatis æqualis sursum teneatur, eleuabit attrahendo ferrũ, quod erit inferius. Vnde dicit Augu. ꝓ in quodam templo simulacrum erat de ferro ita stans per seipsum suspensum, vt in aere pendere videretur: & hoc propter testudinem de magnete, quæ ipsum circumstabat. Ferrea nanq; simulacra, aut auarorum corda. Nam auaritia (secundũ Apostolum) est simulacrorum seruitus. Ferrea enim sunt, quia grauia, & dura: grau a quidem esse ostenduntur, dum ima petunt per affectum cupiditatis: sed dura, dum non mollescunt per aliquam pœnitentiam, vel per affectum pietatis. Hæc ergo simulacra ferrea, licet auaritiæ grauitas deorsum premat, superbiæ tamen vanitas sursum leuat.

Secundo, quia magnes inuoluit cerebrum: quia si arsura pulueris eius per quatuor angulos domus aspergatur super carbones, existentibus in domo, videtur subito domus ruere ex cerebri vertigine, & commotione. Quasi ergo arsura magnetis, quæ est reliquia ignis, est cogitatio, & existimatio, quæ relinquitur ex operib' superbiæ. Hæ enim reliquiæ per quatuor angulos, idest per quatuor modos, super carbones, idest super ardentes appetitus & ambitiones quæ in eis sunt, aspergũtur. Nam sicut, dicit Grego. quatuor sunt species, quibus arrogantibus omnis tumor superbiæ demonstratur. Cum bonum a semetipsis habere existimant. Aut si hoc datum desuper credunt, pro suis se meritis accepisse putant. Aut certè cum iactant se habere, quod non habent. Aut cæteris despectis singularier videri appetunt habere, quod habent. Sic ergo per hos quatuor angulos aspersos in domo mentis superbia sensum peruertit, & decipit: vt videatur id esse, quod non est, & timeat ne videatur esse, quod est, & timeat, quod non est timendum.

Tertio, quia magnes dissoluit nauigia. Nam ex hoc lapide montes in mari sunt, qui naues ad se trahunt, & dissoluunt, & a se amplius separari non sinunt. Sic in mari pœnitentiæ quandoque sunt montes magnetum, idest tumores, & eleuationes superbiæ, qui naues, idest pœnitentium opera, quibus ad portum gratiæ, vel gloriæ tendant, ad se trahunt, scilicet, vt non fiant ad deletionem culpæ, sed ad denuntiationem superbiæ, & lucrum laudis humanæ, eo, quod ad modum nauis dissipantur, & vanitati ac iactantiæ inseparabiliter sociantur, scilicet, vt nihil tale fiat nisi ad vanitatem, & iactandam.

Stanni compositio, amethistiq; variatio recensetur, quorum proprietates multis similitudinibus temperantia attribuitur. Cap. XXXVI.

TEmperantia assimilatur stanno. Primo, ratione compositionis. Nam stannum (secundum Aristo.) componitur ex argento viuo bono, & sulphure malo. Et hæc duo non sunt bene mixta, sed tanquam perprauè composita: propter quod secũdum colorem imitatur argentum, sed non eius soliditatẽ. Similiter temperãtia componit ex argento viuo bono, i. ex moderatiõe, & vigore

rationis regulantis, & sulphure malo.i. delectatione, & voluntate carnis. Vnde
Cic. retho. Tullius dicit, ꝙ temperantia, est rōnis in libidinem atq; in alios non rectos impetus firma, & moderata cohibitio. Nā temperantia principaliter pertinet ad impetus animi in delectationem luxuriæ, & gulæ, quæ dicūtur delectationes tactus, vt ratione regulentur: secundario etiam aliarum concupiscentiarum scilicet impetus siue motus habet moderare. Sed, quia rationis, & sensualitatis non sit perfecta commixtio, quin semper sit ibi aliqua dissensio: ideo licet temperātia participationem habeat rationis sic stannū colorem argenti, ad perfectam tamē puritatem rationis non pertingit, sicut nec stannum ad soliditatem & puritatem argenti. Hæc enim reseruatur homini in resurrectione beata, vbi stannum efficiet: argentum.i. corpus animale resurget spirituale, quia erit totaliter subiectum spiritui, & erit sensualitas totaliter rationi conformis.

Her. li. 6. Alch. Secundo, ratione fractionis. Vnde dicit Hermes, ꝙ stannum omnia metalla, & corpora frāgit quibus admixtum fuerit, Et hoc propter nimiam siccitatē, quę ductibilem naturam in ei destruit. Sic temperantia, & abstinentia continuata frangit superbiam, & rebelliones omnes corporis. Vnde Ecclesia dicit in hymno: Carnis terat superbiam potus cibiq; parcitas.

Tertio, ratione temperiei perfectionis & confectionis. Nā ex stanno speculā tē perantur, & cerusa sicut ex plumbo, ex eo conficitur, vt dicit Isid. Ex quibus significatur, ꝙ tpantia corporis valet & adiuuat ad speculationem sapientiæ.i. contēplationem mentis, & ꝙ etiam in cotemplatione, & speculatione sapientiæ oportet habere quandam sobrietatem tempe
Ro. 12. tantiæ, ēm illud Apo. Non plus sapere, q̄ oportet, sed sapere ab sobrietatem.

Item, quia valet ad conseruationē innocentiæ, & puritatis, quod in cerusa alba significatur

Quartò, ratione corruptionis, quia si quis argentum viuum cum stanno miscuerit, stridorem eius tollit, & albescit: sed postmodum ad nigredinem ducit, & corrumpit. Potest autem in hoc loco assimilari hypocrisi, quæ licet ex apparentia sanctitatis videatur argentea.i. præclara & pura: tamen in veritate adhuc viuit in peccato immundo. Vnde est hypocrita argentum ratione apparentiæ, sed uiuum i nō mortificatum ratione culpæ. Hoc igitur quod est hypocrisis si miscetur stanno scilicet temperantiæ, siue abstinentiæ, vt scilicet ex hypocrisi aliquis se temperet, & ieiunet, finaliter tamē denigrat, & corrumpit ipsum ieiunium.i. tollit ieiunij sanctitatem, & meritū. Vnde dicitur Matth. Cum ieiunatis, nolite Mat. 6.
fieri sicut hypocritæ tristes. de quibus postea subdit. Amen dico vobis, receperūt mercedem suam.i. perdiderunt.

Item temperantia assimilatur amethisto, quod patet ex colore, & ex distinctione, & valore. est enim bonus amethistus duplicis coloris mixtione ornatus, quia est colore purpureo, & violaceo permixtus quasi rosa nitens, & leuiter fundēs quasi cunq; flammas & emittens, vt dicit Isido. Et sic etiam simili mō temperantia ad hoc, vt sit hominibus profectua, oportet ꝙ sit duobus coloribus.i. duabus virtutibus ornata, scilicet charitate, quæ designat in colore purpureo, & humilitate, quæ designatur in colore violaceo. Nam hæc virtus temperantiæ, siue 1. Thi. 4
abstinentiæ. sine charitate, & humilitate modicum valet, quia corporalis exercitatio ad modicum vtilis est sicut Apo. dicit. Sed charitas est, quæ facit, vt quod homo sibi per temperantiam subtrahit, alteri largiatur; & humilitas, ne de sua abstinentia, vel continentia in superbiam eleuetur.

Secundo, patet hæc similitudo ex distinctione, quia Isidorus dicit, ꝙ quinq; sunt species amethisti, quibus.i. designātur quinq; partes temperantiæ principales. Quarum prima est circa cibum.i. cibi moderationem, scilicet abstinentia: secunda est circa potum, scilicet sobrietas: tertia circa actum verecundiæ, principaliter circa coitum vt castitas: quarta circa delectationes circunstantes, puta quę fiunt i obscuris tactibus, & amplexibus, & huiusmodi, vt pudicitia: quinta autē circa alios motus, & corporales actus moderationem facit, & vocat modestia.

Tertio, ex efficacia & valore, quia virtus amethisti scilicet purpurei, quæ est omnibus nobilior est efficax ad quinq; vt Dio co. dicit, Primo, contra ebrietatem: & hoc competit sobrietati, quæ est temperantia spiritualiter contra potum non quemcunque, sed eum qui sua fumosi-

fumositate natus est caput perturbare, sicut vinum, & omne, quod inebriat. vel inebriare potest, cuius. f. vsus moderatus multum confert, & modicus excessus multum lędit, quia impedit vsum rōnis, & etiam excessus cibi. Vnde dr Eccle. Sanitas est animæ, & corporis, cibus
Ecc. 3. sobrius, & potus.

Secunda virtus amethisti est, quia dr facere vigilem, & hoc competit abstinentiæ, quæ dum cibos subtrahit, tum vitates capitis, & per consequens omnium minuit, & vigilantiam crescere facit.

Tertio, dr amethistus malam imaginationem, seu cogitationem tollere: quod siue verum sit, siue non, competit tamē temperantiæ veræ, quæ dum impudicos fugit tactus, & aspectus, malas per cosis imaginationes, & cogitationes auertit, se
Iob. 31. cundum illud Iob. Repigi fędus cū oculis meis, vt nec cogitarem quidem de virgine.

Quarto, dr habere dispositionē amethistus ad bonum intellectum. Et hoc cōpetit spiritualiter sanctitati castitati, ex eo, ꝙ actus venereus, & eius dilectio vehemens in tantum rationem absorbet, ꝙ impossibile est aliquid intelligere in
Arist. 7. Ethi. ipso, vt Phi. dicit, & Hiero. etiam dicit ꝙ
Hiero. in illo actu etiam matrimonialiter facto sanctus spiritus non tangebat corda prophetarum. Ex quo argui potest, ꝙ caritas multum confert e contrario.

Quinto, dr amethistus mollis ad sculpendum. Et hoc competit modestię, quę reddit hominem mollem.i. facilem, & accommodum ad omnem pulchrā sculpturam.i. ad omnem bonam informationem, & compositionem, seu actionem.
Ambr. lib. de offi. Vnde Ambrosius dicit, quod in modestia consistit pulchritudo viuendi, & ornatus ad omnem actionem accomodus.

Timoris diuersitas virij, Deum timentis perfectio, & berilli similitudinibus ostenditur. Cap. XXXVII.

TImens Deum assimilatur berillo.

Primo, ratione coloris, quia licet berillus lapis viridis in viriditate sua smaragdo sit similis: tamen decē sunt
Dioſc. genera eius, vt dicit Diosc. & ꝙ inter berillos qui magis pallet, melior est. Et, quia homines timore subito percussi pallescere consueuerunt: ideo significatur, ꝙ sicut inter berillos ille est melior qui magis pallet, sic inter bonos homines ille est melior, qui magis timet Deū. f. timore filiali, qui est timor reuerentiæ.

Secundo, ratione vigoris, quia virtus berilli est, vt dicit Dioscor. ꝙ contra pericula hominum inuictum reddit hominem, & eum facit mitem. Sic timor dñi erga bonos homines reddit hominem mitem: sed contra spirituales hostes facit eum inuictum, & terribilem. Timor enim, secundum Greg. secundum viam Grego.
seculi facit hominem debilem; sed secundum viam Dei, facit hominē fortem.

Tertio, ratione agnitionis, quia berillus facit bonum ingenium, quod competit timori domini, qui dicitur esse initium sapien ię, Psal. initium sapientiæ Ps. 110.
est timor domini.

Quartò, ratione humoris, quia berillus sanat oculos humidos. Humor enim oculos cecans est peccatum, siue peccādi affectus, quem timor domini expellit,
Eccla. Ecclesiastic. Timor domini expellit peccatum.

Quintò, ratione caloris, quia berillus manum gestantis exurit, si radio solis opponatur. Sic timor domini cum radio solis.i. cum amore Christi, incalescit. Vnde si sit timor domini cum amore, manum gestantis exurit, sic ꝙ faciet cum feruentissime operari: ita vt nihil negligat. Ecclesiastic. Qui timet Deum, nihil ne- Eccl. 7.
gligit.

Sextò, ratione honoris, quia berillus, vt dr, hominem magnificat. Quod de timore domini verius puto quam de berillo: quia qui timet Deum, alia timent Ecc. 45.
eum. Ecclesiast. Magnificauit eum in timore inimicorum.

Septimo, ratione amoris. Maxime berillus diligere, & fouere dicitur copulam coniugalem, quia timor dñi necessarius est coniugatis. Prouer. Mulier ti- Pro. 31.
mens Deum, ipsa laudabitur. Tob. Accipies virginem timore Dei, & amore filiorum magis, quam libidinis ductus. To. 6.

Plumbi generatio, virtus, & perfectio describitur, cui tribulatio, & vera patientia multis exemplis comparantur. Cap. XXXVIII.

TRibulatio assimilatur plumbo.

Primo, ratione genituræ quia aliquando plumbum, siue materia eius gignitur, & inuenitur cum auro, quādoq; cum argento, quandoque per se solum in suo

in suo loco, pprio.i.vena. Nã i aurifodinis cũ materia auri quidam lapilli nigri inueniuntur, qui ab auro per se separatim conflãtur, & in plumbum totaliter per se resoluuntur. Et inde est (secundum Isido.) q̃ tanta est ponderositas auri, vt plumbi: plumbum vero qd est nigrũ, aut ex sola vena funditur, aut cum argento nascitur, mixtim que conflatur. Et in illa conflatione primo procedit stãnum, deinde argentum, tertio vero quod remanet per conflationem, est plumbum nigrum. Tunc autem spirituali.er inuenitur plumbum cum auto, quando grauis est tribulatio, & portatur cum quodam gaudio. Hoc enim facit sola charitas, q̃ auro assimilatur: cuius proprium est lętificare cor. Et huius signum est, cum ex iniuria, quam patitur, contra inferentem no irritatur, nec eum diligere desinit. Et hoc duo simul iũcta, scilicet iniuriæ passio, & iniuriãtis dilectio, quæ sunt in cõiunctione auri & plumbi, perfectam patientiam faciunt. Vnde perfecta patientia est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, & odire, non est virtus mã suetudinis, sed velamentum furoris. Vnde charitas (secundum Apostolum) nõ solum patiẽs est, sed etiam benigna. Sed plumbum inuenitur cum argento, quãdo ipsa tribulatio portatur sapienter. Nã argentum claritate sapientiam signat, de qua dicitur, quod clara est, quæ nũquã marcescit sapientia. Sapientis enim est constanter ferre aduersa, & non deficere animo in eis. Tunc aut inuenitur plũbum per se solum, & in vena sua, quando ipsa totaliter grauis est in peccatore, qui destitutus est omni honore, vel virtute: & tunc ipsa tribulatio portatur insipienter, & est in vena sua: quia vena, & causa tribulationum, communiter est peccatum. Ro. Tribulatio, & angustia in omnem animam operantis malum. Prima ergo tribulatio sanctorum, quæ scilicet portatur lætanter. Secunda fuit philosophorum, quorum quidam tribulationes portauerunt valde sapienter. Tertia est peccatorũ, quæ portatur insipiẽter. i. impatienter.

1. Cor. 13.

Sap. 6.

Ro. 2.

Secundo, ratione tincturæ, quoniam plumbum aliquando albescit, quandoq; rubescit, quandoque nigrescit. Albescit quidẽ, quia, sicut dicit Hermes, si plumbum super acetum effundas, condensat ipsum. Nam acetum eius penetrabit substantiam, & in puluerem conuerter, & in colorem album ipsum ceruſæ commutabit: sed si super ipsum plumbum acetum fuderis, albescit: & tunc acetum destruitur. Tunc autem super acetum plumbum effunditur, quando grauis tribulatio, quam quis patitur ab ipso patienter pro pœnitentia peccati sui suscipitur, & portatur, scilicet, vt reputet & accepter se pro peccato suo pati. Nã sicut per plumbum grauis tribulatio, sic per acetum fortis & compunctiua pœnitentia designatur. Et talis pœnitentia, q̃ tribulationem amplectitur, plumbũ cõuertit in puluerem i. ipsam tribulationẽ in animæ humiliratem, & in albedinem cæritatis. i. in purificationem, & claritatẽ conscientiæ, vel animæ claritatem. Sed tunc econtrario super plumbum effunditur acetum, quando ipsa pœnitentia pro tribulatione reputatur, sicut est in accidiosis, quibus pœnitentiæ onus graue est, & pœnosum. Vnde pœnitentia videtur eis magna tribulatio, & tedium. Et ideo tunc virtus aceti destruitur, quia talis pœnitentia in angaria portata inutilis efficitur. Tunc autem plumbum bene rubescit, quando igne incenditur. Nam plumbum adustum colorẽ vermileum, & obscurum generat. Tũc autem plumbum aduritur, quando patiẽtis cor diuino amore incenditur: & tunc ipsum plumbum generat colorem vermileum, & feruorem igneum, quia feruentior & inflãmatior ex ipsa tribulatione efficit: quamuis iste feruor propter sensualitatis pœnam semper aliquid obscuritatis habeat admixtum. Tunc autem nigrescit plumbum, quando in sua vena generatur. Nam secundum Aristo. plumbum generatur ex sulphure grosso non depurato, sed fęculento, & argento viuo non puro. Vnde ex immunditia sulphuris cõtrahit nigredinem, & quandam humiditatem: ex cuius contractu manus tangẽtis inficitur. Et hæc immunditia ad horam per abstersionem aliquantulum à plumbo remoueri potest: sed ex toto remoueri non potest. Quia quantuncunq; plumbum abstergatur, vt etiam argentũ esse videatur: naturam tamen eius, quod est plumbum, non immutat. Plumbum autem in sua vena est, quando peccator tribulatur, ppter sua peccata. Et hoc est ex sulphure fęculento. i. ex immunditia peccatorum suorũ carnalium, & argento viuo. i. suorum peccatorum spiritualium: vt superbia, inuidia, & vanagloria, & huiusmodi, in quibus ipse peccator tribulatus persistit: tunc plumbũ ipsum denigrat, & inficit: quia tribulatio quem omnino ad pœnitentiam nõ mutat, amplius corrumpit, & fedat: quia dato, q̃ pœna occupatus ab actu peccati desistat, tamen tentatione, & euasione pœnæ habita, statim redit ad pristina, & adhuc ad deteriora.

Her. li. 6 Al h.

Arist. Meth

Tertio, ratione efficaciæ. Nam plumbum habet primo virtutem dissoluiuam. Dicit enim Hermes, q̃ plũbum in sua ebullitione omnium corporum solidorum duritiam soluit etiam adamãtis. Sic tribulatio feruens frequenter dura corda emollit etiam magnorum peccatorũ.

Item habet virtutem refrigerariuam. Vnde secundum August. Contra vstionem ignis, & apostema calidum miro modo valet. Quasi autem vstura ignis incensa, est concupiscentia carnalis, & quasi apostema calidum, est feruens delectatio carnis, cõtra quæ tribulatio grauis miro modo est efficax, & vtilis. Nam malitia vnius horæ oblitionem facit luxurię maxime, vt dicitur Ecclesiast.

Eccl. 2.

Item plumbum habet virtutem cõseruatiuam, & purificatiuam: quia (sicut dicit Hermes) plumbum quibus miscetur partes homogenias congregat, & ætherogenias separat, & mundificat. Et ideo cum argento ponitur in fornace, vt argentum facillus mundificetur. Partes enim argenteas à consumptione præseruat, & sua consumptione argentum purgat. Hoc idem dicit Hieron. super illud Hiere. Consumptum est plumbum, &c. Similiter tribulatio patienter portata animam ad seipsam colligit, & cõgregat, mala desideria ab ea separat, ipsamque à malo purgat, & in bono cõseruat.

Hier. 5.

Virginitatis quiditas, & perfectio, quæ lapidi qui Asterites nuncupatur, assimilatur. Cap. XXXIX.

VIrginitas assimilatur lapidi illi, qui vocatur asterites. Hæc gemma inclusam in se continens lucem, sicut stellam intus ambulantem, redolit radios candidantes. Similiter virginitas extrinsecus est candida per gratiæ splendorem. Vnde intus in mente est, vt stella, quæ habet incorruptibilitatem, & luminositatem, & mobilitatem. Similiter mens interior virginum, debet esse incorruptibilis per virginitatis amorem. i. quia virginitas est in carne corruptibili perpetuæ incorruptionis meditatio, & fulgens per Dei agnitionem, & mobilis per orationis frequentationẽ. Mouetur enim mẽs, & ascendit per orationem in Deum secundum Damascenum. Item radios. i. cõsiderationes, & contemplationes rationis debet facere candidos i. mundos, Virginitas enim multum confert ad contemplationis puritatem. Vel virgo carne debet habere interius lumen diuinę gratiæ in mente, quod reddat eam, vt stellam in se incorruptam per castitatem fulgiam alijs per morum honestatem, & mobilem ad operandum ad bonorum operum studiositatem, scilicet, vt ocio nõ resoluatur.

Damas.

Omnium metallorum perbreuis descriptio, quibus septem principaliores virtutes similitudinibus varijs assimilantur. Cap. XL.

VIrtutes septem assimilantur septem speciebus metallicis. Primo enim argento viuo, quod est elementum (secundum philosophum) sine materia omnium metallorum, assimilatur fides: quia secundum Apostolũ fides est substantia. i. fundamentum omnium virtutum, quę tunc est, vt viaum argentum, quãdo bonorum operum habet continuum motum. Fides. n. sine operibus, mortua est.

Heb. 11.

Iac. 2.

Secundo, ari assimilatur spes ratione duritiæ, sine solidi atis. Est n. pp suã duritiam, & solditatem maxime durabile. Lapis. n. qui per decoctionem educitur, maxime duritiæ esse probatur. Sed æs interdum p decoctionem maximi caloris producitur. Nam lapis solutus calore in æs conuertitur, vt dicitur Iob. quã nis es citer frigido coagulatur, nec æs de facili frangitur. Hanc soliditatem facit esse in hoc spes cęlestium pmiorum, vt tribulationibus, & persecutionibus minime frãgat: pp quod dicitur Iob q̃ cęlestium cęlestium pmiorũ spẽ certã habẽtes, quasi ære solidissimo diffusi fiunt.

Iob. 27

Iob 37.

Tertio, charitas assimilatur auro, quia præeminet aliis virtutibus, sicut aurum cæteris metallis. Nam inter metalla

Universidad de Deusto Biblioteca

la nihil est pulchrius, & p̃ciosius, vel in virtute efficacius auro: sic etiam charita
1. Cor. tem præfert Apo. cæteris virtutibus, di-
13. cens: Nũc autem manẽt fides, spes, chari tas, tria hæc, maior autem horum est charitas. Etsi præeminet virtutibus theologicis, multo magis alijs.

Quarto argento solido assimilatur iustitia ratione claritatis, quia argentum album est, & clarum: est enim post aurũ omnium metallorum clarius. Quod be-
Ari. ne iustitię competit, de qua philosophus
Ethi. 5. dicit in Ethi. q̃ est præclarissima virtutũ quod neque Lucifer, neq; hæsperus est ita clarus.

Item argẽtum quamuis sit durum, est tamen liquabile, & ductibile. Sic est homo iustus, qui quamuis sit rigidus, tamẽ per correctionem est flexibilis, & ductibilis per compassionem. Nam secundũ
Greg. Gregorium vera iustitia compassionem habet, falsa vero dedignationem.

Quinto stanno assimilatur prudentia, quia stannũ est inter metalla separatiuum, & discretiuum. Ab auro enim, & argento æs diuidit, & plumbum discernit. Sic enim prudenter habet distinguere, vel discernere, quæ sunt magis, vel minus bona, aut conferentia aut vtilia.

Item prudentiæ discretio omnes virtutes alias dirigit, & custodit. quia omnis virtus sine discretione perit, sicut etiam stannum alia metalla ab igne defendit. Vnde cũ natura æris, & ferri sit durissima, si tamen absq; stanno igni apponantur, vruntur, & cremant. Vnde si stanno vasa ærea superstannantur, malitia eorum compescitur, & cibus in eis gratiosior efficitur. Sic omnia opera efficiuntur grata, cum sunt prudenter & discrete facta.

Sexto ferro assimilatur fortitudo. Nã ferrum a feriendo dr: quia sua fortitudine & duritia feriẽdo domat omnia metalla. Sic vir fortis vbi expedit, suo vigore aggreditur, & vincit omnia genera periculorum.

Septimo temperantia assimilatur plũbo. Nam plumbum secundum Constan
Con tinum cum sit humidũ, & frigidum in secundo gradu venetem, phibet si plumbi lamina duobus lumbis apponatur. Et ita frater Ambro. de Senis de ordine Prædicatorum singulari gratia præditus apud omnes, & ad cuius sanctitatem, & merita declaranda multa post mortem eius Dñs miracula ostendit: inuẽtus fuit portasse in morte lumbare de plũbo: omni enim ingenio vsus est ad suam virginitatem dño conseruandam. Nec suo fraudatus est voto: quia prout eius confessores testati sunt, integram, & illibatam cordis virginitatem ac virginitatem carnis suæ omnipotẽs custodiuit. Quia igit ad tẽperantiã pertinet libidinem, & venerem prohibere: vnde castitas est pars tẽperãtiæ patet, quod non incongrue temperãtia plumbo assimilatur.

Item ẽm eundem Constantinũ ictus scorpionum, & draconum mitigat. Et sic temperantia carnis etiam dęmonis tenationes mitigat, & eas supare facit.

Quamplurimæ ipsius Christi perfectiones, quæ similitudine quadam ex lapidis chrysolitiũ naturalibus proprietatibus & vtilitatibus eliciuntur. Cap. XLI.

CHristus assimilatur petræ, ẽm illud
1. Cor. Apo. Petra autem erat Christus. Nã
10. in Petris consideratur substantiæ solidi-
tas, materiæ, puritas, figuræ diuersitas, virtutis speciositas, & multiplex vtilitas. Quæ omnia competunt Christo, qa ipse fuit solidus per patientiã, purus per innocentiam, virtuosus per efficaciam, p̃cipue miraculorum, speciosus per apparentiam, diuersas figuras habuit, diuinã, & humanam Hebre. Cum sit splendor
Heb. 10. gloriæ, & figura substantiæ eius.

Item multipliciter vtilis per vitam, & doctrinam. Sunt enim petrę vtiles in edificijs construendis, in plateis sternẽdis, in potibus faciendis in hostibus expugnandis in lupis, & canibus effugandis pro infirmitatibus varijs sanandis, pro tutribus regis ampliandis, pro castris & ciuitatibus muniendis pro hostibus ferien.dis, & se defendendis. Quæ omnia Christus fecit. Ipse enim in mũdum veniens spiritualis ecclesiæ ædificium construxit, cuius ipsemet angularis lapis, & fundamentũ fuit. Ipse etiam plateas, i. latitudines populorum, vel humiles, & planas mentes fidelium diuersis lapidibus idest donis, uel uirtutibus strauit: Ipse quoque pontem pœnitentiæ ad flumen peccati pertranseundum fecit. Ipse hostes spirituales pro nobis expugnauit. Ipse lupos idest hæreticos, & canes idest persecutores effugauit. Ipse autem infirmitates uarias tam carnales, quam spiritua-

spirituales sanauit. Ipse turres regis idest potentias bene regentium ampliauit. Ipse etiam ciuitates, & castra idest fideliũ habitacula, Angelorum scilicet custodia muniuit. Ipse etiam a demonibus, & quibuslibet tentationibus nos protegit, & defendit.

Christus etiam assimilatur chrysolito qui est lapis Ægyptiacus, vt aurũ lucẽs, sicut ignis scintillans, & mari similis ad virorem declinans. Ita dominus noster Iesus Christus fuit sicut aurum lucens per sapientiæ splendorem, scintillans p doctrinę feruorem, maris similis per passionis dolorem, ad virorem incorruptionis tendens per carnis resurrectionem.
Dios. Item dicit Dioseo. quod chrysolitus in auro positus, & in sinistro lacerto portatus, terrere, & fugare demones dicitur, & contra timores nocturnos iuuat, & melancoliam euacuat. Quæ siue vera sint sine non, tamen per similitudinem verissime Christo competunt. Qui tunc ponit in auro, quando præ cunctis diligitur, quia sicut aurum præcedit omnia metalla, ita amor Christi debet excedere omnes alios amores. Sed tunc in sinistro lacerto portat, qũ aduersitas & tribulatio p eo patiẽter sustinetur. Vel qũ in tribulatione eius exemplum præ oculis habetur, vel ipsius auxilium inuocatur. Ipse enim deuote inuocatus fugat demones, idest tentationes manifestas, & timores nocturnos, idest tentationes occultas, q̃ magis sunt timendę, & euacuat melancoliã, idest tristitias, & accidias. s. cosolationes infundendo.

Ipse enim electos suos hic refouit per gratiæ consolationem, sed in futuro replebit eos perfecta consolatione æternę gloriæ, In qua ipse cum patre, & sancto Spiritu viuit, & regnat Deus, & nunc, & semper in secula seculorum Amen.

FINIS SECVNDI LIBRI.

PROLOGVS LIBRI TERTII, In quo de uegetabilium, & plantarum metaphoris pertractare proponit.

Videte ficulneam, & omnes arbores cum producũt iã ex se fructum, scitis, quoniam prope est æstas: ita & vos cum videbitis hæc fieri scitote qm̃ prope est re-
Luc. 21. gnum Dei Luc. Verbum eterni patris, & Dei vnigenitus filius, nostræ, perditioni compatiens, & prouidens salut. ifieut nobis similis fieri voluit in natura, quia. s. exinaniuit semetipsum formã serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo, ita etiam nobis se conformauit in doctrina. Nam sicut Verbum caro factum est, & verus homo est, sic hominum doctor effectus est, & modo humano nos docuit. Naturalis namque modus est hominum, quorum intellectua cognitio a sensu sumit initiu, ex sensibus intelligibilia capere, & per uisibilium similitudines corporum, etiam in inuisibilium, & spiritualium notitiam deuenire. Quomodum factor hominum, vt homines instrueret, tenens, cum nos de spiritualibus docere voluit, frequentissime de corporalibus rebus tam naturalibus quam politicis metaphoras introduxit sicut in Euangelijs patet. Has autem similitudines rerum Christus tanto moderamine tradidit, vt in eis non tantum rudes facillime informaret, sed & quorumcunq; excelsa ingenia sublimiter exercerent. Quapropter in verbis propositis plantarum seu arborum exemplum introduxit ad regni Dei tempora designanda. Videte (inquit) ficulneam, & omnes arbores &c. Vbi non ociosè Dominus inter omnes generaliter arbores de ficulnea solum curauit facere mentionem, vtpote de cuius singulariter totius legunt primi nostri parentes post transgressionem præcepti, nuditatis suæ ignominiam

niam contexisse. Nam dicitur: Aperti sunt oculi amborum scilicet Adæ, & Euæ. Cumque cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata. Vt ergo non incongrue dominus, quod sicut ficulnea in mundi principio humanæ transgressionis primu exiuit tegumentum, ita quoque in mundi termino fiat vicinæ humanæ reformationis indicium. Cum producunt (inquit) ex se fructum, scitis, quoniam ꝓpe est æstas. Vbi nota, quod non incongruè dominus per fructificationem communiter arborum, quæ tempore fit æstatis, Regni Dei, & iudicij vltimi præsentiam designauit. Quia cum illud iudicium venerit, bonitas Dei apparebit in sanctis. Nam virtus radicum in hyeme non videtur, quia ramos vacuos foliis, & fructibus dimittit: quæ tamen in æstate apparent, cum easdem, videlicet arbores fructibus, & frondibus replet. Similiter in communi iudicio bonitas virtutis Dei in sanctis apparebit, cũ eos omni infirmitate & penuria deposita, decorabit. Ita (inquit) cum vos videritis hæc fieri, scitote, quoniam prope est regnum cœlorum. Regnum vsque, de quo dicet, Venite benedicti patris mei, percipite regnum. Hoc quippe regnum in quo conformabit saluator corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, ita, vt regnum Dei etiam intra nos sit. Sed, quia nos generaliter dominus ad omnes arbores considerandas inducit. Videte (inquit) non solum ficulneam, sed & omnes arbores, &c. vt hanc ipsius doctrinam melius nos implere possimus, in hoc tertio huius operis libro expletis mineralibus, de plantis, & arboribus, ac de ipsarum partibus, & variis proprietatibus earundem introducemus exempla, quibus non de vltimis temporibus tantum, vt introducit in verbis præfatis dominus instruamur, sed in nostris magis actibus, & moribus dirigamur.

Ma.25.

Virum spiritualem temporalia abdicantem in dies magis proficere posse, ex similitudinibus putationis arborum, exactè cognoscitur.
Cap. I.

ABdicatio temporalium assimilatur putationi arborum.

Primò, quia putatio arboris facit arborem magis crescere. Videmus enim, quod arbor amputatis infeioribus ramis circumstantibus, magis crescit in directum superius, quia humor qui tendebat ad ramorum nutrimentum, totus conuertitur in arboris augmentum. Sic etiam simili modo amputatis temporalibus curis, per assumptionem videlicet voluntariæ paupertatis, dum totus animus ad spiritualia trahitur, miro modo in spirituali gratia proficit, & augetur. Vnde Gene. dicitur. Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Gen.41

Secundo, putatio arboris facit eam magis virescere. Videmus enim, quod arbores interdũ, dum multum veterascũt, efficiuntur aridæ, & suam viriditatem amittunt, ex eo, quod postquam planta senuit, decresci cortex eius, & ex frigiditate claudunturpori radicis eius, ita, ꝙ humorem, qui plantam nutrit, ingredi prohibet, & sic ipsa arbor arescit. sed si tunc præsciuuntur, & putantur rami aretacti superius, & scindatur radix interius, multo firmius trahit succum per lignum radicis, & non per corticem, & sic incepit emittere surculos, & ramos virentes. Sic etiam simili modo sollicitudo, & occupatio temporalium velut quoddam animæ senium corticem arboris, idest exercitium extrinsecum viri spiritualis facit decrescere: quia tanto minus exercitatur qs I spiritualibus, quanto plus occupatur in tẽporalibus.

Item radicem cordis infrigidat, & poros eius, idest affectus claudit. Quia quãto plus curæ temporalium crescunt, tanto spirituales affectiones in mente frigescunt, & deficiunt. Est ergo necessaria (vt arbor reuiuiscat) amputatio ramorum, idest abdicatio temporalium occupationum. Et postquam radix cordis cultello compunctionis se Deo multis scissuris, idest considerationibus, & affectionibus deuotis aperuerit, fiet nouæ pulluliatio gratiæ, & apparebit noua viriditas, i noua conuersatio plantæ, hoc est spiritualis personæ. Et de hac renouatione viriditatis loquitur Apostolus. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, &c. Eph.4

Tertiò, quia putatio arboris facit eam magis fructescere, ex eo, quod per putationem purgatur a superfluo humore aquoso, qui impedit humorem vnctuosum, ex quo fructus producuntur. Nam humor

humor vnctuosus est materia fructuum ex qua producũtur fructus, sicut humor aquosus est materia foliorum. Vnde Io. Omnem palmitem, qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. Io.15.
Ita etiam similiter amputatis & abdicatis temporalibus curis, humor aquosus deficit, idest mundanus amor, qui est materia foliorum, idest vanitatum, & leuitatũ; & humor vnctuosus, idest amor gratuitus, & spiritualis proficit, qui fructus bonorum operum facit abundare, Col. Ambuletis digne Deo, per omnia placentes, & omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei. Col.1.

Exemplo balaustiæ malipunici floris, abiectos a mundo, despectos, à Deo benignè recolligi declaratur. Cap. II.

ABiecti à mundo, recolligũtur à Deo. Cuius exemplum apparet in balaustia, quæ est flos malogranatæ, quæ dum cadit ab arbore, siue ramo, recolligit à medico. Est enim hic flos frigidus & siccus, & habet virtutem restringendi, & deficcandi humore. Vnde valet cõtra dissenteriam, & sanguineum fluxum ventris: vomitum etiam colericum stringit, si coctus in aceto super furculam pectoris apponatur. Illi autem quasi de arbore cadunt, qui a mundo despiciuntur, & abiciuntur, sicut pauperes, qui sunt frigidi ab æstu auaritiæ, & continentes qui sunt sicci ab humore & fluxu luxuriæ, & mites qui restringunt vomitum colerę. i. impetum iræ. Nam pauperes despiciuntur ab auaris, tanquam homines inutiles, continentes despiciuntur à carnalibus, tanquam homines steriles, & agrestes: Mites vero despiciuntur à superbis, tanquam homines pusillanimes. Sed licet tales ejiciantur ab arbore, idest à mundo, tanquam inutiles, tamen recolliguntur à medico, idest à Christo, tanquam pretiosissimi flores. Vnde Apostolus dicit: Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia; & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret; vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Vnde pater, quod hæc abiectio mundi bona est: propter quod dicebat Psalmus. Elegi abiectus esse in domo Dei mei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Psa.83.
1.Co.1

Abstinentia perfectiones, & vtilitates, ex similitudinibus arboris Agni casti, & Pini elicitur. Cap. III.

ABstinentia assimilatur arbori, quæ dicitur agnus castus. Quæ scilicet est arbor calida & sicca, vnde flos eius, siue semen poros corporis aperiendo, spiritus euaporando humiditatem naturalem consumendo, castitatem inducit. Et i eo flos eius maxime agnus castus dicitur; quia suo odore & vsu (vt dicit Dioscor.) homines castos reddit. Similiter etiam abstinentia, & afflictio carnis, certum est, quod castitatem inducit, & etiam custodit, tum quia vigorem carnis minuit, tum quia materiam luxuriæ, scilicet humorem seminalem, qui ex cibo causatur, subtrahit. Nota ergo, ꝙ agnus castus tria facit, sine quibus abstinentia parum valet.

Primum est, quod poros aperit, quasi autem pori animæ sunt sensus corporis: qui ad spiritualia, & vtilia debent aperiri, scilicet oculi ad videdum vtilia, ad plorandum peccata, & ad legendum spiritualia documenta. Item nares ad attrahendum odores, idest bonorum exẽpla: & os ad confitendum peccata, & ad instruendum proximum ad laudandum Deum, ad percipiendum cibum sacramentalem.

Secundum est, quia agnus castus spiritus euaporando educit. Sic similiter ab anima abstinantis euaporari spiritus debent, hoc est progredi spirituales meditationes, spirituales affectiones, & spirituales orationes.

Tertio, ratione minutionis; quia agnus castus humorem nutrimentalem minuit, siue consumit. Hic est humor cibalis, ex quo luxuriæ materia fluit, quam dum abstinens subtrahendo minuit, luxuriæ fluxum consumit: propter quod dicit Hieronymus quod sine Cerere, & Baccho, idest sine cibo, & potu, friget Venus. Et redditur homo ita per abstinentiam corpore castus, & spiritu mansuetus, vt recte agnus castus dicatur. Item Hiero.

abstinentia

abstinentia a delicijs corporalibus præseruat spiritu a vitiorũ passionibus. Cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus diu durat, si a suis corticibus fuerit spoliata, eo q̃ inter lignum & corticem vermes fiunt, qui lignu corrodũt. Quasi enim exteriores cortices arboris, sunt exteriores delitiæ carnis; ex quibus inter carnem, & spiritum. s. in sensualitate vermes, idest carnalium desideriorũ passiones generantur, quibus spiritus vehementer corroditur id. molestatur, & dissipatur. Sed corticibus idest delitijs amoris huiusmodi, vermes idest carnis passiones pereunt, & cessant & tunc spiritus quasi liber a carnis corruptela, incorruptibilis cõseruat. Apostolus: Expoliãtes vos veterem hominem cũ actibus suis.

Colos. 3.

Nonnullis filorum, piriq; exemplis, aduersitates plurimum prodesse, & prosperitatem obesse, ac Dei gratiam fideles nutrire declarat. Cap. IIII.

ADuersitas mundi plerunq; hominem ad seipsum reducit, sicut prosperitas econuerso educit hominem a seipso. Cuius exemplum apparet in floribus, qui frigore noctis contrahuntur, & calore diei foras euocantur. Quasi enim frigus noctis, est rigor aduersitatis: hic florem contrahit, dum hominem tãgit, ad seipsum redire, seq; recognoscere cogit. Sed quasi diei calor est prosperitas fauoris, qua dum homo inaniter extollitur, extra seipsum vagatur. Item aduersitas seculi sicut homini habenti gratiam Dei prodest, sic non eam habenti nocet. Cuius exemplum apparet in piro, quia pirum post cibum comestu prodeit, ex eo, q̃ laxatiuum est. Nam comprimit cibaria ad locum decoctionis, & neruos orificij stomachi confortat. Sed ante prandium sumptum constipat. Et si quis multa & sæpe ex eis comedat, vermes in ventre generant, & colicam passionem duram, & incurabilem prouocant. Cibus autem & nutrimentum animæ, est gratia Dei. Nam sicut dicit philosophus, ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus. Sumus enim spiritualiter per gratiam Dei, secundum illud Apostoli Gratia Dei sum id quod sum. ergo ex gratia Dei nutrimur. Si quis ergo ex hoc cibo, siue nutrimento refectus sit, scilicet quod gratiam Dei habeat in se, utiliter pirum sumit, quia non obest, sed prodest, si tribulationem incurrit. Quia licet tribulatio grauis sit ad portandum, tamen laxat, id est purgat peccatum, & confortat etiam animam ac roborat in bonum. Nam virtus in infirmitate perficitur, sicut Apostolus dicit. Sed si quis esset ab hoc nutrimento vacuus, & ieiunus, scilicet gratiam non habens, tunc ei tribulatio nocet, ex eo, quod generat ei plerunque aut constipat ionem idest duritiam mentis, & desperationem, aut vermem, idest impatientiæ inquietationẽ, aut colicam idest implacabilem iracundiæ passionem.

Aristo.

1. Cor. 15.

2. Cor. 12.

Ex iunipert, piri, Zingiberis, petroselinij, varijs proprietatibus ac similitudinibus, Dei amoris feruorem in carnis asperitate, mentisq; humilitate conseruari explanatur. Cap. V.

AMoris diuini ignis conseruatur in asperitate carnis, & in humilitate mentis: cuius exemplum apparet in iunipero, quæ est arbor aspera, & aculeata habens folia, signans asperitatem pœnitentiæ. Iuniperus etiam ignem conseruat: quia si accenditur, vix extinguitur, in tantum, vt si prunæ eius sub cineribus operiantur, vsque ad annum minime extinguantur, vt dicit Isidor. In asperitate ergo iuniperi, accipe asperitatem carnis, in cineribus vero eiusdem, intelligé humilitatem mentis: in quibus diutius perseuerat diuini feruor amoris. Itẽ amor charitatis etiam mala conuertit in bona. Nam sicut dicit Apostolus. Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Huius exemplum apparet in piro, quia pira immatura, quæ sunt pontica, & dura, & grossa, & ad esum mala, per decoctionem ignis efficiuntur bona. Sic per decoctionem, & vigorem ignis charitatis, etiam magnæ, & grossæ aduersitates cedunt homini in bonum saltem animæ per patientiam quam charitas generat. Nam patiens est charitas, sicut dicit Apostolus.

Isidor.

Rom. 8

1. Cor. 12.

Item amor charitatis assimilatur zingiberi, quod radix est herbæ calidum, & humidum, & valet contra frigidas causas pectoris, & pulmonis; stomachi dolorem, & intestinorum mitigat, ventositates extenuat. Quanto autem est albius, & recentius, tanto acutius, & melius. Sicut zingiber igitur radix est herbæ, sic charitas est radix iustitiæ, & sanitatis animæ. Ephe. in charitate radicati, & fundati. Ipsa etiam cum sit ignis spiritualis, est calida, quia facit mentem feruere, & nihilominus est humida, faciens lachrimas fundere. Psalm. Transiuimus per ignem, & aquam & eduxisti in refrigerium. Ignis, est charitatis feruor; aqua lachrymarũ humor. Ex quibus duobus in anima refrigerium magnum relinquitur. Hæc est quæ repellit frigus accidiæ causantis in pectore, idest in intellectu frigidas cogitationes, & in pulmone idest, in voluntate frigida, affectiones. Hæc est etiam, quæ mitigat dolores interiores impatientiæ, vel ita, & extenuat ventositates, & inflationes vanæ gloriæ, & superbiæ, Corinth. Scientia inflat, charitas ædificat. Similiter amor Dei etiam tanto melior, & acutior, quanto albior idest mundior, & recentior idest, feruentior, ne scilicet vetustate repescat.

Eph. 3.

Psa. 65.

1. Co. 8.

Item charitatis amor assimilatur petroselino.

Primo, propter originem, quia maxime in petris, & in locis petrosis oritur, & propterea dicitur petroselinum. Loca autem petrosa, sunt corda imitatorum Christi. De quo dicit Apostolus, quod petra erat Christus. Et in talibus inuenitur verus charitatis amor. Vnde ipse dixit. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.

1. Cor. 10

Secundo, propter odorem. Nam petroselinum est odoriferum, quia scilicet amatores Dei etiam proximos per bonorum operum recreant odorem, sicut Apostolus dicit: Christi bonus odor sumus.

Ie. 15.

2. Co. 2

Tertio, propter calorem, quia petroselinum est herba calida, & sicca, diuretica, & apertiua, diuisiua, & consumptiua, stomachi confortatiua & appetitus excitatiua. Similiter charitatis amor mentem calefaciendo, & inflammando habet virtutem apertiuam, quia cor Deo aperit: & diuisiuam, quia à mundo per contemptum diuidit. Item consumptiuam, quia humorem, idest, amorem peccati consumit. Item confortatiuam, quia confortat ad bene operandum, & appetitus excitatiuam, quia scilicet mentem excitat ad cœlestia appetendum.

Auaritiam valde detestabilem esse, ex cepe ius quiamque exemplis comprobatur. Cap. VI.

AVaritia assimilatur cepe.

Primo, propter complexionis frigiditatem quia cepe (secundum Diosc.) est frigidæ, & viscosæ naturæ, maxime, quod est oblongum, & illud quod est rufum, & illud quod est crudum. Similiter auaritia, & inordinatus amor temporalium, animam infrigidat, calorem charitatis excludendo. Item inuiscat eã fortiter capiendo, & tenendo, & præcipue si sit oblonga, idest, diuturna, scilicet in homine inueterata, quia tũc semper crescit. Item si rufa, idest inflammata ex paupertatis necessitate. Item si cruda, idest non cocta tribulationis igne, quæ aliquando purgat animam, vel saltem minuit amorem mundi.

Secundo propter nutrimenti modicitatem, quia cepe crudum, modicum, imo nullum quasi nutrimentum corpori tribuit, vt dicit Diosc. Similiter accumulatio auri, modicum nutrimentum frequenter confert etiam eius auari corpori, quia multi propter auaritiam secũdum corpus misere, & tenuiter viuunt. sed animæ penitus nullum, quia vtiliter pro anima sua auarus sua bona non tribuit.

Tertiò, propter nocumenti multiplicitatem. Nam cepe crudum, & comestum colericos ostendit, quia videlicet auaritia iram ad quam colera inclinat incendit. Item huiusmodi cepe inflationem gignit, quia diuitiarum abundantia, quam auaritia colligit, inflationem superbiæ inducit. Item acumine suo caput percutit, & nimis comestum insaniam facit, & terribilia somnia ostendit. Sic nimia prosperitas diuitiarum, quam auari habent, facit eos infatuari. Item ad litteram habent quandoque auari somnia terribilia, somniantes latrones, & prædones: vel quia post somnum mortis faciliter eorum diuitiæ tanquam vana somnia euanescunt. Iob. Dives cum dormierit, nihil secum affert: aperiet oculos suos & nihil inueniet. Item suo odore facit lachrymari. Quia frequenter auaritia est causa fletus,

Iob. 27.

fletus, & doloris, quia quando auarus perdit, quæ diligit cruciatu suo & dolore cogitur lachrymari.

Item auaritia assimilatur iusquiamo; quæ est herba venenosa, & mortifera: propter quod dicitur insania. Et hæc (vt dicit Diosc.) habet virtutem constringendi, & somnum prouocandi. Similiter auaritia veneno cupiditatis extinguit vitalem calorem charitatis, & ita
1. Io. 2. est causa mortis spirituali. Ioan. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Item constringit cor auari ad non subueniendum pauperi, & bursam ad non restituendum. Hæc etiam est, quæ causat circa spiritualia pigritiæ & negli-
Psa. 75. gentiæ somnum, Psal. Dormierunt somnum suum &c.

Bona arboris boni effectus varij, & eius impedimenta, crocij perfectiones deseribuntur: quibus multis similitudinibus boni viri comparantur.
Cap. VII.

BOnus homo assimilatur arbori bonæ. Bona enim arbor illa iudicatur in qua est fructuum maturitas fructuũ pluralitas, & fructuum suauitas. Et hæc
Matt. 6. tria tanguntur Matt. Bona arbor fructus bonos facit. In eo, quòd dicit, Facit fructus, tangitur fructuum maturos. Sed in eo, quod dicit fructus in plurali, tangitur fructuum copiositas. In eo, quod dicit Bonos intelligitur fructuum suauitas. Quædam ergo arbores sunt, ex quibus nullus nascitur fructus propter defectum humoris. & sunt homines otiosi & inertes, qui propter defectum amoris nihil boni operantur. Vnde arbores huiusmodi, ne ociosè terram occupent, excidentur, & in ignem mittentur. Quædam vero faciunt fructum, sed paucum quod est propter paucitatem humoris, & caloris. Et tales sunt, in quibus est modicus humor compunctioni, & modicus calor dilectionis inuenitur sine frequentia bonæ operationis. Sunt etiã quatuor causæ aliæ, quare scilicet arbores aliquæ sunt fructum modicum facientes.

Prima est, quando sunt nimis frondosæ, quia humor, qui deberet transire ad fructus, conuertitur ad folia. Et tales sunt qui delectantur tantum in folijs verborum. Vnde assimilantur ficulneę, cui dominus maledixit.

Secunda causa est, quãdo nimis sunt Mat. 11
procerę. Humor enim a radice ascendẽs per arboris altitudinem, & latitudinem latè se diffundit, & ad ramos transiens paulatim euanescit Magni enim viri, & prelati aliquando sunt infructuosi, quia ea quæ deberent dare pauperibus, expẽdunt in suis vanitatibus. Ambro. dicit: Ambr.
Auis se sociat auibus, & pecus pecoribus, piscis piscibus: solus tu homo consortem excludis, feras includis, parietem vestis auro, & pauperem nudas vestimento; panem petit pauper, & non accipit, æquus tuus aurum sub dentibus mandit.

Tertia causa, est quando sunt nimis vetustæ, quia tunc (vt dictum est supra capitulo primo) radix induratur, & rigiditate constringuntur poris radicis, ita quod humor ingredi non potest, quo planta nutriatur, & fructificet. Sed si perforetur radix, aut scindatur, & illi scissuræ immittatur lapis, tunc trahitur succus per lignum radicis, & purificatur, & fertilior efficitur, sicut dicit philosophus de Arist. de
amigdalo antiqua si perforetur radix veg. &
eius. Quando igitur aliquis est uetulus plan.
in peccato, tria foramina siue scissuras in corde suo oportet facere, primum per dolorem contritionis, secundum per pudorem confessionis tertium per laborem satisfactionis.

Quarta causa est, quando arbor non amputatur, quia tunc humor, qui conuerteretur in fructum, conuertitur in ramusculos superfluos, & inutiles. Vnde arbor melius fructificat, si homo ab eo superflua remoueat, eo, quod humor qui transit in nutrimentum superfluorum, illis remotis transit in fructum. Io. Ioã. 15.
Omnem qui facit fructum purgabit eũ, vt fructum plus afferat. Et ideo purgationi plantarum in vere est insistendum. Similiter si homo resecat a se superfluitates cibi potus, & somni, & aliorum huiusmodi, efficitur aptus ad magis abundandum in spiritualibus fructibus, & pœnitentiæ operibus. Et notã, quod rami arborum quãto plus sunt onusti fructibus tanto, magis inclinantur: quia sancti viri quanto plus abũdant bonis operibus tanto magis humiliantur.

Quædam autem arbores sunt, quæ licet fructus multos habeant, non tamen faciunt

Mat. 7. faciunt eos malos. Matth. Mala arbor fructus bonos facit. Quandoque tamen eũ tingit, q̃ arbor mala a sua malitia transmutatur in arborem bonam, & quod bonos fructus producens efficitur. Sed ad hanc transmutationem arboris sunt quatuor necessaria.

Arist. de veg. pl. Primo labor. Nam, sicut Aristoteles dicit, arbores siluestres per debitam culturam efficiuntur orrenses: & ponit exẽplum de amigdalo, quæ si est amara, per culturam efficitur dulcis. Sic homo debet cor suum colere, & purgare, & tunc bonos fructus faciet.

Secundo necessarius est locus. Dicit enim philosophus, quod quædam plãtæ in vno loco faciunt fructum perniciosum; quæ transplantatę faciunt fructũ bonum. Et ponit exemplum de iusquiamo, quia quod in Persia est natũ translatum in Ægyptum est perniciosum, sed in Hierusalem translatum fit comestibile, & bonum. Similiter animus hominis per translationem pœnitentiæ, de malo statu in bonum conuertitur. Vnde in Ægypto, idest in tenebris peccati positus, est perniciosus, & malus: sed in Hierusalem, idest in pace iustitiæ, & conscię tiæ per pœnitentiam transplantatus, efficitur bonus, & salutiferus. Nota tamen, q̃ peccatori, nõ prodest trãsmutatio loci sine mutatione animi. Nam sicut dicit Ber. Nec lucifero profuit locus cœli, nec Adæ locus paradisi, nec Loth locus montis excelsi, nec filijs Israel locus deserti. Vnde interrogatus Socrates a quodam, cur locorum mutatio nihil prodesset ad mutationem vitiorum; respodit: Non est mirum, si mutando locum non mutas vitium, quia circumfers semper teipsum.

Arist. de Veg. & plan. Tertio necessarium est tempus. Dicit enim phi. q̃ plures plantæ plantantur in vere, in autumno paucæ, pauciores in hyeme paucissimæ in æstate. Plantatio ergo spiritualis conuenientius fit in vere, idest in tempore iuuentutis, q̃ in autumno maturæ ætatis, vel in hyeme senectutis, vel in æstate, idest in feruore malæ cõsuetudinis, vbi totus humor deuotionis & gratiæ desiccatur.

Quarto necessarius est surculus, qui trunco insertus totam eius virtutem trahit ad suam qualitatem. Et significat verbum Dei, quod animam sic immutat, q̃ quæ primo faciebat fructus amaros, & noxios, postea facit fructus dulces, & salutiferos. Iac. In mansuetudine suscipite Iac. 1.
insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.

Item nota, quod bonus homo malo associatus nonnunquam eius malitiam impedit, aut tollit. Cuius exemplum apparet in piis, quia hoc habent ira propriũ maxime syluestria, quod cum iungis malis accepta omnem ab eis auferunt læsionem, puluis etiam piri siluestris bibitus valet similiter contra fungos. Quid autem per syluestre pirum, nisi hominem intelligimus bonum a malorum hominum quidem consortio, & contagio semotum, & orationum solitudini deditum, vel in sepe pœnitẽtiæ positum? Huius tamen societas, & pœnitentia, tungi malitiam, idest hominis mali nequitiam suis plerunq; aut exemplis aut monitis, vel meritis impedit, vel tollit. eius etiam puluis, idest humilitas vissa, vel puluis, idest mors, eius corpus incinerans, & animam, glorificans etiam quandoque malitiam peccatorum immutat. Nam etiam post mortem sancti nonnunquam peccatores conuertunt, & euellunt.

Item nota, quod bonus homo assimilatur croco. In quo primo possumus notare bonitatis indicium. Quia crocum, est optimum, quod est recens, odoris boni, longum, purum, album, integrum, inspiramine bonum, & cum tangitur tingit manum, & leniter est acutum. Similiter ille est inter bonos & sanctos viros optimus, qui est recens & feruens in opere; odoriferus; idest redolens in hominum opinione. Item longus, idest perseuerans in bona conuersatione; albus id est, purus in intentione; integer, idest castus sine carnis corruptione; & bonus in spiramine, idest in conuersatione, siue exhortatione, coloratiuus manus tangentis, idest impressiuus suę virtutis in sui adhæsione. Ille enim manum tangentis se suo colore tingit, qui sibi adhærentem ad imitationem suorum operum, vel suarum virtutum trahit: vel ille manum tangentis se suo colore tingit, qui se lædenti beneficium pongit: quod pertinet ad viros perfectos.

Item qui est acutus leniter in aliorum correctione, siue increpatione. Debet

 enim

enim esse acutus in pungendo, sed lenis in percutiendo. Est enim necessariũ in correptione delinquentis acumen seueritatis cum dulcore lenitatis. Secundò, notamus in croco natiuitatis locum. Nam sicut dicit Dioscor. orientalis melior est, quam occidentalis, quia scilicet cõtemplatiuus melior est quam actiuus; ex eo, quod contemplatiuus melior est, calore solis.i. amore Christi magis calefactus, & splendore.i sapientia eius magis illustratus, sicut pars orientalis excedit in calore, & splendore.

Diosc.

Tertio, notamus in croco florietatis aspectum: producit enim crocum flore caput habentem ad violę modum, & in medio tres ramulos. Quasi autem flos croci, est conuersatio viri boni, quæ debet esse purpurea per charitatem, violacea per humilitatẽ, & triplicata ꝑ fructificationem, scilicet vt fructificet Deo, sibi, & proximo. Vel sicut dicit Bernar. vt viuat humiliter Deo, ordinate sibi, & socialiter proximo.

Berna.

Quarto, notamus in croco complexionis temperamentum: est enim calidum & siccum in primo gradu, in suis qualitatibus temperatum. Sic etiam bonus homo: & prudens, & in caliditate.i. spirituali feruore, & in siccitate.i. in abstinentiæ extenuatione temperatus est, secundum debitum gradum.i. discretionis modum.

Quinto, notamus in croco vtilitatis effectum. Nam crocum multum est confortatiuum, & valet contra debilitatem stomachi, & contra cordis defectũ: ga boni multum alios confortant, debiles, i. trepidos, & corde deficientes.i. pusillanimes vigorando suis consilijs, exhortationibus, & exemplis.

Quemadmodum quo ad semen, flores, frondes, fructusq;, ac ratione loci plantæ inter se naturaliter differre videntur: sic quædam similitudine boni viri à malis moraliter distinguuntur. Cap. VIII.

BOni a malis vel etiam inter se inuicem differunt moraliter sicut differunt inter se plantæ naturaliter. Differunt enim plantæ, vel arbores à se inuicem primo in seminibus: quia quædam earum ex semine bono generãtur, quædã verò ex malo. Et dicit Albumas. ꝙ ex malo semine nõn prouenium de facili bonæ plantæ, nec ex bono de facili male: quamuis in animalibus, & potissime in hominibus sæpe videatur contrariũ. Cuius ratio est, vt idem dicit, quia planta est terræ affixa, propter quod vniforme à terra recipit nutrimentum: animalia vero non sic, tum propter varietatẽ complexionis, tum propter volubilitatẽ voluntatis. Similiter ergo inter homines illi homines ex malo semine nascuntur, qui malorum exempla imitantur. Sed q̃ bonorum imitantur vestigia, illi ex bono semine oriũtur. Malum enim semẽ, est semen vitiorum, quod seminauit diabolus. Nam superbiã seminauit in Adã, inuidiã in Cain, incontinentiam in Lamec, gulã in Esau, auaritiam in Balaã, irã in Saul, accidiam in Achitophel. Vnde qui in huiusmodi vitijs illos imitantẽ, hi sunt, qui ex malo semine nascuntẽ. Vnde dicitur in epistola Iudæ: De illis, qui in viam Cain abierunt, & errore Balaam seducti sunt. Bonum autem semen est quod seminauit Christus, scilicet humilitatem in matre, fidem in Centurione, abstinentiam in Iohanne Baptista, continentiã virginitatis in Ioanne Euãgelista. & sic de alijs virtutibus, in quibus qui eos imitantur, ex optimo semine nascuntur. Nota tamen ꝙ arbor siue planta ex malo semine nata, bona effici potest auxilio culturæ. Vnde dicit Arist. ꝙ si scindatur radix arboris, & illi scissure immittatur lapis, fœcunda fiet, si erat sterilis. Cuius ratio est, secundum Albumasar, quia per scissuram fit grossi & noxij humoris euaporatio, & caloris aeris circunstantis attractio, cuius virtute fit illius mali humoris consumptio, & quædam plantæ innouatio. Ipse etiam Philosophus dicit malogranata stercore porcino fimata, & aqua dulci rigata, meliorescunt. Sicut ergo de malitia mutatur in bonitatem auxilio culturæ, ita malus homo efficitur bonus auxilio pœnitentiæ. Sed debet fieri scissio, idest apertio radicis.i. cordis per contritionem, & oris per confessionem, & immitti lapis, idest perseuerantiæ firmitas, vel constantię soliditas apponi, & fimus humilitatis cum aqua compunctionis, vel doctrinę spiritualis, quæ dulcis est: vel aqua hæc apponenda, est eleemosina: quia ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosina resistit peccatis.

Iuda.

Ari. de veg. plan.

Secun-

Secundò, differunt plantæ, siue arbores quo ad locum, siue situm, secũdum quod inuenitur in eis triplex differẽtia. Vna est quo ad abundantiam humoris, quia quædam plantæ nascuntur in terra, quædam in aqua, quædam in petra, non tamen omnino sine terra, quædam vero in arena. Sed, quæ in petra, parum crescunt, quia humor est paucus, & cito arescunt, nisi per appositionem humoris, & terræ ab hominibus adiuuentẽ. Sic quidam homines spirituales sunt plantati in terra.i. humilitate fundati. Terra enim est elementum infimum, & stabile, & ideo designat humiles, & bene ꝓficiunt: quia omnis, qui se humiliat, exaltabitur. Quidam vero plantati sunt in aqua gratiæ, vel pœnitentiæ, vel sapientiæ: & isti etiam crescũt vel ꝓficiunt. Psl. Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.

Luc. 14.

Psal. 1.

Quidam vero in petra.i. in corde duro & parum deuoto. & isti cito deficiũt. Nã petra est dura, & parum humorosa. Lucæ. Aliud cecidit supra petram, & exortum aruit, quia non habebat humorem. Quidam sunt plantati in arena: in quibus scilicet nullus est humor gratiæ diuinę, Nam arena dr̃ ab ariditate. Isti sunt peccatores quorum fructus vani, & inutiles sunt. Nota ergo, sicut dicit Aristo. ꝙ plantæ, q̃ nascuntur in locis aridis, sunt paruæ quantitatis propter paucitatẽ humoris: Quæ vero in locis humidis fluuialibus, & maritimis, sunt maioris quantitatis propter abundantiam humoris. Illæ tamen, quæ crescunt iuxta ripas marium salsorum, non multum crescunt, ꝓpter arenarum multitudinem, & attractũ humoris siccitatẽ. Sed sicut iaem philosophus dicit, iuxta mare rubrum hoc fallit, vbi arbores magnæ fiũt propter abũdantiam humoris, & caloris. Ex quibus patet ꝙ in hominibus sicut in arboribus tanto magis fit augmentum (in arboribus quidem corporale, in hominibus vero spirituale) quanto magis abundat calor, & humor, scilicet in hominibus calor dilectionis, & humor deuotionis. Sed cauendum est, ne sit humor salsus i. deuotio tristis, & sicca, sicut hypocritarum, de quibus dominus dixit: Nolite fieri sicut hypocrytæ tristes: sed debet esse deuotio læta, & dulcis, nisi esset fortitan tristitia prouenienś vel ex pœnitentia, hoc est peccati recordatione, vel ex passionis Christi compassione; quæ quidem ambo per mare rubrum designantur. Quia vtraque compunctio, seu deuotio licet salsa vel amara sit, tamẽ animam impinguat, & auget.

Luc. 7.

Arist. de veg.

Mat. 6.

Secunda differentia localis attenditur in plantis respectu caloris solaris: Nam plantæ, quæ sitæ sunt versus Orientẽ, citius conualescunt propter aspectum solis, & sufficientiam caloris. Sed versus accidentem econtrario se habent, propter defectum caloris solis, vt dicit Aristo. Ex quo habetur, quod anima citius conualescit in spiritu, si sit in ea aspectus solis, idest discretio rationis, sufficientia caloris.i. debita mensura dilectionis. De qua dr̃. Diliges dominum Deum ex toto corde tuo, &c.

Ma. 22.

Tertia differentia localis attenditur in plantis secũdum temperiem aeris. Nam sicut dicit Albumasar, si aer vbi nascitur planta, fuerit nimis calidus, poris apertis calor naturalis euaporabit, & ita planta siccabitur. Si vero frigidus nimis, plãtam suffocabit: sed temperies eius nutriet, & conseruabit. Sic plantationem pœnitentiæ in homine ardor luxuriæ, vel gulę euacuat, frigus accidiæ dissipat: Sed temperata abstinentia nutrit, & conseruat. Nota ergo, quod secundum Arist. planta quatuor indiget, scilicet semine terminato, & in sua specie pfecto, maturo, & à putredine seruato, Item loco plantæ congruo.

Tertio, humore moderato: & dico moderato, quia ex humoris temperie magis seruatur plantæ nutrimentum. Quia si humiditas fuerit nimia pororum, oppilatio fit, per quos nutrimentum transit ad incrementum arboris. Et eodem modo siccitas si superabundauerit, pororũ & viarum constrictio erit, & sic vtroq; modo impedietur nutritio arboris. Sed si contemperatio fuerit caloris, & humoris, erit processus plantæ ordinatus, & vtilis.

Quarto, indiget plãta, vt dictũ est, aere mediocriter temperato. Eodem modo anima pœnitentis indiget semine spiritualis doctrinę. De quo Luc. Semen, est verbum dei. & istud semen debet eẽ terminatum & mensuratum, secundum capacitatem audientium, & secundum regulas fidei catholicæ. Item semine eleemosynæ. de quo Apostolus: Qui seminat in benedictionibus, &c. Et hoc semen

Luc. 6.

i. Cor. 12.

debet esse in sua specie perfectum p charitatem scilicet, vt eleemosyna in charitate fiat. dico in sua specie, quia plures sunt eleemosynarum species, & modi siue corporalium siue spiritualium. Item indiget semine operationis bonæ. De
Ecc.11. quo Eccle Mane semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua. i. bona opera operari ne desinas, & in mane iuuenturis, & in vespere senecturis. Hoc semē debet esse maturum ad discretionē, vt scilicet cum debita maturitate, & discretione bonum opus fiat. Item semine diuinæ gratiæ sine quo alia nihil valerent Et de hoc semine dicitur, Io Semē
1. Io.3. eius. i. gratia in eo, manet hoc semen debet conseruari a putredine peccati, cū qua esse non potest.

Secundo, indiget plãtatio pœnitẽtiæ, loco sibi congruo. Nam alius locus competit ploranti, vel oranti, scilicet secretus, alius eleemosynam facienti, qa publicus, vbi sint, vel conueniant pauperes sed non publicus ad ostentationem, & similiter alia loca competunt actiuis, si alia con emplatiuis.

Tertio indiget humore, s. nutrimenta li, & cibo temperato, vt sit quædam abstinentia, sed tamen discreta.

Quarto indiget aere mediocriter temperato. In aere enim, qui multarum varietatum est suceptiuus, pœnitens intelligitur spiritus, qui temperatus esse mediocriter debet: quia nec nimis calidus, vt aliquid sibi supra vires assumat tanquam præsumptuosus, nec nimis frigidus, vt s. spiritualia & sibi congruentia negligat tanquã sit accidiosus: sed debet esse per discretionem ordinate temperatus.

Tertio differunt arbores in partibus, scilicet partium suarum multitudine, & paucitate, magnitudine, & paruitate, fortitudine, & debilitate. Cuius diuersitatis causa est diuersitas humoris, qui in aliqbus est lacteus, vt in ficubus, & talis in latum, & in longum est ad se diffundendum idoneus. In quibusdam vero est viscosus, vnde nec ad extensionem aptus. In quibusdã vero est acutus, qui ex sua fortitudine ad multam extensionem est aptus. Et rariras arboris accidit propter insufficientiam humoris: spissitudo vero propter sufficientiã caloris ad cõdensationē humoris. Quasi aũt humor lacteus quo paruuli. i. incipientes nutriunt, est deuotio actiuorum. Sed quasi humor acutus, & subtilior, est contemplatiuorũ in quibus etiam est caloris charitatis abundantia. Et ideo tales habent partes idest ramos operum plures, per frequentiam maiores, id est longiores propter perseuerantiam, & fortiores propter constantiam sine patientiam. Sed quasi humor viscosus, est amor proprius auarorum, qui ab eis non separatur, nec facilter ad alios extenditur. Vnde deficit in eis calor, & charitas: quia charitas non quærit, quæ sua sunt. Et ideo eorum partes, & rami idest opera siue dona, sunt pauciora, minora, & debiliora.

Quarto differũt arbores in frõdibus. Et primo in frondium variatione: quia quædam arbores siue plantæ habent folia aspera propter dominium terrestreitatis, & siccitatis. Quædam vero habent folia lenia propter æqualitatẽ aquæ humectantis, & proportionem debitã caliditatis. Sic superbi, in quibus dominatur amor terrestris, & siccitas: quia carent humore pietatis, habent folia, i. dest verba aspera, hoc est contumeliosa, & alios asperantia. Sed illi, qui humectantur aqua diuinæ sapientiæ, in quibus existit debita caliditas charitatis & beneuolentiæ, hi habent folia, id est verba lenia, & dulcia.

Item differunt arbores in foliorũ duratione: quia quibusdam arboribus folia cito cadunt propter humorem rarũ, non vnctuosum, & cito siccabilem. In quibusdam vero permanent diu propter causam contrariam. Similiter in illis quibus deest vnctuosus humor gratiæ, & deuotionis, cito cadunt folia, quia cito deserunt promissa. Nam sicut faciliter verbis promittunt, ita faciliter, & cito a promissis deficiũt. Sed illi, in quibus econtrario est gratia, & deuotio, firmi sunt in promissis: & isti sunt sicut arbores, ex quibus folia non cadunt. Ps. Et folium eius Psal. 1.
non defluet. Vnde tunc folium defluit, quando facit cõtrarium eius, quod aliis dicit.

Item folia arborum differunt in figuratione. Quia quarundã arborum sunt folia stricta, quarundam lata, quarundã acuta, quarundam rotunda, quarundam scissa, quarundam solida: quæ omnia variantur secundum varietatem humoris magis, vel minus terrestris, vel viscosi, & propter calorem æqualiter, vel inæqualiter humorem extendentem.

In

In hoc autem significatur, q̃ verba siue corrigentium, siue docẽtium, siue cõsulentium non semper debent esse vniformia, sed diuersificari debẽt non soliũ in substantia, sed etiam in modo proferendi, secundum exigentiam personarum, negociorum, locorũ, & tẽporũ.

Quinto differunt arbores in floribus. Quia quædam arbores florent · quod est propter puri & subtilis humoris existentiam in medulla. Quædã vero sunt quæ non florent propter nimiam viscositatem humoris, eo, quod subtiliari non possit, nec propter suam vnctuositatem in subtilem florum substantiam dilatari, vt patet In ficu. Quædam etiam non habent flores propter liquiditatem, quæ non potest in florum substantiam coagulari, vt patet in palma, & similibus, de quibus exemplificat philosophus. Per flores ergo, qui ex subtili, & puro generantur liquore, intelligunturſubtiles meditationes, & purę, & considerationes contemplantium, q̃ requirunt puritatem affectus, & subtilitatem intellectus. Vnde non in omnibus arboribus, idest in omnibus hominibus etiam bonis hæc inueniuntur: ex eo, q̃ in quibusdam licet sit humor vnctuosus deuotionis, & gratiæ, tamen est grossus. Quia licẽt quidam habeant mẽtem deuotam, tamen habent eam simplicem, & grossam, & ideo non aptam ad subtiliora contemplanda: & licet nõ habeant flores, tamen possunt habere dulces fructus, i. dest opera, sicut habent istæ arbores ficus, & palma.

Illi autem in quibus abundat liquidus, & fluidus humor carnis, idest amor carnalis, multo minus apti sunt ad flores cõtemplationis habendos. Sexta differentia, est in fructibus. Quia quædam arbores sunt infructuosæ, quæ fructus non producunt, sed folia tantum emittunt. Et talibus assimilantur mali Christiani, verba confessionis fidei habent, sed opera fidei non habent. Apostolus. Confitentur se nosse Deum, factis autem
Thi. 1. negant.

Item mali doctores, & prælati, qui solum habent verba doctrinæ, sed non opera vitæ. Matth. Dicunt enim, & non
Mat. 21 faciunt,

Item illi, qui verbis promittunt, vel vouent, sed facto promissa, vel vota non implent. De quibus dicitur Ecclesiastici: Melius est non vouere, quàm post promissa votata nõ reddere. Displicet enim deo infidelis & stulta promissio. Eccl. 5.

Quædam vero arbores sunt fructuosæ. Circa quod notandum, quod arbor ad fructificandum indiget triplici exteriori fomento, scilicet humore terræ nutriente. Nam secundum philosophum, terra est mater plantarum, eo, q̃ suo humore plantam more matris nutriat, ex quo etiam nutrimento, & humore fructus producitur. Indiget etiam Sole humorem situm in medulla digerente, & pparãte: qa humor nutrimẽtalis nõ pot in planta trãsire ad materiã fructuũ, nisi prius calori ipsius plantæ adiuncto calore solis decoquatur, & digeratur, & ad locum emissionis fructus, attahatur. Et hinc est, q̃ in vere, quando calor solis incipit augeri, plantæ folia & fructus incipiunt emittere, quia sol suo calore partes plantæ, & humores strictos a frigore procedente resoluit, & digerit, & ad loca debita attrahit, & deducit. Et hinc est etiam, q̃ in locis multum a sole remotis, plantæ paucæ sunt, & nõ fructificãt: vt dicit Aristote. Cuius ratio est secundum Albumasar, quia illi, qui sunt directe sub septentrione, diem habent per dimidium annum continue, & per aliũ dimidium annnm habent noctem. in æstate igitur non potest ibi crescere planta, propter nimium calorem, nec in hyeme propter maximam frigoris cõtinuationem: pp, quod sicut dicit Ari. planta ibi generata non habet vires ad fructus producendos, deficiente causa. Nãm calor, qui est causa plantarum, & fructuum, in vna parte anni omnino modum excedit, in alia vero parte omnino deficit.

Tertio indiget planta tempore. Indiget enim hyeme ad humoris seminalis aggregationem, & vere ad humoris emissionem: tunc enim non est frigus vehemens humorem comprimens: nec calor vehementer addurens, vel humorem consumens. Indiget etiam æstate ad fructuum maturationem, & autumno ad fructuum repletionem, & colectionem. Sicut ergo planta his tribus indiget ad fructificandum, sic etiam homo ad bene operandũ, & præcipuè ĩ opibus actiuæ vitæ, s. calore charitatis cum humore pietatis, & discretione siue opportunitate temporis. Omnienim operi siue rei

P 4 tempus

Universidad de Deusto Biblioteca

Ecc. 8. tempus est, vt dicit Ecclesiastici. Vel ad fructificandum per opera pœnitentiæ, indiget homo his tribus, scilicet humore compũctionis, qui scilicet est plantę idest animæ plangentis quoddam nutrimentum, scilicet humor lachrymarum secundum illud ps.; Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.

Item feruore dilectionis, per quem mens, quæ primo fuerat peccato costricta, resoluitur, humor deuotionis attrahitur, & decoquitur dum feruēs efficit, ad bonorum operum productionē perducitur. Sed attende, q̃ feruor pœnitentis, vt bene fructificet, debet esse temperatus idest discretus, vt etiam dictum est superius, ita, vt neq; deficiat per accidia frigus, neq; excedat per indiscretionem. Indiget enim hyeme, idest tempore suo quo se ab exterioribus ad interiora recolligat; & vere, idest tempore quo abũdanter humorem pietatis per opera misericordiæ emittat. Item æstate, in qua p contemplationis meditationem, vel orationem seipsum ad feruorem accendat vt sic fructus maturos, idest opera perfecta exhibeat quousq; nnaliter sequatur autumnus idest mortis tempus, quo suæ vitæ, & totius temporis fructus idest pręmia colligat.

Charitatis excellentia, perfectiones atq; vtilitates, ex radicis cypressi casiefistulæ, calamenti, caricæ, & denique mente quamplurimis similitudinibus apertè intelliguntur. Cap. IX.

CHaritas assimilatur radici. Primò ratione originis. Quia ex humore de terra accommodato, & caloris cœlestis beneficio radix generatur, & a calore cęlesti tota penetratur, nutritur, & conseruatur. Similiter ex humore deuotionis attracto per feruorem orationis, & beneficio cœlestis caloris. i. superni & increati amoris, qui est Spiritussanctus generatur id est diffunditur radix charitatis, & ab ipso calore cœlesti idest Spiritusancto nutritur, & conseruatur. Vnde Apostoli in oratione vnanimiter perseuerantes, & cum deuotione expectantes, Spiritumsanctum acceperunt, per quem charitas diffusa est cordibus eorũ
Hier. 17 & nutrita, & conseruata. Hiere. Ad hu-
Luc. 75 morem mitti radices.

Secundo ratione firmitatis, siue profunditatis: quia quanto matrici terræ profundius se infigit, tanto fortius arboris solidius, & firmius fundamentum existit: sic quanto charitatis amor inest cordi profundius, & infixius, tãto spiritualis homo firmius est, & solidius fundatus. Vnde Apost. In charitate radicati, Ephe. 4
& fundati.

Tertio rõne virtutis, quia quamuis radix sit in substantia mollis, tamen fortissimos lapides vi caloris penetrat, & effodit. Sic charitatis amor, quamuis per patientiã sit mollis. Nam molle non resistit tangenti, & sic perfectus non resistit lędenti, scilicet iniuriam pro iniuria reddendo, sed potius ei parcit. Itẽ q̃uis fit per mansuetudinem dulcis, quia charitas patiens est, & benigna est, tamen fortissimos lapides. i. immanissimas persecutiones, seu cruciatus virtute Spiritu sancti superat, & vincit; immo radices diuini amoris in petris duris magis condẽsantur. Quia scilicet charitatis affectus, & effectus in duris & asperis passionibus magis multiplicantur. Iob. Super ac- Iob. 8.
ceruum petrarum radices eius densabuntur.

Quartò, ratione actualitatis: quia charitas omni tempore agit, & crescit. Nam radix tempore hyemali calorem, & humorem in se colligit, quem vernali tẽpore foras effundit. Sic charitas tẽpore aduersitatis in semetipsa pinguescit. Sed prosperitatis tempore alijs se effundit, & per vigorem operis proximis reuiuiscit. Ose. Erumpet radix eius, vt Libani. Ose.
Aug. Radix omnium bonorum est chari- Augu.
tas, radix omnium malorum est cupiditas.

Quintò, ratione viroris, quia scilicet sicut ex radice est viror arboris, ita ex charitate meritum operis. Vnde Grego. Grego.
dicit, quod sicut multi arboris rami ex vna radice prodeunt, sic virtutes multæ ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Hiere. Hier. 12
Plantasti eos, & radicem miserunt; proficiunt, & faciunt fructum Grego. Quisquis in charitatis radicem se inierit, nec a viriditate deficit, nec a fructu inanescit.

Item charitas assimilatur Cypresso.

Primo, ratione substantiæ. Est enim substantia similis Cedro, quia sua substantia est imputribilis, & semper sua permanet firmitate. Videmus autem, q̃ ligna putrefiũt ex humore aqueo superabundante. Sed hoc modo charitas putrefieri, vel corrumpi non potest: quia aquositas i. vehemẽtia tribulationis nõ
Can. 8. præualet contra eam. Can. Aquæ multę non poterunt extinguere charitatem.

Secundo charitas assimilatur cypresso, & hoc ratione figurę: quia cypressus in rotundum eius se erigit. unde etiam eius fructus figurãm imitatur, et ideo cypressi coniferi appellantur. Rotunditas autem figuræ, perfectionem charitatis significat. Quia figura rotunda siue
Arist. de cœl. circularis, (secundum philosophum) est perfectissima figurarum. Vnde rotunditas cypressi, est perfectio charitatis. Et iõ secundum Apostolum, Charitas est vin-
Coll. culum perfectionis. Hæc enim virtus est quæ mentem Deo ligat, & iungit, & coniugendo perficit. Quod autem figura cypressi sursum tendit, signat, q̃ charitas
Ecc. 50 sursum trahit Ecclesiastici. Quasi cypressus in altitudinem se tollens. Quod autem figura cypressi in conum se stringit & acuit, significat q̃ diligentes Deũ quãto plus in charitate proficiunt, semp magis se restringunt, scilicet ab illicitis, a superfluis & etiã a necessarijs. Sic ergo ex figura cypressi ostenditur, q̃ charitas hominem perficit, perficiendo exigit, & eligendo stringit, & vnit.

Tertio ratione redolentiæ. Est enim
Isido. cypressi lignum, secundum Isid. suauissimum in odore, vnde folia habet licet amara, tamen odore vinolenta, vt dicit
Plin. Plinius. Similiter odor charitatis tã suauis est Deo, vt sine ipso nihil redoleat. Nã nec; eloquentia, neq; eleemosyna, nec; scientia, neq; fides, neq; prophetia, neq; quodcunq; opus, siue donum, habet charitate deficiẽte meritum apud Deum, sicut expressè explicando per sin-
1. Cor. 13. gula Apostolus ostendit dicens. Si linguis hominum loquar, & Angelorũ, charitatem autem non habeam, factus sum
Augu. velut ęs sonans &c. Augu. Charitas est sine qua nihil valent omnia, & quæ vbicũque fuerit, ad se trahit omnia. Charitas ergo tota est odorifera, ita, vt eius folia idest verba, licet amara, & aspera videantur interdum esse in delinquentiũ correptione, tamen odorifera sunt in corripientis intentione, & medicinalia sunt in correpti emendatione. Et ideo
Pro. 17. Pro. dicitur, quod melhora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. Nam diligens non vulnerat, nisi vt medicus, qui solummodo, vt sanet ęgrotum, incidit, & percutit vicus. Vel quod cypressus habet folia amara, sed odorifera, significat, quòd ille qui ex charitate diligit, debet delinquentem amaricare, ad pœnitentiam inducendo; & pusillanimẽ odore recreare, benigne consolando.

Quarto ratione vmbræ, quia cypressus (vt dicit Plinius) habet vmbram multum gratiosam hæc vmbra gratiosa ad quiescendum est gratiosa mors, & reges
Ps. 126. Deum diligentium; de qua dicit Psal. Cũ dederit dilectis suis somnum &c. Vel hæc vmbra cypressi, est refrigerium animæ, in quo per charitatem extincto vitiorum, & passionum æstu, dulcescit quiescit anima in sui dilecti fiducia. Cant.
Can. 2. Sub vmbra illius quem desiderabam, sedi. Vel vmbra charitatis, est protectio diuina quam dilectio Dei, & proximi, q̃
Ps. 16. sunt quasi alæ charitatis acquirunt. Psal. Sub vmbra alarum tuarum protege me.

Item charitas assimilatur casiefistulæ.

Primo ratione productionis: quia scilicet fructus est ex arbore productus. Arbor igitur est Spiritusanctus. Ipse enim est arbor vitæ in medio paradisi, idest media in Trinitate personę, cuius est p gratiam viuificare animam secundum
Io. 6. illud: Spiritus est qui viuificat. Huius ar-
Gal. 6. boris fructus est charitas. Gala. Fructus autẽ spiritus, est charitas, gaudium &c.

Secundo ratione augmentationis: quia scilicet casiafistula producit longa semina, quæ ingrossantur in actione caloris, exterius condensantur, medulla interius existente nigra, dulci, & humida, & ad modum iaui mellis interius distincta. Sic quoque etiam charitas producit longa semina, idest diutur na & vsque in finem continuata opera. Quæ etiam ingrossantur, per augmentum deuotionis, & condensantur dum feruenter frequentantur; sicut ingrossantur membra, cum per pinguedinem augentur interius, & illa dicuntur esse condensa, vbi sunt multa, & frequentia; sicut dicitur condensa sylua vbi sunt multa, & frequentia ligna. Sed medulla interior, idest intentio, & mens, ex charitate operantis debet esse nigra per humilitatem. Nam nigrum est, quod parum ostendit de claritate. Quia bona inten-

intentio operantis non debet esse ad sui ostentationem, etiam si opus sit publicum: sicut nigrum etiam ad lucem deductum, non prætendit claritatem, sed
Grego. obscuritatem. Vnde, vt dicit Gregorius, sic opus sit in publico, vt intentio semper maneat in occulto. Item debet esse dulcis per benignitatem: quia charitas
Cor.13. est benigna, vt dicit Apostolus. Item debet esse humida per pietatem, scilicet vt sit interius compassibilis, & exterius faciliter effusibilis ad subueniendum Quia humidum est passibile, & ad exteriora faciliter fluxibile. Item charitas debet esse distincta, & ordinata præcipue in eleemosynis dandis ?
Can.2. Can. Ordinauit in me charitatem.

Tertio, ratione electionis: quia illa casiafistula est eligenda, quæ est grossa, quasignat multam humiditatem sibi inesse. Vnde leuis & sonora reijcitur, quia vana esse dicitur. Eodem modo vera est, & probata charitas, quæ est grossa per patientiam. Nam id, quod est grossum, non resonat, sed subtile: grossum est metallum, & ferrum. Et sic charitatem habens, licet patiatur, non tamen resonat alicuius impatientiæ sonum, vel vocem reddendo. Item, quæ est ponderosa, idest firma per constantiam. Nam vera charitas est patiens, & constans.

Quarto, ratione operationis, quia casiafistula multa operatur. Nã habet virtutem mollificandi: & hoc competit charitati, quæ inquam emollit dura, & crudelia superborum corda. Vnde assimilatur etiam igni, cuius carbones sunt beneficia eius, inimico duro & superbo
Ro.12. impensa. secundum illud Roma. Si esurierit inimicus tuus, ciba illũ; si sitit, potũ da illi: hæc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius: idest hæc erunt super caput eius, hoc est mentem eius duram, tanquam carbones ignis ad molliendum eius duritiam. Item casiafistula habet virtutem mundificandi: quia charitas cor emundat à rubigine peccati, & præcipue auaritiæ. Gregorius. Tanto amplius peccati rubigo cõ
Grego. sumitur, quanto peccatoris mens magno charitatis igne crematur. Item habet virtutem feruorem sanguinis mitigandi: quia charitas iram mitigat, quę est feruor sanguinis circa cor, secundum philosophum. Nam charitas non irritatur. Item habet virtutem coleram etiam purgandi: quia charitas luxuriam purgat, quam calor coleræ incitat, & inflammat. Item habet virtutem gulæ apostemata dissoluendi: quia charitas gulæ delectamentum dissoluit, & abijcit. Item habet virtutem sanguinis purificandi. quasi enim impurus sanguis, est sanguis inuidorum, qui semper contra proximum maliuoli, & turbulenti sunt. Vnde per hoc significatur, quod charitas inuidiam purgat. Nam charitas non emulatur. Vel, quia sanguis impurus, & grauis, & turbulentus, est sanguis melancolicus. Per hoc, quod purgat sanguinẽ impurũ, significatur ꝙ purgat accidiam, & tristitiam, & grauedinem spiritus, & facit eum leuem, & solicitum. Item charitas assimilatur calamento, quod est quædam herba similis mentæ, & hanc similitudinem declarat, primo eius gradus, quia est calamentum calidum, & siccum in tertio gradu. Et sic simili modo etiam à sacris doctoribus charitatis gradus tres esse ponuntur. Quia est charitas incipientium, & proficientium, & perfectorum, & in quolibet gradu, licet non vniformiter, tamen aliquo modo est calida, & sicca in effectu, quia calefacit mentẽ, & desiccat carnem, id est carnales fluxus.

Secundo, declarat illam eius virtus, quia calamentum habet virtutem dissoluendi, & consumendi: Similiter & charitas dissoluit mentis duritiam ad bonum suscipiendum, consumit humoris mollitiem, idest fluxibilitatem ad malum. Vnde per charitatem efficitur mens humana mollis, & facilis ad bona & dura, & difficilis ad mala.

Tertio, hoc ostendit eius effectus. Nam calamentum superfluitates humidas in corpore desiccat, & hoc competit charitati in quantum excludit vitium gulæ.

Item calamentum libidinem frenat: quod multo magis competit charitati, quæ castitatem diligit, & libidinem odit.

Item intestinorum, & stomachi dolorem sanat: quod competit charitati, in quantum sedat vitium iræ, quod est cum interiori dolore. Item morsus reptilium curat: quod competit charitati, in quantum resistit morsibus inuidorum, & detractorum. Item contra reumaticas, & frigidas causas iuuat: quod

quod competit charitati, in quantum expellit ab anima humana frigus accidiæ. Item contra lepra iuuat: hæc lepra est auaritia, quæ fere omnia membra ecclesiæ inficit. Nam à minori, vsque ad maiorem omnes auaritiæ student: & hoc est ex defectu charitatis. quia qui diligit mundum, non est cha-
1 Io.2. ritas. Patris in eo. Item calamentum venenum ad exteriora euocat: quod competit charitati, quæ venenum nociuum superbiæ de corde extrahit, & abijcit. Item charitas assimilatur caricæ, quæ est ficus sicca à copia sic vocata.

Primo, quia carica confert senibus. Nam caricæ à senibus in cibum sumptæ, dicuntur eos defendere, ne rugetur eorum cutis. Ratio huius est, quia rugositas accidit in senibus, quia membra, à naturali humido deficcata intrinsecus, contrahuntur, & obrigescunt, & pellis corrugatur frigore, & induratur. Sed carica humida est, & calida, & propter humiditatem non permittit membra contrahi; & propter caliditatem non permittit à frigore constringente corrugari. Per senes autem intelliguntur illi, qui diu peccata continuant: in his destituti ab humore deuotionis, & abundante in eis frigore iniquitatis, scilicet propter defectum caloris charitatis, non solum interius contrahuntur membra per retractionem à bonis, sed etiam pellis, idest conuersatio exterior corrugatur, deformatur, & immutatur. Sed charitas repellendo frigus malitiæ, & replendo animam deuotionis pinguedine, prohibet contractum membrorum, idest retractionem à bonis; & rugositatem pellis, idest deformitatem exterioris conuersationis.

Secundo, quia carica confert debilibus: habet enim debiles confortare, & ratione saporis, quia est inter fructus dulcior, & ratione complexionis bonæ, quia calida & humida. Sic charitas inter omnes virtutes plus debilitatem animæ roborat, & confortat.
Gal. Et ipsa etiam enumeratur ab Apostolo inter 12. fructus spiritus Inter omnes illos dulcior reperitur. Ipsa etiam est calida per inflammationem, & humida per compassionem, vel lachrymarum deuotionem.

Tertio, quia carica confert tenuibus. idest macilentis: quia ficus siccæ multum sanguinem grossum generant, & multum impinguant. Similiter charitas multum sanguinem. idest multum meritum generat. idest adijcit animæ, Vnde & multum impinguat eam. Quia diligentibus Deum, omnia Rom.8
cooperantur in bonum. Quarto confert vocibus: quia carica pectus mundificat, tussim sedat, & vocem clarificat. Similiter charitas pectus, idest cor mundificat, & tussim spiritualem sedat, & vocem clarificat, siue in confessione peccati, siue in laude Dei, siue in exhortatione proximi. Item charitas assimilatur mentæ, quæ licet frigida sit & sicca, tamen habet virtutem dissoluendi, confortandi, & appetitum promouendi. Similiter charitas frigida est inquantum extinguit ardorem auaritię, & sicca inquantum deficcat humorem luxuriæ. Vnde habet virtutem dissoluendi, scilicet amoris mundi vincula, & confortandi corda debilia, & promouendi desiderta sancta. Item menta cocta in aceto, fœtores minuit, purgat gingiuas putridas, matricem mundificat & confortat. Item decocta in vino, dolorem visceruin, & renum placat. Dicit enim Isaac, quod abominationem amputat, & singultum sedat. Quæ etiam omnia congruunt charitati: quæ tollit fœtorem oris, id est vitium gula; & mundat matricem, idest vitium luxuriæ; & placat dolorem viscerum, idest vitium iræ; & amputat abominationem. i. vitium accidiæ, quæ spirituales delicias abominatur, & tastidit. Item sedat singultum, idest vitium inuidiæ. Nam ille cui aliquis inuidet, dicitur esse in singultum, idest in displicentiam, & in scandalum.

Psalmus: Pax multa diligenti legem tuam, & non est illis scandalum. Ps. 118.

Huma-

Humanæ carnis fragilitas ex fœno eiusq; vitia et natura proteruitas ex arbore Taxo, quibusdam similitudinibus aperitur. Cap. X.

Isa. 40. CAro humana assimilatur fœno, secundum illud Isa. Omnis caro fœnum, &c. Dicit ibidem glosa, ꝙ fœnum nascẽdo hẽt virorẽ, crescẽdo hẽt decorẽ, & hẽt vltimo florem: sed tandem siccatum Solis ardore, redigitur in puluerem.

Item præcisum & siccum, nutrimento est aliquando deputatum. Similiter humana caro nascẽdo habet virorem vitę, crescendo decorem formæ, & post augmentum quandoque florem fortunæ & tẽporalis gloriæ. Sed Solis ardore. i. grauis tribulationis, vel infirmitatis feruore siccata, idest exhausta, redigitur in puluerem, vel mortis, vel infimæ deiectionis.

Item hoc fœnum, idest corpus p mortem precisum, & per totalem priuationem vitæ præsentis siccatum, sicut quãdo est in sepulchro clausum, vel humatum, ipsum efficitur nutrimentum animalium. i. esca vermium. Ecclesiastici: Cum morietur homo, hæreditabit serpentes, bestias, & vermes. Vnde dicitur: Post hominem vermis, post vermem fœtor, & horror. Sic in non hominem vertitur omnis homo. Bernar. Cur carnem preciosis rebus impinguas, & adornas, quam post paucos dies vermes deuorabunt in sepulchro, & animam tuam bonis operibus non adornas, quæ etiam Deo, & Angelis præsentanda est in iudicio? Cur animam tuam vilipendis, & ei carnem præponis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna est abusio.

Ecc. 10

Ber. super cãt.

Item caro assimilatur taxo, quæ taxus est arbor venenata, ex cuius succo fiunt venena, & cuius vmbra dormientibus sub ea, est mortifera. Dicit enim Diosc. quod signum hoc si ignem attipiat, inextinguibilem ignem seruat. Haber. n. taxus principaliter hæc tria, scilicet venenosum succum, mortiferã vmbraculũ, inflammabilem lignum. Succus taxi, est carnis delectatio, quæ animam venenat: sed vmbra taxi, est carnalis vita siue conuersatio, quæ animam necat secundum illud Roma. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Sed ignitio taxi, est concupiscentiæ, vel fomitis inflammatio, quæ in perpetuum durat. Potest enim in hac vita fomes peccati mitigari, sed non extingui, dum scilicet homo est in carne corruptibili. Licet in Beata Virgine ex priuilegio grãæ primo quidem in sua sanctificatione, scilicet in vtero matris suæ fomes dicatur fuisse non secundum essentiam extinctus, sed mansisse ligatus: Deinde in conceptione filij credendum sit, quod totaliter fuit extinctus. In alijs tamen hominibus communiter semper viget: propter quod semper est in eis aliqua repugnantia carnis ad spiritum. Et ideo dicebat Apo. Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Hier. Nos gestamus laqueum nobiscũ, circunferimus inimicum, carnem nostram loquor, de peccato nutritam, corruptam nimis ipsa origine, sed multo amplius praua consuetudine vitiatam. Hinc est, quod tam acriter aduersus spiritum concupiscit, quod assiduè murmurat, & impatiens est disciplinæ, quod illicita suggerit, quod nec rationi obtemperat, nec vllo timore inhibetur.

Diosc.

Rom. 8

Rom. 7

Hiero. in epi.

Castitatis, virginitatis, viduitatisq; perfectio explanatur, quæ ex varijs cinnamomi, Balsamio; naturalibus perfectionibus pulcherrimis exemplis optime colligitur. Cap. XI.

CAstitas continentiæ assimilatur cinnamomo.

Primo propter genituram. Nam cinnamomum verum inter arbores, & tribulorum vepres, & rupes densas gignitur, & ideo cum magna difficultate colligitur. In quo significatur, quod continentia carnis non in mollicie deliciosæ vitæ gignitur, vel seruatur, sed in asperitate pœnitentiæ, & in austeritate abstinentiæ, Vnde dicebat Apo. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Isido. Sex sunt, quæ incorruptam seruant castitatem, scilicet sobrietas, operatio, asperitas cultus, cohibitio sensuum cauta, sermonis honestas, euitatio opportunitatis. Vnde patet quod cum magna difficultate continentia conseruat, vel hẽ. Nam sicut dicit Aug. Inter ompugna,

1. Cor. 9

Isi. 2. de su. bo.

Augu.

nia certamina Christianorum, duriora sunt plia castitatis. Nam ibi continua pugna, & rara victoria. Vñ dñs Matth. cũ discipuli dixissent ei, Si ita est homini cũ vxore, non expedit nubere: Non omnes capiunt verbũ istud, sed quibus datum est. In quo arduitatem continentiæ dominus ostendit, quia ab eius consecutione deficit hominum virtus communis.

Aug.

Mathe. 29.

Secundò, pp staturam, quia cinamomum est virgultum in India vel Aethiopia tantummodo duorum cubitorum. Subtiles enim, & replicatos habet culmos crocei, vel nigri coloris. Duo ergo cubiti cinamomi, signant duos gradus continentiæ: vnus est continere se ab illicito coitu, qui omnibus competit etiã incoiugatis. Alius est abstinere a licito, scilicet etiam a coniugio, vel coniugali vsu: & ista continentia non est omniũ, sed paucorum, vt patet ex verbo Dñi supradicto, Quia nõ omnes capiunt verbũ istud. Culmi autẽ cinnamomi subtiles, & replicati, qui sunt crocei, vel nigri, & terminatio arboris, & ramorum, sunt perfectiones continentium. Constituunt ergo perfectiones continentium in subtilitate contemplationis, in replicatione dilectionis, vt scilicet habeant dilectionem Dei, & proximi, ita vt amor proximi inde reflectatur in Deum: quod est cum ipse proximus propter Deum diligitur; & iterum amor Dei in proximum rependatur, scilicet, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suũ. Item nigredine humilitatis, quia scilicet niger color virtutem habet visum congregandi: quod respectu aliarum virtutum cõperit humilitati. Quia qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat, vt dicit Grego. Sed præcipue humilitas debet castitati adesse, quia sicut Grego. dicit. Nulla est castitas carnis, quam non commendat humilitas In croceita te feruor deuotionis significatur, ex eo, ꝙ color croceus intensionem caloris demonstrat. Vnde aues, quæ calidissimę cõplexionis sunt, extrema habet crocea, vt pedes atq; rostra, quod accidit ex abundantia humoris sicci & calidi, quem natura cijcit ad extrema, & pp hoc sic colorantur. Et sicr color croceus interius signat intensionem caloris ex distẽperantia sanguinis in epate. Ergo morasiter illi habent colorem croceum, qui hñt feruorem intensum, scilicet ad Deum, & ad proximum: & hic est charitatis color, sine quo nihil castitas valet. Nam sicut dicit Bernar. castitas sine charitate est lampas sine oleo: subtrahe oleũ, lampas non lucet: tolle charitatem, castitas non placet. Ex omnibus ergo colligitur, ꝙ illorũ continentia est perfecta, qui sunt casti in carne, subtiles in contemplatione, replicati in dilectione, nigri & despecti in sui humiliatione, & feruidi in deuotione.

Ber.

Tertio, propter fracturam, quia quando cinnamomũ frangitur, quoddam de eo spiramen ad modum nebulæ emittit. Vnde culmi eius fracti, reddunt visibile spiramẽtum. Fractio autem cinnamomi i. castitatis, est peccatum luxuriæ, in quo est spiramẽtum sensibile: quia. sin actu luxuriæ euaporat sensibiliter de corpore multum de spiritu, & naturali calore, & ideo coitus debilitat corpus, vt physici dicunt. Sed multo magis ab anima, dum per peccatum luxuriæ castitas frangitur euaporat ab anima, & perditur spiritualis gratia, & calor charitatis. Et ideo post peccatum anima remanet debilis, ita vt tentationibus carnis postea superuenientibus resistere non possit.

Quarto, propter siccaturam, quia scilicet cinnamomum non redolet nisi siccum. Vnde oportet, ꝙ arescat ad hoc vt odorem reddat, vt dicit Plinius. Sicr nisi caro arescat per abstinentiam ab humore luxuriæ, non reddit Deo odorem continentiæ. De hoc odore dr Eccl. Sicut cinnamomum, & balsamũ arom izans odorem dedi. Balsamum enim coniungitur cinnamomo, quia sicut p cinnamomum continentia, ita per balsamum abstinentia signatur. Nam balsamum corpora mortua incorrupta seruat, quia quantum distoluit, tantum consumit: & ideo abstinentiam recte signat, quæ a multiplici corruptione tam infirmitatum, q̃ superfluitatum corpora mortalia conseruat, & quantum resoluit de humore pinguedinis tantum consumit de humore, & vigore libidinis. Vnde cinnamomo balsamum subiungitur, quia castitati abstinentia obsequitur,

Ecci. 24

Quinto propter collecturam, quia cinnamomum cum magna difficultate colligitur. Ante enim Solis ortum veli post solis occasum, nulla licentia colligenda

di admittitur, nec datur. Vnde non colligitur in nocte, sed solum in die. Collectum autem cum fuerit, sacerdos metam diuidit, & partem Deo deponit, reliquam mercator emit. Quod aut cinamomum non de nocte, sed tantum de die colligitur, significat, quod continentiam diligens non amat latibula tenebrositatis, quæ hæc luxuria quærit. Iob: Oculus adulteri obseruat caliginem. Nam sicut habet caliginosum animum, ita quærit tenebrosum locum. Sed continens diligit diem honestatis, secundum illud Ro mani. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis, vt sicut in die honeste ambulemus.

Iob.24.

Ro.13.

Sexto, propter mensuram. Attenditur enim in cinnamomo duplex mēsura, scilicet quantitatis, & qualitatis. Quantitatis quidem, quia summa bonitas est in summitate virgultorum ad longitudinē vnius palmi: quod autem duorum est modicum valet, quia modicum habet corticis, in quo bonitas eius consistit. Similiter summa bonitas & perfectio cōtinentiæ, est in summitate virgultorum: i. in virginum putitate: quia virginitas tenet in carne summitatem, idest extremitatem. Est enim quasi radix coniugiū medium viduitas, sed extremum & summum virginitas. Vnde hæc extremitas est tantum vnius palmi ad differentiam coniugij, quod est quasi duorum palmorum, quod scilicet in vtroq; coniuge mensuram exigit debitæ honestatis. Item viduitas est duorum palmorum. quasi enim vnum palmum habuit dum in coniugio fuit, alium vero oportet, quod habuerit dum vidua remansit. Nam in vtroque statu debita quædam mensura requiritur habendæ honestatis quamquam aliter, & aliter. Sed virginitas vnum solum habet, quia videlicet honestatis mensuram in summo semp vniformiter tenet. Alia est cinamomi mensura in qualitate duplici, quam habet, quia cinamomum (vt dicit Plato) est calidum in tertio gradu, & siccum in secūdo. Similiter in continentibus, vt se coseruare possint, oportet esse triplicem gradum caliditatis, idest triplicem amoris. Nam tres latrones thesaurum, quem habemus in vasis fictilibus, idest in fragilibus corporibus, tollere moliuntur, scilicet mundus, qui persequitur; caro, idest carnis appetitus, qui blanditur; & diabolus, qui latenter decipere, & inuiscare nititur. Sed contra hæc omnia defendit amor Dei: si tamen (vt dicit Bernardus) sit amor fortis, vt scilicet non frangatur a mundo persequente.

Item amor dulcis, vt non attrahatur à carne blandiente.

Item amor sapiens, vt non decipiatur à diabolo insidiante. Et est triplex gradus caliditatis cinamomi, sed adhuc necessarius est triplex gradus siccitatis. idest duplex modus abstinentiæ corpus desiccantis, vnus qui desiccet carnis humorem, subtrahendo ei cibum, scilicet ieiunium: alius subtrahendo, siue temperando potum, & hic est sobrietas. Nam luxuriosa res est vinum, & ideo subtrahendum, sicut dicit Valerius Maximus, quod vini vsus Romanis feminis olim incognitus fuit, ne scilicet in aliquid detertus prolaberentur. Proximus enim intemperātiæ gradus a Libero, patre ad inconcessam venerem esse consueuit, vel saltem est temperandus, secundū illud Apost. Modico vino vtere propter stomachum.

Valer. Max.

1.Thi.5

Septimo, propter electuram. Nam illud cinamomum est eligendū, qđ est subtile, & acutum, habens saporem dulcedinis inter mixtum cum multa aromaticitate, & colore subrufum. In quibus significatur, quod electorum continentia est cum subtilitate abstinentiæ, cum acumine prudentiæ, cum sapore, & dulcedine deuotionis internę, cum aromaticitate, & odore munditiæ, & cum rubedine charitatis inflammante.

Item, quia castitas amat tenuitatem cibi, & sobrietatem potus, assimilatur lēti, quæ amat terram tenuem magis, quā pinguē, & acrē siccū magis q̄ humidū. Similiter n. castitas magis diligit victus tenuitatē, q̄ delitiarum pinguedinē: qa perit castitas in delicijs, sicut Bernardus dicit.

Item potius sobrietatem potus, quā nimiam vini humiditatem, vt dictum est supra. Et ideo Nazarei Domino consecrati, non solum mente, sed carne vinum neq̄quaquā tibebāt.

Ani-

Animam in contemplatione, atq; oratione perseuerantem similitudinibus multis oliuæ mādragoræ, ficus nucisq; muscatæ summopere perfici demonstratur. Cap. XII.

Contemplationis, & orationis continuatio animam in melius prouehit, & a casu peccati protegit. Cuius exemplum apparet in oliuis, de quibus dicit Plinius, q̄ quandiu sunt in arbore, non pereunt, sed quanto diutius; ibi sunt, tāto meliores fiunt. Semper enim nouas vires resumunt, & difficilius inde cadūt. Quasi autem oliua suspensa in arbore est anima leuata in contemplatione, vel oratione, quæ quanto diutius ibi potest persistere, tanto manifestus est eam magis in Deo proficere, quantoque ibi melior fit, tanto difficilius cadit in peccatū vel quanto aliquis continuat quietem contemplationis, tanto difficilius inde cadit, idest, tanto molestius recedit.

Plin.

2.Cor. 12

Item contemplatio assimilatur mandragoræ. Primo propter suauitatem odoris. Mandragora enim sic est dicta, eo, q̄ mala. i. poma habeat miræ redolentiæ, Cantico. Mandragoræ dederunt odorē suū in portis nostris. Hanc herbā quidā fingunt habere radicem humanæ personæ similem. sed contrarium dicitur in Platone. Quasi autem poma mandragoræ, sunt studia contemplatiuæ vitæ, quæ multum redolent Deo. Et ideo Rachel quæ contemplatiuam vitā signat, mandragoras a Lia accepit, & sibi viri thorū & filiorum partum concessit. Quia scilicet vita actiua, quæ per Liam, signat viro suo idest Deo in laboribus, & doloribus præsentis vitæ fructificat, qui p partum filiorum significantur, pro quibus Rachel mandragoras obtinet, quia scilicet contemplatiua vita suauia Deo, & grata valde studia possidet. Et ideo dicit Prosp. Actiua vita habet solicitum cursum, contemplatiua gaudium sempiternum. In hac acquiritur regnum, in ista percipitur, hæc facit pulsare bonorum operum, velut quibusdam manibus ianuam, ista vocat consummandos in patriam. In hac contemnitur mundus, in illa videbitur Deus.

Can.7.

Ge.30.

Prosp. de vita cont.

Secundo, propter insensibilitatem saporis: quia huius herbæ cortex vino immixtus, & poratus, hominem insensibilem facit. Vnde illis, quorum corpus incidendum est, datur, ne dolor sentiatur. Nam sicut dicit Dioscor. ista potata (ut dictum est) ita dormire facit, quod omnes dolores compescit, ita, ut nec ferri, nec temporis sentire dolorem quis possit. Sic continuę contemplationis intuitus cum vino etiam diuini amoris, atq; æternæ consolationis admixtus, abstrahit animam, quandoq; a sensibilibus sicut secundum Aug. fuit abstractus Paulus in raptu. Et ideo ipse dixit, Siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit. Vnde ipsa cōtemplatio est, quæ sanctos martyres dum secarentur, & vterentur, & mortibus afficerentur varijs, ita sensibiles fecit, vt nihil de illis pœnis curarent, tanquam si eas nullatenus sentirent. Aspiciebant enim per contēplationem Deum remuneratorem.

Tertio, contemplatiua vita assimilat mandragoræ propter fecunditatem prolis, quia (secundum Constantinum, & Plinium (mandragora) dicitur præbere fœminis uirtutem ad concipiendum, & hoc si ex nimio calore matrix sit impedita, quia cum hæc herba frigida sit, & sicca, matricem ad conuenientiam reducit: & sic ad conceptum disponit, propter, qđ mulieres frigidas non iuuaret, sed potius impediret. Sic contemplatio cœlestis prēmij, dum ad bene operandum solicitat, ipsam animam fructibus meritorum fœcundat, si tamen non fit in contemplando anima per accidiam, vel negligentiam frigida. Item contemplatiua vita, actiuæ addita, fœcundiorem eam facit, scilicet operibus bonis, & facit etiam eam perfectius operari. Cuius exemplum est in ficu: quia ficus, sicut Isidorus dicit, remedio cuiusdam arboris, quæ vocatur caprificus dicitur fœcundari. Est enim caprificus ficus nunquam maturescens: sed quod in se non habet, alijs tribuit. Nam si caprifici surculus cortici ficus infixus fuerit, eam fœcundam efficit, & citius maturescere facit. Caprificus ergo sive ficus sylueſtris, est contemplatiua vita, quæ syluas, & solitudines diligit. Sed velut ficus domestica, quæ ad manus hominum existit, & nutrimentum fructus tribuit, homo actiuus est, qui per misericordiæ opera tribuit pauperibus vitæ nutrimenta, & in frequentia & multitudine hominum est eius habitatio, & vita. Sed si radici eius, idest

Universidad de Bilbao Biblioteca

idest cordi surculus caprifici, idest contemplationis affectus, & sanctæ orationis studium inseratur ad fructus bonorum operum producendos, fœcundior & maturior efficitur idest perfectior, qa plura, & magis completa operatur. Nam fructus est completus, quando est maturus. Sed adhuc notandum est, ꝙ contemplatiui custodiendi sunt maxime ab accidiæ frigore. Et in hoc iterum assimilantur arbori fici, quia ficus est arbor tenera, & delicata, & ideo facile a frigiditate leditur, præcipue quãdo incipit germinare: propter quod versus aquilonem raro, vel minus proficiunt, & citius arescunt, mentes aquilonaria frigora. Sic quia contemplatiua vita facit cor tenerum per affectionem amoris, & delicatum ex nutrimento cœlestis consolationis, facile læditur a frigore aquilonis. i. ab accidia, quam malignus spiritus immittit, qui dicit: Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis. Hæc enim vbi cor subintrauerit, rigidum, & frigidum facit. Rigidum quidem, idest inflexibile ad compassionem, & frigidum ad operationem.

Item contemplatiua vita assimilatur nuci muscatæ.

Primo propter continentiã. Quia est circũdata quadam pellicula tenuissima, infra quam eius continetur substantia. Sic simili modo etiam vita ac mens contemplatiua oportet, ꝙ capiuetur, & includatur in fide, idest notitia, quæ tamẽ tenuissime attingit ad diuina, & superna & ideo est tenuissima pellicula, idest tenuissima notitia diuinorum, sed nihilominus est sufficiens ad saluãdum nucis medullam. i. ad saluandum animam. Secundo propter excellentiam: quia nux muscata tanto est melior, quanto est põderosior, & in odore suauior, & sapore acutior. Sic ꝛ̃ ꝛ̃ spirituus homo tanto est melior, quanto est ponderosior per mẽtis stabilitatem, quia grauia, & ponderosa difficulter mouentur, & minilius stabiliuntur: & quanto odore suauior per conuersationis sanctitatem, & quanto sapore acutior per sapientiæ subtilitate.

Tertio, propter efficaciam, quia nux muscata habet virtutem calefaciendi, & stomachum confortandi, ventositates extenuandi, dolorem capitis auferendi. Similiter contemplatio inflammat animã tem, confortat operantem, ex[illegible] tum. i. vanitatẽ, & aufert dolorẽ exterio rem, infundendo interiorem consolatio nem. Iuxta illud Ps. Secundum multitudinem dolorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animã meam. Ps.93.

Viri spiritualis cor quale esse debeat, ex radicis semineque Rosa perfectionibus eorum similitudinibus naryis enunciatur. Cap. XIII.

COr hominis spũalis debet assimilari radici. Nam radix, vt arborem nutriat, debet esse viua, fixa, solida, & humida. Similiter cor hominis, vt ipsam spiritualiter nutriat, debet esse viuum per fidem, quia iustus ex fide viuit. Hebr. Vnde dicitur Prouerb. Omnia custodia custodi cor tuũ qm̃, ex ipso vita procedit. Secundo debet esse fixum per spem Ps. Paratum est cor eius sperare in dño, &c. Item debet eẽ solidum per charitatem, Apos. Eph in charitate radicati, & fundati. Stulti autem peccatores extra charitatem existentes, habẽt cor confractũ. Eccl. Cor fatui quasi vas confractu, &c. sed charitas exigit integrum, & solidũ. Luc. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis. Item vt sit humidum per deuotionem, vel pietatis compassionem. Hier. Ad humorem mittit radices tuas Isaiæ. Omne cor vitens, &c. Hebre. 10 Pro. 4. Ps. 107. Eph. 3. Ecc. 21. Luc. 10 Hie 17 Isa. 1.

Item cor serui Dei debet esse sicut semen rosæ. Nam in medio rosæ, est semẽ minutum, croceum, & valde odoriferũ. Hoc semẽ in medio rosæ, est gratia Dei in corde, quod est minutum per humilitatem, Mat. Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Greg. Semper conscientiæ ẽm Deum humilis, & tristis debet esse, ut scilicet per humilitatem nõ superbiat, & per vtilem mœrorem cor ad lasciuiam non dissoluat. Item debet esse ceruicum per charitatem, Deum. Circũcidet dominus cor tuum, & cor seminis tui, vt diligas eum est toto corde tuo. Mat. 11 Grego. Deute. 20.

Item debet esse valde odoriferum per orationis, & deuotionis suauitatem. Apoca. Habentes phialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. Isido. Oratio cordis est, non labiorum tãtum. Iste fumus siue odor orationis procedens ex feruore cordis, mirabiliter virtutem demonis confringit. Thob. cordis eius particulã si sup carbones [illegible] Apoc. 5. Tob. 6.

Quemadmodum fraterna effici debeat correctio, carduo similitudinibus patefit. Cap. XIIII.

COrrectio seuera peccati, assimilatur carduo.

Primo ratione figuræ, quia carduus herba est aculeatas habens hastas, & in summo capitella habens spinosa. Per hastas aculeatas intellige correctionẽ grauiorem flagellorum, & huiusmodi. Sed per capitella spinosa intellige correctionem asperorum verborum, i. pungitiuorum, quæ scilicet mentem delinquẽtis excitando ad proprium sensum reducit. Ecclesiastici. Qui pungit cor, profert sensum. Item Ecclesiastices. Verba sapiẽtum sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi. Greg. Clauis atque stimulis verba sapientum comparantur, quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere. Ec. 12. Ec. 12. Greg. ī regi.

Secundo ratione efficaciæ, quia succus cardui capillorum fluxum curat. Similiter seuera correctio capillos capitis, idest virtutes mentis conseruat, & confirmat. Nam dum vnius vitium seuere corrigitur alter ne defluat timore seruatur. Idemq; qui flagellatur dum de vno vitio corrigitur, ab alio præseruatur Iob. Visitatio tua custodiuit spiritum. Iob 10.

Tertio ratione medicinæ. Etenim carduo sunt matrici perutiles: quia, scilicet correctio aspera ad pœnitentiæ gratiam reuocat, quę scilicet est, vt matrix in qua peccator pœnitens iterato concipit, & formatur in esse spirituali. Item carduus mulieres plurimum iuuat, & ad litteram correctio aspera necessaria est omnino mulieribus infrunitis. Et adhuc talis cor rectio necessaria est mulieribus, idest mentibus, quæ nimis molles & fragiles sunt ad peccandum. Nam sicut dicit Cassio. iniquitas mortalium sine fine vagaretur, si eam medicinalis increpatio minime resecaret. Et ideo sicut idem Cassio. Occurrendum est, ne tractu temporis intemperata malitia conualescat, & vires iniquitati dissimulatio, vel indulgentior gratia sumministret. Sed clarius audita correctio doceat imperitiam, & compescat audaciam. Cas. su per ps. 31.

Cupiditatem omnium malorum radice esse radicis asseritur. Cap. XV.

CVpiditas assimilatur radici. Primò, quia per radicem arbor terræ inhæret, & ab ea humorem accipit quo nutritur. Vnde secundum Philosophum, radix habet oris officium, quia per eam planta suscipit nutrimentum, sicut animal per os. Similiter per cupiditatem anima inhæret terrenis. Et sicut planta mediante radice nutritur terræ humido, sic cor hominis mediante cupiditate pascitur terreno lucro. Vnde cupiditas est os cordis insatiabile. Prouerb. Tria sunt insatiabilia. Infernus, & os vulnæ &c. Sene. Vidisti aliquando canem frusta panis aperto ore captantem, quicquid acceperit protinus integrum deuorat, & semper de spem futuri hiat. Idem euenit nobis, quicquid expectantibus fortuna proiecit, id sine vlla voluptate dimittimus, statim ad rapinam alterius erecti, & attoniti in epicureorũ istud chaos incidimus, quod inane, & sine termino est. Pro. 30 Sen. epi. 25.

Secundo, quia radix sequitur complexionem terræ, in qua nascitur; & sic cupiditas sequitur conditionem hominis, in cuius corde cõcipitur. Vnde diuersa est in diuersis. Nam auarus est cupidus de diuitiis, superbus cupidus, de dominijs, curiosus de rebus vanis, & sic de alijs. Nam in omni peccatore est cupiditas immoderata, alicuius rei. & isto modo considerando cupiditatem, siue malitiam est quoddam vitium generale, quod includitur in omnibus vitijs. Et ideo dicit Augustinus, quod auaritia, quæ græcè philargiria dicitur, non solum in argento, vel nummis, sed in omnibus rebus, quæ immoderate appetuntur, intelligẽda est. Et Gregorius dicit, quod auaritia non solum pecuniæ, sed etiam scientiæ, & altitudinis est, cum supra modum sublimitas ambitur. Aug. de lib. ar. Greho. Meho.

Tertio, quia radix est causa diuersarũ pullulationum. Nam virtute radicis pullulant stipes, rami, frondes, flores, & fructus. Nil enim est in arbore, quod prius non fuerit in radice. Eodem modo multa sunt mala, quæ pullulant ex radice cupiditatis. Apostolus Radix omnium malorum est cupiditas. Super quo verbo dicit Basilius, quod cupiditas est trangressionis mater, magistra nocendi, primipilatia 1. Thi. 6 Bas. in ho.

Universidad de Deusto Biblioteca

ria iniquitatis; auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, fouea scandalorum. Dicitur ergo cupiditas pecuniarum, & diuitiarum, de qua ꝓprie Apostolo loquitur, sicut patet ex eo, quod præmiserat: Qui volunt diuites fieri, &c.
1. Thi. 6. Iccirco dicitur esse radix omnium malorum, non quia omnia mala ex cupiditate semper oriantur, sed quia nullum malum est, quod non interdum ex auaritia, siue cupiditate nascatur. Nam sicut
Innoc. dicit Innocentius: hæc est, quæ sacrilegia committit, & furta & rapinas exercet, & prædas & bella gerit, & homicidia, simoniace vendit, & emit, inique petit, & recipit; iniuste negotiatur, & fenerat; instat dolis, imminet fraudibus, dissoluit pactum, & violat iuramentum, corrumpit testimonium, & peruertit iudicium.

Deuotionis fructus, ex pluribus olei proprietatibus, exemplis clarissimis declaratur. Cap. XVI.

DEuotio assimilatur oleo. Primò, quia oleum habet virtutem illuminatiuam, & ideo infunditur in luminaribus: & propter hoc significat deuotionem, in puritate & claritate conscientiæ. Et hoc est oleum, quod præcipitur offerri.
Exo. 25 Exo. ad luminaria conseruanda, quia deuotio puritatis, & claritatis conscientiæ nutrit in nobis reuelationes diuinas.

Secundò, quia oleum habet virtutem alleuatiuam, & ideo medetur dolori. Vnde oleum designat deuotionem in tolerantiam præsentes miseriæ. Deuotio etiam passionis Christi, consideratione
Can. 1. alleuiat nobis, pũtis tribulationes, Cãt. Oleum effusum nomen tuum, adolescẽtulæ dilexerunt te nimis, idest feruenter vt exponit Ber.

Tertio, habet oleum virtutem enatatiuam, & ideo superfertur liquoribus: propterea signat deuotionem ex pgustatio
Psa. 44. ne cœlestis gloriæ. Psalm. Dilexisti iustitiã, & odisti iniquitatẽ, ꝓpterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ cõsortibus tuis: Et est notandum, quod oleum iccirco aliis liquoribus superfertur, videlicet, quia modicum habet terrestreitatis, multum aereitatis, idest aereæ leuitatis. Et sic deuotio interna, tanto magis animã eleuat ad cœlestia degustanda, quanto minus habet de terrena cupiditate, & plus abundat in aerea leuitate, idest diuina charitate. Nam charitas amor est, qui animam alleuiat, & sursum leuat. Vnde dicit August. Non putrescit cor, si leuetur ad Deum. Frumentum tuum si ha- Aug. super Ps. 38.
beres in inferioribus, ne putresceret, leuares illud ad superiora. Frumento tuo immutare quæris locum, & cor permittis in terra putrescere: frumentum leuares ad superiora, cor leua in cœlum. Et vnde, inquit, possum? qui funes, quæ machinæ, quæ scalæ opus sunt? Gradus affectus est, iter tuũ voluntas tua est, amãdo ascendis, negligendo descendis: stans in terra, in cœlo es, si diligis Deum.

Quantum ambire dignitates in illisq; persistere periculum sit, arborum similitudinibus hund dubie patebit. Cap. XVII.

DIgnitatis status quanto altior, tãto aduersitatibus & molestiis plenior. Vnde in dignitatibus positi assimilantur arbori. Flagella enim (vt dicit Isi- Isido.
do.) dicuntur vitium, & arborum summitates, eo, ꝓ sæpe ventis, & turbinibus flagellantur. Sunt autem quasi summitates arborum, altitudines dignitatum; in quibus qui sublimati sunt, multarum adueritatum ventis, frequentium anxietatum turbinibus flagellantur. Et ideo nõ incongrue de statu dignitatis posset suggeri illud prouerbium. Macha. Si quẽ 2. Mac.
habes hostem, ꝓ mitte illuc, & recipies 3.
flagellatum. Tullius, Quo celsior es, Cic.
eo magis te solicitum, & anxium esse oportet. Vnde Psalmus, Ab altitudine Psa. 55.
dicit ad me ho, idest ab altitudine temporalis dignitatis. Item ad dignitatis gradum ambitiosus homo quandoque paulatim exaltatur, sed subito deijcitur: sicut arbor cum difficultate eleuatur, sed subito, vi ventorum deijcitur. Vnde dicit Grego. Paulatim ascendisti, sed Grego.
non paulatim descendes, sed tanquàm fulgur, & sicut Sathan. Item dignitatis altitudo quanto minus est in humilitate fundata, tanto minus crescit, & minus durat. Cuius exemplum patet in fœno, de quo dicitur in psalmo: Fiãt Ps. 128.
sicut fœnum tectorum, quod priusquã euellatur exaruit. vbi dicunt Glossæ, ꝓ quanto fœnum altius stat, & minus profunde radices eius inferius deprimit, tanto minus crescit, & citius arescit. Sic homo quanto est in altiori statu, si radices cordis non profundantur in humilitate, idest sui humili cognitione, & custodiæ sedulitate; parum proficit, & cito deficit. Psalmus. Vidi impium, Ps. 36.
idest superbum superexaltatum, & eleuatum, sicut cedros libani: & transiui, & ecce non erat.

In diuitijs cor apponendum non esse, quæ spinis comparantur, varijs auctoritatibus, ac exemplis declarabit. Cap. XVIII.

DIuitiæ assimilantur spinis. Primò quidem, quia spinæ etiam sub flore sunt se carpentium pungitiuæ: & similiter diuitiæ etiam in flore mũdanæ gloriæ se assequentes, pungunt punctione laboris in acquirendo, timoris in possidendo, & doloris in perdendo. Vnde
Pe Ra. Petrus Rauenen. dicit in quodam sermone, Auri custos, seruator argenti securitatem non habet, nescit quietem, & cui deest securitas, quies perit: pœna cines est ille, non census. Innocentius
Innoc. dicit: In superfluitate resoluitur, iactantia effrenatur, currit ad libidinem, & corruit ad illicitum: & fiunt ei instrumẽta pœnarum, quæ fuerunt oblectamenta culparum: labor in acquirendo, tumor in possidendo, dolor in amittendo, mentem eius semper fatigat, solicitat, & affligit.

Secundò, quia spinæ sunt vestium laceratiuæ. Sic diuitiæ lacerant interiores
Greg. vestes virtutum. Vnde Greg. dicit: Di-
Ho. 20. nitiæ, spinæ sunt, quia cogitationum suarum punctionibus mentem humanam lacerant, & cum vsque ad peccatum pertrahunt, quasi infricto vulnere cruentant. Tertiò, quia sunt serpentum communicatiuæ, scilicet occultatiuæ, pro-
Ec. 10. pter quod Eccl. dicitur: Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber, scilicet, qui latitat inter spinas. Sic diuitiæ latibu-
1. Thi. 6. lum sunt serpẽtium infernalium, Thim. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & in desiderja multa & inutilia, quæ mergunt hominem in interitum. Quarto, quia spinæ sunt sui inuicem complexiuæ. Sic enim se mutuo complectuntur, quod facilius fasciculus spinarum excutitur, quam partes separentur. Sic diuitiæ habitæ, difficulter bene dispensantur. & ideo consultius est totum simul onus deponere, secundum illud Matth. Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.

Quinto, quia spinæ sunt ignis incensiuæ. Diuitiæ enim sunt materia ignis cupiditatis in præsenti. Psalmus. Exarsi Ps. 117.
sunt, sicut ignis in spinis. & ignis infernalis in futuro. Isa. Sapientiæ congregatæ igni comburentur. Isa. 34.

Sexto, quia spinæ sunt seminum suffocatiuæ: Nam propter suam densitatem radios Solis intercipiunt, & roriflua cœli guttas ad ea, quæ sub eis sunt, descendere non permittunt: & ideo quæ iuxta spinas, vel infra seminantur, non de facili coalescunt. Vnde Luc. Aliud se- Luc. 8.
men cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. Similiter diuitiæ suffocant sua solicitudine fructum seminis verbi Dei. Et ideo: dicitur ibidem: Quod autem in spinis cecidit, hi sunt, qui audierunt, & à Luc. 8.
sollicitudinibus, diuitijs, & voluptatibus vitæ suffocantur, & non referunt fructum.

Item diuites, quando abundant diuitijs visitantur, & frequentantur: quando vero sunt pauperes, contemnuntur, & abiiciuntur: sicut arbor, quæ diligenter seruatur, & custoditur, quando fructus est in ea: sed ablato fructu negligitur, & exponitur: vt patet in vineis, quæ clauduntur, & custodiuntur tempore fructus, sed postea exponuntur. Prouer. Diuitiæ addunt amicos plu- Pro. 9.
rimos: à paupere autem, & hi quos habuit, separantur.

Sacrarum Scripturarum doctrina quantum expediat Apij similitudinibus cognoscitur, quibusve armis diaboli tentationibus resistendũ sit optime edocetur. Cap. XIX.

DOctrina sacræ Scripturæ assimilatur Apio.

Primò, quia Apium est herba, quæ splenis, & epatis, opilationes idest vias opilatas apelit Fer. epar autem, & splen, quæ sunt duo membra interiora, & multũ vtilia corpori, intelligimus duas intimas, & vtilissimas potentias aiæ, scilicet intellectum, & affectum. Et sicut splen attrahit nutrimentum ab epate, scilicet humorem quo nutritur, sic voluntas ab intel-

Universidad de Deusto Biblioteca

lectu trahit præsens obiectũ, a quo mouetur. Nam bonum apprehensum in intellectu, est voluntatis obiectum, & mouens ipsam: vtriusq; autem potentiæ vias aperit doctrina sacræ scripturæ: qa intellectui aperit viam ad Deum cognoscendum, & voluptati ad Deum diligendum. De quibus vijs dr. Prou. Viæ eius, viæ pulchræ &c. Pro. 4

Secundo, quia apij vis, semen, & radix morsibus venenatis succurrit, vt dicit Dioscor. Morsus venenosi sunt tentationes diaboli, quibus verba sacræ doctrinæ optimè docent hominem obuiare. Vnde dominus a diabolo in deserto tentatus, sacræ scripturæ verba in qualibet tentatione opposuit. Induxit etiam contra eum tria testimonia de lege, quibus ipsum vicit, & repulit, sicut figuratum fuerat, in Dauid, qui Goliam prostrauit tribus lapidibus de torrente: & sic Christus diabolũ superauit tribus testimonijs, de lege, vt dicitur in glo. Quo exemplo etiam nos docemur, sacræ scripturæ verbis repelliere tentatorem. Nã si tentat te de superbia, & appetitu bonorum, responde ei: Scriptum est, Quid superbis terra, & cinis? & iterum, Noli quærere ab homine ducatum, neque a Rege cathedram honoris. Si tentat de appetitu diuitiarum, responde: Scriptum est, Nihil intulimus in hunc mundum haud dubiũ, quia nec auferre quid possumus. Et iterum: Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem diaboli. Item si tẽtat de appetitu deliriarum carnalium: responde ei: Caro, & sanguis, regnum Dei non possidebunt: Glosa Per carnem, & sanguinem, venter, & libido. i peccata carnalia designantur.

Mat. 4 — i. Re. 18 — Ecc. 9 — Eccl. 7 — i. Thi. 6 — i. Co. 15

Tertio, quia apium tristitiam expellit, & lætitiam inducit. Nam est quoddam genus apij, quod dicitur apium risus, eo, q̃ humoris melancolici sit purgatiuum, tristitiæ expulsiuum, & lætitiæ inductiuum: imo dicitur, q̃ si quis ipsum in magna quantitate reciperet, ridendo eum occideret. Sic doctrina sacræ scripturæ melancoliam, idest tedium expellit. Vnde Sap. Non habet amaritudinem conuersatio illius, nec tedium conuictus ipsius. Item tristitiam interdicit, Matth. Nolite fieri tristes. Item ad lætitiam inducit psal. Seruite domino in lætitia. Vnde libri sacræ scripturæ magnũ solatium præbent contra huius miseriæ incolatum. Macha. Habentes solatio libros sanctos. Sap. 3 — Mat. 6 — Psal. 99 — i. Mac. 14

Quo pacto eleemosina sit pauperibus eroganda, qualemq; fructum fidelibus afferat, similitudine cardamomi, & seminis exemplo describitur. Cap. XX.

ELeemosyna assimilat cardamomo. Primo, ratione originis: quia cardamomum est semen arboris, quæ quasdam tumorositates facit, in quibus semẽ continetur. Arbor ergo est pœnitentia, q̃ in intimis cordis radicata in terra, i. in corpore nostro proficere, & fructificare debet: Vel in terra hæc arbor fructificare debet, quia supra terram. i. in cœlo, vel etiam sub terra, i. in inferno pœnitentia locum non habet. Nam in cœlo non est locus pœnitudinis, vbi nullũ angit conscientia criminis: In inferno vero non habet pœnitentia fructum, vbi non potest expiari delictum. Ex hac ergo pœnitentiæ arbore producitur semen eleemosynæ. Est. n. eleemosyna opus satisfactionis, quod quidem ad pœnitentiam pertinet. Sed ideo semen vocatur, qa in alienа terra, scilicet indigentis proximi carne seminata mirabiles fructus affert. Hoc autem semen eleemosynæ ab arbore, idest a pœnitentia, in quibusdam tumorositatibus i. cordis compassionibus, producit: quia tota virtus eleemosynæ est ex cordis compassione. Augu. In affectu cordis pensanda est eleemosyna tribuentis. Et idcirco Gre. dicit, Ille perfectè tribuit, qui cum eo, quod affricto tribuit afflictis: quoq; animu in se sumit vt prius in se dolentis passionem transferat, & tunc contra dolorem ipsius per ministe ria concurrat. Greg. mor.

Secũdo, ratione coloris: quia illud cardadomi semen est melius, quod subrufum est aliquantulum. Rufedo etiam eleemosyna est ex dilectionis feruore: nec dubium, quin tanto melior sit eleemosyna, quanto plus rubet ex charitatis flamma. Vnde sine charitate eleemosyna est omnino infructuosa. Apostolo dicente: Si distribuero in cibos pauperũ omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Tertio, rõne saporis: quia illud etiã est melius, quod est acutum, & dulcedini intermixtum. Debet enim dari eleemosyna cum acumine, i. cum subtilitate discretionis, & cum i. Co. 13

cum dulcedine allocutionis: quia interdum verbum est melius, quàm datum. Augu. Caue præuidens discretionẽ eleemosynę, ita, vt vtriusq; dantis, & accipiẽtis, sit solatium. Quarto ratione virtutis, quia habet virtutem confortandi cor, cerebrum, & stomachum in corde: quidẽ est dilectio, in cerebro sensificatio, in stomacho vero nutritio. quia scilicet ex eleemosyna prouocatur recipientis dilectio: in ea etiam demonstratur largientis sensus, & discretio; ex ea etiam prouenit vtriusque partis nutritio: quia dãtis quidem per meritum eleemosynæ, refouetur spiritus, sed recipientis per oportunum auxilium refocillatur corpus. Aug. in epist.

Item eleemosyna assimilatur semini: quia bonitas seminis (secundum Plinium) consideratur ex tribus. Primo ex tempore. quia illud semen est bonum ad seminandũ, quod est bimum, vel trimũ. Quædam est eleemosyna, quæ disponit hominem ad vnũ, s. ad hoc, vt libereẽ a culpa, sicut eleemosyna peccatoris. Dan. Peccato tua eleemosynis redime. Et ista est quasi semẽ anniculum. i. vnius anni tm. Quædã vero eleemosyna valet ad duo, s. ad satisfactionẽ culpæ, & redemptionẽ pœnæ, vt eleemosyna pœnitẽtis, Tob. Eleemosyna liberat a morte, s. culpæ, & non patitur animam ire in tenebras, s. pœnæ. & ista est, vt semen bimũ. Quædã autem valet ad tria, s. ad præseruandum a culpa, ad euadendum supplicia, & ad intrandum præmia, sicut eleemosyna iusti: & est quasi semen trimum. Dan. 4 — To. 4

Secundo consideratur bonitas seminis expondere, qa illud est optimum, qd̃ est grauissimum. pondus aũt eleemosynę, & cuiuslibet boni operis, est ex charitatis affectu. qa tãto eleemosyna plus valet dãti, quãto cũ maiori charitate dat.

Tertio cõsideratur ex colore, qa illud semẽ melius est, qd̃ magis albũ interius est. Sed quasi medulla alba, est intentio pura. Vnde illa eleemosyna est bona, q̃ datur cum intentione pura. Matt. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid facit dextra tua: Matt. 5

Veræ inamisq; eloquẽtiæ varietas ac exitus qualis existat, quamplurimis auctoritatibus arborũq; frondositatis similitudinibus explanatur. Cap. XXI.

ELoquentia sapientum assimilatur frondositati arborum.

Primo, ratione gratiositatis: quia viriditas, & copiositas foliorum, reddit arborem gratiosam aspicientibus. Similiter efficacia, & affluentia verborum, reddit sapientem gratiosum audientibus. Psal. Diffusa est gratia in labijs tuis. Psa. 44.

Sed nota hic, q̃ ad gratiosam eloquẽtiã plura requiruntur. Nam secundũ Valerium Maximum, doctrinæ, & eloquẽtiæ ornamẽta, & pnũciatione apta, & cõuenienti corporis gestu consistunt. Quibus qui se instruxerit, tribus modis homines aggredit, aures penetrando, oculos demulcendo, & animos inuadendo, sicut etiam Sene. dicit. De apta autem pronũciatione verborum loquitur Cassio. Eloquens est ille, qui scit parua summissè, media temperatè, magna granditer dicere: qui scit inuenire pclarè, enunciare magnificè, disponere aptè, figurare variè. Idem etiã dicit, q̃ bonus doctor proœmiat apte, narrat aperte, arguit acriter, colligit fortiter, ornat excelsè, docet, delectat, & afficit. Sen. ep. Cassio. i Ps. 73.

Secundo, ratione vtilitatis: quia folia tenellos fructus a ventis, pluuijs, & caumatibus muniunt, & pro eis tanquã scutũ fructus recipiunt. Sic sapientum verba tenellos hoies, i. spũ debiles, siue pusillanimes, a ventis persecutionũ, & a pluuis i. impetu inundantium tribulationũ, & à caumatibus internarũ tentationũ, confortando, instruendo, minãdo, muniũt & defendunt. Et interdum etiam sapientes, & eloquentes viri pro patria, seu ciuibus suis, siue aduersantibus cõtradicendo, siue salubriter consulẽdo, siue versutias & nequitias detegendo, inuidẽtiũ, vel hostiũ ictibus. i. odijs, & persecutionibus se exponunt. Isa. Posuit os meum dũs quasi gladium acutum. Vnde cõtra eos, qui hoc non faciunt. dr Ezec. Nõ opposuistis vos murum pro domo Israel. Tull. Qui ita se armat eloquentia, nõ vt oppugnet cõmoda patriæ, sed vt & pro his pugnare possit, is mihi vr, & suis, & publicis reb' vtilissim', atq; amãtissim'. Isa. 49. — Eze. 13 — Cice. Rhetor.

Tertio, ratione firmitatis: quia folia cito à vento mouent, & hincinde quassantur, sed pp abundantiã humoris, non facilè ab arbore diuidunt. Sic gratiosi in verbis, licèt a vento vanæ laudis, & fauori hominũ plerunq; agitentur: tamen si habent abundantiã humoris, i. diuini amoris, siue interne deuotionis, non facilè ab arbore Christo, vel ab arbore vir

Universidad de Deusto Biblioteca

tuosæ vitæ per elationem, vel vanã gloriam separant. Psal. Foliu eius non defluet; & omnia quæcunq; facient, prosperabuntur. Vel tunc folia propter ventu ab arboribus cadunt, quando viri eloquentes, propter metum obmutescunt. Sed hoc amicis Dei non accidit, quia eos intimi amoris virtus ab omni timore defendit. Actuũ 4. Petrus, & Iohannes hoc humore. i. amore spũs cõfortati, principibus sacerdotũ prohibentibus, ne docerent in noie Iesu rnderãt, Non possumus, q̃ audiuimus, & vidimus, non loqui. Quare to rũne fructuositatis, quia fructus sub folijs sunt primo viuentes, tandẽ maturescunt, & calore Solis dulces fiunt, qui prius amari fuerũt. Sic sapientes viri sub folijs verborum producunt fructus operũ: q fructus apparent virides, i. gratiosi aspicientibus, & maturi i. discreti discutientibus, & dulces. i. sapidi suscipientib⁹. Faciunt. n. viri sapiẽtes opa gratiosa, discreta, & fructuosa. vel eorum fructus. i. actus sunt, virides p fidẽ, maturi per spẽ, dulces per charitatem. Et hic est calor Solis. i. amor Christi, q omnia facit dulcescere, et amara quæq; . Cant. Fructus eius dulcis gutturi meo. Et attende, q̃ sicut modici precij est in arbore frodosi tas sine fructibus, ita modici valoris ver bositas sine operibus: propter quod dicit Greg. q̃ ille bene loquendi facundiã percipit, qui sinum cordis per recte viuẽdi studia extendit, nec loquentem conscia præpedit, cũ linguã vita antecedit.

Quinto ratione mutabilitatis, qa quarundã arborũ folia in æstate viridia & decora sunt, in autumno pallescunt, sed in hyeme cadũt, & in terra putrescunt. Sic eloquẽtia sapientũ seculi, in æstate, Idest in tpe fauoris virescit per vigorẽ, sed in autumno Sole decrescẽte. i. deficiente humano fauore pallescit. i. debilitatur per timorẽ: In hyeme aũt. i. persecutionis tpe cadit. i. penitus deficit per obmutionẽ: & aliqũ in terra putrescũt p mali cõmendationem, & approbatione, siue fauorationem. Et tunc dicendum est ris illud Isa. Væ vobis, qui dicitis bonũ malum, & malum bonum.

Psal. 1.

Act. 4.

Grego. 6. mor.

Isa. 40.

Ad beneagendũ, malumq; dimittendũ cohortatio qua ratione fit salubriter pagẽda, ex ficus sterilitatis medicina demostratur. Cap. xxij.

EXhortatio ad bene faciendum, vel ad malum dimittendum diuersimode fieri debet, secundum diuersam qualitatem eorum, quos hortari oportet. Cuius exemplum apparet in ficu. Nã ficus sterilescit aliquando ob defectũ humoris, aliquando vero propter nimiam abũdantiam humoris: sed si accidit ob defectum humoris, subuenitur ei per conuenientẽ simum, & aquam dulcem: sed si superabundat humor, arborem clauis p forant, & sic humorem euacuant. Illi autem homines sterilescunt, i. a fructu bonorum operum deficiunt: & hoc est, ꝓpter defectum humoris, i. propter defectum vigoris, qui vitio subiecti sunt pusillanimitatis, & timoris: & isti iuuandi sunt cum simo, qui plantam caleraet, i. cum doctrina, vel exhortatione inflammante & accedente ad bonum, & cum aqua dulci i. cum dulcedine doctrinæ, & verborum, vt attrahantur ex ipsa dulcedine exhortationis ad humorem bonitatis. Nam si contra tales pusillanimes quis vteretur asperitate verborum, potẽ desperarent, quam proficerent: & ideo, qui talis est (sicut dicit Prosper) leniter castigatus reuerentiam exhibet castigãti: Asperitate autem nimiæ increpationis offensus, nec correctionem recipit, nec salutem Patet ergo, q̃ in exhortatione talium si appareat calor amoris impellens, & dulcedo verborum demulcẽs sequitur bonorum operum fœcunditas crescens. Illi autem admodum ficus sterilescunt propter humiditatis excessum, q bona opera ex superbia dimittunt, vel ex nimia abundantia temporalium, quæ inducit ad superbiam, & contemptum spiritualium. & tales perforandi sunt clauis, idest terribilibus. & asperis verbis. Eccl. Verba sapientum, sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi.

Prosp. 2. de vita contẽ.

Ecc. 12.

Exemplo pini, quomodo diuini amoris feruor in nobis augescat, aperte explanatur. Cap. XXIII.

FEruor diuini amoris augetur in afflictione carnis, & abundantia deuotionis: cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus, quæ exterius habet durum & grossum corticem, sed interius multum humorem pinguẽ, de facili & multũ inflãmatur, si ignis aliquo casu applicatur. Ille ergo exterius habet durũ corticem & asperum, qui carnem suam per curam abstinentiam, vel asperos labores affligit. Ille interius habet multum pinguedinis, qui multam habet deuotionem mentis, & hic per diuinum amorẽ faciliter & fortius inflammatur, dum ali cui ignitæ, i. affectuosæ rei applicatur, siue affectuosa verba audiendo. psal. Eloquium domini inflammauit eum Siue deuotas scripturas intelligendo. Luc. Non ne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loquetur in via, & aperiret nobis scripturas? Siue de passiõe Iesu Christi meditando: quia ibi ostensus est singularis amor Saluatoris, scilicet in opere nostræ redemptionis; & ideo maxime debet in nobis accendere ignem amoris. Vnde Ber. dicit, Dilexit nos Deus dulciter, sapienter, & fortiter. Dulciter nempe dixerim, q̃ carnem induit; sapienter, q̃ culpam vitauit; fortiter, q̃ mortem sustinuit: sed super omnia reddit te mihi amabilem bone Iesu, calix, quem bibisti opus nostræ redemptionis. Hoc enim omnino amorem nostrum vendicat sibi, hoc inquam nostram deuotionẽ blãdius allicit, iustius erigit, artius stringit, & vehementius afficit.

Ps. 104.

Luc. vltimo.

Ber super cãt, ser. 10.

Fidei excellentia atque perfectio, ex quàm pluri mis Amigdali, castaneæ, sinapisq; similitudinibus recte fit perspicua. Cap. XXIIII.

FIdes assimilatur amigdalo: qa amigdalus est ante omnes arbores floriti ua, omnibus enim arboribus prior se floribus vestit, & ad fructum ante cæteras arbores se disponit. Similiter virtus fidei debet in corde hominis ante omnes virtutes florere. Nam fides est sicut dispositio mentis ad charitatem, & ad alias virtutes. Vnde sicut flos est dispositio ad fructum, ita actus fidei, qui est credere, est dispositio ad actus charitatis, & cæterarum virtutum. Ex qua re patet, q̃ dum fides credendo præuenit, ante omnes virtutes florescit, & ad fructus virtutum, idest opera se ante ipsas disponit. Vnde Apost. Fides, inquit, est sperandarũ substantia rerum, &c. Nam sicut substantia natura antecedit, & accidentia consequuntur quodam ordine substantiã, ita fides antecedit spem, & cæteras virtutes. Et ideo ipsa fides a sanctis fundamentum vocatur virtutum tam infusarum, quàm acquisitarum, super quod cõstruitur totum ædificium spiritualium virtutum. Et etiam assimilatur radici ex qua tota arbor exurgit. Et ideo August. Sicut in radice arboris nulla prorsus apparet pulchitudinis spẽs, tamen quicquid est in arbore pulchitudinis, vel decoris, ex illa procedit: Sic ex fidei humilitate, quicquid merui, quicquid beatitudinis anima susceptiua est, ex fidei fundamento procedit.

Heb. 2.

Aug. sup per Io.

Secundo, quia amigdalus est culturæ expoſcitiua. Nam, vt dicit Aristo. hæc arbor cultura indiget maxime, cum antiqua est, & plus fructificat antiqua, quàm nouella, præcipue, si sit bene culta. Vnde, vt possit magis esse fructifera, clauis est in radice perforanda. Similiter fides indiget cultu, & custodia boni operis, alioquin est infructuosa, & vt arbor mortua, vt patet Isa. 2. Fides autẽ quasi nouella fuit in patribus antiquis, qui fuerunt ante Christi aduentum. & ideo minus fructifera. Sed nunc in nobis, q̃ sumus in quos fines seculorum deuenerunt, est quasi antiqua, & tamen nostra fides post Christum, si studiosis operibus fuerit culta, est meritorum fructibus magis copiosa: sed est in radice cordis clauis timoris, & amoris perforanda, vt timore excitetur, & amore operet: quia fides per dilectionem operatur, vt dicitur Galat. Aug. Cũ dilectione fides Christiani, sine dilectione fides dæmonis. Qui autẽ non credunt, peiores sunt quàm dæmones, & tardiores.

Isa. 2.

Gal. 5.

Tertio, quia amigdalus est morborũ curatiua. Dicit enim Diosco. quod tota arbor amigdalorum est medicinalis. Habet enim medicinale solidum, i. radicẽ: quia radix eius elixata & trita, maculas vultus purgat: Sic fides elixata charitatis calore, & trita tribulationum perpessionẽ, purgat maculas facici, Idest conscientiæ. Act. Fide purificans corda eorum.

Diosc.

Act. 15.

Item habet medicinalem comam, i. corticem, & frondes: quia cortex eius, & folia sunt etiam mundificatiua, & sanatiua. Cortex autem, & folia fidei sunt verba confessionis fidei, quibus interior fides exterius ostenditur: & hæc etiam sunt sanatiua, quia sicut dicit Apo. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.

Ro. 10.

Itẽ habet amigdalus medicinale oleũ: qa oleũ de amigdalis contra multas valet infirmitates. Nã vermes & lumbricos in corpore necat, menstrua purgat,

contra surditatem efficaciter iuuat, & aurium saniem mundat, si auri tepidũ instillerur. Flores eriã eius decocti ĩ oleo, caducos, & læthargicos curant; cũ melle triti, morsibus obuiant; & vlcera sanãt. Oleum autem fidei, est oleum sacramẽtale. s. vnctionis extremæ, quod etiam in virtute fidei valet contra infirmitates
Iac.5. corporales, & spirituales. Vnde dicit Ia. Infirmatur, qs ex vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngẽtes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuabit eum dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.

Item habet medicinalem fructũ. Nam fructus amigdali homini proficit, quia de dulci amigdalo dicit Diosco. ꝙ si recens cum suo folio comedatur, stomachum confortat, & ebrietati resistit. Et tamen dicit, ꝙ si vulpes amigdala comederit, morietur. Quia sæpe, quod est medicina homini, est venenum alteri animali, & econuerso. Similiter fructus, id est opera fidei ostensa, & folia, i. verba fidei audita, stomachum, i. appetitum hominis, scilicet fideliter, & deuote recipiẽtis, confortant, & accendunt ad bonũ, & ebrietati, i stultitiæ, & deuotioni hæreticæ prauitatis resistunt: vulpes, i. fraudulẽtus hæreticus, inde moritur. Quia dũ ex verbis fidei, vel exemplis occasionem, & fomentum erroris assumit, vnde fidelis vitam accipit, ipse mortem incurrit.

Item fides assimilatur castaneæ.

Primò, ratione ædificationis, quia ex hac arbore sumuntur ligna solida, & fortia ad domos construendas. Hæc ligna fuerunt Apostoli, & eorum discipuli solidi per vitam, fortes per patientiam, vel solidi in sustinendo, fortes in operãdo, ex quibus domus Dei, i. ecclesiæ primitus constructæ fuerunt.

Secundò, ratione pullulationis, qa hęc arbor (vt dicit Isidorus) vt excisa fuerit, tanquam sylua pollulare consuenit. Sic accidit beatis martyribus, quia quanto magis opprimebant eos hostes, tanto magis crescebant.

Tertiò, ratione castrationis. Dicitur, n. castanea a castrando, eo, ꝙ fructus eius, dum assantur castrari est necessariũ. In fide autem Christi multi sunt, qui vt diuino amore magis inflammentur, & vt ad regnum cœlorum introducantur semetipsos castrant, non ferri violentia, sed voluntaria continentia, sicut Christus
dixit: Sunt & eunuchi, qui semetipsos Mat.19.
castrauerunt propter regnum cœlorum.

Quartò, fides assimilatur castaneæ, ratione administrationis. Quia castanea administrat nobis primo ex suo ligno carbones ardentes, quibus fabri vtuntur ad emolliendum ferrum. Isti carbones sunt fidei exempla feruentia, quibus ẽt peccatorum corda dura & ferrea inflammantur, & emolliuntur ad bonum. Item ex suo fructu dat nobis alitus dulces. Et ita sunt doctorum sanctorum fidei dulcia verba, quæ mentes audientium delectabiliter nutriunt.

Item ex suo cortice, siue foliis habemus medicinales virtutes. Nam cum sale trita, & cum melle temperata, morsus canis rabidi sanat. Hæc sunt fidei sacramenta, quibus morsus canis rabidi, id est mors peccati, quam diabolus ex inuidia in hominem impressit, curatur. Itẽ fides assimilatur sinapi secundum illud, Luc. Luc.17
Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, &c.

Et primò, ratione complexionis, quia est calida, & sicca in quarto gradu. Quia s. fides debet quadrupliciter calescere, & feruere: primo in corde assentiendo, Ro Ro.10.
ma. Corde creditur ad iustitiam. Item in ore prædicando. Romano. Ore autẽ con Ro.10.
fessio fit ad salutem. Item in opere se manifestando. Iac. Ostendam tibi ex operi- Iac. 2.
bus fidem meam. Item oratione nõ hæsitando, Iac. Postulet autem in fide, nihil Iac. 1.
hæsitans.

Secundò, ratione purgationis, qa comesta ad cerebrum fumat, & ipsum mirabiliter purgat. Vnde Augu. Mentis hu- Augus.
manæ acies inualida in tam excellenti de tri.
luce non figitur, nisi per iustitiam fidei emundetur.

Tertiò, ratione curationis, quia dicitur valere contra multas infirmitates. Valet enim hydropicis, epileticis, lethargicis, & paralyticis. Nam poros aperit, & humores neruos oppilantes dissoluit. Sed fides multo magis valet ad omnem infirmitatem, tam corporalem, quã spiritualem sanandam. Matth. Fides tua Mat. 9.
te saluum fecit.

Quartò, rõne multiplicationis, qa ex minimo grano sinapis multa grana producunt, q fronde, flore, & semine in immensum dilatant. Et ita etiam hæc herba se

ba se multiplicat, vt vbi semel seminatur vix locus inde vlterius liberatur. Similiter fides Christi, quamuis fuerit principio parua per humilitatem, & in paucis seminata; tamen postea est in immensum augmentata, & dilatata in fidelibus, & in prædicationibus, & in virtutibus.

Vbi quomodoue filij patres debeant imitari, exẽplo rosæ ostenditur. Cap. X X V.

Filius licet sit a patre, secundum naturam, non tamen debet imitari eius malitiam: cuius exemplum apparet in rosis, quæ ex spina dura oriuntur, sed naturam spinarum non sequuntur. Nam spina non est odorifera, nec pulchra, nec est mollis, sed aspera, nec etiam ad medicinam reperitur valida. Sed econtrario rosa suo odore olfactum afficit, suo decore visum pascit, suauitatis molitie tactũ lenit. Sed virtute sua multis languoribus rosa succurrit. Sic filius si habuit patrem per infamiam fœtentem, debet ipse studere, vt habeat famam redolentem. Et si habuit patrem moribus displicentem, debet ipse studere, vt habeat morum pulchritudinem complacentem. Item si habuit patrem asperum, & pestilentem, debet ipse conari, vt habeat conuersationem mitem, & lenem. Item si habuit patrem lingua vulnerantem, debet ipse conari, vt habeat linguam medentem. Vnde patet, ꝙ parentes in eo, ꝙ mali sunt, à filijs sequendi non sunt, nec etiam diligendi. quia in quantum mali sunt, summo patri contrarij sunt. & sicut dicit Au
Augus. gust. Amandus est generator, sed præponendus est creator, & Apo. Patres carnis
Heb.12. habuimus eruditores, & reuerebamur eos. Num multo magis obtemperabimus patri spirituum, & viuemus?

Fortunæ instabilitas quanta sit ex fani varietate facillimè perspici potest. Cap. X X V I.

Fortuna assimilatur fœno. Fœnum enim, quàm diu viret, & frondet montes, & prata vestit, & ornat, & sua venustate intuentium oculos reficit, & delectat. Sed feruente Sole humiditas eius consumitur, & herba, quæ florendo ridere videbatur, a sua gloria totaliter spoliatur, & pabulum ignis efficitur. Similiter fortuna hominis viret, quando est cum corporis incolumitate, vel venustate frondet, quando est cum vberitate diuitiarum, vel quando est cum consanguineorum, seu amicorum circunstãtium pluralitate. Sed tunc montes vestit, quando est cum honore, & dignitatum sublimitate. Tunc enim uestit prata, quãdo est cum famę dilatatione, & claritate. Talem autem fortunæ venustatem vniuersorum oculi cum admiratione intuẽtur, in eius intuitu amici reficiuntur, & delectantur. Sed feruente Sole, id est forti persecutione deijciente, vel aduersitate deprimente, vel vehementi infirmitate consumente, humiditas eius, id est naturæ, vel fortunæ consumitur vigor, & a sua gloria per priuationem honoris, vel per ruinam mortis totaliter spoliatur, & pabulum ignis, id est furoris persequentis, vel gehennæ alumnus infernalis effi
citur. Iac. Exortus est Sol cum ardore, & Iac.1.
arefecit fœnum, & flos eius decidit, & de
cor vultus eius deperiit. Sene. Hanc ima Sẽ. ep.
ginem animo tuo propone ludos facere fortunam, & etiam hãc mortalium curam, honores, diuitias, gratiam executere, quorum alia inter rapientium manus scissa sunt, alia ĩndia societate diuisa, alia magno detrimento eorum, in quos deuenerunt, protensa.

Quemadmodum Dei gratia in nobis confermatur eiusq; perfectio qualis existat, ac vnctio multiplex oleiq; natura exprimitur, cui diuina gratia comparatur, quo ue pacto hæc ipsa in nobis conseruetur, & varij ipsius effectus per similitudines frumenti, cepa, pini, cucumeri, & demq; diptanni patefiunt. Cap. X X V I I.

Gratia Dei assimilatur oleo. Primo ratione conseruationis, quia diutiuæ, & penetratiuæ est virtutis, & ideo in vasis vitreis, vel vitreatis melius, quàm in ligneis conseruatur. Vasa namque lignea porosa sunt, & difficilius mundant a sordibus, quàm vitrea, quæ sunt omnino solida. Sic gratia Dei in vasis vitreis, id est in cordibus mundis, & solidis esse habet. Requirit enim animam mundam per innocentiam, vel saltem per pœnitentiam, & solidam per sapientiam: quia cor fatui, qua si vas confractum. vt dicitur in
Ecclesiastico. Ecc.21.
Secundò, ratione effusionis. Nam si in aqua se quis miserit, & oleum in ore posuerit, ipsumq; in aquas effuderit aquas adeo claras facit, vt ea, quæ sunt in iundo

do videri possint. Sic homini in aqua tribulationis posito, oleum diuinæ gratiæ ipsam aquam, i. tribulationem ei claram faci, vt scilicet ex ea illuminetur ad sui cognitionem, vel Dei contemplationē. Posset etiam hoc referri ad gratiam doctrinæ, quę est in sanctis prædicatoribus, qui oleo ex ore effuso, i. gratia, & dulcedine sermonis, siue doctrinæ, aquam sapiētiæ salutaris ignorantibus, vel erranibus diluendant, & declarant. Vnde talibus ipsa sapientia præmium promittit, dicens,
Ecc.34 Eccl. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

Tertio, ratione vnctionis. Est enim multiplex vnctio olei diuersos effectus, vel modos gratiæ repræsentans. Est enim quædam vnctio dignitatis, sicut est vnctio regum, de qua dicitur Reg. Assumpsit Sadoch Sacerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Salomonem, & cecinerunt buccina. & dixit omnis populus,
3. Re. 1. Viuat rex Salomon. Hæc est ergo vnctio
Esa. 32. gratiæ, quæ ad illos pertinet, qui se, vel alios per iustitiam bene regunt. Esa. Ecce in iustitia regnabit rex. Item est quædam vnctio sagacitatis, sicut erat olim vnctio pugilum, quæ fiebat ad caurelam: ad quā referri posset vnctio, quæ habetur primo
1. Reg. 16. Regum. Qua Samuel unxit Dauid in medio fratrum, & directus est spiritus Dei in eo die illa. Hæc est illa vnctio gratiæ, quæ pertinet ad omnes, qui per auxiliam pugnam vincunt alios.

Item est quædam vnctio iocunditatis: & hæc vnctio est mulierum, quæ se ad iocunditatem, & pulchritudinem vngunt,
Dan. 16 Dan. Dixit Susanna, Afferte mihi oleum, & smigmata, &c. Et hæc est vnctio spiritualis lætitiæ, quæ pertinet ad nitorem, & decorem conscientiæ.

Exo. 37 Item est vnctio sanctitatis, sicut Sacerdotum: De qua dicitur, Exo. Composuit, & oleum ad sanctificationis vnguentum, &c. Et hæc est vnctio denotat orationis, quæ competit non tantum sacerdotibus, sed omnibus deuote orantibus.

Item est vnctio credulitatis, idest fidei, sicut vnctio baptizatorum, quæ est ad fidei susceptionem: de qua vnctione dicit Rabanus: In vnctione baptismi de-
Rab. scendit Spiritus sanctus ad habitationem Deo consecratam. Hoc igitur pertinet ad omnes illos, qui fidem susceptam bene conseruant.

Item est vnctio firmitatis, sicut vnctio confirmatorum: vt dicit Episcopus: Consigno te signo crucis, confirmo te chrismate salutis. Hęc pertinet ad omnes, qui sunt confirmati, & solidati per charitatem.

Item est vnctio sanitatis, sicut est extrema vnctio infirmorum. De qua Iaco. Iac. 5.
Vngentes eum oleo sancto, &c. Hęc pertinet ad omnes, qui se intimos per humilitatem reputant.

Item gratia Dei conseruatur in asperitate, & in humilitate. Vnde assimilat frumento. Cuius proprium est includi, & conseruari in thecis asperis habentibus in summitate spicas pungentes cōtra incursum auium munientes: Vnde ab illis spiculis spicam detendentibus, spica dr: quibusdam quoque folijs, seu varijs culmis ambitur, & fulcitur; ne fructus pondere incuruetur. Quasi enim spicę asperæ, vel quasi spinæ pungentes, sunt adueritates, & tribulationes præsentes, in quibus per patientiam gratia conseruatur, ne ab auicullis, idest tentationibus diabolicis auferatur. vel spicæ, & aristæ asperæ, sunt opera pœnalia pœnitentiæ, in quibus etiam gratia conseruatur. Vagina autem includens, & tenens granum seminis, ne cadat, est humilitas cordis, sine qua gratiæ semen minime seruaretur.

Item gratia Dei assimilatur cepæ.

Primo, quia cepe comestum secūdum Dioscō. venenum educit: & hoc competit diuinæ gratiæ, in quantum de corde hominis extrahit venenum cupiditatis. Nam cupiditas rerum temporalium, secundum Augustinus, est venenum charitatis.

Secundo, quia succus eius caliginem oculorum detegit. Hæc caligo est cæcitas, siue obscuritas superborum, qui euanescunt in cogitationibus, & obscuratur insipiens cor eorum. Sed hanc caliginem, cepæ succus, idest diuinæ gratiæ virtus, siue lux detegit, & expellit.

Tertio, quia cepe comestum, fastidiū tollit. Quod competit diuinæ gratiæ, in quantum excludit accidiam, quæ fastidium spiritualium delitiarum inducit.

Quartò, quia cepe comestum præcipue coctum, oris fœtorem minuit, ventrem mollit, & cibos condit. Quæ omnia competunt gratiæ, inquantum refrenat

nat vitium gulæ: quia gulositas facit os fœtidum propter cibi superfluí in stomacho corruptionem. Item quandoque facit ventrem durum propter superfluí cibi indigestionem. Item cibum facit insipidum propter nimiam saturationem: qa anima saturata calcabit fauum, vt dicitur Prouer. Vnde gratia ista remouet, &
Pro. 22. inducit contrarium, dum gulam excludit: quia per cibum parcum, & temperatum, nec os fœtet, nec venter induratur, nec cibus desipit, sed sapit, & maxime condimento famis, quod abstinentia immittit.

Quintò, quia cepe comestum viscosos humores incidit. Quasi enim viscosi humores sunt luxuriosi amores, quos diuina gratia præcidit, & tollit.

Sexto, quia succus cepę auribus instillatus cum lacte mulieris, eius dolorem minuit. Quia scilicet diuina gratia mitigat dolorem iræ, quæ præcipue generatur in auribus, idest in auditu verborum displicentium. sed ad hoc etiā adiuuat lac mulieris, idest dulcedo linguæ excusantis satisfacientis, auribus inuillata irati.

Septimò, quia morsum canis rabidi extinguit, & curat. Morsus enim canis rabidi, est detractio hominis inuidi, quem gratia diuina extinguit, inuidiam expellēdo, vel saltem contemnendo.

Item gratiæ diuinæ abundantia eleuat ad contemplandum, & corroborat ad patiendum, confortinat ad perferendum. Cuius exemplum apparet in pino, quæ est arbor valde abundans in pinguedine humoris, crescit tamen in locis mōtuosis, valde aridis, & lapidosis. Et item nullo calore, vel frigore tacta deponit virorem, vel folia. Ille autem abundat in pinguedine, in quo est abundantia gratiæ,
Ps. 62. sicut patefecit Ps. ad Deum dicens: Sicut adipe & pinguedine repleatur aia mea. Et talis in monte, idest in altitudine contemplationis crescit, & loca aspera, & lapidosa diligit, idest aduersa non refugit, & virorem virtutum, nec calore prosperitatis, nec frigore aduersitatis deponit.

Item gratia Dei assimilatur cucumeri.

Primò, quia cucumer habet virtutem refrigeratiuā. Est enim humorosus, & frigidus natura. Vnde datur febricitātibus. Sic gratia Dei refrigerat animā ab inordinato ardore uitiorum, siue auaritię, siue iræ, siue cuiuscunque inordinati appetitus.

Secundo, quia habet virtutem purgatiuam ex eo, q̄ soluit ventrem, & per consequens purgat. Sic gratia Dei soluit mentem peccatoris, & purgat per fluxum compunctionis, idest per lachrimas pœnitentiæ.

Tertio, quia habet virtutem sanatiuā. Nam folia cucumeris, si fricentur: medentur vulneribus, quæ impressit caninus morsus. Caninus enim morsus, tentatio prima fuit diaboli inuidētis, qui nobis in primis parentibus impressit (vt Beda Beda.
dicit) quatuor vulnera, scilicet ignorantiam, concupiscentiam, infirmitatem, & malitiam. Sed hæc vulnera folia cucumeris, idest sacramenta gratię remouēt, atque curant. Nam contra ignorantiam, est sacramentum Ordinis, cuius vna clauis, est scientia discernendi. Contra concupiscentiam est sacramentum coniugij. contra infirmitatem valet Confirmatio. Contra malitiam vero, valet Eucharistia, quæ est sacramentum charitatis, quæ per se opponitur malitiæ. Valent. n. hæc folia gratiæ ad sanandum generaliter omnium peccatorum vulnera: quia ab originali sanat baptismus, ab actuali mortali pęnitetia, a veniali extrema vnctio. Apoc. folia ligni ad sanitatem.

Quarto, quia cucumer habet virtutem Apo. 22
confortandi; quibus animus deficit, odore succurrit. Sic gratia deficientibus in tentatione, vel tribulatione succurrit. Hæc enim est, quæ tribus pueris in camino ardenti positis, fecit medium fornacis, quasi ventum roris, q̄ ipsius flāmæ calorem repressit, vt hī Dan. Vnde Apo. Dan. 4.
Fidelis est Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potest is: sed facier etiam cum tentatione prouentum, i. Cor.
vt possitis sustinere. 10.

Item gratia Dei assimilatur diptanno, quę est herba efficiens partū cōsumēs venenū, & excutiens ferrum. Nā primo quidem diptānus hēt virtutum dissoluendi, atthrahendi, & consumendi venenum.

Item hanc herbam primo ceruæ oftē derunt. Nam eam manducant, vt facilius pariant: & si sagitta fuerint percussæ, quærunt diptannum quo ferrum in vulnere infictum excutiāt, sicut Basi. & Basil.
Ambr. dicunt. Similiter gratia Dei consumit venenum auaritiæ. hoc enim est venenū (vt supra dictū est) q̄d sua frigiditate

te calorem cordis i.charitatē extinguit.

Item educit partū, idest expellit luxuriæ peccatum, quia partus concipitur ex opere luxuriæ.

Itē excutit ferrum.i.duritiā superbiæ.

Per quercus coriandriq; similitudines, variè gula vitium non natura sed voluptatis culpa introductum declaratur. Cap. XXVIII.

GVlę delitias non introduxit natura, sed voluptatis culpa. Cuius exemplum apparet in quercu: quia quercus dicitur à quærendo, eo, quod antiqui ad esum glandes quercus quærebant. Et sic ieiunium non carnibus aut delitijs, sed sola glande soluebant, vt dicit Boetius. Vnde humanum genus in tota prima ætate fuit sine carnibus, & delitijs varijs ciborum: & ideo mirandum est, quomodo voluptas tantum creuit, quæ a tanta parcitate inchoauit. Ecclesiast. Initium vitæ hominis panis, & aqua: & tamen hodie, sicut Innocentius dicit, de vilitate conditionis humanæ, gulosis non sufficit fructus arborum, non grana leguminum, non etiam radices herbarū, non pisces maris, non bestiæ terræ, non aues cœli: sed quæruntur pigmēta, parantur aromata, & nutriuntur altilia, capiuntur obesa, quæ studiose parantur ante cocos, quæ laute præparantur officio ministrorum. alius tundit, & colat, alius confundit, & conficit, substantiam conuertit in accidens, natura mutat in famem vt saturitas transeat in esuriem, reuocat appetitum ad irritandum gulam, non ad suitētādā naturā, nō ad necessitatē supplendam, sed ad auiditatem explendā.

Boe. de conso.

Ecc. 29

Item gulæ vitium assimilatur coriandro propter quinque. Primo, quia eius semen, quod est minutum, & cādidum, in vino dulci datum, homines ad luxuriam proniores facit. Similiter gula per splendidum cibum, & dulcem potū, inclinat ad luxuriæ actum. Hieronymus in quodam sermone. Semper saturitati iuncta lasciuia est: vicina sunt sibi venter, & genitalia: pro membrorum ordine ordo vitiorum.

Piero.

Secundo, quia si quis ex coriandro nimis accipit, amentiam, & frenesim incurrit. Similiter per superfluitatem gulæ, & præcipue quantum ad potum homo per ebrietatem efficitur velut amens, & freneticus. Nam sicut dicit Petrus Rauen. vbi regnat ebrietas, ratio exulat, intellectus obtunditur, consilia, deuiant, iudicia subuertuntur.

Petr. Rau.

Tertiò, quia hæc herba cum suo semine canibus venenosa existit. Canes.n. contra lupos latrantes, & linguam medicinalem habentes, prædicatores sunt, quibus gulæ vitium præcipue est nociuum. Vnde dicebat Apostol. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.

1.Cor. 9.

Quartò, quia coriandrum in cibo sumptum calefacit, & somnum inducit. Similiter gulæ vitium inducit somnū corporis, & somnolentiam i.pigritiam mentis. Re. Comedit, & bibit, rursum obdormiuit.

3.Reg. 19.

Quintò, quia hæc herba, licet integra sit, & odorifera, tamen fricata manibus fœtida fit. Sic etiam gulæ materia, scilicet cibus, quamuis primo odoriferus, & optime sit paratus; postea tamen efficitur fœtidus in exitu de ventre: Et ideo sicut dicit Algazel, Cuiuscunque cura, vel sollicitudo versatur, circa id, quod ventre ingreditur, eius valoris est, quod inde egreditur.

Humilitatis perfectio, qua elatus homo ac immanis sedatur præcipue tribulationibus agnoscitur, eiusq; vis quanta existat: similitudinibus fraxini, hedeij cæsia, hyssopi, & anethi aperte monstratur. Cap. XXIX.

HVmilis homo, & dulcis ferocitatem mitigat hominis superbi, & crudelis. Cuius exemplum apparet in ficu: quia si tauri ferocissimi ad arborem fici ligentur, protinus, ac repente mansuescere comprobantur. Per ficum enim quæ habet interius lacteum humorem & vnctuosum, & exterius producit dulcem fructum, intellige hominem, qui intus habet mentem humilem, extra vero conuersationem mitem, sicut Christus dixit Matthæ. Discite a me, quoniam mitis sum, & humilis corde. Nam lacteitas interioris humoris designat humilitatem mentis, ex eo, quod lac esse consueuit cibus paruulorum, qui gerunt typum humilium: sed dulcedo, & mititas fructus exterioris māsuetudinē signat operis, & conuersationis. Et hæc duo bene inuicem conueniunt: quia sicut dicit Hugo. de Sancto Victore

Mat. 11.

Coniu-

Hug. li. 3. de cl. ani.

Coniungi oportet mel humilitatis cum dulcedine mansuetudinis: quia sicut mel concordat in confectionibus medicinæ, cum omnibus diuersitatibus specierum sic, & humilitatis dulcedine conciuntur omnia genera virtutum. Sed vnctuositas humoris signat affectionem pietatis. Et ita patet, quod ficus repræsentat hominem paruum reputatione, piū in affectione, mitem & dulcem in cōuersatione. Sed per taurum accipe hominē elatum, & ferocem, cui dicitur. Non te extollas in cogitatione animæ uæ, velut taurus, &c. Quod ergo māsuescit taurus ferox ad arborem fici ligatus, signat quod superbus humili associatus mitigatur. Nam eius humilitas vincit illius cerucositatem, eius pietas confundit illius crudelitatem, sed eius mititas leniticat illius asperitatem. Vnde Cassiodorus dicit super illud Psal. Humiliatus sum vsquequaq;. Per humilitatem mēbra Christi sciunt diaboli vicisse superbiam. Per hanc fideles supra regna proficiunt: per hanc superbi tyrannici superantur: per hanc delecti, & infimi exaltantur: per hanc in æternum martyres coronantur. nec potest dici perfectus, qui hac virtute est priuatus.

Ecc. 6.

Cas. super. Ps. 118.

Item humilitas in asperitatibus & tribulationibus magis excrescit, & demonibus maxime inimica existit. Vnde assimilatur fraxino, quæ est arbor alta, & rotonda, vt pinea in locis altis & montanis crescens: cuius arboris tanta est vis, vt serpentes eius vmbram matutinam, vel vespertinam attingere non audeant. Vnde si inter ignem, & folia fraxini ponantur, prius ad ignem, quàm ad folia fugere comprobatur. Tanquam igitur loca montana & aspera, sunt aduersitatum, & tribulationum contingentium discrimina, in quibus crescit fraxinus, idest humilitatis virtus: quia tribulationes magis mentem humiliant. & ideo tribulatio, & dectio humiliatio vocatur. Vnde Bernardus: tribulatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad mansuetudinem, sicut lectio ad scientiam. Si lucem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. Vmbra autem fraxini matutina est humilitas pœnitentis in iuuenili ætate: sed quasi vespertina est humilitas pœnitentis tardioti ætate: & vtranq; internales serpentes, idest dæmones odiunt, & detestantur. Vmbra etiam matutina potest dici humilitas in prosperitate: sed vmbra in vespere est humilitas in aduersitate. Quamlibet autem humilitatem serpens, idest diabolus, tantum odit, q; ipse pro se potius vult æterno igne gehennæ cruciari, quàm ipse elegerit pœnitendo humiliari. Vnde ipse dixit Beato Machario, quod in re nulla alta superabat eum, nisi in humilitate, quam nullo modo poterat habere.

Ber. in Epist.

Item humilitas assimilatur Bdellio.

Primo, ratione coloris: quia secūdum Plinium, Bdellium est arbor nobilissima, nigra in rolijs, & ligno oliuæ similima. Similiter humilitas pœnitentis profert folia.i.verba, de se quidem nigra, idest sui despectiua, & accusatiua Nā iustus, humilis, prior est accusator sui. Nomine enim iusti, siue iustitiæ, quandoque significatur humilitas, secundum i lud Matth. Decet nos implere omnem iustitiam.i. omnem humilitatem.

Plin.

Pro. 19

Ma. 30.

Secundo, ratione humoris, quia Bdellij lachryma, siue gutta est translucida, gustu amara, bene odorifera, sed maxime aromatica, quando est vino infusa. Sic lachryma humiliter pœnitentis est amara, quia mentem perturbat: est etiam lucidissima, quia mentem serenat, est odorifera, quia Deum delectat: est aromatica, & medicinalis: quia morbos vitiorum sanat

Tertio, ratione vigoris. Vigent enim in tali gummi Bdellij mirabiles virtutes. Nam valet contra apostemata, tam etiā interiora, quàm exteriora si fuerint ex eo perunctā. Habet etiam substantiam glutinosam constrictiuam, & attractiuam, & ideo multum stringit disenteriam ex acuta materia factam, & etiam fluxum ex fortissima formacia, morsibus etiā reptilium occurrit. Sic humilitas pœnitentis apostemata interiora.i. peccata cordis, & exteriora, idest peccata carni curat; & purgat fluxum disenteriæ, & farmaciæ, idest pronitatem peccandi. siue sit ex propria inclinatione, siue ex exteriore timore retrenat.

Item morsus reptilium, idest detractorum verba curat.

Item humilitas assimilatur cæsiæ.

Primo, propter locum generationis: quia nascitur cæsia in locis aquosis, vbi multum crescit: & bonum odorem reddit. Sic humilitas nascitur in cordibus eorum, in quibus est aqua veræ sapientiæ.

Universidad de Deusto Biblioteca

Pro.16. tiæ. Dicitur enim Prouerb. Vbi humilitas, ibi sapientia. vel quia nascitur humilitas in aqua tribulationis, & crescit in aqua compunctionis, & reddit etiam Deo bonum odorem. Vnde
Can.1. multum est Deo grata. Can. Nardus mea dedit odorem suum. Nardus enim, quæ est herba breuis adhuc humilitatē
Hiero. signat, Hyeron. Nihil est, quod nos. ita hominibus gratos, & Deo facit, quàm si vitæ merito magni, humilitate vero infimi simus. Glossa tū super Psalmos dicit, q̄ casia, quę crescit in aquis, est fides, quæ crescit in baptizatis.

Secundo, designatur humilitas in casia propter successum varij caloris. Di-
Plin. cit enim Plinius, quòd casia primò canescit, secundo rubescit, tertio nigrescit. Sic humilis canescit, per prudentiam, quia senes, & cani propter experientiam longi temporis consueuerunt esse prudentes.

Item rubescit per pœnitentiam, & nigrescit per compassionis tristitiam, q̄ est quædam mentis nigredo & obumbratio.

Tertiò, propter modum probationis: quia bona casia probatur per odorem, per colorem, & per vigorem. Nam casia nobilis est subdulcis, & acui saporis, & iocundi odoris, & subnigri coloris, & ponderis grauioris, & maxime laudatur, quæ de facili non frangitur, sed primò flectitur. Similiter, qui vere humilis est, habet dulcedinē in cōuersatione, odorem iocundum in fama & opinione, & subnigrum colorem in sua despectione; quia claritatem suam non ostendit, sed abscondit. Nec frangitur tribulatione quacunque, sed flectitur compassione, & discretione.

Quarto, per effectum curationis: quia casia reuma purgat, cerebrumque capitis confortat, & fœtorem oris amputat. Sic humilitas pœnitentiæ, reuma, idest peccati fluxum purgat; cerebrum, idest sensum cōfortat: quia humilitas reddit hominem magis sensatum, idest sapientem.

Item fœtorem oris, idest iactantiam sermonis amputat, quam homo discretus odit, sicut nari. fœtorem, eu quod laus in proprio ore fordescit: & ideo odor famæ perditur per iactantiam commendationis propriæ, sicut narrat Valerius Maximus de Mario, q̄ cum multa Val.Ma
fecisset vna sui iactatione gloriam famæ xi.
perdidit: & quia sibi præsumpsit ascribere, quod ex ore alieno debuerat captare publicæ commendationis vota demeruit.

Item humilitatis clausura debet se homo munire, postquam diuinas consolationes recepit. Cuius exemplum est in elitropio, quæ scilicet est herba, quæ in Solsticio æstiuali florem incipit. Vnde solsequiū vocata est à Latinis eo, quòd Sole oriente flores suos apperit: sed ipso occidente iterum se recludit. Tunc enim Sol Christus quasi alicui oritur, q̄ſcilicet et consolationis suæ lumen infundit: & tunc debet homo quantum potest flores suos, idest affectus Deo aperire. Tunc autem Sol ei occidit, quando ipsa consolatio transit. & tunc debet se homo sub custodia humilitatis claudere, ne latro, idest vana gloria subin- Ma.17.
tret. Vnde dominus post transfiguratio nem descendens de monte mandauit discipulis, dicens: Nemini dixeritis visionem

Item humilitas, sicut dicit Cassiodo- Cassio.
rus, assimilatur hyssopo.

Primò, ratione staturæ, quia est herba breuis, & modica, quia videlicet humi- Grego.
lis est modicus in sui reputatione. Vnde Greg dicit, quod humilitas vera est, qua quis de se parua æstimat, & bona alterius, sine inuidia, & liuore commendat.

Item homo humilis est breuis in locutione. Vnde sm beatum Benedictū, in regula sua, Vnus de duodecim gradibus humilitatis, est pauca, & rationabilia verba loqui, & non in clamosa voce.

Secundo, ratione inhærentiæ: quia kyssopus in terra petrosa crescit in radicibus petræ solidæ se infigens. Similiter humilitas crescit in terra petrosa, idest in anima amore Christi solidata. Vnde humilis homo mediante charitatis radice, solidæ petræ, idest Christo inhæret. 2.Reg.
Regum. Dominus petra mea, & robur 22.
meum

Tertiò, ratione efficaciæ, quia pulmonem, & omnia viscera pectoris ex causa frigida, purgat, si scilicet cum ficubus siccis in vino coquatur. In pulmone, sicut dicit Cassiodorus, sunt inflationes superbiæ, quam purgat humilitas: & purgat pectus, quia cohibet inflammationes

iræ, præcipue sociata cum vino charitatis, & ficu dulci, scilicet mansuetudinis.
Ps.50. Ps. Aspges me dñe hysopo. & mūdabor.

Item humilitas assimilatur anetho. Primò, quo ad partium pluralitatē. Nā anhetum est herba habens radicē, semē, & herbā. In quibus triplex humilitas designat. Nā radix est humilitas cordis, herba humilitas oris, semē humilitas opis.

Secundò, quo ad virtutis multiplicitatem. Habet enim radix anethi viridis virtutem apertiuam ventositatis, & inflationis extenuatiuam, & torsionis ventris mitigatiuam. Simili etiam modo humilitas cordis, quæ est, vt radix Deo, vt mentem aperit, & ad eius gratiæ susceptionem præparat, & disponit, ventositatem vanæ gloriæ, & inflationem superbię expellit, & torsionem ventris, idest turbationem, & indignationem mentis excludit. Tertiò, quo ad valoris varietatē: quia radix anethi viridis, alicuius est valoris, eo, q̄ compacta diuidit, calculum frangit, & singultum ex plenitudine abscindit. Sed postquam fuerit radix anethi siccata, nullius est ponderis. Tunc autem radix anheti i humilitas cordis est viridis, quando nutritur, & fouetur humore diuini amoris: & tunc timor Dei mentem humilians, cor frigore peccati compactum per compunctionem diuidit, calculum, i. durittam peccati frangit, & singultum i. indignationem superbā, & turbationem repellit. Sed remota vi i ditate diuini timoris, tunc siccatur. i euacuatur humilitas mentis, ita, vt nullius sit valoris, vel virtutis.

Itē humilitas cōtinet gratiā, ne defluat sicut psyllium dr̄ cōtinere vinum. Nā si psyllium misceatur vno, calor vini pellit frigiditatē psylij ad superficiem, & viscositas eius pellit viscositatē eius in circuitu, & nō exhibit vinū ēt sine vase. Similiter humilitas reddit hoīem circūspectum, vt non effundatur gratia eius per aliquā fatuitatem: ꝓpter, qd̄ dicit Greg. Qui cęteras virtutes sine humilitate cōgregat, quasi puluerem in ventū portat.

In bonis inceptis haud perseuerantes, sycomoro, ficuca, varijs similitudinibus comparantur. Cap. X X X.

INeōstās hō assimilat sycomoro. Sycomorus n. est fatua ficus, in foliis moro similis. Et dr̄ à sicos, quod est ficus, & moros, quod est fatuus quasi fatua ficus. De qua dicit Dioscorides, quod fru- Diosc.
ctus facit subdulces, sed nūquā ad maturitatem venientes. Quasi autem fatua ficus est hominis instabilis animus. Vnde Ecc.27.
Eccl. d Stultus autem, vt luna mutatur. Hic licēt aliquos fructus. i. bona opera facere incipiat, in eis tamen vsque ad maturitatem. i. vsque ad finem debitum non perseuerat.

Item inconstantes, & imperseuerantes, qui bona incœpta non continuant, assimilātur lactucæ. Nam lactuca, q̄ſ est tenera, & iuuenis habet multas, & magnas virtutes: q̄a cum sit frigida, & humida, temperatæ & subtilis substantiæ, & facile digestibilis stomachi calorem sedat, sanguinem bulientem refrigerat, in somnietatem placat capitis dolorem ex fumo colerico sanat: in masculis veneris motum refrenat, lac in mulieribus multiplicat, & sanguine augmentat, & in qualitate perfecta bonum sanguinē generat. Sed quando antiquat, & induratur, humiditas nimium amaricat. Qua re ex eius vsu sanguis pessimus generatur. & virtus ex ea visiua debilitatur: Nā ex sua ponticitate sensum aīalem mortificat, & naturalem spūm suffocat. Vnde talis lactuca generare volentibus plurimum est nociua. Hæc oīa dicit Isaac in dictis particularibus Eodem modo, q̄dam à principio suæ conuersationis, vel in iuuentute sunt optimi, & vident magnas virtutes habere, & multas; q̄ postea in processu in senectute efficiuntur pessimi, & indurantur in malis, vt efficiantur pleni multis & magnis vitijs. Gal.4.
Apostolus. Cum spiritu cęperitis, nunc carne consummamini.

Intentio opus, veluti radix fructus, corrumpit & perficit. Cap. X X X I.

INtentio assimilatur radici.

Primò, q̄a radix est totius herbæ, vel arboris principium. Et sic intentio est principium totius verbi, vel operis.

Intentio enim est ipsius finis. Finis enim licēt sit vltimum in opere, est tamen principium in intentione: quia finis mouet agentem, vt dicit Arist.11.
philosophus. Vnde finis, secundum Meth.
eum, dicitur q̄usa causarum

Secundo, q̄a radix expetit latibulum, Nā radix, quādiu sub terra latuerit, nutritur,

tritur, & proficit. Sed si euulsa fuerit, moritur, & arescit. Ita intentio si cum humilitate latuerit, opus bonum nutrit, & crescit. Sed si per ostentationem euulsa fuerit, ab humilitate extinguitur, & deficit.
Greg. Vnde Gregorius dicit, Sic opus fit in publico, vt semper intentio maneat in occulto.

Tertio, ratione effectus: quia radix est initium bonitatis, & malitiæ arboris causatiuum. Nam bonitas, & malitia radicis ad ramos ascendit, & sæpe apparet in fructu & flore qualis est humor in radice: quia non potest alium humorem ramis infundere, quam in se habet. Sic etiam bonitas, & malitia operis ex intentione
Ro. ii. procedit Apost. Si radix sancta, & rami
Lu 11. sancti. Luc. dicitur. Si oculus tuus, idest intentio, fuerit simplex; totum corpus tuũ, idest opus, lucidum erit: & si oculus tuus nequam fuerit, etiam corpus tuum
Ambr. tenebrosum erit. Ambro. Intentio tua
Gre. 1. operi tuo nomen imponit. Gregor. Si se-
mor. mel cor intentione corrumpitur, sequentis actionis medietas, & terminus ab hoste calido secure possidetur, quoniam totam arborem sibi fructus ferre conspicit, quam venenum denie in radice vitiauit.

Hypocritarum fraus, & calliditas multis Arundinis proprietatibus vmbræq; nucis effectibus perfecte declaratur.
Cap. XXXII.

HYpocrita assimilatur arundini. Primo, quia arundo in arena radicatur: quia scilicet hypocrita radicem amoris habet in terrenis. Illud enim, quod in arena plantatum est, vel fundatum timet, scilicet ventum, pluuiam, & flu-
Mat. 6. men, vt habetur Matth. Per ventum, qui ab aere procedit, & venit intelligitur tentatio dæmonis, qui in aere commoratur; per pluuiam, quæ de cœlo descendit, intelligitur aduersitas, quæ a Deo venit: per flumen quoque, quod per terram fluit, intelligitur persecutio, quam tyrannus infligit. Ex quo patet, quod ille est, vt arunco in arena fundata, qui vel vento tentationis frangitur, in pluuia aduersitatis per impatientiam corrũpitur: vel flumine mundanæ persecutionis eradicatur: quæ omnia contingunt hypocritis.

Secundo, quia arundo à vento agitatur, Matth Sed quid existis videre? arundi- Mat. ii.
nem vento agitatam? Sed hypocrita est inconstans, quia modo vento aduersitatis inclinatur ad iracundiam, modò vento prosperitatis erigitur in superbiam.
Isa Vir duplex animo, inconstans est in Isa. 1.
omnibus vijs.

Tertio, quia arundo medullæ plenitudine non solidatur. Vnde est exterius pulchra, & interius vacua. Sic hypocrita non habet soliditatem, & plenitudinem interioris gratiæ, sed solum pulchritudinem exterioris apparentiæ. Vnde domi- Mat. 2.
nus dixit, Matth, Vçe vobis scribę, & pharisei hypocritæ. & post. Vos quidem à foris apparetis hominibus iusti. Greg Quid Greg.
est vita hypocritæ, nisi quædam visio fan- mor.
tasmatis, quæ hoc ostendit in imagine, quod non habet in veritate?

Quarto, quia arundinis viriditas breui tempore terminatur. Nam cito crescit, & cito arescit. Nam arundo ab ariditate nomen accepit. Sic hypocritæ gloria parum durat. Cito enim crescit, & cito decrescit. Iob. Gaudium hypocritæ ad in- Iob. 20
star puncti.

Quinto, quia arundini manus inniten tis perforatur, quia scilicet hypocrita decipit, & ledit adhærentem sibi. Isa. Ecce Isa. 35.
confidis super baculũ arundineum confractum, &c.

Item hypocritarum pœnitentia assimilatur vmbræ nucis. Nux enim facit vmbram in apparentia gratam, sed in existẽtia, & effectu nociuam. Vnde nux a nocẽdo est dicta, quia rebus nocet eius vmbra. Vnde ipsa est dormientibus sub ea nociua, & multarum infirmitatum generatiua. Similiter hypocritarum pœnitentia, licet in apparentia exteriori videatur pulchra, tamẽ intrinsecus est mala, & multorum vitiorum in homine generatiua.
Mat. Veniunt ad vos in vestimẽtis ouiũ, Mat. 7.
intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Vnde hypocritis est vmbra mortifera, de Luc. 1.
qua Luc. In vmbra mortis sedent.

Variis palmæ arboris effectibus peroptabiles iuste perfectiones ostendunturr.
Cap. XXXIII.

IVstus assimilatur palmæ.

Primò, quidem, quia palma in radice inferius hẽt asperitatẽ, & similiter iusti

2. Cor. iusti habent asperitatem laboris, Apost.
11. In laboribus plurimis, &c.

Secundo, quia superius in coma habet venustatem, scilicet, quia iusti superius in cœlo habent venustatem, & pul-
Psa. 91. chritudinem gloriæ immortalis. Psal. Iustus, vt palma florebit in domo domini.

Tertio, quia palma in fructu habet tarditatem. Nam cum difficultate, & tarditate perueniitur ad eius fructum. Non enim ante centum annos fructum facit, & tunc primo perfecte vires accipit, vt fructificare possit. Vnde quanto palma est annosior, tanto eius fructus est melior. Hoc autem significat, quia iusti viri post diuturnitatem laboris perne-
Iaco. 5. niunt ad fructum consolationis. Iac. Ec Ecce agricola expectat pretiosum fructum, &c. & quanto diutius expectant, tanto copiosiorem recipiunt fructum mercedis.

Lacrymarum vis quanta in uere pœnitentibus existat, ex multis aloes, lupinorũ puis, porrique exemplis monstratur, ac ea uinum Angelorum esse, atque effectum dilectionis, & patientiam in tribulationibus causare comprobatur
Cap. XXXIIII.

LAchryma pœnitentis assimilat succo aloes.

Primo ratione materiæ. Dicitur enim aloes succus, qui ex quadam herba exprimitur, ad ignem decoquitur, & postmodum ad Solem deponitur, vt siccet. Hic succus est lacryma pœnitentis, quæ ex amara herba, idest compunctione exprimitur, & ad ignem interioris doloris decoquitur: sed Solis calore, idest charitatis ardore siccatur; quia cũ timor est in amorem Christi conuersus, iam lacrymæ timoris, & doloris siccantur, ceslant, & restringuntur, quia in quadã securitatis fiducia anima solidat. Et hu-
Ioã. 2. iusmodi lacrymas significauit aqua in
Ber. in vinum conuersa. Vnde Ber. Illas lacry-
Can. mas vere in vinum mutari dixerim, quæ fraternæ compassionis affectu in seruorem prodeunt charitatis: pro qua etiã ad horam tui ipsius immemor sobria quadam ebrietate videris. Vnde patet, quod aqua in vinum conuertitur, quando siue timor de seipso, siue dolor & luctus de proximo prodit in charitatis affectũ.

Secundo ratione excellentiæ: quia tanto de sui natura pœnitentis lacryma debet esse amarior, quanto plus habet de fœtore peccati. Et ideo simpliciter loquendo lacryma pœnitentis, tanto dulcior & melior est, quanto minus amara, & fœtida, idest quanto minus habet de amaritudinis materia, siue causa, idest de fœtore peccati.

Tertio ratione efficaciæ. Nam lacryma pœnitentis omne peccatum abluit: quod significat efficacia aloes: qa aloes, licet sit amarum, tamen est multipliciter salutiferum.

Primo, quia visum clarificat: quod cõpetit lacrymis pœnitentiæ inquantum purgant vitium auaritiæ, quæ mentis visum obscurat, sicut puluis terræ oculos corporis. Repleti sunt, qui obscurati Psa. 73.
sũt terrę domib⁹. i. ex affectu terrenorũ.

Item aloes ab hydropisi præseruat, & in principio curat: quod competit lacrymis pœnitentiæ, inquantum mentem humiliant, & tumorem siue inflationẽ superbiæ curant.

Item aloes melãcoliam mundificat: quod competit lacrymis pœnitentiæ in quantum purgant vitium accidiæ.

Item aloes caput a dolore releuat: qd competit lacrymis pœnitentiæ, inquantum expellunt vitium inuidiæ: quæ causat capitis dolorem, idest mentis tristitiam: quia inuidia est tristitia in alienis bonis, vt dicit philosophus.

Item aloes coleram purgat: & hoc cõpetit pœnitentiæ, inquantum mitigat vitium iræ, ad quod valde colera inclinat.

Item aloes membrorum genitalium vlcera sanat, si eius puluis cum melle sumatur: quod lacrymæ pœnitentis præstant, dum vitium luxuriæ curant.

Item idem puluis aloe cum melle, vermes ventris necat. Et similiter lacryma humilis pœnitentis cum dulcedine deuotionis, necat vermes ventris: dum gulæ inordinatus motus, siue appetitus restringit. Omnia nanq, illa apparent in pœnitẽte postq̃ bñ ablutus est lacrimis pniæ. & ideo Cassio. dicit: in illud psal. Caſ. In
Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, Psa. 41.
ac nocte, dum dicitur mihi per singulos dies, vbi &c. q̃ fletus est cibus animarũ corroborans sensuũ, absolutio peccatorũ, refectio mentiũ lauacrũ culparum.

Item lacrymæ pœnitentis amaritudinem conscientiæ conuertunt in dulcedinem gratiæ: cuius exemplum est in lupinis, quæ cum sint legumina amara, per

madefactionem in aqua efficiuntur dul
Isaac. cia, sicut dixit Isaac. Similiter aqua lacry
marum amaritudinem peccati conuer-
Ps. 125 tit in dulcedinem gaudij. Psalm. Euntes
ibant, & flebant, mittentes semina sua:
venientes autem venient, cum exulta-
Ber. super cāt. tione, &c. Ber. Lachrymæ pœnitentiæ, vi
num sunt angelorum, quia in illis odor
vitæ, sapor gratiæ, & guttus indulgentiæ,
sanitas redeuntis innocentiæ, reconcili-
ationis iucunditas, & serenatæ coscien
tiæ suauitas.

Item lacryma compunctionis, causat
affectum dilectionis, & patientiam tribu
lationis. cuius exemplum apparet in pi-
no. Nam arbor pini est per sudorem, sive lacrymam, gicis generatiua. Et iterū de pino in Germania gignitur lacryma; quæ dum fluit, calore, vel frigore indure scit, & gemma fiet: quam esse electrū, Isid. dicit. Sic lacryma compunctionis, dum mentem, & affectum accendit, generat piceum, i. glutinum dilectionis: & dū amor lacrymam emittit, ipsa aia amplius inflammat calore amoris diuini, & frigescit ab amore mundi: & sic solidat, & firmatur, & vertitur lacryma amoris, in gemmam patientiæ, & fortitudinis.

Item lacryma veri pœnitentis animā a malis operibus retinet, & in bonis operibus fœcundat. Cuius exemplum apparet in porro, cuius succus, vt (dicit
Diosc. ipse Dioscorides, & etiam Macer) valet contra vomitum sanguinis. Vnde hunc solum Hippocras dedisse dicitur cuidam sanguinem vomenti. Valet etiam contra sterilitatem, si a puellis sæpius comedatur. quasi ergo porri succus, est pœnitentis fletus: qui sanguinis vomitu. i. peccati fluxum restringit, & sæpius a pœnitente fusus animā a bonis operibus sterilem ad eorum fœcunditatem reducit.

Omnia capitalia crimina, quibus mediantibus hypocritæ, cæteriq; mali homines cognoscuntur pluribus Zizaniæ exemplis exprimuntur. Cap. XXXV.

MAli homines assimilantur zizanijs.

Primo per aspectū deceptiuū: qa zizania. i. lolium, q̄ est fœminini generis, in singulari, sed neutri, in plurali (vt dicit Isidorus) inter triticum nascitur: nec quādiu in herba est, a tritico plene discernitur. Et ideo decipit aspicientes, vt putetur esse triticum, cum sit lolium. Vnde ei assimilantur hypocritæ, qui inter bonos conuersantes, & bonitatis & sanctitatis speciē extrinsecus ostēdentes, creduntur esse boni, cum sint mali. Vnde quādiu sic viuunt, zizania in herba similis tritico se ostendunt.

Secundo propter consortium infectiuum: qa zizania tritico mixta, aliquando ipsum suffocat, nisi ab eo cautius separetur. Et similiter plerunq; hypocritæ, in bonorum collegio incogniti cōmorantes, inficiunt quosdam simplices, & ad suas nequitias, occulte seducendo, pertrahentes, spiritualiter eos suffocant.

Tertio, propter iudicij delationē: qa enim propter similitudinem, quā habere zizania cū tritico videtur, sæpe, dum zizania euelli credit, triticū pro ea euelli tur. est separatio proroganda quamdiu sunt ita similia, vt cognosci no possint. & tempore messis zizania colliguntur, per fasciculos componunt, & igni traduntur: triticū aūt in horreum recondit, vt hē Matth. Ex quo habet, q̄ mali tole- Mat. 13
rantur q̄diu sunt occulti, vel quamdiu extirpari nō possunt sine periculo tritici, idest sine scandalo bonorum, & dāno. Sed aduenente messe diuini iudicij, tūc fiet vniuersalis separatio malorum a bonis: & ad modum zizaniorum mali alligabuntur fasciculis ad comburendum igni, quia scilicet in igne gehennæ similes associabuntur similibus, vt eadem eos retineat pœna, quos similis tenuit culpa. Sed triticum, idest bonorum collegium recondetur in horreo cœli.

Quarto propter effectum nocitū. Nā zizania habet vim acutā, quodammodo venenosam, inflatiuam, & ventosam. vnde ebrietatem inducit, mentem percutit, & caput lædit; panem, cui admiscetur, inficit. De quo, si qs comedat in magna quantitate, nō solum eum grauiter lædit, sed etiam occidit. Igitur inquantū habet vim acutā, repræsentat vitiū auaritiæ, quia auari sunt valde acuti ad decipiendum. Vnde Ps. Sicut nouacula acuta Ps. 51.
fecisti dolum. Inquantum vero habet vim venenosam, significat luxuriā, quæ est venenum aspidum insanabile, vt dicitur Deut. Inquantum vero habet vim Deu. 32
ventosam, & inflatiuam, significat vanā gloriam, siue superbiā. Pro. Qui innititur Pro. 10.
mendacijs, hic pascit ventos. Inquantū vero ebrietatem inducit, significat vitiū gulæ. Cōtra quod dicitur ad Eph. Nolite inebriari

sericordia quandam potestatem, & excellentiam habeat in omnibus bonis, scilicet præsentibus, & futuris. Vel refertur hoc ad misericordias dei: quia misera
Ps. 144. tiones eius super omnia opera eius.

Tertio, misericordia assimilatur olei operationi: habet enim oleum multiplicem operationem. Nam oleum contractos relaxat. Quasi contracti se iuuare non valentes sunt existentes in purgatorio: sed opera misericordiæ per eis hic facta, eos relaxant, & liberant a pœna.

Item oleum apostemata dura mollificat. Quasi enim dura apostemata corda sunt in peccato indurata: quæ tamen assiduitate eleemosinarum emolliuntur, & ad pœnitentiam disponuntur.

Item oleum corpora lassa confortat: quia eleemosyna confortat corpus recipientis, & animam dantis, & etiam impugnandis diaboli vires prohibet.

Item oleum purum terrum politum a rubedine seruat. & si fuerit corruptum, & aquosum cum fece mixtum ipsum corrumpit, vt Plinius dicit. S' militer eleemosyna cum pura intentione facta, animæ munditiam conseruat. Vnde do-
Luc. 2. minus dixit iudæis. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Sed si fiat eleemosyna cum intentione corrupta, vel cum fece peccati: puta de rapina, vel simonia, vel huiusmodi: tunc am-
Aug. de ver. domi. plius fœdat, & corrumpit. Aug. De iuitis laboribus facite eleemosinas. Non enim corrupturi estis iudicem Christum vt non vos audiat cum pauperibus, quibus tollitis. Nolite velle eleemosynas facere de fœnore, & vsuris.

Varij mortis morientique effectus, per similitudines colloquintidæ scitissimè describuntur. Cap XL.

MOrs hominis assimilatur colloquintidæ, quæ est agrestis cucurbita.

Primo ratione amaritudinis. Est enim hæc herba amara, immo quasi amarior omni herba, & simpliciter amarissima. Similiter mors est per sui memoriā amara
Ecc. 41. diuiti & auaro. Ecclesiq O mors, quām amara est memoria tua, huiusmodi diuiti.

Item est amarior per sui experientiam
Eccl. 7. huiusmodi luxurioso, Ecclesias. Inueni amariorem morte mulierem. Hæc mulier est voluptas carnis, quæ mortē amariorē reddit. Et si ducit hominem ad mortem gehennæ, est amarior morte naturæ.

Item mors est amarissima propter cōsequentiam hominī superbo, & impio, cui. s. erit durus iudicij, & terribilior occursus dæmonum, & profundior vora
go penarum. Deut. Denorabunt eos aues Deu. 32
morsu amarissimo. Hic mortis, est mors, quæ partem tollit. s. animam, & partem in terram dimittit. s. cadauer, sicut mordet pomum. Ratione ergo amaritudinis maxime mors assimilatur colloquintidę. Vnde Reg. Filij propheratum propter 4. Reg.
colloquintidas missas in ollam, cum gustassent, & cibum amarissimum inuenissent clamauerunt ad Eliseum, Mors in olla vir dei. 4.

Secundo ratione latitudinis: quia colloquintida, quasi ad modum vitis, iuxta terram ramos expandit. Vnde Reg. dici- 4. Reg.
tur, quōd egressus est vnus in agrum, vt 4.
colligeret herbas agrestes, inuenitque vitem agrestem, & collegit ex ea colloquintidas. Rami colloquintidæ, sunt vires mortis, siue modi moriendi, quos ita super terram expandit, vt nullus eam effugere possit. Omnes enim morimur, & 2. Reg.
quasi aqua in terram, &c. 14.

Tertio, ratione solitudinis quia sicut dicit Dios. si herba hæc inuenitur sola venenosa est, & mortifera, sicut cepę marinæ, sed cum multis inuenta, non ita per omnia est nociua, eius autem medulla in medicina est optima. Manifestum est autem, q̄ si homo moriens solus sine socio esset, q̄ corporaliter male moreretur: & multo magis male moritur, cuius mortem debita consortia non comitantur. Si enim mors sit sola, vt non comitetur eam vel pura conscientia, vel vera pœnitentia, & alta etiam debita Ecclesiæ sacramenta mors vertitur homini in deterius, quām venenum, scilicet in æternum supplicium. Sed si hæc morienti assistant, mortis malitiam mitigant, vt animam saltem non perdat. Colloquintidæ autē medulla, est ipsius mortis memoria, seu meditatio intima, quæ vruenti homini plurimum est proficua, Ecclesiæ. Memo-
rare nouissima tua, & in æternum non Eccl. 7.
peccabis.

Quarto mors hominis assimilatur colloquintidæ, ratione bonitatis: quia illa colloquintida est bona, & laudabilis, q̄ est alba, & cui sunt semina secundum

Ma-

Macrũ. Macrũ, bene inserta. Sed parum est attẽdenda, q̃ cũ concutitur, multum sonat. Similiter mors est melior & laudabilior quæ est albior, idest mundior & clarior. i. in qua ipse moriens purior, & mũdior recedit, & cui semina bonorum operũ
Apo.14 sunt magis inserta. Apoc. Opera enim illorum sequuntur illos. Illorum autem mors, in quorum obitu, vel sepultura multæ campanæ, vel voces resonant, parum est attendenda: q̃a perijt memoria eorum cum sonitu.

Quinto, ratione valetudinis, & virtutis: quia colloquintida valet ad multa. Nam ab amaritudine habet virtutẽ dissoluendi, & consumendi; & subtilitate substantiæ, diuidendi, & multas alias habet virtutes. Similiter ipsa mors dissoluit naturalem colligationẽ, scilicet aiæ & corporis, & consumit corporalem perfectionem, siue fortitudinis, siue pulchritudinis, siue valetudinis.

Item diuidit, idest separat ab homine temporalem possessionem, siue possideat honores, siue amicos, siue diuitias,
Psa.48. siue delitias: omnia ab eo in morte diuiduntur, & separantur. Psa. Homo cum interierit, non sumet omnia, neq; descẽdet cum eo gloria eius.

Mundo mortuos, & in humilitate fundatos, tribulationes minimẽ formidare, Pini exemplo asseritur. Cap. XLI.

MOrtuus mũdo, & in humilitate fundatus, tribulationes, & aduersitates non metuit, quia ei non nocent: cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus sub terra profunde coopertus, etiã si aqua sit mersus, in duritiem conuertitur, & immunis à corruptione seruatur. Sed si super terram ponitur, & pluuiæ exponitur, citò corrumpitur. Ille ergo est sub terra profundatus, qui est omnino mundo mortuus, quia mortui sub
Coll.3. terra abscõduntur. Apost. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita, &c. Talis est, qui corde, & profundè humilis, vt non curet esse abiectus. Talis, inquam, in quandam duritiam versus, aquam tribulationis non timet quantuncunq; sit in ipsa immersus, sed ab omni corruptione peccati manet penitus illęsus. Sed ille, qui super terram exaltari quærit, à pluuia tribulationis superueniente faciliter corrumpitur, & deficit. Et ió Isa. consulit, dicens: Ingredere petram, idest Isa.2.
Christum, & abscondere in fossa humo. i. profunda humilitate, mundo morere.

Quemadmodum bona opera sint agenda, vt meritum potiantur, ex quamplurimis tum seminis, tum etiam germinis, bonorumq; fructuũ exemplis, & perfectionibus, subtiliter edocetur. Cap. XLII.

OPera bona non sunt ostendenda, sed potius occultanda. Nam semina, quæ non sunt operta humo, tollunt aues, & commedunt. Sic diabolus tollit bona opera. Luc. Aues cœli comederunt illud, scilicet semen, quod ceci Luc. 8.
dit in uia. Gregor. Depredari desiderat, qui thesaurum publice in via portat. Isidor. Occulta, quod agis, inquantum vales: quod ex toto non vales, fit in Isid. de
animo occultandi voluntas, & non erit cõsl. vi.
de ostentatione vlla temeritas. Notandum etiam, quod opera humilia tunc præcipue efficiuntur vtilia, quando sunt feruenter & affectuose facta. Quod apparet in seminibus milij. Nam milij semina, licèt sint valde minuta, & de se parum nutritiua, quia frigida sunt & sicca, assata tamen, & igne calefacta, torsionem ventris sedant. Quasi ergo milium assatum, & igne calefactum, est opus humile cum feruore & deuotione factum: quod fugat torsionem ventris, quia expellit tristitiam, siue accidiam nostræ mentis.

Item sunt hominum bona opera, velut quædam plantarum germina. Primò ratione continentiæ, quia germen plantæ multum calorem & humorem continet in se. Vnde secundum Isido. germen est prægnans surculus à gignendo, vel à gerendo dictus. Continet enim germen in se tria inuicem coniuncta: quia est in eo humor nutrimentalis, & humor seminalis, & viget in eo calor naturalis. Quasi enim humor nutrimentalis, est deuotio fidei: quia iustus ex fide viuit. sicut planta, vel Heb.10
germen viuit ex nutrimento humoris. Sed quasi humor seminalis, est motus spei, quia ille, qui seminat, seminat in spe fructus, & alias semen non proijceret. Sed quasi calor naturalis, est charitas. Vbi ergo sunt ista tria, i. fidei vigor, spes præmij, feruor amoris, sequitur germinatio fœcunda boni operis. Vel nota, quod humor nutrimentalis,

lis, est lacrymæ pœnitentis, secundum il
Psa.41. lud Psalmi: Fuerunt mihi lacrymę meę panes die ac nocte. Humor autem semi
1.Io. 3. nalis, est gratia, de qua Io. Semen ipsius in eo manet. i. gratia, vt exponit glossa sed quasi calor naturalis, est charitas. Et vbi concurrunt ista tria, scilicet diuina gratia, compunctio lacrymosa, & charitas feruida copiosa, sequuntur & fœcũda pœnitentiæ germina.

Secundo, opera bona sunt velut plantarum germina ratione consequentiæ. Sunt enim in germinantibus plura, sed successiue consequentia. Prima enim est radix, ex qua erumpit ipsum germen; ex germine stipes, ex stipite flos, ex flore fructus. Radix ergo gratia, germẽ est virtus præcipue charitatis, stipes est intentio finis, flos actus, fructus meritum operis. Igitur ex radice gratiæ procedũt germina virtutum, & ex germine charitatis procedit stipes rectæ intentionis, & ex rectitudine intentionis procedit flos, idest puritas & suauitas operis, & ex opere puro, puenit mercedis pulchritu-
Ecc.58. do Eccl. Operamini opus vim ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

Tertio, ratione perseuerantiæ, & continuitatis, & profectus bene operandi, q̃ est ex gratia Dei. Nam calor cœlestis penetrans ad medullam radicis, partes liquidiores, & vnctuosiores, & puriores, superius ad se trahit, easq; coagulat, & coniungit, & coagulatas per teræ poros inducit, & in substantiam germinum eas conuertere non desistit. Similiter gratia cœlestis penetrans ad medullam cordis, cogitationes, & affectiones liquidiores, idest magis compunctas ad flendum, & vnctuosiores, idest magis deuotas ad inflammandum, & puriores ad exequendum, trahit superius ad Deum, & coagulat, & coniungit eas coagulo & vinculo charitatis, scilicet dum disponit homo suas bonas cogitationes, siue affectiones implere propter amorẽ Dei, & vtilitatẽ proximi; & sic eas per poros terræ, idest per sensus, vel membra corporis inducit, & in substantiam germinum non desistit conuertere, dum eas opere perficere perseueranter non desinit. Nam, quia non cessat attractionis humoris continuatio in radice, no cessat augmentum in germine, quousque ad debitum perueniat, idest ad perfectam quietem beatitudinis æternæ.

Quarto, ratione redundantiæ. Nã confortato calore in medulla incluso, radicis humorem attrahit necessarium sibi radix ex virtute ipsius caloris. Quod autem de humore necessario non existit, a se extetras repellit: quod autem ex calore incluso sursum leuatur, in materiam germinis transmittitur. Sic ex calore charitatis incluso in corde, homo de bonis, quæ habet humorem i. nutrimentum corporis sibi necessarium sumit: quod vero necessarium non est, sed superfluum, ad nutritiones exteriorũ germinũ. i. pauperum per pias eleemosynas mittit: quod pertinet ad redundantiã pietatis, & charitatis. De qua dr Luc. Quod
superest, date eleemosynam. Luc.10

Quinto, rõne custodiæ; q̃a germen primo emittit tãtũ frondes mutuò se nectentes, qd̃ natura facit limati caloris ad contutionẽ germinis. Nam cum tenera sit eius substãtia, ab aere frigido facile lędit, nisi tutela frondium muniretur. Aliter autẽ nõ solũ à frigore, sed à grandine, & à vẽto, & à noxio rore siccaretur faciliter. Sic germen boni operis vastaretur faciliter, siue à frigore accidię, siue à grãdine superbię, siue à vento vanagloriæ, siue à noxio rore fraudis, & deceptionis diabolicæ, nisi debitis circũstãdijs vndiq; vestretur, & cautelis & custodijs vnuique muniretur.

Sexto, rõne efficacię. nã quãtus germẽ sit modicæ quãtitatis, est tã maximę virtutis: nã virtus radicis trãsit in substantiã germinis: & ideo herbæ quandiu sunt in germine, & viget in eis humor transfusus a radice: maxime conueniũt medicinæ. Similiter quamuis opera, quæ sancti viri faciunt, vt iean: eis modica propter humilitatem, tamen maximę virtutis sunt apud alios per exemplum, & apud Deum per meritum: nam virtus radicis, idest charita
tis, de qua dicit Apostolus. In charitate radi- Eph.5.
cati, & fundati; transit in substantiam germinis, idest in soliditatem, & bonitatẽ operis. Et propter hoc huiusmodi opera, quãdiu manet in ipsis humor deuotionis & affectionis, transfusus scilicet à radice charitatis, medicinalia fiunt non solum ipsi operanti, quem perungunt, sed etiam peccatori intuenti, quem ad iustitiam prouocant.

Itẽ opa bona assimilanẽ fructib⁹ bonis.

Primo, rõne gñationis: gñat. n. fructus ex humore arboris, & calore Solis: & gñat fructus

fructus bonus ex nobiliore humore, qui fit in arbore. Similiter opera bona ex timore, & amore generantur: nam timor
Ecc.15. ad bene operandum sollicitat Eccl. Qui timet Deum, faciet bona. Et præcipue timor reuerentiæ, siue filialis, quia iste est nobilior timor, qui possit esse in homine. Amor vero ad bene operandum fructificat, ita vt nunquam sit ociosus, sicut Grego. dicit.

Secundo, ratione defensionis; quia fructus generatus coopercculo foliorum defenditur. Hoc coopercculum est humilitas, quæ bonorum operum fructu interdum absconden do conseruat, propter quod
Mat.5. dãs dixit: Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Nota etiam, ꝙ fructus omne generaliter in loco sicco melius conseruantur, & in humido citius corrumpuntur. Similiter in humido i. in mollitiæ delitiarum bona opera corrumpuntur, dum homines in delitiis resoluuntur, & carnales efficiuntur in fuco vero abstinentiæ melius conseruantur.

Tertiò, ratione maturationis. maturatio enim fructus à calore est, nã calore exteriore interiorem confortante, & humorem terreũ dissoluẽte, & dirigẽte fructus crudi fiunt maturi. Sic calor amoris, interior aiæ confortatus ab exteriori calore, vel alicuius verbi auditi, vel alicuius exẽpli visũ, vel alicuius huiusmodi talũ, dissoluto, siue expulso timore, vel amore terreno, producit fructus operũ ad maturitatẽm. i. ad complementũ. Et nota, ꝙ illi fructus citius maturescũt, qui aliuis in ramorum summitatibus crescunt, eo, quod radijs Solis directius se opponũt. Sũmitates. n. ramorũ. sunt affectiones cõtẽplatiuorũ, q quãto solis calore. i. Christi amore directius accedũt, tanto bona opera solicitius & perfectius operanẽ. Itẽ nota, ꝙ signũ maturitatis fructũ est mutatio coloris viridis in pallidũ, vel rubeũ, & mutatio saporis insipidi, vel amari in dulcẽ, & gustui suauẽ. Ipse etiam tactus discernit aliqũ inter fructus, & illum iudicat maturũ, quẽ digitis cõpressum cedere inuenit,
Isaac. & q molle se esse ostẽdit, vt dicit Isaac in dictis particularibus. Ex quibus colligit, ꝙ illi fructus maturi sunt. i. opera cõplera, & perfecta, q̃ sunt pallida. i. cũ timore
Iob.9. facta. Iob. Verebar oia opera mea. Item, q̃ sunt rubea. i. cum amoris feruore. Item, q̃ sunt sapida. & dulcia. i. cũ deuotione, & delectatione, non cum accidia, & aggrauatione. Item, quę sunt mitia, siue mollia. i. cum mansuetudine tracta. Eccl. in man
Eccl.3. suetudine opera tua pfice. Et nota (prout dicit Isaac ibidem) quòd fructus dulces sunt in quatuor qualitatibus alios excedentes. Sunt enim temperatiores, calidiores, suauiores, & nutribiliores. Ex quibus collige, ꝙ opera nr̃a tanto sunt Deo dulciora, quanto sunt magis temperata per discretionem. calida per dilectionem, suauia per deuotionem, & nutribilia per confortationem.

Quarto, opera bona assimilantur fructibus ratione multiplicationis: nã quędam plantæ paucos, quædam vero multos fructus faciunt. Et ista etiam multitudo diuersificatur: quia quædam fructificant tãtum semel in anno, quædam vero pluries, sed nõ maturantur fructus vltimi, sed remanent crudi, eo, ꝙ vicinitate frigoris hyemalis calor ad digerendũ nõ sufficit. Vnde semel fructificare perfecte magis vtile est, & consonũ plus naturæ.

Item quædam arbores sunt fertiles omni anno per multa tempora, propter abũdantiam caloris, & vnctuosi humoris, sicut ficus. Et quædam fructificant vno, & quiescũt alio, vt oliuæ. Cuius rõ est, qa ĩ anno quietis pristinũ humorem perditũ reparant, quem in anno fructificationis perdiderunt, & sic ad fructificandum se renouant, vt tempore quietis, & suæ refectionis multos producant ramos, & folia, licet modicum fructum. Quod ergo quædam plantæ paucos, quædam multos fructus faciunt; signat, quod quidam homines multa bona opera faciunt, & multa merita acquirunt: quidam vero pauca. quod vero quædam pluries in anno, sed imperfectiores, quædam vero semel in anno tantum, sed perfectiores fructus producunt; signat, quod melius est facere opera pauciora, sed perfectiora, quàm plura, & defectiua, præcipue si defectus sit in fine operis, sicut est in fructibus vltimis, qui non maturanẽ. Quod autem quædam aliquo tempore fructificant, & aliquo tempore quiescunt à fructificatione: signat, quod quies, & intermissio laboris continui, nec non recreatio moderata ab operibus præcipue exterioribus, est vtilis & necessaria. sed quod plantæ etiam tempore quo quiescunt a fructu, non sunt propterea omnino ociosæ, quia producunt ramos, & folia; significat,

cat, quòd requies sanctorum virorum ab exterioribus & corporalibus operibus non est propter hoc ociosa à spiritualibus operibus. Vacat igitur in eorum operibus corpus, sed non est animus ociosus. Vnde Sen. dicit, Non semper in actu
Sen. sis, sed interdum animo tuo requiem dato. sed ipsa requies plena sit sapientia, & bonis cogitationibus.

Item quædam arbores sunt in iuuentute fęcundiores, eo, ꝙ plus abundant in caliditate, & siccitate. Quædam vero sunt magis fœcundæ in senectute, quàm in iuuentute: quia dum in iuuẽtute nimis abundant in humiditate calor naturalis non potest eam digerere, sed in senectute minorata humiditate it bene digestibilis per calorem. & hoc in amygdalis, & piris patet, sicut exemplificat Arist. Sic & quidam homines ad litteram in iuuenili ætate meliores sunt, & bona opera plura faciunt, quàm in senectute: quidam vero econuerso. Vel in iuuentute, idest in principio conuersionis, quidã feruentiores, & in bonis operibus solicitiores sunt, quàm in senectute, idest in progessu, & consummatione: quidam autem econuerso, quia in principio debiliores,
Ari. de veg. in fine vero fortiores sunt. Item nota, ꝙ vna planta iuuat aliam ad fructificandu si sit ei vicina. sicut syluestres, vt dicit Aristo. iuuat ortenses, si eis ex opposito complantentur. Similiter malogranatæ oliuis conferunt, si plantentur cum eis, eo quod abundant in calore, naturæ oliuarum conuenienre. Ex hoc autem instruimur, quòd vnus homo debet iuuare alium sibi proximum in bene operando, quod vtile est consociare, & vicinare se bonis, siue viris spiritualibus, & contemplatiuis, qui designãtur p arbores syluestres, siue actiuis q designanẽ in malogranatis. Item dicit Aristo. ꝙ arbores, quæ fructificant omni anno, fiunt cito senes, & quæ nimium faciunt fructum cito deficcantur, eo quod humor, qui debet nutrire plantam, transit in fructum. In quo ostenditur, quod nimia exercitatio & lassitudo in exterioribus laboribus, est aliquando causa debilitatis, non tantum corporis, sed spiritus, & quãdoque inducit accidiam, quę desiccat humiditatem deuotionis ætornæ,

Quantum pœnitentiæ opera ritè confecta proficiant, per arborũ fructuum, præcipuęq; oliuarum similitudines perspicue declarãtur.

Cap. XLIII.

OPera pœnitentium assimilantur fructibus arborum. Primo, quo ad fructuum productionem Producunẽ enim, & nascuntur fructus ex arboribus quibusdam retinaculis alligati, & huiusmodi retinaculo mediante fructus natus arbori adhæret, sicut fœtus per vmbilicum cum matrice se tenet: & hoc retinaculum primò est debile, & laxum, vũ tunc de facili fructus excutitur, si fortiores vẽti impulsu feriatur: sed paulatim calore humorem deficcãte, retinaculum primò debile induratur. Vnde tunc fructus de facili non vincitur. Hoc retinaculũ, quo mediante fructus. i. meritum boni operis, ab arbore. i. a pœnitente retinetur, est amor charitatis, sine quo nec meritoriũ opus agitur, nec etiam tacti operis meritũ retinetur: Vnde charitate perdita omnia cum ea perduntur præteritorũ operum merita. Hoc ergo amoris retinaculũ in principio pœnitentiæ adhuc est laxũ, & debile: quia scilicet imperfectum: quia timorem secuilem habet admixtum, & ió a vẽto fortioris tẽtationis nouitij pęnitẽtię, & religionis faciliter frãguntur Et ió c sanguineis, vel occasionib' peccatorũ, seu tẽtationũ nõ sunt faciliter exponendi, sed diligẽter custodiẽdi. postmodũ aũt calore charitatis, pficiente, & humorẽ i timoris mollitiẽ deficcãte, i. depellente, (etenim perfecta charitas foras mittit timorem) fortificantur, & solidantur. Ari. de veg.

Secũdo, quo ad fructuum colorationem, Sunt. n. fructus diuersorũ colorũ, scilicet qdã albi, qdã nigri, qdã rubei. Nã fm Aristo. ex humore frigido terrestri & melancolico nigrescũt, ex humido & frigido albescũt, ex calido rubescũt, vt dicit Albumasar. Talia dent esse opa pęnitẽtiũ, scilicet nigra per tristitiæ obscuritatẽ, alba per conscientiæ puritatem, rubea per charitatis feruiditatem. Vel fructus albi sunt opera innocẽtium, nigra vero opera peccantium, rubea opera pęnitentiũ, qui de culpa perpetrata erubescunt. Ari. de veg.

Tertio, quo ad fructuũ nutritionem: licet enim generaliter dicat Galenus, ꝙ herbæ, & fructus parum nutriunt, tamen specialiter quidam sunt fructus qui minus nutriunt, quàm alij. Nam quemad- Galen.

modum

modum experientia docet, & auctores tradunt, plantæ aromaticæ, siue medicinales, ad vescendum sunt minus delectabiles, & ad digerendũ fructibus alijs duriores: & hoc propter vehementē coagulationē per calorem agente in humiditatē. Vñde Aris. fructus tales non sunt multum nutribiles. Vñ et dicit Albumasar, q̃ planta quãto magis est medicinalis, tanto minus nutrit. Plantæ igitur medicinales, sunt pœnitentiæ partes, scilicet contritio, cõfessio, & satisfactio, quibus ægrũ nãrũ morbi curãtur. horũ fructus i. opera, & præcipue satisfactionis, non sunt delectabilia, neq; facilia, sed dura & difficilia ad faciẽdũ. Vñ plus ordinantur in peccatore ad tollendũ morbi eius, i. peccati reatũ i. ad satisfactionē debitũ, q̃ nutrimẽtũ, vel augmentũ meritũ.

Quarto, quo ad saporis mutationem. Nã aliqui fructus primo sunt pontici, vel amari, & postea efficiunt dulces, qd est pp humoris primo attracti grossitiem, & terrestreitatem, quasi pp indigestionē non possit hãc dulcedinẽ. Sed tpe procedente, cõfortato calore, & augmẽtato humore, digerit, & in dulcedine conuertit. Vnde, & iterũ Aristoteles dicit, q̃ amarum & acerbũ mittũ i igne, dulcescit, sicut patet in piris acerbis in aqua elixatis. Aliqui vero fructus primo sunt dulces, & postea efficiunt amari, vel pontici pp nimiã adustionē superuenientẽ, sicut sunt mirabolani. Cuius cã est (vt Philosophus dicit) magna raritas fructus. Vñ hora digestionis cũ meatus sint magni, subintrat calor sufficiens, & humore digerit, & dulcẽ efficit, sed post calor humore cõsumit, & siccitatẽ induci, & sic poros cõstringit, vt calor, vel humor ad fructũ peuenire nõ possit, & sic iterũ fructũ in potiritate conuertit pp dũm siccitatis. Sed iãdẽ calor in natus vigorãt, & ad locũ fructũ eleuatur à calore Solis auctus, vnde frigiditatem vincit, & immensam caliditatem & siccitatem inducit, & sic fructus in amaritudinem vertit.

Primis igitur fructibus, q̃ primo sunt amari, postea dulces assimilant opa pœnitentiũ, quæ incipiunt ab amaritudine luctus, & terminantur in dulcedine gaudij, ẋm illud Matth. Beati qui lugent quoniam ipsi cõsolabunt. Itẽ tales sunt dolores, vel labores patientium, qui primo habent amaritudinem pœnæ, sed pauit vltimo præmium gloriæ. Iohan. Tristitia vestra vertetur in gaudium. & hoc totum est ex virtute caloris i. diuini amoris. Illis autem fructibus, qui primo sunt dulces, & postea amari, assimilantur opera peccantium, quæ in actu, dum fiunt, habent dulcedinem miseriæ delectationis: sed post factum inducunt amaritudinem cõscientiæ, vel sequetis punitionis.

Mat. 5.

Io. 16.

Itẽ assimilantur talibus fructibus consolationes gaudentium, & prosperantiũ in mundo: quæ licet nunc dulces sint, postea tamen ad internalem amaritudinẽ pducunt. sicut patet. Luc. de diuite epulone. Et hoc totum contingit, vel propter cõstrictionem auaritiæ, vel propter nimiam intentionem concupiscentiæ.

Luc. 16.

Item pœnitẽtiæ opa, si debito modo fiãt, sunt valde proficua. Cuius exemplum apparet in oliuis. Nam sicut dicit Isaac, oliuæ cum sint rubeæ non bñ maturæ, si cum aceto, vel aqua salsa fuerint præparatæ, sunt comestæ valde confortatiuę, constrictiuæ & appetitus excitatiuæ, licet ad digerendum duræ: Similiter pœnitentiũ opera, si sint rubea per charitatis feruorem, nondum matura. i. non diu dilata, vel tardata, & fuerint præparata cum aceto compunctionis, & lacrymarum salsedine, quæ sunt vt aqua salsa, etiam si talia opera videantur ad faciendum dura. i. difficilia, sunt tũ valde vtilia, q̃ confortant ad faciedũ bona, & restringunt, vt non fiant mala, & excitant appetitum ad habendum cœlestia.

De varijs fructuum figuris præcipueq; piramidali, cuiproficientium opera multis exemplis comparantur. Cap. XLIIII.

OPera proficientium in vita spirituali assimilantur fructibus habentibus pyramidalem figuram. Inueniunt enim fructus diuersarum figurarum. Nam quidam fructus sunt pyramidati, quidam rotundati, quidam angulati. Piramidales fructus duorum sunt modorum: quidam pyramidati ex vna parte tantum, scilicet ex parte inferiori, quidam ex vtraque parte habent conum, & in medio dilatantur. Nam si poritiæ in principio humoris, ampli & rari fuerint, sed postea frigiditate, aut siccitate constringuntur, fructus & folia ingrossabuntur superius, & inferius gracilabuntur, & pyramidabuntur: si vero virtute caloris, & raritate humoris superio particula leuiatur, & ex parte inferiori caliditate existente, humor in medio diffunditur, fructus & folia in medio dilatantur, & propter dominium caloris in vtraq; extremitate in conum ducuntur, & stabiliantur, & sic in pyramidem transformantur.

Primis ergo fructibus, qui ex parte inferiori tantum pyramidantur, & superius dilatantur, assimilantur opera gradatim proficientium, quæ quidem in principio sunt gracilia. i. debiliter incepta, sed postea vsque in finem crescunt, & dilatantur proficiendo. Grego. Nemo repente fit summus, sed in bona conuersatione a minimis quis inchoat, vt ad maiora perueniat.

Grego.

Secundis autem fructibus, qui ex vtraque parte pyramidantur, & in medio tantummodo dilatantur, assimilantur opera quorundam, quæ tam in principio, quàm in fine sunt gracilia, & parua, licet aliquando in medio visa sint dilatari, & prosperari.

Quidam vero fructus sunt, qui rotundam habent figuram propter æqualem materiam humoris, & æqualem actionem virtutis & caloris, per quam mediæ partes extenduntur æqualiter, & a medio vsque ad circumferentiam vniformiter protenduntur. Hæc igitur figura propter æqualitatem, & vniformitatem extensionis vndique, competit operibus iustitiæ quæ exigit, vt omnibus sine personarum acceptione æqualiter, & vniformiter reddatur, quod suum est vnicuique. Et dico æqualiter non secundum æqualitatem quantitatis, sed proportionis. Alij autem fructus sunt, qui angulares sunt ex contraria causa. i. propter inæqualem extensionem materiæ. Et ideo significant opera iniustitiæ, quæ s. inæqualiter fiunt, & cum personarum acceptione. Et hæc opera hominem non proficere, sed potius deficere faciunt. Vnde Dauid petebat, & dicebat: Nõ dominetur mei omnis iustitia.

Ps. 118.

Contemplantium in contemplationeq; perseuerantium perfectiones & dona ex varijs fructuum maturorum effectibus cloris similitudinibus cognoscuntur. Cap. XLV.

OPera contemplantium, & perseuerantium assimilantur fructibus maturis. Dicit enim Aristoteles, q̃ in terra motuosa, qua dulcis est, & dulcem continet humorem, fructus citius maturantur, & sapidiores & salubriores inueniuntur. Hæc ergo terra montuosa, est vita contemplatiua, quæ montuosa dicitur, propter ascendendi difficultatem, & propter cælestium veritatem, & propter quietis securitatem. ibi quoque reperitur humor dulcis interna consolationis. Vnde & fructus. i. opera contemplantium, citius maturescunt, i. citius complentur, propter charitatis calorem, quæ facit opus accelerare, & consummare.

Aris. de ueg.

Item magis sapiunt: quia supernis consolationibus admiscentur. Sunt etiam huiusmodi fructus, i. opera saniora: quia magis a vitijs remota, vt nota, q̃ maturationem fructuum habet principaliter plantæ a calore igneo naturali & interiori, & etiam ab aere cooperãte exterius. Nam sicut dicit Philosophus, planta habet tres vires, quia a terra habet fixionem, ab aqua coadunationem, ab igne consolidationem, & partium terminationem. fructuum completionem, & maturationem, & hoc propter aeris cooperationẽ. Sic simili etiam modo, anima habet fixionem, i. firmitatem in Deo a terra i. a fide: quia sicut terra est immobilis, & alijs quietem & stabilitatem tribuit, & concedit, sic etiam veritas fidei & in se manet immobilis, & animam stabilem reddit. Vnde Dionysius dicit, q̃ fides est perfecta credentium stabilitas, quæ eos stabilit in veritate. Sed coadunationem habet ab aqua. i. a spe: quia sicut omnis aqua recolligitur, & coadunatur in mari, ita diuina spes det ẋ colligi, & collocari in deo. Ps. Sperate in domino omnis congregatio populi. Sed soliditatem patientiæ habet ab igne, & aere, i. ab amore dei, & proximi: quia charitas patiens est. Nam quasi calor ignis interior est amor dei. i. diuinus sed vt calor aeris exterior. est dilectio & amor proximi. Similiter a charitate, tam dei, quam proximi, est perseuerantia bonorũ operũ, scilicet vsque ad impletionem maturitatis, i. vsq; ad complementum finis.

Dio. de di. no.

Ps. 61.

1. Cor. 13.

Ex fructuum situationibus, similitudinibusq; diuersis, varia docentium opera magis minusve perfecta existant, cognoscitur. Cap XLVI.

OPera docentium assimilantur situationibus fructuum in arbore, fructus nam diuersis arboribus hãt diuersam situationẽ, siue positionẽ, qa vt dicit Aris. quædã arbores sunt, q̃ pducũt fructus sup folia, &

Aris. de plant.

lia, & hoc accidit per fortitudinem fructus, & indigentiā solari caloris, humorē digerētis. Quædā vero habent fructus sub foliis, & hoc propter debilitatē fructus ne calore nimio, vel frigore eorum pereat. Quædā vero aliæ sunt, q̄ habēt fructus ad stipitē suspensos, qd accidit pp̄ insufficientiā humoris, & caloris, ipsum ad extremitates expellere nō valētis. Illi ergo hūt fructus sup folia, q̄ plus curant factis ostēdere, quā verbis docere. Vñ superat in eis cura faciēdi, studiū loquēdi, & hæc est sapiētis doctoris, pprietas. Vñ Grego Nazan dicit Ille vt mihi sapiens, q̄ de virtutibus aiat pauca qdē cōmonet, & ploquit. plura autem in suis factis, atque operibus operatur, & ostendit, & fidē verbi in operum suorū a stipulatione cōfirmat. Clara est illa sapiētia, non quæ in verbis volat, sed in virtutibus cōstat. Illi vero habent fructus sub foliis, quorū verba superant facta. Si quidem in foliis verba, in fructibus opa designantur. De talibus aūt dicit Berna, quod monstruosa res est, lingua magniloqua, & manus ociosa. Illi autem habent fructus in stipite sine foliis, qui habent opera sine verbis, scilicet qui faciunt, & non dicūt. Vel nota, q̄ illi sunt spiritu fortes, qui nō indigent propter timorem vanagloriæ abscondere opera sua: & isti sunt fructus, qui non sunt sub foliis, vel inter ramos absconditi, sed super folia in manifesto. Illi vero qui sunt debilioris virtutis, & timent ne eorum opera vel frigore persecutionis inuidorum, vel fauori, & glorię propriæ calore corrumpantur, abscondunt ea: & isti sunt fructus sub foliis, vel ad stipitem abscondisi.

Grego. Naz.

Ber.

Orandi modus, orationisq̄ perfectio ex quarn plurimis guttæ, Rutæ, ac thuris similitudinibus breuissimè explanatur. Cap. XLVII.

ORatio assimilatur guttæ.

Primo, ratione natiuitatis. Est enim gutta lachryma cuiusdam arboris, siue herbæ, cuius ramusculi diebus æstiuis ab incolis inciduntur, & lacrymantur: quæ egreditur, gutta, siue armoniacum appellatur. Ista ergo gutta arboris est lacryma orationis, siue oratio lachrymantis, quæ producit debet æstuo tpe, idest in cordis feruore. Et iuste vocatur armoniacum: quia in oratione vocali debet esse quædā armonia, idest quędam consonantia, & concordia, scilicet cordis & vocis, per attentionem, prout dicit Augu. Hymnis, & psalmis cum oratis ad Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore.

Augu. Reg.

Item consonantia vocis, & manus, per operationem scilicet: vt cum aliqs orat Deum voce, studeat ipsum etiam munere placare, idest eleemosynæ largitione, vel bono opere. Et hinc est, quod orantes manus etiam leuant ad cœlum. Sic ergo in eo, quod gutta est lacryma arboris, signat, quod oratio debet eē lacrymosa. Vnde Augu. Plerumq; hoc negotium, fit orationis, plus gemitibus, quam sermonibus agitur, plus fletu, quam affatu.

Aug. ad Diosc.

Item in eo, q̄ gutta egreditur in calido tempore æstatis, signat q̄ debet esse affectuosa, & feruida. Nam feruidus affectus orantis, est quasi thus redolens in diebus æstatis. Sed ratione nominis, quia vocatur armoniacum, significat, quod debet esse attenta, & operosa. Et ideo Cassiodo. Ipsa est suauissima virtus armonię, quando vox cognoscitur operibus colonare. Nam si hæres discrepabili sibi varietate dissentiant, nequaquam possunt psalmodiæ efficere cantilenam: nec ad aures domini veniet, quod se mutua contrarietate confundit.

Ecc. 50.

Cas. in Ps. 100.

Secundo, ratione puritatis: quia illa gutta est nobilior, quæ est purior, & fœculentiæ impermixtior, & quæ in pinguedine & candore thuri est similior. Sed Diosc. & Plinius dicunt, quod illa est melior, quæ habet odorem castorio similem, & suauitatem saporem. Similiter oratio tanto melior est, quanto purior, & fœculentiæ peccati impermixtior. Vnde Augustinus: Orationis puræ magna est virtus, & velut fidelis nuncius mandatum pagit, & penetrat, quæ non peruenit. Et in vitis patrum ur, q̄ oratio si munda & casta fuerit, cœlos penetrans, vacua non redibit.

Aug in Ps.

Item illa est melior, quæ pinguior est, idest deuotior, & quæ candidior, idest cum munditiori intentione. Debet enim esse non tantum puritas, in orantis affectione, sed etiam candor munditiæ in eius intentione. Vel puritas debet esse in affectu, & candor, idest claritas fidei in intellectu. Iaco. Postulet in fide, nihil hæsitans.

Iac. 1.

Item illa est melior, quæ odore castorij, & amarę copunctionis est plenior. Nā copunctio, licet oranti videatur amara, tñ Deo est odorifera. Vñ Beatus Gregor. dicit,

dicit, quòd veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, & non composita verba resonare. Et ita patet, quod in oratione perfecta debet esse puritas affectionis, pinguedo deuotionis, candor, id. claritas intentionis, & odor, idest amaritudo compunctionis.

Tertio ratione vtilitatis, quia gutta habet virtutem dissoluendi, nec non relaxandi, vt dicitur in Platone, & inflationes sedandi. Similiter lachrymosa, & deuota oratio dissoluit peccati vincula, relaxat debita, & sedat tumida, quia expellit tumorem superbiæ. Vnde & glosa dicit sup illud, Myrrha, & gutta, &c. q̄ gutta est humilitas, quæ ad modum guttæ expellit omnes inflationes superbiæ: qd maxime facit humilitas in oratione, qa sicut dicit Hugo de Sancto Victore. Oratio est piæ mentis, & humilis conuersio, fide, spe, & charitate subnixa.

Hugo.

Item oratio assimilatur rutæ.

Primo ratiōe complexionis. Est enim ruta nutriæ feruentissimæ, & plus agrestis, quam domestica. Vnde dicit Plin', quod habet virtutem muscatæ calidam, & siccam. Sic oratio, oportet quod sit feruida per deuotionem, vt mentem calefaciat, & inflammet ad dilectionē, & desiccet humorem, idest fluxum cogitationum.

Secundo, ratione nutritionis, quia ruta gaudet siccitate, & vult nutriri cinere, vt erucis possit carere. Amicitia magna est sibi cum ficu, vnde nunquam sic coualescit, sicut sub ficu, & iuxta ficū facit. Similiter gaudet oratio abstinentiæ siccitate, & nutritur humilitatis cinere. propter primum dicit Beatus Greg. quod antiqui patres quoties orare voluerunt, ieiunium cum oratione iunxerunt. Vnde Tob. Bona est oratio cum ieiunio Propter secundum dicitur Eccles. q̄ oratio humiliantis, nubes penetrat, &c. Diligit etiam societatem ficii. eleemosynæ: qa ficus est fructus mitis, & dulcis, & ideo significat eleemosynam, quæ dari debet cum mansuetudine, & dulcedine pietatis. Gregor. Infirma est oratio, quæ eleemosynarum largitate non est munita.

Gre. su p Mat. To. 12. Ecc 35

Gre. in Mat.

Tertio ratione munitionis, quia ruta munit, & defendit contra animalia venenosa. Vnde sicut dicit Isid. Rutā contrariari venenis mustela primo docuit. Nam quando bellatura est cum serpēte, primo rutam comedit, & eius odore, & virtute contra venenum se munit, & sic ad bellum secura procedit: immo, vt dicunt Diosc. Plin. & Constan. tanta est vis rutæ, q̄ post eius esum mustela etiā basiliscum secura inuadit, & eum occidit. Mustela, quæ pugnat cum serpente, est anima tentata a dæmone, q̄ si vult se cure euadere, munit se feruenti oratione. Matth. Orate, vt non intretis in tentationem. Est enim oratio deuota, quasi flagellum quo tentator percutitur. Vnde Aug. dicit in quodam sermone, q̄ oratio est oranti subsidium, Deo sacrificiū, demonibus flagellum. Basiliscus autem, qui visu interficit, est luxuria, quam etia extinguit oratio deuota. Vnde sicut dicitur Matt. Hoc genus dæmoniorum, scilicet de luxuria tentantium, non eijcitur, nisi in oratione, & ieiunio. Hiero. Ieiunio pestes corporis oratione vero pestes sanādæ sunt mentis. Et generaliter valet oratio ō oem tentationē, sicut dicit ruta valere contra omnē punctionem. Dicit enim Plin. q̄ succo rutæ inuncti a scorpionibus, araneis, vespis, & apibus nō punguntur. Quasi enim punctio scorpionis, qui non ante, sed retro pungit, dici potest tentatio carnis, q̄ primo delectat, sed postea cruciat. Sed punctiōes araneārum, quæ muscas insidiose capiūt sunt tentationes dæmonum, qui insidiose capiunt animas. Puncturæ vero vespārum, & apum, sunt impugnationes mūdi, siue per aduersitates, quas designant vespæ, siue per prosperitates quas signāt apes, quæ mel raciunt & aculeu iniūgūt, a quibus omnibus defenditur anima deuota per studium assiduæ orationis. Vnde Hiero. hortatur, Egredientes de hospicio armet oratio, egredientibus de platea, occurrat antequam sessio, nec prius corpusculum requiescat, quàm animam oratio pascat.

Mat. 26

Mat 17

Hiero ī Epi.

Hiero. ī Epi.

Item oratio assimilatur incenso, siue thuri. Psal. Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Incensum n. siue thus bonum probatur candore, & carbone. Candore, quia illud incensum, siue thus est optimum, quod est album, & mundum. Carbone vero probat, si statim ardeat, & flammas emittat. Similiter oratio illa est valida, quæ fit cum candore puritatis. Ambro. Sit oratio tua pura, & simplex, dilucida, atque manifesta, plena grauitatis, & ponderis, non affectata elegantia, sed non intermissa

Ps. 140.

Amb. ī off.

missa gratia. Dicitur enim, ꝙ Arabes vbi thus nascitur, nolunt huiusmodi recolligi, nisi à personis religiosis & mundis, idest mulieribus non polluti. vnde, & si munditiam requirit collectio thuris, multo magis deuotio orationis. Et ideo etiam de cantu, & oratione vocali cleri-
Augus. corum inmundorum, dicit Augu. quod plus placet Deo latratus canum, mugitus boum, grunitus porcorum, quam cantus clericorum luxuriantium.

Item valida oratio est, quæ cum ardore, idest feruore fit charitatis. Hæc enim est ignis, qui fumum thuri, idest affectu
Eccl.5. orationis dirigit ad Deum. Ecclesiastici: Quasi ignis emulgens, & quasi thus ardens in igne.

Omnium delictorum capitalium praui effectus multiplices describuntur, qui ex obnoxys fructibus, eorumque similitudinibus elicium tur. Cap. XLVII.

OPera mala assimilantur malis & illaudabilibus fructibus. Sunt enim pleriq; fructus insipidi, vel amari, vel pontici, indigesti, vel frigidi, crudi, & duri, & quidam etiam corrupti, vel putridi. Vnde tales fructus moraliter ad diuersa vitia referuntur. Nam fructus insipidi minus cunctis valent, quia stomachu non confortant: quia in eis dominatur humiditas aquosa, & ideo abominationē generant. Vnde insipidi fructus ad luxuriosos referuntur, in quibus aquositas, idest carnalitas abundat, & quibus spiritualia insipida, & abhominabilia sunt. vn-
2. Cor. 2. de Apostolus dicit, quod animalis, idest carnalis homo, non percipit ea, q̃ sunt
Ps. 106. spiritus Dei. Et Psal. Omnem escam abhominata est anima eorum. Et ideo fructus carnalium hominum, idest opera eorum, sunt insipida per affectum: quia faciunt spirituales delitias, tanquam insipidas, & abhominabiles eos fastidire.

Secundo fructibus amaris assimilantur opera inuidorum: quia inuidi habet
Iac.3. zelum amarum; de quo Iac. Quod si zelum amarum, habetis inter vos. In cuius signum Iudæi, qui per inuidiam Christũ tradiderunt, felle amaritudine eum po-
Psa.38. tauerunt. Psalmus. Dederunt in escam meam, fel, &c.

Tertio, fructus pontici referuntur ad iracundos. quia ira cor pungit, & alios frequenter pungere facit, sicut pontica & acetosa pungunt.

Item fructus pontici sunt duri, stiptici, & constrictiui, sed stomachi confortatiui, & appetitus excitatiui. Similiter iracundorum, quidam sunt stiptici, qui fecem de ventre non emittunt, idest iniuriam de memoria, vel corde non expellunt. Vnde stiptici sunt, qui sunt difficiles ad iniurias obliuiscendum. Quidam vero, sunt duri ad dimittendum, & constrictiui ad vindicandum, nunquam relaxantes offensas. Sunt etiam omnes motus irę excitatiui apperitus ad vindicandum. Sed nota, ꝙ si fuerint fructus acetosi modico terrestri compositi, acumen cholerę extinguunt: quia si fuerint in homine offenso aquosum pietatis, & terrestre humilitatis, extinguit acumen iræ, & cito ad tranquilitatem debitam reducitur talis homo.

Quarto, fructus indigesti referuntur ad gulosos: quia frequenter indigestio prouenit ex gulæ superfluitate. Item cibus indigestus est impurus, quia per digestionem cibus purus ab impuro separatur. Et sicut gula immunditiam, & impuritatem generat corporis, & animæ.

Quinto, fructus frigidi referuntur ad acciduam, quæ animam reddit frigidam in Dei dilectione, & pigrã in bona operatione. Prouer. Propter frigus piger ara Pro.20.
re noluit.

Sexto, fructus crudi referuntur ad anaros, quæ sunt crudi, i. crudeles, & feroces, & incompassibiles, erga pauperes. Et nota, ꝙ fructus crudi, sant malorum humorum nutritiui. Similiter auaritiæ opera malos humores, idest malas affectiones interiores, siue desideria nutriũt quia sicut dicit Apost. Qui volunt diui-
1. Thi. 6. tes fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & in desideria mala & inutilia.

Item motus auaritiæ corrumpunt gustum animæ, vt non sapiant auaris spiritualia. Vnde humor temporalium exclu dit amorem spiritualium. Item debilibus, & imperfectis maxime nocent occupationes temporalium, quas auaritia multiplicat.

Septimo, fructus duri referuntur ad superbos, quorum, corda, propter defectum pluuiæ, & roris, idest propter defectum pietatis, & gratiæ, arida sunt, & dura. Superbis enim sub typo montium dicitur

2. Re. 1 cit Montes Gelboe, neq; ros, nec pluuia veniat super vos.

Item peccatorum opera assimilantur fructibus corruptis. Quidam enim fructus nõ conseruantur, sed quandoq; antequam compleantur, corrumpuntur, & efficiuntur vermiculosi: & hoc aliquando accidit ex vitio plantationis arboris, quia scilicet, non fuit congruo tempore plantata. Nam in plantatione arboris, multum obseruanda est ætas lunæ, quia illæ plantæ, quæ in recto plenilunio inseruntur, siue plantantur, non coualescunt, & si conualuerint vermiculosum faciunt fructum, & tales fructus, citius computrescunt, propter humorem nimium, qui ad lunæ præsentiã in omnibus augmentatur. Vnde etiam arbores, quæ tali tempore præcidunturr, minus durabiles esse probantur, & citius, a
Const. vermibus corroduntur, vt dicit Constã. Per lunam autem, quæ est semper mutabilis & variabilis, mens intelligitur peccatoris, qui per peccati inquietudine instabilis, & variabilis fit, secundum illud
Tre. 1. Tren. Peccatum peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. Plenilunium ergo significat plenitudinem peccati, q̃ est in cõsensu, vbi ratio peccati mortalis impletur, & perficitur. Si ergo planta, i. voluntas, & propositum alicuius boni operis faciendi, in plenilunio plantetur, idest dum ipsa mens est in peccato mortali, vel in consensu, & in voluntate peccandi, tunc talis planta inuitur, & fructus, idest opus corruptum, & vermiculosum, i. vitiosum producitur, ita vt sit à merito vacuũ. Vnde in peccatorum operibus vel inuenitur vermis auaritiæ, vel luxuriæ, vel superbiæ, vel inuidiæ, vel alicuius alterius vitij, seu defectus, qui fructus medullam corrodit, & corrumpit, i. qui boni operis subsitantiale meritum tollit.

Quantum Christi passionis meditatio nobis afferat utilitatis ex nonnullis Piperis, morio exe plis sit perspicuum. Cap. XLIX.

PAssionis Christi meditatio feruida remouet diuini amoris impedimenta. Cuius exemplum apparet in pipere. Nam syluas, quæ dicuntur esse Caucasi montis serpentes ibidem custodiunt. Sed incolæ, cum syluæ maturescunt, eas incendunt, & sic serpentes interimunt, vel expellunt, & ex hac combustione piperis grana, quæ sunt naturaliter alba efficiuntur nigra. Sic ergo pater, quod combustio ignis expellit serpentes, vel extinguit, qui impediunt, ne colligatur fructus piperis. Piper autem, quod est calidum & siccum in quarto gradu, significat charitatem, quæ quatuor gradus requirit in diligendo Deum, scilicet, vt diligatur ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & ex tota fortitudine. Sed hoc piper, ne a nobis habeatur, serpentes, idest cæmones nos impediunt, vel peccata quantum possunt. Sed combustio ignis, idest passionis Christi feruens meditatio, de qua dicit Psal. Psa.38.
In meditatione mea exardescet ignis, ipsos serpentes, idest dæmones, & eorum tentationes fugat, & ad amandum Christum vehementer mentem inflammat.
August. Fratres, vt a peccato sanemur, Christum intueamur, quoniam qui in- Aug. super Io.
tuebantur serpẽtem æneum in deserto, non peribant morsibus serpentum: Sic qui intuentur fide Christi mortem, sanantur a morsibus peccatorum.

Item crux Christi assimilatur moro.

Primo ratione fructuum. Fructus enim mori fuit corpus Christi cruci affixum. Quia fructus mori (vt dicit Ambro.) primo albet, deinde viret, tertio ru Ambr.
bet, vltimo nigrescit, & lucet. Sic corpus Christi fuit album, i. purum, & candidũ, in conceptione, quia de Spiritusancto conceptum: post viride, idest virtuosum in conuersatione, vsque ad passionem: postea rubrum, idest sanguine rubricatum in passione: postea nigrum in morte, lucidum autem in resurrectione. Et nota, quod ex fructu mori (vt dicit Raba- Rabanus.
nus) fit potus nobilis, quem elephantes potantes fiunt animosiores ad bellum. Vnde dicit 1. Mach. quod ostenderunt elephantis sanguinem vuæ, & 1. Mac. 6.
mori, ad acuendum eos in prælium. Iste potus est sanguis Christi, qui p modum potus in sacramento sumitur ad ipsam passionẽ rememorandum. Vnde iste sanguis, siue rememoratio dẽt multum accendere cor nostrum, & animare ad bellandum contra vitia, & ad tolerãdum quæcunq; pericula.

Secundo ratione seminum, quia secũdum Diosc. seminum mori sunt tres virtutes, solutiua, i. & purgatiua, & fœcundatiua. Semina mori, i. passionis Christi nobis relicta, sunt ecclesiæ sacra: quia

Universidad de Deusto Biblioteca

ficut, virtus mori remanet, & seruatur in seminibus: ita virtus passionis Christi remansit, & seruatur in sacramentis, vnde sacramenta omnia operantur in virtute passionis Christi. Et ista sunt semina, ex quibus plantæ spirituales, idest filij Dei regenerantur, sicut præcipue pater, in sanctis. Omniaq; hæc semina, i. sacramenta habent virtutem purgatiuã mentis, quia omnia conferunt gratiam, & gratia sanctificat animam. Sed aliqd sacramentum specialiter purgat, ab originali, vt baptismus: aliquod ab actuali mortali, vt pœnitentia: omnia alia purgant à veniali, licet etiam habeant maiores alios effectus.

Amb. Tertio, ratione frondium, nam sicut dicit Ambro. folia mori superiecta serpenti ipsum interimunt. Folia mori sunt exempla crucifixi, quæ omnem serpentem, idest diaboli suggestionem interimunt. Nam si teneat de auaritia, considera Christi crucifixi paupertatem, & nuditatẽ. Si de superbia, obrice eius humilitatem, si de luxuria pensa pœnarũ corporis eius acerbitatem, & sic extinguetur omnis tẽtatio. Et hoc figuratum fuit in serpente æneo, in deserto exalta-
Nu. 21. to, cuius aspectus à venenosis serpentũ morsibus liberabat.

Patientia quid, & vbi sit ad exercitium ac virtutis præmium, quæq; eius materia, & vtilitas existat, capparis illicisq; exemplis aperitur. Cap. L.

PAtientia assimilatur cappari. Primo, quia capparis (vt dicit Dioscor.) est herba spinosa. Et hoc competit patientiæ ratione materiæ. Nam materia patiẽtiæ, sunt spinæ i. punctiones tribulatio-
Rom. 5 num, & aduersitatum. Ro. Tribulatio patientiam operatur.

Secundo, quia est herba frondosa super terram expansa. Hoc competit patiẽtiæ, quæ non est in cœlo, vbi nulla molestia, nec sub terra i. in inferno, vbi pœna inuoluntaria, & infructuosa; sed tantum super terram, vbi tribulationes abũdant, vires suas extendit: qa tantum sup terrã tribulationes sunt ad virtutis exercitium, & ad laboris præmiũ, & hoc est, per patientiam, sine qua tribulationes, nec ad virtutem, nec ad meritum perti-
Ber. in ser. nent. Et ideo Bernar. dicit, In hoc mũdo quasi in cãpo certaminis positi sumus, & qui ibi dolores, & plagas, aut tribulationes non susceperit, in futuro in glorio-
Pe. Ra. in Epi. sus apparebit. Et Petrus Rauen. quod omnis cordis, & corporis virtus citra meritum, & fructum salutis est, sine condimento patientiæ.

Tertio, quia est herba vnctuosa: est. n. vnctione plena. Quod competit patientiæ propter vnctionem gratiæ, quam cõtinet, qua omne durum mollitur. Vnde etiam vnctio capparis dicitur virtutẽ spletnis sua virtute super omnia iuuare.

Item hac vnctione omnis dolor lenigatur. In cuius exemplum capparis dolorem dentium dicitur mitigare. Hæc etiã est, quæ inuidorum detrahentium, & mordentium nequitiam dicitur sedare. In cuius signum succus capparis, auriũ vermes necat. Hæc etiam est virtus, s. patientia ex qua cibus animæ, & medicina præparatur. Medicina enim est, qua animi affectus purgatur, & rectificatur. Nã flores capparis, postquãm sunt aperti, habent virtutem digerendi humorem, in ore stomachi existentem, quia scilicet tribulationes præsentes virtute patientiæ humorem. i. affectũ mundanũ digerũt, & in affectum Dei conuertunt. Itẽ ipsa est cibus, vel salsa quo gustus mentis cõfortatur, & excitatur ad appetitum spiritualium, & cœlestium bonorum. In cuius signũ ide flores habent virtutẽ appetitũ excitãdi, vt dicitur à Platone. Et hinc Pla.
est. q̃ desideria sanctorũ in ipsis tribulationibus crescunt, & eorum appetitus magis accendit circa æterna, qñ eos atterunt temporalia flagella. Et ideo Grego. Grego.
dicit, q̃ electorum mentes æternitatis, 26. lib.
præmia præstolantes, vires ex aduersitatibus sumunt, quia crescente pugna glo- Mo.
riosiorem sibi non ambigunt manere victoriam. Electorũ ergo desideria, dũ præmuntur aduersitate, proficiũt, sicut ignis flatu premitur, vt crescat, & quãdo quasi extingui creditur, inde roboratur.

Item patientia assimilatur illici. Et primo ratione radicalitatis. Nã ilex est species quercus, quæ est arbor grossæ, & p-
fundæ radicis. Hæc radix, & grossa, & p- Cor. ij.
funda patientiæ, est charitas. Vnde dicit Apostolus, q̃ charitas est patiẽs: quia patientem efficit. Et iõ sicut arbor cõtra uẽtum firmatur per radicẽ, ita patientia cõtra iniuriæ impetũ, firmatur per charitatem. Et propterea dicebat Apostolus. In Eph. 4.
charitate radicati, & fundati. Vnde non

est

est patientia sine charitate, sicut nec ar-
Gre. su p̃ Eze. bor sine radice. Greg. patientia vera est,
hom. 7. quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, & odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris.

Secundo ratione fœcunditatis. Est. n. arbor glandifera, & huius arbor s fructũ antiqui habuerunt in cibum, enteq̃ haberent frumenti vsum. Sic patientia multum est fructuosa, & magni meriti, & multum viguit in antiquis, vt patet, in
Iuda. 2. Iob, & Thobia. & multis alijs. Vnde Iudæ: Omnes qui placuerunt Deo p multas tribulationes transierunt fideles.

Tertio ratione vmbrositatis, quia ilex habet vmbram iocundam. Similiter patientia gratam vmbram. i. refrigerium in æstu. tribulationum præstat propter,
Ecc. 51. quod dicitur, in medio ignis non sum
Cass. su per ps. æstuatus. Cassio. Patientia religiosi viri est laborum, ac dolorum omnium speculatarum rerum, & amore domini grata tolerantia.

Quarto ratione soliditatis, quia ilex est solidissimi ligni, & durissimi corticis. Vnde in aquis lignum eius est multum durabile, & quasi impurribile, & ideo dũ prorunde sub aquis ponitur, quasi in lapidis soliditatem conuertitur. Et quãto per tempora longiora in locis humidis immoratur, tanto amplius indurat.
Cice. 2. d̃ fin. vnde & Tullius dicit, q̃ patientia est honestatis, & vtilitatis causa rerũ, & arduarum, & difficilium voluntaria, ac diuturna perpessio, & ideo posset ad patiente
Iob 41. referri, quod dicitur Iob. Cor. eius indurabitur, quasi lapis, & constringetur, quasi malleatoris incus.

Quo pacto pauper spiritu cognoscatur ex multis abietis similitudinibus declaratur. Cap. LI.

PAuper spiritu assimilatur abieti. Primo, quia abies ipsa sublimiter augmentatur, vnde secundum Isid. dicit abies ab eundo, eo q̃ præcæteris arboribus in altum eundo porrigitur. Est. n. e-
pers terrenis humoris, & ideo arbor est leuis. vnde secundum Aristo. quia arbor
Aris. de pla. est subtilis humoris, ideo calor eius naturalis fortificatus à calore Solis humiditatẽ illam sursum trahit, & conuertẽs illã in substantiã arboris, arborem altã facit. Similiter ille, qui est pauper spiritu, expers terreni amoris, qui animam gra-
uat, efficitur spũaliter leuis ad ascendendũ, & subtilis ad contemplandũ, vnde di-
uino amore cõfortatus, & sursum tractus, miro modo crescit, & exurgit in altum,
Gen. 42. Gen. Crescere me fecit deus in terra pau-
pertatis. Perringit enim paupertas spiri-
Mat. 5. tus, vsque ad regnum cœlorum, Matth. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorũ
Isa. 55. est regnum cœlorum. Isa. Pro salinũca ascendet abies.

Secundo, quia rectilinealiter eleuat. Est enim arbor nihil quasi habens tortuositatis, & hoc propter virtutem caloris attrahentis, & humoris obedientis. Similiter, qui pauper est spiritu, recto itinere ad cœlũ scandit, ita, q̃ in nullã partem retorquetur, s. neq; ad dexteram, p-
speritatis, neq; ad sinistram aduersitatis, quia ex quo mundum contemnit, nec eius aduersa metuit, nec prospera quærit. Nam calor diuini amoris eum ad superna trahit, cuius attractioni animus, eius per terrenum affectum non resistit, imo sequitur, & obedit: & ideo directo
Chrys. spũ sursum tendit. Vnde Chrysost. dicit
sup ep. ad Heb. q̃ paupertas est manu ductrix quædam in via, quæ ducit ad cœlum, vnctio auctentica, exercitatio quædam magna, & admirabilis, & portus tranquillus.

Tertio, quia abies est faciliter inflammabilis. Nam quia eius humiditas vnctuosa est, igni applicata facile inflãmatur. Sic quoq; pauper spiritu habet humiditatem vnctuosam, i. affectionẽ mentis deuotam. Et ideo igni diuini eloquii,
Ps. 104. vel ipsius spiritusãncti applicatus, ita-
tim inflammatur secundum illud Psal. Eloquium domini inflammauit eum.

Peccatorẽ non natura, sed natura vitio malum esse, exemplo leuis demõstratur. Cap. LII.

PEccator est per naturam bonus, sed per culpam malus. Vnde assimilatur leui, quæ sicut dicit Isaac, in medulla est bona, sed in cortice mala. Nam sine cortice comesta, valet hydropicis, & calidis, & etiam humidis aliquãdo prodest, ex eo, q̃ ipsa calida, & sicca sit, vt idem Isaac dicit. Sed in cortice habet acumẽ, cuius virtute ventrem soluit, torsiones generat, stomachum grauat, meatus corporis oppilat, cerebri substantiam deficcat, humiditatẽ oculorum distemperat, & pessimas passiones in corpore gñat, maxime si quis eã quotidie comederit.

Quasi ergo medulla lentis est natura hominis peccatoris, quæ cum à Deo fic
Augus. creata, bona est. Aug. Quia Deus bonus est, cuius factura sumus, & in quantum sumus, boni sumus. Sed quasi cortex ma
Augus. act. pro spe. la, est ipsa hominis culpa. Aug. Peccatũ non est natura, sed uitium naturæ appetentis, quod non est sui ordinis. & hæc cortex, idest culpa, seu vitium solait ventrem in luxurioso, torsiones generat in iracundo, stomachum grauat in guloso, oppillationem facit in auaro, desiccat
Pro. 17. per tristitiam in accidioso, quia spiritus tristis exsiccat ossa: oculos mentis distẽperat in superbo, pessimas passiones cor
Hier. super Iob poris generat in iracundo. Nã sicut Hieron. dicit. Est ira, quæ iustitiam Dei non operatur, & furori proxima, mentẽ impotentem facit in tantum, vt labia tremẽt, dentes concrepent, vultus pallore mu
Gre. li. 5. Mor. teẽ. Et Greg dicit. Ira suæ simulis accẽsum cor palpitat, corpus tremit, lingua se ꝓpedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequaquã recognoscũtur noti.

Quãta ex peccatis, præcipuẽq; capitalibus, mala oriuntur quamplurimis absynthi, hederæ, genestæ, lactucæ caprinæ, piri maturi, porri, rhamni, salicis, acsinæ, miris similitudinibus explanatur. Cap. LIII.

PEccatum assimilatur absynthio.

Primo, quidẽ rõne amaritudinis: primo, quia absynthium sua amaritudine lædit gustum. Gustus animæ, est intellectualis appetitus, q ita ex peccato inficitur, vt ei dulcia & suauia, s. spirituales delitiæ, quę de se sunt dulcissimæ, amarę videãtur. & asperæ, sicut gustui carnis absynthij amaritudine infecto etiam dul-
Isa. 5. cia, quæ postea amara esse videntur. Isa. Væ vobis, q dicitis bonum malum, ponẽtes dulce in amarum.

Secundo, quia absynthium suo forti odore offendit olfatum. Et sic peccatũ non odore, sed potius fœtore mali exempli offendit olfatum proximi interiore, s.
Exo. 5. qa scandalizat eum. Exod. Fętere fecisti odorem nostrum.

Tertio, quia in amaritudinem redigit lac, & vinum, & omne dulce, cui fuerit admistum. Vnde apes, quæ frequentant absynthium, faciunt mel amarum, vt dicit Dioscor. Similiter peccatum amarum rem delectabilem, cui admiscetur, vertit tandem in amaritudinem, s. conscientiæ remordentis, vel pœnæ affligentis, sicut pater in luxuria, & voluptate carnis, quæ maximè videntur delectabiles. Vnde Prouer. Fauus distillans, labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: Nouissima aũt illius amara quasi absynthiũ. Pro. 50.

Item peccatum assimilatur hederæ.

Primo ratione frigiditatis: qa hædera, cum frigidæ sit naturæ, terram, vbi crescit, frigidam esse indicat. Similiter peccatum frigidæ naturæ est, ita, vt calorem diuini amoris excludat: & vbi peccatum crescit, certissimum indicium est, quod ibi calor diuini amoris non sit, sed quod talis anima sit frigida a diuino amore penitus destituta.

Secundo, ratione contrarietatis, quia vmbra eius est noxia, & tamen serpenti, est gratissima. Sic peccatum quanti homini sit summæ noxium & dãnosum, tamen serpenti infernali idest diabolo est gratissimum. Et ideo vbi talis est vmbra peccati, libenter requiescit. Iob. sub vmbra dormit, &c.

Tertio, ratione separabilitatis: separat enim vinum ab aqua: nam sicut dicit Iob. 51.
Plinius, mira est hederæ natura frigida ad expiandum vina. Nam vinum ex vase fluere, & aquam, si qua vino mixta fuerit, remanere certum est. Si ꝗr peccatũ trahit de vase cordis vinã diuinæ consolationis, & relinqt ibi aquã tribulationis. & ideo de pẽitentibus vere pot dici illud Io. Vinũ Io. 3.
non habent. s. consolationis internæ.

Item peccatum assimilatur genistæ, qa genista crescit, in locis inculis, & saxosis. Loca autẽ inculta sunt, peccatorũ corda, quæ pnĩæ studio, vel labore non excolunt: & saxosa loca sunt corda dura, quæ nullo compunctionis humore mollium, & talibus peccatũ multiplicat, & Ioan. 3.
crescit. Item genista est signũ sterilitatis. Et si ꝗr peccatũ sterilitatis fructuũ, s. meritorũ nõ solũ est significatiuũ, sed ẽt cãtiuũ. Itẽ genista est saporis amari, qa, s. peccatũ cõscĩam amaricat, & insup (vt dicũ est) ducit amaritudinẽ pœnæ sequẽtis. Ita genista est nigra seminis, qa plerũq; peccatũ ducit, & relinqt infamiæ denigrationẽ. Vel nigra semina sunt exẽpla deformia, ex quibus alij nigri, & deformes pẽtores generant. Itẽ peccatũ mortale cordẽ generat, extinguit oĩa merita, & oẽs virtutes formatas. Vnde assimilatur cuidam lactucæ sponte nascenti, quæ dicitur caprina, de qua dicit Plinius, q̃ si in mari proijciatur, omnes pi- Plin.
sces,

sces, qui in vicino sunt, moriũtur. Mare est autem cor humanum: in quod si peccatum ingreditur, omnia merita, & virtu-
Iaco. 1. tes occidit. Vñ Iac. Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem, scilicet virtutum animæ. Item licẽt peccatũ animæ habeat in se quãdam transitoriã dulcedinem, tamen multa mala in anima facit. Cuius exemplum apparet in piro maturo, quod het in gustu quandã aquosam dulcedinem, tamen eius substantia est frigida, & sicca, & stiptica: sic peccatum habet dulcedinem aquosam, idest delectationem transitoriã. Aquosum enim & humidum cito fluit, & faci liter transit: tamen postea peccatum infrigidat, in anima calorem charitatis extinguendo; desiccat humorem gratiæ, vel deuotionis consumendo; & constipat, sordes conscientiæ detinendo, vt sicut peccatum inductum, nec faciliter de corde per pœnitentiam emittatur.

Item peccatum assimilatur porro, qua porrum nimis sæpe comestum (vt dicit
Plini. Plinius) inflationes generat: quod pertinet ad superbiam, quæ animos tumidos facit. Item sitim generat: quod pertinet ad auaritiam, q̃ sitim, i. ardorẽ habendi inextinguibilem gignit. Item somnũ pro uocat: qd̃ pertinet ad accidiã, quæ pigros & somnolentos reddit. Item acies oculorum hebetat: quod pertinet ad inuidiã.
Ecc. 1. Ecclesiast. Nequam oculus inuidi. Item sanguinem inflammat: quod pertinet ad iram, quæ sanguinem circa cor accẽdit (vt dicit
Dama. Dama.) Item Venerem stimulat. idest luxuriam excitat. Item vẽtrem mollificat quod potest referri ad gulam, quia gulosi circa ventrem insistunt, & sibi mollia & delicata qrunt.

Item peccatum assimilatur rhamno, quę est herba a principio mollis, sed quãto plus crescit, tanto durior fit, & in acutiorem aculeum indurescit: Sic peccatũ a principio, vt suaue, sed postea quanto plus crescit, plus in eo induratur, & in fine per illud aculeus æternæ punctionis inducitur. Item ramnus (vt dicit Iosephus) proprium habet ignem ex se proferre. Nam eius folia postquam cadunt, & desiccantur, multæ iucitatis, & cuiusdam vnctuositatis esse dicuntur.

Ideo quando adest fortis impressio caloris solaris, ramnus facile inflammatur. Cuius occasione vicina sæpe nemora incendiuntur. Similiter peccatum profert ex se ignem, idest inordinatum ardorẽ, ita, q̃ folia eius. i. cogitationes, vel delectationes peccati, postquam ceciderunt in consensum operis, tunc desiccẽtur ab humore gratię, & efficiuntur vnctuosa. i. lubricæ, quia vnctuosa lubrica sunt ita, q̃ ad fortem impressionem, siue fervorem tentationis facilẽ appetitus hominis inflammatur, & omnes vires animæ incenduntur, & etiam omnes corporis partes. Iudi. Egrediatur ignis de Iudi. 9.
ramno, & deuoret cedros Libani.

Item peccatũ assimilatur salici, primo ratione augmenti, quia cito crescit. Vnde dicitur secundum Isi. quia cito in al- Isidor.
tum salit. Sic peccatum hominis breui tempore multum crescit, quia secundum Greg. peccatum, quod per pœnitẽtiam Grego.
nõ diluit, mox suo pondere ad aliud trahit, sicut ex crapula nascit luxuria, &c.

Secundo, ratione ligamenti, quia salicibus vtuntur homines ad ligandum vites. sic peccata ligant mentem. Isa. Qua Isa. 51.
si vinculum planitri, peccatum.

Tertio, ratione impedimenti: quia semen salicis dicitur hanc virtutem habere, vt si quis illud in poculo hauserit, generare non poterit, vt idem Isid. dicit. Sic peccatum impedit, ne opera meritoria hõ gignere, i. facere possit. Sumus aũt nos principia nrorũ operũ, quãdmodũ natorũ. i. filiorũ, sicut dicit Philosophus, Aristo.
& ideo opera nostra filijs comparantur. Eth.

Quarto, ratione fundamenti: quia omnis salix, tanto est in ramis fœcundior, quanto est terræ propinquior. Item salices si binis pedibus a terra putentur, coarcentur ne in altum crescant, sed in latitudinem se diffundunt. Sic peccator, quanto magis rebus terrenis appropinquat per affectionem, & occupationem, tanto magis in peccatis abundat. Item quasi salix duorum pedum est peccatũ operis vsq; ad delectationis consensum, puta cum homo consentit immorari in ipsa delectatione cogitationis. Tunc tũ licẽt non ascendat vlterius ꝑ consensum opis, tũ dũ per morosæ cogitationis consensum in ipsa delectationis latitudine se diffundit peccatum mortale comittit.

Septimo, ratione detrimenti: quia salix ex antiquitate reporis patitur detrimẽtũ putredinis. Nã postq̃ antiqua fit, ito putrescit, & a medullã putrescere incipit. Vnde sæpe, dum extetius vnidis videtur, & pulchra, interius est, vacua cauã, &

putrida, in cuius concauitate sæpe latent animalia venenosa, vnde iuxta felices dormire, res est periculosa. Sic cum aliquis diu continuat permanens in peccato, putrescit per omnimodam corruptionem malitiæ: quam licet hypocrita conetur exterius cooperire, tamen ab interioribus eam non curat abijcere. Et ideo licet exterius ipse aliquando appareat iustus, interius tamen est vacuus a virtute, cauus cupiditate, & putridus malignitate, idest malitia corruptus. Vnde in eius concauitate, i cordis cupiditate, sunt animalia venenosa. i. conceptiones, & desideria fraudulenta, & periculosa, propter quæ periculosum est iuxta eos dormire. i. de eis confidere, vel eis adhærere.

Item peccatum assimilatur spinæ: qa quando spina caro vulneratur, non recedit dolor, quandiu spina totaliter non extrahitur. Sic quando est anima peccato vulnerata, semper mordetur, & cruciatur, quamdiu ipsum peccatum in conscientia detinetur. Et ideo necesse est, vt per pœnitentiam extrahatur.

Inferni pœna quantum acerba existat, ex Rãni varijs similitudinibus declaratur Cap. LIIII.

Psa.86. POena inferni assimilatur ramno, vt dicit glosa super Ps. quia ramnus est herba multum dura, nodosa, ramosa, & spinosa. Nam folia habet aculeata, spinis acutissimis in lateribus consita. Similiter pœna inferni, est dura propter suam acerbitatem, nodosa propter suam indissolubilitatem. Nam nodus fortis ligni, est quasi indissolubilis. Vnde signat illam pœnam indissolubilem, & interminabilem, quia damnatus, sicut nunquã absoluitur a culpa, sic nec a pœna.

Item est ramosa, propter pœnarum multiplicitatem, & spinosa, siue aculeata per subtilitatem: quia sicut spinæ subtiles, & aculeatæ penetrant, sic illæ pœnæ penetrant intima animæ. Sed miser ille peccator, dum est sub spinis peccati, antequam aduertat, ꝓ ducant eum ad duriores & maiores aculeos ramni. idest pœnę inferni. permitti. se a peccato totaliter absorberi secundum illud
Psa.86. Ps. Priusquam intelligerent spinæ vestrę ramnum, sicut viuentes, sic in ira absorbet eos.

Pœnitentium perfectiones in quibus consistat actionibus multis arboris aromaticis mali punici, & sambuci exemplis lucide demonstratur. Cap. LV.

POenitentes assimilantur arboribus medicinalibus, siue aromaticis. Et est causa aromaticitatis in arboribus (vt dicit Albumasar) terreum subtile commixtum aqueo subtili. Tanquam ergo arbores aromaticæ, & medicinales, sunt homines pœnitentes: quia pœnitentia habet medicinales virtutes ad curandũ animarum languores. i. vitiũ: & in ſtis est subtile terreum i. attennatio carnis, bene commixtum subtili aqueo. i. compunctioni cordis. illi autem in quibus hæc deficiunt, scilicet maceratio carnis, & compunctio cordis, non sunt aromatici i. vere pœnitentes. Et nota, ꝓ arbor aromatica aliqũ habet aromaticitatẽ in cortice, aliquando in flore aliquando in fructu, vt patet in cinamomo, quod est cortex; & in mace, qui est flos; & in muscata, qui est fructus. Sic pœnitentiam quidam habent tantum in cortice. i. in exteriori ostensione, quidam tantum in flore. i. in mentis affectione, quidam in fructu. i. operis executione. Albu.

Itẽ pœnitentes assimilantur malogranatæ. Primo propter augmentum: nam malogranata, scilicet arbor plus in latũ, quãm in altum se diffundit. Sic pœnitẽs debet esse humilis, non vt quærat crescere in altitudinem dignitatis, sed in latitudinem charitatis. Ps. Ambulabam in latitudine. Ps. 118.

Secundo propter impedimentum, qa maxime impeditur a frigore. Est enim arbor frigoris impatiens. Vnde in pruina citò pereunt flores eius. Similiter homini pœnitenti maxime nocet frigus accidiæ. Et ideo pruina, idest negligentia, destruit flores eius. i. bonas affectiones.

Tertio, pœnitentes assimilantur malogranatæ propter fructum, quia quædã faciunt poma dulcia: ꝗdã acetosa: acetosa sunt frigida, & hecca, dulcia vero calida, & humida. Et ideo dulcia magis cõueniũt medicinæ, vt dicit Isaac, & etiam Diosc. Quasi autem poma acetosa sunt opera pœnitentis facta ex timore: sed quasi dulcia sunt opera facta ex amore, & ista magis prosunt ad sanitatem animæ: Vel acetosa sunt opera hypocritarum,

Isido. rum. dulcia vero sunt opera veraciter pœnitentium. Dicit enim Isid. ꝓ negant medici corpora nostra malo punici cibo nutriri. Et dicunt, ꝓ plus congruunt medicinæ, quam corporis alimento. In quo significatur, ꝓ pœnitens debet intendere ad sanandum mentem, & non ad implendum, vel impinguandum ventrem.

Item pœnitentium afflictio assimilatur sambuco, de quo dicunt Plato, Diosc. & Plinius, ꝓ si cortex eius medius radatur versus superius, purgat ventrem per partem superiorem: si vero radat versus inferius purgat per partẽ inferiorẽ. Tũc autem sambuci cortex versus inferius raditur quando pœnitentis caro timore infernalis supplicij affligitur, qui timor dum a peccatis reuocat, quasi a parte inferiori purgat: sed tunc versus superius raditur, quando spe, vel desiderio præmij maceratur, & dum sic carnem macerando abstergit pœnitens sordes peccati quasi a se purgat a parte superiori.

Quæ ad peccatoris conuersionem requirantur, quæue pœnitentiæ radix, gradus & perfectio existat, explanatur: quæ arboribus varijs, ac Hellebore, Myrrhæ nuci cauli, paliuro, arbori Aloes, Absinthio, Beta, cimino, cucurbitæ, centaureæ, & demum hederæ quamplurimis prospicuisque exemplis assimilatur. Cap. LVI.

POenitentia assimilatur arbori.

Primo propter arboris generationem. Sunt enim secundum Aristotelem, quinque species siue modi generationis arboris. siue plantæ: Vnus est ex semine alius ex putredine, tertius ex aquæ humore, quartus ex plantatione, quintus ex insertione. In his designantur quinque, quæ summe valent ad generationẽ penitentiæ i. ad conuersionem peccatoris. Primum est verborum dei auditio, & hoc designatur in semine: quia semẽ est verbum, vt dicitur Matth. Secundum est mortis meditatio: & hoc designat in putredine, quia per mortẽ corpus in putredinem resoluit, Iob. Putredini dixi, Pater meus es. Tertium est eleemosinarum largitio: & hoc designatur in aquæ humore, quia (vt dicitur.) ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosina resistit peccatis. Quartũ est religionis ingressio, & hoc designatur in plantatione, quę maxime competit iuuenibus. Ps. Quorum filij, sicut nouellæ plantationes a iuuentute sua. Quintum est bonorum societas, & conuersatio. Nã quandoque peccator iusto adiunctus, trahitur ab eo, & cõuertitur, & hoc designatur in insertione, Apostolus. Tu aut cu oleaster esses, insertus es in illis, & socius pinguedinis & radicis oliuæ factus es. Ari. de veg. Mat.13. Iob.17. Ecc.30. Ps. 127. Ro. 11.

Secundo pp radicis infixionẽ. Nam arbor (vt dicit Isid.) ab aruis nomen accepit, eo ꝓ fixis radicibus terræ inhærere cõsueuit. Oportet ergo ad hoc, q arbor sit firma, vt radices eius in terra profundentur: & quanto arbor radicem, profundius figit, tanto attrahit, plus humoris, & fructificatura fit, plus abũdat in foliis, fructibus, atq; ramis. Item oportet ꝓ radices arboris ipsi terræ cohæreant, & conglutinentur. vnde dicit Arist. ꝓ lutum vnctuosum, & tenax cito producit plantã, & facit eã esse durabilẽ. Sicut ergo arbor immobiliter per radicem est infixa terræ, ita penitentia per humilitatẽ, & charitatẽ oportet ꝓ sit immobiliter infixa animæ, siue cordi, & pseueranter, ita vt pœnitens præterita mala plangat, & iterũ plangenda non committat. Profundatur aũt radix pœnitentia in corde p humilitatẽ, in qua quãto profundius descendit, tanto de humore grãæ plus attrahit, & per eam maiorem copiam bonorũ operũ, & meritorũ, producit; sed conglutinatur pnię radix cordi per charitatem, quæ est glutinũ vnctuosum p quã cito pnia augeꝰ, pficit, & conseruat. Vñ Ap's. In charitate radicati, & fundati. Eph.3.

Tertio, pp animę vegetabilis informationẽ. Nã im philosophum, in arborib. & plantis non est anima sensibilis, sicut in brutis, pp quod arbores, & plantę sensibilibus passionibus non afficiuntur, qua nec pcussę sentiunt, nec sensæ dolẽt, nec qũ cibant delectant, nec spirãt, nec respirant, nec dormiunt, vel vigilãt, nec alijs passionibus subiacẽt, q̃ sunt aiæ sensitiuæ. Est ergo in ipsis arboribus, & plantis informatio solius vegetabilis animæ, ꝓm quã est in eis generatio, cibatio, augmentatio, & renouatio: quæ omnia competunt suo modo pœnitentiæ. Nam primo necessarium est pœnitenti, vt passiones sensitiuas, viciosas scilicet & inordinatas a se oino remoueat, scilicet, vt percussus iniurias nõ sentiat p impatien- Ari. de veg.

Universidad de Deusto Biblioteca

patientiam, & scissus, vel laceratus verbis non doleat per iracundiam, quæ scilicet eum ad odium, siue vindictam inclinet: nec etiam quando cibatur in cibo delectationem voluptatis, sed solum sustentationem necessitatis quærat. Augusti. Hoc me docuisti dñe, vt quemadmodum medicamenta, ita & alimenta sumptus accedam. Item non debet spirare, nec respirare. i. vel in se indignationē attrahere, vel ex se furorem emittere eo modo, scilicet quo dicitur de Saulo, Act. Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos domini &c. Item nō debet dormire per negligentiam, nec etiam vigil esse ad cogitandam, vel explendam malitiam. Sed debet in pœnitentibus esse generatio virtutū, siue bonorum operum, cibatio lachrymarum, vel diuinorū verborū, augmentum laborum & meritorum, & etiam renouatio conuersationis, & morum.

Augst. 10. cof.

Act. 9.

Quarto, propter fructuum defectionē. Sunt enim quædam arbores, scilicet quę habent solum folia, & non fructus: quod accidit propter abundantiam humoris aquosi, qui est materia foliorum. Et propter defectum humoris vnctuosi, qui est materia fructuum. His ergo assimilantur falsi pœnitentes, qui habent solum apparentiam frondium i. exteriorum morum, sed non vtilitatem fructuum i. verorum operum. Possent etiam talibus assimilari qui habent solum folia i. verba, & non fructus. i. opera, sicut doctores mali qui habent doctrinam sine vita: quod est propter abundantiam amoris mundani, & defectum amoris diuini. Quædam vero arbores sunt quæ faciunt fructum ante folia: quod accidit (sicut dicit philosophus) propter abundantiam humoris vnctuosi: quem cum calor naturalis digesserit cum auxilio caloris solaris, cito ad maturationem adducit. Vnde talis humor vnctuosus abundans prohibet humorem aquosum, qui est foliorum materia, ne ascendat ante fructum in tali planta. Istis sunt similes illi qui student bona opera facere prius quam bona verba docere: ita vt bona vita precedat bonā doctrinam, vel illi qui prius intendunt operibus actiuæ vitæ, quam refrigerio. vel decori vitæ contemplatiuæ, si quidem contemplatiuorum interiæ meditationes animam decorant, & vmbræ refrigerium præstant, sicut & plantarum folia. Opera autem actiuæ vitæ laboriosa quidem sunt, tamen fructuosa: vnde actiuæ vitæ merita fructibus comparantur. Et ideo tales si habeant abundantiam humoris vnctuosi i. compassionis & pietatis, & caloris naturalis. i. amoris proximi ad quē etiam natura inclinat, extinc a calore Solis, i. amore Christi citius efficiuntur in vita actiua perfecti per fructus bonorum operum: & ideo postea congruentius producunt folia verborum. Quædam tamen arbores sunt, quæ simul producunt fructus, & folia, sicut illę quæ prædictos humores habent proportionabiles: quibus similes sunt illi, qui in humore mentis deuotæ, & in humore aquoso salubris scientiæ posita abundantes simul dicunt & faciunt. Act. Cepit Iesus facere, & postea docere. Sunt etiam, & aliæ quædam arbores, quæ citius producūt folia quàm fructus, & hoc propter abundantiam humoris aquæi, & defectum humoris vnctuosi: quia calor humorem aquæum citius attrahit ad locum productionis foliorum, quàm vnctuosum ad productionem fructuum. Similiter illi qui habent multam scientiam, & paruam deuotionem, facilius, & citius dicūt verba, quàm producant opera.

Act. 1.

Itē pœnitentia interior si sit cum debita præparatione, & moderatione, & exercitatione, purgat, & sanat animam: cuius exemplum apparet in helleboro, qui a fluuio, vbi nascitur, sic est dictus: quia dicit habere virtutem mentem motam reducendi ad sanitatem.

Item purgat corpus: quia lignum, qd radices habet albas, humores phlegmaticos purgat: lignum vero, quod radices habet nigras, purgat coleram nigram: sed tamen nullus debet eo vti nisi prius materia digesta sit, & temperata, & tunc ēt cum cautela: quia virtus eius nimis est intēsa, & præcipue radix alba multum laxat superius, & inferius. Vnde sæpe nimia virtus hellebori est mortis inductiua.

Item det qui accepit helleborū se mouere, & a somno abstinere vñ Hypoc. dicit Si vis helleborū ducere, moue corpus, ne somnus accedat. Similiter pœnitentia ad hoc vt animam in peccato desipientē, & insanientem ad debitum sensum reducat, & purget a corruptis, & superfluis humoribus. i. affectionibus; oportet præcedere interiorem digestionem, & præparationem in feruenti contritione sine qua

Hypoc.

qua pœnitentia exterior non est valida.

Item oportet in exteriori pœnitentia vti cautela, & moderatione. Debet enim atteri, sed non occidi per immoderatam afflictionem.

Item oportet mouere corpus in bonorum operum exercitatione, & a somno negligentiæ & ocij abstinere.

Item pœnitentia assimilatur myrrhæ.

Primo, ratione eminentiæ: quia myrrha est arbor in Arabia (vt dicit Isido.) quinq; cubitis alta, in quibus accipere possumus quinq; pœnitentiæ gradus: primus est in contritione, secundus in confessione, tertius in oratione, quartus in elemosynarum largitione, quintus in ieiunij afflictione. Et isti tres vltimi gradus pertinent ad satisfactionem.

Secundo, ratione effluentiæ: quia de arbore myrrhæ gutta effluit amara, multū aromatica, & ita vocatur myrrha, & (vt dicit Plinius) illa gutta, quæ per se manat non expressa, magis est preciosa, & minus vtiq; valet illa, quæ de cortice precioso est abstracta. Hæc ergo amara gutta, est compunctionis lachryma ex cōtritionis amaritudine procedens. Hæc est deo multum odorifera, secundum illud: Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris.

Plini.

Ecc. 24

Item est multum aromatica. i. medicinalis. Exo. Sume tibi aromatica myrrhæ primæ. Habet enim hæc myrrha virtutē dissoluendi, & consumendi quasi æqualiter, & etiam confortandi. Et similiter pœnitentis lachryma amara dissoluit peccata consumit mala desideria, & confortat corda debilia. sed illa est per se expressa, quæ est voluntaria, & non coacta, & talis pœnitentia est valida, non autē illa quā solus metus, seu coactio causat.

Exo. 30

Tertio, ratione efficaciæ: quia myrrha habet virtutem cōseruandi corpora mortua ex ea peruncta imputrida, & incorrupta. Similiter pœnitentia mortificatos corpore, sed spiritu viuificatos conseruat a corruptione, & putredine peccati. Vnde in huius signum venit Nicodemus ad corpus Christi mortuum, ferens mixturam myrrhæ.

Item pœnitentia assimilatur nuci, quæ quidem exterius habet durum & amarū corticem, & interius habet nucleum dulcem, & vtilem. Vnde his qui temperate complexionis sunt, & nucibus temperate vtuntur, proficiunt, quia omnibus cibis venenosis obsistunt. Et similiter est de pœnitentia, quia quamuis eius opera exteriora videantur dura & pœnosa, vt ieiunia, & huiusmod, & interius etiā requirat amaritudinem contritionis: tamen conscientia per ipsam purgata, inuenitur fructus eius dulcissimus, & efficacissimus ad resistendum omni cibo venenoso. i. peccato, dummodo exterioribus operibus pœnitentiæ, vt abstinentia, & huiusmodi, pœnitentes vtantur temperate. i. diserete.

Io. 15.

Item pœnitentia assimilatur cauli.

Primo, ratione transplantationis: quia oportet caules transplantari, vt possint in suo esse perfici. Sic peccatorē oportet transferri de statu culpæ ad statum iustitiæ per transplantationem pœnitentiæ, vt possit spiritualiter perfici

Secundo, ratione decoctionis. Oportet enim caules coqui, & elixari: in qua decoctione, licēt materia. i. caulium substantia sit minus bona, cum sit grossa, & dura ad digerendum, tas tamen ipsorum caulium est colatiuum ventris humectatiuum, & laxatiuum: sed substantia sine iure est constipatiua. Sed multum de ipsorum malitia tollitur, si illa aqua proijciatur, & in alia decoquantur, & optime pinguedine condiantur, vt dicitur in dictis. Sic etiam in pœnitentia necessarium est decoctionem peccatorum fieri per contritionis feruorem. Et quantūcunque peccata de se grossa sint & dura, ius tamen, idest compunctio ipsorum peccatorum lachrymosa & feruida, est mentis laxatiuum, & purgatiuum. Vnde caulis substantia sine iure, i memoria peccati sine compunctione, potius est constipatiua, idest induratiua ad peccatum retinendum quàm ad emittendum per confessionem. Et sicut ad tollendum caulium malitiam fit duplex elixatio, ita, ꝙ aqua primæ elixaturæ proijcitur: ita ad tollendum malitiam peccatorum, duplex fit in pœnitente compunctio: quæ prima prouenit ex timore pœnæ secunda autem ex amore iustitiæ, & hæc est perfectior. Vnde adueniente secunda, prima proijcitur: quia perfecta charitas foras mittit timorem, sed debet addi optima pinguedo, scilicet contemplationis, & orationis deuotio.

i. Io. 4.

Tertiò, ratione electionis: quia caules debent eligi & accipi magis teneri, &

Universidad de Deusto Biblioteca

& meliores efficiuntur, quando à pruina primitus decoquuntur: quia dum calor ad caulium intima reuocatur, melius substantia eorum digeritur, & mollior, & sapidior inuenitur. Similiter illi pœnitentes sunt ma. is electi, qui sunt magis teneri i. molliores ad flendum, vel ad amãdum, vel compatiendum. Meliores etiã, & feruentiores efficiuntur, qui primo à pruina, ab aduersitate mundana, & à tribulationum vehementia sunt tacti, & excocti, quia mala quæ nos hic præmut, ad Deum nos ire compellunt, vt dicit Grego.

Item pœnitentia quanto asperior, tanto magis valet ad frangendum corda dura, & ad expellendum venenosa diabolí tentamenta. Cuius exemplum apparet in paliuro, qui quamuis sit crudus asperrimus, & spinosus, tamen habet quædã capitella spinosa in quibus sunt semina ad calculum frangendum, & contra morsus venenatos valentia, vt dicit Diosco.

Diosc.

Item pœnitentia est similis arbori aloes, quæ est arbor aromatica in India nascens.

Primo, enim aloe est arbor gustus amaricatiua, quia lignum eius, licet sit aromaticum, tamen gustus eius est subamari saporis. Hoc autem pœnitentiæ competit ratione contritionis, quæ amaricat gustum animæ ex ipsa recognitione culpæ. Isa. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Prouerb. Aspersi cubile meum myrrha, & aloe. Hoc cubile est conscientia, quod est aspergendum myrrha. i amaritudine ex memoria culpæ, & aloe. i. amaritudine ex consideratione offensæ.

Isa. 38.

Prou. 7

Secundo, aloe ore masticata, est cerebri immutatiua. Nam odor eius tũc maxime sentitur cum ore masticatur: quia tunc odor aromaticus statim cerebrum tangere videtur. Tunc autem peccatum per pœnitentiam masticatur, quãdo oris confessione diligenter, & aperte narratur: & tunc ipsius confessionis odore, & vigore cerebrum immutatur, dum ex eius resolutione contentis facies lachrymis irrigatur. debet enim confessio esse lachrymabilis.

Tertio, aloe est humoris deseciatiua: est enim (vt dicitur in Platone) calida, & sicca. Et hoc pœnitentiæ competit ratione abstinentiæ, per quam humor luxuriæ in corpore arescit; & amor spiritualis in mente accenditur, & calescit.

Quartò, est aloe odoris emissiua. Est etenim odoris suauissimi, atque fumi: cuius particula loco tymiamatis in altaribus adoletur, & hoc competit pœnitentiæ ratione orationis: quia cum purè, & deuote oratur, quasi quidam fumus, & odor suauissimus Deo ministratur. Huius ergo particula prima est oratio mentalis: quia alia eius pars est oratio vocalis. Prima ergo particula, dum in altari cordis feruenter imolatur, ex ea ipse Deus velut ex suauissimo tymiamate re creatur.

Quintò, est aloe corporis confortatiua. Nam lignum eius stomachum cõfortat, & vinum decoctionis eius bibitum debilitatem cordis, & cerebri maxime iuuat. Similiter pœnitentia confortat stomachum animæ, idest mentem ad suscipiendum, & retinendum cibum spiritualis doctrinæ.

Item vinum decoctionis i. feruor, cõfortat cor debile ad largam dationem corporalis eleemosynæ: confortat etiam cerebrum ad emissionem abundantis lachrymæ: vel confortat cerebrum, idest sensum ad cautelam, & discretionẽ conscientiæ.

Itẽ pœnitentia assimilatur absynthio. Primo, quia absynthium habet virtutem amaricatiuam. Est enim tantæ amaritudinis, quòd etiam ipsum mures, & vermes horrent. Et hinc est, quòd libros, & pannos a vermibus, & muribus tutos seruat, si quis cum eis in cistula sua absynthium ponat. vt dicit Diosc.

Sic in corde pœnitentis debet esse cõtritio amarissima. Et hæc est, quæ repellit mures, & vermes. Mures sunt tentationes diabolicæ, vermes remorsus conscientiæ; quos remouet, & extinguit amaritudo pœnitentiæ.

Secundo, quia habet absynthium virtutem laxatiuam, scilicet ꝓp caliditatẽ, & amaritudinem. Vnde si inuenit materiam digestam, eam dissoluit. & expellit. Et hoc cõpetit confessioni pœnitẽtis: qa ex caliditate. i. feruore, & amaritudine confitentis, ipsa confessio habet virtutem laxatiuam. i. emissiuã, & purgatiuã peccati: quia culpam quam per contritionem inuenit iam digestam. i. ad purgationem, & eiectionem paratam, dum confi-

confitetur emittit, & eijcit.

Tertio, habet virtutem restrictiuã. dr̃ enim in Platone, ꝓ absynthium virtutes habet contrarias scilicet laxatiuam, & constrictiuam. Nam sicut laxat ex caliditate, & amaritudine: ita restringit ex ponticitate, & grossitie substantiæ suæ, vnde si materiam compactam inuenit, compactiorem eam facit. Hoc aũt competit pœnitentiæ ratione satisfactionis per quam dum peccatorum materiæ, & causæ subtrahuntur, ab ipsis peccatis pœnitens restringitur. Est enim satisfactio secundum Augu. peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non præbere.

Pla.

Augus.

Item pœnitentia assimilatur betę, quę est herba canis. Primo, propter coloris apparentiam. eius enim spẽs est duplex, vna est alba, & alia nigra. Quasi aũt pœnitentia alba est pœnitentia innocentium, sicut Ioãnis baptistæ. Sed quasi nigra, est pœnitẽtia peccatorum, sicut Mariæ Magdalene. Vtriusq; tũ betę succus naribus instillatus (vt dicit Diosco.) caput purgat, qa vtriusq; pœnitẽtiæ virtus mentem purificat, siue a venialibus, vt pœnitentia innocentium, siue a mortalibus sicut peccatorum: vel vna præseruãdo a culpæ defectione, alia expiando à culpæ contagione. Secundo, ꝓpter virtutis efficaciã. Est enim eius virtus in humore in fronde, & in radice. In humore siue succo est eius virtus ad conseruandum capillos, vt dicit Diosco. Sic, & pœnitentiæ virtus, & lachrima, capillos capitis, idest virtutes mentis reparat perditas, & cõseruat habitas. In frode vero est virtus: quia folium eius tunsum, & morbo appositum. ignem saluaticum extinguit. Quasi enim betæ folia sunt diuersa pœnitentiæ opera, vt ielanium, eleemosina, & oratio. Ignis autem saluaticus est ardor vitiorũ, siue auaritiæ, quem extinguit eleemosyna: siue luxuriæ, quem extinguit ieiunium: siue abiectionis, & superbiæ, quem extinguit oratio mentem humiliando. In radice vero est virtus; qa sicut dicit Aristo. super radicem betæ ficus & sup caulẽ põt inseri surculus, qui corroborat radicem, & in arborem trãsmutat. Radix betæ. i. initiũ pœnitentiæ, est timor, quia pœnitentia ex timore gignitur. In qua radice si surculus amoris inseratur, idest vt timor pœnitentis sit cum amore charitatis, proficit pœnitens in magnam arborem, idest in virtum perfectum.

Diosc.

Item pœnitentia assimilatur cimino.

Primo, ratione complexionis: quia ꝓm Macrum, & Persium, ciminum est calidum, & siccum in secundo gradu Pœnitentia enim est calida, & sicca: qa per compunctionem incendit mentem, & per abstinentiam deficcat carnem: & vtrunque est in secundo gradu: primus enim gradus, siue respectus est propter satisfactionem peccati, secundus propter cautelam futuri. Secundo, ratione decolorationis: quia nimius vsus, siue frequẽtia eius (vt dicunt Dioscor. & Pla. & Plinius) faciei discolorationem inducit: quia scilicet per indiscretam pœnitẽtiam siue abstinentiam, corpus infirmatur, & facies discoloratur: & pallescit facie corporis propter diminutionẽ calidi sanguinis, & etiã facies animę ꝓpter diminutionem feruoris.

Tertio, rõne operationis, scilicet quoniam ciminũ habet virtutẽ fumositatis subtiliatiuam, & digestionis confortatiuã. Quod facit pœnitentia dum per abstinentiam subtrahit superfluitatem cibi, & potus, q̃ pertinent ad vitium gulæ.

Item habet virtutem ventositatis subtiliatiuam, & inflationis ventris restrictiuam. Quod competit pœnitentiæ, inquãtum venium vanægloriæ subtiliat. i. annihilat, & inflationem superbiæ fugat.

Item dolorem stomachi mitigat, quod competit pœnitentiæ inquantum mitigat iram.

Item habet virtutem cum baccis lauri frigidi, reumatis curatiuam. Et hoc competit pœnitentiæ inquantum expellit frigidum humorem accidiæ.

Item habet virtutem sanguinis coagulati in oculo mixtum in cera mũda dissolutiuam. Quod competit pœnitentiæ in quantum refrenat luxuriam: cuius impudicitia maxime in oculis congregatur, & ostenditur.

Item habet virtutem liuoris carnis cũ cera bene mixtum, & sæpe appositum totaliter ablatiuam. Et hoc habet pœnitẽtia inquantum tollit liuorem inuidiæ.

Itẽ hẽt virtutẽ fauciũ sanatiuã. Quod competit pœnitentiæ in quantũ sanat vitium auaritiæ. Sunt enim auari quasi quædam fauces insatiabiles, quorum dolor & cruciatus est, quia non possunt habere q̃ cupiunt: quę dolorem insatiabilis

lis appetitus vera pœnitentia sanat.

It. pœnitentia assimilatur cucurbitæ. Primo, ratione extentionis. Nam herba cucurbitę in ramos, & folia pariter, & flagella ad modum vineæ, se distendit, & q̃ busdam ligamentis se vnaique conectit. Similiter pœnitentia raminatur in cõpunctione, vbi sunt diuersi rami i. diuersi compunctionis modi Item habet folia i. verba vilia in confessione, & flagella. i. opera pœnalia in satisfactione. In q̃bus omnibus verus pœnitens se pronicedo distendit: sed nihilominus oportet, q̃ vnaq; se quibusdã ligamentis. i. firmis cautelis, & adiutoriis conectat, ita, vt in peccatum amplius non cadat.

Secũdo, ratione floritionis. Hẽt enim quosdã flores albidos quos emittit præcipue contra noctem. Hi flores albi sunt mundæ affectiones, quæ oriũtur in corde pœnitentis, præcipue contra noctem peccati. Psalmus: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis, &c. Psal. 6.

Tertio, ratione fructificationis. Vbi notã, quod cucurbita ad bene fructificãdum indiget calore. Vnde in terra calida maxime fructificat. Item humore, idest aquæ irrigatione, quia sæpe aqua rigatur cupit.

Item appodiatione: quia sine appodiatione florere quidem potest, sed fructificare vix potest. Immo tunc fructus eius vel deficit, vel putrescit, quando nõ sursum à terra erigitur, & in lignis, vel virgulis se suspendit. Similiter pœnitentia bene fructificat, quando est radicata in charitatis amore. Hæc enim terra calida, est anima charitate succensa.

Item quando est rigata frequenti exhortatione, vel lachrymarum crebra effusione.

Item quãdo est appodiata sanctorum virorum familiaritate, vel cohabitatione, qui suis exemplis, vel auxilijs pœnitentem erigant, & sustentent.

Quarto, ratione complexionis, quia cucurbita, Im Pla est frigidæ & humidę complexionis, & qualitatis temperatæ. Et pœnitentia frigefacit, ardorem concupiscentiæ extinguendo specialiter p abstinentiam, & humectat in lachrymas resoluendo: sed in vtroque oportet esse tẽperamentum, & in ieiunio, & in fletu. Pla.

Quinto, ratione augmenti, & corruptionis: qa cucurbita cito crescit, & cito decrescit, & in terra sicca nõ proficit: & prima cortex eius mollis est, sed postea cum ad maturitatem venit, ad modum ligni indurescit. Sic pœnitentiæ feruor in quibusdam cito crescit, & similiter deficit, sicut flamma prunarum. Proue. Sub stantia festinata cito minuetur. Pro. 13.

Item non proficit pœnitentia in anima, quæ est arida, siue ab aqua sapientiæ, siue ab humore compunctionis lachrymosæ, siue ab humiditate pietatis affectuosæ.

Itẽ pœnitens, licẽt a principio sit mollis, & pauidus: tamen charitate solidãte efficitur fortis, & firmus.

Sexto, ratione curationis, qa cucurbita est febris acutæ purgatiua. Est n. cucurbita elixata febrẽ acuta patientibus cibꝰ, & medicina. Nam febris materiam per vrinã purgat. Quasi n. acuta febris, quæ corpus incendit, & vehementem sitim gignit, est auaritia, quæ appetitum inflammat, & insatiabile ad habenda desiderium causat: sed hanc febrem pœnitentia purgat, & extinguit.

Item cucurbitæ succus valet cõtra tumorem oculorum: pniæ humilis lachryma valet contra superbiam, quæ oculos mentis, quasi tumidos reddit.

Item cucurbita elixata calorẽ sedat: quia. s. pœnitentia calorem concupiscẽtiæ, & luxuriæ mitigat.

Item pœnitentia assimilatur centaureæ, quæ est herba amarissima, & cum amaritudine habet quandam dulcedinem admixtam. Vnde dolorem ventris sedat, visum clarificat, paralisym curat, vermes ventris cum melle necat. Sic pœnitentia ex vna parte debet esse amarissima: debet enim pœnitens esse amarus, quia merita sua perdidit, amarior, quia inferium meruit; amarissimus, quia cœlum sibi clausit. Sed cum ista amaritudine est dulcedo admixta de spe veniæ, quæ innititur bonitati diuinę misericordiæ. Ipsa ergo pœnitentia dolorem, siue tristitiam mentis prouenientẽ ex ira, siue inuidia restringit; visum interiorem obscuratum per superbiam, siue per auaritiæ pulverem, clarum facit; paralysim, idest accidiæ, siue negligentiæ frigiditatem, & immobilitatem expellit, vermes ventris, idest corruptiones gulæ, vel luxuriæ extinguit. Item pœnitentia quanto magis est amara, tanto est abun-

abundantioris gratiæ causatiua. Cuius exemplum apparet in hædera, quæ licèt sit sapore amara, tamen est vberum lacte repletiua. Vnde hędera, vt quidam dicunt, dr̃ ab hędo, quia sumpta in cibum a capris lac multiplicat, vnde hædi nutriũtur. Sicut ergo hædera amara multiplicat lac caprarum in vberibus, ita amara pœnitentia multiplicat gratiam, & virtutes animæ in pœnitentibus.

Quemadmodum ipsa pœnitentia perficitur, per nonnullas arboris proprietates, quæ & partibus animalis comparantur, erudite demonstratur. Cap. LVII.

POenitentia diuersis virtutibus perficitur, sicut arbor, siue planta diuersis partibus integratur. Habet enim planta in se partes aliquas proportionabiles Partibus animalis. Habet enim radicem loco oris, medullam loco ventris, quia in ea fit humoris decoctio, antequam transferatur in substantiam foliorum, vel fructuum, vel ramorum, vt dicit Ari. Quidam tamen vocant medullam matricem, vt ipse Philosophus dicit, quia in ipsa humor plantæ seminarius, sicut fœtus in matrice continetur. Et quidã vocant medullam viscera, quia in ipsa separatio fit puri ab ipuro, sicuti fit in aãlium intestinis. Quidã aũt vocãt eã cor arboris, qa ex ea procedit motus vitæ vegetabilis, sicut vita aãlis procedit ex corde. Item habet arbor nodos loco neruorum, qa per eos partes inuicem colligantur. Item habet venas. i. rimulas in quibus naturalis humiditas custoditur, & ad partes arboris deriuatur. Ari. lib. de arb.

Item habet corticem loco corij, scilicet ad interioris ligni defensionem. Vnde facit cortex in corpore arboris, quod facit cortum in corpore aãlis. Rami autem sunt sicut brachia, & ramúsculi sicut digiti. Fructus autem, & folia sunt sicut partes superfluæ, sicut capilli, & vngues. Vnde cadunt ab arbore subtracto humore, sicut cadũt pili de corpore animalis. Omnia autem prædicta instrumenta sunt etiam suo modo pœnitentibus necessaria. Oportet enim pœnitentem habere medullam, idest cor cõpunctum, per cuius compunctionẽ spiritualiter viuificetur. Eze. Vita viuet, &c. Eze. 33

Item radicem, idest os, vbi fit cõfessio, p quam etiam nutrimentum spiritualis gratiæ attrahitur. Psalmus: Os meum aperui, & attraxi spiritum, idest gratiam spiritualem ad animæ vegetationem: Nam non intraret per os animæ spiritualis gratia, nisi primo per confessionem esset purificata. Oportet etiam quod habeat ventrem, idest mentem, in qua fit dilectio, per quam spirituale nutrimentum decoquitur. Sicut enim nutrimentum corporale non applicatur corpori, nec ei prodest, nisi sit per calorem naturalem primo digestum, ita & nullum spirituale nutrimentum, idest opus de genere bonorum, potest prodesse, nisi sit per charitatis d lectionem decoctum. Corin Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & tradidero corpus meũ, ita vt ardeam, charitatem autem nõ habuero, nihil mihi prodest. Item debet habere matrem, idest humilitatem: in qua fœtus conceptus, idest bonum propositum, vel bona intentio claudatur, & conseruetur: quia sicut dicit Greg. perit omne, quod agitur, si non in humilitate custoditur. Item oportet habere viscera, i. considerationes, siue cogitationes, in quibus sit prudentia discernens purum ab impuro, & vtile à nociuo. Nam prudentia sicut dicit August. est amor ea, quibus iuuatur ab his, quibus impedit sagaciter eligens. Et dicitur prudentia esse amor non essentialiter, sed in quantum amor mouet ad actum prudentiæ. Vnde amor dicitur discernere, in quantum mouet mentem ad discernendum. Item habere debet neruos, siue nodos, idest vnitatis & pacis colligationes. Et venas, idest eleemosynas, in quibus conseruatur naturalis humiditas, idest misericordiæ pietas, quæ debet quasi naturaliter inesse homini, secundũ illud Iob, Ab infantia mea creuit miseratio mecum, & de vtero matris meæ egressa est mecum. & etiam per eas ad membra nutrienda, idest ad proximos sustentandũ defertur. Debet enim habere cortum durum ad defensionem interiorum, idest patientiam in aduersis, quæ ab initio insecoeueniunt. Nam patientia, sicut dicit Greg. est custos omnium virtutum. Debet habere ramos, idest brachia, & digitos ad satisfaciendum, & ad opera meritoria discrete operandum. Ps. 118. 1. Cor. 13. Grego. Aug. de Mor. ec cle. Iob. 31. Grego.

Item debet habere ornatum foliorũ, siue capillorum, idest modestiam, vel cõpositionem morum exteriorum.

Pmini

Pruni exemplo qualia pœnitentiæ opera esse debeant, breuiter explanatur. Cap. LVIII.

POenitentiæ opera quanto magis sunt humilia, & austera, & compungitiua, tanto magis valent contra peccata: cuius exemplum apparet in prunis: quia illa quæ sunt nigra aliquantulum, & acida, qualia sunt damascena, sunt stomacho meliora. Sunt n. frigida, quãdo sunt bene matura. Vnde, qui bene infrigidant, & humectant, valent contra febrilem calorem, & ventris constipationem. Sic pœnitentiæ opera, quæ sunt nigra per apparentiam humilitatis. Can. Nigra sum, sed formosa, dicit anima pœnitens nigra per humilitatem, formosa per charitatem.

Psal. 6. Item dura per austeritatem laboris, Ps. Laboraui in gemitu meo.

Psal. 4. Item acida per compunctionem mentis. Psalm. In cubilibus vestris compungimini. Talia, inquam, opera refrigerant calorem febrilem s. inordinatum peccãdi appetitum extinguendo, Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua, idest ardorem peccandi cumpunctio lachrymosa, & constipationem i. duritia obstinatæ mentis soluendo. Eccle. Auferam de carne vestra cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.

Ecc. 20.

Boni operis propositũ facilius in Religione quã in huius seculi vanitatibus perfici, per oliuæ exemplum declaratur. Cap. LIX.

PErficere non potest bonum propositum homo stando in seculi vanitate: cuius exemplum apparet in oliuis: quia oliuæ secundum Aristo. nunquam perfecte maturescunt in arbore: etiam si per plures annos ibi contingerit eas stare. Vnde debent colligi de arbore, & p plures dies coaceruari in vnam congeriem, & sic per mutuam compassionem cõfortato calore ad plenam perducuntur maturitatem. Quasi autem oliua suspensa in arbore est homo positus in seculi vanitate. Hic etiam si boni propositi liquorem intus continear, ipsum tamẽ ad debitam maturitatem, idest ad debitum finem ibi stando, nunquam plene perducit. Sed si inde separatur, scilicet a seculi impedimento, & in congerie i. in cogregatione alicuius sanctæ religionis, seu societatis locetur, quia tales in operibus spiritualibus se mutuo fouent, confortato spirituali feruore, cuius maturescet i. ad boni propositi finem perueniet. Et iõ Chrysost. de hoc ipso loquens sub simili tudine sic dicit, quod sicut difficile est immo omnino impossibile ficulneã iuxta viam positam vsque ad maturitatem perducere grossos suos: ita difficile est hominem in seculo remanentem vsque ad finem boni propositi peruenire.

Ioan. Chry. Mat.

Electi Dei perfectiones per quã plurimũ Gith, nucis muscatæ, oliuæ, grani, piperis proprietatibus lucidè patefiunt. Cap. LX.

PErfecti viri assimilãtur gith, quod est genus leguminis, colore nigro, quantitate paruum, s. ad modum gummi. Item dulcedine sapidum. & ideo in pane dulcorando spargitur. Sic sancti, & perfecti viri sunt colore nigri per diuini amoris adustionem. Nam ligna adusta remanent nigra: sed ista nigredo s. diuini amoris non causat deformitatem, sed formositatem Can. 1. Nigra sum, sed formosa.

Can. 1.

Item sunt quantitate parui per sui reputationem. Apost. Ego sum minimus apostolorum.

1. Co. 15

Psa. 30.

Item sunt dulcedine sapidi per contẽplationem, Psal. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, &c.

Item perfecti viri dicuntur esse similes nuci muscatæ, quia inter nuces muscatas sunt pro optimis eligendæ, quæ sunt graues, & solidę interius, quæ cum frangunt non puluerizant, & subrubicũdi coloris esse ostenduntur, cum odore suaui, & forti. Sic illi sunt perfecti, & electi viri qui sunt graues per prudẽtię maturitatem solidi. i. pleni interius per virtutum veritatem: qui non puluerizanẽ cum frangunt. i. cum persecutionem, & violentiam patiunt per inconstantiæ leuitatem, quia puluis leuis est, & a vento mobilis.

Item, qui sunt rubicundi per amoris feruiditatem: & suauiter, & fortiter redolent per bonæ famæ suauitatem.

Item perfecti viri assimilantur oliuæ, primo propter lignum. Nam lignum oliuæ in radice habet amritudinem, in cortice habet duritiem, in medulla het pinguedinem, & in ramis multitudinem. Sic viri perfecti habent in radicibus cordis, vel amaritudinem compunctionis erga

erga defectus proprios, vel amaritudinẽ compassionis erga proximos afflictos, vel amaritudinem indignationis, & zeli contra impios.

Item habent in cortice, idest in corpore duritiẽ patiẽtiæ, s. in laboribus plurimis: sed in medulla animæ habent pinguedinem gratiæ.

Item abundant in multitudine ramorum, idest bonorum operum.

Secundo propter locũ. Requirit enim oliua primo quidẽ locum temperatũ, s. nec nimis calidũ, nec nimis frigidũ, magis tũ se habentẽ ad calorem, q̃ frigus.

Item requirit locum macilentum: ga non vult plantari in loco nimis pingui, sed macro.

Itẽ requirit locũ Soli expositũ: multum enim diligit cœli rorẽ, & aeris serenitatẽ. Similiter in viris perfectis inuenit tẽperamentũ i. moderantię prudentiæ, & maceredo abstinẽtiæ, & Solis calor i. ardor amoris, & deuotionis intimę. Ipsi. n. maxime appetãt rorẽ cœlestis gratiæ, & in oibus semp habere serenitatẽ cosciẽtię.

Tertio, propter fructum: habet n. oliua fructũ pinguẽ, dulcem, & vtilẽ. Sic viri perfecti habent opera pinguia, dulcia, & vtilia: pinguia. i. propter deuotionẽ, & dulcia respectu sui per delectationẽ. & vtilia respũ proximi per sustentationẽ. Opera. n. sanctorũ virorum sunt Deo pinguia, vt sacrificũ: ipsismet dulcia pp meritũ: proximis vtilia propter exemplũ. Vel qa opa perfectorũ virorũ fiunt cum pinguedine pietatis, cũ dulcedine charitatis, cũ plenitudine vtilitatis. Vnde ex persona viri perfecti dr in Psal. Ego autẽ sicut oliua fructifera in domo Dei.

Psa. 51.

Itẽ perfectus homo assimilatur grano piperis. Nam granũ piperis est exterius nigrũ, & interius albũ: sapore acutũ, odore aromaticũ, quantitate modicũ, virtute magnũ, actu frigidũ, potentia calidũ: cuius virtus non sentit dũ est integrũ, sed postq̃ masticatũ fuerit, vel contritũ. Sic homo perfectus est exterius niger. i. despectus per apparentiam, vel niger. i. decoloratus per pœnitentiam, sed interius albus per innocentiam.

Itẽ in sapore acutus, per subtilitatem sapientiæ: odore aromaticus, per suauitatẽ famæ: Item quantitate modicus, p reputationẽ humilitatis: & apparet virtute maximus per efficaciam operis: actu frigidus circa temporalia: potentia, siue potenter calidus circa spũalia. Cuius virtus nõ sentit dum est integer. i. ab iniurijs intactus: sed cum fuerit masticatus per iniuriarũ oppressionẽ, & contritus p aduersitatũ, & tribulationum passiones, tunc maxime per patientiam ostendit suæ virtutis perfectionem: patientia. n. opus perfectum habet, vt dicit Iac.

Iac. 1.

Perseuerantiæ virtus quãta nobis cõferat dona, exemplo lauri breuissimè præmonstratur. Cap. LXI.

PErseuerantia assimilatur lauro.

Primo, rone viriditatis: eo, q̃ suo vi rore, nec hyeme, nec æstate hæc arbor spoliatur. Sic ergo dẽt homo pseuerare in bono, vt nec hyeme aduersitatis, nec æstate p̃speritatis virorẽ virtutis amittat.

Secundo rone securitatis: hic. n. arbor esse dr, quæ securat a fulminibus, à fantasmatibus, & a vermibus. Propter primam dr in historia Scolastica, q̃ Tiberius Cesar cœlo tonante laurum in capite solitus erat ferre. ne posset lædi à fulmine. Propter secundum dr in eodẽ libro, q̃ Rebeca pp morem gentiũ quẽ in parentibus viderat serta lauri capiti suo imposuit, & ramis herbæ, quæ Agnus castus dr, incubuit: vt visiones veras videret, & fantasticas non sentiret. Quantũ ad tertium dicit Diosc. q̃ folia eius viridia sunt, quæ multũ odorifera, si cõtrita, & apposita fuerint punctura apũ, & vesparum, & omnẽ tumorẽ lædunt: libros, & vestes, cũ qbus ponunt, a tineis, & vermibus tutos seruant. Sic perseuerantibus in bono, nec fulmina aduersitatum, nec fantasmata dæmonum, nec pũcturæ infirmitatum nocent: sed omnia finaliter eis prosunt.

Diosc.

Tertio ratione dignitatis, Laurus n. dicitur a laude, eo, quod eius ramis, & foliis cũ laudibus victorũ capita olim coronabantur, vt dicit Isidor. Sic sola perseuerantia est quæ laudem, & coronam meret. Nam sine perseuerantia (vt dicit Gregorius) nec pugnãs victoriam, nec victor accipit palmam.

Gre. in mor.

Prælatorum quale sit officium, ac dignitas, ex varijs mali similitudinibus edocetur. Cap. LXII.

PRælatus debet esse similis malo.

Primo, quia est arbor satis magna; quia quilibet animarum prælatus est et si non

si non ratione personæ, saltem tamen
rōne officij satis magnus, & honorādus.
Aug. in regu. Vnde Aug. Honore corā nobis prælatus
sit nobis: timore coram Deo substratus
sit pedibus nostris.

Secundo, quia malus est arbor ligno
solida: qa prælatus esse debet animo so-
lidus per constantiā, vt nec prosperitate
corrumpat, nec aduersitate frangat. Ta-
lis. n. fortitudo requiritur in eo, qui ad p̄
Isa. 40. lationem eligitur. Isa. Forte lignū, & im-
putribile eligit artifex sapiens.

Tertio malus est ex cortice rugosa, &
nodosa. Cortex aūt rugosa est humilis p̄
lati apparentia: qa non decet prælatū ec
clesiasticū esse secularitter pomposum.

Quarto quoq; qa malus est frondiū
densitate vmbrosa: est autem quasi den
sitas, & vmbrositas frondium, affluentia
& gratiositas verborum, quæ debet esse
in prælato ad exhortandum.

Quinto quoqs; quia malus est florum
varietate decora. Hic autem decor florū
est pulchritudo, & decentia morū, quæ
debet esse in plato. vel quasi flores odo-
riferi, & attractiui, sunt bona exempla
prælati. in quibus abundare debet secū-
1. Eth. 4. dum illud Thi. Exemplum esto fideliū,
in verbo, in conuersatione, in charitate.

Sexto, quia malus est fructuum fœcū
ditate gratiosa. fœcunditas autē fructuū
est abundantia bonorum operū, & præ-
Col. 1. cipue eleemosynarum tam corporalium
quām spiritualium: Apo. In omni opere
bono fructificantes.

Si imperfectus homo in diet proficere voluerit, quid agere debeat, exemplo Hederæ plantæq; gradibus septem scitè declaratur.
Cap. LXIII.

PRoficere si velit homo imperfectus,
& crescere in spū, debet perfectiori
bus adhærere. Cuius exemplum apparet
Isido. in hedera, quæ secundū Isid. dicta est he
dera, eo, q̄ arboribus hæreat. Vnde mul
tum in altum se extendit, q̄ dū murum,
vel arborem inuenit, cui appodiari pos-
sit; & hincinde se capit, donec ad sum-
mum peruenit. Sic homo, qui vult spiri-
tualiter crescere, debet talibus adhærere
qui sint ei pro muro ad defensionem, &
arbore ad fructuum productionem. s. vt
eorum exhortationibus, & orationibus,
a tentationibus protegatur, & etiam eo-
rum exemplis, quasi quibusdam fructi-
bus refociatur. Vnde illis homo debet ad
hærere, de quorum verbis, vel exemplis
spirituale fructū capere possit. Et tunc
hincinde. i. modo hoc verbum mō hoc
exemplum ad se capiendo, cito ad sum-
mum peruenit proficiendo.

Item pœnitens, vel imperfectus ho-
mo gradatim proficiendo perficit, sicut
arboris corpus non subito, sed paulā-
tim, & gradatim augetur. Nam primo se-
men in herba erumpit. Dei, vnde herba,
in arborem crescit, dum herba in duritiē
trāsit, & in arborem coualescit. Vnde di-
citur arbusta quasi arboris hasta. Simili-
ter et pœnitēs non fit in continenti pfe
ctus: sed proficit gradatim. Psal Ibunt de Psa. 83.
virtute in virtutem: vnde Bern. Nolo re Ber.
pente fieri summus, sed paulatim profi-
cere volo. Et ideo pœnitens a principio
qdem est herba mollis, quia incipit, cū ti
more; sed postea solidat, & proficit in di
lectione. Et nota, q̄ in corpore plantæ
sunt septem gradus augmēti, qui debēt
esse in proficiente.

Primus gradus est in radicibus: habet
enim plāta radices loco oris, vt dicit phi Ari. de
losophus, quibus, si mediantibus humor veg. &
trahitur ad totam substantiam arboris; pl.
& quanto plus augetur, tāto plus de hu-
more attrahitur. Radices autem pnia
sunt timor, & dolor: quia dolet pœnitēs
de offensa, & timet de pœna. Et quanto
est maior dolor, & timor, tanto magis
abūdat mror. i. lachrymarū humor: quæ
sunt pœnitenti animæ vt cibus, & nutri
mentum, secūdū illud, Psal. Cibabis nos Ps. 79.
pane lachrymarum, & potum dabis no-
bis, in lachrymis.

Secūdus gradus est in stipite siue ligno
quod est pars arboris fortior, solidior, &
substantialior, qd a radice extēs vsq; ad
summū arboris se extēdit. Et iō fm eius
augmentū siue quantitatē iudicat arbor
magna, vel parua. Hoc lignū in pficiēte,
vel pēnitēte, est charitas: q̄ est virtus sub
stātialior ad merēdū, fortior ad aggredi ē
dū, & solidior ad substinēdū. Vñ secūdū
eius q̄titatē, & eius augmentum, iudicat
aliqs apud Deum magnus, vel paruus.
Vnde Aug. dicit, Si vis scire quantus iste Aug. de
est, scias quantū diligit iste. Si enim mul ci. Dei.
tū diligit, magnus est: si parū diligit, par-
uus est: si nihil diligit nihil est. Si. n. chari 1. Cor.
tatem non habuero, nihil sum. 13.

Tertius gradus est in cortice exteriori
quæ est ad defensionem ligni. Vnde eius
augmen-

augmentū oportet, q̄ sit proportionatū,
& cōmensuratum ipsi ligno interiori, se
cundū eius extensionē & exigentiā. Vñ
aliquæ arbores habēt corticē subtiliorē,
aliquæ graciliorē secundū ligni possibi-
litatē maiorē, vel minorē. Hæc aut cor-
tex in pœnitente est exterior abstinentia,
& custodia per quā defendit spūs a tēta-
tionibus multis: sed tamen abstinentia
oportet, q̄ sit mensurata, & discreta, s.
maior, vel minor secundū exigentiā spiri
tus, & valetudinē corporis, & non oībus
Aug. in Reg. cadē abstinentia competit. sed diuersa Au
gu. Distribuatur vnicuiq; vestrū victus,
& tegumentū non æqualiter oībus, qa
nō æqualiter valetis omnes; sed potius
vnicuique, sicut cuique opus fuerit.

Quartus gradus est in ramis, per quos
intelliguntur opera pœnitentiæ, q̄ debē
t procedere ex charitate ad hoc, vt sint fru
ctuosa. i. meritoria, sicuti rami fructūcā
tes pullulant stipite. Et nota, q̄ quanto
humor est abundātior, & calor fortior,
tanto arbor est ramosior. Sic quanto, in
pœnitente plus abundat calor dilectio
nis, & humor compunctionis siue com-
passionis ad proximum, tanto est ramo-
rior. i. operosior.

Quintus gradus est in foiljs. i. in ver-
bis. Dicit. n. Aristo. q̄ folia sunt propter Ari. de
fructum: quia et verba debent esse talia, eget.
q̄ profint ad meritum. & in talibus fo-
ljs bonū est abundare, & incrementum
suscipere: sicut sunt verba diuinæ laudis
cōfessionis, & oīonis. vel exhortationis.

Sextus gradus est in floribus, p̄ quos
intelligunt bonæ cogitationes, & affectio
nes, q̄ in pœnitentibus debēt abūdare.

Septimus gradus est in fructibus. i. in
meritis. Arbor n multū, vel parum fruc-
tificat, nō secundū multitūdinē, vel pau
citatē ramorū, vel secundū augmenta tē
porū, sed secundū abundantiā, vel defec-
tū caloris, & humoris. Sic est homo pœ
nitēs. proficit in meritis nō secundū nu-
merositate operū, vel diuturnitatē tpm;
sed secūdū quantitatē humoris; & calo-
ris. i. deuotionis, & charitatis. Vnde dicit
Aug. q̄ nō numerositas operum, nō diu
Aug. turnitas tēporum: sed maior charitas me-
lior, quām voluntas, auget meritum.

Rerum temporalium prosperitatis effectus per multa fabæ proprietates summatim recensentur. Cap. LXIIII.

PRosperitas tpalis assimilat Fabæ, q̄
humorē grossium, & inflationem gi-
gnit, stomachū lædit, grossum eius san-
guinē facit, & fumū, qui caput offendit,
& somnia terribilia & vana inducit. Sic
tpalis prosperitas inducit inflationē su-
perbiæ, voracitatem gulæ, per quam etiā
ad litteram stomachus frequenter lædi-
tur. Vel venter in quo nutrimentū spūa-
lis doctrinę recipitur, & retinetur est me
moria, quam prosperitas temporalis læ-
dit inducendo obliuionem Dei.

Itē fumus vanæ gloriæ caput, i mentē
offendit replēs eā fum ostitate vanitatis:
vnde nimia pſperitas tpalis infatuat, &
iuquietat caput rōis. Et ideo dicit Sen.
Res inquieta fœlitas temporalis: se exa- Sene.
gitat, mouet celebrum, non vno genere epi. 37.
alios in aliud irritat. hos in potentiam:
alios in luxuriam, hos inflat, hos inflam
mat, hos mollit, & hos resoluit. Ipsa etiā
gignit terribilia somnia. i. terrores fanta
ticos, vt frequenter timeant, qui in pro
speritatibus sunt, ea, quæ non sunt timē
da, sicut somniantibus accidit. Psalmus
Illic trepidauerunt timore, vbi non erat Ps. 12.
timor.

Animæ humanæ pulchritudo ac modulorum hominum perfectio in quo consistat ex pulcherrimis arboris plantæq; perfectionibus facile cognoscatur. Cap LXV.

PVlchritudo animæ assimilatur pul-
chritudini arboris. Nam pulchritu
do arboris consurgit ex quatuor: primo
ex statura, pceritate, videlicet qm arbor
est alta, & est recta, & ramorum densita-
te debito modo conserta. Sic pulchritu-
do animæ primo in hoc consistit, q̄ sit
recta p intentionē, alta per contempla
tionem, & ramis varijs circunsepta per
uariaru virtutū adornationē, vel diuerso
rū bonorū operū multiplicationē. Dan. Dan. 4.
Arborem sublime vidisti atq; robustā,
cuius altitudo pertingit ad cœlum: aspe
ctus eius ingens erat, & rami eius pul-
cherrimi.

Secundo consurgit pulchritudo arbo-
ris ex partiū ordinabilitate: videmus. n.
in diuersis arboribus, quod partes earū,
& rami diuersimode ordinantur: & secū
dum q̄ magis sunt ordinati, & inuicem
proportionati, ita arbor reddit pulchrior
vel minus pulchra. Illi aut rami possu-
mus dicere, q̄ sint sensus, & partes hois
exteriores; qui quanto magis sunt ordi-
nati, & in suis motibus mouetur, tanto
redditur hominis conuersatio & aspe-
ctus

ctus, & cõuictus pulchrior, & gratiosior
Dan.4. Dan. Magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cœlum, aspectus illius erat vsq; ad terminos vniuersæ terræ, folia eius pulcherrima.

Tertio, consurgit ex figuræ congruitate siue formositate: variantur.n. arbores in figura: quia quædã partes arboris tendunt sursum, quædã deorsum, quædã vero tenent medium illæ enim, in quarum medulla viget humor subtilis quã calor ad superiora ducit, pyramidantur in modũ flammæ, quæ ascendit. Sed illæ in qbus est humor grossus, & aquosus, inferius deprimuntur, & angustant: illæ vero, in quibus est humor medius, medium tenent. Vnde pars alia ascendit, & est causa eleuationis; alia descendit, & est causa ingrossationis. Sicut ergo in arbore est trip ex humor, sic in hoie est triplex amor: vnus, qui eũ eleuat, & iste est amor subtilis i. spiralis. Alius, qui ipsum deprimit, & grauat, & iste est grossus, & aquosus, idest terrenus, & carnalis. Tertius est quasi medius, scilicet amor naturalis, vel amor sociaiis, & animalis: qui de se non deprimit per peccatũ, nec eleuat per meritũ. Et nota hic, ꝙ duplex humoris digestio fit in planta: prima in radice, quæ fit in plantæ augmentatione: secunda fit in medulla plantæ propter eius cõpletionẽ, maturationẽ, dilatationẽ, & conseruationẽ. & sufficit hæc duplex digestio ad plantæ perfectionẽ: vnde digestio tertia in solis animalibus inuenitur sicut Arist. dicit: sic et duplex digestio i purificatio oportet quod fiat in anima, primo in radice. i. in intellectu p puras cogitationes & ista vocat ad augendum feruorem spiritualis, Psalm. in meditatione mea exardescit ignis. Secundo oportet, quod fiat in medulla, idest in affectu s. vt habeat puras affectiones; & hoc facit ad maturitatem morum, & ad completionem operum, & ad dilatationem meritorum, & ad conseruationẽ virtutem, & donorum.

Arist. de Anim.

Psa.38.

Itẽ quarto, consistit pulchritudo arboris siue plantæ in coloris viriditate. Nam planta quanto viridior, tanto pulchrior. Sed nota, ꝙ quædã plantæ sunt, quæ semper virescunt: sicut arbores, quę cõpactã, & solidã habent substantiam, & in quibus est sufficientia humoris. Quædã vero arbores sunt, quæ viriditatem suam aliquando amittunt. Sunt.n. frondosæ, & virides in æstate: sed sine frondibus, & viriditate in hyeme: sicut illæ, quæ raram, & porosam substantiam habent, quod est et propter defectũ humoris; qui quando humor nutrimentalis non sufficit, natura illum subtrahit a partibus non necessarijs: puta à folijs, ne deficiat necessarijs. Quædam vero sunt, quæ aliquando virescunt: s. in æstate: quandoq; vero pallescunt, s. in hyeme, folia tamen sua non perdunt. Nam fortem habent calorem sibi incorporatum: & dum ipse calor ad interiora arboris fugit, a facie frigidi aeris exterior facies arboris maxime, in folijs glauca fit, & pallescit. Non tamen planta tali expoliatur folis propter viscositatem sui humoris, & intensionem caloris. Plantis ergo illis, quæ semper virescunt assimilantur virgines, quæ summum vitorem carnis semper tenent i virginitatẽ. Plantis vero, quæ aliquando viriditatem foliorum seruant, aliquando vero eã perdunt, assimilantur coniugati, qui quãdiu matrimonij seruant, honestatem, virides aliquo modo possunt dici i. continentes: unde vocatur continentia coniugalis: Sed quando fidem thori non seruant, vel matrimonio indebite vtuntur, præcipue in casu, vbi fit peccatum mortale: tunc ex toto viriditatem perdunt. i. continentiæ honestatem. Plantis autem quæ vno tempore pallescunt, & alio virescunt, similes sunt viduæ. Nam in quibusdam inuenitur tã fortis calor interioris amoris, & tam viscosus i. tam tenax humor deuotionis, ꝙ in matrimonio licet aliquo modo pallescunt, vt in vsu matrimonij delectationem carnis sentiendo: tamen propter hoc folijs, siue foliorũ viriditate non expoliantur: quia non rone libidinis, nec et indebito in ipso matrimonio vtunt: sed iterũ reuirescunt quãdo sunt postea viduatæ, quia continentiã seruant, & gratiã Dei per bona opera cõseruare & multiplicare procurant.

Religionis, Religiosiq; perfectio quo pacto agnoscatur, & cõseruetur a Pinea, Rosaq; proprietatibus perspicuis definitur exemplis. Cap. LXVI.

REligio assimilantur pineæ, quæ est pini fructus.

Primo, ratione apparentiæ siue figuræ. Nam fructus pini, quanto in imo iuxta stipitem apparet grossus, & in rotundum dilatatus: tanto in summo pyramidalis est, & acutus. In quo figuratur, ꝙ religiosi quanto plus se dilatant, & distendunt circa inferiora, tanto plus muniuntur circa superiora: vel in hoc significatur, ꝙ religiosus circa inferiora debet esse simplex & grossus, & circa superiora subtilis, & acutus. Secundo ratione continentiæ: quia pinea est nux magna continens in se multa grana: testis valde duris inclusa, quæ per ordinẽ sunt inuicem coniuncta, quibusdam tamen testarum folliculis, quasi quibusda parietibus sunt distincta: & licet testa sit multum dura, fructum tamen dulcissimum in se claudit. Hæc nux magna, religio est, quæ est magna propter magna vota, vel propter magna opera; in qua contineri debent multa pretiosa grana. i. multæ deuotæ personæ. valde autem duræ testę qbus includuntur, sunt difficiles obseruantiæ regulæ quibus obligãtur: quæ si non essent duræ, non essent conseruatiuæ. Et hæc grana debent inuicẽ glutino charitatis, & pacis, & regularis vnitatis esse coniuncta, & tamen in suis actibus, & moribus ordinata, & distincta non tãtum cellis, & hospitijs, sed & officijs, & temporalibus operibus congruis. Et licet testa i. exterior regulæ, vel institutionũ obseruantia videatur esse dura, non tamẽ est fugienda: quia dulcissimum tam gratiæ in præsenti, quam gloriæ in futuro includit in se fructum, Vnde dicitur: Omnis disciplina in præsenti quidem non detur esse gaudij, sed mæroris, in fine autem exercitatis per eam dulcissimum fructum reddit iuuitiæ.

Heb.12.

Tertio ratione adhærentiæ, quia scilicet pinea est adhærentiæ valde fortis, & magnæ glutinositatis; quamdiu recens exitit, suã pinguẽ humorositatem vetustate non perdit: sed postquam ille humor eius consumit, sic facile aperit. Similiter et religiosi debent tam Deo q̃ sibi mutuo per amorem, & concordiã fortiter inhærere: ita, ꝙ diabolus non possit eos aperire, nec abinuicem diuidere. Et talis fortis inhærentia est in pinea i religione, quamdiu est ibi pinguis humorositas deuotionis, & gratiæ sicut erat in principio quando religiones inceperunt. Vnde tunc sic erant clausæ diabolo, ꝙ non inueniebat locum ingrediendi in eis. Sed nunc quasi per vetustatem temporis illa bona humorositas nimis diminuta videtur. Et ideo quandoq; diabolus eas aperit, & diuidit abinuicem facilitẽ, per discordias, & inuidias, & in scissuras & partialitates pessimas. Et ideo hodie religiosos multos diuersis vitijs dissipat, & maxime ambitionibus, superbijs, inuidijs, & multis alijs.

Item religionem ueuiter ingrediens assimilatur propagini. Propago enim secundum auctores, est nouella vitis. Nam secundum Isido. propaginare, est palmitem terræ immersum iterere, & inde nouã vitem producere. Nam palmes sub terra mersus, terræ admiscetur, & in radicẽ conuertit, qua nutrimentũ attrahit, ex quo vitis propagat, & nutrit, & augeet. Ille aũt qui religionem ingredit, quasi palmes terræ immergit. Terra.n. est religionis humilitas, in qua velut mundo moriens, qui ingreditur, sepelit; sed ibi abscõditus radicẽ charitatis mittit, per quam nutrimentum virtutum, & bonorũ operum, & diuinorum verborum ad se trahit, ex quo nutritur, & proficit, quousq; perficiatur etiam ad fructus alijs producendos.

Itẽ religio sine disciplinæ studio non conseruatur, sed efficit similis seculo. Cuius exemplũ apparet in rosa domestica, qa rosa domestica plantat, & colitur sicut vitis: & si inculta remanerit efficit, sicut silnestris. silnestris aut transplãtata, si bene culta fuerit, efficit bona rosa. Quasi.n. rosa domestica est religionis status. Nam præcipue religiosis dictum est: Ettis ciues sanctorum, & domestici Dei. Sed hæc, si negligit, vt studio, & correptione disciplinæ non colat, efficitur sylnest: is, idest similis statui seculari. Si autem econuerso rosa sylnestris, idest homo secularis, in religione plantetur: vbi diligenter cultu disciplinæ regatur, efficitur rosa Deo domestica, Angelis grata, & hominibus odoriifera.

Eph.2.

Qualis Religiosus esse debeat, & quomodo à laico differat, ex Anisi, Rosæ, Arborumq; sylnestrium, & hortensium proprietatibus, pluribus similitudinibus aperte declaratur. Cap. LXVII.

REligiosus debet esse similis anisio, quod est herba.

Primo, quia semen anisi est quantitate minimum, quia, s. religiosus debet se

per humilitatem minimum reputare: exemplo Pauli, qui dicebat. Ego sum minimus apostolorum, qui nõ sum dignus vocari apostolus: quia persecutus sum ecclesiam Dei. 1. Cor. 15.

Secundo, quia est figura rotundũ: quia s. religiosus debet se reddere ad motum obedientiæ promptum. Nam corpus rotundum est motui maxime aptum. sicut patet in cœlo, quod ideo factũ est sphæricum & rotũdum, vt esset aptum reuolui, & moueri. Matth. Dico huic, Vade, & vadit: & alio veni, & venit. Sic debet religiosus obedire suis prælatis. Matt. 8.

Tertiò, quia est sapore dulcorosum. i. dulcedine plenum. Sic religiosus debet esse dulcis per mansuetam & benignã conuersationẽ: debet enim habere dulcem animum, idest dulcem linguam, & dulcem vitam, vt possit de ipso laudari Deus, & dici, Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.

Quarto, quoq; quia est in effectu virtuosum. Nam habet virtutem calculum frangẽdi, oppilationes splenis, & epatis aperiẽdi, dissoluendi, consumendi, & vẽtositates expellendi: quia, s. religiosus debet in se frangere calculum i. peccati duritiem per contritionem, & oppilatiões intrinsecas aperire per confessionẽ, impietatis colligationes dissoluere per satisfactionem, humorem carnis & luxuriæ consumere per abstinentiæ subtractionem ventositates vanitatis expellere per sui abiectionem.

Item religiosus debet differre à seculari, sicut rosa domestica à sylueſtri. Differunt. n. inter se primò in foliorũ multitudine: qa sylueſtres rosæ habent folia pauciora, sed folia hortensis sunt multa. Tanquàm ergo folia rosæ sunt dona. & vlrtutes animæ, quæ plus debent abundare in religioso, quam in seculari. vel vt folia rosæ sunt verba sacræ doctrinæ, qbus affluere debet religiosus præcipue ille, cui competit prædicare.

Item differũt in colore, quia folia hortẽsis sunt oino rubea, vel oino alba: sed sylueſtres sunt modico rubore admixta. In quo significatur, ꝙ religiosis competit omnimoda charitas, quæ significatur in rubedine, & omnimoda puritas, quæ significatur in albedine. Vnde in vtraque debent religiosi seculares quosq; etiam bonos excedere.

Item differunt in odore, quia rosæ sylueſtres sunt minus odoriferæ, quàm hortenses: quia religiosi magis debẽt, quàm seculares exemplis bonorum operum redolere.

Item differũt in virtute: quia hortẽses sunt in sapore quodammodo mordicantes, & magnæ efficaciæ in medicina. Sic religiosorum, & præcipue prædicantiũ ora, licet mordeant peccatorum vitia, tamen sunt eis valde medicinalia.

Item religiosi debent differre à secularibus, sicut arbores hortenses à sylueſtribus: sylueſtres enim dicuntur, quæ nascunt in syluis, hortenses vero quæ plantantur in horti: hortenses etiam excolũtur, sylueſtres vero sibi relinquunt. Vnde dicit Arist. ꝙ domesticæ, siue hortenses, si non fuerint cultæ, fiunt, ut sylueſtres: & econuerso sylueſtres per debitã culturam fiunt vt hortenses. Et sicut ipse dicit, arbores sylueſtres magis fructificant, quàm hortenses propter maiorem humoris abundantiam parum vnctuosi. Vnde etiam fructus hortenses sunt maiores, meliores, & dulciores. Dicit enim Arist. ꝙ sylueſtres conferunt hortensibus, qñ eis ex opposito complantantur: quia sylueſtres sunt calidiores, & sicciores: & ideo excitant calorem hortensiũ, & confortant. Ari de veg.

In hominibus ergo quasi sylueſtres arbores, quæ sibi ipsis i. proprio arbitrio relinquuntur, sunt personæ seculares. Sed quasi hortenses, quæ sub cura, & cultura hominũ sunt plantatæ, sunt psonæ religiosæ, q̃ sub cultura obedientiæ, & cura, & gubernatione sunt positæ ꝑlatorũ. Vnde si hmoi hortenses. i. religiosi non fuerint culti. i. a suis prælatis correpti, & a suis excessibus refrenati, efficiuntur vt sylueſtres. i. seculares. Econtra aũt sylueſtres i. seculares, & peccatores per cultũ ꝑnitẽtiæ efficiunt, vt hortenses. i. religiosi & frequenter meliores, q̃ multi exercis. Isa. 23 rubesce Sidon ait mare. Gre. Quia ex actione quorundam secularium confunditur vita religiosorum. Isa. 33. Grego.

Item sylueſtres. i. seculares, quanuis faciãt plures fructũ. i. plures eleemosynas, vel plures filios carnales, vel plures fructus spales, s. per lucrum ciuitatum, q̃ religiosi pauperes, & continentes, & nõ corpaliter negociantes: tamen fructus. i. opera spualia hortensium, i. religiosorũ sunt maiores. i. maioris meriti propter obedientiam, & meliores. i. melius perfecti

ti propter diligentiam. Cum enim sunt pauperes, & expediti a curis huius mundi, possunt diligentius intendere operibus Dei, & sic melius facere.

Item sunt dulciores propter continẽtiam. Et quanto aliqs plus abstrahitur à delectatione carnis, tanto plus percipit de dulcedine spiritꝰ. Animalis enim homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. In hoc etiam, ꝙ sylueſtres faciunt plures fructus, quàm hortenses, instrumur, quod non debemus respicere ad operum multitudinem, sed ad operum bonitatem. i. Cor. 2.

Item sylueſtres, idest seculares suo calore i. suo temporali subsidio, & fauore conferunt hortensibus i. prosunt ipsis religiosis, eis temporalia conferendo; & quia etiam ipsi religiosi proficiunt sibi quo ad meritum, ipsos, seculares ad spiritualia attrahendo.

Quo pacto fraterna faciẽda sit correctio ꝓpriæq; ac alieæ utilitati uacandum, porri exemplo breuiter exprimitur. Cap. LXVIII.

SAluti, & perfectioni propriæ dẽt homo primum intendere, deinde vtilitati & saluti alienæ. Cuius exemplum apparet in porro: quia in primo anno semen non producit, sed in secundo quasi in primo anno intendat solũ propriæ perfectioni, sed in secundo producendo semen vt quasi intendere aliorũ propagationi. Similiter prædicator primò debet intendere, sibi per profectum vitæ: deinde vtilitati aliorum per semina doctrinæ. Vnde Apost. Attende tibi, & doctrinæ. In cuius rei exemplum etiam Helias dixit mulieri viduæ: Vade, & fac mihi primum subcineritium panem, & filio tuo, deinde tibi: quia charitas hominis incipere debet à seipso. Vnde & iste ordo etiam in semine eleemosynæ est seruandus. Aug. Qui vult ordinatè eleemosynam dare à seipso incipere debet, & eam primo sibi dare: est enim eleemosyna opus misericordiæ: verissimaq; dictum est, Miserere animæ tuæ placens Deo. Ideo etiam ordo in correctione seruandus est, scilicet, vt qui vult corrigere alium, prius corrigat seipsum, quia (vt dicit Grego.) Mundus esse debet a vitijs proprijs, qui curat aliena corrigere: quo tanto perspicatius in alijs fugienda, videat, quanto hæc ipse per scientiam, & vitam verius declinat. Quia nequaquàm pure in membris maculam considerat oculus, quem puluis grauat; & superiectas sordes tergere non valent manus, quæ lutum tenent. Et similiter Isido. dicit, quod non debet vitia aliena corripere, qui adhuc vitiorum contagionibus fuerit inuolutus. Improbum enim est arguere quidquàm in alio, quod adhuc reprehendit in seipso. 1. Thi. 4. 3. Reg. 17. Aug. In Enthi. Ec. 12. Gre. 6. Mor. Isid. de su. bo.

Christi passionis sanguinis q̃ ipsius efficacia quã tasit, quousq; in nobis beneficia conferat per plurimas Balsami, opobalsami, carpobalsamiq; virtutes, perspicuè intelligi potest. Cap. LXIX.

SAnguis Christi assimilatur opobalsamo, idest liquori balsami. Primò ratione originis. Sciendum enim, ꝙ proprie arbor tota dr̃ balsamum: lignum vero carpobalsamum, semen autem & succus opobalsamum ex eo, quod ferreis vngulis cortex ligni percutitur, & per corticis vulnera quasi per cauernas egreditur. Quod totum Christo competit ratione suæ passionis, cuius liquor, idest sanguis, per cauernas corticis, idest per vulnera corporis, ferreis clauis impressa effluxit. Bern. Scio, quòd merita mea mihi non sufficiunt: & quod mihi deest, audacter vsurpo ex visceribus Christi, quæ misericordia effluunt; nec desunt foramina per quæ defluant. Patet enim arcanum cordis per foramina corporis, patent viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos, oriens ex alto. Ber. in ser.

Item Bernar. Ex consideratione remedij: periculi mei quantitatem cognosco, filius Dei iubetur occidi, vt precioso sanguinis illius balsamo meis medeatur vulneribus. Bern. I.

Secundo, ratione ponderis. Nam balsamum in aqua positum, mox fundum petit, si verum & non sophisticatum fuerit. Similiter sanguis Christi, & gloriosa eius passio posita per meditationẽ in aqua tribulationis nostræ, mox fundum petit, quia grauiorem se omnibus tribulationibus nostris ostendit. Et sic tribulationes nostras grauitate sui ponderis leues, & tollerabiles reddit,

Universidad de Deusto Biblioteca

Grego. Gregor. Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum, quod non æquo animo toleretur. Vnde Apo-
Heb.12 stolus: Recogitate eum, qui talem sustinuit aduersus semetipsum à peccatoribus contradictionem, vt non fatigemini, animis vestris deficientes.

Tertiò, ratione incisionis. Nam in balsamo sola exterior cortex inciditur. Lignum autem nullo modo tangitur ferro. Sic etiam in Christo sola caro incisa est & læsa ligno, diuinitatis nullã passionem, vel læsionem sentiente, vel suscipiente. Nota etiam, quod tempore æstiuo cum cultello osseo rami ipsius balsami leniter inciduntur, ne lignum interius lædatur, & sub cortice inciso vitreæ ampullæ ponuntur in quibus guttæ stillantes colliguntur. Istę ampullæ vitreæ, sunt mentes puræ, & humiles: scilicet vacuæ per humilitatem, & etiam vitreæ per puritatem, quæ recolligunt rememorando, & compatiendo guttas sanguinis Christi, & pœnas corporis eius.

Quartò, ratione odoris quia (secundũ Plinium) omnibus odoribus præfertur balsamum. Balsamum enim illud est optimum, quod est odoriferum, ponderosissimum, semine maximum, mordens gustum, atque in ore feruidum, & colore rufum. Licet enim arbor balsami siue eius frutex, quæ nunquam crescit vltra altitudinem duorum cubitorum, sit viti similis, & in foliis sit similis rutæ, sed albioribus semper manentibus; tamen liquor rufus est. Omnia autem prædicta habet sanguis, siue Christi passio. Est
Ioã. 12. enim odoriferus per attractionis suauitatem. Vnde Christus dixit: Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.

Item ponderosissimus, idest grauissi-
Thre.1. mus per doloris immensitatem Thren. Attendite si est dolor similis, sicut dolor meus.

Item est semine maximus per propagationis fœcunditatem: quia multi nlij Dei ex sanguine Christi, tanquam fruges ex quodam semine in terram sparso progeniti sunt. Vnde Christus assimilauit se grano frumenti in terram cadenti, & morienti quod multum frumẽ-
Ioã. 12 tum affert.

Item debet mordere gustum animæ per dolorem compassionis, & debet ter uere in ore per verbum prædicationis; scilicet, vt frequenter Christi passio prædicetur. Apostolus: Nos p̃dicamus Christum crucifixum &c. Est enim sanguis Christi colore rufus: quia charitatis ardore, & cruciatus dolore vehemẽter excoctus. & est valde mirabile, q̃ balsamũ quamuis sit rufum, tamen vestem mundam non polluit. vt dicit Isid. Sed loge amplius est mirabile, quod sanguis Christi rubeus non solum nõ polluit, immo etiam immundos abluit. Apoca. Dilexit Apoc.1
nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo.

Quinto, sanguis Christi assimilat balsamo, & hoc ratione valoris. valet enim balsamum ad multa: Nam fœtum mortuum educit: & hoc significat, quia sanguis, seu passio Christi, mediante pœniten. 12. peccatum mortale de conscientia extrahit. Nam pœnitentia, & cætera sacramenta in virtute passionis Christi operantur. Item balsamum mortua corpora incorrupta custodit: quia quãtum dissoluit, tantum consumit. Similiter exemplũ passionis Christi carnem quidem. i. carnalia vitia mortificat; sed mortificatos carne a peccatorum corruptione cõseruat. Nam qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscẽ-
tijs. Item balsamum morsibus veneno- Gal.5.
sis occurrit: quia passio, & crux Christi valde tẽtationibus dæmonum obsistit. Et ideo figurata fuit in serpente æneo, cuius aspectus a morsibus serpentum liberat. Nu.21.

Sanctorum virorum similitudines, ac perfectiones breuiter enarrantur: quæ ex varijs floribus garyophylorum, palmitum, lignorum & thymorum proprietatibus colliguntur.

Cap. LXX.

SAncti viri assimilantur floribus. De quibus dr. Flores apparuerunt in ter-
Can.2. ra nostra, idest ĩ Ecclesia, vel ĩ carne humana. Sunt enim ad modum florũ multi odoris in exemplis, quibus alios attra-
2.Co.2 hunt. Apostolus: Christi bonus odor sumus. Can. Vineæ florentes odorem dederunt, & vox, &c. Can.2.

Item sunt dulcis saporis in verbis, quibus audientium mentes reficiunt. Psalm. Quã nos dulcia faucibus meis. Ps.118.
Prouerb. Dulcia eloquia maiora repe- Pro.16.
riẽt.

Item

Itẽ pulchri cõloris, idest gratiosi aspectus in moribus suis & honestis, & modestis, quibus intuentium oculos alli-
Act.6. ciunt, sicut dr de Beato Stephano, quod intuentes in eum, omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquã faciem angeli.

Item sunt sicut flores maximæ virtutis scilicet in miraculis, & signis, quæ su-
Mar.16 pra naturam ostendũt, sicut Christus dixit, Signa autem eos qui crediderunt hęc sequentur, In nomine nemo dæmonia eijcient, &c.

Item flores cãpos syluas, & hortos sua pulchritudine exornant, & vestiunt. Nã in campis lilia, & in hortis rosæ, & in syluis violæ inueniri consueuerunt. Tãquã ergo lilia agri sunt virgines, quæ ĩ agro corporis sui virginitatis candorẽ, & odorem Deo exhibuerunt, tanquam vero rosæ rubẽtes fuerunt sancti martyres, quorũ vita fuit velut hortus, spina sæpe hoc est multitudine pœnarum, & supplicio-
rum Christi amore circundatus in quibus velut rosæ albescentes puritatem in tuerũt, & velut rosæ rubeæ sanguine suo purpureo rutilarunt. Sed tanquam violæ syluarum fuerunt Cõfessores, quorũ plurimi in syluis, seu hæremis, Deum cõ-
templantes, latuerunt: & omnes velut violæ odore bonæ vitæ redoluerunt: & per mentis humilitatẽ præcipuam inclinata semper capita Deo tenuerunt, sicut viola circa florem aliquantulum incurvatur.

Item sancti viri assimilãtur garyophylis, quorũ illi sunt electi, q̃ habent nigru colorẽ, acutũ saporem, suauem odorem, & qui manu compressi emittunt aliquẽ humorẽ. Sic viri sancti, & perfecti sunt colore nigri per apparentiæ despectionem, sapore acuti per sapientiæ cõtemplationem, odore suaues per gratiæ, vel gratam conuersationem; complexione humidi per lachrymarum emissionem. Nam compressi inuitijs plus iuuant, se lachrymis, quam vindictis. Vnde Ambrosius, de se dicebat aduersus milites Gothos: Arma mea, lachrymæ meæ
Ambr. fuerunt.

Item garyophyli cerebrum, & virtutem animalem coniortant: qd̃ facũt sancti suis consilijs, cordis pauorem reuelant suis exemplis, & virtutem naturæ deficientis in proximis, adiuuãt suis eleemosynis, vel beneficijs.

Item sancti viri assimilantur palmitibus. Primo, ratione nutritionis: quia palmites a vite nutrimentum suscipiunt. Et ideo tam diu viuunt, & fructificant, quandiu viti permanent vniti. Nam nutrimentum, quod à vite suscipiunt, solũ quantum necesse est retinent: quod vero superfluit in materiam germinis, frõdis, floris, & fructus transmittunt. Vnde palmites à vite separati non fructus faciunt, sed arescunt. Sic simili etiam modo sancti viti quandiu per gratiam, vel charitatem viti Christo, qui dixit Ioan. Io.14.
Ego sum vitis vera, sunt vniti viuunt; & spirituales fructus faciunt: sed ab eo per peccatum separati, non faciunt fructus vitæ i. opera vitæ æternæ digna. Et ideo Io.15.
dixit ipse Christus, Ioan. Ego sum vitis, vos palmites: & sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis.

Secundò, sancti viti assimilantur palmitibus, & hoc ratione insertionis: quia surculus vnius palmitis, siue vitis inseritur in alio palmite siue vite, & fructificat in eo. Vnde docentur homines ex eadem vite facere vuas diuersi doloris; quia si dum vitis inseritur viti fiat insertio in tribus ramis procedẽtibus ab vno ramo ipsius vitis, & cum vno surculo insertionis colorem rubeum apposueris, & cum alio album, & cum tertio colorem croceum, vel etiam aliũ, singuli palmites ex præuiſtis ramis procedentes, tales vuas facient quales appositi sunt colores. Et similiter etiam posset fieri in alijs plantis suo modo. Sicut autem palmites, vel rami vitis inuicem incorporãtur per insertionẽ: ita fideles Christi debent inuicem vniti, & incorporari per charitatis dilectionem. Et tunc vnusqsque facit vuas diuersorum colorum, q̃ scilicet participabit merita singulorum. Ps.118.
Psalmus: Particeps ego sum omnium timentium te, & custodiendum mandata tua.

Tertio, sancti viri assimilantur palmitibus ratione protectionis: quia palmites pãpinis vestiuntur, quorum subsidio ab ardore, & frigiditate defendunt. Hi pãpini, sunt virtutes, quæ nos defendunt & a calore prosperitatis, & a frigore aduersitatis. Nam in prosperitate ardet luxuria, & gula; in aduersitate vero frigescit inuidia, & accidia. Sed à luxuria protegit pãpinus cõtinẽtię, à gula

la pampinus abstinentię, ab inuidia pampinus charitatis, ab accidia pampinus spei, quia spes pmij multũ solicitat, & cõfortat. Sed nota, ꝙ quilibet pampinus (vt
Ambr. dicit Ambro.) est alicubi intercisus, vt solis calorem ad maturitatem fructus admittat. Et similiter quælibet virtus ad hoc, vt eius fructus sit completus, i. vt faciat meritorium opus, oportet, ꝙ admittat calorem solis, i. amorem charitatis, sine qua nullum opus esset meritoriũ & nulla virtus perfecta.

Quarto, sancti viri assimilantur palmitibus ratione colligationis. Nam palmites vitis quædam de se vincula emittũt, querum adminiculo turbinibus ventisque resistunt, & suos fructus melius sustinere possunt. Multum enim a principio sunt graciles illi, & ideo huiusmodi retinaculis indigent quousq; fiant solis beneficio fortiores. Similiter etiam illi qui sunt imbecilliores, & imperitiores, vel minores in via dei, debent se maioribus atq; peritioribus quibusdam obedientiæ, vel familiaritatis, & disciplinæ, vinculis obligare, & coniungere, vt sustẽtentur ab eis, & eorum exemplo, consilio, & auxilio protegentur a turbinibus tribulationum, & ventis tentationum, quousque diuinæ gratiæ beneficio ipsi efficiantur perfecti.

Quinto, sancti viri assimilantur palmitibus ratione putationis, videlicet, quia palmites singulis annis volunt putari, & magis fructificant; & si diu putati non fuerint, degenerant, & in labruscæ speciem se commutant. Et similiter homines qui uolunt proficere, & in meritis dilatari, nec degenerare atq; ne efficiãtur peccatores, debẽt cogitatus & actus suos sæpe cum gladio linguæ per confessionem putare, & pronunciare: sed saltẽ semel singulis annis tenetur homo confiteri ex præcepto ecclesiæ, & debet putare vineam conscienuæ, siue vitæ suæ. Io.
Io. 15. Omnem palmitem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat.

Item sancti viri sunt similes lignis thinis.

Primò, quia talia ligna sunt spinosa, & albæ spinæ simillima. Similiter etiam viri sunt in hac vita spinosi, i. compunctionibus, & afflictionibus pleni; cum spinis tamen i. afflictionibus carnis, habẽt albedinem innocentiæ, & puritatis mentis.

Secundò, sancti viri assimilantur lignis thyinis, qa ligna thyina sunt imputribilia quia, vt quidam dicunt, nec in igne comburuntur, nec in aqua resoluuntur. Sic sancti viri sunt per constantiam solidi, ꝙ nec igne aduersitatis vrũtur, nec aqua voluptatis resoluuntur. Ps. Transiuimus
Ps. 65. per ignem, & aquam.

Tertio, sancti viri, sunt similes lignis thyinis. Quia talia ligna sunt specularia, sunt enim valde fulgentia, & ad modũ speculi polita siue ad modũ vnguis. Vnde in eis resultãt imagines sicut in vngue. Similiter sancti habent se per modũ speculi. In quorum vita velut in quodã speculo quilibet conspicere potest vitam suam, vel quàm sit fęda si ab ea dissentiat, vel quàm sit pulchra si in ea conueniat. Ex his autem verus Salomon Christus fecit in domo ecclesiæ gradus: quia ex eorum exemplis conspicimus qualiter ad vitam æternam scandere debeamus. Fecit etiam ex his fulcra, i. sedilia. quia ex eorum quoque virtutibus colligere possumus quales nos esse oportet, vt in nobis velut in suis sedibus resideat deus.

Sapientia vira, sapientiæ vis ac sacræscripturæ dignitas quanta existat, per plurima Amomi, Buxi, Radicis Hebeni, exempla scitè declarantur. Cap. LXXI.

SApientia assimilatur amomo, de quo fit mẽtio in Apo. Cinamomũ, & amomum, & odoramẽtorum &c. Amomum
Ap. 18. est herba nascens in Syria, cui sapientia assimilatur.

Primo, propter odorum varietatem. Est enim herba odorifera habens odorem sicut cinamomum. Item est colore subrufa habens folia coniuncta, & seminа copiosa, & album florẽ, vt viola sicut dicit, Dioscoro. Similiter sapientia est odorifera, quia generat honestatem, & colore subrufa, qa inflammat charitatem, & habet folia idest verba coniuncta in quã tum suadet vnitatem, & in semine copiosa per verborum affabilitatem, vel affluibilitatem. Nam semen est verbum dei, quo sapiens affluit. Item habet florem album per contemplationis puritatem, quia quasi albi flores sunt puræ meditationes.

Secundò sapientia assimilatur amomo propter proprietatum eligibilitatem; quia

quia illud amomum est eligendũ, qd est recens, lõgũ, albũ, semine plenũ, sup virgas purpureas expansum; maxime odoriferũ, & ponderosum. Vũ pp oẽs istas cõditiones doctrina sapientiæ. i. sacræ scripturæ, est inter doctrinas maximè eligenda. Nã ipsa est semp recens pp expositionũ nouitatẽ, ipsa longissima per temporis diuturnitatẽ; ipsa enim cœpit tradi,
Augus. (vt dicit August.) ab exordio generis humani, & durabit vsq; ad finẽ. Et ideo ip-
Ecc. 24. sa de se dicit, Ab initio, & ante secula creata sum, & vsque ad futurũ sm nõ desinam. Itẽ ipsa est alba propter sermonis puritatem, in qua nulla includitur obumbratio, vel permixtio falsitatis: semine plena propter verborum fœcunditatem. Nam verba dei quæ in ipsa continentur quasi quædam semina, sunt qbus filij spi-
Iac. 1. rituales in fide Christi generantur. Iaco. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis. Item est super virgas purpureas, i. super mentes doctorum, & martyrũ expansa. Ipsi. n. fuerũt virgæ pp transgressiõũ correptionẽ, p errantiũ directionẽ, pp debiliũ sustentationẽ. Fuerũt etiam purpurei p amoris inflammationẽ, p sanguinis effusionẽ, vel propter regiminis plationẽ. nã purpureus qdẽ color est regalis color. Itẽ odorifera pp honestatem. Honestas enim assimilatur odori pp attractionẽ: qa honestũ est, qd sua virtute nos trahit, vt dicit Tullius. De sapientia
Sap. 7. dicitur. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas p manus illius. Itẽ ipsa est ponderosa per
Isa. 33. sententiarum grauitatem, Is. Verba legis ponderans.

Tertiò, propter virtutis multiplicitatẽ. Habet enim amomũ multas virtutes, videlicet scorpionũ ictibus resistendi, oculos fouẽdi, & dolorẽ intestinorũ sedãdi. Sic sapientia ictibus scorpionum, i. deceptionibus obuiat hæreticorum, oculos mentis illuminando confortat, & in doloribus consolatur, & lætificat.

Item sapientia assimilatur buxo.

Primò, pp substãtiæ soliditatẽ. Est n. arbor hæc solidæ substantiæ, & compactæ, & humiditatis viscosæ, pp qd lignũ est ponderosum, & in aqua positũ mox petit fundũ, qa poros apertos non hẽt in quibus subintret aer: pp hoc sup aquã natare nõ pt. Similiter sapientia vera, & spiritualis, reddit hoiem solidũ, i. patiens in aduersis, & cõpactũ. i. constantẽ in periculis, & humidũ. i. abundantem in lachrymis. Nam cor sapientis vbi tristitia. Item viscosum in amicitijs. Nã viscus il-
Eccl. 7. lud, qd ei adhæret, nõ tũ capit, sed & tenet. Quia. s. hõ sapiens tenax. i. firmus est in amicitia quam accipit. Item facit pon-
Ecc. 21. derosum in verbis. Ecc verba sapiẽtum statera ponderabuntur.

Item profundum in scripturis. Nam petere aque fundẽ, est penetrare, profundi-
Iob. 28. tatem scripturæ, secundum illud. Profunda fluuiorum scrutatus est, & abscondita produxit in lucem.

Secundo pp materiæ lenitatem. Nam tabula buxea propter lenitatẽ materiæ, optime politur, & tergitur. Et illud vere competit sapienti. habere mentem politam & tersam ab omni vitio & macula. Vnde Greg. Nazianzenus dicit, quod pri-
Grego. az. ma sapientia est vita laudabilis, & apud Deum pura mens, p quã puri puro iunguntur, & sancti sancte sociantur.

Tertiò, pp virtutis cõtinuitatẽ, qa buxus hẽt folia semp virentia: & dr hæc buxus arbor, & hoc buxũ, p ligno, vũ qdam dixit. Hæc buxus crescit, hoc buxũ crescere nescit. Folia igitur eius non de leui cã cadunt, sed dũ vnũ cadit alterũ crescit. Et ĩ buxus semper virẽs est, & qa color viridis est maxime gratus oculis. Quod buxus hẽt folia semper virẽtia, significat, ꝙ hõ sapiens semp hẽt verba grata, & amabilia. Ecc. Sapiens in verbis amabilẽ se facit.
Ecc. 20 Item sapia assimilatur radici. Nã radix licet sit visu hispida, tũ est mollis in substantia. Sic sapiens q̃uls exterius ostendat se hispidum, & rigidum, tamen corde est benignus & mollis. Sap. Benignus
Sap. 1. enim est spiritus sapientię. Item radix est porosa: pori aũt sunt subtilissima corporis foramina, siue viæ. Vnde in hoc signat multas & subtiles vias, quibus sapiens in bonis agendis vel malis amouẽdis seu impediẽdis abundat. Itẽ ꝙ incedit tortuosẽ, nũc exit versus latus vnũ, nũc in latus oppositũ qd ẽt sapiens facit siue in iudicio, dum merita personarũ seu partiũ discutit, vel in se ipso dũ vtrunq; oppositũ attendit. Nã in die bonorũ non immemor est malorũ, & econuerso. & sic vtrunq; latus ad modũ rei tortuosæ vnũ tenendo, & aliud considerando occupat, & tangit.

Itẽ sapiẽs verus assimilat hębeno, qd ẽ lignũ æthyopicũ, colore nigrũ, tactu lene & planũ, durũ, & põderosum. Vũ pp cõpactio-

Universidad de Deusto Biblioteca

Ari li. de veg. pactionem pororum, in aqua positũ mox fundum petit, vt dicit Philosophus: & tũ si igni appositum fuerit, ipsum rapit, & suauem de se odorem, & fumum emittit. Similiter homo verè, & secundum deum sapiens, est coloris nigri. i. apparentia despectus per humilitatem. Nõ enim homo sapiens est sui ostentatiuus. Vnde Greg. Nazianzenus dixit, Hoc ipsum philosophatus sum, ne philosophari viderer; sciens, ꝙ velle videri sapientem, hoc est omnino non esse sapientem.

Grego. naz.

Item est tactu planus. i. mansuetus per conuersationis lenitatem, durus per iustitiæ seueritatem, ponderosus per prudentiæ maturitatem. Fundi aquæ. i. scripturę, vel sapientiæ (vt ita dicam) est pertinus per intelligentiæ profunditatem: igne inflammabilis per charitatis feruoritatem, boni odoris emissius per boni exempli suauitate: nã Christi bonus odor sumus, vt inquit Apostolus.

2. Cor. 2.

Illius herbæ ortus & virtutes, quæ fumus terræ vocatur recoluntur, ex eiusq; similitudinibus scientia humana nis, & delectatio declaratur. Cap. LXXII.

SCientia humana assimilatur illi herbæ, quæ dicitur fumus terræ. Quod patet primo ipsius generatione: propterea enim sic dicitur, quia est generata ex quædam fumositate grossa resoluta a terra. Quasi aure fumositas a terra resoluta est sensitiua cognitio per abstractionem a materia, & ex hac fumositate generat hæc herba, scilicet ex sensitiua cognitione scientia intellectiua. Vnde Philosophus dicit, ꝙ omnis nostra cognitio oritur a sensu. Nihil enim secundum eum, est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu, licet alio modo sit in sensu, & alio modo in intellectu.

Arist. 1. Phy. 1. Post.

Secundo patet ex comparatione, quia hæc herba est tanto melior, quanto viridior. Vnde dum siccatur, nullius valoris efficitur. Sic est in scientijs: nã herba quãto est viridior, tanto magis delectat aspectum. vñ illa scientia est, vt herba viridior, quæ magis delectat intellectum: talis scientia est cæteris melior, sicut scientia diuina, vt Philosoph' dicit, ꝙ licet de diuinis possumus minus scire, quam de alijs rebus, tamen illud modicum delectabilius est, quam omnium aliorum cognitio, quæ apud nos sunt. Item herba est tanto viridior, quanto humorosior, & illa scientia est viridior, quæ est humorosior. i. affectuosior. In quo omnes alias scientias excedit scientia Theologica: qa maxime est affectiua, i. ad amore, & affectum boni inflammatiua. Hiere. Nonne verba mea quasi ignis?

Arist. de partib. ani.

Tertio patet ex purgatione: quia hæc herba purgat melancoliam. Est enim calida in primo gradu. Sic scientiæ studiũ releuat tristitiæ tedium, ꝙ melancoliam, idest accidiam fugat: sed præcipue hoc facit Scriptura, quæ maxime in tristitijs consolatur. Vnde Mach. Habentes solatio libros sanctos.

1. Mac. 12.

Quarto patet ex inflatione: quia hæc herba est inflatiua, & ventositatis generatiua, vnde cum aniso, vel fęniculo est miscenda. Sic scientia est occasio inflationis superbiæ, dicente Apostolo, Scientia inflat; & ventositatis vanæ gloriæ, nisi cum aniso, vel fęniculo. i. dei timore vẽtum vanitatis expellente misceatur. Vnde Greg. Nazianzenus dicit, ꝙ scientiæ desiderium, & inquisitio quæstionum, nisi timor dei præcesserit, effrenatos animos in præceps ducit.

2. Cor. 8. Grego. naz.

Ipsius sacræ Scripturæ præstantia, æq; vtilitas ex multis fagi, nucisq; ac Auellanæ similitudinibus pulcherrimè aperitur. Cap. LXXIII.

SCriptura sacra nutrit nos in verbis, & ædificat in exemplis, & purificat in memoriis. Vnde ipsa assimilatur fago, cuius glandes sunt exterius triangulæ leni cortici inclusæ, & sunt dulces, & nutribiles. vnde de eis homines antiquitus viuebant. Sic sacræ Scripturæ verba sunt triangularia in quantum intruunt nos de fide beatissimæ Trinitatis. Vel in quã tũ nos de tribus virtutibus Theologicis informant. Vel quia continet sub litera triplicem sensum, mysticum scilicet, anagogicum, allegoricum, & tropologicum, siue moralem. Et sunt spirituales sacræ scripturæ intelligentiæ sub leni cortice. i. sub facili litera inclusæ, & sunt dulces valde secundum illud, Quam dulcia fauibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Et sunt spiritus nutritiuæ, idest spiritualis vitæ conseruatiuæ. Matt. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit ab ore dei. Vnde Moyses in monte quadraginta diebus cum isto solo cibo permansit, scilicet allocutionis

Ps. 118.

Mat. 4.

diuinæ

diuinæ sine aliquo corporali cibo: & similiter alij antiqui patres hoc cibo spirituali aliti sunt.

Item fagus est arbor ædificijs, & asseribus valde apta. Sic ex sacra scriptura trahuntur asseres, scilicet sanctorũ patrum exempla, ex quibus cõstruuntur spiritualium virtutum optima ædificia.

Item fagus est arbor, cuius substantia pura a vermibus non corrosa est arti vitreæ valde necessaria, q ia ex eius cineribus cum alijs adiunctis vitrum maxime fit. Cinis autem fagi est memoria mortis ad quam nos sacra scriptura inducit, & ex hoc nt vitrum putritatis. Et huiusmodi memoria hominem a peccatorum sordibus præseruat, secundum illud, Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

Ecc. 7.

Item sacræ scripturæ doctrina assimilatur nuci. Quia fructus nucis (vt dicit Isi.) tantam vim habet, vt missus inter fungos, & cibos venenosos, quicquid in eis est virulentum, effundat rapiat, & extinguat. Sic sacra scriptura, quicquid est virulentum vel noxium in humanis disciplinis siue scientijs, corrigit, & condemnat. Vnde de ipsa sacra scriptura dicit Augu. ꝙ quicquid homo didicerit, si noxiũ est, ibi damnatur; si vtile, ibi inuenitur.

Isid.

Aug. d Doctr. Christ. 2. li.

Item scriptura assimilatur auellanæ.

Primo ratione communitatis, quia (sicut dicit Isido) ex eo, ꝙ in publico loco quasi in sylua oritur, & ab omnibus euellitur, ideo auellana vocatur. Similiter sacra scriptura ita publice, & communiter docetur, vt ab omnibus participari, & haberi possit. Vnde præcipuus eius auctor & doctor Christus discipulis suis ꝑcepit: Prædicate euangelium omni creaturæ.

Secundo ratione difficultatis, & etiam vtilitatis. Quia auellanæ sunt quidem ad digerendum duræ, sed si sunt bene digestæ, multum sunt nutritiuæ. Similiter sententiæ mysticę sacræ scripturæ licet sint ad digerendum duræ. i. difficiles, tamen bene intellectæ, vel expositæ, sunt spiritus mirabiliter nutritiuæ: propter quod dixit dominus, vt supra allegatum est, quod non in solo pane viuit homo. &c.

Mat. 16.

Mat. 4.

Tertio ratione obseruabilitatis: quia auellanæ si cum exteriori pellicula fuerit manducatæ sunt nociuæ, quia multæ inflationis. sunt generatiuæ: & ideo sunt a pellicula spoliandæ. Sic quædam sunt in sacra scriptura, quasi secundum exteriorem pellicullam, idest secundum literam fuerint obseruata, non prodessent obseruantibus, sed plurimum nocerent, sicut cerimonialia, & figuralia veteris legis, quæ non licet ad literam obseruare, quia iam eorum veritas quam figurabãt, impleta est per Christum. Vnde & Apostolus dicit: Obseruandæ sunt non litera sed spiritus: quia litera occidit, spiritus autem viuificat. & ideo detrahenda, & abijciendæ est ab huiusmodi exterior pellicula, idest sensus literæ exterior. & accipiẽdus est sensus mysticus interior.

2. Cor. 3.

Per ipsius oleastri exemplum, quantum sanctorũ virorum societas prosit peccatoribus, breui explanatur. Cap. LXXIIII.

SOcietas sanctorum virorum multum quandoq; prodest homini peccatori. Cuius exemplum apparet in oleastro, q est sylueſtris olea sic dicta, eo, ꝙ oleæ sit simillima, licet eius folia magis lata, & est arbor inculta, sterilis, & amara. Sed si ramus eius oliuæ insertus fuerit, vim mutat radicis, & in propriam suam conuertit qualitatem. Quasi autem oleaster homo peccator est, qui licet in natura, siue in hypocrisis figura sit similis viro iusto, nõtamen in vita vel animo, quia est inculcus per veram pęnitentiam, & sterilis ad opera meritoria, & amarus in conscientia. Si tamen inseratur oliuæ. i. iusto viro societur, mutabitur vis radicis. i. affectus cordis, & conuertetur verbis, & exemplis illius, & trahetur ad vitam consimilem. Apostolus. Tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, &c. Sene Nulla res magis animos induit honestos, & in prauum inclinabiles reuocat ad rectum, quam bonorum virorum conuersatio. Paulatim enim descendit, & vim præceptorum obtinet frequenter aspici, frequenter audiri.

Ro. 11.

Sen. in epi.

Homo spiritualis vt ocium fugiat, quid efficere debeat exemplo ficus Aegyptiaca demonstratur. Cap. LXXV.

SPirituàlis homo non debet vacare ocio, sed vno bono opere completo det ad aliud se parare: cuius exẽplu apparet i ficu & præcipue Ægyptiaca. Est n. ficus illa arbor quæ per singulos annos fructum facit, & vno maturescente statim oritur alter: vnde ficus est dicta a ꝓcundita-

cunditate. Sic quædam sunt, opera quæ homo ex necessitate præcepti per singulos annos facere tenetur: quædam quidem saltem semel omni anno, sicut confiteri in Quadragesima, & communicare in Pascha. Hoc enim est præceptum ecclesiæ. & si pluries hoc fecerit aliquis, melius faceret, quamuis ex præcepto non teneatur. Quædam vero tenetur quis facere pluries in anno, sicut ieiunare, & seruare ieiunia ab ecclesia instituta quæ in anno pluries occurrũt, sicut Quadragesima, & quorundam Sanctorum siue festiuitatum vigiliæ, & ieiunia Quatuor temporum, quæ quater in anno occurrũt. Quædã alia sunt q̃ homo debet facere quotidie, vt eleemosynæ & orationes, & huiusmodi. Et in talibus vno bono opere facto & completo statim deberet homo cogitare de alio faciendo: quia in via dei non progredi, regredi est, vt dicit Ber. & Apostolus, Fructificantes, & crescentes in scientia Dei.

Ber.
Col. 1.

Tactus & oscula quando peccatum in animam causent, breuiter exprimitur. Cap. LXXVI.

TActus lasciui, & dissoluti concupiscentiam excitant, & inflammant. Vnde assimilantur vrticæ quæ cum sint naturæ ignea & feruidæ, est se tangentium vrtiua. Talis ergo est caro humana, quæ semper secum portat ignem concupiscẽtiæ. Vnde non sine periculo tangitur: pp quod (vt refert Grego) dixit quidam sanctus homo infirmus, & quasi in extremi positus mulieri ipsum tangenti. Mulier tolle paleam, quia adhuc igniculus viuit. Et nota, ꝙ dicit doctores, ꝙ licèt tactus & oscula, amplexus & huiusmodi possint bono animo fieri, & sine peccato, scilicet propter consuetudinem patriæ, vel propter aliquam necessitatem, aut rationabilem causam, tamen quando fiunt ex libidine, i. propter delectationẽ carnis sunt peccata mortalia. Quia non solum consensus in actum luxuriæ illicitum, vel cuiuscunque alterius peccati mortalis est mortale peccatũ; sed etiam consensus in delectationẽ ipsius peccati mortalis, est mortale peccatum. Eccle. Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea. Hæc enim pix est caro mulieris inflammabilis, & inflammans.

Gre. in dial.
Ecc. 13.

Quanta Dei timor nobis dona elargiatur, ex virtutibus faniculi rectissime edisseritur Cap. LXXVII.

TImor dei assimilatur fœniculo.

Primo propter virtutem apertiuã, quia fœniculus (vt dicit Plat. habet virtutem diureticam, & apertiuã. Similiter timor Dei aperit viam amori. Vnde dicit August. ꝙ timor introducit amorem sicut ieta in cortum calcthcis introducit filum. Augu.

Secundò, quia habet virtutem incisiuã scilicet ex subtilitate substantiæ suæ, & suis qualitatibus. Similiter timor dei incidit vinculum affectus amoris mundi. Nam sicut Io. Cassianus dicit: De timore dei nascitur compunctio salutaris; & de compunctione cordis, abrenuntiatio, i. nuditas, & contemptus omnium facultatum. Io. cas. de inst. mon.

Tertiò, propter virtutem renouatiuam quia fęniculi gustu (vt fertur) serpentes omnem senectutem deponunt. Sic homo dei timore compunctus, senectutem non temporis, sed peccati per confessionem annuatim deponit. Quia saltem semel in anno (vt supra dictum fuit) tenetur homo ex præcepto Ecclesiæ confiteri. Ecclesiast. Timor domini expellit peccatũ. Ecc. 1.

Quarto, propter virtutem illuminatiuam, quia etiam fœniculi gustu ipsi serpentes caliginẽ oculorum detergunt, vt Plinius dicit. Vnde & hominum intellectum, & caliginem oculorum dicunt ex eo maxime releuari, & ideo ex eius succo fit collyrium oculis valde aptum. Similiter timor domini, oculos mentis purificat, & caliginem superbiæ fugat, & lumine vero sapientiæ mentem illustrat, & ideo dicitur Iob. ꝙ timor domini, ipsa est sapientia. Plini. Iob. 28.

Quintò, propter virtutem defensiuam. Quia semen fœniculi cum vino potatũ, valet contra morsus serpentum, & contra ictus scorpionũ: & radix eius cocta cũ vino, canis morsum sedat. Hæc n. omnia operatur fœniculus hortensis, & adhuc fortius operatur fœniculus agrestis. Similiter timor dei, & præcipue agrestis, i. fortis resistit morsibus serpentum. i. tentationibus diabolicis.

Item ictibus scorpionum; i. motibus carnalium tentationum, quæ ante delectant, & retro cruciant; sicut scorpio ante pal-

palpando incedit, sed retro cauda ferit: vt dicit Greg. Item morsibus canis, i. tentationibus mundi blandientis, vel persequentis. Quia canis aliquibus cauda blanditur, aliquibus vero latrat, & eos morsibus lædere molitur. Vnde Grego. dicit, ꝙ in via dei timor fortitudinem gignit, scilicet contra carnem, diabolum, & mundum. Grego.

Tribulationes in hoc mundo iustis magnas afferre vtilitates, ex, pleristq; celidoniæ ficus Egiptiacæ lactucæ, radicis ramnq; ac rutæ virtutibus eruditu exemplis edocetur. Cap. LXXVIII.

TRibulatio assimilatur celidoniæ, quæ est herba, cuius succo oculi irundinum stercore læsi ad statum pristinum reuertuntur, vt Isido. & Plinius dicunt. Similiter (vt dicit Gregori.) oculos quos culpa claudit, pœna aperit.

Item tribulatio non nocet se humiliantibus, sed potius eum exaltat. Cuius exemplũ apparet in ficu Ægyptiaca, cuius lignum in aqua missum, contra naturam aliarũ ficuum mox fundum petit, & postquam fuerit aqua plenum, vnde magis debent esse pondẽrosum, tunc redit ad summum, vt dicit Augu. Similiter homo positus in aqua tribulationis, si fundum petierit, i. si profundè se humiliauerit, restituetur ad summum gradum, & etiam interdum talis exaltatur ad summũ. Vnde de Christo dicitur Philip. ꝙ humiliauit se ipsum factus obediens patri vsq; ad mortem, mortem autẽ crucis propter: quod deus exaltauit illum. Augu. Pli. 2.

Item, ꝙ tribulationis flagellum aperiat oculos cordis (vt iam est supra dictum) eo, ꝙ tollat cęcitatẽ inducta p peccatũ, patet ẽt per lactucæ (q̃ a quibusdam erachea dicitur) similitudinem, & exemplũ. Huiusmodi enim lactucæ folia sunt breuia & rotunda, cuius succũ accipitres herbam scalpendo extrahunt, & tangentes eo oculos, cecitatẽ discutiũt cũ senescũt.

Succus ergo lactucæ talis, est acerbitas tribulationis, quæ scilicet cęcitatẽ accipitrum i. hominũ peccatorũ, & pcipue tyrannorum fugat. Vnde tribulatio figurata est in illo pisce Tob. cuius fel, i. amaritudo valet ad inũgendos oculos. Apoc. Collyrio, idest tribulationis asperitate, inunge oculos tuos, vt videas. To. 6. Apo. 3.

Item amaritudo tribulationis causat dulcedinem consolationis: cuius exemplum apparet in radice: quia quandoq; amara radix dulcem fructum producit, sicut in vite, & oliua natura ostendit, in quibus & consimilibus amaritudo radicalis humoris digeritur, & dulcescit beneficio aeris, & caloris cœlestis, materiam penetrantis. Sic dolor cordis, vel tribulationis, beneficio aeris circũstantis, idest alicuius boni viri, vel angeli assistentis, & beneficio gratiæ cœlestis, animam per ipsam tribulationem purgantis, vertitur in magnam dulcedinem consolationis. Psal. Secundum multitudinem dolorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Ps. 93.

Item tribulatio assimilatur ramno, q̃ licèt sit arbor multæ amaritudinis, & in radice, & in foliis, & in ramis; multum tamen est medicinalis. Nam ex succo radicis, medicamentum fit oculos claros reddens, semen ẽt secundinas ex vtero trahit. Sic tribulatio, licèt sit, amara, & in radice cordis ad considerandum, & in foliis, i. in verbis ad audiendum, & in ramis. i. in factis ad tolerandum; tamen medicinalis est contra peccata, & præcipue, quia oculos cordis clarificat, vt supra dictum est: quod pcipue radix ramni facit, idest consideratio causæ ipsius tribulationis, scilicet, ꝙ aliquis cõsideret, & reputet se pati propter peccata sua manifesta, vel occulta.

Item deuotio mentis secundinas, i. delectationes, & concupiscentias voluptatũ educit: quia malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ, vt dicitur Eccl. Ecc. ii.

Item tribulatio humiliter portata, assimilatur rutæ. primo, quia ruta habet vim purgatiuam, purgat enim immunditiã matricis, & inde fœtũ mortuum educit. Sic tribulatio dũ hoiem ad pniam humiliat, immunditiã mẽtis purificat, & inde virtute pniæ mortale peccatũ euacuat. Vñ Augu. super Ps. dicit, ꝙ flagellũ tribulationis excitat torpẽtẽ, humiliat supbẽtẽ, purgat pẽnitẽtẽ, & coronat innocẽtẽ. Augu. sup. ps.

Secundo, qa ruta hẽt virtutẽ illuminatiuã. s. qa ruta cruda cõmesta visum acuit. Sic ẽt tribulatio acuit visum mentis, qa intellectum tribuit, Isa. Tantummodo vexatio dabit intellectum. Isa. 28.

Tertio, qa ruta hẽt vim mortificatiuã: debẽt enim mulieres grauidæ ab esum rutæ abstinere, quia fœtum occidit in ventre. Quasi autem fœtus in ventre, est peccatum conceptum, quod tribulationis

Universidad de Deusto Biblioteca

nis vis pœnitus extinguit, Eccle. Ignem ardentem à incentiuum peccandi, extinguit aqua, scilicet tribulationis.

Quarto, quia ruta habet vim serpentũ & buionum expulsiuam, vnde debet plãtari i hortis: qa ab eis omne venenosum depellit, & debet iuxta saluiam plantari, quia eam serpentes diligent, & bufones. per saluiam ergo calidam, & humidam, appetitum intellige sensitiuum, qui sensualitas nominatur: Serpentes, autẽ sunt motus inordinati, & passiones virtutis irascibilis: bufones vero sunt passiones concupiscibilis. & hæc omnia in saluia fouentur: quia omnes huiusmodi motus in sensualitate nutriuntur. Sed hæc omnia reprimit ruta, idest tribulatio humiliter portata. Nam bufones, idest concupiscibiles passiones, puta gaudium, delectationem, & huiusmodi, extinguit vis tribulationis, Sed serpentes, idest motus irascibilis, puta odium, iram, & huiusmodi, reprimit vis patientiæ, & humilitatis. Mat. Serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, no eis nocebit. Mat. 15

Verbi dei perfectiones, hic per uarias ipsius seminis similitudines exponuntur.
Cap. LXXIX.

Luc. 8. VErbum dei assimilatur semini, secundum illud Luc. Semen est, verbu dei.

Primo propter virtutem attractiuã: qa sicut semen attrahit ad se humorem terræ, ita verbum dei attrahit affectionem animæ. Et sic attrahebatur Dauid dicens: Ps. 118. Quãm dulcia faucibus meis eloquia tua. Ioh. 16. Et Petrus dicens: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

Secundo propter virtutem mundificatiuam. Propter semen enim terra mundatur, & ipsum etiam terram mundat trahendo ad se humorem, qui alia in malas herbas conuerteretur. Similiter etiam verbum dei mundat, & purgat animam. Heb. 1 Heb. Verbo virtutis suæ purgationem faciens. Iob Vos iam mundi estis propter sermonem &c. Io. 15.

Tertio, propter virtutem assimilatiuã: quia non ex quolibet semine quodlibet generatur, sed ex simili semine (vt dicit Phi. sicut ex tritico triticum, & ex ordeo ordeum, & sic de alijs. Vnde ga vertũ dei, semen dei est, ideo facit homines similes deo Ioh. Illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est. Arist. 1. Phi. Io. 10.

Quarto, propter virtutem germinatiuam. Isa. Sicut hortus semen suum germinat, Sic generatio & natiuitas spiritualis habet fieri per verbum dei. Vnde Pet. Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum dei. Isa. 61. 1. Pe. 1.

Quinto, propter virtutem promotiuã: quia illud, quod ex semine gignitur paulatim, & ex virtute, quæ est in semine semper perficitur & augetur. Mat. Germinat semen, & increscat. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum fructum in spica. Semen est verbum dei fructificat herbam in incipientibus, spicam in proficientibus, plenum fructum in perfectis siue perseuerantibus. Mat. 14

Sexto, propter virtutem multiplicatiuam: quia ex vno grano seminis multa generantur. Apostolus. Multiplicabit semen vestrum. Et similiter verbum dei, secundum illud Mat. Audiunt verbum, & susciplunt, & fructificant, vnum triginta, aliud sexaginta, & vnum centesimum. 2. Co. 9 Mat. 14

Virginitas quantum ceteris præstet virtutibus, ipsiq; Deo grata existat ac præmietur, quam plurimis cedri, ordei, Rosæ, Violæ, & tandem lilij exẽplis, sacraq; scriptura auctoritatibus sit perspicuum. Cap. LXXX.

VIrginitas assimilatur cedro. Primò, quia cedrus est arbor gratissimi viroris, est enim aspectu pulchra semp tenẽs viridia folia. Est autem continentia carnis, quasi quidam viror arboris. Gratus autem est deo viror continentiæ coniugalis, gratior autem continentiæ viduali, sed gratiosissimus est ei viror continentiæ virginalis Ecc. Gratiam, & speciẽ desiderabit oculus, & super hæc virides sationes. Desiderabile est oculis dei videre gratiam continentiæ coniugalis, & speciem pudicitiẽ viduali, sed super hæc virides sationes. i. sacratissimas virgines. Ecc. 40

Secundo ratione iocundissimi odoris. Odor enim cedri serpentes fugat, & homines recreat. Odor autem virginitatis dæmones fugat, & angelos delectat, quia virginitas cognata est angelis, prout Hieron. dicit.

Tertio, ratione efficacissimi vigoris, quia tanti vigoris est cedrus, vt nũquàm a tinea, vel aliquo alio verme corrodat. Vnde & huius arboris gummia, quæ dicitur cedra, est ad librorum conseruationẽ sum-

summe necessaria: quia libri ex ea liniti, nec a tineis roduntur, nec tempore senescunt. Corpora etiam mortua, in ligno cedrino reposita, & eius lachryma perunctа, ab omni putredine pseruãtur. Quasi autem tinea in panno, vel vermis in ligno, est concupiscentia in carne, à cuius corrosione, idest corruptione virginitas perpetuo se præseruat. Vnde Augu. dicit, Augus. quod uirginitas est in carne corruptibili, perpetua incorruptionis meditatio. Nec perditur senio virginitas in corpore sicut vires corporis perduntur. Corpora autũ mortificata p abstinentiã melius in cedro, idest in virginitate incorrupta seruantur.

Quartò, ratione suauissimi saporis: habet enim cedrus in suo fructu triplicem saporem. Nam in medio circa grana eius pomum est acetosum, in superficie vero circa corticẽ est dulce, in medio vero mediullæ est temperatum inter vtrunque saporem, quasi medium tenens. Sic etiam sacræ virgines debẽt esse dulces, & mites exterius in conuersatione, sed interius acetosæ. i. timidæ, & sollicitæ. In medio autem. i. in corpore debent esse quodãmodo temperatæ, vt neq; acetositate nimiæ asperitatis infirmentur, neq; dulcedine delitiositatis soluantur.

Item virginitas assimilatur ordeo, primo rõne ordinis: quia secundũ Plin. ordeum inter frumenta primũ seritur, & primum recolligitur. Sic inter semina virtutum hæc quasi primùm seminata fuit in humana natura & carne, s. virginitas Vnde nec primus homo, nec prima mulier fuerunt producti per actum generatiõis, aut per corruptionem carnis: quia corp Adæ fuit ex virginea terra sumptum, & corpus Euæ ex virginea costa productũ similiter fuit primo recollectũ, & in horreo paradisi locatum quia prima caro Deo vnita, fuit caro virginea, sicut caro Christi, quæ & ipsa virgo fuit, & etiã de virgine sumpta, & ipsa primo fuit beatificata, & in cœlo locata. Tenetur etiã cõiter, q̃ tria virginea corpora sunt, iam ante messem generalem aliorum corporũ, in horreo cęli locata, s. Christi, & beatæ Virginis Mariæ, & Beati Ioannis Euãgelistæ. De alijs autem, qui cum Christo resurrexisse leguntur, tenet Augu. quod iterum mortui sunt, ita, q̃ non sunt in cœlo, nisi eorum animæ: quanuis aliqui doctores contrarium dicant. Plin.

Secundò, rõne seminis: Ordeum enim non vult seri, nisi in terra sicca, & solida: quia viginitas requirit soliditatem mentis, & siccitatem carnis, s. per abstinentiã cibi & potus: quia sine Cerere, & Bacho friget Venus, vt dicit Terẽtius. idest sine abundantia cibi, & potus. Et ideo meritò significatur virginitas in ordeo, Quod secundum Isido. dicitur ordeum, quasi aridum: quod etiam est frigidum, & siccum, quia scilicet virginitas animã refrigerat ab ardore concupiscentiæ, & desiccat ab humore gulæ. Teren. in Eu.

Tertiò, ratione roboris. Nullũ enim frumentum est magis à corruptione remotum, quàm ordeum, eo, q̃ cuius recollligatur, & crescat, quàm ipsum corruptio vel rubigo inuadat. Hoc autẽ virginitati competit, ob cuius amorem plurimæ elegisse leguntur, vt potius per martyrij, & violentam mortem recolligerentur ad Deum, quàm inhonestæ corruptionis rubiginem paterentur.

Quarto, ratione corporis: quia totum corpus ordei habet quandam excellentiam. Nam inter omnia frumenta validiorem habeat paleam, humiliorem stipulam, & laudabilem multum medullã, si debito modo sit parata, & farinam acceptissimam, seu polentam, vt Plinius dicit. Quæ omnia competunt virginitati, quæ est valida in proposito, humilis in animo, laudabilis in exemplo, & acceptissima in merito. Vel valida in carne, humilis in mente, laudabilis in certamine, acceptissima in mercede. Vel valida contra mundum, humilis contra diabolũ, laudabilis quo ad Angelum, acceptissima quo ad Christum.

Item virginitas assimilatur rosæ: quia ipsa est flos, de qua dicitur, Quasi flos rosarum in diebus vernis. Quod patet primo ratione decoris, quia sua pulchritudo visum pascit. Sic virginitas in oculis Dei, & Angelorum maximam pulchritudinem habet. Sapien. O, quam pulchra est casta generatio cum claritate. Ec. 24. Sap. 4.

Secundò ratione odoris: quia suo odore olfatum afficit. Ipsa autem Virginitas tota odorifera est, cuius odore repletur domus conscientiæ. Io. Domus impleta est ex odore. Ioã. 12.

Tertio ratione suauitatis: quia rosa suauitatis mollitie tactum lænit. Specialiter Ioannes inter apostolos, tanquàm virgo purissimus Christum merebatur

V tangere,

Universidad de Deusto Biblioteca

tãgere,& ei intimius. & familiarius præ cæteris adhærere. Vnde & in cœna recubuit supra pectus eius. qa virgines quadam speciali vnione Christo cæteris in cælo familiarius inhærẽt, & circa ipsum sunt, sicut suauissimæ rosæ. Vnde de virginibus dicitur, quod sequãtur Agnum quocunque ierit.

Apoc. 14

Quarto, ratione virtutis. Nam sua virtute multis languoribus rosæ succurrũt, quia scilicet virginitatis honestas a multis tribulationibus liberat, quas coniugati patiuntur, vt Apostolus distendit,

1. Cor. 7.

Item virgines assimilantur violis, quæ sunt frigidæ, aquosæ, & odoriferæ. Sunt enim virgines frigidæ a concupiscentia carnis, aquosæ per lachrymas deuotionis, odoriferæ per exempla honestatis. Et nota, quod viola suo odore cerebri calorem mitigat, spiritum animalem cõfortat, & somnum prouocat. Sic virginitas suo odore ardorem carnis refrigerat spiritum confortat, & recreat, & ad somnum, idest quietem contemplationis disponit, & præparat.

Lilia

Cant. 2

Item virginitas assimilatur lilio, Can. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea &c. Et hæc similitudo primo congruit ratione decoris. Est enim flos mirã pulchritudinis, & decoris, quem habet ex candore, siue rubore. Nam lilia communiter sunt alba, sed quandoque rubea & purpurea: habet enim virginitas candorem. i. puritatem carnis. Ecclesiastici:

Ecc. 40

Pulchritudinem decoris eius ad mirabitur oculus. Sed aliquæ virgines habuerunt ruborem passionis, scilicet suo sanguine rubricatæ. Isa. Quare rubrum est indumentum tuum. i. corpus? Secundo ratione odoris. Nam flos lilii, quando integer, & intactus est, multum permanet, & suauiter redolet: sed contractus, & confricatus, plurimum fœtet. Similiter hominum caro, dũ intacta & integra per virginitatem permanet, tam Deo, quãm hominibus redolet. Ecclesiastici: Fructificaui suauitatem odoris. Sed dum per luxuriæ vitium confricatur, vel frangitur virginitatis signaculum, tam spiritualis, quam corporalis fœtor egreditur.

Isa. 43.

Ecc. 24

Tertio, ratione fulgoris: quia in lilio quædam aurea grana fulgẽt, quæ septẽ hastulis sustẽtantur. Vnde ex septem foliis candidissimis simul continuis flos iste componitur, & septem granis aureis decoratur. Hæc septem folia candidissima inuicem continua, sunt septem virtutes animæ, quæ fuerunt in sacris virginibus inuicem connexæ, scilicet iustitia, temperantia, fortitudo, prudentia, fides, spes, charitas. Sed adhuc cum istis septẽ virtutibus habuerunt septem grana aurea. i. septem sancti Spiritus dona, scilicet sapientia, scientia, intellectus, consilii, fortitudinis, pietatis, & timoris. Vnde & vere fuerunt virgines sacræ ecclesiæ, quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, vt sacra testatur scriptura.

Ec. 50.

Præstantiores hic virtutes recensentur, quarum perfectiones per Allij fabæq; naturales effectus multis similitudinibus patefiunt.

Cap. LXXXI.

Virtutes assimilantur alliis.

Primo, quia alliũ (vt dicit Discorides) habet virtutem omne venenosum repellendi. Et hoc competit virtuti fidei, quæ venenosa dogmata, scilicet hæreticorum depellit, in quibus est venenum falsitatis. & prauitatis. Repellit etiam hides, & vincit venenum mundi. i. cupiditatem, vel rabiem tyrannorum persequẽtium. Ioh. Hæc est victoria, q̃ vincit mundum fides nostra. Item valet contra venenum diaboli. Ephe. in omnibus sumẽtes scutum fidei, in quo possitis omnia tela ignea Nequissimi extinguere.

1. Ioã. 5.

Eph. 6.

Secundo, quia allium habet virtutem dolorem illorum mitigandi, scilicet si cũ oleo coctum, & tritum super locum doloris ponatur. Et hoc competit spei: quia ipsa spes cœlestis præmii mitigat dolores præsentis exilii, præcipue si adsit peccatorum contritio, & cęlestis gratiæ vnctio.

Tertio, quia habet virtutem diuidendi, & humores grossos incidendi, & consumendi: & hoc competit charitati, quæ nos a mundo diuidit. Vnde qui diligit mundum, non est charitas Patris in eo, vt dicitur Ioh. Cui poeta consonat, dicens: Non bene concordant, nec in vna sede moratur, Vanus amor mundi, verus amorque Dei. Vnde charitas humores grossos. i. affectus terrenos a mente separat, & consumit.

1. Ioã. 2.

Quarto habet virtutem vulnera sordida purgandi: & hoc competit iustitiæ, quia purgat maleficia, & scelera in alterutrum commissa, quibus interdum vulnerantur corpora, vel saltem uulnerãtur damnabiliter suscipientium corda.

Quinto, habet virtutem dolorem & tumorem a loco tollendi, si coctum cũ aqua fontana apponatur. Et hoc competit prudentiæ, quæ tollit dolorem, dũ consolatur in aduersis, & sedat tumorẽ superbiæ, humilians in prosperis.

Sexto, habet virtutem morsum carnis rabidi curandi, si cum, sale, ruta, & nucibus sit admixtum, & positum super vulnus. Et hoc competit fortitudini, quæ defendit a morsu canis rabidi. i a terrore aduersitatis, vel persecutionis mundi, si tamen ipsa fortitudo sit cum sale discretionis, cum ruta acutæ contemplationis (quia ruta dicitur reddere visum acutum) & cum nuce. i. custodia humilitatis. Nam nux dulcedinem nuclei sub arida testa cęlat, & custodit. Et sic quoque homo humilis sub asperitate pœnitentiæ, vel carnis, cęlat, vel custodit dulcedinem mentis.

Septimo, quia allium habet vim hydropisim euacuandi, quia humorem sub cutaneum desiccat. Habet etiã vim vermes ventris occidendi, si cum pipere, & succo mentæ, & aceto ad salsæ modum offeratur. Et hæc duo competunt temperantiæ, quæ hydropisim curat. i. luxuriã in qua fluxus carnalis humoris exuberant, quem ipsa temperantia per virtutem continentiæ & abstinẽtiæ euacuat. Item temperantia vermes ventris. i appetitũ, & pruritus gulę inordinatos, qui etiam ventrem replent, & mordent, necat, si tamen abstinentia cum pipere calido diuini amoris, & cum succo mentę idest deuotione mentis, & cum aceto cõpunctionis fuerit sociata. Quia abstinentia, & compunctio, dilectio, & deuotio optimam salsam faciunt animæ, per quã omnis inordinatus motus carnis constringitur, & abscedit.

Item virtutum theologicarum perfectio repræsentatur in faba. Nam faba habet hastam, quæ crescit angulosa; & repræsentat fidem, quæ creuit per quatuor angulos. i. per doctrinam quatuor Euangelistarũ, vel per angulos. i. per quatuor partes mundi. De quibus dicitur: Dilataberis ad Orientem, & Occidentem, & Septentrionem, & Meridiem.

Gen. 28

Item faba habet florẽ odoriferũ, multũ ab apibus frequentatum. Et hic flos significat spem: quia cum flos apparet, spes est de futuro fructu: per spem enim iam incipimus futuræ vitæ gaudia odorare, ac sapere. hanc frequentant apes. i. actiui soliciti, & argumentosi: qa in spe fructus vitæ æternæ seminant semina eleemosynarum, & operum misericordiæ.

Item faba producit in hasta thecas, q̃ scilicet interius diuersis sunt distinctæ domunculis, in quibus fabæ per ordinẽ sunt locatæ. Istæ thecæ sunt charitatis gradus, diuersas domunculas. i. diuersos modos habentes, in quibus sunt fabarum grana, i. charitatis opera quodã ordine distincta. Nam debet esse charitas ordinata, & gradata, & interius in affectibus, & exterius in effectibus. Cant. Ordinauit in me charitatem.

Cant. 2

Plantarum distinctio per masculinas, & fœminas quadruplici cognoscitur modo, atq; ex earum exẽplis virtuosorũ vitiosorũq; hominũ diuersitas manifestatur. Cap. LXXXII.

Virtuosi homines differunt a vitiosis, sicut plãtæ, siue arbores masculinæ a fœmininis. Dicit autem Aris. q̃ diuersitas plantarum distinguit p masculinas, & fœmininas: & inuenitur inter vtrasq; quadruplex dria. Prima sumitur ex cõplexione, qa masculina plãta spissior est, durior, siccior, dẽsior, & remotior, q̃ fœminina. Similiter inter hoies, quidã sunt masculini i. virtles ꝗ vitia, & cõstãtes ꝗ aduersa: quidã aũt sunt fœminini i molles & inconstãtes. Vñ masculini. i. virtuosi sunt magis spissi p grãæ plenitudinẽ, sunt magis duri p patiẽtiæ fortitudinẽ, magis sicci p abstinẽtiæ ariditatẽ, magis dẽsi per virtutũ multitudinem. & sunt magis ramosi p bonorũ operũ solicitudinẽ.

Ari. de veg.

Secũda dria sumit ex foliorũ distinctione: quia masculina arbor habet folia aspera, minora, & strictiora, pp dñiũ siccitatis. Et dicit Arist. q̃ si folia, vel pulus foliorum, vel cortex masculina plantæ foliis fœmininæ cõponatur, vt sit cohæreant, citius maturabuntur fructus fœmina, & ꝓhibẽt casum foliorũ, & fructuũ, donec fuerit cõpleta digestio. Cuius rõ est fm Alphredũ, quia masculina planta aere deferente auget calorẽ fœmininæ, & sic fit potẽtior i operatiõe. Et ãt et ide Alphredus, q̃ si folia masculinæ plantæ cõiungãtur foliis fœmininæ, sic inuicẽ cohibẽt, q̃ vix pñt separari ab inuicẽ. Ist plantaq̃ est masculinus. i. virilis, & prudens, hẽt folia. i. verba aspera incorrupiendo, pau-

Ariſ. de veg. & plan.

Alphr.

ca in præcipiendo, stricta in seruando. effeminatus autem. i. timidus prælatus, habet verba lenia in corrigendo, multa in adulando, & larga in relaxando. Sed qa nimia seueritas aliquando frangit, & nimia lenitas aliquando dissoluit, expedit coniungere aliquando in correctione, & componere verba feminina cum masculinis, idest miscere verba blanda duris: q̃ tamen sic debent coniungi, vt ab inuicem non separentur. i. vt neq; verba blãda careant seueritate, neq; seuera careãt lenitate.

Tertia differentia est in pullulatione: quia prius pullulat masculina, quàm fœminina propter fortiorem calorem. Sic homo virtuosus, & virilis bonum facere non tardat, quod expedit; sed tumidus, & tepidus, q̃ minus habet de calore charitatis, negligit, & postponit.

Albu.

Quarta differentia est in fructificatione: quia fructus masculinæ plantæ est breuior, & etiam maturior, quam fœminiæ. Cuius est ratio, quia in masculina, propter abundantiam caloris & siccitatis, partes eius fortius constringuntur ad inuicem, & faciunt arborem spissiorem. Sic ergo ipsa structura, & solditas venarum prohibet humorem multum emitti ad vnum locum, vt conuertatur in fructum, propter quod fructum habet breuiorem, vt dicit Albumasi. Paucitas autem humoris, & abundantia caloris, faciunt, q̃ ipse fructus sit magis maturus. Vnde et dicit Aristo. q̃ si ventus deferat odorem masculinæ ad fœmininam, maturabitur citius eius fructus. Ergo vir masculini. i. virtuosi, & prudentes, faciunt fructus breuiores. i. opera humiliora, vel breuiora. i. non diu dilata, & maturiora. i. discretiora, quàm timidi. & imprudentes, qui faciũt opera tarda, & indiscreta. Sed odor masculini. i. consilium, & exhortatio hominis magnanimi, & prudentis, multum prodest fœminæ. i. homini remisso, & debili, & reddit eum magis solicitu ad expediẽdum illud, quod faciendu est.

Ar ist. de ue 4.

Alliorum in corporibus humanis septem detrimẽta ponuntur, quibus septem quoq; capitalia vitia assimilantur. Cap. LXXXIII.

VItia assimilantur alliis.

Primo, quia allium visum damnificat, quia oculos offendit. Vnde communis versus dicitur. Allea, vina, venus pulnis, ventus, faba, fumus. Ista nocent oculis, sed vigilare magis. Hoc autem cõpetit vitio superbiæ, quæ visum mentis obscurat. Iob. In manibus. i. superbis abscondit lucem. Greg. Tumor mentis, est obstaculum veritatis.

Iob. 37

Grego.

Secundo, quia stomachum turbat: & hoc competit inuidiæ. quæ de aliena felicitate mentem perturbat.

Tertio, quia corpori appositum ipsum vlcerat. Et hoc competit gulæ, per cuius superfluitates frequenter ex nimijs humoribus corpus vlceratur, & apostematur, & multomagis anima.

Quarto, quia sua caliditate nimia ventrem desiccat. Et hoc competit luxuriæ, quæ corpus nimis inflammat, & bonam humiditatem educendo desiccat.

Quinto, quia nimis comestum corpus inflammat: quod competit iræ, in qua fit ebullitio sanguinis, & totius inflammatio hominis.

Sexto, quia lepram generat: quod cõpetit auaritiæ, quæ est lepra diuitum, sicut dicitur de Naamam, q̃ erat diues, & leprosus. Hæc etiam admodum lepræ est vniuersalis infectio, siue corruptio, quia radix omnium malorum est cupiditas.

Reg. 5.

Septimo, quia choleram adustam multiplicat: nimia autem adustio choleræ melancoliam generat. Vnde melancolia dicitur colera nigra, per quam designatur accidia, quia vtraque, scilicet melancolia & accidia, grauedinem, & tristitiam causat, illa in corpore, ista in mente.

Varij florum effectus naturales, quibus non absurdè nonnullis similitudinibus vita comparatur humana. Cap. LXXXIIII.

VIta præsens humana assimilatur flori.

Primo, ratione generationis: quia flores in zephyro vento generantur: quod significat, q̃ homo in humilitate, & mansuetudine oritur. Nam ventus zephyrus (sicut dicit boetius) est ventus mitis, & suauis, sicut boreas e cõtrario est rigidus, & tumultuosus. homo enim mitior & humilior nascitur omnibus animalibus: pp quod dicitur, q̃ homo est animal mansuetum natura. In cuius signum omnia animalia præter hominem, quasi armata nascuntur, vel horribilibus pilis, vel vnguibus retortis, vel calcibus duris, vel saltem dentibus acutis, quia dicit Aui

Boet.

cenna, q̃ omnia animalia, quæ non carent dentibus, nascuntur dentata præter hominem.

Secundo, ratione dissolutionis: quia flores in austro vento dissoluuntur. Auster enim calidus, significat infirmitatis feruorem, quæ incolumitatem, vel prosperitatem humanæ vitæ dissoluit. Iob. Quasi flos egredit, & q̃terit. Flores enim dum humore modico nutriunt, subito Solis incendio desiccantur, & omnis eorum pulchritudo deperditur, & conterit, & deletur. Et similiter accidit de corporibus humanis.

Iob. 13.

Tertio, ratione diuulsionis: qa flores in vento borea diuelluntur. Ventus boreas asper & fortis, est mors per quam humana vita toraliter diuellitur. Itẽ flores dicuntur, quasi fluores, quia cito defluunt, & ad materiam primariam redeunt. Sic hominum vita cito defluit, & per mortem humanum corpus in propriam materiam, scilicet terram redit. Iac. Flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt.

Iac. 1.

Christus quà ratione serpenti comparetur per draconteæ herbæ similitudines exponitur, per varios flores varia etiam Christi perfectiones commemorantur. Cap. LXXXV.

CHristus assimilatur illi herbæ, quæ dicitur draconteæ, ex eo, quod hæc herba habet similitudinem serpentis, & tamen non est venenosa, immo est serpentibus cõtrariam. Nam eius hasta ad modum colubri maculis est respersa, habẽs similitudinem viperæ, vel draconis. Florem habet purpureum diuisam, & apertum, sicut os serpentis, de cuius medio procedit quasi lingua serpentis nigra, & rotunda. Hæc autem herba odore suo serpentes fugat, vt dicit Diosc. Sic Christus habuit similitudinem serpentis, in quantum habuit similitudinem carnis peccati: sed tamen in rei veritate non habuit venenum. i. peccatum, quod serpens antiquus. i. diabolus sua tentatione humanæ naturæ immisit. Hebr. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine absque peccato. Vnde Christus suæ passionis odore, ipsos serpentes, i. dæmones, fugauit, nos ab eorũ veneno, est peccato liberauit. Vnde ipse fuit figuratus in illo serpente æneo quem Moyses fecit, qui figuram serpentis habebat, & tamen veneno carebat. Lingua autem, idest doctrina Christi, fuit serpentina, idest prudentissima. Nam prudentia serpenti ascribit. Matth. Estote prudentes, sicut serpentes.

Heb. 4.

Ma. 10.

Item nigra, quia humillima. Vnde ipse dixit. Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. vel nigra, quia ardentissima: res enim adustæ nigredinem habẽt. Luc. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via?

Ma. 11.

Luc. 25

Item rotunda, quia perfectissima. Nam rotunda figura perfectissima figura a philosopho iudicatur. Ioa. Nunquam sic loquutus est homo.

Ioã. 7.

Item Christus assimilatur flori.

Primo, propter generationem: quia flos generatur ad calorem Solis, & infusionẽ roris, & sine læsione & apertione arboris. Sic ad Christi cõceptionẽ calor sãcti Spũs se infudit, q̃ ipsam cõceptionẽ fecit. Luc. Spiritussanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, Ros diuinæ gratiæ superuenit, per quam virgo Deo placuit. Luc. Aue gratia plena, dominus tecum. Nullam apertionem. i. corruptionem pertulit, sed virgo concepit. Isa. Ecce virgo concipiet, & pariet filiu. & Egredietur virga de radice Iessæ.

Luc. 1.

Luc. 1.

Isa. 7.

Isa. 11.

Item (sicut dicit Pythagoras) flos habet in cœlo patrem, scilicet Solem, in terra matrem, scilicet plantam: & ita (prout ipse Origenes dicit) in cœlo est sine matre, & in terra sine patre, & ex hoc similitudinem habet cum Verbi cõceptione, quæ fuit in cœlo sine matre, secundum natiuitatem: In terra vero sine patre, secundum natiuitatem temporalem.

Secundò, Christus assimilatur flori, propter delectationem: quia iste flos delectat visum sua pulchritudine. Pet. In quẽ desiderant angeli prospicere. Delectat olfatu sui odoris suauitate, vt quilibet clamare possit, Trahe me post te. Delectat tactum sua lenitate. Psalmus. Quoniam tu domine suauis, & mitis. ad Thitum. Apparuit benignitas. Delectat auditum, & etiam gustum per spem futuri fructus, quia quando flores suaues audimus, speramus fructus. Multum enim debet auditum nostrum delectare, quando audimus istum nostrum florem Christum esse nostrum mediatorem. Nam sicut flos est medium inter ramum, & fructum, sic ipse est mediator inter nos, &

1. Pe. 1.

Psa. 85.

Thi. 3.

Deum. Delectat etiam gustum in spe fructus, quia per ipsum, tanquàm per florē
Cāt. 2. venturi sumus ad illos fructus. Cāt. Fructus illius dulcis gutturi meo.

Tertio, propter odorationem. Habuit enim iste nos odorem Deum partem af-
Gen. 2. ficientem. Gen. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni.

Item odorem dæmones expellentem ad modum myrrhæ, quæ fugat serpētes:
Eccl. 4. Ecclesi. Ego quasi myrrha dedi suauitatem odoris.

Item odorem hominem a peccati corruptione seruantem, ad modum odoris cedri. Et nota, quod flos habet odorem, quasi indeficientem, quia auulsus arefactus, & attritus, odorem suum non perdit. Similiter dominus noster Iesus Christus auulsus in morte, arefactus in cruce, attritus in flagellatione, odorem sua-
Amb. 3 li. de spi. san. uitatis non perdidit, sed adauxit. Vnde Ambro. dicit: Flos odorem suum, & succisus reseruat, & contritus accumulat, nec auulsus amittit. Ita & dominus in patibulo crucis, nec contritus emarcuit, nec auulsus euanuit, & illa lanceæ compunctione succisus sacro speciosior fusi cruoris colore vernauit: mori ipse nescius, & mortuus æternæ vitæ munus exhalat.

Quartò propter variationem: varia namq; florum genera sunt gratiosa. Et dominus noster Iesus Christus fuit vt viola per humilitatem, vt lilium per puritatem, vt rosa per charitatem, per quā pro nobis se sanguine rubricauit. vnde
Ec. 50. merito dicitur: Quasi flos rosarum in
Ps. 102. diebus vernis. Psalmus: Tanquàm flos agri, sic efflorebit.

Verus coniugum Zelus qualis esse debeat, vt sit Deo gratus, nonnullis cepæ marini hic manifestatur exemplis. Cap. LXXXVI.

ZElus carnalis, & matrimonialis, qui est inter coniuges assimilatur cepæ marino.

Primo ratione nocumenti, quia huiusmodi cepe, quando inuenitur solum, est mortiferum, & venenosum. Tunc enim talis zelus est solus, quando est sine dei timore, vel sine prudentiæ discretione, quibus omnis virtus & passio debet esse sociata. Vnde zelus, qui est sine eis, generat suspiciones, & tribulationes mortiferas & venenosas. & ad litteram sequuntur quandoque venefica, & mortes. Io. Ioan. 3.
Si zelus amarum habetis, &c.

Secundo, ratione medicamenti: quia reprimitur eius malitia, si in vino & oleo aliquantulum dimittatur, vt sic in medicinis apponatur: quia si amor coniugalis sit cum vino charitatis, & cum oleo lænitatis, non nocet, sed prodest multum. Et de tali amore loquitur Apost. Eph. 5.
Viri, diligite vxores vestras, sicut & Christus ecclesiam.

Tertio, ratione temperamenti: quia in tali cepe debent interiora, ac exteriora abijci: quia interiora propter caliditatē nimiam, exteriora vero propter siccitatem multum, sunt mortifera: sed media sunt temperata, & multum medicinæ accommoda. Sic a zelo matrimonij debet remoueri illud, quod est vitiosum interius, scilicet amor inordinatus, & carnalis.

Item illud quod est vitiosum exterius, vt indiscreta custodia, quam vnus coniugum alteri ponit. Sed amor, siue zelus temperatus, & medium tenens, laudabilis est, & bonus. Et hic zelus facit eos concordes in bono; & ideo gratus est Deo, & hominibus. Vnde Eccle. In tribus beneplacitum est spiritui meo, Ecc. 25.
quæ sunt probata coram Deo, & hominibus: Concordia fratrum amor, proximorum, vir & mulier sibi bene consentientes.

¶Explicit liber tertius.

PROLO-

Universidad de Deusto Biblioteca

PROLOGVS LIBRI QVARTI,

In quo de Natatilibus, & volatilibus exempla, similitudinesq; quàmplurimas dicere aggreditur.

INterroga iumēta, & docebunt te; volatilia cœli, & indicabunt tibi: loquere terræ, & respondebit tibi, & enarrabunt pisces maris. Creator cœlorum, & dominator aquarum vniuersæq; Rex & dñs creaturæ, spālem curā gerens de hoīe, quem
Iob. 12. sua insigniuit imagine, ad sui fruitionē creauerat; taliter oīa, quæ produxit, humanis deputauit obsequijs, vt non tm ex eorum aspectu solatia capere posset, sed ex eorum insuper vsu, vel famulatu varia illi cōmoda vndiq; prouenirēt. Verū inter ista magnifica suæ prouidentiæ dicta, volatilia cœli, & pisces maris, (vt ex sacra scriptura colligit) quodā præcipuo munere ad humanæ vitæ cōmoda tripl̄r ordinauit. Nā primo ea constituit in obsequium subiectionis: & hoc ex verbis
Gen. 9. scripturæ clarius itimatur, vbi Deus hoībus loquens, dicit: Dñamini piscib̄ maris, & volatilibus cœli. Decebat, nanq;, vt aīalia cætera illi subijcerent, qui naturalis rōnis fastigij & prouidentiæ gubernaculo oībus præeminebat. Habeit, n. aīalia cætera p extimationē vīs, & naturalis prudētiæ, q̄ oīum agibiliū est rō, naturalē quādā participationē: i hoīe vero viget p se vīs, & naturalis prudentia, q̄ oīum agibiliū est rō directiua. Oē aūt, qd̄ est p participationē, subdit ei, qd̄ est per essentiā: quare cōueniēs fuit, q̄ oīa aīa-
Psal. 8. lia hoī subderent: Vñ psalm, oīa subiecisti sub pedibus eius, oues, & boues vniuersas, &c. vsq; ad semitas maris.

Secō, qa dñs pisces maris, & volatilia cœli hoībus cōcessit in eduliū refectiōis. Sicdē aū tps diluuij herbas tm, & fruct̄ arborū hoībus, & alijs aīalibus Deus cō-
Gen. 1. cessit in cibū, dicēs eis: Dedi vobis oēm herbā afferētē semē sup terrā, & vniuersa ligna, q̄ habēt in semetipsis sementē generis sui, vt sint vobis in escā, & cunctis aīanibus terræ. Sed postmodū peracto diluuio, aīaliū cōcessus est esus, sed cū dñs dixit, oēs pisces maris manui vrę
Gen. 9. traditi sunt, & oē, qd̄ mouetur, & viuit, erit vobis in cibū: quasi olera viridia tradidi vobis oīa, excepto, q̄ carnē cū sanguine nō comedetis. Hoc indultū igitur cōcessit dñs, tū pp hoīs fragilitatē, ne videlicet, pstterneret, i tāta vastatione rerū, tū pp terræ inseciditatē cātā rone diluuij, tū et pp aeris differētē varietatē: qa (sicut Alcuin̄ testat, q̄ fuit magr Caroli Alcui.
Magni. aū diluuij tpa sup terrā non ceciderit, nec extitit pluuia, sed ags fontiū, & rore copioso terra irrigabat. Vū herbæ suauiores erāt, & maioris efficacię ad nutriēdū, q̄ fuerūt post tpa diluuij, qū aer vētis, ac nubibus, & pluuijs ac passiōib̄ alijs distēperat, ac pturbat. sed pro tanto phibuit dñs esum carniū cum sanguine mixtū, vt dū hō assumere vitarēt sanguinē bestiarū, multomagis horreret effundere sanguinē humanū. Vnde subdit, in eodē cap. Quicunq; fuderit sanguinem humanum, fundetur sanguis illius.

Tertio dedit dñs volucres cœli, & pisces maris, i magisteriū īstructiōis: qd̄ ex verbis Iob suprapositis euidēter coprobat. dī. n. Interroga iumēta, & docebunt te, &c. Tūc n. aut iumēta, aut volatilia cœli, aut pisces maris q̄rim̄, cum eorū nās, aut mot̄ subtiliter idagam̄. Sed interrogata nos docēt, loquuntur, aut rndēt, cū ex eorū cōsideratione pcipim̄, qualiter nros act̄ cōponere debemus. Et ro de piscib̄ maris loquens beatus Ambr. dicit, q̄ in Ambr.
signum sunt facti, vt in his nostrorū morum vitia videremus; & caueremus ea. i hexa. lib. 1.

Quapp post herbarū, & arborū iductas similitudines, restat p ūr, vt i hoc quarto nri opis lib. de aūtib̄, atq; piscib̄ aliqua īro ducant exēpla, vt nro stylo moribū adapteni: Nō aūt mihi licuit de spēb̄ singulis, vel auiū, vel pisciū i hoc, tā breui tractatulo facēr mēionē, ex eo, q̄ īnumera sunt natatiliū, atq; volatiliū gēa; qs. n. vt de volucribus taceā, & martnorū natatiliū, spēs dinumerare posse, aut eas suis noibus singulas designare? Vnde Psalm. Ps. 103.

Universidad de Deusto Biblioteca

ait hoc mare magnum, & spacio sum ma
Ambr. nibus &c. Et m Ambr. plura sunt in ma
ri genera piscium, quam in terra sunt ani
malium. Ex quo patet, quod volatilium,
& ma tis natatili m ipsos, q a nobis co
gnosc, ntur, parua qdem particula sunt
respectu eorum, quæ ignorant. Ergo exē
pla, & si non de oibus, de aliquibus saltē
magis famosis, & notis inducemus, per
stringētes materias singulas, quibus ada
ptabuntur exempla sm modum in pcedētibus habitum sub ordine alphabeti.

Ex Aquila pullis exemplis, a mundo despectos, ad sanctāq; pœnitentiam venientes suscipi atque a Deo benigne nutriri & trahi declaratur. Cap. I.

ABiecti, & despecti a mundo suscipiū
tur, & nutriuntur a Deo, cuius exem
plum apparet in pullis Aquilę, quia cum
multa grauedine Aqla pullos nutrit, ali
quando si tres pullos habuerit, vnum a
bicit, quem tamen alia auis, quæ fulica
Ambr. dicitur accipit, & nutrit, vt dicit Ambro.
Tunc aquila pullum proiicit, cum mun
dus suum amatorem persequitur, & affli
git, quem tamē alia auis. s. Christi gratia
misericorditer amplexatur, a mundo etiā
coactus recedens, sponte ad pœnitentiā
Greg. venit. Vnde (sicut Grego. dicit) mala, quę
nos hic premunt, ad Deum nos re com-
Eze. 34 pellunt Eze. Quod abiectū erat reducā.

Item abiectos, & despectos a mundo, Deus, licet excelsus, non tamen abhorret vel despicit, sed eos de excelso prospectans potius ad se trahit. Quod fierum exemplo Aquilæ patet, quæ scilicet est tam limpidi visus, vt cum in aere sup ma re feratur, vt vix videatur, inde tamen pi sciculos in mari contemplatur, & instar
1.Ti. 6 lapidis imū petit, pisciculos rapit, attra hit, & comedit. Sic Deus, cuius oculis nu da sunt omnia & aperta, quamuis in al titudine suæ lucis nobis sit inuisibilis, qa habitat inaccessibilem, quem nemo hominum videre potest: ipse tamen pisciculos paruos in mari existētes, i. despectos & humiles spiritu in mundo fluctuantes non despicit, sed prospicit in imo, ad eos venit suo lumine illustrando, eosque ad se trahit suo amore inflamman o, & qua si cibum comedit eos sibi per familiarē gratiam coniungēdo, & in corporando,
Ps. 112. Psalm. Quis sicut dominus Deus noster qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo, & in terra?

Cur bona opera ab homine facta sint celanda. Pauonis, atque galinæ exemplis solerter enucleatur. Cap. II.

ABscondere debet homo opera bona
sua, vt non illa diabolus per inanem
gloriam, & ostentationem corrumpat. Est
n. diabolus pauoni similis, qui oua galli-
næ suæ perquirit, vt frangat, & comedat,
vt liberius libidini vacet: sed gallina ipsa
oua abscondit, vt seruet. Sic, quia diabo
lus bona nostra conatur auferre, nos
debemus illa per humilitatem absconde
re secundum illud Mat. Nesciat sinistra Mat. 5.
tua, quid faciat dextera tua. Sed quidam
sunt, sicut gallina domestica, quæ statim
cum ouum emisit, clamat, & reuelat, & Isa. 35.
ideo amittit. Isa. Omnia, quæ in domo
mea sunt, viderunt: non fuit res, quam
non ostenderim eis, dixit Ezech. de nun
ciis Babylonis, & postea dictum est ei,
quod omnia amitteret.

Item, quod homo debeat bona opera sua abscondere, propter timorem super-
uenientis elationis, vel tentationis ina-
nis gloriæ; pater etiam exemplo ceti, siue
balenæ, quæ non parit oua, sicut multi
alii pisces, sed parit viuos fœtus, sicut di
cit Ambro. Quos quidem postquam pe- Ambr.
perit, secum tenet, & ducit: sed statim eū
aliquid, quod illis possit esse obnoxium,
vel terribile superuenire sentit, eos aper-
to ore in ventrem suum recipit, & absco
dit, quousque transierit, omne periculū
vel abscesserit, & tunc eos quasi iam se-
curos viuos, & incolumes euomit, sicut
idem Ambro. dicit. In quo quidem aper-
te docemur, quod bona nostra, quæ agi-
mus, etiam propter timorem gloriæ, ali-
quando debemus abscodere, & propter
aliorum vtilitatem nonnunquam
propalare. Vnde & dominus
nostet, qui discipulis alicu
bi dixit: Attendi te ne
iustitiam vestram fa-
ciatis coram homi
nibus. Ipse etiā
dixit. Sic lu-
ceat lux
vestra
coram hominibus, vt vi-
deant opera vestra bo
na, &c. in eo-
dem capi-
tulo, Mat. 5.

Secun-

Abstinentiam a cibis moderatam maximopere bonis viris necessariam esse, vnico Pauonis exemplo demonstratur. Cap. III.

ABstinētia discreta a cibis liberat ho-
minem a putredine, & ardore libidi
nis. Est. n. homo abstinens similis Pauo
ni, cuius caro, tam dura est, vt vix putre
dinem sentiat, nec facile coqui valeat, si
cut dicit Isido. Hanc profecto duritiem,
moraliter, carnis discreta abstinentia fa-
cit, & causat, vt nec putredinis resoluat
tur fœtore, nec libidinis vratur ardore:
cessat resolutio putredinis subtracta ma
teria seminis, scilicet alimentis, & frige-
scit flamma carnis, ciborum remotis fo-
mentis: sicut etiam lignis subtractis ex-
Pro. 26 tinguitur feruor ignis. Prouerb. Cum de
Io. cas. fecerint ligna extinguitur ignis. Iohan-
de inst. nes Cassianus. Nunquam, inquit, poterit
mona. ardentes concupiscentiæ stimulos in hi-
bere, quisquis desiderta gulæ refrenare
Ambr. non quæsit: Et Ambr dicit, quod fames
ser. de amica uitginitati est inimica lasciuiæ, sa
gula. turitas vero castitatem perdit, & nutrit
illecebram.

Secunda in rebus temporalibus ac frequens fortuna peccatorum vulnera haud sentire sinit, & quod & ceti similitudinib. aperit. Cap IIII.

ABundantia prosperitatis sentire pro
hibet vulnera mentis. Cuius exem-
plum apparet in cete, & in pisce balena,
qui tantę est pinguedinis, quod quando
percutitur, vulnera non sentit, nisi pin-
guedo eius totaliter perforata fuerit: sed
quando caro interior læditur, facile capi
tur, quia amaritudinem aquæ non sustī-
nēs, litus petit, & moritur cito. Velut au-
tem pinguedo piscis, est abundantia pro
speritatis, quæ quidem, dum peccātibus
affluit, mentis vulnera, siue damna senti
re non permittit. Vnde dominus contra
Luc. 19 Hierusalem dixit. Luc Nunc quidem in
hac die tua, quæ ad pacem tibi, sed ab-
scondita sunt ab oculis tuis. Sed tūc pec
cator intrinsecus tangitur, cum tempora
li aduersitate percutitur. Sunt enim men
tium vulnera peccatoribus, quasi extrin
seca, ex eo, quod spiritualia, in quibus læ
duntur, quasi reputant extranea. Sed cū
in temporalibus, quæ magis diligunt læ
duntur, quasi in intimis vulnerari affli-
guntur, cuius interdum vulneris amari-
tudinem non ferentes, vel compuncti a
suis peccatis litus pœnitentiæ quærunt,
vel lapsi in desperationis baratrum æter
nam mortem incurrunt.

Pulcherrimis nonnullorum piscium exemplis accidiam, concupiscentiāq; æstum humanam animam valde obesse breuiter in hoc loco explanatur. Cap. V.

ACcidiæ vitium, & concupiscentiæ
æstus maxime nocent animę. Cuius
exemplum apparet in quibusdam pisci-
bus: quos (vt dicit Aristo.) immoderatus Aris. 7.
calor nimium lædit. Vnde dicit, & sunt libr. de
pisces, qui apud ascensum canicule mo- anima.
riuntur prę calore. Vnde pisces in æstate
fugiunt a litoribus calidis in profundū,
mare. Similiter nocet eis magnū frigus
& maxime habentibus lapidem in capi-
te, sicut cancri, & huiusmodi. Nam talis
lapis ex frigore congelatur, & sic de faci
li moriūtur. Quasi ergo calor æstatis, fer
uor & flamma est concupiscentię carna
lis, quæ nisi extinguatur interimit: ideo
fugiendum est in profundum maris. i.
ad abundantiam lachrymarum proue-
nientium ex amaritudine cordis vt la-
chrymarum refrigerium extinguat con-
cupiscentiæ æstum. Quasi hyemis vero
frigus igens, est accidia spiritus: quæ ha-
bentibus lapidem in capite. i. duritiem
in mente, præcipue est mortalis. Nam, si
cut de se durum est, per accidiæ frigus
amplius induratur. Et ideo satis faciliter
mortem cuiusdam desperationis indu-
cit, & induratum obtenebrat. Zacha. Zach.
Non erit lux, sed frigus, & gelu. 14.

Quæ ad actiua, ac contemplatiua vitæ perfectionem in vnoquoque hominum gradu requiruntur, per quamplurima scilicet diuersorum auium & piscium exempla edocentur Cap. VI.

ACtiua vita frequentiam hominum
& societatem requirit: contemplati
ua vero solitudinem diligit. Vnde tam
actiui, quam contemplatiui similes sunt
auibus. Quarum quædam societatem
amant humanam, vt gallinæ, galli, anse-
res, columbæ, ciconiæ, hirundines, & hu
iusmodi. Nam gallinis quidem assimilā-
tur præsidentes i prælati, quorū est sub-
ditos congregare, & defensare, quemad-
modum gallina congregat pullos suos
sub alas, vt Christus de se dixit. Anseri- Mat. 23
bus autem assimilantur seculares potē-
tes,

res, quorum est iustitiam, & reipublicæ salutem diligenter custodire. Nam anseres, vt dicit Ambr. sunt optimi locorum custodes. Sed anatibus assimilantur claustrales, qui quasi anates morari debent in aquis pœnitentiæ, & aquam lachrymarum, vel sapientiæ scripturarum frequentare. Columbis autem, qui cū simplicitate habent fœcunditatem, frequenter pullificantes, assimilantur coniugati, qui purè ac simpliciter coniugalem vitā ducunt. Liconiis autem, quæ certo tempore congregantur, maria transuolando, assimilantur peregrinantes, & præcipue, qui transmarinam peregrinationem frequentant, scilicet ad Terram sanctam. Hirundinibus autem clamosis, & garrulosis assimilantur prædicatores: qui contra peccatores clamant, & garriunt. Omnes enim huiusmodi, & alij consimiles hominum frequentiam volunt, & non solitariam vitam.

Ambr. I hexa. 17.

Quædam vero aues sunt, quæ hominum societatem, & cohabitationem fugiunt, nec suos nidos homines scire volunt, vt aues, quæ vocantur sylueſtres. Talibus similes sunt Anachoritæ, & viri contemplatiui, qui hominum frequentiam fugiunt, & mundo sunt abscondi-ti, in latibulis, & in solitudinibus moran-tur. Psal. Ecce elongauì fugiens, & mansi in solitudine.

Psa. 54.

Item actiui mouentur motu piscium: sed contemplatiui motu auium. Nam dum piscis natat in aqua, contracto corpore in longitudinem minorem se collig it, & iterum se extendens aquæ innititur, quo nixu repellente aquas, in anterius se propellit. Vnde vtitur quibusdam pennulis in natando, sicut auis in volando, sed tamen alio modo: quia piscis natans, pennulas mouet a parte posteriori in anterius, & quasi quibusdam brachijs, siue remis aquam amplectens in anterius se extendit: Auis vero mouet pennas sursum, & collectum aerem per expressam alarum amplitudinem cogit exire per partem posteriorem. Vnde dum aer a posteriori repellitur, corpus in anterius mouetur. Piscis autem natans in aqua, est homo solicitus, & operosus in actiua vita, qui tunc in minorem longitudinem se contrahit, quando se ad humilitatem reducit, dicens, & sentiens cum Apostolo: Ego sum minimus omnium, &c. Sic & dominus discipulos monuit, dicens. Cum omnia bene feceritis, dicite, Serui inutiles sumus. Sed nihilominus non dimittat, quin adhuc post talem contractionem, idest humilitatem ad benè agendum se extendat. Nam tali nixu, idest humilitatis & laboris, propellente diuina gratia, mirabiliter ad anteriora proficiet: Vnde istę sunt duæ pennulæ, quibus actiuus proficit, scilicet humilitas, & operositas: dummodo ea, quæ retro sunt obliuiscens, ad interiora se disponit, atque extendit, vt sic ad modum piscis natantis a posteriori in anterius proficiendo incedat. Sed tanquàm auis volans in aere, est homo eleuatus in contemplatione: qui tunc alas, siue pennas intellectus, & affectus sursum erigit, cū cogitatione & auiditate ea, quæ sursum sunt sapit. Tunc autem aerem, per expressionem alarum collectum posterius emittit, quando ex dulcedine, quam contemplatione, & affectione gustauit, ad posteriora, idest temporalia contemnēda intredit, & dum aer a posteriori repellitur, in anterius corpus mouetur: quia dum mundus plenè despicitur, animus in spiritualibus virtutibus semper proficiendo profitetur.

2. Cor. 15.

Lu. 17.

Item actiui assimilantur auibus, quæ morantur in aquis. In quibus (vt dicit Aristot.) natura ingenita est, vt pedes haberent latos & clausos, non inter digitos diuisos, propter natandi necessitatem: vt scilicet latitudine pedum aquam propensius pulsent, vt sic pulsi retro aquis, quasi remigando in anterius se extendant. Caudas autem breues habent, ne in natando madefactione caudæ se impediant. Sic simili etiam modo actiuis, qui proximorum necessitatibus per pietatis opera seruiunt, competit habere pedes latos, idest anectus expansos ad omnem pauperem, clausos ad peccatum, vel ad mundani fauoris appetitum, & in digitos non diuisos, idest, sine dissensione, & discordia operum. Vel debent habere homines actiui digitorum distinctionem, tamen sine scissione eorum: idest debent habere operum discretionem, tamen sine discordia, & dissensione: quanto autem latiori pede, idest largiori affectu aquam tribulationis, & necessitatis proximorum ab eis propellere nituntur, tanto ipsi copiosiori

Ari. de na. ani.

siori fructu in proficiendo gradiuntur. Caudam etiam debent habere breuem, idest celerem expeditionem agēdorum, vt non protrahant dandum angustiato.

Prou. 3.

Vnde dicitur: Ne dicas amico tuo, idest Christo, vel pauperi eius, Vade, & reuertere, & cras dabo tibi; cum statim potes dare.

Item actiua vita requirit maxime puritatem intentionis: quod patet exemplo merulæ, quæ cum vbique sit in pennis nigra, in Achaia inuenitur candida. Achaia, quæ interpretatur soror laborans, actiuam vitam designat, quæ requirit germanitatem contemplationis. Duę enim sorores fuerunt Rachel & Lya, quarum prima contemplatiuam, secūda vero actiuam significat vitā. Et aliæ duæ sorores in euangelio, scilicet Maria Magdalena, & Martha, hoc idē figurare dicuntur. Habet etiam actiua vita laborem actionis. Vnde, & satagebat Martha laborans circa frequens ministerium: erat.n. solicita erga plurima, &c. Est autem velut candida merula, actionis intētio munda: & ideo candida merula Achaiæ, munda Intentio est in operibus vitæ, quam dominus mundandam esse docuit cum dixit. Munda prius, quod intus est calicis, & paropsidis: quia enim calice potatur sitiens, paropside vero esuriens reficitur: merito quidem in calice, & paropside designantur eleemosynæ, & opera vitæ actiuæ: Sed id, quod intus est calicis, & paropsidis, est latens intentio eleemosynam facientis, quam quidem prius mundare debet, quàm dare eleemosynam. Antè enim lauatur paropsis, quam fiat immissio cibi. Et ante mundandus est calix, quàm fiat infusio vini, & aquæ. Iuxta dictum Horatij, Poetæ. Sincerum nisi sit vas quodcunque infundis, accescit. Sic quoque mundanda est intentio ante exercitium boni.

Luc. 10

Mat. 26

Hora. I epist.

Item actiuus homo assimilatur piscī tymalo. Est enim tymalus (sicut dicit Ambro.) quidam piscis quem Ticini fluuij vnda nutrit: sic dictus a tymo, eo, quod redoleat ad modum floris tymi. Vnde de eo, qui suauiter redolet facetè dictum est, aut florem redolet, aut piscem: quia consimilis odor est illius floris, & piscis. Vnde in Apoc. Phialæ plenæ odoramentorum, dicuntur orationes Sanctorum. Sed actiuus redolet proximo ad modum piscis. Nam ille tymalus piscis & redolet, & reficit. Et similiter homo actiuus redolet exemplo, & reficit ex dato.

Apo. 5.

Hæretici qui more adulatorum loquuntur, variis marinis belluis, cicadę, comparantur. Cap. VII.

ADulatores, seu hæretici, qui suauibus verbis, ac dulcibus, quosdam simpliciores seducunt: quibusdam marinis belluis possunt assimilari. Dicit enim Iorath philosophus, quod est bellua quædam in mari, quæ de faucibus suis aquam expirat: cum vapore odore pleno. Vnde pisces sequantur ipsum odorem sentientes, & intrant odoris gratia in fauces eius, quæ protinus ipsos deglutit, & sic ex eis se pascit. Est etiam piscis alius fastidictus, in cuius ore aqua hausta dulcescit: quem pisces minores sequentes, & eius os intrantes, subito deglutiuntur ab eo. Quia igitur scriptum est: Aqua profunda, verba ex ore viri. Tanquam aqua odorifera, vel dulcis ex ore piscis, sunt verba blanda, nec nō adulantia hrtici qbus attractos simplices, quasi in ventrem traiiciendo deglutit, dum eos decipiendo seducens, ad intentam nequitiam trahit.

Iorath. lib. de anima.

Pro. 18.

Item adulatio blanda interdum mentes vanas occidit, quibus aspera & vera locutio reddit vitam. Cuius rei exemplum apparet in cicada, quæ, si eā, oleo perfundit, statim necatur, eo, quod poris obstructis spirare minime valet: sed statim, si superfundatur acetum, illico reuiuiscit, eo, quod poros aperit, quos virtus obstruxerat olei: & hoc idem per omnia beatus Ambrosius dicit. Tunc ergo oleo cicada perfunditur cum mens vana adulatione linitur: & tunc obstructis poris necatur, quando suis sibi clausis & occultatis defectibus, in superbiam eleuatur: sed aceti pungentis aspertas eidem vitam reddit, quia hanc increpatio aspera ad veram sui notitiam, & vitalem humilitatem reducit. Vnde bene Psalmu. dicit: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Ambr.

Psa. 140

Triplex

Triplex amicitiæ vtilitatis causa contractæ defectus, & quandiu perseueret, multis auctoritatibus accipitriq; exemplo aperte monstratur. Cap. VIII.

AMicus, qui propter vtilitatē est assumptus, tam diu honoratur, vel in precio habetur, quandiu vtilitas durat. Cuius exemplum apparet in accipitre. Qui quandiu est ad prædam aptus, à domino suo diligit, manu gestatur, in cauda & in pectore replanat, sed dum moritur, vel quando inutilis ad prædā redditur non pascitur: quia proijcitur, & tāquam si nunq; fuerit contemnit, & abijcitur. Similiter (prout Sene, dicit) Amicus, qui vtilitatis causa assumptus est, tādiu placebit, quandiu vtilis fuerit. Nam facultate & vtilitate remoris, contemnitur, & abijcitur. Vnde nota, quod talis amicitia triplicem habet defectum.

Primus est, quia non est vera: qa ille, q propter vtilitatem diligit, non ipsum amicum diligit, sed rem amici. Et i. potius seipsum diligit solum, qui amici bona appetit. Et ideo Aug. dicit: Non propterea amare debes amicum, vt aliquid tibi præstet, vt pecuniam, vel aliquid cōmodi temporalis: non enim illū amas, sed id, quod tibi præstat. Amicus gratis amandus est, propter se, non propter aliud. Vnde Petrus Blascenus dicit, quod vera amicitia eodem oculo respicit amicum diuitem, & medicum fortem, ac debilem sanum, & ægrum humilem, ac sublimem.

Aug. in Serm.

Pe. Blascc. de amic.

Secundus defectus est, quod talis amicitia non est fidelis. Nam sicut dicit Isidorus, non sunt fideles in amicitia quos munus non gratia copulat: nam cito deserunt, nisi semper acceperint. dilectio enim, quæ munere conglutinatur, eo suspensio dissoluitur.

Isi. 3. li. de sū. bono.

Tertius defectus est: quia talis amicitia non est firma, nec permansura diu. Vnde Tullius dicit: Si vtilitas amicitias coglutinaret, ea eade commutata dissolueret, sed quia natura mutari non pōt, idcirco veræ amicitiæ sempiternæ sunt. Prou. Omni tempore diligit, qui amicus est.

Cic. de ami.

Pro. 17.

Auaritiæ defectus, auariq; diritas terminatur, qui etiam auibus prædæ aptis, & Gryphibus, montes gemmis ornatos custodientibus, suibusq; marinis, varijs comparatur exemplis. Cap. IX.

AVaritia reddit homines insociales; & crudeles non solū ad extraneos, sed etiam ad suos domesticos. Cuius rei exemplum apparet in auibus prædæ: in quibus repræsentantur auari affectu, vel effectu rapaces. Omnes enim tales aues, vt dicit Aristo solitudinem diligunt, & cum aliquo socorum habitare non possunt. Nam sicut charitas quærit communicationem, & societatem, ita cupiditas appetit solitudinem, & proprietatē. Vult enim cupidus solus habere; & ideo suspectum habet, cum socio manere. Vnde possessio tēporalium est mater dissensionum: propter quod de Abraham, & Lot dicitur, q̄ erat substantia eorum multa, & non quibant habitare cōiter. Vnde facta est rixa inter pastores Abraham, & Lot.

Arist. 2. d̄ ami.

Ge. 13.

Item tales aues prædæ, vt idem dicit, pullos suos, postquam volare possunt, a se pellunt, & secum viuere non permittunt: quia scilicet plerunque auari etiam suos domesticos, & filios abijciunt, & graue sibi reputant, si eis expensas debitas impendant.

Item auari assimilantur Gryphibus, q̄ custodiunt montes, in quibus gemmæ preciosæ sunt, nec eas inde auferri permittunt, vt dicit Isidorus: & propter hāc causam, rarus est illue hominum accessus. Nam viuos homines deglutiunt, & æquitem armatum, cum æquo rapiunt. sed tamen de gemmis illis, quas ita acerrimè custodiunt, ipsi pro se nullam vtilitatem sumunt. Sic similiter est de auaris quibusdam, qui thesauros, ita cupidè custodiunt, vt si quis eis, vel modicum qd̄ auferet, ipsum si possent viuum deglutirent. Ad tales diuites pauperes homines accedere non possunt, quia turpiter eos repellunt: & ideo timent pauperes accedere ad eos. Veruntamen ipsi de his, quæ sic tenaciter possident, etiam pro se expendere non audent, sed alij post eos de illorum diuitijs gaudent. Psal. Thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea. Et ecclesiastici. Qui amat diuitias, fructū non capiet ex eis.

Isidor.

Psa. 38.

Eccl. 5.

Item

Item auarus, qui in diuitijs appetitus sui satietatem quærit, est porco marino similis. Nam piscis ille marinus, qui porcus dicitur (sicut Isidorus dicit) more terrestris porci arenam fodit, & in ea cibū suum & satietatem quærit. Quia igitur omne aurum tāquam arena est exigua, Auarus quisq;, dum in auro, vel argento satietatem quærit, quasi porcus in arena cibum, quo repleri possit, effodit, cum tam: scriptum sit: Auarus non implebitur pecunia.

Sap. 7.

Eccl. 5.

Blasphemia quando veniale, seu mortale sit peccatum, definitur, & Deum ac Sanctos blasphemantes cornicibus assimilantur. Cap. X.

BLasphemantes Deum, vel Sanctos, similes sunt cornicibus. Nam cornix aquilam, & alias aues prædæ, quas tangere formidat, garritu suo insectat: sed aliquando non lucrum inde reportat, quia post simulationem longam eam percutit, & occidit. Sic etiā blasphemi, nephariī, Deum, & Sanctos, quos factis nō possunt lædere maledictis, nituntur impetere quos aquila. i. Deus, siue Christ' postquam diu eorum insaniam per patiētiā tolerauit, eos nonnunquàm in corpore monstruosis infirmitatibus percutit, sed tandē si no eos pœniter, æternæ mortis supplicio eosdem affligit. Et nota, sicut dicit qua dā Glosa super Isa. Omne peccatum blasphemiæ comparatum leuius est. Vnde blasphemia etiam ex surreptione, & absq; deliberatione prolata, potest esse peccatum mortale, quanuis aliquando pōt esse veniale. Nam cū aliqui subito ex aliqua passione in verba in imaginata prorumpit, quorum significationē non cōsiderat, tunc est veniale peccatū: sed qñ aduertit hoc esse blasphemiā, cōsiderans significata verborū, tunc non excusatur à peccato mortali. sicut ille, q̄ ex subito motu aliquē occidit iuxta sedetē.

Arist. 1. post.

Isa. 18.

Apum perfectio naturalisq; prudentia multifariam decernitur, ac eis per varia exempla scitasq; rationes boni, & virtuosi viri comparantur. Cap. XI.

BOni, ac virtuosi viri assimilantē apibus, quo ad tria. Primo quo ad innocentiam. Nam apes dictæ sunt eo, q̄ sine pedibus nascuntur. Boni viri ergo, quiq; recti sunt, similes apibus, qui sunt sine illi. pedibus, de quibus scriptū est: Pedes illorum ad malum currunt. Sunt enim pedes animæ peccatricis, quibus ad malum currit, ipsę interiores negtiæ, & affectus malignitatis. Secundo, quo ad solertiam, & prudentiam, quia apes (sicut dicit Isido.) valde solertes sunt in gignendo mella, & fauum, & sua domicilia mira arte componunt, & ex varijs floribus mirabili artificio fauū recolligūt. Sic viri boni solertes, quidem sunt, & mella gignunt. solertes quidem sunt, i. subtiliter, & cito perpendentes qualiter est agendum, vel loquendum. est enim solertia facilis, & prompta coniecturatio circa inuentionem medij, vt tradit Philosophus. & ideo cum ea, quæ dicūt, per debita media ostendunt, & illa, quæ operantur per debitas vias perficiunt, quasi apes solertes, alijs mella gignunt, quia s. mellifua verba loquendo audientibus proferunt, & etiam mellifua facta verbi operando ostendunt. Domicilia quoq; sua. i conscientias proprias, vel proprias familias mira prudentiæ arte, siue sagacitate componunt: quia si sciunt componere, vel ordinare aliena multo magis propria. Vnde ex odoriferis floribus. i. ex placidis, & gratiosis aliorum factis, vel dictis colligunt fauum. i. doctrinam, & modum, quo suas thecas, siue habitacula, idest conscientias, vel domos ordinant, & componant.

Pro. 10.

Apparet etiam in apibus prudentia mirabilis triplicitèr. Primo respectu temporum, quia prudentes discernunt tempora laboris, & quietis. Nam hyemis tēpore latent, quia scilicet vires non habent quibus ventis, nitibus, & pluuijs resistere possint: ex quo innuitur, quod maxime persecutionis tempore licet debitoribus fidelibus persecutionem declinare, & latere, secundum illud Domini: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. In tempore autem veris apes exeunt, nec in illo occiosè sunt, sed primo fauos constituunt, cera in fingunt, cellulas faciunt, & sobolem tradunt, & mella conficiunt. Ex quo videlicet erudimur, quod tempore prosperitatis, & pacis, ocio non vacemus, ed in varijs exercitijs vtiliter laboremus. Tunc scilicet constituendi sunt fauī, idest

Mat. 10

Universidad de Deusto Biblioteca

idest actus exercendi virtutis, quibus ad cœlestis hæreditatis dulcedinem peruenimus. Dicitur enim Ecclesi. Hæreditas
Ecc.24 mea super mel, & fauum. Tunc quoque fingenda est cera, idest componenda cõscientia, quæ scilicet velut cera ad diuersas suscipiendas figuras vitiorum, & virtutum est apta. Psalmus: Factum est cor
Psa.21. meum, tanquam cera liquescens.

Tunc etiam faciendæ sunt cellulæ, idest sensus corporis, vel internæ vires animæ disponendæ: Tandem autem intendendum est vel ad bonorum operũ sobolem per actuam vitam, vel ad mel lis obtinendam dulcedinem per vitam contemplatiuam.

Item apes de nocte vsque ad mane quiescunt, donec vna omnes excitet vno, vel triplici bombo, sicut aliqui dicunt: & tunc peruolant vniuersę, si dies fuerit mitis: sed si futuros viderint imbres, vel ventos, tunc se continẽt in thecis atq; aduesperascente domos intrant, & strepũt, donec qui eas excitat eodem signo ad quietem inuitat. Quo exẽplo nos instruit, quod videlicet nocturno tempore quies præstetur corpori, die tamen incipiente lucescere, à lecto somni & pigritiæ est surgendum, secundum illud: Nox præcessit, dies autem appropin-
Ro. 13. quauit, abiciamus ergo opera tenebrarum. Nam post quietem noctis surgẽdum est ad opera laboris; sed post noctẽ culpæ, illucescente die gratiæ, surgẽdum est ad opera pœnitentiæ, ad quæ quidem prælatus, vel prædicator triplici bombo, idest triplici modo, debet alios excitare, scilicet exhortationis verbo, conuersationis exemplo, & etiam oratio
1.Thi.4 nis suffragio, secundum illud Thimo. Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate. Aduesperascente vero, idest aduenente nocturno tempore, vel tenebrosa tentatione, debet se ad domum recolligere, siue corporalem, vt quiescat, & honestius maneat; siue ad domum mentis, ne eum hostis tentans foris vagantem capiat, ibique debet strepere, vel legendo, vel orando, peccata confitendo, & alia huiusmodi faciendo, quousque tentatione repulsa tempus quietis aduenat. Quod autem audito signo, aut tumultu cessant, religiosos admonet claustrales, vt quietis tempore, vel audito signo ad hoc statuto, suum silentium teneant, ita vt volentes quiescere, vel orare, tumultu suo non impediant.

Item apes locum frigidum quærunt in æstate, & calidum in hyeme; docentes bonos tempore prosperitatis refrigerio se tueri humilitatis. Et tempore aduersitatis calore se defendere charita
1. Cor. 13. tis: quia charitas patiẽs.

Item apes inueniuntur prudentes respectu operum. Primo quantum ad materiam, quia ex floribus recentibus materiam colligunt, ex qua mella & ceram colligunt, & conficiunt: & quando flores vicini consumpti sunt, speculatores mittunt ad alia pascua requirenda. & si eas nox apprehendat, supine excubant, vt alas suas a rore, & a pluuia protegant; & facto mane absque impedimento volare valeant: Quasi ergo flores nascentes in arboribus, sunt affectiones bonæ crescentes in cordibus, ex quibus, dum sunt recentes, ab apibus mel, & cera colligitur: quia dum sunt nouæ, & feruentes, à viris solicitis duleiter & facilter implentur opere. Mel enim dulce est, & cera facilter formatur: sed completis vicinis floribus, alios ad pascendum explorant: quia postquam sua bona proposita opere compleuerint, adhuc an alia restent, quæ ab eis fieri debeant, cũ magna cura requirunt. sed nocte superueniente, supinè excubant, vt alas à pluuia, vel rore defendant: quia se prosternendo, orando ante Deum se humiliant, vt humilitatis merito, & orationis suffragio alæ suorum affectuum, vel operum, & a pluuia tentationum carnalium, & a rore, idest subtiliori pugna vitiorum spiritualium protegantur: & facto mane, idest redeunte serenitate, possint ad eà, quæ cœperant liberius euolare.

Itẽ apes inueniuntur prudentes, respectu impedientium. Primo quidem, quia thecam aluearis succis arborum gumosam vim habentium & amaram per totum liniunt, & contra hostes se muniũt pro vt possunt. Quasi autem gumi, vel amari succi arborum, afflictiones sunt, vel lachrymæ pęnitentium, quibus apes, idest sanctæ personæ suarum mentium aluearia liniunt, atque amaritudine fletuum contra hostium suggerentium dulcia maligna tentamenta, defendunt.

Item apes gerulæ, quando ventum timent

ment, volant iuxta terram, vt onustę cito redeant, ne flatu impediant aliquo; & aliquando lapillis se onerant, vt à vento moueri non valeant Similiter ille personæ, quæ actiuæ vitæ pondera, siue labores portant, si ventum vanæ gloriæ metuunt, vel ventum, idest conatum alicuius impecientis, debent iuxta terram volare, idest humiliter, & latenter facere, quod intendunt.

Item onerare se lapillis, idest sanctorũ humilibus exemplis, & cautelis, vt illorũ firmati pondere a ventis tentationum minime moueantur.

Tertio, apes repræsentant bonos viros, propter socialem vitam. Diligunt enim boni viri semper communem, & socialem vitam, & fugiunt singularitates, quod quidem inuenitur in apibus:
Amb. quia apes (secundum Ambro.) vnam communem eligunt mansionem, vnius portæ clauduntur limine, communis labor est omnibus, communis cibus, commune opus, communis vsus, communis fructus, & communis volatus. Et talis communitas maxime competit claustralibus, & regularibus, in congregatione viuentibus, scilicet non se à communibus obseruantijs, vel operibus subtrahere, siue quantum ad locum, siue quãtum ad cibum, siue quantũ ad labores, vel quo obsequia charitatis, & opera humilitatis, siue quantum ad vsum, vel socialem conuictum, siue quantum ad volatum, idest promptum, vel velocẽ obedientiæ motum.

Diuinæ laudis cantica cordialiter affecta quibus Angeli mirũ in modum lætantur, quantum boni nobis gerant, breui terminatur.
Cap. XII.

CAntica diuinæ laudis, & Ecclesiastici officij, si cum deuotione cordis,
Isidor. & mentis attentione fundantur, delectant etiam angelos, sicut cantus, & armoniæ hominum dicũtur delectare delphinos. Dicit enim Isidorus, quod delphini ad voces hominum sequuntur, & ad vocem symphoniæ congregati conuenient, & in armonia plurimum delectantur.

Sic etiam angeli faciunt de canticis & armoniis deuote Deum laudantium nõ quidem ratione vocis, sed ratione deuotionis. propter, quod dicitur in Psalmis.
Psa.97. Præuenerunt principes coniuncti psallẽtibus, &c quod Beatus Bern. de angelis exponit. Vnde etiam Basil dicit, ꝙ psalmodia dæmones fugat, & angelos in adiutorium salutis inuitat. Basi. in hexa.

Item cantica diuinæ laudis valent ad subleuandum tędium vitæ pręsentis, & etiam ad alleuiandum laborem prolixæ tentationis: quod pater exẽplo luscineæ. Nam luscinia (sicut dicit Ambro.) dum oua sua peruigili custodia fouet, longæ noctis laborem cantilenæ suauitate subleuat Ille namque ad moduli luscineæ peruigili custodia oua fouet, qui bona in nido mentis concepta, implere opere cũ cautela, & solicitudine studet Sed quasi labor longæ noctis prolixitas, & tędium est tentationis insurgentis, vel laboriosa prolongatio incolatus vitæ præsentis, de qua Psalmista cõquerebatur dicẽs, Heu
Psa.119. mihi, quia incolatus meus prolongatus est. sed hunc laborem luscineæ cãtilenæ suauitas subleuat, quia mentem, vel tentationis, vel præsentis exilij tędio fatigatam, diuinæ laudis deuotio recreat Vnde idem Basi. dicit de cantu psalmodiæ,
Basi. ꝙ est scutum in nocturnis terroribus, & diurnorum requies laborum, tutela pueris, iuuenibus ornamentum, solamen senibus, mulieribus aptissimus decor, desertas habitare facit vrbes, sobrietatem docet, incipientibus primum efficit elementum, proficientibus nutrimentum, perfectis stabile fundamentum.

Homines carnales vulturibus, lasciuiq; mulieres hirundini comparantur, quoue pacto carnales a spiritualibus discrepent, per Maris, ac fluuij Piscium exemplis elucidatur.
Cap. XIII.

CArnales homines sunt vulturibus similes. Nam vultur cum sit immundus, & fœdus de facili pro cadauere terram petit; & cum descendit, non de facili inde surgit, sed vix iusum ascendit, vt Hieron. dicit, & addit,
Hiero. quod in alto volans, cadauer in infimo conspicit, & pro amore cadaueris sublimitatem aetis derelinquit, & ad inãma se summittit: & quando se erigit, contra ventum alas percutit & sic venti adminiculo plus quam robore proprio ab infimis in aerem se extollit. Sic quoque carnales homines,

nes, cum sint immundi in cogitationibus, & fœdi in affectionibus, de facili, p cadauere terram petunt: quia pro carnis delectatione ad turpia, & imunda opera faciliter descendunt, & postquàm talibus operibus se dederint, non faciliter ab eis recedunt, & vix sursum vel p desiderio surgunt. Et si ēt homo carnalis sit in culmine dignitatis, nihilominus miserabile cadauer in infimo conspicit, qa s ad carnalia opera cogitanda, vel faciēda, & cor suum inclinat, & oculos conuertit, & suæ dignitatis altitudinē relinquens, i. non attendens, in turpia, & infima ruit. Vnde Psal. dicit: Cùm homo in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Contingit, tamen quandoq; ꝙ talis ēt postq̄ cecidit, a Spiritu sancti vento i. interno spiraculo excitatus, si ad ventum ipsum, i. Spiritussancti instinctum ala mentis, & ala operis, per pœnitentiam percutit, ꝙ iterum se in altum eleuat, & surgit: sed plus auxilio vēti, i. gratia Spiritussancti, quàm ex suo, p prio merito, vel labore. Psa. 48.

Item carnis cura quanto plus crescit in homine, tanto magis ad bona opera animā tardam reddit, ꝙ gdem in vulturibus apparet: quia vultur propter multitudinem carnis tardis volatibus pgit: sic miserum corpus, quod corrumpitur, aggrauat humanam animam. ex ipsa n. assidua corruptibilitate carnis, anima nostra compellit insistere curis carnis, & sic ex corruptione grauata, & curarū multiplicitate detenta ad virtuosa, & spiritualia opera redditur valde pigra.

Item carnales differunt a spūalibus, sicut pisces marini a fluuialibus. Nam pisces in mari nascentes, squamas habēt duras, & grossas propter aquæ sallæ sicc i tatem: econuerso autem fluuiales pisces squamas habent subtiles, & spissas, & molles. Quasi autem squamæ in corpore piscis, sunt, quæ tunc nascuntur in mēte hominis. Circa igitur spiritualia, & diuina, in hoc carnales a spūalibus differunt: qa carnales quiq; habent mētes, i. mentis considerationes duras ad percipiendum spiritualia secūdum illud Apo sto. animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. 1. Cor. 2

Item grossas ad intelligendum. Vnde carnalibus adhuc discipulis Dominus dixit: Adhuc & vos sine intellectu estis? Mat. 15

Sed spūales viri habent mentes molles, idest habiles ad percipiendum, subtiles ad intelligendum, & spissas, i. frequētes considerationes diuinorum.

Item carnis lasciuia assimilatur hyrūdini, quæ est auis vaga, clamosa, & picturata. sic carnales, & lasciuæ mulieres sunt vagæ in discurrendo & in circūspiciendo, sunt clamosæ in cantando, vel contendendo: sunt etiam se picturantes componendo, & ornando: De quibus recte sapiens loquutus est dicens: Et ecce occurrit mulier in ornatu meretricio, &c. Pro. 7.

Homines per carnales magis, quàm per spirituales cogitationes, a Diabolo capi, per Auium propè terram volantium similitudines demonstratur. Cap. XIIII.

Cogitationes terrenæ faciunt incidere animam in laqueum Diaboli. Nam aues ad escam descendentes, & circa terram volantes, citius capiuntur, q̄ illę, quæ in alto volant. Sic homines per carnales, & terrenas cogitationes, citius capiuntur a diabolo, q̄ per cœlestes. Pro uerb. Frustra iacitur rete ante oculos pēnatorum. Glossa, Laqueos diaboli facile euadit in terris, qui oculos semper habet in cœlis. Pro. 1.

Item cogitationes immundæ abūdāt in cordibus peccatorum, sed non in cordibus iustorum. Sicut enim maior multitudo muscarum solet residere super scabiosum, quàm super sanum, ita cogitationes immundæ magis super peccatores, quàm super iustos.

Item cogitationibus immundis, maxime infestantur homines deuoti. Nam vnctum locum inuadunt muscæ, & inquinant. Sic dæmones illos, quos vident habere gratiam, nituntur inquinare prauis cogitationibus: Ecclesi. Muscæ morientes, idest cogitationes immundę, perdunt suauitatem vnguenti, idest meritū bonorum operum, siue deuotionem orationis. Ecc. 10

Item apes super flores resident, & inde attrahunt mel. Sic iusti de æternis bonis cogitant, & tamen attrahunt dulcedinem. Sed muscæ loca immunda frequentant deturpant: & sic immundæ cogitationes homines peccatores.

Coniux

Coniux quo pacto sit quærenda, coniugij q̄ bona sit ac; ac dilectio conseruanda, & denq; quantum contra naturam vitium sit detestabile, multis plurimum Auium exemplis discrete exuelatur. Cap. XV.

Coniugij honestatem quærere, & seruare, docent exempla auium: inter omnia enim animalia, volucres in generationis ordine sequuntur maxime honestatem. Nam mares cum solicitudine fœminas quærunt, inuentas diligunt, pro ipsis pugnant, & periculis se exponunt, & eis coniugali quasi tātum fœdere se coniungunt, & fœtus ab ipsis procreatos solummodo pascunt. Ex quibus quidem colligitur, ꝙ circa coniugalem statum nos aues quinque modis instruunt. Primo enim exemplo auiū, debent viri, qui vxorari volunt, fœminas bonas solicite quærere in vxores: quia scriptum est, Beatus est, qui inuenit mulierem bonam: quam scilicet, cum quis uult inuenire, debet eam quærere, non sicut lasciuus & vanus, qui non quærit, in vxore, nisi pulchritudinem. Est enim pulchritudo in muliere, si sit sine prudētia & bonitate, plus contemnenda, q̄ appetenda. Quia, vt dicitur Prouer. Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra, & fatua. & ideo in hominibus, quis vtrunq; sit onerosum, scilicet pulchram seruare, & turpem habere; tamen magis est tolerabile turpem habere, quàm pulchram seruare. Nam (sicut dixit Aureolus philosophus) pulchra cito adamatur, turpis facile cōtemnitur. Difficile est custodire, quam omnes amant: molestum est possidere quam nemo dignatur habere. Minori tamen miseria deformis habetur, quàm formosa seruetur. Pro. 12. Pro. 10. Aureo.

Item, qui vult inuenire bonam, debet eam quærere, non sicut auarus, qui non quærit, nisi diuitias in vxore. Quanuis dicat Theophrastus, quod paupere vxorem alere difficile est: diuitem vero, serie est tormentum. Tamen Salomon dicit, quod melius est ducere vxorem pauperem & pacificam, quàm diuitem & litigiosam. Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi. Vnde etiam Chrysost. dicit, Tu iuuenis, quando vxorem ducere vis, noli quærere diuitem, sed bene morigeratam: quia boni mores diuitias semper acquirunt. Diuitiæ autem bonos mores nunquàm fecerunt. gloriosior est paupertas fidelium, quàm diuitiæ peccatorum. Vnde cum interrogasset quidam Themistidem philosophum, cuinam filiam suam daret in vxorem, an pauperi, sed sciēntia & moribus ornato: an locupleti patum probato: Respondit malo hominem indigentem pecunia, quàm pecuniam indigentem homine. Debet igitur, qui bonam vxorem cupit inuenire, quærere eam, sicut prudens, & discretus, scilicet attendendo ad mulieris bonitatem. Eccl. Mulieris bonæ beatus vir. non dixit mulieris pulchræ, vel diuitis, sed bonæ. Theophra. Pro. 21. Chrys. super Matth. Ecc. 26.

Item attendendo ad mulieris prudentiam, & discretionem Prouer. Domus, & diuitiæ dantur a parentibus, à domino autem propria vxor prudens. Pro. 19.

Item attendendo ad mulieris progenie. dicit Chrys. quod ille, qui vult vxorem accipere, debet considerare, si habet ambos parentes bonos, vel ambos malos, vel vnum bonum, vel alium malū. Si ambo sunt boni, secure eam accipiat; si ambo mali, omnino eam dimittat: Si vero alter bonus, & alter malus, quid facturus sit timeat. Verumtamen, si pater eius sit bonus, & mater mala, magis conuenit timere. Si vero econuerso, minus: propterea, quia pueri magis consueuerunt conseruari cum matribus, quàm cum patribus; & per consequens magis imitari mores maternos, quā paternos. Chrys. super Matth.

Secundo, docent aues coniuges honeste diligere, sicut ipsę aues compares mutuo se diligunt. sed cauendum est in coniugibus, ne sit amor nimius, vel inhonestus. Nam (sicut dixit Sextus in sententijs) adulter quidem est in sua vxore amator, ardentior: in aliena, quippe vxore omnis amor turpis, & in sua nimius: nihil turpius, quàm amare vxorem, quasi adulteram. Sex.

Item, ne sit amor nimius zelotypus. Eccle. Ne zeles mulierem sinus tui. Et eiusdem: Dolor cordis, & luctus, mulier zelotypa. Debet igitur esse amor honestus, & ordinatus Ephesijs. Viri diligite vxores, sicut Christus ecclesiam. Ecc. 9. Ecc. 26. Ephe. 6

Tertiò instruunt aues coniuges tueri, & defendere. Nam aues pro eis pugnant, & periculis se exponunt. Debēt autem se mutuo defendere coniuges:

non ſolum ab iniurijs corporalibus:ſed etiam a vitijs,& inhoneſtatibus:quod fit quando vnus coniugum alium malè viuẽtem corripit,& caſtigat. Si enim vxor ſit malè morigerata(ſicut dicit Chryſo.) tribus modis a viro caſtigari debet: primo,docendo ipſam ſecundum Deum. Si autem timorem Dei non ſentit, impropẽrando, vt vel hominẽ erubeſcat: ſi autem nec pudorem ſentit frequẽter confuſa,faciat illi, quod præcipit Salomon, Cor durum in baculo percute. Quia igitur dicit Chryſoſtomus, ſæpe proficit doctrina iuſtitiæ. Primò admone,deinde confunde, quoniam frequenter pudor eſt frænum vitiorum:tertio iuſtum eſt,vt caſtigetur tanquàm ancilla, quæ erubeſcere neſcit, vt libera. Si autẽ vir malè ſe habeat:tunc(vt docet Auguſti.)vxor ſua debet eum quatuor modis coercere. Primò admonendo. Secundò obiurgando, vt ſi non proſint charitatiuæ admonitionẽs,factat duras obiurgationes.Tertio,ſi hoc non valeret,eccleſiam interpellando, ſcilicet prælati, vel epiſcopi auxilium requirendo, maximè, ſi peccatum ipſum notorium eſt. Quarto ad Deum recurrendo per viros ſpirituales,& orationes: quia ſaluabitur vir infidelis per mulierem fidelem, vt dicitur Cor.

Chryſ. I Matt. Ecc. 3. Aug.li. ſu. ho. 1. Cor. 7.

Quartò aues docent qualiter ſe debẽt coniuges ad matrimonialem actum coniungere, ſcilicet tantùm coniugali fœdere & affectu,ſcilicet intentione & cauſa prolis procreandæ.Hac enim ſola de cauſa aues adinuicem ſociantur,ſ. ad generationem. & hinc eſt,quod aues, quaſi ſolum generationis tempore videntur eſſe in amore.Hinc eſt,quod ſolum etiã in coniunctione carnali inter ſexum & ſexum dijudicant, exceptis perdicibus, quæ ſexum non ſeruant, ſicut dicit philoſophus,Vnde ſurgit in perdicibus maſculus in maſculum,fœmina in fœminam. Sed ex tali coitu non fiunt oua pullificatiua: Immo faciunt oua vento plena. & addit,quod ex tali coitu malus fœtor ſentitur.In quo videlicet exemplo oſtenditur vitium contra naturam triplici de cauſa deteſtabile.

Ari.6.de ani.

Primò,propter infructuoſitatem,quia non eſt ad generationem. Vnde in perdicibus ex tali coitu non generãtur oua pullificantia.

Secundò, propter inſatiabilitatem,ga facit oua plena ventò, Ventus enim, licet replear,non tamen reficiendo ſatiat. Sic in huiuſmodi operibus, licet qs ſuũ malum deſiderium impleat, tamen non ſatiat.

Tertiò, propter fœtoris fœditatem, quia producit malum fœtorem,infamiẽ vel mali exempli.

Item aues in opere generationis obſeruant temporis congruitatem, ſ. tempus veris:in quo oſtenditur, quod non omni tempore eſt vacandum operi coniugali.Nam in diebus ſacris, vel ieiuniorum,huiuſmodi non eſt vacandum amplexibus. Eccleſiaſtici. Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.

Ecc. 3.

Item aues tempore generationis nutibus & vocibus ad amorem mutuum ſe inuitant: ex quo oſtenditur coniugale debitum perſoluendum eſſe vxori, ſiue voce,ſiue nutu petenti.

Item aues pullificant, & pullos generatos educant: quia tenentur parentes filios alere naturales:& ſi non ſorte ſecũdum rigorem iuris ciuilis, vel poſitiui,tamen ex iure naturali.

Item aues vſque ad iteratum generationis tempus,ſibi non appropinquant: quia ſcilicet poſt impregnationem quo vſque peperit mulier, abſtinendum eſt ab vxore.

Quintò, docent aues fœtus educare: quia fœtus ab ipſis procreatos, tantummodo paſcunt comuniter. In quo oſtenditur periculum adulterij: præcipue ex parte mulieris, quia mulier ex adulterio occulto generans, ſtatuit viro ſuo filios non ſuos, & facit eum alere non genitos a ſe,de quo, ſicut de furto,ad reſtitutionem tenetur

Item coniugij honeſtatem ſeruare ciconiarum exempla nos docent: in quibus viuente fœmina, nunquàm maſculus cauſa coitus cum alia ſe aſſociat, ſed ſuæ fœminæ,quo ad nidum, & prolem ſeruat fidem; ſed ſi in fœmina adulterij concubitum perſenſerit, vltra cum ea non habitat: immo ipſam ſi poteſt tranſuerberat, & necat, ſicut dicit Ariſtoteles.

Ariſ.de anima.

Item mas fœminam alius quàm in nido non calcat: ex quo exemplo coniuges aperte monentur fidem thori diligenter obſeruare: adulterinos concubitus horrere, & euitare,& carnalis operis

debitum cum quadam honeſtate præſtare.

Aſpera abſtinentia ac vita contemplatiua, in quibus deſignetur,quibusq; Auibus contemplatiui comparentur, contemplationuq; perfectio qualis ſit, varijs deſimitur exemplis.
Cap. XVI.

Contemplatiua vita, & aſpera abſtinentia ſignantur, in illis piſcibus, ſeu natantibus, quorum eſus conceſſus eſt in lege Moyſi.Dicitur enim Leui:Omne, quod habet pennulas, & ſquamas, tam in mari, quàm etiam in fluminibus & ſtagnis,comederis.quicquid autẽ pennulas,& ſquamas non habet,eorũ, quæ in aquis mouentur,& viuunt, abhominabile vobis,execrandumq; erit. Ad litteram, huiuſmodi natatilia, ſcilicet anguillæ, & ſimilia prohibita ſunt Iudæis, propter exceſſum humiditatis.Et piſces, alij conceſſi ſunt,tanquàm ſicciores.Sed moralis cauſa, ſiue figuralis fuit, quia per pennulas ſignatur vita ſubtilis,vel contemplatio: per ſquamas autem ſignatur vita aſpera, quorum vtrunque neceſſarium eſt ad munditiàm ſpiritualium.

Leu.11.

Item contemplatiui viri ſimiles ſunt auibus modulantibus,quæ ſyluas amãt, in arboribus, & fructetis nidificant,dulciter modulantur, & cantant, ſuper oua ſollicitè cubant,& pullos diligenter educant: & tales ſunt Philomenæ,merulæ, & conſimiles. Sic perfecti, & contemplatiui viri loca ſolitaria diligunt,nidum mentis, & contemplationis quietem in fructetis, & in arborum ramis,ideſt humilium, & ptorum exemplis, & in magnorum ſanctorum actibus., & veſtigijs ponunt; diuinas laudes dulciter, vel voce, vel ſaltem corde quotidie modulantur, & concinunt, ſancta quoque deſideria mentis cum calore deuotionis fouendo, vſque ad complementum operis perducunt, quaſi ſuper oua cubantes, & a ſuo calore fouentes vſque ad pullorum natiuitatem perſiſtunt. Sed tunc quaſi pullos diligenter emittunt, cum cœpta bona non deſerunt, ſed ea congruentibus modis,quaſi nutrientes, & alentes, ad debitam perfectionem perducunt.

Item contemplatio hominis in carne viuentis,non poteſt eſſe diuturna, propter grauedinem corporis. Eſt enim homo mortalis aui perdici ſimilis,quæ ſcilicet eſt multæ carnis, & paucæ pennoſitatis: & ideo pauci volatus. Nam in volando parum a terra ſe erigit, & ſtatim poſt paululum terram petit.Simiiter, quia homo habet in vita ſua multum de corporis grauitate, & imbecillitate, & parum de pennoſitate, ideſt, de virtutum ſpiritualium leuitate, & ſi aliquando a terrenis ad cœleſtia capienda per contemplationis volatum ſurgere nititur, corruptibilis tamen carnis pondere, vel infirmitate grauatus, poſt modicum ad inferiora reuertitur. Vnde dicitur: Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio, ſenſum multa cogitantem.

Sap.9.

Item contemplatio,diuinorum tentationum impulſos fugat, & ſeuientis ſeculi procellas ſedat. quod patet Alcyonis exẽplo. Alcyone enim (vt dicit Ambroſius) auis marittima eſt, quæ quaſi in medio hyemis, quando magis ſcilicet mare ventorum, ac fluctuum tempeſtatibus ſeuit, oua ſua in litore maris & arena facit, & ibidem verſus mare reſpiciens, per ſex dies ſuper ea incubando perſiſtit: poſt quos naſcuntur pulli: quibus natis ad eos nutriendos, alios ſeptem dies adiungit: & per omnes hos xiiij. dies mare tranquillum permanet, & ſecurum. Vnde induſtria nautæ hos xiiij. dies ſerenitatis ad nauigandum obſeruant, & eos alcyonidas vocant, vt dicit Ambroſius. Si eſt ergo tanta virtus auiculæ, vt ſuæ contemplationis intuitu mare ſeuiens tranquillum efficiat,quãto magis, ſi rationalis anima ad imaginem Dei facta,ad æternum, ac immutabile bonum interiores oculos contemplando, vel orando direxerit: mare ſiue cordis fluctuantis, ſiue mundi ſeuientis tranquillum protinus, atque pacatum habebit. Iob. Tu quoque ſi diluculo conſurrexeris ad Deum, & Omnipotentem fueris deprecatus, ſtatim quoque euigilabit ad te, & pacatum redder habitaculum iuſtitiæ tuæ. Docet & nos hæc auicula, vt propter perſecutiones, vel tentationes ingentes,

Ambr.

Iob. 8.

Universidad de Deusto Biblioteca

tes, neque bona timeamus aggredi: nec etiam, vsque ad perfectum ea negligamus prosequi. Non enim auis hæc, quia mare procellosum viderat, aut se ponere ad oua cubandum in litore metuit, aut etiam vsque ad debitam pullorum nutritionem recedit.

Luxuriæ deformitas, quæue ob ea detrimenta, atque à castimonia continentia oriantur bona, eloquenter explanatur. Cap. XVII.

CONtinentia castimoniæ confert ad longitudinem vitæ. Quod in vulturibus patet, quos dicunt concubitu nullo commisceri, & sine omni concubitu pullos generare, & centum annis viuere, vt
Isido. dicit Isidorus. Ex quo colligitur, quo diutius viuunt, qui a carnalis operis resolutionibus se restringunt. Nam (secũdum
Arist. de anima. philosophum) animalia, quæ sunt multi cordis, vt passeres, & huiusmodi, sunt breuioris vitæ. Vnde nota, quo luxuria minorat vitam corporalem, dehonestat vitam ciuilem, & necat vitam spiritualem, pro-
Luc. 15. pter primum dicitur, de iuuene prodigo, & lasciuo, qui dissipauit substantiam suam, non tantum personalem: sed etiã temporalem, viuendo luxuriose. Est.n. in actu luxuriæ euacuatio humidi, & expiratio calidi, in quibus duobus vita conseruatur. Et ideo ex frequentatiõe actus euenit, vigor, & vita corporis eneruat.
Hugo. vnde Hugo de Sancto Victore: Luxuria, inquit, est immoderata carnis petulantia, dulce venenum, importuna lues, perniciosa potio, quæ humanum corpus debilitat, & virilis animi robur eneruat. Et Innocentius dicit de vtilitate conditionis humanæ: O, inquit, extrema libidinis turpitudo, quæ non solũ mentem effeminat, sed corpus eneruat: & no solum fœdat animam, sed fœdat personã. Omne nanq; peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus suum est: qui autem fornicat, in corpus suũ peccat: semper illam præcedunt ardor, & petulantia: semper comitantur fœtor, & immunditia: semper sequuntur dolor, & pœnitentia.

Item luxuria dehonestat vitam ciuilem: quia tollit homini gloriam, inferẽs ignominiam & infamiam. Vnde dicitur
Isa. 34. de luxuriosis: De cadaueribus eorum ascendet fœtor, scilicet infamiæ. Vnde Valerius dicit, de vitijs carnalibus loquens? Quid, inquit, his vitijs fœdius: Vale. li. 9.
quid etiam damnosius? quibus virtus atteritur, victoriæ relanguescunt, sopita gloria in infamiam conuertitur, animi & corporis vires expugnantur, adeo, vt nescias, an ab hostibus, an ab illis capi perniciosius habendum sit.

Item luxuria perimit vitam spiritualẽ. Rom. Si secundum carnem vixeritis, mo Ro. 8.
riemini. Hier. Qui luxuriatur viuẽs, mortuus est. Etiam ferreas mentes libido domat, quæ maiorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putant esse, quod nesciunt.

Econuerso autem castitas, siue continentia dies vitæ multiplicat. Iob. Quasi Iob. 29.
palma multiplicabo dies meos. Per palmam intellige victoriam carnis, quæ per continentiam habetur.

Item vitam ciuilem exornat, & nobilitat. Vnde Cyprianus: Pudicitia, inquit, Cypri.
est ornamentum nobilium, exaltatio humilium, nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, solamen mærentium, augmẽtum omnis pulchritudinis, decus religionis, minoratio eris, multiplicatio meritorum, creatoris omnium Dei amica. 12. abu.

Item corroborat, & conseruat vitam spiritualem. Roma. Si spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis. Ro. 8.

Conuersionis prolixitatẽ maximopere à Deo plebedã esse, tum exemplis, tum etiam sacra Scriptura comprobatur testimonijs. Cap. XVIII.

CONuersio non est differenda. Nam auis, videlicet quæ videt arcum tensum, & sagittam paratam, non differt euolare. Sed sicut sagitta parata est auẽ percutere, si fleterit; sic Deus nolentem
conuerti. Psalmus. Nisi conuersi fueritis, Psal. 7.
gladium suum vibrabit, arcum suum tendit, &c. Sed multi faciunt, sicut auis stulta, quæ cum differt euolare, percutitur. Sic multi, dum differunt euolare, & proponunt conuerti, subito moriun.ur.
Isa. Subito, dum non speratur, veniet cõ Isa. 30.
tritio eius. Ecclesiast. Ne tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in Ecc. 5.
diem: subito enim veniet ira illius, &c. Ambro. dicit. Aurum tibi offeram, non
mihi dicis Cras veniam: sed iam exigis, Ambr.
nemo differt, nemo excusat: redemptio animæ promittitur, & nemo festinat.

Et

Et nota, quòd peccator, quando non cõuertitur, quanto magis expectatur, tanto grauius iudicatur. Vnde Valerius Ma-
Valer. Max. li. 1. ximus dicit, quòd lento gradu ad vindictam ira diuina procedit, tarditatemq; supplicij grauitate pensat.

Quo pacto sit cor hominis præparandum, vt fiat ipsius Dei habitaculum, piscium exemplo sit perspicuum. Cap. XIX.

COr hominis prius est innouandum, & deuotarum orationum odoribus imbuendum, quàm intra sui thalamum possit suscipere Deum. Cuius exemplum apparet in piscibus. Nam piscis in odoriferis naturaliter delectatur. Dici-
Arist. 4. de ani. tur enim ab Aristo. quòd quædam genera piscium odorant, & audiunt: ideo ad noua vasa citius, quàm ad antiqua piscis accedi:: immo vbi fuerit nouum, raro accedit ad vasculum antiquum. Sic Deus cordis humani vasculum non ingreditur, quod non prius nouũ per pnię
Psa. 50. innouationem efficitur. Vnde Dauid petijt hanc nouitatem dicens: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectũ innoua in visceribus meis. nec etiam in corãis hospitio Deus delectabiliter habitat, de quo non odor suauis deuotæ orationis expirat. Sed quidem phialæ plenæ odoramento, sunt orationes Sancto-
Apo 5. rum.

Immanes homines vulturibus, culicibusq; comparantur, & qualis eorum sit exitus, definitur Cap. XX.

CRudeles homines & raptores, communiter moriuntur fame lici & medici. Sunt enim vulturibus similes, qui exercitum sequuntur, vt de cadaueribus equorum, & hominum satiẽtur. Et ideo dicuntur, aliquo naturæ sensu præsentire bellum: & signum futuri belli præexistere, quando constat eos circa exercitum conuenire. Cum autem senescit vultur, elongatur eius rostrum superius, & recuruatur in fine, & moritur tandem fame. Sic homines rapaces, qui vt lucrentur & rapiant, diligunt bella, sicut faciunt stipendiarij milites, & quidam tyranni potentes: licet forte in iuuentute, vel aliquo tempore lucrentur, & abundent, in senectute tamen, vel aduersitate, seu infirmitate cum rapere non possint, dum rostrum, idest oris sui victus necessitas crescit, & lucrum deficit, ad paupertatem, & mendicitatem de
uenitur, & fame moriuntur. Iob. Tigris Iob. 4.
perijt, idest raptor, eo, quod non haberet prædam.

Item crudeles, debilium hominũ sanguinem sitientes incidunt frequenter ipsi in manus maiorum, & potentiorũ. Vnde tales assimilantur culicibus, qui dum aliorum sanguinem sitientes fugere volunt, in rostra irundinum incidunt, quæ ipsos occidunt, & comedunt. Talibus ergo similes sunt, qui dum minores occidere quærunt, vel expoliare, ipsi maiorum præda, vel occisionis victima fiunt. Cuius exemplum manifestius
in libro Hester habetur, scilicet de Amã, Hist. 4
qui dum propter Mardochæi emulationem Iudæos crucifigere voluit, ipse a rege Assuero in patibulo est suspensus. 5. 6.

Dei arcanorum scrutatores curiosi, quam pœnam accepturi sint, culicum exemplo notabili edocetur. Cap. XXI.

CVriosi, & præsumptuosi perscrutatores, culicibus assimilantur. Nam culex, quæ est idem, quod cynifes, lucipeta est, quia lumen candelæ, vel lucernæ libenter videt: sed dum in lumen minus caute irruit, se ipsam comburit. Similiter, qui diligunt lumen diuinæ, vel humanæ scientiæ, interdum nimis curiosè, vel præsumptuosè perscrutando, dũ in ipsum lumen impingunt, per aliquius erroris, vel elationis incursum, quasi
se ipsos occidunt. Vnde Prouerbiorum, Pro. 25.
quod qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria. Et ideo (sicut dicit Greg.
Nazianzenus.) Scientiæ desideriũ, & Grego.
inquisitio quæstionum, nisi timor Dei Naziã.
præcesserit, effrænatos animos in præceps ducit. Vbi vero timor Dei est, ibi obseruatio mandatorum, ibi carnis expurgatio, quæ scilicet caro se velut densa quædam, & obscurior nubes animæ obijciens, considerare eam diuini radij lumina non sinit.

Diabolo vitiosus, astu, ac calidita quanta sit, bubonis, nicticoracis, Pauonisq; exemplis aperte monstratur. Cap. XXII.

Diabolus assimilatur buboni. Primo quidem, quia bubo stercoribus pascitur. Sic delectatur diabolus immundicijs peccatorum. Thren. Qui voluptabantur in croceis, scilicet dæmones, antequam caderent, amplexati sunt stercora, idest immunda peccata, in quibus nunc delectantur.

Thren. 4.

Secundo, quia bubo ad templa de nocte vadit, vt lampadarum oleo satietur. Templa enim Dei dicuntur quilibet sancti viri: quorum scilicet lampades, sunt eorundem sanctorum mentes, quæ plenæ sunt oleo, nocte, idest latenter, & occultè sanctorum mentes diabolus satagit vacuare, scilicet, vt aduenente sponso non habeant oleum secum in lampadibus: & sic ab æterni regis nuptijs excludantur, sicut accidit virginibus fatuis.

Mat. 25

Tertiò, quia bubo ab auibus oditur, & ab eis deplumatur. Volant enim circa ipsum de die, & eum deplumant. Sic diabolus oditur à sanctis, tanqnam aduersarius: quem aues, idest sancti viri & prudentes de die deplumant, quando eius machinationes malignas clarius cognoscentes, eas & detegunt, & reuelant. Vel quasi plumæ ei adherentes sunt, eius imitatores, quos sancti viri deplumant, dum tales ad pœnitentiam reuocant.

Quarto, quia bubo pugnat cum monedula, quæ est auis coruini generis. Nam illa de die destruit oua bubonis, & bubo de nocte comedit oua eius. Est ergo auis, velut monedula, humilis pœnitentia: cuius oua dicit posunt laboriosa pœnitentis opera. Sed velut oua bubonis sunt peccata, ad quæ oua induxit dæmon. Monedula ergo de die destruit oua bubonis, quia humilis pœnitentia illucescente die gratiæ destruit peccata, quæ pœnitens ex dæmonis suggestione commisit. Econtra de nocte deuastat bubo oua monedulæ: quia irruente peccati tenebra destruit ipse diabolus omnia pœnitentiæ opera.

Item diabolus assimilatur nocticoraci, quæ scilicet est auis, quæ lucem fugit, tenebras diligit, Solem sustinere non potest, sepulturas mortuorum inhabitat, in locis ruinosis nidificat, oua columbarum deuorat, & cum eis pugnat: de die quasi cæca est, de nocte acute videt. Nam splendor Solis eius visum hebetat. Sic diabolus fugit lucem gratiæ, diligit tenebras culpæ, nequit sustinere Solem iustitiæ, idest Christum. Vnde dicebant ei dæmones: Quid nobis, & tibi Iesu, &c. Vel nequit etiam sustinere Solem, idest, bonum clare incedentem, & viuentem: sepulchra mortuorum, idest fœtida, & carnalibus desiderij, plena corda peccatorum, inhabitat.

Item in locis ruinosis, idest in eis, qui tentationibus statim consentiunt, & ad cadendum in peccatum habiles sunt & proni nidificat, contra columbas, idest simplices pugnat; & oua eorum, idest opera libenter dissipando deuorat, circa bona est cæcus, in malis acutus. Splendor autem doctrinæ Christi eius visum hebetat, quia subtilitatis eius malitiã totaliter annullat, & ideo dicit Petrus in prima epist. Cui resistite fortes in fide, & Ecclesi. Refulgens radijs suis obcecat oculos.

Petr. 1. Ecc. 43

Item diabolus assimilatur pauoni. Pauo enim habet caput serpentinum, sed cristatum, incessum occultum, collum modicum, pectus erectum, & saphirinum, & caudam oculatam. Sic diabolus caput, idest suæ tentationis principium, habet ad modum serpentis: quia serpens, vbi caput immitit, postea totus illabitur (vt dicit Hieronymus) quia vbi principium tentationis eius recipitur, difficulter in processu repellitur. sed habet in capite cristam, inquantum in principio prætendit alicuius boni apparentiam. Non enim posset malum immittere, nisi sub alicuius boni specie, quia nullus intendens ad malum operatur. habet etiam latentem incessum: quia occulte trahit hominem ad interitum: collum etiam habet curuum, quia si capit hominem, cito deglutit ipsum, quia cito facit hominem, qui ei consentit, ruere in peccatorum profunditatem. pectus, idest apperitum, habet erectum, scilicet superbiam, quæ semper excelsa apetit. Habet etiam caudam oculatam, quia præcipue ad finem respicit, vt

Hiero.

ibidem

Gen. 3. ibidem hominem decipere possit. Gene. Tu insidiaberis calcaneo eius, idest fini.

Deum summopere diligentibus omnia aduersa, etiamq; peccatorum virus, in bonum conuerti, per passeris exemplum, breuibus ostenditur uerbis. Cap. XXIII.

Diligentibus feruenter Deum non obsunt, sed potius prosunt quæcunque aduersa. Vnde assimilantur passeribus, de quibus dominus mẽtionem fecit. Multis, inquit, passeribus melioris estis vos. Nam passeres calidissimæ sunt naturæ, & semina venenosa iusquiami sine læsione comedunt. Quasi enim calidissimi passeres sunt Deum feruenter amantes, a quibus etiam venenosa semina iusquiami, idest aduersa & periculosa mala mundi, sine alicuius læsione periculi patienter suscipiũt, immo tanta est diuinæ dilectionis virtus, vt hominibus conuertat in bonum, etiam peccati virus. Roma. Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Omnia dicit, quia prospera, & aduersa, prospera ad vsum, aduersa ad exercitium, vel omnia, scilicet boua, & mala, & non tantum mala pœnæ, sed & culpæ, dum scilicet ex eis humiliores, & cautiores, atque solicitiores resurgunt.

Mat. 10

Ro. 8.

Quatuor rationibus verbi dei conciionator galło comparatur, eiusq; officium quale esse debeat, uarijs modis declaratur. Cap. XXIIII.

Doctrina sanctorum prædicatorum eripit homines a deceptionibus dæmonum. Legitur enim, quod cerebrum galli in potu sumptum, valet contra morsus serpentum, quia demit eorum venenum. Per Gallum prædicator intelligitur, vt super illud Iob, Quis dedit Gallo intelligentiam? In cerebri autem partibus præcipue radicata est sensitiuæ cognitionis virtus. Est itaque velut cerebrum Galli, sensus prædicatoris sancti, qui dum per doctrinæ potum ab audientibus capitur, serpentis morsus, seu venenum fugatur: quia antiqui hostis deceptio detegitur, & vitatur.

Iob: 38.

Item gallus repræsentat sanctorũ prædicatorum doctrinam, etiam in cantu, tripliciter. Primo propter discretionem temporis. Nam gallus priuas horam noctis discernit, & postea vocem excitationis emittit. Quia si prædicator sanctus, in suis auditoribus, scilicet in tenebrosis peccatoribus, prius qualitatem vitæ considerat, & tunc demum ad erudiendum congruam vocem format. Non enim eademq; cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos per morum qualitas cõstringit. Sæpe autem alijs obsunt, quæ alijs prosunt. Nam plerunq; herbæ quędam animalia reficiunt, alia occidunt. Leuis sibulus equos mitigat, & catulos instigat. Et medicamentum, quod hunc morbum minuit, alteri vires iungit. Et panis, qui vitam fortium roborat, paruulorum necat, pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, vt Grego. dicit.

Grego

Secundo, propter variationem vocis, quia gallus (vt dicit Grego.) in profundioribus horis noctis valentiores, & profundiores educere cantus solet, sed circa matutinum tempus leuiores & mitiores format voces. Sic prædicator sapiẽs, quando loquitur peccatoribus profundatis, & obscuratis in tenebris peccatorum, loquitur terribilius, & austeriũs, aut de diuinis iuditijs, aut de mortis angustijs, aut de inferni supplicijs. Sed quando loquitur illis, qui iam illuminantur a Deo, & sunt Dei gratiæ coniuncti, loquitur lenius, & subtilius, & dulcius, scilicet aut de diuinis miserationibus, aut de internis retributionibus, & similibus. Tertiò propter percussionem lateris: quia gallus cum se ad cantandum præparat, prius alas excutit, & latera sua feriens, se vigilãtiorem reddit. Sic prædicatores sancti cum alios verbis sanctæ exhortationis monent, prius exercitent se in sanctis actionibus, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce: sed ante se per sublimia facta excutiunt, & tunc ad bene agendum alios solicitiores reddunt, prius cogitationum alis semetipsos feriunt, quia quicquid in se inutiliter torpet, solicita inuestigatione deprendunt districta animaduersione corrigũt,

& emendant: quia antequam verba sanctæ exhortationis proferãt, omne quod locuturi sunt, operibus clamant. Et sic pate, quod sicut gallus alas excutit, se ipsum percutit, & vocem emittit: Sic prædicator sanctus se excutit a malis, se percutit, idest solicitat ĩ bonis, & postea vocem emittit, scilicet prædicando alijs. Ergo ex prædictis omnib⁹ habes quatuor rationes, quibus prædicator sanctus assimilatur gallo, scilicet propter vigorem medicaminis, propter discretionem temporis, propter variationem vocis, & propter percussionem corporis.

Eleemosynas pauperibus, præcipueque ex ecclesiæ bonis erogandas esse, Aquilæ exemplo ac multis auctoritatibus, operitur. Cap. XXV.

ELeemosynas pauperibus saltem de superfluis facere, docet exemplum
Plin. Aquilæ, quæ (vt dicit Plinius) tantæ liberalitatis extitit, quod prædam, nisi nimis sit tamelica, sola non comedit, sed aubus eam sequẽtibus, quasi communem exponit sua recepta primitus portione. Vnde eam semper aues aliæ insequuntur, & partem de præda sua sibi præstolãtur dari. Vultur vero econuerso, ea, quæ rapit, solus comedit. Efficitur detestabilis auarus, qui cibum quem abundanter
Iob. 35 habet, comedere vult solu: contra quem Beatus Iob dicit. Si comedi bucellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Saltem enim miserabilis homo, postquam saturatus est cibo, esurientes
Luc. 9. pauperes pascere deberet de reliquo. vnde Luc. dicitur: Quod superest date eleemosynam. Et ad hæc præcipue tenentur clerici, quibus bona ecclesiastica commissa sunt, nõ ad abutendum pro suis consanguineis, sed potius ad fideliter di-
1. Cor. 9. spensandum, secundum illud. Dispensatio mihi tradita est. & ideo de eis dicit
Cesari. I adm. Cesarius, quia non solum decimæ non sunt nostræ, sed ad ecclesias deputatę verum: quicquid amplius, quã nobis opus est a Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Et si, quod eis deputatum est nostris cupiditatibus, vel vanitatibus reseruamus, quanti pauperes in locis, vbi nos sumus, fame, vel nuditate mortui fuerint nouerimus nos rationem de animabus illorũ in die iudicii reddituros. Sed nota, quod non semper peccat mortaliter, qui non dat pauperibus, quod superfluum habet, sed quando necessitas imminet. Quando autem sit talis necessitas, quæ obliget ad peccatum mortale, non potest ratione determinari, sed cõmittitur prudentiæ, vel fidei dispensatoris. Vnde si bona fide det, quantũ sibi videt expedire, immunis est a peccato, alioquin mortaliter peccat.

Cur diabolus interdum hominem (Deo permittente) exaltet, cornicæ aquilæq; exemplis apertè exponitur. Cap. XXVI.

EXaltat aliquando diabolus hominẽ, vt in altitudine dignitatis frangat, quem in humilitate superare nõ potuit. Cornicula enim, quando non potest frãgere nucem, in altum portat, vt fortius cadat, & frangatur: & simile facit aquila de testudine. Vnde hoc modo occisus fuit Eschillus poeta, sicut narrat Valerius, quia dum sederet sub diuo capite discoperto, aquila in alto testudinem ferens, candore capitis eius decepta, quia credidit, quod esset lapis quidam, tandem super ipsum testudinem directo diametro cadere vt frangeretur permisit: & sic dũ testudinem frangere voluit, cerebrum illius contriuit. Sicut ergo aquila testudinem, vel cornix nucem, sic diabolus in dignitatem eleuat aliquem quem vincere antè non poterat, vt ipsum in peccatum deijciat. & ideo statuit Christum super pinnaculum tẽpli. Iob: Eleuasti me, Matt. 4
& quasi super ventum ponens elisisti Iob. 30.
me valde.

Quomodo fidelis in aduersitatibus stabilis persistere queat, vero Christi exemplo Echinij piscis similitudine demõstrat. Ca. XXVII.

EXemplum humilitatis, & patientiæ Christi, contra omnes aduersitatis procellas animum fortem reddit. Cuius exemplum apparet in quodã pisciculo, qui Echinus est vocatus, de quo Ambr. Ambr.
dicit, quod dum procellas vẽtorum sentit, calculum validum arripit, & tanquã ancoram ne excutiatur fluctibus trahit: & sic non suis viribus liberatur, sed ponere alieno munitur, & contra futuram tempestatem lapidis auxilio stabilitur. quod nautæ attendentes, sibi præcauent ne eos turbo præueniat imparatos. Sic qui procellas euadere vult, idest aduersitates seculi sequentis, arripiat calculum validum

validum humilitatis, scilicet patientiæ Christi exemplo; qui ait, Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio
Io. 20. habuit. vnde Pet. Christus passus est pro
1. Petr. 2. nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Et ideo, qui hunc lapidem angularem, scilicet Christum accipit in exemplum, nullus ei nocere potest impetus tempestatis: nam si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum, quod non æquo
Grego. animo toleretur, sicut Greg. dicit

Item exempla sanctorum, qui nos præcesserunt, docent nos diuitias mundi contemnere. Legitur enim, quod ossa gallorum, & gallinarum sunt auro venenum. Vnde si auro liquescenti ossa huiusmodi miscentur, ab eis consumitur. Sunt autem velut gallorum, & gallinarum ossa Sanctorum, & Sanctarum, qui mortui sunt, exempla, quæ quasi aurum destruunt, dum nos viuentes ad ipsum
Eccl. 31 contemnendum inducunt. Ecclesiastic.
Act. 3. Beatus, qui post aurum non abijt. & dixit Petrus: Argentum, & aurum non est mihi.

Prælatos malis exemplis subditorum animos infecere vnica Galli sementi similitudine explanatur. Cap. XXVIII.

EXempla mala prælatorum si fouentur, corrumpunt, & inficiunt mores subditorum. Cuius exemplum est gallus
Pli. quia (vt Plinius dicit) gallus in vltima senectute oua quædam facit parua, rotunda, & quasi liuida: maxime si talia oua ab aliquo venenoso verme, puta busone vel huiusmodi, in diebus canicularibus foueantur, basiliscus procreatur, qui tantæ venenositatis est, ꝙ solo aspectu inficit & occidit. Quasi ergo senex gallus est quilibet antiquus prælatus, vel princeps in reuerentia habitus: cuius venenosa oua, sunt praua eius opera, ex quibus oritur basiliscus aspectu inficiens, idest exemplum pestiferũ subditos corrumpens, præcipue si fouẽtur ab aliquo venenoso verme, idest si suadentur fieri ab aliquo pestifero & maligno sugge-
Aug. li. Past. store. Augustinus: Omnis, qui male viuit in conspectu eorum, quibus præpositus est, quantum in ipso est occidit, & forte qui imitatur moritur, & qui non imitatur viuit: tamen quantum ad illum pertinet ambos occidit.

Quantum deuotæ mentis feruor in tentationibus prosit, hic breui clarum efficitur. Cap. XXIX.

FEruor deuotæ mentis insurgentes tẽtationes expellit: quod patet exemplo vulturis, qui (sicut dicit Plin.) in tantum contrariatur serpentibus, quod si penne eius vruntur, ex odore serpentes fugantur. Tunc quippe pennæ vruntur vulturis, cum incenduntur & feruescũt meditationes, & affectiones cordis, secũdum illud Psalmi: In meditatione mea Psa. 38.
exardescet ignis. Et tunc quoque serpentes fugiunt, quia tunc dæmonum suggestiones abscedunt. Vnde Gre. Si nos vir Grego.
tus deuotionis in intimis afficit, omnis Mora.
strepitus prauæ suggestiõis obmutescit. Virtus enim deuotionis, est ipse feruor affectionis. Vnde Hugo de Sancto Victo Hugo.
re dicit, quod deuotio est feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens certis manifestat indiciis.

Filios erga parentes fore omni tempore pientissimos, per varia nonnulliorum auium exempla secta digna terminatur. Cap. XXX.

FIlios esse pios circa parentes præcipue in senectute, vel debilitate eorum, docent nos aues coruini generis. De quibus ait. Arist. & Basili. quod pascunt pul Ari. de
los suos in iuuentute sua, & iuuenes pa anim.
scunt parentes in senectute sua, & quando debilitãtur seniores, in humeris suis eos ferunt iuniores. Mira est igitur auiũ talium pietas, vt erubescat suis parentibus auxilium non præstare homo, a quibus beneficia tãta suscepit, vt dicit Ambro. & Eccle. Fili suscipe senectam pa- Eccl. 3.
tris tui, & cætera.

Item filios erga parentum defectus pietatis exercere officia inducunt cornicis exempla. Nam (sicut dicit Ambr.) erga parentes suos miranda est cornicis clementia: quia cum parentes plumis, & alis in senectute nudari contingit, cornices iuniores pennis propriis eos fouent, & collecto cibo nutriunt, & fulto alarum suarum subleuant, & ad volandum exercitant, vt scilicet in pristinos vsus membra dissuera reducant. Sic filii hominum suos parentes deberent pennis proprijs nudos, si alios non haberẽt, induere, rimo victu, vel labore famelicos nutrire, fulto brachiorum suorum eos infirmos, vel debiles subleuare, &

ad

ad eundum, vbi oporteret iuuare. Sed nota, quod inordinatus amor parẽtum ad filios, est etiam ipsis parentibus causa perdendi virtutes. Cuius quidem rei exemplum apparet in ciconijs. Nam ciconia (sicut dicit Ambrosius) miro affectu pullos suos diligit, & custodit, ita quod ex cubatione assidua super eos, pennas perdit: sic parentes, qui filios suos inordinate diligunt, frequenter, ꝓpter nimiam curam, vel lucra illicita, quæ faciunt propter illos, pennas virtutum amittunt. In hoc tamen ipse ciconiæ redduntur imitabiles: quod quantũ expendunt temporis in fœtibus educãdis, tantum ab eis vice reciproca educãtur (vt dicit Ambrosius) ut videlicet filij hominum quos parentes in infantia eorum cum magna cura educant, eisdem in senectute sua vicariam opem reddant. Cõsimilem quoque pietatis speciem vpupæ erga suos parentes senes seruare reperiuntur. Nam cum vpupa senuerit, ita vt uidere, vel uolare non possit, pulli eius euellunt ei pennas inualidas, liniunt oculos eius quibusdam herbarum succis, & suis etiam fouent sub alis, donec plumæ creuerint, & clare viderint. In quo exemplo innuitur, quod filij a parentibus senibus, vel infirmis debent, quantũ possunt, mala & molesta remouere, curas necessarias eorum infirmitaribus adhibere, obsequis propriis & personis confouere, siue seruire, nec eos deserere debent, quousque eos viderint suis obsequis, vel auxiliis non amplius indigere.

Ambr.

Tribulationes, ac afflictiones interdum malos ad vitam spiritualem inducere, apum similitudinibus edocetur. Cap. XXXI.

FLagellum tribulationis, & afflictionis, aliquando etiam terrenos, & lasciuos conuertit in fructuosas spirituales vitas: quod ostenditur per exemplum in apibus. Dicunt enim experti, quod apes sæpe de boum cadaueribus generantur. Dum enim vituli occiduntur, carnes verberantur, & sic de putrefacto cruore vermes generantur, qui receptis alis, apes efficiuntur. Quid autem per boues, vel vitulos, nisi terrenos homines accipimus, & superbos: Boues enim terram arant, & vituli, siue tauri ceruicosi sunt, siue indomiti. sed occiduntur boues, vel vituli, & carnes verberantur: quia dum tales tribulantur a mundo, vel verberantur in carne, idest corpore infirmantur, extinguitur auaritia, & superbia iugulatur. Occisi autem vituli vermes gignunt, qa extincto superbiæ spiritu, humiles fiunt: qui alis receptis apes efficiuntur: quia pennis virtutum ornati, tam in contemplatiua, quàm in actiua vita perficiuntur. Apes enim, & volando se subleuant, & aliis mella fructificant. quia videlicet viri sancti, & in altum ꝑ contemplationem ascendunt, & aliis mellifluа opera, vel etiam verba fundunt. Ecclesi. Breuis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Apis breuis est, homo humilis, qui est breuis per humilitatem, volatilis per contemplationem, dulcorosus & fructuosus per pietatis subuentionem.

Ecc. 11

Dæmonum, Hæreticorumq́, ac Hypocritarum astu atq́ fraus quanta sit, perdicis, polypi piscis, & cancri, certis definitur exemplis. Cap. XXXII.

FRaudulentia dæmonum, vel hæreticorum assimilatur perdici. Est enim perdix fraudulenta auis, quia oua rapiens aliena, fouet ea, se dde hac fraude sua, nullum suscipit fructum, sed damnum, quia perdit laborem suum. Nã pulli nati, mox, vt uocem propriæ genitricis audiunt, putatiuam matrem penitus derelinquunt, & ad veram matrem accedunt, vt dicit Ambrosius. hinc Hieremias inquit: Perdix fouet, quæ nõ peperit. Sic etiam diabolus, vel hæreticus, quasi aliena oua rapit, dum sanctæ Ecclesiæ filios callidè decipiens, ad se trahit. Sed frequentius laborat in vanum, quia frequenter sic decepti, dum veram & catholicam audiunt ecclesiæ veræ matris doctrinam, perfidiam, vel peccatum relinquunt, & ad veram matrem ecclesiam accedunt, vel ad diuinam gratiam per veram fidem, vel pœnitentiam redeunt. Ioann. Oues meæ, vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.

Hie. 17.

Io. 10.

Item fraudulentus, & hypocrita assimilatur pisci polypo, qui est fraudulentus piscis. Nam (vt dicit Ambrosius) polypus in vadoso litore, petræ alicui se cõiungit, & ita illi inhæret, vt tam coloris similitudine, quàm figuræ petra quidem vel ipsius saxi pars aliqua esse videatur. Vnde pisciculi decepti, dum sub ipso, tã quam sub lapide, vel saxo latere volunt, postquam ingressi sunt latibulũ corporis sui, eos polypus intercipit, & includit, atque inclusos deuorat, & deglutit. Huic ergo pisci assimilatur fraudulentus & nequam, qui alteri adhærens, & huius modum & mores assumit, & se conformare studet, vt de eo magis confidatur, & facilius decipiat. & de talibus dixit Christus: Venient ad vos in vestimentis ouiũ. Vel talis est hypocrita, qui petræ idest Christi in exteriori apparentia speciem prætendit, cum tamen sit piscis vorax.

Mat. 7.

Item fraudulentus homo assimilatur cancro, qui volens comedere ostreas, cũ propter duras testas quibus clauduntur non valeat, obseruat tempus. ſ. quando ostrea radiis Solis se aperit, scilicet tempore quieto a ventis, & tunc vt ostrea recludi non valeat, clanculo aliquem lapillum accipit, & latenter immittit, post q̃ immissa securè tela, siue brãchia ipsam diripit, & comedit. Huic ergo similis est homo fraudulentus, qui quem superare non potest calida fraude decipit, & de eius erumna se pascit, vt dicit Ambrosius. Psalm. Sicut nouacula acuta fecisti dolum.

Psa. 51.

Garruli homines, qui semper inanibus abundant verbis, quinque effectibus Graculo comparari explanatur. Cap. XXXIII.

GArrulus, & gulosus homo, assimilatur graculo: quod patet ex eius cantu. Nam cantus eius, quidem est eius garritus. Vnde (sicut dicit Basilius) a garrulitate vocis graculus est dictus. Homo autem qui gulositati studet, post cibum rumores libenter refert, libenter detrahit, & nonnunquam contendit: Vnde talis non immerito designatur in graculo.

Secundo, patet ex trãsitu, siue volatu: quia graculus in sylulis degens, de arbore vna in aliam garriendo transit: & hoc est, quia homo garrulus, de his cum quibus habitat, etiam turpia, quæ de eis nouit, aliquando enarrare non cessat.

Tertio ex conspectu, quia cum graculus aliquam auem trãsire aspicit, garrit; & cum aliquos oculos reperit, similiter facit. Quia scilicet garrulus homo non tantum detrahit secularibus, sed etiam eis, quos religionis occultat locus.

Quarto ex affectu, qa aliquando graculus captus clauditur, vt articulata verba loqui doceatur. Similiter aliquando garrulus secularis cum ad conuersionem veni, & religionem ingreditur, verba religionis addiscit, vt lingua volueris, lingua loquatur hominis, i. vt qui inordinate loqui cõsueuerat, ordinatè loqui deinceps assuescat.

Quinto in exitu. Nam aliquando contingit, quòd graculus, qui tenebat clausus, de ipsa clausura exiens liber euadit: & qui prius garrulus fuerat per egressionem magis clamat. Et eodem modo garrulus cum vitã religionis arripit, vix linguam suam deserit. Sed si forte relicto habitu foras exierit, bonum religionis in malum garriendo. ſ. detrahendo conuertit. De tali ergo persona dicitur: Garrula & vaga, quietis impatiens.

Pro. 7.

Quando animæ gratia reficiatur diuina, quos in ea operetur effectus. ac finalis impœnitentiæ, quæ & peccatum in Spiritum sanctum dicitur grauitas quanta sit, pullorum coruorum, Galli, caladriique exemplis demonstratur. Cap. XXXIIII.

GRatia cęlesti non reficitur anima, nisi quandiu est a peccatis munda: q̃d patet exemplo coruorum. De quibus glosa dicit super illud Psalmi. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. quod quandiu pulli coruorum habent plumas albas, a parentibus relinquuntur, & ruc rore cęlesti pascuntur; quando autem nigrescere incipiunt, tunc corui eos pascunt. Quid autem sunt pulli plumi albi, nisi homines mundi corde: hi cęlesti rore pascuntur, quia cęlestis gratię pinguedine nutriuntur: sed nigri facti, pascuntur a coruis; quia peccatis obscurati, a dæmonibus reficiuntur.

Ps. 146.

Item gratia cęlestis cautelam, & fortitudinem ꝑstat & prosperitates, & contra aduersitates. Legitur. n. de gallo, si quis

tus

eius

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

cius pinguedine inunctus fuerit à pantheris, & leonibus tutus erit. Potest enim Christus per gallum non incongrue intelligi, qui nos in noctis nostræ caligine excitat, atq; solicitat voce doctrinæ suæ: Est ergo pinguedo galli, gra ipsius Christi, cuius scilicet sacratissima ipsius vnctio, de qua dicitur, Vos vnctionem habetis à sancto, tam contra pantheræ malitiam, quàm contra leonis seuitiam nos defendit. Aduersarius namque malignus, vel nos tentando delectabilibus allicit, pātheræ, videlicet more, q̄ os aperiens odore animalia attrahit, quæ deuorare cupit, vel eos persequendo aduersitatibus frangit, sicut leo seuiens, & rugiens, circuit quærendo, quem ipse comedere possit. Sed galli vnctio ab vtroque defendit, quia scilicet Christi gratia, & cautos nos facit in psperis, & fortes, ac intrepidos in aduersis: & ideo hac galli pinguedinem Proph. petebat, dicens: Sicut ex adipe, & pinguedine repleatur anima mea.

Ioan. 2

Psa. 62.

Item gra Dei non respicit, quem finalis impœnitentia ad mortē æternam ducit. cuius manifestū exēplū apparet in caladrio. Nā caladrius (vt Ari. dicit) albi coloris est, nihil nigredinis hns, cuius natura est talis, ꝓ qñ qs graui infirmitate detentus fuerit, si ægritudo ad mortem fuerit, caladrius ab eo faciem suam auertit, & tunc homo de morte certus existit: Si autem infirmus curandus sit, & tunc visum in ipsum figit, & quasi applaudēs in eum intendit. Et auert ille caladrius à calandra, quæ est auis canora, sicut dicit Glossa sup Deu. 1. Hæc ergo auis totaliter alba. est Spiritussancti gratia, quæ est munda, & nullius nigredinis. i. culpæ admixtione infecta. Quasi autem infirmus grauiter omnino moriturus homo desperatus est, & finaliter impenitens ad æternæ mortis supplicium peruenturus. Vnde Spiritussancti gratia hunc nunquam respicere potest, quia finali pēnitētia, & remissione caret. Ipsa etenim esse dr spiritussancti blasphemia, q neq; remittit in hoc seculo, neq; in futuro, put Augu. Vnde Io. Est peccatum ad mortem: pro isto non dico, vt roget quis. Quasi autē infirmus curandus, est, ipse peccator pœnitentiam agens, in quem respectus diuinæ gratiæ lætanter, & perseueranter intendit, quousque ipsum à peccatis purgando, ad plenam sanitatem perducit.

Arist. de anima.

Gulosi, qui ventri semper indulgere intendunt, cygno, locustis, miluisq; assimilantur, omnique tempore ad contemplandum ineptis reddunturur. Cap. XXXV.

GVlosus, & vētri deditus, ociosus est, & ad contemplandum ineptus. Qd patet exemplo cygni. Nam cygnus est multæ carnis, & ideo quietem diligit, & raro volare contēdit, quia ponderosi est corpori. Illi autem multæ carnis sunt, q multam de suo corpore curam gerunt, & hi quietem ocij diligunt, & insuper ad contemplationis volatum minime apti sunt. Nam corpus, quod corrumpitur, agrauat animam. Sap. 9.

Item gulosi, & voluptuosi assimilātur locustis. Nā locusta, quasi tota vena est, & iō insatiabilis est. Os hēt quadrangulatū, & hēt vnum intestinum, quod fame, & immunditia semper est plenum, quandiu viuit, semper esurit, & siquid viride inuenit, rodere non desistit. Similiter q̄dam gulosi, sic totaliter sunt dediti ventri, ꝓ nil præter ventrem suum esse videtur. Vnde Apo. de talibus dicit: Quorū Deus venter est. Tales insatiabiles sunt, qui vno prandio hīto, ita solicitantur de alio. Prou. Venter impiorum insatiabilis est. Os etiam habet quadrangulatū, qa quatuor modis offendunt in comedendo cibum, scilicet, vel quia sumūt super fluum, vel quia quærunt cibum delicatum & preciosum, vel quia nimis curiose paratum, vel quia sumunt per modū inordinatum, vel nimis ardenter, vel quia præueniunt tempus. Phili. 3. Pro. 30.

Item eorum intestina, quando sunt referta, sunt plena immunditia. sed quā do sunt ieiuna, idest vacua, sunt inedia & fame cruciata & qa semper circa cibum intendunt, q̄ quid sibi gratum inueniunt, habere & comedere satagunt.

Item gulosi quidam assimilantur miluis. Nam miluus propter gulositatem immundis vescitur, & pro modico vētris pastu, tota die circuuertitur. Sic aliq̄ gulosi sunt, qui propter gulam, quæ alijs, vel inconueniēta sunt, vel immunda communiter videntur, auide comedunt, vt carnes canum, vel serpentum, vel ranarū, & huiusmodi, quæ propter immunditiam suam communiter in vsu non sunt: Et insuper etiam aliqui modo milui circa coquinam, & cacabum tota die circumferuntur,

Psa. 58. feruntur. Psa. Famem patientur, vt canes, & circuibunt ciuitatem.

Quasi à hæretici, atq; hypocritæ aspectu, ac eorum affatu multos decipiant, Ceti quadam similitudine clarum efficitur. Cap. XXXVI.

HÆretici, vel hypocritæ, sicut decipiunt alios ex aspectu sanctitatis simulatæ, ita quoque eos subuertunt ex affatu fallæ doctrinæ, seu locutionis falsitate, Vnde assimilātur ceto. i. pisci balenæ, de quo dicit Iorach quod maxime quando senescit propter magnitudinem corporis, adunatur puluis in dorso eius, & condensatur, in tantum, quod herbæ, & fructices ibi crescunt, ita vt insulæ, si mili videatur: ad quem si nauigantes incaute appropinquant, sine periculo vix euadunt: nam aquam in tanta quantitate de ore eijcit super nauem, ꝓ aliquando eā subuertit. Sicut ergo cetus ex aspecto simulato attrahit, siue decipit, & aqua ex ore missa, lignum nauis subuertit: Sic etiam hæretici, vel hypocritæ plurimum ex aspectu attrahunt, alios stimulata sanctitate: sed mentium naues aqua oris subuertunt, idest doctrina, & exhortatione falsitatis. Vñ de eis dominus dixit: Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Iora. li. de animal.

Mat. 7.

Humilitatem præcipuè ex peccati consideratione, ac ex carnis corruptæ memoria oriri, suamque opereque nos ad Deum contemplandum idoneos reddere, ceti, Echini, Aquilæque oculorū exemplis redditur perspicuum. Cap. XXXVII.

HVmilitatis virtus nascitur in spiritu, dum infirmitas, & corruptio carnis ad memoriā reuocatur. Cuius exēplum apparet in ceto, de quo dicit Iorach, quod abundat in spermate; & post coitum eius, quod supfluit superenatat, quod collectum deficcatur, & in ambræ lapidis substantiam conuertitur. Quid ergo in superfluo spermate, nisi carnalis corruptio peccati designatur. Cuius deficcatio, est eiusdem peccati pœnitudo. Tūc ergo carnis corruptio deficcata colligitur, quando cum mentis pœnitudine ad memoriam reuocatur. Et tunc mollities spermatis in solidtatem conuertitur lapidis, quia ex compunctione corruptionis carnis, nascitur humilitas mentis; quæ dum mentem tangit, ambræ solidtatem prætendit. Sic Dau de ex cōsideratione suæ iniquitatis, deductus est: in compunctionem humilitatis, dicens. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum cōtra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris, &c. Psa. 50.

Item humilitas cōfirmat animum hominis contra fluctus superbiæ, & mundanæ vanitatis. Vnde assimilatur cuidā piscículo, qui Echinus vocatur, qui quidem est paruus pisceis, & vix semipedalis in longitudine, ab hærendo sic dictus, eo, ꝓ licet sit exigui corporis, est tamen admirandæ virtutis: Nam nauis cui adhæret, licet feruente mari multæ procellæ seuiant, tamen quasi radicata stare videtur, nec aliquo modo mouetur. Similiter humilitas cordis, quamuis hominē apud se faciat paruæ reputationis, reddit tamen immutabilem nauem mentis à vento procelloso superbiæ, & fluctibus vanitatis. Eccle. Firmabitur in illo, & non flectetur: & continebit illum, & nō confundetur, &c. Ecc. 15

Item humilitas mentis, maxime eam perspicacem reddit ad contemplationē diuinæ claritatis, sicut econtra superbia hebetem eam facit. Cuius exemplū est (sicut dicit Auicenna) quia oculus aquilæ paruus est, & tamen ad videndum lumen Solis perspicacissimus: & econtra oculus noctioracis magnus est, & tamen lucem Solis intueri nō potest. Oculus ergo animæ, mens est, quæ quanto fuerit humilitate minor, tanto erit ad diuinæ lucis claritatem contemplādam perspicatior: sed quanto econtra fuerit superbiæ reputatione grandior, tanto erit ad contemplandum obscuior. Mat. 11 Vnde Matth. Abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

Homines ad bonum peragendum inconstantes, Ambuz in cauea clausis, mutationiq; Milnorum esse similes edocetur. Cap. XXXVIII.

INconstans & leuis homo, similis est auiū incarceratæ, quæ quiescere nō potest, sed semper p capiolā currit mode

Hier.14 do huc, mõ illuc, Hiere. Hæc dicit dominus populo huic, qui dilexit mouere pedes suos, & non quieuit, & Domino nõ placuit.

Item imperseuerantia quorũdam ferueuter incipientium, assimilatur mutationi miluorum. Nam miluus in iuuentute diuere a prędę auibus nõ videtur; sed quanto plus viuit, magis se semper
Arist. de ani. degenerem ostendit. Vnde fm Aristotelem, quoddam genus est milui, quod in principio aues capit, tandem vix muscas & vermiculos capit, & demum fame perit. Tales sunt, qui in iuuentute sunt boni, & senectute efficiuntur peiores. Efficiuntur et milio similes, qui a suo conuersionis principio aues capiũt, idest sanctorum virtutes imitari incipiunt: sed ab incepto feruore post modicum paulatim deficiente, vix muscas capiunt, idest vix minima quęq; bona facere satagunt & tandem a gratia deficientes, omnino deuotioni: spiritum totaliter amittunt.
Gal. 3. Et talibus dicebat Apost. Cũ spiritu cœperitis, nunc carne consummamini.

Ingratitudinis culpa filios quoque exhæredari, insigni ipsius pelicani exemplo præcisè definitur. Cap XXXIX.

INgratitudo filios etiam excludit a paterna hæreditate. Vnde pelicanus auis scilicet fęminea, quæ super filios suos a serpẽte occisos, percussio pectore primo ad eos viuificandos sanguinem fundit, quo effuso sanguine in tantum debilitatur, quod pulli pro cibo exire coguntur. Et illos pullos, q̃ naturali affectu ipsam pascunt, postquam resumpsit vires, tenerrimè diligit, & solicitè nutrit. Sed illos, q̃ de ipsa tanquam degeneres nullam gesserunt curam, tãquam ingratos deiicit, et secum viuere non permittit. Ex quo patet, q̃ grati filii a parentibus nutriendi & diligendi sunt: Ingrati vero etiam fm leges a parentibus repelli & exhæredari possunt. Vnde etiam pelicanus iste Chri
Ps. 101: stum repræsentat, qui ait. Similis factus sum pelicano solitudinis: ipse enim homines, quos creauerat, tãquam filios ad imaginem, & similitudinem suam a serpente antiquo veneno peccati occisos proprio sanguine viuificauit. Vnde gratos filios, qui eum in suis pauperibus nutriunt, non aliter secum ad suam hæreditatem admittet, dicens. Venite vos benedicti. Ingratos autem, & crudeles excludet dicens: Ite maledicti. &c. Mat 15

Singularibus apum exemplis gulosi ociosque vacantes, dure esse plectendos, plene demõstratur. Cap. XL.

INertes, & gulosi, sunt durè castigandi, & a sua gulositate cohibendi. Nam apes (vt dicit Philosophus) inertes durè Ari. de ani.
castigant, & cessantes ab opere morte cõdemnant. Et habentes magnum ventrẽ, & qui nimis comedit, expellunt, vel occidunt, si possunt: Sic castigantur inertes & dãnantur inutiles homines etiam a Deo. Mat. Seruum inutilem proijcite in Mat. 25
tenebras exteriores. Similiter gulosi, qui Christo domino non seruiunt, sed suo ventri, non solum expellentur a regno, sed etiam æternæ mortis deputabuntur supplicio. Dicetur. n. homini guloso, & vẽtris delicijs deuito illud. Apoc. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tan Apoc.
tum date ei tormentum & luctũ. 28.

Inter apes ergo nulla est ociosa, sed q̃dam certant, quasi in bello campestri cõtra apes alias; quædam circa victum inuigilant, aliæ flores futuros exploratant, aliæ ceras de floribus fugunt, aliæ cellulas nec rotundas, nec quadras mira cõnexione, & æqualitate componunt. Et inter tã diuersa opera, nulla alterius operibus infidiatur, nullo raptu victum quęrũt, sed proprio labore conquirunt, quod inter herbas, & flores recolligunt. In quibus nos instruunt ocia fugare, in officio, vel opere sibi congruo quemlibet laborare, nulli in suo opere, vel cõmodo insidias parare, non vi rapinæ, sed suo labore victum sibi procurare, item munditiam in omnibus operibus amare. Nam inter flores, & mũdas herbas ipsæ (vt dictum est) colligunt fructum suum.

Delphini exemplo notabili Innocentium persecutores belluis immaniores existere declaratur. Cap. XLI.

INnocentium persecutores crudeliores sunt belluis marinis. dicit enim Iorath. Iorath. li. de ani.
quod delphini sentiũt per odorem, si homo mortuus in mari, vnquã comedit de delphino: quod si comedit, ipsum comedunt. si autem nõ comedit, ipsum ab aliorum piscium morsibus custodiũt, & eum ad litus perducunt. Ecce igitur, quod

quod belluæ maris, quamquam vindicẽt receptam iniuriam, nõ tamen persequũtur, sed tuentur innocentiam: sed tamen humana crudelitas tanta est, vt quãdoque atrociter lædat eos, a quibus nullam iniuriam, vel læsuram vnquam recepit.
Isopus Vnde Æsopus dicit: Nocẽt innocuo nocui, causamque nocendi Inueniunt.

Inobedientiæ varietas, ipsiusque culpæ grauitas, & denique quàm acriter inobediẽs puniatur, apum exemplo aperitur. Cap. XLII.

INobedientiæ culpam esse acriter puniendam, exemplo suo apes ostẽdũt. Nam apes, quæ non obediunt, de se ipsi vltionem expetũt, & aculei sui vulnere se occidunt. Multo ergo magis, qui cęlestis Regis mãdatis inobedientes fuerint pęnitẽtiæ debẽt aculeum in sua corda infigere, & ipsam inobedientiæ culpã in semetipsis extinguere. Et quanto fuerit inobedientia maior, tanto ad ipsam extinguendam requiritur acrior dolor. Habet enim inobedientiæ culpa gradus suos. Ibiq; est grauior cuiuslibet inobedientiæ actus, vbi periculosior est contẽptus: grauius est peccatum Deo non obedire, quàm homini, nisi in hominis præcepto dei præceptum includatur: grauior etiam inobedientia est, vbi maius p̃ceptum contemnitur. Præeminet enim præceptum præcepto, quia præfertur dilectio Dei dilectioni proximi: grauior est etiam in obedientia, in qua præcipientis persona contemnitur, quàm vbi eius mã
1. Reg. datum tantùm respuitur. i. Reg. Peccatũ 15.
ariolandi, est repugnare: & quasi scelus idolatriæ, nolle acqiescere. Similes enim sunt culpæ idolatria, & inobedientia: qa vtraque ex Dei cõtemptu est prouenies: non tamẽ æquales sunt, sed est idolatria grauior.

Inuidiæ prauitas inuidiosique natura describitur, qui & Pauoni vnico exemplo cõparatur, Cap. XLIII.

INuidus abscondit bona, ne alius inde fructum habeat, etiam si illis ipse nõ indigeat. Vnde similis est pauoni, qui fimum suum, qui valde medicinalis est, abscondit. vt inuenini vix possit, quasi inuideat vtilitati hominis. Ex quo patet, q̃ inuidia bonorum communicationem, excludit. Vnde dicit Augu. Tolle inuidiam, & tuum est, quod habes: tollam in uidiam, & meum est, quod habes. Aug. super Io.

Item hoc exemplo patet, quòd proprium est minorũ maioribus inuidere. Pauo enim inferior est homine: Vnde Iob. Paruulum occidit inuidia, quamuis Iob. 5.
& inter pares & dispares inuidia esse possit. Vnde dicit Augu. Inuidia est odiũ Aug. in ser.
alienæ felicitatis, rerum inferiorum, ne sibi adæquẽtur; rerum superiorum, qua eis non æquatur; rerum parium, quia sibi æquantur. Vnde Cain inuidit Abel prosperitati, Rachel Lyæ fęc ditati, Saul Dauid fęlicitati, per inuidiã procuratus est lapsus mundi, & mors Christi.

Hypocrita structioni, cygno, aliisque nonnullis animantibus comparatur, taliumque exemplis ipsius malignitas hypocrisis rectissimè demonstratur. Cap. XLIIII.

HYpocrita assimilatur strutioni, qui (sicut dicit Isido). corpus habet animalis, sed pennas & rostrum habet auis, Isidor.
licet propter pondus in aera leuari non possit. Vnde (sicut dicit Grego) penna strutionis similis est pennę herodii in colore, sed non in virtute. Nam eius similitudinem pennæ habet, sed volatu caret ad volandum; alas erigit, sed tamen a terra non surgit: raris enim pennis induitur, magno corpore prægrauatur. Sic hypocrita est animal. i. carnalis occultè apud se, sed tamen pennas, atque rostrũ prætendit auis, quia mores prætendit, & verba spiritualis hominis. Vnde ipsius penna. i exterior apparentia, videtur penna herodii. i. ad modũ vitę alicuius perfecti viri: caret tamen volatu eius, scilicet contemplationis, vel dilectionis, quibus mens volat ad Deum. Vnde quamuis alas erigat. i. brachia ad cęlum extendat, cor tamẽ a terra non separat. i. a terrenorum affectu. Habet enim pennas rariores. i paucas virtuosas affectiones; & habet graues carnes. i. carnales appetit animam grauantes, qui eum sursum ad Deum ascendere non permittunt.

Item hypocrita assimilatur cygno. Nã cygnus pennam habet exterius candidissimam, omnino nigredine impermixtam; sed carnem interius habet nigram,

Universidad de Deusto Biblioteca

gram, & ad digerendum dura. Et sic hypocrita, licet exterius sit apparēs albus, id est innocens, & mundus; intus tamen vitiorum nigredine niger est, & obscurus. Vnde væ vobis hypocritæ, qui similes estis sepulcris dealbatis, intus autem pleni estis hypocrisi, & iniquitate, dicit
Ma.23. Dominus. Est etiam hypocrita erga proximum non largus, vel pius, sed mente durus.

Item hypocritæ, & duplices homines, qui nunc spiritualia sectari videntur, nūc terrenis actionibus, & negotijs inuoluūtur, similes sunt quibusdam piscibus, siue animalibus, quæ nunc in aquis, nunc in terris conuersantur. Vnde ab Isidoro appellantur dubij, eo, q̃ non solum sunt natatilia, sed etiam gressibilia per naturam, & talia sunt focę, Cocodrilli, castores, & equi fluuiales, & huiusmodi, quæ communiter sunt animalia seua, vel maligna. Sic etiam tales homines dubium videtur, vtrum sint Dei, vel mundi, communiter tamē inueniuntur finaliter de-
Isa.9. ceptores, & iniqui, Isa. Omnis hypocrita
1.Thi.2 est, & nequam. Vnde Apo. Nemo militans Deo implicat, se negotijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit.

Proximi odium, in anima mortis aculeum infigere Auem exemplo edocetur. Cap. XLV.

IRa, siue odium proximi, tollit dulcedinem mansuetudinis, & etiam vitam mentis. Cuius exemplum est, quia apes, quando pugnant, tunc efficiuntur ad mellificādum inutiles, vel paulo post
Arist de moriuntur, vt dicit Aristo. maxime, si
na.ani. aculeum totum infixerint, eo q̃ impossibile aculeum totum infigere, quin cum eo exeat intestinum. Similiter, qui proximum odit, & iratus lædere, vel pungere contendit, saltē in consensu, aīa aculeū infigit, sed ex ipsa mentis ira, vel odio, quasi apis ex proprio aculeo, & mel, id est dulcedine mansuetudinis amittit, & intestinū charitatis eijciens, aīæ vitam pdit. Vñ scriptum est. Qui odit fratrem suum,
1.Io. 3. homicida est, scilicet animæ suę occisor.

Hominem exterius nequaquam fore indicādum, vnica ipsius accipitris similitudinem palam fit. Cap. XLVI.

IVdicandus non est animus hominis secundum apparentiam carnis, quia qui quandoq; est despectus in corpore, magnus est in virtute. Cuius rei exemplū apparet in accipitre. Est n. acciptiter auis egra, quæ plus aso, quam vnguibus, est armata. Vnde, quod ei natura corporis in quantitate denegat, hoc in virtute animi, & audacia recompensat, vt dicit Isidor. Sic quandoque in multis homi- Isidor.
nibus quicquid, vel ex defectu naturæ, vel ex accidētali infirmitate despectum apparet in corpore, siue ex naturali fragilitate, siue ex diuina gratia speciali munere suppletur, & recompensatur in mēte: propter quod & dominus dixit: Nolite iudicare secundum faciem, maxime enim secundum Deum temerarium est tale iudicium, quia homines vi-
dent, quæ parent, Deus autem intuetur cor. 1.Reg. 16

Tentationis pugna, quæ ex compunctionis lachrymis crebro oriri compertum est, orationis feruore sedatur: quod Mergulis animaliumque aquatilium exemplo in dicitur. Cap. XLVII.

LAchrymas compunctionis sequitur pugna tentationis, cui opponendus est clamor orationis. Cuius vis elicet rei exemplum in mergulo apparet, de quo dicit Isid. quod sæpe demerso in aquam Isidor.
capite, auiarum signa sub fluctibus cognoscit, & futuram tempestatē pręsentiens ad litus cum clamore fugit. Vnde certissimum indicium est futuræ tempestatis, cum ad litus mergulī fugiūt cum clamore. Ille igitur in æqua caput mergit, qui mente compunctus, se ad sua defienda crimina conuertit. Sed malignus spiritus eum perdere timēs, mox auram contra eum tentationis suscitat, vt à tētationis feruore frigescat. Sed cauta, & prouida mens cum surgentis tempestatem tentationis præsentit, mox ad litus humilitatis cum clamore orationis re- Ma.26.
currit, attendens scilicet quod dominus dixit: Orate, ne intretis in tentationē.

Item lachrymarum aqua animam pœnitentis nutrit, & in ea ardorem, & æstū tentationum, & vitiorum extinguit. Cuius rei exemplū est in animalibus aquaticis, quæ secundum Auicennam, duplici ex causa attrahunt ad se aquam. Nam quædam eorum sunt, quæ aquam in vetrem recipiunt, solum per modum nutrimenti, & non per viam respirationis, sicut conchæ marinæ. Et talibus assimilā-

tur

tur pœnitētes, qui ex lachrymarū aqua,
Psal. 4. quasi quodam nutrimento pascuntur, secundum illud Psalmi: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte. Super
Cassio. quo verbo Cassiodorus dicit, quod fletus est cibus animarum, corroboratio sensuum, absolutio peccatorū, refectio mentium, lauacrum culparum. Sed quædam animalia aquatica sunt, quæ aquā recipiunt per modum respirationis, scilicet attrahendo, & emittendo, scilicet ad euentationem interioris caloris, ad expellendum superfluum calidum: & talibus assimilantur, qui plorant, vt lachrymarum aqua ardorem tentationis extin-
Psa. 65. guat. Psalmus: Transiuimus per ignem, idest, per ardorem tentationis; & per aquam compunctionis, & deuotionis, & eduxisti nos in refrigerium.

Quam laus diuina clarior ac laudabilior existat cicadæ exemplo declaratur. Cap. XLVIII.

LAus diuina tanto clarior est, & laudabilior, quanto ex feruentiori, & pulchriori mente procedit: quod patet p exemplum cicadæ, quæ in medio æstus, quando alia quasi ardent, tanto cantum reddit clamorem, quanto tunc aerem attrahit puriorem. Similiter vox laudis diuinæ tanto clarior, & acceptior reddit, quanto cum feruentiori & puriori spiritu canitur, vel formatur. Vnde ttū puerorum laus, & hymnus, quo Deum in camino laudauerunt, magnis commendatur præconijs, quoniam in pueris puritatem prætendit cordis, in camino vero af-
Dan.3. fectum & feruorem deuotionis. Daniel: Ambulabant in medio flammæ, laudantes, & benedicentes Dominum.

Varijs sacræ Scripturæ exemplis Delphinia, similitudine choreas fore fingendas lucide demonstratur. Cap. XLIX.

LVdi hominum, & chorearum saltus inordinati, communiter sunt præsagium, vel causa exitus mali: cuius exemplum ostenditur in delphinis, de quibus Isid. dicit, q̃ in mari nihil velocius eis. Nam plerunq; saltentes naues transuolant: saltus tñ eorum, & ludus futuram indicat tempestatem. & simile accidit de iudis humanis. Nam Israeliticus populū in deserto lusit: sed tādem peracto ludo
Exo.32 magnam sui stragem suscepit. Post ludum quoque puerorum, Dauid, & Isboseth secutum est bellū graue. Sic & post Sansonis ludum, secutū est Philistinorū 2. Reg.
excidium. Et rursus post puellæ saltus, 2.
amputatur Iohannis caput. Chryso. quo Ecc.15.
que dicit, q̃ vbi saltatio, ibi diabolus, ne- Mat. 6.
que Deus ad hoc nobis dedit pedes, vt cum camelis saltemus, sed vt cum angelis chorum faciamus. In saltibus lætantur dæmones, & exultant ministri dæmonum.

Luxuriosi prolis conceptioni in muliere impedimentum inferentes, pauoni comparantur. Cap. L.

LVxuriosus, qui impedire conatur in muliere conceptionem prolis, vt securius, vel diutius libidini vacare possit, similis est pauoni. pauo enim auis est non diligens fœtum. Vnde masculus persequitur fœminam, vt vbi oua faciat, inuestigat, vt ea frangat, vt sic luxuriæ magis vacare valeat. Talis fuisse dicit Onan
secūdo genit. Iudę. Qui introiens ad vxo- Ge. 38.
rem fratris sui, semen fundebat in terrā, ne liberi fratris nomine nascerentur: & ideo percussit eum Dominus eo, q̃ rem detestabilem faceret. Licet non credatur hoc fecisse ex libidine, sed potius ex liuore inuidiæ cum non posset habere filios, de propria vxore.

Malorum hominum insidiæ ex columbarum varijs similitudinibus plurium, auctoritate Doctorum approbatu, patefiunt. Cap. LI.

MAli aliquando assimilantur columbis, secundum illud: Factus est Efraim, quasi columba seducta.

Primo, quidem ratione dolositatis: qa Ose. 7.
inuenitur columba, quæ ad deceptionē animum est instructa. Nam se associat alijs & ad rete eas ducit, & prima quasi intrat rete aucupis, & cum eis inuolui se pmittit; & sic sub amicitiæ specie, dum ad pascua alicit eas, ad interitum trahit. Sic etiā ad litteram, faciunt quidam fraudulenti lusores, qui ludendo ficte cum quibusdā imprudentibus, in societate & in participatione lucri acquirendi se ponunt, & sub societatis specie eos in manus verorum suorum consociorum deducunt, & quandoque se vinci & expoliari ab illis permittunt, donec per ipsos imprudentes illi non veri socij totā suā pecuniam,

Y amise-

Universidad de Deusto Biblioteca

amiserit. Similiter etiã faciunt socij quorundam prædonum, qui cum victoribus se ponunt, & sub societatis specie, in manus spoliantium deducunt, & quãdoq; simul cum eis ab alijs se spoliari permittunt, ne alij fraudẽ aduertant: & talibus similia faciunt multi alij deceptores.

Secundo, ex curiositatis. Nam colũba est curiosa, qa sup arbore sedens multum circunspicit, sup quẽ ramũ sedere possit, vel velit, & quasi deliberando collum vndiq; circunflectit: sed sæpe, dum tãdeliberat, anteq̃ volatum arripiat, eã sagitta perforat, & ideo volatum nõ perficit: quia quod diutius facere potuit tẽpore, quo potuit nõ fecit, vt ait, Grego. Grego.
Sic accidit peccatoribus illis, qui quanq̃ de ramo arboris, i. de actu, vel conscientia alicuius cris recedere ꝓposuerint, & ad meliorẽ ramũ, i. statũ per pœnitentiã se transferre decreuerint, cũ tantũ, perastinando deliberant, & aduersa circumspicientes implere propositum tardant, ꝙ mortis sagitta, vel vindictę diuinę eos subito non solũm in corpore, sed etiam in animã multotiens perforat. & iõ consulunt. Eccle. Ecc. 5. Ne tardes conuerti ad dominũ, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

Terrio, ratione humanæ humilitatis. Ambr. Nam in Syria (vt dicit Ambro.) docet columba, vt literarũ sit gerula, & prouincię ad prouinciam internũcia. Nã ligat ei litera sub ascella, quæ sic dimissa eleuat se in aera, & sic reuit ad propria, vt fuit edocta. sed quandoq; ab hostibus cognita impetitur sagitta, & occiditur pro litterã. Homo ergo indoctus, vel simplex, similis est columbæ, cui tunc littera ad deferendũ cõmittitur, quando ad prædicãdum alijs sacras scripturas exponitur; & ei tunc littera sub ascellis ligatur quando ei prædicatio ex officio imponit, q̃ litteras deferes, se in aere subleuat. q̃nq; ipse non intelligit, alijs exponere tentat, quẽ nisi ad ꝓpria citius humilitas reducat versat hostis sagitta erroris necat.

Vitam solitariam Monachis necessariam esse, vnica piscium similitudine confirmatur. Cap. LII.

Ambr. Monachi, & solitarij assimilantur piscibus. Dicit n. Ambrosius, ꝙ magna inter pisces & aquas vicinitas, & cognatio est. Nam extra aquas viuere non possunt diu. Sed quod est piscibus aqua, hoc est monachis & solitarijs cella. Vnde beatus Assio. dicit, sicut habet in vitis patrum. ꝙ sicut pisces sine aqua si tardauerint in siccio, cito moriuntur, ita etiã monachi tardantes extra cellam, vel cũ viris sæcularibus immorantes, a quietis proposito resoluuntur. Vnde dicitur etiã Isa. Isa. 50. Computrescent pisces sine aqua, id est monachi sine cella.

Quantopere mortis iudicij q̃, memoria extremi nobis prosit, hic galli, Pauoni, nonnullorum, animantium exemplis clarissimum fit. Cap. LIII.

Mortis, & iudicij timorosa memoria, siue consideratio debet nobis præoculis iugiter esse. Nam gallus times aquilã, & accipitrem prædones terræ, cũ sint acuti visus, vnum oculum ad victũ infertus deprimit, alterũ in aera dirigit, vt aduentum aquilæ, vel vulturis scire possit, sicut Pli. dicit. Aquila signat Christum, & accipiter signat mortem. Vtiusq; ergo aduẽtu, s. Christi ad iudiciũ, & mortis ad interitũ, vir sanctus timere debet, qui in gallo designatur. Vnde et corpus reficiens, & corporis interitũ timeat ad ipsamq; destructionem corporis oculũ mortis intedat, & aduentum quoq; districti iudicis pauida consideratione respiciat. Vnde Hiero. dicit, loquens de die iudici, Quotiens diẽ considero illũ, corde contremisco, siue in comedo, siue bibo, siue aliud aliqd facio, semper illa terribilis tuba sonare vĩ in auribus meis, Surgite mortui, venite ad iudiciũ. Plin. de Ani. Hiero.

Item mortis memoria annihilat oĩs pulchritudinis gloriam: quod exemplo pauonis patet. Pauo. n. dum pennarum suarum pulchritudinem cernit, caudam erigit, & ad modum tetis, vel arcus per gyrũ capiti circumponit: sed dum inter hæc deformitatem pedum circunspicit plurimũ erubescit, & obliuiscẽs suæ pulchritudinis, caudam deprimit, & deponit. Pes ergo, quo mediante corpus terrã contingit, mortem hominis signat, per quã corpus in terram redit. Quicunque ergo gloriatur de aliqua pulchritudine corporis, respiciat corporis pedem, i. ipsũ finem: quia si bene respiciat, quale post mortem corpus fuerit, potius sibi adeuit tristitia, quam gloria. Vnde dicitur,

Quid

Ecc. 10. Quid superbis terra, & cinis?

Item mortis memoria animam dirigit, & a tentationibus defendit: Nam aues, & pisces regunt se cauda sua. Iumẽta autem, & boues se a muscis cum cauda sua defendunt. Sic homines vitã suã dirigunt, & tentationes excutiunt, mortis memoria. Iob: Interroga iumenta, volucres quoque cœli, & indicabunt tibi; & enarrabunt pisces maris. Iob. 12.

Mentis munditiem iugiter ab homine custodiendam fere exemplo suo apes ostendere docetur. Cap. LIIII.

Munditiam mẽtis, quã debet homo diligere, exemplo suo apes ostendunt. Nam mira inter apes munditia est, quia nullas spurcitias dimittunt in opera sua: foras enim egerunt, quando possunt: egestiones, quas intus receperũt, quẽdam in vnum locum congerunt, & postea foras eijciunt, quia nullum fœtorẽ sustinere possunt. Sic homo debet facere opera munda, i. sine peccati spurcitia. & cum acciderit, ꝙ alicuius peccati immunditia intus sit pollutæ conscientiæ, eiectis per pœnitentiam sordibus, est licite purganda, vt nullius peccati fœtorem intus sustineat anima. Iac Abijcientes omnem immunditiam. Iaco. 1.

Christum nonnunquã percussionis flagello, interdum etiam rerum temporalium subtractione nostram expellere ignauiam, Aquilæ accipitrq; exemplis demonstratur. Cap. LV.

Negligentia, & pigritia animæ aliqñ expellitur flagello percussionis diuinæ, & quandoq; subtractione temporalis subsitantiæ: quod patet ex exemplo aquilæ. Amb. Nam aquila (vt dicit Amb.) pullos suos adultos ad volandum prouocat, super eos volitando: & si ad exeundum pigri fuerint, eos rostro percutit, cibum subtrahit; & sic exire compellit. Sic aquila rex auium, idest Christus, qui est rex regum, & dominus dominantium; pullos suos, idest homines a se creatos, vel fideles suos, baptismate regeneratos, tã verbis, quam exemplis prouocat ad volandum, i. ad Deum feruenter amandũ. Nã amor Dei, & proximi, sunt duæ alæ aiæ, quibus ad vitam volat æternam, vel prouocat ad volandũ, i. ad bene, & sollicite viuendum, & agendum. Nam nõ locis, sed actionibus bonis tendimus ad Deũ, secundum Augustinum. Ipse volitat sup eos, vt volare exemplo doceat, quia eos ad bene agendum suis exemplis informat. Vñ Deut. Sicut aquila, prouocãs ad volãdũ pullos suos, & sup eos volitãs. Sed dum ad exeũdum, siue de nido pcti, siue nido oci pigritantes inuenit; rostro flagelli percutit, quia eos iusta sua sententia aduersitatis iaculo ferit: quibus etiã cibum subtrahit, quia subtractis diuitijs eos ad temporalis inopiæ nũnunquam extrema perducit: qui dum ex parte vna aculeo aduersitatis punguntur, ex parte vero alia paupertatis nuditate confunduntur, de nido suæ pigritiæ saltem coactionis, vel vtilitatis confusione trahuntur. Quod bene fecit prodigus filius, ad extremam paupertatem deductus, in se iudicauit, iceus: Quanti mercenarij in domo patris mei abundãt panibus, ego autem hic fame pereo. Deute. 37. Luc. 15.

Item negligentes & pigros subditos debent eorum prælati disciplinis, & abstinentijs corrigere ad laborem. Cuius correctionis exemplum apparet in accipitribus, de quibus Basilius dicit, ꝙ cũ eorum filij sunt ad volandum habiles, cibum eis subtrahunt, eos rostro percutiunt, & de nidis expellunt. Hoc (vt dicunt Ambro & Beda) non faciunt ex crudelitate, sed vt eos ad prædandum exercient, ne forte tepescant ocio, & cibum quærere negligant. Sunt ergo a prælato subditi, tanquam ab accipitre filij, de oci, vel negligentiæ nido non verborum tantum percussione, sed ciborum etiam subtractione pellendi, vt panem suum non in ocio, sed in operis labore manducent. Apost. Si quis non vult operari, nec manducet. Prouer. Panem ociosa non comedit. 2. Thi. 3. Pro. 31.

Quid religiosus, vt Deo sit gratus, creatori suo offerre debeat, paru turturũ, columbarũq; significatione, & actiue contemplatiuæq; vitæ perfectio recte explanatur. Cap. LVI.

Offerre debet homo religiosus seipsum totum Deo, scilicet corpus per castitatẽ, & animã per charitatẽ. Vñ, & in lege Moysi de auibus turtur, & columba iubebant offerri: qa ĩ turture castitas, in

columba vero charitas designatur. Sed turtur quandoque in lege depilata iubebatur offerri, sicut patet in purificatione
Leu.12. puerperæ. Leui. vbi iubebatur a pauperibus offerri par turturum, aut duo pulli columbarum. vbi nota quo ad litteram, q̃ non dicit duos pullos turturum, sicut duos pullos columbarum: quia pulli columbarum semper inueniuntur, pulli turturum autem non semper. nec etiam dixit par columbarum, sicut par turturũ, quia columba est auis libidinosa, & ideo eam in sacrificio suo Deus noluit offerri: turtur autem est pudica auis. Duplex autem turtur Deo offerri iubetur, vt duplex castitas in homine designetur, s. mentis, & corporis. Vel, quia castitas duo requirit, s. continentiam carnis, & humilitatem cordis. Vnde & non solum in Beata Virgine Christo placuit abstinentia carnis, sed eius etiam humilitas cordis.
Luc. 2. Iuxta verbum eius. Quia respexit &c. Nã (sicut dicit Grego.) nulla est castitas carnis, quam non commendat humilitas
Grego mentis. Et hinc est (sicut idem Grego dicit) q̃ cum de ipsa continentia mens elatione tangitur, plerumque omnipotens Deus superbiam destruens in immunditiam operis hanc cadere permittit: immo etiam August. dicit. Audeo dicere cõ
Aug. su p Mat. tinentibus expedit cadere, vt in eo ipso,
ho. 54. in quo se extollunt, humilientur. Quid enim prodest, si cui adest continentia, & dominetur superbia? Duo autem pulli columbarum, duplicem significant affectum ex charitate diligentium, s. Dei, & proximi. Aliqui tamen dicunt, q̃ illi offerunt turturem, quæ est auis solitaria, qui sectantur vitam contemplatiuam. Illi autem offerunt columbam, quæ est auis gregatim volans, qui sectantur vitã actiuam. Et vtraq; bina ponitur, & vtraque pro cantu gemitum habere perhibet: bina quidem ideo ponitur, quia vita contemplatiua debet habere duplicem oculum, & vita actiua duplicem habet actũ. Debet enim cõtemplatiuus habere vnũ oculum, quo contempletur cœlestia ad desiderandum, alium quo ad temporalia ad contemnendum. Item actiuus debet exercitari erga se ad sui correctionem, & erga proximum ad eius ædificationem, & sustentationem. Vtraq; etiã vita in hac valle miseriæ, in gemitu gemitu consolatur. Gemit enim contemplatiuus ex amore pro desiderio cœlestis patriæ, & ex deuotione per considerationem passionis dominicæ. Gemit actiuus ex compunctione pro peccatis proprijs. Psalmista: Lauabo per singulas noctes lectum meum lachrymis meis, Psal. 6.
stratum meum rigabo. Item ex compassione peccatis, vel miserijs alienis. Hiere. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum: & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei? Hier. 9.

Ocium præcipuè ab hominibus ad malè agendũ accensis, nunquam non fugiendum fore, struthionis exemplo aperitur. Cap. LVII.

OCcupatio aliqua licita, vel non periculosa hominibus tentatis, vel ad male agendum accensis, danda est, vt videlicet circa eam detenti, vitent magis perniciosa. Et huius rei quidem exemplum natura struthionis ostẽdit, cui natura dedit, secundum Auic. maxima oua facere, & durissimæ testæ, vt circa eorum generationem calor occupatus temperetur in eis, ne eo incenso citius morere tur. Sic homini calido multum, idest vehementer ad peccandum accenso, siue fortiter tentato, sunt magna & dura oua idest fortia & difficilia exercitia, vel officia imponẽda, vt ex difficili occupatione, illorum vitiorum refrigescat incendium, & feruor tentationum. Vnde Ecclesiastici: Mitte illum in opera tua, ne vacet: multam enim malitiam docuit ociosita. Ecc. 33.

Pulcherrimo Aquilæ exemplo fidem ac charitatem in operibus meritorijs omnimode necessarias existere breuiter edocetur. Cap. LVIII.

OPera meritoria non possunt ab anima exire sine fide, & dilectione: quod patet exemplo aquilæ, quæ duos lapides preciosos nomine eschites in nido suo ponere dicitur, sine quibus parere nequit. Hi ergo duo precioſi lapides, qui ponuntur in nido Aquilæ, vt possit pullos parere, duæ virtutes sunt, scilicet fides, & charitas; quæ nisi in nido mentis fuerint, scilicet fides in intellectu, & charitas in affectu, non potest aliquod opus Deo acceptum parere. Nam sine fide

Heb. 11. fide impossibile est placere Deo, vt dicitur, Heb. & fides per dilectionẽ operat.
Gal. 5.

Quopacto nonnullorum opera infructuosa remaneant, milui similitudine exprimitur. Cap. LIX.

OPera remissa & mollia, licèt sint laboriosa, tamẽ parũ sunt fructuosa: quod apparet per exemplum in miluis. Miluus, licet sit auis patiens laboris, tamẽ volatus est mollis. Vnde miluus quasi molliter volans est dictus, qa molli pẽna & quasi immobili super aera fertur, & leui tactu aerem mouere videtur. hic cibum quærens, & terram respiciens, volando per aera molliter circuit, & famẽ quam sæpe patitur, quærula voce profert. Est ergo quasi miluus homo mollis, & in opere tepidus, qui licèt in modico cibo, i. in paruo opere multum patiatur laboris, tepiditas tamen & mollities eius impedit mercedem operis: sicq; fit, vt dũ multum circuit, & parum fructificat, qua si miluus famem patiens, i. medicus sem per & quærulus incedit. Vnde per Salomonem dicitur: Qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera
Pro. 18. dissipantis.

Quam pauperũ ac diuitis sit exitus dispar, accipitris gallinæq; vnico exemplo monstratur. Cap. LX.

PAuperes, sicut in hoc mundo contemnuntur, ita in alio glorificantur: sed diuites ecõtra. Nam gallina inuenis, in domo diuitis vilipenditur ita, q̃ si intrauerit domum, turpiter eijcitur: sed accipiter, vel falco honorabiliter in domo super perticam ponitur, & sollicite de bonis morsellis nutritur: sed si gallina mortua fuerit, cum reuerentia magna & lumine coram domino portatur: sed accipiter post mortem in sterquilinium proijcitur. Sic pauperes, & simplicis, in mundo vilipenduntur, & deprimuntur, sed post mortem ab angelis ad mensam Regis, cum honore deportantur. Sed econuerso diuites hic honorantur, sed post mortem in sterquilinium inferni eijciu-
Lu. 16. tur. Luc. Mortuus est mendicus, & portatus in sinum Abrahæ. & in eodem. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.

Iurgia inter domesticos ferentes a societate omnino seiungendos esse, Apum exemplo comprobatur. Cap. LXI.

PAcem communem perturbantes, & mutuæ societatis dulcedinem auferre volentes, omnino esse cohibẽdos, vel ab ipso congregationis collegio remouendos, exemplo suo apes ostendunt: q̃ (sicut Philosophus dicit) apes alias pace Ari. de anima.
dissoluentes, & mella sua detrahere cupientes, mortaliter feriunt; vel omnino a se repellunt. Talibus enim apibus similes existunt, qui sua inquietudine, vel scissura pacem proximorum separant, siue tollunt. Item, qui dulcia amicorum consortia, vel obsequia, quæ per mella signantur, aliqua arte malitiæ diripere contendunt. Tales ergo merito sunt, vel asperis verborum puncturis, vel asperis correctionum aculeis ferienda & ab omnibus tanquam pestiferi insuper repellendi. Apost. Vtinam abscindantur, qui vos
Gal. 5. conturbant.

Peccatis, quod profectò naturæ vitium existit, peruersitas quanta sit ex Ephimeræ piscis, cui insidãt q̃ Delphini ac Turturæ marinæ natura, haud dubie percipitur. Cap. LXII.

PEccatum assimilatur pisci ephimeræ, qui nascitur sine coitu: de quo aut Iorach, q̃ post tres horas diei, quo na Iorach libr. de ani.
scitur, moritur. Quasi enim dies illuminans aiam, pnia est, per quam respiciũt gratiã: & hm. i diei tres horæ post quas ephimera moritur, sunt tres pniæ partes per quas peccatum extinguitur, s. contritio, confessio, & satisfactio. Quod autem ephimera sine coitu, s. ex putrefactione generatur, significat, q̃ peccatum pter naturã oriũ, ex appetitus corruptione contrahitur. Vnde Aug. dicit, q̃ peccatũ Aug.
non est natura, sed vitium naturæ appetentis id, quod non est sui ordinis.

Item peccatum, licet ante delectet, postea tamen mentem lacerat, & necat. Et ideo assimilatur cuidam generi delphini quod est in Nilo. Sunt enim ibi quidam delphini dorso serrato, qui interna ventrum secantes interimunt cocodrillos. Delphinus, ergo non anteriori pectore, sed posteriori dorso serrato, cocodrillis lacerat ventrẽ, peccatum repræsentat mortale, quod non antè, i. in principio, sed poste-

posterius inficit, peccatoris lacerat ac perimit mentem Prou. Ingreditur blãde, sed in nouissimo mordebit, vt coluber. Pro.23.

Item peccatum in sola affectione existẽs, potest esse mortale: cuius exemplũ apparet in turture marina, de qua dicit Ambrosius, ꝙ siquis eam etiam mortuã cascauerit, venenosum & mortiferum ei aculeum infigit. Quid est enim turtur mortua, nisi mortalis culpa: quæ siquis pede affectionis ei inhæserit, proculdubio reatus mortiferũ ei aculeũ immittit?

Peccatum peccatorum omnium capitalium varietas grauitas, & malignitas, ex equi fluuialis murenulæ, & serpentis, canis quoque maris aquilarum corui cygni ac cynomeæ nesperilionis proprietatibus quamplurimis, clarè demonstratur. Cap. LXIII.

PEccatores assimilantur piscibus, qui ita naturaliter sunt gulosi, & ad cibum auidi, ꝙ non aduertunt laqueum, siue hamum. Sed quod facit in piscibus natura, hoc facit in hominibus praua cõcupiscentia, s. vt ita auide attendant ad delectationem peccati, ꝙ non aduertãt diaboli hamum, vel laqueum, qui pertrahit ad dolorem supplicij. Vnde dicitur, quod sicut pisces capiuntur hamo, ita capiuntur homines tempore malo. Eccl. 9.

Item peccatores similes sunt equis, fluuialibus, quos Nilus fluuius gignit: qui sic vocati sunt ex eo, quod equis terrestribus in dorso, & iuba assimilantur. Hi de die in aquis morantur, sed per terram de nocte eunte, segetes depascuntur. Talibus ergo equis sunt similes, qui in die prosperitatis positi sub aquis delitiarum viuentes, efficiuntur voluptuosi; sed ad noctem aduersitatis, & paupertatis educti prædones efficiuntur, & noxi. Vnde in nullo tempore bene viuunt, quibus vel abundant a voluptatis, vel rapacitatis penuria occasiones fiunt.

Item peccator non potest gignere, idest facere opus meritorium, nisi deponat peccatum. Cuius exemplum est in murenula, & serpente. Murenula enim (vt Isido. dicit) non inuenitur, nisi fœminini sexus. Coit aut cum serpente & ex eo generat alia murenulã: sed (vt idẽ dicit) serpens venenũ deponit antequã coeat, cum murenula, sed post coitu suũ resumit venenũ: propter qd murenula, nec a serpente lædit, nec generat aliqd venenosum, vel serpentinum, sed sibi similẽ natura. Quasi igitur serpens venenosus, est homo peccato infectus: qui si venenum peccati non deponeret, murenulam bonam, idest bonam actionem & meritoriam non gigneret, quia alias cum marte eius, i gratia, vel charitate q̃ mater est omnis boni operis, coniungere se non posset. Hoc tamen non impossibile, sed detestabile potius existit, quod post murenulæ coniunctionem serpens venenũ resumit, i. post receptionem gratiæ, quis ad peccatum redit. Pe, Canis reuertitus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti. Isido. 2.Pe.2.

Item peccatores quidam similes sunt canibus maris. Nam sicut canis est animal mordens, & nociuum in terra, sic etiam in mari piscis canis terribilis est. Vnde (sicut Ambrosius dicit) Canes & in mari, & in terra cauendi sunt. Tales sunt peccatores qui non solum in terra, idest in tranquilitate pacis, sed etiam in mari idest in commotione belli & litis, periculosi & nociui sunt alijs, de quibus Apostolus: Videte canes, videte malos operarios. Vel similes canibus terrestribus sunt prædones, qui nocent in terra: sed tanquam canes marini sunt piratæ, qui nocent in mari. Vnde Apo. Periculis in terra, periculis in mari. Ambr. Phil.3. 1. Cor. 9.

Item peccatores assimilantur Aquilæ. Nam quoddam genus aquilæ est, quod rapit in aere, & tale generaliter timẽt omnes aues. Talis aquila repræsentat superbiam, superbi. n. in alto rapiunt, quia gloriæ & honoris celsi udine, quæ soli Deo debetur, sibi rapere, & vsurpare contendunt. Vnde ipsi eripiũt Deo, qd Deus sibimetipsi reseruauit, scilicet gloriam, iuxta illud, Gloriam meam alteri nõ dabo. Hãc aquilam, scilicet superbiam omnes aues idest omnes viri spirituales timere ac fugere deberent, quia Aug. dicit. Alia quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur vt fiant, superbia vero etiam bonis operibus insidiatur, vt pereant. Quædam vero sunt aquilę, quæ rapiunt in terra. Talibus assimilantur auari qui circa terrena lucra tantummodo intendunt, & interdum alijs rapiunt etiam violenter. Quædam autem aquilæ rapiunt in aqua. Et istis assimilantur luxuriosi, q̃ se immergunt in aquis voluptatum. Et dicit Arist. quod alia aquila timet vulturem, & cum eũ videt veniente, fugit ad Isa. 42. Aug. in Reg. Ari de ani.

aquam

aquam, quam si exiret, vultur raperet eã. Talis autem aquila vnum pedem habet latum ad modum auseris, cum quo in aqua se regit: alium habet diuisum cum vnguibus acutissimis, quo prædam rapit. Sicut autem hæc aquila timet vulturem, ita luxuriosus timet reprehensorem, & detectorem, vel vulturem i. mortem rapientem, siue flagellum percussionis diuinæ: quod quidem si vult euadere oportet, quod recurrat ad aquam pœnitentiæ. Pes autem latus ad natationes aquę, est affectus ad delectationem luxuriæ. Sed pes cum vnguibus ad rapiendũ cibum prædę, est appetitus ad delectationes gulæ: & vterq; pes est i voluptuosis.

Item peccatores assimilantur coruis. Primo, quia corui sunt clamosi, & voces diuersas variant. Hoc competit superbis qui cum clamore imperãt, blasphemãt, garriunt, contendunt, & vituperant, & sic multis modis incongruis varias voces formant. Secũdo, quia corui sunt dolosi, furtiuè res capientes, & absconden tes. Et hoc competit auaris, qui dolis, & fraudibus aliena diripunt. Psal. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Tertio, quia corui sunt immũdi, scilicet cadaueribus insidentes, & ex fętidis cibum quærentes. Et hoc competit luxuriosis, qui delectantur in carnis operibus fętidis, & immundis. Isaię. De cadaueribus eorum ascendent fętor. Psa.51. Isa. 34.

Item peccator qui de peccato gaudet, cygno similis dici potest. Nam cygnus imitante morte penna in cerebro infixa canit, & cõtra morem oĩum animaliũ pro gentu cantum reddit, sicut Ambrosius dicit. Nam tunc penna cerebro infigitur, quando suggestioni prauæ peccati corde consentit: & tunc anima completiùs moritur, cum ipsum peccatũ opere perpetratur. Illi ergo ad modum cygni quasi cantant in mortis casu, qui lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Pro.2.

Item peccatores assimilantur cynomis. i. muscis caninis: de quibus loquit Ps. dicens: Dixit, & venit cynomya & cynites in omnibus finibus eorum. Nam talis musca est corpore magna, & vẽtre lata & paruioris volatus quã alia musca. Ps.104.

Itẽ est multum pungitiua carnis, & vlceratiua, nec non corrosiua: insuper est multũ sanguisuga. Corpore ergo magni possunt dici superbi q̃ in carnalibus volunt magnificari. Vnde superbi homines gigantibus comparantur. Sap. Ab initio cum perirent superbi gigantes &c. Ventre autem lati, sunt gulosi, qui ventrem implentes dilatant, & extendunt. Parui volatus, sunt pigri, & accidiosi, qui parua & rara bona operantur, Fętidi, sunt luxuriosi qui fętoribus vitiorum carnalium pascuntur, & delectantur multum. pungitiui sunt iracundi: sed corrosiui & vlceratiui, sunt detractores & inuidi. Isido. Musca carnem sanam transit, vlceri insidet: sic dęmones, & detractores. Sanguisugæ autem sunt auari & vsurarij, qui expoliando dulciter pauperes, sanguinem eorum sugunt. Prouer. Sanguisugæ duæ sunt hliæ dicentes affer affer. Sap.14 Isi. Pro.30.

Item peccatores sunt similes vespertilionibus. Vespertiliones enim (sicut dicit Gl. super illud Isa. In die illa proijciet homo idola argenti sui, & simulacra auri sui quæ fecerat sibi, vt adoraret talpas & vespertiliones, &c. lucem fugiunt. Et quãtum ad hoc signant luxuriosos, qui latibula & tenebrosa quærunt. Iob. Oculus adulteri obseruat caliginem. Isa. 50. Iob.24.

Item puluerem lingunt: & quantum ad hoc signant auaros, qui terrena diligunt. Ps. Inimici eius terram lingent. Isa. 71.

Itẽ oleũ de lãpadibus sugũt: & in hoc significant inuidos, qui ore detrahẽdo, bonorũ grãm auferre cõtẽdũt: Per oleũ enim grã, p lãpades vero viri ꝓclari signant. Inuidi ergo hoies quasi oleũ de lãpadibus sugũt, eũ ore viris præclaris detrahendo grãm auferre cõtendũt. Vnde inuidus ho gaudet de malo alteri? & dolet de boo alieno. Iuxta illud Horatij in nidus alterius rebus marcescit opimis: sic ergo conat bonis viris grãm eorũ occulte detrahendo auferre. Hor.

Itẽ in rimis parietũ se de die absconduntẽ & iõ signant superbos, & tyrãnos, q̃ malignas & occultas vias quibus possunt alios lędere rimantur.

Item de die quasi sicut talpę cęci sunt & signant iracundos, in quibus rationis oculus ex nimio furore cæcatur.

Item frigidissimæ naturæ sunt. Vũ sanguis vespertilionis linitus sup palpebras non sinit crescere pilos (vt dicit Constãtinus) quod ex rigiditate poros claudente creditur euenire: i quo signat accidiosos, qui efficiuntur in spiritu frigidi, ita vt pili oculorũ, idest bona desideria mentium in eis non procedant.

Veræ pœnitentiæ quamplurima bona recensentur, quæ ex Phœnicis, Mergulis, & demq; tractæ piscis natura lucidissimis exemplis elicium tur. Cap. LXIIII.

POenitentiæ feruor, & humilitas, peccatorem mortuũ resuscitãt: qd ostẽditur exemplo phœnicis. Est enim phœnix auis, quæ (secundum Philosophum) postq; trecentis, vel quingentis annis vixit, cum suum defectum sentit, nidũ ex lignis aromaticis facit in tantum siccis, vt vento calido accendantur: quibus qdem accensis, sponte nidum ingredit, & inter ligna ardentia incineratur. Et ex hoc cinere infra triduum quidam vermiculus nascit, qui paularim plumas recipiens, in volucrẽ transformatur. Est aũt auis pulcherrima, pauoni simillima in pennis, solitudinem amans, & ex mundis fructibus cibum quærens. Sic peccator postq; diutius vixit in suis peccatis, & suæ vitæ, vel status defectum siue p mortis mæstum siue per aliquod aduersum cognoscit, debet ex cõsideratione offensæ, ex contemplatione diuinæ iustitiæ, & insuper ex timore gehennæ, atq; mortis incertitudine, tanq ex aromaticis lignis struere nidum mentis: & hi respectus tã sicci, i. validi debẽt esse, vt Spũsanẽti flatus faciliter possit accendere nidũ mentis: tunc ad cor suum pœnitens spontaneus ac cito introeat, & in prædictis timoribus positus, se per feruentem compunctione adurens, in humilitati cinerẽ redigat: ex hac n. humilitate infra triduũ pniæ, s. contritionis, confessionis, satisfactionis, nouus nascetur vermiculus i. mũdus, & animu humilis, q plumas virtutũ paularim recipiẽs, in completam transformabitur volucrẽ i. in virũ perfectũ, atq; contemplatiui, habentem s. pulchritudinem in aspectu sanctæ contemplationis, item habentem varietatem colorũ in pẽnis, i. varietatem virtutũ, & gratiæ multiformis, amantem solitudinem sanctæ orationis, & quærente cibũ mundũ sacræ lectionis, vel mũdæ operationis.

Ari. de anĩ.

Item pœnitentia libera, & defendit a tentationibus siue deceptionibus dẽmonum: quod patet per exemplum in mergulo. Nã qũ rapaces aues mergulos psequunt, ad aquam confugientes sui mersionis beneficio liberant. Tunc rapaces aues mergulũ inuadũt, qũ dæmones animã hois tentãdo circumuenire satagunt sed si ad ea confugiat ad aquas pniæ, & se in eis humiliando submergat, liberatur à fraudulentia dæmonũ. ps. Tu contribulasti capita draconum, idest tentationes dæmonum in aquis, i. pœnitentiæ.

Psal. 73.

Item pnia facit opera hois esse viua, & meritoria. Cuius exemplũ apparet in varijs maioribus piscibus, qui dicuntur troctæ, qui oua in aqua faciunt, & ipsa aquæ fouenda committunt, & aqua tanquam blanda mr ea suscipiẽs, animat, & creat, & pisces ex eis format. Sunt ergo opa hoium bona tanq ꝗdã oua troctarũ quæ tũc in aqua prodeũt qũ in vera pœnitẽtia fiũt, atq; ex ipsa in aqua, i. pniæ lachrymosæ & cõpunctiæ lachrymis, viua. i. gratuita & fœtosa. i. meritoria fiũt.

Pœnitentes in eorum vera pœnitentia quales esse debeant, multorum animantium interris ac in aquis variabilis natura, præcipueq; coturnicis, ciconiæ ac turdi, similitudinibus non paucis artificiose palam fit. Cap. LXV.

POenitẽtes q tepidè & ociosè viuũt, faciliter ad putredinẽ peccati redeũt cuius exemplũ apparet in piscib'. Nã cũ aqua vbi sunt pisces, nõ mouetur, nec renouat, cito in putredine vertit. Vnde in ea pisces corrũpunt. Sic, qui sunt i aqua pniæ, si non renouant, nec moueni p bonoru operũ solicitudine, facile a tentationibus corrumpunt. & a peccatorũ putredine iterum inficiuntur. Apostolus. Renouamini spiritu mentis vestræ.

Eph. 4.

Item pœnitentes virtute pœnitentiæ mutant mores. Vnde assimilantur quibusdã alalibus, de quibus Ambrosius dicit, q̃ contrariam naturam habet in terra & in aqua, sicut patet de Leone. Nam Leo, cum sit terribilis in terris, in mari tamẽ est dulcis, scilicet piscis leo. In quo signatur, q̃ aqua maris, idest pœnitentia amara hominem inimitem & ferocem transmutat, & conuertit in dulcem.

Ambr.

Ite rana, q̃ est horrẽda in paludibus, in aquis tũ eit decora, & omnibus fere prestat alimẽtis. In quo signatur, q̃ aqua pniæ homines horrendos & impios facit gratissimos, & præ alijs acceptos.

Itẽ muttelę odor grauis in terris, suauis in aquis eit: in quo accipitur, q̃ fœtẽtes per mialam famam, in aquis pœnitẽtiæ efficiuntur redolentes per gratiam.

Itẽ lepus est alal timidũ i terris, in mari vero formidabile, quia lauacrum pniæ homines

homines pusillanimes & panidos, magnanimes facit & fortissimos.

Item lupus est in terris animal rapiẽs, in aquis autem animal impotens. Vnde hos nescit lupos agnus timere. Sic per pœnitentiam homines terribiles & rapaces efficiuntur benigni & misericordes.

Item porcus in terra animal est immũdum, in mari vero est animal mundum. Vnde porci marini (vt dicit Ambrosius) etiam Iudæis sunt grati, qui tamen terrestres non comedunt. In quo signatur, q̃ aqua pœnitentię purgatur omnis immũditia culpæ, & ideo etiam immundi per peccatum luxuriæ, in aquis pœnitentiæ efficiuntur mundi per continentiam.

Item terrestris scorpio perentit, & venenum immittit: scorpio vero marinus non perentit, sed renedit. In quo significatur, quod detractores, & inuidi alios retro percutientes, immutãtur in aqua pœnitentiæ, & efficiuntur benefactores.

Item coruus terrestris habet carnis duritie, marinus vero coruus habet carnis tenerritudinem. In quo significatur, quod pœnitentiæ mare cor aridum & durum facit molle & deuotum & pium.

Vnde pœnitentia facit de corde lapideo & rigido cor carneum & flexibile. Iacit enim de homine superbo humil, de homine crudeli & truculẽto mitem &c.

Item pœnitentes quales debeant esse exempla coturnicum demonstrant. Coturnix n. mare transiens, cum lassatur, in aquam descendit, & vnam alam erigens velum facit. Coturnices etiam accipitrẽ timent, nec de terra surgunt quandiu eũ vident. Sic quoque peccator transiens p mare huius seculi, cum se lassum sentit ex grauedine peccati, debet si vult euadere, se humiliando descendere in aquam pœnitentiæ, & cum vna ala. s. timoris in ista aqua. i. pœnitentia se tenere; aliam vero, scilicet spẽ, sursum ad Deum exigere. quia sicut debet timere de iustitia, ita debet sperare de misericordia: & hæc ala spei, erit velum ducens eum ad pia opera. Debet autem peccator pœnitens præcipue & timendo cauere accipitrẽ i. diaboli seueritatem: quia tunc maxime contra hominem seuit, cum sibi rebellasse cognoscit. Et ideo cum eius præsentiam pẽnitens tentatus aduertit, debet in terra manere i. humilitate se tenere. Sola enĩ humilitas (vt dixit beatus Antonius) est quæ euadit diaboli laqueos. Vel non debet de terra surgere, idest ab humili oratione.

Item coturnices per terram citissime cuttũt, speciem suam diligunt, & vociferando se mutuo requirunt: vt dicit Ambrosius. Illi ergo per terram citissime currunt, qui licet in terra positi, vehementer tamen cęlestia diligunt. Nam q̃ amãt vehementius, currit velocius, & peruenit citius, sicut dicit Bernardus. Ille vero diligit suam speciem, qui diligit quemlibet hominem. Nam participatione speciei plures homines sunt vnus homo, sicut Porphyrius dicit. Vbi ergo est naturæ vnitas debet etiam simul esse vnitas charitatis & concordiæ. Debet etiam diligenter homo suum quilibet requirere proximum, quem sentit errando perijsse, siue vociferando ad ipsum per prædicationis vel exhortationis clamorem, siue pro ipso vociferando ad Deum perfectę orationis feruorem.

Ambr.

Ber.

Porph.

Item coturnices pro gratissimo cibo habent semina venenosa: commedunt enim elleborum, quod aliis est perniciosum: & patiuntur etiam coturnices morbum caducum sicut homo. Quasi autem venenosa semina elleboti sunt opportunitates & occasiones peccandi: quibus si pœnitens pascitur, scilicet vt in eis delectetur, morbum caducũ patietur, idest recidiuum peccati.

Item pœnitentes debent esse similes ciconijs: primo quidem, qua ciconia est ad se purgandum ingeniosa. Nam quando cibo grauari se sentit, aquam marinã in rostrum recolligit, q̃ am ad interiora transmittit, & sic cibum induratum remollit, & intestina mundando superflua eijcit. Sicut autem cibus superfluus, vel malus grauat stomachum, ita & peccatũ grauat, vel angustiat animam. Qui ergo se purgare desiderat, aquam marinam habeat. i. ita purgetur interius, vt amaras lachrymas effundat: quam necesse est vt etiam rostro recolligat, sic ut ad ventrem purgandum eam ad intestina transmittat, idest in ore suo peccata sic compunctus confiteatur & eieat, vt confessio sua humilis ad purgãdas peccati fęces, compunctionis aquam, idest lachrymarum virtutem ad interiora mẽtis transmittat.

Secundo, quia ciconia est ad se nutriẽdum virtuosa. Nam serpentum vescitur ouis: & ex eis escam dat gratissimam pullis suis: quamuis autem venenosa comedat

dat, venenum tamen eorum ipsius natu
ram non superat, nec imitat, sed est ei
nutrimentum, quod tamen multis ani
malibus est venenum. Nam vi caloris q
in ea dominatur, virtus veneni extingui
tur. Quasi autem oua serpentum, tenta
tiones sunt malignorum spirituum, q̃
licet animalibus. i. hominibus carnali
ter viuentibus sunt venenum, spiritua
libus tamen præbent proficuum nutri
mentum. Nam vi amoris qui in eis acce
ditur, tentantis nequitia penitus superat.

Tertio, quia ciconia est contra serpen
tes vigorosa: nam eos rostro percutit, oc
cidit, & comedit. Serpentes quippe ro
stro ciconia percutit, qua frequenter o
rando, conterendo humiliter, malignos
spiritus pœnitens confundit. Tunc vero
illos occidit, cum feruore pœnitentiæ la
chrymarum inundatione tentationes pe
Psa. 73. nitus eorum extinguit. Vnde Psalmista:
Tu contribulasti capita draconum in a
quis: quia videlicet in aquis lachrymarũ
extinguuntur tentationes dæmonum.
Sed adhuc serpentes ciconiæ comedũt:
quia videlicet ex tentationibus dæmo
num nutritur, & conualescit humilitas
pœnitentium.

Quarto, quia ciconia est humanæ so
cietatis amatiua. & ideo in domibus ho
minum nidum ponit. Sic etiam quilibet
pœnitens amare debet societates homi
num. i. rationabiliter, & mansuete viuen
tium. est. n. homo animal rationale, &
mansuetum natura: nil ergo bestialius
homine rationem habente, & ratione
non vtente. Similiter qui crudeliter vi
uit, non homo dici debet, sed feris & bel
uis similis existit. Et ideo quicũque cum
talibus habitãdo, vel conuersando con
uiuit, nõ nidum in domibus hominum,
sed inter bestias ponit secundum illud
Iob. 30. Iob. Frater fui draconum, & socius stru
Ezech. 2. thionum. & Eze dictum est. Cum scor
pionibus habitas.

Quinto, quia ciconia nidi sui, vel loci
est diligenter conseruatiua. Nam nidum
vel locum quem prius accipit de facili
non dimittit: sed quando circa hyemem
recedit, nidum terra operit & virgulas &
spinas cum luto coniungit, ne a vento
dissipari possit. In reditu autem suo eun
dem locum occupat, & contra occupare
volentes pugnando eum defensat. Simi
liter pœnitens nidum mentis diligenter
custodit. Nam in eodem loco. i. eodem
humilitatis despectu, quem prius acce
pit, persistit, vel quia prius acceptam gra
tiam nunquam deserendo amittit. Sed si
hyems aduersitatis imminear, ita, vt cir
ca exteriora contendens ad tempus exi
re eum oporteat, terra humilitatis coope
rit nidum mentis, virgulas & spinas. i. ab
stinentias asperas cum luto corporis iũ
git. vel quia iungit asperitates carnis cũ
luto humilitatis: ne. s. a vento superbiæ,
vel a tentatione concupiscentiæ dissipa
ri possit. Cum vero ab exterioribus curis
reuertitur ad secreta cordis, eundem lo
cum occupat. i. nidum humilitatis: quẽ
etiam circa superbos dæmones ipsum ni
tentes dissipere, viriliter defendit.

Item pœnitentes semper debent respi
cere ad meliorum exemplum, & in humi
litate pœnitentiæ semp abscondere sua
opera: & exemplum istius doctrinæ ap
parer in struthione. Nam struthio, quãdo
venit tps, vt oua põat ad pleiades oculos
leuat: non enim oua ponit, nisi quando
illa ascendit constellatio. Cum autem
hanc stellam oriri viderit, arenam maris
fodit, oua ibi ponit, & sabulo operit: &
statim obliuiscitur vbi ea posuit, & nun
quam ea vlterius quærit: sed calefacta a
rena feruor Solis oua excoquit, & in ip
sis pullos producit: qui cum fracta testa
educti fuerit, tũc mater eos recolligit, &
tanquam filios recognoscit.

Item struthio naturaliter odit equum:
ita vt equus eum sine terrore videre nõ
possit: sed si equus ei occurrit, tanquam
contra hostem alas erigit, & alarum stre
pitu fugere ipsum cogit. Sicut ergo oua
ponens struthio aspicit ad pleiades asce
dentes, ita pœnitens operando aspicere
debet ad maiores. i. magis proficientes,
secundum illud Apostoli. Emulamini 1. Cor.
charismata meliora. Et cum viderit horũ 12.
exempla more pleiadum stellarum fulgẽ
tia, tũc debet in arena maris ponere oua
sua. i. in pœnitentia graui & amara perfi
cere opera, & debet illa sabulo operire.
i. in humilitate custodire & non vlterius
illa videre. i. ad superbiendum vel osten
dendum aspicere, & tunc calefacta are
na. i. feruescente pœnitentia feruor Solis
i. amor Dei illam incẽdit, & fœtus inde
multorum bonorum operum producit,
quos cum testa fracta. i. carne mortua an
te conspectum districti examinis fue
rint producti, tunc eorum mater. i. ani
ma pœnitentis clarius recognoscit: &
tan-

tanquam suos fructus recolliger glorio
sos: debet tamen hic struthio. i. pœnitens
equum. i. peccatum quo anima portatur
ad mortem, velut suum hostem pestifer
rum fugere, virtutũ alas cõtra ipsum eri
gere atq; earũ strepitu. i. conatu & actu
ipsum in fugam vertere. i. a se repellere.

Item pœnitentibus reuertentibus ad
Deum maxime dæmones tedũt laqueos
tentationum: quod patet per exemplum
in turdis. Nam turdi (sicut dicit Ambro
sius in fine autumni, & hyemis cõmio
quasi exacta æstate se referunt. i. ad nos
redeũt, quibus nos molimur insidias, &
diuerso genere nunc infida sæpe decipe
re, nunc visco fallere nunc laqueis eos
captare contendimus. Similiter pœniten
tibus ad Deum, & ad iustitiã redeunti
bus dæmones velut homines turdis di
uersi generis moliuntur insidias, & nũc
eos infida sæpe. i. tentatione dignitatis
& superbiæ decipere, nunc visco luxuriæ
fallere, nunc laqueis auaritiæ eos conte
dunt capere. propter quod qui ad Deum
Eccl. 2. accedit monetur ab Eccl. Fili accedens
ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timo
re, & præpara animam tuam ad tentatio
nem. Militia enim est vita nostra super
terram. Habemus enim tres hostes. s. car
nem, mundum & dæmonem.

*Irrationalia animantia, quæ charitatis præce
pta penitus ignorant, legem tamen charitatis
interdum adimplere nos erudiũt Cap. LXVI.*

Peregrinos & viatores esse in suo ni
Isido. nere pia charitate iuuandos, milui o
stendunt. Nam milius (vt dicit Isidorus)
cuculos in spatulis suscipit, & ne deficiãt
propter longa spatia itineris a partibus
Hispaniæ secum ducit. Si ergo milui hoc
aubus illis faciũt, quæ secum eiusdem
speciei non sunt, quanto magis ergo de
bet hoc homo facere homini, & Christia
nus Christiano non solum eiusdem na
turæ, sed & fidei eiusdem consorti? Ecce
irrationales volueres tam rationis quãm
virtutis iura nescientes, legẽ tũ charita
Gal. 6. tis adimplent, de qua Apostolus, Alter
alterius onera portate, & sic adimplebi
tis legem Christi. Non igitur conuiatorẽ
tuum etiam minorem, vel debiliorẽ con
temnas aut derelinquas, sed magis eius
debilitati compatiens, curam habeas, vt
sis saltem similis illi Samaritano, quẽ et
euangelica narratio comendat, qui inuẽ
tum in uia vulneratum iumento suo im
posuit, in stabulum duxit, vulnera cura
re studuit, & tandem stabulario cũ præ
cio commendauit. Ecce enim quãm mul Luc. 10
ta habes charitatis obsequia, pietatis offi
cia & supernæ compassionis exempla, vt
tu quoque similiter facere satagas.

*Viri perfecti qui sint, quidq; ue agant, ac agere
debeant, dum vitam ducunt, optimorum pi
scium animumque prædæ atque Ardeæ natura
multis aperitur exemplis. Cap. LXVII.*

Perfecti viri assimilantur optimis pi
scibus. Nam (sm Auicẽnam) illi sunt Aui.
optimi pisces qui morant in aquis altis,
Propter quod de marinis illi sunt laudã
biliores qui non alibi quãm in altissimo
pelago conuersantur.

Item qui in aquis discoopertis vbi per
flant libere venti, meliores sunt aliis qui
contrario modo se habent, & meliores
sunt illi qui sunt in aquis fortissime agi
tatis quãm in aquis non motis. Ex qui
bus collige, ꝙ illi pisces sunt optimi qui
morant in aquis multis discoopertis &
fortissimẽ motis. Similiter illi viri sunt ꝑ
fecti, & optimi qui sunt alti pe. contem
plationis sublimitatem. Isa. Ecce intelli- Isa. 52.
get seruus meus, exaltabitur, & eleuabit,
& sublimis erit valde.

Item qui sunt discooperti per conuer
sationis simplicitatẽ: quia in hoibus fi
ctis, & coopertis per hypocrisim non ꝓ
flat ventus Spiritussancti. Sap. Spiritus. s. Sap 1.
disciplinæ effugiet fictum.

Item qui sunt agitati per operationis
mobilitatẽ, scilicet qui non ocio vacant,
sed in bonis operibus assidue laborant.
Eccl. Quodcunque potest facere manus Eccl 9.
tua, instanter operare.

Item perfecti & viri spirituales similes
sunt auibus prædæ, quæ (sicut Philoso
phus dicit) sunt volatus altissimi & velo Aris. 2.
cissimi, & visus acutissimi, & aiositatis de ani.
permaximæ, sicut patet i aquila, falcone
& huiusmodi. Similiter etiam viri perfe
cti sunt altissimi per cõuersationẽ. Apo.
Nostra conuersatio in cœlis est. Phi. 3.

Item velocissimi per dilectionem: qa
qui amat operatur velocius, & peruenit
citius, vt dicit beatus Ber. Ber.

Item sunt acutissimi per contempla- Iob. 39.
tionem. Iob: Oẽ sublime videnẽ.

Itẽ sunt animosissimi ꝑ ipsus vigorẽ.
Nam iustus quasi Leo confidens absque
terrore erit, vt dicitur Prouer. Pro 28

Itẽ pfectus ho assimilat ardeæ. Primo
ꝓpter volatum. Nam ardea vocatur qua
si ardua ꝓpter alios volatus. Formidat
enim

enim imbres, & volat super nubes, vt scilicet procellas imbrium sentire non possit. Cum autem volauerit, significat tempestatem: & hanc auem quidam Tãtulũ vocant. Similiter perfecti viri timentes ne instigante diabolo procellis persecutionum inuoluantur, intentionem suam supra omnia temporalia collocant, & in serenitatem cœlestis patriæ, vbi facies Dei conspicitur, mentes leuant. De talibus viris fuit Grego. qui de se ipso refert, quod talis erat eius animus, dum in monasterio fuerat, quod illi labentia cuncta suberant, & rebus omnibus quæ volunt eminebat, & nunquam nisi cęlestia cogitare consueuerat. Apo. Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.

Grego. in dial.

Coll.4.

Secundo, propter nidum: quia licet auis ardea in aquis cibum quærat; tamen in syluis, & aliis arboribus nidũ locat. Quia perfectus quisque licet secundum corpus pascatur rebus labentibus & transitorijs, tamen specie suam ponit in superni & spiritualibus. Vnde Psalmista dicebat, Mihi adhærere Deo bonum est: ponere in domino Deo spem meam.

Psa.72.

Tertio, propter zelum. Nam ardea, pullis zelat, & ne ab alijs auibus de nido rapiantur, defendendo laborat. Sic viri perfecti pro subditis laborant, ne a prauis peruertantur, & de nido fidei catholicæ seu a rectitudine iustitiæ subtrahantur, Io. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Quilibet etiam vir perfectus toto posse pugnare debet, ne conceptus vel affectus virtutum quos habet in nido animæ, a demone vel ab alio rapiãtur. Ecclesiastici. Pro iustitia agonizare pro anima tua.

Ioã.10.

Eccl.4.

Quarto, propter colorẽ: quia quædam ardeæ habent colorem album, quædam cinericeum. In quorum primis munditia in secundis vero pœnitentia designatur. Nam spirituales viri, & intus in mente munditia, & extra in carne pœnitentia decorantur. Sic Iob, qui de puritate iam dixerat: Donec deficiam, non recedam ab innocẽtia mea. Vltro de pœnitentia addidit, Ago pniam in fauilla, & cinere.

Iob.16.

Iob.42.

In bonis actionibus perseuerantia, Apum exemplo, multisq; auctoritatibus, ipsis dei electis magnopere prodesse comprobatur. Ca. LXVIII.

PErseuerantia in bono opere est habẽda; & multiplicitas, siue varietas operis est plerumque vitanda: & hoc exemplo apis. Quia scilicet apes (vt Aristoteles dicit) quando extra exit, siue volat, ad diuersos flores non intendit, nec vnum florem dimittit, & ad alium vadit, donec in illo flore inuenit, quod quærit. Et sic etiam simili modo in variis actibus homo se occupare non debet: iuxta illud Eccl. Fili, ne in multis sint actus tui. Nã animus quidem hominis (vt dicit Gregorius) dum confusa mente diuiditur ad multa & varia, fit minor ad singula. ergo in illo opere videlicet bono, quod incepit, tamdiu homo debet persistere, quãdiu illud inuenit proficuum, & salubre. Seneca: Fastidienis stomachi est multa degustare & sic est fastidietis animi multa opera inchoare. Apostolus. Qui cępit in vobis opus bonum, ipse perficiet. Et Mat. Qui perseuerauerit vsque ad finem, hic saluus erit.

Aris. de anima.

Ecc.11.

Sen.

Phili.1.

Mat.10

Quo pacto spiritualiter ipsa intellectiua anima pinguescat, vnica Mergulli similitudine demõstratur. Cap. LXIX.

PInguedo animæ interior per ipsam penuriæ asperitatem augetur, & per abundantiæ vbertatem minuitur. Cuius rei quidem exemplum in mergulo monstratur: qui in hyeme, quãdo est tempus penuriosum & asperum, plurimum impinguatur: quod accidit propter motus paucitatem: sed in æstate, quãdo est tempus fructuum, vbertate referctum carnibus & pinguedine spoliatur: quod accidit propter volatus frequentiam. Mens enim Deo dedita; dum ex exterioribus rebus per paupertatem eximitur, ab internis solicitudinum quietatur motibus: quantoque magis sibi quiescens intendit, tanto diuina gratia vberius pinguescit. Cum vero volubilis mens rebus exterioribus affluit hanc ipsa cura rerum & interna sæpe sollicitudine, & extrinseca occupatione conuoluit, atque ita paulatim fit, quod ex ipsa inquietudine mentis, diminuta denotionis pinguedine anima marcescit. Vnde Gen. Post annos sterilitatis secuti sunt immediatè anni sterilitatis: quia nimirum post abundantiã corporis, sequitur attenuatio mentis. Iob: Attenuetur fame robur eius.

Gen.41

Iob 18.

Prædi-

Prædicatorũ munus, ac partes quæ sint, vt Deo grati esse queant per Auium prædæ, nec non aquatilium, ac Scari piscis naturam, varijs aperitur exemplis. Cap. LXX.

PRædicatores quales esse debeant in vita & doctrina & prudentia, ostendi tur in auibus prædæ, quibus (vt Aristoteles dicit) natura rostrum curuum & acutum dedit, vt prædam fortius retineret, & carnes facilius lacerarent. Tales etiã sunt pancæ carnis, & pẽnositatis, vt sint volatus velocioris. Caudam habent subtilem, & longam, & tenuem, qua se in volando regunt, sicut gubernaculum regit nauem. Prædicatores itaque tunc habet rostrum, idest os curuum, quando ad seipsos reflectunt, quod alis dicunt, scilicet, vt ipsi impleant opere, quod aliis suadent sermone. Nam id quod curuatur, versus seipsum reducitur. & hoc necessarium est ad prædam, quam ceperunt idest ad gratiam vel mercedem quã prædicando acquisierunt non perdendã sed conseruandam.

Aris. de anima.

Item debent habere rostrum, idest os acutum, idest penetratiuum, & incisiuũ ad percutiendum corda carnaliũ, & ad lacerandum siue amputandum vitia eorum. Isa. Posuit os meum dominus vt gladium acutum.

Isa. 9.

Item debent esse paucę carnis, idest parum de carne curare; & multæ pennositatis, idest in pennis virtutum abundare.

Item debent esse velocis volatus, idest obedientiæ promptæ. Vel illę velocius volat qui feruentius amat.

Item debent habere caudam i discretionis prudentiam, quæ caudæ assimilatur: quia prudentia exitum rei prospicit. Vnde Boetius: Rerum exitus prudentia metitur. Hac autem cauda tota vita gubernatur, & regitur: sed debet hæc cauda idest hominis prudentia esse longa quo ad præteritorũ memoriam, subtilis quo ad præsentium intelligentiam; sed non nisi tenuis, esse potest quo ad futurorum prouidentiam: quia cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ.

Boet.

Sap. 9.

Itẽ nota, quòd prædicator qui est mũdus in opere, & portat Christum in corde, timetur etiã a demone. Nam gallus præciosum lapidem quendam nomine allectorium in ventriculo secum portat, propter quem eum leo formidat, & maxime si pennis albus ipse sit, vt dicit Plinius. Gallus ergo qui lapidem portat in ventre, est prædicator sanctus qui Christum portat in corde; quem si in pennis fuerit albus, idest in operibus mundus, etiam Leo timet ipsum, idest malignus spiritus: de quo dicitur prima Petri. Aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens circuit &c.

Pli.

1. Petr. 5.

Item prædicatores debẽt esse similes aquaticis auibus, quę habent rostra lata, vt gramina & radices aprius carpant. Quasi enim latitudo rostri, est dilatatio verbi. Ad hoc enim prædicatores auditoribus verba declarando, & inculcando, dilatant, vt vitiorum gramina, & radices peccatorum de cordibus eorum euellãt.

Item habent colla longa, vt de profundo aquæ facilius victum trahant. ex longo quippe collo vocalis spiritus non statim emittitur: quia per arteriæ longitudinem transiens, aliquantulum immoratur. Vnde quasi vocis sonus ex collo longo egreditur, cum prædicantis verbum cum solerti meditatione proferitur. Vnde Ps. Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Per ipsam longitudinem autem colli de aquæ profunditate victus faciliter trahitur: quæ per cogitationem morosam quasi de profundo aquæ, idest intimo sensu scriptura, illa qua mens fidelium pascitur, doctrina prædicantis educitur.

Psa. 36

Item prædicator debet esse similis pisci scaro, de quo dicit Ambrosius, quod solus inter pisces ruminat. Quod proprie conuenit prædicatori, scilicet sacræ scripturæ verba per meditationem continuam ruminare. Vnde Psalmista: in lege eius meditabitur die ac nocte.

Psal. 1.

Quid prædonibus nonnunquam eueniat, nonnullorum piscium exemplo describitur. Cap. LXXI.

PRædantes alios, efficiuntur ipsi frequenter præda aliorum. Vnde sunt similes piscibus: Nam (sicut Ambrosius dicit) quidam pisces se mutuo deuorant & fit sæpe esca minor maioris. Rursum dum ille maior deuorat alium, ipse postmodum ab alio deuoratur. Vnde Aristoteles dicit, quod carabo vincit pisces magnos, & comedit. Sed pultipes vincit carabonem, & ipsum comedit. Vnde Isa. dice-

Ambr.

Arist. 6. anim.

Isa. 43.

Universidad de Deusto Biblioteca

dicebat. Vę qui prædaris, nonne & ipse prædaberis:

Prælati partes in subditos quales esse debeant, ceti natura, illius quam varijs similitudinibus ostenditur. Cap. LXXII.

PRælatus debet de subditis velut de spiritualibus filijs diligentissimã habere ac gerere curam: & hoc exemplo vt deliceet ceti siue Balenæ piscis, qui scilicet suos catulos mira curam perhibetur fouere. Nam miro amore eos diligit, & & in pelago secum longo tempore circumducit: & si eos ab arenarum cumulis impediri contigerit, aquæ multitudinem in ore colligit, & super eos effundit & sic eos a periculo liberans ad pelagus reducit; contra omnia pericula se pro eis exponit, & semper eos inter se, & mare in loco tutiori ponit. & quando tempestas inualescit, nlios adhuc tenellos in ventrem sumit, quos serenitate facta sine aliqua lęsione emittit, sicut dicit Iotach. Similiter etiam debet prælatus subditos velut filios magno amore diligere, & eos per huius vitæ pelagus procellosum sollicita dilectione deducere: eos si arenarum cumulis. i. diuitiarum, vel rerum temporalium curis videat impediri. oris sui aqua. i. exhortationis, vel correctionis doctrina studiosius adiuuare debet, etiam pro eorum salute se periculis quibusque exponere. quia bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis. Debet etiam eos de dubijs in tutiori parte ponere, & locare. & si exurgat persecutionis tempestas, illos quos magis tenellos i. magis debiles videtit, debet in vẽtrem. i. mentis affectum vel intime solicitudinis curam colligere, & tenere, eos suis monitis, & auxilijs roborando; & securando, quousque tranquillitas redeat. Sic etiam Paulus faciebat: qui dicebat,

Iotach.

Gal. 4. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, & ad

Phil. 1. Eo quod habeã vos in corde meo.

Quantum superbi, qui falconibus, ab humilibus, qui muscardis comparantur, inter se differant, aperitur. Cap. LXXIII.

PRæsumptuosi, & superbi semper altiora sequuntur: prudentes & humiles ad congrua sibi tendunt. Cuius rei exemplum apparet in falconibus & muscardis, siue alietis. Nam falco est auis multũ animosa. Inuadit enim ipsa aues longe se maiores: pectore & pede eas percutiens: cui similis est homo præsumptuosus. & audax, qui ad ea quæ se excedunt, intendit contra illud Eccl. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Sed muscardus quem aliqui dicunt alicium, cum sit auis parua, parũulas capit aues: & ideo signat sobrietatem humilium. De quorum numero fuit Psalmista: Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Ps 130.

Eccl. 3.

Item præsumptuosi qui nimia & laboriosa assumunt, cito deficiunt Nam sicut dicit Aristoteles, gallinæ quæ multum ouant, cito moriuntur. Quid enim sunt gallinæ multum ouantes, nisi præsumptuosi quidam nimios labores assumentes, & plurima opera & magna inchoantes. Hi nimirum cito deficiunt, quia & si vires eis ad incheandum adsint ad prosequendum tamen, seu ad perficiendum non suppetunt & ideo consulitur Eccl. Fili ne in multis sint actus tui.

Aris. li. 6. de animali.

Eccl. 11.

Hominum peccatorum prosperitas, quoddam futuræ calamitatis indicium esse, exemplo vnico Bubonis demonstratur. Cap. LXXIIII.

PRosperitates diuitum hominum & peccatorum, assimilantur cuidam auiquæ bubo dicitur: Bubo enim auis est onusta plumis; sed pigritia detentã & debilis ad volandum in sepulcris mortuorum die ac nocte moratur, & fertur futurum malum prætendere. & loci vbi habitat, solitudinem nunciare, vt dicit Isidorus. Quasi ergo bubo onustus pennis, est peccator abundans diuitijs, & hoc quia piger est valde ad exercitium bonorum operum; & etiam debilis ad contemplationis volatum; manensque in sepulcris mortuorum i. fœtore operum, seu peccatorum carnalium est ex ipsa sua prosperitas

Isido.

ritas futuræ desolationis pronosticum, & æternæ damnationis indicium. Vnde Luc. Luc. Væ vobis diuitibus, qui habetis cõsolationem vestram in hoc mundo. ac si apertius dicat, Ipsa vestra consolatio quã nunc in præsenti recipitisve vobis super venturum significat æternæ damnationis. Boetius fortuna est quoddam futurę calamitatis indicium.

Luc. 6.

Prudens homo quid agere debeat, vt sapienter tempora dispenset ac mensuret. Cap. LXXV.

PRudens homo tempora diuidit: quia partẽ quieti mentis contẽplationi, & oroni, & partẽ necessitatibus corporis p actionis laborem distribuit & concedit. Est enim vulturi similes, De quo dicit Aristo. venatur a meridie vsq; ad noctẽ, & ab ortu solis vsque ad meridiem in silentio requiescit: vt eius exemplo videlicet homo instructus partim vacet quieti orationum, & partim intendat venatui. i. procurationi necessariorum. Vnde Haimo de Paulo Apostolo refert, quod (vt tradunt sancti doctores) a mane vsque ad horam quintam labori manuum insistebat, vt inde victum acquireret: & inde vsque ad vesperam intendebat publice disputationi.

Arist. de anima.

Haimo

Quemadmodum contra diabolum sit pugnandum, Ceti contra Cocodrillum pugna nos instruit. Ca LXXVI.

PVgnandum est contra diabolum, sicut pisces contra cocodrillum. Nam cum cocodrillus pugnat contra cetum, fugiunt pisces ad caudam ceti, & ipse pugnat pro se, & pro eis: & videns cocodrillus, quod vincere non possit, fetidissimũ fumum emittit in aquam. Sed e contra cetus odorifero fumo de ore emisso fętidum illum beluæ odorẽ repellit. Si ergo aliquos cocodrillus i. diabolus persecutionibus impugnat, ad caudam ceti. i. ad vltimum vitæ Christi. s. ad exemplum crucis, & passionis Christi fugiunt: quia si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum, quod non æquo animo roleretur. Ipse enim contra diabolum pro nobis pugnauit & vicit. si vero fętore carnis & de carnalibus illecebris infestet; odore oris. i. virtute deuotæ orationis repellatur. Et notandum, quod quidam dicunt idem esse cetum, & balenam: sed Isidorus distinguit inter ea per hoc, quod balena est piscis miræ magnitudinis quæ aquam emittit in altum: quod non facit cetus,

Isi.

Religionem ingredi, in eaque laudabiliter permanere quærentes, quoue pacto eorum prælati seipsos atque alios regere debeant, plurium auium exemplis, mutisque Anseris, & Gruis similitudinibus sapienter edocetur. Ca. LXXVII.

REligionem intrare volentes, vel statum mutare quærentes, in am religionem, vel statum magis eligere debẽt, qui magis comperit eorum dispositioni, & conditioni: videlicet exemplo auium, quæ secundum varias complexiones sibi varia habitacula quærunt. Vnde quæ magis sunt frigidæ, & humidæ, paludes, & flumina inhabitant, propter ciborum assignationem, & pullificatione, vt sunt merguli. anates, & cygni, per quos intelliguntur homines qui corpore. vel spiritu infirmiores sunt, quorum est assumere status humiliores, siue propter nutrimentum si sunt corpore debiles, vel infirmi; vel propter nidum, idest habitationis locum. Quia interdum, etiam periculosum est quibusdam spiritualiter in aliquibus locis manere. siue quo ad pullificationem, i. ad regularium operum laborem. Volatilia vero quæ calidioris sunt naturæ, montuosa loca, & rupium concaua inhabitãt: per quæ significantur illi, qui sunt fortiores corpore, & spiritu feruentiores, qui securius assumere etiã possunt status altiores & difficiliores.

Item religiosi in congregatione viuentes, debent esse similes gruibus, vel anseribus præcipue sylueſtribus. Hę enim simul vadunt. simul comedunt, speciem suam diligunt, regem sibi constituunt. Hæ etiam grues, vel anseres sylueſtres, ordinate volant, & si aliquando inter se pugnant mox reconciliatæ simul volant, & a societate pristina non declinant. Hæ etiam futuram tempestatem cognoscunt. Quia imminente tempestate, clamant, vigilias ordinant, & in vigilando voces earum alternant, vt dicunt

Universidad de Deusto Biblioteca

Arist. 2. de ani. dicunt Basilius & Ambrosius. Aristoteles tamen addit, quod illa quæ vigilat, lapilluin in pede tenet, vt sic, si forsitã dormiret, casu lapilli se excitaret. Dicit etiam idem Aristo. quod rex earum semper se deponit primo, & semper primo de terra se erigit, & circumspicit, si quem venientem viderit, clamare incipit, & eas ad custodiam munit. In eo ergo, quod simul vadunt, & comedunt, docentur religiosi & in congregatione viuentes, communitatem diligere, & singularitatem fugere siue in cibo, siue etiam in aliis. Debent enim religiosi viuere sine propriis, sed omnia communia erũt, sicut Apostolis omnia legitur communia fuisse. Sed in eo, quod speciem suam diligunt, docentur religiosi suam cõgregationem & religionem præcipue diligere. In eo autẽ, quod regem sibi constituunt, docent sub obedientia viuere. In eo vero, quod ordinate volant, docentur modeste & ordinatè incedere. Et in hoc, quod cito reconcilian tur, & iterum consociantur, docetur iras seu lites, si aliquando accidant, citius terminare, & per remissionem, vel obliuionem iniuriarum, pacem & charitatem pristinã reformare celerius. Et in eo quoque, quod tempestates sentiunt, docentur futura pericula vel tentationes sollicitè præcauere, & eis ingruentibus ad Deum clamare. Et in eo etiam, quod vigilant, & vigilando voces earum alternant, docentur, quod debent se vigilanter custodire, & pro mutua conseruatione succesiue laborare. Prælatus autem qui pro omnibus debet sollicitus esse, debet lapillum. i. humile Christi exemplum, (qui fuit lapis angularis) semper in pede. i. in affectu mentis, vel aspectu habere. Christus enim dixit. Ego sum pastor bonus: & bonus pastor ponit animã suam pro ouibus suis. Vnde sono istius lapilli, idest consideratione, vel imitatione istius exempli, fugatur omnis somn°, & negligentia prælati. Io. 11.

Item ipse etiam prælatus debet, quanquam sit maior cæteris omnibus ratione dignitatis tamen se primo deponere idest primus esse omnium in operibus humilitatis.

Item de terra se erigere, scilicet per studium sanctæ orationis & contemplationis: vel primus esse in contemptu terrenæ cupiditatis, præcipue autem quando in pascuis sunt subditi, i. in consolatione corporis, debet circumspectionem mentis prælatus circa eorum custodiam erigere & habere; & si aliquid aduersum, vel obnoxium eis accidere senserit, monendo & corripiendo clamare.

Multis Aquilæ similitudinibus, Accipitrisque eruditissimis exemplis, quo modo anima humana spiritualiter instauretur, enucleatur. Cap. LXXVIII.

RENouatur anima spiritualiter, sicut aquila. Vnde Psalmus. Renouabitur sicut Aquilæ iuuentus tua. Dicit enim Augustinus, quod aquila in senectute patitur caliginem in oculis, & grauedinẽ in alis: propter quod fontem aquæ quærit, super quem volando quãtum potest ascendit, & sic ex labore, & calore aeris stomachus incalescit fortius: & ita poris apertis, & pennis laxatis, subito in fontem se cadere permittit: vbi mutatis plumis, & caligine purgata in oculis, quasi renouata vires resumit. Et (sicut dicitur super Psa.) Cum senuerit, incuruatur eius rostrum, ita vt vix possit sumere cibum. Petram igitur quærit, supra quam rostrũ percutit & allidit: & sic onus rostri deponit, cibum capit, & resumptis viribus iuuenescit. Sic anima per peccatum vetusta, cęcata & aggrauata, si aliquãdo exurgat ab actionibus terrenis, & altius in seipsam eleuetur, considerando statum suæ mentis, suam perpendens miseriam, accenditur in ea fortior calor compunctionis, & tunc si se proijciat in fontem lachrymarum, renouabitur, & purgabit vetustas peccatorum. & si rostrum, idest os cordis grauãtur, & ita ad terrena incuruatur, sic vt spiritualem escam sumere non possit; percutiat illud ad petram Christum, considerando exemplum quo omnia contemnere docuit: & tunc rostri curuitudo frãgetur, idest affectus terrenus corrigetur, & dirigetur ad Deum. Ps. 102. Aug. super Ps.

Item renouatur a vitiis anima, sicut accipiter in plumis. Job: Nunquid per sapiẽtiam tuã plumescit accipiter? Tria enim sunt quæ faciunt ad eius renouationem, scilicet vẽtus, Sol, & cib°. Habet enim accipiter proprium, quod quando senescit, & grauari se sentit, alas suas contra radios Solis expandit, flante scilicet austro, vt sic repente aura, & calore resoluente, aperiãtur pori, quibus apertis, se excutit, & sic veteres pennæ exiliũt, & nouæ recrescunt Iob. 39.

crescunt, & sic ex nouitate pennarum suarum aptior fit ad motum. Sic domestico accipitri, qui vt renouetur, in mutatorio cõseruatur, cibus de carne venenosa aliquantulum datur, vt facilius immutetur: & sic pater, quod flatus austri, calor cęli, idest solaris radii, & vis veneni faciunt ad renouationem ipsius. Per flatum ipsius austri intellige inspirationẽ gratiæ: per calorem vero accipe feruorem pœnitentiæ: sed per carnem venenosam percussionem alicuius aduersitatis vel infirmitatis corporalis, quæ frequenter peccatorem impellunt, vt renouetur per pœnitentiam. Dicit etiam Beda, quod accipiter a fumo miro modo lætatur. Vnde eorum mutatoria a locis fumiferis penitus remouentur. Quasi autem quidam nociui fumi, sunt tentationes peccandi. qui fumi maxime surgunt, vbi sunt occasiones, & etiam oportunitates peccati. Et iõ sunt pœnitentes a talibus quasi accipitres a locis fumiferis penitus elõgandi. Beda.

Item nota, quod dicta accipitris non nimis lata debet esse, sed mediocris: qa ex nimia pinguescit, & pinguis factus vocatus non redit: si vero nimis est tenui, deficit, vt volare non possit. Sic debet esse discreta dicta pœnitentis, vt nec ex nimietate eius impinguatum corpus animæ non obediat, secundũ illud Deuter. Incrassatus ex dilectus, & recalcitrauit. nec etiam ex abstinentia nimia debilitetur corpus, ita vt inutile fiat. Apostolus 1°: Obsecro, vt exhibeatis corpora vestra Deo, hostiam viuentem sanctam, Deo placentem. viuentem dicit, no occiam. Deu. 22 Ro 12.

Sanctorum virorum perfectiones quamplurimæ, ex columbæ, falconis, sulturisque, varijs similitudinibus naturalibus deprompta commemorantur. Cap. LXXIX.

SAncti & perfecti viri assimilantur columbis, secundum illud Isa. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Nam columba quidem est pacis nuncia. vnde in signum pacis & reconciliationis, ramum oliuæ ad arcam detulit. Sic etiam sancti viri pacem prædicando annunciant. Isa. Quãm pulchri super montem pedes euangelizantis pacem. Annunciant etiam prædicatores sancti pacem peccatoris, idest cõscientiæ pœnitentibus, pacem temporis diligentibus, & pacem æternitatis persistentibus, i. perseuerantibus. Isa. 9. Isa. 52.

Secundo, columba est simplicitatis forma: Caret enim felle malitiæ. Sic etiam sancti viri sunt simplices, idest sine plica malitiæ, siue duplicitatis. secundum illud Mat. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Mat. 10

Tertio, natura est munda: non enim immunda comedit, sed munda grana eligit. Sic sancti viri student in omnibus esse mundi, secundum illud Tob. Mundam seruaui animam meam. Vnde mundiora grana, i. opera, vel exempla sumũt: immunda vero fugiunt, secundum illud Cor. Immundum ne tetigeritis. Quarto est prolæ fœcunda. Nam columbæ in regione calida omni tempore pullificant, semel in mense. Vnde Aristo. dicit quod decem vicibus ouant in anno communiter: & quandoque vndecim, vel duodecim. & ideo sunt valde fœcundæ. Sic sancti viri fœcundi esse student, siue in pullificatione spiritualiũ filiorum, quos Deo generant ex scientiẽ euangelicæ doctrina, secundum illud Corinth. In Christo enim Iesu per euangelium ego vos genui vel saltem fœcundi sunt. fœcunditate bonorum operum. Sumus enim domini nostrorum operum, quemadmodum & natorum: sicut dicit Philosophus. To. 3. 2. Cor. 7. Aris. de anima. 6. lib. 1. Cor. 4. Aris. in Ethi.

Quinto, colũba est pietatis æmula. Nã circa pullos suos magnum pietatis & sollicitudinis ostendit affectum: alienos in super pullos nutrit, columbas autem alias errantes associat & recolligit. Quæ omnia ex pietatis affectu faciunt sancti viri. Ipsi enim de suis subditis, vel domesticis sollicitam curam gerunt; & insuper etiam ad extraneos beneficia charitatis extendunt, errantes etiam quosque vel vagos recolligunt, & dirigunt, secundum illud Isa. Egenos vagosque induc in domum tuam. Isa. 58.

Sexto, columba est societatis amica. Sunt enim columbæ suam speciem amãtes, & societatem hominum diligentes: quia sancti viri sibi similes diligunt, & rationabiliter & ordinate viuentium societatem quærunt.

Septimo, columba est obliuiosa. Vnde sublatis pullis, damni immemor in eodem loco nidificat (vt dicit Hieron.) Similiter sancti viri sunt iniuriarum immemores, neque propter damna illata a nido charitatis recedũt sed fructũ operum Hiero.

cum ipsis nocentibus velut præmia impendunt.

Item sancti & perfecti viri sunt falconi similimi, primo, quia falco quædam auis est paucæ carnositatis: nam sancti viri paucam curam hēnt de carne sua, qa no eius desiderta implent, sed potius eā
1. Cor. 10. torquent. Vnde Apo. In carne ambulantes, non secundum carnem militamus.

Secundo, quia falco est magnæ animo firatis. Sunt enim sancti viri animosi, i.
Pro.28. magnanimi, & securi, secundū illud Pro. Iust' quasi leo cōfidēs, absq; timore erit.

Tertio quoque est multæ p nositatis, quia sancti habent pēnas multarum vir-
Ecc.24 tutum. Eccle. Homines diuites in virtute

Quarto, quia est magnæ agilitatis, & ideo altè volat in aere, nā (sicut dicit Greg.) modicū hēt de eo, qd grauat, & multum de eo, quod sursum leuat. Sic sancti viri modicū hnt de grauedine, i. de amore cupiditatis, & voluptatis, & multū de læuitate, i. de amore charitatis, & ideo in altum volant siue contemplatione, siue
Isa. 52. conuersatione. Isa. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur.

Quinto, viri sancti & perfecti assimilā tur falconi, quia est magnæ generositatis: nam si primo, vel secundo, prædā nō arripit, quasi vindictam de se expetit, & de facit tunc præ verecundia ad manum non redit, sed per aera vagus incedit. Nam deuictum, & quasi degenerē se extimat, qū de aue quā impetit, non triumphat, vt dicit Greg. Ille igitur primo, vel
Grego secundo prædā non arripit, qui vel bene inchoando, vel bene, psequendo ad finē boni opis non pugit. & talis nimirum a Christo degenerē se ostendit, qui aut. Nō qui inceperit, sed qui perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit. Talis quidē cū
Mat.24 verecundia pnæ debet ad Christū redire, & manus eius auxilium humiliter pcurare. Sexto, qa est magnæ pietatis, scilicet non solum erga pullos suos, sed etiā erga alienos Nā eodē sedulitatis officio quo filios pascit, pullum ab aquila derelictum nutrit, & cū suis recipit, vt quidā dicunt. Sic' etiam sancti viri, non solum de suis curā gerunt domesticis, sed etiā de extraneis, & de miserabilibus pupil-
Iac. 1. lis, maximè ab alijs derelictis. Iac. Religio munda & immaculata apud Deum, & patrem hæc est, visitare pupillos. Vn-
Iob.35. de Iob. Si comedi buccellam meā solus, & non comedit pupillus ex ea.

Septimo, sancti viri & perfecti assimilā tur falconi ratione puritatis, quia est magnæ puritatis, siue mundiciæ in cibo capiendo. Nam cadauera fugit, & in vehementia famis putridas carnes non tangit, sed patienter expectat quousque prędam sibi cognuam inuenit, vt dicit Greg. In quo redarguuntur non tantum illi q nociua sibi cibaria comedunt, vt gulæ satisfaciant, sed etiam omnes illi qui fœtidis cadaueribus idest fętidis carnis operibus delectantur.

Item sancti viri & in hoc mundo quē dam odore sentiunt eorum quæ sunt in cœlo. Vnde assimilantur vulturibus. Nā
in vulture (vt Plinius dicit) maximè vi- Plin.
ger olfactus. Vnde existēs vltra mare, sentit odores carnium ex alia parte, & econuerso. Sancti autem qui sunt in cœlo iā huius mundi mare transierunt. Nos autē in vita ista mortali adhuc citra mare sumus. Ea tū nihilominus quæ sunt vltra, idest quæ sunt in alia vita, si boni, & mū di sumus, contemplando, & amando delectabiliter odoramus. Similiter vultures qui vltra mare sunt, idest sanctī qui in cœlo consistunt, nostrarum orationum odores cū quadam auditate percipiunt. Vnde phialæ plenæ odoramentorum dicuntur orationes Sanctorum.

Vnico Apum exemplo, Dei sapientia tantum à iustis perfectè adipisci, declaratur. Capitu. LXXX.

SApientiā cęlestē nō potest percipere, nisi mundus a sordibus culpæ: qd patet per exemplū in apibus. Apes nō potant nisi aquam clarā nec potāt nisi pri' fęces eijciāt, vt dicit Auic. Aquam igitur Auic.
claram potant qeunque supernæ sapientiæ adeptioni inuigilant. de ipsa enim dicit Ecc. Aqua sapientiæ salutaris potabit Ecc.15.
illum & rursus. Clara est quæ nunquam marcescit sapientia: sed tū nullus hāc a- Sap. 6.
quā claram cęlestis sapientiæ bibit, nisi prius a semetipso peccatorum fęces eiecerit: sicut scriptum est, In malioolam a- Sap.1.
nimam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

Simplicis columbæ naturales proprietates, & qua de causa Spiritus sanctus sub hac forma apparuerit, aperitur. Cap. LXXXI.

SPiritusanctus in columbæ specie apparuit in Christi baptismo, quę licet ve-

Aug. verē animal fuerit (vt dicit Augustinus) ex suis tamen proprietatibus significabat spirituales effectus quos ipse spiritus sanctus facit in baptizatis. Nam primo colūba, vt dicit Glosa super Can. ij gemitum pro cantu habet: quia videlicet spi-
Isa. 59. ritusanctus peccata gemere facit. Isa. Quasi columbæ meditantes gememus
Rom.8 Rom. Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, i. nos postulantes facit & gementes.

Item colūba felle caret: quia Spiritusanctus iræ amaritudinem aufert, & be-
Sap.7. nignitatis dulcedine replet. Sapi O quā bonus, & suauis est domine spiritus tuus in nobis. Et in eodē vocatur spiritussanctus suauis, & benignus, & humanus, qa suaues, benignos, & humanos nos efficit; suaues in sermone, benignos in corde, humanos in conuersatione.

Item columba in petræ foraminibus manet, quia scilicet Spiritussanctus facit nos in Christi vulneribus & eius passio-
Can.2. nibus frequentes mente stare. Vnde Cā. dicit Spiritussanctus, Colūba mea in foraminibus petræ glossa. i. in Christi vulneribus.

Item columba iuxta fluenta residet, quia s. spiritussanctus fideles suos insiste
Gen.1. re facit circa scripturarum fluenta. Gen. Spiritus domini ferebatur super aquas, scilicet scripturarum.

Item columba vmbrā accipitris timet, & abscondendo latet: quia s. spiritussanctus facit sanctos diaboli tentamenta p pendere, & per fugam mundi & absconsionem humilitatis euadere. Quasi enim accipitris vmbra, est ipsa tentatio diabo
Matt.4 lica. Vnde ductus est Iesus in desertum, idest in deserti latibulum, vt quasi ibi absconditus mundo, facilius vinceret tentamenta.

Per piscium comparationem diuersis in locis cōmorantium, varietas partim viuentū spiritualium per eorum diuersa bona opera, multis similitudinibus demonstratur. Cap. LXXXII.

SPirituales viri similes sunt piscibus: quorum alij in solo mari viuentes, alij in stagnis & fluuiis commorantes: Ali vero quandoque in mari, quandoque in aquis dulcibus. pisces aute a mari ad dulciores aquas egredientes, in earum dulcedine delectantur, & impinguantur: & sic' econtrario. Vnde tales in aqua nunc dulci nunc in mari sunt commanentes, quia dum vnum contrarium experiūtur magis in reliquo delectantur. Sed quidā sunt fluuiales pisces sic allecti dulcibus aquis, vt maris amaritudinem non ferentes mox aquam salsam gustantes, subito moriuntur. Sic' quamuis oes boni, & spirituales viri in aquis pœnitentiæ viuere debent: quidā tū in mari commorantur. i. exercitio & inquietudine vitæ actiuæ, in qua more maris frequenter turbā tur, sicut dixit dominus Martha, Sollici- Luc.10
ta es, & turbaris erga plurima: Nihilominus tamē boni sunt & laudabiles pisces marini. i. boni & commendabiles homes actiui. Quidā vero alij sunt qui semper esse volunt in aqua dulci, i. a contemplatiuæ vitæ dulcedine minime separari, & de talibus erat Magdalena, quæ sedens Luc.10
secus pedes dñi, audiebat verbum illius. & ideo dominus dixit, eam optimā partem elegisse Dicit n Auicenna, q pisces Auic.
qui morantur in locis petrosis, & in aqs dulcibus currentibus, in quibus nō sunt sordes dulciores, & meliores sunt alis. Illi autem morantur in locis petrosis, q contemplantur Christi opera, & verba, quia petra erat Christus, vt dicit Apostolus. Sed illi in aquis dulcibus, & currentibus 1. Cor.
qui contemplantur bona cęlestia, & di- 10.
uina, quæ licet in se semper maneat, dulcedo tamen contemplationis eorum in nobis raptim trāsit, & curri, dum in hac vita sumus. Illi vero manent in locis a sordibus mundis, qui contemplātur sanctorum exempla, qui fuerunt pleni mundicia Tales igitur cōtemplatiui viri plus habent de dulcedine, & de vitæ puritate quam primi, & ō meliores. Sed alij sunt qui vtrobique succesiuē morantur, quādoque in mari, quandoque in aqua dulci, quandoq; sunt in exercitio actionis, quandoque in dulcedine contemplationis. Et isti sunt pisces qui magis impinguantur, i. in vitæ merito magis dilatantur, quia non solum sibi prosunt per cōtemplationem, sed etiam multis alijs per multiplicem actionem. Vnde Apo. Non 1. Cor.
quærens, quod mihi vtile est, sed qd mul 10.
tis prosit. Sunt tamen quidam sancti, ita cōtemplationis delitijs totaliter dediti, vt si quis eos poneret in exercitio actionis, in spiritu vel corpore perirent. Vnde tales Dominus eligit (sicut dicit Grego.) vt seruiant ei in vita solitaria.

Superiorum electio quo pacto sit agenda, qualisque subditorum obedientia ac dilectio esse debeat, clarissimis definitur apum exemplis. Cap. LXXXIII.

SVbditi qualiter se habeant ad prælatum suum, ostēditur exemplo apum. Nam apes sibi regem creant, ipsę sibi populos ordināt; & licet sint sub rege, sunt tamen liberæ, & quem regem faciunt, naturali affectu diligunt, & summa protectione defendūt, & pro eo mori pulchrū esse credunt: & ipsi regi tantam reuerentiam exhibent, vt nullatenus exire de domibus audeant, nec prodire ad pastus, nisi rex fuerit egressus, & volatus sibi vendicauerit principatum. Eligunt sibi illū in regem, quem magnitudine corporis vident magis insignem, & quod in rege præcipuum est, māsuetudine clariorem. Vnde nullum aculeum habet, vt si habet non vtitur ad vindictam. Miranda est earum circa regem obedientia. Nam cum procedit, totum conglobatur examen, & regem circundat, vt tunc videri non valeat. Singulæ tunc ob equio regis se offerunt, & ei proximæ esse contendunt, & fessum subleuant humeris, & aliquando totum portant. vbicunque vero rex sedet, ibi totus exercitus castra figit, rege viso totus animatur exercitus; ipso quoque amisso, examen dilabitur, quia sine rege esse non possunt. Cum ergo pars apum in labore est, rex solus a labore immunis est, & intus solus sedet, circa quē semper assunt quædam apes, fortem aculeum habentes, tanquam lictores regem custodientes, & offendentes puniunt: & raro rex foras exit. Vnde si quis tunc tēporis alam regi præsciderret, exercitus non exiret. Quando autem rex moritur, circa ipsum conglobantur, & more funerantium tristitia torpent, & plebs tota mœret, non comedunt, non procedunt, tristi murmure omnes gemunt: non luctus minuitur, immo tame se mori permittunt, nisi corpus regis de medio sub trahatur.

Ex his ergo omnibus colligitur, quod rector, & prælatus est virtuosus, & mansuetus eligendus, & a populo siue subditis non coactis, sed libere, i. voluntarie obedientibus, affectuosē diligendus, summe defendendus, cum reuerentia expectandus, & ei obtemperandum ab omnibus, & sponte seruiendum, in laboribus adiuuandus, in defectibus suis supportādus, communiter imitandus, præoculis habendus, a seruilibus laboribus eximēdus, cautē, & honorificē custodiendus, circa extrinseca raro occupādus, in morte autem cum tristitia debita reuerenter sepulturæ tradendus & hæc omnia in vno includens, Petrus dixit: Regem honorificate. 1.Pet.2.

Superborum actiones, locustarum sim̄ litudinibus quibusdam, brevi patefiunt. Capitul. LXXXIIII.

SVperbi assimilantur locustis. Nam locustæ in saliendo se erigunt, sed in erigendo mox cadunt; a vento australi generantur, & conducūtur, sed in aquilonari moriuntur.

Item mutuo se comedunt, nec maiores minoribus parcunt: in ætate quoq; apparent, & in hyeme latent. Sic superbi saliendo temporaliter, se erigunt mentaliter, vt eo ipso se probiores reputant, quo se honorari amplius vident: sed se erigentes cadunt, quia eo ipso, quod grandes apud se sunt, apud Deum nihil sunt. Sequitur etiam plerūque potē elatū ascensum superbiæ, inopinatē casus ruinæ. A vento australi, qui calidus est, oriūtur: quia ex calore temporalis prosperitatis, superbi efficiuntur: sed ipsi in aquilonari frigore moriuntur, quia ex aduersitatis rigore demuntur. mutuo etiam superbi sese consumunt, & potentiores de bilioribus non parcunt. in ætate, i. in prosperitate apparent mirifici, sed in hyeme i. aduersitate latent despecti.

Mugilis exemplo, tentationum laqueos vitare edocemur. Cap. LXXXV.

TEntationum laqueos cùm homo adiuertit, debet sagaciter fugere, & ab eatum occasionibus se velociter elogare. Cuius exemplum apparet in pisce mugile, qui quidem est piscis mirabiliter agilis. hic dum insidias piscatorum sentit, statim retrocedit, & ita transilit, vt volasse astantibus videatur. Ille igitur piscis insidias sentit, qui insurgentes tentationes perpendit: & tunc quasi retrocedit, cum ab occasionibus tentationum se subtrahit, & tunc velocissime trāsilit, qū in ipso tentationis principio, mox

mox animum ab eadem auertit. Vnde Isidorus dicit. Cum te stillat cogitatio, cum tibi aliquid suggerit illicitum; non ibi teneas animum calce serpētis caput, calce prauę cogitationis initium. Isido.

Tyrannorum peruersitas, ac immanitas quanta sit: Aquilæ, Miluq; exemplis, ac sacræ scripturæ monitu, lucide describitur. Cap. LXXXVI.

TYranni assimilantur aquilis. Nam aquila, quia in calore & siccitate excedit, est nimis iracūda. ita enim fortis nō est, nisi in corporibus multum siccis: vt dicit Aristoteles. Est etiam, & aquila aui bus innocentibus inimica & infesta, quas vngue rapit, & rostro percutit, & occidit. Aristo. libr. de ani.

Item aquila societatem nō habet, sed fugit: vt Aristoteles dicit. Est etiam crudelis filiis dum eos abiicit, dum rostro percutit, & a nido exire compellit. Omnia hæc competunt tyrannis, primo, quia communiter sunt iracundi, & furiosi. Arist. li. de ani.

Vnde de quodam tali dī secundo Mach. Animum crudelis tyranni, & feræ beluæ iram gerens. 2.Mac. 4.

Item, quia malis hominibus fauent, & bonis & innocentibus sunt infesti, & inimici: & deo persequuntur illos, vel eorum bona diripiendo, vel in persona ledendo, & interdum vita priuando: sicut fecit Achab Naboth Iezraelitæ, cuius personam occidit, & vineam possedit. 3. Reg 21.

Item non diligunt tyranni, neque volunt in dominio, vel honore, vel diuitiis socios, vel pares habere. Vnde etiam student omnes depauperare, ne possint cōtra eos insurgere, vel eis participari. Interdum etiam tyranni tātæ crudelitatis existunt, vt etiam suis non pereant. Nā etiā proprios filios quandoque à se abiiciūt, quandoque vero eos percutiunt, quandoque vero non solùm de domo, sed ēt de patria eosdem exulare compellunt, immo, (quod est execrabilius) quādoq; eos occidunt, sicut legitur de Herode, q̄ filios primo expulit, postea occidit, propter quod Romanorum Imperator de illo dixisse fertur, q̄ maluisset esse Herodis porcus quām filius: quia Herodes cū esset proselitus in lege Iudæorum, porcis parcebat, sed filios occidebat.

Item tyrāni quidam similes sunt milluis. Est enim milluus auis rapax, audax in minimis, sed timida in magnis. Nā sylue stres aues inuadere non audet: sed pullos domesticos paruos rapere non timet. Similiter quidam tyranni, licet ex auaritia sint rapaces, & contra debiles & impotentes sint audaces: contra tamen potentiores, vel coæquales, & eos, qui sibi resistunt, pusillanimes & pauidi sunt, immo superantur interdum etiam per minores. Nam milluus a nisu impetitur, & propter suam pusillanimitatem a minore superatur.

Tribulationes Dei electi, maximoperè expedire, per piscium in Aquilonari pelago commorantium, similitudinem efficitur manifestum. Cap. LXXXVII.

TRibulationum, & tentationum impetus melius conseruat iustos, quā consolationum applausus. Culus exemplum apparet in piscibus, qui meliores sunt, & conseruantur magis in pelago aquilonari, & orientali, quām in australi: quia ex illorum ventorum impetuoso flatu, aquæ amplius commouētur, & melius depurantur, propter quod pisces qui in eis morantur, magis a superfluis mundantur. Per ventum igitur aquilonis qui asper est, asperitatem intelligere aduersantis & tribulantis: sed per orientalem, qui calidus est sua origine, feruorem accipe irruentis tentationis. Ex quorum impetu anima velut aqua ad bonum sollicitatē seu impellitur, & a malo purgatur, si fortiter resistat: & sic piscis homo iustus, pisceit, & saluatur. Iob: Visitatio tua custodiuit spiritum meum. Sed per australem vētum, qui mitior est, & suauior, intellige suauitatem temporalium consolationū, ex quibus pisces, i. homines in aqua pœnitentiæ, vel iustitiæ viuentes, frequenter per negligentiam resoluunt. Et iō minus conseruantur, & magis deteriorantur. Iob.10.

Anima cibum verbum Dei esse, auctoritate Sāctarum scripturarū atq; pulli gallinarum similitudine definitur. Cap LXXXVIII.

VErbo Dei anima nutritur, secundùm illud Deu. Non in solo pane &c. Cuius ratio est, quia ex eisdem nutrimur ex q̄bus sumus, sicut Philo. dicit. Nā pullus q̄ nascitur ex ouo, nutritur ex ouo. Dicit enim Arist. q̄ pullus nascit ex albugine oui. Deut. 1 Arist. de ani. 7.

ouí, & nutriū ex vitello. Cum ergo ex verbo Dei sumus in fide spiritualiter geniti,
Iac.i. fm illud Iac Voluntariè genuit nos verbo veritatis: ideo ex verbo veritatis etiā
Grego. nutrimur Vnde Grego. dicit, quod cibus mentis, est sermo Dei.

Nonnullarum mulierum vetularum malignitas quæ vulgo striges nuncupantur, manifestatur, quæ & cornicibus comparantur. Capit. LXXXIX.

VEtulæ quædam mulieres inueniuntur cornicibus similes. Nam cornices (sicut dicit Isidorus) sunt aues annosæ, garrulæ, impiæ, & his vbi habitant noxiæ, i senectute licet eis albescāt plumæ: intus tamen in carne quanto plus viuūt tanto magis efficiuntur nigræ. Item dicūtur cornices suo garritu, seu volatu, mutationis tpis esse prædicatores siue nunciæ.

Amb. Item (vt dicit Ambro.) cornices sunt ciconiarum ductrices, & sociæ, quia cum ciconiæ transuolāt mare, cornices ipsas pcedēdo deducūt, & cōtra infestas aues p eis bella cōmittūt. Hęc igit oia cōpetūt quibusdam malignis, & vetulis mulieribus, quæ si annosius viuunt, assiduè garriunt, impiæ & crudeles puellis existunt, etiam has vbi habitant lædunt, quia puellas fascinando inficiunt, sicut dicit Glosa super illud Apost. O insensati Galatæ quis vos fascinauit?

Item quanto plus per ætatis prouectū caniciæ albescunt, tanto plus per peccati caliginem interius nigrescunt.

Item sunt, peccatrices demonū, quæ interdum ciconias, idest mulieres etiam honestas ad adulteria, & in honesta opera callidè seducendo associant, & deducunt. Ipsę quoq; sunt quæ se striges mēdaciter esse dicunt, & tanquam prophetisse diaboli futura diuinare præsumūt.

Ex pluribus Turturis proprietatibus, quale sit Viduarum munus laude dignum, ac Deo gratum, elicitur. Cap. CX.

VIdualis continentia qualiter sit seruanda, turtures ostēdūt. Nā turtur est auis castissima, eo q dum parem suū perdit, alterius vlterius copulā non requirit, sed solitaria sp incedit, & memor perditę societatis semper gemit, solitudinē diligit, & hoium cōsortia valde fugit: ad hortos, & agros descendit, vbi cibū quærat; sed cibo obtento, iterū solita loca plāgētibus apta requirit. In his ergo monētur viduæ, vt maneāt viduæ, vt sint solitarię.

Item consortia noxia, & vana spectacula fugere, & sumptis necessitatibus vtūtur, ie ad orationis & compunctionis loca colligere.

Itē turtur in hyeme plumas perdit, & tunc in concauitatibus arborū se abscondit, sed tempore veris plumis resumptis, de locis vbi latuerat, exit, & loca cōgrua ad pullificandū qrit, sicut Aristo. dicit. In quo figurat, q viduæ tpe hyemis, i. tentationis, vel aduersitatis, vel depositis plumis ornamentorū dēnt iacere in cōcauitatibus arborū, i. huiniliter manere in domibus earū: vel pditis pluriis delitiarum seu diuitiarū, dēnt morari p meditationē aī, in cōcauitatibus arborū, i. in exemplis humilitatis & paupertatis Scorū: sed tpe veris, i. prosperitatis, qñ hent plumas diuitiarū, dent exire ad pullificandum, & fructificandū opera vitæ actiuæ, in eleemosynas vel alia bona opera, sicut fecit scā Elisabeth filia regis vngarię post mortē viri sui, dans se eleemosinis, & seruitijs pauperum. Arist. de anima lib.

Itē turtur sup rē fœtidam non descendit, neque sup cadauer: quod fit, quādo mulier vidua turpi tentationi non consentit, & carnalis operis turpitudinē nō committit.

Item turtur pro se, & pullis suis pauca & munda grana eligit, & in locis mūdis colligit, vnde viui tiquia scilicet mulier vidua tam pro se, quā pro filijs suis, paucis & licitis sumptibus dēt esse cōtenta.

Peccatorum viæ, Auium viis in volando assimilantur, quod quidem earum naturalibus similitudinibus confirmatur. Cap. XCI.

VIæ peōrū sunt similes vijs auiū in volādo. Aues enim in volādo, no hent determinatas vias. Vū fm Isidorū dictæ sunt aues, quasi deuiæ in volando, qa sine via cōitat eas incedere, eo q earū viæ nō sunt determinatæ in aere. Sic peccatores in suis actibus, non sequunt rōnē, q licet humanis actibus terminos virtutis imponere, pter qd dicit Philo. q virtus est habitus electiuus, in medietate consistens, determinata rōne, put vtiqué sapiens determinabit. Iō dñi indeterminatæ, & in errando vagabundæ modo ascendendo p superbiā, modo descendendo p auaritiam, mō diuertendo ad dexteram, idest ad delectationes gulæ, & luxuriæ, dele- Arist. in Eth.

delectationes. n. ad dexterā pertinere dicūtur, fm illud Psal. delectationes i dextera tua. modo diuertēdo ad sinistrā per impatientiam, & iram, q in aduersis: modo ante procedendo per præsumptionē, modo retrocedendo per pusillanimitate vel desperationem. Psa.15.

Item aues motu alarum aerem diuidunt, sed mox se claudente nullū signū sui transitus derelinquūt. Sic peccantiū vita, & psperitas, ipsis mortuis, & in sepulcro clausis, totaliter deficit. Vnde ex persona eorum dicitur, Transiuerūt omnia illa tanquàm vmbra, & tanquàm anis, quæ transuolat in aere. Sap. 5.

Virginitatis status, omnem alium mulierum præcellere, multis opum exemplis terminatur. Cap. XCII.

VIrginitatē carnis seruare cū fœcunditate spūali, docemur exēplo apū. Nā integritas carnis, vel corporis virginalis oibus apibus est cōis: quoniā nullo concubitu miscenī, nulla libidine resoluunt, nec partus quatiunt dolore, & tū maximū examen filiorum cōstituūt. Nā cum aliæ aues semel in anno singulos ædār fœtus, apes geminos creant, & duplici cęteris fœcunditate præponderant. Sic quoq; mulieres sanctæ, q̄ suorū corporū integritatem custodiunt, immunes sunt a libidinosæ resolutionis fętoribus, exemptæ sunt a partuum doloribus, nihilominus Deo multum fructificant in spūalibus opm ętibus. Duplici. n. fœcūditate cōiugatas mulieres, virgines sacrę pcellunt; qa illę tātum carne fructificāt, hæ autē carne ac spū. Illę carne fructificāt, mundo corruptibilem prolem generādo: istę corpore fructificant, in cœlo in corruptibilē promerendo gloriā: Erunt inqt dñs, sicut angeli in cœlo, vbi neque nubentur, generant quoq; nonnunq̄ virgines sacræ domino, & si non filios carnales, tamen spūales. Nam omnes quos trahunt ad Deum siue exemplis operum siue orationibus, vel etiam suis verbis, eorum spūales filij dici possunt. Mat.22

Item licet coniugati fructificent interdum etiam Deo, per opera vitæ actiuæ, virgines tamen liberius possunt ei parere fętus, tam operum vitæ contemplatiuæ, quam etiam actualis. Ex quo patet, q dr Isa. Mul ti filij desertæ magis, quā eius, quæ habet virum, i. virginis, quam coniugatæ. Isa. 54.

Item virgines præcipuè iuuenes habēt contemplationem dulciorem. Nam primo hirundo docet habere temperātiam præcipue in cibo. Hirundo enim (vt dicit Isid.) ab eundo est dicta. eo, q cibos sedendo non acquirat, sed volando. Ita, & homo cibum suum necessarium corpori, transeundo ad necessitatem, & nō insistendo ad voluptatem accipiat. Exo Co medetis festinanter. Ille enim, qui festinanter comedit, nec magnam delectationem in comedendo, nec etiam multum cibum accipere consueuit. Isido. Exo.12

Secundò docet nos habere prudentiam.

Primò, ex eo, q nidum tam artificiosè componit, q vix sufficeret humana industria facere de quanuis materia. Vnde qdam crediderunt eas habere intellectū (sicut Philosophus dicit) Quod licet verum non sit, docent tamen nos esse prudentes, vt secundum prudentiam nidū mentis virtutibus componamus. Arist. 2. Phj.

Docent hirundines & nos purgare nidum conscię nostrę, ex eo, q ipsę istruūt pullos suos stercora extra nidum eijcere vt & nos cōsciemias nostras purgare discamus a fęcibus peccatorum. Item hirūdo habet prudentiam in discernendo tēpora, & loca. Nam tpe frigoris, calidas regiones requirit, & ideo mare transit: i æstate vero redit, & cætera tempora inueniēdo custodit, & prænuncia est imminētis æstatis, vt dicit Ambr. Sic & viri prudētes tempora discernunt, & prout tporibus congruunt, negocia dispensant. Sunt ēt loca mutanda, vel quærēda prudēti, put videt cōgruere tpi. Solet etiā homo prudens futuri esse prænūcius, ex eo, q rerū exitū prudētia metit, put Boeci dicit. Tertio, docet suare iustitiā, pcipue punitiuā Ambr. Boet.

Universidad de Deusto Biblioteca

sine iudicatiuam, quæ dum sanguinem maleſactoris effundit, aliorũ oculos aperit, & ad cautelam inſtruit. Vnde dicit
Auguſ. Aug. q̃ ſanguis dextræ alæ hirundinis q̃ exit, colũbæ medetur oculis infirmis. Nã ala dextra hirundinis, eſt iuſta ſnia principis, ex qua dum ſanguis viuus effundi tur, aliorum oculi ad ſibi cauendum illuminãtur. Nã oculos quos culpa claudit, pœna aperit, vt dicit Gre. & non ſolum pœna propria, ſed etiam aliena illuminat frequenter, & iuuat.

Quarto quoque docet hirundo habere fortitudinem: quia dr̃ eſſe quodã genus hirundinum, quod omnes aues timent, ita vt aquila eam fugiat tanquam hoſtem, nec illa viſa audat ſuper pdam irruere, eo quod morſus eius forte eſt ve
Plini. nenoſus, vt dicit Plinius. Tales hirundines, ſancti ſunt, quorum fortitudinẽ, & virtutem timent aues omnes, ideſt vniuerſi dæmones; & aquila, quæ eſt rex auium, ideſt ipſe ſathan, qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Nam morſus talis hirũdinis. i. oratio ſancti hois patiẽtis & humilis, quaſi venenoſus eſt eis, ſ. dæmonibus, & valde formidabilis. Virtutum quoque plenitudo & abundãtia non aggrauat aiam, ſed potius alleuiat, & ad aſcendendum in cęlum habilitat. Vnde eſt, q̃ aues quanto plus abundant pennis, tanto facilius ſurſum leuãtur, & velocius vadũt, ſicut patet in auibus prædæ, quæ ſunt volatus altiſſimi. Aer enim incluſus infra pennarum concauitatem, auem leuiat, & vt ſurſum feratur habilitat. Sic etiam pennis virtutum Sancti leuiãtur, & ad cõtemplanda, vel appetenda cœleſtia ſublimiter eleuantur. Vnde has pẽnas, & volatũ deſideras Proph di
Pſa.54. cebat: Quis dabit mihi pẽnas ſicut colũbæ, & volabo, & requieſcam? Econtra autem ex virtutum carentia, anima grauis reliquitur, vt auis ſine pẽnis. Vnde dicit
Auguſ. Aug. de Deo à quo ſunt virtutes: Cum tui plenus non ſum, oneri mihi ſum.

Hominum vita ſpiritualis, qua via perficiatur, per volatilium, eorumq̃ pullorum vitam naturalem, pluribus ſimilitudinibus naturalibus demonſtratur. Cap. XCIIII.

Vita ſpiritualis hominum proficit, & perficitur, ſicut vita volatilium Dicit enim Philoſophus, q̃ poſt decẽ dies
Ariſ 6. de ani. generationis, completur pullus ſecundum omnes partes ſuas, & tunc habet caput maius toto corpore, & habet caput inclinatum ſuper crus dextrum, & alas expãſſas ſupra caput: poſt hoc rumpitur teſta die decima octaua, vel vigeſima, & exeunt pulli iam viuificati, & aliquando gemmelli, ſed inter gemellos vnus eſt maior alter, minor. Prima ergo pulli compleio fit in x. diebus: quia prima hominis formatio in vita ſpirituali, fit per obſeruantiam decem præceptorũ. Mat.19
Vnde dixit dominus: Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. & tunc caput corpus excedit, quia tunc ratio corpori dominatur, ſcilicet vt ſit homo nõ animale, ſed magis ſpirituali. inclinatur etiam caput, ideſt mens, non ſolũ per obedientiam, ſed etiam per humilitatem non fictam, ſed veram: & hæc inclinatio eſt ſuper crus dextrũ. Eſt enim, qui nequiter ſe humiliat (vt dr̃ Ecc.) & iſte in ſiniſtrã Ec. 19.
partem ſe inclinat. alæ etiam intellectus ſcilicet & affectus, per fidem, & dilectionem ſupra caput, ideſt ſupra naturalis rationis comprehenſionem extenduntur, vt incipiat iam homo terreſtris mente ad cœleſtia erigi. Sed ad ſecundam pulli cõpletionem adduntur 8. vel x. dies, ſcilicet, vt ſit dierum. xx. vel 13. Quia ſi quis vult vere pfectus eſſe, oportet vt ad obſeruantia veteris legis, i. x. præceptorũ, addat obſeruantiã nouæ legis, i. conſilio
rum Chriſti, ſicut eſt illud Mat. Si vis per Mat.19
fectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. & conſimilia, q̃ continentur in Euangelijs perfectioni enim nouæ legis, ideſt euangelii, cõpetit octonarius numerus propter. 8. diem reſurrectionis Chriſti, ideſt Dominicã, quam celebramus, ſicut Iudæi celebrãt diem. 7. Vel propter diem 8. reſurrectionis noſtræ, quam expectamus, in qua rupta teſta oui, ſ. finita hac vita mortali, tã quam pulli nouiter viuificati, exibimus gemelli, i. in anima, & corpore glorificati erit tamen gemellus vnus maior, quia maior erit gloria animæ, quàm corporis.

Item perfectioni euangelii, competit additio numeri denarii: quia præter obſeruantiam decalog, neceſſaria ſunt ſacramẽta nouæ legis cum fide Trinitatis, vel. 7. dona ſpirituſanctí cum tribus virtutibus theologicis. ſeptem enim & tria, denarium numerum conſtituunt; poſtq̃ rupta eſt teſta timoris, vel amoris vitæ corruptibilis, exeunt gemelli, i. tam carne,

ne, quàm ſpiritu in vita ſpirituali pfecti, licet in regimine vitæ, & dulcedine cœleſtis conuerſationis ſpiritus carnem anteceat. Plus enim capit ſpiritus, quã poſſit ferre corpus: vel quia plus percipit ſpiritus de dulcedine, quàm corpus ſuſtineat de labore.

Item vita mortalis ſimilis eſt vitæ naturali volatilium. Quædam enim aues ſunt, quæ paſcuntur carnibus, ſicut accipitres, & aues prædæ: & his aſſimilantur homines qui carnaliter viuunt, propter
Roma. qd̃ dicit Apo. Debitores ſumus non carni, vt ſecundum carnem viuamus. Quædam vero paſcuntur herbis, vt anſeres, & ſimilia: & talibus ſimiles ſunt pœnitentes, qui de nouo incipiũt, qui adhuc molliora requirũt, ſolidum videlicet cibum
Eze.33 capere non valentes. Ezech. Requiſcent in herbis virentibus. Quædam autẽ paſcũtur granis, & ſeminibus, vt columbæ, & huiuſmodi. quibus aſſimilantur perfecti, & ſpirituales viri, perfectorum enim ſolidus eſt cibus (ſicut dicit Apo.) Nam contemplatiui paſcuntur ſeminibus diuinorum verborum. Semen enim verbũ
Luc. 8. Dei eſt. ſed actiui paſcuntur ſeminibus bonorum operum præcipue eleemoſyna
Gal.6. rum. Galat. Qui ſeminauerit, & paſcuntur etiam ſeminibus lachrymarum p cõpunctiones. Pſ. Euntes ibant, & flebant,
Pſ.125. mittentes ſemina ſua, quæ ſcilicet ſemina paſcunt, & reficiunt animas ſecun
Pſa.79. dum illud Pſa. Cibauit nos pane lachrymarum.

Plurimorũ volatilium ſpecies enumerantur, varia figuratæ peccata, quæ præfecta in veteri lege a Deo prohibebantur, eiuſdemodi q̃ res diuerſæ rationes aſſignantur. Cap. XCV.

Vitia diuerſa Iudæis in lege Moyſi, ſub figuris diuerſorum volatilium,
Leu.11 prohibita fuerunt. Fuit enim prohibitus eſus aquilæ, in qua, ex eo quod alte volat, prohibetur, & figuratur ſuperbia.

Item griphis, in quo quia equis, & hominibus infeſtus eſt, crudelitas potentium prohibetur.

Item alieri, in quo, quia paſcitur auibus, ſignantur illi qui ſunt pauperibus moleſtis.

Item milui, in quo, quia maxime inſidijs vtitur, ſignantur fraudulenti.

Item vulturis, quo quia ſequitur exercitum ſperans comedere de cadaueribus mortuorum, ſignantur illi qui mortem & occiſiones anectant hominum, vt lucrentur.

Item prohibita ſunt animalia coruini generis, in quibus ſignantur aliqui qui expertes bonæ affectionis, non redeunt: quia coruus emiſſus ab arca, nunquam rediit.

Item ſtruthio, quæ cũ ſit auis, & volare non poſſit, ſed ſemper circa terra moratur, id o ſignat militantes, & ſe negociis ſecularibus implicantes.

Item nocticorax, quæ in nocte eſt acuti viſus, in die autem non videt: & ideo ſignat eos, qui in temporalibus ſunt aſtuti, & in ſpiritualibus ſunt inertes.

Item larus, qui natat in aqua, & uolat in aere: & ideo ſignat eos, qui circuncifionem, & baptiſmum venerantur: vel ſignat eos qui per contemplationem volare volunt, & tamen viuunt in aqui. voluptatum.

Item accipiter, qui deſeruit, hominibus ad prædam, & ideo ſignat eos qui miniſtrant potentibus ad prædandum pauperes.

Item bubo, qui in nocte quærit paſtũ, de die uero latet, & ideo ſignat luxurioſos, qui occultari quærunt in noctis operibus, quæ agunt.

Item mergulus, cuius natura eſt ſub vndis diutius morari: & ideo ſignat guloſos qui in aquis delitiarum ſe mergunt.

Itẽ ibis, q̃ eſt auis Africa habẽs longũ roſtrum, & paſcitur ex ſerpentibus, & rorte idem eſt, quod ciconia: & ſignat inuidos, qui de malis aliorum quaſi de ſerpẽtibus reficiuntur.

Item prohibitus eſt cygnus, qui eſt coloris candidi, & longo collo, quo ex profundita te terræ, vel aquæ cibum trahit: & poteſt ſignare homines, qui per exteriorem iuſtitiæ candorem lucra terrena quærunt

Item onocrotalus, qui eſt in partibus Oriẽti, longo roſtro, qui in faucibus habet quoſdã tolliculos, in quibus primo cibum reponit, & poſt horam in vẽtrem mittit: & ſignat auaros immoderata ſollicitudine vitæ neceſſaria congregãtes.

Item porphyrio, qui præter naturam aliarum auium habet vnum pedem latum ad natandum, & alium iſſum ad ambulandum: quia in aqua natat, vt ana

tes

tes, & in terra ambulat, vt perdices, solo morsu bibit, omnem ibum aqua tingens: & signat eos qui nihil ad arbitrium alterius facere volunt: sed solum quod fuerit tinctum aqua propriæ voluntatis.

Item prohibitus fuit esus herodionis, q vulgariter falco dr: & signat illos quorum pedes veloces sunt ad sanguinem effundendum.

Item prohibuit etiam lex caradon, quę est auis garrula, signans loquaces.

Item prohibita est vpupa, quæ nidificat in stercoribus, & fœtenti pascitur fimo, & gemitum in cantu simulat: signãs tristitiam seculi, quæ hominibus immundis mortem operatur.

Item vespertilio, qui circa terram volat, signans illos qui secularis scientia præditi solum terrena sapiunt.

Item qui vitium aliquod indebitè fugit, aliquando in aliud cadit. Nam perdix nisum timens, & eum fugere volens, dum cum in aere esse sentit, à terra non surgit, sed sæpe dum circa terram quasi securra fugit, in rete, vel laqueum te immittit. sic quandoque aliquis nisum superbiæ, vel tyrannidis fugere volens, dum se ad terram nimis humiliando, vel indiscrete mitescendo dimittit, aut in pusillanimitatis laqueum incidit; vel nimiæ remissionis retibus se inuoluit.

Item vitia tria magis generalia repræsentantur in vpupa, s. auaritia, luxuria, & superbia. Nam vpupa humana comedit stercora, auis est omnino immunda: sed crinis capite extensis galeata. Humana quippe comedit stercora, qui inhiat ad tẽ
hil.3. poralia luera, de quibus Apo. ait Phi Oia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Immũdus aũt est, q luxuriosæ vitæ pollutionibus subia
Eph.5. cet De quo Apo ait. Omnis fornicator, aut immundus, &c. Sed tunc cristam gerit in capite, cum superbia dominatur in
Tob.4. mente, contra illud Thob. Superbiam in tuo sensu nũquam dominari permittas.

Vitæ voluptates, quæ in terram Aquilæ ouum deligunt, tanquam noxias esse abijciendas, edocemur. Cap. XCVI.

VOluptates, & superfluitates exẽplo aquilæ abijcere docemur, Nã aquila ad plus tria oua facit: sed tertiũ proijcit, eo q incubando multum grauatur in tantum enim tunc debilitatur, vt quasi venari non possit. Tria igitur oua aquilæ, res sunt appetitus aiæ. Aliquid enim aliquando appetit anima, quod pertinet ad ipsius salutem, & istud est primum ouũ. Aliqd n. appetit, qd pertinet ad corpis necessitatẽ: & hoc est s̃m. Aliqd vero, qd pertinet ad vitæ voluptatẽ, & istud est tertiũ. quod. s. tãquã superfluum & noxium abijciendum est. Grauat. n. mentem frequenter superfluitas voluptatis: & eam in tantum debilitat, vt spiritualia venari
Luc.20 nõ possit. Vnde dominus discipulos monuit dicens, Attendite ne grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate.

Vsura, quæ & plumis Aquilæ assimilatur, quantum sit hominibus damnosa, declaratur. Cap. XCVII.

VSura assimilatur plumæ, siue pennis aquilæ, quæ sicut Plinius dicit) habent quandam virtutem corrosiuã. Vnde posita cum aliarum auium plumis, eas corrodit. Sic vsurarium lucrum cum bono lucro admixtum, ad nihil ipsum deducit. Vnde diuitiæ vsurariæ etiam cum alijs mixtæ, communiter parum durant. Habet enim vsura virtutem corrosiuã, quia eius qui mutuo accipit, facultatem cito cõsumit. Est. n. vsurarium mutuum apud
Iob.30 debitorem, similitudo illorum uermium de quibus dicebat Iob: Qui me comedũt non dormiunt, & a multitudine eorum consumitur vestimentum meum, quia ex multiplicatione vsuræ, quandoq; etiã vestimentum in pignus datum consumitur, & transit ad creditorem.

Leprosi quando in veteri lege mundati dicebantur. Ac Christus passeribus à leprosis oblatis, Gallinaq; multis pulcherrimis similitudinibus comparari, explanatur. Cap. XCVIII.

CHristus præfiguratus fuit in passeribus, qui offerebantur in purificatio
Leu.14 ne leprosi in lege Moysi. Leprosi. n. purificari dicebantur, quando cõsortio hominum iudicio sacerdotis restituebantur, & cultui diuino reddebanẽ. Cõtingebat tũ qñq; vt diuino miraculo, per ritum legis carnalis lepra mundaretur: quãdoq; etiam sacerdos in iudicio decipiebat. Vnde primo iudicabatur mundus: & postea restituebatur tanquam mundus consortio hominũ, & cultui diuino, scilicet post 7. dies, in prima autẽ, purificatione offe-

rebat

rebat pro se leprosus mundatus duos passeres viuos, & lignum cedrinũ, & uermiculum, & hyssopum, hoc modo, vt filo coccineo ligarenẽ passeres, & hyssopus simul cum ligno cedrino, ita q lignum cedrinũ esset quasi manubriũ asperforii, hyssop' vero, & passeres, erãt id, qd de asperforio tingebat in sanguine alterius passeris immolati in aquis viuis. Hæc autem 4. offerebantur, contra. 4. defectus lepræ. Nam contra putredinem offerebatur cedrus, quæ est imputribilis: contra fœtorẽ hyssopus, quæ est herba odorifera contra insensibilitatem passeres uiui: contra turpitudinem coloris, vermiculus qui habet viuum colorem Passer viuus auolare vero dimittebatur in agrum, quia leprosus restituebatur pristinæ libertati. In octaua vero die admittebatur ad cultum diuinum, & restituebatur consortio hominũ, primo tamen rasis pilis totius corpis, & vestimentis lotis, eo quod lepra pillos corrodit, & vestimenta inquinat, & fœtida reddit: & post modum sacrificium offerebatur pro delicto eius: de sanguine autem sacrificij vngebatur extremum auriculæ eius qui erat mundatus, & postea pollices manus dextræ, & pedes: quia in istis partibus primum lepra dinoscitur, & sentitur. Adhibebantur aũt huic ritui. tres liquores. s. sanguis contra sanguinis corruptionem oleum ad designandum sanationem morbi, & aqua viua ad emundãdum spurcitiam. Per duos ergo passeres significabanẽ figuraliter diuinitas, & humanitas Christi, quorum vnus. s. humanitas immolatur in vase fictili super aquas viuentes, quia. s. per passionem Christi aquæ baptismatis consecrantur. Alius autem. s. impassibilis diuinitas, viuus remanebat, quia diuinitas mori non potest Vnde & auolabat, qa passioni astringi nequit: hic autem passer viuus simul cum ligno cedrino, & cocco vermiculo, & hyssopo. i. fide, spe, & charitate, mittitur in aqua ad aspergendũ, quia in fide Dei, & hominis baptizamur. Lauat autem homo per aquam baptismatis, vel lachrymarum vestimenta sua. i. opera; & omnes pilos. i. cogitationes tadet. tingitur etiam extremum auriculæ dextræ eius, qui mundatur de sanguine, & oleo, vt eius auditus muniatur contra corrumpentia verba: pollices autem manus dextræ, & pedis tinguntur, vt sit eius actio atque affectio sancta. Mat.23

Item Christus assimilauit se gallinæ, Matth. Quoties, inquit, volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos sub alas. Gallina enim (vt dicit ibi glosa) est circa pullos suos pijssima. Nam sub alis congregat eos, contra miluum defensat, pro labore, & amore filiorum ægrotat, plus de pullis, quam de se curat, eos magis quam se pascit, & satiat, inuenta esca eos vocat pro illorum defensione hominem impugnat, pro ipsorum quasi amore raucit, & vocem mutat, plumas deponit, & tot. a hispida fit, & demissis alis incedit. Hæc autem omnia Christo congrua sunt; Nam ipse ad pullos suos, idest fideles magnum affectum pietatis gerit, eos sub alis protectionis suæ in vna fide & ecclesia congregauit, contra miluum. i. mundum se auertẽ eos defensauit, pro labore: & amore nostro in cruce totus languidus apparuit, plus
Mat.11. de nobis q̃ de se curauit: no tantũ pane materiali, sed etiam sacramentali, & spirituali suæ doctrinæ nos pauit: inuenta esca nos vocat dicens, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. pro nostra defensione diabolum expugnauit: in cruce amore languens, & voce deficiens, raucus factus
Psa.68. fuit secundum illud Ps. Rancæ factæ sunt fauces meæ. Ibi etiam plumas, & vestimenta deposuit, idest corpore flagellatus totus hispidus factus fuit: & diuinitatis suæ potentiam abscõdens, alis, idest viribus suis dimissis incessit. Hæc igitur omnia Christus pro nostro amore fecit: Qui cum Patre, & sancto Spiritu viuit, & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

Explicit liber quartus.

PROLO.

Universidad de Deusto Biblioteca

PROLOGVS LIBRI QVINTI,

In quo plurima de animalibus terræ, videlicet bestiis, reptilibus, ac iumentis exempla introducere, eaq; moribus adaptare proponit.

Fecit Deus bestias terræ iuxta species suas, & iumēta, & omne reptile terræ in genere suo. Gen.1. Dē hoīem in rerum primordio ī hac dignitate creauit, vt animalia terræ omnia ei subiecta forent, q̄diu sine transgressione præcepti, qd̄ illi dederat, in innocentia permaneret. Vñ scriptura sacra testatur, tanq̄ trinum, & vnum Deū de hoīe dixisse creando, Faciamus hoīem ad imaginē & similitudinē nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus, q̄ mouent in terra. Et vt ipsa quoq; animalia hoī obedirent ad nutum, mox primis creatis parētibus super eadē aīalia terræ dñatum concessit: dicēs, Crescite, & multiplicamini, & replete terrā, & subijcite eā, & dñamini piscib⁹ maris, & volatilibus cœli, & vniuersis aīantibus, q̄ mouent super terrā. Et vt homo eorūdē pro libito seruitio vti posset, Deus ante conspectū ipsius oīa congreganit, vt ea noibus varijs iuxta vniuscuiusq; proprietatem naturæ singula designaret, vt patet ibidē. Verum postmodū interueniente peccato prædictorū primorum parentum ex diuini transgressione mandati, quamq̄ præfatū dñium hoīum super animalia bruta fuerit diminutū, vt sui vindex inobedientia hominis inobedientię causa fieret ēt in iumētis; nō tm̄, miserāte auctore, fuit ex toto sublatum: qa sic seueritatem iustitiæ misericordia tēperauit, ꝓ prædictorum animaliū terræ q̄dā conuersa sunt ad hoīs supplicū; q̄dā vero relicta sunt ad hoīs obsequiū, & nōnulla concessa sunt ad hoīs infirmantis remediū. Hoc est ergo, qd̄ in verbis, ꝓpositis Moyses aīalia terræ tripꝛt noīauit. Nā noīauit bestias, reptilia, & iumenta. Fecit, inq̄t, Deus bestias terræ iuxta spēs suas, & iumenta, & omne reptile terræ in genere suo. Nā quæ sunt ad suppliciū hoīs, bestias nominauit, quia bestia (ꝓm Isido.) dr̄ quasi vastia, a vastando, prout sunt leones, & vrsi, & animalia agrestia, quæ homines quandoque immaniter lacerant, & deuastant. Vnde dicitur Eccle. Omnia hæc ad vindictam creata sunt, bestiarum dentes, & scorpij &c. Quæ vero præstant remedia, reptilia nuncupauit. Nam ex tyris, & serpentibus, & alijs, quę reptant super terrā, quanq̄ venenosa existant, salutifera tm̄ antidota confici docētur a medicis, quæ venenis & morbis varijs salubriter obsistunt. Cæterum aīalia illa, quæ in obsequijs, & vsibus varijs hoī famulant, Moyses in verbis propositis iumenta noīauit. Quæ recte (vt dicit Basilius) iumenta dicta sunt, quasi hoīs iuuamenta, prout equi, vel boues, & alia cōmoda, quę hoībus in necessitatibus auxiliū præbēt. Non tm̄ autē hæc iumenta oibus præbent corporalia iuuamenta: sed insuper eis porrigunt spūalia documēta: pp, quod eorū doctrinam requirere iubent, Iob: Interroga, inq̄t iumenta, & docebunt te: nō qdē documento verbi, sed potiⁿ exēpli, eo videlicet mō, quo Sapiens in prouerbijs dicit, Vade ad formicam piger, & considera vias eius, & disce sapientiam. Porro, quia scriptura diuina non tm̄ de iumentis hutusmodi, sed etiā de animalibus alijs, vt bestijs, & reptilibus ad informationem nostram exempla introducit, sicut Salomō fortitudinē iusti, Leoni assimilauit dicēs, Iustⁿ quasi leo confidens, absq; terrore erit. Et Dominus serpentis prudentiam nos imitari mandauit, dicens, Estote prudentes sicut serpentes: propositum meum est in hoc quinto libro generaliter de animalibus terræ, & bestijs, ac reptilibus, & iumentis exempla introducere plurima, & ea (licēt breuiter) moribus adaptare, librorum præcedentium ordinem in materijs, & capitulis conformiter prosequendo.

Gen.1. Isido. Ecc.38. Isa.58. Basi. Mat. 9. Ambr. in ser. Iudith. 3. Iob. 12 Psa.34. Prou.6. Pro.28. Mat.10

quendo; ad illius videlicet laudem & gloriam, qui docet nos super iumenta terræ: qui est Deus benedictus in secula seculorum.

Abstinentiam, ieiuniumq̄ valdè hominibus prodesse, varijs canis, ac serpentis exemplis, sacrorumq̄ Doctorum auctoritatibus confirmatur. Cap. I.

ABstinentia in pluribus hoībus irā, vel impatientiā generat. Nam sicut canis famelicus, si nimis fame excrucietur, conuertitur in rabiem, sic ēt homo gulosus, si paululū abstineat, & ieiunet, efficit impatiens, & furiosus, qa delicijs assuetus, non potest famem pati. Et tales erant Iudæi ieiunantes, quibus dominus dixit Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impie. contra quod dixit Maximus in sermone de natali, Ieiunium pacem debet nutrire, non iurgia. Quale illud est autem, quod non vescēris carnibus, & de ore tuo omni esca sordibus egreditur maledictum?

Item abstinentia deuota diabolum fugat. Nam sicut fames valida expellit lupum de nemore, ita abstinentia deuota diabolum expellit ab homine. Mat. Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, nisi in oratione, & ieiunio. Dicit Ambrosius, ꝓ homo ieiunus sputo suo serpentem corporalem interficit: quanto ergo magis ieiunū deuotū spiritualem: Iudith post ieiunium caput Holofernis amputauit. Hiero. Sagittas diaboli ardentes ieiuniorum, & vigiliarum frigore restingere debemus. ps. Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam.

Item abstinentia plurimum est vtilis ad deponendam vetustatem prauæ consuetudinis. Nam serpens, quando senio se grauatum sentit, & pellē veterem cupit deponere, vt renouetur; primo a cibo abstinet pluribus diebus, vt sic pellis eius faciliter relaxetur. Quid autem est vetusta serpentis pellis, nisi praua & vetus consuetudo carnalis corruptionis? quam si quis deponere appetit, oportet, quod primo abstineat a cibis, & delicijs. Vnde Leo Papa dicit, quod per voluntarias afflictiones abstinentiæ, carno concupiscentijs moritur, & spiritus virtutibus renouatur. Item superfluæ delectationes gulæ vindicandæ sunt per afflictiones abstinentiæ. Nam leo cū se nimis ingurgitasse sentit, per plures dies non manducans abstinet a cibis. Sic quoque superfluitas, & voluptas cibi expiandā est in cibi subtractione, & afflictione ieiunij. Greg. Caro læta traxit ad culpā, afflicta reducat ad veniam. Vnde Bern. dicit. Per hoc, quod à licitis abstinemus, ea nobis, quæ prius commisimus, illicita condonantur.

Ambr. in ser. Iudith. 3. Iob. 12 Psa.34. Prou.6. Pro.28. Mat.10 Leo Pa. ser. de ieiu. Greg. Bern.

Illis qui Canis rabidi morsum passi sunt, accidiosi comparantur. quod pluribus similitudinibus demonstratur. Cap. II.

ACcidiæ tentatio, similis est morsui canis rabidi. Nam qui mordentur à cane rabido terribilia somniant: & timent in somno, & conturbantur: sine causa fiunt stupidi, omnes respiciunt, & à nullo respici volunt, & etiam si passio inualuerit omnem potum respuunt: aquam timent, & latrant vt canes; & ita timidi fiunt, vt præ timore cadant, & tales cito moriuntur, nisi eius citius succurratur. Ille igitur mordetur à cane rabido, qui tentatur de accidiæ vitio, & tales somniant terribilia, & timent sine causa. Quasi enim terribilia somniant, quia ea, quæ facilia sunt, difficilia æstimant, & idcirco sine causa illa aggredi, vel persequi formidant. Somniās in aliquod terribile, timet vbi nullum periculum imminet: quia illud, quod per somnum cernit, non vera res, sed imago rei existit. Est enim somnium (prout dicit Philosophus) fantasma aliquod extrinsecus apparens in somno. Fantasma autē est similitudo rei imaginatæ, & non ipsa res. Talis n. accidiosus homo est: cūq; aliquod laboriosum occurrit faciendum, deficiens spiritu, quasi stupidus fit.

Item omnes laborantes intuetur, & ipse piger existens, piger tamen videri, vel reputari non patitur. Et si in ipso accidiæ passio inualescit, omnem potum, idest perceptionem doctrinæ salutiferæ renuit: aquam pœnitentiæ timet & refugit, & prætedio vitæ, vt canis latrat, quia in omnibus impatiens semper conqueritur, & murmurat. Ad spiritualia autem, & virtuosa, ita accidiosi & interdum timidi & pusillanimes sunt, ꝓ oia dimittentes, in desperationem ruunt: propter qd̄ tales amissa diuina gratia citius moriūtur

Arist. de sō. vig.

tur, in aia nisi eis adhibeatur aliculus spi
ritualis remedij, per quod excitent, debi
2. Cor. 7. tā medicina. Et ideo Apo. dicit: Tristitia
sēcū, i. accidia, mortē operatur, s. animę.
Vnde sicut mortuo corpori impossibilis
est omnis animalis motus, ita accidio-
so aio impossibile vt esse omne laborio
Sen. in Ep. 92. sum opus. Vnde Seneca dicit, Non putāt
accidiosi posse fieri quicq̄, quod facere
nō possunt ex infirmitate sua. de virtute
ferunt sniam. Nā hæc ad quæ imbecilles
sumus, dura atque intoleranda credimus
tormenta, reputantes mortificari, ac pri-
ma luce excitari. non ista difficilia sunt,
sed nos fluidi, & exiles sumus.

Ex similitudinibus naturalibus carnium animalium, aduersitates hominibus elatis prodesse rerumq̄ temporalium prosperitates nonnullis obesse, necnon aliquibus prodesse, explanatur. Cap. III.

ADuersitas hominibus superbis & ari
dis magis prodest, quàm prsperitas.
Nam carnes aialium, in quibus calidi-
tas & siccitas dominatur, vt sunt camelī
næ, in æstate sunt malæ, sed in hyeme
sunt optimæ. Est aut velut calor æstatis
fauor prosperitatis, qui plures malos
efficit, dum in superbia extollit. sed qua-
si asperitas hyemis, est afflictio tribulatio
nis, q̄ dū ad humilem sui recognition m
mentem reducit, ad optimi dispositionē perducit. Greg. dicit, quod præsentis
Grego. vitæ prosperitas innocētiæ testis nō est,
multi ad perennem vitam per flagella re
deunt, & pleriq; ad infinita supplicia p-
ducendi sine flagello moriuntur. Plerūq;
ergo de hominibus accidit, quod facit
hyems aduersitatis bonos, quos recerat
æstas prosperitatis malos.

Item prosperitas temporalis aliquibus
prodest, & aliqbus obest, ēm defectū, vel
abūdātiā charitatis. Nā carnes aialiū, q̄
sunt calidæ & humidæ, vt pecorinæ, in
hyeme sunt bonæ, & ī autumno possunt
cōpetere sed frigidæ: & siccæ, sicut capri-
næ, & frigidæ & humidæ, vt porcinæ, a
medio ætatis vsq; ad finem sunt optimę
in hyeme pessimæ. Sic ī et homines, qui sunt
charitatis amore calidi, & lachrymarum
deuotione humidi, tpe hyemis i, aduersi
tatis, sunt boni: qa charitas patiens est,
& non irritat. Sed ēt in autūno. i. abundā
1. Cor. 13. tia prosperitatis, qa autumnus abūdat frū
ctibus, tales congruenter se habent, qa
sciunt abundare, & penuriam pati. Sed
illi qui sunt frigidi, calore, s. charitatis ca
rentes, & sicci, humore grauæ non habē-
tes, vel frigidi ad spūa, & humidi. i. fluxi-
les ad carnalia. itti sut pessimi, & ī hyem;
i. in aduersitate, qa asperitatē aduersita-
tis nequeunt sustinere: possent tamē esse
boni a media ætate i. prosperitate, qa si
prosperitate mediocriter, & temperate
vterentur, non eis obesset, sed potius p-
desset. Est enim in prosperitate, vt sit, p-
ficua, necessaria temperantia: alioquin
est nociua. Vnde Seneca dicit, quod ipsa
Sē. epi 85. felicias nisi tpet pmit vel pteri multasū
vibium in ipso flore luxuriosa imperia
ceciderunt: Et quicquid virtute partum
erat, intemperantia corrui.

Corporis nimiam debilitatem exemplo Taxi, etiā animæ vires frangere erudimur. Cap. IIII.

AFflictio carnis indiscreta plus obest
aiæ, q̄ profit, vt patet exemplo taxi.
Nam (sicut dicit Arist.) Est quædam spe-
Ari. de anit cies taxi, quæ cum sua fœmina cibos ī
hyemem colligit: sed postea timens, ne
deficiat, fēminā vsq; ad saturitatē come-
dere non permittit. At illa patientiam si-
milat, & masculo cedens cauernā exit, & q̄
per partem alteram latibulum intrat ma
sculo ignorāte, cibos deuorat, & consu-
mit. Sunt quasi taxus, & fœmina, spūs &
caro humana; & dum carni spus plus q̄
necesse est subtrahit, quis corpus ad tē-
pus sustineat. tū per alterā part, s. p mīn
mitatē aliq̄, vel debilitatem virtutis, quā
incurrit, plus improuide spūi subtrahit,
& sibi assūmit, q̄ illi spūs ante subtraxe-
rit, & sic indiscrete abstinens, vel labo
rans, vnde credit fuerari, perdit. Et ideo
Grego. dicit, Plerunq; du plus iuito caro Greg. ī Hom.
restringitur, ab operis boni eneruatur, vt
ad orationem, vel prædicationem non
sufficiat, dum incentiua vitiorum in se
funditus suffocare festinat.

Ambitionem non mediocriter hominem in periculo detinere, quidq; ambitiosis euenia, camū similitudinibus aperitur. Cap. V.

AMbitio sic tenet hominem in statu
periculoso, vt ipsum propter perieu
lum dimittere non velit. Sicut enim ca-
nis os carneum, inuite dimittit, & etiā
carnes calida sad ignem quantuncunq;
ei noceant, vel minis expellatur. Sic etiā
ambitiosus non vult dimittere dignita-
tes,

tes, quantumcunque occasione illarum
angustias multas, & pericula sustineat.
Pro. 1. Prou. Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia cu
pient? Puer enim difficiliter ascendit
equum; sed dum parum equitauit, non
potest deponi, donec cadit subito: sic am
bitiosus vix dignitates derelinqt, donec
subito moritur, psal Vidi impium super
Psa. 36. exaltatum, & eleuatum &c.

Item ambitiosis accidit sicut canibus,
comestis enim carnibus, os canibus pro-
ijcitur. Magni canes osse relicto inter se
litigā, interim alius paruus canis venies
os inuenit, & comedit i pacem, agnis de
eo certantibus, & nihil inde habentibus.
Sic vacante magna præbenda, du vnus
ex vna parte, alius pro ipsa præbenda sur
git ex altera ad illam adipiscendam, ad
Papam appellant, & præbenda relicta su
per eam litigant, & causantur. Et interim
Deus confert alicui illam simplici, & bo
no, qui eam non expectabat, nec curam
adhibebat, Lu. Deposuit potentes, de sede
Luc. 2. & exaltauit humiles.

Improborum Amicorum vsus qualis ex statu, ruricis vulpium filiorum, caniumq; ac Muris exemplis declaratur. Cap. VI.

AMicus fraudulentus, q̄ solū vtile si-
bi intendit, deficiente vtili efficitur
aliquando inimicus. Nam pulli vulpium
quando non inueniunt lac in matris
vberibus, mordent dentibus, & lacerāt,
& tanquam extraneam reputāt. Sic amici
fraudulenti, nisi (vt solebant) dederint
in ore eorum quippiam, suscitant bellū
super eos, vt dicitur Mich.
Mich. 3 Item patet, q̄ amicus, qui est causa vti
litatis, tandiu stat, quandiu vtilitas du-
rat, exemplo canis, qui diligit os carneū
& amplectit, & conseruat, q̄ diu inuenit
in eo, qd rodat, sed nudum sine carne re
linquit. vnde Seneca. Qui vtilitatis cau-
Sene. sa assūmptus fuerit, tam diu placebit, q̄
diu vtilis erit.

Item amici vtiles assimilātur muribus
qui in plenilunio crescūt, sicut quædam
marina faciunt, sed decrescente luna mi
nuuntur. Sic amici qui sunt causa vtilita
tis, crescunt crescente luna, idest fortu-
na, sed ea diminuta minuuntur, vt Poe-
ta dicit: Cum fueris fœlix multos nume-
rabis amicos. Tempora si fuerint nubila
solus eris.

Spiritualis, carnalisq; amoris discrimen, & effectus, ex formæ bruti ac hominis exemplo agnoscitur: amoremq; spiritualem, animæ vitam esse, & sanctis viris summopere prodesse, pluribus animalium similitudinibus ostenditur. Cap. VII.

AMor spūalis trahit ad superna, sed
amor aialis & carnalis trahit, ad ter
rena: q̄d apparet per exemplū in forma
tione animalium. Nam formatio tn aiali
bruto & cōpleto, facie habet reflexā ad
terrā, soli hoi faciem erectam natura ser Oui in Metā.
uauit. Vnde Poeta, Pronaq; cum spectet
aialia cætera terrā: Os hoi sublime dedit,
cœlumq; videre. Vnde Basilius dicit, Pe- Basi.
cudes oes terrenæ sunt, ideo curuant ad
terra. Sed est alia plantatio cœlestis, h
q̄ tantum habitu figuræ, tantum dignita
te distat a brutis. Illorum est facies deor-
sum, tuum vero caput in sublime erigit.
Sed si te fedaueris corporis voluptate,
comparatus es iumentis insipientibus, &
similis factus es illis. Sic ergo, cū per amo Ps. 48.
rē fiat quædam spiritualis formatio, qa
aia in illius rei, quā diligit, similitudinem
trāsformat; ille q̄ habet amore spuale, &
ronale, habet caput i. mēte eleuatā ad su
perna: sed ille, q̄ habet amorem aiale, i.
voluptuosum, vel carnale, habet eā tanq̄
brutum animal inclinatam solum ad in
fima. Apost. Quæ sursum sunt, sapite, nō Col. 3.
quæ super terram.

Item amor spūalis, ī quo consistit vita
aiæ, tāto diutius cōseruat, quāto ho min⁹
hēt de terrenę cupiditatis ardore. Nā cer
u⁹, q̄ (vt dicit Pli.) nunq̄ febrē sentit, diu-
tissime viuit, s. plⁿ q̄ centū annis. & hoc cō Plin.
pertū est i ceruis Alexādri post eiⁿ mortē
captis p centū annos, q habebāt annulos
aureos i naribus ab eo sibi missos? Quid
n. est æstuās febris, nisi ardor cupiditatis?
Qui ergo hac febre caret, diuti ī vita mo
rat: qa q caret cupiditate, longanimiter cō
seruat i charitate. Amor. n charitatis ē ca
lor aiæ vitalis. Vñ Hugo de sct. Victore. Hugo.
Scio, inqt, aia mea, qa amor est vita tua.
Vñ Io. Scimⁿ qm traslati sumus de morte a ad vitā, qm diligimⁿ. Hāc aut vitā amo 1. Io. 4.
ris extinguit vrⁿ cupiditatis. Vnde Aug. Augus.
dicit, q̄ charitatis venenū, est cupiditas.

Item amor spūalis facit sanctos viros
non sentire ruinam, vel aduersitatem re
rum temporalium. Nam catus, qū ab al
to cadit, sup anteriores pedes se recipit,
& vix per casum aliquā læsionem sentit
vel

vel incurrit. Sic sancti viri, cum per aduersitatis incursum cadunt ab alto prosperitatis temporalium, recolligunt se super anteriores pedes, idest firmant se in affectibus spiritualium. Sunt enim anteriores animæ pedes spiritualium affectiones: quasi autem posteriores, sunt affectus temporales. Apostol. Quæ retro sunt obliuiscens, ad anteriora me extendens. Et ideo sancti viri casum temporalium tanto minus sentiunt, quanto in amore spiritualium vehementius inardescunt. Phil. 3.

Item amor charitatis est ignis spiritualis, qui animam non vastat, sed renouat. Vnde mentes Deum amantium similes sunt cingulis quibusdam, qui fiũt de corio salamandræ. Est enim quoddam genus Salamandræ, cuius pellis villosa admodum pellis vituli marini, ex qua ad vsus regum fiunt cinguli. & hi cinguli post multam vetustatem, in ignem proiecti, non exuruntur, sed renouantur. Phil. 4. Apo. Renouamini spiritu mentis vestrę.

Anima rationalis quò magis humiliatur, & à terrenis se mundatur, eò magis exercitijs spiritualibus aptior efficitur, quod per araneã ipsius q; telæ artificiũ singularibus similitudinibus elucidatur. Cap. VIII.

ANima quanto est humilior, & ab amore terreno magis vacua, tanto est in spiritualibus exercitijs magis ingeniosa, & operosa. Nam aranea est corpore parua, & tamen ad faciendum telam est mirabiliter operosa. Et est valde admirandum, quomodo tantam materiam de vtero suo trahat. Dicit enim Auicẽna, & etiam Diosco. quod aranearum telæ naturæ artificio ex earum visceribus generantur, cum tamen (vt dicunt quidã) semper eius vterus inueniatur vacuus a tali materia. Est igitur in aranea paruitas corporis, vacuitas ventris, & nihilominus mirabilis ars siue studiositas operis. Nam (sicut dicit Plinius,) moderato vngue rotundum filum educit, & miro artificio fila connectit, quæ ab imo vsq; ad summum, & transuersaliter de puncto ad punctum reducit quadam lineari distantia, & omnes lineares tractus in puncto medio æquali distantia a centro coniungit, & ipsius telæ interualla, seu spatia inter fila miro artificio nunc sunt quadrata, nunc oblonga, nunc rotunda, & tanto strictiora, quanto medio vicinio ra, & tanto latiora quanto extremis proximiora, quo modo autem filum filo tã indissolubiliter coniungat, visus non indicat, & rationis iudicium vix affirmat. Mirò etiam modo per fila tam subtilia vix visui pertinia, se leuiter eleuat, & inclinat, vt volare videatur. Paruitas ergo corporis, significat humilitatem mentis: vacuitas ventris, carẽ tam terrẽ amoris. Ingeniositas artificii, prudẽtiã opis, qua sancti viri spiritualia opera faciunt mirabili modo ordinata, connexa, distincta, formata, & firma, se aliquando humiliter deprimendo per condescensionẽ, aliquando sublimiter eleuando per contemplationem. Similes videlicet illis angelis, quos vidit Iacob in scala ascendentes, & descendentes. Auic. Plin. Ge. 28.

Item animæ interiores vires disponũtur per superiores. Respondent enim in anima vires inferiores superioribus, sicut animali vngues respõdẽt cornibus. Tanta enim est affinitas inter vngulas & cornua, quod iubet Arist. vaccã patiẽtẽ in vngulis, cũ oleo inter cornua perungi. Per cornua vero accipe vires superiores, s. voluntatem, & rationem; sed p vngulas vires appetitus sensitiui inferiores, s. irascibilem, & concupiscibilem: quæ tunc a morbis passionum inordinatarũ temperantur, & curantur, quando ipsę superiores vires oleo diuinæ gratiæ perũguntur. & talis anima similis est illi vineę, de qua dicitur, Isa. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. Isa. 5.

Quibus armis spiritualibus contra inimicos, dei electi seipsos tueri debeant, per naturales animalium terrestrium armaturas instruuntur. Cap. IX.

ARmatura spiritualis hominum assimilatur armaturæ naturali animalium terrestrium. Nam in animalibus ingeniata est natura, vt contra læsionẽ aliquid semper habeat munimenti: vt cerui ad suam defensionem habẽt cornua, apes aculeos, leones vngues, lupi dẽtes; & minuta animalia, quæ se defendere non possunt, agilitatem ad fugiendum receperunt, vt lepores, & huiusmodi. Similiter contra corpus, idest contra tentationes carnis, cerui, idest spirituales viri iuuant se cornibus duobus, s. oratione qua fugantur cogitationes interiores, & ieiunio quo fugantur motus carnis exteriores. Vnde hoc genus dæmoniorum, s. carnaliter

carnaliter tentationum, non eijcitur, nisi in oratione, & ieiunio. Diabolus autem sæpe trahit homines ad peccatum, a quo debet homo resurgere, & de manu diaboli exire, iuuando sedente, quo cibus teritur, in quo signatur contritio peccatorum. Vnde quasi lupus cõterens, est peccator, in mente contritionem habens. Mat. 9.

Item debet se iuuare vngue, quo scilicet scindit, & aperit; & aperiendo, quod intus est, prodit, & signat confessionem, qua peccatum in conscientia latens, ad salutem aperitur.

Item debet se iuuare aculeo, vt apis. i. solicitudine satisfactionis. Nam quasi aculeus pungens, est memoria offensæ, ad satisfactionẽ impellens. Vel apes, i. pœnitentes, per bona opera fructificantes, debent habere aculeum punctionis i timorem diuini iudicij, vel memoriam mortis. Sed contra mundum siquis non est ad resistendum fortis, debet iuuare, se fuga, sicut fecerunt sancti Patres anti qui, persecutionem declinantes, ad deserta confugientes. Psal Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine vel saltẽ fuga mentali fugere debẽt. s. cor a mundanis remouendo. Psa. Diuitiæ si afluant nolite cor apponere. Psa. 54. Psa. 62.

Auaritiæ damna, auariq; praui effectus, per sanguisugæ, Apum, Araneæ, Simiæ, variisq; tandem formicæ exemplu demonstrantur. Cap. X.

AVaritia assimilatur sanguisugę, quæ os triangulare habet, & fistulam in ore, cum qua sanguinem bibit, & carni applicata sanguinem sugit; & cum nimium repleta fuerit, illum euomit, vt iterum sugere possit, sicut Isid. dicit. Similiter auaritia habet os triangulare, quia s. tres habet modos præcipuos malẽ acquirendi, per rapinã, furtũ, & vsurã: cuius fistula irreplebilis, est cupiditas insatiabilis. Hęc sanguinem pauperum sugit, sicut manifestẽ apparet in vsurarijs, qui oibus ad vitam necessarijs suos qũq; debitores expoliant, & ex vsurario lucro cũ repletam bursam habuerit vsurarius, adhuc illud euomit, idest adhuc illud lucrum receptum ad vsuram tribuit, vt iterum lucretur Prouer. Sanguisugæ duę filiæ sunt dicentes, Afer, affer. Isi. Pro. 30.

Item auarus est sicut canis, ad cumulum fœni iacens, fœnum custodiẽs, nec inde aliqd comedens; sed latrans, nihil inde amouere permittens. Et idem dũt facere qdam serpentes, q balsamũ custodiunt; nihil deferri permittunt, licet ipsi non vtantur. Et etiam sunt similes auari apibus, quæ mel per flores colligunt, & ipse in ęcibus mellis moriuntur.

Item auarus homo similis est araneæ quæ exiguo tempore longã trahit fila, & telæ semper intenta nunq; desinit laborare, perpetuum sustinet in opere suo dispendiũ, ga ad modicum ventum, vel pluuiam tela rumpitur, in qua diutius laborauit. Sic auarus in modico tempore magnas diuitias acquirit, & texturæ. i. augmentationi, vel gubernationi earũ semp intentus a labore nunquam desinit, sed frequenter postq; magnam telam. i. magnam substantiã congregauit, ad modicũ ventũ, i. incursum alicuius belli insurgentis, vel tyranni diripientis, vel etiam ad modicã pluuiam alicuius infortunij contingentis, auferẽ subito illud, quod cum magno diutius labore est congregatum. Isa. Telas araneæ texuerunt. Isa. 59.

Itẽ auarus assimilat simiæ, q; qñ duos habet fœtus, filiũ quẽ magis diligit, ĩ brachijs portat, aliũ vero in humeris gestat. Sed quãdo sibi fugiendi necessitas istat dilectũ filiũ eijcere cogit; quæ dũ ab aliq ẽ humeris gestat, premit, facilius cadit. Simia ergo est auarus: filius autẽ quẽ diligit, est mudus, quẽ brachijs. i. affectibus stringit, & gerit: filius aut quẽ minus diligit, est spũs suus, quẽ quasi pondorsum portat, quia parũ de ipso curat. Sed cũ post mortẽ hinc fugere siue exire compellitur, tunc filium dilectũ. i. mũdũ dimittere cogitur; & spũs de quo, non curat, peccato grauatus a dæmonibus pit, & ad æternũ interitum ducitur. Lu. 16. Mortuꝰ est diues, & sepultꝰ est. In inferno.

Itẽ auari similes sunt formicis magnis q; dũt indice ab ipsis historiographis, quę aurũ mira cupiditate custodiunt, & p eo defendendo ꝗ hoies bella sumunt, & tã ide nullũ cõmodũ suscipiũt. Dicit. n. Solinus, q; formicæ illæ sunt magnæ, & cornutæ, & est illis mira feritas, ppter amorem auri. Sed hoies in ęstiuo tpe illuc vadunt, quando propter caloris æstũ morant in latibulis, & sic aurũ furant, & gẽmas. Sed formicæ eos odore præsentiũt, foras exeũt, eos inuadunt, & aurũ, p posse defendũt, & tã de ipso auro nec comedunt, nec bibũt, nec aliqd inde faciunt.

Simile accidit multis auaris, qui die no
ctuq; pro auro laborant, nec inde bonũ
Eccl. 6. habent, Eccl. vi. cui Deus dedit diuitias
substantiam, & honorem, & nihil deest
animæ suæ ex omnibus, quæ desiderat;
nec tribuit ei potestatem Deus, vt comedet ex eo, sed homo extraneus deuorabit
illud: hoc vanitas, & magna miseria est.

Vnico Elephantis exemplo mentes feras sedare, vniceq; Deum amare edocemur. Cap. XI.

BEneficentiæ obsequijs delinitur fe
ritas mentis: quod patet in elephã
tibus, qui capiuntur hoc modo (vt dicit
Solinus) fit fouea subterranea in via per
quã assueuerint ire, in quam elephas
incidit ignorantes: ad quem veniens vnus
venator, percutit eũ. & pungit ipsum: at
ter aut venator dũ venit percutientem ip
sum pcutit, & eũ expellit, & dat ei ordeũ
ad comedẽdũ. Cũq; ter, vel quater si fe
cerit, bestia liberantẽ se diligit, & ei obe
dies mansuescit: ex quo patet, ꝙ sicut di
cit poeta: Omne fœrox animal placat a
mica manus. sed si brutum animal sic di
ligit se deceptoriè defendentem, vel de
mulcentem, seu de fouea extrahentem,
quanto magis aĩa debet Christum dili
gere, qui eam veraciter a diabolo defen
dit, cœlesti pabulo reficit, & de baratro
Ps. 115. peccati educit? Vnde quilibet Christia
nus debet dicere: Quid retribuam domi
no pro omnibus, quæ tribuit mihi?

Scorpionum natura describitur, qui hominibus blandis assimilantur, peccatores q; blanditijs linire prohibetur. Cap. XII.

BLanditores assimilantur scorpioni
bus. Scorpio n sicut dicit Gregor.
Grego. blandiendo incedit: sed cauda ferit; nec
mordet i facie, sed a posteriorib' nocet.
Vnde ur scorpio a scorte, quod est dul
ce, & poto pois, quod est fingere, eo ꝙ in
anteriori parte blanditias fingit, & poste
riore pungit. Scorpiones ergo sunt om
nes blandi, & malitiosi, qui bonis in fa
cie nõ resistunt, sed post dorsum portãt
vnde venena fundant.

Itẽ pctores delinire blanditijs, malum
est magnũ. Vnde præcepit dñs, Non co
Exo. 23 ques hædum in lacte mris suæ. ꝙ hædũ
enim peccatorẽ in lacte vero blanditiæ de
Prou. 1. signantur, de quibus Pro. Fili mi si te la
ctauerint peccatores, non acquiescas eis.
hedum quidem in lacte coquere, est pec
catorem hominem blanditijs delinire.
Aliter autem hædus signat Christum:
propter similitudinem carnis peccati, qui
erat a Iudæis coquendus, i. occidendus,
in lacte matris in tempore infantiæ suæ.

Bonitatem atque hominum malitiam ex tribus augeri, præcipueq; ex voluntate manare, varijs exemplis naturalibus q; brutorum affectibus aperitur. Cap. XIII.

BOnitas, & malitia hominum, depen
dent multum ex loco vbi morãtur.
& ex societate, cum qua cõuersantur, &
exercitio, in quo occupantur. Nam (ẽm
Hyppocratẽ) ad cognitionem bonitatis Hyppo.
animalium prout veniunt in cibũ homi
nũ, confert scire & pascua vbi nutriunt:
qa illa quæ pascuntur in montibus, i lo
cis siccis, meliora, & sapidiora sunt. ad
esum, q̃ ea, q̃ ĩ vallibus humidis, & aquo
sis. In quo ẽt signat, ꝙ ẽt pœnitentibus
meliora sunt loca penuriosa, q̃ delitiosa.
Eccle Hæc fuit iniqtas Sodomæ sororis Ecc. 16
tuæ, abundantia, & saturitas panis. Item
prodest et scire aerẽ humidum: & sic cũ
quo conuersant. Quasi n. aer, quo homo
circundatur, est collegium in quo homo
conuersatur, de quo multum refert vtrũ
sit humidus, vel siccus. idest vtrum deuo
tus, vel indeuotus, & aridus.

Itẽ confert scire quantitatẽ quietis, &
motus eorũ. Animalia autem domestica
paucioris motus sunt, & ĩõ maioris hu
miditatis, q̃ sylueſtria: propter quod car
nes domesticorũ sunt molliores, & ad
digerendũ faciliores. nam ex multa quie
pori claudunt, & calor intus includitur:
pp quod grossi humores dissoluuntur, &
& sic carnes mollescunt, & attenuãtur.
Sed qa nimium comedunt, & bibũt, hu
morũ superfluitates augent, & ĩ pingue
dines multiplicant: & ideo talium aĩaliũ
carnes plurimum nutrire ꝓbant. Sic viri
spũales, & cõtẽplatiui magis quiet, & mi
nus operatiui sunt, q̃ carnales, vel actiui,
& ĩõ secũ morãtes magis sunt per la
chrymarũ cõpunctionẽ humidi, i quibus
ẽt ex multa quiete mẽtis claudunt pori.
i. sensus corporis; & dissoluunt grossi hu
mores, i. dissipant in eis terrenæ cogita
tiones & affectiões, mollescunt pietate, &
attenuant cibi, & pot' parcitate. Sed qa
spualib' nutrimẽtis intrinsec' abũdãtius
perfruunt, ĩõ consolationis, & grã pin-
guedine

Psal. 62. guedine replent de qua pl. Sicut adipe,
& pinguedine repleatur anima mea.

Item bonitas, & malitia moris sequit
in hoibus ex bonitate, & malitia volun
tatis, sicut in brutis proueniit ex bo
nitate, & malitia complexionis. Nã quod
facit in brutis naturalis complexio: hoc
in hominibus facit voluntatis dispositio: propter, quod dicit August. nus ꝙ
August. voluntas est qua peccatur & recte viuitur quod autem mores varientur bruto
rum, m varias complexiones eorum, ex
multis exemplis apparet. Hinc est enim,
ꝙ licẽt omnibus aĩalibus insit motiua,
& sensitiua virtus, tamen ĩm magis, &
minus: Nam quendam sunt sensus viua
cioris, estimationis fortioris, & sagacita
tis subtilioris. Hinc est, ꝙ tos est pigri
tia plenus, & tardus ad motum, asinus
stolidus, equus ad concupiscentiam pro
nus, Lupus idomitus, canis gratificus, &
fidelis amicus. Et hoc etiam similiter pro
Aris. de uenit (vt dicit Aristo.) ꝙ quædam aĩalia
na. ani. sunt magnæ mansuetudinis, vt vacca, &
ouis: quẽdã indomitæ feritatis, vt vnicor
nis; q̃dã magnæ audaciæ, vt leo; quædã
astutę fraudationis & multæ maliciosita
tis, vt lupus, & vulpes. Hinc et est (vt ide
dicit) ꝙ quædã animalia diligunt socie
tare, & turmatim vadũt, vt cerui, onagri,
& cameli, & hmõi: Et quædã societatem
Auic. fugiunt, sicut illa, q̃ de rapina viuũt. Ani.
aũt dicit, ꝙ inter oĩa aĩalia ho non pot
viuere solus, & grues, formicæ, & apes in
hoc cum hoie concordãt. Oes ergo hui
usmodi mores, qui insunt diuersimodẽ
brutis, ex diuersitate complexionis compe
tunt, et suo mõ hoibus ex diuersa dispõ
ne voluntatis. Dicũt n. primo oĩbus hoĩ
bus inesse cõter sensus discretionis, &
mot' boni opis: plati, & maiores dãt esse
sensus. i agnoscis viuacioris respũ Dei:
æstimationis fortioris & verioris respectu
sui, & sagacitatis maioris respectu proxi
mi, vel debet esse in eis sensus excellens
in cõtẽplatione diuinorũ: æstimatio vehe
mes in puisione futurorũ, & sagacitas pru
dens in gubernatione subiectorũ. vel sen
Deu. 22 sus q̃tũ ad expositionẽ Scripturarũ æsti
matio q̃tũ ad distributionẽ eleemosynarũ,
sagacitas q̃tũ ad correptionẽ culparum.
Inueniunt et hoies fires bobus p tardita
1. Cor 9. tẽ pigritiæ: fires asinis p stoliditatẽ iprudẽtiæ, fires eqs p ĩpuritatẽ luxuriæ, fires
canib' p infidelitate amicitiæ. Inueniunt
interdũ qdã mites, vt vaccæ, per mansue
tudinẽ; & qdã feroces vt vnicornes, p tyrãnidẽ; qdã audaces, vt leones, p psumptionẽ; qdã fraudulenti, vt vulpes, p decep
tionẽ. Nõnulli et vitã solitariã, & contẽ
platiõis secretũ diligũt, quidã vero in cœ
nobiorum siue conuẽtũ cogregationibus
dño seruire satagũt. cõter aut hões nõ tutè
viuit solus, neq; q̃tũ ad vitã corpalẽ, neq;
q̃tũ ad spũalẽ. Vñ dr, Væ soli, quia si &c. Eccl. 4.
Claustrales vero, q simul viuunt, dãt cõ
uenire cũ gtub', in seipsos bũ custodiẽ
do. grues. n. dũr eẽ optimæ sut custodes,
qa grues (sicut dicit Amb.) vocis pconio
terrã petũt, vbi a labore qescũt. & ad ca
strorũ custodias vigiles ordinat, vt aliæ
securè qescãt. Vigiles. n sup vna et', stãt
directæ, & lapillũ in altero pede tenẽt
a terra suspenso, vt si somnus irrepserit,
per casum lapilli excitentur.

Itẽ conuenire dũt, cũ formicis, de futu
ro videlicet sagaciter, quidẽdo. Prou. Va- Prou. 6.
de ad formicã o piger, & considera vias
eius. & disce sapientiã: q̃ cũ nõ habeat du
cẽ neq; ptor', nec principẽ, parat æstate
cibũ sibi, & cogregat i messe, qd̃ cõedat.

Item debet conuenire cum apibus, bo
na opera dulciter faciendo. Eccle. Breuis Ecc. 6.
in volatilibus est apis, & initium dulco
ris habet fructus illius.

Fraternæ dilectionis lex quemadmodum sit à nobis ad implenda, castorum, ceruorumq; exẽplis perfectè instruimur. Cap. XIIII.

CHaritatis fraternæ legẽ implere Ca
stores nos docent. Nã hæc aĩalia in
gregeviuunt, suã spẽm diligunt, dẽtibus
ligna pcidunt, & ad sua latibula ferũt, &
miro mõ ea deducunt. Nã vnũ pro vehi
culo pedibus eleuatis supinum ponũt. &
inter eius crura abscisa ligna cõponunt;
& sic eũ oneratũ ad latibula sua trahũt,
quẽ exonerãt, & cũ subtilitate multa sibi
hitacta parãt. Docet igit nos castores in
ter hoĩes sociari, & amicabiliter viuere, exẽ
pla virtutũ ab aliis auidè capere. qd̃ e ore
arborũ ligna pcidere: & ad nræ mẽtis ha
bitationem ꝓuertere. ꝙ aut vn' onerã p
aliis portat, docet nos illã legem charita
tis adimplere, de qua Apo dicit, Alter al- Gala. 6
terius onera portate, & sic adimplebitis
legem Christi. & præcipue debem' nos
inuicem iuuare, ad accendendum menti
bus dominum in habitaculum Dei.

Item charitatis ordo requirit, vt for
tiores iii laboribus debiliores præcedãt,

vt eorum tam exemplo, quàm auxilio imbecilliores laborem facilius ferant. Exēplo. s. ceruorum quando flumina immēsa, & maria transeunt, tunc fortiores in natando præcedunt, quibus debiliores: natando capita superponunt: & sic sibi succedentes inuicem, laborem leuius ferer, vt dicit Isido.) Apost. debemus nos
Ro. 15. firmiores imbecillitates infirmorum sustinere.

Hominis carnalis, qui Herydi serpenti comparatur, miseria quanta sit, breuiter demonstratur. Cap. XV.

CArnalis homo assimilatur Herydi serpenti, q̃ moratur in aqua, a quo percussi obrigescunt in hydropisim, quam multi bouam vocant, quia bouis stercore vtiũt, vt Isido. dicit. Tales sunt carnales hoies in ags voluptatis viuētes, q̃ efficiũtur, vt hydropici, insatiabiles de ipsis delectationibus carnis, sicut hydropic' de potu. Et ibi dũ in carnalibus gloriantur, quasi stercoribus bouis vtuntur. Gloria
1. Mac. 2. n. viri peccatoris stercus, & vermis. Vt quasi stercus bouis, est ipsa immunditia carnis in qua luxuriosus delectat. Thre.
Thre. 4 Quj voluptabantur in croceis amplexati sunt stercora i spretis delectationibus spũs, amplexantur carnalia vitia. Et etiã serpens rinatrix, qui veneno aquas inficit, vt Lucanus dicit. & talis est delectatio libidinis, quæ etiam aquas matrimo
Lucan' nij inficit veneno peccati.

Caro humana quæ vacca, & ipsiusmet concupiscentia, quæ Syrena, Scorpion, & rubeta assimilatur, quomodo sit edomada parlier, & a peccato purgenda, edocetur. Cap. XVI.

CAro nostra assimilatur vaccæ. Vacca enim impinguata iugum abijcit; cui minus pasta se libere subijcit. In fimo autẽ ,pprio iacẽs, & torpens pinguescit, & maximè, si a labore subtrahat. Sicut igit vacca ex cibo ex lecto siue fimo, & otio impinguata iugũ recusat, sic etiam caro nostra ex refectione gulæ, & fimo luxuriæ. & ex otio incrassata recalcitrat, & iu-
Deu. 22 gũ spũs portare recusat. Deute. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit. Econtra aũt caro laboribus, & abstinentia domita, iugo spũs subdit mansueta: pp; quod
1. Cor. 9. dicebat Apo. Castigo corpus meũ, & in seruitutẽ redigo. Vnde carnis lasciuia domanda est ad modum iuuencæ. Est. n. iuuenca iuuenis vacca, quando iam iugo est apta (vt dicit Isido.) quæ qa est aãl lasciuum, iugo fortiori premitur, & stimulo pungitur, vt recte bouem sequatur. Si quando caro lasciua est, debet forti iugo pœnitentiæ premi. & penalium operum stimulo molestari. Ecc. Seruo maleuolo Ecc. 33.
tortura, & compedes.

Item carnis concupiscentia assimilat̃ syrenæ, quæ dulcedine sui cantus hominem dormire facit, quẽ cum viderit consopitũ, portat ipsum ad locum siccũ, & cogit ipsum coire secum: quod si noluerit, vel nõ poterit, ipsum occidit & comedit. Quasi ergo pestifera syrena est carnis cõcupiscentia, cuius cantus dulcedo, est delectationis suggestio; ad quã tunc hõ dormit, qñ rõ p negligentiã non resistit: sed tunc ad siccũ ducit, qñ p interiorem cõsensum aqua gratiæ vacuat: sed tũc cũ syrena coit, cum ad opus pctĩ peruenit: q̃ si hõ forte iam intrius tactus aliqua cõpunctione, refugeret, vel impedimẽto aliquo pficere nõ valuerit, tũc actioni pugna tẽtaticis inuadit, a qua nõnunq̃ pro sternit, & pctĩ consuetudine deuoratur.
Isa. Syrenæ in delubris voluptatis. Isa. 14.

Itẽ cõcupiscẽtia carnis assimilat̃ scorpioni: cuius venenũ (sicut dicit Pli.) p tri
Plin. duũ valde lædit, & tandẽ lẽta morte perimit, nisi citius succurat. Sil'r concupiscẽtiæ venenum valde lædit quasi p triduũ, primo, s. in delectabili cogitatione, secũdo in cõsensus adhibitione: tertio vero in opis impletoe. Opus n. luxuriæ lẽta morte perimit; qa nõ statim, sed post finẽ viuẽdi ad æternũ supplicii perducit.

Itẽ caro nr̃a p humilitatem pniæ mortificata, efficit aãm medicina: cuius exemplũ apparet in rubeta siue in borace, q̃ est genus ranę venenosæ: q̃ licet sit venenosa valde, tũ p incineratione pdit vim veneni, & virtutẽ medicinæ magnã recipit. Vnde valet ad cutis, & carnis perditę recuperationẽ, & neruorũ p solidationẽ, & vulnerum desiccationẽ, si debite illo cinere gs vtat: sic licet caro veneno sit infecta cõcupiscẽtiæ, p incinerationẽ tũ i. p mortificationẽ pniæ humiliata, efficit aãm medicina: qa, s. p eius afflictionẽ, & mortificationẽ virus luxuriæ extinguit: meritũ p pem prius pditũ, restaurat; ren. i. virtutes aãm cõsolidant, & roborant, & vulnera tẽtationũ cessant, & exiccant.

Itẽ carnis vitia remouent assiduitate laboris,

laboris: cuius exemplum apparet in capreolo, quia (sicut dicit Constantinus) in velocitate motus, & assiduitate discursus, caro capreoli a superfluitate expurgatur, & saporis & odoris grauitas ab eorũ caruibus amputatur, & tenerior, & digestibilior efficitur. Sic etiã ex solicitudine beni operis, & assiduo motu laboris, caro nostra a vitiorum carnalium passionibus expurgatur, quorum nutrimentum
Ecc. 33. est otium. Eccle. Mitte seruum, i. carnem in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit ociositas.

Item carnis vitium siue tentatio melius fugiendo, q̃ resistendo euadit: sicut capreolus nõ vngue neq; dente, sed sola velocitate fugæ a canibus se defendit.
1. Cor. 6. Vnde Apos. Fugite fornicationem.

Castitatem seruantes multa suscipiunt bona, & à multis liberantur curis: quod quidem per bouis castrationem, et caloris similitudinem aperitur. Cap. XVII.

CAstitas hoīs assimilatur castrationi bouis Nã bos post castrationẽ ,pficit in robore & virtute, & efficitur magis domitus, & maturus, & quietus, & ad laborem magis aptus, & grauioris incessus, in quibus significat, q̃ per castitatem voluntariè & integrè seruatã, quã castra-
Mat. 19 tio significat, (de qua dñs dixit, q̃ sunt eunuchi, q̃ seipsos castrauerunt propter regnum cœlorũ) homo disponit ad augmentũ grãæ, ad suscipiendũ mansuetus iugũ disciplinæ, ad maturitatẽ pniæ: ad quietẽ conscięiæ, ad laborem quoq; obedientiæ, & ad grauitatem modestiæ.

Item caste viuẽtes liberantur a multis curis & periculis, q̃ coniugati patiũtur, & illaqueant. Et ideo continentiam vouentes, & continenter viuẽtes, sunt similes castori, q̃ sentiens se a venatoribus propter testiculos quæri, quos habet medicinæ aptos, dum ipsos venatores præsentit testiculos sibi ascindit, & venatorib' derelinq̃t; & sic se ab eis redimit. & ideo castores, a castrando vocantur. Et hoc testificant de castore Isid. Cicero, Iuuenalis, Phisiologus, & Plinius. Quidam aũt auctores hoc negant: qa forte tamen ipsorum aliqua est species quæ hoc facit. His ergo similes sunt continentiam vouentes, s. qui semetipsos non carnaliter, sed spualiter castrant propter regnum cœlorum, & ne per desideria, & voluptates carnis capiantur à venatoribus infernalibus. i. a dæmonibus.

Sanctorum virorum prudentia quanta sit, pantherę vnico demonstratur exemplo. Cap. XVIII.

CAutelis, & circunspectionibus multis sancti viri abũdant, maximè in exterioribus. Vnde sunt similes pantherę, quæ est in pelle exteriori minutis orbiculis superpicta, ita vt ex macularum varietate tota videatur exterius oculata, sicut de sanctis aãlibus dr̃ Apoc. quod Apo. 4.
erant plena oculis ante & retro. Et isti oculi sunt eorũ prudentissimæ cautelæ, & circunspectiones prouidæ, quibus vident quomodo sit cautè ambulandum in omnibus, vt dr̃ ibidem, q̃ isti oculi sanctorum aãlium erant ante, & retro. Nam ante est cautela multiplex, & circũspectio virtutum: sed retro cautelæ, & circunspectiones vitiorum, vel ante habent oculos. i. cautelas in prouisione futurorum, & retro ex memoria præteritorum. vel ante habent oculos in contẽplatione spũalium: retro vero habẽt oculos i. cautelas multas in dispensatione temporalium. Vnde subtiliter contemplãtur æterna, quæ sunt ante, & prudenter dispensant temporalia, quæ sunt retro.

Mentis cæcitatem, lacertę pulcherrimo exemplo, à nobis expellere, ac per pœnitentiæ partes lumen gratiæ recipere erudiuntur. Cap. XIX.

CÆcitatẽ mentis fugare nos docet lacerta. Est. n. quædam lacerta saura dicta (vt dicit Isido.) cuius oculi dum præ senectute caligant, foramen intrat parietis, & contra solem oculos aperiẽs, lumen recipit. Quasi lacerta caligans ex vetustate, est peccator cæcatus ex longa peccandi consuetudine. Hic si vult lumen gratiæ diuinæ recipere, oportet, q̃ inter foramen parietis, idest amaritudinẽ, pœnitentiæ, vel regularis obedientię, & ibi oculos mentis. i. intellectum per orationem, & affectum per deuotionem Soli, idest Christo aperiat, vel aperiuntur oculi animæ lumini cœlestis gratiæ, per contritionem, & confessionem in foramine parietis, idest in arctitudine satisfactionis, & tunc recipitur lumen gratiæ cœlestis. Isa. aperientur oculi cæcorum. Isa. 35.

Cameli singulari exemplo, verbum, quod profecto cibus animæ est, dignè suscipere instruimur. Cap. XX.

CIbus spiritualis doctrinæ qualiter sit recipiendus, ostenditur exemplo cameli. Nã camelus habet plures ventres, primo recipit cibũ in vtre primo, q̃ incipit digeri in secũdo, & melius in tertio, & eius digestio cõsumat in quarto. Sic cibus spũalis doctrinæ, recipit quatuor receptacula. Nã primo oportet, q̃ recipiat in aure, s. vt attentè audiatur. o. Qui est
Ioan.8. ex Deo, verba Dei audit.
Iac.1. Secundo in corde, vt intelligat, vt memoriter teneatur. Iac. Non auditor obliuiosus fact°. & ibi incipit digeri per affectionem, s. in corde, in qua tũ digestione nõ transmutat verbum, sed transmutat.

Tertio, in manu, i. in ope, vt impleat.
ac.1. Ia. Estote factores verbi, & nõ auditores tm: & hoc modo melius digeritur: quia plus applicatur hoi, & plus assimilat ip-
Iac.1. si, Iacob. Factor operis hic beatus in facto suo erit. Sed quarto recipitur in ore. vt sapienter doceatur: & hæc est comple ta verbi digestio, i. vtilitas communis. eũ
Matt.5. s. perficit discentem. Vnde Matt. Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.

Vita claustralis commendatur, quæ & testudini non immeritò assimilatur. Cap. XXI.

CLaustraliũ vita assimilatur tortugæ. Nam tortuga testa clauditur, & illa quæ est fluuialis, est venenosa, & mortifera. Sed terrestris, quæ habitat in domib°, vel sylvis est bona. Huius carnes ethicis, & consumptis sunt bonæ, quia sunt virtutis reparatiuæ. Sic vita religiosi testa includitur, i. clausura claustri, & obedientiæ, & continentiæ. Sed si sit fluuialis, i. laxa, vel fluxa, & nullo freno disciplinæ coercita, sicut sunt monasteria quædã, tunc est venenosa, & mortifera. Mortifera, s. eis, & venenosa alijs imitantibus eos. Sed terrestris, i. illa, quæ disciplinæ debitæ retminis stabilitur, siue sit cœnobitarum in ciuitatibus morantium, siue heremitarum in sylvis degentium bona est, & laudabilis. Hæc ethicis, i. consumptis, i. his, qui sunt a mundo defecti, vel debilis virtutis ad euadendum pugnas mundi, vel diaboli, est vtilis, & proficua ad assumendum: quia reparat, & cõfert
Psa.54. eis virtutes spirituales. psalm. Ecce elongaui fugiens, scilicet a mundo, & mansi in solitudine.

Peccata illicò confiteri canis exemplo, ac ne per verecundiam confiteri in grauioribus ad diabolo illaqueamur peccatis, leonis similitudine admonemur. Cap. XXII.

COnfiteri, & purgari peccata canes doceut, qui quando infirmantur, comedunt radicem cuiusdam herbæ, vt euomant, & sic curantur: Et dicit Plinius, q̃ euacuationes, & purgationes primo ostẽderunt canes, qui repleti noxio cibo, gramen comedunt, & vomendo se. purgant. Siquis habet infirmitatẽ peccati, si comedat radicem herbę. i. si habeat cõtritionem, quæ est radix pniæ; inducet eum ad confessionis vomitum, per quã purgatur animus emittendo peccatũ: per gramen igitur pniæ euomitur pecca tum in confessione, quod erat veneno-
sum, nutrimentum animæ: & ita fit purgatio conscientiæ. Eccle. Vome, & refri- Ecc.51
gerabit te.

Item confessio peccati facienda est, dũ adhuc peccatũ recens est: quia tunc pœnitentem efficaciter liberat, cum sit anteq̃ peccatum per cõsuetudinem inualescat. Nam catulus lactens apertus, & ictibus serpentium appositus, venenum extrahit, doloti subuenit, & membrum totum sanitati restituit, cum alijs remedijs
quę fiunt, vt Plin. dicit. Quasi enim catu Pli.li.5.
lus lactens, est peccati nouitas delectans & demulcens: quæ tunc aperitur, & ictui serpentis apponitur, quando cum compũctione in confessione exponit. Quasi enim ictus serpentis est ipse casus tentationis, qui & venenum culpæ per consensum, & dolorem conscię per remorsum inducit. Sed dum per confessionem pctm adhuc recẽs detegit, quasi lactens catulus, & apt° vulneri adhibet, quo & venenũ culpæ abstrahit, & dolor cõscię tollit: & cum adhibitis remedijs satisfactionis mentis sal° integra'r reparatur.

Sed notandum, q̃ verecũndia cõfitendi tenet hominem in peccato, & facit eũ teneri, & illaqueari a diabolo sicut tenet & capit ab hoie leo. Ad capiendum. n. leonẽ fit duplex fouea: vna cotinua iuxta aliũ, & cuiꝰ ponit i pria sed q̃dã cista, q̃ facit clauditur, ponit in secũda. Veni-
ergo

ergo leo propter ouem, salit in primam, & videns se non posse exire de ea ductus verecundia, vt lateat, intrat in secundam, & sic incidit in decipulam. Postmodum a secunda in primam a venatore inducitur, & tandiu ibi tenetur donec dometur,
Hiero. vt tangit Hiero. Similiter est duplex fouea
sup ex. ad capiendum, & illaqueandum peccatorem: prima est, quando pcm cõmittit, secunda est, qũ pcm retinet, siue continuatur. In pria ponit ouis. i. delectatio bestialis, pp quã peccator seipm pcipitat, in secunda est cistula se claudens. i. pcti consuetudo, q̃ quasi inclusum tenet pcatorem vt vix exire possit: & pcator ex prima intrat secdam pp verecundiã, s. vt lateat: qa post q̃ hã cecidit in peccatũ intantũ verecundat confiteri, & timet ne sciat, q̃ potius permanet in ipso pcõ. Sed qa dũ vnum peccatũ retinet, trahit ad aliud: iõ ex prima fouea transit ad secdam, qa ex opere peccati transit ad consuetudinem peccandi: ppter quã nõ fortiter & diutius a diabolo detinet, ita q̃ ab ipso nunq̃ dimittitur, postquã ab eo inclusus est per prauã consuetudinem.

Itẽ accidit peccatori sicut cani. Est enim quædã rana q̃ missa in os canis, ipm obmutescere facit. Canis ergo est peccator immundus, quẽ rana idest humana vere cundia obmutescere facit ad confessionem peccati. Et sicꝰ rana idest timor mũ danus facit obmutescere canem, i. prædi
Isa. 56. catorem a vitiorũ redargutione. Isa. Canes muti non valentes latrare.

Sanctorum confidentia Leonis exemplo spiritualiter in capite Christo, & in pectore, idest corde persistere edocetur. Ca. XXIII.

COnfidentia sanctorũ virotũ non est in exteriori apparatu, sed in interiori spu, & in Christi auxilio, & virtute. Sũt enim sicꝰ leonibus, quorũ tota virt° est in pectore, & firmitas in capite: sic virtus Sãctorũ est in pectore, idest intus in cor-
Eph.3. de: quia cor in pectore claudit. Apostolus. Det vobis corroborari per spm eius in interiori homine.

Item firmitas eorum est in capite. i. in
Psa. 32. Christo. Psa. Verbo domini cœli firmati sunt, scilicet sancti. Ipse enim Christus qui est verbum Dei, est caput sanctorum
Eph. 1. i. Ecclesiæ, secundum illud Apostoli: Ipsum dedit caput super omnem ecclesiam quæ est corpus eius, Prouer. Iustus quasi Pro.28
leo confidens absque terrore erit.

Quemadmodum contriti peccatores, aliquoties infortunio afflicti, subleuentur, miro elephantis exemplo demonstratur. Cap. XXIIII.

COmpassionem, & auxilium dũt hominues impendere ei q̃ cecidit in peccatũ, vel in alliq̃d graue infortunio, exemplo, s. elephantum. Dicit enim philo q̃ Aris.de
cum elephas qetis gfa arbori, & maxime an.
palmæ se appodiat qñque arborem frangit, & in terrã cadit: q casum suũ irrecuperabilem videns, miro mõ barrit, ad cuius barritũ multitudo iuuenum accedit subito elephantũ, q̃ seniorem, p̃ viribus releuant, & vt eum erigant, miro affectu se inclinant. Tunc aũt hõ qescere volẽs, arbori se appodiat, qñ mundo, vel delectationi peccati inhęret, vt desiderio suo satisfaciat: sed arbore fracta cadit, qa vel mundo deficiente, vel delectatione transeũte, in aduersitatẽ, vel peccatũ ruit. Et tunc casum suũ miserabile agnoscẽs deber, barrire, idest aliorum auxilium flebiliter implorare clamando ad sanctos vel ad hoies pios, & humiles, & tunc alii fortiores, vel potentiores dũt ei cõpati, & iuuare pro posse, vt subleuetur. Ecclesia. Eccl.4.
Si vnus ceciderit ab alio fulcietur.

Tentationum sagittas, quadam capreoli singulari similitudine expellere erudimur. Cap. XXV.

COmpunctionis humilitas repellit tentationum sagittas. Dicit. n. Arist. Ari.lib.
de capreolo, q̃ quando vulneratur cimi- de ani.
num quærit, & comedit, quo sagittas de corpore suo eijcit. Quasi autem sagittarum iacula, sunt tentationum incendia, quibus cum se aliquis percussum videt, ciminum comedere debet. Et tunc aliqs ciminum comedit, cum ad compunctionis humilitatem sollicite se reducit. hæc n. est quæ tumore elationis reprimit, sicut cimini semen ventris inflationem restringit. Hęc igitur compunctionis humilitas, dum cor forti custodia munit, tentationum sagittas longius repellit. Gre. Si
compunctionis virtus nos in intimis af- Grego.
ficit, omnis strepitus prauæ cogitationis in quadã ho-
obmutescit.

Hominis domus interior quæ sit, quæq; solerter à nobis sit ædificanda, parandaq; ac custodienda, Bombicis exemplo aperitur. Cap. XXVI.

CONscientiæ suæ domũ dẽt hõ quilibet ædificare ante omnia, deinde alijs intendere, exemplo bobicis.i illius vermis, ex cuius textura bobicinũ conficitur. Hic.n. primo domum fabricat, in qua habitat, & in qua contra frigus se defensat, postea vero telas texit more aranearum. Domus interior hoïs, conscientia est, quam sapientia ædificat, pœnitentia purgat, charitas ornat: & talibus ante omnia homo intendere debet. Eccl. Percurre prior in domũ tuam, &c. Hæc domus cum est bene præparata, efficit Dei habitaculum, pacis domicilium, delitiarũ cœlestium refectorium, & contra frigus, idest contra asperitatem cuiusq; aduersitatis fortissimum propugnaculum. Hac ergo domo prius composita, potest secure homo telas exterius texere, idest exterioribus rebus intendere ordinandis ad aliorum vtilitatem.

Ecc 32

Item domus conscientiæ cum labore ædificatur, sed faciliter deuastatur. Vnde assimilatur aranearum telę, quæ cum labore multo componitur, & tamen facilit er dissipatur. Sic conscientia per vnum actum peccati mortalis. Iacob. Qui offendit in vno, factus est omnium reus.

Iac.2.

Præcipuus contemplationis, seu orationis locus vbi sit, eiusdemq; effectus, & vtilitates, animalium nonnullorum exemplis, naturalibusq; rationibus declaratur. Cap. XXVIII.

CONtẽplatio, & oratio cõgruit per similitudinẽ habitationi aĩaliũ terrestriũ, quorũ q̃dã (vt dicit Auic.) habitant in montibus, vt ceruj, & huiusmodi. Psal. Montes excelsi ceruis. quædã vero in cauernis, vt vulpes. & talpæ, & hmoi. Matt. Vulpes foueas habent. quædam vero in campis, & planis locis, vt oues, & hmõi. Psa. Oues, & boues vniuersas insuper & pecora campi. Sic vita cõtemplatiua, vel orantium, requirit montẽ, i. altitudinem conuersationis. Isa. Venite ascendamus ad montem domini. In cuius signũ, dominus orare volens, montem ascendit. Item requirit cauernam. i. latibulum securitatis, & solitudinis. Matth. Tu cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauso hostio ora patrem tuum.

Auic.
Psl.103.
Mat.7.
Psa.8.
Isa.2.
Mat.14
Mat.6.

Itẽ planitiẽ, & latitudinẽ dilectionis, vel planitiem, i. bassitudinẽ humilitatis, vel planitiẽ. i. temperiem sobrietatis, scilicet vt contemplator non plus sapiat, q̃ oportet sapere: & ideo non debent p̃ inpræsumptionem ascendere, sed se in humilitate tenere, Eccle. Altiora te ne quæsieris.

Itẽ cõtẽplationis quies animas impinguat, sicut somnus impinguat glires. Glires.n. sunt longi mures, quos somnus efficit pingues. Tota.n. hyeme dormiũt, & requiescunt quasi mortui. Significant ergo eos qui sunt in cõtẽplatione diutius persistẽtes, qui dum introrsus in semetipsis ab exterioribus tumultibus semoti diutius in cõtemplatione persistunt, quasi longo somno quiescentes, interna cõsolatione pinguescunt, & dum exterioribus curis & actibus moriuntur, mirabili pinguedine gratiæ interius inbuuntur.

Item cõtẽplatio, vel oro facit nos cognoscere statum mentis nostrę, & eius defectũ. Nã onager, qũ nescit vbi fœnina sua sit, in montem altum ascendit, & solo statu percipit vbi sit. Sic homo, qui vbi i. in quo statu sit mẽs sua, vel cõscia nescit, debet per cõtẽplationẽ & oronẽ in atũ ascẽdere, & ibi illuminatus, & sinõ visione. i. certa cognitione, saltem tũ quodam odore. i. quadam probabili cõiectura ione perpendet, & cognoscet de statu, vel de defectu animæ suæ. Isa. Ecce intelliget seruus meus exaltabitur, & eleuabitur, Tunc seruus Dei intelliget qualis sit, cum in altum contemplationis exurgit.

Isa.52.

Vera contritionis vis quæ culpæ venenum est, in mundis muscis pulcherrimo exemplo comparatur. Cap. XXVIII.

CONtritio humilis trahit de corde peccatoris venenum culpę, & mitigat morsum & tristitiam conscientiæ, sicut muscæ cõtritæ, & super morsum araneæ venenosæ appositæ venenum extrahunt, & dolorem leniunt, vel alleuiant. Nã contrito muscarum immundarum, est contritio, & pœnitentia turpium actionum: Morsus autem venenosæ araneæ, est consensus, vel perpetratio actionis, seu tentationis malæ. Vnde circa hoc exemplum q̃ musca viua bt araneæ esca mortua, autem, & contrita fit morsus araneæ medicina

cina. In quo signatur, q̃ peccatum in homine viuens diabolum pascit. Sed cum p̃ pœnitentiam, & contritionem mortificatur, virtus diaboli euacuatur. Vel mascа mortua & contrita, est caro vitijs mortificata, & pœnitentiæ afflictionibus attrita: quæ aranearũ morsibus obsistit, quia dęmonum tentamenta repellit.

Diabolum, qui sui assimilatur, prauam cordis hominis intentionem magnifacere pluribus rationibus demonstratur: Araneaq; exemplo quaui a reparetur anima peccatrix edocetur. Cap. XXIX.

CORdis vitium diabolus super oĩa diligit, immo vt ipsum nutriat, interdũ omnia vitia extinguit extrinseca. Et ideo diabolus similis est sui, Nam sus (sicut dicit Pli. interdũ viginti filios parit, & q̃ũq; omnes deuorat preter primum quẽ præ ceteris amat, & primo primã mammillã dat. Similiter diabolus quamuis in homine multa vitia quasi multos filios pariat, tũ quia prima radix omnium est in corde, ideo corruptionem cordis sup oĩa fouet & amat, pp ipsam coseruandã, & nutriẽdã et alia vitia extinguere non curat: quod maxime apparet in hypocritis, quorũ quasi oĩa vitia oriunt ex intẽtione cordis sinistra. Ad q̃ nutriẽdam, & coseruandam in eis non curat, immo gaudet diabolus, q̃ oĩa vitia exteriora restringat, scilicet q̃ vitiũ gulę restringat p̃ abstinetiã, vel luxuriæ per continẽtiã, vel linguæ per doctrinam sanctam, vel auaritię per eleemosynam: & sic de alijs oibus non curat diabolus, dũmodo cordis intẽtio, q̃ est, vt primogenita eius, pmaneat, & conseruetur corrupta. Sed.n. diabolus bñ. q̃ si est praua intẽtio, quæ pcedit, peruersum est oẽ opus, quod sequitur: quamuis rectum esse videatur, sicut Grego dicit.

Plin.
Grego.

Item debet primo cor reparari, deinde exteriora opera reformanda, vel ordinanda sunt. Vnde aranea tracta tela nõ egredit ad venãdũ, nisi prius illa reformata, q̃ sp̃ à medio incipit reparare, nihil extrema reputãs, q̃diu medium est fractũ. Sic aĩam siue vitam per peccatum fractã, primo debet hõ reparare p̃ pniam, incipiedo à medio. i. à corde antequã egrediat ad opera exteriora facienda, qa remanente interius fractura peccati, non eẽnt meritoria opera exteriora. Matth. Munda prius, qd̃ intus est. Gre. Si semel cor intẽtione corrũpit, sequẽtis actionis medietas: & terminus ab hoste callido securè possidetur. Quoniam totam arborem sibi fructus terre conspicit, quam venenum dente in radice vitiauit.

Mat.22
Greg. I
Moral.

Quantum sit immanis hominis peruersa natura, canis similitudine sit manifestũ. Cap. XXX.

CRudeles hoïes sunt similes canibus qui percussum canem, & vlulantem omnes lacerant, & persequuntur. Ita etiã hoïem aduersitate percussum crudeles nõ adiuuant, sed potius detrahendo lacerãt dicendo q̃ bene meruit. Ps. Super dolorem vulnerũ meorum addiderunt. Boet. Hic malis nostris cumulus accedit: q̃ cũ miseris aliquid grauitatis infligitur, quę p̃ ierãr meruisse creduntur. Aliquãdo etiã tales crudeles homines non tantũm maledictis, sed etiam factis, & iniuriis persequuntur: secundum illud Psa Persecutus est hominem inopem, & mendicum.

Psa.68.
Boet.
Psa.108.

Quòd Christus sua cruce, rubeis humanitatis induitus vestimentis, dæmonem deceperit atq; vicerit, ipsius bouis syluestris mirabili explanatur exemplo. Cap. XXXI.

CRux Christi diabolũ liganit, & eius virtutem prostrauit. Cuius exemplũ habetur in boue syluestri, qui odit, & persequitur omne rubeum, & ideo venator se rubeis induit, & sic eum ad se inducit. Cum autem sibi appropinquare viderit, post magnam arboriem se abscondit. Ac bos ita fortiter arborem ferit cornibus, q̃ ea sic in ligno infigit, vt extrahere illa non possit: & sic dum alium occidere q̃rit, se ipsum occidit. Hic ergo bos syluestris gerit similitudinem dæmonis, qui omne rubeum odit: quia sanctorum sanguinem fundere sitit. Sed Christus venator cœlestis venit; & rubeo se induit, quãdo passibilem carnem induit, & assumpsit, quæ ex purissimis sanguinibus beatæ Virginis formata fuit, vt dicit Damas. Vel tunc rubeo indutus fuit, qñ eius sanctissimum corpus sanguine rutilauit, sicut in oratione, & flagellatione, & crucifixione. Isa. Quare rubrum est indumentũ tuum? Videns autem Christus tempore passionis magis propinquum sibi diabolum persequentem, post magnã arborem se abscondit, qñ scilicet (occultando suæ deitatis potentiam) cruci se affigi permisit,

Dama.
Isa.

Universidad de Deusto Biblioteca

fit, quem dum diabolus crucifigi fideliter procurauit, in ipsam crucem fortiter impegit. & sic dum tenere, & prosternere credidit, ipse deiectus & prostratus fuit. Hoc enim (sicut dicit Ecclesia) ordo nræ salutis, de popo scerat, multiformis proditoris ars, vt artem falleret, & medellam ferret inde hostis, vnde leserat.

Leopardi exemplo singulari auaritiæ cupiditatem maiorem in modum fore vitandam manifestatur. Cap. XXXII.

CVpiditas auaritiæ perducit ad interitū aiæ. Est.n. cupidus similis leopardo: qui dū comederit aliqui à venenosum tūc qrit stercus humanum, vt cum eo extinguat venenū: vū venatores fimū illum super arbore in vase suspedūt, in quem leopardus saliens, vt stercus accipiat, intrim ipsum venatores interficiunt. Tunc ergo leopardus veneno inficitur, cum auarus cupiditate accenditur: quia venenum charitatis est cupiditas, vt Aug. dicit. Sed tūc ad expellēdū venenum qrit humana stercora, qū ad satiādū cupiditatē sectat tpalia lucra. de qbus Apost. ait: Oīa detrimētū feci, & arbitror, vt stercora, vt Christū lucrifaciā: sed tūc venatores hæc stercora super arborem suspendunt, qū cupidæ menti dæmones, vt eā inflāmēt, tpalū diuitiarū magnificentiam ostendunt. Sic fecit diabolus Christo, qū duxit eū in mōtem excelsum, & ostēdit ei oīa regna mūdi, & gloriā eorū, & postea dixit, Hæc oīa tibi dabo: &c. qd ergo fecit Christo apta visione, hoc facit frequentius homini cupido occulta suggestione. vnde cum cupidus ad capiendum temporalium diuitiarum stercora per lucra non licita nititur a uenatoribus, idest dæmonibus vita animæ priuatur, vnde Apost. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia, quæ mergunt animas in interitum, & perditionem.

Aug. de cōfl. vitij.

Phi. 3.

Mat. 4.

1. Thi. 9

Inordinatam rerum temporalium occupationem Bombicis exemplo hominem ab intentiori nutrimento primare monstratur. Cap. XXXIII.

CVra, & occupatio temporalium multa, euacuat hominem a virtute interiori. Cuius exēplū apparet in bombice. i. in illo vermiculo, ex cuius textura bōbicinum conficitur: qui telas texit ad modum aranearum. Sed sicut dicit Isi. Dum fila aggerit euacuatur, & nihil in eo remanet nisi aer. Ille enim ad telas extendas fila aggerit qui ad rēporalium rerum dispositiones, & occupationes vitæ suæ studia conuertit: quia dum seculi negotiis totaliter implicatur, interius virtutibus penitus euacuatur. Vnde Apost. dicit: Quō i nemo militans Deo, negotiis se secularibus se implicat, vt ei placeat, cui se probauit.

Isidor.

2. Thi. 2.

Hominis curiositate Diabolum Animas sæpenumero inficere, Cervi sylvestris exemplo confirmatur. Cap. XXXIIII.

CVriositas, nouitatum est instrm diaboli ad aias occidendas. Sunt enim curiosi hoies sylvestribus ceruis similes, qui tantæ simplicitatis existunt, q̄ omnē mirantur, & stupent nouitatem, & equo vel bubalo, ad eos accedēte ita in eū respiciūt, quod hominem iuxta se venientē & sagittis eos impetentem, non aduertunt. Ita curiosæ mentes, cum circa quasdam noultates inutiles, sed eis admirabiles occupantur, iaculo erroris, vel elationis, vel alteri' alicuius peccati à diabolo sauciuntur. Apost. dicit prophanas vocum nouitates de uita. Sic curiosi fuerunt Athenienses, de quibus dr Actuum 12. q̄ ad nihil aliud vacabant, nisi vt aliquid nouum dicerent, vel audirent.

1. Thi. 6.

Act. 12.

Peccati delectationem mortem inferre mēti, vnico muris, atq; Vrsi naturali exempli manifestatur. Cap. XXXV.

DElectatio peccati occidit mentem. sicut potus murem. Dicit enim Ari q̄ mus non potat, & si potauerit moritur. Tunc enim delectatio peccati potat, qū in eam consentitur. Psal. Intrauit sicut aqua in interiora eius. & tunc anima occiditur, quia peccatum cum cōsum matū fuerit, generat mortem.

Ari de anim.

Ps. 108.

Item delectatio est causa mortis animæ, sicut dulcedo mellis est causa mortis vrsi. Namque vrsus aliqn altissimas arbores scandit, & fructus, & mel ibi quærit, & sæpe dum esurit ad eundem locum redit: Vnde venator circa pedem arboris funes atque palos acutissimos vndiqs circumcingit, & ante aperturam vnde exit mel, malleum ponderosum cum fune

Rom.

ne suspendit: veniens ergo vrsus eturiēs, & mel de arbore trahere cupiens, per malleum impeditur, tunc ille malleum à se abijcit: sed quanto fortius eum pellit, tāto grauius rediens caput eius perculit, & sic tam diu sit quousque ex frequenti ictu caput eius debile deuicit, cadens ergo super palos ruit, & sic propria stultitia se occidit. Similiter dum homo dulcedinē, siue delectationes peccati quērit, malleus diuini sermonis de quo Hie. Verba mea quasi malleus conterens petras, peccatum ipsum prohibēs ei resistit, quem dū peccator abijci, & a se proiciti, tm illud Ps. Proiecisti sermones meos retrorsum: in ipsum fortius impingit, & finaliter deficiens in peccatum ruit, quod ad æternum interitum trahit.

Hie. 24.

Psa. 49.

Qū charitas cū bono cordis desiderio semp̄ dēat copulari, vt meritū suscipiat singulari bonis similitudine demonstratur. Cap. XXXVI.

DEsideria cordis bona, tunc habent efficaciā, & perducunt ab bona opera, qū sunt charitate informata. Boues.n. illæ sunt excellentes ad opera, q̄ habent cornua lata, nigr vero, & parua cornua habentes reputant ad opus inertes. Quasi enim cornua capitis, sunt desideria mētis: quæ tunc dilatantur, qū boues charitate informantur, & tunc tales idest huiusmodi homines excellenter operātur, quia amor Dei nunquam est ocios̄ operatur enim magna si est. Ps. Placebit Deo super vitulum nouellum cornua producentem. Sed boues nigri, idest homines in peccato obscuri, quia charitatis extensione carent, habent parua cornua, idest parua boni desideria. Et ideo ad bene operandum pleni sunt omni inertia. Vnde in tali boue deficiente calore charitatis & abundante frigore iniquitatis abūdat pigritia aratri, idest fructuosi operis secundum illud Prouer. Propter frigus piger arare noluit.

Psa. 68.

Pro. 20.

Detractoris natura breuiter aptur: qui tribus rōnibus serpenti comparatur. Cap. XXXVII.

DErractor assimilatur serpēti. Primò, quia serpens silenter morsum infigit sicut dr de dypsa, q̄ prius occidit q̄ sentiatur, neq; tristitiam moriturō inducit. Talis est detractor occultus. Eccles. Si mordeat serpens in silentio, ita nihil minus hēt qui occulte detrahit. Secūdo, quia serpēs nō recte, sed tortuose incedit. Vnde ēm Isi. vocatur anguis, quasi angulosus quia nunquam incedit rectē, & tali est detractor fraudulentus, qui incipit a commendatione, vt non recte credatur ex odio dicere, sed post recommendationem retorqueatur ad vituperationem.

Ecc. 10.

Isa. lib. ety.

Tertio, quia serpēs terrā comedit. sunt enim quidam serpentes qui latitant in cauernis, & fingunt puluerem, & sugūt terræ humorem, vt dicit Plinius. talis est detractor insidiosus, & maliuolus, qui aliis aliorum insidias latenter, & solum illud qd vider terrenū. i. vile, vel despectū comedit. i. mordendo, & detrahēdo dicit: bona aut, si qua nouit, occultādo suppimit. Isa. Serpenti puluis panis eius.

Isi. 65.

Hominis deuotio quo pacto perficiatur, naturali animalium exemplo docetur Cap. XXXVIII.

DEuoti hoies quanto magis à se remouēt delectabilia carnis, tanto magis proficiunt in bonitate, & sapore mentis. Nā animalia naturaliter humida, sunt meliora, & magis sapida, quanto magis sunt a lacte remota, sicut patet in carnibus porcinis. Sic multis lachrymis humidi. i. hoies deuoti quanto plus a lacte ipsius carnalis dulcedinis eloganē tāto magis in sapore internæ cōsolationis augmētant. Psa. Renuit cōsolari aia mea, scilicet in carnalib', & iō sequi: Memor fui Dei, & delectatus sum. Isa. Quem docebit sciani & quem intelligere facier auditum ablactatos à lacte, auulsos ab vberibus, &c.

Psa. 76.

Isa. 28.

Per multas naturales Draconis, serpentis, colubri, lupi, Vulpis, taxi, tandemq; Cati proprietates, Diaboli malignitas ac quamia hoiem decipiat, quōue pacto homo ei resistere debeat, non obscuris similitudinibus varijs explanatur. Cap. XXXIX.

DIabolus assimilat draconi, de quo Psa. Draco iste quē forma. i ad illudēdū ei. Nā draco hēt malū sibilū, q̄ sibilando flatū cōtagiosum emittit, & aerē inficit, & sic morbū pestilētem gignit. Sic diabol' habet mala sibila. i. mala suggestionē, q̄ immittendo cor inficit, & morbū pestilentem peccati p delectationem induit.

Ps. 101. 3

Item draco habet malum morsum. Dicit.n. Arist. q̄ cum morsus draconis sit veneno-

Arist. de anima

venenosus & malus, pisces q ab eo mordentur, subito moriuntur. Ite morsus draconis, i. demonis, est in consensu peccati, in quo mox anima moritur.

Item diabolus est similis serpenti qui timet hominem nudum & insilit in vestitum: sic diabolus timet hominem pauperem, temporalium contemptorem, & illaqueat hominem diuitem temporalū po. essorem. Apostolus. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.

Item diabolus assimilatur colubro. Primo, quia vmbram colit, vnde dicitur coluber quasi colens vmbram. i. corda vmbrosa & obscura peccatis. vel vmbras i. mentes in peccatis sopitas, quia vm-
Iob.40. bra somnum inducit. Iob. In vmbra dormit.

Item coluber fugit ceruā, & diabolus fugit animam solicitam in operibus bonis: diligit enim mētem ocio. am, & odit solicitam, quæ in cerua significatur, quæ est ad currendum expedita.

Item quia coluber leonem occidit, & diabolus interimit hominem superbum: quia superbia est proprium eius iaculū.

Item, quia rutam odit. i. pœnitentiam amaram.

Item quia pellē deponit. i. apparentē nequitiam: & hoc est, quando transfigurat se in angelum lucis.

Ite, quia nemora, & concauitates arborum diligit. Nemora enim sunt corda stultis rationalibus destituta, & bestialibus desiderijs plena. Nam nemora sunt habitacula non hominum, sed bestiarum. Concauitates autem arborum sunt ipsę mentes hoīum virtutibus vacuæ, quas diabolus multum diligit. Item lac libentissimè bibit. i. dulcedinem carnis vel peccati adsumendum auidē inducit.

Item, qa cauda lædit: i. in fine subuer-
Pro.23. tit. principio. n. blādē, & astute ingredit. Pro. Ingreditur blande, & in nouissimo mordebit, vt coluber;

Item venenum fundit, s peccati.

Itē quia canes fugit i. prædicatores, qa eius nequitiam deregunt: vnde ab audiē dis prædicatoribus multos retrahit.

Item, quia muscas comedit, quia diabolus pascitur cogitationibus immūdis.

Item puluerem lingit, quia auaros demuleet, & in malis lucris eis prosperitatem tribuit.

Item diabolus maximè insidiatur fini hominis, quia si in fine hominem decipit, animā, & corpus occidit. Vnde assimilatur ceraſti serpenti, qui in semitis insidiose manens insidiatur equiti vt mordeat vngulam equi. Nam (sicut dicit glo. super Genesim) Ceraſtes est serpens regulij, tantæ pernicie, q̄ si eius venenum tātum vngulam equi tangāt. equum & equitem subdito perimit. Hic ergo est diabolus qui occultis modis insidiatur homini. Est n. ho similis equiti, cuius equ' est corpus. sessor autem spiritus, vngula autem quæ est finis corporis, signat diē mortis. In quo si potest diabolus venenum nequitię suæ immittere, & equum i. corpus. & equitem i. aiam ad æternum interitum inducit. Gene. Ceraſtes in se-
Gen 49 mita mordens vngulam eq, vt cadat ascē sor eius retro.

Item diaboli nequissima voluntas, nisi
Luc.15 refrenaretur per diuinā potentiam, & prouidentiam, homines non possent euadere. Est n. diabolus similis cuidam bestiolæ quæ dicitur esse apud Æthiopes oibus mēbris iners, & caput pgraue. habēs semper illud inclinatū, ad terram deferens; Deo hominibus prouidente: quia cū omnes qui vident eius oculos, mox expirēt, si caput eleuatum ferret, omnes occideret. Hæc bestiola diabolus est, cuius mēbra sunt omnes miq quos diabolus omnes inertes reddit ad motum bonorum operū: Caput eius. i. mens prægrauata est multiplici iniquitate. Vnde ipsum caput semper defert inclinatum ad terrā, quia ad hoc eius studium, & tota eius contemplatio tendit, vt electorum animas a supernis trahat, & ad ima mergat. Vel diuina prouidentia, caput deflexum portat, quia scilicet contra homines non tantu erigere permittitur caput, quantum optat: vnde licet afflictionem iustorū semper velit, tamen si a Deo potestatem nō accipit, ad tentationis articulum nullatenus conualeſcit. Nam ita subtiles sunt oculi eius & venenosi. i. malitiosi ei' cōceptus & astutiæ ꝗ hoīes, q̄ nullus ab eo euaderet, si circunducenoi eos. i. libere exequedi potestatem prout vellet heret.

Item diabolus assimilatur lupo.

Primo. rōne noīs. dr. n. lupus quasi leo
Isid. li. Ety. pes (vt dicit Isido.) eo q̄ quasi leonis pedibus sit ei virtus. Vnde quicquid presserit non viuit. Pedes igitur diaboli sunt delectationes peccati, per quas in hominem ingredit, in qbus est tantæ virtutis,

vt si

Prou.1. vt si eis mentem consentientem presserit, eam finaliter occidit, Prou. Pedes illorum ad malum currunt.

Secundo ratione fraudis. Legitur enim, quōd lupus aliquando voces emittit quasi hominis, aliquando latratum canum fingit, vt sic pastores, & oues decipiat. Sic aliquando diabolus aliquam suggestionem immittit, quæ habet aliquam speciem boni, vt sic hoīes
2. Cor. 11. fallat. Cor. Satanas trāsfigurat se in angelum Lucis. Tunc. n. in angelum Lucis se transfigurat, quando videtur ea suggerere, quæ boni angeli consueuerunt persuadere. Dicit. n. Arist. q̄ inuidia est quidam lupus q habet faciem hoīs, & caudam scorpionis. Nā diabolus qui a principio quasi rationabilia suggerit in fraude, postea venenum infundit.

Item lupus vt capras capere possit, sub folijs se abscondit, & magis astutia quā potentia eas vincit. Sic diabolus decipit se abscondendo sub folijs. i. sub apparētia bonorum. Est n. versipellis, malitiis plen', sicut in Æthiopia dicit esse lupi ita varij, vt nullus eis color deesse videat ita nec deest diabolo aliqua via fraudis'.

Tertio, ratione tyrannidis, quia diabolus fortius tentat hoīem, qū magis videt eum aduersitatibus fatigatum. Legitur enim, q̄ lupus, qū ad ouile vadit, contra ventum pergit, ne canes eius odorē sentiant. Per ventum autem intelligit aduersitas: Vnde diabolus contra ventū vadit qū hoīem in aduersitate existētem iterū tentando inuadit. Sæpe enim, iustitia dei permittente, hoī tribulato ex ablatione substantiæ addit afflictionem in corpore, & deinde tentationem in mente: vt sic ad impatientiam, & desperationem inducat: sicut patet in Iob: cui primo res abstulit, deinde filios extinxit, deinde gra ui vlcere percussit, tandem per vxore & amicos graues tentationes in cor eius immisit. Sed ille eum superauit in omnib'. Et nota, q̄ diabolus plus tentat, & persequitur iustos quam peccatores. Dicit. n. Phisiologus, q̄ lupus non venatur circa locū vbi nutrit catulos suos, sed venatur a remotis. Quasi aūt loca vbi nutriunt ur catuli eorū luporū, sunt malorum corda in quibus nutriuntur delectationes, & afflictiones peccatorum: ibi ergo diabolus non venatur, quia tales diabolus tēta
Grego. re non conat. Greg. Illos diabolus pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. sed quasi loca ab ipso remota sunt iustorum corda, quæ scilicet ei ꝗdicunt: & ideo pcipuē tales diabolus persequitur, & molestat Gre. Hostis nr nos in hac vita positos q̄to magis sibi rebellare cōspicit, tāto amplius expugnare prēdit.

Quarto rōne delectationis ludi, qa lupus valde diligit ludum, vt dicit Pli. & iō si pt rapere puerum cū eo ludit, & postea eum comedit. Qualiter autem diabolus cum peccatore ludit, ostendit Grego. di-
Grego. Past. cens Diabolus facta aliorū mō grauiora, mo nihil esse qd ppetrarū est, mō miseri cordē Deū loquit, mō adhuc tps subsequens ad pñiā pollicet, vt dū p hoc mēs decepta ducit, ab intrusione pniæ suspendat: Pro. Stultis illudit peccatū. i. diabol'
Pro.14. qui est causa peccati. Postquam aūt cum peccatore luserit, eū comedit. Ambr. Dia-
Ambr. sermo. bolus ñ diligit filios suos, sed odit: sic n. eos amat, vt pdat: sicut amat gluto morsellum, vt comedat.

Quinto rōne fortitudinis. Nā lupus habet magnā fortitudinē in capite, & i collo: intestina aūt hēt debilia. i. qa tota vis diaboli est in principio tētationis: quia si in principio sibi resistitur, postea debilis efficit. Dicit Ambr q̄ hō vocē pdit si lupus eū primo viderit: sed si hō lupū ante cōspexerit, audaciā pdit, & caudā deponit. Tunc lupus. i. diabolus hoīem videndo pūenit, qū eū in principio non resistētem conspicit. Sed econtra tunc hō lupū prius cernit, cum se armat, & pparat ad repellendū tentationis principia. Nā postea diabolus pdit audaciā, & caudā deponit, qū tentare dimittit, & ad finē intentū ipsam tentationē no ptrahit. Chry-
Chris. i Mat. so in primis grauis, & intolerabilis est impetus diaboli; quē si qs fortiter sustinuerit, in secundo inueniet infirmiorē. quanto enim plus repercussus fuerit, tāto magis refrigescit.

Sexto ratione breuitatis temporis. Nā
Aris. de anima. legitur in libro de aialibus, q̄ qū lupus senescit, qa no pōt pdari, vadit de nocte iuxta ciuitates, & insidiat hoībus. sic diabolus sciens tempus suū esse breue, iam de hoībus bestialibus non curat, sed bonos deuorare festinat. Isid. Tunc ꝗ eum
Isid. de summ. bono. quē possidet diabolus actius seuit, qū se diuina virtute ab eo expellēdum cognoscit: Apoc. Væ terræ, & mari, qa venit ad vos diabolus habens iram magnam.

Septimo, ratione formidinis. Lupus. n multū formidat ignē, vt dicit Homerus.

Item

Item lapides multum timent. Sic diabolus multum timet igneā ꝓfunda. ternidā, & lapides. i. eleēmosynas. Vñ dr, ꝙ si quis duos lapides sibi collisserit, lupꝰ audaciā pdit. Duo lapides, sunt duplex eleēmosyna, s corpalis, & spūalis: & si vtraq; fiat, est diabolo valde formidabilis.

Itē diabolus decipit hoīem sicut vulpes decipit taxū. Nā taxus vulpem odit, sed videns vulpes, ꝙ eū expugnare non possit pp ipsius duritiē pellis, fugā capit, & cū taxus pdam qrit vulpes eius latibulū intrans, & immundicijs vrinæ, & aliis taxi lectum inficit, cuius fœtore taxus nō ferens inde recedit, & aliā foueā sibi qrit. Vulpes ergo, qa est aīal fraudulētum, aduersariū callidū signat. Taxꝰ aūt hoīem bonū, sed incautū, quē diabolus tentando impotens, cū videt pp ipsius cōstātiā se in nullo posse pūcere, fugit, qa scilicet ad tps ei tentationes subtrahit. Dumq; illius animus incauta securitate interna cura dimissa circa exteriora se occupat, fraudulentus aduersarius interiorē conscientiæ lectū alicuius pēti immundicia, vix eo ppendēte, cōmaculat. Ex cuius ille fœtore, vel displicentia cū ppendit, interdū p impatientiā, vel desperatione quadā ēt bonum ipsum dimittit, quod incepperat.

Itē diaboli manū no pt hō effugere q̄diu non abijcit a se peccatum, vel mundi affectū. Cuius exēplū apparet in boue sylvestri. dicit n. Arist ꝙ e q̄dā spēs boū sylvestriū, q hūt magnitudinē tauri; q̄ cū videt, ꝙ de manu venatoris, vel canū euadere nō possit, pijcit ex se fœtorē p quatuor passus. dūq; canes fœtorem odorant, & circa odorē huius detinētur, bestia ab eis fugiendo elongat & euadit. Tanq̄ venatores dēmones sunt, quorū canes eorū sunt fallaces tentationes siue mordaces pseculiones, a q̄bus aīa nō euaderet, nisi fœtorem ex se. i. mūditiā pēti abijceret p quatuor passus, primus est i pœnitentiā, secundus in cōfessione, tertius in satisfactione, quartus aūt in pseuerantiæ cōtinuatione. vel fœtor est gloria, vel spiritas tpalium rerū, de quibꝰ Apls dixit: Oia arbitror, vt stercora. Mach. A gloria viri peccātis ne timueritis: qa gloria eius stercus, & vermis est. Hāc dēt hō abijcere p quatuor passus. primus est si habitā dimittit. sēdā si nō habitā nō qrit, tertius si oblatā repuit, quartus si corde cōtnit, & talis diaboli manus liber, & securus effugit.

Item diabolus insidiatur hoībus sicut. Carus muribus. Nā cautē insidiat eis, & in abscondito inuadit. Cūq; ipse catus mure cepit, prius eū eo ludit, postea occidit, & comedit. Sic diabolus astutē hoīem obseruat, scilicet vt videat in qua disp̄ne facilius possit eū decipere, & cape in obscuro eū inuadit, occultādo scilicet ei in tentatione o illud, qd retrahere posset a peccato, & pōdendo, vel suggerendo solū illud, ꝙ delectet, & placeat: Vel in obscuro inuadit, qa tetat sub specie boni. & cū hoīem p cōsensum cepit, ludit cū eo. i. illudit, et oēndo peccatu esse leue, & ꝙ Deus est misericors, & quod est impossibile nō peccare, & ꝙ facileter poterit exire, & pœnitere, & huiusmodi. Et postquam sic illusit trahēdo ad opus, spiritualiter occidit, & per ptauam cōsuetudinē comedit, sic eū sibi incorporādo.

Arist. de anima.

Phi. 3.

1. Mach. 2.

Hominē cunctis animantibus esse prælatum, ipsīusque dignitas ac miseria non absque ratione demonstratur. Cap. XL.

Dignitas, & infirmitas hoīs cognoscitur ex aīalibus brutis. oium enī aīaliū gēia pp vsum hoīum sunt creata (vt cūt Phil & Damas.) Nā quædā sunt hoī data ad esum, vt pecudes, & hmōi: q̄dam ad ministerū, vt eq. & hmōi: q̄dā ad solatiū, vt symiæ, & hm i: q̄dā ad exercitium vt hō suā infirmitatē cognoscat, sicut pulices, & hmōi: q̄dā vero ad infirmitatis remediū, vt vipæ, & tyri, ex q̄bus fit tyriaca, & sic de alijs ad multiplices medicinas. Nam illa q̄ vñr aliqñ noxiora, sunt vtilior, sicut dicit Asclapius. Patiēs emoroides curat; si sederit sup pellē leonis. Et dicit et, ꝙ q̄ corpus suū vnxerit sepo renū leonis, lupus ab eo fugit; & si fœtor inū gunē eius fmo. & cōsimiles legunt virtutes de diuersis mēbris, & pūbus multorū aīaliū. Apparet ergo hoīs dignitas ex eo, ꝙ oibus aīalibus est ꝓlatus, & oia deseruiunt vsibus vitæ suæ: Sed patet eū dignitate infirmitas ex eo, ꝙ se videt homo vsioribus indigere, nec bñ posse vitā ducere sine eorum nutrimento, vel sine eorum ministerio, vel sine eorum solatio, vel sine eorum remedio.

Asc. li. de occultis vir. mē.

Pantheræ amico exemplo, quid homo edisse, diligere debeat, breuiter declaratur. Cap. XLI.

Diligere dēt hō oēs hoīes & peccatū odire. exēplo pātheræ, quæ ip pāthera a pā Græce qd e totū Latine est dicta, quia oibus aīalibus est amica, soli draconi est inimica. Sic hoībus dēt hō esse amicus, soli āt peccato inimicus. Sene. Pacē cū hoībus habebis, bellum cū vitiis. Vñ (sic Ang. dicit) sic sunt diligendi hoies, vt eorū non diligant errores. Aliud est. n amare, qd sunt: aliud odisse, qd faciunt.

1. Cor. 12.

Sen.

Aug. in sen. pspert.

Publici doctoris partes quæ existant, quantaq; diligentia Sanctorum doctrina sit sequenda, onagri, ac ceruis non absurda similitudine designatur. Cap. XLII.

Doctrinas Sanctorū debemus diligēter q̄rere, & in eis delectari, & imorari. Nā onager in mōtibus altis virētes herbas q̄rit, quas cū inuenerit pgaudio statim rugit: & quādiu virentia gramina inuenit ibi, a loco nisi pulsus non recedit. Quid autē sunt montes alti, nisi doctores sancti, quorū virētes herbæ, sunt gratiosæ doctrinæ? Ipsi enim sunt mōtes eminentiā vitæ, alti p cōtemplationē sapiētiæ, herbiferi p refectionem doctrinæ, qa doctrinarū suarū pabulo velut herbarū fœno proximorū aias pascunt. Has herbas q̄runt onagri. i. simplices & deuoti viri, & cū eas inuenīnt gaudētes, & exultantes mugitu alijs ꝓdunt, qa ad sanctarū doctrinarū studia et alios ꝓuocāt, & attrahūt: & q̄diu inuenīnt pabula, mentē recreando reficiunt, ab eis nō discedunt. Vel virtutes herbæ montiū, sunt virtutes & exēpla perfectorū virorū, q̄ onagri. i. imperfecti viri q̄runt, & inuestigando inueniunt imitādo, ꝓdunt pdicando, & immorant cōtinuando. Apls. Emulamini charismata meliora.

Itē doctoris publici, vel ēlati officium assumere. & appetere nō dēt ille q virtutibus carēt, vel in eis solidatꝰ nō est. Cerui enim quādiu carent cornibus, vel nō hūt illa adhuc solidata, non ꝓcedunt in publicū. Vñ non de die, sed de nocte vadunt ad pascua: de die aūt exponunt ea ad solē, vt indurentur, & cū tunc illa indurata esse cognoscunt, ad pabula in aperto ꝓcedunt. Qui ergo carere se sentiunt cornibus virtutum, quomodo exire audent ad publicæ doctrinæ pabulum ministrandum? Qui aūt adhuc imperfecti, & imbecilles sunt, oportet, ꝙ calore solis i. feruore diui i amoris solidēnt, & roborent: & cum p virtutum spīrālium robur fuerint solidati, tunc ad pabulum ꝓcedere pñt spiritualis documenti. Abacuc: Splendor eius vt luxerit, cornua in manibus eius. Debēt enim in sancto doctore simul apparere splendor doctrinæ, lux scientiæ, & exempla vitæ. Cornua enim, sunt virtutes, quæ tunc in manibus geruntur, quando operibus ostendunt.

Abacu.

Hominis dolosi ac proditoris malignitas, hypocritarumque infecta simulatio recensetur, qui tum Mygali tum Vulpi comparantur. Cap. XLIII.

Dolosus homo assimilatur migali, qd est vnum paruum animal ad modū mustelę, & est animal dolosum. Vnde aliquando mansuetum se fingit, cum aliquem appropiquare viderit: sed mox in eum insilit, & venenū infundit. Sic multi dolosi homines, & proditores faciunt, fingentes se amicos, vel pacificos cum non sint, & obseruātes tps in quo nocere pūt. Eccl. Multæ insidiæ sunt dolosi. Eccl. 11

Item dolosus assimilatur vulpi, quia vulpes est animal fraudulentum, deceptioni assuetum, & nunquā rectis, sed tortuosis incedit anfractibus. Et ꝓ dicit vulpes quasi volubilis pedibus.

Item dum escam non rapit, mortuam se fingit, & sic aues descendentes ad cadauer rapit, & comedit, vt dicit Isido.

Item pellem habet pilosam, & caudā magnam, quam dum canis capere putat, os eius pilis implet. Et dicit Plinius, ꝙ quando multum arctatur a canibus, caudam inter cruta recolligit, & vrinam inter pilos caudæ emittit, quā superaspergit; cuius fœtorem non ferens canis, aliquantulum ei cedit, quæ omnia inuenīntur in dolosius. Nam dolosi quidam sunt qui fraudibus & deceptionibus assueti nunquam recte & simpliciter incedunt, sed semp malitiosis vijs alios inuolucre & decipere quærunt. Pli.

Item quidam hypocritæ mortuos se fingūt, vt alij magis adhæreāt & credāt, & sic aliquod temporale commodum ab eis obtineāt, & etiam habent pellem pilosam, idest pœnitentiæ apparentiam magnam, sed post se trahunt caudam idest finalem intentionem, siue operationem aliquam pilis idest insidijs siue deceptionibus plenam. Si qui aūt eos comprehendere conentur, respergunt eos vrina, idest fœtore infamiæ infamādo, eos, ipsos ex invidia pseqūnt. Sicut qñq; qdā deceptores hypocritæ, vel hæretici de religiosis, vel ingressoribus, quādo

do volunt eos cognoscere, vel deregere, dicunt secularibus, ꝙ fiat ex inuidia: propterquod canes, id est præcicatores aliquando eis cedunt, nolam metuentes. Mat. Vulpes foueas habent. i. hypocrita, vel hæretici profundas astutias, quibus suam nequitiam abscondunt.

Matt. 8.

Quo pacto mentis domus quibusque virtutibus sit ædificanda pariter & munienda, castorum exemplo edocetur: & quot modis Dei domus capiatur, describitur. Cap. XLIIII.

DOmum mentis suæ debet homo solicitè ædificare, & vitæ suæ finem sæpius considerare, exemplo scilicet Castorum, qui subtilitate multa habitacula sibi parant. Nam de lignis, quę dentibus p̃cidunt in extremis aquarum rupibus faciunt, domos suas bicameratas, vel tricameratas per solaria distincta; & aqua crescente, superiora loca inhabitant. sed decrescente, in parte inferiori se locant, & per quoddam foramen ex industria præparatum, in quolibet solario caudam q̃ est piscea naturæ, mittunt in aquam, qa extra aquam diu sine corruptione non viuerent. Sic homo quilibet debet animæ suæ habitaculum de lignis, id est operib' solidis virtutum, solerter ædificare: sed in rupibus aquarum, id est in studijs scripturarum ædificatur domus sapientiæ: & hæc est bicamerata, quia scilicet debet esse practica, & speculatiua, id est actiua, & contemplatiua. vel in rupibus aquarũ, id est in compunctionibus lachrymarum ædificatur domus pœnitentię: & hæc domus est tricamerata, quia tres pœnitentiæ partes sunt, scilicet contritio, confessio, & satisfactio. Crescente autem aqua sapientiæ, eleuatur anima in superiorum contemplationem: vel quanto plus crescit aqua compunctionis, vel tribulationis, tanto plus ascendit anima ad perfectionem puritatis, & virtutis: & quanto plus descrescit, tanto plus inferius cadit.

Item crescente aqua tribulationis, debet anima ad superiora scandere orando: Decrescente vero tribulationis inundatione, debet ad inferiora se trahere, se ipsam in humilitate seruando, semper vel sæpe per foramen mentis debet caudam in aquam mittere, id est finem vitæ suæ sapienter considerare. Nã per aquã sapientiam, per caudam vero finem accipimus vitæ. Vnde ille caudam in aquam mittit, qui finem vitæ suæ sapiẽter attendit. Sic enim præseruatur a peccati corruptione, secundum illud: Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis. Nota, quod domus Dei multipliciter accipitur.

Eccl. 7.

Primo modo tota mundi machinã, iuxta illud Baruch: O Israel, quam magna est domus Dei.

Baru. 3.

Secundo modo cœlestis patriæ aula. Ps. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum domini ibimus.

Ps. 121.

Tertio modo domus Deo dicata; Domus mea, domus orationis vocabitur.

Isa. 56.

Quarto modo cuiuslibet viri iusti anima, vt hic. Hebreo. Quæ domus sumus nos.

Hebr. 3.

Quinto modo militans Ecclesia, In magna domo non solum sunt vasa aurea &c.

Thi. 3.

Sexto modo, Virgo beata Psal. Domũ tuam domine decet sanctitudo.

Psa. 92.

Septimo, caro a Verbo assumpta, Sapientia ædificauit sibi domum.

Prou. 9.

Quale sit cor obstinatum, mensque dura, quæ Cocodrillo comparatur Pharaonis ostenditur exẽplo. Cap. XLV.

DVræ mentes non emendantur flagellis. Vnde sunt similes cocodrillo. Nam tanta duritia est cocodrilli, vt quamuis fortium lapidum ictus in tergo recipiat, nihil curat. Talis fuit Pharao, cuius cor ita induratum erat, vt per multa plagas nollet dimittere populum. Sic peccator durus multis flagellis flagellatus nõ dimittit peccatum. & de tali duro corde dicit Ber. Cor durũ ipsum est, quod nec compũctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis induratur: ingratum est ad beneficia, infidum ad consilia, sęuum ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens: Ipsum est, cui præteritorum, præter solas iniurias, nihil omnino non præterit, præsentium omnino nihil non perit: futurorum nulla, nisi forte ad vlciscendum, prospectio est.

Electo-

Electorum Dei perfectio, eorumque vera innocentia quanta sit, ex pluribus ouium naturalibus proprietatibus, quam rectissime colligi potest. Cap. XLVI.

ELecti assimilantur ouibus

Primo propter innocentiam. Ouis enim est animal innocens, id est nulli nocumentum inferens. Et hinc est, ꝙ nullam natura dedit ei armaturã, quia nec cornua ad ferendum, nec vngues ad scindendum, nec dentes ad mordendum, licet vocentur bibẽtes, quia cum duobus dentibus nasci dicuntur. Sed dentes earum non sunt ad mordendum, sed ad pascendum. Hæc innocentia competit electis Dei, qui nihil faciunt, vnde aliis nocere intendant. vnde dicitur Reg. Isti q̃ oues sunt, quid fecerunt? quasi dicat, Isti qui innocentes sunt in se ipsis, quid fecerunt scilicet mali alijs? vt sic notet in eis duplex innocentia, scilicet respectu sui, & respectu ꝓximi. Aug. Vera innocẽtia est, quæ nec sibi, nec alijs nocet.

2. Reg. 4.

Aug.

Secundo propter patientiam. Psa. Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis. Vbi patientia sanctorum primo commendatur ex causa; quia propter te, scilicet Deum, non propter furtum, vel homicidium. Psal. Propter te sustinui opprobrium. Secundo ex pœna, quia mortificamur, scilicet a nobis ipsis per pniam tota die, id est per totã vitã. Apost. Quotidie morior, scilicet vitijs.

Psa. 43.

Psa. 68.

1. Cor. 8.

Ite ab alijs æstimati sumus, sicut oues occisionis, id est digni occisione. Et verè vt oues erant sancti Martyres, dum occidebantur, scilicet sequẽtes illum, de quo dictum est: Quasi ouis ad occisionẽ ducetur, quæ scilicet mansuetè vadit, & sine rebellione se occidi permittit.

Isa. 53.

Tertio propter abundãtiam, ꝓm illud Ps. Oues eorum fętosæ abundantes in egressibus suis. Electæ enim oues abundant in fętibus, & in egressibus id est in lacte quod egreditur ab vberibus earum.

Ps. 143

Item quæ abundant in bonis velleribus, de quibus Iob: De velleribus ouium mearum calefactus est, scilicet pauper. Sic electi Dei abundant in fœtibus id est in meritis, & vberibus, id est in doctrinis &, velleribus, id est in exemplis, vel eleemosynis. Et nota, ꝙ quatuor sunt quæ faciunt ipsas ouęs in fętibus abundare, scilicet ventus, potus, pastus, & motus.

Iob. 31.

Ventus quidem, quia sicut dicit Aristoteles, si oues impregnantur versus vẽtum septentrionalem, parit mares. si autem versus meridionalem, fœminas. Per ventum septentrionalem intellige inspirationem gratiæ septiformis, quæ notatur per septentrionem. Vbi etiam septẽ stellæ sunt circa polum, designantes septem dona Spiritussancti: & hic est vẽtus qui facit electos Dei parere fœtus masculos id est opera virtuosa. Sed per meridionalem ventum calidum intellige inflãmationem spiritus maligni, qui facit parere fœminas, id est opera vitiosa & defectiua. Secundum est potus, quia idem Aristoteles dicit, ꝙ oues impinguantur bibendo aquam. Vnde dant eis comedere salem, vt magis sitiant, & plus bibant. Hæc est aqua sapientiæ salutaris, quam potantes electi Dei, & sancti, facit eos abũdare fętibus bonorum operum Apostolus. Fructificantes, & crescentes in scientia Dei. Tertium est pastus. Nam pastus p̃cipuè in fine diei iuuat eas ad generandum. & etiam motus, qd̃ est quartum iuuamentũ & sic cibus & pastus lachrymarũ, de quo Psalmus. Cibabis nos pane lachrymarũ: & motus obedientiæ, vel charitatis etiã sunt sanctis causa fœcuditatis meritorũ.

Arist. de ani.

Col. 1.

Psa. 79.

Item Sancti abundant in lacte doctrinæ, in quo lacte (secundum Constan.) est triplex substantia, scilicet serosa butyrosa, & caseosa, prima scilicet aquosa vel serosa est mundificatiua, & subtiliatiua: secunda butyrosa, vel vncluosa est mollificatiua, & extensiua, & extersiua: tertia caseosa est grossa, & oppilatiua. Sic doctrina ouium Christi est subtiliatiua, qñ loquuntur sapientibus est mollificatiua id est compunctiua, & in bonũ extensiua & a malo extersiua, quando loquũtur proficiẽtibus. Est autem grossa, & oppilatiua, id est malarum viarum clausiua, siue restrictiua, qñ loquuntur incipientibus. Apostolus. Tanquam paruulis in Christo lac vobis dedi.

Item ab ouibus Christi habentur vellera diuersorum colorum, id est exempla diuersarum virtutum, quibus anima vestitur, & ornat, & calent in diuino amore. Ouis (sicut dixit Beatus Martinus) docet nos seruare dominicum præceptum: quia cum habeat duas tunicas, scilicet corium, & lanam, vnam retinet sibi, & aliã dat non habenti, scilicet lanam homini.

Quarto electi Dei assimilantur ouibus

propter obedientiam: audiũt enim oues & sequũtur sibilum, & vocem pastoris. Et viri sancti audiunt, & sequuntur doctrinam, & vocem Christi. Io. Oues meæ vocem meam audiũt, scilicet aure auscultando, corde credendo, & opere implendo, siue obediendo. Psal. In auditu auris obediuit mihi.

Io. 10.

Psa. 77.

Item electi Dei, & sancti viri, qui sunt de familia eius, a tentationibus demonum non læduntur, sed reprobi qui sunt tãquam progenies adulterina statim ab eis vincuntur, & venenantur, sicut dicit Plinius, quod est quidam gens siue familia, cui aspis non nocet. Vnde illi pueros quos de se natos habent suspectos obijciunt aspidi: quibus non nocet si ad eos spectant. Si autem adulterini sunt, mox eos occidit. Ps. Super aspidem, & basiliscum ambulabis.

Plin.

Psa. 90.

Euangelistarum dignitas & officium per equorũ qui & sonipedes vocantur plures similitudines naturales ac etiam caballi etymologiam clari ostentatur Cap. XLVII.

EVuangelistæ fuerunt Christi equi: nam equi dicti sunt, quia in quadrigis equantur, & pariter componuntur. Hæc quadriga, in qua sancti Euangelistę sunt a sancta Ecclesia æquati, & pariter recepti, est doctrina siue scriptura quatuor euangeliorum, in qua ipsi a Christo instructi nobis salutis nostræ subsidia portauerunt. Vnde Hiero. Mattheus (inquit) Marcus, Lucas, & Io ines quadriga dñi, & verum cherubin quod interpretatur scientiæ plenitudo, per totum corpus oculati sunt.

Hiero. ad Pau.

Item caballi Christi ipsi fuerunt, quia caballus a cauo pede est dictus eo, quod pressa vngula terram cauat. vt dicit Isid. Hæc cauitas pedis, siue terræ cauatio euacuatio est terreni amoris, quia omnia, ꝓpter Christum contempserunt, & ipsum pauperem secuti sunt. Matt. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.

Isid. li. ety.

Mat. 9.

Item ipsi fuerunt sonipedes Christi. dicuntur. n. sonipedes, eo ꝙ pedibus sonant. Nam ipsi sonuerunt prædicando, non tantum sono verborum, sed etiam gressu operum vel pedibus sonabant. qñ de loco ad locum discurrendo prædicabant. Ps. In omnem terram exiuit sonus eorũ, & in fines orbis terræ verba eorũ.

Ps. 18.

Omnes cum excommunicatis in casibus non concessis versantes, efficiuntur excoicati rabidi canis, exẽplo & auctoritate ꝓba. Cap. LXIII.

EXcommunicatio assimilatur morsui canis rabidi: quia omnia animalia morsa a cane rabido efficiuntur rabida, & furiosa. Et sic omnes participantes excommunicato in casibus non concessis, efficiuntur excommunicati saltem minore excommunicatione. Vnde excommunicati ad modum canum de ecclesia expellendi sunt. Apo. Foris canes & ad modum canis rabidi sunt omnibus euitandi. Thes. Ne commiscemini cum illo, scilicet cum excommunicato.

Apoc. 22.

Sanctorum exempla, qui interdũ à Dei gratia ceciderunt, & postea surrexerunt, eos in bonis actionibus imitantibus maiorẽ in modum prodesse, malq; prælati exempla subditis valde obesse musco, capreolisque ac candela extinctæ exemplis declaratur. Cap. XLIX.

EXempla sanctorum qui a gratia ceciderunt, & postea resurrexerunt, sunt alijs valde proficua. Vnde assimilant musco. dicitur. n. ꝙ in montibus Indiæ sunt quidam capreoli, qui herbis aromaticis pascuntur, in quorum vngulibus sunt cõcauitates, in quibus colliguntur humores ad apostema, sed propter motum, & discursum tranguntur: & ille humor collectus cum pilosis folliculis abstrahitur, & substantia illa quæ intra folliculos cõtinetur, summe est odorifera, & inter aromata est maxime præciosa, & in medelis plurimũ virtuosa (vt dicit Diaf.) & illud vulgariter vocamus muscum. Quasi autem capreoli sunt quique homines humiles, & solliciti, qui quasi aromaticis pascuntur, quia frequenter multis donis, & gratijs diuinis replentur. Sed tem. qñ que contingit, ꝙ in eorum vnguib. s. i. in sensibus siue affectibus remanent q̃dam concauitates. i. defectus quidam siue pronitates ad quædam vitia: in qbus interdum humores. i. affectiones ex incautela, vel negligentia paulatim multiplicantur in tantum, quod generatur in eis apostema alicuius peccati grauis: in quo fuere permittuntur, sed postea propter motum compunctionis, & exercitium boni operis, siue per discursum internæ cõsiderationis, & pœnitudinis mẽtis, trangitur, talis pcĩ affectus, & in pilosis

Diase.

losis folliculis. i. asperis, & afflictionis exercitiis trahitur a corde. Exemplum autem pœnitentiæ, & humilitatis, & patientiæ, quod in talibus afflictionibus ostenditur, & imitationis vitæ quam faciunt, efficit alijs muscus odoriferus per exemplum. Cuius. f. vsus, vel per considerationem, vel imitationem, efficitur alijs medicina vel præseruatiua alis iustis. f. ad timendum, & se custodiendum in illud. Cor. Qui se existimat stare, videat ne cadat, & peccatoribus ad pœnitendum, & se corrigendum, sicut dixit Beatus Amo. Theodosio imperatori qui allegauit ei exemplum Dauid peccantes, i inquit secutus es errantem, sequere corrigentem.

Item exemplu prelati mali extinguit in subito bonum propositum: nam candela extincta olfacta ab equa prægnate eam facit abortire. Tunc enim candela extinguitur, quando prælatus aliquis, vel doctor in manifestum peccatum labitur quasi aute equa prægnans, est anima bonum propositum gestans, quæ dum peccatum prælati, vel magistri sui imitando olfacit, bonum, quod cęperat, extinguendo abortit.

Cur fatuus non sit sapienti sociandus, ratione & auctoritate patefit. Cap. L.

Deu. 22

FAtuus nõ est sociandus sapienti. vnde præceptum fuit Deut non arabis in boue, & asino per bouem enim intelligitur sapiẽs, per asinum stultus, per arare vero prædicatio designatur. asinus ergo boni in arando non est iungendus, quia fatuus in prædicatione non est sapienti sociandus, ne scilicet ex fatuitatis discordia impediatur sapientis gratia.

Carnis lasciuiam per spiritus feruorem consumi, Cameli exemplo monstratur. Cap. LI.

FEruor spiritus consumit lasciuiam carnis, sicut feruor naturalis caloris consumit pinguedinẽ corporis: qd apparet in camelo, de quo dicit Constantinus, ꝙ aestu calidissimu est ex natura, & in macilentum, eo ꝙ calor consumit sanguinis vnctuositatem. Similiter calor charitatis, & feruor deuotionis consumit viscositate siue lubricitate luxuriæ, & concupiscentiæ carnalis. Eccl. Vapor ignis vrit carnes i. feruor spiritualis amoris consumit desideria carnis. Ia. Exortus est sol cum ardore & arefecit fœnum. i. carnem. Isa. Omnis caro fœnum.

Ecc. 38

Iac. 1.

Isa. 40.

Fictè pœnitentis, qui vitam in bonum interdum mutare videtur, simulatio, nec non hypocritarũ in fallendo malignitas, Rubetæ exemplo aperitur. Cap. LII.

FIctè pœnitens similis est boraci quæ rubeta dr genus ranæ venenosæ q̃ dicunt vetustam pellem deponere pastu quarundam herbarum, venenum autem suum non deponit, seu custodit. Sic fictè pœnitens ostentatione cuiusdam exterioris fictę pœnitentiæ vitam videtur mutare, vt peccati vetustatem deposuisse ceteris, venenum tñ retinet interius malæ voluntatis, & ipsum ad tempus tñ occultando custodit. Et dr, ꝙ rubeta quod maculis sub ventre respergit, tot modis venenum eius noxium dicitur esse, qa scilicet fictus & hypocrita quot in se habet vitiorum maculas, tot etiam habet nocendi vel fallendi vias: & ideo talem merito Spiritussanctus fugit, ẽm illud. Sap. Spiritussanctus disciplinæ effugiet fictum.

Sap. 1.

Quid nobis præstet fides, fidelium q̃ spes in quo consistat, vnico ceruorum exemplo edocetur. Cap. LIII.

FIdes ad invisibilia quærenda nos trahit, quæ tñ intellectus viatoris nõ capit. Sunt enim fideles ceruis similes, qui maria transeuntes nõ visu, sed odore tamen terras petunt. Sic terram viuentiũ. i. solicitatem æternorũ bonorũ nos odore quodam fidei quærimus, q̃ tñ in trãsitu huius maris positi, qui in se ipsis sunt ceernere non valemus, vnde Apostolus: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit &c. Sed licet iste odor videatur debilis, tñ est valde suauis, & attractiuus, vñ Can. Trahe me post te: curremus in odore &c. vnde & hoc odore Beatus Iohannes Euangelis. attractus legit Deo dixisse in quadam sua oratione: Odor tuus in me cupiscentias æternas excitauit.

1. Cor. 2.

Cant. 1

Filios erga parentes fore pientissimos, glirium instruuntur exemplo singulari. Cap. LIIII.

FIlios dẽre parentibus obsequia pietatis ipendere ꝓpue in necessitate, glires docent, q̃ insigni pietate genitores suos

Universidad de Deusto Biblioteca

in senectute nutriendo adiuuant, & eis alimenta ministrant. Erubescant ergo miseri homines, qui suis parentibus sunt crudeles: quia dum eis in necessitate deficiunt se gestibus, & moribus crudeliores esse ostendunt. Eccl. Suscipe senectã patris tui.

Eccl. 3.

Dei gratiæ effectus ipsi cordi varijs similitudinibus comparatur, quod membrum radicale esse iure optimo affirmatur. Cap. LV.

GRatia Spũsanẽti assimilatur mẽbro radicali. nam sicut dicit Aristo. in oi animali est mẽbrũ radicale, qđ est principiũ oiũ virtutũ naturalium, & spũaliũ: & hoc est cor, vel aliqd loco eius, a cuius radice (vt dicit Auic.) incipit aialium creatio, & formatio, & figuratio. hoc ergo radicale principium, est gratiæ Dei donũ, a qua oẽs virtutes procedunt, & dona gratuita quibus ꝓficit aia. Ab hoc principio incipit virtutũ creatio, formatio, & figuratio. nã creatio virtutum est per habitũ acqsitienẽ: qa virtus (vt dicit Philosophus) est habitus electiuus. sed formatio earum est per charitatis dilectionem. qa charitas est formatio virtutũ, sicut dicit Amb. Sed figuratio virtutũ est p actuum ꝓductionẽ: quia actus configurant habitibus, a quibus procedũt habitus: vnde in actibus manifestatur sicut res figurata in sua figura. Sed oiũ istorũ radicale principiũ est ipsa diuina grã: vñ Apls totũ esse suũ spirituale gratiæ Dei attribuit, dicens: Gratia Dei sum id, quod sum.

Arist. de anima.

Aril.

Itẽ grãm diuinã ad suas consolationes non recipit homo q̃diu peccatũ in conscia gerit. Nã pullus equæ, q cũ quoda nigro folliculo in fronte nascitur, q̃diu abscisus non fuerit, ad vbera matris nõ admittit. Pullus igit gerens nigredinem in fronte, est hõ peccatũ hns in mente: qđ q̃diu ꝓ pniam ñ amouerit, mẽ virtutum grã, eũ ad cõsolationis suæ vbera nõ admittit. Sap. Nihil ingratũ in illa incurrit.

1 Cor. 35.

Sap. 7.

Pantheræ pulcherrimo exemplo, grates semper benefactoribus esse reddendas admonemur. Cap. LVI.

GRatos esse bñfactoribus exemplum pantheræ nos docet, q̃ q̃uis sit bestia valde sęua, suis tñ bñfactoribus nullis est ingrata. Vnde narrat de quodã q catulos eius de quadam fouea liberauit q panthera eũ associauit, & blandiẽs ei cauda, & facie vsq; extra deserta duxit. Si ergo sic grata est bñfactoribus crudeliũ ferarũ natura, quanto magis decet homines, quibus mãsuetudo naturaliter inest & rationalis censura? Vnde Apostolus: Grati estote

Gulæ damna enarrantur, voracisque natura per usi ac cocodrilli naturalem vsum in edendo: quomodo pacto gulæ vitium curetur, exprimitur. Cap LVII.

GVlosus hõ assimilatur vrso: qa vrsus (ẕm Aristo.) indifferenter cõmedit oia: vnde ꝓ fructibus ascendit arbores, & alue aria, ꝓ melle cõfringit, & cancros & formicas pro medicina comedit. Sic gulosus aliqñ sub specie necessitatis, aliquando ex dulcedine voluptatis, aliquãdo sub ꝓtextu infirmitatis, voluptuosas delectationes exquirit, & accipit. Eccle. Oẽm escam manducabit vẽter. s. gulosi.

Arist. de anima.

Item gulosus assimilat Cocodrillo, qui herbas libenter comedit, inter quas endros serpens paruulus, qui eius inimicus est, se inuoluit, vt dum herbas carpit, serpentem transglutiat, q dũ in vẽtre exsilit ipsum occidit, & illęsus exit. Sic gulosus hõ bonos & sapidos morsellos libenter comedit cũ quibus frequenter venenum voluptatis, & peccati per delectationem transglutit, quod mentem eius occidit.

Itẽ gula perducit hominẽ ad luxuriam & incontinentiã. Nã cętui, qñ nimis pingues se sentiunt, latebras q̃runt: qa nec bene fugere, nec cursum continuare pñt: sed nunc fugiunt, nunc subsistunt, & retro respiciunt. sic etiã pinguedo gulæ q̃rit latebras luxuriæ. Et hõ et gulæ dedit incontinens effectus, nec tẽtationes carnis fugere, nec cursum pñiæ continuare pñt: sed nunc cõscia punctus fugit. i. fugere proponit, nunc subsistit i. tentationes expectat, & suscipit, nunc retro respicit, quia ad turpitudinẽ desiderio, vel opere redit. Vitiũ itaque gulæ curandũ est afflictione abstinentiæ. ariditas autẽ animæ irriganda est lachrymarũ cõpunctione. Nã (ẕm Isaac) carnes pingues animaliũ assandæ sunt: qa dum assant earum humiditas illaudabilis deficcatur. sed siccæ carnes potius sunt lixãdæ, quia aqua eas tẽperat, & humectat. carnes porcinæ, & peccorinæ laudabiles sunt assaturę, caprinæ vero, & bouinæ meliores sunt lixatę.

Nam

Nam ꝓ lixationem siccę carnes humectãtur, & per assationem humidæ carnes siccantur. est ergo caro pinguis caro assueta delitijs, que ignæ assanda est i. abstinentiæ afflictione, famis ardore sedanda vt sic delectationes gulæ compescat afflictio abstinentiæ. sed quasi siccæ carnes sunt aridæ i. indeuotæ mentes: q̃ tũc bullienti aqua elixantur, quando feruenti, & lachrymosa compunctione irrigãtur.

Temporalium rerum exuberantia, quantum hominibus diutijs abstentibus obsit, pinguia animantia ad esum pessima, valde hominis stomachum dissoluentia, naturali quadam similitudine ostentant, Cap. LVIII.

HAbentes abundantiã tpalium assimilant pinguibus animalibus. Aialia nimis pinguia sunt ad esum pessima, nocent enim digestioni, quia super cibũ natant, & cibum inflant, & villos stomachi emolliunt, & lubricitatẽ stomachi inducunt. vñ pinguedo nimia stomachum dissoluit deficiente virtute cõtentiua, cõformatiua, & expulsiua. Ex pinguedine etiam stomachus incenditur sicut ignis, quando pinguedo in eũ proijcitur. Quasi autẽ pinguedo carnis est abundantia tpalis, de qua Psal. Prodijt quasi ex adipe iniquitatis eorum i. ex abundãtia, & plenitudine tpalitũ. Hæc igitur nocet aiæ sicut pinguedo stomacho. Inducit enim inflãmationẽ, siue elationem superbiæ, mollitiem, & lubricitatem luxurię. Dissoluit n. virtutem cõtinentiæ, excludit cõsolationem, siue cõfortationem grã, non curat de expulsione vitiorũ ꝓ confessionem pñiæ. hæc et non extinguit, sed potius accendit ignem auaritiæ, sicut abundantia lignorum non extinguit, sed potius augeti ignem. Eccles. Secundum ligna sylvæ exardescit ignis.

Psa. 72.

Ecc. 28

Item abundantia nimia tpalis consolationis gẽrat vitia mentis. Nã ligna quę in plenilunio resecantur, vel plantantur quia tunc humor in corpibus abundat, ꝓ eius superfluitatem nõ valent regi a natura, & iõ corrũpunt, & generant vermes a qbus corrodunt, & in puluerẽ redigunt. Est aũt quasi humor arboris ipsa cõsolatio, siue repletio carnis, q̃ si abũdans sit, corrupsionem nõ tñ corpis, sed etiã aiæ gignit, & vermes ꝓducit vitiorum, qbus virtutes aiæ pœnitus dissipant. Hinc est (vt dicit Greg.) quod princeps cocorum scilicet Nabuzardã, destruxit muros Hierusalem, quia venter cui coci deseruiunt sua repletione destruit virtutes animæ.

Diuersorum animalium diuersa natura, eorumque naturales proprietates egregie describũtur: quibus non paucis nec obscuris exemplis homines tam boni quam mali iure comparantur. Cap. LIX.

HOies tam boni q̃ mali assimilantur aialibus terrestribus. Nã sicut dictũ fuit suprã in principio huius quinti libri, ponit Moyses tria gña aialium s iumenta, reptilia, & bestias, & ẕm Basiliũ sunt iumenta q̃ cõperunt vsui hoium nuncupata. & q̃dã ex eis sunt ad laborandũ, vt equi, boues, & asini q̃dã ad lanificãdum, vt oues, & cosilia. q̃dã ad vescendum, vt porci, & hmõi. Per iumenta igitur intelligunt actiui, q sunt in adiutorium proximorum solicitũ, vñ dicunt iumenta, quasi iuuamenta: quorum q̃dã laborãt in operibus obedientiæ, vt claustrales, & isti sunt, vt eq: Equus enim hõi subditur, ab eo infrenat, & ꝓ eius voluntate mouet & circumiert, & sic est subditus respectu plati tac. Equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, & oẽ corpus illorum circumferimus. Hęc frena sunt regularia pcepta siue instituta, vel platorum correctiones. Quidã vero laborãt in ope doctrinæ: & isti sunt, vt boues, cum qbus terra arat: scilicet prelatores, a qbus terra aiæ arat vomere linguæ, & serit semine doctrinæ. Alij vero laborant in ope patientiæ, scilicet in cura regiminis, vt plati, q assimilant aialibus humilioribus, aliorum onera ferentibus, scilicet camelis, asinis, & hmõi, qa quanto sunt maiores, tãto debent esse humiliores, & ꝓ subditis onera portantes. Ps. Vt iumentum factus sum apud te. Iumenta enim hmõi. s. asini & cameli, licet sint magna corpe sunt tñ vilia reputatione, & magnæ sarcinæ grauantur onere. Sic iter platus, licet sit magnus in dignitate, det tñ esse apud se ipm vilis, & humilis reputatione. Est et magni ponderis sarcina grauatus cum habeat ꝓ suis subditis Deo reddere rationẽ vñ Greg. dicit: Grandis honor, sed graue onus. Illi aute q intendunt ad pauperes vestiendos, affirmant ouibus, q quasi mandatũ dñi implentes (vt fecit Beatus Martinus) Cum duas tunicas habeant, scilicet lanã, & pellẽ, vnã dant nõ hãti, sci-

Iac. 3.

Psa. 72.

Psa. 72.

Gregor.

licet lanam homini. Qui vero pauperes pascunt suis cibis, & eleemosynis. sunt similes animalibus vilibus ad cibum, vt arietibus hoedis & porcis, & hmoi, qbus, scilicet assimilant, non ratione vilitatis, sed vilitatis. Reptilia vero illa sunt, q̃ corporis q̃litione, & extensione reput. & mouentur, vt vermes, colubri, & serpentes. Per reptilia vero pñt intelligi perfecti, & contemplatiui viri, quorum est se q̃here. n. ab exterioribus ad interiora reducere ad Deu contẽplandum, & nihilominus se extendere ad pximum diligendu. Vñ dicunt esse, vt vermes per reputationem humilitatis, vt colubri per refrigerium carnis, qa dicitur coluber quasi colens vmbram.

Item dñt esse, vt serpentes per prudentiam discretionis, Mat. Estote prudentes sicut serpentes. Vel debent esse, vt vermes, quia eorũ est Deum frequenter laudare. Vermes enĩ, vt bruci, & hmoi ore se trahunt, Psa. Super laus eius in ore meo. Vel vt serpentes, quia eorũ est carnem p abstinentiam attenuare. Serpentes enim vi costarum se rapiunt. Iob: Inuadat me dia costas eius. Nã maxime in costis apparet tenuitas ieiunantis. Debent et esse vt lacertæ, quia in bonis dẽt affectibus æstuare. Lacertæ enim pedibus repunt, & pedes aiæ sunt eius affectiones, qbus tanto velocius currunt, quanto feruentiores existunt. Bestiæ aũt dñt quasi vastiæ eo, q̃ deuastant o. a sua feritate. Nã sunt seuæ, & impetunt, nunc vngue nũc cornu, nunc dente, vt apri, leones, & lupi & ideo talibus bestijs pcores assimilant, qa oia bona sua deuastãt. Nam bona naturalia diminuunt, gratuita repellunt, cęlestia contenunt, tẽporalia amittunt. Ipsi sunt seui sibi ipsis, multo fortius alijs quos lædũt, & ipedirẽt aut dente in iudiq detractionis, aut cornu supbæ dñationis, aut vngue violentæ dueptionis. Et qdã sunt vt apri per carnis voluptatem, qdã vt leones per superbiæ prãtem, qui iam vero sunt, vt lupi per auaritiæ capacitatẽ & sic de alijs similibus Eccl. Dixi in corde meo de filijs hominum, vt probaret eos dominus, & ostenderet ipsos esse bestijs.

Mat. 10

Psa. 33

Iob.

Eccl. 3.

Elephantis in coitu admirandanatura, hoẽs conjugalem pudicitiã conseruare erudit. Ca. LX.

HOnestatem & pudicitiam operis cõiugalis elephantes conseruare nos docent, in quibus est pudicitia q̃dã admiranda maxime respectu aliorum animalium. Non n. se cognoscunt, nisi in abdito, & hic non, nisi in duobus annis, quãdo masculus habet quinque annos, & fęmina decem, & in istis duobus annis nõ nisi quinque diebus sexto raro adiuncto. In quo exemplo docent hoies coniugali ope honestẽ vti quantũ ad locũ, & q̃ntũ ad tps, & q̃tũ ad charitatem. Vñ Tobias iunior dixit vxori suæ. Exurge, & deprecemur hodie dũm, & cras, & tm cras, quia his tribus noctibus iungimur Deo, tertia autem transact a nocte in nostro erimus coniugio: filij qppe scorũ sum⁹, & ñ possum⁹ ita q̃iugi sicut & gẽtes q̃ ignorãt Deũ.

To. 8.

Humilis hominis natura quæ siluestri capræ aliquibus exemplis assimilatur, atque humilitatis virtus quantum fidelibus prosit, Deoq; grata existat, pluribus rationibus naturalibus aperitur. Cap. LXI.

HVmilis hõ assimilat dãulæ. i. syluestri capræ q̃ est aial timidũ, & imbecille neq; scit se defendere, nisi bñficio fugæ, hẽt. n. p armis m̃ bborũ agilitatẽ, & fugam. Vñ (m Isidor.) dr damula eo, q̃ de manu effugiat, m̃ tuosa & nemorosa diligit, gramina aromatica cõmedit, & ramusculorũ extremitates carpit: qũ vulnerat, dracõteã mãdit, & sic telum de corpe excutit. Damulã spentes odiunt, & eius anhelitũ sustinere ñ pñtisc quoq; hõ humilis sp timet Dei offensam, & ibecillẽ se reputat ex virtute ppria, defendit se vitiorũ fuga, armat se agilitate obediẽtiæ, & supbiæ fuga, & sic effugit manus tentationis diabolicæ. Diligit montẽ cõtemplationis nemus solitudinis, & quasi graminibus aromaticis pascit scorũ exẽplis. Ramusculorum extremitates i. humilia opa carpit. Vulneratus pcõ, dracõteã q̃ est herba medicinalis. i. pnam mãdit, & sic telũ tentationis, vel pcl de corde trahit. Serpẽs quoq; infernalis. i. demõ, maximẽ huc odit, & eius anhelitũ i. voluntatium despectum sustinere non potest. Eccl. Abhominatio est supbo humilitas. Ire humilis sui recognitio liberat hoiẽ a pcõ. Nã pardus, qñ in armitat incurrit, sim humiñ comedit, & euacit. qd. n. est hois ñmus, nisi abominabilis peccati actus, ñmus qdẽ pp vilitatẽ human pp ꝓprietatẽ, na soli hois inter aialia ꝓpriũ est peccare. Hunc ergo limum comedit, q turpitudinẽ pcl sui humiliter recognoscit, & talis ab armitate mortifera euadit, ex eo, q̃ apud piũ iudicẽ est impetratio veniæ, i psa recognitio culpæ, vt dicit Greg. in illud Ps. Quoniam iniquitatem meã ego cognosco.

Isid. li. ety.

Ecc. 13.

Grego. ī ps. 50.

Item profunda humilitas animi, & diligens auditus verbi Dei, iuuant homines contra tentationes diaboli, cuius exemplũ est, quia (sicut dicunt Arist. & Auic.) Corvus valde odit asinũ, & tẽtat cum rostro excæcare, sed iuuat asinũ ꝓfunditas oculorũ, & spissitudo corij superciliorũ, cũ quo tegit visum. Cui et valet proceritas, & mobilitas auriũ, cũ qbus se defendit. Corvus est diabolus, asinus hõ simplex, & Dei seruitio deputatus: cui diabolus insidiat, vt eruat oculos, i. bonã fidẽ, & bonã voluntatẽ: sed si habeat eos profundos, i. in humilitate fundatos & absconsos sub spisso, & duro corio, i. sub despecto, & grosso habitu, vel exteriori aspectu, & si habeat aures magnas, & mobiles, i. ad auditum diuini sermonis prolixas, & ad motũ implendi, & obediẽdi paratas, euadit ab eius malitia. Item humiles, & pauperes sunt promptiores ad bene operandũ, q̃ magni, & diuites, sicut dicit Arist. q̃ araneæ paruæ sunt acutæ, & velocis motus, sed magnæ, & nigræ tardiores, & hæ solent texere iuxta terram, & foraminibus semper latent donec in retẽ suũ aliqua bestiola cadit, quã cõprehendit, & fugit, & qñq; reponit, donec fam habuerit. Sic qui parui sunt, reputatione propria, sicut humiles, vel reputatione aliorũ sicut pauperes, sunt ad bene operandũ acuti, i. perspicacis, & velocis motus, i. solciti, & prompti. Nam perspicaces ad prouidendum, & considerandum facit eo humilitas: sed veloces, & expeditos facit eos paupertas. Sed magni, & diuites, q̃ apud mundum magni reputãtur sunt ad bene operandum tardi, & circa terram texunt, quando solum au terrena disponenda, vel congreganda intendũt: bestiolas, i. simplices fraudulenter, & insidiose decipiunt, & eorum bona diripiẽtes sibiãt suum vium assumunt, vel pro futuro tempore reponunt.

Arist. de ani.

Itẽ humilitas mentis, & restrictio carni, perducunt hoiem ad magnũ culmen contẽplationis. Nam formicæ cum sint paruæ, & strictæ circa ventrẽ crescentes, fiunt pennatæ, & volant. Sic q̃ est apud se ipsum parũ per humilitatem, & circa ventrẽ per abstinentiam strictũ crescit in sp, & pennis virtutũ efficitur pennatus, & inde sequitur contemplationis volatus.

Item humilitas plũ fructificat, q̃ superbia, Nam aialia parui corporis sunt plurium filiorum, quãm illa quæ maximi. Opera. n. Deo placentia sunt opera humilia, qua maximi idest superbi facere deãgnantur, & ideo permanent steriles.

Inferni ignem miro Salamandræ exemplo, perpetuo humana corpora post iudicij diem fore cruciandorum eaq; nunquam consumpturum adaptatum. Cap. LXII.

IGni inferni post diem iudicij humana corpora cruciabit, & tamen nõ occidet neq; consumet, neq; incinerabit. Cuius exemplum apparet in Salamãdra quæ in medio ignis viuit. Et de corio cuiusdam generis Salamandræ fiunt licinia in lampadibus, & lucernis, quæ nullo incendio consumuntur, sed perpetuo ardere probantur, & si hoc fit potentia naturæ quanto magis in damnatorum corporibus fieri poterit diuina virtute? Isa. Ignis eorum non extinguetur.

Isa. 66.

Equi cameliq; exempla hic apposita, incesti graue peccatum quantopere sit fugiendum nos erudiunt. Cap. LXIII

INcestum abhorrere equus docet, qui maternum coitum summæ refugit. Vnde narrat Aristo. q̃ rex Septentrionis habuit equam pulcherrimam, quæ peperit ei equum pulcherrimum: ex quibus duobus volens extrahere equum alium, cooperuit vultum equi, ne matrem agnosceret. Qui tandem discoopertus matrẽ se cognouisse videns, fugit, & seipsum ab alto proiecit, & mortuus est. Quantum ergo debet abhorrere rationalis homo incestuosam sui sanguinis commixtionẽ quando brutum animal sic abhorret? Itẽ Camelus coitum cum matre tãtum abhorret, vt dicit Arist. q̃ cum in quadam ciuitate cooperta a posterioribus mater esset camelus eam non cognoscens sup eam ascendit: sed tandem eam matrem sentiens, mox coitum non complens descendit, & ingeniatorem inuasit, momordẽs dentibus occidit. Erubescat homo infœlix, qui iudicio sultus est rationis, non solum talẽ quid egisse, sed nimirum facere cogitasse. Deute. Maledictus, qui dormit cum vxore patris sui.

Arist. de ani.

Hiænæ in sexu naturalis variatio, cui non incongruè inconstans homo comparatur, breui declaratur. Cap. LXIIII.

INconstans homo similis Hiænæ est: cuius natura dicitur esse, vt vna, & eadem sexum mutet: vnde nunc masculus, nunc fœmina inuenitur. Similiter homo inconstans inuenitur aliquando masculus, idest robustus in proposito, sed postea inuenitur fœmina in facto. Vel masculus, idest virilis in principio, sed fœmina, idest debilis in progressu. Luc.
14. Cœpit ædificare, & non potuit consumare. Sed nota, quod prædictam mutationem sexus dicunt quidam fieri solum apparenter, ex eo, quod (vt dicunt) hiæna semper hæt vtrũq; sexum sicut hermafroditus. sed aliquando vnus est occultus, & alter manifestus. Et hoc forte variatur secundum tempora: propter quod aliquando apparet masculus, aliquando fœmina. Vnde dicunt quidam, quod hyæna concipit sine mare, sed Aristo.
Arist. de anim. hoc negat.

Quantum sit coniugalis incontinentia euitanda, cerborum exemplo, doctorumq; auctoritate admonemur. Cap. LXV.

INcontinentiam coniugalem euitare cerui nos docent, de quibus dicit Plini. quod à tempore conceptus fœminæ à maribus discedunt donec à partu purgentur. Et tamen tanta est quorundam hominum libido, vt à grauidata vxore interdum abstinere non valeant. Et nota hic aliquid exigente materia, quamuis nõ sit pulchrum audire, tamen est vtile scire: scilicet quamuis matrix post impregnationem claudatur, tamen ex delectatione (vt Auicenna dicit) mouetur, & aperitur, & ex hoc imminet periculum abortus. Et ideo Hieronymus vituperat accessum viri ad vxorem prægnantem, non tamen ita, quod semper sit peccatum mortale nisi forte probabiliter timetur de periculo abortus.
Plini.

Infirmitatem corporalem multum interdum homini ad vitia cohibenda prodesse, Leonis exemplo, quoue pacto sit ritè curãda elephantis similitudine naturali erudimur. Cap. LXVI.

INfirmitas corporis aliquando est medicina cordis: quia scilicet cohibet vitia. Nam leo (vt dicit Solinus) quarta nam omni tempore patitur. Et hunc morbum Deo prouidente ideo patitur, vt eius iracundia temperetur. Similiter in hominibus diuersæ infirmitates corrigunt diuersa vitia: propter quod dixit Sen infirmitati mee gratias ago, quæ cogit me nõ posse, quæ non debeo velle. Sen in epist.

Item infirmus homo debet suæ infirmitatis remedium præcipuè à Deo requirere, & etiam medicinalia cum oratione, & diuinæ virtutis inuocatione recipere. Nam elephantes quãdo ægrotãt, colligũt quasdam salutiferas herbas, & antequam eas edant, erecto ad cœlum capite etiam herbas ad cœlum leuant, & quasi quadam religione à Deo auxilium postulant. Multo ergo magis homo cum patitur, à Deo debet auxilium petere, & medicina vtens ab oratione inchoare Iac. Oratio fidei saluabit infirmum. Iac. 6.

Ingenium nonnunquam plus valere, quàm vires, vnico Leopardi leonem insidiantis exemplo: ac quemadmodum Diabolus sit ab homine superandus, edocetur. Cap. LXVII.

INgenium aliquando plus valet, quàm vires, quod patet in leopardo, que leo mirabiliter odit. Vnde leonem timens, quia minor illo est, foueam facit orificiũ duplex habentem, vnum per quod intrat, & alterum per quod exit: & est fouea in vtroque orificio valde ampla, sed in medio stricta: Veniente ergo leone, per foueam fugit, quem leo insequens cum ipso foueam intrat: sed ad medium venies, & foueam strictam reperiens transire nõ potest neque retro se vertere valet. Vnde leopardus exiens p aliam partem, & post eum ingrediens ipsum à tergo mordet, & sic sæpe de eo arte triumphat, de quo triumphare viribus nequibat. Leopardo ergo assimilatur homo cuius fouea est p̃sens vita. hæc habet ingressum per mortẽ & utrobiq; est larga humilitatis materia sine hois principia cõsideres, sine fine. Sed in medio debet eẽ stricta arctitudine pœnitentiæ: quam cum leo. i. diabolus inuenit in hoie, non potest progredi, vt ulterius hominem decipiat, nec retrocedere, vt per præteita peccata quæ iam per pœnitẽtiam deleta sunt, ipsum teneat. Vnde leonem leopardus exiens retro mordens occidit, quia posterta vita, vel pœnitentia eius nequitiam in se extinguit.

Impa-

Impatiens ac iracundus quemadmodum sit edomandus, Vrsi exemplo monstratur. Cap. LXVIII.

IMpatiens assimilatur vrso est. Enim vrsus animal impatiens, & iracundum volens se de singulis vindicare. Vnde cum aliquem inuaserit, si alius eum tangit, statim primum dimittit, & in alũ currit: sed quando capitur aspectu peluis ardentis excecatur: catena ligatur, & verberibus edomatur. Sic homo impatiens, & iracundus de singulis iniurris se vindicare appetit: neque propter vnum inimicum dimittit quin contra alium bellum suscipiat. sed tanquam peluis ardens, est ira furens ad quam excecatur, quia ira oculum rationis perturbat, quem furiũ, & intamia pœnitus excecas: sed furiosus est catena ligandus, vel verberibus edomandus.

In bonum peragendum non perseuerantes varijs similitudinibus Satyris, & faunis; nec non leopardo assimilari demonstratur. Cap. LXIX.

IMperseuerantes qui bene incipiunt, & in fine deficiunt similes sunt illis animalibus monstris, quæ satyri dicuntur siue fauni: De quibus dicit ipsi. ꝗ habet cornua in frontibus, & sunt similes capris in pedibus. Et tale fuit monstrum quod beatus Antonius inuenit in solitudine: & dũ interrogaret quid esset: ipsi dixit, Mortalis siue vnus ex accolis hæremi: quos errore delusa gentilitas faunos, & satyros colit, qd autem est, cornu, frontis; nisi robustum principium operis: & quid pes caprinus nisi finis derectuosus. Ille ergo qui viriliter incipit, sed postmodum ad debitum finem bene incœpta nõ perducit, quasi satyro monstro similis existit, & tales erant illi quibus Apost. dixit. Cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini. Gal. 3.

Item imperseuerantes, & impatientes similes sunt leopardo, qui saliendo nõ persequendo capit prædam quam si. 3. vel 4. saltu non cœperit, piæ indignatione desistit, & quasi victus retrocedit. Tales sunt qui non diutius laborando, sed quanto citius obtinendo volunt assequi, quod intendunt: Vnde si non statim obtinent, & non inueniunt, quod volunt, quasi tedio victi, à bene incœpto opere retrocedunt, non attendentes, ꝗ labor improbus omnia vincit, vt dicit Virgilius. Vnde etiam perseuerantia orantis obtinet à Deo, qd Virgil.
cupit. Lu. Si perseuerauerit pulsans, dabit ei quot erit necessarium.

Chamæleontis natura describitur, cui quidem rati onabiliter inconstans homo assimilatur. Cap. LXX.

INstabilis, & inconstans homo assimilat chamæleonti, quæ est bestia parua diuerso varietatis colorẽ respersa. Cuius cor pusculum ad varios colores quos uidet, facile variatur nullum. n inuenitur animal, quod sic recipiat oppositorum sibi colorum mutationes, vt dicit Isi. Sic animus paruus pusillanimitate, vel paruus in virtute facile, impressionem amoris, vel timoris, vel gaudij, vel doloris, vel tristitiæ, recipit ex omnibus, quæ sibi occurrit: & ideo stabilitatem non habet, quia immutatur, & deducitur per varias affectiones. Iaco. Iaco. 1.
Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis.

Inuidiæ malum virus, inuidiosorumq; natura per quamplurimas Indiæ serpentium, Cerui, Vrsi Syrenæ, Salamandræ, lynces, Dracons, ac tandem Papilionis similitudines diuersis aperitur. Cap. LXXI.

INuidi sunt similes quibusdam serpentibus Indiæ, qui statim fugiunt quando videt florere arbores aromaticas, quas etiam corrodere dicuntur ne floreant, eo, ꝗ odorem florum sustinere non valeant. Sic inuidi prosperitatem proximorum sustinere non possunt, & de ipsorum infortunio gaudent; Eccle. Laqueo perhibunt qui delectantur in casu iustorum. Ecc. 27.

Item inuidi dolẽt si aliquis vtilitatem de bonis eorum capit, etiam de his quibus non indigent. Sunt enim similes cervis, qui quando cornua eiiciunt, abscondũt propter inuidiam, & dolere videntur si aliquis ex illis accipiat medicinam.

Item inuidus assimilatur vrso. Nam vrsus cerebrum habet venenosum. & ideo eius caput & spatulæ coburuntur, ne gustantes de eius cerebro in vrsinam rabiẽ conuertantur. Nulli enim animali est tanta solertia ad mali faciendum, sicut vrso, vt Plin. dicit. Sic inuidus habet caput venenosum. i. mentem veneno odij, & maliuolentiæ infectam. Vnde necessarium esset, vt vtereturigne charitatis, quæ non æmulatur: & sic nemini noceret. Et ideo nullum vitiũ facit hominem ira solertem Plini.

lentem ad male faciendũ, & nocẽdũ alijs sicut inuidia. Vñ p inuidiã diaboli mors
Sap.1.2. intrauit in oẽs hoies. Sap. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum.

Item inuidus similis est syrenæ, quæ tẽpestate lætat, & in sereno tristatur. Sic est inuidus dum gaudet de alterius aduersitate, & tristatur de prosperitate.

Item inuidus similis est salamandræ.

Primo rõne tpis. Nam salamandra, quæ habet figurã similem lacertæ non apparet nisi in magis imbribus, & in sereno deficit omno. Per magnos imbres intelligẽ magnas tribulationes, vel aduersitates alicui cõtingentes. Tunc inuidus, & malinolus se manifestat ad insultandum, & noce-
1. Reg. 16. dum ei, sicut fecit Saul Dauid. Sed in sereno id dum videt hominem in prosperitate, tacendo deficit, & tristitia consumitur.

Secũdo, rõne frigoris. Nam tanti est frigoris, vt ignem extinguat, sicut glacies. Sic inuidia extinguit ignem charitatis.

Tertio, ratione oris. Nã ore venenũ euomit, scilicet quandam saniem lacteã, quæ si corpus hois tetigerit, inde pilos cõtinue fluere facit: Similiter inuidus venenũ euo
Psa.13. mit ore detrahendo, & infamando. Ps. Venenum aspidum sub labiis eorum.

Item inuidus vbi alteri nocere credit, quãque prodest, & idem assimilatur lynci, cuius vrina in gemmam preciosam cõuertitur, & ipse hoc scit, & quasi homini inuidens, & dolens si gemmam hanc inueniret dum vrinam emittit, eam sub terra abscondit: & tamẽ fallitur, quia tbi (vt dicit Plinius, in lapidem citius commutatur.

Itẽ inuidus assimilatur draconi. Nã draco venenũ suum habet in lingua, & in pelle, dicit enim Plinius, q̃ ex vi veneni semper lingua eius erigitur, & ex calore flatus sui aer inflãmatur, vt aliquando incendi videatur. Vim habet in cauda, & plus nocet verbere quam ictu: quicquid autẽ cauda ligauerit occidit, raro dormit, & visum acutissimum habet, vnde a remotis prędã suã videt. Similiter homo inuidus habet venenum odij in pelle, id est in terius in mente, & in lingua, id est in detractione, & lingua erigitur ad maledicendum, & superbe loquendum, & ad odia inflammandum, & incendendum. Habet etiam vim in cauda, quia scilicet retro percutit per occultam detractionem. & occidit per infamationem, raro dormit, id est raro quiescit a nocendo, & machinando: & habet acutissimum visum circa defectus proximi, ita quã remotis videt quid de ipso capere possit.

Item inuidus homo frequenter vnde credit lædere alium, lædit seipsum. Vnde est similis papilioni, qui dum lumen extinguere nititur, in flammam irruens ipse comburitur, Psal Conuertetur dolor eius in caput eius. & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.

Hypocritarum defectus et fallacia per varias Cocodrilli pantheræ, eruceæ, ac etiam Papilionis similitudines, rectè, & apposite patefiunt. Cap. LXXII.

HYpocrita ei quem lædit, falsam compassionem ostendit ne ex crudelitate lædere credatur. Vnde assimilatur cocodrillo de quo Phisiologi dicit, q̃ si hominem iuxta litus inuenit, eum occidit, sed postea eum plorat, & tamen eum deuorat. Talis fuit Ismael filius Hathanie de quo habetur Hiere. q̃ cum amicis, Godoliæ quem ipse occiderat incedens, & plorans ibat, & tamen etiam illos cum quibus sic ibat, occidit, vt dicitur ibidem.

Item hypocrita, vel hæreticus assimilatur pantheræ, quam propter pulchritudinem exterioris pellis, vel varietatem colorum, & odorem quem ex ore emittit, omnia animalia solicitantur videre, sed coruitate capitis deterrentur: vnde ipsa caput occultat, & dum ei animal appropinquat ipsum accipit, & manducat. sic pp apparẽtiam exterioris sanctitatis, & varia spiritualia opera, quæ hypocrita, vel hæreticus exterius prætendit: & aliquando propter famam doctrinæ, quæ est, vt odor oris, multæ deuotæ & mulieres personæ desiderant eum videre, vel ei adhærere quibus ipse caput suæ malitiæ, id est malignã intentionem, vel corruptam fidem à principio abscondit. Sed cum ei aliquis credẽdo familiariter adhesit, tunc ipsum decipiendo capit, & manducat i. eum sibi in corporat hoc est corrumpẽdo assimilat.

Item hypocrita assimilatur eruceæ. Eruca enim est vermis noxius, quia in folijs olerum crescens pampinos fructus frondes, & flores corrodit. Vnde ab eradendo dicta est eruca, vt dicit Isid. Sic quoque hypocrisis vitiat omnem fructum spiritualem. & bonum hominis destruit, scilicet, & florum i. affectionum, & frondium i. locutionum, & fructuũ i. operationũ, quia in oibus intrinsecus hypocrita solum humanum fauorem. Secũdo, quia est vermis in-

Plini. geniosus scilicet ad se conseruandum cõtra temporis asperitatem. Nam sicut dicit Pli. Eruca extremitatibus arborum cõsumptis, folijs & fructibus rexit de suis visceribus telas more aranearum quibus se per totam hyemem inuoluit custodiens pestiferum semen suum. Egerit enim quędam oua, de quibus in vere erumpentibus gemmis nascitur multa proles. Sic et homo hypocrita in tante hyemis asperitate alicuius aduersitatis, vel tribulationis de visceribus suis. i ex propriis, & occultis malitijs suis texit telas. i. ordinat mirabiles, & astutas vias quibus se inuoluere, id est cooperire, & defendere possit. Et in talibus vias se inuoluens. i. cooperiens custodit pestiferum semen suum, id est malignum affectum. Et egerit quædam oua. i. facit quædã secreta opera ex quibus quandoque oriuntur mala multa.

Tertio, quia est uermis maculosus. est enim eruca mollis, & saniosa diuersis coloribus distincta, de nocte luces, vt stella, in die deformis apparens. Sic hypocrita est mollis. i. deliciosus, uel mollis. i. cedens tentationibus. Molle enim tangenti non resistit, sed cedit.

Item est saniosus, id est putredine peccatorum siue humore luxuriæ plenus, & diuersis coloribus, id est uitiis siue malitiis maculatus, uel diuersis coloribus id est diuersis ostentationibus sanctitatis tinctus, quia multis modis conatur apparere bonus. Sed licet de nocte. i. obscuritate præsentis uitæ luceat, ut stella scilicet per claritatem famæ, uel exterioris apparentiæ, tamen adueniente die mortis, siue die claritatis diuini iudicii, in quo illuminantur abscondita tenebrarum, & manifestantur consilia cordium, tunc deformitas eius patebit.

Quarto, quia eruca est uermis quasi mõstruosus in transformãdo se. Nam ad modum bombicis sericum facientis formam murat, & se reptilem in uolatilem trãsformat. Alas. n tenues, & latas suscipit quibus uolitando in aera se extollit, & quot colores in corpore habet tot in alis ostẽdit. Et tale uolatile papilio uocatur, ut dicit Isid. Et ideo, vt ipse dicit, ex cruci papiliones fiunt, & ex papilionum stercoribus eruceæ iterum generantur, & quando volant minus noxia sunt, quam quando reptant. Tunc enim eruca accipit formam volatilem, siue papilionis, quando hypocrita ascendit ad gradum prẽlationis. Tũc enim ad modum bombicis sericum facientis aliam formam assumit, quia ad modum sancti viri multa bona se facturum prætendit. Alas tenues, & latas suscipit, quibus in aera se extollit, quæ quædem opera, quæ apparenter videntur mira, sed extrinseter sunt valde debilia, inchoat, & assumit, quibus iactanter se eleuat, & in regimine magnificat. Et sicut ex erucis papiliones fiunt, quia sic ex hypocritis superbi, & vana gloriosi exeunt. Ex quorum stercore, id est temporali gloria: quia vbi peccatoris gloria uermis, vt stercus est, ut dr, Mach. 1. Mach
charterum generantur eruceæ, quia scilicet alij ambitiosi uidentes hypocritarum tẽporalem gloriam seq, conantur et eorum ficta uita: sed in hoc minus noxii sunt hypocritæ uolantes quam reptantes: quia minus latet eorum hypocrisis in statu dignitatis. Nam principatus ostendit uitij. & quanto hypocrisis est minus occulta, tanto minus est noxia.

Itẽ in statu dignitatis hypocrita sibi magis cauet ne perdat nomen, uel honorem sanctitatis.

Iræ damna iratorumq̃ prauæ natura aperta menstratur: quibus Apri Canes rabidi, cyrogrylliq̃ per plures eorum similitudines naturales in re comparantur. Cap. LXXIII.

IRa impellit frequenter hominem ad pericula mortifera propter appetitum vindictæ, Vnde iracũdus est similis apro silueſtri porco. Qui (sm Anic. & Pli.) est animal sęuum, & tantæ feritatis, ut mortem parupendat, contra ferru venatoris intrepide se opponat, immo ferro confossus vires contra vulneratores suos resumit, & ipsos cum cultris suis inuadit. Sic homines frequentes (vt se de inimicis vindicent) ex ipsa ira periculum mortis parupẽdentes etiam in tela ferrea se immittunt intrepidos, neq; uulnerati refugiũt, sed maiores fuores in suos vulneratores insurgũt. Iob. Virum stultũ interficit iracundia. Mach. Feræ beluæ iram gerens. Iob. 5. 2. Mac. 4.

Isidor. Item iracundus similis est cani rabido, qui semper soliuagus, id est m. n. alii caues fugiunt tanquam pestẽ, vadit tanquã cadendo, vt ebrius, & currit aperto ore lingua pendente, & saliua defluente, oculos habet rubicundos, quos licet sit aperto, in omne tamen obiectum impingit ac si cęcus esset, contra omne rẽ repugnat, & cõtra vmbrã suã latrat. Et dr Constantinus,

Universidad de Deusto Biblioteca

stantinus, ꝙ canis est calidus & siccus, cui nigra cholera dominatur: quæ dum corrumpitur, canis in rabiem vertitur. Similiter etiam homo iracundus est soli tuagrus, quia nec amicum, nec socium potest sustinere: propter quod dicitur, Noli esse amicus homini iracundo. Merito ab omnibus fugiendus est tanquam pestis, quia nemini parcit. Item aperto ore currit: quia verba maledicta proferre non desinit. Vnde ei lingua extra os pendet, quia eam cohibere non potest: totũ.n. spiritum suum profert stultus, cui saliua sapientiæ, seu discretionis deest, quia siquid sensus habet iratus, ex iuna totũ perdit. Oculos autem ad literam rubicũdos habet propter feruorem sanguinis, q̃ vaporaliter ascendit ad faciem, & ad oculos hominis irati. Est enim ira naturaliter ebullitio sanguinis circa cor (vt Damasce dicit) propter inflammationẽ spirituum visibilium. Sed quasi cæcus in oẽ quod audiendo, vel videndo sibi resistit impingit. Nam in omni verbo, vel risu, vel alio gestu offenditur, & ideo contra omnia, quæ audit, vel videt repugnat: & apud seipsum etiam solus existens murmurat, & sic ad modum rabidi canis q̃ vmbram suam latrat: maxime autem tũc in rabiem faciliter accenditur, quãdo nigra cholera, idest melancolia corrumpitur: quia quando est in aliqua accidia, vel melancolia homo iracundus, tunc, ex leui causa accenditur in iustiam, qa tunc est maxime pronus ad iram ex conceptione, vel imaginatione alicuius rei contristantis. Iuste ergo debet homo conari ne ab ira superetur, ex qua tanta rabies oritur. Iob. Non te superet ira.

Pro. 22.

Dama.

Iob. 37

Item iracundus, vel impatiens, cum aliquod cõtrarium occurrit, etiam quod bene fecerat destruit. Vnde similis est Grogryllo, qui est idem, ꝙ Hericius, excepto, quod est maior. Iste ex vinea, vel arbore vuas, vel poma deijcit, & super ea voluens se pinnulis infigit, & in ore sem per vnum assumit: sed dum ea ad nidum portat, si aliquid ei ceciderit, iratus omnia excutit, & iterum ad arborem, vt se oneret redit.

Item irati quæcunque faciunt, dũ sunt in impetu iræ communiter, & vt pluimum faciunt defectuose. Cuius exemplum naturale est, quia animalia iracunda pariunt fœtus imperfectiores, sicut canis catulos cæcos, & vrius parit frustacarnis per lineamẽta indistincta, quæ fouet sub ascella sicut gallina oua, quibus lambendo induit debitam formam. Similiter iratus, in ipso suo impetu facit opera cæca, rationis consilio non præuẽta, & iterum opera confusa, & inordinata, nisi postea per mansuetudinem sapiẽtiæ reparentur, & formentur. Et ideo bene Sene. dicit: Nihil tibi licеat, cum irasceris.

Item iracundi homines similes sunt quibusdam animalibus, de quibus Arist. dicit, ꝙ mouent cornua sicut auriculas, & sunt in regione Auffragæ, quæ (sicut dicit Auicenna) fuit regio ipsius Aristo. est enim in eis coniunctio cornuum magis cum cute, quàm cum osse. Similiter iracundi, qui quolibet verbo audito contrario, statim mouentur ad lædendum. Et qui isti sunt, mouent cornua sicut aures: aures enim ad audiendum, & cornua sunt ad percutiendum in eis æquè parata. & furor talium sic subito erumpens, non habet misericordiam, secundum illud Prou. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor.

Sene.

Ari. de anim.

Pro. 27.

Hominem secundum exteriora non esse, nec in bonum, nec in malum omnino iudicandum, minimumq̃ peccatum fore fugiendum, Hœdi, Tyriq̃ serpentis exemplo confirmatur. Cap. LXXIIII.

IVdicandum non est de homine secũdum apparentiam sensus exteriorẽ. Nam hœdus quo ad tactum pellem habet siue pilum agno asperiorem, & tamen carnem habet meliorem, & præcipue masculus, cuius carnes sunt optimæ, & suauissimæ propter suam temperiem. Sic in hominibus aliqui illę, qui vt hispidus & despectus exterius; est optimus interius. vnde io. nolite iudicare secundum faciem. Non solum autem in bonis, sed etiam in malis huiusmodi iudicia fallit: quia frequenter, qui in apparentia minor est, in malitia est maior. Nam Tyrus est serpens in apparentia paruus, & tamen in veneno magnos serpentes excedit. Vnde inuenitur Tyrus paruus (sicut ait Aristo) quem magni serpentes timet & fugiunt: & habet talis Tyrus pilos. Inuenitur etiam Tyrus, contra cuius morsum nullum est remedium. Sic malum, vel peccatum debet homo timere quantuncunque videatur modicũ. Apos. Modicũ

Io. 7.

1. Cor. 5

Modicum fermentum totam massam corrumpit.

Peccata, vitiorumq̃, pruritus per pœnitentiæ lachrymas facillime ablui, Elephantium naturali proprietate probatur. Cap LXXV.

LAchrymis pnĩæ peccata abluere elephantes docent, qui (secundum Plinium) in noua luna gregatim conueniũt & in flumine se abluunt, & sic ad locum suum redeunt. Tunc autem quasi apparet noua luna, quando superuenit hominibus aliqua mutatio siue aduersitas noua, & tunc more elephantorum debent ad aquas doctrinæ siue prędicationis gregatim confluere, & in flumine pœnitentiæ, & lachrymosæ compunctionis peccata sua lauare, vt peccatis amotis amoueantur flagella. Et iam tunc gregatim ad aquas currunt, quando processionaliter ad diuinam misericordiam impetrandam, cum letanijs, & orationibus vadũt. Quod etiam fieri debet adueniente noua luna, idest nouæ aduersitatis mutatione. Et cum elephantes taliter vadunt, & iuuenes suos in eundo, & redeũdo ante se etiam ire faciunt, quos custodiunt, & instruunt ad similia facienda. Et sic in supradictis, debet fieri etiam ab hominibus in pueris, & in iuuenibus eorũ. Ioel. Congregate paruulos, & sugentes vbera vnde & Christus cum esset. xij. annorum, fuit ductus cum alijs ad festa in Hierusalem. Item lachrymarum luctus extinguit vitiorum pruritus, sicut aqua marina, vel salsa extinguit pediculos, sic aqua lachrymarum, cum sale discretionis, & aceto compunctionis extinguit pruritus vitiorum, & specialiter carnis. psalmus. Contribulasti capita draconum. i. pruritus, seu principia tentationum, in aquis, scilicet lachrymarum.

Ioel. 2.

Luc. 2.

Psa. 73.

Humanas leges magni viri facile transgrediuntur: quod similitudine Aranearum telæ iure optimo fulcitur. Cap. LXXVI.

LEges humanæ (vt dicit Anatarsis) similes sunt telis aranearum: quia in eis parua quidem, & imbecillia animalia inuoluuntur, & capiuntur, vt muscæ, & huiusmodi: sed magna, & potentia, vt aues, & huiusmodi, eas optime trãseunt, & dirumpunt; sic magni transgredientes legem non puniuntur, sed solũ imbecilles, & parui.

Onagri in eorum siti tollerãtia, patienter debitas pœnas sufferre nos erudiunt. Cap. LXXVII.

LOnganimiter, & patienter tolerare defectum, & pœnam quousque sit tempus congruum subleuationi, & impletioni, onagri nos docent, quia est animal valde impatiens sitis: diu expectat quousq; potum inueniat sibi aptum Cupidi autem tanquàm sitientes, & impatientes sitis, quærunt impleri aquis turbidis, & immundis, i. temporalibus diuitijs quæ & animæ quietem turbant, & scientiam maculant, nec auferunt eis sitim. Sed sancti viri tanquàm onagri patiẽter expectant, quousq; veniant ad illum fontem vitæ, vbi erit plena satietas Psalmus. Expectabunt onagri in siti sua.

Psa. 103.

Luxuriæ damna quàm plurima, luxuriantium natura atq; defectus, per naturales Hirci, Porci, Boracu, Elephantis, & denq; Tineæ proprietates, & similitudines clare cognoscuntur. Cap LXXVIII.

LVxuriosi assimilantur hircis. Primò ratione lasciuiæ: quia hircus, (secundum Isid.) est animal lasciuum, & feruẽs ad coitum. Sic luxuriosi lasciui sunt, & feruent ad opera lubrica. Hiere. Ollã succensam ego video a facie Aquilonis. Facies Aquilonis, q̃ videbat propheta, est suggestio maligni spiritus, succendens ollã, idest carnem, in qua feruescit aqua carnalis concupiscentiæ.

Isido.

Secundo, ratione petulantiæ. quia hircus (vt Isid. dicit, est animal petulcũ. Vnde eius oculi ad libidinem in transuersum respiciunt. Sic luxuriosi hũt respũm trãsuersum, & impudicũ repręsentare impudicũ aĩum, qa (sicut dicit Aug.) impudicus oculus impudici cordis est nuncius.

Augus. in Reg.

Tertio ratione infamiæ: quia hirci sunt fœtidi, & sic luxuriosi fœtent per infamiam. Vnde Dominus super Sodomam pluit sulphur, & ignem: quia in peccato carnis ardet ignis concupiscentiæ, & fœtet sulphur infamiæ. Quartò ratione inhærentiæ: quia sicut hirci vitium incorrigibili inhæret (sicut dicit Democritus, & refert Plinius) q̃ hircꝰ nunq̃ est sine fabre. Est n. hircus tantę caliditatis, vt adamantem quem neq; ferrum, neque ignis domare

Demo.

potest

Universidad de Deusto Biblioteca

potest eius cruor calidus molliat, vt dicit Isid. Vnde pariuit febrem continuã, & sic quidã tam lubrici sunt, vt semp sint in æstu malæ concupiscentiæ. Sed attendendum, q̃ cornu hirci adustum dñ fugare serpentes. Cornu ergo hirci, est vigor cor poris luxuriosi, quod si aduratur igne afflictionis, recedit serpentes, i. venenosę tentationes carnis.

Item eius fel dñ clarificare visum, qa amaritudo, & tribulatio carnis interdum visum aperit aiæ, & claritatem reddit.

Itẽ luxuriosus assimilat porco. Primo quia porcus quasi spurcus est dictus, qa in spurcis, & fœtidis semper quiescit. Sic luxuriosus in spurcitijs, & fœtoribus carnalium peccatorũ quiescit, vnde Hiere. Mo ab regenit in fœtoribus suis. Secundo quia porcus nascit dentatus (vt dicit Pli. dentes pcferunt, q̃bus mente deiniet, sunt delectationes quæ ab ipsa sui origine siue radice sunt peccato luxuriæ, s. in ipsa concupiscentione. Non sic aũt est de pecore itę, quę potius habet pœnam, nisi in fine, s. qũ se iratus vindicat. Tertio, quia porcus amisso oculo, cito moritur. Sic qa oculus impudicus, & vagus est incitamentum, & fomentum luxuriæ, amoto eius vitio luxuria faciliter cessat, Iob. Pepigi fœdus cum oculis meis vt ne cogitarem quidẽ de virgine. Quarto, quia porci volutati in luto plus iacent in latere dextro, q̃ in sinistro, qa, s. plus iacet homo in luto luxuriæ, dum est in dextro prosperitatis, q̃ in sinistro aduersitatis, qa malitia vnius horæ oblitionem facit luxuriæ, vt dicitur Eccle.

Item luxuriosus assimilat boraci. i. rubetæ, quæ est genus ranæ venenosum. Hæc. n oculos habet quasi igneos. & tãto est perniciosior quanto eius aspectus est ardentior. Aspectum solis odit, & tenebras quærit. Herbas dulces diligit, & earum radices comedit, sed comedendo eas inuicit. Et ideo in ortis ruta inimica ei plantari consueuit. Loca fœtida, & fimosa diligit, & odoriferа odit, vñ rugit, dum vinea florere incipit. Sic similiter luxuriosus quasi habet oculos igneos igne s. interioris concupiscentiæ inflammatos, & quanto oculus ardentior, tãto animus deterior in concupiscendo. 2. Pet. Oculos habentes plenos adulterijs. Hic ad lineam, lucem odit, & tenebras quærit, quia oculos adulteri obseruat caligi-

Hier. 48

Iob. 31.

Eccl. 1.

2. Pet. 2

Iob. 24

nem. Iob. Vel odit aspectum solis. i. manifestationem peccati sui, & quærit tenebras. i. occultationem. Herbas dulces diligit, i. delectationes voluptatis, q̃ dulces sunt carni, & radices earum comedit, i. cogitationibus earum interioribus pascitur, quia si eas opere implere no potest, saltem in corde reuolut, & ita sibi ipsi fœtidas & immãdas cogitationes gignit. Sed si ruta, i. aliqua amara tribulatio ibi plantari posset, tales infectiones cessarent. Diligit enim luxuriosus loca fœtida & fimosa, i. inhonesta, & infamia, vt lupanaria, & hmõi. honesta aut loca, & consortia odit, & fugit. Et ideo vbi vineam pniæ florere videt, non appropinquat, sed fugit, & elongatur. Vnde notandum, q̃ luxuriæ siue concupiscentiæ feruor extinguitur afflictione duræ pœnitentiæ. Cuius adhuc exemplum apparet in borace siue rubeta. Tradunt enim auctores (vt dicit Plin.) q̃ in dextro latere rubetæ est os occultum, quod in aquam feruentem missum subito feruorem facit stare, nec ossa in ea stante potest vltra feruere. Et dicunt illud quartanam fugare. Quasi vero rubeta est humana vita, cuius latus sinistrum, est status culpæ, sed dextrum est status pœnitentiæ. In hoc latere est os i. dura afflictio carnis, quæ debet onerari i. non ad ostentationem hominũ, vt faciunt hypocritæ. Hæc extinguit feruorem aqueum ardorem concupiscentiæ, & fugat quartanam. i. luxuriam quæ quadruplicat ardet, s. in cogitatione, in affectiõe, in aspectu, & in tactu.

Item gulæ, vel luxuriæ vitium dominatur in magnis, & potentibus viris, quia p voluptatem carnis, maximè eos diabolus vincit. Sicut vnicornis, cum elephante sępe bellum gerens, cum elephantem in ventrem percutit, eum prosternit. Habet enim elephas mollem ventrem, Per vnicornem intelligit diabolus, cuius cornu significat potestatem sibi a Deo pmissam ad tentandum, vel ad persequendũ homines. Hic elephantes, i. magnos viros, & in dignitatibus constitutos præcipuè percutit in ventre: quia per vitia, quæ ad ventrem pertinent, s. per gulam, & per luxuriam eos vincit, ad quæ ipsi potissimè sunt molles, i. proni propter delitias quibus continue vtuntur, & propter libertatem quam habent. Vnde Philosophus dicit, q̃ multi eorum qui sunt in potestatibus constituti similia patiũtur Sardanapalo, s. qui fuit rex Assyriorum totus lubricus,

Plin.

Arist. in Ethi.

bricus, & luxuriosus, & deliciosus.

Item luxuriosus assimilatur tineæ. Est enim tinea vermis vestis sic dicta eo, q̃ vestem teneat, & tam diu ei insistit quo usq; eam corrodat. Quid autem est vermis vestimentis, nisi vitium carnis, quod propter delectationis insatiabilitatẽ appẽritui hois tam diu inhæret, vt ipsum oĩ bono euacuet? Vnde luxuria, sicut dicitur Iob. est ignis vsque ad consumptionem deuorans, & omnia eradicans germina

Iob. 31

Quemadmodũ domini matrem diligere ac venerari debeant peccatores, vt recreentur: insigni catulorum canum exemplo explanatur. Cap. LXXIX.

MAriam matrem domini diligere, & quærere dñt et peccatores, & ad eã recurrere sicut ad matrem misericordiæ, Nam & canum catuli matrem diligunt, & adhuc cæci voce, & odore agnoscunt, mammas quærunt, & dẽtiũ acumine comprimentes, vberibus lac effundere cogunt: quando vero esuriunt, quærula voce materna vbera petunt. Sunt autem velut canũ, i. dæmonũ catuli, hoies peccatores, q̃ diaboli non natura, sed imitatione, & malitia sunt filij. Hi tamen misericordiæ matrem reuereri dñt, & diligere, quia ipsa peccatores non desinit adiuuare. Et licet ipsi sint mutus cæci, vt ipsius virginis bonitatem, & gloriam non videan contẽplando, voce & odore tamẽ eam cognoscere dñt, & audire vocem ipsius vocantis, & dicentis, Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generationibus meis implemini.

Item odorem eius attrahere. De quo ipsa dicit, Ego quasi vitis fructificaui odorem suauitatis. Et iterum sicut cynnamomum, & balsamum &c. Vel dicit agnoscere eius vocem, in verbis, vt cum dicit, Magnificat anima mea dñm. Sic in alijs verbis ipsius, quæ in euangelio leguntur: quæ omnia salubriter nos erudiunt.

Item debent agnoscere eius odorem exemplis, quæ nobis reliquit omniũ virtutum. Debent quærere eius mammas. Habet n. vnam mammã ad exhibẽdum lac gratiæ, s. iustis & aliam ad exhibendũ lac misericordiæ, s. peccatoribus. Iõ mater gratiæ dñ. Et etiam acutis dentibus, i. importunis orationibus premere, vt vberibus eis subueniat. & si esuriunt, idest si ex animo appetunt suæ salutis remediũ, quærula voce, i. dolorosa confessione, & oratione debent præfata vbera sæpius postulare. Prouer. Vbera eius inebrient te in omni tempore.

Ecc. 24

Ecc. 24

Prou 5.

Hyenæ sæua natura, mariabilis, & monstruosa, cui mors comparatur, quouè pacto camet, quò ad culpã, & quo ad pœnam vt hominem intrauerit, mortisq; meditatio ou animum profit aperitur. Cap LXXX.

MOrs assimilat cuidã aiali, quod dicitur Hyenã, quæ habet viperæ collum, elephantis cursum, fingit voces hominum, in quantitate & voracitate repræsentat lupum, in pilis colli æquum, & variat, vt dñ sexum, quia nunc masculus, nũc fœmina eadẽ inuenitur. Sic mors assimilat vipæ pp celeritatem, qa frequenter moriuntur hoies inopinate, & ante tempus præcipue per mortes violentas, sicut accidit viperæ, cui cum tempus pariendi aduenerit, filij non expectantes naturæ operationem, eius latera rodunt, & cum matris interitu exeũt. Sic & multi dirumpunt per mortẽ ante tempus, s. senectutis, & mortis naturalis. Elephanti vero assimilatur propter bellicositatem, qa elephas est animal aptum, ad bellum sed bellum siue pugna mortis est maxima. Est. n ibi pugna naturæ, quæ per morbũ dissolui. Est et ibi pugna aiæ, quæ exire de domo propria. & in regionẽ sibi ignotã ingredi compellit. Est et ibi pugna cõsciæ, quæ supra se habet iudicem iratum si sit ho peccator, & intra se peccatorum remorsum, & sub se infernũ præparatũ, & iuxta se aduersariũ truculentũ, & venire terribile est ad tale iudicium siue ad talẽ pugnam. Vocẽ aũt hois fingit pp fallacitatẽ, fallit. n. hoiem propter incertitudinẽ, nescit. n. homo finem suũ. Lupo assimilatur propter voracitatẽ: homines n deuorat, & nunq̃ saturatur. Collum æquiuocat propter refrenabilitatẽ, quia imponit frænũ, & terium neutriæ humanæ, s. exũ aũt variat, qa nunc fœminas nunc masculos asportat, v. Re. Ossa mortuorum &c.

2. Reg.

Ite mors tã naturæ, q̃ culpæ intrauit, in hoiem, per suasione. & tẽtatione serpentis antiqui. i. diaboli. Cuius signũ est, sicut dicit Hyp. de medulla spinæ hominis mortui serpes nascit, quod ed (vt dicit Isi.) meritiõ accidit, vt sicut per serpẽtem mors hois euenit, sic per mortem hois serpens

Hyppo.

Universidad de Deusto Biblioteca

serpens de ipso procederet moriturus.
Sap.2. Sap. Inuidia diaboli mors introuit in orbem terrarum.

Item mortis memoria facit hominem citius & facilius a mundo, vel peccato exire, & ideo assimilatur illi herbæ, quæ dr̃ dracontea, quam ceruæ, quia difficulter pariunt, commedunt, vt facilius fœtus exeat. Est enim quasi in ventre fœtus, homo in peccato positus, vel in mundanis inuolutus: qui difficulter educitur nisi mortis timore impellatur. Vnde mortis meditatio, & timor faciunt faciliter egredi de ventre mundi, vel peccati. Facile enim contemnit omnia, qui semper se cogitat esse moriturum, sicut Hiero. dicit. Et iste egressus est sicut partus, qui nt
Ioã.16. dolore pœnitentiæ. Io. Mulier. i. gratia cũ parit, ſ nouum hominem in iustitia, tristitiam habet, ſ pœnitentia; & hæc tristitia facit eum egredi de peccato, quod dimit
Eccl.7. tendum impellit memoria mortis, Eccle hast. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

Item memoria mortis cum compunctione cordis, resistit veneno tentatiõis carnalis. Sicut cinis scorpionis potatus in vino, remedium est homini percusso ab eo. Quasi percussio ſ orpionis est ipsa tentatio carnis. Scorpio enim ante palpando incedit, & retro cauda ferit. & sic caro primo delectat, postea cruciat ergo homini a scorpione percusso. i. a carne tentato, remedium est cinis scorpionis cum vino. Quid enim est cinis scorpionis, nisi resolutio carnis, quæ cum vino compunctionis potata. i. attento animo considerata, liberat a venenosa punctura scorpionis. i. a venenosa tentatio-
Aug.li. exhor. ne carnis? Aug. Nihil sic reuocat a peccato, quam frequens mortis meditatio.

Animantia in veteri lege ac enim concessa ac etiã prohibita, quæ mentu munditia, seu immunditiam signare videntur, manifestantur: ac cur à Deo id factum sit, rationes assignãtur. Cap. LXXXI.

MVnditia mentis signatur in munditia illorum animalium quæ concessa sunt ad esum in lege Moysi. Dicitur
Leui.11 Leui. Omne, quod habet diuisam vngulam, & ruminat de pecoribus, comedetis. Quod autem ruminat, & habet vngulam, sed non diuidit eam, sicut camelus, non commedetis. Cyrogiyllus, qui rumi nat, vngulamq; non diuidit immundus est. Lepus quoq; nam, & ipse ruminat, sed vngulam non diuidit. Et suis, quę cu vngulam diuidat non ruminat: horũ carnibus non vescemini.

Item dr̃ in eodem: Omne de volucribus, quod gradi.ur super quatuor pedes, abominabile erit vobis. Quicquid autem ambulat super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram, comedere debetis, vt est brucus in genere suo, & attactus, atq; ophiomachus atque locusta, singula iuxta genus suũ. Vbi nota, ꝗ animal, quod ruminat, & findit pedes. i. vngulas, conceditur vt mundum, vt dicit Aug. ex quadam significatione. Quia, ſ. fissio vngulæ signat distinctionem duorum testamentorũ, vel patris, & filij, vel duarum naturarum, in Christo, vel discretionem bonũ & mali. Ruminatio autem signat meditationem scripturarum, & sanum intellectum earum. Cuicunq; autem alterum illorum deest, spualiter immundus est: & ideo ꝓhibetur tanquam animal immundũ, qd̃ altero illorũ caret. Volatilia vero, & quadrupedia, quæ crura posteriora longiora habent, vt saltare possint, comeduntur. Alia vero, quæ magis terræ adhærent, ꝓhibentur: quia illi, qui abutuntur doctrina quatuor Euangelistarum, vt per eam in altum non leuentur, immundi reputantur.

Muneribus sæpe Iudices, seu Principes placari ac corrumpi, Catuli exemplo probatur. Cap. LXXXII.

MVnera mitigant animum iudicis, & prælati, & frequenter corrũpũt. Nam aliquando catulus latrans, currit contra aliquem, vt videatur eum mordere. sed si proiceret ei vnum frustum panis acciperet, & sileret. Sic aliquando prę latus aliquis venit ad aliquem subditum cum tanto latratu, vt videatur: eum velle deuorare, sed ille proijcit eidem vnam marcam argenti, & aufert ob eo loquelam. Eccle. Xennia, & do- Ecc.20
na excæcant oculos iudicum, & quasi mutus, in ore auertit correptiones eorum.

Per

Per Cameli nominis interpretationem, eiusq; naturam, libenter obedientiam, seu pœnitentiã fore a fidelibus subeundam, paucis demonstratur. Cap. LXXXIII.

OBedientiæ, vel pœnitentiæ onus humiliter suscipere, & patienter portare cameli nos docent. Nam cameli (vt dicit Isidor) vocabulum a græco nomine sunt sortiti, eo, ꝗ quando onerantur, se inclinantes coram hominibus humiliantur, & super genua incuruantur. Camelus græce humile, vel breue dr̃ Latine. Sũt enim animalia ad onera aptæ, & ad portandum mansuetissimi. Sic ergo debet homo onus obedientiæ a superioribus iniunctum pœnitentiæ impositæ humiliter susciperе, & mansuete, & patienter illud
Mat.23 ferre. Vnde etiam de malis prælatis subditis dicitur, Quæcunque dixerint vobis seruate, & facite.

Tria sacrificiorum genera veteris legis, necnon animalibus sacrificij oblata rerumq; modus ac significatio declaratur: quibus omnibus modus uero Deo se dedendi aperitur. Cap. LXXXIIII.

OFferre se debet homo ad Dei seruitium eo modo quo animalia in lege Moysi offerebantur in sacrificium. Fiebat enim triplex genus sacrificiorũ. Nam quoddam erat, quod comburebat. Vnde dicitur holocaustum, quasi totum incensum: Huiusmodi n. sacrificium offerebatur Deo ad reuerentiam maiestatis illius: & ad amorem bonitatis illius, & conueniebat perfectorum statui in impletione consiliorum: & ideo totum comburebatur, vt sicut totum animal in vapore sursum ascendebat, ita etiam signaretur totum hominem, & omnia, quæ ipsius sunt, Dei domino esse subiecta, & ei esse offerenda.

Aliud erat sacrificium pro peccato, qd̃ offerebatur ex necessitate remissionis peccati: & conueniebat statui pœnitentium in satisfactione peccatorum, quod diuidebatur in duas partes. Nam vna comburebatur. Alia vero cedebat in vsum sacerdotis, ad designandum, ꝗ expiatio peccatorum fit a Deo per ministerium sacerdotum, nisi quando offerebatur ꝓ peccato totius populi, aut specialiter pro peccato sacerdotis: tunc totum comburebatur. Non n. debebant in vsum sacerdotum venire ea, quæ pro peccatis eorũ offerebantur, vt nihil peccati in eis remanerei, & quia hoc non esset satisfactio ꝓ peccato. Si enim cederent in vsum eorũ, pro quorum offerebantur peccato, idem videretur, ac si non offerrentur.

Tertium sacrificium vocabatur hostia quæ offerebatur Deo vel pro gratiarum actione, vel pro salute, & prosperitate offerentium ex debito beneficij accepti, vel accipiendi. Et conuenit statui proficientium in impletione mandatorum. Et istud diuidebatur in tres partes. Nam vna pars incendebatur ad honorẽ vnius Dei. Alia pars cedebat in vsum sacerdotum. Tertiũ vero pars in vsum offerentia. Ad designandum, ꝗ salus hominis procedit a Deo dirigentibus ministris, & eo operantibus ipsis hominibus, qui saluantur. Hoc autem generaliter obseruabat, ꝗ sanguis, & adeps non veniebat i vsum sacerdotum, neq; in vsum offerentium. Sed sanguis offerebatur ad crepidinem altaris in honorẽ Dei, adeps autem adurebatur in igne. Prohibebatur autẽ esus sanguinis ad hoc, vt horrerent humani sanguinis effusionem. Vnde dicitur Gene. Carnem cum sanguine non comedetis: sanguinem enim animarum requiram. Vsus vero adipum prohibebatur eis ad vitandum lasciuiam. Vnde dicitur Gen.9.
Ezec. Quod crassum erat comedebatis. Vel per hoc significabatur effusio sanguinis Christi, & pinguedo charitatis, ꝓ quam se obtulit pro nobis. De hostijs autem pacificis cedebant in vsum sacerdotum pectusculum, & armus dexter, ad excludendum quandam diuinationis speciem quæ vocabatur spatulamantia, qa ſ gentiles in spatulis animalium immolatorum diuinabant, & in osse pecoris: & ideo illa offerentibus subtrahebãtur. Per hoc etiam figurabatur, ꝗ pectus, qd̃ est tegumentum cordis, & etiam fortitudo ad sustentandum, Deo seruiet, qui significatur per armum dextrum. Et nota, ꝗ qui non poterat habere animal quadrupes, saltem debebat offerre frumentum, vel spicam. Cuius figuralis ratio fuit, qa panis significat Christum, qui est panis Ioan. 7
viuus: Qui quidem fuit sicut in spica, in statu legis naturæ: sed in fide patrũ fuit sicut in similia. In doctrina vero legis, & prophetarum sicut in pasta, fuit autem

Cc sicut

Universidad de Deusto Biblioteca

sient panis formatus post humanam naturam assumptam: Coctus in igne, idest formatus a Spũ sancto in clibano vteri virginalis. Qui etiam fuit coctus in fartagine per labores quos in mundo sustinuit, in cruce vero velut in craticula aduſtus. Sitr etiam omnis alia oblatio, quæ fiebat, Christũ aliquo modo figurabat, siue essent de terræ nascentibus, q̃ sunt in cibum, vt panis; siue in potum, vt vinum; sine in condimentum, vt oleum, & sal; siue in medicamentum, vt thus, quod est aromaticum, & consolidatiuum. Nã per panem figurabatur caro Christi, per vinum sanguis eius per quem redempti sumus, per oleum gratia Christi, per sal eius scientia, sed per thus oratio. In offerentibus autem panis azymus significabat sinceritatem, & veritatem vitæ. Insale vero designabatur discreto sapiæ, vel mortificatio carnalis concupiscentiæ. Thus, aũt offerebatur ad designandũ denotionem mentis, quæ est necessaria offerentibus: et ad designandum odorem bonæ famæ. Nam thus, & pingue est, & odoriferum. In sacrificio vero zelotypiæ thus non offerebatur, quia zelotypia nõ procedit ex deuotiõe, sed ex suspitione.

Occasiones peccatorũ esse à nobis remouẽdas: Elephantium exemplo, Christiq̃ præcepto admonemur. Cap. LXXXV.

OCcasiones peccatorum, & tentationum debet homo abscindere, sicut faciunt Elephantes de dentibus suis. Nã Elephas duos dentes habens eburneos, quando a venatoribus premitur simul ambos percutit, & confringit, vt dũ ebur perditur, non eum amplius persequãtur. Hanc enim periculi sibi sentiunt esse cauſam. Sitr nos docuit dominus etiã quæ chariora nobis sunt abscidere, ne s. per illa periclitemur in anima. Matth Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te, Poeta Ferre minora volo, ne graniora feram. Matt.9.

Cur bona opera sint à fidelibus secretò facienda, Elephantis similitudine declaratur. Cap. LXXXVI.

OCcultare bonum opus, ne illud diabolus per inanem gloriam rapiat, Elephas docet, qui in aqua, vel sylua pariens, vbi parit, ibi fœtum dimittit, ppter draconeſ, qui eis insidias ponunt. Sic q̃ bonum opus facit, siue in aquis pœnitẽtiæ, vel sapiæ, vel in sylua, i. in solitudine contemplatiuæ vitæ, si non vult à draconibus, i. dæmonibus insidiantibus illud rapi, sicut in occulto illud facit, ita non exigente necessitate occultum illud teneat, & non in publicum per ostentationem adducat. Matth. Ne videaris hominibus iciunans, sed patri tuo, qui est in abscondito. Matt.6.

Quemadmodum diuina officia sint à Religiosis dicenda, omniaq̃ bona opera perficienda: ac æquinoctium vnde ortum habuerit, & denique cornuum animalium varietas ac significatio scite enucleatur.

OFficium Ecclesiæ solicitè, & integrè dicere, s. omnes horas diurnas, & nocturnas, o nagri nos monet exemplũ; de quo Phisiologus dicit, q̃ semper rugit in die totiens q̃ot horas dies habet, & sitr facit in nocte. Ex quo perceperunt Philosophi æquinoctium, quia tunc duo decies rugit in die, & totiẽs in nocte. Ergo si onager non dimittit horas, ita multo minus ecclesiastius facere debet. Nam Elephas, q̃ in tota vita sua quæ quadringentis annis dr prolongari, semel tantũ generat, & vnum filium tantum, anteq̃ parear biennio fœtum portat: Sic homo illud bonum, quod semel tantũ fieri potest, antequam illud faciendo pariat, diu in utero mẽtis per deliberationem tenere debet. Vnde Sene. Deliberandum est diu, quod faciendum est semel. Phisio. Sene.

Item etiam opera fortia sunt a merito æternæ retributionis vacua, nisi fiant cũ puritate mentis, & cum vnitate charitatis. Nam omne animal cornutum cornũ suum habet vacuum, præter ceruum, & vnicornem. Quid enim per animal cornu producens ex capite, nisi homo intelligitur, q̃ facit aliquod opus notabile, & virile? Exit enim opus virtuosum a ratione, sicut cornu a capite. Hoc autem cornu est plenum in ceruo, i. in homine puro. Ceruus.n. qui est animal simplex (secundum Aristo. & Auicennam) cistã fellis in ventre non habet, & mundum pastum diligit, signat hominem simplicem carentem felle iniquitatis, qui se purum a peccato custodit.

Item est plenum in vnicorne. Est.n. velut

velut vnicornis quicunque seruat vnitatem spũs in vinculo pacis. Hic.n. dum se in his, quæ agit, ab vnitate fraternì amoris non diuidit, vnum tantum cornu producit. Solunt igitur talium cornua, idest opera virtuosa: & fortia, plena sunt osse, idest soliditate gratiæ, & fructu mercedis æternæ. econtra autem de operibus peccatoris dicitur, Non inuenio opera tua plena Apoc.3

Scytali, atque ophitis discolori, necnon Catæ naturales proprietates, & similitudines apponuntur, quibus Cõptæ mulieres comparantur. Cap. LXXXVIII.

ORnatus mulierum similis est scytali serpenti, qui (vt dicit Isid.) tania p̃fulget dorsi varietate, vt in sui admirationem inducat intuẽtes. Et quia piger est, quos cursu in uadere negt, sui admiratione intuentes rapit, & quanto magis est discolor, tanto in veneno est deterior. Sic mulier ornata oculos & corda intuẽtium ad se trahit, & stupida & insensata reddit, & ea per concupiscentiam rapit, & veneno mali consensus extinguit. Et ideo quanto ornatior, & pulchrior, tãto perniciosior. Sitr ophites est serpens maculis respersus, quæ tot habet nocendi modos, quot colores varios. Et sic mulier diuersis coloribus picta, vel varijs ornamentis inducta. Vnde Hierony. dicit, Quod si vir, vel mulier se ornauerit, & vultus hominum ad se prouocauerit, & si inde nullum sequatur damnum; iudicium tamen parietur, æternum, qa venenum attulit, si fuisset, qui bibisset Prou. Occurrit illi mulier ornatu meretricio præparata. Hiero. Pro. 7.

Item ornatæ, & pulchræ mulieres similes sunt catis. Cata.n. quando pulchrã pellem habet, de ipsa gloriatur, & ppter hoc quandoq; vaga efficitur. Cui tunc si ipsa pellis exuritur in tecto cõmoratur. Sæpe tamen dum de pelle gloriatur propter ipsius pulchritudinẽ, capitur, & mactatur. Sic mulier sentiens sibi in facie pulchram pellem, vel in dorso pulchrã vestem, de ipsa gloriatur libenter discurrit, vt ipsam ostendat alijs. Sed si pellis eius febre, vel alia infirmitate exuratur, vel deformetur, siue vestes eius deuastẽtur, tunc firmior in domo moratur.

Item dum de fragili veste, vel pelle gloriatur, a diabolo capit per vanam gloriã, & lasciuiam, & aliquando ad turpitudinem peccati perducitur, & tandem aliquando subita, vel mala morte mactatur & insuper pœna æterna cruciatur. Vnde Cypri. Cyprianus dicit, q̃ serico, & purpura induræ, Christum sincere induere nõ possunt auro, & argento, & margaritis adornatæ, & monilibus, ornamenta corpis & animæ perdiderunt. Hinc est etiam, q̃ dives ille, q̃ purpura induebatur, & bisso, in inferno sepultus est. Luc.16

Paschalis Agni, Christi passionem præfigurantis, immolatio, quibus in veteri lege perficiebatur ceremonijs, eorumq̃ perfecta significatio artificio se explanatur. Cap. LXXXIX.

PAssio Christi præfigurata fuit in immolatione paschalis agni, de qua habetur Exo. 12. Nã ipsa immolatio agni signat immolationem Christi. Secundum illud, Pascha nostra immolatus est Christus. Sanguis vero agni liberans ab exterminatore, linitus in superliminaribus domorum, signat passionem Christi in corde, & in ore fidelium, per quam liberamur à peccatis, & æterna morte. Secundum illud Petri: Redempti sumus precioso sanguine agni immaculati. Comedebantur autem carnes illę, ad significandum esum corporis Christi in sacramento. Erant autem assæ igni, ad significandum passionem, & charitatem Christi. Comedebantur autem cum azymis panibus, ad significandum puram conuersationem fidelium corpus Christi sumẽtium, secundum illud, Epulemur in azymis sinceritatis, & veritatis. Lactucæ autem agrestes addebantur in signum pœnitentiæ peccatorum, quæ necessaria est sumentibus corpus Christi. Renes autem accingendi sunt cingulo castitatis, calciamenta autem pedum, sunt exempla mortuorum patrum. Baculi habendi in manibus, signant pastoralem custodiam præcipitur autem, quod in vna domo agnus paschalis comedatur, idest, in Ecclesia Catholicorum; non in conuenticulis hæreticorum. Exo 12 1.Cor.5 1. Pe.1. 1.Cor.5

Universidad de Deusto Biblioteca

Deum leuem benignumq; existere in sustinendo: ac demq; durum esse in peccatorem puniendo, teredinis exemplo probabile monstratur. Cap. XC,

PAtientia Dei est mollis in sustinēdo, sed seuera & dura in puniendo, vnde assimilatur teredini, i. lignorum vermi qui teredo rodit lignum, vt dicit Isidor. Hic licet sit mollis in subtrahentia, comminuit durissima ligna, & in subtiliorē puluerem redigit, q̄ possit facere ipsa lima. Sic etiam diuina patientia quis diu peccatorem hominem molliter, & leniter tolerat, ipsum tamen vnaliter conterit, & seuerissimo supplicio mulctat. Ro. secundū duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ. Reg. Ipse quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui est dum tangitur lenissimus, sed dum tāgit, seu rodit durissimus. Sic Deus lenis in sustinendo, durus in puniendo Psal. Ego sum vermis, & non homo.

Isi. lib. ety. — Ro. 1. — 2. Reg. 15. — Psa. 21.

Pulcherrimo Onagri exemplo patientia ac perseuerantia homines coronari confirmatur. Cap. XCI.

PAtientia, & perseuerantia facit hominem victorem. Nam onager, cum sit animal imbecille solo euadens beneficio fugæ, leonem tamen in eremo superat, & similiter lupum. Nam tātum in fuga durat, vt illa in persequendo deficiāt, sic sancti mundum, vel peccatum superant fugiendo, & in laborum tolerantia perseuerando. psa. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Cassiod. Patientia est, quæ omnia vincit aduersa non collu ctando, sed sufferendo. Item Ber. Absq; perseuerātia, nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur.

Psa 54. — Cass. — Ber. in epi.

Peccatores Satyris ac Faunis monstris, etiamq; canibus, Capris, Asinis, cocodrillis, Ranis, & Talpis comparantur: quorum naturalibus similitudinibus diuersis, delictorum omnium grauitas, delinquentiumq; præceps status plane declaratur. Cap. XCII.

PEccatores similes sunt illis animalibus monstruosis, quæ dicuntur satyri siue fauni. sunt enim quædam bestiæ monstruosæ, effigiem hominis habentes, sed non sunt rationis participes, nec arte nec natura ad loquendum sunt dociles: ferum enim, & beluinum animum habent. & bestiæ appetitum. Vnde in venerem in tantum sunt proni, vt mulieres in coeundo occidant, si quas in nocte moribus comprehendant. vnde dicti sunt satyri eo, q̄ nequeant libidine saturari, vt dicit Isidor. Sic peccator monstruosus est habēs, s. hominis faciem & animum bestialem siue vitam brutalem. Quod autē bestialius homine rationem habente, & ratione non vtente? vt dicit Bern. Tales sunt præcipue superbi, qui habent animum crudelem, & ferinum, & insipientes, q̄ nulla arte induci possunt, vt dulciter, & rationabiliter loquantur, sicut fuit Roboam. Ita tales sunt voluptuosi, quia appetitum habent gulæ bestialem, & luxuriæ insatiabilem. Omnes tales comparātur iumentis insipientibus, & similes facti sunt illis.

Isi. lib. Ety. — Ber. — Ps. 48.

Item peccatores assimilantur canibus, Primo propter gulam. Est enim canis gulosus, Vnde quando nimis comedit, reijcit, & iterum assumit in quo etiam repræsentat illos, qui per recidiuum redeunt ad immunditiam cuiuscunque peccati. Pet. Canis reuersus ad suum vomitum &c.

2. Pe. 2.

Item per luxuriam: Est. n. canis libidinosus. Vnde nec matrem, nec sororē discernit. Iō apud antiquos talis erat oblatio canis, qualis meretricis, quæ omni libidini se exponit. Eccl. Omnem masculū excipiet mulier.

Ecc. 36

Item propter iracundiam, Est. n. canis iracundus, & malitiosus: Vnde lapidem, cum quo percutitur sæpe dentibus mordet, vt se de eo vindicet, & tamen non lapidem, sed proprium dentem lædit. Sic frequenter homo iracundus vnde credit alium lædere, seipsum lædit. Psalm. Conuertetur dolor eius in caput eius.

Psal. 7.

Item propter superbiam, Nam canis inter notos est audax, & animosus, inter extraneos timidus. Sic etiam superbus apud domesticos, & in domo sua est sicut Leo, sed de alijs magis timet.

Canis etiam baculos odit, & timet lapides: quia s. superbus odit correctionē & timet duras increpationes. Non enim suum defectum superbus, seu peccatum agnoscit. Sen. Qui peccare se nescit, corrigi non vult.

Sene.

Item propter inuidiam, quia canis inuidus

Auic. uidus est. Vnde dicit, Auic. q̄ occulte herbas legit, quibus se purgat, dolens si alius inde medicinam accipiat. Dolet etiam si alius ad domum suam veniat timens ne gratiam inueniat, & sibi aliquid depeat: & sic etiam homo inuidus dolet de aliorum vtilitate, vel gratia. Philosophus, Inuidia est tristitia in alienis bonis.

Arist. 2 Rhet.

Item propter auaritiam. Nam canis tāquam auarus, quæ comedere nequit, studiose reponit, nec dare vult alijs, sed defendit. Sic etiam auarus facit reponendo, & custodiendo. Luc. Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos.

Luc. 12

Item pp accidiam, qa canis qñ est annosus, est piger, & desidiosus, Vnde tota die dormit etiam inter muscas, & licet muscæ perforent eius aures, ideo tamen piger est. vt non se nisi raro excutiat, vt eas longius a se pellat. Sic homo accidiosus est piger ad incipiendum, & desidiosus ad operandum, somnolentus ad orādū, vel ad resistendum, s. tentationibus, q̄ per muscas importunas intelligitur. Vel per muscas pforantes intellige increpationes, & verborum punctiones quibus non excitatur, nec emendatur. Sunt etiā tanq̄ muscæ pungentes necessitates, vel voluntates quas habet homo piger, quæ tñ pigrum non emandant, sed consumunt, quia potius consumitur desiderijs siue insligentijs, quam velit laborare. Prouer. Desideria occidunt pigrum.

Item canis vltimo post multa seruitia fune ligatur, & eo longius ducit ad mortem, & in aqua necat, vel per ripam deijcitur: nec ei pellis detrahitur, nec caro manducat, sed vermibus corrodendus exponitur. Sic peccator post multa seruitia mundi, vel peccati, a diabolo fune ligat, i. consuetudine peccandi, & ea trahitur vsq; ad mortem corporis detinetur: Et necatur in aqua. i. deficit defectu naturali vitæ defluentis. Reg. Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur. vel p ripā. i. per casum mortis violentę deijcitur, in fossatum inferni, s. secundum animam, Corpus autem mortuum remanet omnino inutile. De alijs n. animalibus post q̄ sunt occisa remanent vel carnes, quæ sunt vtiles ad comedendum, vel saltem pellis, quæ vtilis ad induendum, vel calciandum. sed humana caro mortua, vel occisa ad nihilum valet vltra, nisi q̄ vermibus relinquitur in escam.

Pro. 21.

2. Reg. 14.

Item peccatores assimilantur capris, primo propter superbiā. Nam capra ut sum semper tendit, vt summitates carpat, & comedat foliorum, vt dicit Isidor. Sic sunt superbi, qui semper ad superiores status inhiant, vt summitates foliorū i dignitates, & honores maiorum quos ipsi summos reputant diripere valeant, & habere. psalm. Superbia eorum, qui te oderun, ascendit semper.

Isi. lib. Thy. — Psa. 73.

Item propter luxuriam, Nam (sicut dicit Plin.) Capræ propter caliditatem non abundant pinguedine, & raro sine febre sunt, & ideo in eis est ardens concubit°, & non minus videre dicuntur de nocte, q̄ de die. Ista comperunt luxuriosis in q̄bus propter vsum veneris, tam pinguedo corporis, q̄ mentis deuastatur, sine febre etiam ardenti concupiscentiæ raro inueniuntur, & ipso carnis opere ardenti delectatione fœdatur. Non minus etiam lux riosi ad sua fœda opera obseruant noctem q̄ diem. Iob, Oculus adulteri observat caliginem.

Plin. — Iob. 24.

Item per auaritiam. Nam capræ (vt idē dicit) rodunt extremitates, quibus pascūtur oues vsque ad radices. Vnde capra a carpendis virgultis est dicta. Sic etiā auari sunt, qui semper ad carpendum intendunt, & extremitates quibus pascuntur oues i bona temporalia, quibus boni, i. spūales viri ad suum victum, & ad suam sustentationem vtunt, ipsi vsq; ad radices euellunt, quia frequenter ita expoliāt pauperes, q̄ nihil eis relinquunt.

Itē peccator assimilatur asino, qui est animal naturaliter ponderosum tardū, & pigrum, & timidum, stolidū, & oneri aptum, & patiens laboris plurimum. Sic peccator est ponderosus ad cadendum: tardus ad pœnitendum, piger ad operandum, timidus ad temporale damnum, stolidus ad prouidendum, aptus ad onus peccati, vel æterni supplicij portandum, & patiens ad laborem mundi instructuosum sustinendum.

Item peccator decipit a peccato sicut cocodrillus ab illa auicula, quæ dicit rex auiū. Nam dum cocodrillus iacet iuxta litus superuenit illa auicula, & volat circa os eius, q̄ aperit auiculæ fauces, & illam intrare permittit. At ipsa primo leuiter, eū vn guibus scalpit, ita, q̄ belua ex dulcedine statim obdormit, & cum auicula eū dormire sentit statim in eius ventre descendit, & eum per ventrem perforat, & occidit.

occidit. Est.n. cocodrillus in ventre valde mollis. Quasi ergo cocodrillus in luto re iacens, est homo ocio torpens. Aiuncula aut ad os eius veniens, est tentatio peccati imaginationem ingredi ns: cuiusdē os aperit, qđ in cogitatione, & in delectatione recipit. Et tunc leuiter scalpit, qa pruritū delectationis gignit: & si tūc homo dormiat, vt per neglentiā tentationi non resistat, ingredit in mentem, & eū p cōsensum perforat, & necat. Item pctor assimilat ranæ, quæ est limosa, & clamosa, ventosa, & odiosa. sub ventre maculosa, linguosa, & non solū viuens in aqua, sed et in terra. Sic et peccator est limosus per luxuriam, i. immundus; clamosus per irā, & vētosus per superbiā, odiosus hoibus per auaritiā: nam (sicut dicit Boet.) odiosus auaritia, claros vero largitas facit sub ventre maculosus per gulā, linguosus per inuidiam: Nam rana (sicut Arist. dicit) linguam habet, & os coaxās. Sic inuidus, & linguosus detrahendo.

Boet.

Ari. de ani.

Item viuit in terra, quæ est grauis, & frigida per accidiam, quæ animam grauē reddit, & frigidam.

Item peccator assimilatur talpæ.

Primo, quia talpa sicut porcus, rostrū habet. & talis est peccator per immundiciā luxuriæ, vel gulæ, & cum tali rostro talpa radices de terra extrahit. Quia. s. p peccata carnis euacuantur, & extrahunt affectiones mentis. Vū Iob 31. de luxuria dr, qp est omnia eradicans genimina.

Iob. 31

Secūdo, qa talpa terram fodit, nec extracta a terra diu viuit. Et ideo dicit Plin. melius audiunt talpæ terra cooperta, q̄ extractæ. & talis est peccator per vitium auaritiæ: Cuius studium est terrena reuoluere, & sine terrenis implicationibus nō credit se posse viuere, & solum de terrenis vult tractare, & audire, Io. Qui de terra est de terra loquitur.

Ioan. 3.

Tertio, qa talpa Solem odit, & hoc peccator habet ex vitio superbiæ. s. vt odiat Deum, qui est verus sol, secundum illud psiam supra allegatum Superbia eorum qui te oderunt. &c. Nam superbia se Deo maximē opponit: propter quod Deus superbis maximē resistit: & quantū ad hoc odiunt eum. vel odiunt solem superbi. i. manifestantem, vel redarguentem vitia eorum. Vnde superbus non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

Ioan. 3.

Ari. de ani.

Quarto (sicut dicit, Ari.) talpa non habet oculos apertos, sed sub corio latentes, quos in morte solum aperit, quos in tota vita clausos tenuit. Sic peccator, qui in tota vita ambulat vt cæcus, sperando & cadendo in peccato, in morte velit nolit cogitur oculos aperire, & peccata sua recognoscere ante tribunal Dei, & pœnas etiam experiri quas viuens considerare neglexit. Grego. Oculos enim, quos culpa claudit, pœna aperit.

Grego.

Peccati grauitas ac malitia, omniumq; delictorum varietas per cuiusdam monstri Indiæ naturam, multiq; ac Sala andræ Burestu, Formicæ, Basilisci, Aspidis, Cocodrilli, Muscæ bouinæ, nonnullorumq; serpentium naturales effectus, venenq; proprietates, multis perspicuis exemplis manifestatur. Cap. XCIII.

PEccatum assimilatur cuidam monstruoso animali, quod dr esse in India, simile vrso in corpore, leoni in crine, & hoi facie, & habet caput ruffum, & os magnum & rotundum, & in utraq; mandibula tres habet ordines dentium, cuius extremitates sunt, vt leonis, cauda eius, vt scorpionis, & percutit pilis suis sicut porcus agrestis suis setis, & vox eius sicut tubæ, & est velocis cursus, & comedit homines, & nulla bestia illa crudelior. Similitudo ergo vrsi pertinet ad peccatum iræ, quia vrsus est animal impatiens. Similitudo autem leonis ad peccatum superbiæ. Similitudo hominis ad peccatum auaritiæ: quia solus homo ex auaritia congregat, quæ etiam facit caput rubeum, idest mentem igneam, & ardentem ad habendum: vel quia est causa homicidii, & effusionis sanguinis. Magnitudo vero oris refertur ad gulam, cui diuersi ordines dentium, idest diuersi ordines ministrantium deseruiunt, vt agricolæ, macellarij, coquinarij, & huiusmodi. Cauda scorpionis refertur ad inuidos, q detrahendo maximē retro pungunt, i. in absentia detrahunt. Similitudo autē porci refertur ad luxuriosos propter immunditiam. Vox autem tubæ, peccatum est manifestum, & publicum: sed velox cursus est in delectatione peccati, quæ cito transit. hoīes autem comedit dum eos p delectationem capit, per consensum deglutit, & in se per operationem siue consuetudinem conuertit. nulla bestia inuenitur crudelior, quia nulla res inuenitur nociuior homini.

Item

Item peccatum assimilatur mulo. Primo ratione innaturalitatis, quia mulus generatur contra ordinem naturæ, scilicet ex comixtione duarum specierum, scilicet ex equa, & asino. vel econuerso. s. ex asina, & equo, burdo generatur. Et dicit Isido. quod Naar nepos Esau fuit primus, qui asinis equas supposuit, ut contra naturam muli nascerentur. Sic etiam peccatum, vt dicit Augu. non est ex natura, sed vitium naturæ apperentis id, quod no est sui ordinis. Et sicut mulus generatur ex eo, quod asino equa supponitur: sic etiam nascitur peccatum, & peruertitur ordo naturæ, cum ratio sensualitati subiicitur, ita, vt non rationi sensualitas subiiciatur, sed potius rationi sensualitas dominetur. Eccle. Iast. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes quasi seruos super terram.

Aug. de du. ani.

Ecc. 10.

Secundo, ratione sterilitatis, quia mulus sterilis est natura ab eo suum beneficium retrahente: quia quasi in eius iniuriam contra naturam producitur, Sed Aristo. dicit, quod mulus sterilis est propter excessum frigiditatis in ipso dominantis. Sic peccatum est sterile, idest absq; fructu, & fœcunditate meriti, vel præmij gloriosi. Excessus autē frigiditatis est in anima propter defectum charitatis, quæ scilicet est, vt calor animæ vitalis, sine qua opus meritorium vitæ æternæ non producitur, Mat. Quoniā superabundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum.

Mat. 24

Tertio, ratione uertibilitatis. Nā mulus à molendo est dictus, eo, quod iugo pistorum subactus, ducat in giro molas, sicut Isido. dicit. Sic peccator dum ab vno peccato in aliud trahitur, quasi gyrando ad molas circumuoluitur. Psal. In circuitu ambulant.

Isi. lib.

Psa. 11.

Item peccatum assimilatur salamandræ, quæ est animal venenosum. Vnde dicit Plin. quod fructus arborū inficit, aquas corrumpit; & si eius saliua solum pedem hominis tetigerit totum corpus corrumpit. Sic peccatum est pessimum uenenum quod fructus arborum, idest bona opera, vel merita inficit. Item aquas, idest gratias corrumpit. & si eius saliua, idest delectatio pedem. idest affectionem animæ p cōsensum tetigerit, totum hominem perdit. Vnde dr Corin. Immundum ne tetigeris.

Plin.

2. Cor. 6.

Item peccatum assimilatur veneno: dr enim venenū, qa per venas vadit ad cor. Sic peccatum per venas cogitationis, & delectationis transit ad consensum cordis, vel per venas, idest per sensus corporis subintrat in arcana mentis. Iere. Ascēdit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras,

Hier. 9.

Item venenum non lædit, nisi quando sanguinem tangit. Vnde Lucanus, Noxia serpentum est admixto sanguine pestis. Sic non nocet venenum peruersæ suggestionis, si nō admisceatur sanguis delectationis. Ose. Sanguis sanguinem tetigit. qa delectationem cogitationis sequitur delectatio operis.

Lucan.

Ose. 4.

Item venenum oē frigidum existit. Sic oē peccatum mortale infrigidat, dum calorem charitatis exterminat.

Item peccatum assimilatur buresti, qui (vt dicit Plin.) est animal paruum simile scatabeo, q inter herbas quas bos diligit se abscondit; quem bos accipit, dum herbas carpit: q deuoratus à boue iecur eius, sic inflammat, vt eum cum cruciatu maximo tandem rumpat. Sic malitia peccati sub delectationibus quas homo diligit se abscondit: quam homo non aduertens cum delectationem exterius accipit intrinsecus inducit, quæ & appetitū inordinatè incendit, & mentis soliditatem frangit, & vltimo cruciatum conscientiæ, vel pœnæ inducit. Isa. Vermis eorum non morietur.

Plin.

Isa. 66.

Item assimilatur muscæ, bouinæ, quæ quousque sub cauda vaccæ, vel eius corpori manet affixa, eam, quiescere non sinit, sed cauda erecta miro modo insaniēs per campos vndiq; currit. Similiter quandiu peccatum inhæret coscientiæ, anima non potest quiescere: & tunc per diuersa uagatur, quærens, & non inueniens requiem, quādiu peccatum non fuerit amotum per pœnitentiam.

Item peccati fœtorē dēt homo odire, & fugere exēplo formicæ. Dicit enim Aristo. qp in formicis est sensus olfactus, & odiunt omne fœtidum. Vnde si quis domos earū subtumigauerit aliquo fetido eas deferūt. Sic debet homo omnia dimittere, & fugere, in quibus est fetor peccati. Eccl. Fuge peccata.

Ari. de ani.

Itē pctm assimilat regulo serpētī. i. basilisco, q olfatu suo necat, & visu suo interficit oē viuū, ad cuius aspectū nulla auis illæsa ptransit: & si peul fuerit, ore eius cōburit, & dēuoratur, à mustelis conuincit. Vnde ab hoibus ad eius cauernam dēferuntur,

feruntur, nihil enim altissimus absque re medio deseliquit. Vnde basiliscus visa mustela fugit, quem insequitur. & occidit, maxime si prius pasta sit ruta (vt Arist. & Auicen. dicunt.) Similiter peccatum occidit animam, vel per odoratum moro sæ delectationis in cogitatione, vel per visum, idest consensum operis. Vnde aues, idest hominum mentes solo visu. i. consensu etiam, si longe sint ab opere, occiduntur, & deuorantur à peccato. Sed remediũ cõtra basiliscum, idest contra peccata, est mustela ruta refecta, idest pœnitentia amaritudine plena, quæ ipsum visa fugit, qa pœnitẽtia solum in contritione, vel in proposito habita quãdoq; peccatum purgat. Psa.31. Ps. Dixi scilicet in proposito cordis, confitebor aduersum me iniustitiam meã domino, &c. Sed tamen opere completa ipsum perfruens scilicet peccatum extinguit. Act. 13. Actu. Conuertimini, & pœnitemini, vt deleantur peccata vestra.

Item peccatum assimilatur aspidi. Nam aspis aurem obturat, vt vocem hominis incantantis non audiat nec ei obediat: & hoc pertinet ad peccatum superbiæ, qa superbus vocem Dei non audit, & eius mandatis obedire contemnit. Psa.47. Psal. Sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium.

Item aspis interfecto compari suo, idest coniuge suo miro furore interfectorem persequitur, & illum siue solum siue inter multos aggreditur, nec periculum curare videtur, vt suum comparem vlciscatur: & hoc pertinet ad vitium iræ, quia iratus propter appetitum vindictæ præcipiti furia omni periculo se exponit.

Item est quædam species aspidis, quæ dr̃ situla, ex eo, q̃ à se percussum siti occidit: & hoc pertinet ad auaritiam. Cuius sitis, idest appetitus sit inextinguibilis.

Item est quædam alia aspis, quæ dicitur viperabilis, q̃. f somno interficit, hanc dũ Cleopatra sibi apponeret, somno resoluta est: & hoc pertinet ad accidiæ vitium, quæ pigritia, & somnolentia animam occidit.

Item est alia, quæ dr̃ emorrois, quia per cussus ab ea, dissolutis venis fluxu sanguinis vitam finit. hoc pertinet ad luxuriosos, quia. f. luxuria fluxu seminis corpus resoluit, & ad æternum interitum animam inducit.

Item est alia serpens, quæ dicitur pestet quit semper ore patente emittens virus incedit, sed ab eo percussus distenditur, & necatur hoc pertinet ad vitia gulæ, quia gulosus ore patẽte. i. parato ad cibu semp incedit, & vitus, idest vitium gulæ patenter ostendit.

Item aspis habet oculos in temporibus non in fronte. Vnde non directè respicit, & ideo adue sarium persequitur magis auditu. vel olfactu, quam visu. Nam si nõ sic esset (ut dicit Pli.) vix homo ab eo euaderet. & hoc pertinet ad inuidiam, quia inuidus non rectè, sed toruo, & malioulo respicit oculo, & ex auditu. vel ex opinione sua solum detrahendo persequitur, tanquam de re visa, vel certa. vnde Psalmus. Venenum aspidum sub labiis eorum. Psa.13.

Itẽ peccatum, quàm diu retinetur, semper multiplicatur, & crescit. Vnde assimilatur cocodrillo, qui quamdiu viuit semper crescit. Nam peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit.

Item peccatum plus inualescit, & abundat in prosperitate, quàm in aduersitate, sicut serpentes plus abundant, & lędunt in æstate, quàm in hyeme, & in die, quàm in nocte. Omnes enim generaliter serpentes frigidæ sunt naturæ, nec percutiunt nisi cum calescunt. Vnde venena eorum plus nocent de die, quam de nocte, quia sunt frigidi nocturno rore. In hyeme se in nidis inuoluunt. & torpescunt, sed in æstate se dissoluunt, & ad nocendum exeunt. Quid autem per frigiditatem serpentini veneni, nisi in malitia accipitur peccati? quæ dum cor per consensum attingit, calorem protinus charitatis extinguit: per calorem vero diei. & estatis feruor minor & maior intelligitur mundanæ prosperitatis, sicut frigus econtra in noctis, vel hyemis breuiorem, vel leuiorem signat cursum aduersitatis. sed in æstate, vel in die venenum magis lædit, quia ex ipso prosperitatis feruore peccatum perniciosus crescit. Vnde Ps. l. Ab altitudine diei. imebo idest prosperitatis. Psa.9.

Item peccata carnalia sunt magis manifesta, & infamia, quam spiritualia, sed tamen spiritualia sunt magis nociua. Vnde assimilantur serpentibus, cãn quidã esse maximi serpentes corpore ita, vt cor uos integros deuorent. Vnde in Punico bello narrat, Titus Liuius à Regulo romanorum duce interfectus est serpens basilistis, Cxx. pedum longitudinis, Cuius pellis, & maxillæ fuerunt suspensæ ante quod dam templum Romæ. Sub Claudio etiã Cesare fuit serpens in Italia interfectus in cuius aluo puer integer est inuentus. Sunt autem alij serpentes ita corpore parui, vt vix videri possint, sed sunt maximi in potestate nocendi sicut dypsa, quæ prius occidit, quàm sentiri possit. Tyrus etiam (vt dicit Arist.) mocic° est, & tñ contra eius venenum nullum remedium est. Serpentes ergo magni significant peccata carnalia, quæ sunt magnæ apparentiæ, & infamia. sed quasi serpentes aspectu parui, & magis noxij, sunt peccata spiritualia, quæ licet sint minus manifesta, & minoris infamiæ, sunt tamen maioris culpæ, vt patet de luxuria, & superbia. Vnde Greg. Ali quando, inquit minus est in corruptione cadere quàm in cogitatione tacita deliberata elatione peccare, sed cum minus turpis superbia creditur minus vitatur, luxuriam eo magis erubescunt homines quo simul omnes turpem nouerunt. Vnde fit plerumque, vt nonnulli post superbiam in luxuriam corruentes, ex aperto casu malu culpæ latentis erubescant, & tunc etiam maiora corrigant cum prostrati in minimis grauiter confunduntur. Liuius. Grego. Mor. 33

Satisfactoriæ pœnitẽtiæ modus, ac partes, ipsiusq; vis, & fructus multiplex: per quamplurima leonis, pantheræ sanguisugæ Leontophoni non nullarumq; aliarum rerum naturalium exempla quam rectissime manifestatur. Cap. XV.

POenitentia lachrymosa facit Deum dissimulare peccata. Nam leo qui coitum leenæ cum pardo odore cognoscit, totus in adulteræ surgit pœnã: sed si leena post coitum in flumine lauatur, nihil tunc à leone percipitur. Sic si anima sponsa Christi diabolo peccando coniungitur, ipse Christus qui est leo de tribu Iuda ad vindictam contra eam merito prouocat. Sed si anima in flumine lachrymo æ pœnitentiæ lauetur, ab ipso Christo peccatum dissimulatur, & parcitur. Ambro. Quod detergi non potest ablui potest, lauant lachrymæ delictum, quod voce pudor est confiteri lachrymæ veniam postulant, & merentur. Amb. super.

Item pœnitentia assimilatur pantheræ, quæ (vt dicit Physiol.) draconem odit, & draco eam fugit, quę pasta in spelunca secundum, & per tres dies aliquãdo dormit. tunc surgens magnam vocem emittit, & ab ore eius aromaticus odor exit supra modum suauis quare tunc omnia animalia sequuntur eam. solus draco fugit, & eius odorem non ferens, in seipso deuenit. Sed sicut panthera draconem, ita pœnitentia odit peccatum, & peccatum ipsam pœnitentiam fugit, quę in spelunca, idest in corde pœnitẽs inclusa postquam per tres dies scilicet contritionis, confessionis, & satisfactionis perseuerauerit exurgens à statu culpæ, emittit vocem laudis, solutum se sentiens à somno peccati. Vnde in vocem laudis prorumpens dicit illud Ps. Dirupisti vincula mea tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen domini inuocabo. Qui versiculus, vt dicit Cass. tanquam dr̃ esse virtutis, vt quisque eum in morte terna confessione dixerit, omnia peccata sibi soluantur. Tũc etiam ex ore suo pœnitens suauem emittit odorem, vt deliceat suauis. & deuotæ orationis. quam omnia animalia sequuntur, idest omnes virtutes, & omnia merita per hoc resultuuntur ipsi pœnitenti, & draco, idest peccatum deficit, & perit. Ps. 115. Cass.

Item pœnitentia satisfactoria requirit mensurã discretionis, & feruorem compunctionis. Vnde assimilatur sanguisugę quæ apponitur corpori, vt corruptum sanguinem detrahat; sed quia quandoque in fidet venenosis, quando quis eam sibi apponit, prius est inuoluenda in sale, & in vrticis, vt euomat si quid veneni hauserit. Similiter pœnalis pœnitentia imponitur, vt à peccati corruptione, quod est tanquam sanguis corruptus, anima expietur, vel vt aretus peccati ab anima extrahatur. sed vt nihil noxium interat pœnitenti apponenda, vel assumenda est cum sale discretionis, vt prudenter considerentur, & qualis, & quanta, & cui imponatur.

Item necessaria est in suscipiente urtica, quæ scilicet, & uri, & pungit; & ideo designat feruorem compunctionis, quæ omnem pœnitentiam leuiter ferre facit, & ad id idem facit, quod si quis sanguisugæ aquam calidam superfundat, citius se membro applicat. Est enim velut aqua calida lachrymarum compunctio fluida quæ cito membro sanguisugam apponit, quia in mentiam pœnitentiam prompto animo suscipere facit.

Item tentationes pœnitentia extinguit.

Vnde

Universidad de Deusto Biblioteca

Vnde assimilatur cuidam bestiolæ paruæ quam leones timent, & fugiunt, quæ vocatur leontophonus. Nam quodam venenum portat in ore, ꝙ statim eos necat. Vnde hæc bestiola capitur, & exuritur, & incineratur, ex cibus cineribus dũ carnes aspergunt, & in capitibus viarum ponunt, leones transeuntes dum eas comedunt moriuntur, vt dicunt Isidorus, & Auicen. hęc ergo bestiola repræsentat humilem pœnitentiam, quam leones i. dæmones timet, & fugiunt. Hæc portat venenum in ore, cũ peccatũ dicit in cõfessione. & hoc venenũ occidit leones. i. tentationes dæmonum. Hæc bestiola capitur in pctorũ recordatione, exurit in cõtritionis dolore, incinerat in mortis meditatione, recolẽs quo p mortẽ caro dissoluat in cinerẽ: uel in cinerat in humili satisfactione. Iob: Ago pœnitẽtiã in fauilla, & cinere. & dũ caro ex hoc cinere aspergit, vt scilicet satisfaciẽdo affligat, & præcipuè in capitibus viarum. i. in principijs tentationũ, vel sensibus corporis, q̃ sunt principia viarum, per quas peccata intrãt in aiam. Vñ tũc cinis in capitibus viarum aspergit, q̃ ipsi sensus corporis humiliter custodiunt, vel affligunt, vt oculi plorent, & os abstineat, aures audiant increpatiões, & sic de aliis. Et sic tũc leones ex his occiduntur, quia dæmonum tentationes non praualent, sed cito extinguuntur.

Iob. 41.

Item pœnitentiæ amaritudinem diabolus odit, & abhorret, sicut canis abhorret, vt non comedat intestina cerui pp amaritudinẽ, quæ est in eis. Nam (ſm Aristo. & Auic.) ceruus nõ habet fel nisi forte in intestinis. Vnde eius intestina sunt amara, & fœtida ita vt canis ea non comedat, nisi supra modum famescat. Sic cũ interiora mentis sunt fœtida ſ. p memoriã turpitudinis culpæ, & amaritudine respersa p dolorem pœnitentiæ, dæmones qui pascuntur delectatione, & dulcedine peccãtium, illa tangere abhorrent.

Item pœnitentia liberat à grauedine peccati, & post mortem liberat animam à pœna. Vnde assimilatur cuidã lapidi, quẽ ceruæ (vt dicit Pli.) cũ sentiunt, grauitatẽ deuorant, qui eas adiuuat, & postquã moriuntur. in earum ventre inuenitur: & iste lapis miro modo adiuuat mulieres pgnãtes, & facit eas etiam absq; dolore parere. Sic aia qã sentit grauedinem peccati, debet assumere lapidẽ. i. pœnitentiam duram, & asperam, quæ non solum liberat in vita à peccatorum grauitate, sed etiam post mortem eius virtus inuenitur in aia, liberans eam à pœnarum acerbitate. Hæc etiam est, quæ iuuat mulieres prægnantes, scilicet aias bonum conceptum. i. bonum propositum portãtes ad partendum, in opere perficiendum: quia aspera pœnitentia carnem refrenat, ne bonis opibus effectum impediat.

Item pœnitẽtia amara extinguit remorsus conscientiæ, sicut absinthium occidit pulices. Est enim eorum venenum, vt Cõstan. dicit? Quiã enim sunt pulices mordentes, nisi peccatorum actus conscientiã molestates quos absinthium. i. amara pœnitentia purgando extinguit, & cessare penitus facit. Et similiter folia perficorum, quæ amara sunt, pulices occidunt, & eadẽ ratione valet contra eos coloquintida trita, & mixta cum aqua, per locum ubi sunt, aspergatur. & signat contritionem peccatorum amaram cum lachrymis admixtam.

Nonnullæ ipsius tygridis stellionis, Cerui, ac leonis proprietates naturales annotantur: quibus verè pœnitentes pluribus exemplis assimilantur. Cap. XCV.

POenitentes assimilantur tygridi, ꝙ est animal ad modum sagittæ in cursu velocissimum, varijs maculis distinctum, vt dicit Isidorus: de quo etiam Plin. dicit, ꝙ cum catuli sui rapiuntur, odore raptorem persequitur, qui equo velocissimo trãsportatur: & audiens strepitum bestiæ psequẽtis, in via specula post se proijcit: quæ illa videẽs, & suam imaginem intuens, & filiũ esse credens sistit, & filiũ accipere cupit, & interim uenator euadit. Tygris ergo velociter currens peccator est teruenter, uel celeriter pęnitens, qui diuersis maculis distinguitur cũ diuersis peccatis compungitur: qui tunc raptos catulos insequitur, qũ bona per peccata perdita per pœnitentiam recuperare conatur. Cui uenator diuersa specula, quibus detineatur, proijcit; quia diuersa sibi impedimenta diabolus quibus impediatur opponit.

Item pœnitentes assimilantur stellioni. Primo, quia stellio in corio renouatur. dicit enim, quod stellio mutat coriũ sicut serpens. Sic pœnitens debent, renouare conuersationem, & vitam exuendo vetustatem peccati, & induendo iustitiæ nouitatem. Apos. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouũ hominẽ &c. Secundo, quia stellio manibus graditur. Est n. enim stellio (vt dicit Pli.) genus lacertæ, quatuor habẽs pedes latos ad modum manus, quibus repit ad domorũ rimas, in quibus facit suam cauernam. Vnde Pro. Stellio manibus nititur, & moratur in domibus regum. Sũt igitur quatuor manus, siue pedes stellionis, quatuor virtutes pœnitentis quarũ opibus graditur ad mansiones regales. i. cęlestes: scilicet iustitia qua vtitur, scilicet satisfaciendo: temperãtia qua vtitur in abstinendo, fortitudo qua vtiẽ continuando, vel tentationibus resistendo. & prudentia qua vtiẽ a nociuis sibi cauẽdo. Hæ quatuor virtutes fires sunt pedibus, qũ habentur in affectione. sed tunc sunt velut manus, quando habentur in vsu siue operatione. Tertio, quia stellio in visu hebetatur. Nam in hyeme latet, & visus eius hebetatur. Est enim tempus hyemis asperitas tentationis in qua pęnitẽtes se absconduntur in secreto orationis, vel in latibulo humilitatis: sed tamen esse non põt, quin ex tenebra tentationis visus hebetetur mentis, quia saltem dũ homo tentatur offuscatur, & remittitur intuitus contemplationis.

Pli. 8.

Pro. 30.

Quarto, quia stellio in visu clarificat. Nam in vere exiens, & visum hebetatum inueniens locũ quærit vbi Solem orientem respicere possit: in quem dũ respicit deficcatur humor, q̃ erat in oculis, & sic lumen respicit, sicut innuit glo. Sic pęnitẽs in vere. i. in tpe tranquillitatis, postq̃ abijt hyems tentationis, debet p contemplationẽ mentis, & orationẽ respicere ad Solem Christum, qui visitauit nos oriẽs exalto, & eius intuitu affectus mentis inflammat, oĩs humor, siue affectus indebitus ex tentatione relictus purgatur, & sic mẽtis ipsius visus miro mõ clarificat.

Item pœnitentes assimilãtur leonibus qui in principio nascuntur informes, & parui ad modũ mustelæ: sed postea cum crescunt, efficiuntur fortissimi. Sic pœnitentes incipientes a timore seruili, sunt parui in virtute, & informes: quia nondum in charitate. sed postea crescentes per charitatẽ, roborant, & fortissimi efficiuntur. Vnde Gre. dicit, ꝙ in via Dei a timore incipit, vt ad fortitudinem veniat.

Grego.

Item pœnitentes assimilant ceruis, qa (sicut dicit Isi.) cerui sunt inimici serpẽtũ, & cũ sentiunt se grauatos, spũ nariũ attrahunt eos de cauernis; & superata venenũ pnitiæ, eorũ pabulo soluti reddunt. Serpentes igit̃ sunt peccata quæ odiẽda, & fugienda sunt tanq̃ venenosi serpẽtes ſm illud Quasi a facie colubri fugæ peccatũ. Cũ ergo p remorsum conscientiæ aliqui sentiunt in se grauamẽ culpę, tũc spũ nariũ. i. feruore pnitiæ (Nam in spũ intelligitur feruor, & dolor compunctionis, de quo Ps Sacrificiũ Deo spũs contribulatus. In narib' vero discretio satisfactionis accipit) extrahunt eos de cauernis. i. de latibulis conscĩarũ. ſ. cum peccata ad lucẽ deducunt cõfitendo, & accusando. Vnde virus peccati depellit, & fit eis memoria peõrũ nutrimentũ lachrimarũ qui b'a peccatorũ reatu soluunt, & purgant.

Ec c. 25

Psa. 50.

Item cerui herbã diptãni primitus prodiderunt, cuius pastu sagittas quibus vulnerantur excutiunt. Cerui. n. sagittis percussi; sunt hõies tentionibus demõcti. Per diptãnum vero q̃ est herba hũs virtutem dissoluendi, attrahendi, & cõsumendi venenũ: pnia intelligitur, quæ venenũ peĩ dissoluit in contritione, attrahit in cõfessione, & consumit in satisfactione. Vnde hæc cum a ceruis, idest peccatoribus sumitur, sagittæ tentationum repellunt, & peccatorũ vulnera miro mo sanantur.

Miro siquidem Elephantis scorpionisque exemplo, peregrinos ac alienigenas dirigere, & tueri æquè admonemur. Cap. XCVI.

PEregrinos, & viatores dirigere, & defendere nos docent elephantes. Nã elephas si hominem in via inuenerit errantem, primo ne eum terreat, de via aliquantulum exit, & gradum figit, & paulati ipsum præcedens ei viam ostendit. & si draco eis occurrerit, pro defensione hominis draconi se opponit eumq; defendit. Sic homines magni præcipuè, & potentes, debent peregrinos viatores nõ expoliare, vt multi faciunt, cum ad territorium eorum veniunt, sed potius per se vel suos dirigere, & a malis hominibus defendere.

Item lædentes peregrinos, & hospites eos expoliantes peiores sunt quàm venenosi scorpiones. Tradit enim Aristote. in quodam monte a scorpionibus hospites non lædi, sed indigenas occidi, & lædi.

Aris. de ani.

Auriton hominum immobilitate naturali, nos firmiter in bona doctrina persistere erudimur. Cap. XCVII.

PErseuerare debet homo, & esse firm' in doctrina bona, quam audiuit. Nam omne animal habens aures eas mouet p̄ter hoīem. In quo significatur, quod illi qui in bona doctrina quam audiunt nō pseuerant, nec sunt stabiles, similes sunt brutis animalibus quæ aures mouent, quia ab eo, q̄ audierunt cito mouentur: sed q̄ stabiliter perseuerāt in audita doctrina, Io. 8. sunt homines verē rationales. Io. Si vos manseritis in sermone meo, veri discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem.

Canis naturalis vsus varius & admirabilis, nec non Castoris, equi atq; visi aliqua proprietate naturali patefiunt, quibus non absque ratione verbi Dei concionatores assimilantur. Cap. XCVIII.

PRædicator assimilatur cani. Primo ex eo, quia canis dominum suum diligit. Et similiter prædicatorem verbi oportet esse amicum Dei. Vnde prædicator q̄ dominum non diligit, nō est dignus annuncia re verba Dei. Vnde peccatori dixit Deus. Psa. 49. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?

Item quia canis domini sui custodit domum, & defendit. Hæc domus domini est ecclesia quam prædicator catholicus ab hæreticis defendit. Vel hæc dom' est conscientia propria, quam debet p̄dicator sollicitè custodire sicut fortis armatus custodit atrium suum, vt sint in pace omnia quæ possidet.

Item quia canis pro domino suo morti se exponit, sicut legimus Celoneū venatorem Placentiæ ab armans inuasum, canem eum defendisse, nec vulnerari potuisse, nisi prius cane peremptio. Sic sancti prædicatores pro fide Dei, & veritate martyrio se exponunt, vt pater in Apostolis, & Martyribus.

Item quia canis voluntariè cum domino suo ad prædum currit. Est n. prædicatio quasi quædam venatio spiritualis, in qua omnis anima Deo acquisita est, vt quædam præda capta. sed canis ad prædam non vadit si a domino suo non ducitur, vel sociatur. quia scilicet prædicator infructuose prædicaret, nisi cum deus iuuaret, & sociaret: Apos. Non autem ego, sed gratia Dei mecum. & Corin. Ad 2. Cor. iutores Dei sumus. Debet igitur prædicator cum ipsum Deum habeat secum consortem, non refugere, sed libenter discurrere ad prædicationis laborem. Cor. Sic 1. Cor. currite, vt comprehendatis. 9.

Item quia multoties canis corpus domini sui etiam mortuum non deseruit sicut legimus de cane Titij Sabini, qui ipsum dominum suum captum Romæ et in carcere non deseruit: quo insuper mortuo, canis mæstos edēs vlulatus, nec mortuum deseruit: qui cum quidam et panem plecisset ad os defuncti deportauit, & cum ille non manducaret, nec ipse mānducauit: cadauere autē in tyberim pie cto, canis, vt corpus sustentaret in Tyberim se proiecit multitudine concurrente, vt videret spectaculum fidi animalis. Similiter prædicatores corpus Christi mortuum deserere non debent, quia de morte, & passione Christi debent iugiter memoriam habere, & de ea prædicare frequenter: exemplo Apostolorum, ex quorum persona Beatus Paulus dicebat: Nos autē prædicamus Christū crucifixū &c.

Item, quia canis prædam, quam rapit, nō sibi comedit, sed domino suo religt. & similis est prædicator qui de opere iructuoso non propriā laudem quærit, sed gloriam, & honorem Deo relinquit. Io. Io. 8. Ego gloriam meam non quæro.

Item quia canis nobilis, lato, q̄ de p̄da a se capta nihil percepi, non propter hoc in fidelis existit, nec prædam aliam insequi propter hoc omittit. Sic quanq̄ prædicator ex predicatione sua nihil temporale suscipiat: non propterea a prædicatiōe cessat, nec minus fideliter p̄dicat.

Item quia canis locum suum cognoscit. Locus enim noster finalis, & permānsibilis nō est in vita præsenti, quod Apo. recognoscebat dicens, Nō habemus hic Heb. 3. manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Et nota, quod canes tunera quamuis longa ad memoriam reducunt, & ad propria domicilia per longa terrarum spacia redire consueuerunt: quod prædicatores non corporaliter solum faciunt dum per loca varia prædicando discurrunt, & postmodum ad sua claustra, vel habitacula redeunt; sed etiam spiritualiter, quia q̄ q̄ pro proximorum salute, seu prouisione ad exteriora negocia, vel officia plerū que exire coganī, tū sollicitè ac prouide ad proprium mentis domicilium redeūt, secundum illud: Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulgoris coruscantis.

Item quia interdū canis fortissimas, & magnas bestias inuadit audacter. Sicut legimus de canibus Indiæ. Solent enim Indi (vt dicit Isido.) caniculas nocte ligatas in syluis dimittere, vt a tygribus cognoscantur; ex quibus canes adeo acerrimi oriuntur, vt leones prosternant. Vnde quidam canis sic natus a rege Albano Alexandro magno missus, primo in eius præsentia leonem occidit, tandem elephāte deducto videns eius magnitudinem primo obstiguit, & ingenti latratu insonuit, quem tamen inuasit, & tandiu affixit, q̄ eum ad terram prostrauit. Sic sancti prædicatores diuino zelo, & spū accensi, interdum magnos tyrannos, & peccatores audacter reprehendendo aggrediuntur, sicut Iohan. Herodem. Vnde Herodes metuebat Iohānem, & audito eo multa faciebat.

Mat. 6. Item canis vento, & odore etiam per aquas bestias fugientes insequitur, & earu deprehendens latibula, latratu, & mustatu ea prodit. Sic prædicatores sancti vento i. spiraculo diuino impulsi, & odore i desiderio supernæ salutis attracti et per aquas tribulationum insequuntur bestias. i peccatores bestialiter viuentes, vt trahant eos ad pœnitentiam, & eorum latibula. i vitia in quibus latere volunt, redarguendo produnt.

Item canis humanam s. cietatem diligit. Sic sancti prædicatores humana consortia in quibus fructificare ponunt minime fugiunt, sequentes s. exemplum illius qui dicit Delitiæ meæ esse cum filijs hominum.

Prou. 8. Ite prædicator debet similis esse castori qui (sicut dicit Isido.) cum quadrupedibus viuit in terra, & cu natatilibus stat in aqs. Est enim in magnitudine ad modum parui canis: pedes posteriores quasi caninos habens, quibus principaliter ambulat: pedes autem anteriores habet quasi anserinos: quibus natat in aquis. Sic prædicatores non solum debent per terram discurrere per vitam actiuā quæ competit quadrupedibus. i: his qui perfecti sunt in quatuor virtutibus; sed etiam versari debent in aquis scripturarum cū natatilibus. i contemplatiuis, & debent esse sicut canis per latratum prædicationis, sed parui in humilitate mentis: posteriores autem pedes sunt occupationes corporales pertinentes ad pietatem: & ideo sunt, vt animalis terrestris: seu anteriores pedes sunt meditationes spirituales, & ideo sunt sicut natatilis qbus. s. natat in aqua sapientiæ.

Item prædicator curiosus est similis equo qui aquam quam potat, si clara est, pede perturbat. Similiter prædicator curiosus aquam claram. i scripturam, & doctrinam planā, & apertam, pede. i affectu placenti, & vt reputetur sciens, philosophicis rationibus inuolutis perturbat. i. offuscat, vt vix intelligatur. Vel aqua clara, est tribulatio patiēter exterius portata, quam patiens tunc pede pertur bat cum interiori affectu iniuriantem non amat. Grego. Perfecta patientia est, quæ Grego. & ipsum amat quem portat. Nam tolera sup ez. re, & odisse non est virtus mansuetudinis, sed tuli cimentum furoris. Eze. Cum Eze. 34 puritissimam aquam biberitis, reliquā pedibus vestri turbabatis.

Item prędicator etiam assimilatur vrso. Nam quia vrsus sic interpretatus, & dictus est; q̄ ore suo formet fœtus (vt dicit Isido.) Auic. etiam eicit quandam carnem nasci quam mater lambēdo in membra componit. Sic etiam prædicator doctrina oris sui, format Deo spirituales filios. Quasi enim more matris in his quos carnales inuenit, lingua officio virtutum spiritualium membra componit. Vnde Gal. 4. Apo. Filioli mei quos iterum perturio, donec formetur Christus in vobis.

Isi. lib. ety.

Veri prælati præcipuum munus, ipsiusq; partes laude digna qui sint, vt merito prosit, perquā plurima Arietis, leonis, Chamelo pardalis, Cervæ, aliorumq; animantium cornuum benitium clarissima exempla demonstratur. Cap XCIX.

PRelatus debet esse similis arieti: quia aries dux est gregis. & omū princeps. Sic prælatus debet esse dux subditorum s. sicut auctoritate præsidendo, ita bonæ vitæ exemplo præcedendo.

Item quia natura arietem fecit fortissimum, secundum Isido. Vnde dicitur veruex a viribus, eo, quod tanquam vir omnium sit cæteris bidentibus virtuosior. Vel dicitur veruex, vt ipse dicit, quia vermem portat in capite, cuius pruritu sæpe fortissime caput mouet. Dicitur autē

aries, quia hoc animal immolabatur in
nis, sicut patet in lege Moysi. que omnia
competunt prælato. s. fortitudo operis,
solicitudo mentis. quæ sit vt vermis in
capite, de qua Apostolus Instãtia mea quotidiana, solicitudo omnium ecclesiarum.
2. Cor. 11 Item immolatio carnis, de qua Apost.
Ro. 12. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuẽ-
tem Sanctam Deo &c.

Item prædicator bonus debet clamore prædicationis, & gemitu oratiõis subditos dormientes, siue in peccatis mortuos suscitare, exemplo leonis, cuius catuli, quando nascuntur, tribus diebus, & tribus noctibus dormire, vel mortui esse reputãtur, & tunc patris rugitu & clamore suscitari dicuntur. Tunc super catulos mortuos leo fortiter clamat. quando peccantes subditos prælatus, vel prædicator prædicando, vel corripiendo fortiter increpat: & tunc rugitum emittit, cum pro eis orando fortiter gemit. Vnde sicut clamor, & gemitus leonis dicitur suscitare mortuos catulos, ita clamor prædicationis, & rugitus orationis suscitat subditos in peccatis. Isa. Rugitus eius vt leonis rugiet, vt catuli leonum &c. Sed cum prælatus, vel prædicator loquitur bonis, debet loqui dulciter. In cuius signum dr̃ Iudicũ. Ecce examen apum in ore Leonis, & fauus mellis. Apis. n. pungit, & mel componit: quia prædicator debet pũgere lentos, & dulcorare deuotos.
Isa. 5.

Item prælatus debet esse similis camelopardali, quod sm Isidor. est animal, Æthiopicum, caput habens cameli, collum æqui, crura & pedes bubali, & maculas perdi. Est enim bestia albis maculis rutilum colorem emittentibus superspersa: & ideo a capite cameli, & a maculis pdi tali nomine est vocata (vt dicit Pli.) est autem bestia magis aspectu quam feritate conspicua, tm̃ mansueta, vt quasi ouis nomen acceperit. Omnia autẽ hæc sunt prælato congruentia moraliter accepta: quia caput cameli ore ruminat, & ruminatio signat sacræ scripturæ meditationem. Collum equi flexibile est, quia curuatur ad tractum frani. Et hæc flexibilitas refertur ad misericordiam, & pietatem prælati. Pedes autem bubali vngulas diuidunt. & mature incedunt. & hoc refertur ad discretionis prudentiam. Albæ autem maculæ extra rutilantes, sunt pura opera, & exempla quę exterius aliis apparent. Sic ergo prælatus debet habere caput cameli per notitiã sacræ scripturæ, Collum equi per flexibilitatem misericordiæ, Crura vel pedes bubali per discretionem prudentiæ, Albas maculas pdi. i. operum puritatem, & plus in aspectu q̃ in facto debet habere seueritatem. Vnde debet esse aspectu fer°, sed animo vel opere mansuetus.

Item prælati debent se habere ad subditos sicut ceruæ ad filios. Ceruæ enim post partum vtuntur duabus herbis. s. como, & sumole, quibus partę redeunt ad suum fętum, & illarum herbarum succo imbutæ filijs lactis exhibent nutrimentum: filios autem ad cursus exercent, & fugere eos docent, & ad præruptæ eos ducunt, & saltandi modum eis ostendunt. Duæ ergo herbæ quæ faciunt ceruam ad nutriendum filios lacte abundare, duæ virtutes sunt quæ faciunt prælatos subditos suos debito alimento nutrire. s. sapientia quæ facit eos abundare lacte spiritualis doctrinæ, & misericordia quæ facit abundanter dare nutrimenta corporalis eleemosinæ. debent et eos ad currendum per viam mandatorum. i. ad velociter obediendum instruere.

Item ad peccata fugienda inducere, pcipitia tẽtationum eis nota facere, & modum saltandi eis i. euadendi ostendere.

Item sicut plati præsunt in dignitatibus, ita debent præesse in virtutibus. Cuius exemplũ est, quia omne animal cornutũ est quadrupes, excepto quodã serpente in Ægypto qui dr̃ cerastes. qd s. intelligendum est si cornua sunt de natura ollis: proter testudines, siue limaces cornua mollia habentes. Per animal ergo cornutũ intellige hominem in dignitate leuatum: signant enim cornua capitis, eminentiam dignitates. Tales debet habere quatuor pedes, scilicet iustitiam temperantiam fortitudinem, prudẽtiam. Cerastes autem siue serpens cornutus. i. hypocrita in dignitate positus, cornua sine pedibus habet, quia dignitatem tenet, & virtutib° caret. Similiter limax habens cornua mollia, signat prelatum carnalem habẽte remissa opa: q et pedibus caret, quia interiores virtutes nõ habet.

Item prælatus virtuosus tunc faciliter ad contemplationem diuinorum exigit̃ cum se abstrahit a temporalibus curis. Cuius exemplum est, quia animalia quæ dentes non habent in superiori mandibula, sunt cornuta: quia materia transit in

in cornua. Per animal vero cornibus munitum, prælatum intellige in virtutibus ornatum. Cuius inferior mandibula est terrenorum dispensario prouida, in qua est multitudo dentium i. multiplicitas laboriosorum operum, & durorum · sed quasi mandibula superior, est diuinorũ contemplatio altior, quæ debet e e vacua dentibus i. a rpalium curis, & laboribus semota. Vtraque tamen debet vti p tempore, qui vult virtuose præ e.

Itẽ prelationis honore digni non sunt qui solum quæ sua sunt quærunt. Vnde nullum animal habens dentes recuruos (vt aper) habet cornua, eo. qd illa materia transitiu culmos. Ille quippe prælatus suos dentes recuruat, qui ea quæ agit ad semetipsum reflectit & replicat: seu non est dignus cornibus dignitatis qui alios negligens tantum seipsum pascit. Eze. Væ pastoribus qui pascunt semetipsos.
Eze. 34.

Hominem quouis modo viuit commodè proficere in virtutibus posse cerui exemplo perspicacissimè confirmatur. Cap. C.

PRoficere, & crescere potest homo virtutibus quandiu durat pnãs vitæ tps. Ceruis. n. crescũt cornua vsque ad septimum annum, quia vsque ad septem annos omni anno pullulant eius cornua vnum ramum. Vnde eorum ętas deprehenditur per cornua. Quia ergo septemnarius est numerus vniuersalis temporis scilicet quo vniuersum tempus vitæ nostræ voluitur, sicut patet in septẽ diebus septimanæ, accipiamus in septẽnario annorum totum tempus dierum nostrorũ.
Eze. 4. Scriptum est. n. Eze. Diem pro anno de-
Psa. 89. di tibi & Ps. dicit Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. Septẽnarius. n. per denarium multiplicatus i. 70. consurgit: vt innuatur, quod totum tempus annorum nostrorum debemus dedicare profectui virtutum, quẽ signat augmentatio cornuum. & hoc fit per septẽnarium virtutũ: quia sunt quatuor virtutes cardinales, & tres theologicę. vel per septẽnariũ operum misericordię cum obseruatione decalogi.

Prudentiæ virtus quãtum nobis expediat, ac quomodo ea homines vti debeant, Hericij formicæ, serpentis, multorum q̃ animalium naturali sagacitate clarissimis similitudinibus exprimitur. Cap. CI.

PRudentiam docet nos habere hericius tripliciter. Primo, contra insultũ tentationũ: Nam hericius, dũ se intra corium durum spinis asperis vndiq; circũseptum includit, se ab inuadentibus protegit. Nam mox cum aliquid sentit, se in globum conuertit, & ferienti spinas opponit. Est itaque dura & spinosa pellis, aspera pęnitentia, & dura afflictio carnis, in quã dum homo se p humilitatem abscondit, & eã tentationi opponit, eius tẽtationes euadit. vñ Ps. Ego autem cũ mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam. Ps. 14.

Secũdo docet nos habere prudentiã quãtum ad nutrimentum operum. Est enim hericij talis prudentia, quia ascendit vitẽ vel aliã arborẽ, & vuas, & poma deijcit, & postea se sup illa inoluit, & suis spinis infigunt, & sic portat escas filijs, sicut ifidicit. Ille ergo vites, vel arbores ascẽdit, qui ad sanctorum virtutes, vel vitas considerandas per mentis cõtemplationẽ se erigit. Et tunc ex eis poma deijcit, qñ ex eorũ cõparatiõe suos defectus agnoscit. Quasi enim poma de arboribus deijciuntur, cum maiorũ facta minoribus cõparãtur. Sed tũc ea velut hericius quis spinulis suis infigit, & dorso deferenda suscipit qñ illa p posse se seq acutis affectibus disponit. & tũc idẽ filios pascit, qñ ex eorũ imitatione sua opera dirigit, & nutrit.

Tertio docet nos esse prudentes circa varietatẽ tẽporũ. Dicit. n. Arist. q̃ hericij faciunt foramen vnũ ꝗ vẽtos septẽtrionales, ad qd̃ cõfugiunt in calore: & aliud ꝗ australes: ad qd̃ cõfugiũt, dũ frigus sentiunt. Vñ dr̃, q̃ qui dã fuit in Costantinopoli, qui per hericiũ quem hẽbat, pdicebat omnes vẽtos futuros, nec sciebat alqs vñ hanc sciam haberet. Sic hã prudẽs in calore ꝓsperitatis dr̃t refugere ad ventum septentrionalem frigidũ. i. ad memoriã aduersitatis, vt s. p timorẽ a superbia & intẽperantia liberet. Sed in tpe frigoris i. aduersitatis, debet refugere ad vẽtũ australẽ calidũ. i. ad memoriã ꝓsperitatis ne a tristicia. s. nimia absorbeat. Eccl. In die bonorũ ne immemor sis malorũ, & in die malorũ ne immemor sis bonorũ. Arist. de ant. Ecc. 11

Item

Item prudentiæ exemplum habemus in formicis

Primo, in prouidendo, prouident.n tempora futura. Nam in æstate congregant vnde in hyeme viuant. Sic nos debemus in vita prouidere nobis de tempore mor-
Prou.6. ri. Pro. Vade ad formicam o piger & cõsidera vias eius, & disce sapientiam, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat æstate cibum sibi & congregat in messe, quod comedat.

Item in congregando. Congregat triticeum granum, non curans ordeum. Sic homo debet cogregare spiritualia, & æterna, & non curare de temporalibus &
Mat. 13 perituris. Matth. Triticum congregare in horreum meum.

Item in conseruando. Nam quando pluuia super eius triticum descedit illud Soli exponit, vt iterum deficcetur. Sic qñ aliqua tentatio vel corruptio in nobis accidit, quæ possit triticum.i nutimentum, vel meritum nostrum spirituale corrumpere & pdere, debemus illud reparare calore Solis.i feruore contritionis, vel manifestatione confessionis quia illud quod soli exponitur, in lucem producit, vel per feruorem orationis.

Item in custodiendo primo suum ci-
Pli. bum. Nam (sicut dicit Pli.) formicæ grana colligunt, cumulos componunt, & in secretiori parte domicilij absconduntur, ne ab auibus rapiantur, vel a vento dispergantur. Ista grana sunt Dei verba quibus anima nutritur, & pascitur sicut formica de granis de, quibus in secretiori parte animæ, s. in memoria debemus cumulũ ponere, scilicet de his q̃ audiuimus plura memoriæ commendãdo, & ibi occultare per humilitatem ne ab auibus raptã tur.i.a demonibus, sicut semen, quod cecidit in via. & volucres cœli comederunt illud. Vel ista grana sunt bona opera, vt eleæmosynæ, & hmõi quæ debemus cumulare multiplicando & abscondendo per humilitatem nec iactantes ostendendo, ne a vento vanæ gloriæ dispergantur, vel ab auibus.i ipsis demonib' auferant

Item inuenimur prudentes in custodiendo aurum Nam in Ethiopia dicitur esse formicæ ad formam canis: quæ arenas aureas pedibus eruunt: & ne auterã tur custodunt: quasi arenæ aureæ sunt virtutes spirituales animæ, quas pedibus i. affectionibus, vel gressibus bonorum operum debemus eruere, & cum omni studio custodire, ne a nobis auferantur.

Itẽ prudentia serpentum est in exemplum nobis multipliciter

Primo, quia serpens docet nos Christum diligere. Nam serpens super omnia caput custodit, quia in ipso præcipue ei' vita consistit. vnde dicit Pli. quod si caput serpentis cum duobus digitis euaserit, nihilominus viuit, propter quod totũ corpus pro seruando capite feriendi opponit: vt scilicet nos caput nostrum in nobis custodiamus. s. Christum & pro ipso a quo habemus vitam gratiæ, & gloriæ, omnia alia negligamus secundum illud. Omnia detrimentum feci & arbitror vt stercora, vt Christum lucri faciem

Secunde, docet nos peccatum abijcere. s. per innouationem pœnitentiæ. Nã serpens (sicut dicit Philosophus) quãdo senti se senio grauatum. pluribus diebꝰ abstinet a cibo, vt sic pellis eius faciliter relaxetur. deinde gustata herba quadam amara prouocatur ad vomitum, & euomit humorem virulentum, qui erat causa suæ infirmitatis: tandem vt cutem rigidam temperet in aqua se balneat, & q̃rens angustam rimam in petra, per eam intrat, & per violentiam transies ab exuuia se denudat, idest a pelle, quæ vocatur exuuia ab exuendo. quia eam exuit & deponit. & tandem sole soli exponens, deficcat, & nouum corium reparat, & sic, resumptis viribus videt clarius, incedit fortius & comedit auidius. Hoc idem dicit Aulcen. & Plinius scilicet de innouatione. Nos igitur exemplo serpentis debemus vitãinnouare per opera pœnitentiæ. Arist. de anima

Primo ieiunando non tantum a cibis sed magis a vitijs.

Item amaram herbam cõtritionis cordis gustando, venenum peccati per confessionem euomendo. aqua lachrymarũ, vel doctrinæ nos abluendo. In aeto fora nine pœnitentiæ exuuias veteris hominis, idest malæ consuetudinis deponendo. ad calorem Solis i. amorem Christi, mollicies. & pronitatem peccandi desiccando, & nouum corium. s. hominem q̃ secundum Deum creatus est, induendo. Vires bene agendi resumendo. Clarius spiritualia contemplando: fortius Deum & proximum diligendo, & quæ spiritum nutriunt, auidius ad.umendo.

Tertio docet nos serpens diabolo re-
Isid. li 19. sistere. Dicit enim Isido. quod aspis serpens cum iacipit incantatorem audire, vnam

vnam aurem in terram premit, & alterã cauda claudit, & sic vocem incantantis effugit, & incantanti non obedit. Sic etiam nos debemus incantatori i. tentatori resistere. s. cum cauda, & terra i. cum memoria finis nostri qui designatur in cauda, & terrenæ fragilitatis, qui designatur in terra, tentationes repellendo,
Ps 47. Psa. Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocẽ incãtantiũ.

Quarto docet nos carnem subijcere. Nam serpens calcaneo mulieris insidiat
Genes. & inimicatur. Genes. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & tu insidiaberis calcaneo eius. Sic nos debemus insidiari carni, & calcaneum.i. finem eius atten
Aug. re considerare. Aug. Nihil tantum valet ad domãdum desideria carnis, quãm cogitare qualis ipsa sic futura.

Quinto docet nos mundum fugere. Nam serpes propter inimicitias quas habet cum homine fugit, & sub spinis latitat, & in desertis habitat. Sic sancti viri propter odiũ mundi, & insidias & fugiũt in desertis claustri latitant sub asperitate pœnitentiæ. Dicitur enim, q̃ serpens fugit hominem nudum, & inuisit in vestitum: quia s. diabolus timet pauperem, & se ab affectu temporalium denudãtem: sed vestito.i. diuitijs munito præualet. & ideo qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli.

1. Thi. 6 Sexto docet delicias abhorrere: qa serpẽs dum natat in aqua, caput eleuatum portat, ne eo submerso suffocetur. Sic sancti viri cauent ne caput rationis submergatur præsentibus deliciis.

Septimo docet nos humilitatem tene
Isa. 65. re. Isa. Serpenti puluis panis eius. Ita vir sanctus ẽt se reficit cogitando, q̃ est puluis, & cinis humiliando se vt Abraam.
Gene. 8 Loquar ad dominum meum cum sim puluis, & cinis.

Item prudenter viuere, & operari animalia quædam terrestria nos docent. Nã
Aug. 11 de ciui. Dei. sicut nos docet Aug. Est admiranda in brutis quædam prudentia, in quibus cũ nulla sit propriè loquendo scientia quædam tamen in eis similitudo scientiæ inuenitur: euidentem.n. habent solertiam in fœtuum educatione: in latibulorum ædificatione, & nutrimentorum acquisitione in vulnerum medicatione: in nocuorum cautatione in mutationis temporum præcognitione suorum comparium dilectione. Docent itaque homines primo prudentes esse non solum in nutritione carnaliũ filiorũ, quibus sicut dederunt naturæ fundamentũ, ita & dare dñt documenta disciplinæ, & alimenta vitæ: sed etiam in promotione spiritualiũ desiderorum, quæ cum in corde exorta fuerit velut spũales sunt soboles cõtouẽda.

Itẽ in habitaculi constructione, non tm̃ exterioris in quo quiescat corpus, sed magis interioris, vt domum conscientiæ construas in qua resideat Deus.

Item in nutrimenti ꝓcuratione nõ tm̃ quo caro reficiatur, sed magis quo spũs alatur. Non enim in solo pane viuit hõ, Matt. 4.
sed in omni verbo, &c.

Item in vulneriũ curatione, nõ tm̃ corporaliũ iaculorũ, sed magis vitiorum, seu tentationũ. Docent enim te prudenter noxia euitare, non tm̃ quæ lędunt corpus, sed magis q̃ spũm inaciunt: & insuꝑ tua pericula te peauere monent, & opportuna futuris ipsibus remedia præparare. Qd̃ aut oĩbus his dulcius est, nõ tm̃ coniugalis fœderis suadent te diligere compare, sed & socialis vitæ amare consortem.

Quando ac qua via filii sint a parentibus educãdi: Arauearum exẽplo, sacraque scriptura testimonijs edocetur. Cap. C I I.

PVeri, & puellæ sunt in pueritia bonis & congruis operibus, & studijs assuefaciendi, exẽplo araneaꝝ, q̃ ex ouis ꝓcreatæ, qñ mox natæ, texturas ascendere incipiunt, & operari ac si in vetre essent edoctæ sic fuit Beatus Iob circa opa misericordię, Vnde dixit: Ab infantia creuit Iob. 31
mecũ miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecũ. Sicut & fecit Tobias Tob. 1.
filio suo quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peꝯ. Vnde Ecc. 30.
Eccl. Tunde latera eius dum infans est.

Quantum mentis puritas sit à fidelibus cõseruanda ac diligenda naturali animalium exẽplo in fœtu perspicitur. Cap. C I I I.

PVritas mentis est inter oĩa magis diligenda. Nam omne animal faciens multos fœtus, primum magis diligit, & reputat sibi magis naturalem. Et ideo q̃dam animalia fœtus suos deuorant præter primum. Primum autem, quod oportet in nobis esse, & omnia nostra opera præuenire, est puritas mentis. Vnde est præomnibus diligenda & conseruanda.

Grego. Naziã. Et ideo dicit de ea Greg. Nazianzenus. Prima sapientia est vita laudabilis, & apud Deum pura mens, Per quam puri puro iunguntur, & sancti sancto sociantur.

Quatuor Dromedarii naturalibus effectibus præcipuis, quemadmodum Religiosi vitam agere debeant, aperitur. Cap. CIIII.

RElligiosi dicũt similes eẽ dromedarijs, siue dromedis. Nã ꝓprie loquẽdo aĩal dr̃ dromedus: Custos aũt talium aĩaliũ dr̃ dromedarius. Dẽt ergo religiosus assimilari dromedis quadruplicitẽr, Primo ꝓp cõtinẽtiã. Castranẽ. n. dromedi à iuuẽtute (sicut Auic. dicit) vt sint cur sui aptiores. Similiter religiosi dũt à iuuẽtute se ꝓ votũ cõtinẽtiæ in mũdicia carnis seruare. Matth. Sunt eunuchi qui se ipsos castrauerunt propter regnum Dei. Mat. 19

Secũdo, ꝓp abstinẽtiã. Sunt. n. dromedi parui cibi: & fœnũ, & cortices, & ossa dactylorum valde diligunt. Sic no dũt religiosi delitias quærere, sed potius grossa cibaria.

Tertiò, ꝓp obedientiã, in qua velut dromedi dũt esse veloces, & ꝓmptl Sunt. n. dromedi velocissimi. Vnde dromos grecè velox cursus dr̃ Latinè. Nã cẽtũ miliaria, & amplius ꝓgunt in die. Debẽt ẽt esse in obedientia laboriosi, & cõtinui. Sicut dromedi hũt crura longa, & neruosa multũ ad laborandum fortia, & ad continuandum firma.

Quarto, ꝓp humilitatis mẽsurã. Sunt enim dromedi no magni corpore, quia minoris statureꝰ, q̃ cameli: qa scilicet religiosi nõ dũt esse magni in sua reputatione, sed humiles, & abiecti. Apo. siquis se existimat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Gal. 6.

Potissimæ sanctorum virorum virtutes animiq̃ dotes per quamplurimas Agni, equi, elephantis, leonis, leporis, Taxiq̃ naturales, ac promiscuas proprietates excellentur patefiunt. Cap. CV.

SAncti viri assimilantur agnis.

Primò, ꝓp innocẽtiã. Nã agnus inter aĩalia oĩa est maximè mãsuetus, & innocẽs. Vñ nec dẽte lędit, nec cornu impetit, nec vngue scindit, nec calce percutit. Et ideo (sicut dicit Isi.) cætera aĩalia armauit natura, solum agnum dimisit inermen. Hæc autem innocentia, quæ est in agno, principaliter fuit in Christo, quæ scilicet nunquam alicui aliquid malefecit: quod etiã vnus ex latronibus in cruce cognouit, dicẽs: Nos qdẽ digna factis recipimus: hic autem nihil mali fecit. Isidor.

Secundario autem talis innocẽtia cõpetit ẽt alijs Sanctis, q̃ fuerũt imitatores Christi, & ideo tanquam agni neminem lædebant, nec dẽte inuidæ detractionis, nec tyrãnicæ dãnationis, nec vngue violẽtæ direptionis, nec calce iniuriosæ despectionis, siue percussionis. Apost. Neminẽ læsimus, &c. Et idcirco ẽt alios ad hæc monebat dicens: Nemini dantes vllam offensionem. 2. Cor. 7. 2. Cor. 6.

Secũdo, ꝓp iustitiã: ptinet enim ad perfectam iustitiam, non solum neminem lædere, sed ẽt alijs oĩbus, si potest fieri prodesse. & hanc iustitiã agnus ostendit, qa qcd in se hẽt, hoibus vtiliter præbet. Nã pellis eius est vtilis ad variũ vsum, pili ad indumentũ, fimus ab terræ cõdimentũ, cornu & vngula ad medicamentũ, & carnes eius ad esum. Hæc aũt oĩa cõpetunt Christo principaliter, quia ipse suã pellẽ. i. suã conuersatione exteriorẽ, siue sua vellera. i. exẽpla, seu opera reliquit nobis ad indumẽtũ. i. ad imitationis exemplũ eo modo, quo dicit Apos. Induimini dominum nostrum Iesum Christum. Ro. 13.

Item suum fimum i humilitatem dedit ad condimentũ, scilicet omnium virtutũ, & operum. Vnde ipse dixit Discite à me, quia mitissum, & humilis corde. Et hæc humilitas est condimentũ, sine quo nullum opus placet Deo. Vnde Christus dixit apostolis Cum oĩa benefeceritis dicite serui inutiles sumus. In cornu aũt ꝓp vnctiones, quæ cum eo fiebant, vt patet Reg significatur potestas Christi, in institutione sacrametorum: sed in vngula agni diuisa, discretio doctrinæ Christi. Et hoc oĩa nobis ad medicinam dedit, scilicet, & sua seĩa, & sua verba insuper Christus tanq̃ agnus, & suam carnem reliqt nobis in cibũ. s. in sacramẽto eucharistiæ, sicut dixit ipse. Caro mea vere est cibus, &c. Competunt etiam secundario sanctis viris prædictę vtilitates agnorum: qa ipsi sancti in uarijs vsibus, & obsequijs proximis seruiunt. Nam nudos vestiunt, pauperes cibis impinguãt, & condiunt, & ad infirmorum fomentum, & curã frequenter ex compassione intendunt. Mat. 11 Luc. 17 1. Reg. 16. Io. 6

Tertiò, propter prudentiam: Nã agnus dr̃ ab agnoscendo. Duo. n. sunt, q̃ agnus naturaliter discernit, & agnoscit: Primo matrem: Nã inter innumerabiles greges solo balatu mrem agnoscit. Eodẽ modo Christus dr̃ esse agnus ab agnoscendo. qa in cruce existẽs mrem agnouit, de ea ꝓsalem curã hũdo, & Ioanni ipsam commẽdãdo, qũ dixit: fili ecce mr̃ tua. Quod exẽplũ sequẽtes sẽti viri de parentibus suis vsq; ad mortẽ curã & diligentiam gerunt. Nos ẽt exẽplo Ioannis studere debemus, vt ipsam btãm Virginẽ mrem habeamus. Agnus. n. balatu matrem q̃rit, inuẽta ãt ea caput erigit, mãmas quærit, quas dũ sugit, poplites flectit: & vt mr̃ ei plus de lacte præbeat, capite mris vbera ꝓmit. Sic etiã vir deuotus balatu. i. voce orationis sanctæ matre misericordiæ inquirit, & ad eã caput. i. mentẽ per cõtemplationem erigit, mãmas suæ pietatis & consolationis regit, deuotẽ ẽt, & sępe salutando sibi genua flectit, atq; capite. i. mente feruenter desiderãdo, & importunè postulando, quodãmo quasi ꝓmit vt suæ cõsolationis grãm largius inundat. Secundo, qa agnus naturaliter suũ hostẽ agnoscit, scilicet lupum. Nã etiã si eũ nũ quã viderit, statim eũ primo videt, agnoscit. Similiter etiã Christus suos crucifixores agnouit nõ odiendo, sed ꝓ eis orãdo. Luc. Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. In qua oratione aduerte, qꝰ prem ꝓ eis orando inuocauit ea dixi ꝓ r. Ioan. 9. Luc. 22

Item eis ignosci postulauit. Ignosce illis, inquit

Item illos excusauit, qa nesciunt quid faciunt, & hæc tria faciunt et ipsi sancti, ipsum agnũ sequentes erga aduersarios suos: scilicet qꝰ pro eis orãt, eis indulgẽt, & nõ solũ nõ accusant, sed ẽt excusant.

Quarto, ꝓp patientiã: qa ligatus a carnifice nõ se defendit, siue expollieꝰ velle re siue cute Et dũ portaꝰ ad victimam nõ plorat, non clamat, no murmurat, non recalcitrat, sed placido vultu suum respicit occisorem, ac si eum portaret ad pascua. Similiter et Christus captus, & ligatus in horto nõ se defẽdit. Sicrĩ flagellatiõe expoliatꝰ veste, lacerata cute; & sicr̃ ẽt expoliatꝰ ad crucẽ se ñ dẽdit, nec crucifixꝰ recalcitrauit, nec murmurauit: vñ Hiere. Ego quasi agnus mãsuetus, q̃ portaꝰ ad victimam. & Isa. Quasi agnus corã tondente se, obmutescet, & non aperiet os suum. Vnde etiam sancti viri hoc exemplum patientiæ, & mãsuetudinis quãtũ pũt imitari conanẽ. Apoc. Hi sequuntur agnum quoquunque ierit. Hier. 11 Isa. 53. Apo. 14.

Quinto, propter mũditiã. Nã agnꝰ quasi aĩal mũdũ imolabat, & victimabat in lege, ad figurãdũ Chrm, q̃ tanquã agnus fuit ꝓ peccatis nris in ara crucis immolatus. Vnde Ioãnes Baptista de eo dixit: Ecce agnus Dei, q̃ tollit peccata mundi. Sic etiã sancti & immaculati viri faciũt Deo victimam de seipsis eo modo quo Apos. dixit: Exhibeatis corpora vra hostiam uiuentem sanctam Deo placẽtem, Et nota, qꝰ immolabat in lege agnus aniculus immaculatus ad significandũ, qꝰ ille qui vult de se facere gratum sacrificiũ Deo, debet esse agnus per patientiam, immaculatus per mũditiam, anniculus ꝓ cõtinentiã. Dicebatur enim anniculus cũ esset vnius anni cõpletus: quia tunc est optimus: eo, qꝰ agnus tãto melior, est quãto a lacte remotior. Vnde est ille vt anniculus, q̃ est remotus a lacte. i. à carnali delectatione, scilicet per cõtinẽtiã. Ioan. 1. Ro. Ioan. 1.

Itẽ sancti viri assimilantur equis:

Primo, rõne viuacitatis: quia equus est aĩal viuax: quia in cãpis exultat bellum à remotis odorat, tubis ad prælium excitatur, ad cursum prouocatur: dolẽt equi cũ victi fuerint, gaudent cũ vicerint. Sic sancti viri in cãpis. i. in aduersitatum, vel tẽtationum prælijs exultãt ẽm illud: Oẽ gaudium existimate fratres: cum in tentationes varias incideritis. Iac. 1.

Itẽ bellũ tentationis, vel bellũ mortis ꝓcul odorãt, scilicet in ꝓuidẽdo, & ꝓparãdo se tubis, i. vocibus peccatorũ, vel tubis diuinorũ iudiciorũ excitanẽ ad bellũ vitiorũ. Hac tuba excitatus beatus Hier. dicebat, Siue comedã, siue bibã, siue qcquid aliud faciã, semper auribus meis intonare vr̃ ille terribilis tuba: surgite mortui, venite ad iudicium. Hier.

Itẽ ad cursum. i. velocitatẽ bñ operandi, vel obediẽdi (de qua dr̃. Viã mandatorum tuorum cucurri) prouocentur. Ps. 118.

Itẽ vincunẽ tẽtatione, vel negligetia: dolore pœnitentiæ purgantur; & in victoria tentationum, & vitiorum lætanẽ.

Secũdo, rõne sagacitatis, quia quidã equi sagaciter recognoscunt dños suos, & alios sup se ascendere nõ ꝓmittũt. Sic sancti viri recognoscunt dñm nõ tm̃ in bñficijs, sed ẽt in flagellis, & aliũ dñm. i. diabolum, vel peccatum super mentis sellã ascendere non permittunt, ꝓm illud: Nolite locum dare diabolo. Eph. 5.

Tertiò, ratione pietatis: qua aliqui equi

Universidad de Deusto Biblioteca

equi in morte dominorũ lachrymas fundunt. Et sic sancti viri plorant considerãtes legendo, vel audiendo passionem Domini, lãientes, quod sicut fuerunt socij passionum, sic erunt & consolationum.

Item sancti viri quamuis magna vitia vitant, frequenter tamen paruis vitijs terrentur. Vnde sunt similes elephantibus qui domiti sunt in bellis optimi. Nam acies proferunt armatos ferunt, nec armatorum acies expauescũt: nec suorum rumores fugiunt.

2. Cor. 6. Item super eos turribus ligneis collocatis, de eis tanquam de muro tela ignea emittuntur: & cum sint tales, tamen de mure timent. Sic sancti viri quamuis magna tentationum bella vincant, & magnarum virtutum arma ferant, nec tribulationes, nec persecutiones expauescãt, nec linguas caluniãtiũ, seu detrahentiũ fugiãt: tamen aliquãdo aliquis minimus defectus, vel molestia relinquitur eis, qui semper eos in timore, & cruciatu tenet. Sic Paulus ad tertium cœlum raptus, & omnium tribulationum pericula expertus, cœlestibus gratijs & virtutibus plenus: tũ stimulo carnis ꝓmitur, & times ac orans, vt amoueri debeat, minime exaudit.

Itẽ sancti viri assimilantur leonibus in multis. Primo in audacia siue magnanimitate. Apparet n. magnanimitas leonis in triplici actu.

Primus est, quia cum venatores eũ sequunt, non latitat, nec se occultat, sed videri se optat, & in mediũ cãpum vadens ad pugnam se præparat; & abscondere, fugere magnam verecundiam reputat. Sic sancti viri, & perfecti tribulationes, & persecutiones, cum opportunũ est, non refugiunt, immo quandoq; persecutores incitando, vel expectando præueniunt, & persecutiones cũ eueniunt, cum magno gaudio suscipiunt. Act. dicit, ꝙ ibãt Apostoli gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Act.5.

Secundum ostiuum magnanimitatis leonis est (ꝛm Isido.) quia venatores intuetur, vt ipsis visis minus terreatur: sed amplius animet. Econtra aũt est in aliis pauidis, vt est ceruus, & lepus: quia quanto plus aspicerent venatores, tanto plus expauescerent. Vnde Pro. Leo fortissimus bestiarũ. ad nullius pauebit occursum. Sic sancti, & perfecti viri inter suos persecutores positi, dum eos sculte Isi. lib. 6. Pro.30.

vident, intuentur, & considerant quãm sit eorum potestas, & ita breuiter transitoria, & quomodo eorum perfidia sit æternum supplicium receptura. Et quomodo ab illis sibi fabricat sempiterna corona. Et ideo dum sic intuentur eos, magis crescit in ipsis virtus, & patientia. Simile ẽt faciunt de tribulationibus, & infirmitatibus cõsiderando q̃ breues, & vtiles sunt: & ideo ex eis fortiores efficiuntur. Apo. Cum infirmor, tunc fortior sum. Tertiũ ostentiuũ suæ magnanimitatis est: quia cum insequitur, saltu vtitur: sed cum fugit non vtitur, sed potius lento passu graditur. Sic sancti insequuntur spiritualia bona saltibus amoris, & feruoris. Phil. Se quor aũt si quo mo comprehendã. Can. Ecce ille venit saliens in montibus. sed in persecutione & pœna positi non saltando per impatientiã, vel impetum furoris incedunt, sed cum suauitate patientiæ & mansuetudinis transeunt: propterquæ omnia dicitur Prouer. Iustus quasi leo confidens, absq; terrore erit. ed nota, ꝙ q̃ is leo sit ita securus: tũ quædam sunt quæ dicitur timere, quæ etiam sancti viri timent. 2. Cor. 12 Phil.3. Cant.2 Pro.28.

Primum est strata publica. & hæc strata est mors, per quam omnes oportet ꝓtransire. Ps. Timor mortis cecidit sup me. Secundum est quoddam animal paruũ, & venenosum, quod dicitur leonthofonus, qd signat peccatum. Cuius venenũ fugiunt sancti viri sicut venenum serpẽtis. Ecc. Quasi a facie colubri fuge pem. Ps.110. Ecc. 11

Tertium est strepitus rotarũ. i. comina tiones scripturarum. Et quasi duæ rotæ sunt duo testamenta. vel duæ fortunæ sicut prosperitas, & aduersitas, quarũ strepitus formidabilis est, quia status periculosus vtriusque fortunæ.

Quartũ est quoddã animal ferox, qd dr lazarini, a cuius ferocitate vix põt aliqua bestia esse tuta; & signat teritatem & sæuerità̃ summi iudicis. Psal. A iudicijs enim tuis timui. Ps.118.

Quintum est ignis. s. gehẽnę, vel purgatorij.

Sextum est decipula, vel laqueus venatoris: & hæc est tentatio, vel fraudulẽtia demonis, quam etiam Sancti timent.

Septimum est flagellum. Timet enim leo, quando videt verberari catulum: & sic timenda sunt flagella præsentia.

Secundo assimilantur sancti viri leoni in iustitia, primo distributiua. Nã prędam

dam quam rapit, solus comedere erubescit: & ideo sæpe a remotis bestijs alijs sequentibus de sua præda aliquid relinquit. Hæc est illa iustitia de qua dr in Ps. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Hanc habuit Beatus Iob, dicens: Si comedi bucellam meã solus, & non comedit pupillus ex ea. Iob.31.

Item leo vtitur iustitia vindicatiua, siue punitiua erga se, & erga alios: se enĩ punit, qũ exardescit in ira: quia iratus terram cauda verberat, & eadem cauda seipsum flagellat in tantũ, vt sanguis fluat. In quo dat exemplum, vt homo irã suã in seipsum deprimat, & non in alium refundere quęrat quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit.

Matt.5. Item erga alios vtitur leo iustitia vindicatiua.

Primo, qa vim vi repellit, quasi cũ moderamine inculpatæ tutelæ. Nam si quis contra eũ telum emiserit, si non eum tetigerit, vtique eum inuadit: sed non ipm vulnerat, nec lædit, qd est contra illos q̃ in sua detensione vindictę moderamine non vtuntur.

Tertio sancti viri assimilantur leoni in prudentia: primo, qa leones, qũ ambulant, sua cauda delent vestigia, ne a venatoribus valeant inuenirĩ. Sic sancti viri posteriori pęnitentia delent peccata pręcedentia, vt dici possit de eis, Beati, quorũ remissæ sunt iniquitates &c. Signum etiã cautelæ, & prudentiæ videtur esse in leone, ꝙ dormit apertis oculis. Vnde videnẽ eius oculi vigilare. Similiter sancti viri quasi dormiendo vigilant, ẽm illud. Psa. 31.

*Can.5. Ego dormio & cor meum vigilat. Est enĩ quasi quies somnus contemplationis, qua ab exterioribus actibus vacantes interius vigilant circa spiritualia, & cœlestia oculos mentis aperientes.

Item est somnus mortis, in quo sancti dormiunt i. æternæ pacis quietem accipiunt, vbi in Dei visione oculos mentis aperiunt ita, vt nunquam claudantur. Et licet etiam peccatores propter quietem siue dispositionem carnis in sepulchris in morte dormire dr, Psal. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum suarum in manibus suis: Tamen ipsi dormiunt oculis clausis i. moriuntur, quia maximè in morte excecantur, & sensum perdunt. Psa.75.

Quarto sancti viri assimilantur leoni in temperantia, siue abstinentia. Nã leo quando semel satiatur, duobus, vel trib' diebus abstinet: si autem eũ fugere oportet, & nimis sit plenus cum brancia carnes de ventre extrahit, & sic leuis fit. Et rierum leo diutissime viuit, quod per dẽtium comprehenditur consumptionem.

Sic sancti viri abstinentes sunt a cibis corporalibus: & quicquid carnalitatis in se sentiunt, quod eos in spũ grauet, cum brancia. i. cum violentia asperæ pniæ, vt leuiores fiant, euacuare laborant. Quod autem leo diutissime viuit signat, ꝙ sicut dr Eccl. Qui abstinẽs est, adiicet vitam. Ecc. 7.

Quinto sancti viri assimilantur leonibus in clementia siue pietate, Nam contra hominem ab eo non læsus neqt irascit. sed est hominĩ naturaliter pius. Nã si non nimia fame vincatur, prostratis parcit, captiuos obuios abire permittit, nec hominem, nisi in magna fame comedit, vel occidit (vt Isido. dicit) Fœminas ẽt non tangit, & raro infantes, nisi magna fame compulsus. Similiter sancti viri sunt alijs mansueti, vt non irascanẽ inordinatè, vel de facili contra eos.

Item sunt pij hominibus præcipuè miserabilibus, cuiusmodi sunt captiui, mulieres viduæ, pueri, pupilli, & huiusmodi.

Item prostratis. i. se humiliantibus parcunt etiam ab injurijs propri s. Ostẽdit etiã leo pietatem ad seipsum maximè in morte. Nam leo quando moritur, terram comedit, & mordet, & lachrymatur. *Et sic hõ debet in morte esse pius animæ suæ*, remordendo pro compunctione vitam suam terrenam, & lachrymando, siue flendo peccata, vnde August. tempore mortis suę, contra lectum in pariete fecit sibi scribi psalmos pnitales. Et plurib' diebus eos legendo plorabat.

Item sancti viri assimilãtur leporibus.

Primo ratione velocitatis. Est n. lepus animal velox ad currendum. Vnde dicit lepus, quasi leuipes, quia currens leuiter mouet pedes. Nam contra omne nociuũ dedit natura salubre remedium, vt dicit Aui. Vũ Lepori data est membrorum leuitas, cursus agilitas, & sub pedibus pilorum villositas, vt dum fugere oportet pedes non lædat. Sic sancti viri sunt veloces ad mandatorum Dei obedientiam vel audientiam, secundum illud. Sit autem omnis homo velox ad audiendum. Au'ce. Iac.1.

Itẽ sunt currentes ad mandatorũ obseruantiam ꝛm illud Ps. Viam mandatorum tuorũ cucurri &c. Gratia n. Dei quę Psa. 118

potiora remedia tribuit, quàm natura, dat eis mẽbrorum leuitatem per continentiã, cutsus agilitatem per charitatem feruidam, quæ oia facit agilia & leuia.

Itẽ pedũ villositatẽ per penitentiã aspe rã, q̃ pedes affectionum custodit illesos.

Secundo, ratione timiditatis: qa lepus est aial pauidum. Sic sancti viri sunt sp pauidi siue de diuinis iudicijs, ẽm illud,
Ps. 118. A iudicijs.n. tuis timui. siue de preteritis
Eccl. 5. peccatis. Eccl. De propitiatu peccatorum noli esse sine metu, siue de tẽtationũ p̃ci
Pro. 28. pitio. Pro. Beatus hõ qui sp est pauidus.

Tertio ratione militatis. Est.n. aial mite & imbelle. Vñ nulla defensione vtitur nisi præsidio fugæ. Sic sancti viri sunt mites in cõuersatione, imbelles i. sine proximorũ offensione fugiẽtes vitia & spalia cõmoda, & iurgia siue litigia. Et nota q̃ lepus fugiens canes naturale habet q̃ fugiat contra montes: hẽt.n. crura poste riora longa, vt facilius corpus eleuet q̃ per montẽ ascendit. Vnde facilius eũ ca nis inuadit, q̃ de mõte descẽdit. Tũc.n. non bene currit, sed quasi cadẽdo incedit. Vñ q̃ pot, mõtẽ circeuit, quousq; ver sus mõtẽ erigit, & sic sepe canes effugit.
Sic sancti viri fugientes tentationes, fu-
Pro. 30 giunt ad montẽ. i. ad Chrm. Prou. Lepusculus plebs inualida, in petra. i. in Chro collocat cubile suũ. Ipse.n. est mons de
Isa. 2. quo Isa. Erit mõs domũ ī dũi vertice mõ
1. Co. 10 tiũ. Ipse ẽt idem, est petra, de qua Apost. Petrã aũt erat Christus, vel ad montẽ. i. ad cõtẽplationẽ paradisi. Habẽt.n. san ctũ lõga crura posteriora. i. magna sequẽtis vitæ desideria i. eorũ quæ post istam vitã sequentur. Et talib. desideriis eorum mens in cõtẽplatione illius celsitudinis faciliter eleuat. Q̃ vero de monte cœlestis contẽplationis ad terrena pertractãda, vel cogitanda aia descendit, tunc faciliter in peccatũ cadit. & canis i. diabolus eã facilius capit. Et ideo sancti cõtẽplãdo circuerũt, quousq; ad illius supnæ dulcedinis aliquam gustationẽ assurgũt.

Quarto rõne vtilitatis. Est.n. aial vtile quo ad cibũ, quo ad vestitum, & quo ad medicinamentũ. nã eius oculi valẽt con tra venenum. Sic sancti viri alios pascũt suis doctrinis, vel eleemosynis, vestiunt exẽplis. Quasi.n. eius pellibus. i. virtutib. induũt cum aliqui's exempla imitatur.

Item medentur suis consilijs, vel suauitũ orationum auxilijs.

Item sanctus vir assimilatur taxo.

Primo rõne pniæ: quia taxus hẽt pellẽ valde hispidã, & villosam, q̃ melota dr. Quid aũt est pellis villosa, & hispida? nisi corporis pœnitentia humilis & aspera. Talem pellem Iohãnes habuit, cui cibus fuit locusta, & mel sylnestre, & vestimẽtum de pilis camelorum.

Secundo ratione prouidentiæ: qa Plinius dicit, q̃ q̃ñ a canibus persequit, anhelitũ retinet, & sic cutem inflat, & mor sus canũ deuitat. Sic sanctus hõ, q̃ñ per sequentes, & iniuriantes patitur, in se p patientiam spiritum suum cohibet, vt p impatientiam, vel iracundiam extra nullatenus exeat: & sic morsus canum. i. læsiones persequentium euadit, vt animæ suæ saltem non nocent.

Tertio ratione prouidẽtiæ. Futurã.n. taxus præuidet tempestatem: & ideo cauernã sibi parat diuersos exitus habẽtẽ, Et q̃ñ flat ventus aquilonis, obturat cau da foramen aquilonare; q̃ñ australis clau dit australe. Sic sanctus hõ vento aquilo nari flante. i. aduersitate ingruente, foramen cauda claudit. i. finis breuis cõsideratione opponit, & leue æstimat oẽ q̃ patitur. ex quo breui transitu finit. Nam omnia breuia tolerabilia esse dñr, etiam Cic.
si sint magna, vt dicit Tullius. Sic ut austro flante. i. prosperitate aridente, clausu ram caudæ vir sanctus objicit i. memoriã mortis: quia facile contemnit omnia qui semper se cogitat esse moriturum.

Item taxus in suis latibulis contra hye mẽ congregat cibum: & si deficit cibus, supplet somno. & hoc plurib̃ aialibus accidit, vt patet de glire, & mure. Sic san ctus vir prouidet sibi in hyeme. i. pro tpe mortis. congregãdo merita bonorũ operum p vitã actiuã. Et si deficiat cibus. i. exercitiũ, vel voluntas merendi p actiuã iuuat se cũ somno. i. cum trãquillitate, & quietẽ vitæ contemplatiuæ. Vnde sancti viri tpa quibus vacant a laboribus, vitæ actiuę, non ociosa ducunt: qa tunc apud seipsos in sanctis meditationib. gescũt.

Sapiens quid agere debeat, vt suam ostentet sapientiam: quidam araneæ similitudine edocetur. Cap. CVI.

SApiens homo similis est araneæ, quæ stans in telę medio subiecto muscam sentit; quam si obtinuerit, eam filis suis multiplicitter circumuoluit. Cuius caput primo abscindit, & sic omnem eius humiditatem fugit. Sic sapiens in medio te lę. s. in contẽplatione rationis cuius medium

dium est dei minare in actibus virtutum moraliũ consistit. Et inde muscas volan tes. i. formas sensibiliũ ad suos sensus, vel imaginationẽ venientes, rapit, & ad examen rationis ipsius intrinsecus redu cens, multis cõsiderationibus circũvo luit: & capite abscisso. i. exteriorũ sensuũ iudicio excluso, q̃ fuit initiũ congregationis, interiorem veritatem extrahit, & in suũ cibũ. i. in suũ documẽtũ, seu pfe-
Eze. 17 ctũ cõuertit. Eze. Aquila tulit medullam cedri nã aqla est hõ sapiens, & intelligẽs qui de cedro trahit medullam, q̃ñ de re sensibili trahit veritatem intelligibilem.

Homines aliqua scientia præditi, voluptatibus q̃ vacantes, onocentauris ac Hyppocentauris similes iure efficiuntur. Cap. CVII.

SCientia cũ mala vita, facit hoies sues mõstruosis aialibus onocentauris, & hyppocentauris. Dicit.n. Phisiolo. q̃ ono centaurus est animal ab asino hoieque cõpositum: nã ab vmbilico sursum hẽt effigiem humanam Vñ medius est inter hoiem, & asinũ: sicut hyppocẽtaur' inter
Isidor. hoiem, & equũ, vt Isid. dicit. Talis est hõ literatus, & voluptuosus: quia ex vna parte est rationalis. & ex alta bestialis. Cognitione spiritualis, opere carnalis.

Hæreticorum schismaticorũq; peruersitas, qui lupis, leunculis, viperæ filijs, ac Pantheræ catulis assimilantur, planis declaratur exemplis Cap. CVIII.

SChismatici & hæretici sũt similes leũculis, qui vterum matris laniant, & iõ
Arist. de anim. no sæpe parit. Vnde Arist. dicit primo leonam quinque catulos parere, postea quatuor, & sic oĩ anno vno minus quousq; sterilescat. In hoc ergo schismatici sunt leũculis similes, qui vnitatem matris ecclesiæ, & fidei in qua sunt spiritualiter geniti, scindunt & dirumpunt.

Item schismatici similes sũt filiis vipæ dr. n. vipa eo, q̃ vi pariat. Nã cũ tps pariẽdi aduenerit, ulij non expectãtes naturæ opationẽ, eius latera rodunt, & cũ mãs interitu exeũt. Sic schismatici ī vtero matris ecclesiæ geniti non expectantes nec sustinentes eius correctionem, rebellando exeunt; & dum eius vnitatem scindunt, quantũ est in se, ad interitũ ducũt.

Itẽ schismatici, & hæretici assimilãtur catulis pantheræ, q̃ odientes matrẽ vngũla lacerant eius aluum tanquam eorum egressui resistentẽ. Vñ non parit pantherа nisi semel. Sic schismatici, & hæretici vnguibus i. malignis studiis, & doctrinis sanctæ matris ecclesiæ lacerant vnitatẽ, quia eorum perfidię resistit.

Item hæretici assimilant lupis, Primo rõne infectionis. Nã lupus lanã ouis quã occidit morsu inficit, & vestẽ ex tali lana fastam, pediculosam reddit, vt dicit Isid. Sic hæreticus morsu, vel ore lanã ouis. i. simplicitatẽ conuersationis hois quam falsa doctrina spũaliter occidit, corrũpit, & eã pediculis. i. corruptis operibus abũdare facit.

Itẽ cordula fcã de ītestinis lupis dunata cordulis citharæ factis de intestinis ouis, eas destruit, & corrumpit. Cordulæ de intestinis luporũ, prauę doctrinę sunt hæreticorũ sed cordulæ de ītestinis ouiũ sunt cogitationes, & opiniões simpliciũ. Sed si hæc duo simul coiungant. s. vt prauа doctrina, vel falsa opinio hæreticorũ a simplicibus recipiat, tunc simplicitas & sinceritas fidei totaliter euacuatur.

Contemplatiui pluribus exemplis capris sylnestribus comparantur: Demonesque præcipue solitarii insidiari declaratur. Cap. CVIIII.

SOlitarii, & cõtemplatiui qui. s. perfecti sunt in vita anachoritica sicis sunt capris sylnestribus.

Primo, quia talis capra est asperima in victu, Vñ capra a carpendo est dicta, eo, q̃ carpat aspera loca. & sic anachoritici viri in desertis, aut locis asperis commiorantes, oportet, q̃ asperum victum carpant sicut pater in Io. Baptista.

Secũdo, qa est altissima in situ. Vñ tales capræ vocãtur ibices, qa ad modũ illarũ auiũ q̃ ibices dñt ardua loca scãdunt, ita q̃ vix patẽt humanis obtutibus, vt dicit
Isidor. Isi. Et tales sunt viri pfecti cũ ad summa & inuisibilia p cõtẽplationẽ leuant. Apo.
2. Cor. 4. Nõ cõtẽplõibus nobis q̃ vñr, sed q̃ ñ vñr q̃ n. vñr tpalia sunt; q̃ aũt ñ vñr, eterna.

Tertio, qa talis capra est acutissima in aspectu Nã in altissimis mõtibus tales capræ cõmorãtes, de lõgiquo veniẽtes conspiciũt venatores, & in petris dirutis stantes, cũ hoies, vel feras aduenire p̃sentiũt de altissimis saxorũ acuminib' se p̃cipitãtes ī suis cornib' suscipiunt illęsæ. Sic sci viri in altissimis cõtẽplationibus illuminati de lõginquo tpe p̃uident tẽtationes futuras & demonũ deceptiões mali-

gnas, quas cum de vitio Instare sentiũt, de petris altissimis i.a cõtẽplatiõe subtiliũ se in imũ proijciunt: qa se ad cõsideratiõẽ, ꝑ pnæ ifirmitatis ꝑ mẽtis humilitatẽ reducũt, & ꝑ itimæ humilitatis custodiã supborũ dæmonũ laqos euadũt.

Quarto, qa talis capra est velocissima in cursu. Et similiter viri pfecti ꝑ opibus spũalibus nõ sunt tardi, seu pigri, sed solliciti, & festini: & tanto currũt amplius, quanto amant feruentius: nam qui amat vehementius, currit velocius, præuenit citius, sicut dicit Bern.

Ber sup Can.

Quinto, qa capra siluestris est sagacissima in pastu. Nã visu, gustu, olfactu discernit in pastu. Et similiter sãcti viri spũalẽ pastũ discernũt visu i. legendo, & meliora & vtiliora ꝑeligẽdo. Item gustu cõtẽplãdo, qa cęlestia auidè trangluttũt, tẽporalia vero cõtemnendo fastidiunt. In olfactu, imitãdo, qa odores ciborũ i. exẽpla virtutũ sequuntur. Fœtores vero i. vitiorum exempla fugiunt, & abhominantur. Sexto, quia syluestris capra est sanissima in potu. Dicit. n. Pli. Sigs lac huius capræ bibat, languorem euitat. Ita lac. i. spiritualis doctrina taliũ perfectorũ virorũ bibitũ i. deuotẽ, & auidè sumptũ, facit mentẽ vitare languores vitiorũ.

Plin.

Itẽ solitarijs, & spũalibus studiãt dæmones præcipue, & maxime ꝑualẽt negligẽtibus, & somnoletis. Vñ assimilantur dæmones qbusdã serpẽtibus qui morant in sylui, q̃ comedunt volucres, & bestiolas, earũ humore fugẽtes, vt dicit Arist. & tales insidiant dormiẽtibus. & si eorũ ora inuenerint aperta subintrãt eorũ corpora, amãtes calorẽ naturale, & odorẽ. Sed cõtra hos pugnat lacerta, q̃ dr̃ sauta, q̃ sentiẽs pñtiã serpẽtis, saltat sup faciem dormientis, & pedibus scalpit, vt eũ excitare possit, sicut dicit Auic. Per volucres itaq;, q̃ morant in sylui, intelligunt viri spũales, & cõtẽplatiui: & ꝑ bestiolas intelligũtur hoies grossiores, & simpliciores solitariã vitã ducẽtes, quos serpẽtes i. dęmones comedũt, cũ eos ad suæ iniqtatis contensum trahere, & inflectere pñt. Quibus, & si aliter nocere nõ pñt, saltem humorem deuotionis, & cõpũctionis abstrahere conanẽ. Insidiant aũt maxime dormiẽtib⁹. i. negligẽtib⁹, & octãtibus. Et si ꝑ incautelã, vel negligẽtiã eorũ sensus inueniunt apertos, & circa exteriora uagantes; validius intrãt in eos, vt tollãt eis calorẽ dilectionis, & odorem deuotionis: & ita eos

Arist. de anim.

spũaliter extinguunt. Sed eis, vt plurimũ auxiliatur lacerta. i. angelica custodia, eorũ negligentiam excitans. vel lacerta ista est sacrę scripturæ doctrina ꝑcipuæ Saluatoris, qui nos ad vigilandum, & orãdum sollicitat. Matth. Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Et similiter Petrus nos excitãs, ne serpens ingrediãt in nos, dicit, Sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus, &c.

Mat. 1.

1. Pe. 5.

In via Dei proficere volentes, malorum societatem debere omni tempore effugere: Ceruæ parturientis unico exemplo aperitur. Cap. C X.

SOcietatem malorum dẽt fugere, qui ꝓpositum salutis prosequi vult, & ꝑficere, exemplo scilicet ceruarũ. Cerua. n. cũ est paritura, elongat se a semiris feris notis, & appropinquat semiris ab hoibus tritis. Vnde (sicut dicit Arist.) Iuxta viam parit, vbi prætimote hominum ferũ animal non accedit. Sic ergo, qui vult pere. i. perficere bonum propositum cõceptũ, debet se elongare a færis i. à malis, & iniquis, & appropinquare, siue adhærere hoibus i. bene & rõabiliter viuentibus, quorũ beneficio tutior esse possit. Sed demões quem volũt corrũpere, ab hoibus, i. à bonis recedere faciunt, & cũ feris i. cum malis conuersari, vel habitare ꝓ illud: Eiicient te ab hominibus, & cum bestijs feris̃que erit habitatio tua.

Arist. li. de an.

Dan 4.

Quo pacto sacræ scripturæ studijs nauare studiosi quasq; partes habere debent: animalium ruminantium pulcherrima similitudine admonentur. Cap. C X I.

STudẽs in sacra scriptura prius debet q̃rere sensum lr̃alem, deinde inuestigare sensum spũalem. Qd̃ oñdit exemplo animalium ruminãtium: quia omne animal ruminãs habet duos ventres vnum magnum, & aliũ paruũ. Cuius cã est digestio multiplex, & nã taliũ cibus est siccus, & non bene a principio masticatus, propter auiditatem edendi: vnde oportet iterum mastleari. de maiori igitur ventre ad os trahitur. & sic secundo ibi masticatus ad ꝓm ventrem transmittitur, vt ibi ꝑfecte digeratur. Ruminatio autem escæ, est meditatio sacræ scripturæ, quæ prius reducenda est ad magnũ uentrem i. ad sensum lr̃alem, qui est primus, & generalis sensus totus sacræ. scripturæ. Deinde ducenda est ꝑ meditatio nem ad paruum ventrem, i. ad spũalem sensum, qui quidem paruus dr̃, quia humiliter, & sobrie est quærendus: quia non nisi paruulis datur scripturæ sacræ mysticu intellectus. Ps. Illumi nat, & intellectum dat paruulis.

de

Ps. 118.

Item paruus dr̃, quia in vita ista parum ab hoie de æternis, & spũalibus capitur. Nam ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Hic tũ cibus perfecte digeritur, quando vita, & opere implentur.

1. Cor. 3.

Item sacræ scripturæ profundus prædicator, cuius est hostes fidei expugnare, cũ discretione & sobrietate perscrutari, & discere debet. Nam illi equi apti sunt duci ad bella, qui in bibendo profundius nares infigunt, quia tales (vt dicunt) vrina non granantur in cursu. Per equos ergo aptos ad bellum, prædicatores catholicos, seu doctores intellige, qui habent contra hæreticos disputare, quia nares discretionis in aqua sacræ scripturæ, ꝓfunde dũt infigere, idest cum discretione studere, vt sensum scripturæ profunde hauriant, & intelligantur, & sic in cursu vrinæ, idest erroris conceptione, uel obtaculo minime lædentur.

Item studium spũalis doctrinæ in tribus consistit. sin adiscendo, eligendo, & retinendo: quod patet per exemplum in dentibus aãliũ. Nã quædã animalia sunt quæ habent dentes, ad capiendum, vt canes, & animalia prædæ, & ideo habent dentes diuisos, & acutos, vt possint melius capere prædam. Quædam vero habent dentes ad pascendum, vt camelus, & vacca, & huiusmodi, & ideo habent eos equales & continuos, vt meli⁹ herbas præcidant: Quædam vero habent dentes ad cibum retinendum, sicut pisces. Nam pisces præter modum aliorum animalium habent plures ordines dentiũ, q̃ duos, quia ꝓter dentes quos hãt serratos, & diuisos, hãt etiã interius dentes miro mõ insitos, cum quibus (vt dicit Arist.) recolligunt cibos, ne aqnę lubricitate de eorum faucibus eruantur. Illi autem habent dentes ad capiendum cibũ spũalem doctrinę, qui sunt apti, & studiosi ad discendum. Sed, quia non omnes æqualiter eadem discere sunt apti, ideo isti dentes sũt diuisi, & tãto ad discendũ sũt magis idonei, quãto ad intelligendũ, q̃ legunt, vel audiunt, magis inuenjuntur acuti. Animalia vero, quę dentibus herbas pascendo ꝓcidunt, quod eis melius vt capiunt, & alia dimittunt, & ideo pascendo meliora eligunt. Vnde illi habent dẽtes ad pascendum, qui de his, quæ audiũt uel legunt, studiosi sunt ad meliora, & utiliora eligendum, & memoriæ, uel etiam scripturę aliquando cõmendandũ: sed illi habent dentes ad retinendũ, qui sunt solliciti & studiosi nõ tm̃ ad addiedum vel legendũ, sed etiam ad repetendũ, & recogitandum, quia frequens meditatio saluat memoriam, secundum Philosophu. Vnde sine repetitione crebra, memoria inuenitur labilis & lubrica.

Arist. de me. & remi.

Mali superborum mores ferinaq; vitia, ex pluribus Tauri, Draconis, Baracis, Bubali, naturalibus effectibus plane cognoscantur. Cap. C X I I.

SVperbus assimilatur tauro.

Primo, rõe ferocitatis. sunt. n. tauri ferocissimi, quis sub arbore ligati dicuntur heri mansueti (ut dicit Isid.) Sic superbi feroces sunt, & proni ad iniuriãdũ, & lædendũ alios, nisi ligent sub arbore hci. i. restringant sub dãio alicuius mri, ꝓbi, q̃ sit mitior, & dulcior. Iudith. Liganerũt Achior ad arborũ. nã Achior, qui interpretatur mõtanus, signat superbia tumidum, quia mons est tumor iræ, qui ligandus est ad arborem. i. restringendus ad arbitrium superioris.

Iudith. 6.

Secundo, rone singularitatis, dicit. n. Arist. ꝓ taurus pascitur solus nisi tempore amoris: & sic superbus nult esse solus in honoribus, & dignitatibus, quibus pascitur, nisi forte aliquibus amicis communicet. Psalm. Singularis ferus depastus est eam.

Arist. de anim.

Ps. 79.

Tertio, rõne inflationis: quia siquis de corio taurorũ modicũ scinderit, & cũ fistula sufflãdo parũ cutem à carne subleuauerit, impinguabitur. Etiam impinguatur cum hcubus, & uuis pasis. sic supbi impinguãtur, siue inflãtur cum inflatione fistulę, idest ex uerbis blandientis, & laudãtis. Et cum ficubus, & uuis pasis, idest quando dicuntur, & offeruntur eis dulcia, quę delectent. Sed contra eorum inflatione mdicitur, Non te extollas in cogitatione aia tuę velut taurus.

ecl. 6.

Quarto, rõne crudelitatis: hãt enĩ tauri cor durum, & crudele. Et dicit Arist. ꝓ in corde tauri sæpe os durum inuenitur, quod scilicet designat duritiam cordis superbo-

Arist. de anima.

perborum.Eccl. Cor durũ malè habebit in nouissimo.

Item superbus assimilatur draconi.

Primo, quia draco est venenosus: Et ideo qñ per aerem fertur, aer cõcitatur, ꝓ eũ et mare intumescit pp eius venenũ. Tale est etiam venenũ superbię, quod interius cor tumefacit, & exterius rixas velut tẽpestates aeris concitat, & inducit.

Secundo, quia est insidiosus. Insidiat enim elephanto, & sitit sanguinem eius. Vnde elephas videns draconẽ super arborẽ, nititur eam frãgere, vt occidat eũ. Draco aũt insilit in eum, & nititur eum mordere inter nares, imperitque oculos eius, & aliqñ eum excecat. Et aliqñ insilit super eum a tergo, & mordet eum, & sugit sanguinem eius. Et post longũ conflictum ex subtractione sanguinis debilitatur elephas in tm̃, ꝓ super draconẽ cadit, & moriens suum occisorem occidit. Cã autem quare draco sic eius sanguinẽ appetit, est frigiditas sanguinis quo suũ incẽdium refrigerari quærit, vt dicit Isid. sicut ergo draco insidiatur elephanto, sic superbus, & ambiciosus insidiatur maiori, & regnanti, interdũ sanguinẽ eius sitit vt ipse regnare possit. Vnde & ipsum inuadit aliqñ a frote. i. apertè & manifestè. Aliqñ a tergo. i. latenter, & occultè, & qñ que ipsum prosternit, & extinguit: & nonnunquam ex eo, vel propter eum ẽt ipse p̃rit, sicut frequẽter in principib. mundi accidere videmus.

So in. Tertio draco est ventosus, quia. s. ventum sequitur, & diligit. Dicit. n. Solinus, ꝓ draco est aial ita sitibundum, ꝓ quasi aqua satiari non possit: Vnde os ꝑ ventũ aperit, vt sic suum incendium mitigari possit. Vnde sępe impetus eius in velum, subuertit lignũ. Sed nautæ dum draconẽ præsentiunt, qđ ex tumore maris aduertunt, statim vela deponunt. & sic periculũ draconis euadunt. Sit̃ superbus non satiatur aquis delitiarum, sed adhuc sitit ventos vanitatis, & honorum. Vñ sequit̃ vela nauium. i. glorias, & vestigia magnorum, quos ẽt qñq; subuertit: dum eorum ventũ, & honorũ gloriã sitit. Vnde tutius esset vela honoris deponere, q̃ dracones

Iob.30. tales ꝗ se hãe. Iob. Frater fui draconũ, & socius structionum.

Item superbus assimilatur boraci. i. rubetę, q̃ est rana venenosa. quę sicut dicit Plin. habet duplex iecur. Vnũ summe venenosum, aliud vero est ꝗ venenũ remedium, & datur pro antidoto ꝗ noxium. Vnde ad cognoscendũ, ꝓ sit bonum, & ꝓ sit malum, proijciunt illud in nidum formicarũ, q̃ statim venenosum fugiunt & aliud petũt. Sic in hoĩe superbo est aliqñ æstimatio, vel excellentia alicuius gratiæ, seu ꝓbitatis: & ista est venenosa, qa cõtinet venenũ elationis. Sed ex alia parte inest defectus ei, vel infirmitas carnis, & hæc est medicina humilians. s. animũ, & repellẽs. s. elationis venenũ. Vñ Apost. ne venenoso iecore necaretur superbię, antidoto alterius munitum se assẽrebat dicens: Ne magnitudo reuelationũ extol 2. Cor.
lat me, datus est mihi stimulus carnis 12.
meę &c. Vnde formicæ. i. prudentes viri a suæ magnitudinis æstimatione se auertunt, ne veneno superbiæ inficiantur, & ad suam infirmitatem sollicite respiciũt, vt per humilitatem saluentur.

Itẽ superbi assimilatur bubalis: quorũ ferocitas, & fortitudo domari nõ pot, nisi aculeo ferreo in naribus eorum infixo. Sic superborũ ferocitas, & prę sumptuosa fortitudo non subijcitur nisi forti tribulatione, & oppressione. Vñ dr̃ cuidã sup- 4. Reg.
bo: Ponam circulum in naribus tuis. 19.

Dæmonum in uarijs peccatis insidiantur, fraudulentas tentationes, eorumq; calliditates memorantur. quomodo pacto tentati seipsos tueri debẽt, ex Cerui, Apri, Cameli, Hœdi, formicæ, Vrsi, ac diuersorum serpentum naturalibus effectibus, multis q̃q; exemplis terminatur. C. CXIII.

TEntationes fraudulentas dęmonum sancti viri humiliter metuunt, prudẽter fugiunt, efficaciter repellunt. Sunt n. virtuosi quodãmõ sicut cerui, Dñr. n. cervi timere vocem vulpis. Quid. n. est vox vulpis, nisi fraudulenta suggestio dęmonis? Sed cerui magnis cornibus muniti, sunt viri magnis virtutibus fulti. timent ergo cerui vocẽ vulpis, qa sancti viri sp metuunt fraudulentiã, & astutiã dęmonis. Eccl. Sta in iustitia, & timore, & ꝑpa- Eccl.1.
ra animam tuam ad tentationem.

Item ceruus qñ canis ipsum insẽqtur, si inuenit biuiũ, nõ rectis currit vestigiis, sed nũc huc nunc illuc transuersaliter saltmutat tunc. n. conat̃ trãsire per ꝗrios passus, vt sic in eius vestigijs canes decipiãtur. Sit̃ quoq; sancti viri cũ eos diabol' tentando psequit̃, nõ rectis vestigijs, sed transuersaliter currũt: qa cũ de superbia pulsari se sentiunt: mox nõ ad cõsiderationem

tionem suæ virtutis, sed suæ infirmitatis recurrunt. Et cùm obiecta infirmitate de pusillanimitate tentant̃, quasi per saltum transuersum q̃q; sua fortia opera ad memoriam reducere satagunt. Sic. n. beatus Iob, ne magnitudo virtutũ eũ extolleret, ad suã fragilitatẽ considerandã cucurrit dicens, Parce mihi dñe. nihil. n. sunt dies mei: quid est hõ, qa magnificas eum, aut appones erga eum cor tuũ. Et rursus ne ex calamitatũ suarũ multitudine desperet, ad suã innocentiã pensandã saltauit dicens. Nõ peccani, & in amaritudinib.
Iob. 7. morabit̃ oculus meus? Et rursus. Vtinam appẽderent̃ peccata mea, quibus irã meruì, & calamitas quam patior, in statera. Quasi n. arena maris hæc grauior appare
Iob.6. ret. Quasi ergo ꝗrios, & transuersales saltus dabat, qui nunc, vt sibi parceret̃ rogabat, nunc aũt se non peccasse dicebat, vt neq; in elationẽ superbiæ innocẽtia duceret, neque in desperationem animę eũ calamitas traheret.

Itẽ ceruus qñ canes eũ insequunt̃, si ꝑt fugit ad fluuiũ, vbi ex aquæ frigiditate viribus resumptis transnatãdo aquã venatorẽ effugit. Tunc aũt canes insequũtur ceruũ, qñ importunæ cogitationes, vel tentationes molestãt, & stimulant aĩum: qui tunc ad fluuiũ fugit, qñ ad sui cõsiderationẽ cũ timore redlẽs copiosas lachrymas fundit, dicens deo & orans: Deus me' es tu, ne discesseris a me, qñ tribulatio ꝓxima est, & non est qui adiuuet. qñ circundederunt me canes multi, & consilium malignantiũ obsedit me. Oro. n. lachrymosa sic aĩum fortificando corroborat, vt non solum canes. i. tentationes
Psa.73. euadat, sed ẽt extinguat. Ps. Tu cõtribuisti capita draconum. i. tẽtationes dęmonum, in aquis, scilicet lachrymarum.

Item ceruus qñ capit̃, mugit, & lachrymas fundit. Vñ ẽt hõ a tentatore per consensum captus statim emittat mugitũ doloroſæ confessionis, & lachrymas effundat copiosæ cõpunctionis anteq̃ pertrahat̃ ad prauitatẽ operis, vel ad illaqueationem malæ consuetudinis.

Itẽ tentationes dęmonũ assimilant̃ incessibus serpentũ. Nã quidã serpẽtes incedunt siue serpunt semper flexuosè, & tales sunt dęmones qui tentant insidiosè, & sub specie boni, incipientes a recto, & declinãtes ad curuum. Quidã verò semp
Luca. incedunt rectè, vt centrix, Vñ Lucanus ait, Est semper recto lapsurus limine centrix. & tales sunt, qui directè, & apertè suggerunt mala, vt adulterium, & homicidium, & hmõi. Alij autẽ sunt qui semp curui super pectus incedunt: & hi sunt dæmones tentantes de auaritia, & incumbãtes cor hominis ad terrena desideria. Aliqui aũt serpẽtes a pectore sursum erecti vadunt: sicut quidã serpens terrestris, & aquaticus noĩe chelidrus: & hic serpẽs qñ currit, crepat si se torserit. Tales ergo sunt dęmones tentãtes de superbia, quæ erigit cor ad alta per elationẽ. Et potius crepatent quidam superbi moriendo, q̃ se flectẽrent humiliando.

Item quidam serpentes sunt, qui tardè mouent̃. Et ist̃ sunt dæmones tentantes de negligentia, & pigritia, quæ ad accidiam pertinent.

Item sunt quidam tantæ velocitatis, vt volare videantur. Vnde & quidã serpens iaculus dr̃, qui vt iaculum volare putat̃. Et hic arbores exilit: & si obuiã quicquã habuerit, statim illud perimit. Tales sunt dęmones tentãtes de ira, cuius motus velox est non expectans rõis consilium, & sibi obuiãtes. i. resistentes percutit. Sunt etiã in Arabia serpentes alati: qui syrenæ sunt dicti, qui plus currunt, quàm equi: & ideo volare ferunt̃: quorũ tm̃ est virus, vt prius hõ moriatur, q̃ dolor aliquis sentiat. Tales sunt dæmones de luxuria tentantes: q̃ velociter volare dr̃, qa eius delectatio cito labitur: sed prius animã delectando occidit, q̃ eius dolor sentiatur.

Item quidã sunt fraudulenti, & insidiosi, sicut cerastes, qui est serpens cornutus qui sub arena se abscondit, & tantũ cornua oñdit, q̃ habet ad modum arietis: ad quẽ dũ aĩal, vel auis accesserit, ipsum nõ arietem, sed anguem pessimum inuenit. Tales sunt dęmones tentantes de inuidia: quia inuidus dolosè, & fraudulenter capere, & subuertere conat̃. Item est serpens bona dictus, qui greges sequitur, armentorum, & bubalorum vberibus se insp̃edit & dũ lac bibit ipsum aĩal occidit. Vñ a bobus siue a buballis nomen accepit, vt dicit Isid. Tales aũt sunt dæmones Isid. de
de gula tentantes. Vnde sequunt̃ greges sum.
armentorũ. i. hoĩum bestialiter viuentiũ, bon.
& in gustu lactis, i. in delectatione gulæ
percutiunt animam, & occidunt. Prouer. Pro.23
Ingreditur blandè, & in nouissimo mordebit, vt coluber.

Item tentationes dæmonũ sic̃ sunt venationib. aĩalium, de quibus in Psal. Psal.90

Ipse

Ipse liberauit me de laqueo venantium. Nam (secundum Auic.) venant quædam aialia de nocte, vt quidã lupi: quædã de die, vt canes. & vrsi, & hmoi: quædã vero de die, & de nocte, vt et qdã lupi. Sic etiã qdã dæmones tentant de nocte, i. occulte, & sub spẽ boni: & iste est timor noctu nus, de quo dr in psal. Non timebis a timore nocturno, & a negocio perambulante in tenebris. Suggerit n. interdũ abstinentiã, vt inducat impatientiã. Suggerit dare bonũ exẽplũ alijs, vt inducat ad vanam gloriã, & iriria. Quidã vero tentãt de die, i. aperte, & manifeste mala suggerẽdo, vt qũ tentant de luxuria, homicidio furto, & similibus. Et ista est sagitta volans de die: Quidam vero de nocte, & de die: qa qũq; dæmon tentat vtroq; mõ: Nã primo tentat subtiliter, & quasi timabiliter ingredi; sed postea facit tuere in apertũ malũ. Vnde in hoc diabolus similis est in insidiis aiãlũ monstruoso, quod dr hire facie hois, sibilu serpentis, caudã scorpionis, velocitatẽ auis volantis, & tres ordines dentiũ, carnes aũt humanas appetit ad edendum. Caput ergo habet hois, & sibilum serpẽtis, qa primo tentat subtiliter, & quasi timabiliter. Habet tres ordines dentiũ, qa de tribus tentat, s. de concupia carnis, de concupia oculorũ, & superbia vitæ. Corpus aũt habet leonis: qa fortiter detinet. caudã vero scorpionis, qa in fine neqet pungit, vt auis velociter discurrit, hominũ carnes appetit, i. vt carnales homines violet, & trucidet. Hæc ergo tertia tentatio vocãt dæmonium meridianum, quia, s. tanquam media participat primas duas, s. primam, & secundam.

Item sancti vitã tentationes intuentes muniunt se, sicut aper contra venatores. Nam aper tribus modis se munit: primo duriore parte corporis opponendo. Nã in latere suo dextro locum durissimum habet, quẽ, s. semper opponit venabulo persequentis, & tanq clypeũ validũ illũ locũ semp obijcit. Sic et sãti viri contra tentationũ impetus duritiẽ, i. asperitatẽ corporis obijciunt, ut illud, Ego aũt cũ mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam.

Item aper se munit, culmos suos, i. dentes longos ad arbores acuendo. Scies. n. sibi imminere periculũ, acuit, culmos ad arbores eos fricans, & fricãdo eos probat, si bñ icidut, qbus postea pro gladijs vtẽdo, qd ferit laniãdo diripit. Hij ergo culmi sunt virtutes pœnitentiæ, q̃ acuuntur, cum ad arbores fricant: quasi n. culmos suos ad arbores fricare; est suas virtutes proprias sanctorum, & fortium virorum virtutibus comparare: qbus illorum exẽplo, & ad opus feruentiores, & ad bellũ acutiores reddantur.

Item aper se munit origanum masticãdo. Nam si dentes fricando ad arbores hebetes eos inuenerit, herbã origanũ q̃rit, cuius virtute masticando dẽtes acuit, vt Auic. ait. Origanũ itaq; est verbũ Dei cuius masticatione, i. consideratione cõtra tẽtationes aiã premunit: viuus est n. sermo Dei, & efficax, & penetrabilior oi gladio ancipiti. vel origanum est diuina protectio, quam orando quærere debẽmus, vt eius virtute vires nræ contra tẽtationes acutiores, & fortiores reddantur.

Itẽ tẽtationes carnis expugnare debẽmus exẽplo cameli. Nã camelus tpe amoris, solitudinem diligit, & nullus prer pastorem audet appropinquare ei. Et iterum qñ fœminã appetit, suprã genua incurua tus incedit, & paro tunc comedit. Sic hõ qũ carnali amore succendi, seu tẽtatiõe, dẽt se ad solitudinẽ cordis reducere, & soli pastori Christo se ferueter recomendare, & genuflexionibus deuotis corpus fatigare, & cibi, & potus parcitate carnẽ castigare, vt s. carnis erat superbiam, potus cibiq; parcitas.

Item tentationes carnales etiam repellunt, & vincunt pœnitẽta, & feruore meditationũ, & orationũ. Cuius exemplum apparet in hędo, qa eius pellis, q̃ hispida est (sicut dicit Pli.) sanat morsus venenosos, si calida superalligetur: & pili eius exusti eo odore fugant serpentes. Quid aũt pellis hispida hędi, nisi austera pnia hois tentati: hædus. n. q est aial iocabundũ, & lasciuũ, signat hoiem carnalẽ tentatum: eius igit hispida pellis, i. aspera pnia carnis, si calida, i. ex charitate facta, q̃ est calor aiæ vitalis superponat, i. contra ipsas tẽtationes obijciat, morsus eorũ veneno sos, i. mortiferos sanat. Vñ ps. hoc remedio vtens dicebat, Ego aũt cũ mihi mole sti essent, induebar cilicio. Sed quasi pili procedens ex pelle, sunt cogitationes procedentes ex mente. vel quia pili, qui ex superfluitate corporis generantur, signãt eleemosynas; quæ saltem de superfluo dari debent, s. illud, Quod superest date eleemosynam, vnde isti pili adusti, i. cogitationes feruentes, vel eleemosynæ factæ

Psa. 90.

Psa. 34.

Arl. Ethi.

factæ cum charitatis amore, fugant serpentes, i. dæmones, vel eorum tentationes. Vñ de eleemosyna dr: Super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicũ tuũ pugnabit pro te. Et de feruore meditationum dr: Incensio iecoris, i. mẽtis per feruentes cogitationes siue orationes, fugabit dæmonium.

Ecc. 29

Tob. 6.

Item nota, q̃ tentationes aliquos dissipant, & aliquos purgant. Vnde sunt similes formicis, q̃ plantas vastãt, & vrsos purgant. Nã formicæ flores, & germina corrodendo violant, fructus concauant, & mãducant, & hoibus nocumẽtũ præstant. Sic tentationes aliquando corrũpunt, & dissipant flores cogitationũ, germina affectionum, & euacuant a merito fructus operũ. & sic sunt hoi incauto, & nescienti causa multarum læsionũ: Attamen formicæ vrsos iuuant. Vnde dicit Pli. q̃ quando vrsi ægrotant, q̃rũt formicas, & deuorãt, & sic salutẽ recipiunt. Sic hoibus sanctis tentationes sunt ad perfectum, & ad purgationem siue liberationem vitiorum. Vnde Iac. Beatus vir, qui sustinet tentationem.

Plin.

Iac. 1.

Item nota, q̃ tentatio diaboli a principio est debilis, & facilis ad resistendum: sed postea in processu, difficilis est, & fortis. Assimilat. n. diabolus vrso, qui habet caput in aliquid, sed brachia habet fortissima. Est ergo velut caput vrsi ipsa suggestio diaboli: sed quasi ei brachia sunt ipsa peccati opera, quæ si hominem capiunt, difficillime dimittunt, psalm. Conquassabit capita, quia s. conterenda sunt ipsa tẽtationum vitia.

Ps. 109.

Pœnitentiam incipere metuentes, Asino aquam intranti seu bibenti rationabiliter profecto exemplo comparantur. Cap. CXIIII.

TImens inchoare pniam similis est asino, qui valde timet intrare aquã, & pedẽ ibi tingere, vel per eam transire, imo et non libenter asini transeunt per pontes, & maximẽ si possint ibi aquas cõspicere, eo, q̃ facile patiant vertiginẽ pp capitis debilitatem, pp quam timent ne pontes cadere. Nec bibunt de facili, nisi ad locum vbi sunt bibere assueti, ad quem possunt ire sicco pede. Ille timet aquam intrare, vel transire, q̃ timet pniam inchoare, vel in ea perseuerare. Sed ille, q̃ met per pontẽ aquam videns transire, q̃ timet ad religionẽ, eius asperitatem cõsiderans, ire. Quod contingit propter debilitatem capitis, i. propter defectum sensus: & ideo talis nõ vult ab assueta aqua idest vita discedere, nec pniam recipere nisi quam faciliter possit ferre. Iudith. Nunquid possum deserere dulcedinem meam, fructusq; suauissimos?

Iudith. 9.

Tyranni qui immaniter imperij viribus abutuntur. Vnicorni, Chamæleonti, simiæ, Gryphoni, ac lupo assimilantur, ex quorum similitudinibus, eorum pariter vita ac exitus non inculpẽ demonstratur. Cap. CXV.

TYrannus sitis est vnicorni, de quo Plin. dicit, q̃ est similis elephanti in capite, & equo in corpore in cauda vero assimilat apro. mugitũ emittit grauem, & vnu cornu magnũ het in fronte duorũ cubitorũ. Hanc feram vinũ capi posse negant, sed violenter. Sic tyranni in capite, i. in mente, sunt vt elephantes, q̃ magnitudinem superbiæ, in corpore vt eq, s. per fluxum luxuriæ, & in cauda vt apri propter breuitatem potentiæ. Nam aper turpem, & curuam caudam habet. Et similiter potẽtia tyrannica, & dominium coiter habet finem celerem, & turpem. Mugitus grauis, est graue imperium, qa s. aliis grauia, & importabilia imperant. Cornu magnum, est sęua persecutio quã inferunt bonis præcipue his, qui eorum malignitati non consentiunt. Vini autẽ capi non possunt propter impatientiã. Est n. (sicut dicit Greg.) unicornis fera omnino indomita, vnde si fuerit capta, teneri nequit, qa tanq̃ impatiens morte deficit. Sic tyranni, & superbi potius aliqũ consentiunt occidi, q̃ uelint subijci alijs, ut patet de Hannibale, qui bibit venenum, & occidit seipsum, ne ueniret in dominium Romanorum. & Cato similiter se occidit, ne Cesari subderetur.

Plin.

Grego. sup ps.

Item tyrannus præsidens est sitis chamæleonti, de quo Arist. dicit, q̃ habet ta cie sicut aialis ex porco, & simiæ: & alteratur color eius qũ insultat in coriũ eius, & dicit Pli. q̃ nullum aial est eo timidi: & ideo sic mutat sicut color eius. & dicit q̃ præ infirmitate mansuetum se fingit, cũ tũ sit crudele. Dicit et q̃ huic aiali magna vis contra accipitres est data. Nã volantes eos ad se trahit, & præbet eos alijs auibus lacerandos. Dicit etiam Aristo. q̃ in morte est turpis coloris, quis in vita sit magnæ venustatis. Sic quoq; tyranni simili-

Arl. de ani.

Plin.

similitudinē hūt porci pp immūditiā vitæ, similitudinē vero simiæ pp simulationē iustitiæ. Nā simiæ corpus à facie hoīs incipit, sed in fine defectu caudę suā turpitudinē ostēdit. Sic tyrān'ī pricipio regīminis, vel operis māsuetudinē, & iustitiā fingit, & sic incipit à facie hoīs: sed in cauda.i. in fine operis suæ, tyrannidis, & malitiæ turpitudinē detegit, & ostēdit, & qū contra aliquos aliquid auribus eius insufflaī, color eius satis veloeiter immutatur, & inflāmatur. & hoc, vt plurimum ex timore procedit, qa oēs tyranni sunt pauldi, scientes se a multis odio haberī. aliqū tū primore, vel impotentia fingunt mansuetudinem, cum tū sp in corde gerant crudelitatis rabiem. His ēt ex diuina pmissione data est vis contra accipitres. s. cōtra raptores, vel vsurarios, & huiusmodi, qa frequēter illi, qui multos alios violenter, vel iniuste expoliauerūt, ab aliquo tyrāno insurgente, & eos capiente, ipsi expoliātur, & insup nonnuq̄ ab eo inhumaniter laceraūt. Licet āt tyrānus dū viuit, & dñaī, magnificus, & potēs appareat. i morte tū turpitudine hēt qa cōter tyrāni turpi morte moriuntur.

Itē tyrannus assimilaī formicaleoni, qd scilicet est aīal paruū, formicis infestū, comedēs granū earū vnde dū eis victum subtrahit occasionaliter eas occidit, & ıō formicaleon dī, qa formicis est, vt leo. sed quē formica expugnare nō pōt, sed pſecutorē, & expugnatorē patit, ipse ab aliis aīalibus deuoraī. Et sicī qūq; tyranni, q sūt humilīū pſonarū. & pauperū oppressores, & expoliatores, d uino iudicio ab aliiso pprimuni, & pda fiunt eorum?

Isa.33. Isa. Væ q pdaris. nonne, & ipse pdaberis:

Itē. tyrāni sicī es sūt gryphonib'. Nā grypho est aīal pēnatū, & quadrupes in hyperboreis mōribus nascēs, ex oī pte corporis sicī e leōi, sed in alis aglæ assimilaī, & hēt vngues tā magnos, q inde fiūt cyphi q regū mēsis apponunt. Sicī tyrāni sunt sicī es leoni in crudelitate, & aglę ī rapacitate, vū magnitudo vnguiū est magnum eorum, & multiplex studium ad rapiendum. Psa.10. Pial. Insidiatur, vt rapiat, &c.

Itē tyrāni sunt sicī es lupis. Sunt. n. qdā lupi matutini, qdā meridiani, & qdā vespertini. Lupi matutini, q adhuc nō multū esuriūt, ptē ouis comedūt, & partē relinquūt. Tales sunt multi tyrāni, q bona pauperū rapiūt, sed ptē eis dimittūt. Lupi vero meridiani, q vsq; ad meridiē nō comederūt, qa multū esuriūt, & pp æstū multū sitiūt, totā ouē comedūt, & sanguinē eius bibūt. Tales sunt multi q totā substēlectilē auferūt, & insup possessiones, quas cū multo sudore acqsierūt diripiūt. Isidor. Illi. Iudices prauī luporū more cūcta diripiūt, & vix pauca paupibus dereliquūt. Lupi aūt vespertini, q vsq; ad vesperā nō comederūt, adeo esuriūt, q carnes ouiū cōmedunt, & sanguinē bibunt, & pellē scindūt, & ossa frāgūt. Sic sunt multi tyrānī, q à paupibus pecuniā exhauriūt, possessiones diripiūt, & domos tollūt, vestēs auferūt, pſonas opprimūt. Soph. Iudices eius lupi in vespe nō relinquūt ī mane. Soph.4

Peccatoris cor quo pacto aperiatur; cyrogryllo, hericio q similitudine declaratur, quantumq; peccatorū mentē excitet humiliet, ac inflammet tribulatio oryq; exemplo planum agitur. Cap. C XVI.

TRibulatio fortis, vel pdicatio feruida apit cor pctoris. Est, n. pctor sicī is cyrogryllo, siue hericio magno, q tāta fortitudine se in corium cōstringit, vt salua cortice apiri vix possit: sed si aqua calida aspgaī, cōtinuo apit. Sic cor pctoris ita ītrēdū in pctō se includit, vt nisi p mortis fractionē apiri vix possit, sed aqua calida.i. tribulatio feruida, & fortis, vī aqua calida.i. pdicatio feruēs, & affectuosa, ip sū cor pctoris apit dū fortiter, & vberti p fundit. Hāc cordiū aptione desiderabāt p dicatorēs, q dicebāt. adapiat dñs cor vīm. 2.Mac.1

Item tribulationes, & pſecutiones vehemētes cōpellūt pctores ad Deū p spōtaneā pniam reduā; sicut dī Pli. q ceruū nimis vrget à canib', ad hoīem sponte fugit. Nā quasi canes pſequētes sut tribulationes imminentes, q dum peccatorē fortiter premunt, ad dominum radire cōpellunt. Ps. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. Psa.82.

Item tribulatio fortis mētem excitaī, & humiliat: vnde assimilatur oryci, q (sm Pli.) est fęra, q in ortu caniculæ stat contra stellam quasi velit eam adorare, & hoc facit postquam diu dormiuit. Quid est canicula feruens, nisi tribulatio vehemens: in cuius ortu siue occursu bestia dormiens.i. mens peccatoris pigrescens excitatur: & quasi ad adorandum paraī. i. ad pœnitentiam, & deuotionē humiliatur? Ps. Humilīauerūt in compedibus pedes eius: ferrum pertransiit aīam eius. Ps.104.

Per

Per pedes enim, & ferrum, tribulationes intelliguntur, quibus dū peccator stringitur, & grauatur, humiliatur eius affectus, & anima ad pœnitentiam uulneratur.

Vnde inanis gloria ortum habeat, quantumq; sit à fidelibus fugienda, tineæ proprietatibus aperitur. Cap. C XVII.

VAna gloria assimilatur tineæ. Primo, qa tinea ēt ex bono pāno nascitur, dum, s. vestis in aere grosso iexcusa tenet, vel vento non pertundit. Eccl. Ecc.42. De vestimento, pcedit tinea. Sicī ex bono ope nascit tinea inanis gloriæ. Et hic fit dū mens in aere grosso manet. i dum se nō subtiliter, nec suos defectus spirituales aduertit, vel corrigit; nec etiā vento perfunditur internæ aspirationis.

Secundo, qui a tinea quasi insensibiliter pgredit. Nā quasi in ensibiliter ipam superneiem consumit. Et cum animal sit in ipsa substātia se abscodit, vt videri nō possit. Sic etiam inanis gloria est uitium tā subtile, & occultū, vt prius mentem teneat, & meritū hoīs destruat, q hō inconsideratus aduertat, & iō vix ab ea aliqs est immunis. Nā (sicut dicit Valerius Maximus) Nulla est prorsus tanta humilitas, quæ aliqua dulcedine gloriæ nō tangatur. Iob. Ædificauit, sicut tinea domum suam. Iob.27

Tertiō, qa tinea amaris & odoriferis fugaī. Vnde si folia lauri, vel cedri, vel cipressi, & huiusmodi ponantur cum vestibus, & etiā cū libris, nō possunt à tinea lędi, vt dicit Cōstātinus. Sicī inanem gloriam excludit vel antiaritudo tribulationis, vel odor cęlestis gloriæ, Matth. Mat.6. Thesaurizate à te vobis thesauros in cœlo, ubi nec erugo, nec tinea demollitur. Nam odor. i intentio cœlestis gloriæ excludit tineam vanæ gloriæ.

Vera fides quid in nobis operetur, quibusque virtutibus sit copulanda, vt opus bonum ad finē perducatur, ceruæ ac formicæ exemplis reddi tur manifestum. Cap. C XVIII.

VIrtus fidei bonum propositum concipit, humilitas custodit, sed charitas operficit. Et iō hæc virtus qbusdam herbis, quibus ceruæ post conceptionem vtuntur; assimilatur, quibus. s. lunantur, & ad fœtum in vtero retinendum, & etiam ad facilius pariendū. Fętū quippe in vtero gignit qui fide illuminatus bonum tpositum concipit: qd quidem in vtero mentis non perit, nec inde inaniter exit, si hoc discreta humilitas ad tempus occultum custodit. qd tandē charitas perficit: quia quodā feruoris impulsu quasi quodā violento partu exire in opus cōpellit. Et iō Apost. ait, q fides p dilectione opar: quia s. illud, qd fides concipit, dilectio opere perficit. Gal.5.

Item virtus, & prudentiā mentis recōpensat in aliquibus defectu corporis. Nā formicæ (vt dicit Solinus) maiora sæpe ferunt onera q̄ sint eorū corpora. Vī recōpensant paruitatē corporis p magnitudinem virtutis: morsu podera gerūt, & q̄ pmagnitudine ore ferre non pāt, nituntur voluere pedibus. & sic ēt hō virtuosus īgeniaī, vt qd vna via facere non pt, faciat alia. In quo ēt maior est existentia virtutis q̄ sit apparentia foris, & onus pximi fert ore cum ad patientiam eum inducit sua exhortatione. Et si ore facere nō sufficit, saltem pedibus. i. compassione affectuum voluit.

Quemadmodum vita spiritualis alatur, ac quibus virtutibus perficiatur: per nonnullorum animalium naturalia instrumenta, eorumq; significationes diuersos edocetur. Cap. CXX.

VIta spiritualis paucioribus indiget, q̄ vita corporalis. Et huius exemplum apparet in instrumentis, quibus animal mouetur. Nam (sicut dicit Aui.) Oe animal hūs sanguinem nobile quatuor mouetur instrumentis. s. vel quatuor pedibus, vt bruta; vel duobus pedibus, & duabus manibus, vt homines; vel duob' pedibus, & duabus allis, vt aues. Sed qdam animalia sunt quæ habent plures quam quatuor pedes, vt patet in cancris, & in quibusdam vermibus; & quædā plures alas, vt patet in papilionibus. & apibus, & similibus. Sed hoc ex defectu, & paucitate sanguinis accidit: propter quā cām efficacius operantur quatuor organa in primis, quam multiplicia in secundis. Ille ergo habet in se nobilem sanguinem, qui habet grā humorē. Nā aīa. i vita oīs carnis in sanguine est, vt dī Leui. Vnde deficiente sanguine, deficit vita corporis. Ita deficiente gratia, deficit uita spiritualis. Nam (sicut dicit philosophus) uiuere est uiuentibus esse: sed esse spirituale est per gratiam secūdum illud Apī, 1.Cor. 15.

Gratia.

Gratia Dei sum id, quod sum. ergo aia p gratiam habet spiritualem vitam.

Quatuor pedes quibus quiliber habēs gratiam recte viuendo gradiē, sunt quatuor morales virtutes siue cardinales, scilicet prudentia, iustitia, fortitudo, & temperantia.

Item duo pedes volantium, quibus ad bona opera tendunt, duo amores sunt, s. Dei, & proximi. Sed quasi duplex ala, duplex est doctrina duorum testamentorū, quæ eleuat volando, i. contemplando in vera Dei contemplatione. Vel duæ alæ, sunt oratio, & ieiunium: quarum vna leuatur anima, altera leuat corpus. Vel vt duo pedes spirituales hominis, sunt intellectus, & affectus, quorum vnus per fidei viam, alter vero per viā dilectionis in Deum tendit. Duæ autem manus, sunt bene operari in prosperis, quod pertinet ad dexterā: & bene operari in aduersitate, qd̄ pertinet ad sinistrā vel bñfacere amico, & inimico. Alia autem ignobilia q̄ ex defectu virtutis multis instrumentis vtuntur, significant pcatores gra & virtutibus destitutos, qui multis instrumentis i multis curis, & occupationibus inuoluuntur, qd̄ est ex defectu naturæ corruptæ p vitia, & non frenatę p gram, vel virtutibus rfatæ. Natura n. integra, & virtutibus modificata paucis minimisque cōtenta est, sm Boetiū. Vnde accidit, q̄ carnales plura vitæ fomenta exquirunt quam viri spirituales: & quietius viuunt spirituales cū paucis bonis, quam carnales cum multis bonis, & diuitijs.

Boe. de consol.

Ex peccato vno capitali plura pariter vitia oriri vnumque vitium aliud crebro comprimere, veluti etiā venenum vnius antidotum est alterius. scorpionis, aliorūq; animaliū venena sunt dentium, multis perspicuis similitudinibus affirmatur. Cap. C X X.

VItia assimilanē scorpionibus. Nam sicut scorpiones se inuicem pariunt, ita se inuicem occidunt. Dr. n q̄ scorpio parit vndenos fœtus, quos oēs occidunt mres pter vnum. Sed ille vnus supra matrē ascendit, & interficit: & vltor est paterni sanguinis. Et hoc fecit Deus, ne pgenies illapestifera crescerer nimis. Sicut aūt ex vno scorpione multi filij nascunt, ita ex vno capitali vitio multæ filiæ i. vitia generant. Nā ex auaritia, sicut dicit Greg. oriuntur pditio, fraus, fallacia, piuria, inquietudo, violentia, contra misericordiam induratio. sed eadem mr auaritia hæc vitia quæ gignit extinguit. nō nūquam enim cupidus mercator, quia eo amplius se lætari cernit quo ab hominibus aliis magis hetur fidelis, ex ipsa cupiditate lucrandi, & a proditione, & a fraude, & a fallacie, & a periurio, & a violentia se summè custodit. Ostendit se et interdum per eleemosynas misericordem, & pium, vt sic non credatur esse alienorū fraudator qui suorū pius est largitor. Interdū etiā vna ex filiabus prædictis ipsam suam matrē auaritiam extinguit, scilicet inquietudo mentis, quia interdum aliquis spalium rerū anxia solicitudine & inquietudine fatigatus, eorū sarcinam abijcere appetit, & ex inquietudinis molestia aliquando mundum fugit. Et simile his posset ostendi in alijs capitalibus vitijs, si quis perscrutari vellet.

Gre. 31.

Item vitia quæ corrigere debemus in nobis, signantur in illis aialibus, q̄ in lege Moysi poterant imolari. nā de quadrupedibus offerri poterant in sacrificiū de tribus generibus aialiū, scilicet boū, ouiū & capraru, vt patet in Leui. Vñ offerebat pcipue vitulus, agnus, & hędus. Et sicut dr in gl. Leuit. i. vitulū offerimus, dū carnis superbiam vincimus, agnū cū irrationales motus corrigimus, Hędum vero dū lasciuiā superamus. referunt etiā hæc animalia ad Christū, vt dr in eade glosa. nā Christus in vitulo offert propter virtutē crucis, in agno pp innocentiam, in arlete propter principatū, in hirco propter fiditudinem carnis peccati. Hæc enim aialia in lege imolabātur. Sed nota, q̄ hæc aialia non viua, sed occisa Deo offerebant, vt p occisionem horum animaliū significaretur occisio peccatorū. & q̄ homines peccatores digni erant occisione, ac si illa aialia loco eorū occiderenē, ad signandum expiationē peōrū: per occisionē et horū aialiū figurabatur occisio Christi.

Itē vnū vitium quandoq; frenū est alterius, sicut accidit de serpentibus, quia q̄nq; vnus serpens remediū est ꝗ alterū. Nā pinguedo colubri (vt dicit Pli.) valet contra morsum Cocodrilli. Quasi enim Cocodrillus, est hō gulosus: qa cocodrillus tm se repiet, q̄ postea iuxta litus iacet ructans p repletione. Sed coluber qui puluerē terræ lingit signat auarum q̄ terrena diligit. Coluber aut contra morsum cocodrilli valet, qa plerumq; auaritia gulam refrenat, & cohibet: quia homo nimis auarus frequentius nō quantum appetit comedit, ēm illud, Est vir cui dedit Deus diuitias, & substantiā, & honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus, q̄ desiderat; nec tribuit ei potestatem deus vt comedat ex eo.

Ecc. 6.

Item vnum venenum est medicina alterius. Dicit n. Plin q̄ quem draco, vel aspis vulnerat. caput viperæ appositum sanat. & conuerso cum aliquem vipera pungit, caro aspidis venenum ad se pertrahit, & sic percusso subuenit. Per draconem, qui est inter venenosa maximus, & aspidem qui est serpes morsu & veneno pernitiosissimus, intelligitur superbia, q̄ est maximum, & pernitiosum vitiū: sed per caput viperæ intelligitur luxuria, qa vipera est valde luxuriosa. Vnde masculus ore missio in ore fœminæ semen ei trāsfunditur, & illa prænoluptate libidinis in rabiem versa caput maris præcidit. Est ergo vipera draconis. vel aspidis medicina: quia q̄nque ruina luxuriæ est medicina superbiæ. Vnde Greg. dicit, Fit plerunque, vt nonnulli post superbiam in luxuriam corruentes, ex aperto casu malum culpæ latentis erubescant, & tunc etiam maiora corrigant cum prostrati in minimis contumduntur: Et Aug dicit, q̄ deijcit Deus occultam mētis superbiam per manifestam carnis ruinam. Sed adhuc conuerso, aspis cōtra viperam remediū præstat, quia nonnunquam superbia luxuriam refrenat. Nā dum appetit superbus gloriam, infamiam metuens declinat luxuriam: sed potius sunt ista remedia operis, quam intrinsecæ voluntatis.

Gre. 33 mor.

Aug. in Epist.

Voluptatis partes quæ luxuria, & gula existunt, voluptuosia, defectus, per Amphibenæ serpentis, limacisq; proprietates atque eorum naturalia exempla quam latissime declarantur. Cap. C X X I.

VOluptas carnis assimilatur Amphibenæ serpenti. Habet enim huiusmodi duo capita vnum in principio, & aliud in cauda, currens ex vtroq; capite. Ideo dicit Isid. q̄ hydrus est serpens plurium capitum. Hic etiam solus inter serpentes frigori se committit. Sic voluptas habet duo capita. i. duo capitalia vitia. s. luxuriam & gulam. Et hoc voluptuosus minus inter oēs vr curare de frigore. i. de asperitate futuri supplicij, De quo dr, Ibunt ab aquis nimium &c. Item voluptuosus assimilatur limaci, quæ est vermis limi vnde semper est sordidus. & immūdus, & est valde tardi motus. Etiam quadam concham in dorso gerit intra quam se includit, & quibusdam cornibus viam quærit, quia debilis visus existit, & si qd sibi obuiam præsensetit, statim: cornua retrahit, & in conchulam incluserit. Sic voluptas est vermis limi. i. corruptio carnis, siue carnalis appetitus, & ideo voluptuosus est sordidus per gulam, immūdus per luxuriam, & tardi motus per pœnitentiam: & concha, quam gerit, intra quam se includit, est consuetudo mala quam accipit, & deponere nescit. Hęc et hebetat visum mētis. s. ad spiritualia, & iterum voluptuosus quibusdā cornib i. quibusdam studijs viam sibi quærit ad delectationes carnis, quæ s. studia pertinent ad prudentiam carnis: vnde quicquid carni obuiat. refugi, & ad prauam consuetudinem se reducit.

Iob. 24.

Item limax quamuis lento passu incedat, ad arborum tñ summitates ascendit, quarum folia depascit: & vbicunq; serpit, immunda post se vestigia derelinqt. Similiter voluptas carnis paulatim excrescit, & magnarum arborum summitates ascendit: quia q̄nque magnos viros occupat, & vincit. Sicut gulam vicit Adā. luxuria Dauid, & Salomonem. & folia. i. ornamenta virtutum deuastat in eis. vbicunque autem serpit, immunda vestigia, id est, exempla turpia & infamia post se relinquit.

Vsurarij vitæ ipsius q̄ pecuniæ breuitas, ex pigmei, aspidisq; morsus exemplo, rite demonstratur. Cap. C X X II.

VSurarij, & alij, qui sunt ex iniquo mammone diuites, assimilantur pigmeis, qui cito crescunt, & cito deficiunt. Nam pigmei, qui sunt statura cubiti vnde, a Græcis a cubito sunt dicti habitantes in montanis Indiæ iuxta Oceanum (sicut dicit August.) in tertio anno sunt perfectē ætatis quinquennes pariunt, & in septimo anno senescunt. Sicut ergo pigmei breui ætate cito veniunt, & cito recedunt, sic diuitiæ malè acquisitæ vsurariorum, & aliorum. cito crescunt, & cito deficiunt. Cito enim efficiuntur diuites, & cito pauperes. Prou. Superbia festinata minuetur.

Aug.

Pro. 13.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

Chrys. in Mat. Item (sicut dicit Chrysost.) Similis est pecunia vsuraria morsui aspidis. Percussus enim ab aspide quasi delectanter vadit in somnum, & per suauitatem soporis moritur: quia tunc venenum latenter per omnia membra decurrit. Sic qui sub vsura accipit, sub tempore quasi beneficium sentit. Sed vsura per omnes facultates eius decurrit, & totum conuertit.

Rinoceroti, Vaccæ rufæ aquæ expiationis, nonnullisq; animantibus in veteri lege immolandis Dei iussu; Christus perspicuis figuris ac exemplis scitè assimilatur. Cap. CXXIII.

CHristus assimilatur rinoceroti, id est, vnicorni, de quo dicitur, quod habet vnum cornu in fronte, vel in loco naribus, quo omnia perforat: quod est indomabile animal, & crudelissimum nisi domet ur, & mansuescat. Venatores autem, vt dicitur, qui volunt hoc animal capere, virginem aliquam nudam ligant ad arborem iuxta quam illud animal debet transire, quod transiens dum sentit virginei odoris fragrantiam, ita immutatur, quod omni ferocitate deposita in eius gremio recumbit: & vbera eius lambit: & sic quasi agnus mansuetus factus ligatur, capitur, & tenetur. Sic Deus, qui ante aduentum erat seuerissimus, attractus odore Beatæ Virginis, de quo Cant. Cant. 1 Dum esset rex &c. Virginis, dico nudatæ a terrenis delitijs, & ligatæ voto perpetuæ castitatis, in gremio vteri illius descendens, ita humanus, & mansuetus est factus, vt possit teneri ligari, & occidi. Iob. 39. Iob. Nunquid volet rinoceros seruire tibi?

Item Christus figuratus est in illa vacca rufa, de qua fiebat aqua expiationis in lege Moysi. Nam immunditia eorum, qui tetigissent aliquod animal immundum, expiabatur per aspersionem cuiusdam aquæ. mandatur enim a domino, quod accipiant vaccam rufam, & occidant, & comburant extra castra, & intingebat sacerdos digitum in sanguine eius & aspergebat contra fores sanctuarij septem vicibus: comburebatur autem vacca illa igne cum pelle, & carnibus, cum sanguine, & fimo flammę traditis. Adiungebatur etiam combustioni lignum cedrinum, Hissopus coccusque bis tinctus. Cinis autem combustionis colligebatur totus, & in aqua ponebatur ad expiandum. Sed comburens, & cineres colligens, & ille qui aspergebat aquas in quibus cinis ponebatur, immundi reputabantur: Sed ab hac immunditia purificabantur per solam ablutionem vestimẽtorum: nec indigebant aqua aspergi, Per istam vaccam rufam figuratus est Christus secũdum infirmitatem assumptam, quam fœmineus sexus designat: sanguinem autem passionis eiusdem designabat vaccæ color. Debebat autem illa vacca esse ætatis integrę: quia omnis operatio Christi est perfecta in qua etiam nulla esset macula, nec portasset iugũ: quia Christus non portauit iugum peccati. Præcipiebatur autem duci ad Moysen, quia Christo imponebatur transgressio legis Moysi in violatione sabbati. Præcipiebatur etiam tradi Eleazaro sacerdoti: quia Christus occidendus in manus sacerdotum traditus est. Immolabatur autem extra castra: quia extra portam Christus passus est. Intingebant autem sacerdotes digitum in sanguine eius. quia in discretione quam digitus signat, ministerium passionis Christi est considerandũ, & imitandum. Aspergitur autem contra tabernaculum, per quod synagoga signatur, videlicet ad condemnationem Iudęorum non credentium. Et hoc septem vicibus, vel propter septem dona Spiritus sancti: vel propter septem dies in quibus omne tempus intelligitur. Sunt autem omnia, quæ ad Christi incarnationem pertinent, igne cremanda, id est. spiritualiter intelligenda. Nam per pellem, & carnem, exterior Christi operatio designatur: per sanguinem eius subtilis, & interna virtus exteriora viuificans. Per fimum lassitudo sitis, & omnia huiusmodi pertinentia ad infirmitatem. Addebantur autem tria, scilicet cedrus, quæ signat altitudinem spei, vel contẽplationis. Hissopus, qui signat humilitatem, vel fidem; coccus bis tinctus, qui signat geminam charitatem. Per hæc autẽ debemus Christo passo adhærere. Cinis autem colligebatur a viro immundo: quia reliquię passionis peruenerunt ad Gentiles, qui fuerunt culpabiles in Christi morte. Apponebatur autem in aqua ad expiandum; quia ex passione Christi baptismus sortitur virtutem emendandi peccata. Sacerdos autem imolans, & comburens, & colligens cineres, & aspergens immundi erant,

di erant, quia Iudæi facti sunt immundi ex occisione Christi, per quem peccata nostra expiantur. Et hoc vsque ad vesperum, idest vsque ad finem mundi, quando reliquiæ Israel conuertentur. Vel quia illi, qui tractant sancta, intendentes ad emundationem aliorum, ipsi econtra aliquas immunditias contrahunt, vt Greg. in past. Gregor. dicit: Et hoc vsque ad vesperum, idest vsque ad finem præsentis vitæ.

Item Christus fuit figuratus in illis animalibus, quæ pro peccatis sacerdotum immolabantur in lege Moysi. Nam primo sacerdos offerebat pro se ipso vitulum, & pro peccato arietem in holocaustum. Deinde offerebat pro populo duos hircos, quorum vnus immolabatur ad expiandum peccatum multitudinis. Et huius hirci immolati sanguis inferebatur simul cum sanguine vituli in sancta sanctorum: & aspergebatur ex eo totum sanctuarium. Corpora vero hirci, & vituli, qui immolati erat pro peccato comburebantur extra castra. Hoc enim fiebat quando offerebatur sacrificium pro aliquo graui peccato, vel pro multitudine peccatorum. Alter vero hircus emittebatur in desertum. Imponebat vero sacerdos manum super caput eius confitens peccata filiorum Israel, acsi ille hircus portaret ea in desertum, vt a bestijs commederentur quasi portans pœnam pro peccatis populi, vel legebatur super caput eius aliqua cædula vbi scripta erant peccata. Christus igitur significatur per vitulum propter virtutem crucis, & per arietem, quia ipse est dux fidelium, & per hircum propter similitudinem carnis peccati. Et ipse Christus immolatus est pro peccatis sacerdotum, & populi quia per eius passionem, & maiores, & minores a peccato purgantur. Sanguis autem vituli, & hirci, infertur in sancta sanctorum per sacerdotem; quia per sanguinem Christi patet nobis introitus ad regnum cœlorum. Comburebantur extra castra, quia extra portam Christus passus est. Per hęc enim qui emittebatur, Heb. 13 significabat diuinitas Christi, quæ in solitudine abijt humanitate Christi patiente, non quidem locum mutans, sed virtutem cohibens: vel signatur concupiscentia mala quam debemus a nobis abijcere, virtuosos autem motus domino immolare.

Coniugii Zelotipiam semper fore a viris fugiendam, vnica Onagri similitudine sacra & scripturæ auctoritate ostenditur. Cap. CXXV.

ZElus carnalis, scilicet viri de coniuge, tacit ruere in stultas suspitiones, & crudeles operationes. Vnde tales similes, sunt Onagris, quorum masculi zelo ducti, cœminarum filijs testiculos amputant, quia habent eos suspectos etiam de matribus. Vnde matres hoc scientes absconduntur eos, sicut dicit Plin. Sic multi propter zelotypiam, etiam propinquos suspectos habent de vxoribus, ex qua suspitione nonnunquam vulnera, & alia crudelia opera sequuntur Eccl. Ne zeles Eccl. 8. mulierem sinus tui, debet enim inter cõiuges esse no zelus suspitionis, sed amor religiosus, de quo Apostol ait: Viri diligite vxores vestras, sicut Christus eccle- Eph. 5. siam, quam scilicet in præsenti fide desponsauit, & ad æternæ gloriæ nuptias introducit. Vbi vna cum Patre, & spiritusancto viuit, & regnat in secula seculorum.

Explicit Liber Quintus.

Universidad de Deusto Biblioteca

PROLOGVS LIBRI SEXTI,

In quo quidem de humano corpore, ac de eius tum exterioribus, tum etiam interioribus partibus, & accidentibus ratiocinari proponit.

2. Cor. 4. Licèt is qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Antiquorum Philosophorum de homine tres fuerunt generales sententiæ. Quidam hominem esse substantiam tantum corpoream tradiderunt, sicut Democritus, & Leucippus, & Philosophi Epicurei, qui posuerunt animam esse corpus, & per consequens totum hominem esse corporeum. Alij solum incorporeum, idest animam, hominem vocauerunt, vt Plato & alij Stoici, qui solam animam quam incorpoream ponunt, voluerunt ad substantiam hominis & speciem pertinere, corpus vero quoddam instrumentum esse, velut est nauis nauis. Alij autem ex vtroq; compositum tanquam ex essentialibus partibus anima atq; corpore, velut ex forma & materia, hominem tradiderunt, vt Aristot. & sui sequaces, qui sunt Peripatetici dicti. Hinc vero velut veriori sententiæ Apostolus Paulus consentiens, vtrumque in verbis propositis, scilicet corpus, & animam appellauit, vt vtrumque ad essentiam hominis ostenderet pertinere. Licet, inquit, is, qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Non tantùm corpus, vel animam perfectum esse hominem credidit, sed vtrique parti per figuram sinecdochen totius nomen attribuens vtranque partem hominis, hominem appellauit: immo corpus non simpliciter hominem, sed exteriorem hominem, & animam non simpliciter hominem, sed hominem interiorem vocauit, & corpus insuper corruptibile dixit, animam vero non corruptibilem, sed renouabilem esse ostendit: Ac si vetustas, & corruptio corporis ad renouandum saltem animam nos inducat. Sed notandum est, quod homo interior habet exteriorem adiunctum, scilicet anima corpus tanquam subiectum, siue materiam in qua indiuiduatur, tãquam instrumentum quo operatur, tãquam speculum in quo contemplatur, tanquam stimulum quo humiliatur, & etiam tanquam exemplum quo rectificatur.

Aristot.

Primo ergo inhæret corpori anima velut materiæ forma. Vnde Philosophus dicit, quod anima est actus corporis, idest forma. Sed sicut materia per forma perficitur, & specificatur, ita forma per materiam contrahitur, & indiuiduatur. Et quanquam rationalis anima quæ est humani corporis forma, sit in se immaterialis, videlicet vt nullam habeat materiam ex qua fiat, habet tamen extra suam essentiam, materiam quem informat. In qua scilicet dum creatur, recipitur, & indiuiduatur anima rationalis. Arist. 1. de ani.

Secundo interior homo habet exterior rem coniunctum, videlicet corpus, vt instrumentum proprium quod mouet, & per quod agit. Et idcirco membra varia corporis diuersis animæ viribus, vt organa coniuncta deseruiunt ad suas operationes explendas, a quibus tamen intellectus excipitur, qui tanta materia (nõ vt organo) indiget, sed tantum, vt obiecto secundum, quod Philosophus tradit. Quia igitur eget anima corpore, vt artifex instrumento, vel organo ad agendũ, non incongrue Philosophus dixit diffiniendo animam, quod anima est actus corporis organici. Nam omnia corporis membra sunt ipsius animæ organa ad diuersa, & necessaria opera facienda. Et quia operum exteriorum, quam plurima præcipuè manu fiunt, vocatur a Philosopho manus organum organorum.

Tertio eget anima corpore, vt interiori ipsius oculo, id est, menti, vel intellectui exteriorum rerum imagines, velut quoddam de propinquo speculum repræsentet. Nam sensus hominis in corporeis organis exteriorum rerum imagines

nes, & phantasmata intellectui repræsentat. Ex quibus per abstractionem intellectus agentis, in animæ intellectu possibili vniuersales & intelligibiles species reponuntur. Vnde phantasmata in corporeo organo, velut quidam colores in speculo interiori visui animæ repræsentantur. Et iccirco Philosophus dicit, quod phantasmata se habent ad intellectum sicut colores ad visum. Arist. 2. de Ani.

Quarto quoque ne tam nobilis anima vt est rationalis, ex aliquo sibi munere dato naturali, vel gratuito extollatur, infimi corporis stimulum patitur (secundum, quod Apostolus dicit.) Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ. Portat ergo onus corporis anima, vt eius ponderis repressa grauedine ad id quod supra se est, inaniter non leuetur. Vnde dicitur, Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum. Aduerte igitur, quod ex corpore anima, vt in superbiam eleuari non possit, plurima grauamina patitur. Nam portat anima corpus, sicut hostem, sicut pestem, sicut carcerem, & sicut comitem: Sed est hic periculosus hostis, pestis, siue morbus pernitiosus, carcer pœnalis, & angustiosus, comes siue consors grauis, & onerosus. Aduersatur namque caro spiritui, vt hostis periculosus, vt potè cuius pugna grauis, & continua. nam Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, Hæc enim sibi inuicem aduersantur. Et propterea (vt dicit Hieronymus. Nos gestamus laqueũ, nobiscum circumferimus inimicum, carnem nostram loquor, de peccato natam, in peccato nutritam, corruptam nimis ipsa origine, sed multo amplius praua consuetudine vitiatam. Hinc est, quod tam acriter aduersus spiritum concupiscit, quod assiduè murmurat, & impatiens est disciplinæ, quod illicitè suggerit, & nec rationi obtemperat, nec timore vllo inhibetur.

2. Cor. 12. Sap. 11. Gal. 5. Hiero.

Item est corpus animæ, vt pestis perniciosa? Et ideo Apostolus conquerebatur dicens, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Nam caro animam cruciat, debilitat, & exterminat. Cruciatur siquidem anima ex corporis amore, quia, sicut dicit Ioannes Cassio. Corporis nimius amor nos inquietat, solicitudinibus onerat, contumelijs afficit. Gal. 5. Io. Cassio de instit. mon.

Item cruciatur anima ex corporis languore. Nam (sicut Seneca dicit,) multa nos incommoda exagitant, quàm malè conueniat nobis huiusmodi corpus, nũc de capite, nunc de ventre, nunc de pectore, aut de faucibus conquerimur, aliquando nerui nos, aliquando pedes vexant, nunc contractio, nunc distillatio, aliquando superest sanguis, aliquando deest: hinc atque illinc tentamur, hoc euenire solet in alieno habitantibus, hoc enim corpus non domus, sed hospitium. Debilitas quoque corporis, animæ debilitatem inducit. Nam (sicut beatus Hieronymus dicit.) Corporis debilitas nimia etiam vires animæ frangit, mentis quoque ingenium marcescere facit. Hiero. epist.

Item caro nutrita delitijs, & voluptatum illecebris dedita, penitus exterminat spiritum, & vitam eius extinguit. Vnde Apostolus, Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Augustinus: Spiritus deficit vbi caro requiescit: vt enim caro mollibus, sic spiritus duris nutritur: illam blanda refouent, hunc aspera exercent. Est insuper corpus animæ velut carcer pœnalis, & angustiosus, in tantum, vt Psalmista clamaret, dicens, Educ de carcere Deus animam meam, vt confiteatur nomini tuo, me expectant iusti donec retribuas mihi. Alia autem litteta habet, Educ de custodia animam ad cõfitendum nomini tuo. In quibus verbis Propheta ostendit, quod a carcere corporis cupiebat educi triplici de causa. Rom. 8 Aug. super Io. Ps. 171.

Primò quidem, vt assequeretur mentis iocunditatem, In isto enim carcere sancti sum semper in tristitia, sed exeuntes semper erunt in lætitia. Et ideo propheta postquam dixit Educ de custodia, siue de carcere, statim subiunxit, Vt confiteatur nomini tuo, id est, vt laudet, & glorificet nomen tuum, in qua laude erit maximus iubilus, & lætitia. Isa. Venient in Syon cum laude, & lætitia sempiterna super capita eorum. Isa. 51.

Secundo, vt assequeretur sanctorum, & proborum virorum perpetuam societatem: vnde subdidit, Me expectant iusti a quibus ipsi expectati etiam cum magna lætitia colliguntur. Prouer. Expectatio iustorum lætitia. Pro. 10.

Tertio, vt assequeretur cœlestis mercedis plenam facultatem. Ideo adiunxit,

Universidad de Deusto Biblioteca

Psal. donec retribuas mihi. Psalm. Retributio multa. Licet autem anima habeat corpus in suis operibus comitem, & consortem, est tamen eius societas vilis, & onerosa. Vnde Hugo. Nihil aliud est caro cum qua tanta est societas, nisi spuma caro facta, fragili decore vestita. Sed erit quandoque cadauer miserum, & putridum, & cibus vermium. Sed si diligenter consideras, quid per os, & nares, & cæteros corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquam vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis, quam sit onerata peccatis, irretita vitijs, pruriens concupiscentijs, occupata passionibus, prona semper in malum, & in omne vitium prochuis, plenam tantum confusione, & ignominia inuenies. Sed quãquam corpus animæ sit ità vilis ac onerosus socius, est tamen ei a Deo no ociose vnitũ, videlicet tribus de causis, quarum duas primas ponitur Grego. Nazianzenus, & prima earum est, vt anima in corpore, seu in carne, & per carnem merita multa acquireret: Pluta enim sunt quibus per carnem anima meretur, in quibus sine carne vel corpore per se sola mereri non posset, sicut est contra carnales concupiscentias decertare, ieiunare, peregrinationem facere, & martyriũ sustinere.

Hug. de cla. an.

Grego. Naz.

Secunda est, vt anima ipsam carnem tanquam fidelem conseruam custodiret, & eam in supernis sedibus collocaret. Caro enim sola per se beatitudinis susceptiua nõ est, nisi mediante anima stolam immortalitatis indueret.

Tertia est, vt Deus suum vniuersum perficeret. Cum enim sit quædam creatura purè corporalis, sicut creatura sensibilis, quædam purè spiritualis, vt Angelus, oportuit ad hoc, vt Dei vniuersum compleretur, quod alia fieret creatura, quæ carne & spiritu esset composita, sicut est homo. Deuter. Dei perfecta sunt opera.

Deu. 31

Quarto, habet anima corpus velut exemplar quoddam, ex quo homo in sui regimine informatur, & regulatur. Nam ipsa dispositio corporis, atq; membrorum figura patenter ostendunt homini, qualiter membra eadem ab anima sunt regenda. Cur enim lingua est inferius lata, & superius acuta, nisi vt ostẽdatur ad euacuandum, & vulnerandum cor esse facilis, & parata? Vt quid etiam est in humido, id est, in saliua posita, nisi ad loquendum monstraretur esse labilis, & lubrica? sed quare est infra dentes & labia inclusa, nisi, vt esse noscatur diligenter custodienda, Iuxta illud, Diligenter custodi claustra oris tui. Idem quoque de membris cæteris pariter est æstimandum. Ex ipsis membrorum igitur figuris, & dispositionibus, etiam physonomi iudicant, ad quos bonos, vel malos mores anima inclinetur. In diuersis quoque corporis membris naturales reperiuntur virtutes, spirituales virtutes animæ per quandam similitudinem designantes. Accidunt, & varij morbi in diuersis partibus corporis, qui diuersis animæ vicijs plurimum assimilantur. Nihilque reperitur in corpore humano, quod vel vacuum sit ab officio, vel vacans ab exemplo. Et iccirco post exẽpla inducta in libris præcedentibus, & irrationabilium animalium varijs speciebus, consequenter est nostrum propositum in hoc sexto huius operis libro, de corpore humano, & partibus, & accidentibus eius moralia exempla inducere. Interdum siquidem introducentur exempla de his ex quibus corpus humanum naturaliter generatur, siue efficienter, vt sunt masculus, & fœmina, quanquam fœmina generationem efficiat, materiam ministrando, siue materialiter, vt sunt quattuor elementa. Quandoque vero inducentur exempla de partibus, ex quibus corpus integratur, videlicet de interioribus, & de exterioribus membris. Interdum quoque de his ex quibus corpus complexionatur, vt sunt quattuor humores: aliquando autem de his, ex quibus ipsa complexio corporis variatur, vt sunt ætates temporis ipsius vitæ humanæ; Nonnunquam vero de his, ex quibus status hominis nobilitari, vel ignobilitari videtur, vt sunt conditiones seruitutis, & dominij. Quandoque vero de his ex quibus vita corporis restauratur, & conseruatur, vt sunt cibus, & potus, & somnus, & similia. Et de his quoque introducentur exempla, ex quibus ipsum corpus humanum corrumpitur, & vastatur, vt de morbis, & doloribus varijs, & etiam de morte. Cæterum materiæ singulæ quibus hæc adaptantur exempla secundum ordinem in superioribus habitum, sigillatim per capitula varia

Mich. 4

sub

sub alphabeti litteris distinguẽtur, ad honorem scilicet illius, & gloriam, qui formauit hominem de limo terræ, & in spiraulit in faciem eius spiraculum vitæ, qui est trinus, & vnus Deus in secula benedictus.

Accidia mala, accidiosorumque defectus sedulo exprimuntur quibus melancolici ac melancoliæ quamplurimis comparantur exemplis, idque multis auctoritatibus confirmatur.

CAPVT. I.

Accidia assimilatur melancoliæ. Est enim, secũdum Auicennam, quædam species melancoliæ, vt plurimum euenien in februario quæ quatuor mala accidentia causat in homine. Primum est, quia facit eum solitarium. Facit enim, vt homo patiens eam, diligat fugere ab omnibus hominibus viuis, & cupiat appropinquare mortuis, & sepulchris, Vnde talis de nocte vadit, & de die se abscondit: qd solum facit, quia diligit solitudinem, & elongationem ab hominibus. Similiter accidia facit fugere ab hominibus viuis, idest ab hominibus solicitis & operosis, & appropinquare mortuis, idest desidiosis, & ociosis, qui sunt tanquam mortui, & nihil operantur boni.

Auic. li. 3.

Item accidiosus homo de nocte vadit idest tempore quietis est solicitus & inquietus, sed in die, idest in tempore operandi eit occultus, & somnolentus. Nam tempore quietis inquietatur mente, & tẽpore operis pigrescit corpore. Iob: Noctem verterunt in diem. Competunt etiam hæc generaliter peccatoribus, & malis: quia malus homo fugit viuos, & iustos, Deo viuentes; & quærit mortuos in peccatis, i. iniquos, scilicet tanquam similes sibi. Ecclesiast. Omnis caro ad simile sibi coniungetur, & omnis homo simili sui sociabitur. Diligunt etiam sepulchra, vbi sunt cadauera fœtida, idest opera carnis corrupta.

Iob. 17.

Eccl. 13

Item odit peccator diem, & diligit noctem: quia omnis qui malè agit, odit lucem. Dilexerũt homines magis tenebras quàm lucem.

Io. 3.

Secundo melancolia prædicta facit hominem inquietũ, quia scilicet patiens eam, non quiescit in uno loco plusquã vna hora: immo non cessat discurrere, & ambulare incessione diuersa, ignorans quo vadat. Similiter accidiosus homo ꝓpter tristitiam aggranantem animum eius, in omni loco cito attediatur. Et ideo statim cupit locum mutare, sperans habere ex mutatione loci subleuationem tedij. Et ideo efficitur girouagus scilicet similis illi spiritui, de quo dr Matt. 11. Ambulat per loca arida, & in aquosa, qrens requiem, & non inuenit: Seneca Ægri aĩ est ista iactatio discurrere, & locorum varietatibus inquietari: sed quia in omni loco suum tedium secum portat, non inueniens alicubi requiem, nescit, quo pergat. Hæc quoque instabilitas loci, vel animi, etiam generaliter competit peccatoribus propter multiplicitatem desideriorum quibus æstuant, & impelluntur interius. Isa. Impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest.

Mat. 12

Isa. 57.

Tertio, melancolia prædicta facit hominem suspitiosum, & incautum. Nam aliquando talis cauet sibi ab hominibus quandoque autem non cauet, negligẽs hoc, & parum discernẽs id, quod videt, & ei sit præsens. Homo autem accidiosus, quandoque etiam appetit occultare pigritiam & tristitiam suam hominibus, & ideo aliquando sibi ab eis cauet: quandoque etiam tanta est pigritia, ꝓ negligit hæc, & non veretur neq; curat, quod ab eis cognoscatur.

Quarto, facit hominem pauidum: & ideo talis, quando vadit, videtur semper esse quasi in fuga, sed fuga eius est absq; ordine. Vnde assimilatur illi vermiculo, qui natat in superficiẽ aqua fm Auicennam, dr cutibuth, qui dũ mouet in superficie aquæ, modo vadit huc, modo illuc, & mouet ad diuersas partes absque ordine, & qũ aliquid obuiat, vel occurrit ei, fugit ab eo, & iterum statim apparet. Eodem itaque modo fuga, & incessiò prædictam melancoliam patientis diuersa est & incerta, quasi ignorantis in qua parte ire debeat, & est quasi fugiens ab aliquo sibi apparente & obuiante: & iterum apparente sibi altero, adhuc fugit ab illo. Quæ omnia satis congruunt accidioso homini, quia omnia opera imminentia refugit tanquam difficillima, vel impossibilia, & ideo nescit quid faciat, quia

quãdo aliquid faciendum ei occurrit, statim expauescit, & refugit, timens ne sit nimis difficile. Et quãdo occurrit aliud adhuc facit simile, & ita nõ operat aliqd certũ, sed modo incipit facere vnũ, mõ aliud, & nihil prosequit, vel ad perfecta deducit. Sed cõtra hæc dr Eccl. Esto firmus in via domini. Senec Certis ingeniis immorandum est. Eccl. Fili mi ne in multis sint actus tui.

Eccl.5, Sen. Ecc.11

Pulcherrimis siquidem exemplis tum actiuæ tũ etiam contemplatiuæ uitæ perfectio aperitur Tribusque præcipuis rationibus, actiui, & contemplatiui mandibulis assimilantur. Cap. II.

ACtiui, & contẽplatiui sunt similes mandibulis propter tria

Primo, quia mandibulæ sunt situaliter distinctæ. Nã mãdibularum alia superior, alia inferior. Sunt enim, sicut duæ molæ ad molendum, & conterendum cibum continuè se mouentes. Vnde mandibulæ nutrimẽtum toti corpori subministran. In superiori igitur mandibula, dentes superiores infiguntur, in inferiori vero inferiores radicantur. Mandibula ergo superior est vita cõtemplatiua, quæ circa superiora intendit sicut circa cœlestia, Inferior vero est vita actiua. quæ inferiora ministrat. s. temporalia. Per vtramque enim cibus ministratur quo corpus ecclesiæ sustentatur. Per cõtemplatiuã enim vitam disponitur, & præparatur cibus spiritualis. scilicet doctrinæ, & orationis, & aliarum elemosynarum spiritualium, quibus etiam proximorũ animæ sustentantur, & nutriuntur. Per actiuam vero dispensatur, & ministratur, nutrimentum corporale, scilicet cibi, & potus, & aliarum elemosynarum corporalium, quibus corpora vegetantur. Dentes autem superiores sunt viri cõtemplatiui, & perfecti quorum conuersatio in cœlis est. Inferiores vero dentes sunt viri puri, & fortes, qui proximorũ vtilitatibus inseruiunt. Vbi attendendum est, ꝙ mandibula supior in oĩa. i. est fixa, & immobilis, ad designandũ, ꝙ vita contemplatiua, quæ est circa æterna, & immobilia bona, attendit, & requirit stabilitatẽ, & quietem ab exterioribus exercitijs. Aug. Ocium sanctum, quærit charitas veritatis, Ps. Vacate, & videte. Bern. Absit, vt q̃ Deo vacat ad tumultuosam aspiret fratrum officialium vitam. Mandibula vero inferior. i. actiua vita tam per compassionem aĩ, quã per actum ministerij necessario mouet, ita vt possit dici deseruientibus Deo in laboribus vitæ actiuæ illud: Ecce, qui eruiunt ei, non sunt stabiles. Cocodrillus enim cõtra natuã omnium animalium mandibulam superiorẽ mouet, & inferiorem fixam tenet. Sicut dicit Philosophus. Et talis est homo peccator, qui temporalibus corde affigitur, circa spiritualia vero nulla stabilitate firmatur. Thren. Peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est.

Augus. Psa.33. Bern.

Iob.4. Ari 3.de ani. Thre.1.

Secũdo, mandibulæ sunt ex duris partibus compositæ. s. ex duris ossibus, & duris neruis, & lacertis: & hoc fuit necessarium propter motus continuitatẽ, & apertionis, & clausionis necessitatem vt dicit Conitan In osse itaq; duro, & forti intellige fidem, de qua Pet. Cui resistite fortes in fide. In lacerto vero siue musculo in quo est virtus motiua, vnde etiam in quolibet membro est quasi loco cordis, significatur spes. s. quæ mouet ad bene operandum, sicut spes præcii ad bene laborandum. In neruo autem colligãte, intellige charitatem, quæ, ẽm Apostolum, est vinculum perfectionis. Et hæc tria necessaria sunt tam ad continuandum opera uitæ actiuæ, quam contemplatiuæ.

1.Pet.5

Tertio, quia mandibulæ sunt pluribus munimentis circundatæ, scilicet gingiuis, & labijs. Gingiuæ dicuntur à dentibus gignendis, quia in eis dentes gignũtur, nutriunt, & stabiliuntur. Labia etiã apposita sunt ad decorem exteriorem, & etiam ad defensionem tam illarum, q̃ dentium ab exterioribus nocumentis. gingiuæ ergo referuntur ad humiles, sed labia ad Deum laudantes. Nam sicut in gingiui dentes firmantur, ita in humilitate sancti roborãtur. Vnde tam actiuis, quã cõtemplatiuis virtũq; necessariũ est. s. vt de se humilia sentiãt, & vt ẽt ea, q̃ faciunt, in Dei laudem referant, ẽm illud Psal. Labia mea laudabunt te.

Psa.6

Veræ pœnitentiæ partes (vt Deo grata existat) septem esse debent, quæ per ipsius fellis, septem similitudine liquido cognoscuntur. Cap. III.

AMaritudo pœnitentium assimilatur felli propter septem.

Primò.

Primò, quia fel maxime est amaritudinis, contentiuum, & hoc est propter dominium choleræ ex nimia intensione caloris. Est enim fel membrum calidũ, & siccum, eparis gibbo suppositum, propriũ coleræ rubeæ receptaculum, sicut ego est maxima amaritudo felis. ita ẽt debet esse maxima amaritudo pœnitentis, qui nihil peccato deterius ei accidere potuit. Isa. Amaritudo mea amarissima. Deuter. Vua eorum, vua fellis, & botrus amarissima. In cuius signum Christus pro nris peccatis est felle potatus. Psa. Dederunt in escam meam fel.

Isa.37. Deu.39 Psa.60.

Secundo, quia fel est sui humoris duplicitER emissiuum Nam cistula fellis est quædam pellicula habens duos tolliculos, & per vnum ad intestina cholera deportatur, per alterum vero deportatur ad stomachũ. Cistula ergo fellis, est mẽs amara hominis pœnitentis, cuius duo tolliculi sunt, primus dolor de peccatis ꝑtentis, & hic vadit ad intestina ad purgandum fæces cibi. i. ad cõscientiam ad intestina ad purgandum fæces peccati. Alius vero est propositum abstinendi à futuris. Vnde hoc vadit ad stomachum per quem cibi ingrediũtur ad ventrem, quia maxime debet cautela adhiberi circa sensum, vnde malæ suggestiones, seu cogitationes primitus oriuntur, & transeunt ad mentem. Vnde August. Vbi sibi aliquis nostrum viderit aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro. Nam sicut dicit Greg. Pœnitentiam agere, est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, vt tamen alia committat adhuc; pœnitentiã agere, aut ignorat aut dissimulat.

Aug. in reg. Greg. i homi.

Tertio, quia fel est visus clarificatiuũ, & præcipue fel accipitris, & aliarũ auiũ viuentium de præda, vt dicit Cõstan. Et ideo fel in collyrio oculorum est necessarium, propterea, quia fel sua subtilitate est grossorum humorum incisiuum, & sua siccitate consumptiuum. Thob Fel eius valet ad inungendos oculos. Sic ex amaritudine pœnitentium fit spũale collyrium, quo oculi animæ interiores purgantur, & clarificantur. Apoc. Collyrio, scilicet pœnitentiæ inunge oculos tuos vt uideas.

Const. Tho.6. Apoc.3

Quarto, quia fel est decoctionis ciborum inuatiuum. Nam cholera à cista fellis ad stomachum deportata, sua caliditate virtutem adiuuat digestiuam. Et sic pnia suo feruore præparat, & iuuat mentem ad nutrimentum spuale verbotum Dei, vel corporis Christi digne recipiendum, vt sic ei applicetur, & prosit ad meritum Et talis præparatio, vel dispositio respectu cibi spiritualis est quasi quædã digestio. Prouer. Anima esuriens, amarũ pro dulci sumet: quia scilicet non potest anima percipere dulcedinem spiritualis cibi, & alimoniæ nisi præcedat amaritudo pœnitentiæ

Pro.27.

Quinto, qa fel est ad expellendum superflua excitatiuum. Nam colera à cista fellis ad intestina deportata ẽ sua subtilitate pœnetratiua, & suo acumine pungitiua, & intestinorum mordincatiua. Vnde virtus expulsiua cõtortatur, & ad expellendas feces ciborum excitatur. Sic pœnitentiæ dolor intus ad mentem peccatoris pertransit, suo acumine conscientiam compungit: & cum eam continuè mordere nõ desinit, ad expellendas peccatorum fæces per viam confessionis cõpellit, sicut ex dolore compellitur parturiens citius dimittere partum: Ps. Ibi dolores, vt perturientis. Sexto, qa fel est p accidens dulcedinis causatiuum, Nam ĩ aĩalibus fel hãtibus, quod est sub felle, est valde dulce, qa dum amaræ ptes ad locum aliquem colliguntur, partes viciuæ, quæ remanent, magis dulces reducũtur. Et sic sub amaritudine pniæ maxima dulcedo continetur: qa quantum pœnitens dolet de culpæ perpetratione, tãtum gaudet de eius remissione, & adhuc amplius de gratiæ recuperatione. Iudicum: De forti egressa est dulcedo. qa scilicet de forti amaritudine pniæ segtur dulcedo miserãtionis, & gratiæ.

Psa.47.

Iud.14.

Septimo, qa fel est sanguinis à cholera separatiuum, & mundincatiuum. Sanguis. n. ex præsentia choleræ incenderetur, nisi in custodia fellis eius superfluitas locaretur. Sic enim pnia coarctat, & restringit ardorem concupiæ, quæ est velut vstio coleræ tenẽs ipsam cõcupiam sub custodia rõnis & ita humor sanguinis. i. affectio spualis a moris, in quo vita animæ conseruatur, sicut vita aĩalis cõseruatur in sanguine, tenta net no infecta, sed pura Et hæc est puritas sanguinis. i. sinceritas spũalis amoris, de qua ds. Carnem cum sanguine ne comedetis. i carnalem amorem cum spirituali dilectione non miscebitis. Vnde dns voluit bibere vinum cum felle mixtum. Est enim

Gen.11. Mat.27

vinum

Universidad de Deusto Biblioteca

vnum amor spirituale: sed tanquam fel amaricatiuum, est affectio carnalis, de qua dicitur: Nouissima illius amara quasi absinthium. Prou.5.

Itē amaritudo pnīæ assimilat choleræ rubeæ pp quatuor. Primo rōne naturalis, p prieratis, qa est naturaliter calida, & sicca. Sic pnię amaritudo calida est feruore bonæ voluntatis, & sicca ab humore fluxæ cogitationis. Eccl. Vigilia, & cholera, & tortura viro infrunito. Ecc.31. Nā pnia dēt ee cauta, & ideo requirit vigiliam. i mentis attentionem.

Item debet esse feruida, & ideo requirit choleram, idest contritionis ardorem.

Itē dēt eē pęnosa: & iō regrit tortura. i. satisfactionis afflictionem. Ecc.33. Ecl. Seruo malinolo, idest peccatori, siue carni, tortura & compedes.

Secō, rōne effectiuæ cālitatis, qa p cōplexione cholericā efficiunt hoīes iracūdi, ingeniosi, leues, & acuti. Sic pnia facit hoīes iracūdos ꝓtra vitia, ingeniosos ad destruendum diaboli machinamenta, leues, vt audita cito percipiant, acutos vt subtiliter de rebus sentiant. Sapient. Sap. 8. Per hanc iuuenis, & acutus inueniar in iudicio.

Tertio, rōne simlitudinariæ conformitatis: qa cholera est similis igni, & æstati, & calidæ iuuētuti. Hæc. n. oīa calidæ, & siccæ naturæ sunt, vt heas ex colera rubea amaritudinē cōtra peccatū, ex iuuentute fortitudinē contra diabolum ex igne claritatē intelligēuæ ad cognoscēdū Deū, ex æstate vero habeas amorē dilectionis ad ꝓximū. Et inde est, ꝓ vici nitas æstatis. i. pnīia fraterni amoris manifestatur ex fructu operis. Luc.21 Luc. Cū arbores producunt ex se fructum, scius quoniam prope est æstas. Grego. Probatio dilectionis, exhibitio est operis. Grego. homi.

Quarto, rōe purgatiuæ effusibilitatis: qa humor choleticus purgat, & emittit, siue effundit p aures. Dū. n. libēter audis qd facere dēas, p aures cordis sugfluitates cholerę rubeæ purges, vel per aures purgaris, dū sacerdos in confessione te audit, Vnde Iacobus hortatur dicens: Confitemini alterutrum peccata vestra. Iac.5. Leo papa, Non remanet in iudicio condemnandum, quod fuerit in cōfessione purgatum. Leo. in ser.

De charitate Dei ac proximi, excellenter pertractatur, quæ egregijs similitudinibus hominum pedibus quo ad omnes eorum partes pro priorū effectus coaptatur. Cap. IIII.

AMor charitatis assimilat pedi. Sunt. n. vt duo pedes aīę, qbus ad Deum ac cedit amor Dei, & ꝓximi, q ita sibi cōnexi sunt, vt alter sine altero currere non possit. Ioā. Currebant duo autem simul. Ioā.20. hæc autem similitudo pedis, scilicet, & amoris ex multis ꝓprietatibus patet.

Primo, qa pes est vltimū corpis ad integritatis eius ptinēs pfectione: Et sicut vltima eius virtus, qua aīa in hac vita pficit, est charitas. vñ Apls pluribus enumeratis virtutibus subdit, Sup hæc oīa charitatē hātes, vinculū pfectionis. Vel sicut pes ē finis corpis humani, ita charitas finis ē mādati. Thi. Finis pcepti charitas. & dr charitas finis pcepti, qa oēs actus virtutū ē qbus pcepta dāt, ad hūc finem generaliter ordinantur, vt anima uniat Deo: qd fit p charitatē vnde actus aliarū virtutū nō coniūgūt aīam Deo nisi mediante charitate. Quia vero pes est extrema ps corporis, podus totius corpis portat, & sic ēt de charitate ipse Apostolus dicit, ꝓ charitas oīa sufferet Gregor. Tm̄ quilibet portat proximum, quātum amat. Si. n. amas portas: sed si de fistis amare, desistis & tolerare. Col.3. 1.Thi.1. Grego. homi.

Secō, qa pes lōgus est', & planus, & cōcauus pp fortiorē vestigij impressionē. sic amor charitatis dēt eē lōgus ad p seuerādū, Prouer. Oī tpe diligit q amicus est. Ber. Ama pseuerāter, & loganimiter, & hēs lōgitudinē: dilata amorē tuū vsq; ad inimicos, & latitudinē tenes: esto in omni solicitudine timoratus, & sublime & profundum apprehendisti. Pro.17. Ber.li. 5.de cō side.

Itē dēt esse planus. i. æqualis, & leuis ad facilius onera portandū. i. ꝓximorū defectus. Eph. Supportantes inuicem in charitate Eph.4.

Itē dēt esse cōcauus ad suscipiēdū. s. p hospitalitatē. Apls: Suscipite inuicē, sicut & Christus suscepit vos. & ex his relinqt fortis īpssio uestigiorū. i. exēplorū. Ro.15.

Tertio, qa pes est digitis distinctus ad meliorē incessionē, incessio. n aīæ in via Dei est p mādatorū obseruationē. Psal. Viā mādatorū tuorū cucurri. Distinctio autem digitorū est distinctio mādatorū vnde sicut sunt x. digiti pedis, ita sunt. Ps.118.

x. præcepta

x. pcepta decalogi: sed sicut digiti vniuntur ī pede, ita mādata vniunt ī dilectiōe. vñ Greg. dicit, ꝓ pcepta dñica sunt multa per diuersitatem operis, unum in radice ipsius charitatis. Gre. in homi.

Quarto, qa pes est nerueus: & osseus ad maiorē durationē: charitatis autem amor est nerueus ad fortiter colligādū, & est osseus ad alia supportādū, & iō fortissimus ad nunq̄ deficiēdū. Apls. Charitas nūq̄ excidit: Et nota, ꝓ fm C. st. pes cōponit ex ossibus. 44 quorū duo sunt calcaneorū, duo manicularū, x. pedū, & 30. digitorū. In calcaneis itaq; intelligimus morientes, qa calcaneus est posterior pars pedis. a calcādo sic dictus, qa eo terræ uestigia imprimunt, ut dicit Isidor. vñ signat mortē. p quā ho terræ infodit, & in terrā redigit. Sicut ergo calcaneis necessaria unt duo ossa, ita mortālibus duo sacra sine qbus male morerētur, vnū scilicet quo ad paruulos scilicet baptismus, aliud quo ad adultos. i. pnia. In maniculis vero accipim' pnites quod est posterioribus oblitis ad aūriora se extendere. Manicularæ n. sunt aūrius, qbus necessaria sunt duo ossa ad sui fortificationē, scilicet timor offensæ, & spes veniæ: In pedibus vero quibus mouemur, accipimus obedētes, qbus necessaria est cōpago decē ossium. i. obseruatio. x. pceptorum: in digitis vero intelligimus rectores, & doctores, qbus necessaria est compago. xxx. ossium. i. maturitas ætatis, quæ vr̄ cōmuniter cōpetere ætati. 30. annorum: sicut Christus, qñ se propalauit, & docere post baptismum cœpit, erat. 30. annorum. Vnde Greg. Naziāzenus dicit: Obserua tu q præes, ꝓ 30. annorū erat Iesus. Forsitan aūt, & Ioannes aliquid plus habebat ætatis, & tu anteq̄ adolescas aūquā genas barbis vestias, uis docere senes, & magister fieri aūquā discipulus cupis, quod certè ideo leue, & facile putas, qua illud penitus ignoras? Cor.13 Grego. Naziā.

Quinto, pes est necessarius pp ambulationē & corporis eleuationē: nā amor charitatis mouet, & ambulare facit per operationem. vnde Apostolus: Ambulate in dilectione, scilicet bene operando. & eleuat per contemplationē, & cęlestiū affectionē, sicut calor Solis eleuāt vapores. Et nota (sicut dicit Galenus) ꝓ mulier in vtero habens, iunctis, & compositis pedibus si subito vocata fuerit, si masculū habuerit, primo ad veniēdū dexterū pedē mouebit: si vero fęminā gestauerit, primo mouebit sinistrum. Per masculū ergo cōceptū, intelligit bona dispositio mentis, per fœminam vero accipit dispositio mala, per pedem autem dexterum amor spiritualium, per sinistrum vero temporalium amor significatur, Illa ergo anima, q̄ cōcepit masculū. i. q̄ est bñ interius disposita p bonū affectū, & ꝓpositū, pmittit pedē dexterum sinistro. i. præponit amorem spiritualiū oībus temporalibus. Sed, quæ cōcepit propositum fœmineū. i. vitiosum, præmittit pedē sinistrū. i. pponit affectū tpaliū spiritualibus. Sexto in multis aīalibus pes est ad defensionē. Sic pede charitatis pcutiēda est frōs, vel fraus tētatoris. Charitas. n. est munime egregiū cōtra tentationes. Septimo in volatilibus scissi pedis, & curui, vnguis pes est ad victus acquisitionē, sed in volatilibus clausi pedis, est ad sui in aqs gubernationem, & hoc est, qa charitate reficimur, & in aqs tribulationū gubernamur, & defendimur, ne. s. submergamur. Ps. In flumine pтрāibunt pede. qa. s. inūdationē tribulationū securè pertransit pes dilectionis. Canticum Aquæ multæ non poterūt extinguere charitatem nam charitas sicut dicit Augustinus in aduersitatibus tolerat in prosperitatibus temperat, in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutissima, in hospitalitate latissima, inter vero fratres lętissima, inter falsos prudentissima. Psal.65 Cant.8 August.

Hydropisis tres species annumeratur, quibus inordinatus sui ipsius atq; diuitiarum amor, & propriæ excellentiæ appetitus, pluribus similitudinibus comparatur. Cap. V. Auic.

AMor sui inordinatus assimilat hydropisi pp tria. Primo pp exuberantiā humoris. est. n. hydropisis cā, exuberās materia (vt Auicen. dicit) Sed ranq̄ exuberantia humoris in hypropici corpore, est distemperantia amoris proprii in peccatoris corde. Ex qua seqtur tumefactio hydropici, i. superbia, & cōtemptus Dei, qa superbia amor est propriæ excellentiæ, vt dicit Augu. Aug. de ver. do.

Secundò, propter repletionem corporis, nam (sicut dicit Auic. Talis exuberās materia ingrossat, & tumefacit mēbra, aut

aut membra omnia manifeste aut loca partium vacua in quibus continẽtur humores, & regimem nutrimenti. Sic inordinatus amor sui, replet omnia corporis membra, idest occupat omnia ipsius peccatoris opa. & loca etiã corporis vacua. i eius desideria. Nã quod desiderat, vel agit, ad se ipm tantũmõ hõ peccator reflectit, quia in oibus suis studijs solam ppriã vtilitatem attendit. Apls. Erũt homines se ipsos amantes.

2. Thi 3. Tertio propter distinctionem lãguoris Nã languor, siue morbus hydropisis in tres distinguit partes ac species, quarum vna vocat hypofarcha, secunda alchites, tertia timpãites: Prima. s. hypofarcha, puenit ex materia phlegmatica penetrãte in membra cũ sanguine, ex qua apparet inflatio corpe quasi toto, sicut accidit in corpe mortuo. Vñ hæc hydropisis pinguedinem in membra inducit: sed inter membra potissime facies ad pinguedinem est decliuis, cunq; digitis corpus premitur in oi loco deprimit, ex quo non carnis solidæ, sed fluidę, & mollis esse pinguedo illa oñditur. Hypofarcha ergo, ꝓcedens ex exuberãti corpis humore, quartiæ vitium est, proueniens ex sui inordinato amore, ga ex eo, ꝙ peccator se diligit inordinate plus ꝓm corpus quã ꝓm aiam, diuitiarum abũdantiã appetit, ut eo modius viuere possit: ex quarũ diuitiarũ inordinato amore, cupidus, & auarus efficit, & tũc est hypofarcha, ꝓueniens ex materia phlegmatica. nã exuberantia materiæ phlegmaticæ est abundantia tpalis substantiæ ga hm i materia s. phlegmatica est fluida, est frigida, est etiã obliuionis & pigritiæ causatiua. Nam phlegmatici sunt fluidi, sunt obliuiosi, sunt pigri, uel tardi: q m in peccatoribus causat abundantia temporalis. Nã ipsa in se est fluida, i. labilis & transitoria: & necesse est, ut qui labenti inititur, etiã cũ labẽte labatur. Pro. Qui ꝓnidit in diuitiis suis corruet. hæc est etiã quæ facit hoies frigidos ad amandũ spualiter. Ioh. Siqs diligit mundũ, non est charitas patris in eo.

Pro. 11 1. Ioh. 2.

Item facit obliuiosos ad recognoscendum bũncia: Gen. Succedentibus, ꝓpis oblitus est interpretis sui Sic qui prosperat, in diuitiis, obliuiscitur Dei.

Gen. 40

Item facit pigros, & tardos ad operandum opã meritoria. Vnde fallacia diuitiarum, & solicitudo seculi, suffocat uerbum, ne scilicet opere impleatur. Tunc ergo exuberat ĩ uentre phlegmaticæ materiæ humor, qũ crescit in corde hois tpalis substantiæ amor: qui tunc cũ sanguine penetrat ad membra, cum sub obtentu necessitatis trahitur ad operũ studia. Est enim humor sanguinis quasi nutrimentum corporis, & necessarium sustentamentum naturæ, in tantum, ut dicatur Leuitici. quod anima. i. uita omnis carnis in sanguine est. Ergo accipiamus per sanguinem appetitũ necessitatis, in exuberante autem phlegmate appetitum cupiditatis: unde tunc phlegma cum sanguine transit, qũ sub obtentu necessitatis, impletur appetitus cupiditatis: & tũc penetrat in membra, quando transit ad lucrandi studia, ex quibus sequitur impĩguatio i. diuitiarum repletio. sed ex pinguedine tumefactio sequitur, quia ex diuitiarum plenitudine superbia causatur & ideo Augu. Morbus diuitiarum est superbia. Nam grandis animus est qui inter diuitias isto morbo non tentatur. maior animus diuitias suas vincens cõtemnendo: magnus est diues qui nõ se ideo magnum putat, quia diues est. qui autẽ ideo magnum se putat, quia diues est, superbus & egenus est, in carne crepat; in corde mendicat, inflatus est non plenus. est etiam præcipue in facie ad pinguedinem, & ad tumorem decliuis: quia præcipue in exterior apparentia, suam superbiam, & pompam ostendit. sed quia plenitudo eius non est solida plenitudo virtutis; comprimitur, dum tangitur digitis, quia dum tentationibus impetitur, cedit & dum aduersitatibus premitur, deficit Iob: Venit super te plaga, & defecisti. Secunda species hydropisi, s. alchites, proueniet ex materia aquosa effusa in spatium ventris interioris, & quę sequuntur ipm. Vnde est in al hite grauitas sensibilis in uentre: & cum percutitur venter non est sonitus: sed quando commonetur, audit sonitus aquæ commotæ. Aselites ergo ꝓueniens ab exuberantia humoris, luxuriam designat proueniente ex inordinato amore propriæ carnis, vnde nascit ex aqueo humore i. ex carnali amore & ad inferiora ventris diffunditur: quia luxuria carnis per inferiora membra explet: Hæc sensibilem grauitatem ventri ingerit, quia sensibile cõmotionis ardorem in ipso ventre diffundit, hm si aquositas ventris cum percutitur non sentitur: ga flagellũ tribulatio carnis motũ concupiscentiæ

Leu. 18

Aug. in ser. 31.

Iob. 4.

sentiæ sedat, & restringit, sed tũ cũ mouetur: sentitur, quia cum tentatione agitatur, protinus excitatur, & deordinatur.

Tertia species hydropisis, scilicet timpanitis, est ex materia ventosa sparsa in alias partes, & non est in timpanitide grauitas neque pinguedo membrorum, sed potius extenuatio ipsorum, neque et tumefactio pedum, sed est inflatio ventris, & tensio quasi corde, & cum pulsat uenter, audit sonitus uentris in quo est inflatio, ut utris pleni aqua. Est ergo uelut timpanitis tumor elationis, qui est ex uentosa materia. i. ex humoris excellentia quæ animum inflat nõ saturat. Vnde eius abundantia timpanitidem induci: quia excellentia honoris superbiam & elationem gignit, qua animus in flatu extenditur: ut si quis eum iniuria tãgat, statim per impatientiam resonat, & ad uindictam intendit. Isa. Venter meus ad Moab quasi cythara sonabit.

Isa. 16.

Angelos quamplurimis rationibus corporeis mẽbris uere solere antiquitus depingi, ostentatur. Cap. VI.

ANgeli licet sint incorporei, tũ in figura humani corporis apparere legunt, & sic etiam depinguntur. vnde & varia membra corporis etiã in diuina scriptura per quandam similitudinẽ eis attribuuntur, in quibus variæ actiones eorum inuisibiles exprimuntur. Depingunt ꝓ liquidem angeli primo cum loga coma, & reflexis capillis: vt per hæc eorum mentales affectiones, & ordinatæ cogitationes intelligantur. Nam capilli cogitationes significant, & etiam affectiones quæ nascuntur ex radice mentis. Item autes dicuntur habere, quando diuinam inspirationem recipiunt, quam vtiq; iudicant & discernunt.

Item nares eis pictores attribuunt, ga peccata velut fœtidam fugiunt, & uirtutes quasi quædam odorifera diligunt, & inter munda, & imũda fœtida & aromatica sagacissimẽ diiudicant, & distingũt.

Item ora, linguas, & labia habere etiã sæpius memorantur. quia diuina secreta quasi nobis loquendo proferunt. & diuinis laudibus quasi continue intendunt.

Item imberbes pinguntur, ut quasi iuuenes, neque uirbus, neque senio deficere ostendantur.

Item dentes habere dicũtur, quia gratiam quam a Deo accipiunt aliis cõicare, i. quasi commolendo diuidere cõsueuerunt. Vñ in dentibus eorũ ptãs actiua & communicatiua merito designatur.

Item brachia, & manus habent, quia virtute sua actiua, & permãsiua, nras infirmitates sustinent, & vsq; in finem ab electorum defensione, & supportatione non desistunt.

Item cor & pectus habere finguntur, quia cum deiformem habeant vitam, de susceptione deiformis vitæ, & gratiæ, nobis manifestissime cooperantur.

Item costas, & latera habent: quia omnia gratiarum munera in se tuta cõtinẽt, & per ipsorum custodiam in electis hominibus omnia tuta manent.

Item lumbos, & femora habere dicuntur, sed vestibus occultata, ga gratiam, & virtutem in se habent quæ hominibus carnalibus sunt occulta.

Itẽ hñt pedes, sed naturaliter denudatos: ga liberos hñt affectionũ motũ ĩ deũ, ab oi carnali concupiscentia denudatos.

Itẽ describunt pẽnati, & alati, ga sunt a cogitatione terrena penitu alieni. cõtẽplationis raptu ad diuini amoris intima ĩtellectu, & affectu sũt pẽnitũ eleuati.

Sanctorum animæ perfectiones, quæ puellis, nec non animarum peccatorum defectus multiplices quæ mulieres præcipue prægnantibus similes esse videntur, lucidissimis exemplis conscribuntur Cap VII.

ANimæ scõrũ virorum sicꝯ sunt puellis. Nã primo: puellę, ꝓm coplexionẽ sunt calidæ, & humidæ, ga scilicet aię sanctæ sunt calidæ ꝑ dilectionẽ, & humidæ per deuotionem. Vñ frequentius ex deuotione lachrymis abundant, in quas deuotionis lachrymas ꝓcipue resoluunt audiendo, vel legendo, vel meditando verba diuina. Can. Ata mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Nã in liquefactione aiæ notat calor dilectionis resoluens, & humor deuotionis decurrens

Cant. 5

Secundo puellæ ꝓm cordis dispositionem sunt tenellæ, graciles, flexibiles, & pulchræ: sicꝯ aiæ sanctæ sunt tenellæ ꝑ benuolentiã, flexibiles, ꝑ obedientiã, graciles per abstinentiã, pulchræ per munditiã ut erat pulchra cui dicit: Pulchra amica mea, & macula nõ est in te. Heste. Quæ tantum regi puellæ virgines atque speciosi virgines scilicet ꝑ continentiã carnis, speciosi-

Cant. 4 Hest. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

speciosæ per munditiem mentis.

Tertio, quia puellæ ſm mētis affectionem, ſunt uerecūdæ, timidæ, & iucundę. Sic ſancti ſunt verecundi de delictis, timidi de ſupplicijs, iucundi de obſequiis. lætantur enim, & iucundè ſe offerunt ad
Pſa.44. Dei ſeruitia. Pſal. Adducentur regi virgines poſt eam, proximę eius offeretur in lætitia, & exultatione.

Quarto puellæ ſecundum exteriorem compoſitionem ſunt diſciplinatæ in ſermonibus, in veſtibus delicatæ. Nam (vt
Sen in epi. Sene. dicit) Veſtis decētia pudicas decet. Sic ſanctæ perſonæ ſunt diſciplinatæ in moribus, tacitæ a noxijs locutionibus, &
Pro.31. delicatæ in virtutum veſtibus. Prouer. Fortitudo, & decor indumentum eius, & ridebit in die nouiſſimo. Et in eodē: Stragulatam veſtem fecit ſibi, byſſus & purpura indumentum eius.

Quinto, quia ſm nominis ſignificationem ſunt paruæ, integræ, honeſtæ, & pu-
Iſid. ræ. Nam (ſicut dicit Iſido.) Puella eſt nomen ætatis, nomen integritatis, & nomē honeſtatis, Dicit enim puella quaſi pura ſicut pupilla. Sic animæ, ſine perſonę ſanctæ ſunt paruæ per humilitatem, integræ per virginitatem, honeſtę per caſtitatem, puræ per ſinceritatem vel paruæ in ſui extimatione, integræ ſine carnis corruptione, honeſtæ in moribus, puræ in operibus.

Item aīa ſancta dēt aſſimilari mulieri.

Primò quidem, quia mulier eſt naturaliter pia: Nam mulier maioris pietatis eſt quam vir, vnde cito lachrymas fundit. Et ſic anima ſancta debet eſſe pia, & ad lachrymas compunctionis prona. Talis
Iob.30. fuit anima Iob, qui dicebat: Flebam quōdam ſuper eum qui afflictus erat: compatiebatur anima mea pauperi.

Secundo, quia mulier eſt vehementer amatiua: magis enim diligit q̄ vir. & ſic anima debet feruenter amare Deum, ſm
Can.5. illud Can. Si, inueneritis dilectum meum annuncietis ei, quia amore langueo.

Tertiò, quia mulier eſt circa ſętum ſolicita. Et ſic anima ſancta debet eſſe ſolicita circa bona opera, quæ ſunt quaſi fœtus quos Deo parit. Talis erat Martha cui
Luc. 10 Dñs dixit, Martha Martha ſolicita es.

Item anima peccatrix aſſimilatur mulieri, primo, quia mulier habet mentis inconſtantiā, & mobilitatem: & ſimiliter anima peccatrix eſt inconſtans in bono, & mobilis & labilis adinalū. Adeo enim mulier eſt volubilis, ꝙ poſtquam ſæpe a viro decepta fuerit, adhuc tamē ei credit, & ſe ei ſubmittit. Sic anima peccatrix inconſtās in bono etiam poſt q̄ ſæpe a diabolo ſe deluſam, & ꝓfuſam ſentit, adhuc tñ ei credit, & eius tentationi conſentit.
Vñ in hoc aſſimilatur Sanſoni quem Dalida toties decepit, ꝙ in manus Philiſti-
Iud.16. norum tradidit. Et ſic peccator totiens decipitur, quod ad manus tortorum infernalium deducitur

Secundo, quia mulier habet mentis & corporis fragilitatem: Nam ſm Philoſo-
Arist.7. de ani. phum. In omnibus generibus animalū fœminæ ſunt debiliores maribus, pręter viſam, & leopardam, quæ ſunt fortiores & audaciores quam ſunt mares, vñ mulier quaſi mollis aer dr. Sic aīa peccatrix mollis eſt, & fragilis ad cedendum tentationibus ſiue carnalibus, ſiue ſpiritualibus. Vnde ſicut mulier fornicaria recipit omnes maſculos, ita anima pec-
Ecc.36. catrix oīs tentationis motum. Eccl. Omne maſculum excipiet mulier.

Tertio, quia mulier appetit habere cor-
Ari. de ani. poris venuſtatem. Nam (ſm. Ari. oīs fœmina habet generaliter flexibiliorem eapiſſum, & molliorem quam vir, & ceruicem habet longiorē, colorē albiorem, faciem lętiorem, & carnem molliorem. Vñ maximè in his partibus mulieres oñdūt laſciuiā, ſ in capillis, in ceruice, in facie, in colore, & in reliqua carne. In quibus
Iſa.3. oībus cōiter plurimi peccatores offendunt, qa animum hūtes effęminatū, ad p̄ dictorum ornamentū intendunt. Vñ nota, ꝙ peccatores hūt capillos capitis, i cogitationes, vel affectiones mentis flexibiles ad malitiā, & ſunt ceruicoſi per ſuperbiā, & colorati, vel dealbati per hypocriſim, & exteriorem apparentiā, & etiā
Hi.1.31 carne molles per gulā, & luxuriā. Hiere. Mulier circundabit virū. i. malitiam fœmininam animus induet maſculinus.

Quarto, quia mulier habet vocis tenuitatē, qa ſ. peccatores tenuem, & modicā voce ad Deū hūt laudandū, vel peccata ſua confitendum. vñ pōt dici de tali pec-
4. Reg. catore illud. Non erat vox, neque ſenſus.

Quintò, quia mulier habet linguæ volubilitatem, & ſermonis facilitatem. Sic peōres ſunt faciles ad male loquendum, & mentiendū, & detrahendū, & ſimilia.
Pſ. Linguis ſuis doloſè agebant. Pſal.11.

Sexto, quia mulier habet motus tarditatem, & inceſſus breuitatem, quia ſcilicet

eet peccator tarde mouetur ad pœnitentiam, & parum proficit in via. Sap. Pedes eorum pigri ad ambulandum.

Septimo, quia habet ad iram, pnitatē:
Pſ.115. ſic peccator faciliter turbatur. Pſal. Peccator videbit, & irascetur.

Octauo, quia mulier habet odij tenacitatem. Sic peccatores nimis portant odium in corde. Et hinc eſt, qđ a Deo nō inueniunt miſericordiā, aut peccatorum
Eccl.18 medicinam. Eccle. Homo homini ſeruat iram, & a Deo quærit medelam

Nono, quia mulier habet inuidiæ liuiditatem: & ſic peccatores inuicem ſibi
Gal.5. inuident. Apoſtolus. Inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

Decimo, qa mulier hēt laboris impaſſibilitatem, eſt enim impatiēs laboris. Sic peccator de itioſus refugit laborē pniæ
Pſa.71. Pſa. In labore hominum non ſunt.

Vndecimo, quia habet libidinis concupiſcibilitatem, hic etiam ptinet ad quoſlibet peccatores luxurioſos, qbus dr Iac.
Ia.4. Concupiſcitis, & non habetis.

Duodecimo, quia mulier habet malitiæ immenſitatem. Nam malitia mulieris maior eſt quam viri, & per peccatum homo efficitur non ſapiens, ſed malitio-
Pſa.40 ſus, & ſubdolus. Pſ. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua cōcinnabat dolos.

Decimoterciò, quia mulier habet ſpei modicitatem. Sic peccator parum confidit in deo, ſed magis ponit ſpem ſuā in fallaci mundo, vñ finaliter cogentur di-
Iſa.28. cere illud, Poſuimus mēdatiū ſpē nram.

Decimoquarto, mulier habet mēdacij loquacitatē, frequenter enim mendacia loquitur: & ſic peccatores ſunt proni ad
Pſa.17. mentiendum. Pſ. Filii alieni mētiti ſunt.

Decimoquinto, quia mulier hēt inuerecundiæ infirmitatem. Nā mulier poſtq̄ verecundiā deponit, ſine verecundia exiſtit, & ſic qui peccato aſſueſcit: efficitur
Hiere.3 infrunitus. Hiere. Frons mulieris meretricis facta eſt tibi; noluiſti erubeſcere.

Item anima operantis malum aſſimilatur mulieri prægnanti.

Primo ra ione conceptionis, quia (ſi-
Ariſt. de gen. cut dicit Ariſtote.) fœmina quæ maſculum cōcipit, minus grauatur, & pulchrioris eſt coloris, & mundioris, & motus leuioris q̄ ſi fœminā portaret. Per maſculum ergo intelligitur opus bonum, p fœminam vero opus malum. Nam opus bonū eſt pulchrius ad intuendum, mūdius ad cogitandum, leuius ad faciendū maximè exiſtenti in charitate, quæ omnia facit facilia, & leuia. Econtra autem fœmina. i. opus malum eſt immundum, fętidū & onerosum. Vñ aīa opantis malu eſt ſimilis mulieri gignenti filiam fœminam.
Iac. Cōcupiſcētia cū peperit parit pcm. Iac.1.

Secundo ratione imprągnationis, Nā (ſm Ariſt.) ſigna impgnationis ſunt, qa mulieres pgnātes res diuerſas deſiderāt, colores mutant, ſub oculis liueſcūt, vbera turgeſcūt, & ventres intumeſcūt, nauſeā, & vomitū patiunt, grauedine præmūtur, in laboribus affligunt, in partu clamare cōpellunt, & ſæpe piclitant, Sic aīa peccatrix, & malè diſpoſita, diuerſa appetit p auaritiā, colorē mutat. i. apparentē oculis exterius nouitatē aſſumit p luxuriā, ſub oculis liueſcit p inuidiā, turgeſcit & intumeſcit p ſupbiā, nauſeā, & vomitū patiē pp gulā & crapulā, grauedine pmit, & in labore affligit p accidiam, clamat, & interdum periclitatur per iram.

Tertio rōne parturitionis: qa licet mulier cum voluptate concipiat, tñ cū dolore parturit. Peccatū enim cōcipit, dū actu committitur, & tunc hēt delectationem: ſed parturit dum punitur, & tunc habet dolorem. Ioh. Mulier cum parit, triſtitiam Io.16.
habet. Pſa. Dolores, vt parturientis. Pſa.47.

Anima appetitus ſpiritualis puribus ex cauſis veluti & appetitus corporalis deſtrui, ſimilitudinibus diuerſis demonſtratur, quantumque ambitio & auaritia hominibus obſit, quanto via temporalia ſubtrahantur, declaratur. Cap. V III.

APpetitus ſpiritualis nutrimenti, ſeorum q̄ nutriunt, ſpūm deſtrui ur ex multis. Sicut ēt ex multis cauſis deſtruit appetitus corpalis. Nā appetitus ſpūalis pdit qñq; ex carnali affectione, ſicut appetitus cibi qñq; pditur ex viſcoſo phlegmate, vt dicit Auic. Eſt. n. qñque multum
Aui li. 5. phlegma viſcoſum cōprehenſum in ore ſtomachi, qđ non refugit a cibo, niſi in quo ſunt caliditas, & acuitas: ſed poſtea ex acceptione illi acuit, & fit inflāmatio, & extēſio, & nauſea, & ñ geſcit, niſi cū euacuatione. Eſt aūt velut humor phlegmatis, affectus, ſiue amor carnalis, q ſtomacho. i. animo velut viſcus ſeparabilis hæret. Vñ Apls dicit Ephe ꝙ nemo carnē ſuā vnquam odio habuit. Hic ergo dunt orificium ſtomachi, ideſt guſtum animi imbuit, nauſeam inducit. Vnde carnali amore plenus ſpiritualia faſtidit. Prouer. Pro.27.

Ani-

Anima ſaturata calcabit fauum, & talis naufea ſiue faſtidia periculoſum eſt animæ, & fere mortiferum. pſalm. Omnem eſcam abhominata eſt anima eorum, & appropiauerunt vſq; ad portas mortis Augu. Sicut periculoſum eſt corporis corporeas eſcas non poſſe percipere, ita periculoſum eſt animæ ſpirituales delitias faſtidire

Pſ. 106.

Aug in ſer. 15.

Secundo deſtruitur appetitus ſpiritualium ex honoris ambitione, ſicut (ſecundum Auicen.) perditur appetitus cibi ex catarro deſcendere a capite. Nam ex aſſiduitate catarri a capite defluentis, ideſt ad ſtomachum venientis, fit interdum appetitus deſtructio, ſed velut catarrus capitis eſt elatio, & ſuperbia mentis, quæ tunc ad ſtomachu vadit cum appetitum honoris, & ambitionem dignitatis induciet. Tunc enim ſpiritualium appetitum quem inducit humilitas, ſuperbiæ vacuitas penitus excludit. Et nota cp (ſm Auicen.) ex tali catarro a capite defluente, plura nocumenta in membris ad quæ deſcendit, aliquando generantur: Na aliquando deſcendit ad guttur, & ſpargitur ad palatum, & ad pulmonem, & ad meri & ad ſtomachum, & quandoque vulnerat ea, & quandoque deſcendit ad nerues vſq; ad longinquiora membra, & generatur ex eo aliquando ſanies, & pleureſis & extenuatio, & præcipue cum catarrus eſt acutus, & calidus, & dolores ſtomachi & fluxus ventris, & raſura inteſtinorum, cum eſt ſalſus, & acetoſus. Sicut ergo ex catarro capitis generantur (vt dictum eſt) multa nocumenta in corpore, ſic etiam ex ambitione cordis, & appetitu honoris cauſantur plurima vitia in homine, de quibus Beatus Bernar. ſic dicit, Ambitio ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, liuoris parens, vitiorum origo, tinea ſanctitatis, excecatrix cordiu, ex remedijs morbos cauſans, ex medicina languorem generans.

Ber. in ſer. dra.

Item Inno hoc idem oſtendit, dicens: Ambitioſus ſtatim vt eſt ad honorē promotus, in ſuperbiam extollitur, in iactantiam effrenatur, non curat prodeſſe, ſed gloriatur præeſſe, præſumit ſe meliorem quia cernit ſe ſuperiorem, pilores deſignatur amicos & notos, non curat extraneos, comites contemnit antiquos, vultum auertit, cerniceem erigit, faſtum oſtendit, grandia loquitur, ſublimia meditatur, ſubeſſe non patitur, præeſſe molitur, ſubditis oneroſus, omnibus inteſtus, præceps, moleſtus, arrogans, grauis, & importunus.

Inn. de vil. hu. condit.

Tertio quoq; deſtruitur appetitus ſpiritualis ex auaritiæ retentione, ſicut deſtruitur appetitus cibi ex nulla, uel ex pauca corporis reſolutione. Nam hic accidit qñ non fit reſolutio in corpore, vel quando fit pauca, ſicut fit in febribus in quibus tantum natura laborat ad expellendum morbum, quod refugit ab attractione: vnde ſi fugit humiditatem cibalem ex venis neque vere ex ſtomacho; & iō toleratur dimiſſio cibi tempore extenſo. Propter iſtam etiam cauſam vrſus, ericij & plura animalia in hyeme abſtinent a cibo, & non comedunt tempore extenſo: quia tunc natura occupatur in rectificando illud, quod eſt in corporibus eorum ex humoribus crudis, & adminiſtrādo ipſum loco eius, quod reſoluitur: ſed ad vltimum neceſſitatis cibi inducitur, vt ſuppleat locum eius, quod reſoluitur. Cum aūt non eſt reſolutio, aut reſolutio praua, non eſt neceſſarius cibus exterior Eſt ergo auaritia velut quædam febris ardentiſſima, quæ ita animam occupat, vt nulla reſolutio fiat. Nō enim anima auari patitur miſi p eleemoſynarum largitionem, vel liberalitatis dationem ſua pecunia, vel temporalis ſubſtantia reſoluatur. i. exponendo, vel conſumendo minuatur. Eſt enim in corde auari morbus cupiditatis: circa cuius impletionē tm laborat auarus congregando, quod omnino refugit diſtractionem in dando. Vnde quia anima eius eſt ſic occupata temporalium affectionibus, deſtruitur in ipſa ſpiritualium appetitus. Sunt etiam in auaris crudi humores i. crudeles, & impiæ conceptiones, quæ ita replent & occupant animam, vt omnem ab eis excludant pietatis, & charitatis affectum. Prouer. Viſcera impiorum crudelia.

Pro. 12.

Quarto prouenit deſtructio appetitus ſpiritualis ex amoris remiſſione, ſicut ex debilitate epatis debilitatur virtus appetitiua, vt Auic. dicit. Nam velut debilitas epatis tepiditas eſt amoris, quæ appetitū minuit, quia quanto quis Deum tepidius diligit tanto minus ſpiritualia attingit ac appetit: Et tanto magis afficitur anima ſpiritualium ſapore, quāto magis incaleſcit diuina dilectione. Nam & aqua tepida inducit abhominationem, & vomitum

mitum ciborum. Apoc. Quia tepidus es, incipiam te euomere. vnde ſicut tepiditas aquæ, ita & tepiditas animæ naſcam & abhominationem inducit ciborū ſpiritualium.

Quinto quoque deſtruitur ex ſolicitudinum multiplicatione: quia ſicut perditur appetitus corporalis propter vermes exiſtentes in ventre, ita perditur appetitus ſpiritualis propter ſolicitudines temporalium exiſtentes in mente. Nam vermes huiuſmodi (vt dicit Auice.) nocent inteſtinis, quibus communicat ſtomachus, & ideo mouent ſtomachum, ad vomendum non ad commedendum, & attrahēdum. Sic temporales ſolicitudines in corde exiſtentes potius mouent ad expellendum affectum ſpiritualium quam ad appetendum ea. Grego. quanto acriori cura anima inardeſcit ad infima, tanto tempore dānabili refrigeſcit a ſummis. Sexto deſtruitur etiam appetitus ſpiritualis ex rancoris conceptione, ſicut deſtruitur appetitus corporalis propter impregnationem, & retentionem mēſtruorum. Nam quaſi mulier prægnans, & portans conceptum in ventre, eſt homo tumidus, & indignanter portans rancorē in corde. Et quaſi ſanguinem retinet mēſtruum, qui effundendi ſanguinem alterius appetitum, vel ſtudium habet. Vel refertur impregnatio ad luxuriam, & corruptionem carnis, & præcipue tollit ſpiritualium delectationu appetitum, Apoſt. Animalis i. carnalis homo, non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei.

Grego.

4. Reg. 4.

Septimo deſtruitur appetitus ſpiritualium delectationum ex indiſcretione pēnitentiæ, ſicut propter nimium exercitiū & laborem inordinatum (ſm Auic.) deſtruitur appetitus corporalis cibi. Similiter ex inordinato labore pœnitentiē, vel abſtinentiæ, vel exercitij ſpiritualis, plerumque incurritur grauedo, & laſſitudo accidiæ, quæ ſic animæ appetitum deuſtat, vt nil amplius boni ei agere libeat, Vnde ſicut Tull. dicit, In omnibus negotijs pluſquam aggrediaris adhibenda eſt diſcretio. Conſidera ergo ne nimis capias Pro. 15. Nam in prouerbijs: dicitur Qui nimis capit, parum ſtringit, & proijciendum eſt onus ſub quo in vita deficias, iuxta illud Qui plus Poſſe putat ſua quam natura miniſtrat, poſſe ſuum ſuperans ſe minus eſſe poteſt.

Cic. de offic.

Item appetitus mundanæ felicitatis aſſimilatur dolori capitis. Primo ratione pœnæ, Nam ſicut dolor capitis ſic, & felicitas proſperitatis non eſt ſine pœna, ex eo, quod quæritur cum labore, poſſidetur cum timore, amittitur cum merore. Et ſicut Aug. dicit. Proſpera huius mūdi aſperitatem habent, iucunditatem falſam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miſericordia, ſpem beatitudinis inanem

Aug. in epiſ.

Secundo ratione cauſæ. Quia hic dolor aliquando naſcitur ex calore, aliquādo ex tumore. Calor eſt nimiæ cupiditatis ardor, vel mali deſiderij feruor: vnde dolor capitis ex calore naſcitur, quando mens deſiderio rerum temporalium anxiè cruciatur, & talis homo clamare pt illud. Caput meum doleo, caput meum doleo. Torquetur enim mens cupidi, vel ſi aſſequi non poſſit, quod appetit, vel ſi aliquando amittit, quod diligit. Tumor autem capitis eſt elatio mentis. Vnde dolor capitis ex tumore naſcitur quotiens ex abundantia boni operis animus gloriatur. Pſalmus. Conuerteetur dolor eius in caput eius.

Tertio, ratione cutæ. Nam, vt iſte dolor capitis curetur, oportet primo, quod morbi materia ſubtrahatur. Materia namq; mundanæ felicitatis, quæ appetitum deordinat, temporalia ſunt, quæ duplicitter ſubtrahuntur: Vno modo actu. ſi dum pauperibus erogantur: alio modo ab animo, dum de eis non ſolicitatur, & vtroque modo inordinato appetitui reſiſtitur: ſed ſi dolor prouenit ex calore, ad hoc oportet, cp caput oleo roſaceo inungatur, quia huiuſmodi oleum eſt frigidū & ſignat ceruorem Martyrum. Et ideo dū paſſiones ſanctorum martyrum legis in quibus maximā contemptus mundi viguit, quaſi oleo roſaceo caput vngis. ſed antequam oleum infundas, oportet vt caput radas, ſuperflua reſecando, & ſic materiam morbi deſtruis: & fomento frigidi olei feruorem caloris reprimis, Debes etiam eſtum fugere, & vmbram, quærere diuinæ protectionis, vt dicas cum prophe. Domine Deus ſalutis meæ obumbraſti ſuper caput meum in die belli. Sed ſi ſit dolor prouenienſ ex tumore: tunc debet oleo violaceo caput vngere, vt poſſis dolorem mitigare tumoris. Viola eſt humilis verba, quę dum de terra naſcitu, nō procul a terra proceritate

ceritate separat. Oleum ergo humilitatis placat superbiam mentis: sed caue ne oleum peccatoris impinguet caput tuum. Oleum peccatoris, est blandimentũ adulationis: hoc autem oleum tumorem capitis non destruit, sed nutrit. Vnde vtendum est oleo Salomonis dicẽtis Oleum de capite tuo ne deficiat. Grego. Oleum de capite. i. charitas de mente.

Apostolorum, ac eorum qui eos insectantur, perfectiones recensentur, quæ ex, laterum naturalibus similitudinibus elicientur: ossiumq; ipsorum enumeratio, & tandem spiritualis significatio aperitur. Cap. IX.

APostolorum perfectio, & aliorum q secuti sunt eos, assimilantur lateri. Eis. n. promisit Christus, quòd erunt assessores, & colaterales sui in iudicio, vt dicit glosa super illud Ps. Cadent a latere tuo mille & hæc similitudo apparet congrua triplici ratione. Psa. 90.

Primo ratione discretionis. distinguitur enim in corpore duplex latus. s. sinistrum, & dextrum, Ex qua distinctione intelligitur duplex perfectio eorum, vna quantum ad vitam præsentem, & hoc pertinet ad latus sinistrum. Sinistrum. n. latus est, quod clypeo munitur, quod gladio, vel ense accingitur, quod ponderibus portandis subijcitur: vnde & leua vocat a leuando, eo quod sit aptus ad leuandũ aliquid, & portandum. Et hic omnia bene competunt Apostolis, & eorum sequacibus: quia ipsi sęcutum fidei fortiter tenuerunt; ense, vel gladio verbi Dei fortiter pugnauerunt; & tribulationum, & laborum, & persecutionum onera longanimiter portauerunt. Est alia perfectio eorum quantum ad statum gloriæ, & id significatur per latus dextrum, quod est potius sinistro: vnde dextera Dei vocatur vbi sunt potiora bona, s. gloriæ: & iõ Christus ibi dicitur sedere. Hanc duplicem perfectionem petiuit pro filijs mater filiorum Zebedei, cum dixit dic, vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram: de qua tamẽ, quia non rectum intellectum habebant dixit Christus: Nescitis qd petatis. & postea subdit, Sedere autem ad dexteram vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo. Mat. 20

Secundo, ratione compositionis: Nam partes laterum quę dũt costæ, qa interiora custodiunt, componuntur ex ossibus. sunt. n. in costis (vt dicit Cõstã.) 14. ossa, septena, & septena ex vtroq; latere collocata. Septem ossa, quæ sunt in latere sinistro, siue costæ, sunt septem virtutes, s. tres theologicæ, & quatuor cardinales, quibus in pũti vita Apostoli, & eorum sequaces instituti, & muniti fuerunt. Vel forte repræsentant perfectionẽ septem donorum Spiritus sancti. Sed septem costæ in latere dextro, signant septem dotes. s. tres aiæ, quæ sunt, visio, quæ succedit fideiinhæsio, quæ succedit spei: & fruitio, quæ succedit charitati Et quatuor erunt corporis glorificati, s. claritas, quæ respondet prudẽtiæ subtilitas i. i. spũalitas, q rñdet iustitiæ. erit enim corpus spũale totaliter subiectũ spũ: agilitas, quæ rñdet temperantiæ: impassibilitas, quæ respondet fortitudini.

Tertio, rone passionis: quia licet latus multipliciter patiatur ex ventostrate, tamen ex ciborum multitudine generata, mirò modo comprimitur, ita, vt sæpe homo moriatur. Sic quamuis Sancti multa patiantur aduersa, tamen eis ventus superbiæ, vel vanæ gloriæ maxime est timẽdus: qa maxime spũales viros infestat. Et dicit Hyppocras, q̃ in acutis ægrum iacere in latere, & præcipuè dextro, bonum signum est: quia significatur, q̃ loca vicina cordi non sunt opilata neque malo modo oppressa, sed ad se dilatata: sic bonum est signum iacere in latere sinistro insistendo vitæ actiuæ, sed melius in dextro, insistendo contemplatiuæ. Grego, magnæ sunt vitæ actiuæ merita, sed contemplationis potiora: vnde neq; auferri unquam Mariæ pars dicitur, quia actiuæ vitæ opera cum corpore transeunt; contemplatiuæ vero gaudia, melius ex fine conualescunt. Et similiter beatus Bern: hoc idem opinãs dicit, Bonum acquirit gradum, qui bene ministrauerit proximo: forte meliorem qui benè vacauerit Deo: optimum autem qui perfectus est in vtroque. Hyppo. in pro. Gre. in ser. Bern.

Auaritiæ detectatio, ipsius q̃ damna explicatè eõ scribuntur: quæ quidem rationabiliter ipsius lepræ quatuor speciebus comparantur. Cap. X.

AVaritia assimilatur lepræ.

Primo, ratione corruptionis, quia scilicet in lepra, est vniuersalis humorũ corru-

corruptio, & infectio membrorum: & similiter ex auaritia, & cupiditate omnes humores, id est affectiones animæ corrumpuntur. Leo Papa dicebat, Amore pecuniæ vilis est omnis affectio: & anima lucri cupida etiam pro exiguo perire nõ metuit: nullumque est iustitæ in illo corde vestigium, in quo sibi auaritia fecit habitaculum. & hac omnia ecclesiæ membra inficiuntur, scilicet laici, clerici, prælati, & subditi. Hierem. A minore vsque ad maiorem, a propheta vsque ad sacerdotem, omnes auaritiæ student; Vnde Rabanus. O pestis maligna auaritia semper bonis animis decertanda: quem illæsum, quem inconcussum dimittis? genus humanum confudisti, tu discipulum comitem Christi ab Apostolatu præcipitasti: tu milites custodientes sepulcrum captiuasti. Nunquid non bene dictum est, Pecuniæ obediunt omnia? Leo. in quodã serm. Hier. 7. Rab. su & Matt. Eccl. 10

Secundo, ratione distinctionis. Distinguitur a medicis quadruplex communiter lepra. Est enim quædam lepra, quæ dicitur elephantia, quæ fit de melancolia inficiente sanguinem. Et dicitur elephantia, quia sicut elephas diuersis distinctus est maculis. Sic, & patiens hanc speciem lepræ, diuersis maculis respergitur in cute, siue in pelle. Ita etiam homo auaritus replerur diuersis maculis, id est, diuersis vitijs: quia (vt dicitur) radix omnium malorum cupiditas. Petrus Rauennas in quodam sermone. Malorum radix, cupiditas; transgressionis est mater; magistra nocendi, & primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, fouea scandalorum. Et ideo etiam Gregor. dicit. Quod auaritia latenter oritur in mente, sed punctiones peccatorum omnium patenter producit in operatione. 1. Th. 6 Pe. Ra. Grego. 20 libr. Meta.

Secunda species lepræ dicitur leonina, quæ fit de colera inficiente sanguinem: hæc multum inficit oculos, vnde præcipuè cognoscitur per depilationem superciliorum. Ita auaritia oculos inficit, dum ea quæ videt auarus, malè concupiscit: vnde beatus Ioan. auaritię cupiditatem, concupiscentiam oculorum vocat: quia auarus inuisibilibus spretis sola visibilia quærit. Psalm. Oculos suos statuerunt declinare in terram, quia scilicet non intendunt auari nisi ad terrena conquirenda. 1. Io. 2. Psal. 16

Tertia species lepræ dicitur tyria; siue serpentina a tyro serpente: quia sicut serpens ille facilè deponit cutem, ita, qui laborat hac lepra, deponit cutem, & cito putrescit cutis, & caro propter corruptionem fleumatis. Huius etiam quædam signa sunt, putrefactio gingiuarum, & labiorum, & raucedo vocis, & ingrossatio extremitatum digitorum manuum, & pedum, & vnguium casus. Similiter auaritia homines expoliat per rapinas, carnes putrefacit per delitias: quia multi auari postquam ditati sunt, delitijs affluunt, & voluptatibus putrescunt. Ioel. Computruerunt iumenta, id est, peccatores, ratione non vtentes, in stercore suo, id est, in temporali lucro: de quo Apostolus, Omnia arbitror, vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Nam post lucrum temporalium putrescunt turpitudine voluptatum: ergo putrescit in eis caro per vitium luxuriæ, & gingiuæ per vitium gulæ: sicut patet in auaro illo diuite, qui epulabatur quotidie splendide, ad quod etiam sequitur raucedo vocis, & putredo labiorum, id est, turpiloquiũ, & stultitia verborum, quę in conuiuijs, & delitijs solent abundare. Nota ergo, quòd auaritia expoliat per rapinam, putrefacit per inuidiam, quia auari inuidẽt alijs de lucris temporalibus. Prouer. Putredo ossium inuidia. Ioel. 1. Phil. 3. Luc. 16 Pro. 14.

Item auari morientes expoliantur in domo, putrescunt in sepulchro.

Item in eis putrescunt labia, ne confiteantur peccata, & ingrossantur digiti, vt non restituant aliena.

Quarta lepra est, quæ vocatur allopicia, id est, vulpina: quia sicut allopides id est, vulpes habent supercilia depilata, ita depilantur: & hi qui hanc patiuntur lepram. Vnde esset oportuna mulieribus quæ sibi ea depilant: quia tunc non indigerent ad depilandum ea ferreo instrumento. Et huiusmodi leprosis facies intumescit: Sic in auaris diuitibus oritur supercilium, & tumor superbiæ: contra quod Apostolus diuitibus huius seculi præcipit, non alta sapere.

Aug. Difficile est, vt non sit superbus, qui diues est: tolle superbiã, & diuitiæ nõ nocebũt.

Ea, quæ auditui exteriori in homine expediunt, singula, & interiori conuenire pulcherrimis demonstratur similitudinibus, ac quem ad modum verbum Dei sit audiendum, & docendum, auriumq; tandem natura scite explicatur. Cap. XI.

AVditus interior, & perceptio verbi Dei, similis debet esse auditui corporis exteriori. Nam ad perfectionē auditus corporalis, qnque sunt necessaria, quę suo modo requiruntur ad auditum interiorem.

Primũ est potẽtia sentiens, ſ virtus animalis auditiua Sic oportet, quod sit interius in anima virtus spiritualis gratiæ, quæ faciat ipsam animam spiritualiter sentire, & auidè percipere, quæ dñr, Vnde Grego. dicit, quod nisi spiritussanctus auditorum corda impleat, ad aures corporum vox docentium incassum sonat. Formare.n vocem magistri exterius possunt; sed hanc imprimere interius nō valent. Quia igitur hæc virtus a Deo est sicut virtus auditiua ab anima, ideo dicitur. Qui est ex Deo, verba Dei audit.

Gre. in quodã ser.

Ioã. 8.

Secundum instrumentum conueniẽs (secundum Constantinum) est quoddã os porosum, siue cartilaginosum, quod est concauum siccum, & durum. Concauum, quidem est vt sua concauitate spiritum contineat, & aerem: Tortuosum est, ne stupor ex subita, & vehementi allisione spiritum lædat audibilem, & ideo organi circularitate sonus temperate susceptus spiritum audibilem non reuerberat, sed delectat. Durum etiam est, vt in eo mollior fiat aeris collisio, vt sic sonitus maior fiat. Vnde tympanu melius resonat flante borea, qui est ventus frigidus & siccus, quam flante austro humido atque lento (vt ait Constan.) Similiter etiam interior animus, vt sit doctrinæ auditæ efficaciter receptiuus, oportet primo, quod sit concauus per humilitatem. Gregorius. Via domini ad cor dirigitur, cum sermo veritatis humiliter auditur.

Gre. in hom 1.

Item oportet, quòd sit tortuosus per ruminationem, scilicet vt verbum receptum, quod cibus mentis est, non subito transeat: sed diutius, siue frequentius ruminet, vel reuoluat. Illud enim, quod vadit per tortuosum meatum, non subito, sed lentè, & tractatim gyrãdo pertrãsit. Sic etiam verbum auditum non debet homo dimittere, sed frequenter in corde coferre, & reuoluere: sicut de beata Virgine dicitur, quod coseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo.

Luc. 2.

Item debet esse durus, & siccus per retentionem. Nam res dura, & sicca melius retinet, & custodit id, quod recipit, quam tenera, & mollis. Lucæ: Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiũt illud.

Lu. 11.

Sed secundum Aristo. organum auditus est aer, qui continetur intra aures inclusus in miringa, Idest in quadam pellicula: & ille aer oportet q̃ sit firmus, qui si haberet proprium motum, vel sonum, non perciperet sonum exteriorem. Sicut patet in his, quibus ex motu talis aeris tinniuntur aures. Sic anima hominis debet doctrinam verbi recipere in interiori memoria, & firmiter perseuerare in ea, Ioann. Si verba mea in vobis manserint. &c. Grego Multi legunt, & ab ipsa lectione ieiuni sunt. Multi uocem prædicationis audiunt, sed post uocem vacui recedunt. Quoru m si uenter comedit, viscera non replentur. Quia, & si mente intellectum sacri verbi recipiunt, obliuiscendo, & non seruando, quæ audierunt: hoc in cordis visceribus non reponunt. Ia. Non auditor obliuiosus factus.

Aris. li. de sen. & sen.

Ioã. 14.

Gre. su. Ezec.

Iac. 1.

Tertium est necessariũ medium ordinate sensitum deferens. Defertur enim sonus ad aurem (secundum Constantinum) hoc modo, quod duo nerui ab anteriori parte cerebri procedentes in ossibus aurium infiguntur, per quos spiritus audibilis ad prædicta ossa defertur, quibus exterior aer formam soni referens immediate coniungitur. Vnde aer percussus illa ossa collidit. & spiritus in eis existens secundum proprietatem existentis ibi aeris, & neruos allidentis immutatur, qui sic immutatus, recurrens ad suam cellulam fantasticam immutationem repræsentat, & sic auditum causat. Sicut igitur sonus rei corporalis defertur ad aurem medi ante exteriori aere: Ita, & sonus doctrinæ spiritualis trãsfunditur ad audientis intellectum, mediante exteriori docto re, vel prædicatore. Vnde Apost dicit, quod fides est ex auditu, & auditus per verbum Dei Et ideo de apostolis prędicantibus dicitur in Psal. In omnem terram exiuit sonus eorum. propter quod qui vult implen eiuina sapientia,

Const.

Ro. 10.

Pro. 15. sapientia, oportet, q̃ frequenter prædicationes, & scholas, Prouer. Cor sapiens, quærit doctrinam, propter quod etiam dicit Hugo de sancto victore, quod prudens auditor omnes libenter audit. omnia legit, non scripturam, non personam, non doctrinam spernit, ab omnibus indifferenter, quod sibi deest, idest deesse, videt quærit: non quantum sciat, sed quantum ignorat considerat.

Hug.

Quartum est anima intendens: quia cum anima intenta est circa vnum, non bene intendit ad aliud. Vnde homo sępe homo intendens aliis, campanã pulsantem non audit. Sic etiam verba Dei homo interior auditu nõ percipit, nisi circa ea intentionem apponat Vnde dũ est in prædicatione, non debet cogitare de aliis, neque debet intendere ad sonũ verborum tantum, vel ad ornatum, sed magis ad spiritualem sensum, cuius contrarium multi faciunt. Vnde Sene. Quidam veniunt, ad audiant, & non addi scant. Sicut in theatris uoluptatis causa ad delectandas aures oratione, vel voce, uel fabulis ducũtur. Magnam partẽ auditorũ uidebis cui philosophiæ scola diuersorium ocij fit. Non illud agunt, ut aliqua illic vitia deponant, vt aliquam legem vitæ accipiant, quæ mores suos eirgat, sed vt oblectamento aurium priuantur. Aliqui etiam cũ pugilatibus veniũt, non vt res accipiant, sed verba, q̃ tã sine fructu alieno discũt, q̃ sine suo audiunt.

Sen. in epi.

Quintum est obiectum temperatum, & proportionatum quia auditus. & vniuersaliter omnis sensus, in extremis contristatur, & in medijs delectatur: Vnde nimis fortis sonus corrumpit, & tollit auditum. Et ideo dicit Ambr. quod incolæ regionis illius vbi nilus fluuius oritur, sunt auditu priuati propter nimium strepitum ipsius fluuij de monte cadentis. Sic doctrina, spiritualis debet esse proportionata auditorum capacitati, vt. ſ. secundum qualitatem, & capacitatem auditorum formetur sermo doctorum. Vnde quibusdam adhuc rudibus Apo. dicebat. Tanquam pa uulis in Christo lac vobis potum dedi non escam.

Amb. i hexa.

1. Co. 4

Item auditus verborum Dei qualis esse debeat, ostenditur ex ipsis auribus.

Primo, quia ipsæ aures sp sunt apertæ. nõ. n. aliquando claudunt sicut ipsi oculi, vel os. ex quo ostenditur, q̃ homo ad audiendum verba Dei debet esse semper paratus. Iaco. Sit homo velox ad audiendum. Vnde aures (secũdum Isid.) dicuntur ab hauriendis vocibus.

Iac. 1.

Isid. li. 11. cty.

Secundo, quia aures sunt cartilaginosæ, quod duabus de causis fuit necessarium.

Primo propter defensionem. Defendit enim ne quid nocuum decidat in auditum,

Secũdo, propter inuamen, quia. ſ. vox percussi aeris cum ad cartilaginem venerit, ibi fortis adunatur intra foramina auditus: & sic vnitus melius percipitur sonus. Quod ergo aures sunt cartilaginosæ, signat, quod id, quod homo audit ne postea per obliuionem perdatur, debet in carta scribere: stultum enim est propter conniden tiam memoriæ nihil scripturæ commendare: sicut Hiero. dicit, & Eccl. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis.

Ecc. 38.

Tertio quoque, quia aures sunt perforatæ, sed sunt hæc foramina sicut torcular transuersa. ne frigidus aer nimis cito intrans interiores panniculos lædat, & ne nocuum aliquod accidet, quod auditum impediat, vt dicit Costan. In quo signatur, quod qui verba Dei audiunt, debent ea transuertere meditando, & recitando frequenter. vel verba audita transuertunt, qui ea corde per seruando discernunt, & in effectu operis vlterius conuertunt. Vnde Bernar. dicit, quod auris bona, & quæ libenter audit utilia, prudenter discernit audita: obedienter operatur intellecta, Psal. In auditu auris obediuit mihi.

Ber. in epist.

Psa. 17.

Quartò quoque, quia aures sunt multipliciter passiuæ: Nam aliquando patiũtur ex apostematione. & hoc spiritualiter accidit, quando homo ex aliquo uerbo relato, vel iniurioſę dicto, concipit contra aliquem odium, uel rancorem. Tunc. n. odium cõceptum est, vt apostema auris interioris. Aliquando uero auris patitur ex vermium subintratione. & hoc est, quando ex aliquibus corruptis verbis subintrant tentationes, & concupiscentię carnales, sicut Apostolo. dicit, quod corrumpunt mores bonos colloquia prauа. Aliquando vero patitur ex humorum coadunatione: quasi aur m corrupti humores ad aurem confluentes, unt falsę opiniones ex doctrinis hęreticorum prauę docentium generatur

1 Cor. 15.

Aliquando vero patit auris ex mala nerui dispositione, seu contractione: & hoc est, quando aliquis ex alienis verbis, & suggestionibus retrahitur a bono faciendo: quia retractio operis boni, est vt quædam contractio nerui. Aliquando vero auditus non habetur ex defectu foraminis, sicut cum in puero procreato natura instrumentum auditus perforare neglexit, quod vtique esse potuit, vel propter naturæ defectionem, vel propter inobedientiam materiæ. Sic etiam aliquando deficit aliquis circa verbum Dei: quia illud, quod audit, non penetrat ad cor eius: quod est, vel ex defectu naturali intellectus, scilicet, quia non intelligit, quod audit: sicut Dominus
Mat. 15 dixit discipulis adhuc rudibus: Adhuc & vos sine intellectu estis. Vel quia non recipitur ab affectu, & voluntate obediendi, vel faciendi: contra quod
Iac. 1. dicitur, Estote factores verbi, & non auditores tantùm, fallentes vosmetipsos.

Arist. de ani. Quinto, quia aures hominis sunt paruæ, Nam (sicut dicit philosopus) homo inter omnia animalia habet aures immobiles, & breuiores, sed ad audiendum maximè efficaces. & hoc est propter bonitatem complexionis. In quo quidem signatur, quod homo debet esse audiendo firmus, & quietus, sicut Maria Magdalena, quæ sedebat secus pedes Domini, & audiebat verbum illius. Et hoc signat auium immobilitas: sed Martha econuerso mouebatur in ministrando.

Item significatur in breuitate aurium, quod homini delectabilis & competens est non prolixata, sed breuis doctrina: vnde prædicationes, & lectiones nõ debent esse longæ, sed breues, & succinctæ quæ auditum delectent, & animum non
Hug. li. 5. in dia sco. grauent. Vnde Hugo de sancto victore, dicit, quod lectio duobus modis animo fastidium ingerere solet, & affligere spiritum, & qualitate videlicet. si obscurior fuerit, & quantitate, si prolixior extiterit. In vtroq; magno vti moderamine oportet, ne quod ad refectionem quæsitũ est sumatur ad suffocationem. Vel in eo, ꝙ homo habet aures breues, sed efficaces, signatur, quod ex paucis auditis debet multa conijcere: quia sicut terra bona ex paucis semibus plurima gramina producit: sic sapiens ex paucis verbis auditis plurimas sententias colligit. propter, quod in Prouer. dicitur, quod pauca ver- Pro. 14
ba sapienti sufficiunt.

Summa Beatorum felicitas, æternæque felicitatis immensitas, decem cœnæ solemnis conditionibus, earũque similitudinibus, ac sanctorum patrum auctoritatibus, subtiliter et copiose ostẽtatur.

Caput. XII.

BEatorum qui sunt in cœlo, refectio siue satietas, assimilatur cœnæ secundum illud Apoc. Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt. Nam Apo. 19.
in cœna solemni cuiusmodi fuit illa quã fecit rex Assuerus, ista esse consueuerunt primo temporis congruitas, Luc. Mi- Hest. 1.
sit seruum suum hora, scilicet congruã Luc. 14.
cœnæ, dicere inuitatis, vt venirent. Sic ad æternam refectionem Sancti congruo tempore aduocantur, scilicet post famem, & laborem seculi, post pondus diei, & æstus. Apoc. Amodo iam
dicit spiritus, vt requiescat a laboribus Apo. 14
suis. Et Isa. Non esurient, neque sitient
amplius, &c. Isa. 49.

Secundo loci amenitatis. scilicet cœli empirei. Aposto. Scimus, quod si terre-
stris domus nostra dissoluatur do- 2. Cor.
mum non manufactam habemus in 5.
cœlis. vnde de illa amena regione cœlesti dicit Bern. O beata regio paradisi, o
beata regio delitiarum, ad quam suspiro Ber. in
de valle lachrymarum: vbi sapientis sine ser.
ignorantia, vbi memoria sine obliuione, vbi intellectus sine errore: vbi ratio sine obscuritate fulgebit. Ibi etiam (sicut dicit August.) fulget, quod nõ capit locus,
sonat quod non capit tempus; olet qd Aug. li.
non spergit flatus, sapit, quod nõ minuit medit.
edacitas. hæret quod non diuellit satietas. Ibi videtur stultitia sapientia Salomonis, ibi esset deformitas pulchritudo Absalonis, ibi tarditas esset velocitas Azahel ibi debilitas iudicaret fortitudo Sãsonis, ibi esset mortalitas longæuita Matusalẽ, ibi paupertas esset regnũ. Augusti Ibi etiam

etiam, vt idem Augustinus dicit, nihil obest, nihil deest, nihil extra, quod appetatur, nihil intus affluit, quod fastidiatur.

Tertiò inuitantis hilaritas, scilicet Christi dicentis, Venite ad me omnes,
qui laborati, & onerati æstis, & ego Mat. 11
reficiam vos. Et iterum: Ego dispono Luc. 22
vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis, & bibatis super mensam. Et de hac mensa, siue cibo ad
quam te Christus inuitat, loquitur Ber- Bet. in
nard. O vere felix, & gloriosa facietas, fer.
o sacrum conuiuium, o desiderabiles epulæ, vbi nimirum anxietas nulla, nullum poterit esse fastidium. quinimo facietas summa, & summum mentis desiderium, De potu illius quoque
mensæ loquitur Gregorius dicens, Cum Gre. in
ad ipsum fontem vitæ venerimus, erit mor.
nobis delectabiliter impressa sitis simul atque facietas: sed longe aberit a siti necessitas, longe a facietate fastidium: quia sitientes saturabimur, & satiati sitiemus. Et nota, quod hilaritas, & lætitia, & gloria ipsius Christi inuitantis & reficientis, debet esse nobis maximè desiderabilis, ita, quod (sicut
Chrysosto. dicit.) Si quotidie oporte- Chris.
ret nos tormenta perferre, si ipsam ge- de rep.
hennam paruo tempore tolerare pro lap.
eo, vt Christum videre possemus in gloria venientem, & sanctorum eius numero sociari, non erit dignum pati omne, quod triste est modo: vt tanti boni, tantæque gloriæ participes haberemur.

Quarto fæculorum diuersitas, idest gaudiorum, & præmiorum varietas. Nam tot, & tanta sunt ibi gaudia, quod omnes Arithmetici huius mundi non
possent ea numerare, omnes Geome- 1. Co. 2
tri non possent mensurare, omnes Grammatici, Rhetorici, Dialectici non possent ea sermonibus explicare. Etenim, nec oculus vidit, nec in cor homini ascenderũt, quæ præparauit Deus
diligentibus se. Gaudium, & lætitiam Isa. 35.
tenebunt, & fugiet dolor, & gemitus,
Gregorius: Que lingua, vel quis intel- Gre. in
lectus capere sufficit illa supernæ ciui- hom.
tatis quanta sint gaudia angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus conditoris gloriæ assistere, præsentem Dei vultum cernere, & circumscripsum lumen videre, nullo metu mortis affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari. Ibi ergo (sicut dicit Ber- Bet.
nard.) gaudium erit iusto intus, & extra, gaudium sursum atque deorsum, gaudium circumcirca, vbique, gaudium plenum. Et possunt hoc verba, sic intelligi, quod Sancti gaudebunt intus; scilicet intra se de animæ & corporis glorificatione, & extra se de hominum & angelorum associatione, sursum scilicet supra se de Dei visione: deorsum scilicet infra se de cœli & aliarum creaturarum corporalium pulchritudine, & circumcirca de omnium sensuum delectatione, & refectione: cum ipse Deus omnium sensuum spiritualium obiectum sit futurus: erit namque speculum visui, cithara auditui, mel gustui, balsamum olfactui, flos tactui, ibi erit candor lucis æstiualis, amenitas vernalis, abundantia autumnalis requies hyemalis. Erit quoque ibi (& si non respectu obiecti, idest, Dei beatificantis: tamen respectu beatorum ipsorum) quædam distinctio, & varietas præmiorum, propter quam Dominus dixit. In domo patris mei mansiones multæ
sunt: vnde Gregorius dicit: Si dispar Io. 14.
retributio in illa beatitudine æterna nõ Gre. 4.
esset, vna potius mansio quàm multæ dia.
essent. Multæ ergo mansiones sunt, in quibus, & si distincti bonorum ordines propter meritorum varorum consortium communiter lætentur, vnum tamen denarium omnes laborantes accipiunt, qui in multis mansionibus distinguuntur, quia vna est beatitudo quam illic percipiunt, & dispar retributionis qualitas, quam per opera diuersa consequuntur.

Quinto ministrorum vrbanitas, scilicet angelorum. Hebr. Omnes sunt Heb. 1.
administratorij spiritus in ministerium missi. Ministrant enim nobis in hoc
mundo angeli: quia, sicut dicit Bernar. Ber.
credimus sanctos angelos astare orantibus, offerre Deo vota, & preces hominum, si sine deceptione leuari pias manus perspexerit. Vnde etiam Isidorus dicit, quod boni angeli ad ministerium humanæ salutis deputati sunt, vt cunctis administrant mundi, & regem omnia iussu Dei. In alia autem vita (saltem in hac) hominibus ministrant, quod animas sanctorum de corporibus exeũtes ad illius cœnæ dulcedi-

Universidad de Deusto Biblioteca

næ dulcedinem perducunt: quod patet
Luc.16 exemplo Lazari. Factum est autem, vt
moreretur medicus, & portaretur ab an-
Ber. gelis in sinum Abrahæ. Bernar. Tu si vis
habere ministerium angelorum, fuge cõ
solationes seculi, & tentationibus resi-
ste diaboli.

Sexto discumbentium grata societas,
s. beatorum cum angelis incorruptibili
vita gaudentium ẽm illud, Neque nu-
bẽt, neque nubentur: sed erunt sicut an
Greg. geli Dei in cælo. Greg. intuere cętũ non
solum ex hominibus, sed ex angelis, at-
que archãgelis, thronis, & dominationi-
bus, principatibus, ac potestatibus conuo-
catum. De Rege aut qui horum medius
residet, dicere vox nulla sufficeret. Effu-
git enim omnem sermonem, atque oẽm
sensum humanæ mentis excedit decus
illud, illa pulchritudo, illa virtus, illa glo-
ria, illa magnificentia, illa maiestas. Et di
Prospe. de vita cont. cit etiam Prosper. Illa ciuitas quæ est an
gelorum sanctorum omnium congrega
tione beata meritis fulgentibus micat.
Vbi æterna sal° exuberat, veritas regnat
vbi neque fallit quisquam, neque falli-
tur: vnde nullus beatus eijcitur, vbi nul-
lus miser admittitur.

Septimo instrumentorum iocunditas
Isa. 51. Apocr. 14 i melodia canticorum. Isa. Audietur in
ea gratiarum actio, & vox laudis. Et Apo
Et vocem quam audiui, quasi citharedo-
Greg. i mor. rum citharizantium in citharis suis. Gre.
In illa æterna patria, quando iustorum
mens in exultatione capitur, lingua in
Aug. super Io. canticum laudis eleuatur. Augu. Ibi hym
nidici angelorum chori, ibi societas su-
pernorum ciuium, ibi dulcis solennitas
a peregrinationis huius tristi labore re-
deuntium, ibi festiuitas sine fine, æterni
tas sine labe, serenitas sine nube. Octa-
uo luminarium copiositas, scilicet corpo
Mat. 13 Apocr. 21 rum gloriosorum. Mat. Fulgebunt iusti,
sicut sol, &c. Apoc. Ciuitas illa non eget
lumine solis neq; lunæ, sed claritas Dei
illuminabit illam.

Psal. 5. Nono cęnæ diuturnitas, i. ęternitas bo
norum psal. In æternum exultabunt, &
habitabis in eis. Est n. æternitas (ẽm Boe
tiũ) diuturnitas sine fine, & carens om-
ni mutabilitate: sed Dei æternitas nõ so-
Isa. 32. lum fine caret, sed etiam initio.

Decimo quietis suauitas. Isa. Sedebit
pop. lus meus in plenitudine pacis, in ta
Prof. de vi con. bernaculis fiduciæ, & in requie opulen-
ta. Vnde in illa beata vita (sicut dicit Pro
sper) est certa securitas, secura trãquilli-
tas, felix æternitas; æterna felicitas vbi ẽ
amor perfectus, timor nullus, dies æter-
nus, alacer motus, & vnus omũ spiritus.

Item omnium malorum immunitas.
Psal. Non accedet ad te malum, & flagel- Psa. 90.
lum, &c. August. Quanta erit ibi felicitas, August.
vbi nullum erit malum: nullum latebit
bonum, vacabitur Dei laudibus, qui erit
omnia in omnibus.

Charitatis perfectiones, per ipsius hominis dorsi, sensusque tactus, ac manus plurimas naturales proprietates, non vulgaribus exemplis patefit: et qui sit verus amor, quidue principaliter sit amandum, clare definitur. Cap. XIII.

CHaritas assimilatur dorso propter
quatuor.

Primo, quia dorsum est onerum perta
tiuum: vnde dorsum a duritia est dictũ,
eo, quod sit forte, & durum ad onus por
tandum, & durabile ad diutius sustinen
dum, vt dicit Isido. Et dorsi cutis spissior, Isi. lib.
& durior est quã in cæteris partibus ani ety.
mal. Hæc autem omnia competunt cha
ritati, de qua Apo dicit, quod omnia su- 1. Cor.
ferr. s. onera pro Christo. Augu. Sarcina 13.
Christi, quæ infirmitati grauis est, leuis Augus.
efficitur charitati. Cã. Fortis est, vt mors, Cant. 8
dilectio. Et ideo dorsum charitatis, facili
ter portat onus tribulationis. vnde psal. Psa. 65.
Posui tribulationes in dorso nostro. Sed
nota, ꝙ dorsum in homine etiam vocat
tergum, eo, ꝙ illo resupini in terra iace-
mus, quod nullũ animal facit nisi hõ.
Vnde bruta in ventre, aut in latere iacẽt
Sed homo resupinus dum tergo terræ in
hæret oculos ad cœlum habet, q̃ etiam
charitati conueniunt, quæ & terrena be-
ne dispensat per actiuam, & cœlestibus
semper intendit per vitam contemplati
uam. Ad primum enim horum inclinat
amor proximi, ad secundum vero facilius
erigit amor dei. vnde Apos. dicit In chari Eph. 3.
tate radicati, & fundati, vt possitis com-
prehendere cum omnibus sanctis quæ
sit latitudo, longitudo, sublimitas, & pro
funditas. Est enim charitatis sublimitas
in altitudine contemplationis. Est vero
charitatis profunditas in humilitate ac-
tionis.

Secundo, quia dorsum est omniũ alio
rum ossium fundatiuum: quia oſa funda
ta sunt supra ipsum, sicut supra carinam
nauis, & sic charitas est fundamentum
quod-

quoddam omnium virtutum: & primus
lapis huius fundamẽti est Christus: qa
ipse exemplum, & mandatum primum
attulit perfectæ charitatis. Vnde dicit hic
est præceptum meum, vt diligatis inui-
cem, &c
Io. 15. Secundi vero lapides huius fundamẽ
ti fuerunt apostoli, & prophetæ etiam p
fidem Christi venturi in fundamento ec
clesiæ collocati, & super hos postea alio-
rum fidelium ecclesiæ fabrica est erecta
Eph. 2. Vnde Apost. dicit eis. Estis ciues sancto-
rum, & domestici Dei, superædificati su-
per fundamentum apostolorum, & pro-
phetarum ipso summo angulari lapide
Iesu.

Tertio, quia dorsum est viscerum de-
fensiuum, & operatiuum. Viscera fœcem
& turpitudinem continentia, sunt pecca
ta quæ charitas operire dicitur in homi-
1. Pet. 4 ne pœnitente Petr. Charitas operit mul
Pro. 10. titudinem peccatorum Prouer. Vniuer-
sa delicta operit charitas. Ipsa etiam cha
ritas peccata excusando, & purgando de
fendit apud iudicium Dei: vel ipsa defen
dit viscera. i. interiores virtutes in quib°
nutrimentum animę continetur ne a tẽ
tationibus, vel persecutionibus læuant.
Greg. Grego. Charitas sancta cor pacificat, &
mentem in tentationibus corroborat.
Gio. Nullum permittit Deus cadere, qui
ei seruit vero amore.

Quarto quoque, quia dorsum est mul
tarum lęsionum susceptiuum. Dorsum
n patitur verberationem, & excoriatio-
nem, & multa alia mala. Sic sancti pro-
pter dilectionem Dei & proximi, sunt
nuerunt & excoriationem, sicut patet
de Beato Bartho. apostolo, & verbera se-
Heb. 11 cundum illud, Alii ludibris: & verbera
experti, & multa alia mala, vt subditur
ibidem. & multa etiam ex charitate pro
Ps. 128. aliorum peccatis sustinuerũt. Psal. Supra
dorsum meum fabricauerũt peccatores.

Item charitas assimilatur sensui tactus
propter quinque.

Primo ratione organi. Nam organum
Arist. 2. de ani. tactus (sicut dicit Philosophus) non est
caro, quia in nullo sensu potest fieri sensa-
tio si tangatur organum: vt si quis ali-
quod corpus ponat album in superficie
oculi non videtur: sed tactus sentit sensi-
bilia posita supra carnem: & ideo caro
Arist. de sen. & sen. non est organum tactus: & idcirco (sicut
Arist. dicit) organum sensus tactus, est
aliquod intrinsecum circa cor: organum
enim tactus, & si non possit esse a quali-
tatibus tangibilibus totaliter denudatũ,
propterea, quia huiusmodi qualitates
sunt elementorum ex quibus ipsum or-
ganum componitur: tũ oportet ipsum
esse medium temperatum, vt sit in poten-
tia ad obiecta tangibilia, sicut medium
ab anima. Vnde quanto animal habet
complexionem magis reductam ad me-
dium, tanto est melioris tactus. oportet
ergo, quod organum tactus sit multum
terræ ître, quia terra minus inter elemen
ta habet de virtute actiua: & oportet, ꝙ
sit positum in loco calidissimo circa cor
ex cuius caliditate terræ frigiditas ad te-
periem reducatur. Sicut ergo organum,
& principium tactus, non est caro, sed
aliquid circa cor: eius signum est, quia
si lęsio accidat in locis circa cor est maxi
me dolorosa. Sic etiã amor charitatis no
est amor carnalis, sed spiritualis in corde
radicatus, secundum illud, Diliges domi Deut. 6
num Deum tuum ex toto corde tuo. Vn
de circa cor videtur esse propium orga-
num charitatis: propter quod dicit Apo. Rom. 5
quod charitas dei diffusa est in cordibus
nostris, quod Spiritum sanctum qui da-
tus est nobis. Aug. Non autem carnalis, Aug. in
sed spiritualis inter vos debet esse dilec- reg.
tio: ergo organum spiritualis amoris
non caro est, sed cor.

Secũdo ratione medij. Medium enim Arist. de an.
in sensu tactus (vt dicit philosophus) est
duplex, vnum intraneum, & connatura-
le, scilicet caro. aliud extraneum, & ac-
cidentale, scilicet aer, & aqua. Nam ea q̃
se tangunt in aqua, tangunt se mediante
aqua, quia illud quod est in aqua opor-
tet esse humectatum, et illa humiditas
cum sit qualitas aquæ, non potest esse i-
ne suo subiecto, quod est aqua Et simile
est de his qui se tangunt in aere, cum et
aer sit humidus: sed magis latet nos de
aere quam de aqua, quod sit medium, p-
pter hoc, quod continue sumus in aere.
Et ideo imperceptibiliter inhæret nobis.
Sicut etiam de aqua latet animalia quæ
sunt in aqua, quia scilicet no percipiunt
aquam quæ est inter ipsa, & corpora tan
gentia.

Itẽ magis latet de aere, quia subtilior
est, & minus sensu perceptibilis. Simili-
ter in amore charitatis diuinæ meum
s. naturale, & intrinsecum, est caro & hu
manitas a verbo Dei assumpta: quia per
incarnati Verbi mysterium noua mentis
nostræ

nostræ oculis lux diuinæ claritatis infulsit: vt dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in inuisibilium amorem rapiamur, vt Greg. dicit. Vnde hortatur Auguſt. dicens, Ama amorem illius, qui amore tui amoris descendit in vterum Virginis, & ibi amorem suum amori tuo copulauit: humiliando se, sublimando te, coniungendo lumen suæ æternitatis limo tuæ mortalitatis Propter hoc Bern. dicit, quod quicquid blanditur de carne propria, vel aliena, sacrosanctæ carnis Christi amori postponere debemus. Et secundum eundem Bern. Ipsa carne sua mediante, Christus dilexit nos sapienter fortiter, & dulciter. Dulciter, quia carnem induit: sapienter, quia vitia carnis curauit: fortiter, quia in ea mortem sustinuit. Sed quasi medium extraneum est proximus, vel aliæ creaturæ visibiles, quibus mediantibus ducimur ad diuinæ bonitatis notitiam, & amorem. Vnde Auguſt. dicit, Cœlum, & terra, & omnia quæ in eis sunt, ecce mihi vndique dicunt, vt amem te Deus, neque cessant dicere omnibus ita, vt inexcusabiles sint, Intellige per aquam, grossiorem creaturam corporalem visibilem. Per aerẽ, subtiliorem, & imperceptibilem: quibus omnibus mediantibus in Dei amorem manuducimur.

Gre. in præfat. Auguſt. Aug. li. de caethe. rub. Bern. Cant. Aug. li. conf.

Tertio ratione instrumenti, quia licet tactus fiat per quodlibet membrum corporis, tamen inter omnia membra exteriora manus videntur propria instrumenta ad palpandum, & tangendum, quas natura temperatas hac ratione cõposuit, vt calidæ & frigidæ facilius sentirent. Et sunt concauæ, & neruosæ, & temperatæ. Concauæ, vt melius tangenda percipiant, & tenenda fortius teneant: neruosæ, vt sint fortiores, & vt ibi vigeat sensibilitas: quia omne neruosum sensibile est. Temperatæ vero fuerunt, vt a re qualibet facilius immutentur. Sicut ergo sensus tactus viget in manibus, ita amor charitatis in operibus: manibus enim præcipuè nos operamur, Ioan. Non diligamus verbum, neque lingua, sed opere. Gregor. Nunquam est amor Dei ociosus: operatur enim magna, si est: si autem operari desinit, iam amor non est. Sed attende quales sunt manus, id est, opera charitatis, quia concauæ ad operandum humiliter, neruosæ ad operandum fortiter, & temperatæ ad operandum delectabiliter, quia temperata delectant, extrema vero conturbant.

Ioan 3. Gregor. in ho.

Quarto, ratione subiecti, quia scilicet sensus tactus videtur esse subiectum & fundamentum omnium aliorum sensuum, sine quo non inest animalibus aliquis sensus, sed non econuerso. Vnde sensus tactus de necessitate inest omnibus animalibus, siue quo nullum animal esse potest, vt probat Philosophus. Alij autem sensus non insunt de necessitate, sed sunt de bene esse. Neque est instantia de gustu, quamuis nullum animal possit viuere sine alimento: quia gustus prout susceptiuus est alimenti, est quidam tactus: prout autem distinguitur a tactu sic est discretiuus saporum, qui faciunt alimentum delectabile, vel triste, vt accipiatur faciliter, vel refutetur. Sicut ergo tactus est aliorum sensuum fundamentum, ita vt nullus sine eo esse possit. Sic quoque, & charitas est omnium virtutum forma & complementum, ita vt sine ea nulla vera virtus & perfecta esse possit. Et ideo Apostolus dixit, vt supra allegatum est: In charitate radicati, & fundati. Gregor. Vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt, sic multæ virtutes ex vna charitate generantur, nec habet aliquid viditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis

Arist. 3. de ani. Eph. 3. Gregor. in ho.

Quinto, ratione obiecti. Est enim tactus discretiuus & perceptiuus qualitatum tangibilium: qualitates autem tangibiles, sunt calidum, frigidum, humidum, & siccum, durum, & molle, & quædam huiusmodi, vt graue, & leue acutum, & hebes, & similia: quę etiam omnia adaptantur charitati, quæ facit hominem calidum, & frigidum: calidum circa spiritualia, & frigidum circa temporalia: humidum & lachrymosum, compatiendo siccum abstinendo, durum ad tollerandum, mollem ad parcendum, grauem & maturum in moribus, leuem & promptum & velocem in operibus: vel grauem in contipiendo, leuem, id est, velocem in obediendo: vel quia amor omnia facit leuia, & facilia.

Item acutum in contemplando, & hebetem in malignando. Nescit enim amicus de alijs malignari. Corinth. Charitas non cogitat malum.

1. Cor. 13.

Quo

Quo pacto spirituali cibo, qui verè verbum Dei est, vt: debeamus, vt anima perfectè alatur; stomachi similitudinibus, cibique corporalis exemplis multis planum efficitur: ac elementorum qualitates, ad huiusmodi rem magis explicandam, aptè apponuntur. & denique Christi corpus pariter animæ alimentum esse demonstratur. Cap. XIIII.

Cibo spirituali qualiter nutriendus sit spiritus: ostenditur exemplo stomachi.

Primo, quia stomachus est ciborum receptiuus. Vnde stomachus Græcè dicitur os Latinè, eo quòd sit hostium ventris ad cibum recipiendum, vt dicit Isid. Est etiam stomachus figura rotundę factus, vt cibum recipiat quantitatis amplioris. Stomachus autem humanus in superiori parte est strictus, in inferiori latus: & hoc necessarium fuit. Nam cum homo inter cætera animalia sit erectus, cibus eius semper ad inferiora descendit, & ideo pertitilis fuit inferior latitudo, vt in ea cibi possit recipi multitudo: quæ omnia ostendunt stomachum esse receptaculum ciborum. Sic homo cibum spiritualis doctrinæ, de quo Matth. Non in solo pane viuit homo: sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei: siue lachrymosæ pœnitentiæ, de quo Psal. Cibabis nos pane lachrymarum: siue cœlestis obedientiæ, de quo Ioan. Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me; debet diligenter suscipere, primum cum prædicatur, secundum cum inspiratur, tertium cum impetratur. Act. Cum ac. episset cibum, confortatus est.

Isid. li. ety. Matt. 4. Psal. 79 Io. 4. Act. 9.

Secundo stomachus est retentiuus ciborum. Et hinc est, quòd stomachus interius est factus asper, & villosus, vt cibum melius retinere possit. Nam si esset lubricus, & in superficie planus, cibus ab eo recederet indigestus. Sic anima spiritualis cibi non solum receptiua esse debet, sed etiam retentiua, & præcipuè cibi sacræ doctrinæ, id est, verborum Dei, quæ non solum recipi debent ad audientiam, vel intelligẽtiam, sed etiam retineri per memoriam. Ioan. Si verba mea in vobis manserint, &c. Gregor. Verba Dei, quæ aure percipitis, mente retinete. Cibus enim mentis, sermo Dei est. Et quasi receptus cibus stomacho languente reijcitur, quando sermo auditus, in ventre memoriæ non retinetur; sed quisquis alimenta non retinet, huius profectò vita desperatur. Aeternæ ergo mortis periculum formidate, si verba vitæ, & alimenta iustitiæ, quæ aure percipitis, in memoria non retinetis.

Ioan. 15 Gregor. hom.

Tertio, quoque stomachus est ciborum digestiuus. Vnde stomachus factus est in fundo carnosus, vt confortetur in eo digestio. Caro enim est calida, & humida, ex quibus qualitatibus maximè digestio confortatur. Per digestionem autem corporalem nutrimentum transmutatur, & alteratur & efficitur simile nutrito. Vnde alimentum, quod in principio digestionis est dissimile, in fine omnium digestionum efficitur simile nutrito, vt dicit Philosophus. Sed de cibo spirituali est econuerso, quia non transmutatur verbum Dei in mentem, sed potius mens in similitudinem verbi. Interdum enim verbum est dissimile, & contrarium menti. Nam verbum humilitatis menti superbæ contrariatur, menti luxuriosæ verbum castitatis: & menti crudeli verbum pietatis: quando ergo verbum auditum est tantę efficaciæ, vt possit mentem alterare, & ad se conuertere, puta vt mens superba efficiatur humilis, luxuriosa casta, crudelis pia: tunc digestio verbi facta est. Et ad digestionem hanc similitudine alia hortatur Dominus dicens: Esto consentiens aduersario tuo. Aduersarius enim iste (vt Augu. exponit) ciuinus est, qui peccatori aduersatur, peccatum prohibendo, vel iustitiam suadendo, siue præcipiendo. Cui peccator consentire debet, & obedire, si non vult in æternum perire. Notandum etiam, quòd sicut digestio corporalis cibi fit mediante calore naturali (propter quod Philosophus dicit, quòd digestio est completio humidi a proprio naturali calore facta ex contraiacentibus passionibus, quæ scilicet sunt in ipso humido). Sic digestio, siue transmutatio spiritualis ipsius animi, fit mediante amore ipsius verbi auditi: quia nisi homo afficiatur ad ea, quæ audit, non transmutatur ab eis. Verba.n. quæ non placent, animũ non mouent: & iõ dicit Aug. ꝓ doctor agere id debet, vt non solum intelligatur, verum etiam, vt libenter, & obedienter audiatur.

Arist. 2. de ani. Matt. 5. Arist. 4 meth.

Item stomachus ab epate circũdat, vt ad ciborũ digestionẽ ei maior copia caloris

Universidad de Deusto Biblioteca

loris ministretur. Epar enim suis quinq; fruitulis, siue linguis stomachum circun cingit, & ei calorem dum tribuit, succosi tatem vnde languis generatur per quasdam venulas ab eo recipit. Quinque ergo fruitulę, siue fibræ quæ sunt extremi tates epatis, quinque opera sunt præcipua nostri Redemptoris, quæ animum nostrum calefacere debet, & ad eius verba amplectanda plurimum inflammare, scilicet incarnatio, passio, descensus ad inferos, resurrectio, & in cœlum ascensio vel forte sunt quinque vulnera ipsius Saluatoris, ad quę dum homo animi deuotionem dirigit, humorem quendam lachrymosi amoris, & deuotionis ad epar, ad Christum mittit.

Quarto stomachus est secundum diuersam complexionem diuersorum cibo rum appetitiuus, & diuersimode digesti-
Con. 1. uus. Nam (secundum Constan.) si stomachus fuerit naturaliter calidus, cibos grossos bene digerit, delicatos vero consumit, & plus digerit, quàm eius appetitus sit: & propter similitudinem cibos calidos maxime appetit, nec tamen sustinere potest. Econtra vero frigidus non bene cibaria grossa digerit, sed grauatur ex eis, & ea in humores corruptos, & acidos cito conuertit. Stomachus vero siccus cito sitit, & parum ei aquæ sufficit. Vnde si superfluum biberit, rugitū ei in ventre facit. Si autem stomachus fuerit humidus, non sitit; humidum cibum appetit, sed parum digerit. Ille igitur habet stomachum calidum calore naturali, qui habet animum feruidum amore spiritua li, & hic grossa, & solida cibaria, id est alta & difficilia dogmata bene capit, & intelligit, quæ sunt perfectorum cibus secun-
Heb. 5. dum illud, Perfectorū solidus est cibus. Delicata vero, id est, mollia, & facilia pro nihilo quasi ducit. Sed semper similia sibi, id est, feruentia, & ignita eloquia concupiscit, & plus potest opere capere, quā præsumpserit corde, nec potest desiderium sustinere ociosum. Frigidus autem, & imperfectus animus grossa, id est, perfecta, & magna dogmata non potest ca-
Heb. 5. pere, secundum illud, Facti estis quasi lacte opus si non solido cibo. Vnde si alta, vel difficilia talibus proponantur, grauantur audire ea, quæ non intelligunt. Vnde plerunque talia documenta vertūtur eis vel in corruptionem erroris, vel in accidiam mentis. Animus autem aridus ab humore deuotionis, & si aliquando fortè fruierit aquam salutaris doctrinæ, cito tamen cum audierit, & de modico satiatur: & si talibus prædicetur fortè prolixius, rugiunt murmurādo: qui vero habet humidum animum carnalis concupiscentiæ humore, non sitit aquam spiritualis doctrinæ, sed tantum appetit cibum humidum, idest fluxum operis luxuriæ, de quō frequenter accidit, ꝙ multum appetit, & parum assequitur. Psalm. Psa. 58. Famem patientur, vt canes.

Quinto, quia stomachus est multipliciter passiuus, patitur enim euomitionē, indigestionem, abhominationem, inflāmationem, eructationem, & multa huiusmodi. Sic interdum animus contra sanctam doctrinam patitur euomitionem, cum ipsam per memoriam nō custodit: Indigestionem cum ipsam non diligit: Abhominationem cum ipsam audire refugit. Inflammationem vero patitur, qui contra ipsam dedi natur, vel qui de ipsa (quando discit, vel docet) superbit. 1. Cor. 8
Apo Scientia inflat. Sed eructationem, id est, stomachi euentationem patitur, q̄ ex ipsa ventum ostentationis quærit. Patitur autem ista stomachus quandoque ex maligna complexione, quandoque ex nimia exinanitione, quandoque ex nimia repletione, quandoque ex vigoris defectione, quandoque vero ex expulsiuæ virtutis debilitatione. Quasi autem inordinata complexio humorum in stomacho, est inordinatio passionum, puta amoris, vel odii, vel iræ, & similia, ex qua frequenter accidit, quod homo est malè dispositus ad audiendum verbum Dei. Ex nimia etiam paupertatis inanitione, vel diuitiarum repletione, quia vtraque sollicitudinem nimiam tribuit, vel occupationem, frequenter retrahuntur plurimi ab auditu, vel fructu verbo-
rum Dei. Vnde Prouerb. Mendicitatem, Pro. 30.
& diuitias ne dederis mihi. Plures autem alij sunt quibus, & si absit sollicitudo ad audiendum, deficit tamen vigor ad id, quod audiunt, opere implendum. Quidam vero verbum Dei cum magna deuotione audiunt, sed dum contrariæ tentationes insurgunt, quia in virtute expulsiua ipsarum tentationum deficiūt tentationibus deuicti, nihil ex auditis proferunt, quia scilicet venit diabolus, & tollit verbum de cordibus eorum, vt dicitur. Luc. 8.

Item

Item cibus spiritualis doctrinæ requirit, quatuor virtutes, quæ sunt in hominis corpore, scilicet appetitiua, retentiua, digestiua, & expulsiua. Oportet enim, vt cibum spiritualis doctrinæ anima primo appetat: sicut appetebat Daniel, qui propter appetitum scientiæ Dei, vocatus est
Dan. 11 vir desideriorum. Et sponsa etiam in Cantic. hunc cibum spiritualis doctrinæ appetebat, & experebat dicens, Sonet vox
Cant. tua in auribus meis. Vnde anima, quæ hunc cibum fastidit, ad mortem tendit.
Ps. 103. Psal. Omnem escam abhominata est anima eorum, & ap. vsque ad por. mortis.
Aug. su & Psal. August. Sicut noxium est corpori corporeas escas non po e percipere, ita periculosum est animæ spirituales escas fastidire.

Item oportet, quòd anima audita retineat. Nam sicut non prodest corpori, ꝙ stomachus cibum recipiat, si receptum
Sen in epist. statim euomat. Sen. Non prodest cibus neque accedit corpori, qui statim sumptus emittitur. Similiter nec verbum auditum, prodest si statim oblivioni tradatur.

Item oportet, quòd mens auditum, & retentum digerat, & in bonos humores, id est, in bonos mores conuertat.

Item oportet, ꝙ nō solum digerat, sed etiam expellat, scilicet ea, quæ bonis moribus nō congruunt, respuat, & abijciat: nam si intus retinet, quod expelli debuerat, etiam bene digestis corruptionē præstat. Notandum autem, quod secundum quosdam prędictæ quatuor virtutes ex quatuor elementis contrahunt sibi vires. Vnde ignis, qui est calidus, & siccus, correspondet virtuti appetitiuæ: terra frigida & sicca retentiuæ, aer calidus & humidus digestiuæ, aqua frigida & humida expulsiuæ. Oportet enim, vt qd̄ ignis attraxit, terra ex sua natura retineat: & quod terra retinuit, aer dissoluat: & quod aer dissoluit, aqua emolliat. Ita quoque spiritualiter ignis, id est, intelligentiæ claritas appetitum excitat. Nam cum intellectus sublimiter, & delectabiliter cœlestia cogitat, appetitum spiritualem in mente causat, & sit desiderium in corde hominis, vt auidè quærat cibum sanctæ exhortationis. Terra vero, id est, stabilitas mentis, causat retentionem: quia quod appetitus per intellectum attraxit, stabilitas animi firmiter custodit: sed aer, id est, puritas mentis causat digestionem, quia quod animus firmiter conseruat, puritas mentis hdeliter ordinat. Sed aqua, id est, discretionis mobilitas facit expulsionem: quia quod suis moribus non congruit, discretio remouet, separat & expellit. & sic a temperam to animus non recedit: sed temperamentum seruās, peccati morbo non succumbit.

Item cibus sacramentalis, de quo dominus dixit, Caro mea vere est cib' &c. operatur in anima ad modum, cibi corporalis. Nam nutrit animam gratiam præstando: augmentat virtutes multiplicando: calorem innatum temperat, cō cupiscentiam refrenando, in senibus vero calorem naturæ confortat, charitatem inflammando: deperdita restaurat, vires animæ reparando: & custodit hominem ne pereat a peccatis præseruando. Iohan. Hic est panis de cœlo descendens, Ioan. 6
vt si quis manducauerit ex ipso, non moriatur.

Per varias capillorum naturales proprietates, nostrarum quoque cogitationum diuersitates nonnullis similitudinibus Auctor hic prodere enititur. Cap. XV.

Cogitationes assimilātur capillis propter tria.

Primo, quia capilli sunt capitis ornamentum. Vnde capilli dicuntur quasi capitis pili (vt dicit Isid.) Sicut ergo ca Isi. lib. etyc.
pilli, & specialiter pulchri sunt ornāmētū capitis: ita cogitationes præcipuæ bonę & ornatæ, sunt ornamentum mentis. Vnde Grege. dicit, quod quasi capilli in ca Greg.
pite sunt cogitationes in mente, Luc. Ca Luc. 21
pillus de capite vestro non peribit quia nulla bona cogitatio mentis sine retributione transibit. Vnde Greg dicit, ꝙ Gregorio.
ante Dei oculos vacuæ non transuolant 20. mo.
cogitationes nostræ, & nulla momenta temporis per animum transeunt sine statu retributionis.

Secundo, quia capilli sunt cerebri defensiui. Nam iuuant caput, & cerebrum contra extrinsecas læsiones, & ideo capilli sunt multi, & duri. Capillus enim secundum Constant. ex fumo grosso, Const.
& calido nascitur, qui ex igneis, & incensis humoribus per capitis poros egreditur, & ab aere extrinseco deficcatur. & sic in substantiam capillorum conuertitur: vnde hic humore crescente, capilli crescunt, eo etiam deficiente euanescūt.

Et

Et secundum qualitatem talis fumi, qua litas est capilli. Et ō si fumus est multus capilli sunt multi. Si paucus, pauci, si niger nigri, & sic de alijs. Sicut ergo capilli sunt ad defensionē cerebri, ita cogitatiōes bonæ sunt ad defensionē ai: qa dū seruent in ipso aīo cogitationes bonæ, non ingrediuntur in ipsum cogitationes
Cass. coll. 2. prauæ, Vnde dicebat Cassianus, Incipiamus bonas cogitationes diligere, & statim ab illis, quæ malæ sunt dignabit nos Dominus liberare. Quasi autem fumi capillos nutrientes & cautantes, sunt exteriorum sensuum receptiones. qa de his, quæ sensibus recipiuntur interiores cogitationes formantur. vnde secundū modum fumi est qualitas capilli. Quia fm ordinationē, vel deordinationem exte-
Iob. 31. riorum sensuum sequitur ordinatio, vel deordinatio cogitationum: propter qd dr, Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.

Tertiò, quia capilli sunt multipliciter passiui. Nam capilli incidunturi: vnde cæsaries capillorum à cædendo est dicta, q̄ solum vitorum, eo, quod viro tondi decens est, sed mulieri est indecens.

Isi. lib. cty. Item capilli discriminanē, vnde dicūtur crines mulierum, quia vittis discriminantur, sicut dicit Isido.

Item capilli decaluantur scilicet deficiente humore pingui, quo nutriunt capilli. Et si humor talis non deficit, sed eū humor alius inficit, vel impedit, nō calnicies simplicit er dr, sed est quædā calui cies specialis, quæ etiam allopic ia vocat à medicis, in qua nutrimento corrupto capillorum congeries euanescit.

Item capilli dealbantur, scilicet cum canescunt: Hæc omnia conuenunt cogitationibus nostris, quæ aliquādo sunt
Gre. li. 5. mor. superfluæ, & tunc sunt præcidendæ. Vnde Grego. Magno studio superfluæ cogitationes amputandæ sunt sed tamen amputari funditus nequaquam possunt: semper enim caro superflua generat, q̄ Spūsanctus ferro sollicitudinis abscindat. Aliquādo vero cogitationes nostræ sunt dubiæ, vel inordinatæ & tunc sunt discriminandæ. i. diligenter discernēdæ,
Grego. mor. & componendæ. Et hoc fit quando homo ad mentem suam per rōnis intuitū redit. Quia (sicut dicit Greg.) Si a domo mentis ad momentū rō discedat, quasi absente domina, cogitationū se clamor velut garrula ancillarum turba multiplicat, vt autem ratio ad mentem redierit, mox confusio tumultuosa conquiescit; & quasi ancillæ se ad iniunctum opus tacite reprimunt, dum cogitationes protinus curis proprijs ad vtilitatem subdunturi. Aliquando sunt omnino prauæ, & noxiæ, & tunc sunt pœnitus decaluādæ; idest rotaliter à radice, idest à principio euellendæ. Isa. Auferre malum cogitationum vestrarum, Vnde Hier. dicit, Est tutissimum atque perfectum, vt assuescat anima sollicitari semper & peruigili cura ac custodia discernere cogitationes suas, & ad primum animi motum proba re, vel improbare, quod cogitat, vt vel bonas cogitationes alat, vel statim malas extinguat. Hic namque fons est boni, & origo peccandi: ibi maxime oportet obseruare peccatum, vbi nasci soler, statimque ad primam tētationis faciem, & malum antequam crescat restringere, dum adhuc est in cogitatione. Aliquando vero sunt migræ, & fedæ; & tunc sunt Psa. 50.
per pœnitentiam dealbandæ. Psal. Lauabis me, & super niuem dealbabor. Nam pœnitentiæ ardor quasi capitis capillos dealbat, dum mentis cogitationes purifi Gre. li.
cat. vnde. Grego. dicit, quod electorum 13. mor.
mētes si quas in se carnales cogitatiōes iueniūt, pniæ ardore cōsumūt, nec cogitatiōes suas dilatari carnali voluptate p mittunt: quia eo semetipsos iudicantes subtilius ferunt, quo districtum iudicē præstolantur vicinum. Vel etiam alia ratione dealbat pœnitentia caput mentis, videlicet, quia ardorem libidinis frigefacit, & sic fumosas, & noxias carnales cogitationes repellit. Nam albedo caniciei (secundum Constan.) accidit ex nimia infrigidatione nuttimentalis humoris, qui materia capillorum existit. Nam phlægmatis frigidi humidique dominium caniciei est generatiuum. Ex fumo enim albo & frigido efficiun-
Arist. de con. tur albi tam capilli, quàm pilli. Et hinc est etiam (secundum Aristo.) quod capilli temporum citius canescunt, quàm alij propter humoris paucitatem, & ossium frigiditatem. Vnde pēnitentia humorem nutrimentalem infrigidari facit, dum minuit, & ita caniciem mentis, idest honestatem inducit. Potest ēt dici, q̄ canicies designat ætatis maturationem libidinis extinctionē, vitiorū puerilium mortificationē, vitæ præsen i, & futuræ instantem innouationē.

Somni

Somni naturales effectus septem visionisq̄ naturalis proprietates octo erudit: describuntur, quibus singulis varijs rationibus, & exemplis contemplatio non immerenter comparatur: & quamplurima de corporali spirituali q̄ visione dilucidantur. Cap. XVI.

Contemplatio assimilatur somno. Primo, quia somnus est animalium virtutum quietatiuus. s. sensitiuæ, & motiuæ. Quiescunt enim sensus in somno ab exterioribus mutationibus, sensibilium, & corpus immobilitatur. Similiter contemplatiua vita requirit quietem ab exterioribus motibus, & actionibus. Vnde Beda dicit, quòd contemplatiua vita est ab omni exteriori actione quiescere, & soli desiderio conditoris inhærere. Vnde Maria, per quam contemplatiua, vita designatur describitur, qetaiedens, & à corporali ministerio vacans.
Luc. 10

Secundo, quia somnus est naturalium virium confortatiuus. Vnde (secundum
Arist. de som. & vig. Philosophum) somnus est quies animalium, virtutum cum intensione naturalium. Naturalis enim virtus in somno fortius operatur. Vnde in dormiente virtus digestiua intenditur tum propter reuocationem caloris ad interiora, tum quia anima quiescit ab actionibus sensitiuæ, & motiuæ potentiæ, & ideo vehementius operatur virtus naturalis. Similiter in contemplatione cum anima retrahitur ab exterioribus occupationibus, vigor mentis ad interiora reducit. Vnde vis rationalis, quæ est naturalis & propria virtus hominis, fortius operatur, & affectiua vehementius inflammatur, & intellectiua altius eleuatur, secundum
Thr. 3. illud: Sedebit solitarius, & tacebit, & leuabit se supra se.

Tertio, quia somnus est spūs restaurationis Dicit. n. Auic. quod somnus est re-
Auicē. ditus spūs ab instrumentis sensuum cū profundatiune, vt digeratur nutriens, vt patet in somno se exercitantium in quibus somnus est profundus propter superfluitatem resolutionis spus. Natura enim desiderans additionem, & restaurationem in subitantia spus, profundat ipsum in interioribus, & facit ipsum latere ab exterioribus, vnde fit in eis profundior, & longior somnus, & sic dormiunt qui per medicinā euacuati sunt. Nam dum purgantur, plurimum in talibus de subitantia spūs cum superfluitate dissoluitur: sed per somnum spūs reparantur, & suæ virtuti reddunturi. Sic et feruor ipūs, q̄ per peccata et venialia faciliter sæpe minuitur, per profunditatem somni, idest per contemplationem intimam recrescit, & reparatur.

Quarto, qa somnus est et exteriorum partium corporis infrigidatiuus, Nam (secundum Philosophum.) calor naturalis aliter se habet in uigilante quàm in Arist. de somn.
dormiente: quàm vigilante procedit ab interioribus ad exteriora, sed in dormiente econtrario retrahitur ab exterioribus ad interiora scilicet ad stomachū, & partes illas. Et ideo exteriora corporis remanent frigida, & propter hoc indiger homo magis cooperiri dormiens, quàm vigilans. Similiter contemplatio reuocat hominem ad seipsum, & inflammat ipsum circa cordis interiora. i. circa spūalia secundum illud, In meditatione mea exardescet ignis, ied frigefacit eum circa exteriora, idest circa tpalia Psa. 38.
vt non curet de eis, neque diligat ea.

Quinto, qa sonus est humoru reparatiuus, & clarificatiuus. Nam si somnus sit moderatus, cibus bene digeritur corpus, impinguatur, calor naturalis augmētat, humores reparant, & oes clarificantur. Sic et p contēplationem sobriam & discretā, quæ nō plus q̄rit sapere, q̄ oportet, cibus fidei & spūalis doctrinæ bene intrinsecus gubernatur & operat, mens deuotione impinguat, calor & charitas augmentantur, & humores. i. affectiones, & cogitationes interiores repant, & clarificantur. Vnde ipse est somnus, de quo dr, Somnus sanitatis in hoe parco.

Sexto, qa somnus est virtutum vniti- Ecc. 3.
uus, qa virtus in vigilia dispersa. in somno vnit, dū ad intima reuocat in corpore dormiētis, vt Aui. dt, Sic aia cotēplātis Auicē.
tota ad se ipsam, & i se ipsā recolligit, & vnit, & ī ō circa spūalia fortia repit. Vñ dns de cōtemplatiua vita loquens, dixit Marthæ: Porro vnum est necessarium.

Septimo, qa somn° ē egrotātū alleuia Luc. 10
tiu°. Nā ifirmo, si somn° in q̄tate, & qualitate fuerit tpatus, ægrotū aleuiat, & futuram victoriā cōtra morbū annunciat. Qui aūt fortiter tētatur, quodāmō infirmat, talis si vult aleuiari, & sanari det se orationi, & cōtēplationi, qa maxime per hanc victoriā obtinebit. In huius figura de Lazaro infirmato discipuli dixerunt Christo. Domine, si dormit, saluus erit.

Item

Item contemplatio assimilatur visioni
Perspi. corporali. Nam, vt colligitur ex Perspe-
lib. 3. ctiua, ad visionem corporalem requirun
tur octo.

Primum est sanitas, siue bona dispositio organi visualis, id est, oculorum. Quasi autem duo oculi animæ, sunt intellectus & voluntas. Oculus igitur intellectus tunc est sanus, quando est ab erroribus mundus: sed oculus affectus, seu voluntatis, tunc est incolumis, quando est a rerum temporalium inordinatis cupiditatibus immunis, vt dicit Aug. Vtraque ergo puritas est necessaria Deum cõ
templari volentibus: propter quod dicitur, Beati mundo corde, quoniam ipsi
Matt. 5 Deum videbunt. Et quia vtrumque oculum fides purificat, scilicet intellectum ab erroribus, & affectum a cupiditatibus, vnde dixit Petrus fide purificãs cor-
Act. 15. da eorum: ideo fides necessaria est ad Deum contemplandum, sicut oculorum sanitas, & puritas ad videndum proper
Aug. quod Aug dicit, quod humanæ mentis acies inualida in tam excellenti luce nõ figitur, nisi prius per iustitiam fidei mundetur.

Secundum est oppositio visibilis circa visum. Sed nota, quod quando res visa directè opponitur visui, tunc species illius rei venit super lineas rectas cadentes in centrum oculi, quæ lineæ omnes directæ a singulis partibus rei faciunt vnam pyramidem, cuius conus est in pupilla, & basis in re visa, ex quo patet, ꝙ talis pyramis ex parte rei in se habet latitudinem, ex parte vero oculi arctitudinem. Sic etiam quando diuina, & æterna ante oculos mentis contemplando deducimus, quia ea prout sunt in se ipsis capere nequimus, sed de eorum magnitudine modicum quid attingimus, quasi eorum latitudo in oculis nostris quodammodo coarctatur: quia quãquam in se maxima sint, nos tamen parum capi-
Exo. 33 mus. Vnde dictum est Moysi: Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris. In visione enim faciei, notitia est perfecta in visione vero posteriorum, notitia accipitur modica & confusa.

Item videmus communiter, quod tria genera visibilium visui opponuntur, scilicet lumina, & specula, & corpora colorata. Lumina igitur sunt spiritualis naturæ, specula diuinæ scripturæ, corpora colorata corporales creaturæ. Et circa hæc versatur Sanctorum contemplatio, scilicet, vel circa spirituales naturas, vel circa diuinas scripturas, vel circa corporales, & visibiles creaturas: propterea, qa
Rom. 1 inuisibilia Dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Tertium est distantia proportionalis. Nam si res poneretur super oculum, non videretur. Etsi nimis esset a longe, nullo modo videretur, aut male. Oportet igitur, quod a visu distet secundum aliquã proportionem, intra quam non æqualiter, sed magis & minus videtur, secundum modum distantiæ. Sunt autem rebus diuinis quorundam oculi propinqui, & vicini, scilicet beatorum. & ideo illi clarè, & apertè illa conspiciunt: quorundam vero valdè remoti, sicut oculi
Luc. 17 damnatorum. In cuius signum dicitur de diuite damnato, Eleuans oculos scilicet mentis, cum esset in tormentis, vidit Abraam a lõge, & Lazarum in sinu eius. Vnde tales de gloria Dei, & beatorum quasi nihil, vel parum vident, quia damnati gloriam beatorum, vsque ad diem iudicij vident non distinctè, sed confuse, sicut illud, quod a remotis videtur. Non enim cognoscunt, qualis eorum gloria fit, sed solum cognoscunt eos esse in gloria quadam inextimabili, & ex hoc torquentur, tum propter inuidiam, tũ quia ipsi talem gloriam amiserunt: sed post diem iudicij omnino beatorum visione priuabuntur, secundum illud, Tollatur impius, ne videat gloriam. Quorundam
Eccl. 1 vero oculi, vt viatorum partim sunt distantes, partim appropinquantes: quia licet distent per naturam, appropinquant tamen per gratiam. Et ideo ipsi diuina magis, vel minus contemplando percipiunt, secundum quod per gratiam magis, vel minus eleuantur, secundum illud,
Isa. 52. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde. Oportet ergo (vt patet ex dictis,) quod eius, quod videtur ab oculo, sit situs terminatus, scilicet non nimis a base visuali elõgatus, quia illud quod multum a base visuali elongatur, licet visui opponatur, nõ tamen distincte videtur: sicut autem visus corporalis non bene videt illud, quod est multum elongatum a base visuali. sic intellectus noster in hac vita imperfectè cognoscit, & contemplatur id quod multum elongatum est a natura sen-

Ari. de Ani. ra sensibili, eo quod nihil sine fantasmate intelligit anima, (vt dicit Philosophus.) Fantasia autem est similitudo rei sensibilis: vnde ea quæ sunt omnino a sensu remota, sicut sunt res intellectuales, a nobis cognosci non possunt, nisi in quantum se nobis per aliquos effectus sensibiles manifestant: & ideo contemplatio nostra circa talia, modica est, sed
Arist. 1. de par. anim. tamen delectabilissima, vnde Philosophus dicit accidit circa illas honorabiles existentes & diuinas substantias minores nobis existere theoricas. Etsi secundum modicum attingamus, tamen propter honorabilitatem cognoscendi, delectabilius aliquid habent, quam quæ apud nos omnia.

Quartum est soliditas rei, quia si res non est densa, sed visui peruia, non videtur, propter quam causam aerem non videmus. Sic contemplatio nostra non debet esse circa peruia, id est, circa transitoria, & temporalia, sed circa solida, &
2. Cor. 4. stabilia, & æterna. Apost. Non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ vero non videntur, æterna sunt.

Quintum est magnitudo debita rei visæ: quia si nimis esset parua, non videretur in quacunq; distantia. Visus enim non perficitur nisi per pyramidem ad oculum venientem: quæ si fuerit valde parua, occupabit partem visus valde parũ, sed visus non sentit visibile nisi quãdo pars suæ superficiei debita quantitate visibilis fuerit immutata. Spiritualiter
Aug. de ci. Dei autem beatus August. distinguit tria genera bonorum, scilicet minima, prout sunt bona fortunæ: media, prout sunt bona naturæ: & maxima, prout sunt bona gratiæ, vel gloriæ. Non ergo nostra contemplatio esse debet circa bona minima: immo ea per affectum propter sui modicitatem respicere nõ debemus: sed debet esse circa maxima, scilicet bona gratiæ, vel gloriæ.

Sextum est raritas medij, quia si medium fuerit nimis densum, non fiet per ipsum multiplicatio speciei, & species venire non poterit ad pupillam. Hoc medium in contemplatiuis viris est sensus, siue corpus, sine quo neq; consistere neque contemplari possunt: quod si fuerit densum, i grossum, & plenum, & delicijs enutritum, contemplationem spiritus impedit. Nam venter pinguis non gignit
Hier. sensum tenuem, sicut Hiero. dicit. Sed si fuerit per abstinentiam tenue, spiritum aptiorem ad contemplandum efficiet.
Greg. Greg. Nazianzenus Caro se velut grossa quædam, & obscurior nubes animę obijciens, considerare eam diuini luminis radios non sinit.

Septimum est lux: quia species non immutat medium, vel visum, nisi cum luce. Similiter ad contemplandum diuina, necessaria est lux fidei, vel gratiæ, vel scripturæ sacræ. Psal. Accedite ad Deum, &
Psal. 33 illuminamini.

Octauum est tempus: quia visio fit in tempore, sicut probatur in perspectiua. Nam quamuis visibile subito objiciatur visui, non tamen distinctè apprehẽditur, nisi aliqua animæ habita deliberatione, quæ indiget tempore. Et ideo attentio animæ est necessaria cum prædictis. Sic etiam contemplatio requirit sua tempora: Nam quædam tempora aptiora sunt contemplationi diuinorum, vt tempora magis quieta, vel quibus homo magis
Psal. 5. est sobrius. Vnde Psal. Mane astabo tibi,
Psal. 62 & videbo. Et iterum, In matutinis done meditabor in te. Et etiam tempora quibus homo non habet occupari circa exteriora. Psal. Media nocte surgebã ad
Ps. 118. confitendum tibi. Ocium.n. sanctũ quærit charitas veritatis, vt August. dicit.

Aug. 19 de ciu. Dei. Item dulcedo contemplationis assimilatur sanguini.

Primo ratione principii fontalis: quia (secũdum Arist.) sedem habet in corde
Arist. de anim. quia dicit, quod cor est principium sanguinis sicut, & venarum, vt manifestum esse dicit per anathomiam. Sed secundũ
Galie. Gale. sedes sanguinis est in epate sicut in suo fonte: quia in calore epatis est locus secũdæ decoctionis, & inde sanguis per membra dirigitur, vt eorũ calore tertio decoquatur. Prima.n. decoctio fit in stomacho, secũda in epate, tertia in omnibus membris. Posset autẽ dici, vtramq; opinionẽ concordando, ꝙ epar est principium sanguinis quo ad materiã: quia materia sanguinis est ab epate: sed cor quãtũ ad formam, quia in corde illa materia accipit formam sanguinis. Moraliter aũt per calorem, siue epatis, siue cordis, ardorem accipimus amoris. Ex ardore nanq; dilectionis, quasi ex calore epatis, vel cordis profluit dulcedo, & suauitas spiritualiter contemplantis. Psalm.
Psal. 33

Gustate.ſ.per amorem.& videte.ſ.per cõ
templationem, qm ſuauis eſt Dominus.
Secundo ratione qualitatis naturalis.
Eſt.n.ſanguis calidæ & humidæ naturæ:
calor ex amore,humor ex timore debet
prouenire,q̃ duo creſcere, & delectari re
uerenter, & ſobriè faciunt contemplan-
Pſ.118. tem: vnde Pſ.ex perſona Chriſti dicentis
patri: Qui timent te.ſ.timore filiali,q̃ eſt
ex reuerentia,& amore,videbunt me,ſci
licet in contemplatione, & lætabuntur
interna delectatione.

Infantis nuper nati modus cuſtodiendi ac alendi adoretur; qui lucidiſsimus exemplis his qui recenter ad Deum conuerſi ſunt adaptatur. Cap. XVII.

CONuerſi nouiter ad Deum,oportet,
vt gubernentur, & foueantur ad mo
dum infantis nouiter nati, Infans enim
nouiter natus diligenter gubernãdus eſt,
quia cuni caro eius ſit fluida, & tenella,
ſunt ei adhibenda remedia, & fomenta,
Conſt. & ſicut docet Conſtant. plura fomenta,
ſunt ei adhibenda.
Primum eſt, vt in roſis cum ſale tritis
inuoluatur,vt mẽbra fluida confortent,
& a viſcoſa humiditate purgent. Quaſi
aut roſæ redolentes,ſunt ſanctorũ virorũ
exempla,& virtutes,quibus infans inuol
uitur.qũ nouiter conuerſus ad imitandũ
prouocatur: ſed dãt ei cum ſale teri.i cũ
diſcretione exponi,& ſuaderi. Nõ.n ad-
hũc debili dãt perſuaderi exempla nimis
auſtera,ne forte deſperet,vel ne forte aſſu-
mat ſupra poſſe ſuũ. Vnde dãt proponi
exempla competentia ſibi quibus ad proſi
ciendũ confortet:& a peccati viſco.i con
ſuetudine,ſeu infectione purget,& libe-
1 Pet.2. ret Pet. Quaſi modo geniti infantes lac cõ
cupiſcite.i facinum exemplorũ informa
tionẽ, ſiue imitatione & ſequẽ Rationa-
biles ſine dolo,vt in eo creſcatis.
Secundum eſt, vt palatum,& gingiuæ
cum digito melle vncto fricentur, vt in-
teriora oris mundificent, & confortent,
& dulcedine mellis appetitus infantulo
prouocet. Tunc aut pœnitens digito fri-
cetur:qũ leue opus, ſiue onus,& non gra
ue,& importabile ſibi imponitur. Vnde
contra nimis auſteros ſacerdotes Domi
nus dixit: Alligant onera grauia,& impor
Mat.23 tabilia, & imponunt in humeris homi-
num: digito autem ſuo nolunt ea moue
re. Sed adhuc oportet, quod digitus mel-
le vngatur,ita q̃ etiam cum quadam dul-
cedine pœnitentia inungatur: quia tunc
pœnitens libentius recipit, & magis con-
fortatur, & prouocatur appetitus eius ad
faciendum:& quanto libentius facit,tan
to plus ei valet ad interiorem purgatio-
nem.
Tertium eſt,vt ſæpe balneetur, & oleo
myrtino ac roſaceo inungatur; & omnia
eius membra fricentur. Per frequentem
autem balneationem accipe frequẽtem
lachrymarum compunctionem. Pſal. La Pſal. 6.
uabo per ſingulas noctes lectum meum,
& lachrymis meis ſtratum meũ rigabo.
Per oleum myrtinum intellige doctrinã
temperantiæ. Et per oleum roſaceum do
ctrinam patientiæ: quia myrtus tempe-
rantiam,roſa vero patientiam ſignificare
conſueuit Et iſto duplici oleo debet pœ-
nitens præcipue liniri, id eſt, ad patien-
tiam,& temperantiam præcipue mouerl,
ſcilicet ad patientiam aduerſorum, & ad
temperantiam delectabilium,quæ tempe
rantia debet eſſe in omnibus membris.
Quartum eſt, vt in loco obſcuro ſom-
nus prouocetur, vt lumen in oculis eius
congregetur, & ne immio lumine oculi
tenelli lædantur,vt non luſci efficiantur.
Sic nouiter conuerſi potius in quadam
obſcuritate, ſiue ſimplicitate fidei ſunt
tenendi,vel permittedi quieſcere, quàm
eis ſubtiliora,& altiora ſint proponenda,
& dilucidanda: quia talia quantumcun
que per verba declarata, debiles oculos
mentis eorum potius læderent, quàm il-
luminarent. Vnde talibus Apoſtolus di-
cebat: Facti eſtis quibus lacte opus ſit,non Heb. 5.
ſolido cibo, id eſt, facili fidei doctrina,
non ſublimi, & difficili.
Quintum eſt,vt ſuper omnia caueatur
ne corrupto lacte nutriantur, quia ex
hoc infirmitates peſſimæ generantur par
uulis: nec eſt danda medicina paruulis
dum ægrotant, ſed nutrix conuenienti
medicina dietanda eſt, vt defectum in-
fantis ſuppleat virtus nutricis ſicut Cõ-
ſtant. dicit. Ex bona enim diſpoſitio-
ne lactis fit bona conſiſtentia prolis. Si-
militer ergo cauendum eſt, vt nouiter ad
fidem, vel pœnitentiam conuerſi, non
nutriantur doctrina praua, vel hæretica:
quia ex hac generarentur in eis peſſimæ
opiniones, & diſpoſitiones. Vnde,re-
gula, vel medicina eis neceſſaria traden-
da eſt de ſanctorum virorum inſtruc-
tionibus & exemplis: quia ex illorũ in-
forma-

formatione bona,vel mala pendet nouitiorum vita & formæ propter,quod dice
bat quibuſdam Doctor gentium & magi
ſter Apo.Obſeruate eos qui ita ambulat,
Phi.3. ſicut habetis formam noſtram.
Sextum eſt,quod infantuli faſciis ſunt
ligandi:eo ſcilicet, quia membra infanti
lia ſunt tenella, & ad diuerſarum ſuſce-
ptionem formarum ſunt diſpoſita, & io
faſciis ſunt ligande, ne fiant deformia,
ſiue torta. Sic quia nouiter conuerſi, &
præcipue iuuenes, ſunt faciles ad ſuſcipiẽ
dum omnem informationem ſibi datã:
Ideo ſunt ſub certis legibus,& regulis li-
mitandi,& certis & diſcretis perſonis cõ
mendandi,ne ex alieuius malis exemplis,
vel verbis deformentur.
Septimũ eſt,quod quia infantuli mul-
tum capiunt nutrimenti,indigent multo
ſomno,vt ſic calor ad interiora reuocet,
& digeſtio celebretur. Valet etiam eis ad
hoc ii mitius mouentur: & ſic ex motu
calor interior confortetur, & vt ſomnus
per fumoſitatum reſolutionem cerebro
prouocetur. Valet etiam eis ad hoc ſi can
tetur,vt infantuli ſenſus ex vocum dulce
dine delectentur.Simiiter quia conuerſi
nouiter & præcipue iuuenes, ſunt multũ
auidi,& ãpti capere nutrimentum doctri
næ ſpiritualis,indigent ſomno.i.vacatio-
ne & quiete contemplationis,& medita-
tione,vt calor diuini amoris in eis accen
datur:ita ut doctrina qua informatur eis
magis placeat & proficiat. debent etiam
mouerl in cunis.i. facilibus obedientiæ
operibus occupari,ne ociosi ſint:quia ex
talibus operibus calor amoris,& ſomn?.
i.quies contemplationis in eis accendi-
tur & appetitur. Valet etiam eis, vt cãtus
diuinæ laudis audiant,ſi ſunt laici, vel ci
cant ſi ſunt clerici. Vñ legitur de beato
Aug.q̃ tempore conuerſionis ſuæ fle bat
vberrime atque crebertimẽ ſuauẽ ſonan
tis eccleſiæ vocibus vehemẽter affectus.
Voces.n.illę inſuebant auribus eius, &
eliquebatur veritas in cor eius & fluebãt
lachryma,& bene illi erat cum eis.

Tempora quæ in capitis partibus ſita ſunt, humanorum corporum conditione quatuor rationibus indicant carnisque natura quemadmodũ corpus a ſpiritu gubernari debeat ſimilitudini eius multis declaratur. Cap. XVIII.

COrporum humanorum cõditionem
partes capitis quæ dũr Tempora, repre-
ſentant quo ad quatuor. Primo, quia illę
duæ partes capitis quæ Tempora dicũtur
ſunt membra valde mobilia, Et ideo (vt
dicit Iſidorus) tempora dicta ſunt, quia Iſid.li
ſui mobilitate continua quaſi interuallis ety.
temporum immutantur Sic etiam huma
na corpora ſecundũ decurſum temporũ iu
giter imutantur & alterãtur. vnde de ho-
mine quo ad corpus, dicitur Iob: Nun- Iob. 14
quam in eodem ſtatu permanet. Appa-
ret etiam ex hoc dicto Iſidori, quod illę
duæ partes capitis denominantur a tem-
poribus, & ideo non debent vocari tem
pora vt quiſdam idiotæ proferunt ſed te-
pora, & hoc etiam dicunt Hugon & Bri-
to.
Secundo tempora ſunt valde vtilia:Nã
per tempora mediantibus neruis ad in-
ſtrumenta ſenſuum ſpiritus deferuntur, &
per eadem ſpiritus vitalis per quaſdam ar
teriaſ a corde ad cerebrum demandatur.
Sicut ergo tempora deſeruiunt ſenſui &
vitæ,ſic corpus datum eſt homini vt ſpi-
ritui obſequatur, vt in ſenſuum cogni-
tione perficiatur: & vt vitam æternam e-
tiam mereatur. Vnde Apoſtolus Obſecro Ro.12.
vos per miſericordiam Dei vt exhibeatis
corpora veſtra hoſtiam viuentem,ſanctã,
Deo placentem.
Tertio,quia tempora ſunt valde paſſi-
bilia,& ad læſionem facilia.Nam propter
neruorum ſenſibilium, & arteriarum ve-
narumque pulſatilium in loco tempo-
rum colligantiam, tempora ſunt valde
paſſibilia, & ad læſionem facilia: Vnde
animal ibi percuſſum de facili moritur,
ſicut dicit Philoſophus & hoc etiam Ari.19.
accidit,quia humor qui eſt in tempori- de ani.
bus,cito egreditur propter oſſium tenui-
tate.propter qd̃ tempora cito caneſcunt
propter humoris paucitatem, & ſiccitatem
in eis dominantẽ,& pp eorum conuerti-
bilitatem ad naturam rigiditatis. Sic et
naturaliter corpus humanum inter om-
nia corpora eſt valde paſſibile, & ex leui
percuſſione interdum ducitur citius ad
mortem; continuè etiam calore, & hu-
more in eo deficiente ad ſenium, & ca-
niciem tendit. Apoſt. Quotidie morior, 1. Cor.
& ad mortem tenditur ſeneſcendo. 15.
Nam quod antiquatur, & ſeneſcit, pro-
pe interitum eſt.
Quarto,q̃ tempora ſunt valde hume- Heb. 8.
ctabilia:ſunt et interius aliquãtulũ villo
ſa,vt humore a cerebro venente refri piãt.

& somnum oculis inducant, & si illi villi fuerunt compressi per liquationem cõpressi humoris, oculos lachrymari faciũt. Similiter quoque corpus nostrum humorem cibalem quotidiè recipit, qui concupiscentiam frequenter incendit, & somnum peccati inducit. Est insuper corpus frequentius ex sua passibilitate, & grauitate causa lachrymationis, & luctus. Vnde Apostol. Ipsi inter nos gemimus, expectantes redemptionem corporis nostri. Rom. 8

Item qualitet corpus debeat a spiritu gubernari, ipsa natura carnis ostendit.

Primo ratione nobilitatis. Nam caro humana est priuilegiata eo, quòd sit nobilissimæ formæ vnita, scilicet animę rationali, quæ est Dei imagine insignita: immo quod super omnia mirabilissimũ est, caro humana Dei caro est facta, & Verbo Dei vnita, propter quod est super omnia exaltata. ex quo dedignari debet homo carnem sic nobilitatam, & exaltatam alicui vilitati, seu fœditati exponere. Vnde Leo Papa dicit, Agnosce o Christianæ dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ, noli degeneri cõuersatione tua in pristinam vilitatem redire. LeoPa. in quodã ser.

Secundo ratione vtilitatis, quia (secundum Constan. caro cum sit calida, & humida, est caloris naturalis fomentum, ossium, neruorum, & lacertorum cooperimentum, & frigiditatis temperamentum. Et ad hæc omnia valet corpus a spiritu regulatum, quia est amoris spiritualis nutrimentum. Eccl. Feruor ignis, id est, feruor diuini amoris, vrit carnes eius. Eccl. 38

Item est virtutum, & gratiarum spiritualium absconsiuum. Nam grossities, & infirmitas corporis, abscondit dona mentis, & abscondendo per humilitatem, custodit: Apost. Habemus thesaurum istũ in vasis fictilibus, idest fragilibus corporibus. Interdum etiam dum corpus atteritur, frigus mentis, idest pigritia expellitur. Psal. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. 2. Cor. 4. Psal. 15

Tertio ratione varietatis: est enim triplex caro, siue triplex species carnis. Vna neruis, & musculis admixta, vt lacertus: Alia inter durum, & molle temperata, vt caro cartilaginosa; tertia inter hæc media, vt caro communiter dicta. In quo significatur, ꝙ ipsum corpus nostrum aliquando est cum duritia, & rigiditate domandum: quod signat caro neruis admixta. Aliquando cum mollitie, & lenitate fouendum: quod signat caro communiter dicta. Semper autem est cũ temperantia nutriendum, & regendũ: quod signat caro cartilaginosa. Apost. Exhibea tis corpora vestra hostiam viuentem, hostiam vicia mortificando: sed viuentem, naturam conseruando: & hæc duo temperantia facit, quia naturam conseruat, & vita resecat. Ro. 12.

Quarto ratione quãtitatis. Dicit enim Arist. quòd aues paucas carnes habentes, veloces sunt, vigorosæ, & boni volatus. Sed aues multas carnes habentes, sunt pigræ, & vix a terra valent se erigere. Sic homines, qui a carnalibus delitijs, & delectationibus abstinent, sunt circa spiritualia vigorosi, & ad ascensum per volatum contemplationis idonei. Sed homines carnosi, id est, carni, vel ventri dediti, econtrario sunt, ad spiritualia pigri, & a terrenis affectibus nequeunt separari. Vnde Philosophus dicit, quod caro nimis abundans, impedit spiritus operationes. Et ideo creatio capitis ex multa carne non fuit, vt esset homo sensus melioris, intellectus pfectioris. Dicit Philosop. etiam quando locus, qui est circa oculos est multæ carnis, malitiam signat dispositionis, & prauæ formationis, & defectũ formatiuæ virtutis. Vnde ex multa carne & debili virtute non valente illam regere, monstruosæ generantur in corpore passiones, sicut ipse Philosophus dicit: quæ omnia ostendunt, quòd temperantia necessaria est ad sanitatem mentis, & ad valitudinem corporis. Vnde de sobrietate, quæ est temperantiæ pars, scilicet quo ad potum dicitur, Eccl. quòd sanitas est animæ, & corporis potus sobrius. Ari. 13. de animalib. Ari. 12. de animalib. Ari. li. 1 de an. Ari. 16. de an. Eccl. 33

Pastorum munus in eorum cura gerenda quale existat, quamplurimis mãmillarum mulierum similitudinibus terminatur.
Cap. XIX.

CVra pastoralis assimilatur mãmillæ. Primo, quia mãmilla in muliere est membrum duplicatum, quia duo sunt præcipue pastori necessaria, scilicet vita, & doctrina, vt scilicet ad nutrimentum subditorum ex altero fluat lac exempli, ex altero vero verbi. Apo. Thi. Exemplũ esto 1. Th. 4.

esto fidelium in verbo, in conuersatione, &c. Vel duo vbera sunt duæ virtutes necessariæ rectori, scilicet iustitia, & clementia. Prou. Misericordia, & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Gregor. Inesse rectoribus debet, & iustè patiens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Dicit tamen Philosophus, quòd animalia multorum vberum, multorum sunt filiorum, & habent vbera a parte inferiori diffusa, vt patet in canicula, & porca. Et cum peperit porca, dat primo filio primam mãmillam, & secundo secundam, & sic de alijs. Animalia autem pauca vbera habentia paucos habent filios. Vnde videtur, quòd natura non errante non debet aliquod animal plures filios generare, quam habeat mammillas in corpore, alias esset inuenire diminutum, & superfluum in natura, quod pro inconuenienti habet Philosophus. Sicut ergo animalia multorum filiorum, multorum quoque sunt vberũ; & econuerso, quę paucorum, sunt vberũ, paucorum sunt filiorum: Sic pastores quanto plures habent spirituales filios pascere, & nutrire, tanto pluribus eos vberibus, id est, virtutibus oportet abundare, quibus bonorum operum præbeãt alimenta, id est, exempla, vel iuuamenta. Et ideo (sicut dicit Grego.) virtutibus vacuus ad regimen nec coactus accedat. Pro. 10. Greg. Arist. 6. de ani. Gre. in past.

Secundo, quia mãmilla est membrum ad nutrimentum fœtus necessarium: Sic pastoralis cura est necessaria, vt subditi velut filij nutriantur, & pascantur verbo, & exemplo, & etiam temporali subsidio. Pet. Pascite qui in vobis est, gregem Dei Tre. Lamiæ nudauerunt mammas, & lactauerunt catulos suos. Nam Lamiæ mammas denudant, quando pastorum mentes internas suas virtutes ad subditorum profectum operibus demonstrant, videlicet sapientiam docendo, pietatem subueniẽdo, & sic de alijs. 1. Pet. 5. Tre. 4.

Tertio, quia mãmilla est membrum lactis administratiuum: Lac autem (vt dicit Aristo.) est sanguis decoctus, digestus non corruptus: Nam sanguis menstrualis ad mammillas opere naturæ repellitur, & ibi decoquitur, & digeritur. Sunt enim mãmillæ in pectore situatę, vt cordi essent vicinæ, vt propter caloris cordis decoctionem, sanguis in lactis naturam facilius verteretur. Digestus autẽ sanguis ex albedine glandularum mammillarum in candoris speciem transformatur (vt dicit Const.) Caro enim mãmillæ cauernosa, & porosa est, vt spongia, & glandulosa, & mollis, & alba, & ideo ad generationem lactis est apta. Lac autem bene digestum est dulce, qd necessarium est propter cibationem animalis, eo, quòd cibus omnium animalium non est nisi dulcis, & valde digestus, (vt dicit Const.) Ex quibus omnibus colligitur, quod membrum mãmillę est sanguinis depuratiuum, digestiuum, dulcoratiuum, & inspissatiuum: Prælatus igitur ad modum mãmillæ dẽt præbere sanguinem, id est, doctrinam sapidam, & vitalem, quam tamen primò debet depurare legendo, digerere meditando, dulcorare disponendo, inspissare sine ingrossare proferendo, ita vt faciliter, & auidè ab auditoribus capiatur. Const.

Quarto, quia mãmilla est membrum cordis, & pectoris defensiuum: Nam mãmillæ sua carnositate pectus cooperiunt, & frigiditatem eius osseam temperantes, a frigiditate aeris protegunt, & defendunt. Sic cura pastoralis non debet tantum intendere subditis, quin pectus, siue cor suum custodiat, siue defendat a vitijs. Vnde sicut mammillæ primo pectus armant, deinde autem lac propinant: ita pastores primo debent intendere sibi, deinde gregi prouidere, Act. Attendite vobis, & gregi vniuerso. Act. 4.

Quinto, quia membrum mãmillæ est concepti fœtus indicatiuum. Nam (sicut dicit Philosophus.) si impræguato fuerit masculi, apparet dextra mãmilla maior sinistra, si vero fœmina fuerit, est sinistra maior. Et hoc signum apparet, quando primo fętus incipit se mouere. Sic in correctione prælati mãmilla dextra, est rigor disciplinæ: sed sinistra, dulcor misericordiæ. Si ergo dulcor misericordiæ excedat rigorem disciplinæ, facit filios fęmineos, id est, subditos dissolutos: sed si vigeat rigor disciplinę, facit masculinos, id est, viriles, & virtuosos. quãdoque autem ex nimia mollitie præsidẽtis, vita omnino corrumpitur, & perditur delinquentis: & econtra, quãdoq; ex rigiditate, siue duritia, conseruatur. Et ideo dicitur super Amtor ꝙ quando mulieres parituræ sunt abortiuum, mãmillæ mollescunt: Cuius ratio est (secundum Gale.) quia gracilitas mãmillæ paucitatem lactis signat. Vnde cum fœtus debitum Arist. 6. de ani. Galę.

tum nutrimentum non habeat, necesse est, vt abortiat. Si verò Quelint vberà dura, sonum esse fœtum designat, vnde docet Isid. Quidblando verbo castigatus nõ corrigitur, acriùs necesse est, vt arguatur. Cum dolore, sunt abscindenda, quæ leniter sanari non possunt.

Mentis curiositas dolori verticis comparatur, & quæ ei sint adhibenda remedia, alterius doloris verticis medicaminibus declaratur. Cap. XX.

CVriositas mentis assimilatur dolori verticis.

Primo ratione diuisionis: quia dolor verticis hoc modo fieri solet, vt videatur caput in plures partes diuidi. In plures ergo partes caput scinditur, quia hominis curiosi mens in diuersa partitur. quærunt enim curiosi varia, & diuersa, & nonnulla contra illud, In pluribus operibus eius ne fueris curiosus: Secundo ratione curationis: quia oportet primo, vt caput infirmi vinta, id est, lineo panno stringatur, & sic mens curiosi stringenda est vinta, id est, coniigenda est doctrina. Sic sua vinta. i. doctrina ligauit Paulus caput Thimother i mentem, dicens. Stultas & sine disciplina quæstiones deuita, sciens, q̃ generant lites. seruum autem Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Oportet etiam, vt huic infirmitati auxilium medicinæ non desit, quoniã huiusmodi morbus velut cancer serpit. Vnde Apostolo phana, & inutilia deuita, multum enim proficiunt ad impietatẽ: & sermo eorum, vt cancer serpit.

Tertio ratione læsionis, quia solet talis infirmitas verticem dolentium læsi per multiloquium. Et ideo curiosis, & garrulis litigatoribus remedium est, vt ori ipsorum silentium imponatur. Nam in multiloquio peccatum non deerit.

Eccl. 4.

2. Thi. 2

Ibid.

Pro 10.

Pinguedinis veritas ex natura describitur, cui spiritualis deuotio quatuor rationibus similis esse monstratur. Cap. XXI.

DEuotio assimilatur pinguedini.

Primo quidẽ, quia pinguedo sua vnctuositate est ignis, & caloris vitalis nutritiua. Et similiter mentis deuotio ignem diuini amoris, & calorem, id est, feruorem charitatis, quo anima spiritualiter viuit, in ipsa anima fouet, & nutrit. 1. Reg. 2 Incendatur primum iuxta morem hodie adeps: Adeps enim incenditur, ou ex ipsa deuotione ẽ ignis in flãmatur.

Secundo, quia pinguedo est sua aerea lenitatis superficie, pertiua: quia scilicet mentis deuotio etiam exterius prorumpit, siue per lachrymas, siue per voces diuinæ laudis, & alia huiusmodi. Vnde Io. Cassianus dicit, quod deuotio est feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens, certis manifestat indicijs Ps. Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, & requiuit, Et labijs exultationis laudabit os meum. Io. Cas. in coll. Abba. Psal. 62

Tertio, quia pinguedo est vacuitatis corporis repletiua: & sic deuotio replet, & complet defectus animæ. Vel vacuitas corporis est humilitas mentis, quæ repletur pinguedine: quia mens humilis repletur deuotione. Iob. Viscera eius replebuntur adipe. Iob. 22.

Quarto, quia pinguedo est diuersarum partium impinguatiua, vnde & habet diuersa nomina. Nam (sicut dicit Isido.) aruina est pinguedo adhærens cuti: & ista signat deuotionem exteriorem, q̃ ostenditur in effectu. Iob: De lateribus eius aruina dependet. Adeps autem est pinguedo intestina inuoluens, & membra interius custodiens: & hæc designat deuotionem interioriem, quam Deus præcipuè requirit. Leu. Omnes adeps Domini erit. Pinguedo autem communiter dicitur de vtraq; licet strictè dicatur pinguedo, quæ adhæret cuidam pelliculæ, quæ dicitur zirbus: ergo pinguedinem largo modo sumptam habet, qui tam interius, quam exterius est deuotus. vel quod pinguedo inuenitur in diuersis partibus signat, quod deuotio inuenitur in diuersis rebus. Vnde sicut Bern. dicit. Non omnibus eodem modo data est gratia, ista scilicet deuotio. Porro Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu, Paulus in tertio cœlo secreti huius gratiam assecuti sunt. Iob. 15. Leui. 3. Ber. in Cant.

Cum Deo metaphoricè in Scripturis humana membra adscribantur, huius rei significatio singulatim aperitur. Cap. XXII.

DEo in sacra Scriptura attribuuntur humana membra, & hoc fit secundum metaphoram, sicut Dam. dicit. Simplex n. Deus est, & non figurabilis: Oculos n. palpebras, & visum habere describitur, Dam. li. 3. ca. 2

bitur, quia habens virtutem vniuersorũ considerativam, nihil eum latere potest. Aures quoq; & auditum habere describitur, quia apud eum propitiationem fore, & deprecationis susceptionem non timemus. Per hunc n. sensum nos mites ostendimus, q̃ deprecantibus aures fauorabiliter inclinamus. Os, fauces, & labia habere dicitur, quia illud velut loquendo per inspirationem nobis reuelat, quod hominum cognitio per huiusmodi organa exprimit, & ostendit. Guttur, & gustum habere dicitur, quia in nostræ iustitiæ operibus tanquam in gustu delectatur. Nares, & olfactum habere dicitur, quia tanquam odor suauissimus domino placet quicquid deuotionis affectus ei exhibet. Faciem vero habere dicitur, quia per ipsius opera eius virtutem, & præsentiam perpendimus. Nam persona præsentem per faciẽ cognoscimus. Manus repræsentãt eius subtilitatem, & inuisibilem operationem: quia nos digitis, & manibus, & brachijs subtiliora, & fortiora operamur. Q̃ vero scriptura dextram Dei commemorat, chariora Dei & digniora insinuat. Vnde & iurare per dexteram dicitur, q̃ intransmutabiliter eius consilium perhibetur. Sed frequenter pauperibus, & indigẽtibus subuenit, & ideo pedes habere dr, dum sæpe ostendit in effectu, quod solent operari homines pedibus, vel incessu. Cor & pectus habere dr, pp cognitorum iugem recordationem. Venire vero, & viscera, ꝓter compassionem quam se habere in nobis ostendit. Irasci dr pp odium malitiæ, & eam quam adhiber vltionem. Etiã dormire, & obliuisci dr propter iniuriæ dissimulationẽ. Quia ergo tot modis per sua beneficia nostram supplet indigẽtiam, more humano dr hrẽ membra diuersa.

Veræ dilectionis officium, necessitas atque perfectio, ex quinque mentis naturalibus proprietatibus, haud dubie potest cognosci Cap. XXIII.

DIlectio assimilatur mento.

Primo, quia mentum fuit necessarium, propter mandibularum originem. Nam inferior mandibula ex mento oritur, & in eo fundatur. Sed mandibula hæc inferior vitam præsentem designat: cuius est duplex pars. I. dextera quæ, pertinet ad spiritum, cuius exercitium est in vita contemplatiua: & pars sinistra, quæ pertinet ad corpus, circa cuius ministerium intendit vita actiua: sed vtriusque origo est ex mento. I. ex dilectione charitatis, quia cõtemplatiua est ex dilectione Dei, actiua vero ex dilectione proximi. Ioan. Qui non diligit, manet in morte. 1. Io. 3.

Secundo, mentum fuit necessarium pp dentium inferiorum radicationem: Inferiores n. dentes i. Sancti in hoc mundo viuentes, sunt radicati in mento, id est, in dilectione Dei, secũdum illud In charitate radicati, & fundati, Eph. 5.

Tertio fuit necessarium pp oris apertionem. Nam osa ipsius mẽti in suis extremitatibus duas habent furculas, vt dicit Const. Vna est acuta, cuius acumini ligamen quoddam inseritur, quod a latere temporum protenditur, per quod bucca clauditur, & aperitur. Altera vero furcula grossa est, & rotunda, cuius rotũditate mentum fit mobile. Sic ẽt necessaria dilectio charitatis, vt os aperiri possit, siue in prædicatione, quia Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatẽ autem no habeam, &c. siue in oratione, siue in confessione, quæ etiam sine charitate validæ non sunt. Psal. Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam. Hoc enim desiderium mandatorum charitas faciebat: quia sicut calor sitire facit iustitiam, quæ in obseruatione mandatorum existit, sine qua neq; confessio est salutifera, neq; omnino impetratiua, fm illud, Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis clamabit ipse, & non exaudidtur. Const. 1. Cor. 13. Ps. 131. Pro. 21.

Quarto fuit mentum necessarium pp faciei completionem, & consummationem: vnde si sit fronti proportionatũ, totam faciem exornat; & si nimis excedat eã, totam faciem dehonestat. Sicut igitur mentum proportionatũ est ornamentum faciei & complementũ, ita amor ordinatus sicut est charitatis dilectio, (fm illud Ordinauit in me charitatem) est ornamẽtum, & complementum animæ. Vnde ꝓ nuptialem vestem charitas designatur, ex eo, ꝓ animam exornat, & decorat. Cant. 2. Mat. 22.

Quinto mentũ necessariũ est ad aãlis fortificationẽ. Nã in mento est aãlis maxima fortitudo pp durities ossis, & iõ bruta se tangi per mentum faciliter non permittunt. Nã mento cõfracto tota eorũ feritas quasi armis pditis eneruatur. Vñ dicitur, ꝓ Dauid tracto mento vrsi eruit ouem de ore eius. Sic maxima fortitudo animæ consistit in amore: quia 1. Reg. 17.

Cant. 8 Fortis est, vt mors dilectio. Sexto fuit necessarium mentum ad amoris ostensionem. Vnde mentum hominis tangere, signum est amoris, Et ideo dicitur. Tenuit
2. Reg. Ioab mentum Amasæ: Per metum enim amor, sed per tactum opus amoris exprimitur. Vnde ille metum tangit, qui amorem opere ostendit. & hæc est vera probatio dilectionis charitatis, secundum il
1. Io. 3. lud. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate.

Quatuor rationibus diuitiæ pilis comparantur: per quas quidem bonus mahis & diuitiarum vsus, & auaritiæ detestatio explanatur.
Cap. XXIIII.

DIuitiæ assimilantur pilis.

Primo ratione natiuitatis: quia pili nascuntur ex fumo calido & sicco: dum enim fumus subtilis per poros egeditur, dum ab aere tangitur, exiccatur. Similiter ex fumo calido & sicco, id est, ex auaritia desiderium hominis inflamãte, & humorem pietatis exiccante, procedit diuitiarum accumulatio Hic fumus id est, amor cupiditatis per diuersos poros, id est, per diuersas vias, & modos lucrandi, & rapiendi proditur, & cum ab exteriori aere, id est, ab exteriori mundi necessitate tangitur, pili, id est, nummi siue diuitiarum cumuli multiplicantur, & crescunt, & præcipue illi quibus multiplicantur alij coguntur accumulare.
Eze. 16. Ezech. Multiplicata es, & grandis effecta', & ingressa es, & peruenisti ad mundum muliebrem; vbera tua intumuerũt, & pilus tuus germinauit. In multiplicatione, vel tumore vberum, intellige augmenta familiæ, & filiorum, & tunc laborat, vt germinet pilus, id est, vt fiat, & crescat diuitiarum cumulus.

Secundo ratione vtilitatis, quia pili sunt non solum ornamentum, sed etiã inuamentum corporis, sicut pater in capillis. Similiter diuitiæ, sunt ad ornamentum dignitatis, & adiuuamentum necessitatis Vnde Philosophus dicit, quod diuitiæ, sunt organa felicitatis. Et ideo Ambrosius dicit, Diuites discant non in facultatibus crimen haberi, sed in his qui vti nesciunt. nam diuitiæ sicut impedimenta sunt improbis, ita bonis sunt iuuamenta virtutis.
Arist. in Ethic. Ambr. sup lu.

Tertio ratione qualitatis. Nam vbi in carne sunt ampli pori, pili exeuntes, sunt grossi: vbi autem pori sunt stricti, tenues erunt pili. Sic homines habentes animos largos, siue amplos, fatiunt magnas expensas: Sed habentes animos strictos, id est, auaros, tenuiter; & miserabiliter expendunt. Hieronymus. Qui diuitiatum seruus est, diuitias custodit, vt seruus. Qui autem seruitutis excussit iugum, distribuit, vt dominus.

Quarto ratione varietatis, quia pili variantur secundum ætatem. Vnde quando animalia senescunt, pili indurescunt sicut plumæ auium indurantur, quia deficiente humore necessario desiccantur. Sic homines (secundum Philosophum) in senectute efficiuntur illiberales, & duri ad largiendum: & hoc est quando deficit eis bonus humor, id est, bonus amor charitatis. Et hæc auaritia senilis (sicut dicit Sen) monstruosa est: Monstro, inquit, similis est auaritia senilis. Sen.
quid enim sibi vult non intelligo. Nam quid absurdius (vt dici soler,) quãm quo minus restat viæ, eo plus viaticũ quærere & via deficiente viaticum augere, Huiusmodi ergo pilos, id est, mundi diuitias Leuitæ iubentur radere, id est, viri perfecti, & religiosi contemnere. Num. 8

Doctrinam spiritualem ad modum cibi fidelibus tradendam esse, ex pluribus in cibi receptione conditionibus necessariis, quæ hic apponuntur edisceitur: & ex diuersitate ciborum doctrinarum pariter ac recipientium varietatem perpenditur, nec non prædicantis doctrinam similem esse voci modulantis aperitur.
Cap. XXV.

DOctrina spiritualis assimilatur cibo corporali, in quo necessaria sunt 8. scilicet præparatio, masticatio, in loco digestionis receptio, eius in liquorem mutatio, liquoris in humorem conuersio, ipsius per membra distributio, cum membris assimilatio, & incorporatio, siue in naturam corporis conuersio. Sic cibus spiritualis doctrinæ a prædicatore præparatur dum legitur: masticatur, dum in meditatione disquiritur, in loco digestionis recipitur, dum in memoria recondit: In liquorem mutatur dum diligẽter exponitur: In humorem liquor conuertitur, dum deuote differitur: Distribuitur per membra, dum diuersis auditoribus secundum eorum exigentiã prædicatur: Assimilatur dum attentè, & affectuosè recipitur: Incorporatur & conuertitur dum opere perficitur. De hoc cibo dixit Dñs, Operamini non cibum, qui
Ioan. 6. perit, sed qui permanet in vitam æternam. Hieron. Discamus in terris, quorum scientia nobiscum perseueret in cœlis.
Hiero.

Item doctrina spiritualis debet tradi ad modum cibi, In quo (secundum Galen.) consideranda sunt quattuor.
Gale.

Primo cibi substantialitas. Nam aliquis cibus est ex sui natura nutrimentalis, & naturæ inuatiuus. Et huic assimilatur doctrina sana, & catholica, quæ anima spiritualiter sustentatur, & iuuatur ad salutem. Aliquis vero est pestilentialis, & corporis corruptiuus, sicut cibus venenosus. Et huic assimilatur doctrina praua, vel hæretica qua mores, vel fides corrumpuntur. Oportet ergo ciborum scire naturam, & doctrinarum discernere qualitatem, ne homo venenum loco cibi accipiat, ne quis falsitatem pro
Eccl. 35 veritate credat. Vnde Eccl. Non te effun-
Ioan. 4. das super omnem escam. Ioan. Nolite omni spiritui credere, sed probate, an spiritus ex Deo sit

Secundo attendenda est cibi qualitas, scilicet vtrum temperatus sit, vel excedat. Est enim aliquis cibus subtilis, qui de facili digeritur (secundum Auicen.) ex eo generatur sanguis, qui cito resoluitur a membris, & ideo parum nutrit. Et sic est doctrina multum subtilis rudi populo prædicata, quia parum eos in deuotione nutrit, & male intelligitur, & cito a memoria labitur.

Item est cibus grossus, qui tardius digeritur, & pars eius modica multum nutrit: ex quo scilicet grossus generatur sanguis, qui tardius resoluitur a membris. Sic doctrina grossior, & vulgatior hominẽs simplices magis reficit, & in deuotione nutrit, & diutius in memoria persistit.

Item est alius cibus a substantia temperatus, & talis laudabilis est, quia medium tenet: huic assimilatur doctrina, quæ neque est nimis rudis, neq; nimis subtilis. Talis enim laudabilis est, quia simplicibus, & sapientibus satisfacit.
Rom. 1 Rom. Sapientibus, & insipientibus debitor sum.

Tertio attendenda est cibi quantitas, vt non sit nimia, neque nimis pauca, sed inter hæc media. Nam cibus nimius naturam grauat, stomachum inflat, torsiones generat, malos humores generat & augmentat, vomitum & fastidium prouocat, calorem naturalem suffocat, ossium & neruorum contractionem causat, vlcera, scabiem, & apostemata procurat, senium & mortem accelerat. Et fit dum homo manducat, vt mortem fugiat inde citius moriatur. Quando vero cibus nimis est paucus, naturam debilitat, visum & sensum hebetat, fluxum capillorum, & caluiciem generat, thisim ethicam accelerat, corpus extenuat, & peiores infirmitates, quãm repletio causat, Vnde dicit Hyppocras, quod in tenuibus Hypp.
dietis maximè peccant ægrotantes: Cibus ergo si medium inter hoc teneat, rẽ in am-
perditam restaurat, virtutem conseruat, pho.
sanguinem augmentat, calorem temperat, ingenium acuit, vires operandi tribuit, sanitatem perficit & custodit, & salubrem somnum inducit. Similiter quoque accidit de doctrina spirituali, quia si sit nimia, id est, nimis prolixa, vertitur in tædium & multiplex animæ nocumentum, & ideo poetice dicitur. Quicquid præcipies esto brevis', vt cito dicta Percipiant animi dociles, teneantque fideles. Omne superuacuum de pleno pectore manat. Similiter etiam defectus doctrinæ spiritualis multiplex malum inducit, & magis adhuc nocet, quãm eius nimietas. Vnde & in pœnam hominum peccatorum Deus per prophetam comminatur dicens: Mittam fame in terram, non famem panis, neq; sitim aquę, Amo. 8
sed audiendi verbum Dei. Et Hier. hunc defectum deplorauit dicens, Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret Tre. 4.
eis. ergo discreta, & temperata doctrina multipliciter animæ prodest, & ideo fidelis, & prudens seruus quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram.

Quarto consideranda est assumentis necessitas. Nam alius cibus debetur sano, alius ægro, alius iuueni, alius seni, alius debili, alius forti, alius laboranti, alius quiescenti. Nam multa sunt salubria sano, quæ sunt mortifera infirmo.

Item est differentia in sanis. Nam piper, & alia quę alicui phlegmatico sunt in remedium, alicui cholerico sunt venenum: & iusquiamus, qui est mors homini, est cibus gratissimus passeri, vel coturnici, vt dicit Galenus. Variatur etiam cibus

Universidad de Deusto Biblioteca

cibus secũdum qualitatem morbi: Nam alius cibus salubris est in quartana, qui est mortiferus in acuta: & aliquis qui est vtilis in morbi principio, est nociuus in medio, vel quando infirmitas est in summo. Ex quibus patet, quod cibus variandus est secundum diuersitatem morbi, & virtutem infirmi, & secundum substantiam, & qualitatem cibi: quæ omnia obseruanda sunt in doctrina spirituali per quam diuersa vitia debent diuersimodè
Grẽgo. Nazia. corripi. Vnde Grego. Nazian. dicit, quod sicut non vna medicinæ species omnibus adhibetur, ita neq; idem sermo vniuersis congruit. Et iterum secundũ qualitatem auditorum formari debet sermo
Grego. in past. doctorum, sicut Grego. dixit. Et iterum. Alia & alia doctrina alios, & alios auditores requirit. Nam grossa doctrina, & facilis, competit rudibus, id est, infipienibus secundum illud, Tanquam paruulis in Christo lac potum vobis dedi. Sed do
1. Cor. 3 ctrina subtilis & difficilis congruit perfectis. Apost. Sapientiam loquimur inter
1 Cor. 2 perfectos, Heb. 5. Perfectorũ enim est solidus cibus. Debet ergo prædicator diligenter attẽdere, & ad quid dicat, & quid,
Heb. 5. & quibus dicat.

Itẽ doctrina prędicãtis debet esse simi lis voci modulantis, & dulciter cantãtis.
Cant. 2 Nã primo dẽt esse cordis lætificatiua secundum illud, Sonet vox tua in auribus
Ps. 119. meis: vox enim tua dulcis, scilicet cor ci. Psal. Lætabor ego super eloquia tua.

Secundo debet esse amoris excitatiua. Nam sicut aues vociferando, & cantando excitant se, scilicet mutuo ad amorẽ libidinosum; ita prædicatores vocibus, & verbis suis, debent excitare ad amo rem spirituale, sicut de Christo dicit spon
Cant. sa. Anima mea liquefacta est, vt dilectus
Luc. 24 locutus est. Et Luc. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Et nota, quod aues parui corporis plus vociferantur, quam aues magni corporis, maximè tempore amoris. Aues enim parui corporis, sunt humiles, id est, despecti, vel qui paruam curam habent de corpore suo. Hi sunt magis apti ad vociferandum, id est, ad prædicandum, & excitandũ alios ad amorem spiritualem, quam illi, qui sunt magni corporis, id est, superbi, vel
1. Cor. voluptuosi prædicatores. Hinc est, quod
15. Doctor gentium, & prædicator dicebat:
1. Thi. 6 Ego sum minimus Apostolorũ. Et Thi. admonebat, dicens, Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.

Tertio debet esse passionũ animę expressiua. Passiones enim, & morbi animę, vitia sunt, quæ prædicatoris vox debet exprimere, nouificando, & redarguendo,
Isa. 58. vt eurentur: secundum illud, Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam: annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.

Quarto debet esse bonæ dispositionis ostensiua. Bona enim dispositio animæ est per pœnitentiam, & virtutes: quia virtus (secundum Philosophum) est dispo
Arist. 2. Ethi. sitio perfecti ad optimum: Prædicatoris igitur vox non solum vitia debet ostendere, sed etiam ad curam pœnitentię inducere, & insuper ad virtutes. Ad virtunque enim hortabatur Apostol. dicens,
Ro. 13. Abijciamus opera tenebrarum, scilicet peccata, & induamur arma lucis, scilicet virtutes. Psalm. Vox enim Domini
Psal 28. in virtute.

Quinto debet esse laboris subleuatiua, sicut vox musica & armonica, quæ est naturæ consona, quæ non solum delectat homines, sed etiam iumenta, sicut patet in bobus, quæ ad laborem magis cantu, quàm stimulo excitantur. Talis erat vox Christi dicentis, Venite ad me
Mat. 11 omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Apocal. Audiui vocem
Apoc. 9 de cœlo dicentẽ mihi, Scribe, Beati mortui, &c. Amodo enim iam dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis.

Sexto debet esse tædij ablatiua: sic enim vox musica attediatos, & accidiosos recreat, & lætificat. Hiere. Audietur vox
Hier. 33 gaudij, & lætitiæ. Econtra autem vox terribilis & horribilis non delectat, sed attædiat. Vnde dicit Constan. quod interrogatus quidam quare homo horribilis grauior esset ad audiendum, quàm aliquod pondus corporeum: respodit, Homo horribilis est animæ pondus, sed alia pondera grauant corpus. Sic sunt quidã prædicatores, qui siue ex nimia prolixitate, siue ex inepta prolatione, siue ex vocis ineptitudine, siue ex incongruitate materiæ non delectant, sed grauãt auditores.

Septimo debet esse ætatis, & sexus discretiua. Nam videmus, ꝙ animalia fm diuersitatem sexus, & ætatis habent diuersitatem in voce. Vnde Philosophus dicit, quod causa acuminis, & alte rationis
Arist. 4. de ani. vocis, est secundũ alterationem ætatum,

Vnde

Vnde vox iuuenum animalium est acutior voce senum, & vox mulieru est acutior, quam virorum. Vnde (sicut ipse dicit.) multæ fœminæ, & multi iuuenes vociferant voce acuta. Grauitas autem vocis sequitur tarditatem motus, quia scilicet aer multus tardè mouetur. Mares autem, & senes mouent multum aerem, & ideo sunt grauioris vocis. Neruos & arteias habent fortiores masculi, quàm fœmina, & senes, quàm parui, & non castrati, quàm castrati, eo quod propter debilitatem mouent paucum aerẽ. Et quod paucum est, mouetur velocius, & vox velox est acuta, & ideo propter debilitatem neruorum, iunt voces castrato
Arist. 3. de ani. rum similes fœminarum vocibus. Dicit etiam Philosophus, quod fœminæ sunt acutioris & subtilioris vocis, quàm masculi, præter vaccam, quæ habet vocem suo masculo grossiorem. Sicut igitur sonus vocis naturalis est discretiuus ætatũ, & sexuum, sic etiam sonus, seu vox prædicantis debet discernere ætatem, & sexum: quia aliter admonendi, sunt iuuenes, aliter senes, & aliter viri, & aliter mu
Grego. in past. lieres, sicut docet Gregor. Apoc. Audiui
Apoc. 8 vocem aquarum multarum, id est, doctrinam.

Octauò debet esse laudis acquisitiua, non tamen sui, sed Dei. Psal. Vt audiam
Psal. 25 vocem laudis tuæ.

Nonò debet esse affectionis audientium immutatiua, sicut facit vox musica & armonica, per cuius dulcem armoniã interdum infirmi, dæmoniaci, & frenetici ad sensum mentis reuocantur. Sic vox prædicantis frequenter malas affectiones facit conuerti in bonas, sicut refert Const quod Orpheus poeta, & modulatoi optimus dixit, Imperatores ad conuiuia me inuitant, vt se ex me delectent. sed ego in illis delector cum quibus possim animos eorum deflectere de ira ad mansuetudinem, de tristitia ad lætitiã, de auaritia ad largitatem, de timore ad audacitatem.

Sacri doctores quinque renum naturalibus proprietatibus comparantur: quidque hepar, sanguis, & dorsum significent, explanatur. Cap. XXVI.

DOctores sancti assimilãtur renibus. Primo, quia renes sunt calidi, & naturalis caloris conseruatiui. Sic sancti doctores, sicut in se ipsis sunt feruidi, ita etiam sunt in alijs sua doctrina ignea spiritualis feruoris accensiui, & conseruatiui: Talis erat doctrina Christi, de qua dicitur: Nonne cor nostrum ardens erat in
Luc. 24 nobis, dum loqueretur nobis?

Secundo, quia renes sunt frigiditatis dorsi temperatiui. Vnde sunt renes pinguedine cooperti, ne ex frigiditate omnũ dorsi sustineant læsionem. Per dorsum autem intelliguntur homines duri, vel homines rebus secularibus, quæ retro sunt, totaliter dediti, quorum frigiditas, id est, malitia aliquando nimis excresceret, nisi eam sanctorum virorum doctri-
Matt. 6. na, vel arguito temperaret. Vnde de Herode habetur, quod metuebat Ioannem, & auditu eo multa faciebat; Psal. Incre-
Psal. 15 puerunt me renes mei.

Tertio, quia renes sunt a concauitate epatis aquosi humoris attractiui. Vnde & facti sunt carnosi, & porosi propter facilioremem aquosæ humiditatis attractionem. Concauitas autem hepatis, est profunditas scripturæ sacrę. Ex hepate enim quatuor humores materialiter oriuntur, & sic ex scriptura sacra quatuor sensus trahuntur, scilicet literalis, allegoricus, moralis, & anagogicus. Ex hac ergo hepatis concauitate, id est, profunditate trahunt sancti doctores, & hauriunt aquam doctrinæ, quam populis effundunt abundẽ: Sed quia hanc suam doctrinam, & omnem suam intelligentiam sub fidei metis doctores sanctæ Ecclesiæ restringunt, dicitur Isa. Erit fides cinctorium re
Isa. 11. nuum eius.

Quarto quoque, quia renes sunt sanguinis colatiui: dicit enim Const. quod ad hoc sunt facti, vt ab hepate aquarum sanguinem sugentes, eum depurent, & eius colamentum, id est, vrinam ad vesicam deportent. Et hoc etiam dicit Aristotel. In sanguine itaque
Arist. 2. de ani. intelligitur vita hominis, quia sine sanguine homo non viueret: quam in alijs sancti doctores suis doctrinis purificant, dum peccatores conuertunt,

& eos

Universidad de Deusto Biblioteca

& eos a peccatorum fecibus faciunt
Hier.15 separari. Vnde. Hiere. Si separas pretiosum a vili.

Quinto, quia renes sunt seminabilis humoris generatiui. Vnde continetur bos, in quibus dicitur esse causa venereæ voluptatis, quasi autem humor seminabilis est doctrina spiritualis, quæ Deo generat filios non carnis, sed spiritus: qui humor per sanctorum doctorum ora infunditur. Vnde Apostolus dixit: In Christo Iesu per euangelium ego vos genui.
1.Cor.4 Vnde doctores Ecclesiæ ab ipso capite Christo suo mystico corpore tanquam renes in carnali corpore vtiliter possidentur. Vnde ab ipsa sancta Ecclesia ei dicitur. Tu possedisti renes meos. Quos etiã
Ps. 138. ad aliorum salutem inflammari petebat dicens. Vre renes meos, & cor meum.

Quas partes dominus habere debeat, vt meritò subditis dominari queat: ac quæ vitia tyrannum efficiant, breuiter patefit.
Cap. XXVII.

DOminari laudabiliter subditis docet ipsum nomen Domini. Nam hoc nomẽ Dominus, videtur importare quinque conditiones.

Primo enim videtur esse nomen potestatis. Vnde a Deo, a quo est omnis potestas, dominium est statutum. Aliter enim non staret respublica, neque humana societas esset tuta, neque hominum scita essent pacifica, vel quieta: Sublata enim de medio iustitiæ potentia, libera esset malitia, neque innocentia esset tuta (sicut dicit Isido.) Iusta ergo dominatio subditos non opprimit, nec repellit.

Item bonus Dominus seruos non deserit, sed pro eius aduersarijs se opponit vt dicit Greg.

Secundo, hoc nomen Dominus, est nomen æquitatis, Psal. Iustus Dominus,
Psal. 10 & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Vnde iustus Dominus per viam iuris & æquitatis, lites & causas inter subditos diriuit, & vnicuique quod suũ est tribuit, contra malitiam gladium trahit, pro innocentia defendenda ti ulum iustæ tuitionis opponit: Maleficos punit, viduas & orphanos de manu opprimentis eripit: prædones, & fures impetit: & per acceptam a Domino potestatem non secundum impetum voluntatis, sed secundum dictamen rationis, & secundum legis imperium, vniuersa disponit.

Tertio Dominus est nomen liberalitatis. Nam boni Domini sunt liberales,
Hest.18 & pij. Hester. Cum, inquit, totum orbem meæ ditioni subiugassem, nolui potentiæ abuti magnitudine, sed clementia, & lenitate gubernare subiectos. Bonus Dominus plus amari, quàm timeri appetit, non hominibus, sed bestialiter viuentibus se præesse agnoscit. Vnde dicit Gre.
Gre. su per ge. Homo, inquit, non rationabilibus, sed irrationabilibus animalibus est prælatus, vt nõ ab hominibus, sed ab animalibus timeatur. Omnes enim homines natura gignit æquales, sed pro varijs meritis alios alijs dispensatio diuina præposuit, vt saltem propter humanam potentiam peccare timeant qui diuinam iustitiam non formidant.

Quarto hoc nomen Dominus, est nomen nobilitatis. Vnde dicitur. Tuli de
Deut.1. tribubus vestris sapientes, & nobiles, & posui eos Dominos: debent enim Domini esse, & anima, & carne generosi.
Ambr. Nam (vt dicit Ambr.) natura in animalibus nobiliores, & fortiores præponit aliorum reges, & duces: ergo quod seruatur in iumentis, & animalibus, non seruabitur in hominibus?

Quinto, quia Dominus est nomen timoris, & honorabilitatis. Eph. Serui obe
Eph. 5. dite Dominis vestris carnalibus cum timore Vnde per bonum Dominum tota patria timetur, & honoratur, eo quod cuncta pacificat, & discordes sedat, & aduersarios procul pulsat.

Item nota, quod tyrannicum dominium quatuor vitia faciunt.

Primo auaritia. Nam tyrannus, & malus Dominus subditos non iuuat, sed
Mich.3 spoliat. Mich. Qui violenter tollitis pelles &c.

Item propter munera iustitiam violat,
Mich.3 & pauperi, & viduæ non iudicat. Mich. Audite principes Iacob, & duces domus Israel, nunquid vestrum est scire iudicii?

Item exactionibus populum sæpe vexat. Isa. Populum meum exactores spo-
Isa.1. liauerunt.

Item occasiones quærit, vt rapiat, Isa.
Isa. 52. Absque causa calumniatus est eum.

Secundo, facit tyrannidem iniustitia, quia subditos pœnis flagellat. Isa. Da-
Isa. 19. bo Aegyptum in manu dominorum crudelium.

Item

Isa. 10. Item statuta iniqua ordinat. Isa. Væ qui condunt leges iniquas.

Item aliena tanquam propria vendi-
1.Reg.3 car, & sua esse omnia putat. Regum. Filios vestros, & agros tollet.

Item malorum dictis fidem accommo-
Pro.29. dat. Prouer. Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habebit impios.

Mac. 16 Item fidem nulli, primo Machab. Iurauit illis rex &c.

Item suos fideles malè remunerat:
Gen.31 Exemplum de Laban.

Tertio facit tyrannum superbia, quia tyrannus timeri, non amari curat.

Item nullius seruitium acceptat, sed
Iudit. 3 omnia ex debito sibi fieri putat, Iudith. Nec tamen ista facientes ferocitatem eius &c.

Quarto tyrannicum vitium est intem perantia, quia alijs laborantibus ipse co-
Eccl. 10 mestionibus vacat; Eccl. Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes mane comedunt.

Ecclesiæ fides quinque rationibus cuti assimilari, ipsiusque necessitas quanta sit, non obscuris sacræ scripturæ etiam demonstratur exẽplis.
Cap. XXIII.

FIdes ecclesiæ assimilatur cuti, siue pelli propter quinque.

Primo ratione inclusionis. Nam cutis est superficies corporis, quæ carnem, & ossa continet, & includit. Sic in fide catholica fortiores sunt, qui designantur per ossa; & imbeciliores, quæ signantur per carnes: Vnde etiam cutis vocatur
Iob.10. corium, eo, quòd corio caro tegatur, Iob. Pelle & carnibus vestisti me, ossibus &c.

Secundo ratione defensionis: Nam cutis omnia interiora munit, & defendit. Vnde cutis, pro defensione totius corporis omnibus periculis, & passionibus se exponit. Vnde secundum Constan. habet tenuitatem, ne nimis corpus impediat: habet soliditatem, vt melius quod est intra, contineat, & facilius exteriori lesioni resistat. Vnde etiam vocatur pellis eo, quòd a corpore exteriores pellat iniurias, ventos, & pluuias, frigiditatis, & caloris perfert iniurias. Rectè ergò fides est cutis, quia omnia membra ecclesiæ fide proteguntur, & ab iniurijs persecutorum, & a ventis tentationum, & a pluuijs, id est, falsis doctrinis hæreticorum. Vnde Apostolus. In omnibus assumen-
Eph. 6 tes scutum fidei.

Tertio ratione imitationis. Nam cutis, secundum variam membrorum dispositionem ac necessitatem, nunc se contrahit, nunc se extendit. Sic fideles tempore persecutionis secundum variam fidelium vtilitatem, seu necessitatem, quandoque contrahebant fidem suam, persecutionem declinando, siue fugiendo: quandoque vero extendebant, persecutoribus se offerendo: & hoc faciebant viri cœlestes, & perfecti, sicut Apostoli, & consimiles. Psalm. Extendes cœlum
Ps.103. sicut pellem.

Quarto ratione purgationis. Est enim cutis tota plena poris, & maximè in parte capitis, propter expressionem fumosæ superfluitatis per calorem. Dum enim pori aperiuntur superfluitates intercutaneæ per vapores, & sudores purgantur. Sic fides catholica habet ad modum cutis multos poros, id est, multas vias, & modos ad purgandum animam a peccatis, scilicet per pœnitentiam, per eleemosynam, per baptismum, & huiusmodi, Actu. Fide purificans corda eorum.
Act.15. Quinto ratione passionis, quia cutis, siue pellis multipliciter patitur. Nam patitur incisionem, excoriationem, verberationem, & multa alia quasi innumerabilia: quæ omnia etiam sancti martyres pro fide passi sunt, sicut patet. Heb. Alij
Heb.11 vero ludibria, & verbera experti &c.

In quibus virorum spiritualium præcipua animi fortitudo consistat: quinque ipsius barbæ naturalibus similitudinibus rectissimè declaratur. Cap. XXIX.

FOrtitudo virorum spiritualium assimilatur barbæ. Vnde pili barbæ, sunt opera fortia perfectorum quod patet ex multis.

Primo, quia barba est faciei virilis ornatiua: & similiter ex fortitudine martyrum. Vnde & aliorum sanctorum tota facies immo totum corpus ecclesiæ decoratur, & ornatur. Vnde de ipsa eccle-
Pro.31. sia dicitur: Fortitudo, & decor indumentum eius.

Secundo, quia barba est maxillarum iuuatiua. Nam sua villositate neruos maxillares tuetur, etiam à nimia frigiditate defendit. quasi autem maxillæ Ecclesiæ sunt,

Universidad de Deusto Biblioteca

sunt prædicatores, qui cibum spiritualis doctrinæ alijs conterunt exponendo, & prænarrando prædicando, vt inde fideles exteri nutriantur: isti dicunt habere barbam, id est fortitudinem boni operis, vel fortitudinem contra tentationes, qua rigus peccati repellatur ab eis, ne scilicet eum alijs docuerint ipsi reprobi efficiantur. Debent esse barbati i. pilis fortium operum abundare, vt scilicet, quod verbis suadent, operibus corroboret. Vnde sine robore talis barbæ non congruè non laudabiliter exitur ad opus doctrinæ. Vnde Dauid mandauit nuncijs suis: Manete in Hiericho, donec crescat barba vestra. 2. Reg. 10.

Tertio, quia barba est caloris, & vigoris naturalis indicatiua, propter quã causam vir solus barbam nutrit, non autem mulier, quia mares calidiores sunt naturaliter fœminis, & maioris vigoris, & ideo in maribus tumus., qui est pilorum materia, magis quam in fœminis augmẽtatur. Vnde accidit etiam quandoque in mulieribus calidæ, & humidę complexionis, q̃ videntur barbescere. Sic illi, qui abundãt in calore, & vigore dilectionis, habent animum virilem, & ideo inest eis fortitudo, & ad peccatis resistendum, & etiam ad bene operãdum: propter quod dicitur, q̃ fortis est, vt mors dilectio. Siquidem mors sic est fortis, q̃ ei nullus potest resistere; & compellit etiam peccatorem multa bona facere, quæ nuquã dum vixit, facere voluit. Econtrario autem illi, qui sunt frigidi a calore charitatis, habent animum fœmineum, id est debilem. Vnde carent barba fortitudinis ad operandum, vel ad resistendum tentationibus. Cant. 8

Quarto quoq; quia barba est diuersarum figurarum susceptiua. Nam sicut Philosophus dicit, si humor vnde barba generatur, fuerit calidus, fumosus, & siccus eunt pili barbæ sicut & capilli crispi, & in se reflexi, & inuoluti. Et hoc accidit, quia per duas vias vadit contrarias. Nam pars terrestris mouet inferius, calor vero mouet superius, & sic inuoluuntur pili, & fiunt crispi. Talis est fortitudo luctantium cum carne, vel mundo: qui licet ex parte spiritus habeant calorem charitatis, ex parte tamen mundi habent tumum vanitatis, ex parte carnis siccitatem, siue aridiatem deuotionis. Et ideo sicut ex feruore spiritus trahuntur superius, ita ex infirmitate carnis trahuntur interius. Et sic efficiuntur aliquo modo reflexi, siue crispi i. non vniformes, sed varij. Et de hac varietate loquitur Apost. dicens: Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Si vero vapor ex quo generantur pili fuerit humidus multum, erunt pili leues, & logi. Sic etiã in illis in quibus est humor multus deuotionis & gratiæ, pili, id est, opera eorum forma sunt, eis leuia, id est, suauia ad faciendum, & longa ad continuãdum, & hoc est vnguentum, scilicet deuotionis, & gratiæ, quod (sicut dicitur,) descendit in barbam Aaron. Ari. 19. de ani. Rom. 7 Ps. 132.

Quinto, quia barba est multipliciter defectiua: Nam in aliquibus non crescit, sicut in pueris: quia quamuis sint humidi, & calidi, tamen quia fumosa illa substantia, quæ est pilorum materia, transit in augmentum puerorum, ideo non superfluit, vt conuertatur in pilos. Tales sunt, qui licet sint iuuenes, & fortes, tamen fortitudine sua nõ vtuntur ad Dei seruitium, vel in operibus boni, sed potius pro mundo, & in peccatis. In aliquibus vero barba canescit, sicut in senibus propter debilitatem ipsius caloris, & abundantiam frigiditatis. Et sic etiam accidit tepescentibus in calore diuini amoris, quia certam pili barbæ id est, exteriora pœnitentiæ opera in eis immutantur, & debilitantur. In aliquibus vero barba defuit ex caloris, & humoris interceptione, vt in castratis: vel ex humoris corruptione, vt in leprosis. Intercipitur autem calor amoris, & humor deuotionis per peccata spiritualia, & corrumpitur per peccata carnalia, & ideo vtrobique deficit barba, id est, fortitudo vera.

Quoniam Dei gratia potissimum humilibus est parata; ideirco hic ture ipsi medullæ quinq; insignibus est assimilata exemplis. C. XXX.

GRatia Dei assimilatur medullæ.

Primo ratione suæ generationis: quia medulla in concauitatibus ossium generatur. Sunt autem concauites ossium humilitates mentium, quibus solis gratia Dei infunditur, secundum illud, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Iac. 4

Secundo ratione complexionis, quia medulla, (vt dicit Constan.) est calida, & humida, sic gratia Dei est calida inquantum Const.

quantum inducit, & accendit charitatem; & humida inquantum emollit ad pietatem: facit enim eos in quibus est fer nentes ad Deum, & pios ad proximum. Sap. 4. Sapien. Apud Deum nota est, & apud homines: apud Deum, scilicet per charitatem, apud homines per pietatem.

Tertio ratione irrigationis, quia ossa irrigat, & confortat, & eorum frigiditatem temperat. Nam sua caliditate temperat eorum frigiditatem, & sua humiditate eorum siccitatem. Anima enim sine gratia est sicut terra sine aqua, scilicet frigida, & arida; vnde Psalm. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Sed gratia Dei non solum sicut aqua tollit eis aridiatem, id est, operis boni sterilitatem, sed etiam, vt ignis, vel Sol tollit eis frigiditatem, id est, constrictionem & immobilitatem peccati constringit, & immobilitat, sicut patet de frigore corporali in aqua congelata: Vnde gratia Dei multum confortat animam: generat enim in ea, (secundum Bern.) odium præteritorum peccatorum, contemptum præsentium, & desiderium bonorum futurorum. Ps. 142. Ber. de li. arb.

Quarto ratione nutritionis, quia medulla, (vt dicit Constant.) nutritur ex purissimis partibus, & vnctuosis humoribus: sic gratia Dei nutritur ex purissimis operibus, & deuotis orationibus, Bern. Gratia balsamum purissimum est, & ideo purum, & solidum, & profundũ vas requirit. Ber. in Cant. 8

Quinto ratione mutationis, quia medulla, (vt dicit Varro) mutatur, vt luna. Nam crescente luna, ipsa crescit: & decrescente decrescit: & hoc tam in animalibus, quam in arboribus patet, quorum medulla in plenilunio augmentatur, & in alio tempore minoratur. Per lunam igitur, quæ est planetarum infima, humilis intelligitur anima in qua secundum augmentum, vel diminutionem humilitis at minuitur, & crescit gratia salutaris. Quia quanto quis efficitur humilior, tanto, & gratia plenior & quanto magis superbus, tanto magis a gratia vacuus vnde Bern. dicit. In veritate didici nil eque efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam, & recuperandam, quam si omni tempore coram Deo inueniatis, non altum sapere, sed timere. Altum enim sapere, ad superbiam pertinet, timere vero ad humilitatem. Ad hoc etiam Var. Ber. in Cant.

facit, quod dicit Chrysost. Aliquando, inquit, plerique vitam habentes mundam, non accipiunt gratiam, ne in superbiam eleuentur, ne inflentur ventositate iactãtię, ne altitudo muneris negligentiores efficiat. Eccl. Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Chrys. in epi. ad heb. Eccl. 3.

Gulæ vitium quantum hominibus obsit, quantumque detestabile sit: ex multis gutturis naturalibus actionibus, ipsius q̃ pinguedinis lasciuibus facilè perspici potest. Cap. XXXI.

GVlositas, & voracitas assimilatur gutturi.

Primo, quia guttur est cibi, & potus in stomachum inductiuum: Habet enim guttur duplicem concauitatem, habet vnam ad attrahendum aerem, & anhelitum perficiendum, & aliam ad cibum recipiendum. Et hęc duplex via quodam operculo, quod epiglorum dicitur, distinguitur. Quod vtique se habet in superficie gutturis ad modum vestis ad vtrunque foramen gutturis æqualiter se habentis. Sicut igitur guttur est cibi, & potus receptiuum, & stomachi impletiuum, ita homo vorax & gulosus ad hoc principaliter intendit, vt cibum, & potum accipiat, & ventrem suum impleat. Vnde de tali homine dici consueuit, Ipse est totus gula. Psal. Sepulchrum patens est guttur eorum. gl. propter voracitatem. Quia sicut sepulchrum aperitur ad suscipiendum cadauera, ita vorax semper inhiat ad cibaria recipiendum. Psal. 5.

Secundo, quia guttur est delectationis ciborum perceptiuum. Est enim delectatio cibi in modico transitu gutturis: propter quod dicit Philosophus, quod quidam multinorax affectabat habere collum grus, scilicet, vt diutius duraret cibi delectatio ex longo transitu gulæ. Homo enim gulosus in cibo solam delectationem, quærit non necessitatem, vel vtilitatem; Et de talibus dicit Apostolus Philipp. Quorum Deus venter est. Arist. in Ethi. Phil. 3.

Tertio, quia deglutitio cibi, vel potus, spiritus, id est, aeris attractionem impedit. Nam cum natura cibum deglutit foramen anhelitus claudit, & aliud foramen ad recipiendum cibum aperit, cum autem aerem attrahit, foramen cibi pe-

Universidad de Deusto Biblioteca

bi penitus claudit. Nam si de cibo, vel potu subintrauerit aliquid foramen aeris, via spiritus clauditur: & nisi a natura citius repellatur, animal suffocatur. Nihil enim sic timetur in omnibus passionibus gutturis, sicut amissio ipsius aeris a quo non potest animal per xx. partem vnius horæ sine periculo abstinere. Sicut igitur deglutitio cibi in gutture impedit spiritum, id est, aeris attractionem, ita gulositatis delectatio impedit spiritualium consolationum perceptionem. Vnde Apostolus dicit, Animalis homo, id est, gulositas, & voluptuositas nō percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Delicata est enim, (vt dicit Bern.) diuina consolatio, & non datur nisi amittentibus alienam. 1. Cor. 2. Bern.

Item gulæ vitium quantum nociuum sit animæ, & corpori, ostendit pinguedo corporis.

Primo quidem, quia pinguedo nimia, est pessimorum morborum generatiua. Nam (sicut dicit Const.) Pinguia corpora, & nimia adipe plena, sunt pessima, & morbis pessimis præparata, eo quod calor naturalis sæpe in talibus suffocatur, & via spiritus pinguedine clauditur, & sic ad regimen corporis, vt spiritus influat, denegatur. Et addit, quod corpora omnia pinguia propter homorem superfluam abundantiam incurrunt sæpe infirmitatem prolixam, & tardissimam curam. Nam pondere pinguedinis pressa, non se exercitant, non laborant, & sic nec superflua minuuntur, nec congelata pinguedo dissoluitur. Vnde calor naturalis suffocatur, & subito mors induci tur, nisi ei citius succurratur.

Secundo, quia pinguedo est actionum animæ, scilicet sensus, & intellectus impeditiua. Vnde Hieron. dicit, quod venter pinguis non gignit sensum tenuem: & ideo abstinentia confert intellectui. Hiero.

Tertio, quia est complementi generationis animalis tardatiua. Vnde dicitur in Anforis. quod mulier nimis pinguis non concipit, si non macrescit, eo, quod pinguedo matricis semiā intercludit.

Humilitatis virtus, quæ genibus comparatur, quæ bona nobis conferat quatuor demonstratur exemplis, eiusque etiam sapientiā fore coniungendam ad Deum rite placandum edocetur. Cap. XXXII.

HVmiles assimilantur genibus.

Primo quidem, quia humilitas est mater concordiæ, & hoc significatur in genibus. Quia gena (vt dicit Isido.) sunt coniunctiones femorum, & crurum. Vnde secundum eum femora extenduntur ab inguinibus vsq; ad genua. Per femora autem po unt intelligi fœminæ, eo quod in illa parte fœminæ discernuntur a viris: per crura vero, quæ fortiora sunt, possunt intelligi viri. vel per femora intelliguntur superiores: per crura vero inferiores. Non igitur potest esse concordia, siue inter fœminas, & viros, siue inter superiores, & subditos nisi mediante humilitate. Nam per humilitatem superiores inferioribus inclinantur. Et iterum per humilitatem inferiores superioribus obediunt, & subdun tur. Inter superbos vero econtrario semper sunt iurgia. Vbi vero sunt humilitatis genua, ibi pacis & vnitatis cōcordia. Isid.

Secundo, quia humilitas est soror sapientiæ: & hoc etiam signatur in genibus quæ mira fraternitate oculis coniungun tur. Nam cum quis gignitur, ita formatur, vt genua sursum ad oculos teneantur, quorum coiunctione foramina oculorum causantur. Et ideo est, quod dum homines genua flectunt, facilius lachrymas fundunt.

Item dum oculi coram iudicibus plorant, genua se flectunt. Oculis autem assimilantur sapientes, quia genua oculis coniunguntur. Et quod ibi locantur oculi vbi genua infiguntur, signat, quod vbi humilitas, ibi sapientia. Et vtrunque est necessarium in compunctione, & ad placandum summum iudicem Deum, scilicet sapienna, quæ mentem compungat, & ad flendum moueat, & ex cognitione culpæ, & offensæ; & etiam humilitas, quæ mentem, & corpus inclinet ad satisfactionem iustitiæ. Pro. 11.

Tertio, quia humilitas est opposita superbiæ. Nam genua sunt vocata eo, ꝙ in vtero sunt genis opposita, & a genis, sunt genua dicta. Per genas autem, quæ sunt in superioribus locatæ, & quæ maxillas continent conterentes, superbi significantur superiora petentes & alios per violentiam conterentes. Et sunt duæ genæ, id est duo modi superbiæ, vna est de spiritualibus, alia de temporalibus, quibus opponuntur duo genua. i. duo modi humilitatis: Primus est pauperias spiritus quæ est, vt homo recognoscat se spiritualibus indigere: & ea a se nō habere, alius est temporalium despectus.

Quarto quoque, quia humilitas est amica abstinentiæ: Nam per abstinentiam caro humiliatur, sicut Amb. dicit: Cartusiorum superbiam potus cibique parcitas. Et hæc abstinentia signatur in genibus quæ sunt depauperata a carnositate & pinguedine propter motus continuationem. Nam multum carnosa, & pinguia de facili opilātur, & sic actio virtutis sensibilis impeditur. In quo etiam significatur, quod per abundantiam, & vsum deliciarum, impeditur & actio virtutis, & cōtinuano laboris. Amb. in hym.

Peccatores incorrigibiles esse penitus à bonorum societate expellendos, dentium vnico manifestatur exemplo Cap XXXIII.

INfectiui aliorū, & incorrigibiles, sunt eradicandi. Cuius exemplum apparet in dolore dentium, quia (secundum Auicen.) quando dens dolorosus non recipit omnino curam, quia quocunque fomento mitigetur, statim post modicum redit, & lędit etiam alios dentes, propter illud quod ex ipso transit ad eos, & non inuenitur via ad eius rectificationem, tūc cura eius est sola eradicatio. Sic cum homo est malus, & non recipit curam. i. correctionē, quia dato ꝙ verbo aliquo vel pœna ad modicum cohibeatur, statim tamen redit ad præstinam malitiam, immo etiam alios inficit, & trahit: tunc et talis per mortē, vel expulsionem est omnino eradicandus. Apostolus Abscindantur qui vos conturbant. Et iterum de fornicatore incorrigibili loquens dicit, Expurgate vetus fermentum. Vnde Hiero. dicit, Secandæ sunt putridæ carnes & scabiosa ouis a caulis repellenda, ne totius corporis massa oues, & pecora ab ea corrumpantur, & putrescant, & intereant. Aug. Augu. In Alexandria vna scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressa est, totam vrbem eius flamma populata est. Gal. 5. 1. Cor. 5 Hier. & 24. q. 3. Aug.

Vnico puerorum exemplo, corporis infirmitatem nonnunquam animam ipsam perficere, a peccatisque custodire confirmatur. Cap. XXXIIII.

INfirmitas corporalis interdum præseruat hominem a peccatis, sicut pueri qbus in partibus capitis accidunt vlcera, & apostemata, & adest fluxus nariū, pręseruātur ab epilentia (vt dicit Auicen.) quia sic purgatur humiditas cerebri, quæ si non purgaretur induceret epilentiam. Sic etiam per infirmitatem corporis purgantur, & remouentur interdum tentationes, & malæ dispositiones mētis, quę facerent hominem (nisi sic purgaretur) ruere in peccatum. Sen. Infirmitati meæ gratias ago, quæ cogit me no posse quod non debeo velle. Apostolus, Virtus in infirmitate perficitur. Sen. 2. Cor. 1.

Immunditiæ corporalis varietas & quales in veteri lege reputabantur immundi, eorumque significatio multiplex clare definitur. Cap. XXXV.

IMmunditiæ spirituales vitiorum assimilantur immunditiis corporaliū morborum. Nam in lege veteri reputabantur immundi leprosi, & patientes fluxum sanguinis, & patientes fluxum seminis: cadauer etiam hominis mortui reputabatur immundum, & quicunque aliqua immunda tangebant, immundi reputabantur. Per immunditiam ergo lepræ significabatur immundina hæreticæ doctrinæ, tum quia hæretica doctrina contagiosa est, sicut & lepra; tum quia nulla falsa doctrina est quæ vera falsis non admisceat, sicut in superficie corporis leprosi apparet quædam dictinctio quarundam macularum ab alia carne integra. Per immūditiam vero mulieris sanguifluæ designatur immunditia idolatriæ propter immolantium cruorem. Per immunditiam autem seminiflui significabatur immunditia vanæ locutionis, eo ꝙ semen est verbum Dei. Per immūditiam coitus, & mulieris parientis, designabatur immunditia peccati originalis. per immunditiam mulieris menstruatæ designabatur immunditia mentis per voluptates emollitæ ꝑ immāditia vero cadaueris cuiuscū que, signatur immmunditia peccati mortalis, quod est mors animæ. Per immun-

ditiam

Universidad de Deusto Biblioteca

dicitur vero contactus rei immundæ; designatur immunditia consensus in peccatum alterius. Vnde, & Isa. Exite de medio eorum, & separamini, & immundum ne tetigeritis.

Accidiosis ac voluptuosis impatientia, præcipuè aliquid sufferendi contingere ex tribus dorsi doloris causis atque exemplis non difficulter cognoscitur. Cap. XXXVI.

IMpatientia tolerandi, vel sustinendi onera, & grauia, præcipuè inuenitur in accidiosis, & voluptuosis, & opulētis. Cuius exemplum est in dolore dorsi. Nam dolor dorsi, licet possit ex pluribus causari, tamen (secundum Auic. causæ eius pēcipuæ sunt tres, quia aliquando accidit propter frigus complexionis, & phlegmatis crudi, aliquando vero propter multitudinem coitus, aliquando vero propter repletionem magnæ venæ, quæ est supra dorsum. Quia igitur dorso feruntur onera, congruè per dolorem dorsi impatientia accipitur incommoda, & onerosa sustinendi. Nam cui dorsum dolet, onus sustinere non potest. Sed frigus, quod est huius doloris causa, refertur ad accidiosos, in quibus refriguit spiritus feruore charitatis expulso. Vnde in corporalibus cibis ea quæ accida sunt, communiter frigida sunt. Coitus vero frequentia pertinet ad voluptuosos, qui carnis delectationes sequuntur. plenitudo autem venæ magnæ pertinet ad diuites opulentos, qui domos plenas habent temporalibus diuitiis. In his ergo est dolor dorsi. i. impatientia, & impotentia grauia tolerandi, quia accidiosi, & pigri non possunt pati laboriosa propter defectum caloris caritatis quæ facit omnia leuia. Voluptuosi non possunt pati pœnosa propter mollitiem carnis, quia est delectabilibus assuetra. Sed opulenti diuites non possunt pati iniuriosa propter elationem mentis quam facit diuitarum affluentia. Nam diuitij sicut dicit Philosophus, faciunt homines claros, & contumeliosos.

Aris. in Rhet.

Inuidiæ malignitas, inuidorumque tristitia vnde ortum habeat, per tres ipsorum dentium defectus dolorem causantes, manifestatur. Cap. XXXVII.

INuidia assimilatur dolori, siue putrefactioni dentium. Vnde dicitur. Putredo ossium, inuidia. Dolor namque dentium (secundum Auicen.) causatur ex tribus, quia causa dolorem faciens, aliquādo est in ipsa substantia dentium: quandoque vero in neruo quæ est in radice eorum, quandoque vero in gingiua, vbi etiam quandoque fit apostema, & additio carnis natæ, in ea in qua recipitur materia, quæ omnia sunt doloris dentium causa. In his ergo designatur triplex causa tristitiæ, seu doloris inuidorum. Nam aliquando inuidet vnus alteri de personali bonitate, aliquando vero de honoris dignitate, quandoque vero de lucri, vel diuitiarum prosperitate. Quando igitur dolor inuidi est de persona, tunc est velut dolor dentis radicatus in substantia. Quemdo vero de dignitate, vel honore, tunc est sicut dolor proueniens ex neruo. Nam quasi radix dentis est virtus probi hominis cui neruus coniungit, quia virtutem probi hominis sequitur præmium honoris, vnde neruus radicis est honor virtutis, ex quo sequitur dolor dentis, idest tristitia inuidentis. Quasi autem gingiuæ quæ dentes circundant, & vestiunt sunt temporales diuitiæ quibus homines circundantur, & fulciuntur: quibus quandoque iungitur apostema, idest putrefactio inuidiæ, quia scilicet præcipuè diuitibus ab alijs inuidetur. vel tunc apostema nascitur ex gingiuis, quando auaritiæ, vel superbiæ pestis nascitur ex diuitijs. quandoque etiam caro adnascitur, scilicet cum filij generantur quæ omnia sunt dentibus, idest ipsis inuidentibus causæ doloris, & tristitiæ. Est enim inuidia tristitia in alienis bonis prout Philosophus dicit.

Pro. 14.

Aris. 2. Rhe.

Iusti perfectique viri quemadmodum in iustitia conseruentur, a peccatis purgentur, & eorum perfecta compunctio oriatur: pluribus hepatis proprietatibus ac exemplis insigniter explanatur. Cap. XXXVIII.

IVsti, & perfecti viri assimilantur hepati.

Primo quidem, quia hepar est stomachi iuuatiuum Nam in hepate sunt quædam extremitates, quæ dicuntur fibræ quæ sunt, vt quædam eminentes linguæ quibus hepar amplectitur stomachum ei calorem exhibens ad digestionem ciborum. stomachus ergo qui totius corporis communi vtilitati deseruit repræsentat nobis ipsa rem publicam, siue cōmune bonum, quod sancti, & iusti viri præcipuè amplectuntur, & fouent, siue linguarum consultatione, siue cuiuslibet fauoris calore. Communia enim proprijs iusti viri, & non propria communibus anteponunt.

Secundo, quia est puri ab impuro separatiuum. In hepate. enim fit secunda digestio, & separatio, & depuratio cibi prima facta est in stomacho Hepar enim succositatem primæ digestionis per quasdam venas in suam concauitatem trahit, & per ebullitionem fortioris caloris celebrata digestione, siue depuratione secunda. in massam sanguineam, & quatuor humorum materiam illam conuertit. Cuius digestionis, impuritas emittitur, per vrinam quæ initium sumit ab hepate, sed in renibus complementum vbi substantiam recipit, & colorem. Et inde per porosos vritides transmittitur ad vesicam. Ex ipsa autem massa sanguinea quæ est quatuor humorū materia, quod calidum est, & humidum, transit in materiam sanguinis, cuius receptaculū sunt venæ, licet (secundum Philosophum) formatio eius fit a corde. Quod autem calidum est, & siccum transit in materiam choleræ, cuius receptaculum est cista fellis; quod autem frigidum est, & siccum transit in materiam melancholiæ, cuius receptaculū est Cistula splenis Qd autē frigidū, & humidum transit in materiā phlegmatis, cuius receptaculum propriū est pulmo. Digestio ergo hepatis quæ puram ab impuro secernit, est viri iusti compunctio, qua a quotidianis maculis sæpe purificare se satagit, & hæc est secunda digestio, siue depuratio. Nam prima est a mortalibus per pœnitentiam hæc autem secunda est a venialibus per compūctionis iustitiam, ex qua quatuor humores prouenium, quia quatuor compunctionum sunt genera, quibus viri iusti mens vehementer afficitur, sicut dicit Greg. vel quando cōsiderat vbi fuit, scilicet in peccato, vel quando respicit vbi est, scilicet in mundo, vel quando attendit vbi erit, scilicet in iudicio, vel quando pensat vbi non est, scilicet in cœlo. Istis considerationibus viri sancti ad fletum prouocantur, & lachrymando, & flendo ab omni impuritate purgantur.

Aris. de anim.

Gre. in Mor.

Tertio, quia hepar est multarum passionum susceptiuum. Nam hepar aliquādo patitur ex nimia caloris incensione, quandoque ex pororum nimia apertione, & per consequens caloris euaporatione, & aliquādo ex infrigidatione, propter quam homo sæpe hydropisim incurrit, quia nihil est aliud hydropisis, nisi error digestiuæ virtutis in concauitate hepatis: hæc ergo cauenda sunt multum iustis, & spiritualibus viris. Primo caloris mia incēsio. i. indiscreti feruoris præsumptio. Secundo pororum apertio. i. sensuū circa exteriora nimia patefactio, & occupatio, vel suarum virtutum ostentatio.

Tertio caloris euacuatio i. feruoris spiritus per negligentiam diminutio.

Quarto nimia per accidiam infrigidatio. est etiam summe vitanda superbiæ tumefactio quæ est hydropisis inflatio, Vnde superbienti dicitur: Quid tumet cōtra Deum spiritus tuus?

Iob. 15.

Vnico asseritur epilentia exemplo, adolescentium vitia facilius corrigi quam virorum. Cap. XXXIX.

IVuenum vitia corrigūtur facilius quā prouectorum. Cuius exemplum apparet in epilenticis. Nam epilentia (vt dicit Auicen.) accidit infantibus, & pueris ante pubertatem, & post pubertatem etiam accidit adolescentibus. Sed ab infantibus, & impuberibus si in regimine eorum fit rectitudo, remouetur, & non remanet. Sed si accidit adolescentibus præcipuè post xxv. an-

annum non remouetur, sed remanet vsque ad mortem. Similiter vitia morum a iunioribus si benè regantur, facilius, remouentur: sed si non benè regantur ita, vt adolescant, & crescant in prauis moribus, perseuerant in eis semper. Prouer. Pro.22. Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.

Ex quinque ipsius corporalis exercitij conditionibus, quamplurimisque eiusdem vtilitatibus, quemadmodum pœnitentium labor esse debeat: vt meritum recipiat, nullo labore colligitur. Cap. XL.

LAbor pœnitentium assimilatur labori & exercitio corporali, in quo attendenda sunt, v. Primo vt non sit nimis intensus, vel remissus, sed temperatus. Sic etiam labor exterioris pœnitentiæ nõ debet esse intensus, ita, vt naturam prosternat, & corrũpat: neque debet esse remissus, ita vt concupiscẽtiam, & superbiam carnis non vincat: & talis est labor militum Christi. de quo Apostolus ait. Labora sicut bonus miles Christi Iesu. 2. Thi. 2.

Secundo in exercitio corporali est attendenda qualitas, vt nõ sit nimis velox aut tardum. sic pœnitens non debet esse nimis velox per præsumptionem, vt scilicet stati credat effici summus, & perfect', Ber. Vnde dicebat Beatus Bern. nolo repente fieri summus, sed paulatim proficere volo: quia sicut Deo placet verecundia peccatoris, ita sibi displicet imprudentia pœnitentis.

Item non debet esse tardus per negligentiam, vel dilationem. Apostolus. Solicitudine non pigri. Ro.12.

Tertio attendendum est tempus, s. ut maxime fiat ante cibum, vt superfluitates lubricæ in corpore resolutæ per exercitiũ expellantur, ne cibus superueniens corrumpatur. Sic etiam purgatio, & labor pœnitentiæ debet præuenire cibum Eucharistiæ, & expellendo superfluitates peccatorum, ne ex cibo sacro superueniente læda tur. Potest cibum etiam valet exercitium tẽperatũ, quia calorem augendo cooperatur digestiuæ virtuti: sic etiam per cibum eucharistiæ non est cessandum ab operibus pœnitentiæ: quia cooperantur ad cibi. i. sacramenti profectum & operationem, calorem charitatis augẽdo, & conseruando.

Quarto attendendus est locus, quia aliquis locꝰ exercitij corporalis est aquosus, vt locus piscatorum, & talis locus in frigidat, & humectat. Talis est labor compunctorum, & plorantium, quia infrigidat ardorem carnis, & humectat fletu, & lachrymis, Ps. Laboraui in gemitu meo. Psal. 6. Aliquis vero locus exercitij est siccus, & nemorosus, vt locus venatorum, & talis ratione discursus calefacit corpora, & desiccat. Talis est labor abstinentium qui inflammat mentem, & desiccat carnem.

Quinto attendẽdus est corporalis exercitii, siue laboris fructus. de quo ait Fulgentius super illud Proue vltimo, Panem ociosa non comedit. Honestus, inquit, labor est humanæ vitæ fida, custodia, dormientis naturæ stimulus, sopiti caloris, lima, superfluitatis consumptio, viriorum fuga morborum, mors, languorum medicina, lucrum temporis, iuuentutis debitũ adolescentiæ disciplina, senectutis gaudium, salutis auxilium, nutrix omnium bonorũ, destructrix vitiorum, & ocij inimica: Et addit ille. Ergo solus se ab exercitio retrahit qui felicitatis gaudio vult carere. Omnia autem hæc proprissimè competunt labori pœnitentium. Nam pœnitentiæ labor vitam animæ custodit, dormientem. i. pigritantem pungit, sopitum calorem. i. tepefactum amorem incendit, superfluitates. i excessus affectionum consumit, vitia expellit, morbos tẽtationum extinguit, languoribus passionum medicina existit, lucrum temporis, i. meritum parit, hoc debetur iuuenibus ne pigrescant, & adolescentibus ne lasciuiant, hic labor portatus est gloriatio senum, & saluatio animarũ, hic omnia bona spiritualia nutrit, omnia mala destruit & tandem etiam talis labor ad æternam fœlicitatem perducit. vnde hi sunt labores, de quibus dicitur: Labor bonorũ gloriosus est fructus. Fulg. in Pro. Sap. 3.

Sex labiorum naturalia officia interpretantur, quibus egregie modum ipsum lepide loquendi edocemur. Cap. XLI.

LOqui qualiter debeamus, labia ostendunt.

Primo, quia labia sunt dentium custoditiua, vt s. ille q vult, loqui verba sua custodiat ad tempus oportunum, secundũ illud, Labia sacerdotis custodiunt scientiam. Hinc est, quod Dauid petebat dicẽs Pone domine custodiam ori meo, & hostium Mal. 2.

Greg. stium circunstantiæ &c. Hostium. n. (vt dicit Grego.) neque semper clauditur, neque aperitur, quia nec est semper loquẽdum, neque semper tacendum, sed vtrũque discretè faciendum.

Secundo temperantia, quia labia sunt duritiei dentium temperatiua, & ideo facta sunt mollia, & carnosa. Sic verba prædicantis debent esse talia vt mollificent, vel temperent duritiem peccatoris.

Item quia labia mollia dulciter respondetis temperantiram furentis, secundum illud, Responsio mollis frangit iram. Et iterum. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Pro.15. Eccl.6.

Tertio, quia labia sunt vocis articulatę formatiua. Vox autem articulata, est vox significatiua, aliquem sensum exprimẽs. Et in hoc instruimur, vt loquamur verba pensata, nõ autem verba ociosa, & insensata, vel stulta.

Quarto, quia labia sunt aeris frigidi, vel calidi interceptiua. Nam aeri frigido, vel calido se opponunt, & ipsum retinendo depuratum interioribus reddunt. In quo instruimur, quod uerba inflammantia ad iram, vel inducetia frigus malitiæ, qua homo retrahitur a bonis, si audiamus, non debemus referre, sed potius nos opponere; & si referre oporteat, puriora ea, & placabiliora reportare.

Quintò, quia labia sunt virtutis interpretatiuę propria organa, & talia sunt labia doctorum, & expositorum qui sacras scripturas interpretantur, & exponunt, sicut de ipso domino dicitur. Qui interpretabatur illis in omnibus scripturas. Luc 24

Sextò, quia labia sunt passionum animæ, scilicet odij, amicitiæ, doloris, & tristitiæ, expressiua. Vnde dicit, quod tremor labiorũ in frenesi in morbis acutis mortem prætendit. Talia autem sunt labia confitentium, & exprimentium morbos vitiorum, & passiones malas animæ suæ, Vnde qui est in acutis morbis, scilicet in grauibus peccatis, & tremunt ei labia, i. ex timore aliquo vel verecundia cõfiteri omittit, incurrit mortem æternam. Prouer. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur. Pro.28.

Ex quamplurimis ipsius ventris nominibus ac dispositionibus quibus memoria comparatur, qua via pariter ipsamet memoria adiuuetur, exprimitur. Cap. XLII.

MEmoria assimilatur ventri.

Primo ratione receptionis. Est. n. venter nutrimenti totius corporis receptaculum. Vnde secundum Isido. uenter dicitur, quia venit per eum cibus ad totũ corpus. Sic cibus spiritualis notitiæ, qua spiritus nutritur, in receptaculo memoriæ reponitur, & locatur. Vnde & dispositio memoriæ debet esse, vt dispositio ventris; quæ est rotunda propter liberiorem ciborum collocationem, & oblonga propter ipsius cum superioribus coniunctionem, & diuersis panniculis circundata propter interiorum conseruationem. Sic memoria tunc est bene disposita, cum est rotunda. i. larga per capacitatem & longa p diuturnitatem, & diuersis panniculis. i. diuersis adminiculis fulta per studiositatem. Sunt. n. quatuor (secundum Philosophum) quæ iuuant hominem ad benè memorandum. Isid. II. ety.

Primum est, vt illa quorum benè vult recordari aliquo ordine disponat. secundum est, vt circa ea affectum adhibeat. tertium est, vt ea ad aliquas similitudines non omnino consuetas reducat. quartũ est, vt illa per frequentem meditationem repetat.

Secundo ratione purgationis. Nam vẽter vocatur aluus, sicut dicit Isidor. quia cibum recipit, & purgari cõsueuit. Sic homo, & cibum spiritualis doctrinæ suscipit in memoria, & se etiam purgare debet, & ista purgatio peccati ex memoria nascitur, quia dolor contritionis quo anima purgatur, dum compungitur, ex peccati recordatione concipitur. Memor esto vnde excideris, & age pœnitentiam. Apoc. 2.

Tertio ratione conceptionis. Nam venter mulieris vocatur vterus, eo quod fœtu impleatur, sed sicut ex vtero concipitur fœtus carnis, ita ex memoria idest ex specie in memoria seruata, concipitur verbum mentis, quod est quasi quædam proles ipsius. Psalmus. Ex vtero ante luciferum genui te. Ps. 109.

Quatuor humani pectoris naturales proprietates quæ principem locum tenent hoc in loco apponuntur, quibus mediantibus cum corporis compositione phlegmatisq; natura quo pacto mens humana sit regulanda ac cõstituenda, erudimur.

Cap. XLIII.

MEns hominis assimilatur pectori.

Primo quidem, quia pectus est duabus concaultatibus distinctum. Sunt enim duæ concauitates in pectore, quibusdam inter se pelliculis separatæ. & fuit necessaria hic diuisio pectoris, vt si flatus in vna parte aliquo casu impediretur, in parte alia seruaretur, ne anhelitu interclusio animal moreretur. Duæ ergo concauitates pectoris, sunt duæ vires mentis, scilicet intellectus, & affectus siue voluntas. Et vtraque necessaria est menti ad conseruationem spiritus, idest vitæ spiritualis, scilicet intellectus qui viuincat per fidem, Psalmus: Intellectum da mihi, vt
Ps. 144. viuam. Et affectus qui viuificat per dilectionem. Iohan. Qui non diligit, manet
1. Io. 3. in morte.

Secundò, quia pectus est mãmillarum fundamentum. Nullum autem animal habet mãmillas in pectore præter hominem, & elephantem, vt dicit philosophus
Arist. de ani. Quasi autem duæ mãmillæ quibus mens humana propinat exterius lac sapidæ doctrinæ, sunt sapientia, & eloquentia, & ambæ habent fundamentum in mente. Vel duæ mãmillæ quæ debent inhærere pectori lactantis, idest menti doctoris, est peritia duorum testamentorum, scilicet legis Euangelij. & Cant. Duo vbera
Cant. 7 tua, sicut duo hinnuli.

Tertio, quia pectus est quandoque multis passionibus subiectum, & passiones pectoris omnes sunt periculosæ multum propter cordis vicinitatem, siue patiatur constrictionem, siue humoris consumptionem, siue nimiam humorum repletionem, siue vocis raucedinem, siue apostemationem, siue suffocationem. Pectus ergo, quod cor in se continet, & Deum in corde habet omni diligentia est seruandum, ne patiatur constrictionem auaritiæ, neque humoris consumptionem, propter defectum eleemosynæ, neque humorum repletionem, propter congregationem pecuniæ, nec vocis raucedinem per obmissionem laudis diuinæ, neque apostemationem per tumorem superbiæ, neque suffocationem per disperationem veniæ; Istis enim modis patitur pectus corporaliter, & similiter spiritualiter. Propter quod dum pro peccatis mea culpa dicitur, præcipue pectus percutitur ratione cordis, quod in ipso continetur.

Quarto, quia pectus congruè est figuratum. Est enim pectus latum, & aliquantulum in medio eleuatum, & ipsa eleuatio animositatis, & virtutis est signum. Aues (vt dicit Philosophus) habent pectus acutum ad aerem diuidendum, & maximè, quæ sunt ad prædandum. Vnde acuitas pectoris in auibus est signum generositatis, Qui ergo habent pectus amplum ad Deum amandum, & proximum amplectendum, & acutum ad omne malum, quod occurrerit repellendum; summè generositatis dicerunt secum signum. Arist. 2. de ani.

Item mentis constitutio moralis debet esse similis constitutioni corporis naturalis. Nam corpus humanum ex quatuor elementis componitur ex quatuor humoribus constituitur. Quatuor elementa, sunt, ignis, aer, aqua, & terra, Similiter mens humana debet habere sua elementa scilicet pro igne prudentiæ claritatem, pro aere temperantiæ mediocritatem, pro aqua iustitiæ puritatem: pro terra fortitudinis stabilitatem. Vel sicut aliqui dicunt, vtitur mens humana pro igne, intellectus subtilitate, pro aere conscientiæ puritate, pro aqua ingenij mobilitate, pro terra animi stabilitate. Habet etiam mens humana suos quatuor humores, quia pro sanguine vtitur dulcedine, pro colera rubea amaritudine, pro colera nigra contristatione, pro phlegmate mentis compositione. Dicunt enim Physici sanguineos esse dulces, colericos esse amaros, melancolicos tristes, phlegmaticos corpore compositos, vt sit dulcedo in contemplatione, amaritudo de peccati recordatione, tristitia de perpetratione, compositio in emendatione.

Item mentis compositio assimilatur phlegmati.

Primo ratione residentiæ radicalis: quia phlegma debet habere sedem in pulmone, per quem signatur discretio, quia

quia sicut pulmo aerem attrahit, & emittit, ita discretio, quod bonum est retinet, & quod malũ est expellit. In pulmone ergo est sedes phlegmatis, quia compositio mentis, beneficio iuuatur discretionis.

Secundò, ratione proprietatis naturalis, quia phlegma est naturæ frigidæ, & humidæ. Compositio igitur mentis requirit frigus, quo refrigeretur ab æstu vitiorum; & humorem compũctionis, quo mundetur a sorde peccatorum

Tertio, ratione efficaciæ animalis, quia ex complexione phlegmatica sunt homines tardi, obliuiosi, somnolenti tardi ad operandum malum: obliuiosi ad affectum temporalium, & somnolenti per contemplationis transitum.
Psal. 4. Psal. In pace in idipsum dormiam, & requiescam.

Morum ac motuum exteriorum corporis ordinatio, necnon superciliorum dispositio, eorumq; congrua seu incongrua forma, bonam, vel pravam interiorem dispositionem repræsentat.

Cap. XLIIII.

MOdestia siue moderatio, & compositio morum, & motuum exteriorum corporis, assimilantur superciliis. Primo, quia supercilia data sunt ad oculorum tuitionem. Vnde, & pilorum multitudine sunt vestita, ut sint oculis munimenta ad repellendum humorem a capite defluentem. Sunt ergo supercilia oculorum munimenta ne quid nociuum eis ab extra eueniat, vt Isido. dicit. Sic modestia, & compositio extremorum sensuũ, & membrorum valet ad custodiam mentium: quia frequenter ex sensuum dissolutione subintrant cogitationes malæ. Hiere. Intrauit mors per fenestras nostras, ingressa est domus nostras. Isidor. Hie. 9.

Secundò, quia supercilia sunt ad decorem: quia nullus sine eorum præsentia decoratur. Sic modestia, & compositio morum reddunt hominem in aliorum conspectu decorum, & gratiosum. vnde Ambro. dicit, quod in modestia, consistit pulchritudo viuendi, & ornatus ad omnem actionem accommodatus. Ambr. de offi.

Tertiò, quia supercilia sunt ad repræsentationem. Habent enim quãdam vim latentem passionem animæ indicantem: Arist. de anim.

ut dicit Aristo. quod cum fuerint superciliaa recta sicut lineæ, prætendunt fœminam mollitiem, vel animi leuitatem. Si vero fuerunt demissa, & nimis pressa signant inuidum, si vero fuerint eleuata, & in pilis pressa, animositatem prætendunt: de pauperata vero a pilis, & oblonga timiditatem. Si autem fuerint spissa, & pili longi, excessum caloris important: si autem fuerint multæ carnis, & paucæ pilositatis, sensum durum significant, & obtusum, in membris principalibus dominantem: si vero pilis fuerint spoliata, significant sanguinis corruptionem, ut in leprosis aut naturalis humoris consumptionem, ut in ethicis, & similibus. aut meatuum oppilationem, ut in castratis. Sicut igitur dispositio superciliorum congrua, vel incongrua repræsentat bonam, vel malam dispositionẽ interiorẽ. sic cõpositio, seu modestia, vel inordinatio, & dissolutio exteriorum motuum, siue morum, repræsentant bonam, vel malam dispositionem interiorem, vel dissolutionem, & inordinationem mentis, Vnde Eccles. Amictus corporis, & risus dentium, & incessus hominis, enunciant de illo siue bonus siue malus sit. Ecc. 19

Tres somni proprietates annotantur, quæ profectò aliqualem cum sanctorum morte similitudinem habere videntur. Cap. XLV.

MOrs ęanctorum assimilatur somno propter tria.

Primo, propter quietis suauitatem, quia nullorum laborum dormiẽs meminit, sed tunc dulciter requiescit. Et sic sancti per somnum mortis requiem a laboribus capiunt, secundum illud Apoc. Beati mortui, qui in domino moriuntur: amodo iam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis. Et ad æternæ pacis dulcedinem perueniunt, secundum illud, psalm. In pace idipsum dormiam, & requiescam. Apo. 14 Psal. 4.

Secundo, propter dormientis firmitatem: quia dum homo dormit, nullius aduersarii potentiam pertimescit. Sic sancti per somnum mortis de omnium aduersantium manibus eripiuntur, & æternæ securitatis fiducia perfruuntur: vnde dominus dicebat, Nolite timere eos, q̃ occidũt corpus; & post noc uõ habent Mat. 10

bent amplius quid faciant. Sic igitur in hoc conueniũt mors, & somnus, qa vtrque securitatem tribuit, sed in hoc differunt, quia securitas somni est ex insensibilitate, sed securitas mortis est ex libertate de qua Psal. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Ioã. Si dormit, saluus erit.

Pſ.123. Ioã.11.

Tertio, propter figuræ dormientis mutabilitatem: quia exterius videtur mortuus, qui maxime interius viuit: & sic sancti cum mortui, secundum carnem sunt verã uitã uiuunt. psalmus. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini &c.

Pſ.126.

Quinadmodum superioribus sit iugiter parendũ id nobis hominis crura tribus similitudinibus patefiunt. Cap. XLVI.

OBedientes debent assimilari cruribus propter tria.

Primo quidem debent obedire velociter, & hoc significant crura, quæ à currendo sunt dicta, quia per ea currimus, & gressum fancimus, vt significetur obediendi velocitas. Psa. Velociter currit sermo eius: tunc enim sermo imperatus currit velociter, quando ab obediente impletur celeriter. Bern. Verus obediens nõ procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguã voci, pedes itineri, manus operi, & se totum intus colligit, ut mandatũ peragat imperantis

Pſ.147.

Ber. in lib. de præ.

Secundo, quia debent obedire fortiter scilicet ne retrahantur ex operis difficultate: & hanc fortitudinem significãt crura, quia habent ossa fortia, & etiam sunt neruosa, vt ad motum sint habiliora. Sic obedientes debent esse ossei i. fortes ad exequendum, & tolerandum grauia, & neruosi, idest durabiles ad continuandũ difficilia. Bern. In ipsa obedientiæ via, cui fortasse aliquã dura & aspera occurrere possunt, vt accipias interdum nonnulla, quæ licet salubria sint, minus tamen videntur, hæc si molestè ceperis sustinere, si diiudicare prælatum, si murmurare in corde, si etiam exterius impleas, quod iubetur, non est virtus patientiæ, sed velamen malitiæ,

Ber. in ser.

Tertio, debent obedire dulciter, qꝰ significant crura, quorum ossa medulla sunt plena, vt medullæ humectatione ossium siccitas irrigetur. Hęc ergo medulla est in cordis deuotio, qua irrigati interius veri obedientes omnia dulciter, & sine murmure exequuntur, quia non obediunt timore, sed amore. Gregor. Obedientia nõ seruili metu, sed charitatis affectu seruanda; est non timore pœnæ, sed amore iustitiæ.

Gre. in 12. mor.

Quatuor ad occasione peccatorum tollendas necessaria maximopere existere, per nonnulla ipsius vmbilici exẽplo declaratur. Ca. XLVII.

OCcasiones peccandi assimilãtur vmbilico propter tria.

Primo, propter nutritionẽ. Nam (sicut dicit Gregorius.) umbilicus est, quo fœtus in vtero alitur, sicut arbores per radices terræ humore nutriuntur. Vnde vmbilicus (secundum Constant.) ex venis, & neruis, & arteriis compositus est, quo mediante ipse fœtus sanguinem subtilẽ sibi attrahit, & sugit, & per has arterias spiritum recipit. Sic etiam fœtus peccati interius in mala voluntate cõceptus per actiones exteriores nutritur, & augetur, & foueꝰ. Nõ est præcisus vmbilicus tuus.

Ezech. 16.

Secundo, propter situationem, quia in vmbilico sita sunt genitalia mulierum sicut in lumbis genitalia virorum, secundum i. lud, Virtus in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbilico ventris eius. In hoc significatur, quod mulieres sunt viris occasio peccandi, & luxuriandi.

Iob. 4.

Tertio, propter præcisionem, quia consuetudo est mulierum præcidere infantibus vmbilicum. Sed nota, quod vmbilicus (vt dicit Constan.) rumpitur iuxta matricem, dum fœtus egreditur: & cum fœtu exit, quod obstetrices ligant quatuor digitorum longitudine: & ex hac ligatura fiunt rotunditates vmbilici: postea præcidunt eum. Sicut ergo vmbilicus stringitur, & rumpitur, & præciditur, Sic peccatorum occasiones sunt stringendæ, rumpendæ præcidendæ. Occasiones enim peccatorum quandoque sunt importunæ, & tunc sunt per violentiam rumpendæ: quandoque vero sunt opportunæ, & quasi necessariæ, & tunc sunt per temperantiam restringendæ: quandoque uero sunt superfluæ, & omnino noxiæ, & tunc sunt pœnitus præcidendæ. Dicit autem Hiero. quod necessè est infantibus primo ortus vmbilicum præcidi

Hiero. Eze 16.

Deinde ad abluendum sanguinem aqua lauari

Tertio, humorem eorum Sole siccari.

Quarto

Quarto, tenera corpora pãnis stringi, ne membra fluxibilia delaxentur. Sic ab homine per pœnitentiam nouiter generato primo præcidendus est umbilicus, idest auferenda omnis occasio peccandi: deinde lauari eum oportet aqua lachrimarum: tertio sole idest feruore spiritus, & amoris desiccandus est humor noxius, idest fluxibilitas, & habilitas ad peccandum.

Quarto, restringendus est ligatura abstinentiæ, & continentiæ salutaris.

Manuum compositio, ornamenta, ac officium digitorum, & significatio, ac omnium partium declaratio, atq; pulsus similitudines tres erudite apponuntur: quibus singulis humana opera, virtutes principales hominibus expedientes, multis adoptantur exemplis. Cap. XLVIII.

OPera humana assimilantur manibus propter quatuor.

Primo, propter numerum. Sunt. n duæ manus, scilicet dextra, quæ signat opus bonum, & sinistra, quæ signat opus malum Matth. Nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua, vt scilicet sit opus purè bonum cui nihil admisceatur mali. Pertinet ergo ad dextram operari liberaliter, quia dextra a dando est dicta.

Mat. 5.

Item concorditer, quia ipsa signum pacis datur,

Item fideliter, & salubriter, quia ipsa fidei, & salutis testis adhibetur, unde in veteri testamẽto habetur, qꝰ petebant dextras sibi dari: & Apostolus. Dextras dederunt mihi, & Barnabæ societatis.

Gal. 2.

Item operari feruenter. Est enim manus dextra fortioris caloris, & maioris sicitatis, quàm sinistra, & ideo ad operandum est habilior, quàm sinistra. Mala aũt operatio non est facienda, sed potius dimittenda. Vnde sinistra a sinendo. uel sine dextra dicitur, quia scilicet opus malum est, quod debita rectitudine caret: quæ in dextra signatur. Posset enim vitaque manus accipi in bonum: Nam quia manus dicitur quasi munus, ideo duplex manus duplicis muneris signat dationem. Est enim manus spirituale cuius datio refertur ad dextram, temporale cuius datio refertur ad sinistram. Habet igitur homo dextram, idest spiritualem gratiam ad porrigendum eleemosynas spirituales. Et sinistram idest potentiam, & virtutem ad porrigendas temporales.

Prouerb. Longitudo dierum in dextra eius, & in sinistra illius, diuitiæ & gloria, Quamquam enim eleemosina spiritualis manu non porrigatur, ad dextram tamẽ refertur: & corporalis ad sinistram, quia spiritualis eleemosyna est potior corporali. Nam illa scilicet corporalis, sustentat corpus moriturum. sed spiritualis animam in æternum victuram. Vnde significanter dixit Salomon, Longitudo dierum in dextra, quia scilicet eleemosyna spiritualis, animæ subuenit, quæ nunquam esse desinit. Vnde potior est corporali, sicut dextra manus potior est sinistra. Posset et dici, qꝰ dextram manum habet qui bene operat in prosperitate, sinistrã uero, qꝰ operat bũ in aduersitate. Quidã ãt sunt ambidextri sicut dicitur de gabaonitis, quod erant ita sinistra, vt dextra præliantes. Et istis assimilantur quidam, qui tam in aduersitate, quàm in prosperitate fortiter operantur,

Prou. 3

Iud. 20.

Secũdo, propter motum. Nam manus uocantur, quia aperiuntur, & claudũtur. sed extensa manu uocatur palma, & dicitur per similitudinem palmæ ab expansis ramis i. digitis. Clausa uero manus uocat pugnus dr: & pugnus a pugillo. In hoc ergo docet nos manus aliqũ esse dãdum, quod significat nobis manus extẽsio, & aliquando tenendum, siue accipiendum, quod significat nobis clausio. Vnde dicitur Eccle. Non sit manus tua porrecta ad accipiendum, & ad dandum collecta.

Eccle. 4

Tertio, propter munimentum, Est enim manus quinque digitis munita, in quibus quinque virtutes, designantur, quæ necessariæ sunt nomini, vt opera eius sint perfecta. Nam primus digitus qui grossior est, vocatur pollex, eo, quod inter cœteros virtute plus polleat. Vnde in hoc digito designatur iustitia, quæ inter alias omnes uirtutes morales plus poller. Vnde dicit Philosophus, quod iustitia est præclarissima uirtutum, & nec Lucifer nec Hesperus est ita clarus. Et ideo etiam Auicenna dicit, quod iste digitus scilicet pollex est iustitia omnium digitorum, quia scilicet omnes alij digiti cum ei applicantur, & ad quandã æqualitatem reducuntur. Vnde illę manus pollicem habent, quæ iusta operantur. Ideo iste digitus, & cuiuber alius componitur ex tribus ossibus (ut dicit

Arist. 2. Eth.

Auic. 3. li. med.

Con-

Universidad de Deusto Biblioteca

Constantinus) in quibus designatur triplex iustitiæ modus. Nam est iustitia distributiua, commutatiua, & vindicatiua. Ad primam pertinet, quod dicitur, Vnicuique secundum propriam virtutem largitus est. Ad secundam, quod dicitur, Ite vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis. Ad tertiam pertinet illud, Dentem pro dente, oculum pro oculo.

Mat.25

Mat.20

Secundus digitus vocatur index, quia per ipsum res indicamus, & demonstramus: & hoc pertinet ad prudentiam, quæ nobis, quæ agenda sunt demonstrat, & ordinat. Et hic etiam ex tribus ossibus est, quia ad prudentiam tria pertinent, scilicet memoria respectu præteritorum, intelligentia respectu præsentium, & prudentia respectu futurorum.

Tertius digitus, qui est medius, dicitur impudicus ex eo, quod dum manus aliquid turpe tangit, hic digitus cum sit maior cœteris prius attingit. Hic ergo digitus signat temperantiam, quæ impudicitiam, & voluptatem carnis tangit reprimendo, & moderando. & hic etiam ex tribus est ossibus: quia temperantiæ triplex est modus. Est enim una pars temperantiæ circa cibum s. abstinentia: alia circa potum, scilicet sobrietas: tertia circa coitum, scilicet continentia, siue castitas.

Quartus digitus vocatur annularis: quia in ipso annulus defertur. Sic autem annulus in digito est fortitudo in opere, quæ necessaria est præcipuè in continuando, & perseuerando. Est enim annulus sicut corona digiti, quia sola perseuerantia coronatur. Et nota, q̃ digiti haben thoc proprium, quod grossiores sunt ante cibum, quàm post. Vnde annulus, qui vix ante cibum de digito trahitur, facile post cibum egreditur, sicut dicitur super Aphorism. Sicut ergo digitus ieiunus fortius tenet anuulum quam refectus: ita homo abstinens, & sobrius, fortior est ad perseuerandum in bono, quàm gulosus, & deliciosus. Hic etiam digitus est ex tribus ossibus: quia triplex est necessaria huiusmodi fortitudo, scilicet in aggrediendo, quod pertinet ad fiduciam: in sustinendo, quod pertinet ad patientiam: in consummando, quod pertinet ad perseuerantiam.

Quintus digitus auricularis dicitur; quod cum eo aures scalpimus: & hoc signat obedientiam, quia scriptum est, In auditu auris obediuit mihi. Et hic etiam est ex tribus ossibus: quia obedientia est homini tripliciter necessaria. Ps

Primò, respectu Dei, scilicet, vt homo obediat diuinæ voluntati.

Secundò, respectu proximi, scilicet, vt obediat superiori potenti.

Tertio, vt obediat propriæ rationi, scilicet ut sit caro spiritui subiecta.

Quarto, humana opera assimilantur manibus, propter ornamentum, scilicet vnguium: vnguis enim in fine digiti, charitatem signat, quæ est finis præcepti. Vnde sicut sunt decem digiti manuum, ita sunt decem præcepta decalogi. Sicut ergo sunt vngues ornamenta digitorum, ita charitatis præcepta sunt ornamenta operum humanorum. Sed notandum, quod vngues in quibusdam animalibus sunt in decoris ornamentum, & iuuamentum sicut in hominibus. in quibusdam vero sunt ad defensionis munimentum, sicut in leone, & huiusmodi. In aliquibus vero sunt calciamentum, vt in equo, & mulo, & consimilibus: quæ omnia competunt charitati, quia ipsa est, quæ exornat iuuat defendit, & calciat etiam pedes affectionum ne lapide offensionis allidantur.

Item operatio hominis assimilatur pulsui propter tria.

Primo, quia pulsus à corde oritur. Est enim pulsus cordis, & arteriarum motus secundum dilationem, & constrictionem. Cum enim cor continuo motu a centro vsque ad cucunferentiam ui sanguinis, & caloris, & impulsu vitalis spiritus moueatur, ex tali motu vsque ad suas extremitates dilatatur. Quandoque vero econuerso, ab extremitatibus ad centrum mouetur, & stringitur. Cordis igitur dilatatio ad frigidum aerem attrahendum, & constrictio ad fumosum aerem expellendum; sunt causa pulsus. Sic ergo pulsus a corde incipit, & per arterias ad extremitates corporis se diffundit, vnde statum corporis ostendit. Eodem modo operatio hominis bona, vel mala, a corde, idest a mente procedit: cuius

cuius dispositio bona, vel mala a mente per arterias, & venas, id est, per affectiones, & cogitationes ad exteriora se diffundit per locutiones, & actiones. Matt. de corde exeunt cogitationes male &c. & Luc. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum.

Mat.15 Luc. 6.

Secundo, quia pulsus a med cis tangitur. Ad hoc enim pulsus necessarius, vt per eum dispositio spiritualis virtutis intelligatur, & eius operatio cognoscatur. Sic etiam per operationes bonas, vel malas cognoscitur bona, vel mala dispositio spiritus interioris Matt. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Matt.7.

Tertio, quia præcipuè in brachijs pulsus quæritur. Nam in quibusdam partibus non posset plenè discerni propter venarum elongationem a corde. In quibusdam propter cordis regentis occultationem. In quibusdam vero propter ossium constrictionem. & ideo sapientes ad cognoscendum pullum arterias brachij elegerunt. Nam hoc fuit facilius: quia brachia arterias non occultant. Et vtilius, quia illæ arteriæ magis cordi appropinquant. & honestius. quia nec ægro, nec medico verecundiam generant. Indecens enim esset plura membra corporis denudare. Sicut ergo brachia sunt instrumenta pulsus, sic etiam nos brachijs, & manibus operamur, sed talia debent esse opera nostra, quod congruant honestati, vtilitati, & facilitati, & tunc faciliter bene operamur, quando ex amore operamur: quia amor (secundum Augustinum) omnia facit facilia.

Aug.

Deo semper gratias à nobis fore agendas, orationibusq; iugiter insistendum, ac modus orandi, ipsiusq; orationis vtilitas; quatuor anhelitus exprimitur similitudinibus.

Caput XLIX.

ORatio cum gratiarum actione habet similitudinem, cum anhelitu.

Primo, quia in anhelitu est motus vicarius. Nam per anhelitum aer attrahitur, sed attractus postmodum emittitur. & sic vicario motu aer recipitur, & redditur. Similiter ergo debet homo gratiam quam receپit a Deo reddere eidem gratias agendo. Paralipom. Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Sed attende, quod anhelando plus de spiritu attrahitur, quam foras emittatur. quia pars non parua in nutrimentum transit spiritus vitalis. Similiter plus à Deo de gratijs, & beneficijs recipimus, quàm reddere possumus.

Secundo, quia anhelitus est corpori multiplicter proficuus. Est enim anhelitus aeris attractiuus: quia scilicet per orationes deuotas, & gratiarum actiones attrahitur Spiritussancti gratia. Vnde quanto, quis plus orationi, & gratiarum actioni insistit: tanto sibi diuina gratia plus multiplicatur, & crescit. Augmentum beneficij, est beneficij eiusdem memoria, & continua gratiarum actio. Vnde etiam Gregorius dicit, quod non est dignus dandis, qui non agit gratias de datis. Greg.

Item anhelitus est cordis, & innati caloris refrigeratiuus. Innatus enim est homini carnalis concupiscentiæ calor, quem sicut ex parte carnis reprimit ieiunium, ita ex parte mentis refrigerat oratio. Et ideo dominus dixit, quod hoc genus dæmoniorum, scilicet carnaliter tentantium, non eijcitur nisi in oratione, & ieiunio. Mat.17.

Item anhelitus est, fumosi vaporis purgatiuus. Fumosus autem vapor sursum tendens est superbia quàm oratio purgat; quia mentem humiliat (vt dicit Hieronymus.) Vel vapor fumosus est quælibet suggestio, siue cogitatio praua, quam etiam oratio deuota purgat, & expellit. Isidor. Frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit. Hier.

Item anhelitus est spiritus animalis nutritiuus: quia sanctis orationibus nutritur, & vegetatur spiritus. Vnde Augustinus dicit, Oratio refectio est ieiunorum, duritiam cordis emollit, austeritatem temperat, ieiunium dulcificat. Sicut enim, sine potu non est plena refectio: sic & ieiunium sine oratione non potest perfectè animam nutrire. Aug. in serm.

Item anhelitus est status membrorum spiritualium ostensiuus: sic etiam per assiduitatem, & delectationem orationis ostenditur, quod homo sit vere spiritualis: quia sicut auis sæpe exurgit ad volatum, ita spiritualis homo sæpe ad orandum. Vnde legitur de Beato Martino,

Martino; quòd nunquàm vlla hora, momentumque præterijt, quo non aut orationi, aut lectioni insisteret: interlegendum tamen, & operandum nunquàm animum ab oratione laxabat, nàm vt fabris ferratis moris est, quòd inter operandum pro quodam laboris leuamine incudem feriant: ita Martinus dum aliquid ageret semper orabat.

Tertio, quia anhelitus quandoque est diminutus: & quando anhelitus est paruus, & frigidus in peracutis febribus signum est mortis, eo quòd significet extinctionem caloris naturalis, & defectũ virtutis. In acutis ergo febribus, id est, in fortibus tentationibus, si anhelitus sit paruus, & modicus, id est, si parum cum frigido corde oretur, timendus est casus mortis, idest mortalis peccati, ex eo, quòd præuendat extinctionem charitatis. Vnde Dominus dicebat. Orate, vt non intretis in tentationem.

Mat. 14

Quarto quoque, quia anhelitus quandoque est corruptus, & fœtidus: quod accidit ex interiorum membrorum corruptione: sicut in leprosis, quorum anhelitus est fœtidus, & corruptus, & aliorum infectiuus. Nam inficit aerem vicinum sibi, sicut sibilus basilisci, qui aues supra se volantes occidit. Sic ex mala dispositione, & corruptione animæ interioris, oratio, vel gratiarum actio aliquando est execrabilis, sicut fuit orario, & gratiarũ actio Pharisæi dicentis, Gratias tibi ago domine, quia non sum sicut cæteri hominum, &c. Hæc enim erat corrupta per superbiam, fœtida per iactantiam, & læsiua aliorum per infamiam: quia alios infamabat dicens, Adulteri, raptores, &c. Et etiam vicinum publicanum percutiebat, dicens, Velut etiam hic publicanus.

Luc. 8.

Ocium magnopere esse fugiendum: idque quantum hominibus obsit: & corporis recreatio ac quies quo pacto sit agenda, vt profit: aliquibus naturalibus rationibus edocetur.
Cap. L.

OCiositas, & recreatio hoc facit animæ, quod quies facit corpori. nam quies corporis, aut est nimia, aut nimis pauca, aut sufficiens, & temperata. Si sit quies nimia, est multorum humorum generatiua, conseruatiua, & multiplicatiua, & tandem corruptionis inductiua. Vnde etiam aquæ quæ nimis quiescunt, putrescunt. Similiter quoque ociositas, & recreatio, si est superflua, generat, & conseruat, & multiplicat humores, id est, malas affectiones, & cogitationes. Ecclesiast. Multam malitiam docuit ociositas. Vnde tandem facit animam in corruptiones ruere peccati. Bernard. Hæc ociositas mater est nugarum, nouerca virtutum. Ipsa enim est, quæ virum fortem fortissimè præcipitat in reatum. Facit enim suffocare virtutem, nutrire superbiam, & viam construere ad gehennam. Si autem quies corporis fuerit nimis pauca, naturam laxat, non recreat, debilitatem non reparat, & consumptionem deperditi nõ restaurat. Similiter si nullam, vel nimis modicam recreationem, vel quietẽ quis animo suo tribuat, anima tædio lassatur; debilitas, id est, tepiditas mentis non reparatur; quòd per negligentiam est deperditum non suppletur: quia lassatus animus accidior, & pigrior, quàm antè esset efficitur. Si autem quies corporis fuerit temperata, calorem naturalem cõfortat, sensus reparat, digestionem emendat, & corpus mediocriter purgat. Sic moderata recreatio, seu quies animi calorem charitatis confortat; sensus, id est, cõsiderationes sensatas reparat; digestionem, id est, spiritualis cibi, & doctrinæ operationem roborat, & modificat, & animam ab accidia & tædio purgat. Et ideo Seneca dicit: Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo quietem dato:

Eccles.

Ber. in serm.

Sen. in epist.

Item ociositas, & voluptas sunt causa doloris, & dissipationis animæ, & corporis. Cuius exemplum est: quia secundum Auicen. quies corporis, & tranquillitas, & dimissio exercitij, coitus plurimus, & præcipuè coitus super repletionem cibi, frequentia ebrietatis, & præcipuè vinum plurimum in ieiunio ante cibum, quod maximè lædit neruos: sunt præcipuè causa doloris iuncturarum, & podagræ, & sciaticæ: Quies ergo spiritualiter refertur ad somnolentiam, tranquillitas ad pigritiam, dimissio exercitij ad imperseuerantiam, coitus ad luxuriam, repletio vero & ebrietas ad gulam. Hæc ergo sunt illa vitia, quæ primo lædunt animæ iuncturas: sunt enim in anima vis irascibilis, & concupiscibilis, & etiam rationalis, quas oportet esse in anima inuicem coniunctas per participationem. & colligantiam

Auic.

gantiam rationis: quòd est, quando passiones irascibilis, & concupiscibilis a ratione ordinantur. Et ideo vocantur a Philosopho irascibilis, & concupiscibilis virtutes rationales: sed has virtutes lædunt, & disiungunt vitia supra dicta: quia per ociositatem, & quietem hebetantur passiones irascibiles: sed per gulam & luxuriam distemperantur passiones concupiscibiles, & sic soluitur colligatio & iunctura rationis. Vel per læsionem iuncturarum intellige læsionem omnium virtutum, quia omnes virtutes, (secundum Sanctos, & secundum Philosophos,) sunt inuicem connexæ, & coniunctæ: Sed tamen prædicta vitia earum iuncturas dissoluunt: quia per ocium, & somnolentiam, & imperseuerantiam tollunturur, & separantur virtutum actus: sed per gulam, & luxuriam eradicantur etiam virtutum habitus. Vnde dicitur, de luxuria, quod ignis est vsque ad consumptionem deuorans, & omnia eradicans genimina.

Iob. 31.

Item hæc vitia inducunt podagram, quæ est læsio, & vastatio pedum: quia scilicet lædunt, & dissipant bonas animæ affectiones. Sũt enim affectiones animę quidam spirituales pedes, quibus anima mouetur, & vadit ad ea, quæ diligit.

Item sciaticam, quæ lædit anchas, quibus scilicet fit sessio corporis: quia scilicet huiusmodi vitia etiam impediunt animæ quietem, & stabilitatem, & ita prædicta vitia disiungunt virtutum colligationem, extinguunt animæ affectionẽ, & auferunt animæ quietationem.

Virtutis patientiæ bona, quæ & quanta sint: per splenis tres naturales effectus paucis sed claris exemplis aperitur. *Cap. LI.*

PAtiẽtia Sanctorum assimilatur spleni. Primo quidem, quia splen est defectus sinistræ partis suppletiuus. Vnde splen, (vt dicit Isidor.) dicitur a supplẽdo, quia partem sinistram iecori contrariam supplet ne vacua maneat, & vt ex opposito ad confortationem stomachi iecori respondeat. Vnde est inter costas, & stomachum positus propter sinistræ partis infrigidationem, vt per quandam temperantiam factam conieruet stomachi calefactionem. Per sinistram igitur partem aduersitas intelligi potest: in qua virtus hominis euacuaretur, & penitus deficeret: si bonum patientiæ non haberet. Hæc igitur est, vt splen, qui in sinistra parte, id est, in aduersitate calori iecoris, id est, furori irascibilis se opponit, vt calefactio stomachi, id est, bonus feruor animi conseruetur. Et hinc est, quod charitas, quæ est vitalis calor animæ, præcipuè per impatientiam perdiru. Vnde Gregor. dicit, quòd ipsa quæ mater est omnium custosque virtutum, per impatiẽtiæ vitium virtus charitatis amittitur.

16. lib. Ethy.

Grego. in past.

Secundo, quia splen est sanguinis purificatiuus. Dicitur enim splen duas habere venas, per quarum vnam humorem ad stomachum mittit ad eius confortationem quantum sufficit eius appetitui, per aliam vero sanguinis fęces, id est, coleram nigram, seu melancoliam ab epate sibi attrahit. Et ideo substantia splenis est rara, & spongiosa propter facilioremhumoris fęculenti attractionem. Et est etiam ipse splen niger propter melancoliæ, cuius est receptaculum, assimilationem: propter hoc est etiam durus, ne facile ab humore fęculento lædatur. Sic quoque patientia fęces, quæ generantur ab epate, id est, vitia quæ prouenunt ex iniuriæ illatione, (vt iram, & odium, & inuidiam) attrahit placando, & sedando: & sic sanguis, id est, bonus feruor charitatis remanet purus. vnde Cassiodorus dicit, quod patiẽtia est, quæ totius voluptatis fęces abstergit, ipsa est quæ limpidas animas Deo reddit. Est ergo patientia ad modum splenis nigra, id est, obscura in pœnæ susceptione; sed dura, id est, fortis in pœnæ tolleratione. Vnde etiam Cassiod. dicit quod patientia est, quæ omnia vincit aduersa, non colluctando, sed sufferendo, non murmurando, sed gratias Deo agendo.

Cassio.

Item patientia spongiosa est, id est, attractiua ex consideratione: quia videndo, & considerando patientiam alicuius, & iratus attrahitur ad placationem, & inuidus, vel inimicus ad eius dilectione. Vnde sicut Chrysost. dicit, nihil ita confusionem facit ingerenti mala, sicut fortis tolerantia patientis, & neque verbo, neque opere reddere vindictam.

Chrys.

Tertio quoque, quia splen est risus causatiuus. Communiter enim dicitur, quòd felle irascimur, corde sapimus, iecore amamus, cerebro sentimus, sed splene ridemus. Sic quoque fortitudo, & luctus patientiæ pœnalis, erit nobis causa risus, id est, æternæ lætitiæ, secundum illud

Prouer.

Pro.31. Prouer. Fortitudo, & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo, & Ioan. Ioã.16. Tristitia vestra uertetur in gaudium.

Peccati miseria multiplex, quæ senis miseriæ comparatur ac phlegmatis, hydropisis, febris, paralysis, epilentiæ, & denique lethargi morbi vitia: quamplurimæ describuntur: quibus non obscurè tota peccati malignitas pluribus auctoritatibus & exemplis declaratur.

Cap. LII.

PEccatum assimilatur senio.

Primo quidem, quia senex multis miseriis subditur. Nam (sicut dicit Cyprianus.) Senectute confectus homo ad interitum properat, oculi caligant, aures grauiter audiunt, capilli fluunt, facies in pallorem mutatur, dentes lapsi numero minuuntur, cutis arescit, flatus non suauiter olet, pectus suffocatur, tussis cachinnat, genua trepidant, talos, pedes tumor inflat, humor interior euanescit, his omnibus aggrauatur. Et hæc omnia ruituram iam iamque domum corporis cito prænunciant. Similiter etiam per peccatum homo multis miseriis suppeditatur. Prouerb. Miseros facit populos peccatum. vnde peccator ad modum senis ad æternum interitum properat. Hebr. Quod antiquatur, & senescit prope interitum est.

Cyp. de abus. seculi.

Pro.14.

Heb. 8.

Item in homine peccatore caligant oculi interiores per ignorantiam. Psalm. Obscurentur oculi eorum, ne videant. Obsurdescunt autes per inobedientiam. Actuum. Auribus suis grauiter audierunt.

Psal.68

Act.28.

Item capilli fluunt ex capite, id est, bonæ cogitationes a mente per malitiam. Facies, scilicet interior, id est, conscientia pallescit, id est, decoloratur, per immunditiam. Thren. Mutatus est color optimus. Dentes, id est, boni viri, siue siue amici ei adhærentes ab eo separantur, & minuuntur per infamiam. Cutis, id est, exterior cura pauperum arescit per auaritiam deficiente humore pietatis. Iob. Sordibus puluereis cutis mea aruit.

Thre.4

Iob.7.

Item peccatoribus pectus suffocatur, quia videlicet sputis, & tussibus grauatur. Sputum est immunditia, quæ per os proiicitur: vnde signat in peccatore verba inordinata, vel turpia, quæ peccatores sine angustia retinere non possunt Iob. Conceptum sermonem tenere, quis poterit? Et Ecclesiast. Sagitta infixa fœmori canis, sic verbum in corde stulti. Canis enim non quiescit, quandiu sagitta femori eius infixa non exierit: & sic stultus quandiu verbum non emiserit. Tussis autem est angustia pectoris, & significat in peccatoribus angustiam conscientiæ, vel pœnæ. Rom. Tribulatio, & angustia in omnem animam operantis malum.

Iob. 4.

Eccl.19

Rom.1

Item est etiam in peccatoribus tremor genuum, id est, timor cordium. Prouerb. Pauor his, qui operantur malum.

Pro.10.

Item tumor pedum, id est, superbia appetitum appetendo gloriis, & pompas, quæ omnia conscientiam grauant, & futuram animæ in æternum supplicium ruinam prænunciant.

Secundo peccatum assimilatur senio, quia senex tædio afficitur, sic peccatum, quia deordinat animum, & grauat per pœnam & tædium. August. Iustisti domine, & sic est, vt pœna sibi sit omnis inordinatus animus. Iob. Tædet animam meam vitæ meæ.

August. confess. lib.1.

Iob.10.

Tertio, quia senex morbis grauatur. Sic peccatores morbis grauantur diuersarum passionum, vt nunc afficiantur tristitia, nunc inuidia, & cæteris talibus. Psalm. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, &c.

Psal.15

Quarto, quia senex tristitia præmitur. Psalm. Si autem in potentatibus octoginta anni, amplius eorum labor, & dolor. Similiter peccatores, siue ex remorsu conscientiæ, siue ex vindicta culpæ, scilicet, quando præmuntur ab hominibus, vel a Deo, siue ex conuersione pœnitentiæ, oportet similiter tristes effici. Psal. Tribulationem, & dolorem inuenit.

Psal.89

Psal.11.

Quinto, quia senex piger efficitur quia vires corporis et minuuntur. Similiter peccatum inducit defectum virtutum, & pigritiam spiritualium laborum. Prou. Propter frigus, scilicet malitiæ, piger arare noluit, id est, noluit bonis operibus laborare.

Pro.20.

Sexto, quia in sene calor naturalis extinguitur, & sic extinguitur in peccatore calor charitatis, quia refrigescit, & paulatim ad extinctionem tendit. Matt. Et abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum.

Mat.24

Septimo, quia in sene humor dissoluitur, & sic

Ezec.22 & sic dissoluitur humor luxuriæ, & fluxus concupiscentiæ in peccatoribus. Ezec. Sicut fluxus æquorum, fluxus eorum.

Octauo, quia in sene virtus regitiua corrumpitur. virtus autem regitiua est rationis prudentiæ, cuius rectam extimationem, (secundum Philosophum) corrumpit in peccatoribus carnis concupiscentia. Daniel. Species decepit te, & cõcupiscentia subuertit cor tuum.

Dan.16

Nono in sene caro consumitur, quod etiam ad libitum nonnunquam in luxuriosis contingit, quorum corpora frequẽter minuuntur, vel consumuntur ex nimia emissione humoris nutrimentalis, siue seminalis. Luc. Dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè. substantiam, scilicet non tantum temporalem, (vt diuitias,) sed etiam naturalem, scilicet carnis suæ.

Luc.15

Decimo in sene nerui cõtrahuntur, & ideo senes curui efficiuntur. Sic per contractionem auaritiæ incuruatur anima ad suspectum terræ, id est, ad appetitum, siue cogitatum terrenorum bonorũ Psa. Miser factus sum ego, & curuatus, &c.

Psal.37

Vndecimo, in sene cutis rugatur, id est exterior conuersatio in peccatore deformatur. Iob. Rugæ meæ testimonium perhibent contra me.

Iob.16.

Duodecimo in sene omnis virtus corporis annullatur. Et sic præcipuè omnis virtus animæ vacuatur. Psal. Dereliquit me virtus mea.

Psal. 37

Decimotertio, quia senex ab hominibus vilipenditur. Et sic peccator quandoque efficitur infamis, & ab omnibus despectibilis. Psalm. Ego autem sum vermis, & non homo; opprobrium hominũ, & abiectio plebis.

Psal.21

Decimoquarto, quia senex omnibus hominibus onerosus efficitur: & hoc specialiter facit vitium iracundiæ, & præcipuè in homine stulto, secundum illud: Graue saxum, & onerosa arena, sed ira stulti vtroque grauior.

Pro.27.

Item peccatum assimilatur somno.

Primo, ratione voluntatis, quia. s. volũtariè aliquis ad dormiendum se ponit, & propriẽ voluntatis arbitrio etiam in peccatum ruit. Ose. Cõfunditur Israel in voluntate sua. Augu. Peccatum adeo est voluntarium, quod si non esset voluntariũ, non esset peccatum.

Ose. 10 Aug. de duabus anim.

Secundo ratione breuitatis, quia quisquis ad dormiendũ se ponit, no diu dormire intendit, sed tũ frequenter decipit, quia non qũ vult excitatur. Sic quanquã ille qui peccato consentit proponit cito de peccato exire, tũ vt plurimũ decipitur, quia diutius a pcõ tenet: & qũq; etiam in eo mori: sicut mori lethargicus dormiẽdo. Ioã. Moriemini in peccato vestro Iudith. Soporem morti socians.

Ioan. 8 Iudit.4

Tertio rõe insensibilitatis quia. s. somnus ligat, & immobilitat sensum. Nam in somno (ẽm Philosophũ) interiora loca calent, & exteriora frigent, qa fit reuocatio caloris ad interiora. Et tunc fumus plurimus in stomacho generatur, qui dũ ad cerebrũ ascendit, & vias sensuum ibi claudit, organũ primi sensus eois oppilatur, cumq; ab eo oẽs sensus particulares orianẽ, dũ ille ligatur, oẽs alij a suis actionibus retrahunt. Sicut ergo somnus ligat & immobilitat sensus corporis, ita quoq; peccatũ ligat, & immobilitat sensum mẽtis. s. vt peccator non rectè sentiat, quod oportet, aut non eligat facere, qd sentit, vel cognoscit esse faciendũ. Vnde tollit peccatum virtutẽ cordis operatiuã, siue motiuã ad benè operandum. s. charitatẽ. Nã fides per quã est cognitio boni per dilectionẽ operatur. Sicut Apostolus dicit. Et in hoc etiam peccatũ assimilatur somno: quia sicut dicit Aug. dum humor intrinsecus temperatus vi caloris resolutur in fumum, petit cerebrum, & ibi resolutus distillat inferius frigidus, licet illuc ascenderit calidus: & sic distillando remittit calorẽ cordis, & per consequens processum operationũ impedit, eo ꝙ cor sit principiũ omnis operationis. Eodem etiam mo peccatum sua frigiditate mortificat calorẽ cordis. i amoris, seu amorẽ charitatis, & sic impedit processum omnis boni operis. Vnde peccatori dicitur? Vsquequo piger dormis: scilicet nihil bene operando.

Arist. de som. & vig.

Gal.5.

August. de quã. anim.

Prou. 6

Quarto rõne falsitatis. Frequenter. n. somniant dormiẽtes, & somniando decipiunt per somnia illusiua, & falsa: & sicut somnus inducit in dormiẽtibus somnia falsa, & deceptiua: ita pem in hoibus induit falsas extimationes, & temeraria & nõ vera iudicia Prou. Stultis illudit pem.

Pro.14

Item peccati corruptio assimilat corruptioni phlegmatis, ex qua nunt hoies tardi, obstuiosi, & somnoleti. Sicut ex peccato fiunt hoies tardi ad operandũ bonum obliuiosi, vt non recogitent Deum ẽm illud: Oblitus es Domini creatoris tui

Item

Item somnolenti, id est, pigri, vel repidi in prosequendo inceptum. Imitatur etiam phlegma naturam aquæ hyemis, & decrepitę ætatis. Similiter status peccati habet naturam aquæ, quia inundatione periculosus, fluctuatione turbidus, & moribus instabilis. Nam impii quasi mare feruens, quod quiescere non potest, vt dicit Isa

Isa.

Item habet naturam hyemis: quia tempestatibus, id est, tentationum procellis laceßitur.

Item habet naturam decrepitæ ætatis, id est, veteris hominis, scilicet Adæ defectum, & inobedientiam.

Item phlegma per os purgatur: quia ipsa peccati corruptio per oris confessionem expiatur. Corinth. Expurgate vetus fermentum. & Rom. Ore confessio fit ad salutem.

1. Cor. 5
Ro. 10.

Item peccatum assimilatur hydropisi.

Primo, quia in omni hydropisi est ęgritudo hepatis secundum Auicenn. Non enim, vt ipse dicit accidit hydropisis absque ægritudine hepatis propria, vel communicata, licet quandoque ægrotet hepar, & non sequatur hydropisis. Et præcipua causa, & quasi coniuncta hydropisis est debilitas digestionis hepaticæ, per quam purum ab impuro separatur. Et ideo non incongruè hepar rationem designat, in qua discrecio est, bonum a malo separans, & discernens. Quod ergo in omni hydropisi communicat ægritudo hepatis, ostendit, quod in omni peccato accidit ignorantia aliqua, vel error rationis. vnde Philosophus. Omnis malus ignorans, quod autem non omnem egritudinem hepatis comitatur hydropisis, est, quod non ad omnem rationis ignorantiam sequatur peccati malitia. Nam est aliqua ignorantia inuincibilis, in qua est nullum peccatum. Debilitas an hepaticæ digestionis, quæ est causa coniuncta hydropisis, est defectus, siue inconsideratio rationis circa particulare eligibile, quæ est proxima causa peccati. Licet enim ratio dicter omnem fornicationem esse malam, & cauendam: tamen quando particulariter tentatur homo de hac fœmina, illud generale dictamen rationis non curat, neque attēdit, vnde quod elegit, vt tunc fornicari est rationis debilitas, & defectus non consideranti malitiam huius actus.

Arist. in Ethi.

Secundo, quia est in hydropicis corruptio complexionis. ex qua (vt Auicen. dicit) mutatur color corporis, & faciei ad albedinem, & citrinitatem. Vnde est signum commune hydropisis mutatio coloris. Sic autem bona complexio corporis consistit in debita ordinatione, siue temperantia humorum, qui sunt in ipso corpore. Sic bona complexio animæ consistit in debito ordine, & moderamine passionum, quæ sunt in appetitu sensitiuo. Vnde sicut corruptio complexionis corporis est ex distemperantia humorum, sic corruptio complexionis spiritualis est ex distemperantia, & inordinatione passionum: puta iræ, vel timoris, gaudii, vel similium. Quod ergo in hydropico est corruptio complexionis ex distemperantia humorum, ostendit, quod in peccato, siue peccatore est corruptio sensitiui appetitus ex distemperantia passionum. Sed per faciei, siue corporis exteriorem calorem accipe hominis conuersationem, qui scilicet in hydropico mutatur, quia scilicet in homine peccante ex ipsa inordinatione interiori etiam exterior conuersatio, & vita deformatur: vnde ipsa dehonestatio conuersationis exterioris, commune signum est ægritudinis interioris. Ecclesiast. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis, enunciant de illo.

Auic.

Eccl. 19

Tertio, quia est in hydropicis corruptio digestionis. Vnde etiam est in eis, vt plurimum paucitas appetitus cibi propter vehementiam appetitus aquæ. Quādoque etiam fit in hydropisi fortis appetitus (vt Auicen. dicit.) Quia igitur per digestionem paratur cibus, vt apponatur corpori, & prosit ei: cibus autem mentis est sermo Dei, accipere per cibi digestionem verbi Dei memoriam, & affectionem. Per hanc enim doctrinā verbi paratur, vt impleatur opere, & in perfectum nutrimentum animæ conuertatur. Quod ergo in hydropico corrumpitur digestio cibi, ostendit quod in peccāte homine deficit affectio verbi Dei, quia scilicet non debito modo afficitur ad doctrinam spiritualem, & ad ea quibus anima pascitur: vnde tantus fit in eo appetitus aquæ, id est, amor transitoriæ substantiæ, quod debilitatur appetitus cibi, id est, deficit amor verbi, & spiritualis nutrimenti. Quandoque tamen accidit eis post peccatum compunctio, & vehemēs appetitus boni.

Quarto

Quarto quoque est in hydropisi exuberantia humoris, quæ. s. replentur membra vel loca vacua nutrimenti. Et hæc exuberantia humorum est in homine peccatore intemperantia illiciti amoris. Fertur enim peccatoris dilectio, aut ad carnis delectabilia, quod pertinet ad membra, & talis est amor luxuriosi: aut ad gulæ cibaria, quod petinet ad loca vacua nutrimēti, & talis est amor gulosi: aut ad temporalia, vt diuitias, aut honores: quod pertinet ad humores qui fluidi sunt, & instabiles, sicut & hæc temporalia. Ioh. Mundus transit, & concupiscentia eius. & talium rerum amor est amor auari, & superbi.

1. Ioh. 2

Quinto inuenitur in hydropisi tumefactio corporis, quæ (secundum Auic.) quādoque incipit a femore, aliquando a pedibus, aliquando a dorso, aliquando a renibus. Similiter in peccatore inuenitur tumor superbiæ, & inobedientiæ quæ est initium omnis peccati, & hoc aliquando est a femore i. ab amore filiorum, quia ex femore præcipuè egreditur generatio filiorum. Exo. Fuerunt omnes animæ quæ egressæ sunt de femore Iacob: &c. Multi. n. propter carnalem filiorum amorem peccata multa faciunt, & Dei mandata transgredi præsumunt. Aliquādo vero ex pedibus. i. ex affectibus temporalium siue diuitiarum siue bonorum. Sunt. n. velut animæ pedes quibus bene, vel malè curritur, ipsius animę affectiones. Nam auari, & ambitiosi his pedibus ire præsumunt contra mandata Dei. Prouer. pedes illorum ad malum currunt. Aliquādo est a dorso, idest ab impatientia tolerandi aliquid onerosum, vel graue. Nam dorso feruntur onera. & hoc est in accidiosis qui contra Deum intumescunt, vel contra superiorem imponentem, vel mandātem aliquid onerosum, Iob. Quid tumet contra Deum spiritus tuus? Quandoque vero est ex renibus. i. ex appetitu voluptatum gulæ, vel luxuriæ: quia ex renibus materia fluit voluptatis, & delectationis carnalis, Psalmus. Corrupuerunt me renes mei.

Exo. 1.

Pro. 1.

Iob. 15.

Ps. 140.

Sexto in hydropisi est deformatio coloris propter corruptionem complexionis, & declinat color hydropici, vt supra tactum est, aliquando ad albedinem, aliquando vero ad citrinitatem, aliquando ad adustionem, & nigredinē, sicut in plerumque, aliquando declinat ad viriditatem, vt cum procedit hydropisis ex apostemate calido splenetico. Similiter i peccatoribus ex malitia interiori deformatur color. i. apparentia, & conuersatio exterior. In quibusdam quidem dealbatur per apparentem iustitiam, sicut in hypocritis, quibus Christus dixit: Vę vobis hypocritę, qui similes estis sepulcris dealbatis. In quibusdam vero denigratur per publicam infamiam. Thr. Denigrata est super carbones facies eorum. In quibusdā citrinatur iracundia, & scuitia. Nam sicut dicit Iohannicius, cum humores frigidi calefiunt, mutatur color albus in citrinū, vel rubeum: Sic hypocritæ qui primò videbantur frigidi, idest mites in altitudine potestatis positi efficiuntur iracundi & seui. Et sic qui videbantur albi, & frigidi, idest puri, & mansueti, calescentes iracundia apparent citrini, & ignei. Mac. Facies & color immutatus &c. Quidam vero etiam peccatores virescunt aliquando per popularem gratiam, & famam. Nam color viridis est color maxime gratus oculis, sed tamen talium gratia fallax est, & vana, secundum illud. Prouer. Fallax gratia, &c.

Mat. 23

Thr. 4.

Ioanniciius.

2. Mac. 3.

Septimo in hydropicis inuenitur sitis magnitudo: proprium enim est hydropicis (sicut Beda dicit) vt quanto amplius bibunt, tanto amplius sitiant: quod est (secundum Auicen) propter complexionem in hepate facientem sitim: aut propter opilationem, propter quam non attrahit ad hepar aliquid quod sitim sedat: aut propter aliam aliquam causam sitim facientem quę ex potu non remouetur, nisi forte per accidens: sicut accidit, in terra originis meæ, scilicet in Castello Sancti Geminiani, quod est in partibus thusciæ xv. miliariis distans a ciuitate Senarum. Ibi enim fuit quidam vir nobilis & pauper, qui factus est hydropicus, & toto fere corpore tumidus. Cumque siti insatiabili cruciaretur, nec potus ei petenti ab aliquo porrigeretur; cum iaceret prope locum vbi quoddam ædificabatur palatium, quadam die cum solus esset, vidit ibi tinam magnam aqua plenam, in qua veteres lateres mollincabantur, Vnde ex admixtione calcis lateribus adhærentis, a qua dealbata erat, ad quam aquam ille accedens in magna quantitate bibit, & post potum in lecto se ponens, & paululum obdormiens, post somnum ex virtute illius aquæ, seu ex calcis adustione

Pro. 31.

Beda.

tam magno fluxu ventris solutus est, vt vrthydropisis, euacuata sua materia & casa, penitus ab eo tollerentur, & etiam sitis cum ea. Est autem inordinata sitis hydropici, inordinatus appetitus peccandi qui in omni quasi peccato insatiabilis inuenitur, Vnde Psalmus. Esurientes, & sitientes, anima eorum in ipsis defecit. Sed specialiter hæc sitis insatiabilis (vt dicit Beda) appropriatur auaris, qui ita non satiantur oculi eorum diuitiis.

Ps. 106.

Eccl. 4.

Item peccatum assimilatur febri: quod patet primo de febris descriptione. Nam febris secundum Auicen. est calor extraneus accensus in corde, procedens ab eo mediantibus spiritu, & sanguine per arterias, & venas in totum corpus, & inflamatur in eo inflammatione, quæ nocet operibus naturalibus. Similiter peccatum est calor extraneus hominis, idest nõ naturalis appetitus qui est contra rationem Vnde Augu. dicit, quod peccatum non est naturale, sed vitium naturæ apperentis id, quod non est sui ordinis: & accenditur in corde, quia de corde exeũt, cogitationes malæ, &c. Vnde a corde procedit peccatum mediantibus spiritu, & sanguine, idest cogitatione, & delectatione: per arterias, & venas, idest per locutiones, & operationes, siue per verba, & opera. & immediuntur operationes naturales, idest virtuosæ, & rationales, quæ proprie competunt homini secundum naturam suam quæ rationalis est. Vnde de homine peccante dicitur: Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus.

Aug. 12 de Trl.

Mat. 15

Psa. 48.

Secundo patet dicta similitudo ex febris distinctione. Nam (sicut ipse Auicen. tradit) aliqua febris procedit ex membris radicalibus, vt ethica: aliqua ex humoribus, vt putrida: & quædam ex spiritualibus, vt ephimera. Ethica enim febris prima accensione sua accendi ur in membris radicalibus, puta in corde. Caliditas enim hepatis non est ethica, sed aliquando perducit ad ipsam: & similiter pulmonis, & stomachi. Et est exemplum accensionis huius febris, sicut si aliquis caleta ciat aquam per parietes balnei, aut per ollem coci, aut per follem ferrarii. Per hanc ergo febrem signantur peccata prælatorum, & clericorum, qui sunt quasi radicalia & originalia membra ecclesiæ, ex quibus bona, & mala proueniunt cæterorum. Est ergo triplex species ethicæ, designans triplex vitium clericorum. Prima est, quæ consumit humiditatem nutrimentalem, iam sparsam, & vnitam in membris, & proximam coagulationi, quæ vocatur ros, & est sicut oleum in lucernam infusum. Et hæc species febris est amor inordinatus carnalis, scilicet sui ipsius, vel consanguineorum, & nepotum, qui conniuniter inuenitur in clericis, desiccans in eis amorem pietatis, quæ expandi deberet in membris, idest in indigentibus, & pauperibus subditis. Nam ea quæ deberent dare pauperibus, sibi, aut auarè retinent, aut male consumunt, aut consanguineis largiuntur, vt magnificentur, & ditentur, Vnde Bernard. dicit, Timeant ministri ecclesiarum, qu in terris sanctorum quas possident, tam iniqua gerunt, vt stipendijs quæ sufficere debeant, minime contenti, superflua quibus egeni sustentandi essent, impiè sacrilegeque sibi retinent: & in vius suæ superbiæ atque luxuriæ victum pauperum consumere non verentur, duplici profecto iniquitate peccantes qui, & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

Ber. in Cant.

Sextò clericus, vt idem dicit, cui concessum est, vt ad necessitatem viuat de altario non superbiat: non luxurietur, nec intendat, vt de clericatu ditior fiat: non sibi de bonis ecclesiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis: neque loculos inde congreget, neque in vanitate, & superflultate aispergat, non extollat de facultatibus ecclesiæ consanguineos, aut nepotes, ne filios dixerim.

Secunda species ethicæ consumit humiditatem iam attractam ad locum nutritionis, & propinquam permutationi, siue conuersioni: quæ scilicet humiditas est sicut oleum imbibitum in corpore licini, & vocatur cambium. Et hæc designat in clericis vitium carnale, quo deituitur in eis humor deuotionis spiritualis, quo nutriti deberent, & esse pleni. Vnde tales non sunt Digni domino ministrare præcipuè in sacramento eucharistiæ. Vnde Bernard. ait. In multis multipliciter regnat fornicatio, qui puritatis auctori, impuro corde & corpore ministrantes, non verentur stare ante angelum

Ber.

lum Dei, qui fecerit medios, & disperdat. sed omnino audent agni immaculati sacras contingere carnes, & intingere in intingere in sanguine Saluatoris manus nefarias, quibus Paulo ante (proh dolor) meretrices attrectauerant. Et sic altaria circuire, sic & ecclesias frequentare psalmos cantare cum tamen eis huiusmodi laus execrabilis, & oratio fiat in peccatum. Tertia species ethicæ consumit humiditatem; cum qua continuantur partes membrorum similiũ partium a principio creationis: vnde vocatur glutem, & est sicut humiditas cui continuantur partes totum, de quo factum est bitumen, & per destructionem talis humiditatis partes membrorum veniunt ad separationem: & hoc febris designat in clericis peccatum symoniæ, Talis enim humiditas gratiam spiritualem designar, quæ est glutem quo partes membrorum similiũ partium. idest fidelium mẽtes qui vnius fidei, & charitatis participes sunt, adinuicem connectuntur: sed hanc humiditatem gratiæ symoniaca prauitas consumit, dum ipsius gratiæ cœlestis dona illicite vendit, vel emit. Alia autem febris est putrida, ex humorum putrefactione causata, & hac febre æstuant laici in quibus sunt humores putridi, idest affectus corrupti, quorum quidam laborant continua scilicet auaritia: cuius, scilicet appetitus est continuum lucrum: vellet enim auarus lucrum suum nunquam terminari. Vnde secundus Philosopus Adriano quærenti. Quid est, quod nunquam sunit hominem e e lassum? Respondit, quod lucrum: præcipuè autem vsura die ac nocte continue multiplicat lucrum, quidam vero laborant quotidiana, idest gula iniqua quotidie peccatur: vnde signatur per Pharaonem qui omni die exigebat certam mensuram laterum, vt habetur in Exod. Quidam vero laborant tertiana, idest iracundia, quæ ad modum febris cor accendit, & inflammat. Est enim ira inflammatio sanguinis circa cor, secundum Damasc. sed tertiana propter tres gradus iræ quos Dominus assignauit, cum dicit: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit, Racha, reus erit consilio: qui autem dixerit Iatue, reus erit gehennæ. Vbi attendendum, quod sicut creuit gradus, culpæ sic & creuit ordo sententiæ vnde recte ira sine voce, consilio; ira cum voce contumeliæ, gehennæ ignis mancipatur (secundum Augu.) in primo enim ira tantũ, in secudo ira & vox, in tertio ira & vox cũ expressione irrisionis, dicit enim Greg. quod iudicium est etiam di cussio conditũ sententiæ diffinitio gehẽna ignis sententia excommunicationis. Quidam vero laborant febre quartana, idest accidia, quæ scilicet est febris tardior cæteris, habet enim tempus suum, scilicet diem determinatam, & horam suæ accessionis, Vnde Ioh. n. Cassia dicit. Accidia circa horam sextam maxime monachum inquietat, vt quædam febris, ingruens tempore præstituto, ardentissimos æstus accendionum suarum solitis ac statutis horis animæ interens egrotantil. Itẽ ergo sunt febres, quibus socrus Petri, idest Iudeorum Synagoga, vel peccatrix anima laborabat, siue secularis matrimonio iunctus. Luc. Socrus autem Petri tenebatur magnis febribus.

Exo. 5.

Dam.

Mat. 5.

Io. Cas. de inst. mona. 10. libr.

Luc. 4.

Tertia febris ex spirituum calefactione proueniens, dicitur ephimera ab ephimero pisce qui modico tempore viuit, vt supra. iij. libro. Et similiter huiusmodi febris modico tempore durat. Hæc ergo febris designat peccata religiosorum, quia febris ephimera habet causam aliquando ex parte animæ, scilicet ex passionibus, vt ira, gaudio vel huiusmodi, aliquando vero ex corpore, scilicet ex nimio labore, vel vigilia, & huiusmodi: quandoque vero ab exteriori aere, scilicet aliter imperato nimio frigore; vel calore Solis, & huiusmodi. Similiter vitia religiosorum sunt vel ex passione interioris tentationis, vel ex inordinatione indiscreti feruoris, qui frequenter facit eos assumere supra posse in vigiliis, abstinentijs, & alijs laboribus, ex quibus nonnunquam incurrunt, vel accidiam, vel desperationem, vel amentiam, & huiusmodi. Vel ex parte exteriori, scilicet ex assiduitate, & familiaritate secularis cõuersationis: quia incaute, & assidue cum secularibus conuersando, & eorum sæ negotijs implicando, multa vitia incurrunt.

Item peccatum assimilatur paralysi quo ad quatuor: primo quantum ad subiectum, quia paralysis secundum Auic. quandoque est in toto corpore præter caput: quandoqsest in vno latere tantum,

Universidad de Deusto Biblioteca

Item peccatū assimilatur paralysi quo ad quatuor: primo quantum ad subiectū quia paralysis secundum Auic. quandoque est in toto corpore præter caput, quādoque est in vno latere tantum: quandoque in vno membro tātum. sic inter peccatores illi sunt quasi ex toto paralytici qui totum tempus vitæ suæ malè expendunt, excepto capite. i. tempore innocentiæ. s. ætate puerili post baptismum. Quidam enim statim cum attingunt ad annos discretionis, incipiunt facere mala, & semper continuant in peius vsque ad mortem, & tales sunt potius dicendi demones quàm homines: quia (secundum Hiero.) humanum est peccare, sed diabolicum est perseuerare. Sed quasi in vno latere paralytici sunt qui licèt aliquam partem vitæ expendant in peccatis, tamē postea conuertuntur, & bene viuunt in residuo tempore, vt Magdalena. Sunt autem duo tempora vitę quasi duo latera in corde. Nam vt dextrum, est tempus iuuentutis; vt sinistrum vero, tempus senectutis. In quibusdam ergo paralyticatur dextrū, scilicet in his qui malè viuunt in iuuentute: sed sinistrum in his, qui malè viuunt in senectute. Sed quamuis in corpore periculosius sit perdere dextrum quàm sinistrum: in tempore tamen est econtrario, quia peius est malè viuere in senectute quam in iuuentute. Nam tanto culpa senis damnabilior est, quanto fit morti propinquior, vnde Hugo de sancto victo. dicit: Inter abusiones seculi huius, sola maior est senis obstinatio, qui morti proximus, mortis non abhorret aduentum, q quasi ad hostium huius mundi positus, foris spectat, non tamen vitæ præsentis attendit egressum, nec futuram considerat: audit nuncios mortis, & credere non vult eis. Tres enim sunt nuncij mortis, casus, infirmitas, & senectus. Casus nunciat mortem latentem, infirmitas apparentem, senectus præsentem. ex incertitudine mortis, timor; ex infirmitatis grauitate dolor; ex certitudine senectutis non obstinatio, sed afflictio, & humilitas sequi debet. In vno vero membro tantū palytici sunt, qui licèt aliquando peccēt tamen cito redeunt, sicut fecit Petrus.

Hiero.

Hug. 2. libr. de cla. animæ.

Secundo assimilatur peccatū peralysi propter effectum, quia paralysis aliquando tollit sensum, faciens scilicet membrum stupidum, & insensibile: aliquando vero tantum tollit motum, aliquando vero vtrunque. Similiter peccatum, aliquando tollit sensum. i. vsum rationis, sicut in luxuriosis, in quibus quasi ratio absorbetur a voluptate carnis Dan. dicitur de senibus luxuriosis, Auerterunt sensum suū vt non recordarētur iudiciorum iustorū. Aliquando vero tollit motum, scilicet boni operis, vt in accidiosis. Exo. Fiant immobiles quasi lapis. Aliquando vero tollit vtrumque, sicut in hæreticis, qui neq; recte sentiunt neque operantur.

Dan. 14

Exo. 15

Tertio assimilatur peccatum paralysi quo ad pulsum. Nam pulsus paralytici (secundum Aui.) est tardus, rarus, & debilis. Pulsus autem cum procedat a corde, & deriuetur ad manum siue ad brachium. designat bonum propositum cordis, quādo opere impletur. Hoc similiter in peccatoribus accidit tardè, aut raro, aut debiliter fit, quod præcipuè apparet in vsurarijs. Quia licet aliquando compungātur, & restituere proponant, tamen raro perueniunt ad hoc, vt bene restituant: quia aut tardè restituunt differendo vsque ad mortem: aut si restituunt citius, debiliter tamen, quia cum tristi corde, & non vera intentione cum remissionis astuta procuratione.

Quarto assimilatur peccatum paralysi quo ad signationem. quia legitur in Euāgelio dominus tres paralyticos curasse, vnum qui iacebat in multitudine lāguentium, Alium qui iaceit in grabato. Alium qui fuit seruus Cēturionis, qui iacebat in domo. Per primum autem signantur malè retinentes, per secundum malè expendentes, per tertium malè acquirentes. vt sunt vsurarij qui etiam iacendo in domo male acquirunt.

Io. 5. Mat. 8. Mat. 7.

Item peccatum assimilatur epilentiæ propter tria. primo, quia in epilentia (secundum Aui.) est sensus, & motus priuatio, quæ tamen priuatio sensus & motus fit non totaliter, sed in parte. Et est ratio, quia materia quæ est causa epilentiæ, in interiori ventriculo cerebri facit oppilationem non completam, & ideo impedit transitum virtutum sensus & motus in membris integrè fieri, non tamen totaliter intersecando. Similiter peccatum tollit quidem peccatori sensum i. discretionem boni, & mali, scilicet prudētiam, sed non totaliter, quia licet tollat ei prudentiam, & sapientiam spiritualem secundū illud, Gens sine consilio est, & sine prudētia: non tamen tollit prudentiam secularem

Deu. 32

rem, vel astutiam naturalem, siue experimētalem, immo in huiusmodi sensu magis vigent peccatores quàm iusti secundum illud. Filij huius seculi prudētiores filijs lucis sunt in generatione sua. Vnde facit diabolus peccatoribus, quod voluit facere Naas Amonites viris Iabes Galaad quia petiuit eruere oculos eorum dextros non curans relinquere sinistros. quasi enim dexter oculus est prudentia spiritualis, sed quasi sinister, est prudentia, siue astutia secularis: Apostolus Cęcitas ex parte contingit in Israel: Similiter tollit peccatum motum boni operis: sed non totaliter: quia licet quo ad meritum, non tamen quo ad exercitium. Quia etiā multi peccatores faciunt plurima opera de genere bonorū, sicut eleemosinas & huiusmodi, quæ, licet in peccato facta nō valent quo ad vitam æternam: tamen valēt ad euadendum flagella temporalia, & disponunt etiam ad pœnitētiam, & ad plura alia.

Luc. 16

Rom. 11

Secundo est in epilentia corporis prostratio. Nam epilētiam præcedit spasmus propter nocumentum oppilationis iam dictæ. Vnde nō est possibile (vt dicit Auicen.) quod epilentiam patiēti remaneat erectio corporis. Similiter peccatum prosternit hominem a rectitudine iustitiæ, & vnum peccatum facit ipsum cadere in aliud, ita, vt sit impossibile ipsum cum peccato diu stare, quin cadat, Vnde Grego. dicit, quod peccatum, quod per pœnitentiā non diluitur, mox tuo pondere ad aliud trahit.

Grego. in ho.

Tertio epilentia est tremor, & exagitatio, licèt fortior, & minus fortis secūdum quantitatem humoris. Similiter peccatum reddit hominem tremulentum, & timidum. Prou. Pauor his qui operantur malum. Est. n. timida nequitia, sicut dicitur Sap. Seneca, Nihil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia.

Pro. 10.

Sap. 17.

Item peccatum exagitat hominem, quia reddit eum instabilem, & inquietum. Thre. Peccatum peccauit hierusalem, propterea instabilis facta est.

Thre. 1

Item peccatum assimilatur lethargiæ propter tria primo, quia morbus lethargiæ inducit febricitationem. est enim lethargia (sicut dicit Auic.) apostema phlegmaticum factum intra craneum capitis. Et q̄ fit ex humore phlegmatico patet, quia generatur ex potu eo, quod potus generat humorem phlegmaticum in quo fiunt euaporatio, & putrefactio. Vnde vt plurimum genera. ut ex commestione ceparum, & repletione nimia stomachi, & a multitudine potus, & a multitudine commestionis fructuum. Sic ergo lethargia est apostema ex humore phlegmatico putrefacto, & (sicut Auicen. dicit) in apostemate facto ex humore putrefacto communiter fit febris lenta: & ita patet, quod in lethargia fit febricitatio. Sed qd est istud apostema in cranco, nisi peccatum in animali? Hoc comitatur febris, quæ est innatu ralis, & intemperatus calor, quia communiter sequitur peccatum aliquis in empe ratus, & irrationabilis amor. Nam peccator a creatore auersus, inordinato amore ad creaturam cōuertitur, sicut auarus ad pecuniam, superbus ad excellentiam, luxuriosus ad delectationem voluptuosam ad quæ peccator quanto ardētius inhiat, tanto periculosius & fortius febricitat.

Auic.

Secundo lethargia causat dormitationem, præcipuè (vt dicit Auic.) cum lethargia est in substantia cerebri fit subeth fortior, & difficultas motuum est maior: dicitur autem subeth somnus superfluus, & grauis, vnde talis vix potest ad horam excitari. Sic peccatum aliquando ita infigitur cerebro. i animo, vt faciat peccatorem dormire i in statu peccati immobilem permanere: & si aliquando molestatus. i. aliqua aduersitate, angustiatus, vel arctatus ad horā excitetur, scilicet vt malum statum suum videat, & consideret: tamen statim ad solitum somnum i. immobilitatem suam, & negligētiam redit: surgere contemnens. Vnde contra eum clamat Salomon dicēs, vsquequo piger dormis. Tertio lethargia causat obliuionem. Est. n. obliuio corruptio memoriæ, quæ, vt plurimum, accidit ex frigiditate, quandoque. n. fit ex apostematibus cerebri, & proprie frigidis. vnde cum lethargia sit apostema cerebri phlegmaticum, & per consequens frigidum, ideo memoriam corrumpit. & obliuionem inducit Sed qd est frigidum apostema, nisi peccati malitia, quæ calorem charitatis extinguens animam frigefacit, & Dei obliuionē inducit? Talem lethargiam patiebatur ille cui scriptura dicit: Deu, inquit, qui te genuit dereliquisti, & oblitus es domini creatoris tui.

Pro. 6.

Deu. 32

Peccatorem qui & Diabolo seruus iure nuncupatur seruo malo, ac puero, nocuo leproso, corporisque fœcibus, & nonnullis monstris comparari declaratur, quorum exemplis, quæplurima etiam peccatorum delicta describuntur. Cap. LIII.

PEccator assimilatur seruo malo. primò quia malus seruus solet esse ebriosus & tunc bona domini negligit, vel furtim
Pro.19. subtrahit, Prouer. Operarius ebriosus non locupletabitur. hoc est, peccator qui vino. i. delectatione carnis, vel seculi inebriatus est, negligit spiritualia quæ ad honorem Domini sunt. vel si non negligit furatur, & sibi vsurpat, non inde Dei, sed suam propriam gloriam quærendo. econtra boni serui dicunt: Non nobis domi-
Ps. 113. ne, non nobis, sed nomini tuo da gloriã.

Secundo, quia seruus malus est ociosus, & tempus quo laborare deber, inutiliter expendit, & perdit: vnde patersfa-
But.20. milias dixit seruis? Quid hic tota die sta-
Eccl.33 tis otiosi? & Eccl. Mitte seruum in operationem, ne vadet. Sic enim decet illum. Peccatores aut otiosi sunt, qui totum tempus quo in peccato viuunt, quantum ad meritum perdunt, & inutiliter expendũt.

Tertio, quia malus seruus de bonis domini sui est prodigus, & vinuersa con-
Mat.19 fumit. Mat. Diffamatus est villicus, quod dissipasset bona domini sui, Tunc autem peccator de bonis Dei est prodigus, quãdo eis non vtitur ad honorem Dei, & salutem animæ suæ, sed tantum ad gloriã mundi, vel commodum corporis sui.

Quarto, quia malus seruus est piger, & somnolentus negotia domini negligit.
Ecc. 38. Eccl. Cum seruo pigro tracta de opere:
Luc. 18 & Lu. de seruo qui abscondit talentum domini sui. Peccator autẽ somno peccati detentus, bona quæ facere posset, omnio negligit. Auarus etiam bona temporalia non alijs tribuit, sed sibi soli absconditi. Multi etiam ex pusillanimitate talenta, i. gratias sibi traditas, seu creditas, i. cõcessas, abscondunt, quia non vtuntur eis ad proximorum vtilitatem.

Quinto, quia seruus malus protervus, & ceruicosus supra dominum se extollit
Ecc. 10 Eccl. Vidi seruos in equis. & Prouer. Per-
Pro.19. seruum cum regnare cœperit, sic peccator super dominum superbi, quando humilitatem domini videt, & ipse contemnit eam. Videt enim dominum suum afflictum & ipse vult esse in deliticis. Videt dominum pauperem, & denudatum, & ipse vult fulciri delitijs ac diuitijs. Videt dominum abiectum, & contemptum, & ipse vult honorari.

Item seruus contra dominum se extollit, quando caro contra spiritum præualet. Iohan. Non est seruus maior domino Io.15.
suo.

Sexto, quia malus seruus cupidus existẽs, bona domini in proprium vsum vertit. Exemplum de seruo Elisei, & hoc pertinet ad simoniacos, qui bona domini, i. 4. Reg.
dona Spiritussancti pro sua vtilitate temporali emunt, & vendunt. 5.

Septimo, quia præsumptuosus imperia domini peruipẽdit. 2. Re. Seruus meus cõ- 2. Reg.
tempsit me: & Iob. Seruum meum vocaui, & non respondit mihi. Sic est pec- 19
tor cum Dei mandata contemnit, vel cũ Iob.19.
a Deo vocatus redire per pœnitentiam spernit. Pro Vocaui, & renuistis. Pro.1.

Octauo cum sit malus, & durus gratiã sibi fieri apperit, Mat. Sed ue ne quam, om- Mat.20
ne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. sic est peccator, qui male agendo gratiam a Deo, vel mulcem pœnitentiam expectat.

Nono, quia obliuiosus est, & quod redditurus sit de omnibus rationem, ad memoriam non reducit: quod etiam pec-
cator facit respectu Dei Lu. Si dixerit ser- Luc.12
uus, Morari facit dominus meus &c.

Decimo, quia iracundus, & seditiosus totam familiam turbat, & ladit. Lu. Si cœ- Luc.12
perit seruus percutere seruos, & ancillas &c. Talis est qui ladit sanctos, & religiosos viros, vel pauperes qui sunt de familia Christi.

Vndecimo, quia maledicus, & linguosus etiam domino detrahit, vel ei maledi- 2. Reg.
cit. 2. Reg. de Siba qui accusauit dominum regi, Eccle Cunctis sermonibus qui 16
dicunt ne accommodes aurem tuam, ne Eccl.7.
forte audias seruum tuum maledicẽtem tibi. Talis est maledicus, & blasphemus, præcipuè qui contra dominum linguam suam relaxat.

Duodecimo, quia deliosè nutritus contra dominum recalcitrat, & resilit. Pro- Pro.19.
uerb. Qui delicatè nutrit seruum suum, postea inueniet eum contumacem. Et ideo non decent seruum delitiæ. Sic carũ rebellat spiritui, cum delicatè nutritur. vel hoc pertinet ad ingratos qui multis bonis a Deo receptis, recalcitrant

con-

Deu.43 contra eum, secundum illud: Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit.

Decimotertio, quia cum sit fraudulentus, domino suo insidias ponit, 1. Reg. Te-
4. Reg. 11 tenderunt ei insidias serui sui reputat autem dominus sibi insidiari, cum quis insidiatur pauperi. vel hoc ad hypocritas pertinet, qui opera domini faciunt fraudulentũt.

Decimoquarto, seruus domino existens iniuriosus, ab eo fugit. 3. Reg Factũ
3. Re. 2 est, vt fugerent serui semel, & 1. Reg. Ho-
1. Reg. 16. die increuerunt serui, qui fugiunt dominos suos. Talis est etiam peccator, qui cũ Deum peccando offendert, pẽnitentiæ remedium refugit, & ad Deum redire cõtemnit.

Decimoquinto cũ sit flagitiosus puniẽ nec sic se compescit, Talis est peccator q̃ ppter aduersi. ates se non emendat, Eccl.
Ecc.23 Seruus inter rogatus assiduè, scilicet cũ tormentis, a liuore i. a liuoris crimine nõ minuit, sed magis ad odium prouocatur.

Decimosexto est ingratus, & gratã sibi factam nõ recognoscit. Talis est qui post pniam, & veniam recidiuat. Eccles. Laxa manus seruo, & quærit libertatem.

Ecc.23 Decimoseptimo criminosus existens, non nisi verberibus emendatur. E cele. seruo pessimo latus sanguiuare, glosa seruus qui verbis non corrigitur uulneribus corrigatur. Talis est peccator, qui se
Ecc.42 non emendat, nisi fortiter, & intimè tangatur.

Decimooctauo, quia est astutus, cũ
Pro.39. vocatur, dormire se fingit Prouer. seruus non potest erudiri, quia quod dicis, intelligit, & respondere contemnit. Talis est, qui verbum Dei audit, & intelligit, sed opere implere negligit. Luc Seruus
Luc.12 sciens voluntatem domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis.

Item nota, quod seruus peccati dꝝ esse homo tripliciter, secundum quod est triplex genus seruorum. Nam quidam sunt vernaculi, siue originarij, qui s. in seruitute suur nati. Et tales multis pœnis legalibus subiiciuntur, quia sua non possunt vendere neque, alienare, nec contra here, nec dignitatis officium sumere, neque testimonium ferre nisi de domini voluntate. Hoc modo nascimur omnes serui originalis peccati. Ex qua seruitute multæ pœnæ seu damna secundum diuinæ legis iustitiam homini proueniunt. nisi ab ea per baptismum liberetur. Alijs vero sunt empticij, qui ab hominibus ꝛ̃pti, vel empti, iugo sunt seruitutis astricti. Sic efficitur homo seruus per peccatum actuale, siue quia captus sit, & illa quæ tus ab hostibus per tentationis consensum, siue ex nimia malitia sua venum datus sit vt faciat ma. uum sicut Achab. Tertii serui sunt conductitij, qui nõ ex necessitate, sed ex volũtate seruiũt sub spe lucri. 3. Reg.
Et hi a famulãdo, ppriè dicti sunt famuli. 21.
quoque spiritualiter seruos facit homines auaritia. Vnde & Apostolus dicit, q̃ auaritia est idolorum seruitus. Exponens hoc Innocen. dicit, q̃ sicut idolatra seruit simulacro, sic auarus seruit thesauro. Coll.1.
Nam ille cultum idolatriæ diligenter amplat; & iste cumulum pecuniæ libenter augmentat. Ille cum omni diligentia colit simulacrum, & iste cum oĩ cura curat, Inn. d
seu custodit thesaurum. ille spem ponit cõ.vtl.
in idolatria, & isti spem constituunt in hum.
pecunia. ille timet mutilare simulacrum, & iste timet minuere thesaurum; unde dicit Sene. Pecuniæ oportet imperare, non seruire: si vti scias, ancilla est si nes- Sen. in
cias, est domina. pr oue.

Item peccatores assimilantur pueris.

Primo, qa ad modum puerorum sola præsentia curant, & futura non cogitãt.

Item, quia vanitatem amant, & lucris s. spiritualibus intendere recusant.

Item, quæ sunt minima & uilia, magna æstimant, scilicet terrestria: & quæ sunt maxima nihil reputant, scilicet cœlestia.

Item sibi noxia sæpe optant. s. temporalia cõmoda, vel pcã: & contra vtilia clamãt scilicet ꝗ correptiones, & flagella.

Item plus de pomo amisso i. de uili ra trãsitoria, q̃ de patrimonio perdito, scilicet hæreditati cœlestis, plorant.

Item beneficium sibi factum scilicet à Deo, vel ecclesia ad mentẽ non reuocãt, recognoscendo, vel gratias agendo.

Item omnia, quæ videnr affectãt, & manu scilicet operis, vel laboris, & uoce locutionis ea postulant, & procurant.

Itẽ puerorũ solũ. i. sibi similiũ cõsilia amant, & consortia sapientium secũdum Deum deuitant.

Itẽ nullũ secretũ occultant, sed oĩa recitãt, & hi sunt detractores, & proditores.

Itẽ sæpe garriũt, & cachinãt, & clamãt ita vt uix dormientes sileant hoc faciunt dissoluti, quæruloſi, & linguosi.

Itẽ loti a sordibus mox iterũ se ingnãt: & dum lauant, pro posse repugnãt. Hoc

faciunt recidiuantes, pœnitentiam recusantes, vel correptioni resistentes.

Item sola, quæ ventris sunt, cogitãt, & proprij ventris mensuram ignorãt: & in manducando nullum ordinem seruant, sed mox, vt a lecto se eleuant cibum postulant: quæ omnia faciunt gulosi.

Item pudibunda detegere, vel monstrare non curant, quod pertinet ad luxuriosos.

Item sola iocosa appreciant, & amant, idest solatia, & delectabilia mundi. Item sæpe ex infectis patentibus generati, etiã ipsi infecti generantur & perdurant: sic frequenter imitantur filij scelera patrũ, & perseuerant in eis.

Item omnia laboriosa repudiant, sic peccatores recusant ferre labores pniæ.

Item peccatores assimilantur quibusdam monstruosis hoibus, q dicũt eẽ in q busdam regionibus. Nam (sicut dicit Augu.) prout gentium narrant historiæ, perhibentur quidam homines vnum oculũ tantùm habere in fronte media, & isti vocãtur Cyclopes, quibus assimilantur auari, qui habent respectum solum ad temporalia. Nam temporalia sunt media inter æterna bona, & æterna mala, & ideo participant ex vtroque, quia quibusdam sunt vtilia, quibusdam noxia: propter qd Philosophus dicit, quod habent errorem hæc bona scilicet temporalia, quia multis contingunt detrimenta ex illis. Alij n. sunt, qui habent plantas versas post crura, & octo nos digitos in plantis, & hi in desertis lybiæ commorantur: quibus assimilantur retrogradientes in via Dei, qui tripliciter deteriores sunt, quàm alij peccatores: sicut habens octo digitos in tribus digitis excedit alios, qui habent tantum quinque. Primo, quia ante non processerunt, secundo quia retro redierunt, tertiò quia contra propriam notitiam fecerunt. Petr. Melius fuerat illis viam veritatis non agnoscere, quàm post agnitam retrorsum conuerti. Alij dicũtur esse, qui ora non habent, sed tantum per nares alimentum sumunt, quibus assimilantur alienorum factorum bonorum, vel malorum factorum curiosi perscrutatores, qui bonorum factorum odorem percipiunt, sed ipsa opera imitando non gustant. Alij vero esse perhibentur, qui iacẽtes in terra resupini vmbra se pedum cõtegunt, & sunt tantæ celeritatis, quod in cursu canibus comparantur: quibus illi assimilantur, quibus sensualitas, quæ significatur per pedes siue plantas rationi prædominatur, quæ significatur per caput. Ideo enim sensualitas significatur p pedes, quia ad modum pedum inhæret terræ i. corpori, & sunt quasi duo pedes duplex eius appetitus. s. concupiscibilis, & irascibilis. Ille ergo plantam capiti superponit qui sensualitatem præfert rationi. Et talis licet sit ad ea quæ sunt carnis, vel mundi velocissimus, tamen ad spiritualia est tardissimus. Alij autem dicuntur esse sine ceruice habentes oculos in humeris; quibus assimilantur illi, qui attẽdunt solum ad grauia, & onerosa, quæ sibi fiunt. Vnde habent oculum, idest respectum in humeris, idest in grauaminibus impositis: humeris enim ferunt onera. Vnde tales non recordantur beneficiorum, sed iniuriarum. Alij vero sunt cynocephali canina capita habentes, quos ipse latratus magis esse bestiales, quàm homines confitetur. Et isti sunt iracundi, & garrientes, qui tota die latrant, & garriunt: eorum latratus, idest garritus sunt ratione carentes, & ideo canini, & bestiales sunt. Alii vero habent planam faciem, & labium oris inferius ita prominens, vt in Solis ardoribus totam ex eo faciem cooperiant dormientes: hos sine linguis esse dicunt solis nutibus pro uerbis vtentes. Istis assimilantur homines incauti, & imprudentes, qui in facie, idest in exteriori conuersatione carent naribus, idest discretione non vtuntur. Excessus autem labij inferioris significat loquacitatem nimiã indiscretã de inferioribus, & terrenis, sed carentia linguę referũ ad idiscretã taciturnitatẽ, & i. repsentat illos qui nec discretã loqui, nec discretè tacere scunt: ꝙ autem loquuntur nutibus, non est, quia sint de ordine cisterciẽsium. Sed refertur hoc ad inquietos, & indiscretos corporis, vel membrorũ motus, sicut dicitur de apostata homine, ꝙ annuit oculo, terit pede digitis loquitur, & cœtera. Quidam vero sunt modo simili ita magnas habentes aures, vt eis contegant totum corpus. Et his assimilantur qui solicitè, & multum audiunt, sed de auditis nihil faciunt. Iac. Qui auditor est verbi, & non factor, &c. alij uero sunt in Ethiopia proni ambulantes, vt pecora nõ se ualentes sursum erigere: quibus assimilantur cupidi, qui solum terrenis intendunt de cœlestibus vero non curantes,

Aug. 16 de ciu. Dei.

Arist. in Eth.

Iac 5.

Col. 3. tes, contra quos dicit Apostolus. Quæ sursum sunt, sapite, non quæ superbi terreni.

Item peccatores assimilantur uisceribus, primò propter multiplicitatem vitiorum. Nam sicut in corporibus siue vẽtibus sunt multa uiscera, ita in peccatoribus sunt multa vitia. In ventre enim superius, primo est quoddam intestinum subtile, quod vocatur duodenum, quia in sua longitudine secundum mensuram cuiuslibet hominis est 12. digitorum. & hoc super dorsum erigitur, & ad nullam partem aliam retorquetur. Hoc intestinũ est superborum, qui super dorsum, idest super homines humiles, & patientes se erigunt, & se per humilitatem, vel vietatem non retorquent, nec flectunt. Hoc enim habet. 12. digitos, idest duodecim gradus. Duodecim enim gradus superbiæ beatus Bernardus ponit, qui sunt curiositas, mentis leuitas, inepta lætitia, iactantia, singularitas, arrogantia, præsumptio, peccatorum defensio, simulata confessio, rebellio, libertas, peccandi consuetudo: quorum primi sex sumuntur secundum iniuriam proximi, qui debet esse par: quatuor alii sumuntur secũdum iniuriam hominis superioris: Duo vero vltimi proprie secundum iniuriam Dei, quæ scilicet immediatè fit ei. Et uocantur gradus, quia fit progressus a minori malo ad maius. Nam mala est Iniuria respectu paris, peior respectu superioris, sed pessima respectu Dei.

Bern.

Secundum intestinum uocatur ieiunium, quia semper a cibis est vacuum, dicit autem quidam sapiens, quod ideo sic est vacuum, quia a se reijciens omne acceptum nullum apud se retinet nutrimẽtum, Et hoc pertinet ad prodigos, qui quantuncunque lucrentur, vel recipiant; tamen semper sunt vacui, idest indigentes, quia omnia emittunt inutiliter & nihil reseruant, & ideo semper ægent: vt patet per exemplum in filio prodigo.

Luc. 15

Tertium appellatur secũdo simillimũ, nunquam tamen sine cibi corpulentia est inuentum. Hoc pertinet ad gulosos, qui nunquam sunt sine solicitudine cibi, & cura corporis sui. Inferius autem sunt tria alia grossa, quorum primum vocatur orbum, idest viduatum altero orificio. Cum n. cętera viscera duo habeat orificia hoc habet vnũ solũ, vnde se hꝰ admodum sacci, quia multa recipit, & pauca eiicit. hoc pertinet ad illiberales, & auaros, quorum bursa habet solum vnum foramen scilicet ad recipiendum: multa enim recipiunt lucrando, sed pauca, vel nulla eijciunt expendendo. Aliud vero, quod est sub orbo dicitur ilion: eo quod in eo iliaca passio fieri consueuit; hoc pertinet ad inuidos, qui aliorum fœlicitate torquentur. Nam passio iliaca valde torquet, quia est dolorosa. Vltimum autem intestinum, & infimum dicitur colon, quod immediatè cum orificio totius corporis est coniunctum, hoc pertinet ad vitium luxuriæ, quæ circa infimam corporis partem viget, & exercetur, quæ eidem orificio est uicina. Vnde hoc vitium vilius, & turpius reputatur ceteris.

Item peccator assimilatur leprosis. Primo ratione distinctionis distinguuntur enim septem genera peccatorum penes septem species lepræ, vel penes septem modos leprosorum, qui in sacra scriptura leguntur. Nam significatur in carnis tumore, superbia, & hæc est lepra Oziæ. Postquam eleuatum est cor eius exorta est lepra in fronte eius. In exustione significatur iracundia. & hæc est lepra Simonis. Cum esset Iesus in domo Simonis leprosi. In sitiauaricia, & hæc est lepra Iezy. In ponderositate accidia, & hæc est lepra Moysi. qui cum misisset manum in sinum, protulit leprosam. In pinguedine gula, & hæc est lepra virorum quatuor in introitu portæ. In putredine inuidia, & hæc est lepra Mariæ Prouer. putredo ossium inuidia. In fœtore anhelitus luxuria, & hæc est lepra domus Iacob. Secundo, ratione mundationis. Nam isti leprosi mundantur quinque modis. Primo ablutione, per quam significatur contritio, Regum, dictum est Naaman, Lauare septies in Iordane.

2. Par. 26.

Mat. 26

4. Re. 5.

Exo. 4.

4. Re. 7.

Nu. 12.

Pro. 14.

2. Re. 3

4. Re. 5

Iac. 17.

Item ostensione per quam significatur confessio. Ostendite vos sacerdoti, qui dum irent, mundati sunt.

Item separatione, per quam signatur excommunicatio, Nume. 12. legitur de Maria, quę fuit extra castra septem diebus.

Nu. 12.

Item inclusione. per quam religio significatur, vt manus Moysi mundata est inclusione. Exo. Item tactu per quem tribulationum perpessio, Matth. Tetigit eum dicens, Volo, mundare, & con-

Exo. 4.

Mat. 7.

Universidad de Deusto Biblioteca

confestim mundata est lepra eius.

Item peccatores assimilantur apoplecticis, idest his, qui apoplexiam patiuntur. Primo (quia secundum Auicennam) in apoplexia fit membrorum ociositas. Vnde dicit, quod apoplexia est ociositas membrorum a sensu, & motu propter oppilationem contingentem in uenticulis cerebri, & meatibus spiritus sensibilis, & motui. Hæc ociositas membrorum inuenitur in accidiosis, & in pigris, quia nihil boni volunt operari. Prouerb. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. Et quidam quidem sunt pigri, & ociosi circa speculabilia, puta circa studium scientiæ. Vnde tales priuantur sensu, idest adeptione scientiæ. Quidam vero circa operabilia, & tales carent motu, idest profectu virtutis, vel meritorij operis. Pro.19.

Secundo, quia in apoplexia est anhelitus difficultas. Nam sic euacuantur instrumenta motus, & anhelitus, aut debilitantur, vt non fiat facilis anhelitus: simmo illic est spuma, & sit habens vicissitudinem sicut strãgulatio, aut sicut vox strangulati, quandoque tamen non apparet anhelitus, neque vox neque spiritus, & hoc est peius. Et hæc difficultas anhelitus, idest respirationis, est in gulosis, & luxuriosis, qui quærunt delectationes carnis, quia tales spirituales inspirationes difficulter recipiunt. vnde Apostolus dicit, quod animalis, idest carnalis non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. 1.Co.1.

Tertio, est in apoplexia morbi insanabilitas. Nam sicut dicit Hippoc. quando apoplexia est fortis, habens eam non sanatur: si vero debilis eius sanatio non est facilis. Hæc insanabilitas inuenitur in auaritis, vnde Philosophus dicit, quod illiberalitas, quæ pertinet ad auaritiam est insanabilis. Hiere. Insanabilis facta est plaga tua Sene. Dum cœtera uitia senescunt in homine, sola auaritia iuuenescit. Hippo. Aris. in Eth. Hie.30. Sen.

Quarto, in apoplexia est mortis deformitas: quia aliquando accidit, vt habens apoplexiam sit euitatus, & non sit differentia inter ipsum, & mortuum: ita vt non apparet in ipso aliquis anhelitus deinde reuiuiscit, & sanatur. Et in talibus anhelitus quidem non apparet, sed ipsorum pulsus no integre cadit: propter hoc volunt medici, quod tardetur sepultura; donec perpendatur eius dispositio, neque fit minus lxxij. horis. Inuenitur autem quædam mortis conformitas in auaritis, quia corpus mortuum putrescit: sicut dicitur, quod putredo ossium, idest virtutum, vel virorum fortium, inuidia. Pro.14.

Quintò, quia in apoplexia est mala resolubilitas: quia apoplexia, si resoluitur, vt plurimum resoluitur in paralysim. Hæc mala resolubilitas inuenitur in superbis, & iracundis, quia superbia resoluitur, vt plurimum in iram, & ira desinit in stultitiam, & iacturam. Prouerb. Virum stultum interficit iracundia. Pro.5.

Vera pœnitentiæ tum interioris, tum exterioris partes ac merita, per aliquas pulmonis, palpebrarum, ac mortis corporalis proprietates numerantur: quoue pasto hoc Sacramentum hominem spiritualiter signat per ipsius naturalem conceptionem ac generationem aperitur: lectorumq; gradus breuiter declarantur. Cap. LIIII.

POenitentia assimilatur pulmoni.

Primo quidem, quia pulmo aerem attractum interius depurat: & pœnitentia cor interius infectum mundificat, scilicet per contritionem. Iac. Purificate, corda duplices animo. Iaco.4

Secundo, quia pulmo vocem format: sine pulmone enim vox formari non potest: neque anhelitus reddi valet, vt dicit Philosophus. Sic etiam pœnitẽtia cordis exterius format vocem confessionis. Psal. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam. Ari.14. de an. Psa.31.

Tertio, quia pulmo humorem spumosum generat. Est enim pulmo de mollicarne, & aerea, & spumæ coagulatæ simillimus, vt dicit Costan. & ideo generat consimilem humorem, scilicet spumosum. Quasi autem humor spirituosus, est feruida lachrymarum compunctio, quam ipsa pœnitentia generat, & producit Ps. Lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Const.

Quarto, pulmo cor refrigerat. Nam ipse pulmo vndique cor circundat, & aerem frigidum ad eius temperiem ministrat. Vnde inter cor, & guttur est meatus, vt subito ad cor aerem mittat, & ipsi gutturi ad vocem formandam reddat, Psal.6.

Sicut

Sicut igitur pulmo calorem cordis refrigerat ita pœnitentia tam interior, quam exterior ardorem concupiscentiæ, mitigat. Eccl.3 Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua, idest, ardorem concupiscentiæ reprimit pœnitentiæ lachryma.

Quinto pulmo a motu non cessat. Cũ enim fit, vt cordis flabellum, aerem ad tẽperiem cordis attrahens cõtinuè, & emittens, oportet necessario, ꝙ se dilatando, & constringendo semper in motu consistat. Sic etiam homo pœnitens, a motu boni operis nullo tempore cessare debet, neque ocio vacare Eccl. Quodcunq; potest facere manus tua instanter operare. Eccl.9.

Sexto pulmo spiritui vitali nutrimentũ continuum præstat. Nam caro pulmonis est mollis, & concaua, & leuis, vt aer in suam naturam de facili immutetur, & sic vitalis spiritus in ventriculum cordis ad conseruationẽ vitę animalis facilius transeat. Sic per opera pœnitẽtiæ nutritur interius spiritus, siue per audiũ prædicationis, siue per studiũ orationis, siue per fletum compunctionis secundum illud Psalm. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte.

Septimo, pulmo cordis regionem ab instrumentis sensibilibus separat: & sic pœnitentia separat cor pœnitentis a delectationibus sensibilibus, & carnalibus. Isid. Pœnitentia non mensium ac temporum cursu pensatur, sed pœna qua anima cruciatur, & mortificatur caro. Isid. de su. bo.

Octauo, pulmo aerem ad supplementum caloris in suis folliculis & poris reseruat. Vnde tam diu potest animal sub aqua sine suffocatione viuere, quam diu potest recollectum aerem retinere. Sic pœnitens debet in secretis studijs, & affectibus conseruare propositum nõ peccandi, & tam diu viuit anima sub aqua gratiæ, quandiu potest tale propositum retinere.

Item pœnitentia assimilatur palpebris propter tria. primo propter officiũ. Nam palpebratum, siue ciliorum est triplex officium. Sunt enim posita ante oculos.

Primo ad custodiendum, vnde dicuntur cilia, quia suo motu continuo aerem interceruunt, & sic oculos ab aeris lesione custodiunt. Talis erat pœnitentia Pauli, quam faciebat ad suam custodiam, ne scilicet caderet a gratia. Vnde dicebat: Castigo corpus meum, &c. 1.cor.9

Secundo, palpebræ sunt ad operiendũ. Nam, quia natura oculi est aquea, & humida, ad sui fortificationem, & defensionem indiget operitura. Sed sicut palpebra est opertorium oculi, ita pœnitentia est operimentum peccati: operit enim peccatum, ne videatur ad iudicium. Psal. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. & talis fuit pœnitentia Magdalenæ. Sed nota, quod quædam animalia tegunt, siue claudunt oculum cũ palpebra superiori, sicut omne animal quadrupes (sicut Philosophus dicit.) Quædam cum palpebra inferiori sicut aues: quia quidam se affigunt in pœnitentia amore æternii præmij, & hęc est palpebra superior: quidam timore supplicij, & hæc est inferior. Psal.31. Ari.12. de ani.

Tertio, palpebræ datæ sunt ad apparẽtiam, id est, ad pulchritudinem, & ornamentum faciei. Et talis fuit pœnitentia Ioannis Baptistæ, & aliorum sanctorum, quæ non fuit necessaria ad purgationem, vel custodiam vitiorum. sed potius fuit ad decentiam, & ornamentum virtutum. Const.

Secundo pœnitentia assimilatur palpebris propter concursum. Duæ enim sunt in homine palpebræ, quæ assiduè ad inuicem concurrunt, vt reniciant assiduo motu obtuitum, (vt dicit Constant.) quæ dũ palpebræ, quia palpitando semp mouentur. Sicut igitur duplex est palpebra, ita duplex est pœna, quæ sibi inuicem in pœnitente assidue debent concurrere, & inuicem quasi se tangere. s. interior, & exterior. Nã exterior sine interiore est mirtuosus, vt patet in hypocritis: sed interior sine exteriori nõ est fructuosa, sicut patet in negligentib. & pigris ad satisfaciendũ.

Tertio pp munimẽtũ. Nã palpebrę munna, sunt villis pillorũ, vt apertis oculis si quid occurrerit repellat, & inuolutis oculis in ipsis securius dormiatur, vt dicit Cõstan. Hũt autẽ palpebræ pilos non omo erectos, sed in extremitatibus mediocriter reflexos & hoc factum est, vt se habilius, & fortius clauderẽt, & si quod impedimentum ei occurreret, ei efficatius obuiaret. Quasi autem villi pillorum, sunt exẽpla sanctorũ, qui de statu peccatorũ pręcipue carnalium ad Deũ conuersi sunt. Nam pili ex superfluitate quidem carnis nascuntur, sed carnei non sunt, sed aridi, & tenues: vnde significant Sanctos ad Deũ conuersos, qui licet primo fuerunt carnales, tamen post conuersionem effect

fuit

Universidad de Deusto Biblioteca

sant spirituales, & cœlestes. Horum ergo pilorum villos, id est, exempla doctoru, debet pœnitens ad se ipsum reflectere per imitationem, si vult se contra tentationes claudere, & securè dormire in morte.

Item pœnitentia concipit, & parturit hominem in esse spirituali, sicut parturitur, & concipitur in esse naturali, quod patet ex quatuor.

Primo ratione conceptionis. Nam ad conceptionem infantis requiritur materia conueniens, locus expediens, & causa efficiens. Materia ergo conueniens, humor est menstrualis, siue seminalis fœminæ. Causa vero efficiens (secundum Philosophum) est semen viri. Instrumen talis causa est calor naturæ, virtutem corpori influens, & disponens. Locus autem conueniens, est matrix. Similiter dũ aliquis ad pœnitentiam conuertitur, & quasi spiritualiter Deo concipitur velut locus conueniens in anima, est mens, sine memoria, quæ est, vt matrix, in qua velut humor menstrualis est peccati recordatio, quæ est velut materia pœnitentię. Sed causa efficiens huius conceptionis
Isa. 36. est timor Dei, secundum illud Isa. A timore tuo Domine concepimus, & peperimus spiritum salutis. Et nota, quòd si materia fœtus in parte dextra fuerit adunata, in naturam cedit maris; si vero in sinistra, in naturam mulieris. Et hæc diuersitas accidit propter dominiũ caloris, qui in dextra parte consistit. Similiter quando calor diuini amoris dominatur in mẽte pœnitentis, concipitur quasi in dextra masculus, id est, spiritus compunctionis virilis, & fortis: sed quasi in sinistra vbi est defectus caloris, id est, in corde tepidè pœnitentis, concipitur fœmina, id est, spiritus debilis, & instabilis.

Secundo ratione formationis. Nam corpus infantis in vtero matris non subito formatur, sed ordinatè, & gradatim: & iste ordo consideratur ex tribus. Primo ex concepti partibus, siue membris. Quia primo formantur membra principalia, scilicet cor, cerebrum, & epar, quæ aliorum omnium sunt fundamenta. Et ista quando sunt simul in sanguinis massa, sibi vicinantur, & postea ab inuicem diuiduntur. De istis tribus fundamentis alia tria nascuntur, scilicet nerui & nucha dorsi a capite, arteriæ a corde, venæ
Gale. ab epate, secundum Galenum. Aristo. tamen dicit, quòd principium venarum est cor. His autem sic formatis tanquam omnium fundamẽtis format natura ossa horum custoditiua, scilicet craneum ad defensionem capitis, ossa pectoris ad munimen cordis, & costas lateris ad tutelam epatis, & sic de alijs. Post ista producuntur membra secundaria, scilicet manus, pedes, brachia, & similia, sed ista nõ simul, sed successiuè formantur. Similiter in pœnitentiæ statu nõ est homo statim a principio perfectus, sed proficit gradatim secundum illud Psalm. Ibunt Psal. 83
de virtute in virtutem: Vnde possumus per tria membra principalia, scilicet cor, cerebrum, & epar, intelligere tres virtutes theologicas, scilicet fidem, spem, & charitatem. Per membra vero secundaria, seu defensoria, quæ his adijciuntur virtutes intellectuales, sed per officialia virtutes morales, in quibus omnibus homo non perficitur subito, sed gradatim. Secundo consideratur ordo formationis & conceptionis gradus; quia infans dum concipitur, quatuor habet gradus. Primus est cum adhuc est lacti vicinus, secundus est cum iam semen sanguini se commiscet. Tunc enim cor, vel cerebrum nodum perfecta sunt, sed est quędam massa ex semine sanguineque commixta. Tertius est gradus, cum corde, & cerebro, & hepate iam formatis, alia mẽbra indistincta sunt. Quartus est quando corpus est completum, & organizatum. & ad animæ susceptionem dispositum. Cui dum anima desuper datur, in vtero mouetur; & si est fęmina, in sinistra parte plus sentitur; si vero masculus, in dextra parte plus mouetur, vt dicit Ga Galie.
lienus. In istis igitur quatuor gradibus formationis corporis, designantur quatuor gradus formationis pœnitentis, quorum primus est in peccati recogitatione. Et hæc assimilatur lacti, quia lac est faciliter conuertibile, & in bonos, & in malos humores. sic recordatio peccati faciliter conuertitur, vel in bonum animæ nutrimentum, puta, quando ex recordatione peccati nascitur dolor compunctionis: vel in nutrimentum malũ, quando ex peccati recordatione nascitur delectatio, vel voluntas reiterandi. Secundus gradus est in peccati detestatione. Tunc enim semen agnitionis, & recordationis peccati, immiscet se cum sanguine, id est cum dolore, & abominatione peccati.

Ari. de
vig.

peccati. Tertius gradus est in peccati confessione; vbi quædam membra sunt distincta, scilicet cor, cerebrum, & epar, per quæ tria intelligitur triplex genus peccatorum, quæ homo tenetur distincte confiteri, præcipuè mortalia, scilicet commissa in Deum, proximum, & in se ipsum, vel commissa corde, ore, & opere. Alia vero membra sunt indistincta, quia vltimo fieri debet pœnitentis confessio cõmunis in qua indistincte, id est, generaliter se accuset de venialibus, & mortalibus, quæ per obliuionem omisisset, vel ignorantiam distincte confiteri. Quartus gradus attẽditur in satisfactione, in qua consistit perfecta pœnitentia, seu pœnitentis dispositio, siue ad supernæ gratiæ susceptionem, siue ad fętus, id est, boni operis motionem. Sed nota, quod fętus interior, id est, dispositio, vel propositum interius conceptum de pœnitentia exterius faciẽda, in quibusdam est fęmineus, id est, defectiuus, & non verus, sicut in fictis, & hypocritis: & tunc est motus exterioris pœnitentiæ, siue operis in sinistra, quia scilicet hypocrita, & fictus exteriora opera pœnitentiæ facit cum sinistra intentione. In quibusdam vero interior fętus, id est, contritio cordis est masculinus, id est, perfecta, & vera. & rectè est motus in dextra, quia scilicet verè cõtritus facit opera pœnitentiæ cum recta
Mat. 5. intentione. Vnde dicitur: Nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua.

Tertio attenditur ordo formationis ex conceptionis diebus, quia in gradu lactis est infans per sex dies: in gradu sanguinis per nouẽ in gradu massæ carnis xij. diebus existit. In quarto vero gradu ante plenam perfectionem est per xviij. dies. vnde a die conceptionis vsque ad diem completionis, & viuificationis, sunt xlvj. dies ita, quod primus, & vltimus computetur. Nam in tot diebus communiter viuit fętus. Et secundum hunc numerum Augustinus computat ædificationem templi cui comparat perfectionem corporis Christi. non quia ta
Aug su lis processus fuerit in formatione domi-
per Io. nici corporis, cum perfectionem habuerit in infanti: sed quia in tot diebus potuit membrorum distinctio comprehendi. In hoc igitur processu dierum intelligitur quadruplex gradus electorum.

Primus est incipientium, & isti sunt, sub forma lactis, qui est paruulorum cibus. Est igitur eorum inceptio in operibus vitæ actiuæ: vnde assignantur eis sex dies, idest sex opera misericordiæ, quæ enumerauit Dominus. Mat. 25

Secundus est proficientium, & isti sunt sub forma sanguinis, idest sub certamine passionum, ac tentationum, & tribulationum. Vnde quibusdam, qui nõdum istum gradum attingebant, dicebat Apo- Heb. 12
stolus: Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis. & istorum profectus debet esse in vita contemplatiua. Vnde assignantur eis ix. dies propter nouem Angelorum ordines, quibus assimilantur viri contemplatiui.

Tertius gradus est perfectorum, qui iam habent completam naturam carnis, idest debitam formam perfectioni. Tales sunt quorum vita conformatur vitæ Apostolicæ: Vnde assignantur eis duodecim dies propter numerum duodecim Apostolorum. Rom. 6

Quartus gradus est beatorum, quorum perfectio quantum ad corpus erit in octaua resurrectionis, quæ iam inchoata est in Christo, qui scilicet resurgens ex mortuis, iam non moritur. Perfecta autem resurrectio & plena erit in fine seculi, quando decima drachma perdita, fuerit reinuenta, idest electorum ecclesia totaliter resuscitata. Vnde vltimæ consumationi decem dies assignantur propter numerum completum electorum, qui signantur in decima drachma prius perdita postea reinuenta. Luc. 15

Tertio ratione completionis ex eo, quod quorundam infantium formatio citius, quorundam vero tardius completur. Sunt enim quidam, qui dicunt, quod quidam in xxx. diebus complentur, & tales sexto mense nascuntur, & tales propter teneritudinem non viuere posse dicuntur. Quidam vero xxxv. die perficiuntur, qui septimo mense nascuntur, & tales viuere posse probantur. quidam xl. diebus formantur, qui octauo mense nasci perhibentur, neque tales in vita seruantur. Vnde Constant. & etiam Galenus, dicunt omnem infantem in septem mensibus motum habere, qui si adeo est fortis, vt exire possit ad vitam, vtique conualescit. Si vero tunc in septimo mense non egreditur, ipso suo motu debilitatur & etiam summè patitur: vnde si etiam sequenti mense, idest octauo exierit, non conualescit, seu si vsque ad ix. menem,

vel

vel principium decimi quieuerit, iterum vires sumit, vnde egrediens conualescit ad vitam: & tales qui nono mense, vel decimo oriuntur, sexdecim diebus in matrice formantur: vel forte qui decimo mense nascitur, quinquaginta diebus in vtero completur. Sicut ergo quorundam tardius matrio citius quorundam vero tardius perficitur: Sic etiam ad Deum quidam citius, & quidam tardius conuertuntur. Et iterum in amore Dei in quo spiritualis vitæ perfectio consistit, quidam citius, quidam tardius perficiuntur. Possemus etiam per prædictos quinque modos conceptorum, siue natorum intelligere quinque diuersitates fidelium. Quorum primi fuerunt Iudæi ante Redemptoris aduentum: istorum formationi assignantur triginta dies. Tricenarius enim numerus consurgit ex numero ternario, & denario: quia ternarius in denarium ductus, id est, ter decem faciunt triginta. In ternario ergo fides Sanctæ Trinitatis, in denario vero decalogi obseruantia intelligitur. Et vtrumque Iudæorum iusti, & eruditi viri habuerunt, scilicet fidem Sanctæ Trinitatis cum obseruantia decalogi. Sed tamen ante Redemptionis, & passionis eius tempus hoc non sufficiebat, vt ad vitam ingrederentur, cum nondum esset aperta ianua Paradisi. Et hoc significatur in eo, quod natus in sexto mense, vel infra non viuit. Sex enim cucurrerunt ætates ante Saluatoris aduentum, quas sex menses conceptionis signant; ita vt prima ætas computetur ab Adam vsque ad Noe, secunda a Noe vsque ad Abraam, tertia ab Abraam vsque ad Moysen, quarta vsque ad Dauid, quinta vsque ad transmigrationem Babylonis, sexta vsque ad Christum. Postrema ad aduentu Redemptoris, in qua per passionem Christi aperta est ianua vitæ. Secundi sunt Christiani, & istorum formationi, siue perfectioni assignantur triginta quinque dies, ita vt ternario addatur quinarius, qui est numerus quinque vulnerum Christi Crucifixi. Nam post fidem Trinitatis, & impletionem decalogi, conformantur. qui viri Christiani sunt, Cruci & passioni Christi, quasi quinque vulnera eius in semetipsis habentes secundum illud: Ego stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Tales nati, sunt in septimo mense, idest in septima ætate, quæ est Christi, secundum computationem supra dictam quamuis alij aliter computent ætates.

Gal. 6.

Tertij sunt hæretici quibus assignantur quadraginta, dies quia quadragenarius numerus competit erranti bus, secundum illud. Psal. Quadraginta annis offensus, sui generationi huic, & dixi, hi errant corde. Tales licet octauo mense nascantur, non tamen viuunt: quia hæretici licet ad octauam generalis resurrectionis ætatem ficut & cæteri sint peruenturi, & resurrecturi, non tamen intrabunt in vitam æternam. vnde in Psal. prædicto subditur, Quibus iurauí in ira mea si introibunt in requiem meam. Quarti autem, sunt viri perfecti, qui sunt habitaculum, & templum Dei vnde talibus assignatur xlvj. dies, qui est numerus competens ædificationi templi dei secundum illud. Quadraginta sex annis ædificatum est templum hoc. Nam xlvj. Consurgit ex duplici numero scilicet ex x. & sex. Nam quater x. faciunt xl. quia scilicet viri perfecti cum quatuor euangelijs obseruant præcepta decalogi, quibus etiam adduntur vj. propter vj. misericordiæ opera. Isti ix. mense nascuntur, quia nomen Angelorum ordinibus similiter sociantur. Quinti autem sunt beati, qui liberati a seruitute corruptionis, sunt in libertate gloriæ filiorum Dei. vnde istis assignantur quinquaginta dies, quia quinquagesimus numerus deseruit libertati propter iubileii, id est, quinquagesimum annum, in quo serui libertati donabantur. Isti etiam nascuntur, decimo mense, qui scilicet, (vt dictum est supra) pertinet ad decimam drachmam, id est, ad naturam humanam quæ per diuinam sapientiam, id est, Christum recuperata, nouem drachmis, id est, nouem Angelorum ordinibus est iungenda.

Psal. 94

Psal. 94

Ioan. 6

Quarto ratione parturitionis, quia infans dum pariturmatri infert tristitiam, sed post partum tribuit lætitiam. Egreditur etiam ex ventre vestitus secundina. Similiter etiam pœnitentia confert tristitiam in actu, relinquitur lætitiam in fructu. & vestit etiam animam gratia, & virtutibus ornat. Luc. Cito proferte stolam primam, & induite illum.

Luc. 15

Item pœnitentia per quam homo moritur peccatis, assimilatur morti corporali. Primo ratione vtilitatis. Nam mors (secundum Isidor.) vij. vtilitates inducit.

Prima

Prima est, quia potentiam tyrannorum absoluit: & similiter pœnitentia absoluit potentiam dæmonum, quam habent super animam propter peccatum. Secunda est, quia peccatis, & voluptatibus finem imponit. Sic pœnitentia finem imponit voluptatibus per carnis macerationem, & etiam peccandi cauendo recidiuationem. Tertio, quia mors est terminus omnis miseriæ. Et similiter pœnitentia terminat miseriam, dum culpam excludit, quæ est miseriæ causa. Vnde non solum euadit pœnitens præsentis pœnæ miseriam, sed etiam sequentis. Quarto, quia mors est confirmatio gratiæ: pœnitentia autem a culpa præseruat, quodammodo in gratia confirmat. Quinto, quia mors est acquisitio veniæ. Et similiter per pœnitentiam acquiritur venia de offensa, quam effecit culpa. Sexto, quia mors est reparatiua innocentiæ. Similiter per pœnitentiam restituitur Innocentia, & si non quo ad actum saltem quo ad meritum. Nam pœnitentia restituit merita, quæ quis acquisiuit existens in innocentia, vel etiam in gratia: multi etiam feruentes pœnitentes æquiparant, vel superant in merito, vel gratia multos innocentes. Septimo, quia mors est collatiua fœlicitatis æternæ. Et similiter per pœnitentiam acquiritur æterna gloria.

Secundo pœnitentia assimilatur morti ratione varietatis. Distinguitur enim triplex mors, quæ designat tres partes pœnitentiæ. Est enim mors acerba, quæ est infantium immatura quæ est iuuenum, & matura, quæ est senum. Sic pœnitentia debet esse acerba in contritione: & immatura, id est, festina in conuersione: & matura, id est debita in satisfactione, vbi scilicet debitum soluitur pœnæ, quam meruit ex illatione offensæ.

Tertio ratione qualitatis, quia mors est incerta quo ad tempus. Augustinus. Nil certius morte, & nil incertius hora mortis.

Aug.

Item quo ad locum, quia nescit homo vbi sit moriturus. Senec. Mors vbique te expectat tu quoque si sapiens iueris, vbique expectabis eam.

Sen. li. epist.

Item quo ad modum, quia nescimus qualiter mori iuimus. Augustinus. Non est multum curandum necessario moriturus, qua morte moriatur: sed curandum est, quo post mortem ire compellatur: quia mors non est diceda mala, quæ bona vita præcessit. Sic ergo mors habet aliquid certitudinis, scilicet, quod omnino est ventura: & aliquid incertitudinis, vt dictum est. Similiter pœnitentia habet quidem: si vera sit (certitudinem veniæ) sed an peccator ad peccatu rediturus sit, an in pœnitentia perseueraturus, incertu est, quia non est in eius potestate. Nec est enim volentis, neque currentis, sed miserentis Dei

Aug. li. de ciu. dei.

Rom. 1

Item, quia mors est amara. Ecclesiast. O mors, quam amara est memoria tua. Sic memoria peccati debet esse cum amaritudine animi. Vnde Isa. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

Ecc. 41

Isa 38.

Ocium spiritualibus iuris maximopere obest; per plurima ipsius superflui somni detrimenta, facile definitur. Cap. LV.

Pigritia, siue ocium spiritualium virorum, assimilatur superfluo somno, siue dormitioni. Nam intemperatus somnus est caloris naturalis extinctiuus quia per somnum immoderati humores amplius resoluuntur: quos dum calor naturalis aggreditur, ab eis minuitur, & extinguitur: & ideo potio natis, & minutis præcipitur ne dormiant, ne per somnum humores amplius resoluantur, & sic calor, qui est in talibus, diminuatur, & debilitetur. & suffocetur. Similiter per ocium, & pigritiam humores, id est, malæ affectiones, & noxiæ cogitationes multiplicantur. ex quibus calor, id est, feruor amoris spiritualis minuitur, & aliquando totaliter extinguitur: propter quod dicit Apostolus: Non dormiamus, sed vigilemus, & sobrij simus.

1. Th. 5.

Secundo, quia intemperatus somnus est animalis virtutis destructiuus. Vnde dicit Constant. quod si somnus fuerit nimius, animalis deficit virtus: eo quod nimis humectatur, & infrigidatur corpus. Sic ocium, & pigritia dum abundare facit humorem concupiscentiæ, inducit in animam nimium fomes malitiæ, quia multam malitiam docuit ociositas, vt dicitur Ecclesi 33. & extinguit iunditus, & destruit virtutem ipsius animæ. 2. Reg. Dormiens oppressit eu, scilicet virtutis actum, siue habitum.

Ecc. 33

2. Re. 3

Tertio, quia nimius somnus est egestatis cauatiuus, ex eo, q̃ est operationis.

& per

Universidad de Deusto Biblioteca

& per consequens lucri impeditiuus, vnde Prouer. Vsque quo piger dormis? quando consurges de somno tuo? paululum dormies, paululum dormitabis: paululum conseres manus tuas, vt dormias: & veniet tibi quasi viator egestas. Sic pigritia, & ocium dum a bene operando retrahit, egestatem gratiæ, & spiritualium diuitiarum inducit. Prouerb. Egestatem operata est manus remissa.

Prou. 6.

Pro. 10.

Principes, quibus virtutibus præditi esse debeant vt iusti habeantur: ac quale eorum in regimine existat officium, quatuor ipsorum armorum potissimis similitudinibus clarum efficitur. Cap. LVI.

PRincipes assimilantur humeris secundum illud, Factus est principatus super humerum eius.

Isa. 9.

Nam primo humeri sunt ad spiritualium membrorum defensionem: vnde humeri sunt ex varijs ossibus compositi, quorum præcipua duo spatulæ dicuntur. Et fuerunt necessaria hæc ossa, vt pectus & costas defenderent, ne a posteriori læsionem acciperent. Et in illis duabus spatulis sunt duæ concauitates, quæ vocantur oculi, vnde vocantur spatulæ oculorum, quod nomen ex officio assumpserunt. nam sicut oculi totius anterioris corporis sunt defensores, ne ab aliquo lædatur: Sic isti a posteriori pectus, & costas defendunt. Principes ergo ad modum humerorum spiritualium, & religiosorum virorum præcipuè esse debent patroni, & defensores, ne ab aliquo lædantur. & debent constare ex varijs ossibus, id est, fulciri varijs virtutibus, sed præcipuè iustitia, & clementia debent vigere in eis, quasi duæ spatulæ in humeris, vna ad dextram, scilicet iustitia, altera ad sinistram, scilicet clementia. & hæ habent duos oculos, quia iustitia respicit culpam, clementia vero naturam. Et istis virtutibus principes firmati, sunt validi, & potentes ad subditorum defensionem, secundum illud: Misericordia, & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Psalmus. Nimis confortatus est principatus eorum.

Pro. 20.

Ps. 138.

Secundò humeri sunt ad brachiorum, & costarum pectoris defensionem, & ossium concatenationem: vnde duæ spatulæ habent retro duo acumina, per quæ eadem spatula furculæ est connexa, ne a superiori totum suum exeat. Interius vero ad hoc nomen ponit alterum, ne subtus exiret acumen armorum; furculæ autem ad hoc fuerunt necessariæ, vt armos ligarent, & a pectore differre facerent, quorum ossa sunt rotunda exterius, interius vero concaua, & cum teneritudine pectoris ante colligata, retro vero cornu rostro: & sunt eorum ligamenta ossa cartilaginosa, quæ vocantur spatularum capita: ad hoc tamen posita, vt facerent concatenationem armorum, siue humerorum. Prælati ergo ad modum humerorum ad hoc studere debent vt brachia, id est, viros artifices, & laborantes, & costas pectoris, id est, mulieres, quia mulier ex costa viri formata est, & ossa, id est, maiores & fortiores ad inuicem concatenata teneant, scilicet in catena pacis, & veritatis.

Tertio humeri sunt ad ossium spondylium, & colli supportationem. Ossa autem colli, vel spondylium, sunt prælati, & clerici, & viri ecclesiastici, qui sunt medij inter Deum, & populum, sicut collum inter caput, & corpus: quos Principes seculares non opprimere, neque persequi debent, sed benigne supportare, & reuereri.

Quarto, quia humeri sunt ad ponderum diuersorum supportationem. Licet enim post caput, & collum alijs membris superemineant, omnium tamen onera portant, & pro aliorum offensa sæpe spatulæ verberantur. Sic quamquam seculares principes post caput Ecclesiæ, quod est Papa, & collum, id est, prælatos ecclesiasticos ipsis secularibus, & temporalibus principentur, tamen pro omnibus sibi subditis debent vtiliter laborare, & pro eis tuendis, & regendis onera laborum, & expensarum portare: ipsi etiam pro suis subiectis habent Deo respondere, & frequenter ab eo pro ipsis flagellantur.

Brachio-

Brachiorum numerus, partes, officiaque naturalia ac diuersa, duplicem hominis potestatem pluribus exemplis indicare videntur. Remq; publicam cordi comparari non immerito asseritur. Cap. LVII.

POtestas humana assimilatur brachiis. Nam sicut duo sunt brachia dextrum & sinistrum, ita duplex est potestas, scilicet spiritualis quæ est, vt brachium dextrum, & temporalis quæ est vt sinistrum. Videmus autem, quod brachia primò quidem sunt valde fortia, ex omni enim parte fortitudinem habent, scilicet superiori, quia scilicet cum armo superiori brachium fortissimis neruis connectitur.

Item ex parte interiori sunt ossa brachiorum grossa, & dura, & medulla plena. Ex parte vero exteriori non nimium sunt carnosa, vt ossibus, & neruis compacta essent fortiora.

Item in cute musculis, & lacertis sunt intermixta Vnde in brachijs maxima est hominis fortitudo, Psalmus. Posuisti, vt arcum æreum brachia mea. Sic illi qui sunt in potestate temporali, vel spirituali constituti debent cum suis superioribus, & maioribus, scilicet cum Deo, & minibus, esse per obedientiam, & beneuolentiam fortiter colligati.

Ps. 17.

Item interius in se ipsis grossis ossibus. idest magnis virtutibus fulciti, exterius parum carnosi, idest non delitiosi, vel voluptuosi, musculis, siue lacertis, idest solicitudinibus semper ad benè operandum mouentibus intermixti. Et quãdo isti sic se habuerit, vt brachia erunt fortissimi. De tali enim brachio dici potest: Fecit potentiam in brachio suo. Sexto videmus, quòd brachia sunt valde vtilia, valent enim brachia ad eleuandum, ad portandũ ad stringendum, & ad repellẽdũ, ad impugnandum, & ad operandum. Sic illi qui sunt domini, & in potestate constituti, debent leuare humiles, portare debiles, stringere, idest amplecti vtiles, repellere nocentes, impugnare hostes, & bene operari in omnes. Grego. Potestas cum habetur, cogitãda est ad vtilitatem, quatenus is qui vtitur, vt prodesse debeat, posse se sciat posse se sciat.

Luc. 1.

Greg. ii. past.

Tertio videmus, quòd brachia sunt valde flexibilia. Sunt enim brachia flexibilia in tribus iunctuis, scilicet circa armum, circa cubitum, & circa manum. Similiter illi qui sunt in potestate constituti, debent esse flexibiles circa armos, idest circa superiores per obenientiam, & humilitatem.

Item circa cubitos, idest circa medios per beniuolentiam, & affabilitatem. circa manus, idest circa infimos per subuentionem, & pietatem.

Quarto videmus, quòd brachia sunt valde compassibilia. Nam quia a capite beneficium sensus & motus recipiunt, ingrata non sunt, sed pro ipso capite defendendo contra ictus ferientium, liberaliter se exponunt. Ita principes debent eẽ grati capiti nostro idest Christo, a quo habent & sensum discretionis, & motum boni operis. Et ideo pro fidei suæ, seu ecclesiæ eius defensione, deberẽt ipsi, cum necessarium esset, personas suas exponere.

Item in tantum compatiuntur brachia alijs membris, quod pro eis sæpe in minutionibus vulnerantur, vt illa illesa, & sana reddantur, vel in sanitate habita eõ seruentur. Vnde pro aliorum membrorũ custodia vulnerari, & percuti no refugiũt sed sponte se offerunt. Similiter debent facere principes pro salute suorum subditorum, & maximè pro salute spiritualiũ. Iohã Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis.

Ioã. 10.

Quinto, quia brachia sunt cordi valde conformia. Nam per quasdam arterias ab ipso corde spiritum, & pulsum recipiunt. Et ideo statum ipsius cordis lucidum nobis produnt. Cordi autem quod est membrum commmune, ex quo procedit vita omnium membrorum, assimilatur respublica, siue comunia bona, ex cuius prosperitate pendet salus omnium singularium personarum. Huic igitur debent se principes totaliter conformare, ab ipso pẽdet spiritus, & pulsus eius, idest vigor spiritualis, & corporalis. Vnde eius statum, quando defectiuus esset, debet brachiũ, idest Princeps ipse prodere medicis idest sapientibus consiliarijs, vt reparetur. tanta etiam dilectione sunt brachia cordi coniuncta (secundum Gale.) quod hoc habent inter omnia membra proprium, vt quod cor diligit, & amat, brachia diligunt, & in eius amplexum voluntarie se extendunt. quod enim a corde diligi sentiunt, quanto vicinius possunt cordi astringunt, in tantum, vt totum directum amantis cordi imprime-

Gale.

ient

rent, si valerent. Sic etiam boni principes illos præcipuè diligunt, & amplectuntur quos vident cordis idest reipublicæ, & boni communis magis esse amicos, & ꝓ motores: & ad hoc toto studio tendunt, vt omnes quantum possunt cordi astringant, idest ad amorem reipublicæ trahant.

Sexto, quia brachia, quandoque sunt mortis indicatiua. Nam sicut habetur in pronosticis, denudatio brachiorum, & inquietitio eorum in acutis est mortiferũ signum. Similiter si principes, & rectores sunt interius denudati virtutibus, & inquieti exterius, pacem subditorum destruẽtes, signum est in republica mortis, & ruinæ. Prou. Regnantibus impiis ruinæ hominum. Pro.28.

Triplex corporis potus, triplici pariter animæ potationi perspicuis similitudinibus adaptatur. Cap. LVIII.

POtatur anima ad modum corporis tripliciter. Est enim potus inanis, medicinalis, & nutrimentalis. Nam (secundũ Constan. est aliquis potus, qui tantum est potus, vt aqua quæ scilicet non est ꝑ se corporis nutritiua. Et huic assimilatur curiositas, & vanitas sciẽtiꝗ secularis, qua non nutritur anima in spiritu, vel deuotione.

Item est potus qui est potus, & cibus, vt vinum, quod secundum Constan. per omnes partes corporis portat cibum nutriens, & calefaciens spiritum, & confortans naturalem calorem. Huic assimilatur dulcedo sapientiæ salutaris, scilicet sacræ scripturæ, qua omnes sensus animæ nutriuntur, spiritus calent, & inflammatur, & charitatis amor crescit, & confortatur Pro. Bibite vinum, quod miscui vobis Apostolus. Bibebãt aut de spirituali. &c. Pro.2. Cor.10

Item est potus medicinalis, qui non datur secũdum viam potus, seu secundum regulam medicinæ, vt syrupus, & similia.

Talis est potus compunctionis pœnitentialis, qua anima purgatur, & sanatur. Psalmus. Ps.79.

Potam dabis nobis
in lachrymis in
mensura.

Verbi Dei concionatoris dignitates, partes, ac officia, per quatuor oris, oculorumque septem proprietates, ac vtriusque telas, visionisque formationem, & denique pupillæ perfectionem pluribus exemplis, & rationibus vberrimè explanãtur. Cap. LIX.

PRædicator verbi Dei assimilatur oti propter quatuor.

Primo propter nutrimenti susceptionẽ nullũ. n. membrum in animali nutritur, nisi prius cibus in ore ponatur, & masticetur: & propter hoc fuit os humidum interius, vt cibi siccitas eius humiditate immutaretur. Fuit neruosum, vt cibi saporo sitas sentiretur. fuit etiam durum ne cibi duritie læderetur: fuit cõcauum, & rotundum, vt cibus assumptus hinc inde facilius moueretur. Sicut ergo cibus in ore disponitur qui postmodum ad membra nutrienda trahitur, sic cibus spiritualis doctrinæ a prædicatore disponitur, & traditur, quo membra ecclesiæ, idest fideles nutriuntur, vnde prædicatorem ad modum oris oportet esse humidum per pietatem, neruosum per charitatem quæ est vinculum perfectionis sicut nerus ligamentum ossium.

Item durum per firmitatem.

Item concauum per humilitatem: & rotundum, idest motui aptum per operositatem. Hiere. Si separaueris prætiosum a vili &c. Hier.15

Secundo propter aeris attractionem. Nam aer primò in ore immutatur & subtiliatur, & sic ad cordis refrigerium per canalem pulmonis transmittitur. Sicut ergo os attrahit aerem respirando, sic prædicator debet gratiam spiritualis doctrinæ attrahere orando. Psa. Os meum aperui, & attraxi spiritum. Aug. Prædicator laborer, vt intelligenter, vt libenter, vt obedienter audiatur. Et hoc se posse magis pietate orationum, quàm oratoris facultate non dubitet, vt orando ꝓ se ac ꝓ illis quos est allocuturus, sit prius orator quam doctor. Et in ipsa hora accedens prius quàm exerat proferentem linguam ad dominum leuet animam sitientem, vt ructet, quod biberit, vel qd impleuerit fundat. Ps. 118. Aug. 4. de doc. chri.

Tertio propter vocis formationem. Adhoc enim est palatum oris cõcauum, vt linguæ plectrum facilius moueatur, & & ad vocem formandam expedite eleuetur,

uetur, & deprimatur. Similiter ad hoc vt vox doctrinæ in ore prædicatoris rectè formetur, oportet eum habere palatum cordis concauum, & vacuum ab amore mundi, & ab omni infectione peccati. 1. Reg. Recedant vetera de ore vero, idest. O vos prædicatores a vero affectu recedant temporalia, quæ tempore veterascunt. Prou. Remoue a te os prauum. Pet. Peccatum non fecit; neque inuentus est dolus in ore eius. 1. Reg. 2. Pro.4. 1. Pet.2

Quarto propter superfluitatum a pulmone, & cerebro venientium eiectionẽ, & membrorum a superfluis exonerationem. Sæpe enim dum stomachus grauatur, per oris vomitum expurgatur. sic prædicator eijcere a se debet superfluas affectiones quæ sunt vt superfluitates veniẽtes a pulmone, & superfluas, & noxias cogitationes quæ sunt superfluitates descendentes a cerebro: debet etiam per oris confessionem vomere peccati graue-dinem. Eccl. Surge de medio, & euome illud. Apoc. Incipiam te euomere ex ore meo. Ecc. 31 Apoc.3

Notandum etiam, quòd os patitur ex corruptis humoribus aliunde fluentibus Nam si sit homini societas mala, si mens corruptionibus plena, si peccauerit in lingua, patitur os eius. Mat. Ex habundantia cordis os loquitur. Mat.12

Item prædicatores assimilantur oculis propter septem. Septem enim sunt prędicatori necessaria. Primum est intẽtionis humilitas, videlicet, vt non prædicet ad scientiæ ostẽtationem, sed potius ad Dei laudem, & animarum vtilitatem. Vnde oculi (secundum Isid.) dicti sunt quasi occulti, quia scilicet suum lumen intus occultant, & conseruant: vel qua tegmina oculorum eos occultant, ne aliquibus iurijs lædantur. Sic prædicatores ne lædãtur a superbia, vel vana gloria, se ipsos, vel lumen sapientiæ, saltem quantum ad intentionem, debent occultare, idest nõ ad ostẽtationem prædicare. Gre. Sic opus sit in publico, vt intẽtio semper maneat in occulto. ps. Oculi mei semper ad dominum, scilicet per rectam intentionem. Isi. lib. ety. Grego. in ser. Psa.24.

Secundò est necessaria discretionis sagacitas, vt scilicet sic medici spiritualis animarum morbos sagaciter discernant, & ostendant, ac curas debitas adhibeãt, sicut maxime in oculis repræsentantur, & iudicantur animæ passiones Nam oculi inter omnes sensus sunt animæ viciniores. Vnde in eis omne indicium mentis apparet, siue anima fuerit hilaris, sine tristis, similiter amor, & odium, & omne animæ passiones in oculis expresse apparent.

Tertio docendi studiositas. Dicuntur, n. oculi lumen, quia lumen qd ab exterioribus accipiunt, interioribus refundunt. & similiter prædicatores lumen sapiẽtiæ ꝓ acceperunt, siue a Deo inspirante, sine ab homine docente, siue a scriptura instruente, alijs studiosè, & copiosè tradere, & refundere sãtagunt. vnde Apostolus: Tradidi enim vobis, & hoc quod accepi. 1. Cor. 15

Quarto est necessaria officij societas: requirit enim ꝑdicationis officiũ ex quadam honestate, siue commoditate, vt ꝑdicatores non soli vadant, sed simul combinati, vel sociati. vnde primos prædicatores, quos Xps instituit, binos ante faciem suam misit, vt dicitur. Vnde oculi capitis qui prædicatores de signant Xpi, geminati sunt, vt si forte vnus læderetur, eius defectus ꝑ alium suppleretur. Ecc. Væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem. & ideo religiosi combinati incedũt. Math. Vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. Et dicit duo, quia eorum est duo testamenta ꝑdicare, & duo pręcepta charitatis seruare. & addit, vel tres: quia eorum est sanctæ trinitatis fidem diuulgare & tribus theologicis virtutibus, scilicet fide, spe, & charitate vitã suam adornare. Luc.10 Eccl:4. Mat.18

Quinto necessaria est circa crucẽ Christi deuotionis singularitas, vt prædicator quisque cum egregio prædicatore dicat, Mihi absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Vnde nerui qui ad oculos spiritum visibilem deferũt, sunt in modum crucis dispositi. Nam a prora cerebri exeunt duo nerui, qui in substantiã crystallini humoris oculis se infigunt. Et hi nerui transuersaliter in modum crucis infiguntur in oculis, & in puncto cõtactus inuicem se contingunt. & hoc ingeniose factũ est, vt altero oculorũ clauso, vel penitus excecato, spũs visibilis ad alterũ totum transiret, & suam ibi ꝑficeret actionẽ. vñ tunc pupilla, & actus videndi confortatur ꝑ virtutis visiuę coadunationem, vt patet in sagittarijs, qui vno oculo directius sagittam emittunt Gal. 6.

Itẽ ideo se cõtingunt puncto, ne quodlibet vnum duo esse videat, Semp. n. vna

res duo esse apparet, si vterq; oculus suũ idolum diuisim videret. Necesse ergo fuit vt virtus visiua continuaretur ad organũ, in quo esset virtus vna fontalis deriuatiua in pupillis: sicut auctor Perspectiuæ dicit. Sunt ergo nerui oculi in figura crucis dispositi, vt prædicator cum Christo confixus sit cruci, & nõ seipsum, sed crucifixum Christum studeat prædicare, secundum illud: Nos autem prædicamus
1. Cor. 1. Christum crucifixum.

Sexto necessaria est scientiæ luminositas: quia sicut oculo siue pupillæ necessarium est lumen ad videndum: ita prædicatori necessaria est scientia sacræ scripturæ ad prædicandum. Debet enim esse prædicatoris mens velut pupilla oculi, q̃ interius immutatur à spiritu veniente à cerebro, & exterius à lumine refulgente: nam mediante lumine speciem rei exterius recipit, & receptam animæ iudicio transmittit. Sic prædicatoris mens, vt rectè speculetur, quæ sunt docenda, oportet, quod illuminetur interius à Spiritusancto inspirante. Et etiam exterius ex sacræ scripturæ lectione instruente: & ideo oportet, ꝙ sit ad modum pupillæ in qua est puritas, paruitas, dignitas, & sui per reflexionem visibilitas. propter primum dicitur pupilla quasi pura & puella, & sic prædicatoris mens debet etiam esse pura, vt à Deo illuminetur. Sed cauendum est ne hæc pupilla, idest puritas mentis tollatur per mortem peccati non solum exterioris oculi operis, sed etiam interioris consensus, vel delectationis morosæ. Dicũt enim Physici ipsas pupillas per triduum ante mortem morituros homines non habere: quibus non visis certa desperatio est de ægro.

Item pupilla est parua, & ideo sic dicitur eo, ꝙ paruuli pupilli esse dicuntur. sic prædicatorum mentes debent esse per humilitatem paruæ. Et hoc ẽt multum valet
Psa. 18. ad recipiendum lumen diuinæ sapientiæ secundum illud psal. Sapientiam præstãs paruulis. vnde pupilla licèt sit parua in quantitate, est tamen maxima in virtute, & ideo maxima comprehendit.

Item pupilla est magnæ dignitatis: qa (vt dicit Hali) omnia quæ in ipso oculo sunt, aũt sunt pupillã adiuuantia, aut pupillæ vt seruientia, ipsa vero sedet in medio quasi omnium regina. Similiter omnia, quæ sunt in prædicatore, debẽt subdi menti & rationi eius. Quædã ad seruiendum, vt corporis membra: Quædam vero ad iuuandum, sicut sensus, & aliæ vires. Quasi etiam in signum dignitatis pupilla circa se habet quendam circulum, q̃ corona dicitur, quo discreta nigredine albæ partes oculi à pupilla, separantur. Et in hoc signatur gloria, & corona, quæ fideli prædicatori seruatur, secundum illud
2. Eth. 4. Apostoli: In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ.

Item pupilla cum oĩa iudicet, & discernat, se ipsam non videt. Et si contingat ꝑ accidens se videre, hoc est per radiorũ reflexionem, s. quando species sua vadit ad speculũ, & à speculo reflexio fit ad visũ. Et hoc forte est causa quare vlsus in speculo delectat, qa per reflexionẽ radiorũ in se ipsum reuersus, coadunatur, & per consequens fortificatur, & confortatur. Sic si prædicator nescit se ipsum cognoscere, vel videre, accedat ad speculũ scripturæ, & reflectat applicãdo ad seipsum, quæ legit, vt ex reflectione radiorum, i. diuinorum verborum, siue exemplorum, q̃ ibi reperiuntur possit, & suos defectus, & etiam profectus intueri.

Septimò est necessaria prædicatori virtutũ, & donorũ varietas. Nam oculus est cõpositus ex tribus humoribus, quorum primus dr̃ albugineus, secũdus chrystallinus, tertius vitreus. Qui non dr̃ humores, qa sunt liquidi, vel fluxibiles; sed ꝑ mollitiẽ quam habent vltra cætera membra. sed in hos humores solus chrystallinus est instrm̃ visus. In his igitur tribus humoribus designãtur tres virtutes theologicę, quas prædicator debet habere, sed præcipuè charitatẽ, quæ cæteris præeminet, sicut humor chrystallinus. Apostolus, 1. Cor.
nunc manent fides, spes, & charitas, tria 13.
hæc: horũ autẽ maior est charitas. Vnde prædicator sine ea nihil est, ꝛm illud ibidem: Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autẽ nõ habeã &c.

Itẽ oculus habet septẽ tunicas. i. septẽ pelliculas siue telas, quę circundant illos 1. Cor.
humores, & ab inuicem distingũt, s. quatuor a parte anteriori, & tres ab interiori: 13.
nam interius immediate iuxta chrystallum, est tunica, quæ dicitur retina à venis & arteriis piæ matris, idest subtilioris cerebri panniculi. qui pia mater vocat, exorta & cõtexta in modum retis, quæ portat spm̃ visibilẽ ad vitreum humorẽ, & cum suis neruis sensum ad chrystallinum. Post retinam sequitur secundina, quæ ab ipsa pia

pia matre est generata, vt retinam defendat, ne aliquo casu lædatur. Tertio sequit scliroticа tunica valde dura, quæ à dura matre, i. à superiori, & grossiori panniculo cerebri procedens, omnia alia est defendens, & est quasi ligamentum oculorum. A parte vero anteriori immediatè iuxta chrystallinum humorem est tela aranea, sic propter suam subtilitatem dicta, vt sit spiritui visibili peruia ex subtlioribus partibus retinæ tunicæ generata: & hæc tunica inter albuginem, & crystallinum humorem est collocata, ne simul cõmisceantur. & hæc tunica coniuncta cum interiori retina facit primum orbem. Nam hæ duæ tunicæ in se claudunt crystallinum humorem. Hãc sequit vuea, sic dicta, quia vuæ nigræ est in colore simillima, quia. n. omnia prædicta in cõpositione oculi erant clara, & alba, & visum disgregantia, ideo necessaria fuit tunica vuea, quæ sua nigredine lumen in oculo aggregaret. Hæc autem tunica ad modũ spongiæ est, quodammodo porosa, & villosa, neruorum continens fila, vt crystallinum humorẽ ab humiditate superflua depuraret, & spiritum visibilem alijs circũstãtibus ministraret. Hæc tunica vuea à parte anteriori cum secundina coniungitur, & faciunt ꝛm orbem, claudendo albugineum humorem. Hanc sequitur tunica cornea sic dicta, quia cornu lucido est similis. vnde & peruia est spiritui visibili ratione suæ transparentiæ, & tamen rõne aliquantulæ densitatis, est aggregationis visus aliquantulum operatiua, & rõne siue fortitudinis & cohęrentiæ ab exterioribus nocumentis est interius defensiua. Hæc autem cornea scliroticа interiori coniuncta, tertium facit orbẽ, dũ vitreum humorem circulariter intra se claudũt. Vltimo autem in superficie oculi exteriori ponitur tunica, quæ dicit cõiunctiua: quæ à craneo descendens nontorum tegit oculum, sed consistit in angulis oculorum eos ligans, & retinens, vt in sua maneant fixione. Per has ergo septem tunicas, quæ oculum vestiunt, septem dona Spiritussancti repræsentãtur
Isa. 11. quæ mentem prædicatoris ornare debẽt: de quibus dr̃, Requiescet super eum spiritus dñi, spiritus sapientiæ, & intellect⁹, spũs scientiæ, & pietatis, spiritus consilij, & fortitudinis, & replebit eum spũs timoris dñi. Vbi aduertendum, ꝙ sicut primæ sex tunicæ in tribus ordinibus oculi connectuntur. ita prima sex dona in tribus gradibus spiritus combinantur.

Primus gradus est spũs sapientiæ, & intellectus: vbi sapientia combinat intellectui: sicut in primo orbe oculi aranea tunica connectitur retinæ.

Secundus est spũs scientiæ, & pietatis, in quo sciẽtia pietati combinatur: sicut tunica vuea coniungitur secundinæ.

Tertius gradus est spũs consilij, & fortitudinis, vbi consiliũ combinatur fortitudini: sicut cornea tunica scliroticæ copulatur in tertio oculi orbe. sed donum timoris ponitur per se, & alteri dono nõ combinatur. Et replebit, inquit eum spiritus timoris domini, sicut etiam septima tunica oculi quæ dicitur coniunctiua alteri tunicæ non connectitur.

Capitis constitutio, sensuumq̃ tum interiorum, tũ exteriorum declaratio, & colli, tibiarumq̃ naturales effectus, ac matricis proprietates desperiè recensentur i quibus singulis non paucis similitudibus prælati comparantur, eorundẽq̃ partes perfectiones, ac officia, & deniq; sacræ scripturæ dignitates clarè aperiũtur. Ca. LX.

PRælatus assimilatur capiti ꝑ septẽ.

Primo ꝑ suam situationem. Nam quia caput est inter exteriora mẽbra pars hominis principalis, iõ ꝑ dignitatẽ locatum est in corporis supremo. Et etiã ꝑ necessitatem, s. vt possit inferiori mẽbra regere, & q̃ sub ipso sunt vniuersa disponere. Sic prælati positi sunt in altitudine dignitatis, & auctoritatis, vt possint sibi subditos cõgruẽtis regere, & gubernare. Sed tñ sicut eminent dignitate, ita conari debent, vt emineant sanctitate, humilitate, & operositate. Vnde Beato Petro dixit Christus, Tu vocaberis Cephas, quod dr̃ caput. antiquitus enim capita lauabãtur. Vnde Christo dicenti, Si non lauero te &c. Petrus respõdit. Dñe nõ tm̃ pedes Ioã. 13.
meos, sed & man⁹, & caput. & figurabat in lotione capitis, ꝙ ꝑlati dẽnt eẽ mũdi.

Itẽ capita inũgebant ꝛm illud. Vnge caput tuũ. In quo significabat, ꝙ ꝑlati debent esse pij, oleo, s. misericordiæ pleni. Mat. 6.

Itẽ capita cinere aspergebantur, Thre. Aspersérunt cinere capita sua: in quo figurabatur, quòd debent esse humiles. Thre. 2

Item super capita manus imponebantur, Exod. Imponent Aaron, & filii eius Exo. 29
manus super caput illius. in quo significabatur, ꝙ debent esse actiui, & operosi.

Secundò prælatus assimilatur capiti ꝓpter sensationem. Nam omnis sensus apparet in capite. vnde dicit Isidor. ꝙ caput dicitur a capiēdo, eo. ꝙ oīs sensus, & nerui ab eo initium capiunt: vnde caput est sedes oīum sensuū. Sunt enim in eo sensus tam exteriores q̄ interiores. Exteriores enim sunt visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus: qui sensus omnes mystice cōpetunt prælatis, s. visus cōtemplationis, auditus confessionis, vel consultationis; gustus diuini amoris, quo anima spiritualium delitiarum saporem percipit, odoratus discretionis, & tactꝰ boni opis.

Isi. lib. ety.

Sensus interiores sunt quatuor.

Primus est sensus cōis, qui positus ē in anteriori parte cerebri, vbi cōcurrunt nerui sensitiui quinque sensuum, qui locus medullosus, & humidus est.

Secūdus est virtus imaginatiua, & hęc ēt in anteriori parte cerebri ponitur post sensum cōem, & ibi est magna duritia ex frigiditate cerebri prouenienes. Hæc eadē virtus dicitur phantasia, vt vult Auerro. Sed imaginatiua vocatur inquantū imagines rerū sensibiliū in ea reseruant: vnde ēt vocatur thesaurus formarū: sed fantasia dicitur inquantū hmōi imagines, siue formas cōponit, vel diuidit: vt cum apprehēdit aliqd eē albū, & frigidū & similia.

Tertius est virtus æstimatiua, sed in homine vocat rō particularis, & hæc virtus est in media cellula cerebri, q̄ calida est ex motu multi spiritus ad ipsam. Vnde i homine media cellula cerebri, rationalis, siue logistica dicitur.

Quartus est virtus memoratiua q̄ cōiter ponitur in posteriori parte ac cellula capitis. Istę ergo q̄tuor virtutes designāt quatuor perfectiones, quæ debent esse in prælato.

Prima est peritia diuinarum scripturarum, & istam designat sensus communis. Nā sensus cōis est (vt dicit Algazel) a quo oēs sensus ꝓpriꝰ deriuantur, & ad quem omnis impressio corū renunciatur & reducitur. & in quo coniunguntur oēs, & sic sunt quasi suggerentes ipsi. Sicut ergo a sensu cōi deriuantur sensus proprii, ita a diuina sapientia quę traditur in sacra scriptura, deriuant oēs scientię seculares, & physicæ. Vnde Cassio. dicit, ꝙ omnis splēdor rhetoricæ eloquētiæ, oēs modi locutionis poeticæ, quælibet varietas ꝓnunciationis decorę, a diuinis scripturis sumpsit exordiū. Et iterū, sicut oīs sensuū impressio ad ipm sensū cōem reducitur, ita oēs scīæ aliæ ad sacrā scriptura reducuntur, sicut ad regulam diligentem.

Cassio.

Itē, quia finis eius est vltimus finis, ad quē fines aliarū scientiarū ordinantur. s. beatitudo æterna: ēt quantū ad hoc oēs aliæ scīæ coniunguntur in ea. Nā quælibet scīa est q̄dā perfectio hominis, & quælibet pfectio hois ad vltimam pfectionem eius ordinatur, quā principaliter ista scīa respicit, s. felicitatem æternā. Vnde Auic. dicit, ꝙ oēs scīæ cōicant in vna vtilitate, q̄ est acquisitio perfectionis animæ, præparantis eam ad futuram felicitatem.

Item sicut omnes suggerunt sensui cōi i. expectant cōplemētum cognitionis ab ipso circa particulare, qd est in sensu: ita ēt p sacram scīam oīs humana cognitio recipit cōplementū: ꝓpter qd dr, ꝙ vani sunt oēs hoīes qbus non subest scīa dei. Sap. 13

Secundò debet esse in prælato cura, & custodia animarum, quā designat virtus imaginatiua q̄ est conseruatiua, & custoditiua sensibiliū formarum. Insuper ad modū fantasiæ debet subditos adinuicē sociare, vel abinuicem separare prout eorum saluti viderit expedire.

Tertiò debet esse in eo prudentia, & discretio rerum agendarum, vt. s. oīa cū discretione, & ratiōe agat: & hāc designat virtus logistica, idest rationalis.

Quarto dēt esse in eo iugis memoria, seu recordatio suorū defectuum, & culparū, q̄ s. eū in puritate, & in humilitate conseruet: & hanc designat virtus memoriæ.

Tertiò p̄latus assimilat capiti ꝓpter capitis dispositionē. Dispō. n. capitis (ēm Aristo.) ex tribus cognoscit, s. est quantitate ex figura, ex capillis. Ex quantitate qdē, qa caput dēt esse mediocre inter paruū, & magnū, mēbris aliis in quātitate ꝓportionatū. Nā caput nimis paruū signat defectū materiæ, & ꝛbilitatē virtutis formatiuæ. sed nimis magnū signat superfluitatē māæ, & defectū virtutis operatiuæ. Sic p̄latꝰ neq; dēt eē nimis magnꝰ p supbię elationē, neq; ēt nimis puꝰ p pusillanimitatis deiectionē: sed vt vtroq; vitio careat, magnanimꝰ, & humilis esse studeat, vt s. ex vtraque virtute quoddam medium, & temperamentum conficiat.

Itē cognoscit dispō capitis ex figura, qa figura capitis ē rotūda, tū pp lęsionis, & passibilitatis amotionē: tū pp medullę cerebri ąpliorē receptionē. Et tū dēt esse aliqtulū oblōgū, & circa tpa aliquantulū pla-

planum. Nam perfecta dispositio capitis est, quando in rotunditate disponitur ad similitudinem globi cerei inter manus, vel duo ligna compressi. Talis enim globus est figura rotundus, & tamen aliquantulum in utroq; latere planus. in parte tamen anteriori in utraq; parte erit acutum aliquantulum eleuatum, & hoc necessarium fuit ad retinendum ventriculum cerebri in prora. i. in anteriori parte capitis, ex qua quinq; nerui procedūt, quinq; sensus facientes. Simili modo parum acuitur a posteriori propter retentionem alterius uentriculi in puppi. i. in posteriori parte, ex qua procedunt medullæ spondiles, & nerui motum uoluntarium facientes. Debet ergo ad modum capitis prælatus esse rotundus. i. iustus, ut non sit in eo aliquis angulus iniquitatis, aliquam partem retinens, præcipuè in iudicio, ubi partem, vel personam accipere non debet.

Item debet esse oblongus per longam discussionem, & deliberationem, scilicet ut non cito præcipitet sententiam: quia velox consilium siue iudicium sequitur pœnitentia, Debet etiam esse ex vtroq; latere planus, idest firmus, scilicet tam in prosperis quàm in aduersis. Illud enim, quod planum est, ubi applicatur, vel ponitur, residet firmum: sed non sic, quod est sphæricum. sed debet etiam esse acutus ante in prouisione futurorum: & retro in recordatione præteritorum, & in medio eleuatus, præsentia sublimiter disponendo.

Item cognoscitur dispositio capitis ex capillis, quia secundum eorum quantitatem, & qualitatem, & cadendi velocitatem siue tarditatem de complexione capitis iudicatur. Quasi autem capilli adhęrentes capiti, sunt officiales, & familiares, vel consiliarij, vel amici ipsius prælati qui ei iugiter adhærent ex quibus multum pendet, & ostenditur qualis prælatus sit. Capilli n. bene dispositi quamdiu adhærent capiti, ipsum custodiunt, ornant, & defendunt: ablati vero, vel male dispositi, ipsum turpe reddunt. Et simile accidit de amicis vel consiliarijs, & familiaribus prælati: quia si boni sunt ipsum custodiunt, & honorabilem reddūt, i. uero praui ipsum corrumpunt, vel salem infamem, & odiosum efficiunt.

Quarto prælatus assimilatur capiti propter eius compositionem. Nam primo quidem caput est ex multis ossibus constitutum, & hoc propter cerebri defensionem. Nam substantia cerebri tenera est, & mollis; unde de facili læderetur, nisi esset interpositio cranei, & ossiū aliorum, per quæ ab extrinseca lęsione seruatur. Ossa autem ista quæ debent esse in prælato, vt ipsum defendant, & custodiant, sunt misericordia, iustitia, clementia, & cæteræ virtutes. Prouer. Misericordia, & veritas custodiunt regem, & clementia roboratur thronus eius. Pro. 20.

Item caput habet aliquid de carnositate, & hoc fuit necessarium ad temperamentum ossium, & neruorum, ne forte nimium ossium frigiditate teneritudo cerebri occasionaliter lędęretur. Similiter in prælato est infirmitas carnis, siue passibilitas ad humilitatem scilicet, & custodiam uirtutum. Nam (sicut dicit Apostolus.) uirtus in infirmitate perficitur. Habet tamen caput parum de carnositate, & pinguedine respectu aliorum membrorum: & hoc propter uiuacitatem sensus, & iuuamentum intellectus (sicut dicit Philosophus.) Forte ratio huius est; quia spiritus in neruis sensibilibus per carnis grossitiem, & nimiam pinguedinem in suo transitu impediretur, & sic sensus hebetaretur, & intellectus obtunderetur. Vnde Hiero. dicit, quòd venter pinguis non gignit sensum tenuem. In hoc ergo signatur, quòd prælatus non debet esse deliciosus, neq; intendere ad impinguandum corpus, sed paruam curam debet habere, vel impendere carni suæ. 2. Cor. 12. Ari. 12. de ani. Hiero.

Item debet prælatus parum habere de carne, idest de amore carnali consanguineorum, idest, ut non intendat ad ditandum, vel impinguandum eos de patrimonio Crucifixi, idest de bonis ecclesiæ.

Item caput, quamuis multam uideatur exterius habere duritiem, multam tamen habet intus mollitiem in medulla, ita vt ipsius mollitie irrigetur totius corporis machina. Sic prelatus quamuis se debeat quandoq; durum ostendere in corripiendo exterius, tamen in compatiendo mollis debet esse interius.

Item caput multum est neruosum; & hoc fuit necessarium propter ossium adinuicem coniunctionem, & propter sensus, & motus operationem. Nam per neruum medium anima in cor-

pore omnem motum operatur, & sensum, neque sine neruo descendente a cerebro membrum coniungitur membro. Isti ergo nerui sunt bona verba, & exempla prælati, quibus subditorum sensus informantur, & ad bene operandum mouentur, & in pacis, i. vnitatis consortio inuicem connectuntur. Vnde si virtus fluens de capite per neruos impediatur, corporis corruptio sequitur, & omnis compactio dissoluitur: quia si virtus doctrinæ, vel bonæ vitæ prælato subtrahitur, subditorum vita quoque corrumpitur, & vnitatis per consequens concordia dissipatur.

Quintò, propter cerebri inclusionem. Nam intra caput cerebrum est inclusum, quod est corpus album, sine sanguine de spiritu & medulla habens multum, & in tribus cellulis est distinctum, & intra duos pannículos, scilicet piam matrem, & duram situ naturali est contentum. Est autem album, vt cuiuslibet similitudinis coloris sit facile susceptiuum. Habet multum de spiritu, vt multus in eo sit motus. Habet mulum de medulla, vt acumen caloris, qui ex eius motu generatur, temperaretur. Parum habet de sanguine ne eius colore inficeretur, & sic omne appræhensum videretur rubeum. Ideo etiam fuit humidum sine sanguine, vt cito in naturam sentiendi mutaretur. In tribus autem cellulis est distinctum, quæ ventriculi appellantur. In anteriori cellula formatur imaginatio in media sensibilis ratio, in vltima memoria siue recordatio. Hæc omnia competunt prælato, scilicet vt sit albus per puritatem, & sine sanguine, i. sine inordinato consanguineorum amore s. vt non ædificet Syon in sangninibus: & debet hēre etiam multum de spiritu, idest multum esse spiritualis.

Itē de medula humorosa. s. deuotione animæ, vel de pietate compassionis. Distinctio autem triuni cellularum, seu virtutum, signat tres partes prudentiæ: quarum vna est posterior. s. memoria præteritorum. Alia anterior scilicet prouisio futurorum. tertia media scilicet intelligentia præsentium. Debet etiam ad modum cerebri esse inter duram, & piam matrem inclusus. Istę enim duæ matres sunt duo pannículi ad defensionem cerebri positi: vnde vocantur matres cerebri, vnus est grossus, & ideo dicitur dura mater: hic autem craneo supponitur, sed in medio cerebri ingrossatur, & ad maiorem fortitudinem solidatur, non tamen immediatè cum craneo coniungitur, sed potius ab eo suspenditur, & huc atque illuc circa cerebri substantiam dilatatur. Hæc dura mater fuit necessaria, vt piam matrem, quæ est ea tenerior, a duritia cranei defensaret: & vt venas, & arterias cerebri colligaret, & vbi essent spatia vacua, illa impleret, ac pia mater duræ matri supponitur, & ipsa mollior inuenitur. Et ideo substantiam cerebri circumuolult, & dictas cellulas inter se diuidit, & distinguit. Neque superfluit hic pia mater: quia cerebri interius venas recolligit, & ne cerebrum sua liquiditate defluat, coadunando custodit: cerebrum etiam cooperiens, & amplectens ipsum a dura matre defendit. Istę ergo duæ matres debēt esse in prælato, dura. n. mater est pœnitentia, pia mater misericordia: debet n. esse sibi per pœnitentiam austerus, sed per pietatem esse alijs largus, & benignus: vel debet esse dura mater in correctione iustitiæ, & pia mater in compassione misericordiæ. Nam disciplina sine misericordia multū destituitur, si vna sine altera teneatur: vt dicit Greg. Vtraque tamen dicitur esse, ma- Gregō.
ter ex dilectione, charitatis mota.

Sextò, prælatus assimilatur capiti propter fumositatum receptionem. Est enim caput totius corporis caminus, & tectū, & ideo multarum fumositatum a stomacho ascendentium est receptiuum: & ideo fecit Deus illud porosum, & foraminibus plenum, vt per poros occultos, & foramina manifesta eijceretur superfluum, ne fieret receptaculū naturæ mortiferu. Istę multæ fumositates ad cerebrū ascendentes, sunt multæ sollicitudines, & anxietates quas oportet prælatum habere: sed tamen superfluas curas, & anxietates debet abiicere siue per secretas considerationes, & orationes, siue per manifestas & vtiles occupationes.

Septimò, assimilatur capiti prælatus, propter ipsius capitis læsionem, siue passionem. Patitur enim caput multipliciter: aliquando quidem ex sua mala complexione, aliquando vero ex nimio fumo à stomacho ascendente, aliquando vero ex aeris intemperie, & aliquando ex alterum membrorum associatione, aliquādo ex nimia repletione, aliquando ex nimia inanitione: aliquādo ex nimia fatigatione, aliquando ex nimia dormitione: quæ omnia

omnia conueniunt malis prælatis, qui aliquando depraauantur ex mala complexione inclinātē: aliquādo ex fumo superbiæ ascendētē: aliquando ex intemperantia dissoluentē: aliquando ex malorū familiaritate inficiētē: vel ex aliorū malignitate deficiētē: aliquando ex nimia repletione ciborū, vel temporalis proprietatis, aliquando ex nimia inanitione expensarum suę necessitatis: quandoq; etiam ex nimia fatigatione ēfirmantē, & inutiles efficiuntur, aliquando vero ex nimia dormitione negligētiæ, & pigritiæ detinent.

Itē prælatus assimilatur collo.

Primo ratione situationis. Nam collū situatum est inter caput, & corpus: quia prælatus mediator est inter Deum, & populum. Vnde debet esse coniunctus Deo per puritatem, & populo per charitatem, & pietatem, Vnde. Dixit Moyses. Ego se- Deu. 5.
quester, & medius fui inter vos, & Deū. Et quamquam prælatus supra assimilat' sit capiti nō propterea est inconueniens, quod etiam assimilētē collo: quia licēt ipse sit, ut caput respectu populi: tamen est, ut collū respectu Christi qui est principale caput ecclesiæ ſm illud Eph. Ipsum Eph. 1.
dedit caput super omnem ecclesiam quæ est corpus eius.

Secundo rōne compositionis. Nā collū componit ex duobus partibus. s. anteriori, quæ dicitur gula, & posteriori, quæ dicitur ceruix sicut dicit Isido. Et istæ duæ partes colli significant duas perfectiones prælati. Quia gula siue guttur significat auctoritatem doctrinæ: quia. s. in gutture vox formatur. Ceruix uero significat soli ditatem uitę. Ceruix enim non est concaua, vt gula, sed solida est & plena. Sed nota, quod licēt vox in gutture formet: tamen si est uox significatiua, & articulata, & literata, quæ proprie dr locutio, requirit plura alia instrumēta. Vnde ſm Costā. Const.
Organa uocis sunt plura, scilicet pulmo, arteriæ, guttur vuula, & dētes, labia, atq; lingua. Horū enim organorum quędam sunt uocis ordinatiua, vt gula, quæ (ſm Const.) uocem pulchrā reddit, & fortem, quādo proportionabiliter se habet ad alia instrumenta. Nā aerem introcūtem temperat, & ne nimis impetuosē exeat detinet, & refrenat.

Item a receptione pulueris guttur, & arterias conseruat. Quædam uero sunt uocis emissiua, vt canales pulmonis, & arteriæ quæ sunt quasi quędam fistulæ quę si sunt mundæ, lenes, & temperatæ, dulcem & lenem, & temperatam faciūt ipsam uocem. Si uero sunt asperæ aut pius debito latæ, vel strictæ, aut distortæ, grauem, vel exilem, dissonam & inæqualem uocem emittunt. Quædam uero sunt vocis distinctiua. Lueborum distinctē formatiua, sicut lingua labia, & dentes, & hmōi. Igitur prima organa, quæ sunt uocis ordinatiua admonent prælatum, & doctorem, ut loquatur ordinatē, & temperatē. Illa, uero q̄ sunt emissiua admonent, ut loquat apertē: quia in emissione vocis fit oris apertio. Alia uero quæ sunt uocis distinctiua, admonent, vt loquatur distinctē: Pars vero posterior quę dicitur ceruix designat uitā prælati. Costat enim ex carne, & ossibus, & neruis, & est ossea ad caput fortius sustinendum, sed neruosa ad motum uolūtarium faciendum, & sensum ad partes corporis deferendum. In quibus designatur, quod prelati quantum ad vitā debent esse carnei per mansuetudinis lenitatem, & ossei p fortitudinis firmitatē, & neruosi per dilectionis colligationē, & extēsibilitatem.

Tertio rōne proportionis. Nam debet collum esse proportionatū corpori ne excedat in paruitate, vel ī magnitudine modum. Tunc aūt prælatus excedit in magnitudine modum quādo est nimis seuerus: tunc in paruitate, quando nimis remissus dicit aūt Aristot. quod in quadrupedibus Arist.
spissi corporis, & crurum mediocriū collū 14. de
est curtū, & grossum: & hmōi animalium ani.
in collo est maxima fortitudo, sicut patet in bob' bubalis, & vrsis, & lupis. Tali collo fortissimo scilicet curto, & grosso, assimilantur prælati qui debent esse fortissimi in operando', curti, & breues in expediendo, grossi, & pleni, vel pingues in subueniendo, & largiendo.

Item prælati debent esse similes tibiis, quia primo debet esse in eis fortitudo patientiæ, & hoc designatur in tibiis quæ scilicet intrinsecus sunt ex ossibus fortibus factæ quæ etiam sunt tanquam columnæ ad corpus portandum habiles. Sic prælati debent esse columnæ per debilium sustentationem, & fortes, & patientes ī portando subditorum onera.

Secūdo debet esse in eis cōpassio misericordiæ, & hoc signatur in tibijs, quarum ossa interius sunt medulla plena: unde sunt exterius duræ, & interius molles: & sic ipsi prælati, vt videantur exterius durisi per

ri per correptionem iustitię, & sunt intrinsecus molles per compassionem misericordiæ.

Tertiò debet esse in eis mansuetudo conuersationis extrinsecæ: & hoc significatur in tibiis, quę sunt carnositatę vestitæ, & in cõplicatione earum cum temoribus, neq; ab eis recipiunt neq; inserunt offensam. Vnde tãquam culcitra ad mollem corporis supportandam carnositas ipsarum a parte superiori est interius locata. Sic prælati cum se aliis complicant siue applicant cum eis conuersando, debent esse sic mansueti, & temperati, ut neq; ipsi illos offendant conuersationis asperitate, neq; ipsi offendantur ab eis nimiæ familiaritatis, vel dulcedinis contemptibilitate: debent autem omnes subditos, vt culcitra scilicet dulciter, & leuiter supportare.

Quarto debet esse in eis longitudo perseuerantiæ, quæ etiam significatur in tibiis siue coxis, quæ sunt logæ. Vnde ideo dicuntur tibiæ, quia similes sunt tubis in
Isid. li. Ety. specie, & longitudine, (vt dicit Isid.) quia scilicet ipsi prælati longanimes, & perseuerantes esse debent in sui officij solicitudine, & labore.

Item prælatus similis est nutrici.

Primo, quia nutrix puero gaudenti congaudet, & condolet patienti. ita debet
Ro. 12. prælatus erga subditos secundum illud, Gaudere cũ gaudẽtib⁹, & flere cũ flẽtib⁹.

Secundò, quia nutrix subleuat puerum cadentem. sic prælatus cadentem in peccatis subleuare debet, reducẽdo benignè ad pœnitentiam; uel cadentem in paupertatem, exhibendo ei misericordiam.

Tertiò, quia nutrix lactat puerum plorantem, quia prælatus afflictum subditum debet consolari.

Quartò, quia nutrix deosculatur cadentem: quia scilicet prælatus debet osculo amoris, & pacis fouere subditum patientem.

Quintò, quia nutrix ligat puerum nolentem: quia. s. prælatus debet restringere inuitum subditum insolentem.

Sexto, quia nutrix abluit puerum se sordidantem: quia prælatus purgare debet per correptionem iustitiæ subditum delinquentem, & sese per culpam sordidantem.

Septimò, quia nutrix pascit recusantẽ: quia. s. prælatus subditum nolentem audire uerba Dei, vel studere in sacris doctrinis, quibus anima pascitur, debet compellere ad audiendum, vel ad studẽdum.

Octauò, quia nutrix instruit nescientem: quia prælatus debet instruere subditum ignorantem.

Nono, qa nutrix balbutit, & linguã frãgit, ut facilius instruat nõ loquẽtẽ. Sic prælatus subditum nescientem cõfiteri, debet instruere de cõfessione quodammodo, secum eo peccatorem accusando.

Decimò, quia nutrix medicinam accipit, vt sanitati restituat paruulum ægrotantẽ: Sic bonus prælatus libenter pœnitentiam recipit pro subditis liberandis.

Vndecimò, quia nutrix nũc manu, nũc genu eleuat puerũ vagientẽ. Et sic p̃latus nũc manu operis, nũc genu orationis eleuat subditũ laborantem, vel tribulationes seu tentationes patientem.

Duodecimò, quia cibum ipsa masticat, vt reficiat famescentem. Sic prælatus, vel p̃dicator verba Dei disponit, & ordinat, ut melius instruat, & reficiat audientes.

Decimò terrio, quia sibilis, & cãtilenis demulcet puerũ dormientẽ, Ita p̃latus deuotis recõmendationibus, & officijs debet iuuare subditũ morientem, vel quia officijs. & canticis ecclesiasticis debet, p̃uocare subditos ad somnum. i. ad quietẽ intimæ contemplationis.

Item prælati debent excedere subditos sicut mares fœminas excedũt. Masculus enim in quatuor fęminã exceedit. primò quo ad cõplexionẽ: quia masculus calid⁹ est. & siccus: fęmina vero frigida, & humida. In quo signaẽ, ꝙ p̃latus debet excedere subditos, & in calore diuini amoris, & in siccitate. i. castitate carnis: carẽs. s. humore seu fluxu cõcupiscẽtiæ carnalis.

Itẽ in masculo vigẽt virtutes formales, & actiuæ. In fęmina uero materiales, & passiuæ. Vnde Ari. dicit, ꝙ vir se habet ad
Ari. 15. de ani. modũ formæ, & mulier ad modũ materię. In quo signaẽ, ꝙ prælati debẽt magis eẽ actiui i. magis operosi quàm subditi, & magis solliciti ĩ operib⁹ uirtutũ, & p̃cipuè ĩ opib⁹ pieratis: q̃ ptinẽt ad vitã actiuam.

Secundo præualet masculus quo ad naturæ operationẽ. Nam in masculo maior est uirtus. Vnde uir ab eminentia uirium
Isid. li. Ety. dictus est, (ut dicit Isido.) Et ideo nerui uirorum, ossa, & lacerti sunt fortiora, & grossiora, & omnia membra in uiris sunt solidiora, & ideo ad opera aptiora. In quo signatur, ꝙ p̃lati debẽt magis quã subditi abundare uirtutibus interioribus & in

& in bonis operibus exterioribus, & in tolerantia laborum, & etiam passionum.

Tertio præcellit quo ad sensus discretionem: quia in oĩ genere aĩalium masculus in præcauendis insidijs, & fugiendis nociuis, solicitiorem habet animum fœminis, & prudentiorem (vt dicit Philo
Ari. 5. d ani. sophus.) In quo signatur, ꝙ prælatus debet excedere subditos in discretione prudentiæ, & in cognitione scientiæ.

Quarto quoq; præcellit masculus quo ad potestatem, & dominationẽ: vũ docẽdi auctoritas viris conceditur, sed fœmi-
1. Cor. 6 nis denegatur. Gene. dictum est mulieri Sub viri potestate eris, & ipse dominabi-
Gen. 3. tur tui. Sic prælati excedunt subditos, & doctrinæ auctoritate, & regiminis potestate, & dominij dignitate.

Humana prudentia, quid, & qualis esse debeat, quasq; partes in se contineat pluribus odoratus similitudinibus ostenditur. Cap. LXI.

PRudẽtia, & discretio assimilatur odoratui, & hoc patet ex quinque.

Primo ex parte principij effectiui. Nã virtus animæ mediante spũ aĩali perficit odoratum. sic & anima mediante Spũsancti lumine, & gratia, efficitur prudens
1. Cor. 2. ad discernendũ proficua, vel nociua. Vnde Apo. dicit, ꝙ spũalis homo oĩa dijudicat, & ipse à nemine iudicatur, Et
2. Cor. 12 ꝙ per Spũmsanctum datur discretio spirituum. Vnde vera prudentia non põt esse nisi in bonis. & spũalibus virtis & iõ etiã philosophus dicit, quod impossibile est
Ari. 6, Ethi. prudentem esse non entem bonum.

Secundò ex parte organi receptiui. Organum n. odoratus est aliqd circa cerebrum, sed in hoĩbus requiritur ad odorandũ perfecta dispositio narium, in q̃bus sunt duæ carunculæ siue cauernulæ ad modum mammillarũ dependentes, q̃ videntur esse propria organa odoratus, & recipiunt spũ animalẽ per quosdam nerues a cerebro venientes. Nares. n. nõ sunt propria instrumenta olfactus. quod patet, quia ipsis abscisis non priuatur aĩal odoratu. Nos ẽt p̃ loca fœtida trãseũtes si flatũ repressérimus, aerem fœtidũ nares intrantem in nullo sentimus. & hoc est, quia illæ carunculæ quasi quodam motu voluntario sunt obstructæ. Sunt etiã carunculæ huiusmodi concauæ, & spongiosæ: concauæ quidem, vt in sua porositate concaua fumum recipiant a re odorabili resolutum. Spongiosæ vero sunt, vt in eis virtus attractiua sit. Sicut autem sunt duæ carunculæ velut instrumenta odorãdi: sic sunt duæ virtutes, quæ sunt quasi animæ instrumenta nociua à proficuis discernendi.

Prima est intelligentia, siue ratio vniuersalis aĩæ, quæ s. per prudentiã perficitur, vt se recte habeat circa ea, quæ sunt ad finem, vtilia, s. à nociuis generaliter discernendo. Vnde Aug. dicit, ꝙ prudentia est cognitio rerum appetendarũ, & fu- Aug. li. 83. qõ.
giendarum. Alia est æstimatiua, quæ ĩ homine dr̃ ratio particularis, quæ est collatiua intentionum particularium sicut ratio vniuersalis est collatiua vniuersaliũ. Et hæc æstimatiua etiam in brutis est p̃ quam ouis fugit lupum sicut inimicum, quamquàm hoc per sensum non p̃cipit: per hanc etiam mouetur auis ad colligendum paleas tanquàm vtiles ad nidũ: Vnde per hanc etiam ipsa bruta dicuntur p̃ticipare aliquid prudentiæ: sicut patet p̃ philosophum. Ari. 8. d hist. ani.

Tertius ex parte medij delatiui. Nam (sicut dicit philosophus) olfactus immutatur ab odorabili per medium, scilicet Ari. 2. lib. de ani. aerem, aut à quam, Nam animalia, quę respirant, per aerem odorant. Dixerunt autem quidam, quòd à corpore vaporabili quædam fumalis euaporatio resoluitur, quæ est subiectum odoris, & peruenit vsque ad sensum olfactus. Et hinc est, (vt dicebant,) quod contrarij odores in medio se impediunt. Sed contra hoc est, quia odor cadaueris, a vulturibus vsque ad quingenta miliaria sentitur. Impossibile autem videtur, quod aliqua corporalis euaporatio cadaueris vsque ad tantum spacium diffundatur. Sed ad hoc respondent, quòd talis euaporatio ad tam remotum spacium defertur per ventos. Sed contra hoc est: quia sensibile immutat medium vndique secundum eandem distantiam, nisi impediatur. Non autem sufficeret ad occupandum tantum spacium, etiam si totum cadauer resolueretur in fumalem euaporationem, cum sit certus terminus rarefactionis, ad quem corpus corporale peruenire potest, quæ est raritas ignis: & præcipue, cum per huiusmodi odorem cadauer ipsum appareat immutatum. Et ideo dicendum, ꝙ ab odorabili

resolui

resolui potest fumalis euaporatio, quę tamen non pertingit vsque ad terminum, vnde odor percipitur: quia immutatur medium spiritualiter vlterius quàm prędicta euaporatio pertingere possit. Vnde etiam homines non sentiunt odorem si ne respirationibus. Animalia autē aquatica, & quæ non respirant, sicut sunt quæ sanguine carent, cum etiam odores sentiunt (quod patet, quia quædam eorum de longinquo veniunt ad alimentum, quod non esset, nisi prouocarentur odore) oportet quòd odorēt mediante aqua. Per aerem igitur qui subtilioris naturæ est, intelliguntur spiritualia. Vnde quandoque aer spiritus vocatur. Per aquam vero quæ grossior, & fluxibilis est, intelliguntur temporalia, seu corporalia quæ continuè transeunt. Vnde sicut ad odorandum necessarij sunt animalibus aer: & aqua, ita ad rectè viuendum, vel operā dū necessaria est hominibus duplex prudentia, scilicet spiritualium, & temporalium; scilicet vt prudenter sciant vtraque disponere, sicut decet.

Prima ergo prudentia siue industria est circa spiritualia, quæ pertinent ad salutē, & inuenitur in omnibus habentibus gratiam: quia vnctio docet eos de omnibus, vt dicitur, in 1. Ioh. sed secunda, s. ea quæ est circa temporalia, per quam scilicet sibi & alijs quis potest prouidere, nō solum de his, quæ sunt necessaria ad salutem, sed de quibuscunque pertinentibus ad humanam vitam, non est in omnibus gratiam habentibus. 1. Io. 3.

Quarto ex parte officii discretiui. Est enim odoratus officium odores fętoresque discernere, sed odores percipit diligēdo, fętores vero horrendo. & hoc est, qa odoribus tanquam conuenientibus adiuuatur, fœtoribus vero tanquam corrūpentibus impeditur. & ista prudentiæ cōpetunt, de qua August dicit, ꝙ prudentia est virtus, ea a qbus adiuuatur, ab eis quibus impeditur, sagaciter eligens. Aug. de mori. eccl.

Prælatorum regimen, quod propter expressionem dispositionem significationem, repræsentationem, duritiem, aliaque naturales proprietates, fronti, neruis, ac cartilagini assimilatur, quæ partes habere debeat, & à quo potestas omnis derinetur, exprimitur. Cap. LXII.

REgimen principantium, & prælatorum assimilatur fronti propter quatuor.

Primo propter expressionē. Hæc enim statum mentis nostræ sua specie exprimit, dum nunc fit læta, nunc tristis. Similiter in statu regiminis maxima notificatio fit. Vnde quidam Philosophus dixit, quòd principatus virum ostendit. Est etiam status regiminis maximè variabilis, quem nunc tristitia deprimit, nunc vero lætitia extollit. Sed tunc viri prudentes in hoc statu existentes plus męroribus efficiuntur quàm risibus. Ezech. Signum thau super frontes virorum gemētium. Eze. 11.

Secundo propter dispositionem, quia (secundum Constantinum) frons est os semicirculare neque multum durum, neque nimis molle. Nam necessarium fuit, vt esset sic temperatum, ne læderetur vicinitas oculorum. Sic prælatus, vel princeps, licet debeat in se esse fortis ad modum ossis, alijs tamen neque debet esse nimis durus, ne sit crudelis, neque nimis mollis, ne sit remissus. Et ideo (sicut dicit Bern.) miscenda est lenitas cum seuerita te, & faciendum est quoddam ex vtraq; temperamentum. Const. Bern.

Item frons est modicæ carnositatis, & paucæ pinguedinis, quia (secundum Philosophum) talia impediunt intellectum. Vnde signat, ꝙ Princeps non debet carnalibus intendere, neque delitijs insistere ad corpus impinguandum, nisi parum quantum requirit necessitas, scilicet secundum decentiam status, Eccl. Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes mane comedunt. Ecc. 10.

Tertiò propter repræsentationē, quia totius animalis virtuositas lucet in fronte. Frons enim (vt Philosophus dicit) est sedes verecundię, & honoris. Vnde personæ inuerecundæ dici solet, Tu deposuisti frontem. Hiere. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Hier. 3. Sic virtuositas plebis lucet in qualitate rectoris: propter quod dicitur Eccl. Qualis rector ciuitatis, ales & inhabitantes in ea. Sedes enim regiminis maximè est sedes verecundię vel honoris. Nam si laudabiliter tenetur, tunc reddit dignum honore, Eccl. In medio fratrum rector il lorum in honore. si vero male tenetur, opprobrio, & verecundiæ patet. Ecc. 10. Ecc. 10.

Quarto propter significationem, vt dicit Aristo. quod quando frons fuerit magna, significat stultitiam, quando medio cris, significat bonitatem complexionis, quando nimis eleuatur, & in superficie rotun- Aris. de anima. Lib 1.

rotundatur, excessum significat choleræ & caloris. Sic si princeps velit videri magnus per ostentationem, est signum stultitiæ mentis. Et si eleuatur per superbiæ elationem, signat excessum propriæ reputationis, & interioris inordinationis: sed si mediocriter se habet, vt neque per superbiam se extollat, neque contemptibilem per ignominiam se reddat, tūc est signum bonæ dispositionis interioris.

Item Rectores, & prælati debent esse similes neruis.

Primo quidem, quia nerui a cerebro originem sumunt. Non autem a cerebro immediate procedunt, sed quidam ab eo nucha mediante descendunt. Et tale medium fuit necessarium, ne, si immediatè a cerebro omnes venirent, aut se rūpēdo læsionē incurrerent, aut ꝓpter longitudinem viæ a principio sensus ad actū sentiendi potentiam non haberent. In hoc autem signatur, ꝙ quorundam rectorum institutio, seu potestas est immediatè a Deo, sic Moyses, & Aaron, & Apostoli instituti sunt a Christo, præcipue Petrus. alij prælati, & rectores, vt episcopi, & reges, & huiusmodi, eliguntur ab hominibus, vel potestatem habent à Deo homine mediante, sed siue immediatè, siue mediate, non est potestas nisi à Deo, sicut Apo. dicit.

Secūdò, quia nerui motum à spiritu accipiunt quem membris refundunt. Sic p̄lati, & rectores in omnibus, quæ faciunt debēt moueri à Deo, vt videlicet ea, quę faciunt, propter eum operentur, & nō ꝓpter fauorem hominum. Tunc enim dicuntur moueri à Deo, sicut finis mouet agentem. Apost. Omnia in gloriam Dei facite. Ro. 13.

Tertiò, quia nerui in sua concauitate spiritum recipiunt, & custodiunt. Sic prælati in mentis suæ humilitate debent spiritum Dei habere, & custodire. Vnde in Isa. secundum aliam translationem dicitur. Super quem, requiescit spiritus meus nisi super humilem? &c. 1. Cor. 10. Isa. 11.

Quarto, quia nerui partes diuersas recolligunt, & annectunt. quia scilicet prælatorum est subditos discordantes ad priorem reducere concordiam, & vnire. Ephe. Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Eph. 4.

Quintò, quia nerui in suo exitu sunt molles, sed in fine se duros ostendunt. Sic prælati leniter in principio incipiendo semper ad perfectiora, & arctora subditos trahere debent. Apost. Prius, quod animale, deinde quod spirituale. 1. Cor. 15.

Sextò, quia nerui sua mollitie & flexibilitate ossa inflexibilia flectunt, Sic prælati suæ mansuetudinis exemplo debent duros & rigidos flectere ad mititatem, secundum illud: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Et talis rector erat Moyses, qui fuit vir mitissimus, & superpositus est populo durę ceruicis sicut nerui alligantur ossa. Iob in persona Ecclesiæ habenti mites prælatos, & duros subditos, dicit, Ossibus, & neruis compegisti me. Mat. 11. Iob. 10.

Item modificatio regentis debet esse ad modum cartilaginis.

Primò, quo ad temperantiam, quia cartilaginosa sunt ossibus molliora, sed carnibus duriora. In quo significatur, ꝙ rector (vt supra tactum est) non debet esse nimis durus, neque etiam nimis mollis, & pius, sed quasi quodam medio temperatus. Vnde in arca testamenti virga fuit simul cum manna, vt in rectoris iustitia sit virga, idest asperitas correctionis, simul cum manna, idest cum dulcedine compassionis.

Secundò ratione efficaciæ. Nam cartilago vestit extremitates ossium, ne ex nimia confricatione in suis iuncturis exasperentur, & vt facilius ossa cum carnibus iungerentur. Per ossa intelliguntur subditi fortiores, & maiores, quorum extremitates sunt eorum defectus. nemo enim est tam perfectus, qui non habeat aliquos defectus saltem extraneos, & paruos, ex quibus contingit, quod inter fortes, & probos viros nonnunquam, & collisiones scandalorum, & exasperationes verborum procurante diabolo oriuntur. Sed ista extrema, idest parua subditorum vitia, unde scandala oriuntur, ne ex nimia confricatione, idest ex assidua simul cōuersatione, in iuncturis, idest in locis, vel officijs, vel operibus quibus simul coiunguntur se inuicem ossa, idest subditi, exasperent, idest inordinatè perturbēt, cartilagine sunt vestienda, idest prouida, & honesta prælati industria reprimenda & præcauenda. Tunc enim extremum subditi prælatus vestit, & cooperit, quando ipsum ne ad alios turbandum, ꝓdeat reprimit. vel tunc cartilaginis mollicies extrema ossium vestit, dum dominorū, & perfidorum subditorū extrema, id est parua

Universidad de Deusto Biblioteca

parua vitia quædam dissimilando. vel parcendo prælatus pertransit: ex quo quandoque accidit, quòd dum subditus sic se patienter, & benignè in suis defectibus à maioribus tolerari conspicit, ipse a cõfratrum iniurijs & exasperationibus facilè se compescit. Ipsa etiam cartilaginis mollicies ossa cum carnibus iungit: quia benignitas, & mãsuetudo prælati etiam firmiores & fortiores in pacis vnitate connectit. Sic ergo per cartilaginis mollitiẽ, & ossa simul, & carnes cum ossibus sine læsuris coniunguntur: quia sub benigno & modesto prælato omnes ad inuicem subditi tam fortiores, quàm infirmiores sine scandalis, vel iniurijs in pace custodiuntur.

Tertiò ratione deficientiæ. dicit enim Aristo. quod cartilago præcisa non recrescit: quia præcisa, vel ablata operis moderatione non perficitur opus, sed deficit à sua perfectione. Vnde bene poeta cè dicit, Semper ad omne, quod est mensuram ponere prodest. Nam sine mensura non stabit regia cura.

Ari. 13. lib. de aïal.

Dentibus ob uarios eorum naturales effectus, Religiosi tum boni tum mali comparantur, quãadmodum autem vitam degere debeant, vt Deo grati existant, multis puerorum exemplis clarum reddatur. Cap. LXIII.

Religiosi assimilantur dentibus.

Primo, quia dentes in carne radicati sunt, & tamen terminos carnis excedunt. Sic religiosi quanuis in carne sint positi, tamen præter carnem viuere debent, secundùm illud, In carne ambulantes, non secundum carnem militamus.

2. Cor. 10.

Secundo, quia dentes nihil inter se, vel in se esse patiuntur. Sic religiosi nihil inter se, vel in se pati debẽt, quod sit charitatis eorum, seu vnitatis diuisiuum, vel ablatiuum. Rom. Charitatẽ fraternitatis inuicem diligentes.

Ro. 12.

Tertio, quia dentes superiores ad inferiores reuertũtur, & sibi inuicem mutuo coaptantur. Sic inter religiosos superiores debent redire ad inferiores per compassionem, & humilitatem, & per charitatem. Et inferiores debent coaptare se superioribus reuerendo, & obediendo. Vel qa sola maxilla inferior in homine mouetur, debent conuerso inferiores cum offenderint, redire ad suos superiores pœnitendo, & veniam humiliter petendo, & superiores inferioribus se debent coaptare misericorditer recipiendo, vel inferiorum infirmitatibus discretè condescendendo. Apo. debemus nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere.

Ro. 12.

Quarto, quia dentes ordinatè inuicem componuntur. sic religiones vocantur ordines, quia omnia debent in eis esse ordinata, secundum illud, Omnia honestè, & secundum ordinem fiant in vobis.

1. Cor. 4.

Quinto, quia dentes ad formationem vocis cooperantur. Sic etiam à religiosis formari debet vox laudis quo ad diuinũ officium cantantes, & vox prædicationis quo ad prædicantes. Etiam cooperantur quo ad vocem confessionis, quo ad confessiones audientes.

Sexto, quia etiam dentes toti corpori obsequuntur. Et sic religiosi seruiunt vniuersali ecclesiæ per exemplum conuersationis, per verbum prædicationis, p suffragium orationis, & etiam per ministerium sacramentalis administrationis. Cãti. Dentes tui sicut greges tonsarum. conuentus religiosorum sunt ex quibus est lac. i, doctrina prædicationis; balatus. i. vox laudis, vel orationis; & fœtus, i, fructus multiplicis administrationis.

Cant. 4

Septimo, quia licèt non ex se, tamẽ ex adiunctis patiuntur. Nam licet substãtia dentium ossea. & insensibilis sit de se impassibilis, tamen dolorem trahit ratione societatis carnis, vel nerui, quibus sunt cõiuncti. Sic religiosi propter amore nimiũ quem habent interdum ad suos consanguineos carnales, vel etiam ad aliquos seculares, sibi familiariter iunctos, de eorũ malis dolorem sentiunt, quem per se nõ haberent, vel interdum religiosi, qui ex se boni sunt, tamen ex incautis, & nõ bonis secularium familiaritatibus infirmantur, & maculantur, & dolores, seu scandala patiuntur.

Octauo, quia dentes abinuicem distinguũtur. Sunt enim in masculis. 32. quorũ quatuor in anteriori parte pares, quadruplì vocantur, qui lati sunt, & acuti, Vnde & incisores a medicis sunt vocati, eo, q ad cibi incisionem sunt apti, & quicquid ore capitur primo ab eis capit, & mordetur. Mordendo autem cibum auferunt, quod est necessarium: & relinquũt, quod est superfluum. Sunt & duo alij, qui canini sunt appellati quadruplis coniuncti in summitate acuti, & duris cibis commoldis apti, & rotundiores, & propter hoc canini

canini dicuntur, quia canũ dentibus assimilantur. Et sunt canini dentes præcisoribus fortiores, acutiores, lõgiores, & rotũdiores. Sunt istis collaterales grossi, & lati, qui dũr molares eo, q ad molendũ cibum sunt cõueniẽtes: nã quæ à priorib' sunt confracta, istis tanquã molis tradunturmolenda. In primis ergo dentibus p̃cisoribus, vel q tollunt, & præcidũt partẽ necessariã, & reliquam dimittunt, pũt intelligi religiosi, & minus perfecti, qui seruiant tm ea ad quæ necessario tenent ex voto, vel debito. Per caninos vero, q duriora conterunt, intelligunturquidã feruentiores, qui duriorem, & austeriorẽ vitam ducunt. Per molares vero latissimos intelligunturperfecti, q habent latitudinem charitatis, constantiam firmitatis, latebram humilitatis, efficaciam vtilitatis. Nam molares dentes sunt lati, firmi, occulti, & vtilissimi.

Nono, quia dentes multa patiunẽ. Nã patiũtur putredines, fœtores, perforationes, mutationes, dolores, & alias cõsimiles passiones, quæ omnes sunt ex corruptis passionibus, & humoribus descendẽtes. Ista omnia comperũt malis religiosis q perforantur per tentationum iacula, putrescunt per luxuriã: fœtent p infamiam, mutantur aliqũ per apostasiam, torquentur, & dolent per punitionis iustitiam.

Item religiosi debent esse sicut pueris.

Primo, qa pueri sunt ablactabiles. Vnde proprie puer dr̃ cum est a lacte remotus. Sic religiosus debet se à seculo velut infans ab vberibus alienare: sicut dicit Isaac. Psalmista: Sicut ablactatus est super matrem suam,

Isaac & vi. mona. Psal.

Secũdò, qa pueri sunt disciplinabiles: qa dr̃ aliqs puer cũ doli capax efficit, & disciplinæ aptus hr̃. Vnde sub tutoribus positus, disciplinæ subesse cõpellitur. Sic religiosi debent esse sub disciplina patris spũalis. i. prælati. Prouer. Noli subtrahere à puero disciplinam.

Pro. 13.

Tertiò, quia sunt motus uenerei inexperti: qa in hac ætate motus uenerei homines cõtter non inuadunt, eo, q viæ adhuc strictæ sunt. Vnde ab hac puritate pueri dicti sunt. Sic religiosi debent seipsos restringere, & sibi vias præcludere qbus possent à carnis illæcebris superari, & in puritate non tantũ mentis, sed etiã carnis manere. Apostolo. Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, scilicet, vt non sit in vobis malitia carnis, spiritus.

1. Cor. 14.

Quarto, quia sunt ad motum flexibiles. Et sic religiosi debent esse flexibiles p obedientiã ad exequendũ motum voluntatis superioris, vt possit prælatus dicere illud Nee. Omnes pueri mei congregati erant ad opus, s. per promptitudinem obedientiæ.

Nee. 5

Quinto, quia sunt corpore leues. s. vt non sint religiosi pigri, vel graues, per accidiam sicut erat ille de quo Matth. Puer meus iacet, &c.

Mat. 8

Sexto, quia sunt animo dociles, quia. s. religiosi debent esse dociles Dei. Sapien. Puer erã ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.

Sap. 8.

Septimo, qa sunt pueri sine solicitudine vitam ducentes: quia s. veri religiosi nihil in terra appetunt, & sine solicitudine viuunt, sicut de Apostolis dicit quædã glosa super Actus Apostolorũ, q gloria Apostolorum erat nihil in terra possidere, & sine solicitudine viuere. Tales. n. pueri solum Deum quærunt, Paralipom. Cum adhuc puer esset, cœpit quærere Deum.

2. Para. 34.

Octauo, quia nullum periculum sunt magis, quàm virgam timentes: Et sic religiosi timent virgam flagelli diuini. Plus enim timere debent flagella Dei, quàm hominis. Iudic. Timebat, quia adhuc puer erat.

Iud. 8.

Nono, quia sunt neque laudes, neque vituperia aliquid reputantes. Ita religiosi vt Deo placeant, vituperia debent, & laudes hominum paruipendere, sicut dicebat Apost. Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer. 3. Re. Ego autem puer paruulus sum, idest humilis.

2. Cor. 4.

Decimò, qa sunt iniuriarum immemores. Et sic religiosi debent iniuriarũ oblisci parcendo, exemplo Christi, qui dixit: Pater dimitte illis &c. Vnde & ipse vocatur puer. Conuenerunt enim verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum, Iesum.

3. Reg. 3. Luc. 22 Act. 4.

Vndecimo, quia verberati a matre statim sunt reuertentes, nec se de iniuria vindicantes. Ita religiosi etiam si affligantur in religione, non debent propter hoc suam religionem relinquere, vel ipsam accusare, & vituperare. Et de talibus pueris patet Religionem dicere illud Isa. Ecce ego, & pueri mei, quos mihi dedit Dominus, &c.

Isa. 8.

Cordis generatio, virtus, formo, omnisq; ipsius perfectio eruditissimis verbis pluribus, & sententijs circumscribitur: quæ quidem omnia sanctis viris pluribus exemplis adaptantur, omnesq; eorum perfectiones patefiunt.
Cap. LXIIII.

SAnctorum virorum perfectio repræsentatur in orde.

Primo, quia cor est exterius carneum. Et sic sancti viri sunt exterius carnei, i. lenes per mansuetudinem conuersationis, vel habent sancti viri cor carneum perdiscipliná susceptibilitatem, uel carneum per compassibilitatem, non lapideum, idest durum per impietatem Ezee. Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Ezec. 36

Secundo, quia cor est interius eōcauū, & hoc necessarium fuit (sicut dicit Constan.) propter caloris conseruationem, qa cor est totius caloris corpis fontale principium. Sic sancti viri sunt concaui per humilitatem. Nam sicut calor naturalis conseruatur in concauitate cordis, ita calor charitatis in humilitate mentis, & hanc concauitatem habuit cor Christi. Vnde dicebat, Discite à me, quia mitis sum, & humilis &c. Est etiam cor caloris charitatis fontale receptaculum: qa gratia Dei diffusa est in cordibus vestris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, vt dicitur. Mat. 11 Ro. 5.

Tertio cor est substantialiter solidum, & durum, & hoc necessarium fuit ne de facili læderetur. Et sic sancti viri sunt solidi in se per patientiæ firmitatē, & sunt interdum etiam aliquando duri per iustitiæ seueritatem.

Quarto, cor est figuraliter rotundum, & etiam oblongum. Rotundum quidem est, vt abundantia spirituum in eo recipiatur. Oblongum vero in forma pirea, vt scilicet tendens in acutum tanquam in cono, actio naturalis caloris fortior fit. Sic etiam sancti viri habent cor rotūdū, idest valde capax spūalium virtutum, & etiam oblongum per continuitatem feruoris, & bonorum operum.

Quinto cor semper est in motu, & moueatur cor secundum diastolem, & sistolē, idest secundum dilatationem, & constrictionem: cujus motus, & si ad horam cessaret, statim animal deficeret, vt philosophus dicit. Et nota, quod per dilatationē frigidus aer attrahitur, per constrictionē vero calidus, & fumosus expellitur: & sic calor cordis temperatur, & complexio ad æquatur. Sic sancti viri continuè mouentur, & follicitantur ad attrahendum gratiam: vnde continuè dilatantur per augmentum in gratia, & constringuntur per abstinentiam à culpa, vel quia se cohærent in pœnitentia. Arist. li. 1. de ani.

Sexto, quia cor est pulmoni vicinum, vt cum ira incenditur, huiusmodi pulmonis remedio temperetur. Sic sancti viri impetum iræ sciunt temperare remedio rationis per virtutem mansuetudinis.

Septimo, quia cor est spū, humore, & calore plenum: est enim primo cor fontale, principium spiritus. Habet enim cor duas concauitates, vnam sinistram, quæ ad cacumen tendit, & dextram, quæ infra subsistit. Et hæ concauitates dicuntur ventriculi cordis. Et dicit Augu. quod in ventriculo cordis dextro, plus est de sanguine, quàm de spū. In sinistro vero econuerso, quia ibi spūs vitalis generatur ad viuificandum animal, qui per quasdam arterias diffusus vndique dilatatur. Sic in cordibus sanctorum est plenitudo spiritussancti sicut de Apostolis dicitur, quod repleti sunt omnes Spiritusancto: vt postea per ipsos tanquam per arterias, i. prædicatorum ora ad alios deriuaretur. Sed quod in sinistro est, plus de spiritu, quàm de sanguine, & in dextro econuerso; signat, quod in aduersitate est plus de amore spūali, quàm de corporali, sed in prosperitate econuerso, sicut in Apostolis, q postquàm ablatus fuit ab eis sponsus, & fuerūt in luctu tribulationum plus, abundauit amor spūalis, & gratia Spiritussancti quam primo, quia primo plus diligebant Christum corporaliter. Vnde dixit, Si nō abiero, Paracletus non veniet ad vos. Augus. Act. 2. Io. 16.

Item cor est fontale principium humoris, s. sanguinis. Vnde philosophus dicit, q in corde est principium venarum, & prima virtus creans sanguinem, & eius sanguis est mundus, clarus, calidus, & maioris sensus, & conueniens intellectui. Sic cor Sanctorum est plenum humore sanguinis, idest affectione diuini amoris, vel deuotionis. Nam affectus, seu deuotio eorū nō est immunda & impura, sicut hypocritarum, qui similes sunt sepulcris dealbatis, quæ foris apparent alba, & intus sunt nigra, & fœtida. Arist. li. 1. de ani. Mat. 23

Item est clara, non obscura, vel tenebrosa sicut hæreticorum.

Item

Item calida, idest feruens, non tepida sicut imperfectorum.

Item sensata, non fatua, vel indiscreta sicut præsumptuosorum.

Item est fontale principium caloris. Vnde dicit Philosophus, quod propter calorem cordis, posuit natura membrum frigidum ex opposito cordis, s. cerebrū. Vnde in generatione aialis statim creat caput post generationem cordis. Sicut ergo cor est plenum calore, ita sancti viri sunt plenti amore. Sed calor cordis à cerebro temperatur: quia feruor amoris sapiētia regulatur. Vult enim Deus diligi sapiēter, quia & ipse neminem diligit, nisi eū, qui eum sapientia inhabitat, vt dr Sap. 7. Ari. 16. d ani. Sap. 7.

Octauo, quia cor est membrum primo formatum. Vnde Philosophus dicit ibidem, q cor aialis est complementum primo à natura creatum, idest ante oia alia membra formatum. In quo signatur, q homo primo intendere debet ad compositionem & sanctificationem cordis interius, & postea ad componendum, & ordinandū mores, & facta exteriora. Matth. Munda prius, quod intus est. Ari. 12. d anima. Mat. 23

Nono, quia cordi accidit multiplex nocumenta. Nam quandoq; paritur ex aliorum membrorum colligantia, quandoq; ex propria distemperantia, quandoq; ex deficientis regiminis causa. Sic ēt spūales læduntur quandoq; ex prauis socijs, quandoq; ex proprijs vitijs, quandoq, à defectiuis prelatis: patitur ēt cor ex virtutis suæ disolutione, ex spūs euaporatione ex nimia repletione, & ex venæ concauæ oppillatione. Dissoluitur autē cordis virtus spūalis per luxuriam, euaporat spiritus per superbiam, fit repletio nimia p gulā, oppillat vena misericordiæ per auaritiam. Accidit ēt cordi timor sic, q patiēti vr, q cor de loco suo moueatur; hunc timorem facit accidia circa spūalia. Nam accidia facit cor frigidū nimis, & oia opera reddit mollia, & dissoluta. Dicit autem Haly super quendam textum Galeni, q si cor fuerit nimis frigidum, & nimis humidum, & pulsus mollis, homo vtilitate, & audacia priuatus erit, piger, & timidus apparebit.

Decimo, quia vigor cordis ostenditur per multiplex signum. Dicit enim Galenus, q virtus, & complexio cordis ostenditur per magnitudinem respirationis, p velocitatem pulsus, per virilitatem festinam ad actionem, per iram, audaciam, & feruorem: per amplitudinem pectoris, & pilositatem, hæc omnia calorem dominātem in corde significant. Hęc ergo cordis virtus, debet apparere in pœnitentibus per magnitudinem contritionis, per quā aia tiam incipit respirare per nouam attractionem spiritualis gratiæ.

Item per velocitatem confessionis, quę est similis pulsui, per hoc, quod indicat spūali medico infirmitatem animæ interius latentem.

Item per festinam & virilem actionē satisfactionis: & per iram, contra q pilas transgressiones: per audaciam, contra rētationes: per feruorem, contra omissiōes, per amplitudinem pietatis, & pilositatē austeritatis. Nam caro pilosa est asperior, non pilosa. Gen Nosti, q Esau homo pilosus fit, & ego lenis. Et iō Ioannes Baptista pro asperitate pœnitentię portabat vestimentum de pilis camelorum. Hæc ergo omnia ostendunt calorem amoris diuini in corde dominantem. Ge. 26.

Vndecimo, quia cor quāto animosius, tanto magis paruum. Vnde animalia parui cordis in quantitate, sunt maioris aliositatis propter maiorem adunationē virtutis. Omnis enim virtus quanto magis adunata, tanto potentior: & quanto magis diuisa, tanto est debilior, vt in lib. de causis ostenditur. Sic spūaliter tanto, qs plus habet de magnitudine virtutis, quāto plus habet de paruitate humilitatis. Hæc enim est, quæ omnes virtutes vnitas & concatenatas tenet. Vnde Greg. dicit, quod qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat. Grego. hom. 6.

Veræ sapientiæ dignitas, locus, initium, & officium, ipsumq; instrumentum quo alij in manifestatur, per gustus, ac lingua tum etiam saliua plurimos effectus, quam doctissimè, explanatur. Cap LXV.

SApientia assimilatur gustui propter quinque.

Primo ratione officij: quia, s. gustus est propriè saporum perceptiuus. Et dico, propriè, quia gustus est propriè gustus prout est discretiuus saporum: sed gustus prout est qdā tactus, qa, s tangendo percipit suū obiectū, sic hēt cōscere qualitates tāgibiles, s. alimentū, cuius sensus est tactū. Sicut igit gustus est quo sapores ciborum percipimus: sic quoque sapientia est per

quam quæ sursum sunt sapimus: & ideo
Eccl.6. sapientia dicitur à sapore. Ecclesiastici.
Sapientia doctrinæ secundum nomen
est eius.

Secundo ratione principij. Nam principium effectiuum gustus est virtus aialis, i. virtus quædam aiæ sensitiuæ. Instrumentale autē quoddā principiū est spūs aialis, q̃ per quosdam neruos ad linguam defertur. Sic et est duplex principium spiritualis sapiētiæ, vnum essentiale, s. fides, quæ est prima virtus necessaria aiæ intellectiuæ. Nam sicut initium artis secundū essentiam eius sunt principia eius ex q̃bus procedit: sic initium sapientiæ secundum eius essentiam sunt articuli fidei. Vnde fides dr̃ esse initium sapientiæ. Sed principium sapientiæ instrumentale est illud quo anima disponitur ad sapientiā,
Ps 110. & hoc est timor Dei, et illud, initium sapientiæ est timor Domini. Dr̃ autem timor initium sapientiæ quantum ad eius effectus. Nam sicut dicitur initium artis, vnde ars incipit operari, sicut si dicatur, q̃ fundamētum sit principium artis ædificatoriæ, quia ibi incipit ædificator operari: sic dr̃, q̃ ad effectū timor initium sapientiæ, unde sapientia incipit operari. Et hoc modo timor seruilis dr̃ initium sapientiæ, sicut principium extra disponens ad sapientiam: in quantum aliquis timore pœnæ recedit a peccato, secundum illud, Timor domini expellit peccatū. & p
Eccl.1. hoc habilitatur ad sapientiā. Sed timor filialis, & castus, est initium sapientiæ, sicut primus sapientiæ effectus: Cum enim ad sapiam pertineat, q̃ humana vita reguletur per rationes diuinas, oportet sumere principium, vt homo Deum reuereatur, & subijciatur ei. Sic enim consequenter in omnibus secundum Deum regulabitur.

Tertio ratione organi. Organū enim, & instrumentum gustus, (vt philosophus
Ari. de sen. & sen. dicit) est aliquod intrinsecum circa cor, & similiter, organum tactus. Nā ad alios tres sensus deriuatur virtus sensitiua, ex corde mediante cerebro, ita q̃ a corde primo venit ad cerebrum, & a cerebro postea ad ipsos sensus. Tactus autem, &
Const. gustus referuntur ad ipsum cor p̃ medium coniunctum, quod est caro. Sed Constantinus dicit, q̃ proximium, & manifestū instrumentum gustus prout est discretus saporum, est lingua, quæ spiritum animalem ad perfectionem virtutis gustabilis defert. Fit.n. gustus, sicut ipse dicit, hoc modo: quia duo nerui linguæ medio infiguntur, qui in multos ramos in extremis lateribus linguæ disperguntur, & per eos, (vt dictū est) spūs animalis ad linguā defertur. Cum ergo res gustanda subintrat linguā, spūs animalis, qui ibi est immutatur secūdum proprietates eius, quas postea iudicio animæ repræsentat. Sicut ergo circa cor est primum gustus instrumētum, ita in corde dicitur esse primum sapientiæ habitaculū, secundum illud Prouerb. In corde requiescit sapientia prudētis: Pro.14.
sed proprium instrumentum sapientiæ quo alijs manifestatur, est lingua, Psalm. Psa.36.
Os iusti meditabitur sapiētiam, & lingua eius &c. Sed duo nerui infixi, sunt duæ cautelæ, quę debent esse in lingua sapientis; vna ad loquendum, & alia ad tacendum secundum tempus oportunum. vel significant duplex opus sapientis, s. veritatem defendere, & falsitatem repellere, Prouerb. Pro. 8.
Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium. Et nota, q̃ lingua secundum suam complexionem est concaua, porosa, humida, & insipida. Concaua vt bene quodlibet retineret. Porosa facta est, vt quod grossum, vel subtile de re gustanda esset, neruos linguæ facile subintraret, & virtus actiua ad perficiendum eandem plus vigeret. Humida vero est, vt humiditas cooperetur ad acceptorū dissolutionem: vt si aliqua dura, vel sicca palato applicarentur humiditate linguæ facile soluerētur. Facta est etiam insipida, vt cuiuslibet saporis sit facile susceptiua. Nam si determinatum saporem haberet, qualitatem alterius saporis percipere non valeret. Hæc etiam omnia competunt linguæ, prout est instrumentum sapientiæ.

Primo, vt sit concaua ad retinendū, & custodiendum verbum vsque ad tempus oportunum loquendi. Mal. Labia sacer- Mal. 2.
dotis custodiunt scientiam, s. vsq; ad tēpus docendi.

Item vt sit porosa ad grossa, vel subtilia prout decet dicendum, & disponendum. Nam humidum in re porosa per diuersa foramina minutim diuiditur.

Item vt sit humida, scilicet, vt dicta, & acta ad dissoluendum dura, idest obscura vel dubia, quæ sunt difficilia ad intelligēdum: sicut durum est difficile ad comedēdum, humerer idest declarer, & exponat.

Item est insipida ex se, suscipiens saporem

rem aliunde, quia, s. sapientiam loquendi ex se non habet homo, sed à Deo secū
Lu. 21. dum illud. Luc. Ego dabo vobis os, & sapientiam, Aug. Quod sapienter loquamini ab illo est, non nostra sapientia. Cōtra quod superbi philosophi dixerūt, Labia nostra a nobis sunt. Quarto ratione medij. Nā gustus, (vt dicit philosophus) non
Ari. de ani. fit per medium extraneum, sicut visus fit mediante aere: sed tamen sicut non fit visus sine medio, vel sine lumine, ita nō fit gustus sine humido. Nullum enim saporosum facit sensum sui saporis sine humiditate. Vnde sicut color fit actu visibilis per lumen, ita sapor fit actu gustabilis per humidum, & ita oportet, quod gustabile, vel actu habeat humiditatē aqueam sicut vdum, & huiusmodi, aut sit potentia humectabile sicut illud, quod sumitur per modum cibi. Et ideo oportet, quod sit saliua in ore, quæ bene liquida est, & etiam liquefactiua, per quā ea, quæ sumūtur etiam humectantur, vt eorum sapor percipi possit. Sicut ergo gustui ad percipiendos sapores necessaria est humiditas vel saliua, ita etiam similiter ipsi homini ad percipiendam veram sapientiā, necessaria est Christi doctrina. Cum n. Chri-
Eph.5. stus sit caput ecclesiæ, (vt dicit Apostol') quasi saliua fluens a capite, est doctrina deriuata a Christo, & hæc per quā veræ sapientiæ gustus habetur, quia ipse verbū Dei est, qui est fons sapientiæ, vt dicitur,
Eccl. 1. Ecclesiastici 1.

Quinto ratione obiecti, quod est propiè humidum saporabile Enumerat aut,
Arist. 2. de ani. Philosophus saporū species ad quas omnes aliæ reducuntur. s. dulce, & amarum, pingue, & salsum, acetosum, austerum, & acutum. Hos itaque sapores sicut corporaliter per gustum, sic etiam spūaliter per sapientiam degustamus. Facit enim nos sapientia degustare dulce in contemplatione cœlestis gloriæ. Amarum in consideratione æternæ pœnæ. Pingue in refectione æternæ gratiæ, Salsum in considerātione præsenti miseriæ, Acetosum in recognitione culpæ, & cōpūctione cōstitiæ, Austerum in assumptione exterioris pœnitentiæ. Et acutum in intelligentia scripturæ.

Item sapientia assimilatur saliuæ propter quatuor.

Primo propter saporis perceptionem. Nam (secundum Constan.) saliua est inter gustū, & eius obiectum media, Nihil enim gustu percipit, nisi cuius sapor mediante saliua gustui præsentatur. Sic quo que per sapientiam superna degustam', eorumque saporem sentimus, secundum illud: Quæ sursum sunt sapite, non quæ Col. 3.
supra terram.

Secundo propter eius humectationē, sine qua humectatione lingua non bene volueretur, neque loqueretur. Sic etiam per sapientiam cordis os ad recte loquendum disponitur & dirigitur, secundum illud. Cor sapientis erudit os eius. Pro.16.

Tertio propter digestionis præparationem. ciborum enim siccitatem saliua tēperat, & eorum succositatem augmētat, vt melius possint dentibus conteri, & facilius postea digeri. Sic quoque sapientia facit verba Dei, quæ sunt cibus animę, cōterere per expositionem, & digerere per discussionem, & consideratione.

Quarto propter superfluitatū cerebri, & pulmonis faciliorem euacuationem. Sic sapientia euacuat superfluitates cerebri, i. inordinatas. & fantasticas imaginationes, quas sapientes vel non habent, vel eis non inhærent.

Item superfluitates pulmonis, i. superfluas, & in ordinatas locutiones Nam sine pulmone locutionis vox formari non potest, neque anhelitus redei valet, sicut dicit Aristo. Non autem homo sapiens, Ari. 14.
aut superflue, aut inordinatē loquitur: de ani.
omnia verba eius sunt ponderata, & mē Ecc. 21.
surata. Ecc. Verba sapientum statera ponderabuntur.

Quinque nasi proprietates annotantur, quibus humana scientia diuersimode comparatur: necnon scientiarum distinctio & perfectio, naturalisq; hominis appetitus in illis acquirendis manifestatur.
Cap. LXVI.

SCientia hominis assimilatur naso.

Primo propter eius sensibilitatem. Nam per nares odorifera sentimus, & p̃ eas inter odorifera, & fœtida discernimus. Est autem verum intellectui, sicut res odorifera naribus, falsum autē est, vt res fœtida odoratui. Vnde scientia p̃ quā verum a falso discernimus, recte assimilatur naribus. & hinc est, q̃d nescij, & imperiti vocantur ignari. i. sine nare.

Secūdo pp̃ cōtinuitatē. Habet.n. nasus duas cōcauitates, sive duo foramina, quæ

per quandam cartilaginosam substantiã ab inuicem sunt distincta, & vnum horum foraminum ad concauitatem palati tendit, alterum sursum ad cerebri pelliculas vadit, vt aerem attrahat cerebro, & spiritum deferat naribus animalem ad sensum odoratus perficiendum. Primum ergo foramen fuit necessarium ad efficiendas superfluitates de cerebro euenientes; Aliud vero ad spiritum attrahendum, & odoratum perficiendum. Duo ergo foramina narium, sunt duo modi scientiarum. Est enim scientiarum alia speculatiua, quæ ad superiora tendit, alia practica, quæ inferiora disponit. vna, scilicet practica superfluitates eijcit, sicut pater de scientia medicinæ, quæ docet expellere superfluitates humorum, & de morali quæ docet reprimere, & expellere excessus, & extrema vitiorum. Altera, scilicet speculatiua spiritum attrahit, idest spiritualem, & intellectualem perfectionẽ.

Tertio propter necessitatem. Nam (secundum Constan.) nasus fuit necessarius ad aerem attrahendum. Et sic est necessaria scientia naturalis ad attrahendum aerem, idest ad acquirendam notitiam respectu sensibilium. Nam aer præcipue est medium, per quod sensibilia deferuntur ad sensum, sicut pater in olfactu, & et auditu, & visu, qui sunt sensus, qui præcipuè deseruiunt scientiæ & sicut aer per attractationem recipitur in naribus, ita species sensibilium per abstractionem recipiuntur interius primo in sensu, postea in intellectu, sicut aer attractus primo recipitur in naso, postea in pulmone.

Item est necessarius nasus ad cerebrum expurgandum, & sic est necessaria scientia moralis scilicet ad expurgationem animi à vitijs per contrarias virtutes

Item est necessarius nasus ad calorem in ventriculis cerebri temperandũ. quasi enim calor cerebri, est desiderium naturale. Vnde dicit philo. Omnes homines naturaliter scire desiderant. hoc desiderium non totaliter satiat, sed tamen quodammodo perficiendo temperat, præcipue scientia metaphysicalis, quæ est circa maxime intelligibilia, quibus intellectus magis reficitur. non tamen calor iste extinguitur, quia per nullam scientiam humanam sciendi desiderium satiatur. Arist. 1. met.

Item est necessarius nasus ad resolutũ odorem à quacunque substantia discernendum: quod competit scientijs resolutiuis siue demonstratiuis, quæ scilicet cõclusiones in principia resoluendo dijudicant, & discernunt, sicut sunt scientiæ Mathematicæ. Fuit etiam necessarius nasus ad decorandum, & honestandum. Nam (secũdum Gal.) nasus est faciei maximum ornamentum, & ipsius carentia faciem maximè deformat. Sic quoque per scientiam homo honestatur, & ornatur, & honorabilis redditur: propter, quod Philosophus scientiam inter bona honorabilia computat. Gale.

Quartò propter nasi quantitatem. Debet enim dispositio nasi mediocris esse, ita, quod & longitudine, & latitudine, & altitudine modum debitum non excedat. Sic quantum ad scientiæ studium excessus longitudinis est in his, qui longo tempore scholas exercuerunt, & parum, vel nihil proficiunt: de quibus Apo. Semper quidem discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Excessus autem latitudinis attenditur ad numerum scibilium: & hoc excessus prohibetur cum dicitur. Non plus sapere, quã oportet sapere. & Ecclesiast. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Sed excessus altitudinis prohibetur, cum dicitur, Altiora te ne quæsieris. Arist. de an. 2. Eth. 4. Ro. 12. Eccl. 4. Eccl. 1.

Quintò, propter nasi passibilitatem, qa (secundum Constan.) nasus quandoque impeditur ex mala cerebri dispositione. & ex eadem causa etiam impeditur scientia: quia ex mala dispositione cerebri naturali, vel violenta, efficitur homo malè dispositus ad scientiam: & læsis etiam organis interioribus cerebri, scilicet fantasiæ, vel memoriæ, perditur vsus scientiæ. Aliquando vero impeditur ex nerui oppilatione. quasi autem oppilatio nerui, est grossitudo, & duities ingenij, quæ etiam scientiam impedit. Quandoque vero ex humorum fœtidorum repletione: & hoc pertinet ad fœditates carnalium peccatorum, quæ à studio, & scientia retrahunt, & nostri intellectus acumen obtundũt. vel humores fœtidi sunt errores immissi, quibus aliquis repletus lumine veritatis caret, & veram scientiam non habet. Aliquando vero ex carnis superflua generatione. & hoc impedimentum est in gulosis: quia venter pinguis non gignit sensum tenuem, vt Græcorum prouerbium dicit. Aliquando ex humorum à capite dissolutione: & hoc impedimentum est in

in superbis: quia superbia est initium & caput omnis peccati, a qua descendunt humores, idest cogitationes, vel affectiones tumefacientes oculos mentis, vt lumen veritatis conspicere non possit Aliquando vero ex nimia constrictione: & hoc est in illis, qui studium suum coarctant solum circa scibilia alicuius scientiæ, & vlterius discere non curant.

Serui Dei, qui, & hominum seruis bonis nonnulli rationibus assimilantur, qua mente prædicti esse debeant pluribus uenarum exẽplis aperitur. Cap. LXVII.

SEruorum Dei mentes debent esse similes venis.

Primò, quia venæ sunt concauæ: quia scilicet mentes seruorum Dei sunt humiles, & ad diuinæ gratiæ receptionẽ habiles. Prou. Sit vena tua benedicta, scilicet benedictione gratiæ. Prou. 5.

Secundo, quia venæ in corpore hominis sunt sanguinis camerę, siue vasa: quia scilicet mentes seruorum Dei sunt diuinæ gratiæ non solum receptiuæ, sed etiã contentiuæ. & reseruatiuæ: sanguis enim quo vita corporalis sustentatur, & viuificatur, signat diuinam gratiam, per quam etiam animæ viuificatur, & nutritur, Apost. Gratia Dei sum id, quod sum. Cor. 6.

Tertio, quia sancti sunt ministri sanguinis, & baiuli: quia scilicet Dei gratiã quam habent, etiam alijs ministrare, & communicare student, secundum illud. 1. Pe. 4. Vnusquisque qui accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes.

Quartò, quia venæ sunt sanitatis, & infirmitatis nuntiæ. Sic serui Dei alijs infirmitates vitiorum, & sanitatem virtutum annunciant, & demonstrant, Isa. Annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Et de virtutibus. Isa. 58. 1. Pe. 2. 1. Pe. Vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumẽ suum.

Item seruus Dei bonus ad modum serui mundani ex multis proprietatibus ostenditur.

Primo, quidem, quia docilis est, & ingenioſus ad intelligendum. Ecclesiast. Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua Eccl. 7.

Secundo, quia est humilis, & obsequious ad seruiendum, Psalmus: O domine quia ego seruus tuus. Ps. 115.

Tertio, quia est hilaris, & iocosus ad conuiuendum. Gen. Læti seruiemus regi, & Isa. Serui mei lætabuntur. Ge. 47. Isa. 45.

Quarto, quia affabilis, & gratiosus ad loquendum Vnde dicitur de Dauid, qꝰ seruiebat Sauli: Acceptus erat Dauid in conspectu vniuersi populi, & maximè seruorum Saul. 1. Reg. 18.

Quinto, quia est virilis, & animosus ad se contra aduersarios domini sui ponendum, 1. Re. Non concidat cor cuiusquam in eo, ego seruus tuus. 1. Reg. 12

Sexto, quia est in commisso fidelis, & studiosus ad exequendum. Luc. Euge serue bone &c. Et Nu. Seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Lu. 19. Nu. 12.

Septimò, quia ingenioſus, & vtilis ad lucra domini procurandum. Luc. Vocatis seruis, &c. Lu. 19.

Octauo, quia solicitus existit ad seruiendum. Luc. Quis vestrum habens seruum, &c. Vnde commendatur Vrias, qui dixit Dominus meus Ioab, & serui domini mei habitant in campis, & ego &c. Lu. 12. 3. Reg. 12

Nono, quia patiens ad expectandum. Luc. Beatus ille seruus, quem cum venerit dominus &c. Lu. 12.

Decimo, quia est vigilans ad dominũ suum custodiendum. Vnde Dauid redarguit seruos Saul dormientes, & dominũ suum non custodientes.

Vndecimò, quia semper habet oculus ad dominum contemplandum. Psalm. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum. 1. Reg. 26 Ps. 122.

Duodecimo, quia semper studet ad placidè, & mundè seruiendum. Psalmus, Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat. Ps. 100.

Decimotertiò, quia castigatus non aperit os ad murmurandum. Ecclesiastici. Seruo sensato libert seruien i, & vir prudens, & disciplinatus non murmurabit corre pr. Ecc. 10

Quibus ritè vigilia conueniat, quantumq; spiritualis cura prosit, & temporali solicitudini superfluæ obsit, paucis hic atq; claris demonstratur rationibus. Cap. LXVIII.

SOlicitudo, & cura spiritualium assimilatur vigiliæ. Hæ enim sunt vigiliæ, q̃ conueniunt laborantibus, i. bene operãtibus, vt meritum augeant: conueniunt speculatiuis, i. contemplantibus, vt dũm venientem: recipiant conueniunt medicinam sumentibus, i. pœnitentibus, vt nõ se lædant: conueniunt ægrotantibus, i. tẽtatis, vt eitius conualescant, conueniunt itinerantibus, s. per exilium huius vitæ, ne per somnum pigritiæ dietam amittãt conueniunt & gregem pascentibus, i. prelatis, ne damnum gregis, per lupos. i. per hæreticos, vel malos homines, aut dæmones incurrant: conueniunt etiam orantibus, vt coronam promissam vigilantibus
Mat. 26 non amittant, Matth. Vigilate, & orate.

Item solicitudo, & superflua cura temporalium assimilatur maximè inordinatæ vigiliæ. Vigilia enim si fuerit nimia (vt dicit Constan.) calorem augmentat. Et similiter solicitudo nimia temporalium, astum auaritiæ augmentat.

Item corpus deficcat. Et similiter solicitudo superflua deficcat animam ab humore pietatis, & etiam corpus ratiõe inordinati laboris.

Item oculos grauat. Et similiter solicitudo auaritiæ grauat oculos mentis deprimens ad terram, i. terrena.

Item visum hebetat. Et sic solicitudo temporalis hebetat visum contemplationis spiritualis.

Item dolorem capitis generat, i. impatiẽtiam, & turbationes mentis. Vnde do-
Luc. 10 minus dixit Marthæ: Solicita es, & turbaris erga plurima.

Item totum corpus debilitat, & eneruat. Et similiter superflua solicitudo ener
uat totius animæ virtutem: propter quod
Luc. 12. Dominus admonet dicens, Noli te solicitè esse, &c.

Triplicem in humano corpore spiritum existere, diuersimodee, singulos gigni, ac in uarijs corporis partibus naturaliter persistere exploratur, ex quibus uaria elicuntur paradigmata, quæ multis Spiritussancti effectibus, & perfectionibus adaptantur. Cap. LXIX.

SPiritussanctus tria operatur in aĩa. Nã est coseruator naturæ, largitor vitæ, & inspirator sapientiæ. Et secundum hæc tria assimilatur triplici spiritui, q̃ est in humano corpore. Est enim in corpore humano spiritus naturalis, vitalis, animalis. Naturalis habet sedem in hepate, vitalis in corde, animalis in capicapite. Spũs. n. naturalis habet sic generari, dum enim per calorem ag̃tem in sanguinem fortis in hepate fit ebullitio, fumus resoluitur, qui ex neruis hepatis subtiliatus, & depuratus, in quandam subtilem, & spiritualem substantiam siue naturam peream commutatur, qui spiritus naturalis dicitur eo, quòd sua potentia naturaliter sanguinem subtiliat, & sua leuitate ipsum ad singula membra impellit. Iste ergo spiritus, est virtutis naturalis regitiuus. similiter quoquæ spiritussanctus est omnis esse conseruatiuus, & omnis virtutis regitiuus secundum illud,
Psalmi: Spiritu oris eius omnis virtus Psal. 32
eorum. Spiritus vero vitalis fit, quia spiritus naturalis prædictus in hepate generatus per venas quasdam ad cor mittitur, vbi per collisionem, & motum partium cordis adiuuicem, magis deputatur, & in naturam subtiliorem conuertitur. Et tunc spiritus vitalis dicitur, eo, quòd a corde per arterias ad membra totius corporis se diffundit, & spiritualem vitam augmentans, eius operationes rectificat, & custodit. Similiter Spiritussanctus veniens in animam, spiritualem vitam gratiæ in eam infundit, & ad singula membra animæ, idest ad singulas eius potentias suas virtutes spirituales diffundit, quibus operationes hominis producuntur, & rectificantur. sed quædam arteria a' sinistro cordis ventriculo exiens in suo motu mox in duos diuiditur ramos, quorum vnus tendit ad inferiora in plurimos ramos diuisus, quibus mediantibus spiritus vitalis ad omnia mẽbra interiora viuificanda portatur, Alter vero ramus tendit ad superiora, & in tres ramos iterum diuiditur, quorum dexter ad dextrum brachium, sinister ad sinistrum æqualiter se diffundit: & sic vitalis spiritus per totum corpus transfunditur, & vitalem pulsum in arterijs operatur. Medius vero ramus ad cerebrum se extendit, & superiora viuificans, vitalem spiritum in omnibus circumfundit. Sicut ergo spiritus vitalis viuificat,

eat, & pficit inferiora, & superiora mẽbra corporis: sic et Spiritussanctus viuificat, vita gratiæ, & perficit inferiores i. actiuos per dilectionem proximi. & hic habet diuersos ramos. i. diuersa opera vitæ actiuæ, & superiores. i. contemplationis in dilectione Dei. Et iste diuiditur in tres ramos secundum tres modos diligendi, quos ponit beatus Bernardus. Diligunt. n. sancti viri Deum fortiter, sapienter, & dulciter: fortiter quo ad patrem, sapienter quo ad filium, dulciter quo ad Spiritumsanctum. vel fortiter contra mundum, sapienter contra diabolum, dulciter contra carnẽ. Vel diuiditur spiritus superiora petens in tres partes: quia Spiritussanctus superiores. i. sublimiores uiros, & contemplatiuos perficit tribus uirtutibus. s. fide, spe, & charitate. Vel, quia eleuat eos ad tres
Dio. 4. cõtemplationis gradus quos beatus Dio-
c. de di nysius ponit. s. rectum, circulareni, & obli-
ui. no. quum. Spiritus uero animalis fit, quia idẽ spiritus uentriculos cerebri penetrans, ibi dem magis digeritur, & magis subtiliat: vt in essentiam animalis spiritus qui cæteris subtilior est, transmutetur. Iste autẽ animalis spiritus in anteriori uentriculo cerebri generatus particulatim, diffundit per organa sentiendi, ex quo quiq; sensus perficiuntur. pars tamen in eisdem cerebri uentriculis remanet, ut sensus cõmunis, & vis imaginatiua formetur: deide transit ad mediũ ventriculũ. s. ad cellulã logisticam ad perficiendum intellectum. Deinde transit ad cellulam memoriæ, ut impressiones factas in ãlijs cellulis ibi cõdat. & postea inde per medullam spinæ dorsi quæ dicitur nucha transit, & penetrat ad neruos motiuos, ut sic motus uoluntarius in omnibus inferioribus partibus corporis generetur. Sicut ergo animalis spũs seruit sensui, itellectui, & motui. Sic quoq; Spiritussanctus acuit sensum ad discretionem: eleuat intellectum ad contemplationem, & mouet affectum ad dilectionem.

Item sicut animalis spiritus perficit tã sensus interiores quàm exteriores: sic quoq; Spiritussanctus perficit, & illuminat ad discernendum, & diiudicandum tam interiora propria, quã exteriora aliena. Vnde Apostolus dicit, quod spiritua-
1. Co. 2. lis homo omnia diiudicat, & ipse à nemine iudicatur.

Nonnullæ ipsius hominis sponsæ optimæ partes numerantur: perquas Christi sponsæ perfectiones breuiter patefiunt. Cap. LXX.

SPonsa Christi debet in se habere illa quæ etiam reperiuntur in bona sponsa hominis, scilicet ut sit frequens ad orãdum, & deuota quo ad Deum, subiecta quo ad maritum, idest Christi obsequiũ, affabilis, & benigna, scilicet quo ad miseros, pacifica quo ad vicinos, uel quoscunque consocios, circũspecta quo ad filios. s. quo ad suos mores & actus, quorum nos sumus principia sicut patres natorũ. (sicut Philosophus dicit) mansueta quo Ari. in
ad subditos, idest quo ad sensus proprios Eth.
quos debet sponsa Christi mansuere refrenare.

Item patiens in tolerandis, sodula & diligens in agendis, modesta in habitu, sobria in motu, tacita in affatu, pudica in uisu, honesta in gestu, matura in incessu, uerecunda in publico, hilaris marito siue Christo, continens in occulto, scilicet loco, vel corde. Talis ergo est laudanda quæ plus moribus quàm carnis delitiis, plus uirtutibus quàm splendidis uestibus studet placere marito siue Christo: & pl' causa prolis. i. boni operis quàm libidinis, idest quam delectationis, uel commodi temporalis, in bonis matrimonii, idest in spiritualibus exercitijs conuersatur: & plus curat habere filios gratiæ, quam naturæ.

Quot Epilentiæ stomachij, dolor in humano corpore mala operetur, exprimitur: ex quarum cognitione ipsius etiam superbiæ damna non obscurè cognosci declaratur. Cap. LXXI.

SVperbia inducit ruinam, sicut uentositas inducit epilentiam, Dicit enim Auicenna, quod multutiens sentit epilenticus aliquid eleuari ex pollice pedis sui, quod est sicut uentositas frigida, & tendit nersus cerebrum ipsius: cum ergo peruenit ad cor, & ad cerebrũ ipsius, incurrit epilentiam. Hæc ergo uentositas frigida, est elatio superba, quæ mẽtem tumefacit, & feruorem spiritus extinguit. hæc surgit ex pollice pedis i. ex præ

excellentia honoris. Nam pollex cæteros digitos præcellit grossitie, & ordine, quia est inter digitos primus, & magis corpulentus. Et ió tanquam pollex in pede est homo honoratior, & opulentior in plebe: ex quo ventositas surgit, quando de excellentia superbit: & hæc tunc cor tangit, quando delectantur in prærogatiua honoris. Sed tũc ad cerebrum pertingit, cum ad sensum eius, & rationem peruenit, ut scilicet se cæteris eo æstimet meliorem quo se præ cunctis videt recipere honorem. sed ex hoc incurritur epilentia, quia non nunquam ex occulta mentis superbia sequitur manifesta ruina. Nam in epilentia est casus, & prostratio corporis,
Pro.16. Prouer. Ante ruinam exaltatur spiritus.

Itẽ superbiæ tumor aliquando etiã pẽnitentes. & Dominum diligẽtes inuadit, & occidit. Cuius exemplum apparet in dolore stomachi. Nam (sicut dicit Auicen.) quando apparet cum dolore stomachi super pedem dextrum aliquid simile vesicæ, patiens moritur in xxvij. diebus. Est enim quasi dolor stomachi, pẽnitentia & dolor peccati. Nam sicut dolor cruciat stomachum, sic conscientia peccati remordet, & cruciat animum. Est aũt velut pes animi, amor eius: sed tanquam pes sinister est amor temporalium, iãquã uero dexter pes est amor spiritualium: ergo anima pœnitens debet habere dolorem quo purificetur, & pedem dextrum idest amorem spiritualium quo promoueatur. Sed inter hæc cauenda est vesica, id timenda est superbia. Est. n. tumor superbiæ velut eleuatio vesicæ: quæ tunc in pede dextro nascitur, quando de spiritualis operis profectu aliquis extollitur, sed hoc patiens ad mortem appropinquat: quia omnis intumescens superbia ad ruinam peccati festinat. Prouer. Qui altam
Pro 17. facit domum suam. s. mnetis quærit ruinam.

Incubus quid, eiusq; rei signum existat, ac quãdmodum causetur, & ex diuersis ipsius effectibus varie pariter Diabolum hominem in peccatis tentare; triaq; præcipua mala ex peccato in eiusdem explanatur. Cap. LXXII.

TEntatio peccati assimilatur incubo. Nam incubus (secundum Auicen) est ægritudo, in qua homo sentit, cum in somnum ingreditur phantasma graue super se cadens, & comprimens ipsum, & angustiatur eius spiritus, & intersecatur vox eius, & motus eius fortasse præfocatur, propter pororum oppilationes: & cum ab ipso separatur, excitat eum subito. Talis ergo incubus tentationem peccati designat propter nouem.

Primo, quia talis ægritudo dormientẽ occupat, accidit enim in somno. Est autem dormienti similis, qui tentationibus resistere negligit. Vnde, quod hæc ægritudo accidit dormienti, & non vigilanti significat, quod tentatio prænalei negligenti, non autem sollicite resistenti. Vnde Matth. Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Matth. 26.

Secundo, quia hæc ægritudo fantasian do grauat. Videtur. n. qui hoc patitur, tantasma quoddam graue sentire quasi super se cadens, & ipsum comprimens, cum tamen non sit, quod videtur: quia non est pondus exterius, sed interior ægritudo, sed nihilominus ipsum grauat, ut pondus. In quo significatur, quod etiam in tentatione diabolus peccatorem deludit, vt videatur peccatum esse id, quod non est, scilicet magis delectabile, vel magis ville esse, vel minus periculosum, quam postea inueniatur. Et sic illudẽdo inducit ei pondus, & grauedinem peccati. Aliquando etiam tentatio peccati est, ut fantasma terrens, vt quando diabolus tentando persuadet dicens: Nisi feceris hoc, tale malum accidet tibi, puta nisi fenus exercueris, ad paupertatem & miseriam deuolueris, & similia. Et superinducit peccatum, quo postea conscientia plurimũ grauatur. Psal. Iniquitates meæ supergrediẽ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Prou. Stultis illudit peccatum. Matth. Putauerunt fantasma esse. Psa. 37. Pro. 14. Mat. 6.

Tertio, qa incubus spiritũ angustiat: angustiat n. ualde spiritus hoc patientis. & sic homo postquam tentationi cõsensit, & peccatum fecit, angustiatur ex remorsu conscientiæ spiritus eius. Ap. Tribulatio, & angustia in omnem animam operantis malum. Ro. 1.

Quarto, quia incubus hominem uoce priuat: Non enim potest loqui qui hoc patitur, & hoc facit in peccante verecundia peccati, quia. s. ei tollit uocem confessionis. Luc. Ecce tacens, & non poteris loqui. Luc. 1.

Quinto, quia corpus immobilitat: qa tali non potest membra mouere: & sic postquam

postquam peccator cadit in peccatum, nõ habet motum vitæ, vel operis interioris meritorij. Exo. Fiant immobiles quasi lapis. Exo. 12.

Sexto, quia quandoq; ipsum præfocat scilicet propter pororum oppilationes: & hoc est quando diabolus omnem porum i. omnem viam seu meatum peccatori ꝓludit, ne possit de peccato exire. Thre. Conclusit viam meam lapidibus. Thr. 3.

Septimo, quia ægritudines periculosas prænunciat. Nam, (ut dicit Auicen.) Talis incubus antecessor est periculosarum ægritudinum, aut apoplexiẽ, aut epilẽtiæ, aut maniæ. quia scilicet postquam homo in tentationem cadit, & peccatum perdicit, tria mala consequitur, scilicet debilitatem, ociositatem, præcipitabilitatẽ. Siquidem ex unius peccati mortalis cõsensu, vel opere sic anima debilitatur, quod se tenere nõ potest, nisi in aliud cadat. Hic debilitata designat epilentia in qua est corpis prostratio. Non. n. est possibile (sicut dicit Aui.) vt patiẽti actu epilẽtiam, remaneat erectio corporis. Vnde necesse est ipsum cadere, nec habet possibilitatẽ postquam cecidit, erigendi se. Et sic etiam peccatori accidit postquam in peccatum cecidit, quia non est in eo unde se erigere possit. Psal. Spiritus vadens. s. sponte ĩ peccatum, & nõ rediẽs à peccato nisi per diuinum auxilium. Psa. 77.

Item priuatur homo propter peccatum omni opere meritorio vitæ æternæ quandiu manet in eo. Et hc quantum ad meritum efficitur ociosus. & hoc designatur ĩ ĩapoplexia, in qua, (vt dicit Auic.) est mẽbrorum ociositas propter priuationem sensus, & motus.

Item per peccatum efficitur homo ut maniacus qui est furiosus, & præceps & sic peccatũ facit hominem præcipitem, vt frequenter operetur absq; consilio rationis Deut. Gens absq; consilio est, & sine prudentia. Deute. 32.

Octauo, quia subito excitat. Nam cum incubus tali a dormiente separatur, subito excitat eum. Sic quando desinit, & separat ab homine delectatio peccati, tũc homo excitatur, & pœnitet, quam male fecerit, vel quando separatur ab homine possibilitas peccandi per mortem, tunc excitatur anima misera, quæ prius in peccato dormiebat: quia tunc oculos pœna aperit, quos culpa claudebat. vel postquã per pœnitentiam separatur a culpa, tunc anima excitatur à sua negligentia.

Nono, quia hanc infirmitatem multiplex eã generat. Nam, secundum Auicen. quãdoq; est ex grossitie uapore, quandoq; ex subito frigore, quandoq; ex debili complexione. Est. n. primo, ut ipse dicit huius ægritudinis causa, ut plurimum uapor materiarum grossarum sanguinearum, aut fleumaticarum, aut melancolicarum eleuatus ad cerebrum subito in dispõne quietis, & motus, & vigiliarum resolutus. Et in hoc signatur tentatio proueniens a carne, quæ nunc ex humore sanguinis intendit ad luxuriam, nunc ex fleumatico ad pigritiam, nunc ex melancolico ad gulam siue tristitiam, Sunt. n. melancolici edaces, (ut dicit Philolophus.) et iterum sunt tristes. Quandoq; uero fit incubus. ex frigore uehementi irruenti in caput subito apud somnum. Et hæc est tentatio diaboli, qui tunc quasi frigus subito irruit, cum hominem dormientem. i. negligentem cernit. Vnde Hiero. Semper aliquid boni facito, ne diabolus te inueniat ociosum. Ari. de som. & vig. Hiero.

Item incubus (ut Auic. dicit) fit propter debilitatem cerebri. aut a caliditate sua, aut a malitia complexionis quam habet. sic tentatio quæ est a mundo, inducit debilitatem cerebri. i. animi, quia præcipue in cerebro uigent uirtutes animales. Et hanc debilitatem animi inducit tentatio mundi, aut calore prosperitatis, aut malitia aduersitatis. Ioh. Totus mundus in maligno positus est. Aug. dicit. Duplicem aciem producit mundus contra milites Christi, blanditur ut decipiat, terret ut frangat, non uos teneat uoluptas propria, non uos terreat crudelitas aliena, & victus est mundus; ad utrosq; adtus occurrit Christus, & non uincitur Christianus. 1. Io. 5. Augus. in ser. 10.

Superbiam diuturna tribulatione domari, uniuersalis febris longa epilentiam resoluentis confirmatur exemplo. Cap. LXXIII.

TRibulatio diuina domat, & excludit superbiam, sicut febris longa excludit epilentiam; dicit Auicen. quod epilentia multotiens resoluitur per febres quas tolerat patiens eam, & proprie per febres longas, ut quartanam, propter vehementiam fortitudinis suæ, & propterea, quod digerit materiam melancolicam; sed quid est febris longa, nisi afflictio

Universidad de Deusto Biblioteca

ctio diuturna; quæ sua fortitudine elatio nem mentis proternit, & sua diuturnitate corpus consumit, & atterit superbiam carnis?

Melancholia qualitas, principium, dominium, multiplexq; effectus, & stomachi doloris, diuersitati pariter doloris peccatorum pœnitentis adaptari demonstratur.
Cap. LXXIIII.

TRistitia pœnitentiæ de peccatis perpetratis, assimilatur choleræ nigræ, id est melancholiæ.

Primo ratione dominij: quia melãcholia dominatur in latere sinistro: quia scilicet tristitia de peccatis vitijs animi subijcitur, quæ sunt in sinistra parte.

Secundo ratione principij, quia sedem habet in splene: quia licèt contrit tristentur de perpetratione culpæ, tamen gaudent in spe de consecutione veniæ. Nam, (vt dicunt Physici) de splene generatur risus ex qua vicinitate sequitur, quod melancolici aliquando rideant, aliquando flecant.

Tertio ratione qualitatum: quia melancholia frigida est, & sicca, & frigus, & siccitas aliquando in bona significatione accipiuntur, aliquando in mala. In mala significatione accipitur frigus i. Cant. Vbi dicitur Hyems trãsit, imber abiit, & recessit, ut scilicet in frigore hyemis accipiatur torpor tentationis. Sed in bona significatione accipitur in Psal. ubi dicitur, Trãsiuimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium, ut post æstum, & dissolutionem trãsiamus ad requiem; ignis enim vrit, aqua dissoluit, urit enim tribulationis aduersitas, dissoluit blandientis mundi prosperitas. vas autem igne solidatum aquam non timet: post transitum vero tribulationis educet nos Dominus in refrigerium mentis. Similiter, & siccum duobus modis accipitur: quandoq; in bonum sicut Psal. ait: Siccam manus eius formauerunt, siccam enim vocat cordis nostri terram, à malis humoribus exiccatam. Aliquando uero in malum, sicut dicitur Nu. Anima nostra arida est, idest rore carens gratiæ cælestis. ergo tristitia pœnitentiæ ad modum melancoliæ est frigida, idest refrigeratiua a vitiorum ardore; & sicca, idest a uitiorum humoribus siue fluxibus siccatiua, & restrictiua.

Can. 2.
Psa. 63.
Psa. 94.
Nu. 11.

Quartò ratione effectuum: quia melancolia facit homines iracundos, quandoq; timidos, quandoq; uigilantes, quandoq; dormientes. Similiter tristitia pœnitentiæ facit homines irasci sibi ipsis. Psalmus: Irascimini, & nolite peccare. Psal. 4.

Item facit pauescere, & timere diuinum iudicium. Psalmus: A iudicijs tuis timui. Ps. 118.

Item quandoq; facit uigilantes, idest intentos cęlestibus desiderijs. quandoq; dormientes. i. grauatos curis.

Quinto ratione similitudinum: quia similis est melancolicus autumno, terræ, & senectuti. ut intelligamus in autumno maturitatem, in terra stabilitatem, in senectute morum grauitatem.

Sexto ratione purgationum: quia purgatur per oculos. Et similiter ab his uitijs de quibus tristamur, si per confessionem cicta fuerint, lachrymis purgamur.

Item tristitia, & dolor peccati assimilatur dolori stomachi. Nam, secundum Auicenna, in dolore stomachi inuenitur quadruplex diuersitas: quia quidam sunt quibus accidit dolor stomachi, non quidem quando comedunt, sed in fine spacii comprehensionis cibi in stomacho, & post horam decimam quæ sequitur eam. Et tali quidem dolori assimilatur tristitia peccatis: quæ prouenit ex remorsu conscientiæ quia licet peccator dum comedit. i. dum actu peccatum agit, non tristitiam, sed delectationem sentiat de peccato; tamen in fine spacij comprehensionis cibi. i. in fine completionis peccati, scilicet post cõsensum, vel post peccati actũ, sequitur tristitia animi ex remorsu conscientiæ, & reatu peccati. Vnde Philosophus dicit, quod beati replentur pœnitudine. & bene post decem horas, quia in transgressione decalogi. i. decẽ præceptorum legis omne peccatum perficitur. Vnde Ambrosius dicit, quod peccatum est transgressio diuinæ legis, & cęlestium in obedientia mandatorum. Alii uero sunt quibus accidit dolor stomachi dum comedunt, & sedatur post digestionem. Et huic dolori assimilatur tristitia pœnitentium, qui dum commedunt. i. dum peccata sua considerant, vel comedunt. i. dum verbũ pdicationis, qd est cibus mentis, audiẽdo percipiũt, cõpunguntur, & cõtritionem cõcipiũt. Sed cõtritionis dolor post digestionem

Arist. i. cęl.
Ambr.

Aug.

sedatur. Quia sicut est triplex digesti o cibi in stomacho, in hepate, & in membris, sic etiam est triplex purgatio peccati, scilicet in corde in ore, & in opere, idest in contritione cordis, in confessione oris, & in satisfactione operis. Vnde post digestionem completam, stomachi dolor sedatur, quia post plenam purgationem peccati, pœnitentis dolor mitigatur. Alij autem sunt, quorum dolor nõ cessat quousque euomant quoddam, sicut acetum ex quo bullit, deinde sedatur dolor eorum. Talis est dolor, & pœna in purgatorio existentium, qui non cessat, i. non deficit quousq; euacuetur, & expietur peccati reatus, qui rectè assimilatur aceto bullitẽti, scilicet ad modum aceti pũgit dolore, & bullit ardore. Est enim vehemens dolor ex dilatione præmij, & vehemens ardor ignis existentis ibi. Quia (sicut dicit beatus Augustinus) licet ille ignis æternus nõ sit, tamen est miro modo grauis, in tantum, quod excedat omnes pœnas quas vnquam in carne alĩqs passus fuit. Alij vero sunt, quorum dolor sedatur, non cum vomitu, sed cum descensione cibi, & talis est tristitia irascentis: qui licet non euomat, idest licet iram a corde non abijciat, neque iniuriam remittat, tamen cum cibus a stomacho descendit, idest cum memoria iniuriæ ab animo discedit, tristitia & ira sedatur.

Bonorum ac malorum hominum verba, lingua, sputo, ac saliua pluribus rationibus assimilantur quorum origo, effectus, naturalesq; virtutes manifestantur, ac quando quoue pacto sit loquendũ, seu silendum, edocetur.
Cap. LXXV.

VErba bonorum hominum debent esse similia linguæ. Nam lingua est influentiæ spiritus receptiua. & talis fuit lingua prophetarum, & Apostolorum q Spiritusancto in spirati locuti sunt. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.

Mat. 10

Secundo, quia lingua est de tenera & molli materia, scilicet de carne, quia interdum loqui debemus mollia, & placabilia verba, Prou. Lingua mollis contringit duritiam. & Prou. Lingua placabilis, lignum vitæ.

Pro 25.
Pro. 15.

Tertio lingua est in complexione calida, & humida: & sic lingua bonorum est feruida, & deuota.

Quarto, quia lingua in dispositione est tenuis, & longa. & talis est lingua doctorum, scilicet tenuis idest subtilis ad exponendum, & longa ad continuandum, & multiplicandum.

Quinto, quia lingua est ad similitudinem gladij facta: & hoc est, vt sit ad defensionem ueritatis, & expugnationem erroris. Isa. Posuit os meũ dominus quasi gladium acutum. Isa. 49.

Sexto, quia lingua est in corio rubicunda, vt scilicet verecundetur proferre verba inhonesta, & indecentia.

Septimo, quia est vocis, & modulationis formatiua: & ideo est in concauo posita, vt s. sit suauis, & dulcis, sicut & ẽ modulatio musica.

Octauo, quia lingua est saporis discretiua, vt scilicet sit sapida, & discreta ad loquendum.

Nono, quia est conceptionum animæ interpretatiua: vt scilicet loquatur verba deliberata, & prius in anima limata.

Decimo, quia est labijs, quasi claustro duplici circumsepta. s. vt sciat se claudere tacendo, & aperire loquendo.

Vndecimo, quia lingua est oris humectatiua. Nam (secundum Constanti.) in lateribus ligamentorum linguæ sunt q̃dam venæ vocatæ salijuales, quæ saliuam linguæ administrant. in ipsiu vero linguæ vnde exeunt hæ venæ, est caro glandulosa, & alba ipsius saliuæ generatiua, quæ linguam humectat, & ciborum siccitatẽ temperat, & eorum succositatẽ augmentat. Istę autẽ duæ venæ quæ administrãt linguæ saliuam sapientiæ, idest saporosæ doctrinæ, sunt vita, & scientia.

Duodecimo, quia est lingua grauidorũ animalium, & fetuum significatiua. Nam (sicut dicit Arist.) qualis est vena sub lingua talis est fętus generatus ab ea. Oues enim aliquando habent sub lingua venas albas. & tunc pariunt fœtus albos, etsi habuerint nigras, pariunt nigros, & si varias pariunt varios. Venæ autem sub lingua existentes, vel ad linguam venientes possunt etiã dici cogitationes, & affectiones quę lingua exponuntur. Et quales sunt in homine cogitationes, & affectiones, tales etiam sunt linguæ locutiones, & tales etiam sunt fętus, idest operationes, scilicet vel nigræ, idest malæ, vel albę

Arist. 6. de ani.

albæ idest puræ. vel uariè, idest mixtæ, sicut opera hypocritarum.

Item verba malorum assimilantur linguæ.

Primò, quia lingua est in lubrico posita. Et sic mali habent linguam lubricam, idest labilem ad verba inhonesta, & mala.

Secundò, quia lingua est acuta, & maxime lingua quorundam serpentium. Ita mali ad modum gladij habent linguas acutas ad percutiendum, & diuidendum
Ps.139. proximos, Psal. Acuerunt linguas suas, sicut serpentes. Et iterum, Lingua eorum gladius acutus.

Tertiò, quia quorundam animalium ligua est venenosa, & mortifera, sicut serpentis, & draconis, & rabidi canis, cuius lingua semper apparet iuxta os, & distillat venenum, & inficit aquam si cadat in
Auic. eam, de qua si quis bibat (vt dicit Auic.) efficitur rabidus. Hæc lingua venenosa, est lingua inficiens, & alios corrumpens vel lædens: siue per detractionem. Et hęc est lingua serpentis mordentis, & tortuosè incedentis: siue per malam suggestionem. Et hæc est lingua draconis infernalis, idest demonis, cuius est mala suggerere. Vnde etiam homines qui hæc faciũt sunt quasi lingua eius: vel etiam per malam doctrinam corum pẽdo fidem sicut hæretici faciunt. Et hæc est lingua canis rabidi, cuius venenum infficit aquam sapientiæ salutaris, idest sacræ scripturæ per falsa expositiones, ita vt bibens ex ea, idest eorum doctrinam recipiens, spiritualiter efficiatur rabidus, & infectus.

Quarto, quia aliqua lingua est in colo-
Arist. de anima. re uaria, sicut (secundum Arist.) Serpentium linguæ, sunt nigræ, siuæ liuidæ, subrusæ, maculosæ, & ad motũ velocissimæ, ita vt cum sint in motu bifurcari videantur, tam velociter agitantur. Linguæ ergo liuidæ sunt inuidorum, subruræ adulatorum: quia sub rufedine, idest sub dulcedine verborum. Nam ruiedo est color mellis, immittunt aculeum deceptionis. sed maculosæ sunt linguæ infamatorum qui aliorum famam maculare sæpissime conantur, ad modum autem linguæ velocissimæ, sunt linguæ relatorum qui verbum auditum, vel conceptum retinere nõ possunt quin statim proferant. Bifurcatæ autem sunt bilinguium. Omnes autem tales linguas optabile esset, ꝙ Deꝰ siccaret & absciderei, quia tũc cessaret venenum de quo dicitur in Ps. Venenum aspidum Ps.13.
sub labiis eorum. Dicitur enim, quod lingua aspidis, quamuis in corpore serpentis viuentis sit plena veneno mortifero, tamen ab eius corpore separata & siccata venenum amittit, & alterius serpentis venenum prodit. Vnde præsente veneno sudare consueuit.

Item verba hominum assimilãtur sputis.

Primo quidem, quia sputum venenosis animalibus resistit. Nam dicit Ambros. Ambr.
quod sputum hominis est venenum animalibus venenosis, & maximè si homo iciunus sit. Sic verbum hominis sobrij, in ser. de Leui.
& placati mitigat, vel extinguit venenũ hominis irati, & intemperati. Nam respõsio mollis, frangit iram.

Secundo, quia sputum superfluitatem
Pro.15. reumatis minuit. Vnde dicit Galenus, Gale.
quod ptyficis viile est spuere. Vnde dum spuunt se a superfluitate exonerant, qua retenta suffocati moriuntur. Sic quoque per verba confessionis exonerat se peccator a superfluitate peccati, qua anima suffocatur, & occiditur.

Tertio, quia sputum aliquando quidẽ digestum aliquando vero indigestum existit: & hoc pertinet ad verborum varietatem, quia aliquando loquitur homo consulte, & præmeditatè, & tunc loquitur sapienter: aliquando vero præcipitanter, & inconsideratè, & tunc etiam, vt plurimũ loquitur ineptè. Vnde ponitur differentia inter sputum, & saliuam: quia saliua est superfluitas naturalis nutrimenti pectoris, & generatur digesta. Sed sputum est illud, quod ad pectus aduenit secundum diuersitatem cursus naturalis, vel pẽter naturam, nec est semper digestum (secundum Galenum.) Per saliuam ergo q̃ semper est digesta, intelligitur sapientis locutio, quæ semper est pmeditata, & ordinata: sed per sputum, quod quandoq; est digestum: quandoque non, intelligit communis locutio aliorum hominum, quæ aliquando est considerata, aliquãdo non.

Quarto quoque, quia sputum interiotẽ corruptionem ostẽdit, Dicit enim Galenus, ꝙ in sputo tria sunt attendenda, scilicet color, odor, & sapor, Nam si sputum est in colore liuidum, cordis significat læsionem: si sanguineu sanie admixtum pulmonis significat vlcerationem: si fuerit vero in odore fœtidum interiorum signi-

ficat corruptionem: & si in sapore fuerit amarum, vel acidum, humoris significat corruptionem in stomacho, & in pulmone. Quidam enim sunt qui habent verba liuida, & maliuola: & hoc significat læsionem cordis per inuidiam. Quidam vero habent verba sanguinolẽta, idest comminatoria, & contumeliosa admixta sanie. i. rabie, & furore: & hæc ostendunt læsionem pulmonis per iracũdiam. Nam pulmo est cordis flabellum, quia ad temperamentum, & refrigerium continuè aerem attrahit, & emittit. Vnde pulmo potest dici quoddam refrigerium cordis. Sed ira dum sanguinem circa cor incendit, & ebullire facit, cordis refrigerium impedit etiam corpole. Dicit enim
Dama. Damascenus, ꝙ ira est feruor seius qui circa cor est, sanguinis, ex euaporatione fellis fiens. Et quia iracundia cor incendit, ideo iracundi proferunt verba sanguinolenta, & comminatoria, & maledica. Quidam vero proferunt verba fętentia, idest infamantia: quia infamia comparatur fętori, vel fœtida sputa sunt verba turpia, idest carnalia, & immuda, quæ signa sunt interioris corruptionis illa quidem odii, hæc vero luxuriæ. Quidam vero proferũt verba amara, & fellea, significantia corruptionem in stomacho, idest in memoria per reminiscentiam iniuriæ receptæ. Est enim memoria receptaculum cognitorũ sicut stomachus ciborum, sed tamen memoria est etiam conseruatiua receptorum

Virginum perfectiones femoribus comparari tribus eorum proprietatibus asseritur.
Cap. LXXVI.

VIrgines assimilantur femoribus.

Primò, quia femora sunt ex magnis ossibus composita, vt dicit Constiã. quod necessarium fuit, quia omnium ossium corporis sunt fundamenta, vel quia portãt maiores neruos, vel lacertos, per quos fit pedum motio voluntaria. Sic vergines indigent magnis ossibus, idest viribus.
Aug. de Ati. vir. quia (sicut dicit Aug.) inter omnia certamina Christianorum, duriora sunt præ-
Ps.44. lia castitatis. Ps. Accinge gladio super femur tuum. gladio enim super femur accingitur, qui con ra tentationes carnis vniuersaliter præliatur

Secundo, quia femora sunt tota a parte superiori cocaua. Et sic virgines a parte superiori. i. a parte mentis debent e concauæ, idest humiles, vt sint ad diuinã gratiam recipiendam & conseruandam habiles, sine qua nihil valet virginitas.
Aug. Quid prodest cuique continentia, si Aug.
dominetur superbia? quasi diceret nihil.

Tertiò, quia femora a parte anteriori sunt gibbosa, duo habentia acumina. Vnde sunt exterius fortia, vt ibi locum habeant lacerti, & nerui: qui si essent intrinsecus, læderentur. Sic virgines debeat esse fortes contra exteriora prouocantia, & impellentia ex parte carnis, vel mundi & sunt necessaria duo acumina, scilicet oratio, & abstinentia. Vnde sunt etiam femora ex parte superiori grossiora, sed inferius graciliora: quia per orationem ingrossatur, & impinguatur spiritus, & per abstinetiam attenuatur, & coartatur pars inferior, idest caro.

Animam humanam quinque præcipuis virtutibus, velut corpus quinque sensibus ac ossibus regulari & gubernari, eorum non obscuru similitudinibus diserte ostentatur.
Cap. LXXVII.

VIrtutes interiores animæ, quinque sensibus corporis adaptantur. Nam visus animæ, est fides, qua quicunque caret, cæcus est: & assimilatur illi qui erat cęcus a natiuitate, quia scilicet omnes sine fide nascuntu. Illum cęcum eum Dominus illuminaret, expuit in terram, & fecit lutum de sputo, & liniuit super oculos eius. quia tunc illuminatur mentis oculus cum fidem Verbi incarnati suscipit intellectus. Et quod fides illuminat satis ostẽditur Matth. quãdo euauit Dominus Bar Mat.10
thimæum cęcum, a quo cum Dominus q̃ siuisset, Quid vis, vt tibi faciã? Respõdit, Domine vt videam, & dixit ei. Respice, fides tua saluum te fecit, & cõfestim vidit. Ac si diceret fides est quæ te illuminat.

Auditus autem est obediẽtia. ps. Popu- Psa.17.
lus quem non cognoui, seruiuit mihi. in Leu.22
auditu auris, obediuit mihi. & Leuitici dicitur, Si inueneris ouem, & bouem, aure, & cauda amputatis voluntariè offerre poteris. Votum autem ex his solui non potest. Auris amputatio, est obedientia imperfecta, quæ si seculari sufficit qui voluntarie offert, non tamen claustrali, qui, ex voto obedire tenetur.

Odoratus, est spes. Vnde ille odoratur caret, qui spem non habet. In Ezechiele commi-

comminatur Dominus mulieri adulteræ: Præciuam aures tuas, & nares tuas. Aures enim naribus in præcisione iunguntur, quia a quibus mandatorum obedientia tollitur, frustra de vita æterna speratur.

Iob. 34 Gustus, est charitas, Iob: Guttur escas gustu diiudicat. Prudentia enim mundi habens palatum infectum, temporalia bona iudicat: dulcia tanquam vera bona sed gustus charitatis illa respuit, nec libẽter suscipit, quia meliora bona esurit.

Pro. 27. Prouer. Anima esuriens amarum ꝓ dulci sumet.

Tactus est humilitas, quia tactus maxime nobis adhærer, vt potè sine quo animal viuere non potest. talpa enim vt aut sine visu, musca sine auditu, & simile inuenitur de alijs senibus, sed nullum animal viuit sine tactu immo aliquod vt aut solo tactu, vt ostrea, & concha. Humilitas igitur ad modum tactus maxime dicitur adhærere, quia nihil ex nobis habemus vnde superbire debeamus. Ecclesiastici. Quid superbis terra, & cinis. & Miche. Humiliatio tua in medio tui, sed quia tactus duas habet manus, etiam patientia quæ humilitatis comes est tactui cõparatur. Hæc enim est qua filij Dei probantur. Gene. Dixit Isaac, Accede huc, vt tangam te, & probem, an tu sis filius meus.

Ecc. 10 Mich. 6 Gen. 27

Item virtutes assimilantur ossibus.

Primò, quia ossa sunt totius corporis solidamenta, eo, quòd in ipsis robur est animalis. Vnde cum sint omnium stabilimenta ab exterioribus defendunt interiora. Ita etiam ex virtutibus est totum robur, & soliditas animæ sine quibus anima ab exterioribus tentationibus minime se defendere potest: & ideo animæ velut arma defensionis, de quibus Philosophia Boetii loquitur dicens: Talia ibi contuleramus arma, quæ ni prior abiecisses inuictate firmitate tuerentur: Iob. Ossibus, & neruis compegisti me.

Iob. 10.

Secũdo, quia ossa sunt in corpore multiplicata, & hoc propter motus leuiorem facilitatem, & ad vitãdum corporis passibilitatem. tanta enim est inter membra colligantia, vt vno patiente omnia sint compatiua. Vnde natura ferè duplicauit omnia membra, vt si vnum illorum deficeret, alterum eius effectum suppleret. Vbi ergo oportuit plura ossa compegit. Sic vt anima ad diuersa, oportuit, & meritoria opera faciliter moueatur, & vt cõtra diuersorum passiones tueatur, necessarium ei est, vt diuersarum virtutum habitibus muniatur. Et ideo necessarium est animæ nõ vnam tantùm, sed multas virtutes habere, vt quod per vnam non potest. per aliam suppleatur Ezechie. Dimisit me in medio campi qui erat plenus ossibus. Talis. n. campus est anima virtutibus plena.

Eze 37

Tertio, quia ossa sunt disparia, & diuersimodè figurata: disparia quidẽ sunt, quia in magnis membris magna, & in paruis parua. diuersimodè etiam figurata quia quædam sunt longa quædam rotũda, quædam concaua, & quædam solida. Similiter, & virtutes non sunt in omnibus pariter, vel æqualiter, sed secundum maius, & minus insunt diuersis hominibus, siue eædem virtutes, siue diuersæ. Dicuntur, enim virtutes longæ inquantum faciunt bonum continuare, sicut constãtia, perseuerantia, & huiusmodi. Rotũdæ vero sunt in quantum habent nos ad superiora ab inferioribus eleuare. Nam secundum mathematicos, Rotundum, siue sphæricum sic est vndique eleuatum, quòd non tangit planum suppositum, nisi in puncto. Sic homines virtuosi non hærent inferioribus, & temporalibus, nisi in puncto necessitatis, vndique scilicet superiora petentes. & hoc præcipue faciunt virtutes Theologicæ, scilicet fides spes, & charitas. Concauæ vero sunt inquantũ semper sunt aptæ suscipere augmentum. concauum enim est benè recepiuum. Solidæ vero sunt in quantum, scilicet firmant hominem in bono. Ossa enim solida facta sunt propter maiorem firmitatem. Iob. Ossa eius, vt fistulæ æris.

Iob. 40

Quartò, quia ossa sunt inuicem colligata. Sunt enim quibusdam neruis inuicẽ stricta ne motu soluerentur, & vt sibi inuicem cooperentur. Nam minora super maiora radicantur, & maiora minoribus muro naturæ artificio coaptantur. Similiter virtutes omnes sunt inuicem connexæ, & colligatæ, ita vt vna sine altera inesse, vel haberi non possit, & minores virtutes in maioribus radicantur, sicut dicit Apostolus de charitate. Vt in charitate radicati. & fundati, &c Omnes etiã virtutes sibi inuicem coaptantur. vnde Gregorius dicit, quod omnes virtutes mutua ope se subleuant. Eze. Accesserunt ossa

Eph. 3.

Eze. 37

ossa ad ossa.

Quintò, quia sunt intrinsecus medullata, vt scilicet ex ipsa medulla nutriãtur: vnde propter euaporationem meduliæ per poros ossium, carnes quæ magis ossibus sunt vicinæ, magis sunt saporosæ. Quasi ergo medulla intrinseca quibus virtutes nutriuntur, & sine qua conseruari non possunt, est gratia diuina, quæ per ipsas virtutes operans, circunstantes proximos afficit, & saporat. Iob Medullis ossa illius irrigitur.

Iob. 21.

Fidelium vnitas per charitatis vinculum ordinata qualis esse debeat, vt Deo iucunda existat: septem membrorum corporis humani similitudinibus redditur clarissimum Cap. LXXVIII.

VNitas fidelium Ecclesiæ debet esse sicut vnitas membrorum in corpore quo ad septem.

Primò quidem, quia membra quadam proportione quasi armonica sunt inuicem coniuncta, & fideles ecclesiæ debent esse simul coniuncti per charitatis amorem diligentes se inuicem secũdum debitam proportionem, quia nõ omnes sunt æqualiter diligendi.

Secundò, quia membra sibi inuicem sunt administrantia, & suarum virtutum & operationum mutuo communicatiua. Sic fideles ecclesiæ debent sibi inuicem seruire, & bona sibi mutuo communicare, secundum illud: Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes. Vnde, sicut superiora membra administrant inferioribus influentiam & gubernationem, inferiora vero superioribus supportationem, media vero impendunt vtrisque cooperationẽ: Sic maiores, & superiores debent inferiores, & simpliciores dirigere, & gubernare, sicut oculi inferiora membra dirigũt, & rectificant. Inferiores vero debent superioribus obedire, & eos supportare, sicut pedes, & crura pondus superiorum supportant. Alij vero quasi medij debent vtrosque iuuare, sicut manus, & brachia tam superiora quam inferiora membra defensant, & iuuant.

Pet. 4

Tertio, quia membra quandiu regunturab anima, permanent sana, & ad completionem suæ actionis sunt sufficientia: sed regimine spiritus priuata, toti corpori sunt nociua. Similiter quoque fideles, quandiu reguntur a Spiritusanctò, scilicet dum sunt in vnitate ecclesiæ & charitate, sunt spiritualiter sani: sed quando regimine Spiritussancti priuantur, scilicet per scisma, vel per peccatum mortale, tunc potius sunt corpori ecclesiæ pestiferi, & nociui.

Quartò, quia tanta est vnio inter membra, quod propter mutuam inter se colligantiam, sibi sunt inuicem compassiua. Vnde vnum membrum ab alio patiens non se vindicat, sed potius illud iuuat. Et ideo si vnum membrum fuerit læsum ad ipsum confluunt humores aliorum membrorum. Sic etiam fideles Christi debent sibi mutuo compassionem impendere, de iniurijs, vel offensis non vindictam expetere, sed potius sibi remittere: & dum aliquis patitur, alij debent occurrere ad iuuandum

Quintò, quia membra sunt per patientiæ exemplum sui mutuo confortatiua: nam dolor maior alicui membro superueniens, dolorem minorem alterius mẽbri mitigat, & eius passionem alleuiat, vt non sic graniter suum malum sentiat, dum malum commembri participat sicut patet in freneticis: quibus dum brachia, siue crura fortiter stringuntur dolor capitis alleuiatur. Sic passio Christi, & aliorum sanctorum considerata, debet dolores, & labores nostros alleuiare.

Sextò, quia quanto membra sunt nobiliora, tanto vehementius & citius sentiunt cuiuslibet læsionis molestiam. Vnde oculus grauius læditur modico puluere, quam manus magno vulnere. Vnde læsio quæ fit in iuncturis, maxime est læsiua, eo quòd per impedimenta taliũ impeditur maxime vis motiua, & resoluitur totius corporis armonia. Sic peccata vel delicta maiorum, & grauiora, & periculosiora sunt quam aliorum, tũ propter statum, tum propter scandalum. quod enim a maioribus delinquitur, facile trahitur a subditis in exemplum.

Septimò, quia membra sunt pro inuicem se periculis exponentia. Nam tanta est membrorum dilectio, vt sæpe vnum vulneretur, vt aliud liberetur, sicut in cauterijs in cocturis in fleubothomijs & incisionibus mẽbrorum ostẽditur, sicut Dũs noster

noster qui est caput nostrum pro salute nostra se morti exposuit. Et sic dicitur.
1. Io.3 Io. Christus pro nobis animam posuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere.

Amor patris in filios, coniugisq; erga vxorem; qualis ac quãtus esse debeat edocetur: quorum exemplis, quam maximo Christus suas fideles prosequatur amore, breui enucleatur.
Cap. LXXIX.

CHristus habet se ad Christianos sicut pater ad filios. Nam primo pater filios generare naturaliter appetit. Desiderat.n speciem multiplicare in filiis, ut naturam quam non potest in se seruare, seruet in filiis. Sic Christus nos appetit in fide spiritualiter generare, & ideo dedit eis potestatem filios dei fieri his qui
Ioan.1. credunt in nomine eius. Item desiderat nos in fide multiplicare: quia vult omne homines saluos fieri, & ad agni.ionem
1. Thi.2 veritatis venire. sed hanc generationem, seu multiplicationem filiorum non appetit Deus propter defectibilitatem naturæ suæ, sicut est in homine, immo propter suam bonitatem quam vult quãtum est in se omnibus communicare.

Secundo, quia pater ad filiorum generationem de sua substantia transiuuisit, & tamen suam naturam non minuit: qa scilicet Christus, vt nos filios Dei faceret sine diuinę naturæ suæ minoratione seipsum nobis dedit.

Tertio, quia pater tenerrimè filios diligit. Vnde sæpe sibi necessaria subtrahit,
2 Cor. 8. vt filium suu pascat. sic Christus (vt dicit Apo.) Cũ esset diues, propter nos factus est egenus. Et maximè pater filium diligit quem sibi magis similem conspicit, & in ipsum sæpe oculum iacere consueuit. Sic Christus magis illum diligit, q ei per similitudinem gratiæ magis appropinquat: & illum oculo amoris, & gratię seruentius respicit, qui sibi per fidem forma
Ps.100. tam conformior existit. Psa Oculi mei ad fideles.

Quarto, quia pater filium erudit, & verbis instruit. Sic Christus, & verbis, & exẽplis nos erudiuit, Act Cępit Iesus facere
Act.1. & docere: ad Titum. Apparuit gratia Sal-
Tit 2. uatoris nostri Dei, in omnibus erudiens nos.

Quinto, quia pater ex amore filiũ verberibus corrigit. Sic Christus flagellat omnem filium quem recipit, vt dicitur Heb. Et ideo omnes qui volunt viuere in Heb.12
Christo, persecutionem patientur.

Sexto, quia pater filium sub custodiat: 2. Thi.
tutorum constituit. Et sic Christus fi- 3.
delis suos sub custodia prelatorum Gal. Gal.4.
Quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt a seruo, cum tamen sit dominus omnium. sed est sub tutoribus &c. Talis debet esse bonus Christianus, scilicet heres futurus cęlestem gloriam sperãdo, paruulus se humiliãdo, seruus autem mandata Dei custodiendo, dominus omnium, scilicet temporalium, ea contemnẽdo, sub tutoribus. idest sub prælatis se voluntarie subijciendo.

Septimo, quia pater filijs hæreditatem acquirit, sic Christus acquisiuit nobis cæ
lestem hæreditatem. Apoc. Si filij, & hęre Gal.4.
des.

Item Christiani debent se habere ad Christum sicu. filij ad patrem.

Primo, quia pater filijs est honorandus, Exo. Honora patrem tuum. Sic Christus Exo.20
est honorandus, & venerandus magis quàm pater carnalis, quia ipse est pater spirituum. Mal Si pater ego sum, vbi est Mal.
honor meus?

Secundo, quia pater est sustentandus, aliàs propter ingratitudinem esset filius exhęredandus. Nam nulla maior ingratitudo esse dicitur quàm si pater a filio relinquitur, si non ei necessitatis tempore subuenitur. Sic Christus est sustentandus in paupere, alioqui priuabitur qui hoc prætermiserit, cęlesti hæreditate, dicente Christo in iudicio talibus ingratis filijs, Discedite a me &c. Esuriui enim &c.

Tertio, quia pater est a filio supportan- Mat.25
dus. Ille autem Christum supportat, qui pro eo tribulationes ferre non recusat.

Quarto, quia pater est a filiis exaudiendus. Et Christiani dicunt exaudire Christum admonentem, vel Christum, i. est pauperem in nomine Christi petentem.

Quinto, quia pater est a filiis imitãdus vnde dixit Christ°. Si filij Abraæ estis &c. Sic christiani, vt filij debent imitari Christum. Eph. Estote imitatores, &c. Io.8.

Item Christus se habet ad ecclesiam sicut vir ad vxorem: quia tanta est communio viri cum vxore, vt propter eam omnia pericula subeat Et sic Christus per ecclesiam subijt omnia pericula dolorum, & passionum.

Secundo, quia tantus est amor viri ad vxo-

vxore, vt amorem eius amori matri præferat, & propter eam patrem, matrem, & patriam derelinquat Iuxta illud domini Quamobrem relinquat homo, &c. Gen. Sic Christus. tantum dilexit ecclesiam vt reliqueret quodammodo patrem: quia cum in forma Dei esset, i. æqualis patri, exinaniuit semetipsum, &c. quamquam Christus, nec a patris natura se dimiserit nec eam in se minorauerit ex natura humana. Reliquit matrem ipsam, scilicet deserens moriendo.

Item reliquit patriam, scilicet cœlestẽ, in mundum descendendo: vt dicatur cęlum reliquisse, inquantum naturam cęlestem, vel angelicam non assumpsit.

Tertio, quia maritus vxorem ex zelo magno corripit, & castigat. Sic Christus castigat ecclesiam tribulationibus eã exponendo: quod totum est ex amore, ut sic proficiat, & adulterino amore mundo non adhæreat.

Quarto, quia maritus vxori custodias ponit, & dat: sic Christus ecclesiæ dat custodias angelorum, & prelatorum.

Quinto, quia maritus vxoris gestus, affatus, aspectus ingressus, & egressus diligenter considerat. Et sic Christus considerat opera mores, & vias fidelium, ut eã dem pro qualitate sua remunerer, vel puniat. Et dico speciaiiter fidelium, quia alij non habebunt iudicium. Nam qui nõ credit: iam iudicatus est Debent ergo ad ipsius sponsi gloriam in toire, vt ibi semper regnare valeant.

Explicit liber Sextus.

PROLOGVS LIBRI SEPTIMI, in quo de visionibus imaginariis, & somniis in sacra collectis scriptura Auctor pertractare intendit: ac de variis consimilium somniorum significationibus exempla inducere; & haud asserendo, quin potius distinctiones, & notulas referendo, quàmplurima scitu dignissima inserere spopondit.

Si quis fuerit inter vos propheta Domini, ĩ visione apparebo ei, aut per somniũ loquar ad illũ dicit Domin°. Quia a Deo hõ cõditus est ad quendam finẽ supnatu-
Nu.12. ralẽ, q cõprehẽsionẽ rationis excedit, ẽm
Isa. 64. illud: Oculus non vidit, Deus, absq; te, q̃ præparasti expectantibus te. Finem autẽ esse dẽt p̃cognitũ his q hãt actiones suas dirigere in ipm Pluraq, alia cognosci oportet, q̃ ad dictũ finẽ expediunt, vt sunt articuli fidei, vel grãæ sacra ad quorũ ẽt cõprehensione nõ sufficit rõ naturalis. Necessariũ prorsus fuit hoĩ ad salutẽ, vt de hmõi tã sublimibus reb' erudiret a Deo, Eccl.3.
Vñ dr: Plurima supra sensum hoĩs ostẽsa sunt tibi. Sed, quia lex diuinitatis est sanctissima, ꝓut beatus Dionysius docet, oportet, ꝙ reducant infima p media in suprema, pfatorũ mysteriorũ nontia nõ est immediate qbuslibet a Deo ĩspirata, sed qbusdã primũ sublimioribus viris, q Prophetæ vocati sunt, & eis mediantibus ad alios deriuata. Vñ, ꝓpheræ olim Videntes vocabant, qa videbãt q̃dã q̃ cæteri nõ videbant. Modus igit inspirationis, ꝓpheticæ quo scilicet de pfatis mysterijs diuinitus iunt edocti, duplex in verbis, ꝓpositis fuisse declaratur. Nã aut eis vigilantibus p visionem innotuerunt oracula: quea dmodum tangit primo, cum dicit: Si fuerit inter vos propheta domini per visionem

Universidad de Deusto Biblioteca

apparebo ei. aut eis dormientibus p somniorum apparuere phantasmata quemadmodum subiungit dicens, Aut p somnium loquar ad illum. Porrò illa quæ per visionem oracula vigilantibus apparuere prophetis, quãdoque quidem per quasdam formas sensibiles exterioribus repsentabantur aspectibus, & sic ad sensum Danieli apparuit, sicut & Baltasar manus
Dan.5. quædam in pariete scribens. Quandoque vero per imaginarias formas eis ostensa sunt, siue omnino diuinitus impressas, & & non per sensum acceptas, vt puta si alicui cœco nato imprimerentur in imaginatione colorum similitudines. Aut etiam ordinatas diuinitus ex his, quę sunt a sensibus acceptæ, sicut Hieremias vidit ollam a facie Aquilonis succensam. Quã
Iere.1. doque vero per intelligibiles formas mẽtibus eorum impressas illis innotuerunt vt in illis præcipue, patet, qui scientiam, vel sapientiam infusam a Deo acceperũt velut Salomon, & apostoli. Et hinc est, ꝓ August. distinguit triplicem visionem, scilicet sensibilem imaginariam, & intellectualem. Sed notandum est, ꝓ in visione sensibili, vel intellectuali Prophetæ, siue Videntes ipsi nequaquam abstrahebãtur a sensibus, cũ aliquid per sensibiles species menti repræsentabatur prophetæ: siue huiusmodi species essent ad hoc specialiter diuitus formatæ, sicut fuit rubus ardens ostensus Moysi, siue per alias causas essent in esse productæ: sed secũdum prouidentiam Dei ad designandum Prophetiæ aliquid ordinatè, sicut per arcam Noæ Christi significabatur Ecclesia. Similiter non erat necesse, vt alienatio fieret ab exterioribus sensibus, per hoc, ꝓ prophetæ mens illustrabatur intelligibili lumine, aut informabatur speciebus intelligibilibus, quia in nobis perfectum iudicium intellectus habetur per conuersionem ad sensibilia quę sunt prima nostrę cognitionis principia. Sed cum reuelatio fiebat prophetica per formas imaginarias, necesse erat fieri abstractione a sensibilibus, vt talis apparitio phantastica nõ referretur ad ea quæ exterius sentiebant. Sed adhuc abstractio talis a sensibilibus sic quandoque fiebat pfectè: vt ipse propheta abstractus nihil penitus perciperet sensibus. Qñq, uero iperfectè uebat, ita vt aliqd senũ pciperet, sed nõ plenè dis-
Aug.12 cerneret ea q̃ pcipiebat exterius ab his, q̃ imaginabiliter intrinsecus videbat. Vñ Aug. dicit: Sic videntur q̃ spũ sunt imagines corporum, quemadmodum corpora per corpus, vt sit r cernatur & aliquis hõ pñs, & absens alius spũ tanq̃ oculis. Talis tũ alienatio sensuũ non fiebat in ipsis cum aliqua inordinatione naturæ, sicut in furiosis, vel arreptitijs accidit, sed cũ modestia debita, & ordine fiebat, aliquãdo quidem pp contẽplationis vehementiam, sicut de Petro legit, ꝓ dum ipse oraret in cœnaculo, factus est in excessu mẽtis. Aliquando vero fiebat diuina virtute, ꝓm illud Eze. Facta est super eum ibi manus dñi. Circa illa vero q̃ per somniorum phantasmata hoibus innotescunt, est in super attendẽdum, ꝓ somnia septem ex causis gñaliter in hominibus fiunt. Quãdoque n. contingunt somnia ex diuina reuelatione. Deus. n. angelorum ministerio non nũquam quædam in somnis ho minibus reuelat. Vnde Iob, Dicitur ꝓ per somniũ in visione nocturna, quando irruit sopor super hoes, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures uirorũ, & erudiẽs eos instruit disciplina. Et aduertendũ est, ꝓ hmõi somnia qñque oñdunt expressa, & aperta, sicut dicit, ꝓ Angelus dñi apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerũ, & matrẽ eius, & fuge in Ægyptum. Quandoque vero sunt metaphorica sub qbusdã similibus visa, sicut patet de somnio cuiusdã ad castris madiã, qd Gedeon audiuit, in quo, vt ibidẽ exponit sub similitudine ordeacij panis ipsius Gedeonis gladius est ostensus. Dicit ãt beatus Grego. ꝓ sanẽti uiri talia somnia quę in eis diuinitus fiunt, a somnijs alijs q̃ vel fiunt ex illusionibus demonũ, vel ex alia cã, pueniunt quodam sapore intimo, vt non decipiant, discernunt. Quandoq, autem contingunt somnia ex demonũ immissione: ga non nunq̃ opatione demonũ aliquæ phantasiæ hominibus apparẽt in qbus eis aliqua reuelant interdũ qdẽ de spũalibus, interdũ vero de corporalibus, q̃ tũ ipsis hoibus cõiter sunt occulta & non solũ de pẽsentibus, sed ẽt de futuris, & pcipuè illis hoibus, qui cũ eis hũt pacta illicita tacita, vel expressa. Cum. n. intellectus demonũ sit ordine naturæ superior quàm intellectus humanus, quædam cognoscunt demones sua naturali notitia, quæ sunt ab hominum cognitione remota, & talia non nunquam hominibus per somnia reuelant. Aliquando quidem illa futura quorum, scilicet ipsũ

sup Genes.

Act.10

Eze.1.

Iob.23.

Matt.1.

Iudic.7

idem

idem postea sunt causa, vel ea quorum signa prænoscunt, quæ tamẽ hominibus sunt occulta. Immittunt quoque demones interdum quædam somnia uera, ut magis eis fides præsteturi: aliquando vero somnia falsa, & deceptoria, quibus scili-
Ecc.24 cet confidentes in illis turpiter illudunt: propter quod dicitur, ꝓ multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Quandoque autem causantur somnia ex cœlesti impressione. Cum enim cęlestia corpora causæ sint effectuũ naturalium, qui in istis inferioribus fiunt per motum suũ, & lumen; relinquuntur ex impressione ipsorum quædam dispositiones in aere similes illis effectibus, qui postea contingunt: quæ quidem dispositiones in somno mediante eodem aere ad caput dormientis perueniunt, eiusque imaginationem immutant, ita, vt ex impressione huiusmodi a corporibus causata cęlestibus eidem dormienti aliquæ phãtasiæ appareant, cęlestium dispositioni conformes. Et sic a dormientibus ex impressione cęlestium corporum, futuri quidam somniantur euentus, qui scilicet ex virtute ipsorũ causari naturaliter possunt vt sunt scilicet tempestates, & pluuiæ, & humanorum egritudines corporum, & ẽt rerum sterilitate cęteraque ipsis similia quæ cælestium causalitati subduntur. Per cipiuntur autem immutationes prædictę præcipuè in somno: quia tunc sopitis actionibus sensuum, & intellectus operatione vacante, ac etiam tumultu, vel strepitu exteriorum occupationum cessante, phantasia magis, viget. Patet igitur, quod hæc somnia ab his, quæ fiunt ex inspiratione diuina dupliciter distinguuntur.

Primò quidem, quia hæc non possunt esse vera signa, nisi tantum illorum euentuum quorum ipsa cęlestia corpora causæ sunt: sed illa quæ causantur a Deo inspirante, possunt esse de quibuscunque.

Secundo, quia illa etiam quandoque deficiunt, præcipuè circa actus humanos siue, quia actus humani ex libero procedunt arbitrio, qd cęlestium dominationi non subditur: siue quia homo sapiens p puidẽtiam suam interdum etiam potest ipsarum causarum cęlestium impressioni
Ptolo. in Centilogo bus obuiare. Vñ Ptolo. dicit, ꝓ animus sapientis iuuat, & impedit cęlestem effectum. Sed illa somnia quæ immittuntur a Deo, deficere non possit: hæc enim ad prophetiam pertinent, de qua Cassiodorus dicit, quòd prophetia est diuina inspiratio, rerum euentus immobili veritate denuntians.

Quandoque quoque somnia hominũ ex præcedentibus cogitationibus, siue locutionibus oriuntur occurrũt. n. dormiẽti phantasmata conueniencia, vel similia eis circa quæ eius cogitatio, vel locutio fuit in vigilia immorata, & quia talium somniorum causa non, est causa futurorum euentuum, idcirco huiusmodi somnia per accidens se habent ad ipsos euentus futuros. vnde si simul concurrant erit quid casuale. Sed notandum, ꝓ interdũ in somnio præcedenti cogitatui hominis reuelatio diuina respondet, ita ꝓ (secundum Gre.) quandoq; fiunt homini somnia ex cogitatione simul, & reuelatione: & tale fuit somnium Nabuchodonosor,
quod habuit de statua. Vnde daniel dixit Dan 2.
ei, Tu rex cæpisti cogitare in stratu tuo quid esset futurum post hæc: & qui reuelat mysteria ostẽdit, tibi quę vẽtura sunt. Et tunc huiusmodi somnia vera sunt, & inter prophetiæ mysteria computantur, quamquam ille qui talia somniat, prophetа non dicatur.

Quandoque vero somnia fiunt ex intrinseca affectione, siue talis affectio sit circa spiritualia, sicut studiosus somniat de lectione, vel disputatione; siue sit circa corporalia, sicut auar? de pecunia somniat, & homo famescens de cibo, & sic de similibus. Et huiusmodi somnia consimiliter, sicut & præcedentia per accidẽs se habent ad ipsos futuros euentus. & ea su aliter occurrunt cum eis, quia solum indicantia sunt extrinsecas affectiones præexistentes.

Quandoque autem somnia causantur ex studio, & exercitatione. Nam artifices & officiales frequenter habent somnia de artificijs, vel officijs suis. Nam quãdo dispositio aliquarum operationum præcedit in vigilia, tunc motus dispositionis eiusdẽ etiã in somno aliqñ postẽdũt, vel repręsentant ipsam operationem, & ad hunc modum etiam somnia referuntur quæ ex aliqua pcedẽti solicitudine gñantur, sicut de mulieribus, quę de viris abeũtibus multũ solicitãtur, nõ nunq̃ accidũt somnia de reditu ipsorũ, & ita de sitibus.

Quandoque vero contingunt somnia ex corporali dispositione. Nam ex interiori dispositione corpori formantur aliquis motus in phantasia dum

mientis eidem dispositioni conueniens, sicut non nunquam homini, in quo frigidi humores abundant, occurrit, & apparet in somnijs, quod sit in qua, vel niue, & propterea dicunt medici, ꝓ ad interiorem dispositionem corporis cognoscendam est attendendum ad somnia. Possent igitur huiusmodi somnia veram significationem habere non solum de dispositione præsenti, sed etiam de euentu infirmitatis, vel sanitatis futurę, seu etiam effectus cuiuslibet, ad quem huius causę virtus se extendere potest. Quia igitur in p̃cedentibus libris sunt de rebus sensibilibus exempla introducta: restat nunc secundum ordinẽ a principio libri promissum de rebus imaginabilibus aliquas similitudines ponere. Et quia omnia generaliter somnia per formas imaginarias fiũt, quia nihil sunt aliud somnia quàm phantasmata apparentia .i. quàm formæ rerũ imaginariæ intrinsecus apparentes, et q̃dam etiam visiones (vt dictũ est) per formas hmõi fiunt, vnde visiones imaginariæ a doctoribus appellantur: Idcirco in hoc 7. lib. de visionib. imaginari:j, & somnij, quę diuina scriptura recitat exempla inducentur, quamquam enim ex visionibus falsis, & ex somnis plerũque fallacibus multi decipiantur: propter quod Dicitur, Vana spes, & mendacium insensato viro, & somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit vmbram, & persequitur ventum, sic, & qui attendit ad visa mẽdacia. Illę tamen visiones, vel somnia quæ sacra scriptura refert, cum ex diuina reuelatione prouenerint, fallaciam, vel vanitatem non continent, sed veritate & vtilitate sunt plena. Quia vero (vt ex dictis apparet) ex diuersis aliquando causis, de quibusdam futuris effectibus tam vera quàm methaphorica somnia p̃monstrantur: Idcirco a peritis Philosophis de interpretandis huiusmodi somniis per modum artis, regulæ sunt inuentæ quæ etiam a sacris doctoribus in aliquibus approbantur. Vnde etiam Arist. breuibus licet verbis ostendit quis est artificiosissimus iudex ad somnia exponendum. Quare nos inter sommiorum exempla quæ de sacra scriptura ponemus etiã de signationibus vatijs cosimilium somniorum non asserendo sed referendo tãtum distinctiones aliquas, & notulas inferemus. Nam interpretationes aperte similitudinarium somniorum, etiam si qs illam credere non velit, ad hoc tamen p̃dicatoribus vtiles esse possunt, ꝓ eis viã & modum aperiant ad sacræ scripturæ metaphoras aptius exponendum cum tã scripturarum quã somniorum metaphoræ per adaptationes quasdam congruas exponantur. Sicut etiã in sacra scriptura apparet de illis somniis q̃ Ioseph, & Daniel interpretati sunt. Licãt igitur interpretationibus talibus communium somniorum non sit quo ad res somniatas fides adhibenda de facili, modum tamen adaptationis attendere, qui fit per similitudines congruas sacræ scripturæ, doctoribus vtile reperitur. Modum autem in superioribus habitum in his etiam exemplis seruabimus, exempla scilicet sub capitulis varijs, & capitula vel materias sub alphabeti literis ex ordine collocantes.

Ecc. 34

Arist. de diuina. somn.

Angelorum, qui firmamento, & crystallo comparantur, officium, pulchritudo, fortitudo, perpetuaque beatitudo per duas imaginarias visiones sacrorum arcanorum plenas, lucide panditur. Cap. I.

ANgeli quędã de diuinis secretis nobis reuelant, & quædam nobis occultant: quod ostenditur ex visione imaginaria Isaiæ. Vbi vidit Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & plena: erat oĩs domus maiestate eius, & ea quæ sub ipso erant replebant templum. & seraphin stabant super illud sex alæ vni, & sex alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabãt pedes eius & duabus volabãt. Hæc enim visio a beato Hieronimo allegorice exponitur volẽte per sedentem super solium excelsum Christum significari. Per solium autem excelsum, & eleuatum, significari angelos in quibus dicitur Deus sedere secundum illud Ps. Qui sedes sup Cherubi &c. Per domum autem superiorem, ecclesiã triumphantem quæ Dei maiestate impletur. Per templum vero inferius significantur inferiores creaturæ, scilicet cosporales quæ inferiori mõ participant diuinã nitatem. Huius autem sedẽtis super thronum facies diuinam signat, essentiam & ea quæ in æternitate fuerunt ante mundi conditionem. Per pedes vero signantur ea, quæ post mundi consummationẽ erunt in gloria beatorum, & in pœnis dãnatorum. Per media vero ea quæ in cursu

Isa. 6.

Ps. 79.

su temporis medij aguntur. Seraphin ergo faciem & pedes sedentis super thronũ velare dicũtur, quia mysteria æternæ Deitatis, & futuræ beatitudinis, & miserie æternæ damnationis, nobis ad plenum nõ reuelant. Sed duabus alijs medijs volare dicuntur: quia de his quæ medio tempore aguntur, nos quantum opus est, ministerio angelorum instruimur, inter quos Seraphin prima tum tenent. Volatus ergo eorum, processum reuelationis in nos demonstrat, quem etiam rectum motum ipsorum Dioni. nominat.

Dio. c. 4. d̃ di. no.

Item angeli assimilantur firmamento, & crystallo de quo habet in visione imaginaria Eze. vbi dicitur: Similitudo super capita animalium firmamẽti quasi aspectus crystalli horribili, & extenti super ea pita eorum desuper. In qua quidem visione de angelis (secundum expositionem Grego.) ostenduntur.

Eze. 1.

Primum est eorum celsitudo, ex eo, ꝓ dicuntur esse super capita animalium, i. super mentes hominum sensu vtentium Sumus, enim in præsenti vita in cognosceẽdo animales, idest sensuales, quia omnis nostra cognitio oritur a sensu. Nec et est intelligere sine phantasmate. vnde ga ipsi angeli qui sunt penitus incorporei neque sensu apprehenduntur, neque et fantasmatibus. i. imaginarijs formis rapresentari habent. Hinc est, quod eorum naturæ super capita animalium sunt. Vnde de ipsis Philosophus dicit, quod ita se habet intellectus noster adeos, sicut oculus nicticoracis ad lumen Solis: quia scilicet prout sunt in seipsis, nobis qui animales sumus, i qui sensuales existimus ĩcognoscibiles sunt, quamquam in se manifestissimi sint.

Ari. 1. d̃ anima.

Arist. 2. Meth.

Secundo ostenditur eorum pulchritudo Habet enim angeli duplicem pulchritudinem: vnam ex natura, aliam ex gratia. propter pulchritudinem ergo naturæ, habent similitudinem firmamenti: vnde & appellantur hic similitudo firmamenti Firmamentum enim, idest cœlum stellatum habet puritatem, claritatem, & incorruptibilitatem Et in his tribus consistit naturalis pulchritudo angelorum, scilicet in puritate substantiæ, in claritate intelligentiæ, & perpetuitate vitæ. Vnde propter primum a beato Dionysio vocantur angeli specula: propter secundum vocantur lumina: tertium vero habet angelus, quia est intellectualis substantia, quia (sicut dicit Dionysius) intellectuales substantiæ vitam habent indeficientem ab vniuersa corruptione materię, & generatione mundę existentes. Sed adhuc ꝓpter plenitudinem gratiæ angeli assimilãtur crystallo. Et ideo dicit quasi aspectus cristalli. Licet enim crystallus ex fluida, & mobili aqua sumatur, perpetua tamen vigoris duritie solidatur. Sic licet angelica natura primo per liberum arbitrium fuerit mobilis creata, in his tamẽ qui nõ ceciderunt per conditoris gratiam immobiliter confirmata.

Tertio, quoque ostenditur eorum fortitudo, cum additur Horribilis. fortitudo enim angelorum tanta est, vt merito nobis in corruptione positis horribilis dicatur. i. expauescẽda, & terribilis (sicut Gre. exponit) Nam peccatoribus ab eis percutiendis non solum timẽda, sed etiam exhorrenda. sed sicut est exhorrenda, & dura malis sic inuenitur larga, & benefica bonis. Et ideo subditur, Et extẽti, s. ad iustos. Dicuntur etiam esse velut cristallus extenti, scilicet, quia eorum virtus extendit se ad omne tempus. non enim minoratur in eis ex longo tempore, siue ex senio, sicut debilitatur fortitudo humana.

Item extendit se ad omne corpus, quia omnia corpora quo ad motum localem angelis obediunt ad nutum, vt August. dicit.

Quartò, innuitur etiam eorum beatitudo, ex eo, ꝓ super capita animalũ adhuc esse memorantur. Bis enim propheta hoc dicit, vt ex primo ostendatur sublimitas naturę, vt supra ostensum est; ex secundo incomprehensibilitas gloriæ. Quis. n. (vt Grego. dicit) in carne corruptili positus mente comprehendere valeat quę est angelorum ineffabilis, & sine fine lætitia, q̃ beatitudo sine defectu, vultum videcreatoris, atque in eius delectatione sine immutatiõe persisterei super capita ergo animalium sunt, quia nunc eorũ gaudia sensum nostrarum mentium excedunt.

Grego. In ho.

Universidad de Deusto Biblioteca

Pseudo Christiani locustis, equisq; ad bellum paratis, in Ioannis mysteriosa visione descriptis, pluribus assimilantur rationibus, necnõ ipsorum Antichristianorum duodecim praua conditiones recensentur. Cap. II.

Apoc.9 ANtichristiani, qui Antichristum sequentur, erunt similes illis locustis de quibus habetur in visione beati Iohãnis. Vbi dicit, ꝙ vidit similitudines locustarum, quę erant similes equis paratis in plium, & super capita earum tãquam coronę similes auro, & facies earum sicut facies hominum; & habebãt capillos, sicut capillos mulierum; & dẽtes earum, sicut leonum erant; & habebant lorieas, sicut lorica s ferreas: & vox alarum earum, sicut curr uum equorum multorum currentium in bellum: & habebant caudas similes scorpionibus, & aculei erãt in caudis earum. potestas earum nocere hominib⁹ mensibus quinque, & habebant super se regem angelum abyssi, cui nomẽ Hebraice Laabadon, Grece autem Allion, & latine habens nomẽ exterminans. In hac enim visione tanguntur duodecim conditiones Antichristianorum.

Prima erit desiderium nocendi. Vnde dicit, ꝙ illę locustæ. s. imaginariæ ꝑ quas repræsentabantur Antichristiani erant similes equis. Qui primo ideo locustæ vocantur, quia salient in altum per superbiam, & cadent in terram per auaritiam. Plus.n. diligunt terrena quàm cælestia, ꝙ significãt crura locustarum quæ sunt retro longiora. Tales sunt modo in eccle-
Nau. 3. sia multi doctores, & prædicatores. vnde Naum: Custodes tui quasi locustæ, & par-
Iohe. 1. uuli tui quasi locustę lonstarum. Iohel: Residuũ erucæ comedit locusta. per erucam enim intelligitur humana corruptio quæ mores deprauat: & quidam non corrumpentur malis moribus, sed decipientur ab Antichristianis prędicatoribus. Qui prædicatores ad modum locustarũ alte saltabunt, sed cito cadent: quia per Heliã, & Enoch destruentur praua doctrina eorum: in cuius rei significationem, Iohãnes Baptista qui est Helias ut dicit.
Mat. 11 comedebat locustas. Et hinc est, ꝙ vir-
Exo. 7. ga Moysi virgas Magorũ deuorabat. Istæ ergo locustę dicit, quod erant similes equis paratis in prælium: quia erunt cum impetu, & sine discretione currentes in conculcationem electorum. Equi enim æqualiter currunt, & irruunt in hostes, & in ciues: & sic illi non attendent quos opprimant, & conculcent dummodo nõ faciant eorum voluntatem. Erunt ergo similes equis propter velocitatem, attrocitatem, & impetuositatem. quæ omnia ostendunt desiderium nocendi, & exaltandi nomen Antichristi. Secunda conditio erit gloria triumphi. Vnde dicit super capita earum, idest super doctores, siue principes eorum tanquam coronæ, idest præmia, vel honores pro victoria habita contra ecclesiam, tanquam fuerit vera victoria inimicorum: sed reuera erunt coronæ, i. gloria, seu victoria de præcipitatione Sanctorum similes auro, idest veræ sapientiæ: quasi diceret, Suis doctoribus victorias attribuent, & ipsi eis præmia ęterna promittent. de hoc, quod per suam sapientiam ecclesiam vicerint. Sed reuera, nec doctores eorum victoriam, nec ipsi præmiũ æterna reãpient, sed vtrique æterna supplicia sentient.

Tertia conditio erit studium apparendi per hypocrisim: dum dicit, Et facies earum, sicut facies hominum, quia scilicet exterius apparebunt boni, sed intrinsecus erunt mali. Sunt autem in facie hominis tria, scilicet oculi, nares, & os in quib⁹ notantur intelligentia, discretio, & eloquentia: quibus itti videbuntur posse, propter quod etiam multos seducẽt. Vnde facies eorum antichristianorum prædicatorum sicut facies hominum, idest intelligentes discreti, & eloquentes apparebunt: sed tamen non vere erunt: quod notat hæc dictio Sicut. Quarta conditio erit conatus malitiam suam abscondendi. Vnde dicit, quod habebãt capillos, sicut capillos mulierum, idest habebant crines fœmineos molles, in uita lucentes, & apparentes, & ad terram depẽdentes: in quo notat auaritia. Collum tegentes in quo fallacia: quasicut capilli tegunt turpitudinem, ita itti suorum morum abscondent impuritatem.

Item capilli eorum sunt minores, quos adhærentes sibi decipient, subtrahentes sibi vigorem fidei & virtutum, subtiles in malis sibi inuicem cohærentes, & adinuicem se defendentes. Quia omnes tales erunt molles, & flexibiles in omne nitium, sicut mulieres: & ideo dicit. & habebãt, idest habuerunt capillos, i. discipulos adhærentes sibi, sicut capilli adhærent

cim capitis eius, quia ipsa est omnium virginum primiceria, & Regina.

Auari proteruitas, Auaritiaq; malignitas, Diaboli rapacitas, superbiæ grauitas aperitur, quæ singula in Amphoram plumbi talentum in ore continentem, in mulieres milui alas habentes a Diuo Zacharia præscriptas ostendunt tur. Cap. V.

Zach. 5 AVaritia assimilatur illi amphoræ quã per visionem imaginariam Zach. ꝓpheta vidit: cum propheta petiusset ab angelo, Quid est hoc, quod egreditur, angelus respondit, Hæc est amphora egrediens: & dixi, hæc est oculus eorum in vniuersa terra. & ecce talentum plumbi portabãt. & ecce mulier vna sedẽs in amphoræ medio, & dixit, hæc est impietas. & proiecit eam in medio amphoræ: & misit massam plumbeam in os eius. Et ecce duæ mulieres egredientes & spũs in alis earum, & habebant alas quasi milui, & leuauerunt amphoram inter cœlum, & terram, & infra subditur, Istæ deserũt amphoram, vt ædificetur ei domus in terra Sennaar. Et stabiliatur, & ponatur ibi super basem suam. Hæc.n. visio moraliter secũdum verbum Greg. sic exponitur, qa per amphorã intelligitur auaritia, quæ. s. velut amphora per cupiditatis ambitum os cordis apertum tenet. hæc etiam dicit oculus eorum in vniuersa terra. Tum qa auaritia intendit solum circa visibilia, &
Psa. 16. terrena. psal. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Tum, quia auaritia habet oculos apertos circa terrena, sed circa cœlestia clausos. Vnde licet sint hebetes, & cæci in bonis: tamen in malis sunt peruigiles, & astuti. Per talentum autem plumbi intelligit auaritiæ grauitas. Aggrauat enim auaritia grauiter & vehemeter
Psal. 4. eor auari. psalmus. Filij hominum vsque quo graui corde &c. Quod autẽ mulier, idest impietas in medio amphoræ sedere dicitur, significat, quod auaritiæ semper impietas tenetur. Sed quod massa plumbea in os eius mittitur, signat, ꝙ impietas a uaritiæ peccati sui pondere grauatur. vel forsan significat, quod in auaris vitiũ linguæ dominatur: quia propter lucrum dicunt mendacia, & periuria, & huiusmodi. Per duas autem mulieres intelliguntur duo vitia impietati auarorum coniuncta, scilicet superbia, & vanagloria: quæ in alis, idest operibus suis dicuntur habere spiritum malignum. quia scilicet in actionibus suis, Sathanæ voluntati deser
Mat. 12 uiunt. de quo dicitur i Matt. Cum immũ dus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem. Vnde earum alæ dicuntur esse sicut milui, qui semper student rapinæ pullorum, & ideo Diabolum designat, qui semper intendit ad rapinam bonorum, & capituitatem paruulorum, idest humilium siue debilium. Vnde superbi, & vana gloriosi habent alas ad modum milui, quia scilicet eorum opera similia sunt operibus Diaboli. Quod autem hæ mulieres eleuauerunt amphoram, significat, quod superbia, & vanagloria eleuant animam ad appetitum, & ambitionem bonorũ, & dignitatum, & sublimium. Dicit autẽ, ꝙ tenebant amphoram inter cœlum, & terram, quia illud, quod inter cœlum, & terram est ima deserit, sed ad superna minime pertingit. Et ideo superbia, & vana gloria ita mentem eleuant, vt quoslibet proximos quasi despiciendo deserant, & alta gloriando petant, ita quod nec in ꝓximis æqualitatem fraternitatis tenent, nec ad summa pertingere prævalent. Per hoc autem, ꝙ ei domus in terra Sennaar constituitur, fœtor siue abhominatio ipsius significatur: quia Sennaar interpretatur siue vocatur Fœtor eorum. Nam sicut bonus odor ex virtute, ita econtrà
1. Tim. 6 erit fœtor ex vitio. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Vnde quia quodlibet malum per auaritiã generatur: idcirco dignum est, vt domus auaritiæ in fœtore constituatur.

Item Sennaar vallis est latissima, quæ pro confusione mentium, & linguarũ Babylon dicta est. Vnde, quia per auaritiam, & impieratem omnia mala certum est exurgere, merito hæc in Babylone perhibentur habitate.

Equis in Diui Ioannis visione descriptis, carnales homines comparantur, eorumque significationes præclarissimè interpretantur, & tandè malorum principa mores, & luxuriæ dãna describuntur. Cap. VI.

CArnales homines assimilantur equis in visione beati Ioannis imaginariis, quæ habetur Apocalipsis. 9. vbi dicitur. Apoc. 9
Vidi equos in visione, & qui sedebant super eos habebant lorices igneas, & iacin-

Universidad de Deusto Biblioteca

lacinctinas, & sulphureas, & capita equorum erant tanquam capita leonum, & de ore ipsorum procedebat ignis, & fumus, & sulphur. ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, & fumo, & sulphure, qui procedebant de ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore ipsorum est, & in caudis eorum. Nam caudę eorum similes serpentibus, habentes capita, & in his nocēt. Per equos istos intelliguntur homines carnales, qui non rationem, sed sensualitatem sequuntur, & carnem. Vnde psalm. Nolite fieri sicut
Psa. 31. equus, & mulus, in quibus nō est intellectus. Equites autem sedentes super eos, sunt dæmones, qui dicuntur habere loricas igneas, inquantum inflammant ad auaritiam. & designatur auaritia per loricam: quia totum corpus ecclesię quasi tegit. Nam a maiori vsque ad minorem, a prophera vsque ad sacerdotem omnes auaritię student.

Iere. 6. Item lacinctinas inquantum eleuant ad vanitatis superbiam. lacinctus enim colorem habet aereum, & designat vanitatem.

Item sulphureas inquantum inficiūt per fœtentem luxuriam. Et benè hæc lorica. i. vitiorum armatura dicitur esse equum, i. dæmonum. quia talibus vitijs ecclesiam impugnant. vnicuique suggerendo id ad quod ipsius animam magis videntur esse procliuum. Consequenter describuntur peccata maiorum, s. principiū & prælatorum carnalium. quia dicit, ꝙ capita equorum idest principes, & rectores malorum, erant tanquam capita Leonum Glosa, quia laniant. & fœtet: laniāt per crudelitatis violentiam, fœtent per carnis luxuriam. Sunt enim mali rectores carnales, & crudeles: sed quia non solum in se mali sunt, sed etiam subiectos ad malitiam impellunt, & cogunt, subditur, ꝙ de ore ipsorum, s. vel imperando, vel suadendo, vel comminando. vel regendo, procedit ignis auaritiæ, fumus superbiæ, & sulphur luxuriæ. Et ab his tribus plagis. idest vitijs occisa est spūaliter tertia pars hominum, idest omnes reprobi. Nam prima pars est innocentiam: secunda pœnitentium: tertia reproborum, in peccatis istis perseuerantium, & hi soli occiduntur siue de igne auaritiæ, siue de fumo superbiæ, siue de sulphure, i fœtore luxuriæ: etiam dato, ꝙ de ore ipsorum procedat, idest quamquam etiam ad talia à maioribus inducātur siue verbis, siue exemplis: his enim duobus modis possunt etiam maiores inficere minores siue verbis præcipiendo, aut etiam suadēdo. Et ideo subdit, quod potestas equorum in ore ipsorum est, s. principium præcipientium, aut suadentium, siue exemplis post se trahendo. & quantum ad hoc subdit, & in caudis eorum. idest in exēplis. vel ore, dicit quantum ad maiores præcipientes, & monentes: in caudis quātum ad minores offendentes, & eos sequentes. Vel per os intelligitur gula. Ecclesiastici. Eccl. 7.
Omnis labor hois in ore eius, sed eiꝰ aīa non impletur. Per caudam vero intelligitur luxuria. Vnde legitur, quò Sanson Iud. 15.
accepit trecentas vulpes, & caudas earū ligauit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne incēdit, diuisitq; huc, & illuc discurrentes. In his duobus vitijs multum consistit potestas diaboli, & ministrorum eius, quia per hæc duo vitia præcipuè corrumpuntur. Sed subditur, quod caudæ eorum similes erant serpentibus: quia luxuria à principio habet voluptatem, sed postea pœnitudinem: & iō assimilatur serpentibus, qui vt dicit glosa, blandiuntur in facie, & occulte immittūt venenum. sed istæ caudæ habent capita in quibus nocent. Et hæc sunt exempla malorum, quibus minores corrumpuntur, & occiduntur sequentes, siue in luxuria, siue in auaritia, siue in quocunque alio vitio.

Merces dignè operantibus parata, qualis quantamq; existit, in quatuor Abrahæ promissionibus magnam ac tutissimam esse auctoritatibus, & exemplis perspicitur ac quemadmodum virtutibus sit vacandum, definitur. Cap. VII.

CONfortat Deus hominē ad bene operandum, promittendo præmium, & & certificando de eo. Cuius exemplum apparet in illa visiōe Abrahæ, In qua primo promittitur præmium, quia dicit, ꝙ Gen. 15
factus est sermo Domini ad Abraham ꝑ visionem dicens, Noli timere Abraham, Ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Dixitq; Abrahā Domine deus quid dabis mihi? ego vadam absque liberis, filius procuratoris domus meæ iste damascus Elyezer. Addidique Abraham, Mihi autem non dedisti semen, & ecce vernaculus meꝰ hæres meꝰ erit, Statimq; sermo Domini factus est ad eum, dicens,

Non

Non erit hic hæres tuus: sed qui egredietur de vtero tuo, ipsum habebis hæredē. Eduxitq; eum foras, & ait illi, Suscipe cęlū, & numera stellas, si potes. & dixit ei, Sic, erit semē tuum, dixitq; ad eum. Ego dominus, qui eduxi te de Vr Chaldæorū vt darem tibi terram istam, & possideres ipsam. In quibus verbis aduerte, quòd dominus ad confortandum Abraham fecit
Gal. 3. ei quatuor promissiones, de quibus Apo. ait: Abrahæ dictæ sunt promissiones &c.

Prima fuit de mercede operis, cum dixit, Noli timere, &c.

Primo eum confortat, excludendo timorem, Noli inquit timere.

Secundo eum securat, promittēdo protectionem. Ego, inquit, protector tuus, Psalmus: Esto mihi in Deum protectore.
Psal. 4. & vere timere non debent, qui talem ꝑ-
Psa. 55. tectorem habent. Psalmus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Tertiò eum lætificat proponendo mercedem. Sed attende qualem mercedem promittit bene operanti in persona Abrahæ: quia mercedem certam: Quia ego, s. qui decipere, vel fallere non possum.

Item mercedem propriam, quia merces tua. Sic enim est omnium generaliter vt sit etiam cuiuslibet singulariter.

Item mercedem copiosam, quia magna nimis. Nam nec oculus vidit, nec
1. Cor. 2. auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit quæ præparauit Deus diligentibus se.

Secunda promissio fuit de successione hæredis: quia dixit ei dominus: Qui egredietur de vtero tuo, ipsum habebis hæredem. in quo signatur, quod datur vnicuique illa hæreditas ex proprijs meritis nō ex alienis. Nam meritum hominis est ei sicut filius, cui debetur hæredias. Vnde Apostolus: Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem & loquitur de adultis, secus est de paruulis.

1. Cor. 3. Tertia promissio fuit de multiplicatione seminis. Dixit enim Suspice cœlum, & numera stellas si potes. sic erit semen tuum. Per stellas cœli possunt intelligi angeli, qui sunt in cœlo. Per semen vero meritum vitæ, ex quo, s. recolliguntur fructus mercedis ecclesiæ. Tunc enim semē hois ad modum stellarum cœli multiplicatur, quādo homo per vitæ meritum in cœlo angelis coæquatur. Vel quia stellæ cœli sunt incorruptæ lucidæ, magnæ, & tamen in apparentia parvæ. Tunc enim semen hois ad modum stellarum cœli multiplicatur, quando meritum operum eius est incorruptum per intentionem, lucidum per discretionem, magnum per dilectionem, sed apparentiæ paruæ per humilitatem.

Quarta promissio fuit de terra promissionis. Vnde dixit, Ego dominus, qui eduxi te de Vr Chaldæorum, & dabo tibi terram istam. Terra ista, est corpus, quod tunc pacificè possidet vir iustus: quando per diuinam gratiam est de Vr Chaldæorum eductus, idest de incendio carnis. Chaldæi enim sunt motus carnis: quorū Vr, idest incendium est concupiscentiæ inflammatio: à qua nisi homo diuina gratia eruatur, non potest terram corporis sui pacificè possidere.

Secundo Abraham certificatus est per sacrificium, s. de promissione implenda. Petiuit enim signum non ex diffidentia promissionis, sed scire volens modū impletionis, dicēs: Vnde scire possum, quod possessurus sim eam? Et tunc iussit, vt offerret sacrificium, vt in ipso sacrificio signum acciperet. Vnde præcepit ei, vt immolaret vaccam, & capram, & arietē, & omnia trima, & insuper turturem, & columbam. qui sequenti mane accepit omnia hæc, & diuisit per medium, & vtrasq; partes contra se. altrinsecus posuit, aues autem non diuisit: descenderuntq; volucres cœli super cadauera, & abigebat ea Abraham. Cumq; Sol occubuisset, supor irruit super Abraham, & horror magnus, & tenebrosus inuasit eū, & istud fuit aliqua pars signi dati. Hoc ergo est sacrificium iustitiæ, quod Deo offerri debet. Nam in vacca significatur obedientia, & hæc debet esse trima, siue triennis, s. per subiectionem triplicis humilitatis, videlicet superiori, pari, & inferiori. sic enim decet nos implere omnem iustitiam. In capra vero significatur pnia, quæ etiā debet esse triennis, secundum tria, in quibus consistit pnia, s. in dolore contritionis, in pudore confessionis, & in labore satisfactionis. In ariete vero intelligitur simplicitas, quæ etiam debet esse trima, quia est triplex genus simplicitatis contra triplex genus duplicitatis, s. hæresis, & hypocrisis, & ambitionis. Duplicitas hæresis immiscet falsa veris. Duplicitas hypocrisis, bona malis, honesta inhonestis. Duplicitas ambitionis tendit ad duplicē finem:

Universidad de Deusto Biblioteca

finem, s. lucri temporalis, & præmij cœlestis, volens duobus dominis seruire: sed diuisit Abraham ea per medium. Nam obedientia diuidenda est, vt fiat in his s. quæ sunt secundum Deum, non cõtra Deum. Similiter pœnitentia est diuidenda, vt fiat cum discretione, ita, vt sit rõnabile obsequium nostrum, & occidat Hædom in Valle saluarum, vt sic occidatur concupiscentia, ꝙ nutritatur natura. Nam omnis victima est sale salienda: quia in omni opere est discretio adhibenda.

Item simplicitas diuidenda est, vt non sit fatua, sed religiosa, vt sit sanctitas, nõ fatuitas, vt sit simplicitas columbæ cum astutia serpentis, ne sit sicut equus, & mulus, in quibus non est intellectus. Sicut enim nulus cui insidebat Absalõ, ipsum detulit in suspendium: sic fatua simplicitas multos præcipitat in infernum. In columba autem designatur charitas: qa columba felle caret, & gregatim volat. In turture vero designatur castitas. Sed has aues Abraham non diuisit: quia charitati & castitati ab omnibus, & omni tẽpore est insistendum. Nam castitas competit non solum virginibus, & viduis, sed etiã suo modo coniugatis. Vel ideo nõ diuisio animalium, & non auium. Quia per animalia intelliguntur, actiui, quorum solicitudo diuiditur ad multa: sed per aues intelliguntur contemplatiui, quorum tota intentio fertur in vnum. psalmus. Vnã petij à domino &c. Vnde Dominus dixit Martha, Turbaris erga plurima: hoc quãtum ad actiuam. Porro vnum est necessarium: hoc quantum ad cõtemplatiuam. Vel in turture significatur vita solitaria, quia turtur soliuaga in solitudine gemit, sic solitarius debet gemere luctu pœnitentiæ. Hiere. Non sedi in consilio ludentium, & gloriatus sum à facie manus tuæ sedebam solus: quoniam comminatione repletti me. habens enim præciosum balsami liquorem in vase fragili, non debet se ponere in prestura hominum. Sene. Vbi plus est populi, ibi plus est periculi cum inter homines sui, minor homo redij. Ose. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Moysi locutus est Deo non in palatio, sed in deserto. Cœcus à domino extra turbam illuminatur. Puella mortua in thalamo eiecta turba resuscitatur. Non enim in commotione domus. Clausæ erant oues in arca, quia opera spiritualia debent claudi in conscientia. In columba vero, quæ gregatim volat, significatur religio in congregatione viuentium, qui debent ad modum colũbæ carere felle inuidiæ.

Psa. 31.

Psal. 26

Luc. 10

Hie. 15.

Sen.

Ose. 2.

Item non rostro detractionis percuteræ, nec venenum infamationis siue litis in ore, sed ramum oliuæ, i. verbum pacis portare ad chorum, refectorii, & alia communia gregatim simul incedere, iuxta riuos aquarum, idest scripturarum residere, & ibi vmbram accipitis, idest tempationem diaboli præuidendo declinare. Hæc columbina simplicitas intantum Deo placet, vt Spiritussanctus in specie alterius animalis noluerit apparere. In hac autem duplici aue, idest vita, consistit omnis perfecta religio. Vnde cuidam quærenti quam religionem deberet intrare, respondit quidam: Nescio, an esse velis turtur, an columba. Sed in vtraque vita cauẽdum est ne diuidatur, & dispergatur per vanamgloriam, s. ne opus voler ad Deum, & intrẽtio ad mundum est. Vnde in Leuitico præcipitur, si offeratur turtur, vel coluba, ꝙ confringatur ascella ne possit euolare: quia si qua sunt in ligiosis opera virtutum, occultãda sunt; non ad fauorem hominũ propalãda. Vnde si ex operibus bonis supercresc it inanis gloria, opera illa quasi alas sumũt ad euolandum, & fugiunt, vt nobis non proficiant: sed eas confringere debemus dicentes nobis, Quid habes, quod non accepisti? Super hoc autem sacrificium dicit, ꝙ descẽderunt volucres, sed abigebat eas Abraham. Sic tu ad auferendum impedimenta spiritus sacrificij, scilicet orationis deuotæ, abige aues, idest importunas cogitationes. Vnde Grego. Sæpe in ipso nostræ orationis sacrificio importunæ cogitationes se ingerunt, quæ hoc, quod Deo placentes offerimus, maculare contendunt. Vnde Abraham dum sacrificium obtulit, insidiantes aues pertulit, quas studiosè abegit. cuius nos exẽplo dum vota cordis holocaustum Deo offerimus, ab immundis cogitationibus hoc custodiamus. Sed attendendum est, quod sequitur: quia dum occubuisset Sol sopor irruit super Abraham, & horror magnus, & tenebrosus inuasit eum. Sæpe enim post sacrificium boni operis, vel deuotæ & feruentis orationis (ne p elationem mens eleuetur) occidit Sol, id est extinguitur feruor deuotionis, & irruit in animam sopor torporis, ita, vt

Grego.

anima

anima quasi seipsam magno stupore horrescat, & quasi quædam tenebra timoris & dubitationis eam inuadat. Et hoc facit Deus, vt ipsam in humilitate conseruet, ne fructum sacrificij, i. boni operis meritum per elationem perdat.

Scala Patriarchæ Iacob (cui contemplatio iure assimilatur) mysteria omnia patefiunt, ex quibus contemplatiuorum virtus, contemplationisq; gradus, & perfectio demonstratur, atque Dei visiones diuersimodè interpretari declaratur.

Cap. VIII.

Contemplatiua vita qualis esse debeat ostenditur per exemplum in somnio Iacob, quod describitur Gen. 28. Vbi dicitur, quod vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen eius tangens cœlum, & angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam: & dominum innixum scalæ dicentem sibi, Terram, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo. Eritque semen tuũ quasi puluis terræ, & dilataberis ad Orientẽ, & Occidentẽ, & septentrionem, & Meridiem. In quo quidem somnio primo tangitur contemplatiuorum virtus, quæ est charitas. Hæc enim scala est per quam ad cœlos ascenditur: hæc ex vna parte stat super terram, scilicet quantum ad amorem proximi. Alia autem scilicet summitas attingit cœlum, scilicet amor Dei: vtraque enim pars pertinet ad vitã contemplatiuam. Vnde Beda dicit, ꝙ contemplatiua vita, est amorem Dei, & proximi tota mente retinere. Vel hæc contemplatiua scala, est scriptura diuina, quæ quidem stat super terram inquãtum est practica instruens de humanis: sed summitas attingit cœlum inquantum est speculatiua instruens de diuinis. Vel tangit terram quantum ad testamentum vetus, in quo promittebantur temporalia. Cœlum vero attingit quantum ad nouum, in quo promittuntur cœlestia. Huius scalæ duo latera, sunt sensus literalis, & spiritualis. Sunt etiam huius scalæ duodecim interscalaria, q̃ oportet prædicatores siue contemplatores ascendere, scilicet confessio, oratio, gratiarum actio, intellectus, perscrutatio, dubiorum inquisitio, litteræ expositio, prædicatio, prædicandi discretio, scilicet prouectis altarrudibus infima; æternæ pœnæ comminatio, gloriæ promissio, prædicationis obseruatio, constantiæ fortitudo, in prosperis, & aduersis. Huic scalæ innixus est Dominus sicut suo spiraculo, quia scilicet ab eo inspirata. Apost. Omnis scriptura diuinitus inspirata &c. Vel sicut suo speculo in quo a contemplantibus aspicitur, & cognoscitur. Corinth. videmus nunc per speculum &c. Quidã autem dicunt, quod scala per quam maximè ascendunt viri contemplatiui, & deuoti homines, est crux Christi: hæc licèt fuerit super terram materialiter erecta, virtualiter tamen fuit vsque ad cœlũ porrecta: quia per ipsam nobis est cœli ianua aperta. Duo autem latera scalæ huius, fuerunt duo principalia ligna eius, vnum per altum, aliud per transuersum. Gradus huiꝰ scalæ sunt pœnę quas Christus sustinuit, scilicet in capite spinarum coronationem, in facie sputorum fœdationem, in manibus clauorum confixionem, in dorso & corpore flagellorũ verberationem, in latere lanceæ aperitionem, in pedibus clauorum perforationem: in quibus omnibus anima deuota, & prudens miranda contemplatur. huic scalæ innixus est Dominus in passione: sicut homo nititur suo cubiculo, quia in ea dormiuit post mortem. Vel scala hoc, vt quidam exponunt, est claustraliũ pœnitentia, cuius duo latera sunt vilitas, & asperitas, per vilitatem, nec gloriam affectant, nec ignominiam formidant; per asperitatem verò mollia contemnunt, & molestias paruipendunt. Hæc scala stat super terram habitatione, & attingit cœlum conuersatione: gradus eius autẽ sunt septem virtutes, quæ enumerantur. 2. Pet. Vos, inquit, curam omnem sub inferentes ministrate in fide vestra virtutem. In virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem fraternitatis amorem; in amore autem fraternitatis charitem. Huic scalæ innititur dominus, sicut exemplar suo exemplato: quia ipse dedit exemplum viuẽdi in paupertate, obedientia, & castitate. Alij aũt exponunt, ꝙ hoc scala est beata Virgo, quæ sup terrã fuit p cõtẽptum

Ge. 28.

Beda.

2. Thi. 2

1. Cor. 13.

2. Pe. 1.

ptum mundanorum cœlum attingès suscipiendo Deum. Tunc enim inclinauit cœlos, & descendit. huius scalæ latera sunt humilitas, & obedientia gradus fuerunt in ea donorum, & virtutum. huic in infixus est dominus sicut suo thalamo in incarnatione. psalmus. Ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.

Psa. 18.

Secundo tangitur in hoc somnio Iacob contemplatiuorum motus, Motus enim contemplationis triplex est secundum Dionysium, s. rectus, & obliquus, & circularis. Rectus ergo motus tangitur p angelorum, idest contemplatiuoru ascensum, obliquus tangitur per descensum, qa ille, q ascendit sursum, cum descēdit, motum suum reflectit, & obliquat à sursum in deorsum. Motus autem circularis tangitur, cum subditur, Dilataberis ad orientem, & occidentem, septentrionalem, & meridiem. Per has quatuor partes cœli circulariter sol mouet. Igitur isti angeli sunt contemplatiui, & spiuales, q sunt quasi homines cœlestes, & angeli terrestres: hi ascendunt contēplando, & descendunt se humiliando, & sicut dicit Ambrosius. Qui vult per scalā ascendere, oportet, q manibus, & pedib' se teneat, manus opera, pedes cogitationes, & affectiones. Vel, vt aliq exponunt, isti angeli sunt prælati, q ascendunt per contemplationem, & descendunt p actionem. Vel angeli sunt prædicatores, q quandoque debent ascendere prædicando sublimia, quandoque descendere prædicando humilia. Sextus motus tertius, qa dilataberis ad orientem, s. per originē virtutum, & occidentem occasum vitiorum, ad meridiem per feruorem affectionum, ad septentrionem siue aquilonem per expugnationem diabolicarum suggestionum.

Tertio, tangitur contemplatiuæ vitæ fructus cum dixit dominus, Terrā in qua dormis, tibi dabo, Terra enim hæc cœlestis patria est, in qua erit perfecta qes secundum illud, in pace in idipsum dormiam, & requiescam. Vnde ī hac terra debet caput nostrum, idest mens tanquam in puluinari se ponere, vt qescat à temporalium cura. Hāc dabit nobis de', si in ea per contemplationem, & desiderium peregrinamur, & conuersamur. Gene Dabo tibi terram peregrinationis tuę. Quia vero in prædicto somnio dr, quod Iacob vidit innixum scalæ dicentem sibi, &c. Notandum est, quod (sicut dicūt somniorum interpretes) apparitio domini in somnijs potest habere variam expositionem, vel significationem. Nam dns per somnium aliquando apparet vt tacens, aliquando vero vt loquens, aliquādo vero vt patiens. Quando igitur alicui per somnium dns apparet, vt tacens, & nihil loquens, si ille, q hoc vidit peccator est, significat, quod conuertetur ad Deū, & mnet in pnia dies suos. Si vero sit iustus, & sanctus, significat, quod gloriæ eius augmento apud Deum proficiet, gaudium habiturus. Si vero talis qui hoc videt sit homo in potestate constitutus, puta rex, vel princeps, significat, quod mnet gaudium, & victoriam de inimicis. Quandoque vero dominus per somniū apparet, vt alicui loquens, & tunc siue loquatur aliquid pertinens ad futurorum promissionem, sicut locutus est hic Iacob, siue aliqd pertinen ad conuersionē, sicut aliquando loqtur peccatoribus, siue ad confortationem, sicut aliquando loqtur iustis tribulatis, & in afflictionibus positis, vel alio quocunque modo loquatur, quicquid dicit tenendum est. Quandoque vero dominus in somnijs apparet, vt crucifixus, vel imago ipsa crucifixi, & tunc, (vt dicunt) signat patientiam, & victoriam in tribulationibus. Vnde si qs videat in somnio se adorare imaginem domini nostri Iesu Christi, aut osculetur, aut deprecetur, si quidem rex est, & ipse inueniet victoriam de inimicis, & gaudium in gloria sua. Nam crux post crucifixionem Christi maximas victorias designat, & omnis calamitatis amissionem. Quod si aliqs de populo videat hoc, consequitur gaudium, & pro quo interpellauerit obtinebit. Sed si solu videatur imago Christi absque cruce, minus erit gaudium, vel victoria. Et nota etiam hic de imaginibus, quod illę, quæ ī somnio apparent sine auro significant euentum rerum potiorem. Nam illę, quæ apparent cum auro quandoque tribulationem portendunt. Hæc dicunt somniorum interpretes, quæ ego referendo tantum, non asserēdo hic ponoian vera vel falsa sint, fateor me nescire, Dicit Aristo. quod neque est eis totaliter credendum, neque totaliter discredendum Et ideo euenientia somnia (vt ipse dicit) neque idoneum est contemnere, neque oportet ab eis facile persuaderi, præcipue, quia spiritus mendax

Psal. 4.

Ge. 17.

Arist. de som. & vigi.

dax plerunque in visione, vel somnio, vt possit decipere hominem in forma Christi legitur apparere. Sic enim beato Martino per exteriorem visionem sensibiliū in forma Christi apparuit purpuratus, quem tamen ille per spm cognouit atq; confudit. In vitis quoque patrum refertur, quōd monachus quidam audiens facta magna Moysi, cordis spū cœpit eum præferre Christo, qui sequente nocte per somnium vidit Moysen cum choro angelorum stantem in vestibus albis, Christū vero nigris indutum vidit in choro hominum: propter quōd insipiens monachus a fide Christi deposuit, & factus est Iudæus.

Corporis Christi in sacramento, quod siquidem illi libro intus, & foris scripto a Diuo Ioanne prænuso, comparatur, septem arcana maxima admirationem afferentia naturalibus exemplis elucidantur. Cap. IX.

Apo. 5.

Corpus Christi sub sacramento assimilatur illi libro quem vidit Ioannes. Vidi, inqt, librum, q erat scriptus intus, & foris, signatum sigillis septem. Dr corpus Christi liber intus scriptus, qa videlicet ī se continet consolationes, & suauitates notabiles, & mirabiles. Et iterum scriptus foris, qa sacramentis visibilibus tegitur, signatum autem sigillis septem. ponitur propter septem mirabilia, quæ sunt ibi.

Primum est, q̃ fit de pane non mutatum, sed manens idem, & ponitur à quibusdam exemplum, sicut cognitio mea, mediante voce, fit tua manens mea.

Secūdum est, q̃ tanta magnitudo sub tam parua specie tota latet. Et ponūt q̃dam exemplum, sicut in parua pupilla oculi totus mons magnus recipitur, vel videtur.

Tertiū est, q̃ totum corpus per os hois intrat non diminutum eadem potentia, (vt qdam dnt) qua clauso vtero de Virgine exiuit, & etiam de sepulchro.

Quartum est, q̃ comeditur non consumptum, & non diuisum. Et ponunt ali qui exemplum in sensu visus, sicut viror herbæ ab oculo videntis quasi quidam eius cibus suscipitur, nec tamen ipsa herba minuitur, vel diuiditur.

Quintum est, q̃ ab immundis tāgitur sine contagione, sui sicut lumen Solis recipitur in re fœda, nec tamen fœdatur.

Sextum est, quōd a pluribus sumitur, & in pluribus locis conuicitur, nec tamē augetur, vel minuitur: sicut si multæ candelæ ab vna accendantur, illa vna propter hoc non minuitur, nec augetur.

Septimum est, quod est ibi quantitas sine quanto, cuius exemplum proprie non est in natura dare, vel alicubi reperire.

Dæmonum (qui iure locustis in Diui Ioannis visione descriptis assimilantur) elatio, tentatio, permissa eorum a Domino potestas, malitiæ refrenatio signiq̃ Thau, & quatuor Angelorum super quatuor terræ Angulos aesistentes significatio, mirè explicatur. Cap. X.

Apoc. 9

Dæmones assimilantur illis locustis, de quibus agitur in visione Sēti Ioannis ī Apoc Vbi dr vidisse, q̃ exierūt locustæ in terram, & data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terrę: & præceptum est illis ne lederent fœnum terræ, nec omne viride, neque oēm arborem, nisi tantum homines, qui non habent signū Dei in frontibus suis Vbi primo nota dæmonum elationem per similitudinem locustarū: assimilant. n. dæmones locustis, & propter ascensum superbiæ, quia locustæ in altum saliunt; & sic dæmon per superbiam. Isa. In cœlum conscendam &c.

Isa. 43.

Item propter casum ruinæ: quia locusta post saltū nimiū cadit. Isa. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer &c.

Isa. 14.

Item propter continuationem malitiæ quæ notatur in longitudine crurum posteriorum, quia semper in malitia perseuerant.

Secundo attēde dæmonū tentationē: qa exierunt in terram, s. ad tentandū homines. & dnr exire, s. a Dei ordinatione, Deus. n. tentationes nostras ordinat in bonū nostrū, & profectū sed ab hac intentione diabolus exit, quia in suis tentationibus non nostrū profectū, sed casum, & detrimentum intendit Exierūt etiam de cœlo, vbi creati fuerunt, s. de empyreo: qū fuerunt eiecti per superbiam in terrā idest ad tentandū hoies, qui habitant in terra. eos enim, qui sunt in cœlo tentare vel molestare non possunt. Vnde pars eorum relicta est in hoc aere caliginoso ad tentandum nos, quilumus in terra.

Tertio considera diuinam permissionem, quia data est illis potestas, s. tēādi

permissiuè. Greg. Licèt diabolus afflictionem iustorum semper appetat, tamen si ab Auctore nostro potestatem non accipit ad tentationis articulum, nullatenus conualescit. Sequitur: Si ut habent ptātem scorpiones terræ. Scorpiones (sicut glosa dicit) facie blandiuntur: sed cauda pungunt occulte. Et ita faciunt dæmones tēntantes: quia a principio porrigunt delectationem, & in fine inducunt cruciatū, & afflictionē: & sicut nō sentitur pūctionis acus, sic nec punctio scorpionū, sed postea paulatim diffunditur per totum corpus, & moritur punctus. & sic de ceptis dæmonibus quando peccant, non sentiunt deceptionem, sed tandem miserabiliter puniuntur. Prouer. Fauus distillās labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: nouissima autem illius amara quasi absynthium.

Prou. 5

Quarto nota diabolicæ malitiæ refrænationem, quia præceptum est illis, ne lederent &c. Et hoc præceptum, est dæmonum refrænatio, ne tantum noceāt quantum vellent, vel quantum possent si permitterentur, quia nullus eis posset resistere. Restringitur autem eorū potestas contra electos, & saluandos: quorum qdam sunt incipientes, & isti intelliguntur per fœnum: qdam vero proficientes, & isti per viride. quidam vero perfecti, & isti per arborem designantur. Et nota, quod nō dixit, ne eos percuterent siue tangerent: sed ne eos læderent: quia Sancti, & percutiuntur interdum exterius, & tanguntur, interius, s. dum tentantur, sed non læditur in mentibus, s. vt peccatis cōsentāt: vel vt finaliter pereant. Iob. Dixit dominus ad Sathan, Ecce in manu tua est: verūtamen animam illius serua. Et per ista tria designantur tres ordines saluādorū, s. Noe, Daniel, & Iob, idest coniugati, qui terræ adhærent, & designantur per fœnum: Et continentes, qui virorem corporis seruant, & ideo designantur p viride. Et prelati, q designantur per arbores quarum rami refrigerium præstant alijs. Est ergo sensus. Præceptum est illis, s. dæmonibus, i. coarctata est potestas eorum, ne læderent fœnum terræ, i. coniugatos in anima, sed in corpore affligant, & interdum corporalia auferant: neque oē viride, i. continentes, virore pudicitiæ virentes: neq; omnem arborem, i. prælatos folijs verborum suorum alios sanantes, & fructibus operum saturantes, vmbra exemplorum, vel consolatione alios recreantes: nisi tantum homines ab humo dicto, i. carnales. 1. Cor. Cum sit inter vos zelus, & contentio, nonne carnales estis, & ēm hominem ambulatis? qui non habēt signum Dei in fronte sua, i. in aperto hoc signum est Thau, quod habet figurā crucis, & est vltima littera in alphabeto Hebræorum, & nominatur siue interpretatur confirmatio. Vnde significat ipsam finalem pœnitentiam, quę confirmat hominem in bono: hoc autem signo liberātur oēs, q illud habent. Ezec. Signa Thau super frontes virorum gementium, & dolentium super cunctis abhominationibus, quæ fiūt. Et infra: Omnem sup quē videtis Thau, ne occidatis. Et hoc signū debet haberi nō solum in corde, sed etiā in fronte, vbi est locus erubescentiæ, & ēt locus manifestus, vt s. non erubescat homo facere pœnitentiam aperte, & nomen Christi aperte prædicare.

Iob. 2.

1. Cor. 3

Ezec. 9.

Itē dæmones conantur maximè impedire prædicatores, quod ostenditur ex visione beati Ioānis, quæ habetur in Apoc. vbi dr, Vidi quatuor Angelos stantes sup quatuor angulos terræ, tenentes quatuor vētos terrę, ne flarent super terram, neq; supra mare, neque supra vllam arborem. Per istos quatuor angelos intelliguntur vniuersi dæmones, q dicuntur quatuor propter naturam numeri, qa quaternarius multum diuisibilis est, & ipsi nō intendunt nisi diuisionem facere.

Apoc. 7

Item quaternarius non est numerus solidus, sed superficialis.

Item suggestio dæmonum superficialis est, non habens soliditatem.

Item dicuntur quatuor, qa Euangelia impugnant, & quatuor vitia præcipue suggerunt dum tentant. vel qa per quatuor partes mundi fideles tentant. Vnde sequitur stantes super quatuor angulos terræ, i. in quatuor partibus mundi immorātes, vt omnes tentent. vel hoc dr, qa ipsi dæmones laborant, vt ponant homines in angulis, i. in sordibus peccatorū. Nam in angulo sunt sordes. vel in angulo duplicitatis. Sequitur, Tenentes quatuor vētos, idest tenentes, & impedientes oēs prædicatores ecclesię, qui dicuntur quatuor, quia debent habere quatuor virtutes iustitiam, fortitudinem, temperantiam, & prudentiam: vel doctrinam quatuor Euāgeliorum, quæ significatur, Gene. 1. per per quatuor flumina paradisi, vel quia debent

Gene. 1

bent prædicare per quatuor climata mūdi. & dicuntur venti, quia nubes; idest peccatores in pluuias lachrymarum dissoluunt.

Item qa terrę humiditates desiccant, i. carnis voluptatem, & mentis cupiditatē, & de his quatuor ventis dr: Qui facit ventis pondus, & aquas appendit in mensura. Sequitur, ne flarent super terram, idest super illos, q ad modum terræ sunt arabiles vomere prædicationis, & susceptibiles diuini seminis, neque super mare, i. super fluidos, & instabiles, neque super vllā arborem, idest super illos, qui ad fructificandum sunt habiles: quasi dicat dęmones conati sunt, & nunc conantur quotidie impedire prędicatores, ne prędicent neque bonis, neque malis, neque ad exercitationem bonorum, neque ad reuocationem malorum. Sciunt enim dęmones quod nil adeo prodest sicut prædicatio verbi Dei. Glosa, In tempore tribulatiōis nihil magis necessarium, quàm prędicatio verbi Dei. Ideo nititur diabolus eam detinere in omni loco. Econtra autem dominus sub similitudine etiā quatuor ventorum vocat prędicatores, vt prędicent. Ezech. A quatuor ventis veni spiritus, & insufflā super interfectos istos, & reuiuiscant.

Iob. 23

Iob. 23

Ezec. 33

Veri ac contemplatiui Ecclesiæ Doctores, Christique imitatore, quatuor animalibus ab Ezechiele descriptis, ac sorti Angelo à Ioanne, nec non candelabro aureo à Zacharia præuiso, per doctissimas variae, eorum expositiones comparantur, quaesque conditiones sapientes, ac prælati habere debeant, aperitur.

Cap. XI.

Doctores noui testamenti assimilantur illis animalibus, quę describuntur in prima visione libri. Ezec. Vbi dicitur, Et de medio eius similitudo quatuor animalium &c. In cuius visionis serie introducuntur hæc animalia, vt copulata, vt figurata, vt pennata, vt mota, & vt inflammata. Ostenduntur ergo primo suisse copulata, quia quatuor. Vnde dicit, q̃ de medio ignis, sicut, Grego. exponit, qa supra premiserat, Et ignis inuoluens similitudo quatuor animalium.

Ezec. 1.

Primo ergo considera tria, primò locū, qui congruit sanctorum doctorum probationi. Locus enim originis siue egressionis sanctorum Doctorum, est de medio ignis, scilicet tribulationis siue persecutionis. Ecclesiastici. Vasa figuli, idest Doctores Christi probat fornax tribulationis. sic enim æstuant, vt per impatientiam non destruantur, Ecclesiastic. In medio ignis non sum æstuata, dicit Doctorum ecclesia. Et ideo dicit in Prouer. quod doctrina viri, idest virilis Doctoris per patientiam noscitur, Greg. Tanto minus vnusquisque ostenditur doctus, quāto minus patiens. neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si viuendo nescit aduersa æquanimiter tolerare. Perfecti enim Doctoris est sic aliorum hominum improbitatem patiēter sufferre, vt se nouerit ab iniquis sapienter obseruare: neque enim propria munditia sine tolerantia sufficit, neque tolerantia sine munditia valet. Vel de medio ignis, idest ex intimo feruore anoris sancti Doctores procedunt ad opus prædicationis.

Ecc. 27

Ecc. 41

Pro. 19.

Grego.

Secundo tangitur numerus, qui competit Doctorum eruditioni, qa quatuor, siue propter doctrinam quatuor Euangeliorū, quam prædicant, siue propter quadruplicem intellectum scripturarū quas explanant, siue propter quatuor mundi partes quas suis doctrinis illustrant, quæ etiam significantur per quatuor quadrigas.

Tertio ponitur tropus, idest similitudo quæ competit eorum perfectioni, quia similitudo erat animalium. In animalibus enim est perfectio motus, & sensus, quia scilicet sancti Doctores vigent sensu discretionis, & motu boni operis Ipsi enim sunt animalia, quibus dominus manum suæ largitatis aperit, & eis benedictionem suæ gratiæ affluenter infundit. psalmus: Aperis tu manum tuam, &c.

Zach. 6

Ps. 104.

Secundo introducuntur hæc animalia, vt figurata: habebant enim quantum ad communem figuram similitudinem hominis. Et præmittitur, quod similitudo hominis erat in eis, siquidem in sanctis Doctoribus est similitudo hominis, idest Christi. Vnde Grego. dicit, quod sancta animalia hęc non essent, nisi Christi similitudinem habuissent. Competit ergo omni sancto Doctori, vt assimiletur Christo homini secundum illud: Omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamilias, idest Christo. Debet enim Christum imitari, & ei assimilari in viuendo

Gre. sup Ezec.

Mat. 13

Universidad de Deusto Biblioteca

al. 2. sicut Paulus faciebat, qui dicebat, Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus.

Item in docendo siue prædicando, sicut idem dixit. Nos prædicamus Christũ
1. Cor. 1 crucifixum, &c.

1. Cor. 11. Item faciendo, 1. Cor. Imitatores mei estote sicut ego Christi.

Item in patiendo. Vnde idem Paulus
Gal. 2. dixit: Christo confixus sum cruci. Deinde describitur horum animalium figura specialiter quo ad partes eorum; s. quo ad facies, quo ad manus, & quo ad pedes.

Primo enim quo ad facies ponit, quod erat in eis quadruplex figura, s. hominis, & leonis à dexteris, vituli siue bouis à sinistris; sed aquilæ desuper. Per has ergo quatuor facies dicunt quidam mystice p figuratos quatuor Euangelistas, s. per faciem hominis Matthæum, qui ab humana Christi generatione euangeliũ inchoa
Mat. 1. uit, dicens: Liber generationis Iesu Christi, &c. Per faciem vero leonis Marcum, quia à rugitu deserti euangelium incœ-
Mar. 1. pit, dicens: Vox clamantis in deserto. per
Luc. 1. faciem autem bouis, Lucam, quia à sacerdotio Zachariæ incœpit principium, dicens: Fuit sacerdos quidam, &c. Nam sacerdotis erat boues immolare; sed p aquilæ faciem, Ioannes accipitur, qui cæteris
Ioã. 1. altius contemplando volauit, suum euãgelium ab æterna Verbi generatione inchoãdo, dicens: In principio erat Verbũ, & verbum erat apud Deum, &c. Dicit autem, quod quatuor facies vni, quia omnes quatuor euangelistæ locuti sunt de vno, s. de Christo, vel illę quatuor facies competunt vni idest Christo. Qui (sicut dicit glosa.) Natus est, vt homo; passus est, vt vitulus: resurrexit, vt leo, ascẽdit,
Grego. vt aquila. Et ideo (secundum Greg.) homo, & leo dicuntur esse à dextris, qa Christi natiuitas, & resurrectio erunt omniũ generaliter lætitia, quæ per dexteram intelligitur. sed vitulus dr̃ esse à sinistris, quia mors Christi apostolis tristitia fuit, quæ tristitia pertinet ad sinistram. quia sinistrum dicimus, quod aduersum deputamus (vt dicit glosa) Aquila autem dicitur esse desuper, quia ascensionem Chri-
Psa. 67. sti significat in altum, secundũ illud psa.
Iob. 30. Ascendisti in altum. Iob. Nunquid ad præceptum tuum leuabitur aquila? Moraliter autem doctor ecclesiasticus debet esse, vt homo secundum rationem viuẽdo. Secundum rationem dico à Deo per fidem illuminatam, & secundum diuina præcepta regulatam, Iuxta illud, Beatus Psa. 93.
homo quem tu erudieris domine, & de lege tua docueris eum.

Item debet esse, vt leo tentationibus resistendo, & aduersa non metuendo. Prouer. Iustus quasi leo confidens, absq; Pro. 28.
terrore erit.

Item vt vitulus seipsum sacrificãdo. de talibus vitulis dicitur in Psalmus. Tunc Psal. 50
imponent super altare tuum vitulos.

Item debet esse, vt aquila sublimia cõtemplando, vel alios ad contemplationẽ & amorem Dei prouocando. Deuteron. Deu. 32.
Sicut aquila prouocans ad volandũ pullos suos. Vel dicitur doctor esse, vt homo per prudentiam, vt leo per fortitudinem, vt vitulus per temperantiam, & vt aquila per iustitiam. Quidam vero (vt dicit Hieronymus) per quatuor facies intellexerũt Hiero.
quatuor elementa, quæ dicuntur in esse vna, quia in vno corpore hominis unium tur. Vnde quamuis in mundo maiori sit distincta, in mundo tamen minori, idest in homine sunt vnita. Alij vero per has quatuor facies, quatuor principales accipiunt animæ passiones, i. gaudium, tristiam, spem & timorem, quorum quędam sunt de bono, vt gaudium de præsenti bono; & spes de futuro. Aliæ sunt de malo, s. vel præsenti, vt tristitia, vel futuro, vt timor. Et ideo quædam dicuntur esse à dextris, quædam vero à sinistris. sed sup has debet esse ratio eas modificans, & regulans: & ideo facies aquilæ dr̃ esse desuper. Et nota, quod istę facies dicunt extentę desuper, quia in omnibus intentio, & contemplatio sanctorum super se tendit, sicut dicit Grego.

Item describitur figura eorum quantũ ad manus, quia habebant manus ad modum hominis. Vnde dicit, quod manus hominis sub pennis eorum. Vbi nota, ꝙ quilibet doctor debet habere manus hominis, idest opera bona, s. vt ꝙ non solum bona dicat, sed etiam faciat, secundum illud, Cæpit Iesus facere, & postea docere. Act. 1.
Grego. Prædicator quisque plus actibus Grego.
quam vocibus intonet; & bene viuendo vestigia sequacibus imprimat, quam loquendo quà gradiantur ostendat. sed debent esse manus hominis, idest opera secundum rationem facta. Apostolus: Rationabile obsequium vestrum, sed dicuntur manus esse sub pennis, quia debet esse virtus operis sub volatu contemplatio Ro. 12.
nis,

nis, s. vt sub contemplatiua sit etiam actiua. & debent esse manus in quatuor partibus, quia. s. quatuor modis per opera vitæ actiuæ proximis seruitur, s. vel quantum ad animam, vt docendo, consulẽdo, & alias spirituales eleemosynas impendendo. vel quantum ad corpus viuum, s. reficiendo, vestiẽdo, & alia necessaria ministrando, vel quantum ad corpus defunctum, s. componendo, & sepeliẽdo, & huiusmodi. vel quantum ad res temporales exteriores, sicut defendendo temporalia
Gre. su ꝑ Eze. iura ecclesiæ, vel aliarum personarum, & huiusmodi. Vel (secundum Grego.) dicũtur esse in quatuor partibus, quia sancti Euangelistæ, qui fuerunt primi doctores noui testamẽti, opus exterioris doctrinę per quatuor partes mundi diffuderunt, s. per orientem, occidentem meridiem, & septentrionem.

Item describitur eorum figura quo ad pedes: quia pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli. In pedibus (sicut dicit glosa) intelliguntur gressus operum, ita, vt sicut p manus intelliguntur opera, quæ ordinantur ad proximum, ita per pedes intelliguntur opera hominis quantum ad se ipsum. Sicut enim animal gressibile pedibus per
Augus. git ad locum, ita etiam homo spiritualis operibus tendit in Deum. Vnde Augu. dicit, quod Deo, qui vbique est, non locis appropinquamus, sed bonis studijs bonis q; actionibus. Et ideo sicut sine pedibus corpus hominis non pergit. Sic etiã
Iac. 2. fides hominis sine operibus non proficit. Iac. Fides sine operibus mortua est. Sed in istis pedibus, idest operibus debet esse rectitudo intentionis, scilicet vt recta intẽtione fiant, Vnde dicit, Pedes eorũ pedes recti, scilicet per rectam intentionem, quia qualis est intenti, tale est op'
Ecc. 51. Ecclesiast. Ambulauit pes meus iter rectum.

Item debet esse in eis maturitas modę rationis: quia cum quadam maturitate, idest grauitate, & modestia debent exeq, & perficere opus intentum. Vnde dicit, quod planta pedis eorum quasi planta pedis vituli. Vituli enim siue boues (vt dicit Gregorius) cum quadam maturitate siue grauitate incedunt. Vel etiam in planta pedis vituli signatur fortitudo la-
Gre in Ezech. boris, quia vituli siue boues fortes habẽt pedes, vt ipse Gregorius dicit.

Item in hoc signatur disc etio circum spectionis, ex eo, quòd in pedibus vituli, est vngulum discretio. Ex quibus patet, quòd opera docentium debent esse recta, grauia, forta, & discreta.

Tertiò, hæc animalia describuntur eriã esse pennata: vnde dicit, Quatuor pennæ vni. Vbi circa eorum pennas nota quatuor, primò distinctionem, quia qnatuor pennæ vni, scilicet ad modum alarum. Iste quatuor pennæ, sunt quatuor conditiones, quæ necessariæ sunt cuilibet contemplanti, vt per volatum contemplationis possit ad diuina leuari. Prima penna est mentis virtus, per quam scilicet anima ad volatum contemplationis disponitur. Est enim animæ contemplanti necessaria virtus moralis, ex eo, quòd virtutes morales vehementiam passionum re
primunt, & sedant exteriorum occupationum tumultus, quibus abstraheretur intentio eius ab intelligibilibus ad sensibi-
Ecc. 44. lia. Ecclesiast. Homines diuites in virtute pulchritudinis, studium habentes. Studium enim pulchritudinis, est studium contemplationis, quod competit hominibus virtutibus abundantibus

Secunda penna, est mentis actus, quo scilicet contemplatio incip tur. Et talis actus est lectio, oratio, & meditatio, & huiusmodi. Nam in lectione mens informatur, in oratione eleuatur, in meditatione autem inflammatur, secundum illud:
In meditatione mea exardescet ignis. Psa. 38.

Tertia penna, est gradus considerationis, quo scilicet ordinatè anima contemplando progreditur. Et nota, quod habet contemplatio diuersos gradus, quibus scilicet anima in Dei cognitionem ascendit, secundum illud Psalmistæ. Ascensio-
nes in corde suo disposuit in valle la- Psa. 83
chrymarũ. Vnde Richardus de Sancto Ri. ar.
Victore sex gradus contemplationis distinguit quibus mens per creaturas mundi in Dei contemplationem ascendit. Primus gradus est secundum solam imaginationem, cum attendimus solum res corporales. Vnde in hoc gradu ponitur solum perceptio sensibilium.

Secundus gradus est in imaginatione secundum rationem, prout, s. sensibilium ordinem, & dispositionem consideram°. Vnde in hoc gradu fit progressus à sensibilibus ad intelligibilia.

Tertius est in ratione secundum imaginationem, quando, s. per inspectionem rerum visibilium ad inuisibilia subleua-

mur. Vnde in hoc gradu ponitur dijudicatio sensibilium secundum intelligibilia.

Quartus gradus est in ratione secundum rationem, quando scilicet animus intendit inuisibilibus, quæ etiam imaginatio non nouit. Vnde in hoc gradu ponitur absoluta consideratio intelligibilium, in quæ per sensibilia deuenitur.

Quintus est supra rationem, quãdo diuina reuelatione cognoscimus, quæ humana ratione comprehendi non possunt. Vnde in hoc gradu ponitur contemplatio intelligibilium, quæ per sensibilia inueniri non possunt, sed tantum per rationem capi possunt.

Sextus est supra rationem, quando scilicet ex diuina reuelatione cognoscimus ea, quæ humanæ rationi repugnare videntur, sicut ea, quæ dicuntur de mysterio trinitatis. Vnde in hoc gradu ponitur consideratio intelligibilium, quæ ratio nec inuenire, nec etiam capere potest.

Quarta penna, est Dei intuitus, idest ipsa contemplatio diuinæ veritatis: & in hac contemplantis volatus finitur. Quia huius contemplatio finis est totius humanæ vitæ. Vnde Augustinus dicit, quòd contemplatio Dei promittitur nobis, vt actionum omnium finis atque æterna perfectio gaudiorum. hic autem competit nobis imperfecte, videlicet per speculum in ænigmate. & ideo est quædam inchoatio illius beatitudinis. Sed nota, quod dicit, quòd istarum quatuor pennarum duæ tegebant corpora animalium, quia quamdiu sanctorum Doctorum animæ corporibus teguntur, idest quamdiu sunt in hac vita indigent ad cõtemplatiuam vitam duobus prædictorum, scilicet virtute morali. Nam a corpore exuta anima, nec sensibilibus passionibus, nec rerum corporalium tumultibus inquietabitur, vel impedietur. Et iõ non indigebit virtutibus moralibus, quę habent huiusmodi impedientia reprimere, vel sedare.

Aug. 1. de Tri.

Item indiget gradu considerationis, ga scilicet in hac vita non potest anima immediatè leuari in contemplationem diuinæ veritatis, sed potius per quosdam gradus in ipsius contemplationem contingit. Duæ autem aliæ pennæ inuicem iungebantur, quia scilicet in alia vita videbitur Deus sicuti est, & erit actus, & contemplatio mentis, cum vno intuitu diuinæ veritatis. Vnde Augustinus dicit, quòd non erunt in patria cogitationes nostræ volubiles ab alijs in alia euntes atque redeuntes, sed totam sciẽtiam nostram vno simul conspectu videbimus. Duabus ergo pennis corpora teguntur, quia scilicet virtus, & gradus contemplantibus necessaria sunt quamdiu anima mortali hoc corpore tegitur. Duæ vero pennæ iunguntur, quia scilicet in visione beata mentis actus, & contemplatio vnico & simplici intuitu diuinæ veritatis perficitur. Vel istæ quatuor pennæ quibus anima in contemplat one leuatur, sunt illæ quatuor contemplationes, quas beatus Bernardus in libro de consideratione ponit, quarum prima est admiratio mateſtatis, Secunda est consideratio iudiciorum Dei, Tertia est recognitio beneficiorum. Quarta est consideratio promissorum. Quarum duæ dicuntur corpora tegere, quia operta, & tecta sunt animæ, quamdiu manet in corpore, scilicet immensitas diuinæ maiestatis, & abyssus iudiciorum Dei: duæ vero inuicem iunguntur, scilicet promissa, & beneficia. Nam promissio beneficiorũ fit, & beneficia promissa conferunt, sed promissio promittitur ad consolationẽ, beneficium vero subsequitur ad satisfactionem. Sed secundum beatum Gregorium, quatuor istæ pennæ sanctorũ animalium, sunt amor, & spes, & istę duę inuicem coniunguntur, quia scilicet sancti viri, & amant, quæ sperant, & sperant quæ amant. Aliæ vero duæ sunt timor, & pœnitentia: & istæ duæ tegunt, quia timor, & pœnitentia ab omnipotentis Dei oculis mala præterita abscondunt.

Secundò nota pennarum situationẽ, quia habebant pennas in quatuor partibus. Nam penna amoris est in cœlo, penna spei est in Deo, penna pœnitentiæ habet locum in mundo, penna timoris est de inferno. Sed attende, quod manus dicitur esse sub pennis in quatuor partibus, quia nec amor, nec spes, nec timor, nec pœnitentia est sine opere efficax. Nam amor ex nato ostenditur, spes ex merito concipitur, pœnitentia ex debito satisfacit, timor a malo retrahit, & insuper ad bonum compellit secundum illud, Qui timet Deum faciet bona. Vel si per pennas intelligantur consi-

considerationes mentis, tunc sunt in quatuor partibus, quia aliquando Sancti considerant ubi fuerunt, scilicet in peccato, & sic replentur mærore. aliquando uero ubi sunt, scilicet in mundo, & sic affliguntur dolore: quandoq; uero considerant ubi erunt, scilicet in iudicio, & tunc solicitantur timore: Quandoq; autem ubi non sunt, scilicet in cœlo, & ex hoc inflammantur amore. Et ista (secundum Gregorium) in mora sunt quatuor genera compunctionum, quibus mentes sanctorum hominum uehementer afficiuntur.

Tertiò nota pennarum connexionem, quia iunctæ erant pennæ eorum, alterius ad alterum scilicet, secundum Gregorius, quia prædicatorum uirtus, & sapientia charitatis, & concordiæ pace sociantur: Quamuis enim sancti uirtutum diuersitatem habeant siue etiam distinctionem pennarum, idest diuersa uirtutum munera, uel dona gratiarum, tamen dum unusquisq; alteri de uirtutis dono, quod habet obsequitur, & econuerso, penna alterius ad alterum mutua utilitate connectitur, Nam contemplatiuus pro actiuo orat, actiuus uero contemplatiuo necessaria corporis administrat, & sic de alijs. Vnde ad hanc connexionem pennarum hortatur Beatus Petrus dicens: Vnusquisq; gratiam, quam accepit, in alterutrum illam administrantes.

1.Pe.4.

Quartò considera pennarum extensionem, quia facies eorum, & pennę eorum extentę desuper. In facie intellige Sanctorum intentionem, quam semper ad Deum uertunt, contra quòd de peccatoribus dicitur, Verterunt ad me terga, & non facies. facies enim est pars anterior, & ideo significat intentionem finis quæ opus præcedit. Tergum uero siue dorsum, est pars posterior, & ideo significat opus, quod ipsam intentionem subsequitur. Tergum ergo, & non faciem ad Deum conuertit, qui opus quidem de genere bonorum facit, sed ad Deum intentionem non dirigit. Sed in pennis, quibus uolatur in altum, intelligitur Sanctorum contemplatio, de quarum pennarum uolatu, Psalmus dicit, Quis dabit mihi pennas sicut columbæ? & uolabo, & requiescam. Facies ergo, & pennas animalium extentas desuper

Hie.32.

Psa.54.

Propheta uidit: quia intentio, & contemplatio Sanctorum semper super se tẽdit, ut cæleste bonum assequi, & obtinere possint sicut interlinearis glossa dicit.

Quartò hæc animalia erant mota, & impulsa à spiritu. Vnde dicit, quod ubi erat impetus spiritus illuc gradiebantur. Vbi aduerte, quòd sancti doctores a Spiritusancto mouentur, impetuosè, continuè, & cautè. Et propter primum dicit, vbi erat impetus spiritus. Vbi dicit gio. quòd sicut in malis est impetus carnis, ita in bonis est impetus spiritus: & hunc impetum (secundum Gre.) charitas facit: quæ post spiritum ire compellit Psalmus, Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. A qua fluminis est gratia Spiritussancti, qua mediante charitate animam impellit ad bonum, & perducit ad ineffabile gaudium.

Psa 45.

Item continuè, quòd notatur cum subditur, quòd non reuertebantur cùm ambularent. Nam sicut glosa dicit, cum ambularent ad bona, non reuertebantur ad mala. & ideo in bono perseuerando, & continuando mouebantur. Matth. Qui perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit. Sed quia illud verbum bis ponitur, alia glosa quædam exponit de motu recto. Cum ambularent ante, scilicet ad spiritualia, non reuertebantur retro, scilicet ad temporalia, Vnde non erat in eis motus reflexus, sed rectus. Apostolus. Quæ retro sunt, obliuiscens, ad ea quæ sunt priora, extendens me. Hieronymus, Qui stiuam aratri tenet, non respiciat retro, nõ imitetur uxorem Lothne pereat, sicut Heli, qui aliorum vitio Deum offendit. Sed uidetur esse contra, quòd alibi dicitur, quòd animalia ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis. Sed dicendum, quòd ibi loquitur de motu contemplationis, sed hoc de imitatione vitę siue de motu amoris. Vnde illud exponitur, quod ibant scilicet per mentis contemplationem, sed non diu in ea esse ualentes, reuertebantur ad actionem: sed quia ex contemplatione ipsa anima inflammabatur, & illuminabatur. Iccirco subditur, quòd reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis, idest inflammantis, & illuminantis. Nam per eos à contemplationis arce descendentes, cæleste lu-

Ma.10.

Phil. 2.

men nobis spargitur, ut glosa dicit.

Item monentur cautè: quod notatur, cum dicit, quòd unumquodq; eorum coram facie sua ambulabat, scilicet semper sibi præsens, semper diiudicans, quid bonum, vel quid malum, in quo crescat, in quo decrescat, Apostolus: Videte quomodo cautè ambuletis. Phil 5.

Quintò quoq; hæc animalia describũtur, ut inflammata, & ostenduntur sancti doctores inflammati quatuor modis scilicet ad modum scintillarum, ad modum carbonum, & ad modum lampadarum, & fulgurum. De primo enim dicit, & scintillæ quasi aspectus æris candentis: quòd secundum glosam refertur ad sanctorum prædicatorum doctrinam, quorum uerba sunt subtilia, & ideo sunt, ut scintillæ.

Item sonantia ut æris.

Item feruentia, & ideo candentis. Vel potest exponi, quòd ex sanctis doctoribus emicant scintillæ exemplorum, auditus uerborum, & est in eis candor affectionum, vel scintillant orationibus, sonant in prædicationibus, excandescunt in affectionibus. Glossa quasi æris candentis, quia plus ardent desiderio, quàm proferant verbo.

Secundò sancti Doctores inflammantur ad modum carbonum. Vnde dicit, quod similitudo animalium, & aspectus eorum, quasi carbonum ignis ardentiũ. Carbonibus enim ardentibus assimilantur sancti Doctores, quia ipsi, & in se ardent per desiderium, & alios sibi adhærentes accendunt etiam ad diligendum Deum. Vnde glosa dicit, Si carbonem tetigeris, accenderis, & cum sancto sanctus eris. Vnde isti sunt carbones, qui vastãt incinerando, idest ad pœnitentiam humiliando. Psal. Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis, vel vastatoribus secundum aliam literam. Item qui sanctificant purificando, secundum illud, Sanctificabit eos in igne. Psalmus. Cadent super eos carbones, in ignem deijciet eo, in miserijs non subsistent. Ps. 119. Ps. 139.

Item qui adiuuant inflammando, secundum illud, habens carbones ignis sedebis super eos, & erunt tibi in adiutorium.

Tertiò inflammantur ad modum lampadarum. Vnde subditur, Et quasi aspectus lampadarum. In lampadis enim requiritur mundicia uasis, & ideo fit de uitro: copia liquoris, unde impletur oleo, euidentia fulgoris, & ideo suspenditur in alto: quæ tria signant in sanctis uiris: puritatem carnis, deuotionem mentis, & claritatem siue fulgorem sanctæ opinionis. Vnde glosa dicit, quod sanctorum aspectus est quasi lampadarum, quia opinionem bonam à lumine aliorum, longè latèq; diffundunt, Canti. Lampades eius lampades ignis atq; flammarum. Can.8.

Quartò sunt inflammati ad modũ fulgurum, & ideo subditur. Et erat uisio discurrens in medio animalium splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Sic in medio animalium idest in cordibus Sanctorum: quia medius locus attribuitur cordi secundum illud Psalmistæ. Factum est cor meum tanquam cera liquescens i medio uentris mei. Est uisio contemplationis Dei non per simplicem mentis intuitum, sicut est in patria, ubi Deus immediate uidetur: sed est visio discurrens per rationis discursum prouc inuisibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. unde discurrũt ex creaturis, quæ sunt effectus Dei procedendo in cõtemplationem creatoris. & in tali contemplatione est splendor, & ignis, & fulgur: quia. s. in contemplatione sanctorum fulget splendor diuinæ cognitionis. Psal. Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis. Isa. Implebit splendoribus animam tuam. Psa.21. Rom.1. Ps. 138. Isa. 63.

Item ardet ignis diuinæ dilectionis, Psalmus. In meditatione mea exerdescet ignis. Psa.38.

Item fulgurat zelus fraternæ saluationis. Nam in sancto uiro illuminato, & inflammato in contemplatione accendi tur zelus etiam fraternæ salutis. Vnde egreditur fulgur. i. uerbum prædicationis vel exemplum conuersationis proximorum corda terrens, illuminans, percuties, & accendens sicut fulgur. Vel nota, q̃ in medio animalium. i. in Sanctorum cordibus est splendor ignis, cum ardent in amore Dei, & splendor fulguris, cum in dilectione feruentur proximi. Vel (secundum glossam) est in Sanctis uisio discurrens, cum meditãtur scripturas, quia dum historias discurrẽdo percurrunt, Spiritussancti sacramenta cernunt. sed est in illis splendor ignis, dum contemplantur res diuinas: quia in tali contemplatione mens inflammatur charitate, & illustrãt ueritate, sed splendor fulguris est in eis dum

dum considerant res creatas. unde Greg. dicit: Quãcunq; creaturam inspicimus, Dei notitiam fulgurat, dum in creaturis se creator manifestat.

Item doctor ecclesiasticus assimilari debet illi angelo forti, de quo habetur in visione Ioannis. ubi dicitur: Vidi alium angelum fortem descedentem de cęlo amictum nube, & iris in capite eius: & facies eius erat sicut Sol, & pedes eius tanquam columna ignis, & habebat in manu sua librum apertum, & posuit pedẽ dextrũ suum super. mare: sinistrum uero super terram. Vbi notantur octo, quæ doctor ecclesiasticus debet habere. Primum est obedientia, per quam assimiletur angelo, Nam præcipua est in angelis obedientia creatori, Psalmi. Benedicite domino omnes angeli eius, potentes uirtute qui facitis uerbum eius ad audiendum uocẽ sermonis eius. Vbi nota, quòd ex obedientia dura iniuncta quidam prouocantur ad iram, & murmurant, & maledicunt. contra quod dicit, Benedicite Domino. Quidã uero ad implendum se impotentes. & infirmos dicunt, & asserunt, contra quod dicit, potentes uirtute, Quidã uero, quòd audiunt implere differunt, & negligunt, & contra hoc additu, Qui facitis uerbum eius. Iac. Estote factores uerbi, & non auditores tantùm. Alii quandoq; se excusant, quod non intellexerunt siue audierunt: contra, quod subinfertur, ad audiendum uocem sermonis eius. Sunt ergo ueri obedientes ad modum angelorum, intenti ad audiendum, prompti ad obediendum uirtuosi ad exequendum, mansueti ad sustinendum. Et tali angelus debet esse doctor ecclesiasticus, Malach. Legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Secundum est patientia. Vnde dicitur, forte scilicet i tolerando, uel fortem in operando, & expugnando sicut fuit Iudas Machabeus, de quo dicitur: Iudas Machabeus fortis viribus a iuuẽtute sua, fit nobis princeps militiæ, & ipse aget bellũ populi. Ap.10. Pf.102. Iac. 1. Mal. 2. 1.Ma.2.

Tertium est humilitas, quæ notatur cũ dicitur Descendentem scilicet per humilitatem de cœlo. i. de altitudine superbiæ, de qua dicitur, In cœlum conscendam, & super astra cęli. exaltabo solium meu uel per descendentem de cęlo. i. de altitudine contemplationis ad ministerium actionis. Isa. 14.

Quartum est misericordia, quæ notãt cum dicitur, Amictum nube. Assimilatur enim misericordia nubi, eo quòd refrigerium præstat, secundum illud: Speciosa misericordia domini in tempore tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis. Ecc.35.

Quintũ est Iustitia, unde dicit, Et iris in capite eius. Et sicut in iride est ceruleus color adiunctus igneo, ita in doctore, vel prælato debet misericordia iustitiæ sociari. Psal. Misericordia, & veritas, obuiauerunt sibi, Hęc ergo iris misericordiæ, & iustitiæ debet esse in capite. i. in prelato siue principe. Ps.84.

Sextum est sapientia, quæ notatur cũ dicitur, Et facies eius sicut sol. Assimilatur enim sapiens, soli non solum ratione claritatis, sed etiam ratione firmitatis secundum illud Eccl. Homo sanctus in sapientia sua manet sicut sol. Attribuitur etiam sapientia faciei, quia sicut dicitur Eccles. Sapientia hominis lucet in uultu eius. Ecc.27. Ecc.24.

Septimum est affectionum rectitudo, quæ notatur ibi, Et pedes eius sicut colũna ignis. Notantur enim affectiones in pedibus, sed erectio domus, & aliorum sustentatio in columna: sed feruor, & incensio in igne, scilicet amoris. & ideo ex his colligitur, quod doctor ecclesiæ debet esse affectuosus, ad cęlestia erectus, aliorũ sustentatiuus, & ad spiritualis feruidus, Eccl. Surrexit Helias quasi ignis &c. Octauum est perfecta doctrina, quæ requiritur. s. ut doctor sit eruditus, uidelicet in sacra scriptura, quod notatur per hoc, quòd habebat librum apertum. Ec. 48.

Item, quod sit operosus, ut quòd de ore prædicat opere impleat, quòd notatur p hoc, quod habebat in manu.

Item, quod sit discretus, quia aliter debet prædicare carnalibus, & peccatoribus, qui significantur per mare; & aliter iustis, firmis, & fructuosis, qui significant per terram: uel per mare seculares, per terram uero religiosi significantur: uel per mare existentes in aduersitate, per terrã existentes in prosperitate: quibus omnibus diuersa exhortatio congruit. Vnde angelus alium pedem supra mare, & alũ supra terram dicitur posuisse. uel pes dexter est amor Dei, quo calcatur mare idest amantudo, & aduersitas seculi: pes sinister est amor proximi, qui debet calcare terram, idest omnia terrena, proximorum saluti postponere: Prouer. Qui negligit Pro.22.

Universidad de Deusto Biblioteca

git damnum propter amicum, iustus est.

Item doctor Ecclesiasticus debet esse similis illi candelabro, quod describitur in uisione Zachariæ dicentis: Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ eius super illud, & septem infusoria lucernis: quæ erant super caput eius, & duæ oliuæ super illud, una à dextris lãpadis, & alia à sinistris. Sic quoq: ecclesiasticus doctor esse debet vt candelabrum luminosum per sapientiam, aureũ totũ per iustitiam: sed lampas Christus, super caput eius per obedientiam: vel super caput eius. i. mentem fulgens per gratiam: eptem autem lucernæ, sunt septem uirtutes scilicet tres theologicæ, & quatuor cardinales: septem uero infusoria sunt septem Spiritussanctí dona, quibus septem lucernis. i. septem uirtutibus oleũ gratiæ siue perfectionis infunditur. Nam dona perficiunt uirtutes. duæ oliuę sunt duæ uitæ fructuosæ, i. meritorie s. contẽplatiua a dextris, & actiua à sinistris, quæ omnia dicunt esse in perfecto Ecclesiæ doctore. Zac. 4.

Item doctrina catholicorum doctorũ differt à doctrina hæreticorum, sicut differebant illi duo calathi: qui describũtur in uisione Hier. ubi dicitur. Ostendit mihi Dominus, & ecce duo calathi pleni ficubus, positi ante templum Domini, Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus primi esse temporis: & calathus unus habebat ficus nimis malas, quæ comedi non poterant. eo quod essent malæ: Isti enim duo calathi, sunt doctrina catholica, & hęretica: sed doctrina catholicorum doctorum est calathus bonis ficubus plenus, idest bonis uerbis, & sinceris, quales solent esse fructus primi temporis, idest similes doctrinis, & uerbis prophetarum, qui fuerunt tempore prioris testamenti Nam doctrina noui testamenti non discordat à veteri secundum intellectum mysticum. Vel fructus primi temporis, sunt documenta Apostolorum, & discipulorum, qui fuerunt in ecclesia primitiua, à quibus moderni doctores catholici non discordant. Sed calathus alius, est hæreticorum doctrina continens pessimas ficus, idest pessimas, & erroneas opiniones. Vnde à catholicis uiris comedi, idest recipi, vel acceptari non possunt, eo quod pessimæ sunt. Sed ambo calathi dicuntur esse ante templum Domini: quia utraq; doctrina propalata est in ecclesia Christi, quanquam una acceptata, & altera reprobata sit. Hier. 24.

Spiritussancti dona septem eorumq; opposita uitia capitalia per Pharaonis somnij lucidam interpretationem clarè describuntur; plurimorumq; somniorum explanatio congrua affertur. Cap. XII.

DOna Spiritussancti sunt septem; quæ à septem oppositis uitiis euacuantur: & hoc ostenditur ex somnio Pharaonis, quod habetur Gen. 41. ubi dicitur, quod uidit Pharao somnium: Putabat enim se stare super fluuium, de quo ascendebant septem boues pulchrę, & crassæ nimis, & pascebãtur in locis palustribus. Aliæ quoq; septem emergebant de flumine fæde, contectæq; macie, & pascebantur in ipsa amnis ripa in locis uberrimis uirentibus, deuorauerunt que eas quarum mira species, & habitudo corporum erat. Moraliter, fluuius est Spiritussanctus, de quo Apocalypsis: Ostendit mihi fluuium aquæ uiuæ splendidum tanquam crystallum procedentem: de sede Dei, & Agni, idest de substantia patris, & filii. de hoc flumine ascendunt septem boues, idest septem dona: quæ dicuntur ascendere, quia nos ascendere faciunt, & designantur in bobus, quia scilicet faciunt: nos bonorum operum fructibus abundare, sicut boues terram. Dicuntur autem pulchræ, inquantum animam spiritualiter informant. Nimis autem, idest valde crassæ dicuntur, eo, scilicet, quod animam mirabili dulcedine, & uirtutum abundantia implent. Loca autem palustria in quibus pascuntur, sunt humilium cordat, de his septem donis dicitur, Isa. 11. Requiescet super eum. scilicet Christum humilem, spiritus domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus scientiæ, & pietatis, spiritus consilii, & fortitudinis, & replebit eum spiritus timoris domini. Per septem autem boues tenues & fædas intelliguntur septem uitia: quæ designantur in bobus qui terram uertunt, quia scilicet cor deprimunt, Ge. 41. Apo. 2. Isa. 11.

primunt, & terrenis actionibus inuoluũt hæc emergunt de flumine, i. de instabilitate & fluxibilitate mentis humanæ. sensus enim, & cogitatio humani cordis prona sunt in malum ab adolescentia sua. Dicuntur autem fœdę, quia mentem scilicet hominis maculant, & conuersationem deformant.

Item sunt confectæ macie, quia euacuant pinguedinem gratiæ, & virtutum. Gen. 8.

Item pascuntur in ripa amnis. Amnis enim continuè fluens, est vita humana, cuius duæ ripæ sunt, spiritus, & caro, in quibus sunt loca uberrima, & virentia, scilicet diuersæ potentiæ animæ, & diuersæ partes corporis, in quibus est viror, i. vigor virtutis, sicut in intellectu virtus cognoscitiua, in voluntate virtus appetitiua, & sic de alijs. similiter ĩ partibus corporis sunt vires animæ, ut in oculis vis visiua, in auribus vis auditiua, & sic de alijs. nec est aliqua particula corporis in qua non sita sit aliqua animæ vis. Vnde ista sunt loca virentia, idest viribus spiritualibus plena.

Item sunt loca vberrima per abundantiam actionum. Nam in intellectu abundant cogitationes, in voluntate affectiones, in phantasia imaginationes, & sic de alijs. In istis ergo partibus, seu viribus pascuntur septem vitia, quia auaritia pascitur in visu. Vnde vocatur concupiscentia oculorum. 1. Io. 2.

Item gula pascitur in gustu, luxuria in tactu, superbia in appetitu. Est enim superbia appetitus proprię excellentiæ, & sic de alijs vitijs.

Item deuorat boues speciosas, idest spiritussancti dona. Nam plenitudinem sapientiæ deuorat luxuria, quia facit spiritualia desipere. Nam animalis, idest carnalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. donum vero intellectus deuorat gula, quia generat hebetudinem sensus circa intelligibilia, vt dicit Gregorius. Gre. 31 Moral. Donum uero scientiæ deuorat auaritia, quia peruertit rectum iudicium, dum auarus iudicat temporalia esse æternis præponenda, in eis finem suum constituens sed donum pietatis deuorat inuidia beneuolentiam excludens Donum autem consilij deuorat ira, quæ ad omnia præcipitanter ducit, quod est contra cõsilium. sed donum fortitudinis deuorat accidia, quæ reddit mentem debilem, & grauem. Donum autem timoris deuorat, & excludit superbia, quæ præsumptuosum, & audacem facit. Sed secundum Grego. aliter accipiuntur ista donis opposita, quia sapientiam deuorat stultitia, intellectum hebetudo, scientiam ignorantia pietatem duritia mentis, consilium precipitatio, fortitudinem torpor, timorem vero superbia, siue præsumptio. Sed notandum circa prædictum somnium, quod sicut dicũt somniorum interpretes, somnia quę apparẽt hominibus de bobus, ad varia referuntur significationem. Nam aliquando referuntur ad hominum potestatem. unde in somnio (vt dicunt) boues masculini generis principes plerumque significare solent. Et ideo si quis somniet, quod sedeat super bouem rubri coloris, inueniet potestatem, sed ægrotabunt filij eius, & vxor. Greg. 1. Moral.

Item si somniet quis, quod in alia regione pascat boues tricornes, aut quadricornes, princeps intrabit terram illam, & subiugabit eam sibi tot annis quot erant cornua. Aliquando vero referuntur ad temporum qualitatem sicut ex somnio p̃fato, scilicet Pharaonis apparet, quod Ioseph interpretatus est dicens, quod per septem boues pingues, significabantur septem anni vbertatis, per septem uero macilentas septem anni sterilitatis. Vnde dicunt somniorum interpretes, quod si qs in somnio inuenerit vnum pinguem bouem, aut plures boni, & vberes, anni eũ complectentur, & proficiet in opere suo. Si uero uitulum maerum, aut bouem eiusdem modi, subdideritque eos, sibi annum, vel annos malos inueniet, & famem, & detrimentum, & paupertatem, secundum tenuitatis rationem. Quãdoque autem referuntur ad diuitiarum prosperitatem. Nam si quis se somniet lac bouinum comedere, inueniet incrementum, & diuitias maiores. Et si quis somniet, quod cornum boui inuenerit, aut tulerit, diuitias magni principis hæreditabit. Et si quis somniet, quod bouem in domo sua occiderit pro quantitate carnis inueniet thesaurum principis cum timore.

Item si quis somniet se tollere de sanguine bouis, aurum inuenier principis, hæc dicunt somniorum interpretes. Sed quia id, quod dicunt ratione non fulciũt eadem facilitate contemnitur à plerisq; qua dicitur: secus tũ est de somnio Pharaonis

raonis de quo (teste scriptura) certum est q̃ fuit immissum a Deo. Dixit autem Ioseph pharaoni audito prædicto somnio, Somnium regis vnum est: quæ facturus est Deus, ostendit Pharaoni. Gen. 40

Quatuor Euangelistarum nonnullæ figuræ in numero quaternario designatæ enarrantur, ac declarantur, eorumque excellentia demonstratur: qui iure optimo fidelium doctores, sustentatores, custodes, protectores, ecclesiæq; fabri nuncupantur. Cap. XIII.

EVangelistæ figurati sunt per illa quatuor animalia, quæ in visione imaginaria sunt ostensa Beato Ioanni Apost. vbi dicitur In medio sedis, & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti. Et quatuor animalia singula eorũ habebant alas senas. Vbi nota congruitatem similitudinis.

Primo propter locum: quia in medio, & in circuitu sedis. Per sedẽ intellige cętum prælatorum, in quibus Deus residet alios per eos dirigens, & iudicans. Ps. Regnabit Deus super gentes, Deus sedet super sedem sanctam suam. Quatuor igitur animalia idest quatuor Euangelistæ dicũtur esse in medio, & in circuitu istius sedis: quia scilicet eorum doctrina ipsi prælati sulciuntur, & proteguntur. Sed si in medio sedis erant, quomodo in circuitu, vel si in circuitu, quomodo in medio? Ad hoc dicitur, quod sedes planitiem latam & amplam habere videbatur, vt dicit glosa. Et super planitiem sedis erant animalia, quasi doctores præsidentes. vel subtus, quasi columnæ sustentantes: in circuitu, quasi excubiæ concustodientes, & protegentes sedem. & hoc tangit gloia. Ex quibus colligitur, quod ipsi Euangelistæ sunt fidelium doctores sustentatores custodes, & protectores. Ps. 45.

Secundo nota congruitatem metaphoræ propter numerum. quia quatuor animalia erant, & hoc competit euangelicæ conscriptioni, quia quatuor euãgelia cõscripserunt. Vnde ipsi sunt quatuor fabri qui arma ecclesiæ fabricauerunt quibus se muniant, & hostes expugnent, de quibus Zach. Ostendit mihi Dominus quatuor fabros & dixi: Quid isti veniunt agere? Qui ait dicens hæc sunt cornua quæ ventilauerunt Iudam. Zach. 1

Item competit eorum numerus euangelicæ diuulgationi: quia scilicet eorum euangelia sunt per quatuor partes mundi diuulgata, & portata. Vnde ipsi sunt quatuor equi varij, rufi albi, & nigri, quos misit Dominus, vt perambularẽt terram. Zacha. j. Zach. 1

Item quatuor quadrigę egredientes de medio duorum montium. Zach. vj. Zach. 6

Item ipsi sunt vectes, & quatuor circuli aurei, quibus arca domini portabatur, & mensa.

Tertio competit eorum numerus euãgelicæ instructioni: quia scilicet eorum euangelia instruunt nos de quatuor, scilicet de credendis, de faciendis, de fugiendis, & de appetendis. Credẽda enim sunt articuli fidei, sacramenta, & testamenta. operanda sunt præcepta, consilia, & misericordiæ opera: fugienda sunt peccatum infernus, & purgatorium. appetẽda sunt virtutes, sapientia, & vita æterna. Vnde ipsi quatuor euangelistæ sunt quatuor columnæ quę sustentant velum, idest ecclesiam.

Tertio est congrua hæc similitudo propter aspectum: quia plena oculis ante, & retro, idest habentia cognitionem de his quę Deus fecit in principio, & de his, quę fiet est in fine: vel ante & retro, idest veteris, & noui Testamenti. Vel humanitatis, & deitatis Christi: vel virtutum, & vitiorum: vel bonorum, & malorum: vel gaudiorum cœli, & suppliciorum inferni. Omnium enim istorum vnum ante, & alterum retro debet esse: vel quia alterum altero dignius, vel quia alterum fugiendum, & alterum appetendum, Phil. Quæ retro sunt, obliuiscens, ad ea q̃ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad brauium æternæ vocationis. Phil. 3.

Quartò, est similitudo congrua propter stinctiõis modum: quia animal primum simile leoni, scilicet Marcus: & Secundũ animal simile vitulo. s. Lucas: & tertium animal habens faciem hominis. scilicet Mattheus: quartum animal simile aquilæ volanti, scilicet Iohannes: cuius expositionis ratio dicta est supra ca. xj. in visione Ezechiel. Si quæritur, cum Ezechiel primo ponit hominem, secundo leonem tertio vitulum, quarto aquilam; quare Iohannes hunc ordinem non seruauit? Ad quod

quod dicendum, quòd Ezechiel seruauit ordinem historiæ. Christus enim primo fuit natus, vt homo: postea terribiliter prædicauit, vt leo: deinde immolatus est, vt vitulus: tandem ascendit in cœlum, vt aquila. hunc ordinem præuidit Ezechiel spiritu prophetico illustratus. Et ideo sic ordinauit animalia sua. Iohãnes vero, quia hæc omnia impleta vidit, non iam ordinem gestæ rei narrare voluit, sed magis ad fidem populum inuitare, & non vitulum, non hominem, nõ aquilam, sed leonem præposuit: vt cognita fortitudine Christi per fidem resurrectionis ascendant secutius ad vitulum, idest ad fidem passionis; postmodum ad hominem, idest ad fidem natiuitatis, ad vltimum ad aquilam, idest ad fidem ascensionis Christi, & deitatis ipsius Nota ergo, quod debet vir euangelicus similis esse leoni in liberalitate, & magnanimitate.

Item vitulo in carnis mortificatione, & laborum perpessione; similis homini in mãsuetudine, & dicretione; & similis aquilę volanti in cœlestium contemplatione, & temporalium despectione.

Quinto est congrua propter volatus instrumentum. Instrumentum enim volatus, est ala, quæ multiplex erat in quolibet Nam quatuor animalia singula eorũ habebant alas senas: sex alæ, sunt sex opera misericordiæ spiritualis quæ in hoc versiculo continentur. Consule, castiga, remitte, solare, fer, ora Debet etiã doctor euãgelicus habere sex alas, idest sex opera instructionis, quibus scilicet instructus reddatur ad prædicationis officium exercendum.

Prima ala, est lex naturalis, secunda lex Moysi, tertia prophetarum, quarta doctrina euangelica, quinta doctrina apostolica, sexta expositorum doctrina. Possunt etiam istę sex alæ referri ad vitam actiuã, scilicet ad sex opera misericordiæ corporalis, q̃ notant Mat. 25. Esuriui, & dedistis mihi manducare &c. Istis enim alijs volatur in cœlum. Vel per sex alas intellige cognitionem & contemplationẽ operum sex dierum, quibus anima volat in altum, quia per ipsas creaturas eleuatur in cognitionem Dei, & contemplationẽ secundum illud. Inuisibilia Dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Mat. 25 Rom. 1

Christi fides in primo Angelo figurata, quomodo peccatori prosit vt ad pœnitentiam reducatur, mirifica Ioannis visione declaratur. Cap. XIIII.

FIdes generat pęnitentiam, & hoc oñ ditur ex visione Beati Iohannis quæ habetur Apo. vbi dicitur Primus angelus tuba cecinit, & facta est grando, & ignis mixta in sanguine, & missum est in terrã & tertia pars terræ combusta est, & tertia pars arborum concremata, & omne fœnum viride combustum est. Apoc. 8

Primus angel' potest dici fides, quæ est prima virtus. vnde Prud. Prima petit camp̃ dubia sub sorte duelli, Purgatura fides. & hæc duo facit, scilicet grandinem & ignem. Per grandinem significatur timor inferni, per ignem dolor & contritio peccati. Et hæc duo facit fides, quando miscetur sanguine. i. peccato. Nam anima illuminata per fidem cognoscit pęnam peccati. i. q̃ obligatur pęnis inferni, vnde timet, & dolet. Sed quia hęc duo quodammodo ex libero arbitrio oriuntur, ideo dicit tuba cecinit. i. ex voluntate pęnitentis hæc duo produxit. Et hoc est, quod sequitur, q̃ tertia pars terræ, & tertia pars arborum, & omne fęnum viride combustum est. Per terram intellige terrena bona, quorum tres sunt partes: Prima est pietatis in proximum, secunda necessitatis in se ipsum, tertia est voluptatis in corpus proprium: hæc tertia pars comburitur in verè pęnitentæ. per arbores vero status contemplatiuorum intelligitur ac designatur. Cuius tres sunt partes, prima est desiderium orationis, secũda studium lectionis, tertia exercitum actionis. et hæc comburitur. Per fęnum vero viride signatur voluptas carnis, Iuxta illud. Isa. Omnis caro fęnum, & omnis gloria eius quasi flos fęni. Vnde omne fęnũ cõburi dr, quia omnis voluptas carnis per dolorem pęnitentiæ abijcitur. Apo. Qui Christi sunt, carnẽ suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs. Isa. 5. Gal. 5.

Torrentis aquas iuxta Ezechielis visionem, beatorum gaudia designare edocetur tres, ille millenarij quid significent, diuersimode aperitur. Cap. XV.

GAudia beatorum designantur in illis aquis quas per visionem vidit Eze. Dicitur enim, Ecce aquæ redundãtes

tes a latere dextro cũ egrederet vir ad Orientem qui habebat funiculum in manu sua, & mensus est mille cubitos, & traduxit me per aquas usque ad talos. Rursum mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad genua. Rursum mensus est mille, & traduxit me per aquam vsque ad renes. Et mensus est mille torrentem, quem non potuit pertransire, quoniam intumuerunt aquæ profundæ torrentis, qui non potest transuadari. Per aquas redundantes torrentis, intellige delectationes gaudiosas, & copiosas quibus sancti viri in cęlo fruuntur. Vnde in Ps. Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Et dicũtur redundare, quia interius animam replebunt, & ex ea corpora redundabunt. Dicuntur etiam a latere dextro, per quod intelligitur cęlestis patria, sicut per latus sinistrum vita præsens. Canti. 5. Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Tres autem primi millenarij signãt tria gaudia electorum in patria quæ finita sunt, & aliquatenus possunt a sanctis comprehendi. primum venit ab interius, vbi vident iustitiam Dei adimpleri, de quo multum gaudium est eis secundum illud Ps. Lætabitur iustus cum viderit vindictam. Isa. Egredientur, vt videãt cadauera virorum qui præuaricati sunt in me; & erit vsque ad satietatem visionis omni carni.

Ps. 35. Canti. 5. Ps. 57 Isa. 66.

Secundum venit a mundo de pulchritudine creaturarum. Isa. Tunc videbis, & afflues, & mirabit, & dilatabitur cor tuum. Tertium venit de cęlo de iucunda, & grata societate. Isa. Exultabo in hierusaleum, & gaudebo in populo meo. Sed quartum millenarium, quod non potest trasuadari, est gaudium ineffabile de diuinæ maiestatis visione. Isa. Oculus nõ vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectantibus te.

Isa. 60. Isa. 65. Isa. 64.

Aliqui tamen exponunt, q̃ tres millenarij qui transuadari possunt, & mensurari sunt tres sensus scripturæ, s. historicus allegoricus, & tropologicus. Sed quartus millenarius qui non potest transuadari, est quartus sensus, scilicet anagogicus, q̃ est de secretis cęlorum, quæ non possunt in hac vita comprehendi. Vel secundum alios, per primum millenarium aquæ perungentis ad talos intelligitur gratia incipientium, quia in talis est hominis inchoatio: per secundum millenarium aquæ perungentis vsque ad genua, intelligitur gratia proficientium, quia in genibus est ambulatio, scilicet per profectum virtutum. Psal. Ibunt de virtute in virtutem. Per tertium millenarium qui erat vsque ad renes, intelligitur gratia prædicantium q̃ tanque viri perfecti debent Deo spirituales filios generare. Nam ex renibus est generatio. Apost. In Christo enim Iesu per Euangelium ego vos genui, sed per torrentem qui non potest transuadari, intelligitur gloria beatorum, quæ ineffabilis est.

Ps. 83. Ephe. 6

Hæreses ortum præcipue à diabolo habuisse, in Ioannis ardentem stellam de cœlo cadentem Absinthium vocatam, aquas dulces amaras facientem, demonstratur. Hæreticorumque iniqua malignitas aperitur.

Cap. XVI.

HAreses a diabolo procedunt, & hoc ostenditur in visione Beati Ioannis quæ habetur, Apoc. vbi dicitur, Cecidit stella de cęlo magna ardens tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminũ, & in fontes aquarum. nomen stellæ dicitur absinthiũ, & facta est tertia pars aquarum in absinthium, & multi homines mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt. Hæc stella magna fuit diabolus qui cecidit de cęlo, idest de loco angelorum vbi creati sunt. Isa. Quomodo cecidisti de cęlo lucifer qui mane oriebaris? Et quamuis iste casus fuerit a principio, tamẽ hic introducitur vbi de hæreticis agitur qui diu postea fuerunt in ecclesia, ex eo, quod casus suus de cęlo causa est, propter quam ipse inducit hæreses, & de peccatis tentat, ut scilicet impediat homines ne illuc vadant vnde ipse cecidit: & sic in casu hæreticorum, & peccatorum, casus ipse diaboli quodamodo renouatur, sicut causa in effectu. Vel ideo dicitur cadere, quia tunc, quando scilicet hæreses introduxit, contra ecclesiam acrius incepit deseuire. Vnde tunc apparuit malum eius. Luc. Videbam sathanam, sicut fulgur de cœlo cadentem. Diabolus autem dicitur stella propter scientiam, sed dicitur magna propter potentiam, & potestatem; ardens autem tanquam facula pro-

Apoc. 8 Isa. 14. Luc. 10

Sapi. 2. propter inuidiam. Sapien. 2. Inuidia diaboli, mors introiuit in orbem terrarum. & cecidit in tertiam partem fluminis & in fontes aquarum. dicitur diabolus cadere dum homines cadere facit. Fontes autem sunt magistri, & doctores hæreticorum, qui dicuntur hæresiarchæ: Flumina sunt discipuli eorum. Flumina enim a fontibus oriuntur, & postea currunt in mare. Et sic ab hæresiarchis discipuli nascuntur, qui postea sequentes magistros suos corruũt in infernum. Aquæ fontiũ, Apo. 18 sunt populi ab eis decepti idest credẽtes doctrinis eorum. Apoca. Aquas quas vidisti vbi meretrix sedet populi sunt, & gẽtes, & linguæ. Fontes igitur, & flumina sunt omnes hæretici, & mali Christiani, qui sub tertia parte hominum continentur. Nam prima pars est totaliter infidelium, puta paganorum, veliudeorum quãtum ad fidem Christi. Alia est totaliter fidelium puta catholicorum tertia: ipsorũ hæreticorum, qui partim sunt fideles, & partim infideles. Nam quidam confitentur vnum articulum, & negant alium, & partim de Christo benè sentiunt, & partim malè. Et in istam tertiam partem diabolus cecidit, quia scilicet per eos doctrinas errorum seminauit, sed quia doctrina eorum peruersa est, & ad infernũ ducit, ideo subditur, Et nomen stellæ dicitur Absinthium quæ est herba amarissima: & ideo per eam recte significatur hæreticorum doctrina, quæ in se amara est propter falsitatem quam continet, & ad amaritudinem inferni trahit: & facta est tertia pars aquarum in absinthium, idest prædicta tertia pars hominum infecta est hæretica doctrina, & diabolica. Et multi homines mortui sunt ex aquis, idest de hæreticorum doctrina, quia amaræ factæ sunt per illos hæreticos malè exponentes: & reuera mortui non tantum morte animæ, sed etiam corporis, quia multi cõbusti. Et nota, quod aqua, idest doctrina sacræ scripturæ amarescit per falsam expositionem. 4. Reg. Ecce habitatio huius ciuitatis optima est, idest sacræ scripturæ, sed aquę pessimę sunt, idest expositiones hæreticorum peruersæ, & falsæ. Sed nota quod hæ aquæ sacræ scripturæ possunt dulcorari per salis appositionem, idest per veræ sapientiæ elucidationem. Vnde 4. Reg. Egressus heliseus ad fontẽ aquarũ misit in illum sal, & ait, Hæc dicit dominus, Sanaui aquas has, & non erit eis vltra mors, neque sterilitas. hoc etiam signatum fuit Exo. Vbi dicitur, Murmurauit populus contra Moysen, dicens, Quid bibemus. hat ille clamauit ad dominum, qui ostendit ei lignum: quod cum mississet in aquas, in dulcedinem versæ sunt. per lignum autem vera sapientia designatur. Prouer. Lignum vitæ est his, qui apprehenderunt eam, & qui tenuerit eã, beatus.

4. Reg. 2. Exo. 15 Pro. 13.

Ioseph somnium aliaque nonnulla scitu digna describuntur, per quæ humilitatem sanctis maximopere prodesse asseritur.

Cap. XVII.

HVmilitas facit Sanctos proficere, & crescere multipliciter: quod ostenditur ex somnio Ioseph Genes. Vbi dicitur, quod vidit somnium, quod narrans fratribus ait: Vidi per somnium quasi solem, & lunam, & stellas vndecim adorare me. In Ioseph intellige augmẽtum, & profectum boni, quia sic interpretatur, scilicet augmentum. & in adoratione ostenditur humilitas, in sole autem accipitur feruor dilectionis. Vnde dicitur Iudic. Qui diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent. sed in stellis intelligitur splendor, siue gratia prædicationis. Dan. Qui ad iustitiam erudiunt plurimos, erunt sicut stellæ: sed per luna accipitur vigor actionis: quia luna maxime agit & potest in istis inferioribus. Quod ergo Luna Sol, & Stellæ Ioseph adorando subduntur, signat, quod in sanctis viris, & feruor dilectionis, & gratia prædicationis, & vigor bene agendi per inclinationem humilitatis proficiunt, & augentur. Iac. Deus superbis resistit humilibus autem dat gratiam, scilicet & diligendi, & prædicandi, & bene operandi. Notandum autem circa prædictum somnium, quod sicut dicunt somniorum interpretes, somnia, quæ apparent hominibus de stellis superioribus, variam habere noscuntur significationem. Nam aliquãdo referuntur ad hominis dignitatem. Quia magnæ Stellæ somniatæ, sapientes, & potentes designant: paruæ vero, & Par-

Gen. 37 Iud. 5. Dan. 12 Gal. 4

Paruæ verò, & obscuræ, viles & insulsas personas. Si cui autem videatur per somnium se dominum esse stellarum, pro qtitate, & qualitate stellarum dominabit populis. Et si est aptus, & decens. erit rex & huic interpretationi consonat prædictum somnium Ioseph. Aliquando vero referuntur ad hominum aduersitatem, quia stellæ cadentes in mare, perditione populi a rege fieri demonstrant. Stellæ vero cadentes in terra, maduersitatem significant, & mala plurima. Stellæ autem deficientes in cęlo, diuitum paupertatē, & defectum significant. Nam cęlum simile est domui videntis, stellæ vero substantiam, & homines habitantes in ea significant.

Quadruplex hypocrisis species iuxta quadruplicem personarum statum in Ioannis visione sub Solis Lunæ, Stellarum dieique significatione descriptam ac notantur eorūq; discrimen aperitur.

Cap. XVIII.

HYpocrisis quadruplex est. s. prælatorum, clericorum, religiosorum, & laicorum, quæ describuntur Apoc. in visione Beati Ioannis, vbi dicitur Percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarum, ita vt obscuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis similiter. Per Solem intelliguntur prælati: quia sicut sol totum mūdum illuminat, sic prælati totam Ecclesiam debēt illuminare. Mat. Vos estis lux mundi. Apoc. 8 Mat. 5.

Item Sol non variatur per cremēta, vel decrementa, sed stabilis manet. Sic prælati stabiles esse dicunt, vt nec aduersitate, nec prosperitate, nec detractione, nec adulatione moueantur. Eccle. homo sanctus in sapientia sua manet, sicut Sol. Horum tertia pars percutitur, sed non deciditur: quia fidem informem retinent, sed in moribus læduntur. Horum. n. tres partes sunt. Quia prælatorum quidam ardet & lucēt, & hi sunt prima pars. Alij ardet & non lucent, & hi secunda: tertij lucent sed non ardent, & hæc pars tertia percussa est, quia lucet exterius simulata sanctitate, sed non ardet interius habita charitate, hāc percussit dominus. Mat. 3. Vbi dixit Væ vobis Scribæ, & Pharisei, hypocritę: quasimiles estis sepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorū, & omni spurcitia. sic & vos quidem foris apparetis iusti hominibus, intus autem pleni estis hypocrisi, & omni iniquitate Vel istę tres partes accipiuntur, secundum tres cōditiones Solis. Sol enim est corpus magnum, in quo notatur prælatorum potestas. Eccl. 27 Mat. 23

Item corpus latum, in quo prælatorū fides.

Item corpus calidum saltem in effectu in quo prælatorū charitas. Et hæc est tertia pars quæ ferè in omnibus percussa ē: quia & si potestatem habent, vel fidem retinent, feruore tamen charitatis carēt. Per Lunam vero designātur clerici: quia sicut a Sole lumē Luna recipit: sic a prælatis clerici informantur, & quales sunt prælati, tales sunt clerici. Eccl. Qualis rector est ciuitatis & tales & inhabitantes in ea. Horum autem tres sunt partes. quidam namque sunt scholares qui frequentant scholas: quidam sunt chorales qui sequuntur chorum. Alij enim curiales q̄ sequuntur curias principum, & regum & prælatorum. Hæc tertia pars percussa est vitio simulationis, & ambitionis. Per stellas vero intelliguntur religiosi. Stellæ. n. paruæ videntur. & magnæ sunt, sicut religiosi parui videntur exterius mundo, magni autem interius coram Domino Eccl. 10

Item stellæ noctem illuminant, & religiosi ecclesiam. Philipus. Inter quos luceris sicut luminaria in mundo. Phi. 2.

Item stellæ hæc sunt, & religiosi stant in claustro, nisi pauci officiales qui procurant exteriora negocia. Iudi. Stellæ manentes in ordine, & cursu suo &c. Horum sunt partes tres, iuxta tria vota quæ vouerunt omnes, scilicet obedientiam, continentiam, & paupertatem. Prima, & secūda partes nō sunt adhuc ita percussæ. sed tertia pars, scilicet paupertas iam omnino, & fere vbique percussa est, ita vt dicat Apost. Omnes quæ sua sunt, quærunt, nō quæ Iesu Christi. & hoc est, quia reliquit & defecit charita: contra qd dicitur Phi. Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed quæ aliorum. Iudic. 5 Phi. 2.

Item tres partes religiosorum sunt, prælati, officiales, & claustrales, & hæc tertia pars pro magna parte percussa est, & læsa vitio simulationis, quia multi simulant na-

sanctitatem donec sint officiales, vel prælati. Et sequitur, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, idest amitteretur interius lumen illuminans eos ad Dei, & sui cognitionem.

Quarta hypocrisis est laicorum, & hęc tangitur cum dicitur, Et diei non luceret pars tertia, & noctis similiter. Nam nomine diei ac noctis laici intelliguntur, q̄a sicut dies a Sole, & nox a Luna, & stellis lumen recipit, sic laici a prælatis clericis, & religiosis recipiunt doctrinam, & informationem. Horum autē tres sunt partes, prima principantium, secunda seruiēntium, vt sunt rusticí, & huiusmodi tertia medium tenentium, qui primis subseruiunt, ut ultimis dominantur: tamen vna istarum trium, scilicet seruientium maxime est percussa, quia scilicet omnes illam expoliant, & opprimunt. Vel tres partes laicorum sunt, quia quidam videntur boni, & sunt: quidam vero videntur, & non sunt Et ista pars, licet sit diei quantum ad apparentiam, est tamen noctis quantum ad existentiam Et ideo percussa est, plaga hypocrisis, & fictæ simulationis.

Dei inspirationem in suis electis contemplātibus inuisibiliter, tenuiter, terribiliter, instabiliter, incomprehensibiliter, & denique vtiliter fieri, per mirabilis Eliphas visionis exemplum lucida explanatione demonstratur

Cap. XIX.

INspiratio Dei interior qualiter fiat in uiris contemplatiuis ostenditur per exemplum in visione Eliphas, quæ habetur Iob. Vbi dicitur: Porro ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtiue susceepit auris mea venas susurri eius in horrore visionis nocturnæ. quando enim tolet sopor occupare homines, pauor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt, & dum spiritus me p̄ sente transiret, inhorruerunt pili carnis meæ, & stetit quædam, cuius non agnoscebam vultum, imago corā oculis meis, & vocem quasi auræ leuis audiui, Nunquid homo Dei comparatione iustificabitur, aut factore suo purior erit vir. In hac enim visione primo ostenditur, quod diuina inspiratio ut inuisibiliter, et ideo vocatur verbum absconditum. Verbum, quia mentem informat: sed absconditū, quia non sensibili locutione, sed inuisibili inspiratione ac perceptione sentitur. Et dicit Gregorius, q̄ sentitur per hoc, q̄ humanam mentem contingendo subleuat, & temporales cogitationes deprimes æternis hanc desideriis inflammat, ut nihil ei iam, nisi quæ superna sunt libeat; & cuncta quæ interius de humana perstrepunt corruptione contemnant. vel dicitur absconditum, quia quale sit non potest scire, nisi qui percipit. Apoc. Vincenti dabo manna absconditum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Vel alia de causa dicitur verbum absconditum. Nam quia pauci sunt illi qui percipiunt dicitur uerbum absconditum quasi paucis inspiratum. Iob. 4. Apoc. 2

Secundo ostenditur, quod interior inspiratio percipitur tenuiter. Cum subditur, Et quasi furtiue susceepit auris mea venas susurri eius. & est sensus quasi furtiue, idest raptim, & occulte susceepit, idest suscipiendo cognouit auris mea, scilicet interior cordis, uenas susurrij eius, idest modos, siue effectus occulte locutionis, siue inspirationis eius, quæ dicitur susurrium propter tenuitatem: quia susurrium, non plena voce, sed tenui flatu emittitur. Nā quando Deus se nobis plene, & aperte manifestabit, tunc nobis quasi plena voce loquetur: sed nūc, quia tenuiter se nobis manifestat, quasi susurrādo loquitur. Non autem ait susurrium, sed uenas susurrij: quia diuina inspiratio diuersis uenis, idest diuersis modis, siue causis cordi infunditur, Vnde Gregorius: Quasi venas susurrij aperit nobis Deus, cum latenter insinuat quibus modis ad nostræ intelligentiæ aurem uenerit; aliquando enim nos amore, aliquando terrore compungit, aliquando pęsnta quam mala sunt ostendit, & ad æterna diligenda desiderium erigit: aliquando prius æterna indicat, vt post temporalia vile cant: aliquando mala nostra aperit nobis, & ad hoc vsque, quod etiam doleamus de alienis malis extendit: aliquando aliena mala nostris obrutibus obiicit & compūctos mirabiliter a nostra prauitate nos corrigit. Grego.

Tertio fit terribiliter, & ideo subdit, in horrore visionis nocturnæ, &c. Vbi notā causam timoris, Primo ex tempore, quia in horrore visionis nocturnæ. De nocte enim homo magis timet quam de die.

Grego. Sed moraliter sicut dicit Greg. Horror nocturnæ visionis, est pauor occultæ contẽplationis. Humana etenim mens quo altius eleuata, quæ sunt, æterna, considerat eo de factis temporalibus grauius treme facta formidat: quia tanto se ream verius cernit, quanto ie ab illo lumine discrepasse, quod super se intermicat conspicit sicq; fit, ut illuminata plus metuat: quia magis aspicit a veritatis regula, per quam tam discordat, eamque graui formidine suus ipse profectus quatiat, q̃ prius quasi securiùs nil videbat. Nota etiam, quòd id quod in hoc mundo de diuinis contẽplando aspicimus, nocturna visio dicitur propter obscuritatem. quia modicum, & eum obscuritate de illo summo lumine
1. Cor. 13 videmus, & nihilominus propter excessum eius respectu nostri in contemplatione eius inhorrescimus. Vnde Apostolus: videmus nunc per speculum.

Secũda causa timoris potuit esse ex sopore. Vnde dicit, Quando solet sopor occupare homines, pauor tenuit me, & tremor. Homo enim qui soporari ac dormire incipit, facilius terretur quàm ille homo qui plenè vigilat. Sed moraliter per soporem intelligitur quies mentis ab exterioribus sollicitudinibus, & occupationibus, a quibus quanto magis abstrahi-
Cant. 5 tur, ad contemplandum superna liberior
Grego. & aptior inuenitur. Canti. Ego dormio, & cor meum vigilat. vnde Gregor. dicit, quod sancta mens quo se a strẽpitu temporalis concupiscentiæ comprimit, eo verius interna cognoscit: & tanto alacrius ad intima vigilat, quanto se ab exteriori inquietudine occultat. Et hinc est, quòd Iacob in itinere positus, caput ad lapide
Gen. 28 posuit, & dormiuit: & tunc habuit visionem de scala, unde etiam Dominum, & angelos vidit in quo significatur, quòd in itinere huius vitæ ille est aptus ad diuinas reuelationes, & contemplationes, qui caput ad lapidem ponit, idest qui mẽte Christo inhæret, & dormit, idest ab appetitu visibilium mentis oculos claudit, & a rerum temporalium amore quiescit. Sed sequitur, pauor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt. Ille enim qui illuminatur ad contemplandã celsitudinem diuinæ potentiæ, & rectitudinem diuinæ iustitiæ, pauet considerando diuinam immensitatem, tremit intuẽdo suam deformitatem. & terrentur eius o a, quia scilicet expauescit etiam de his, quæ fortiter se egisse crediderat, scilicet, quando considerat diuinæ iustitiæ seuerit atem. Vnde hoc terrore percussus Dauid Ps. 142. dicebat: Non intres in iudicium cum seruo tuo domine, &c. Nam omnis humanę vitæ rectitudo ad illam rectissimam diuini iudicij regulam deducta, multipliciter inuenitur obliqua, sicut baculus qui videtur ad oculum rectus, rectissimæ alicuiilineæ appositus, statim apparet distortus.

Quarto diuina inspiratio fit instabiliter. & ideo sequitur. Dum spiritus me pręsentet transire, inhorueràt pilicarnis meę. Homine præsente, idest ad contemplandum Deo assistente, spiritus transit, quia id quod de spiritualibus dulciter videtur non stabiliter, sed in quodam trãsitu percipit: quia in illa suauitate non diu mens figitur, eo quod ad semetipsum immensitate luminis reuerberata reuocatur. Sed sequitur, Inhorruerunt pili carnis meæ. Pili carnis sunt quilibet minuti defectus, siue cuiuslibet superfluitatis tenues excessus, qui etiam in iustis, & contemplatiuis vitiis ex carnis corruptibilitate reperiuntur: sed isti pili spiritu transeunte inhorrescunt: quia dum homo in arce spiritualis contemplationis eleuatur, etiam huiusmodi tenues defectus, siue excessus perhorrescit, & de illis mente cruciatur. Vel pili qui sunt superfluitates carnis, sunt superfluæ cogitationes mentis. Vnde præceptum fuit per Moysen Leuit.
in lege. quod Leuitæ raderent omnes 14
pilos carnis suæ. Leuitæ quippe assumptus vocatur oportet ergo Leuitas omnes pilos carnis radere, quia hi qui in diuinis obsequijs assumuntur, debent ante oculos Dei a cunctis carnis cogitationibus mundi apparere Transeunte ergo spiritu, pili pertimescunt: quia ante compunctionis vim cogitationes superfluæ fugiunt, ut nil fluxum, nil iam remissum libeat: quia afflatam mentem etiam contra semetipsam visitationis intimæ seueritas inflammat, vt dicit Gregorius.

Quinto diuina inspiratio fit incomprehensibiliter, quia scilicet non ita fit, ut per eam Deus comprehendatur, idest, vt aperte per essentiam videatur. Et ideo sequitur, Stetit quidam, cuius non agnoscebam vultum. mens enim contemplantis Deum, vsque ad hoc quidem eleuari potest, ut cognoscat Dei immutabilitatem quam significat per hoc, quod dicit,

Stetit

somniorum interpretem, qui vocabatur Serim, & dixit ei. Vidi per somnium in agro spatioso, & plano me stare, qui primum quidem apparuit densus, & herbidus, postea nudus, & aridus, cui respondit interpres hoc infidelitatem, & versutiam protendit somniantis. & verè sic erat in re, sicut dixit, O Nirocliis, i. somniorum discretor, vel Iudex. Vnde varietas agri somniata ad versutiam, & instabilitatem refertur somniantis. Quandoque vero ager somniatus refertur ad loci fertilitatem, sicut in supradicto somnio Ioseph, ager significabat terram fertilem Ægypti, in qua Ioseph a fratribus suis erat adorandus.

Principis Pistorum Pharaonis somnium interpretatur: per quod peccati grauitas, ipsius q̃, quo ad principium ac finem malus effectus ostenditur: quod pariter per librum in visione a Ioanne deuoratum terminatur.

Cap. XXIII.

PEccatum primò hominem ligat, & p obstinationem includit: deinde ad inferni patibulum deducit. quod ostendi tur ex somnio pistoris Pharaonis, quod
Gen. 15 habetur Gen. vbi dicitur, q̃ Pistorũ princeps ait, Ego vidi somnium, q̃ tria canistra farinæ haberem super caput meum: & in vno canistro, quod erat excelsius, portare me putabã omnes cibos, qui fiũt arte pistoria, auesq; comedere ex eo. Respõdit Ioseph: Hæc est interpretatio somnij tria canistra tres adhuc dies sunt, post quos auferet Pharao caput tuum: ac suspendet te in cruce, & lacerabunt volucres cœli carnes tuas. Iste pistor significat peccatorem, qui moritur in peccatis. Tria enim canistra farinæ, tria peccata sunt, scilicet cordis, oris, & operis, quæ tũc sunt super caput, quando dominan ut menti. Vel ista tria, sunt tria vitia magna, & principalia, scilicet auaritia, luxuria, & superbia, quorum excelsius est superbia, in quo omnia cibaria quodammodo sunt, idest omnia peccata quibus mali pascuntur, quia scilicet
Eccl. 10 initium omnis peccati est superbia. Aues autem quæ de hoc canistro pascuntur, dęmones sunt, quorum proprium vitium superbia est. Tres autem dies sunt tempus natiuitatis, tempus vitę, & tempus mortis peccatoris, post quos peccator educitur a carcere mundi, vel corporis. Vnde tunc auferetur caput, idest rationalis mẽs secundum quam anima a corpore separatur, quæ in homine principare debuit, & suspenditur misera anima in tormento gehennæ, ubi aues lacerant eius carnes, idest dæmones delectantur in pœnis quas anima sustinet, p peccatis, quæ gessit in carne. Quia igitur in prædicto somnio Ioseph per tria canistra intellexit tres dies, post quos somnium implendum erat; notandum est, q̃ (sicut dicunt somniorum interpretes) tempus impletionis somnij accipitur dupliciter. Aliquando quidem ex numero, & ordine rerum, quæ in somnio apparent, sicut in somnio Pharaonis Ioseph per septem boues, vel spicas intellexit septẽ annos, & quod post septem pingues, vel plenas boues siue spicas veniebant septem tenues, intellexit, quòd septem annos vbertatis sequerẽtur septem anni sterilitatis. Similiter in somnio pincernæ per tres propagines accepit tres dies, post quos somnium implendum erat. Et in hoc somnio pistoris, (vt dictum est) per tria canistra intellexit tres dies, aliquãdo vero (vt dicunt) determinatur tempus impletionis somnij ex hora qua quis somnium videt. vnde dicunt, quòd somniorum, quæ apparent a nona hora noctis vsque ad initium auroręnon differt impletio nisi vsque ad annum, vel sextum mensem, vel tertium, vel decem dies, & illa sunt veriora, & validiora, quæ fiũt ante lucem. somnia vero, quæ fiunt in luce auroræ vltra tertium diem non protendunturIlem peccatum licèt in fieri habeat delectationem, tamen in fine habet amaritudinem dum assimilatur illi libro de quo agitur in visione beati Ioannis, vbi
Apo. 20 dicitur. Accepi librum, & deuorani illum, & erat in ore meo tanquam mel dulce: & cum deuorassem eum, amaricatus est venter meus. Ille liber repræsentat peccatum: quod vocatur liber, quia scribitur illa scriptura, de qua dicitur, Pec
Ezc. 17. catum Iuda scriptum est stylo ferreo in vngue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum. Tunc aũt deuoratur: q̃ cum delectatione implet, & tũc habet in gustu, i. in fieri dulcedinem mellis, idest vehementiam delectationis. sed

post

post deuorationem, idest post transitum delectationis amaricatur venter animæ, idest memoria, seu conscientia pœnitudine repletur. Vnde philosophus dicit, quod mali replentur pœnitudine. Prouer. Nouissima illius amara quasi absynthium.

Prou.5.

Pœnitentiam hominem à peccati carcere eruere ac in gratiam restituere, per Pincernarum præpositi somnium à Ioseph explanatum ostenditur: quæ etiam panis subcinericii ex ordeo conficto in castra Madian descendenti comparatur: ipsius q; partes, & perfectiones clarè indicantur. Cap. XXIIII.

POenitentia liberat hominem à carcere peccati, & restituit hominē ad gratiam Dei: quod ostenditur ex somnio Pincernæ pharaonis de quo habetur in Gen. vbi dicitur, q̃ narrauit præpositus pincernarum somnium suum, Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, crescere paulatim gemmas, & post flores vuas maturescere, calicemq; Pharaonis in manu mea. Tuli ergo vuas, & expressi in calicem quem tenebam, & tradi poculum Pharaoni. Respōdit Ioseph. Hæc est interpretatio somnij, tres ppagines, adhuc tres dies sunt post quos recordabitur Pharao ministerij tui, & recipiet te in gradum pristinum, dabisq; ei calicē iuxta officium tuum, sicut antè consueueras: tantum memento mei cum bene tibi fuerit. iste pincerna reus, & in carcere positus, & postea liberatus significat eos, qui, & si peccant, tamen per pœnitētiam liberantur. Vitis autem est pœnitentia, cuius tres propagines sunt contritio, confessio, & satisfactio, ex quibus producuntur gemmę bonarum cogitationum, & flores bonarum affectionum, & fructus maturi perfectarum operationum, quę etiam exprimuntur per tollerantiam passionum, vt cōformetur passioni Christi, quod est exprimi in calicem regis. Ad hoc idem refertur interpretatio, qa tres propagines sunt tres dies, idest tres animæ illuminationes, vnus in peccati recognitione, alius in peccati propalatione, tertius in peccati redemptione, primum facit contritio, secundum confessio, tertium satisfactio. Post quos Pharao, idest Deus recordabitur peccatoris, & pristinæ innocentiæ eius per misericordiam, & restituet eum ad pristinum statum gratiæ: Quod autem Ioseph subdidit, Memento mei, dum bene tibi fuerit; est verbum, quod potest Christus dicere ei, qui percussus tribulatiōe, vel infirmitate est, memor eius, & redit ad cor, & pœnitet, vt liberetur. psalmus: Cum occideret eos quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Sed tamen quandoque tales postquam liberati sunt & ad sanitatem, vel prosperitatem reducti, non amplius recordantur Dei, nec bonum, q̃ incœperunt prosequuntur, sicut de isto pincerna scribitur, quod post quàm liberatus est, succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui. Aliqui autem sic exponunt, quod in hac vite somniata significatur Christus, vel ecclesia. Tres autem propagines in vitæ sunt tres gradus fidelium ecclesiæ, scilicet cōiugatorum, qui sunt in mora operationis, continentium, qui sunt in lecto contemplationis, & Virginum siue rectorū, qui sunt in agro prædicationis. Hi sunt tres status incipientium, proficientium, & perfectorum, quos Christus exprimit in Euangelio. Est ergo sicut palmes in vitæ fidelis in vnitate Ecclesię, extra quam nullum fructum meritorium æternæ vitę, potest facere: hic palmes primo germinat in bona voluntate, secundo floret in bona operatione, tertio maturescit in perfectione, quarto vinum exprimit in prosecutione. sed præcipue cauendū est in flore, idest in initio bonę operatiōis, quia tunc maxime læditur vinea, & faciliter corrumpitur siue pluuia temporalis superfluitatis, siue ardore cupiditatis siue vento vanitatis. Vel hæc vitis producit gemmas in cognitione, floret in deliberatione, maturitatem vuæ habet ī operis consumatione: cuius vinum soli domino propinabitur, quia soli Deo honor & gloria.

Gene. 40

Psa. 77

Iud. 7.

Item pœnitentia assimilatur illi pani subcinericio, qui per somnium videbatur descendere in castra Madian, de quo habetur Iudic. 7. vbi dicitur, quod narrabat aliquis somnium proximo suo, & in hunc modum referebat, quod viderat, Vidi somnium, & videbatur mihi quasi subcinericius panis ex ordeo volui, & in castra Madian descendere: cumque peruenisset ad tabernaculum percussit illud atque subuertit, & terræ funditus coæquauit. Vbi primo attende exemplum, quia subcinericius panis ex ordeo, subcinericius

nericius quo ad cocturam, idest sub cinere coctus. In cinere autem intelligit humilitas mentis prouenienes ex memoria mortis, quæ corpus hominis in cinerem redigit. Ecclesiast. Quid superbis terra, & cinis? Sub hoc cinere debet esse animus pœnitentis, & excoquitur igne doloris. Iob. Ago pœnitentiam in fauilla, & cinere

Ecc. 10.

Psa. 42.

Item videbatur panis quo ad formam pœnitentia: namq; est panis doloris, quo reficitur animus pœnitentis, de quo psa. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Hæc enim est aqua refectionis, quia anima mirabiliter educatur. Per hūc panem compunctionis, & aquam refectionis incipit anima viuere iustitiæ, quę prius erat sub morte culpæ: ppter quod dicitur, quōd initium vitæ hominis panis & aqua, scilicet panis doloris, & aqua lachrymationis. Sed videbatur iste panis ex ordeo quo ad materiam. Ordeum, n. semen habet asperum, & aridum. Vnde ordeum ab ariditate est dictum, & signat asperitatem pœnitentiæ, & ariditatē abstinentiæ, quæ debent esse exterius in carne tum ad satisfactionem, tum ad vitiorum mortificationem, secundum illud Apostolo. Mortificate membra vestra

Psa. 41.

Ecc. 39.

Col. 3:

Secundò in hoc somnio considera motum: quia iste panis videbatur volui, & descendere in castra Madian. Id quod rotatur, & voluitur. secundum omnes partes suas vicissim gradiendo vertitur. Similiter pœnitens proficere debet, s. secūdū omnes partes suas successiuè verti: Debet enim modo verti memoria ad oblini scendum iniurias, & recolendum culpas. modo intellectus, vt non iudicet aliena, sed subtiliter discutiat propria. modo voluntas, vt detestetur culpam, & diligat iustitiam. Debet verti oculus, vt non aspiciat vanitatem, sed deploret iniquitatē. Et simile debet fieri de omnibus aliis partibus, & etiam membris, vt voluantur eo modo quo docet Apost. Sicut exhibuistis membra seruire immundiciæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete mēbra vestra seruire iustitiæ in sanctificatio nem. Sed quidem non sic voluuntur, qui sunt similes Effraim, de quo Osee. Factus est Effraim quasi panis subcinericius, q̃ non reuertatur. Tales sunt, qui habet memoriam, & aliquando deplorant peccata sed tamen non mutant opera.

Rom. 6

Osee. 7.

Item videbatur descendere in castra Madian. Madian interpretatur iniquitas, vnde castra Madian sunt iniquitatis arma, s. diuersorum modorum, quasi diuersarum vitia, & peccata, quæ terram Israel, idest animas fidelium vastāt, Ad hoc igitur panis pœnitentiæ descendit, cum scilicet animus dolens ad ea discutienda, & flenda humiliter se ponit. Vel quia Madian interpretatur iudiciū, debet panis pœnitentis, idest compūctus animus in castra Madian descendere, i. ad sua vitia pœnitenda quodam quasi ꝓprio iudicio humiliter redire, Nam (vt dicit Apostolo.) si nosmetipsos dijudicaremus, non vtiq; adomino iudicaremur.

1. Cor. 11.

Tertiò considera effectum, quia cum peruenisset ad tabernaculum, percussit illud atque subuertit, & terræ funditus coæquauit. Tabernaculum diaboli, est cor peccatoris, quod pœnitentia percutit in contritione, subuertit in confessione, terræ coæquat in humili satisfactione. Est enim in satisfactione humilitatis inclinatio, & iustitiæ coæquatio: quia secundum mensuram culpæ debet esse satisfactio pœnitentiæ.

Tyrannorum crudelitas, societas, potestas, & persecutio contra Sanctos, per visionem equi rufi, Hæreticorumq; prauitas inuitam sacræ scripturæ intelligentia, per equi nigri, necnon hypocritarum malignitas per equi pallidi Beati Ioannis visionem apertè designatur. Cap. XXV.

PErsecutio tyrannorum contra sanctos designatur in illo equo rufo quem vidit Ioannes ī Apocalypsis, vbi dicitur: Exiuit alius equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei, vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se interficiant, & datus est illi gladius magnus. Vbi primo nota tyrannicam crudelitatē, quæ significatur in equo rufo. Hic enim equus est tyrannorum Principatus, rufus idest crudelis, & sanguinolentus sanguine Sanctorum cruentatus, Zacha. Vidi p noctem, & ecce vir ascendens sup equū rufum.

Apoc. 6

Zach. 1

Secundò attende tyrannorum societatem habent enim secum Diabolum, qui deduxit eos, Vnde dicit, Qui sedebat sup eum, scilicet diabolus, qui tyrannos regit & ducit in mortem, & oppressionem Sanctorum. Vnde quilibet eorum potest dicere Diabolo illud Numeri. Nonne animal tuum sum, cui semper insidere consuesti.

Nu. 22.

sueuisti.

Tertiò nota tyrannorum potestatem, quam non habent nisi a Deo permittente, & præcipue super Sanctos. Vnde dicit, quod datum est ei, idest permissum a Domino, vt sumeret pacem de terra, idest qetem mētis tolleret a terrenis. Greg. Israel recepit Sabbatum in munere. Ægyptus vero percutitur muscarum multitudine. Isa. Non est pax impijs, dicit Dominus. Vel sic expone: vt sumeret pacem de terra, idest illatis persecutionibus mētes hominum ab amore terrenorum auelleret, Grego. Cum mundus tot calamitates ingeminat, quid nisi, vt non diligatur clamat? Luc. Putatis, quia pacem veni dare in terram? non dico vobis pacem, sed separationem. Et vt inuicem se interficerent Deo permittente, & Diabolo suggerente. Matth. Tradet autem frater fratrē in mortem, & pater filium, & exurgent filij in parentes, & morte afficient eos. Vel inuicem se interficerent gladio prauæ persuasionis, quo mutuo se occidunt multi. Iudic. Mutua se cæde truncabant. Sequitur. Et datus est illi gladius magnus, & potestas magna persequendi, & occidendi Sanctos. & dicitur magnus præmultitudine occisorum, quia multos occiderunt tyranni principio nascentis fidei, & multos occident in fine tempore Antichristi. vnde Thre. dicit ecclesia ad Dominū, Iacuerunt in terra foris puer, & senex virgines meæ, & iuuenes mei ciderunt gladio in die furoris tui, idest tempore quo permisisti tyrannos facere cōtra Sanctos. & dicitur dies illud tempus: qa tunc exierunt Sancti de tenebris præsentis vitæ ad lucem æternæ gloriæ, & etiam, qa tribulatio illuminat. Isa. Sola vexatio tantummodo dabit intellectum auditui. Vide ergo, quia Deus permittit malos dominari bonis ad eorum profectum. Et hac eadem ratiōe permittit etiam in hac vita, quod mali sint semper sociati bonis: sicut patet, & notum est in multis binarijs, quos ponit Clemens in itinerario suo. Nam sic sociati fuerunt Cain & Abel, Noe & Gigantes, Isaac & Ismael, Iacob & Esau, Moyses &, Magi, Dauid & Saul filius Dei, & Iudæi Petrus, & Simon Magus, Christus, & Antichristus.

Grego. Isa. 44. Grego. Luc. 12 Mat. 13 Iudic. 7 Thr. 1. Isa 28.

Item persecutio Hæreticorum, & prauitas designatur per illum equum nigrum, quē vidit Ioannes in Apoc. Ecce, inquit, equus niger, & qui sedebat super illum habebat stateram in manu sua, & audiui tāquam vocem in medio quatuor animalium dicentium, Bilibris tritici denario, & tres bilibres ordei denario: & vinum, & oleum, ne læseris. Vbi describit Hæreticorum prauitas tripliciter.

Apoc. 6

Primò respectu vitæ, cum dicitur, Et ecce equus niger, idest Hæreticorum cætus sordibus peccatorum denigratus: sed rigore pœnitentiæ exterioris, ne possit perpendi eius malitia, palliatus. Vnde bene dicitur equus niger, quia nigredo prouenit ex labore exteriori, & carnis mortificatione, per quam naturalis calor extinguitur: quia ipsi omnibus modis nituntur extinguere fidem in alijs, quæ est spiritualiter calor naturalis viuificans hominem interiorem. Abac. Iustus in fide sua viuit.

Abac. 1

Secundò ostenditur Hæreticorum prauitas respectu scripturę: quia qui sedebat super eum, scilicet Diabolus, qui regit illos, & ducit quò vult, habebat stateram in manu sua, idest peruersam scripturæ expositionem, quæ stateræ cooperantur: quia sicut statera sine pondere de facili mouetur huc, & illuc sic scriptura sacra si non habet pondus catholicæ expositionis, fluctuat huc atque illuc. & sicut statera per astutiam falsi mercatoris potest malè inclinari, sic scriptura per astutiam falsi expositoris potest malè exponi. sed bonus Doctor sequitur Sanctorū expositionem. Signanter autem dicitur, quod habebat stateram. quia hæretici scripturam habent. & non habentur ab ea. Nam superbè ei dominantes suo sensui coaptant: econtra vero catholici Doctores non habent, sed habentur ab ea, quia humiliter se illi subijciunt captiuantes intellectum suum ad obediendū Christo.

Item dicit, In manu sua: quia seipsos macerando iuxta superficiem literæ operando affligunt: sed totum hoc faciunt, vt videantur boni, & sic facilius decipiant credētes sibi. Ose. Canaam in manu eius statera dolosa.

Item statera quam Diabolus habet in manu sua, est tribulatio, qua dominus permittit bonos, & malos affligendo ponderat, ibique cito cognoscitur, qui sint grauioris ponderis, vel leuioris: quia hi, qui deteriores ex tribulatione fiunt sunt ponderis leuioris, & defectiui: qui vero ex tribulatione proficiunt, sunt pondeis

deris grauioris, & iusti.

Tertiò ponitur eorum peruersitas respectu intelligentiæ. Non enim possunt hæretici habere veram intelligentiā scripturarum, quia hæc non datur nisi his, q rectam fidem habent secundum illud, Isa. Nisi credideritis, non intelligetis. Vnde dicit Beatus Ioannes, quòd audiuit tam quàm vocem, idest Christū, vel Christi existentis in medio quatuor animalium, idest in medio prædicatorum, & doctorum, dicentium idem quod angelus: quia Angelus loquitur in animalibus bilibris tritici. Bilibris, ad litteram, est vas cōtinens duos sextarios, vel duas libras, & significat intelligentiam sacræ scripturæ, quæ habet duos sensus, scilicet litteralem, & spiritualem. Triticum autem quia est cibus nobilium, nouum signat testamentum. Bilibris ergo tritici est intelligentia duplex noui, litteralis, & spiritualis. quæ sunt quasi duæ libræ. Ordeum verò, quia est cibus rusticorum, & iumentorum, & durtiam habet in cortice, & mirabilem habet interius dulcem, signat ueterum testamentum, quod datum est ruribus Iudæis, & exterius in littera prætendit durtiam, sed intus continet suauem intelligentiam. bilibris ergo ordei, est duplex sensus veteris testamenti, scilicet litteralis, & spiritualis: sed numerantur hic tres bilibres ordei, quia continentia veteris testamenti tripartita est apud Hebræos, scilicet in legem, prophetas, & agiographa. Per denarium autem accipitur vnitas perfectæ fidei. denarius enim Regis habet imaginē, & superscriptionem: Imago enim ad deitatem, superscriptio vero ad humanitatem pertinet, de quibus est fides. quia ergo vtrūque testamentum vnitatem veræ fidei continet, rectè dicitur vel vendi, vel emi denario. & bilibris tritici, & tres bilibres ordei, idest vera intelligentia vtriusque testamenti secundum vtrunque sensum emitur, vel venditur denario, idest vnitate perfectæ fidei acquiritur. & merito idem pretium vtrobique, quia eadem est intelligentia spiritualis in vtrobique testamento, quia rota est in medio Rotæ. Cum igitur hæretici non habeant istum denarium, deest veritatē Catholicę fidei: manifestum est, quod nō possunt habere veram intelligentiā scripturæ. Sequitur vinum, & oleum, idest sanctos prædicatores, qui male viuentes mordaciter increpant, & pusillos frequēter consolantur: sicut Samaritanus infudit oleum vulneribus sauciati. Sequitur Ne læseris. & intelligitur de læsione animæ, cui reuera nullus potest nocere si ipsa vult: corpus lædi potest, & occidi iuxta permissionem Dei. Vel per vinū, & oleū intelligitur vetus testamentum, & nouū, quod præcepit Dominus non lædi. quia licet Hæretici male exponant, tamen veritas manet incorrupta. Vel bilibris tritici, idest intelligentia veteris, & noui testamenti emitur à discipulis, & venditur à magistris, pro denario, idest pro vita æterna, de quo Matth. Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno vnde aliam mercedem, scilicet temporalem, vel Doctor, vel auditor sacræ scripturæ quærere non debet Prouerb. Noli vendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam. Tres bilibres ordei, quæ eodem denario comparātur, i. fides Trinitatis operantis per dilectionē Dei, & proximi: pro qua etiam denarius, id est vita æterna recipitur, quamuis in hac vita non intelligatur. vnde non tritico, sed ordeo comparatur: quia ad eius medullam, idest intelligentiam in hac vita minime peruenitur. Vel bilibris tritici est vir iustus, qui habet libram iustitiæ, & sapientiæ: & dicitur triticum, quia tribulationibus trituratur: quia multæ tribulationes iustorum. Canticum. Venter tuus sicut acerrus tritici. Tres autem bilibres ordei, sunt fideles imperfecti, qui habent quidem sanctæ Trinitatis fidem; sed tamen cum imperfectione vitæ: quia habent velut ordeum paleam tenacem, idest temporalem amorem: vterque tamen denario empti sunt, idest sanguine Christi. Et sequitur, Vinum, idest pœnitentes, & oleum, idest misericordes, ne læseris: quia tales ex eo, quod vincunt peccatum, vel mundum non læduntur secundum illud; Qui vicerit non lædetur à morte secunda, licet tangatur præsenti tribulatione, quæ dicitur mors prima.

Isa. 7. Ezec. 1. Luc. 5 Mat. 20 Pro. 22 Cant. 7 Apoc. 2

Item persecutio hypocritarum assimilatur illi equo pallido, quem vidit Beatus Ioannes in Apoc. Ecce inquit, equus pallidus, & qui sedebat super illum nomen illi Mors, & Infernus sequebat eum & data est illi potestas super quatuor partes terræ interficere gladio, & fame, & bestijs

Apoc. 6

bestijs terræ. Vbi primò nota hypocritarum fictionem, quæ assimilatur equo pallido. Nam hypocritæ, vt de religione laudentur, ieiuniis vigiliis, & aliis corporalibus exercitiis coram hominibus se affligunt. Vnde vigore subtracto, & sanguine diminuto, quasi moribundi pallescunt. Et ideo de ipsis dicitur. Exterminant facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Et ideo dicit hic, Ecce equus pallid⁹. idest hypocritarum cœtus religione fallaci palliatus, Iob Congregatio hypocritarum sterilis.

Matt. 6.

Iob. 15.

Secudo nota hypocritarum subiectionem, quia subduntur morti. Vnde qui sedebat super illum quasi ductor, & rector nomen illi Mors. Sapien inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum. imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. & infernus, idest congregatio hypocritarum, & cæterorum peccatorum, qui sunt inferno deputati sequebatur, idest imitabatur eum culpa, & pœna. Apo. Infernus & mors. idest peccator, & Diabolus missi sunt in stagnum ignis: vel infernus dicitur sequi Diabolum, quia quos ille decipit, ipse decipit.

Sap. 2.

Apo. 20

Tertio nota diuinam permissionē, quia data est illi. s. a Deo permittente forte, propter hypocrisim hominum, potestas, sed non mala voluntas super quatuor partes terræ, idest quatuor genera hominu, quæ sunt in terra, s. Iudæos, Hæreticos, Gentiles, & malos Christianos. Vel super quatuor partes terræ, idest quatuor partes hominum, qui in quatuor partibus mundi, s. Oriente, Occidente, Septentrione, & Meridie morantur. Vel super quatuor partes terræ, idest super omnes illos, q̃ quatuor cordis affectiones, s. timorem amor, gaudium, & dolorem ponunt in terrenis: de quibus dicit Bern. timent vbi non oportet; amant, quæ non docent; gaudent vane, delectanturq; vanis, Iob. Terra data est in manu impij, idest terreni in potestate Diaboli interficere gladio, idest infirmione peccati, & fame, idest defectu verbi, & morte, idest mortifera doctrina, & bestijs terræ, idest bestialibus, & crudelibus principibus mundi, qui omnes deuorant, vel interficere gladio peruersæ persuasionis, & fame, idest terrena cupiditate, & morte, s. peccati, quæ animam a deo separat. & bestijs terræ, idest bestialibus piaculis.

Iob. 2.

Zachariæ visio de quatuor quadrigis pluribus referta mysterijs scite elucidatur, per quam Prædicatorum Euangelii gradus, excellentia, & altitudo demonstratur, qui etiam in equo albo septemq; Angelis, a Ioanne descriptis designantur, quibus septem præcipua conditiones adseribuntur, quamplurimaq; mysteria aperiuntur. Cap. XXVI.

PRædicatores Euangelij assimilantur illis equis quos vidit Zacharias. dicit enim Zacha. Vidi, & ecce quatuor quadrigæ egrediebantur de medio duorum montium, & montes ærei. In quadriga prima equi rufi: & in secunda equi nigri, & in quadriga tertia equi albi: & in quarta equi varij, & fortes. & infra subditur, quod qui erant robustissimi exierunt, & quærebant discurrere per omnem terram. Hæc visio, (vt glosa tangit) sic exponitur per quatuor quadrigas intelligūtur quatuor Euangelia, quasi autem duo montes sunt natura diuina, & humana, quorum medij fuit Christus, quia mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus. Vnde quatuor quadrigæ de hoc medio egrediuntur, quia quatuor Euangelia de ipso mediatore, & nostro Redemptore loquuntur. Sed dicuntur montes ærei, quia nulla possunt vetustate consumi. Natura enim diuina immortalis est. secundum autem naturam humanam licet Christus semel mortuus fuerit, resurgens tamen ex mortuis iam non moritur, & mors illi vltra non dominabitur. Per equos vero intelliguntur Christi prædicatores, quorum alij fuerunt rufi martyrio: alij obscuri, & nigri profunditate, & cognitione mysterij: alij albi gratia virginali: alij varij, & fortes, gratiam curationum, & diuersarum virtutum habentes. Sed robustissimi, idest Apostoli in omnem terram exierunt psalm. in omnem terram exiuit sonus eorum &c. Vel secundum alios per equos rufos intellige Apostolos, & alios religiosos sine prædicatores fidei primitiuos, qui fuerunt rufi, idest igneo ardore Spiritusanncti, vel rubricati sanguine martyrij. Per equos nigros intellige præuguistos fuisse monachos nigros, & per equos albos monachos albos, & per varios & fortes intellige religiosos, & pauperes, nec in communi, nec in speciali possessiones habentes, vtpotè Prædicatores, & Minores, & consimiles inter

Zach. 6

2. Tim. 2

Psa. 18.

ter quos præcipue Prædicatorum bruo habet equos varios in habitu, fortes in spiritu, & discurrentes per mundum pro animarum fructu.

Item prædicator debet esse similis illi equo albo qui describitur in visione beati Iohan. Apoc. vbi dicitur: Ecce ecclesia albus; & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Vbi ostenduntur septem, quæ sunt necessaria prædicatori. Primum est audacia, quæ notat in equo. Equus enim non trepide, sed audacter pergit, & vadit ad prælium. Et sic prædicator Christi debet habere audaciam securitatis contra tentationum, & tribulationum sine persecutionum insultus. Vnde nota, quod equus est audax ad occurrendum, fortis ad portandum, velox ad currendum. Et talis debet esse prædicator, scilicet audax ad occurrendum hostibus. Iob. Audacter in occursum pergit armatis.

Apoc. 6

Iob. 39.

Item fortis, & patiens ad portandum labores, & persecutiones. Iob: Nunquid præbebis equo fortitudinem: Et infra Contemnit pauorem, nec cedit gladio, s. persecutionis.

Iob. 39.

Item velox ad currendum. Isa. Velocio res pardis equi eius, idest prædicatores velociores hæreticis.

Isa. 5. 18. 40.

Secundo est necessaria munditia, & ideo dicitur equus albus. Hæc albedo est puritas mentis, vel carnis, in qua ambulare debet prædicator; hæc albedo ichoatur in ablutione baptismi, psalmus: Lauabis me, & super niuem dealbabor. Sed reparatur per pœnitentiam. Isa. Si fuerint peccata vestra, vt coccynum, velut nix dealbabuntur, scilicet per pœnitentiam.

Psa. 50.

Isa. 1.

Tertio est necessaria obedientia, quæ notatur cum dicitur, Et qui sedebat super illum. Oportet enim, vt prædicator sit subditus Christo, sicut equus sessori, vt scilicet Christus sit dux, & rector eius. Et nota, quod homo non bene sedet in equo, nisi habeat frænum, sellam, & calcaria. Sella ergo huius equi prædicatoris, est iustitia, quæ parat locum ipsi sessori, idest Christo. Psalmus: Iustitia, & iudicium præparatio sedis tuæ. Hester: Hominem quem rex cupit honorare, debet indui vestibus Regis, & poni super equum qui de sella Regis est. Frænum autem, quo ducitur equus iste huc atque illuc, est obedientia. Iac. Frænos equis in ora mittimus ad consentiendum nobis. Vel frænis quorum sunt exempla Sanctorum, quæ debent prædicatores in ore portare, & secundum ea ambulare. Calcaria vero, quibus stimulatur equus, est timor, & amor. 1. Corin. Charitas Christi vrget nos.

Psa. 28.

Hest. 6.

1. Cor. 5

Quarto necessaria est scientia, s. sacræ scripturæ: quod notatur: quia habebat arcum, idest scripturam sacram, quad tenditur Ecclesia, & inimici eius vulnerantur. si tamen teneatur in manu, scilicet vt non solum verbo dicatur, sed opere impleatur. Iob. Arcus meus in manu mea instauratur. Arcus enim fit ex duobus, ex ligno duro, & corda molli. & licet corda sit mollis, tamen durum lignū inflectit. Lignum ergo, est duritia veteris testamenti, & chorda gratia noui. vel chorda est misericordia, lignū iustitia. Iac. Misericordia superexaltat iudicium. Sed qui debeant iustum arcum portare ostenditur Gene. vbi dicitur, Arcum meum ponam in nubibus cœli, idest in his, qui per contemptum mundanorum, & desideriūm æternorum a terra sunt eleuati, per compunctionem lachrymarū aquosi, per contritionem lucidi, per contemplationem alti, per prædicationem pluuidi, per bonam operationem corruscantes: & per comminationem tonantes: qui talis non est, non debet portare arcum, s. prædicationis officium.

Iob. 28.

Iac. 1.

Gen. 9.

Quinto est necessaria perseuerantia, sine qua nemo coronabitur. & hoc notatur in eo, quod dicit, quod data est ei corona: sola enim perseuerantia coronatur. vnde Apostolus postquam dixit cursum consumaui, continuando subdit, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ.

2. Th. 4

Sexto est necessaria prudentia, qua sagacitet sciat ab implicantibus, Et impedientibus secedere. Vnde dicit, & exiuit, scilicet de mundo per contemptum ipsius. Sed nota, quod homo debet exire primo integraliter: quidam exeunt de mundo corpore, sed relinquunt ibi cor, idest affectum suum ita, quod corpore sunt in claustro, & corde & cogitatione sunt in mundo. Et tales significantur per vxorem Loth, quæ post exitum de Sodomis retrospiciens mutata est in statuam salis. Statua enim figuram hominis habet, sed non veritatem. Vnde 1. Regum, Nuncij Saul credentes inuenire

Gen. 19

1. Reg. 6

nire Dauid in lecto, idest monachum in claustro non inuenerunt nisi statuam, & pellem capræ, idest habitum monachalem sine monacho. Similiter Petrus, & Iohannes credentes Iesum inuenire in sepulchro non inuenerunt nisi sudarium.
Ioā. 20. Debet ergo homo exire de mundo non tantum corpore, sed etiam corde. Vnde Abrahæ iam egresso de Chaldęa, iussit dominus: Egredere de terra tua &c. Et dicit
Gen. 12 Aug quod iam egressus erat corpore, sed adhuc detinebatur ibi mente.

Item debet homo exire totaliter ita scilicet quod de mundo nihil sibi retineat. Quidam namq; exeunt de mundo quo ad diuitias, non tamen quo ad delicias: quia adhuc cor eorum occupatur delicijs mundi, & sæpe quidem recogitando delicias quas in mundo habuerunt. pœnitet eos exiuisse, & tales significantur per Iudæos, qui sui pirabant in deserto ad ollas
Nu. 11. carnium Ægypti. vnde Num. 11. dixerūt, Quis dabit nobis carnes ad vescendum? Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto, gratis in mēsem veniūt nobis cucumeres, & pepones porrique, & cæpæ, & alia. Aliqui etiam exeuntes de mundo portant secum multa de mūdo. Quidam honores ipsius, quos adhuc ambiunt in religione, alij diuitias, alij delectationes, alij mores mundanos. Verbi gratia modum eundi ieculariter, modum loquendi, modum comedendi, & alios estus seculares. Et tales significantur per Rachel, quæ furabatur idola Laban, & abscondit subter stramentum Cameli,
Gen. 31 idest sub pannis claustri, vt dicit Gen 31.

Item debet homo de mundo exire triūphaliter, s. ipsum mundum vincendo, & suppeditando. vnde dicitur in hac visione beati Ioannis, quod exiuit vinces. Talis est cui mundus crucifixus est, & ipse mundo, quem non vinceret, nisi exiret, nec exiret, nisi vinceret. Vel tunc exit quando ipse moritur mundo, tunc vincit, quando mundus moritur ei. Gal. Mi-
Gal. 6. hi mundus crucifixus est, & ego mundo.

Septimo est necessaria potentia, scilicet vt ipse vincat non tantum mundum, sed etiam carnem, & Diabolum. & ideo addidit, Vt vinceret. Diabolus vincit humilitate, caro castitate, mundus paupertate. Apoc. Qui vicerit, faciam illum col-
Apoc. 3 lumnam in templo Dei. Et dicit columnam, idest rectum, talum, firmū, planū: rectum in viuendo, altum in contemplādo, firmum in resistendo siue sustinēdo; planum in conuersando.

Item prædicatores assimilantur Angelis in visione beati Ioannis, quæ habetur Apoca. vbi dicitur, Vidi septem Angelos Apoc. 8
stantes in conspectu Dei. datæ sunt illis septem tubæ. Per septem Angelos intelligitur vniuersitas prædicantium. Nam septenarius est numerus vniuersitatis. vel quia septem donis debent esse perfecti, & septem vitia prædicando eradicare, & septem virtutes plantare, & septem sacramenta annunciare. vel septem dicuntur, quia fidem Trinitatis prædicant, & per quatuor partes mundi.

Describitur antē eorum perfectio. primo quantum ad vitam in eo, quod vocantur Angeli. Vbi nota, quod vocantur Angeli primo, quia non debent esse carnales, sed spirituales psalmus. Qui facit Ps. 103.
Angelos suos spiritus.

Item quia non debent esse elati, sed humiles, s. seruiendo; & non appetentes, vt alij seruiant eis. Hebræ. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium Heb. 2.
missi.

Item quia debent esse contemplantes Matth. Angeli eorum in cœlis semper videnr faciem patris. Dicuntur etiam stantes, idest securè laborantes, non timore Mat. 28
corruentes, vel ocio tepentes. vel stantes, i. parati obedire, ire, & pugnare. vel stātes, qa prædicatores aliquando stando prædicant populo, quia Dominus stans turbis, discipulis vero sedendo prædicauit. In quo notatur, quod claustralibus est prædicandum ocium contemplationis, & ideo eis prædicatur sedendo, laicis vero est prædicandus labor actionis. Sequitur. In conspectu Dei. actiuè, vt ipsi Deum aspiciant, & alios docēdo ad Deū conspiciendum perducant. In primo notatur puritas intentionis, vt ad Deū tantum oculum intentionis dirigant. In secundo fructus prædicationis, vt alios ad Deum conspiciendum perducant nunc per fidem, postea per speciem. Vel potest accipi passiuè, quia quicquid dicant, vel Boet.
faciant conspiciuntur ab eo. Boetius, Magna vobis, si dissimulare non vultis probitatis indicta est necessitas, cum agatis ante oculos iudicis cuncta cernentis. 3. Reg.
3. Reg. Viuit in cuius conspectu sto. 18.

Secundo describitur eorum perfectio quātum ad doctrinam, Quia datę sunt illis septem tubæ, idest prædicationis officium

cium, quod per tubam designatur. sed dicuntur septem, quia eorum est contra septem vitia prædicare, quæ sunt velut se-
Iud. 15. ptem funes, quibus ligatus fuit Sanson. Vel ideo septem, quia ipsorum est septē mundi munitiones destruere. & hoc fi-
Ios. 6. guratū est Iosue, 6. in captione, & ruina Hiericho per quam figuratur mūdus. Nā sicut habetur ibi, Sacerdotes tulerunt septem tubas, quarū vsus erat in iubileo, & clangendo circuierunt septies ciuitatem, scilicet per septem dies, & in septimo circuitu tubis clangētibus muri Hiericho funditus corruerunt. Sacerdotes igitur tubis clangentes, typum gerūt prædicatorum, qui debent manu tenere tubas, & clangere, idest ore proferre, & ope-
Act. 1. re implere, quod prædicant. Act. Cœpit Iesus facere, & docere. septem autem tubis debent clangere, idest contra septem mundi munitiones, seu vitia prædicare. Prima munitio est amor diuitiarum, secunda amor delitiarum, tertia ambitio honorum, quarta amor suorum, quinta obliuio Dei, sexta ignorantia sui, septima immemoria iudicij. Septem autem circuitus Hiericho, sunt septem considerationes mundi, quas si homines haberēt, frequēter in chorde, & prædicatores in ore, muri Hiericho in se ipsis corruerēt, & postea in alijs corruere facerent. Prima est consideratio vanitatis, quia vana sunt omnia, quæ sunt in mundo. Eccle. Vanitas
Eccl. 1. vanitatum, & omnia vanitas. Secunda est consideratio vilitatis. Phil. Omnia ar-
Phil. 7. bitratus sum, vt stercora. Tertia est consideratio breuitatis Ioā. Transit mundus,
1. Io. 1. & concupiscentia eius. Quinta est consideratio instabilitatis per quam assimilantur mari, Isa. Quasi mare feruens, quod
Isa. 51. quiescere non potest. Sexta est consideratio infidelitatis, quia nulla fides, vel fidelitas inuenitur. Hiere. Vnusquisque a
Hier. 9. proximo suo se custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam. Septima est consideratio falsitatis, seu hypocrisis, quia mundus aliud est, & aliud apparet Iob. Gaudium hypocritæ
Iob. 20. ad instar puncti. Vnde Naum. Qui vide-
Nau. 3. runt te, refi lient a te.

Prælatorum Religiosorum clericorumq; status qualis futurus sit, per Solem nigrum factum, ac Lunam sanguineam, stellasq; cadentes edocetur, huiusq; Beati Ioannis visionis metaphoricè cuncta explanantur mysteria.
Cap. XXVII.

PRælati, & clerici, & religiosi qualiter futuri sunt circa vltima tempora, ostenditur Apo. 6. Sub metaphora Solis, & Lu-
Apoc. 6 næ, & stellarum, & cęli vbi dicitur, q̄ Sol factus est niger tāquom saccus cilicin', & Luna facta est tota sicut sanguis, & stellæ cœli ceciderunt super terram, sicut ficus mittit grossos suos cum a vento magno mouetur, & cœlum recessit sicut inuolutus. Per Solem intelligitur prælatorum cętus, qui debet splendore suo alios illuminare ad cognitionem fidei, & calore suo inflammare ad amorem Dei, & amorem proximi. De quo Sole dicitur,
Isa. 30. Isa. Lux Solis erit septempliciter sicut lux septem dierum, idest lucem omnium subditorum superabit lux prælatorum: quia sicut præsunt alijs dignitate, sic etiā præcedere debent scientia, & sanctitate. vel lucere debent prælati septempliciter per septem opera misericordiæ, quæ continentur in hoc versu. Visito, poto, cibo, solor, tego, colligo, condo. vel per dispensationem septem sacramentorum, quæ in hoc versu continentur. Tingo, firmo, dolet, cibo, iūgo, clericus, vngo Ite ergo Sol, prælatorum scilicet cœtus, factus est niger terrenorum negociorum solicitudi-
Thre. 4 ne. Thre. Denigrata est super carbones facies eorum. Facies est dignior pars, & altior hominis, & ideo signat prælatos tanquam saccus cilicinus, qui est totus pilosus, & dicitur cilicinus a cilicia, vbi primo inuentus fuit, & in hoc innuit magna cupiditas prælatorum, scilicet in pilo-
Isa. 13. sitate. Isa. Replebuntur domus eorū draconibus, idest detractoribus, & habitabunt ibi struthiones, idest hypocritæ, & pilosi saltabunt ibi, idest cupidi, & auari officiales; & respondebunt vlulæ in ędibus eius, idest ioculatores, & saltatrices, & syrenæ i delubris voluptatis, i. adulatores,
Isa. 34. Isa. In domibus eius spinæ, idest diuitiæ, & vrticæ, i. deliciæ, quæ generant carnis putredinem ac pruriginem, & paluirus in munitionibus, i. auarus prælatus: & erit cubile draconum, & pascua struthonum, & occurrent dæmonia. O nocētau-

rus, & pilosus clamabunt alter ad alterũ, scilicet voluptas ad auaritiam. Et Luna facta est tota sicut sanguis, i. Ecclesia tota facta est carnalis, fundata non in sanguine Christi, & Apostolorum, sed neporum, & consanguineorum proceden
Exo. 4. tium per successionem sanguinis: quia fere vbique nepos auunculo, & consanguineus consanguineo succedit in bene
Ose. 4. ficio. Exo. Dicit Moysi vxor sua, Sponsus sanguinum tu mihi es. sic potest dicere Ecclesia, Ose. Sanguis sanguinem tetigit,
Ioel. 3. idest nepos nepoti succedit. Ioel. Sol con
Ecc. 43 uerteretur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus, & terribilis. Vnde abundantia sanguinis ecclesiæ, signum est appropinquãtis iudicij. Et stellæ cœli. i. claustrales viri, de quibus Ecclesiastici. Species cœli, gloria stellarum, de cœlo ceciderunt super terram, idest de cœlesti vita ad terrenam, vel de claustrali ad mun-
Mat. 24 danã. Matth. Stellæ cadent de cœlo, i. monachi exibunt de claustro discurrentes per mundum propter diuitias terrenas.
Exo. 5. Exod. Dispersus est populus per Ægyptum ad colligendas paleas, sicut ficus mittit grossos suos, idest inutiles fructus suos, qui non firmiter adhæserunt ramis arboris, quasi dicat, ita claustrum emittit inutiles, & instabiles monachos ad peragenda terrena negocia, & causas tractandas, eum a vento magno mouetur, idest dum aliqua turbatio oritur. e contra autem de claustralibus in claustro residentibus, & terrenis negocijs non se implicantibus. Vnde dicit in Iud. Stellæ manẽ
Iudi. 5. tes in ordine, & cursu suo aduersus Sisaram pugnauerunt. Et cœlum, idest cœtus clericorum, quorum conuersatio deberet esse cœlestis, recessit a professione sua in susceptione ordinum, quãdo dixit, Dominus pars hæreditatis meę, & calicis mei, &c. Quare ergo non sunt
Psal. 15 contenti clerici hac portione, causa est, quia recesserunt ab illa promissione, sicut liber inuolutus, vbi nulla eruditio, vel doctrina potest haberi, vel litera videri. Sic in clericis pro magna parte nullum exẽplum boni potest videri, nec verbũ eruditionis audiri. Isa. Compli
Isa. 34. tabuntur, sicut liber, cœli, idest clerici; qui debent esse libri laicorum.

Qualiter peccatores a Deo in hac uita, & in alia diuersimode puniantur, per Hieremiæ uisionẽ in Virgam uigilantem Ollamq; succensam, id significantem, ostentatur. Cap. XXVIII.

PVniuntur peccatores a Deo aliter in præsenti, vt corrigãtur; aliter in futuro, si non emendantur Quod ostenditur
Hier. i. in visione Hieremiæ. Vbi dicitur, Quid vides Hieremia? Et dixi, Virgam vigilantẽ ego video. & infra, Quid tu vides? Et dixi. ollam succensam ego video. Vbi nota, q̃ præsentis vitæ correptio assimilatur virgæ, sed futuræ vitæ supplicium assimilãtur ollæ. Vere enim vt uirga est punitio vitæ
Pro. 23. præsentis: quia percutit ad corrigendũ, & non ad occidendum Prouer. Si percussieris eum virga, non morietur. vnde per
Pro. 13. cussio hæc non est odij, sed amoris. Prouer. Qui parcit virgæ odit filium. Et Eccle
Eccl. 30 siast. Qui diligit filium, assiduat illi flagella. Sed notandum, quod alia translatio habet loco virgæ baculum nucum, & bene flagellum præsentis vitæ assimilatur
Psa. 22. nucum baculo siue virgæ, de qua in psalmus: Virga tua, & baculus tuus &c. Ad hoc enim corripit Dominus, vt emẽdet. Nux autem (sicut gloss. dicit) habet corticem amarissimum, & testam durissimam, vt detractis duris & amaris, fructus dulcissimus reperiatur. Sic omnis correctio, & labor continentiæ amara sunt ad præsens, sed fructum pariunt dulcissimum. vnde vetus testamentum quo ad literam est cortex amarus, sed spiritualiter intellectum habet fructus dulces.

Item assimilatur correptio Virgæ vigilanti, quia excitat peccatorem a somno
I. Cor. 16 culpæ, & iustum a somno negligentiæ. 1. Corin. Euigilare iusti, & nolite peccare.
Act. 12. Vnde Angelus in Act. Percusso latere Petri excitauit eum.

Secundo puniuntur peccatores, qui non emendantur uirga præsentis flagelli ardore æterni incendij, de quo ardore dicit: Ollam succensam ego video. Vbi nota, quod in olla carnes includuntur: & ideo signat locum inferni, in quo inclu
Iob 41. duntur damnati propter peccata, quæ in carne viuentes commiserunt. sed ollæ succensio designat gehennę incendium. Iob. De naribus eius procedit fumus sicut ollæ succensæ atque feruentis.

Quo pacto sancti uiri in humilitate, mortificatione, dilectione, ac oratione Christum sequi, & imitari debeant, per Ioannis de quatuor animalibus ac uiginti quatuor senioribus corã Agno cadentibus uisionem, aperte figuratur, ac declaratur. Cap. XXIX.

SAncti viri imitari conantur Christũ Redemptorem: quod ostenditur in
Apoc. 5 visione Ioannis Apoca. vbi dicitur, quòd quatuor animalia, & vigintiquatuor seniores ceciderũt coram Agno, habentes singuli citharas, & fialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum: ita quod per quatuor animalia accipiantur omnes prædicatores euangelicæ doctrinæ, quæ in quatuor Euangelijs co
tinetur, sed per vigintiquatuor seniores intelliguntur vniuersi fideles se exercentes in sex operibus misericordiæ secundum regulam, & doctrinam quatuor euãgeliorum: quia sex per quatuor ducti faciũt vigintiquatuor Hi ergo oẽs Agnũ, i. Christum pro nobis immolatum sequũtur, & imitantur in quatuor. Primo in hu
Phil. 2. miliatione, quia ipse Christus formã seruũ accipiens, se humiliauit, & ideo ipsi Sancti se humiliant propter ipsum. Et iõ dicit, quod ceciderunt coram Agno, s. de se humilia sentientes, Deum magnificantes, ab ipso viuificari humiliter postulantes. Ceciderunt dicit non descenderunt: quia humilitas cum semper in imo sit, nescit descensum In hoc vero, quod dicit, Coram agno, nota differentiam inter casum humilitatis, & casum peccati sicut
1. Reg. 3 Heli cecidit retro. Retro enim cadit, qui ad peccata redit. vel retro cadit quicunq; ad spiritualia, quæ sunt ante, non proficit, sed ad temporalia, quæ sunt retro tantum intendit, contra illud Apostoli. Quæ sunt retro, obliuiscẽs. Sed q̃ coram Agno cadit, videt Agnum, & videtur ab eo, & ita in hoc notatur rectitudo intentionis.

Secundò imitantur eum in carnis mortificatione. Christus enim pro eis mortuus est, & ipsi propter eum seipsos mortificant: quod notatur cum dicitur, Habẽtes singuli citharas, idest carnis mortificationem, in cithara enim lignum est, & chorda, lignum est crux, chorda est caro Sanctorum, quæ tunc quasi chorda ligno citharæ coextenditur, quando diuersis se
Gal. 5. pœnis affligentes, & mortificãtes ipsam crucem imitantur, secundum illud Apo Qui autem sunt Christi carnem suã crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs.
Isa. 16. Isa. Venter meus ad Moab quasi cithara sonabit. In hac cithara tot sunt chordę quot sunt membra in homine, quia omnia membra, quæ peccauerunt, omnia debent in pœnitentia puniri, vel ipsis vitijs mortificari. Ro. Sicut ex ibuisis mẽ
Rom. 8 bra vestra seruire iniustitiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ea seruire iustitiæ in sanctificationem.

Tertiò imitantur eum in amoris dilatatione. Christus enim ex amore pro Sanctis mortuus est, & Sancti similiter propter ipsius amorem morti se exponunt, quod notatur cum dicitur, Et phialas aureas, idest corda lata, & lucida, lata per charitatem, 1. Corin. Os nostrum patet
1. Cor. 6 ad vos o Corinthij, cor nostrum dilatatum est, dilatamini & vos. item lucida per castitatem, Sapien. O quàm pulchra est, & casta generatio cum claritate.
Sap. 4. sed aurea per sapientiam cœlestem. Apo
Apoc. 3 ca. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, &c. Hoc aurum est cœlestis sapientia, quę nõ tantum splendet intellectui, sed etiam ardet affectui. psalmus: Ignitũ
Ps. 118. eloquium tuum vehementer.

Quarto, imitantur eum in oratione: orant enim pro se inuicem, & Christus orauit pro inimicis: quod & Sancti similiter faciunt, & ideo dicuntur phialas habere plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum, idest plena pijs orationibus, & deuotis desideriis, quales sunt orationes Sanctorum. Et comparatur deuota oratio odori circunqua que diffuso, qui omnibus se communicat: quia scilicet Sanctorum oratio ad omnes se extendit: & quanto odor intensior, tanto diffusior: quia oratio quanto
Grego. 1 Thi. 2 deuotior tanto carior, & fructuosior, vt dicit Grego. Vnde Paulus pro oĩbus docet orare. 1. Thi. Obsecro primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, pro his, qui in sublimitate sunt constituti.

Item odor ascendit, & sic deuota oratio. Canti. Ascendit per desertũ quasi virgula fumi ex aromatibus.
Caan. 6

Sacra scriptura libro, Rotæ, volumini q; comparatur, cuius auctoritas, copiositas, obscuritas, intelligibilitas, sensus varietas, excellentia, & veritas, per tres Sanctorum pulcherrimas visiones lucidè enucleatur. Cap. XXX

SCriptura sacra assimilatur illi libro, qui in visione ostensus est Ezechieli, de quo habetur Eze. 2. vbi dicit Ecce manus missa ad me, in qua erat inuolutus liber, & expandit illum coram me, q erat scriptus intus, & foris, & scripta erant lamentationes in eo, & carmen, & væ in hac siquidem visione ostenduntur sex conditione, sacræ scripturæ.

Ezec. 2.

Prima est eius auctoritas, quia de manu Dei est habita, Vnde dicitur, Ecce manus missa est ad me, idest reuelatio Dei inspirata est mihi. sed litera septuaginta Interpretũ habet, Extenta est, quod idẽ est, quod missa. Tunc enim manus Dei ad aliquem extenditur, vel mittitur, cum id, quod fieri debet ei reuelatur Quia igitur sacræ scripturæ præcepta sunt a nobis non tantum aure audienda, sed etiã opere implenda Iac. Estote factores verbi, non auditores tantum Iccireo ipsa sacra scriptura per instrumentum manus dicitur esse missa. Iob. Doceho vos per manum Dei, idest per reuelationẽ Dei. vel quia sicut per manum scriptoris sciẽtia alicuius scribitur in charta, ita per reuelationem conditoris hæc scientia inspirata est, & scripta in ecclesia. Dan. Apparuerunt digiti quasi manus scribentis. hi digiti fuerũt scriptores sacri canonis. Ex hoc igitur, quòd scriptura sacra est a Deo inspirata prouenit, (sicut dicit Augu.) quòd maior est eius auctoritas, quã omnis humani ingenii perspicacitas.

Iac. 2. Iob. 27 Dan. 5. August.

Secunda conditio est eius copiositas, propter quam vocatur non cedula, vel charta continẽs pauca, sed liber, s. continens multa. Nulla enim scriptura humana reperitur ita copiosa, vt sacra doctrina, in qua (dicit Aug.) omnis quodãmodo continetur scriptura. Vnde Apostol. Omnem scripturam eam appellat dicẽs. Omnis scriptura diuinitus inspirata. &c. Et ideo Hiero. dicit, quòd nescit literas, q sacras ignorat. Vnde propter grandem scientiæ copiam, quæ continetur in ea, liber grandis vocatur. Isa. Sume tibi librũ grandem &c. & recte liber grandis dicitur, in quo. s omnis scientiæ forma, & finis includitur. Vnde August. ad Volusianum. Hic, inquit, philosophia, quoniã omnium naturarum causæ sunt in Deo, Hic Ethica, quoniam vita bona, & honesta non aliunde sumitur, quàm cùm ea, quæ diligenda sunt diligũtur quomodo sunt diligenda, hoc est Deus, & proximus. Hic est logica, quoniam veritatis lumen animæ rationalis non nisi Deus est, Hic laudabilis reipublicæ salus, nec enim custodiuntur optimè ciuitates nisi fundamento, & vinculo fidei fraternæque custodiæ.

2. Thi. 3 Hiero. Isa. 8.

Tertia conditio est eius obscuritas, propter quam vocatur liber inuolutus, Grego. Liber inuolutus, est sacræ scripturæ eloquium obscurum, quod profunditate sententiarum inuoluitur, vt non facile sensui omnium pateat, Iob. Quis est inuoluens sententias? vel dicitur inuolutus quia stylus eius est metaphoricus, & figuratiuus, & ideo ad intelligendum obscurus. Dan. Clausi sunt signatiq; sermones. Et Isa. Erit nobis visio omnium quasi verba libri signati.

Grego. Iob. 38. Dan. 12 Isa. 29.

Hæc autem inuolutio, & obscuritas sacræ scripturæ pluribus de causis vtilis, & rationalis est: quarum vna est, quia sacra scriptura ex hoc copiosior est in sententijs. vnde Augustinus dicit: Sermonis obscuritas etiam ad hoc vtilis est, quia plures sententias parat, & in lucem sententiæ prodeunt, dum alius eam sic, & alius sic intelligit.

August. 12. de ci. dei.

Secunda causa est, vt lateat studere negligentibus, & indignis, vnde Greg. Non abscondita est in scripturis veritas, vt non inueniant, qui quærunt eam: sed vt non videant, qui quærere eam nolunt.

Gre. in Mat. 23

Tertia causa est, vt detur ex hoc materia exercitij studiosis Vnde Augustinus. Deus ad salutem animarum in Spiritusancto sic diuinos moderatus est libros, vt nõ solum manifestis pasceret, sed etiã obscuris velet.

Aug. li. 73. qst. q. 53.

Quarta ratio est, vt non vilescat curiosis, vnde August. in libro contra mendacium, Lectiones actionesq; propheticæ propterea figuris velut, quibusdam amictibus obteguntur, vt sensum pie quærẽtium exerceant, & ne nuda ac prompta vilescant.

Quarta conditio est eius intelligibilitas, quæ notatur cum dicitur. Expandit illum coram me, idest mihi eius mysteria

ria aperuit, & me ipsum intelligere fecit. Greg. Expandit, dum enigmata exposuit, Luc. Aperuit illis sensum, ut intelligerẽt scripturas.

Lu. 24.

Quinta conditio est sensus duplicitas, quia erat scriptus intus, & foris, intus scilicet per sensum spiritualem: foris uero per sensum literalem. Vel (secundum Greg.) intus scriptus est, quia instruit nos de rebus inuisibilibus. i. de mysterijs cęlestibus, foris uero inquantum instruit nos de rebus uisibilibus, scilicet de rebꝰ terrenis disponendis, & de exterioribus actionibus, prima scriptura pertinet ad contemplatiuos, secunda ad actiuos. Ioã. Ingreditur, & egredietur &c.

Io. 10.

Sexta conditio est scripturæ uarietas, quia erant scriptę lamentationes in eo, & carmen, & uę. Continet enim lamentationes scriptura, & tristitias pęnitentium, Ioel. Conuertimini ad me in ieiunio, & fletu, & planctu. Et continet etiam carmen laudis, & lætitiæ beatorum. Psal. Beati qui habitant in domo tua in secula seculorum laudabunt te.

Ioel. 2. Psa. 83.

Item continet væ tristitiæ, & pęnæ dãnatorum. Lu. Ibi erit fletus, & in stridor dentium. Isa. Væ in pio in malum &c.

Lu. 23. Isa. 13.

Item scriptura sacra assimilatur illi rotæ: quæ describitur in uisione Ezechielis, quæ habetur Ezec. 1. ubi dicitur, Apparuit rota super tetram iuxta animalia, habens quatuor facies ubi scilicet de sacra scriptura sex conditiones tangunturNam primo ostenditur esse alta ex origine in eo. quòd apparuit. Non enim hęc est scientia ex humana ratione inuenta, sicut aliæ scientiæ, sed diuinitus reuelata, scilicet mediãte aliqua appantione, & ideo dicit Apparuit. Nam traditio uetęris legis facta est ab Angelo apparẽte ex persona Dei in monte, secundum illud. Act. 7. Hunc scilicet Moysen misit Deus principem, & redemptorem cum manu Angeli qui apparuit ei, Et infra. Hic est, qui fuit in ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in mõte Synai: & cum patribus nostris, qui accepit uerba uitæ dare nobis reuelatio etiam doctrinæ propheticę facta est communiter per apparitionem in somnio, uel uisione, secundum illud, Nume. Si fuerit inter uos Propheta Domini, i uisione apparebo ei, aut per somnium loquar ad illum. Eruditio autem doctrinæ euangelicę facta est ex gratia Christi in carne apparentis sm illud. Apparuit gratia Saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos &c. Vel ideo de sacra scriptura dicit, quòd apparuit: quia quamuis ea quæ in sacra scriptura traduntur, (ut sunt mysteria fidei) non habent apparentiam siue euidentiam rationis, quia fides est argumentum rerum non apparentium, ut dicitur habent tamen apparentiam, & certitudinem adhæsionis, quia plus uidetur Theologo, quòd debeat credere illa: quæ in sacra scriptura traduntur, & indubitabilius eis inhæret, quam his, quæ secundũ rationem apparent, & hęc est apparentia fidei, de qua dicitur Sapien. Apparet autem his, qui fidem habent in illum. Nam solis Dei fidelibus apparet scriptura sacra esse indubitabilis apud quo, (ut dictum est supra) maior est huius scripturæ auctoritas: quam omnis humani ingenij perspicacitas.

Act. 7. Nu. 12. Thi. 2. He. 11

Secundò ostenditur esse perfecta ex similitudine, quia assimilatur rotæ: Apparuit inquit rota, Rota enim habet figurã, & motum circularem, & utriq; Philosophus attribuit quandam perfectionem. Nam figura circularis perfecta est, quia ex nulla parte potest ei fieri additio, quod etiam competit sacrę scripturæ, quæ nihil continet superfluum aut minus, quã expediat humanæ saluti, ideo ei quantũ ad hoc in hac uita nihil addi oportet.

Apoca. Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas &c.

Apoc.

Item motus circularis probatur à Philosopho inter omnes motus perfectior, Nam finem coniungit principio: quod etiam sacra scriptura facit, dum Deum omnium rerum principium, & finem esse ostendit. Vnde & ex persona Dei dicit. Ego sum alpha, & o, principium, & finis. Et de hac similitudine rotæ dicitur in psalmo: Vox tonitrui tui in rota. Vox enim tonitrui Dei, est manifestatio suæ magnitudinis, de qua dicitur Iob. Tonitruum magnitudinis eius quis poterit intueri? & hæc manifestatio fit in rota. idest in sacra scriptura. Vnde glosa hic super Ezech. dicit, quòd rota dicitur sacra scriptura: quæ ad auditores omni parte uoluitur inter prospera, & audersa.

Apo. 1. Psa. 76. Iob. 26.

Tertiò ostenditur esse cõnexa ex unione. Vnde dicitur rota una. quamuis enim duo testamenta contineat, tamen sic inuicem connectuntur, ut unũ, & idẽ

uideantur continere. Et ideo nouum testamentum includitur in ueteri, secundũ Bernia. sicut figuratum in figura, & econuerso. Vnde Ezech. dicitur, quod aspectus earum, & opera quasi si sit rota in medio rotæ. glosa. i. nouum testamentũ in ueteri. Vbi nota, quod scientia sacræ scripturæ dicitur vna tripliciter, scilicet unitate attributionis, in quantum omnia quæ considerat, quanquam inter se diuersa sunt, tamen omnia considerat per attributionem siue relationem ad unum, scilicet Deum puta inquantum referuntur ad ipsum, vt ad principium, uel finem & huiusmodi. Eze. 1.

Item est una vnitate luminis, cui inniti tur: quia in omnibus innititur eidem lumini supernaturali, scilicet fidei: quæ est sicut quædam impressio diuinæ sciẽtię, quæ est una, & simplex omnium.

Item est una unitate rationis, quia omnia considerat sub una formali ratione, scilicet inquantum sunt diuinitus reuelata.

Quarto ostenditur etiam necessaria ex transgressione: quia super terram illam scilicet, secundum Greg. cui dictum est: Terra es, & in terram ibis Omnipotens enim Deus super corda peccantium legem posuit, scilicet sacræ scripturæ: quæ dicitur lex, quia præceptis, & documentis salubribus mentes ligat, ne transgrediantur peccando. Apostolus: Lex propter transgressiones posita est. vel dicitur esse super terram, quia super terrena mẽtes eleuat, dum eas ad contemplandum, & diligendum cælestia inflammat, secundum illud: Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram & Matt. Nolite thesaurizare uobis thesauros in terra, &c. Ro. 2. Col. 3. Mat. 6.

Quinto ostenditur esse congrua ex ordine, quia iuxta animalia. cõgruus enim ordo humanæ doctrinæ est, ut per sensibilia erudiatur de intelligibilibus. Nam omnis nostra cognitio (secundum Philosophum) oritur a sensu. unde rota diuinæ scripturæ dicitur esse iuxta animalia. i. iuxta sensum, quia sensitiua cognitio propria est animalium. Tradit. n. diuina scriptura communiter nobis spiritualia sub quibusdam sensibilibus signis & similitudinibus. vel quia homo (secundum Apostolum) primo est animalis. idest paruus, & imperfectus, deinde spiritualis grandis, & perfectus in gratia. Aliquando rota diuinæ scripturæ dicitur Arist. 1 post.

eleuari secundum spiritum, secundum illud Ezech. Quocunq; ibat spiritus, illuc eunte spiritu, & rotæ pariter eleuabantur, sequentes eum. Aliquando uero dicitur stare, vel apparere iuxta animalia: quia scilicet diuina scriptura & scit spirituales de sublimibus erudire, secundum illud, Sapientiam loquimur inter perfectos. Et iterum ibidem, Spiritualia spiritualibus comparantes: & scit etiam animales, & paruulos leuioribus enutrire, secundum illud. Tanquam paruulis in Christo lac uobis potum dedi, & ideo sic iuxta spiritum eleuat spirituales, quod tamen secundum literam non deserit animales. Rom. Sapientibus, & insipiẽtibus debitor sum. Eze. Cum ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ iuxta ea. Eze. 1. 1. Co. 2. 1. Co. 3. Ro. 1. Eze. 1.

Sexto ostenditur esse distincta in effigie, quia habens quatuor facies: & dr habere sacra scriptura quatuor facies, idest quatuor sensus, quia maxime in facie hominis sensus urgent, & sunt in ea quatuor distincti, scilicet uisus in oculis, auditus in auribus, odoratus in naribus, & gustus in ore, tactus autem non est distinctus ab aliis in aliquo organo. Quatuor ergo sensus scripturæ sunt, hystoricus siue literalis, tropologicus, idest moralis, allegoricus, & anagogicus. Vel dicitur habere quatuor facies, quia per quatuor mundi partes est prædicata. Genes. Dilataberis ad Orientem, & Occidẽtem, meridiem, & septentrionem. Vel quia quadruplicitter tradita est scilicet per legem, per prophetas, per euangelistas, & per Apostolos, ut dicit Gre. Ge. 28. Gre. super Ezech.

Item scriptura sacra assimilatur illi uo lumini, quod describitur in uisione, quę habetur Zach. 5. Vidi, & ecce uolumẽ uolans, longitudo eius uiginti cubitorum, & latitudo eius decem cubitorum. & dixit ad me, Hęc est maledictio quæ egredi tur super faciem omnis terræ. Hanc enim uisionem Grego. exponens dicit: Quid est uolumen uolans, nisi scriptura sacra, quæ dum de cęlestibus loquitur, ad superiora mentis nostrę intentionem leuat? quando illa supra nos esse cõspicimus, ima attendere, & concupiscere deuitamus. Quæ latitudinem cubitorum decem. longitudinem uero viginti tenere perhibetur. quia latitudo operationis nostræ simpla est, & longanimitas spei in duplum tenditur, quando pro bono opere & Zac. 5.

requies

requies mentis, & illic gaudia æterna præparantur, attestante ueritate. Si quis reliquerit domum, uel agros &c. centuplum accipiet, & uitam æternam possidebit. Centenarius enim numerus deciẽs multiplicato denario fit perfectus. Hic itaq; centuplum accipit, qui & si nihil habuerit, ipsa tamen perfectione mentis iam in hoc seculo habere nihil quærit. quia ergo per hanc duplum pro simplo nobis redditur, rectè hoc uolumen per uiginti cubitos in longitudinem tenditur, quod per decem dilatatur. Sed, quia hęc sacra ipsa eloquia ad æternam damnationem sunt eis qui illa uel scire nolunt, uel certè sciẽdo contemnunt, rectè de hoc uolumine dicitur: Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terrę. Matth. 19.

Item scriptura sacra assimilatur illi libro de quo habetur in uisione Iohannis. Apo. ubi dicitur. Abii ad Angelum dicẽs ei, ut daret mihi librum, & dixit mihi: Accipe librum, & deuora illum, & faciet amaricare uentrem tuum: sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. In hac siquidem uisione ostenditur, quod liber sacræ scripturæ primo requirit discipulum, vel lectorem expeditum: & ideo dicit, Abii scilicet à curis mundi. vel carnis: quorum scilicet occupatio impedit & studium, & fructum sapientiæ. Solicitudo enim seculi. & fallacia diuitiarum suffocat uerbum. Matt. 13. Itẽ requirit auditorẽ deuotũ nõ tam lectione quam oratione sacræ scripturæ intelligentiam quærat. Vnde dicit, Abii ad Angelum, idest Christum dicens ei, scilicet orando, ut daret mihi librum, idest intelligentiam scripturæ. Sapien. Optaui, & datus est mihi sensus: inuocaui, & uenit in me spiritus sapientiæ. Ap. 10. Mat. 13. Sap. 7.

Item requirit hominem studiosum. Primo ad capiendam, scilicet doctrinam sacræ scripturę, quam capere debet audiendo, & legendo. Apoc. Beatus, qui audit, & qui legit uerba prophetiæ, idest libri huius. Oportet esse studiosum etiam ad audiẽdum, scilicet in memoria. unde dixit, Et deuora illum, scilicet memoriæ commendando, & opere implendo, & hoc cum quadam auiditate, quæ notatur in uerbo deuorandi. Apo. 1.

Item requirit hominem uigorosum, qui propter amaritudinem seu labo. em qui est in discendo, siue intelligendo, uel implendo non omittat eam: quia sicut ex una parte uidetur esse difficilis, & amara, ita ex alia est dulcis, & sapida. Est enim difficilis ab intelligendum, & amara. à. pęnosa ad opere implendum. Et ideo dicit, faciet amaricare uentrem tuum. i. carnalitatem siue humanitatem tuam, quæ est mollis, & fragilis. Et ideo graue est ei, & pęnosum scripturæ monita implere. Facit et liber diuinæ scripturæ amaricare uentrem animæ, idest mentem inquantum ducit hominem in cognitionem propriorum defectuum, de quibus amaricatur: Deducit etiam in contemplationem diuinorum, & cęlestium: & quanto ei fit dulce, quod intus uidet, tanto in amaritudinem uertitur omnę, quod foris sustinet. Sed ex alia parte scriptura dulcis est, & sapida. Vnde subditur, Sed in ore tuo erit dulce tanquam mel, quia scilicet sacra scriptura, licet sit difficilis ad intelligendum, & pęnosa ad implendum, tamen est delectabilis ad prædicandum Psalm Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Ps. 118.

Spes, quæ secunda Theologalis est virtus, in secundo Angelo à Ioanne præuiso figurata, quanta verè pœnitenti bona afferat, breui demonstratur. Cap. XXXI.

SPes multa bona facit in anima. Et hoc ostenditur in uisione beati Ioannis: quæ habetur Apoc. 8. Vbi dicitur, quod secundus Angelus tuba cecinit, & mons magnus igne ardens missus est in mare, & facta est tertia pars maris sanguis, & mortua est tertia pars creaturæ, quæ habebat animas in mari, & tertia pars nauium interijt. Apo. 8.

Secundus Angelus, est spes, quæ est secunda uirtus theologica. hæc tuba canit, quando pęnitenti ueniam promittit: & tunc mons magnus, idest animus subleuatus, igne ardens, mittitur in mare, idest in amaritudinem timoris, & doloris: & tunc fit tertia pars maris sanguis: prima pars est amaritudo timoris, secunda doloris: ex his duabus aliquando sequitur tertia scilicet amaritudo desperationis: sed hanc omnino excludit securitas spei, & conuertit in sanguinem. i. in pęnitentiæ asperitatem, & carnis mortificationem.

Item prima pars eorũ, qui habent animas in mari, est timor pœnæ mundi, secũda timor purgatorij, tertia timor pœnæ interni

inferni, & hæc moritur: quia hunc timorem spes salutis excludit.

Item prima pars nauis humanæ mentis, sunt cogitationes necessariæ, quæ sunt circa illa; quæ sunt de necessitate salutis.

Secunda pars sunt cogitationes perfectæ: quæ sunt circa opera supererogationis, quæ non sunt de necessitate, sed de perfectione: Tertia pars sunt cogitationes uanæ circa vanitatem. hęc tertia pars interit canente tuba secundi Angeli. i. spe promittente ueniam, & misericordiam Psa. 47. Dei. psal. In spiritu uehementi conteres naues tharsis. i. cogitationes quærentes uana huius mundi.

Virorum spiritualium conditiones quinque numerãtur, quæ figuraliter ex Ezechielis uisione mysteriosa eliciuntur; quamplurimaq; alia de hac re explanantur. Cap. XXXII.

Ezc. 1. SPirituales uiri assimilantur illis rotis, quæ describũtur Eze i. ubi dicitur, qd statura erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus, & totum corpus plenum oculis in circuitu ipsorum quatuor. In quibus uerbis quinq; conditiones spiritualium uirorum exprimuntur.

Prima est rectitudo iustitiæ, quæ figuratur in statura rotarum: quia enim stare dicimus id, quod firmum est, vel rectum: non enim dicitur stare ille qui iacet, vel ille qui uadit. Ideo statura importat rectitudinem, & firmitatem, quæ duo competunt spiritualibus uiris. i. his qui spiritu Dei aguntur, scilicet rectitudo operis, secundum illud: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. & stabilitas uoluntatis, quæ est ex robore Spiritussan- Ps. 142. cti, secundum illud Det nobis corroborari per spiritum eius in interiori homine. Eph. 3. Hoc enim stabilitatis robur gratia Spiritussancti facit. Heb. Optimum est gratia stabilire cor. Et de hac statura spiritua- He. 13. lis uiri dicitur, Statura tua assimilata est palmæ, quæ scilicet directè crescit, & diutissimè uiuit. Can. 7.

Secunda est promptitudo obedientiæ, quia assimilatur rotis. Nam sicut rota undiq; est parata ad motum, ita spirituales uiri sunt in omnibus parati ad obedien- Ps. 107. dum secundum illud Psal. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Hanc promptitudinem obedientiæ facit spiritus humilitatis, qui est intus eis. Vnde Eze. 1. dr Eze. Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabat, & cum eleuatis à terra pariter eleuabantur, & rotæ sequẽtes ea, quia spiritus uitæ erat in rotis.

Tertia est altitudo sapientiæ, scilicet in cõtemplatione cęlestium, & diuinorum. Vnde dicit, quòd altitudo erat rotis. Nam sapientis est considerare altissimas causas, ut dicit Philosophus. Isa. Extollam te Aristo. Met. 1. super altitudinem nubium, idest rerum Isa. 13. mutabilium, quia nubes maximè sunt instabiles, & continue transmutantur. Quarta est trepidatio uindictæ semper enim aut peccata præterita, aut delicta p̃sentia etiam parua ex ira districti iudicis in se feriri metuunt, & æternæ gehennæ supplicium formidando attendunt. Vnde dicit, Et horribilis aspectus. ubi Greg. Horribilis aspectus est terror gehennæ: quæ sine fine reprobos cruciat, & semper in cruciatu conseruat. Vnde tanta est illius pœnæ acerbitas, & profunditas, quòd est horror non solum sustinentibus, sed etiam aspicientibus. Iob. Terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miseriæ, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Iob. 10.

Quinta est circunspectio prudentiæ, quia totum corpus plenum erat oculis in circuitu ipsorum quatuor. Per istos enim oculos intelliguntur cautelæ, & circumspectiones prudentium, quibus Sancti, & spirituales uiri tanquam uerè prudentes in omnibus abundant. Nam spiritualis homo diiudicat omnia. & isti oculi dicuntur esse in circuitu: quia diabolus nos suis laqueis vndiq; circumcingit, propter quod de eo dicit Petrus, quod tanquam leo rugiens circuit quærens quem 1. Pe. 5. deuoret, & ideo contra cum ex omni parte necessaria est cautela. Sed ideo dicuntur esse in circuitu ipsorum quatuor scilicet animalium secundum Gregorium super Eze. uel ipsarum quatuor scilicet faciem. Nam supra præmiserat, quòd apparuit rota una habens quatuor facies, quæ uidebantur quasi quatuor rotæ: quia scilicet Sancti Viri præcipue in quatuor partibus habent cautelas, & circumspectiones, scilicet retro circa præterita per memoriam, ante scilicet ad futura per prouidentiam, a dextris idest ad prospera per despectũ, a sinistris. i. ad aduersa per exercitiũ. Nã prospera mũdi respiciẽdo despiciũt, & aduersa ad virtutis exercitiũ suscipiũt. Vel habent oculos Gre. in Ezec. som. 7.

retro

retro, scilicet ad mala ne inficiant: & ante, i. ad bona ne deficiant. Gregor. Corpora animalium ideireo plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte scilicet circumspecta est bona desiderabiliter prouidens, mala solerter cauens. Est enim necessarium oculos habere ad mala. idest ad vitia: quia vitia plerumque se palliant sub specie virtutum. Nam superbia fingit se esse libertatem, timor, fingit se humilitatem, tenacitas, siue auaritia fingit se esse parsimoniam, prodigalitas fingit se esse largitatem, vel misericordiam. vnde sicut dicit Grego. Hoc est laboriosius ubi mens Sanctorum inuigilat, ne se ante eorũ oculos mala sub bonorum specie abscondant.

Item necessariũ est habere oculos antè scilicet ad bona ne deficiant. Nam plerumque, dum homo intendit ad quędam bona, negligit quædam alia: & vbi negligimus, ibi procul dubio oculum non habemus, quod patet exemplo Pharisei, q̃ Luc. 2. habuit oculos ad gratitudinem dicẽs Gratias ago tibi, &c. Ad abstinẽtiam, Ieiuno bis in sabbato. Ad misericordiam, Decimas do. omnium quæ possideo: Ad iustitiam, Quia non sum, sicut cæteri hominũ iniusti, raptores. ad continentiam, Et adulteri, &c. Sed ad mẽtis custodiam. i humilitatem oculum non habuit, quia se cæteris hoĩbus prætulit. Greg. Quid prodest q̃ cõtra hostium insidias tota ciuitas caute custoditur, si vnum foramen apertum relinquitur, vnde ab hostibus intretur.

Item Sancti viri habent oculos & a dextris, scilicet ad beneficia ne officiant. Nam valde cauẽdum est, ne vnde homo proximo suo prodesse intendit, inde magis ei noceat. Vnde apostolus dicebat: Si cui aliqd donastis, & ego. Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi, vt non circunueniamur a sathana. non. n. ignoramus cogitationes eius. Ecce circunspectus magister sic donare, idest parcere voluit, vt no displiceret, nec scandalum daret discipulis: quia sciebat, quod sathanas inde solet cordi alterius scandalum immittere. vnde alterum conspicit pietatis negocium fecisse. & ideo multum attendendum est, vt etiam bonum, quod fit vtiliter, & caute fiat.

Item debẽt etiam esse oculi a sinistris idest ad scandala, ne veniant scilicet ex culpa tua, quãuis. n necesse sit, vt veniãt scandala, Væ tamẽ homini illi per quem scandalum venit: quod intelligẽdum est de scandalo actiuo, quod est ex culpa propria, scilicet vel bonum omittendo, uel malum augendo, vel studiosè nocendo, & huiusmodi. Sed de scandalo passiuo, q̃ est ex culpa alterius, non est tantum curãdum, quod propter hoc bonum dimittatur, præcipue bonum ad quod homo tenetur si sine huiusmodi scandalo fieri nõ posset. Vnde dominus non curauit de scãdalo phariseorum, & tamẽ curauit de scãdalo gentilium petentidm ab eo tributũ vt habetur apud Matth. Mat. 7.

Varia tentationum genera, nonnullorumq; pcõsetrimẽta eorũq; remedia ponuntur. Quomodo pacto nos Diabolus fortiter, & grauiter tentet, & ei sit resistendum; uisionibus, et somniis quibusdã ex sacra scriptura collectis, hicque luciide explanatis erudimur. Cap. XXXIII.

TEntatio occulta in cordis cogitatione est sicut pollutio somnij in dormitione. dicitur enim Deu. Si fuerit inter Deu 23 vos homo qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad vesperum lauetur aqua, & post Solis occasum regredietur in castra. In quibus verbis primo intellige somnij pollutionem, cũ dicitur, Si fuerit inter vos. ho. qui no. poi. fi. so. Nam (sicut dicit Grego.) nocturnum somnium est tentatio occulta, per quam tunc homo polluitur, quando tenebrosa cogitatione turpe aliquid corde concipitur, quod tamen corporis opere non expletur. Et causa quare aliquando spirituales viri talibus cogitationibus, vel tentationibus molestantur, est (sicut Gregorius dicit) quòd libenter se occupant in aliquibus actibus terrenis etiam licitis: quia cum vel in minimis terrena actio per desiderium tangitur, crescente contra nos antiqui hostis fortitudine, mens nostra non minima im. ortunitate tentationis inquinatur.

Secundo considera polluti exclusionem cum subditur, Egredietur extra castra. Gregorius. Dignum est, Grego. vt qui immunda cogitatione polluitur indignum se cæterorum fidelium societatibus arbitretur. culpæ suæ meritum ante oculos ponat, & ex bonorum se extimatione despiciat.

ſpiciat. Pollutum ergo extra caſtra exire, eſt turpi cogitatione laborantem ſeſe ex continentium comparatione deſpicere.

Tertio aduerte excluſi purgationem, cum ſubditur, Et non reuertetur quouſq; ad veſperum lauetur aqua. Grego. ad veſperum aqua abluitur, cum defectum ſuũ conſpiciens ad pœnitentiæ lamenta conuertitur, vt fletibus diluat omne, quod animam occulta inquinatio accuſat. Pſalmus: Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinũ lætitia. Et hinc eſt, quod Leuit. mandatum fuit, quòd membra hoſtiæ in fruſta conſciſſa, & caput, & cuncta quæ adhærent iecori igne comburerentur: pedes vero, & inteſtina prius aqua lauarentur. Iſta hoſtia eſt homo qui ſe ipſum offert ad ſeruitium Dei, cuius membra tunc conciduntur in fruſta, cum eius vitæ opera ſunt virtutibus diſtincta. Et tunc ſuper ignem ponũtur, quando cum feruore amoris, & deuotionis Deo offerũtur. Caput autem, & ea quæ iuxta iecur continentur incendimus, cum in ſenſu noſtro quo omne corpus regitur, atque in occultis deſiderijs flamma diuini amoris ardemus. Pedes autem qui terram tangunt, ſunt terrenæ occupationes. Inteſtina vero, in quibus ſtercora portantur, ſunt cogitationes immundæ. Vnde Gregorius. Cum cogitationes noſtras immũda cogitatio inquinat, quid aliud quã inteſtina hoſtiæ ſtercus portant. Habet ergo pedes, & inteſtina ille, qui, dum terrenum aliquid agit, non nulla etiam illicita in corde conſpicit: ſed hæc, vt comburi debeant, lauentur, quia nimirum neceſſe eſt, vt ante immundas cogitationes timoris fletus diluat quàm in acceptione ſacrificij ſupernus amor incendat, vt tanto ſuauius in conſpectu ſui ſpectatoris ardeat, quanto cum ei aſſiſtere ceperit, nil terrenum ſecum vel libricum in actu ſuæ orationis imponit vt dicit Grego.

Pſa. 29. Grego. Leui. 1. Grego.

Quarto nota purgati reuertionem, eũ ſubintertur, Et poſt occaſum Solis regredietur in caſtra. Tũc Sol occumbit, cum ardor tentationis per lachrymas pœnitentiæ deferueſcit. Et tunc qui pollutus fuerat, ad caſtra reddit: quia tunc in ſocietate bonorum confidit. Vnde Grego. Poſt aquam quippe occumbente Sole ad caſtra reuertitur, qui poſt lamenta pœnitentiæ frigeſcente flamma cogitationis illicite ad fidelium merita præſumenda reparatur, vt iam ſe a cęteris longe eſſe non exiſtimet, qui mundum ſe per habitum, intimi ardoris gaudet.

Item tentatio triplex eſt, quæ deſcribitur in prima viſione Ezechi. vbi dicitur. Vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius, & de medio eius quaſi ſpecies electri. Vbi primo notatur tentationis periculum ex tẽpeſtate veniente: ſecundo remedium ex ſplendore circunſtante: tertio præmium ex electro apparente. Periculum oſtenditur triplex ſecundum triplicem tentationis gradum, quorum primus pertinet ad tentationem ſuperbiæ cum dicitur, Ecce ven. tur. ve. ab aqu. Grego. Ventus eſt tẽtatio mentis: propria autem mentis tentatio, eſt tẽtatio ſuperbiæ quæ habet cor eleuare. vnde aſſimilatur vento, quia ſicut ventus eleuat corpora leuia, ita ſuperbia eleuat corda vana. Iob: Vir vanus in ſuperbia erigitur. Sed nota, quod qui ventu flante aſcendunt, eo quieſcente ruũt. Sic qui ſuperbia, vel fortuna blãdiente extolluntur, ea ceſſante corruunt, & elidũtur. Vnde Iob: Eleuaſti me, & quaſi ſuperventum ponens, eliſiſti me valide. Sed quia ſuperbia eſt mentis non ſolum eleuatiua, ſed etiam perturbatiua, ideo tentatio ſuperbiæ vocatur ventus turbinis: quia ſicut turbo obſcurat, & turbat aerem, ſic etiam ipſa ſuperbia obſcurat, & turbat mentem. vnde Iob: Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat. Turbo poſſidet noctem, cum ſuperbiæ tentatio cecat mentem. Et dicitur tenebroſus, quia oculum cordis obſcurat. Bernardus Superbia oculum mentis obſcurat, & ueritatem obumbrat. Turbo autem dicitur quia turbat, ſcilicet ſuperbiẽtis animum. quia facit ipſum amarum, rancoroſum, inquietum. pſ. Conturbati ſunt mõtes, i. ſuperbiæ. Hugo de ſancto victore in libro de arra animę. Signa ſupbię ſunt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor i triſtitia, honeſtas in imagine, inhoneſtas in actione, rãcor in reprehenſione. Et qm iſta tentatio eſt quaſi diaboli propria, quia ſuperbiæ vitium ab eo accepit initium, & ideo ſubditur, quod iſte ventus ueniebat ab Aquilone, ideſt a diabolo ſuperbo. Ipſe enim ſuperbiens dixit: Sedebo in monte teſtamenti in lateribus aquilonis aſcendam ſuper altitudinem nubium, & ſimilis ero Altiſſimo. vnde Hugo de ſancto victore dicit in libro prædicto. Superbia in cœlo nata eſt, ſed velut immemor qua via inde ceciderit, illuc poſtea redire non potuit.

Iob. 7. Iob. 7. Iob. 7. Ber. [illegible] cap. [illegible] humil. Pſa. [illegible] Hugo Iſa. 14

Secunda tentatio eſt luxuriæ, ſiue carnis, & hæc vocatur nubes magna, quia rationem offuſcat. Sicut enim nubes denſa offuſcat aerem, lumen Solis intercipiendo, ſic concupiſcentia carnis offuſcat mẽtem lumen rationis obumbrando. vnde Grego. Nazianzenus dicit, quod caro uelut nubes quædam groſſa ſe animæ obijciens, conſiderare eam diuini luminis radios non ſinit. Ezec. Solem, ideſt rationis lume, nnube tegam. Aug. Exhalabãt nebulæ de limoſa concupiſcentia carnis & ſcatebra pubertatis, & offuſcabant atque obnubilabant cor meum, ita vt non diſcerneretur ſerenitas dilectionis a caligine libidinis. Sed magna dicitur, ratione generalitatis: quia generaliter quaſi omni homini inest pugna carnis. Nam omnes de carnis peccato propagati ſunt. vnde omnes intra ſemet ipſos gerunt vnde certamina ſentiunt. Grego. In hoc mundo cum noſtris tentationibus naſcimur, & caro aliquãdo nobis aduitrix eſt in bono opere, aliquando ſeductrix in malo.

Item eſt carnis tentatio magna, continuitate Hiero. in epiſtola. Quocunque pgimus, nobiſcum inimicum, ideſt carnẽ Portamus, & ideo pugna ineuitabilis eſt, & continua.

Ezc. 32 Aug. li. confeſ. Grego. Hiero. Aug. in ſermo.

Item eſt magna, difficultate. Augu. Inter omnia certamina Chriſtianorum duriora ſunt caſtitatis prælia. Nam ibi continua pugna, & rarior eſt victoria. Eſt enim ipſa caro inimicus familiaris, de quo Boetius dicit, quod nulla peſtis efficacior ad nocendum quàm familiaris inimicus.

Boet.

Tertia tentatio eſt auaritiæ, & hæc eſt a mundo. & hæc dicitur ignis inuoluens, ignis, ſcilicet propter inſatiabilem ardorem. quia ſicut ignis non ſatiatur lignis, ſecundum illud, Ignis nunquam dicit ſufficit: ita nec auarus pecunijs, Eccleſiaſti. Auarus non implebitur pecunia.

Pro. 30 Ecc. 30

Inuoluens autem dicitur propter implicationem. Multę enim ſunt inuolutiones, & implicationes hominum auarũ. Iob: Inuolutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum. inuoluunt enim ſe multis curis, multis negotijs, multis petis. 1. Thi. Qui volunt diuite fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli.

Iob. 6. 1. Thi. 6.

Secundo ponitur tentationum remedium, Quia ſplendor in circuitu eius. Circunſtat enim hominem tentatum, ne a tentatione vincatur, triplex ſplendor, ſcilicet ſplendor ſcripturę ipſum informãs, ſplendor angelicæ cuſtodiæ ipſum confortans, & ſplendor diuinæ iuſtitiæ vincẽtem coronans. vnde. 1. Thi. poſtquã dixit Bonum certamen certaui, addidit, In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. Iſa. Implebit ſplendoribus animam tuam.

1. Thi. 6. Iſa. 50.

Tertio ponitur tentatorum & victorum præmium, quia de medio eorũ quaſi ſpecies electri, de me. e. ſcilicet. vẽ. tu. & ignis: quia ſcilicet ex tẽtationum pugna trahitur coronæ materia, quæ in electro ſignatur. Vel in electro ſecundum Grego rium, ſignificatur Chriſtus, qui eſt tentatorum, & victorum præmium. Electrum enim (ſicut Grego. dicit) ex auro eſt, & argento: dum autem miſcentur argentum, creſcit in claritate: aurum vero a fulgore ſuo palleſcit. Sic dum humanitas Chriſti in maieſtatis gloriam excreuit, diuinitas a propria fulgoris potentia ſe humanis oculis temperauit. Et ita in Chriſto quaſi dum palleſcit aurum fulget argentum ergo electrum de medio, Chriſtus eſt qui iam exiuit, & triumphauit de pugna tentationum. Ipſe. n. tentatus fuit a carne fameſcẽte, quia cũ ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſurijt. Item a diabolo perſuadente, quia accedẽs tẽtator dixit ei, &c. Item a mundo alliciente, cum oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit: Hæc omnia tibi dabo Sed tamẽ Chriſtus de omnibus triumphauit, & ideo hoc electrum de medio harum tentationum iam ereptum inducitur in exemplum, immo etiam in præmium, ſiue in prætium, ſi ipſas tentationes vicerimus, ita vt ex hoc electro fabricetur, & moneta quę datur in præcium laboris, & corona quæ reſeruatur in præmium victoris, & lætificabimur ſi quidem ex ſplendore auri, & inſuper ex candore argenti, quia tam ex viſione deitatis quam humanitatis Chriſti delectabimur, & rehcietur in patria, vt dicit Auguſtinus ſuper illud, Ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet.

Matt. 4 Aug ſuper Io. 10

Item tentat, & impugnat nos diabolus aiquando de vana gloria, aliquando de ſuperbia, aliquando de inuidia, aliquando

do de luxuria. Et hęc pugna tẽtationum figuratiuæ exprimitur in visione somnij, quæ habetur Dan. vbi dicitur, quod Daniel somniũ scribens breui sermone cõprehendit, summatimque perstringens ait: Videbam in visione mea nocte, & ecce quatuor venti pugnabant in mari magno, & quatuor bestiæ magnæ ascendebant, diuersæ inter se.

Prima quasi leæna, & quasi alas habebat aquilæ. aspiciebã donec euulsæ sunt alæ eius, & sublata est de terra, & super pedes quasi homo stetit, & cor eius datũ est ei. Et ecce bestia alia similis vrso in parte stetit, & tres ordines erant in ore eius, & in dentibus eius, & sic dicebant ei, Surge, comede carnes plurimas. Post hoc aspiciebam, & ecce alia quasi pardus & alas habebat auis quatuor super se, & quatuor capita erant in bestia, & potestas data est ei. Post hoc aspiciebam in visione noctis, & ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis, & fortis nimis dentes ferreos habebat magnos comedens atque comminuens, & reliqua pedibus suis conculcans. Dissimilis autem erat cęteris bestiis quas videram ante eam, & habebat cornua decem.

Primus ergo ventus, est ambitionis tẽtatio, qui flat ab Oriente, idest ab originis nobilitate quæ frequenter est ambitionis occasio. Bestia autem hoc flatu excitata, superbia est, quæ est quasi leena habens alas aquilæ, quæ sunt sublimitas, & potestas. Et hæc bestia tunc euellitur, quãdo homo superbus a statu suo deijcitur, Et tunc hęc bestia stat super pedes suos, quia tunc iam non stat, vel in equo, uel super alios homines. Et cor eius datur ei idest vera cognitio suæ fragilitatis, & vilitatis.

Secundus ventus est tentatio inuidiæ, qui flat a meridie: quia de psperitate bonorum dolet inuidia. Est enim in regione meridiana abundantia bonorum. Bestia hæc flatu excitata est dectractoria lingua, quæ bestia est similis vrso, qui libenter mel comedit, quia dulce est in ore inuidi mala de alijs loqui. Vnde delectatur inuidus cum videt aliena mala, sicut dolet & tristatur cum videt aliena bona. Iuxta illud. Horatij poetæ: Inuidus alterius rebus marcescit opimis. propterea est ei dulce loqui de malis proximi. Hæc bestia in parte stetit, quia inuidus quandoque hominem in parte laudat. Tres ordines dentium habuit, quia inuidus habet tres modos detrahendi, scilicet mala augendo, bona minuendo, & indifferentia, vel dubia peruertendo.

Tertius vẽtus est tentatio luxuriæ flãs ab Occidente, idest a carne iugiter ad occasum, siue mortem tendente. Quotidie enim appropinquamus morti iuxta illud Omne, quod est genitum tendit ad interitum. Bestia hæc vento excitata est carnis concupiscentia, quæ similis pardo dicitur, qui est varij coloris propter varietatem desideriorum. Hæc habet quatuor capita, scilicet ocium, suauitatem vestium & consimilium, delectabilitatem epularum, & carnale opus. Quatuor autem alæ qui eam erigunt, sunt iuuentus, sanitas, pulchritudo, & nobilitas. Et hæc sunt, vt alæ milui, quibus volatur ad sordes carnales.

Quartus ventus flansab aquilone, est tentatio crudelitatis, quæ est in potentibus respectu subditorum, ad quam pertinet quarta bestia quæ est cæteris crudelior, quæ cætera comminuit, & conculcat Cornua eius sunt præpositi, & satellites, & ministri suæ crudelitatis, qui quos cõculcare non præualent, saltem accusando lædere nituntur. Quia autem in prædicto somnio dicitur, quod quatuor venti pugnabant in mari magno: Notãdum est, quod mare somniatum, sicut dicunt somniorum interpretes, quandoque refertur ad regnorum mutabilitatem, sicut in hoc somnio Danielis, vbi per mare grã de intelligitur vniuersale imperium mundi, & per quatuor ventos pugnantes in eo intelliguntur angelicæ potestates laborantes pro ipsis imperijs, & regnis mũdi, ut exponunt Glosæ. Aliquando vero refertur ad hominum prosperitatem. Vnde dicunt somniorum interpretes, quod si quis viderit per somnium, quod in mari cęperit pisces hamo, inueniet diuitias a rege secundum rationem captionis. & similiter, si retibus per rectum obsequiũ ditabitur ab eo secundum rationem captionis.

Item dicunt, quòd si quis somnier, q̃ secus litus maris ambulando lauet pedes appropinquabit regi, & gratiam inueniet penes illum secundum rationem ambulationis. & si mare intrauerit vsque ad fęmora, & lauerit, familiaris efficietur regi, & lętabitur ẽm rationem ablutionis.

Item dicunt, quòd siquis per somnium de

de proximo mare uideat tranquillũ, omnem tristitiam abijciet. & gaudebit. Quãdoque vero refertur (vt dicũt) mare somniatum ad hominum aduersitatem. Nam si quis in somnio mare intrauerit vsque ad verticem, solicitudine, & tribulatione & necessitate maxima vexabitur per regẽ terminabitur autem hoc secundum rationem absentiæ eius a terra. Nam si parum distet, minor, si multum, vehemẽtior afflictio erit.

Item si quis somniet secus litus maris se ire, & pedes inquinauerit, tribulabitur a rege secundum rationem inquinamenti.

Item si rex per somnium videat mare perturbatum perturbabit in regno suo.

Item, quia in præfato somnio Danielis dicitur, quod secunda bestia, quæ est similis vrso, habebat in ore tres ordines, scilicet dentium. Notandum, quòd secundum interpretes somniorum dentes somniati variam habent significationem. Nã aliquando referuntur (vt dicunt) ad principum, uel regnorum dignitatem: & sic accipiendo in hoc somnio Dan. quia illa secunda bestia vrso similis, regnum persarũ signat, quod vrso simile perhibetur propter patientiam laboris, & parcitatẽ victus. Nam pro pulmento sale vtebatur & cardomomo: sed assimilatur vrso non in toto, sed in parte, quoniam contra populum Dei nihil crudeliter egit. tres autẽ ordines dẽtium habuit. i. a principio tria regna. s. Persarum, Medorum, & Chaldeorum. Vel tres dentium ordines tres principes super. 120. satrapas habebat.

Quandoque vero dentes somniati, ut dicunt communiter referuntur ad consanguineorum somniantis varietatem. Nam duo dentes anteriores significant filios, parentes, seu fratres, aut magis proximos de consanguineis. Qui vero sequũtur anteriores quatuor, consobrinos, & remotiores cognatos. Caninus dens firmamentum domus significat, & generis hoiũm. Molares vero significant pueros, & iuniores qdẽ masculos, inferiores vero, fęmininũ sexum. Passiones ergo dentium somniatæ, ad ipsorum consanguineorum referuntur aduersitatem. Nam siquis intuitus per somniũ fuerit aliquos de anterioribus dentibus moueri ac deniграri, ac scaturire vermibus, signat, quod aliquis ex his quos diximus per anteriores dentes significari, ægrotabit: & si aliquem illorum dentium viderit cecidisse morietur propinquior de linea consanguinitatis. Si vero aliquem de dentibus, qui sequuntur anteriores, uideri. mortuum fore, aut confractum, aut aliquid passum cladem signat alicuius cognatorum prædictorum. Si vero erutus videatur, portendit mortem. Si vero caninum dentem qs viderit confractum, maior domus, vel generis eius periclitabitur. Si autem viderit eum denigrari, vel vacillare, ęgrotabit ille & tribulabitur.

Item si videat, quòd caninus dens elõgatus fuerit in tantum, quod impediat comestionem, & os claudere, maior domus suæ, & generis erit impedimentum cunctis, & prohibitio; sed tamen suscipit correptionem cum dentis excessus habẽtis radicem facilẽ possit coæquari. Hæc dicunt somniorum interpretes, sed ego interpretationibus talibus communium somniorum fidem esse ponendam non existimo, quia nulla ratio mihi claret quare huiusmodi somniorum imagines humanarũ rerum euentus tales regulariter consequantur. Secus autem de illis somnijs sentio, quæ diuina scriptura refert, quia hominibus ad eruditionem ipsorũ a Deo illa esse immissa nulli venire dẽt in dubium Christiano. Vnde Iob: Per somnium in visione nocturna, quando Iob. 33
itruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina.

Item tentat diabolus homines multipliciter fraudulenter, & instanter: quod ostenditur ĩ Apo. vbi dicitur, Ecce draco Apo. 12
magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus eius septẽ diademata, & cauda eius trahebat tertiã partem stellarum cęli, & misit eas in terram, & draco stetit ante mulierem quæ erat paritura, vt cum peperisset, filium eius deuoraret. Iste draco diabolus est latenter animabus hominum insidians. Ipse enim dicitur leo, vbi aperte sęuit, sed draco, vbi occultẽ decipit. ideo duo sunt cõtra eum necessaria, patientia contra sęuitiam leonis, & prudentia cõtra fallaciam draconis. & per ista duo Sancti illudunt ei. Psalmus: Draco iste quem formasti ad illudendum ei. Dicitur au- Ps. 103.
tem magnus propter potestatem nocendi præcipue quam habebit in fine. Iob: Non est potestas super terram, Iob. 41
quæ comparetur ei. Rufus dicitur pro dici-

dicitur propter malitiam, qua sanguine & mortem hominis ab initio sitiuit. Ioh. Ille homicida erat ab initio. Dicitur autē habere septem capita, in quantum suggestir, & mouet ad septem capitalia vitia. Dicitur etiam habere cornua decem, in quantum inducit ad contemptum, & transgressionem decalogi, idest decem præceptorum legis diuinę. Et in capitibus eius septem diademata, propter septiformem tentationem, per quam victores eius coronātur. Sunt enim (vt dicit Bernardus) septem genera tentationum.

Iob. 14 Prima est importuna, quæ procaciter insistit, vt saltem vincat. Iob: Mons cadēs defluit, & saxum transfertur de loco suo, lapides excauant aquæ, & alluuione terra paulatim consumitur.

Iob. 20 Secunda est dubia, quæ animam ambiguitatis nubibus inuoluit. Iob: Cogitationes meæ variæ succedunt sibi, & mēs in diuersa rapitur.

Thr. 3. Tertia est subita, quæ iudicium rationis præuenit. Thre. Velociores fuerunt persecutores mei aquibus cœli.

Iob. 13. Quarta est occulta, quæ deliberationis considerationem præterfugit. Vnde Iob: Quantas habeo iniquitates, & peccata, scelera mea atque delicta, ostende mihi.

Iob. 41 Iob: Quis reuelauit faciem indumenti eius, & in medium oris eius quis intrabit? portas vultus eius quis aperiet? idest cs aperiet occultas eius cogitationes?

Iob. 30 Quinta est violenta, quæ vires animæ, siue mentis transcendit. Iob: Quasi rupto muro, & aperta iannua irruerunt super me & ad meas miserias deuoluti sunt.

Pro. 14 Sexta est fraudulenta, quæ animam seducit. Prouer. Est via quæ videtur homini recta, nouissima autem eius ducunt ad mortem.

Iob. 39. Septima est perplexa, quæ varijs viijs simul impedit. Iob: Procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & vlulatum exercitus.

Sequitur, quòd cauda eius, idest finalis intentio eius, vel simulata deceptio, quæ malitiam tegit, sicut cauda tegit turpitudinem. Isa. Propheta loquens mendacium, ipse est cauda trahens tertiā partem stellarum, idest reprobos, qui nec sunt de parte innocentium, nec de numero pnium: sunt tamen de numero stellarum propter lucem, idest cognitionem fidei, quam habent saltem informem. Et multos eos tractos, & allectos in terram idest in amorem terrenorum, vt plus ea, quam cœlestia diligant. Sequitur, quòd draco, idest ipse diabolus stetit, sed incessanter insidiando antē mulierem, idest animā quę erat paritura, idest opere in plenitudine conceptum propositi boni. Cum enim grauida sit anima in conceptu boni propositi, statim in partu insurgit diabolus, vt impediat partum.

Isa. 9.

Somnia duo Nabuchodonosor alterum de statua alterum vero de Arbore maximis plena arcanis mirificaque de Vase Petri visa fertissime interpretantur: per quæ quidem vita spiritualis, ac corporalis hominis qualis esse debeat & quēadmodum vitietur, ac perficiatur diffuse explanatur. Cap. XXXIIII.

Vita hominis spiritualis assimilatur illi statuę quam somniauit Nabuchodonosor de qua dicitur Da. 2. Tu rex videbas, & ecce quasi statua vna grandis, statua illa magna, & statura sublimis stabat contra te, & aspectus eius erat terribilis. huius statuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem, & brachia de argento, porro venter, & femora ex ære. Tibiæ autē ferreæ pedum autem quædam pars erat ferrea, & quædam fictilis. Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuā in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos, & tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, ęs, argentum, & aurum, & redacta quasi in fauillam æstiuæ areę, & rapta sunt a vento, nullusque locus inuentus est eis. Lapis autem qui percusserat statuam, factus est mons magnus, & repleuit vniuersam terram. hoc est somnium. In hoc somnio fatis describitur humanæ vitæ spiritualis varietas. Dan. 2.

Primo quantum ad dignitatem conditionis. Ecce statua grandis, &c.

Secundo quantum ad facilitatem corruptionis huius statuæ. Caput &c.

Tertio quantum ad difficultatem reparationis, videbas ita, donec abscissus est lapis, &c. Dignitas conditionis describitur: quia statua hæc erat grandis sublimis, & terribilis. Sic vita spiritualis hominis iusti est grandis per fidem, Hebr. Fide Moyses grandis factus, &c. Est sublimis per spem. Danielis: Proceritas, siue sublimitas eius contingens cęlum, scilicet per spem cęlestium. Sed est terribilis hostibus

Heb. 11. Dan. 2.

Cant. 6 bus per charitatem. Cantic. Terribilis, vt castrorum acies ordinata. Ordinantur enim castra virtutū per charitatem, Cant.

Cant. 2 Ordinauit in me charitatem. Vel grandis in actiua, sublimis in contemplatiua, terribilis in aduersariorum pugna, quam scilicet habet in vtraque vita. vel magna est eius correctio, sublimis eius reparatio, terribilis est eius perditio, siue damnatio. ergo magnitudo statuæ in consideratione culpæ, sublimitas in consideratione gratiæ. Error in consideratione pœnæ. Sed sequitur, Stabat contra te. Hæc statua tūc stat contra hominem, quando fœditatē, idest infirmitatem, & calamitatem mentis intuet, & qualis sit, & qualis esse possit ex hoc ei ostenditur. psal. Arguam te, & statuam contra faciem tuam.

Psa. 49.

Secūdo describitur vitæ spiritualis corruptio, idest casus mentis a sublimitate virtutum ad ima vitiorum, cum dicit: Caput huius statuæ ex auro, &c. vbi ostenditur, quòd huius statuæ prima pars erat aurea, secunda argentea tertia ærea, quarta ferrea, quinta testea, paulatim in deterius fit descensus: quia nemo repente fit turpissimus, sed gradatī deficiendo, quia qui minima negligit, paulatī deficit. vel defluit. In auro ergo significatur charitas, quæ cæteras virtutes supergreditur, sicut aurum cęteris metallis antefertur. In argento veritas, quia argentum quo frequētiori vsu atteritur. eo vtique clarius reddi tur. Sic veritas vehemēti discussione quo magis discutitur, eo melius commendatur: sic & veritatis consilia experiētiæ vsu quo tritiora sunt, eo clariora. Charitatis ergo claritatem fulgor auri exprimit, quę cęlestis desiderij igne flammescit. In ære simulatio. æs enim argentum imitatur in sono, sed tamen multum distant in pēcio. Sic simulatio suauem dulcedinis cantum habet in sermone, & suauiter reboat & dulciter resultat in ore: sed quantum per verbum, & exercitium demulcet exercitus, tantum per consilium, & desiderium pallet intrinsecus. In ferro crudelitas. Ferrum enim cætera metalla comminuit, & domat. Vnde conuenienter crudelitatis violentiam designat, quæ resistētia quęque premit, vt opprimat. In testa fictili fragilitas. Fictile enim defacili frangitur, & ideo per eam recte impatientiæ fragilitas designatur. Illi ergo habent caput aureum, qui incipiunt a feruenti charitate, vt qui sunt spiritu feruentes, in tribulatione patientes, & soliciti in opere, assidui in lectione, deuoti in oratione. Charitas enim patiens, benigna est, non inflatur, non emulatur, non quærit quæ sua sunt &c. Sed tales aliquando ex auro in argentum mutantur, quia refrigescente charitate operantur ex veritate, siue bona deliberatione, sed multum interest inter vtrunque statum: quia aliud est opērari bonum ex desiderio, aliud ex consilio aliud operari cum magna delectatione, aliud ex sola deliberatione. Hæc conditio adhuc est bona, scilicet operari ex veritate, secundum illud, Qui facit veritatem, venit ad lucem: ed prima erat optima, scilicet operari ex feruenti charitate. Apoca. Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, sed habeo aduersum te pauca, quia charitatem pristinam reliquisti. age ergo pęnitentiam, & prima opera fac. Sed adhuc mens negligentior facta ex argento mutatur in æs, quia scilicet bonum opus quod faciebat ex veritate, ad laudem hominum resolutus postmodum affectat, p humano fauore. Qui igitur blandum se exhibet in sermone, benignum in facie, sed peruersum in opere, & voluptate, iste profecto abiecto argento iam operatur in ære. Æris enim more suauiter tinnit extrinsecus, sed voluntatis deprauatione pallescit intrinsecus, Tali dicitur Apoca. Scio opera tua, quia nomē habes, quod viuas; & mortuus es. Sed deterior est mutatio tertia, quia ex ęre mutatur in ferrum. Interdum enim, dum ficti hominis ignominia reuelatur, incipit sordescere, & vilescere a quibus antea laudabatur. Et tunc contra eos despectus irascitur, & indignatur, & detestatur eos aliquando, & in eo, quod potest crudeliter persequitur, quibus quantum poterat antea placere conabatur, & sic æs in ferrum mutatur. i. leuitas in crudelitatem conuertitur, & mutatur.

Io. 3. Apo. 2. Apoc. 3

Sequitur quarta mutatio, seu coniunctio ferri, & testæ: quia sicut sunt prompti & audaces ad mala interēda, sic post illa sunt pusillanimes, & impatientes ad tolerandum illata, vt recte mirari possis quomodo conuenire possit ferrum cum testa, idest tanta crudelitas cum tanta impatientia. Ecce statua nostra in qualem finem desinit, quia post caput aureum plantas fictiles accipit. Threnorum. Filij Sion inclyti amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea. Sic ergo, patet

Thr. 4.

patet, quòd in capite aureo intelligit de uotio in membris argenteis discretio in æreis simulatio, in ferreis indignatio.

Item nota, quod in capite intelligitur intentio, qua totum opus in bonum, vel in malum finem deducitur, quia totum corpus capite regitur. In pectore vero consilium, quia ibi cor latet: in brachijs opera: in ventre obsequium compassionis, quia venter est tenerior pars corporis, & velamentum fœtoris: in fœmore humilitas, quæ ad vilia, & indigna inclinantur, fœmur enim pudendis subiicitur. in tibiis rigor seueritatis, quia tibiæ cœteris membris ossa longiora, & robustiora portant. per pedes necessitas vitæ, Pedes enim terram tangunt, & quantuncunque mens se ad cœlestia extendat sine huius vitæ subsidiis necessitatem suam non sustentat. Ergo patet, quòd per caput intelligitur intentio, per pectus deliberatio, per brachium exercitatio, per ventrem compassio, per fœmur humilitas, per tibiam seueritas, per pedem necessitas. Vel per caput desiderium intentionis, per pectus studium deliberationis, per brachium exercitium actionis, per ventrem obsequium pietatis, per fœmur seruitium subiectionis, per tibiam flagellum seueritatis, per pedem subsidium necessitatis. Si ergo caput intentio, & aurum deuotio, quid aliud est aureum caput nisi deuota intentio? Si pectus deliberatio, brachium actio, argentum discretio? quid aliud est pectus, & brachia argentea, quam consilia, & opera discreta. si in ventre compassio, fœmore subiectio, in ære simulatio, quid aliud est venter, & fœmora ærea nisi pietas, & humilitas ficta? & si per tibiam seueritas, per ferrum crudelitas, quid aliud in tibijs ferreis nisi seueritas crudelis. & si pes necessitatem, testa voluptatem, quid planta testea nisi superfluitas voluptuosa? pes ex parte testeus, & ex parte ferreus describitur, quia delicata mens. nunc in eorum odium adducitur, ignique restringitur, nunc vero cum tempora supperunt, in eorum luxu resoluitur. Est ergo (vt patet ex dictis) fulgor capitis aurei deuota intentio cœlestis desiderij claritas pectoris, & brachij argentei, certitudo recti consilij, & rectitudo operis certi, sonoritas ærei ventris, & fœmoris, blandimentum falsæ pietatis, & fictæ humilitatis: robur ferreæ tibiæ rigor immoderatæ: disciplinæ fragilitas testei pedis, effrenatio superfluitatis. Caput itaque aureum sancta desideria faciunt, pectus, & brachium argenteum, & consilia, & opera recta: ventrem, & fœmur æreum, obsequia, & seruitia ficta, tibias ferreas flagella seua. plantam testeam, subsidia delicata,

Tertiò, describitur destructæ vitæ reparatio. Sæpe enim, quem non corrigit ma nus humana percutit sententia diuina, vel inspiratio interna. Vnde de monte abscisus est lapis sine manibus, & percussit statuam, &c. quia feroces, & induratas mentes potius corrigit inspiratio diuina; quam corrigant flagella humana. Est ergo lapis abscissus sine manibus, timor diuinitus inspiratus, in cuius ictu statua deijcitur, idest monstruosa vita peccatoris destruitur. Vnde percussio statuæ, & comminutio compuncti cordis est contritio, & humiliatio. & in pedibus, idest in inferioribus statua concutitur, quando mens elata, atque peruersa, per spiritum timoris domini ad iniquitatis, & infirmitatis suæ consideratione nem reuerberatur, & postquam ferrum concutitur cætera conteruntur. Tunc contrita sunt, inquit, pariter ferrum. testa. ar & au. &c. Vnde quia totius boni fundamentum est humilitas, prius erubescimus vera mala, quam ficta bona, nouissimè, etiam vera bona cum sint imperfecta, & inconsummata. In ferri itaque contritione damnamus mala, quæ per iniquitatem commisimus. In testa autem illa, quæ per infirmitatem contraximus. Æris autem contritio est simulati boni reprobatio, in argenteis membris hoc displicet, non quòd sunt bona, sed quod non sunt optima. In aureo autem opere, solum hoc est reprehensibile, quòd optimi operis inchoatio vsque ad debiti finis termium non perducitur. In argenti itaque contritione boni operis imperfectio, in auri verò confractione arguitur optimi operis intermissio. Sequitur, Et redacta quasi in fauillam æstiuæ areæ. Per æstiuum tempus feruor spiritus, per aream spiritualis prudentia significatur: fauillæ nigredo, verecundiæ est confusio

sio Has fauillas adhuc in conscientia tolleramus quamdiu de præteritis culpis confusi, vel suspecti sumus. Vnde peccata in fauillam veruntur, quia erubescimus, in quibus delectari consueuimus. Sed flante vento, fauillæ tolluntur, cum per Spiritusanctì aspirationem reatus nostri formido omnis atque suspitio absorbetur. Psalm. Proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Sic peccata Prophetæ erant in fauillam redacta quãdo dicebat? Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me, sed quasi à vento rapta, cum dicebat, gratias agendo, & exultãdo, Benedic anima mea domino, & omnia, quæ intra me sunt nomini sancto eius. Sed rapris fauillis nullus eis locus inuenitur: quia post impetratam veniam, mens contra similium corruptionum detrimenta insuperabilis redditur, quia ad similem corruptelam nec sensus decipi, nec affectus potest corrumpi. Psa.32.

Sed nota, quod lapis comminuens statuam, crescit in montem magnum & eminentem: quia charitas per augmenta proficiens eleuat ad confidentiæ immensitatem de qua dicitur in Psalmo, Qui confidunt in domino sicut mos Sõ, &c. Ps.124.

Item vitæ spiritualis varietas describitur in illa arbore, quam somniauit idem Nabuchodonosor, de qua dicitur, Da 4 Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & latitudo eius nimia, magna arbor, & fortis, & proceritas eius continens cœlũ: aspectus eius erat vsque ad terminos vniuersæ terræ, folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea, subter eam habitant animalia, & bestiæ; & in ramis eius conuersabantur volucres cœli, & ex ea vescebatur omnis caro. Videbam in visione capitis mei super stratum meum, & ecce vigil, & sanctus de cœlo descendit, & clamauit fortiter: & sic ait: Succidite arborem, & pcidite ramos eius, & excutite folia eius. & dispergite fructus eius, & fugiantur bestiæ, quæ subter eam sunt. & volucres de ramis eius. Veruntamen germen radicũ eius in terra sinite, & alligent vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris sunt & rore cœli ringatur: & cum fœnis pars eius in herba terræ; Cor eius ab humano commutetur, & cor ferũ detur ei, & septem tempora mutentur super eum. Dan.4.

In sententia vigilum decretum est, & sermo sanctorum, & petitio, donec cognoscant viuentes: quoniam dominatur Excelsus in regno hominum, cuicunque voluerit dabit illud, & humillimum hominem constituet super eum. Hoc somnium vidi ego Nabuchodonosor. Describitur in somnio hoc vita spiritualis triplicitèr.

Primò, quantum ad statum gratiæ: Ecce arbor, &c.

Secundò, quantum ad lapsum culpæ: Et ecce vigil, &c.

Tertiò, quantum ad remedium pœnitentiæ: Veruntamen germen, &c. Quantum ergo ad primum nota, quod hæc arbor magna, est anima existens in gratia; & ipsa magnitudo arboris, est in medium robur virtutis magna arbor est, qui fortia opera facit. In medio quoque terræ, quia intima bona desiderat: altitudo nimia, quia de sublimibus subtiliter sentit. Hæc est arbor magna ad bona agenda, fortis ad mala toleranda; procera ad sublimia contemplanda. Vnde proceritas eius cœlum tangebat, quia inuestigationis eius subtilitas cœlestia penetrabat, ma na ergo in actionibus, fortis in tribulationibus, sublimis in inuestigationibus. vel altitudo nimia, inuestigatio est præsumptuosa, quæ est causa succissionis. aspectus eius, idest famæ, seu nominis cœlebritas usque ad terminos vniuersæ terræ, vt à bonis diligatur, & à malis timeatur. Ergo in arbore notatur virtus, in aspectu virtutis notitia. vel aspectus vsque ad terminos vniuersæ terræ, quando propriæ virtutis experientia, nec in magnis, nec in minimis latet. folia eius pulcherrima, & fructus nimius, in foliis verba, in fructu scientia, in esu doctrina: nam esca vniuersorum in ea. Folia itaque pulcherrima, sunt verba discreta. Fructus copiosus, sensus eruditus, multiplex intellectus. Esca vniuersorum, plena eruditio omnium discreta admonitio singulorum, foliis enim fructus vestitur, & verbis compositis sententia ornatur. Fructus bonus sapit, & pascit, & scientia spiritualis per sacras admonitionem suauiter refici. foliis abundabat Iob dicens: Qui me, inquit, audiebant Iob.29

bant expecta &c. Fructu autem sapiens ille, qui dicebat: Mihi autem dedit omnium, quæ sunt scientiam &c. Sap.7. Escā vniuersis dabat, qui dicebat: Græcis ac Barbaris, sapientibus, & insipientibus debitor sum. Vel est fructus nimius scientia curiosa. Ecclesiast. In rebus superuacuis noli scrutari multipliciter, subter eam habitabant animalia, & bestiæ, &c. Per animalia intellige mentes voluptati deditas. Per bestias mentes iracundas. Per volucres accipe spirituales bonorum studiorum, & Sanctorum desideriorum alis ad cœlestia volantes, subter eam ergo habitabant animalia, & bestiæ, eo, quod huiusmodi mentes per concupiscentiam, & iracundiam dissolutę, iustè quidem premi debent rigore disciplinæ, Sed in ramis superioribus conuersabantur volucres cęli, eo, quod viri contemplatiui cœlestibus desiderijs accensi merito debeāt & auctoritate erigi, & digno honore sublimari. Et ex illa vescebatur omnis caro. Ex illo omnis caro vescitur, cuius virtutum exemplo omnes ædificantur, cuius consolationibus omnes fouentur, cuius beneficijs omnes recreantur, cuius consilijs omnes roborantur, & doctrina reficiuntur. Vel per volucres intelligunt subtiles cogitationes, per animalia & bestias carnales affectiones. Per arborem ergo, vt dictum est, accipimus robur fortitudinis: per ramos opera, & exercitia virtutis, ex quibus ramis meritorum bonorū fructus tempore suo colligimus. rami ergo volatilia cœli suscipiunt, quia scilicet bona opera ad sublimes cogitationes deducunt, sed subter animalia, & bestiæ habitant, quia carnis impetus deorsum præmunt, Apos. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum alij præ. ipse repro. essi. Debent ergo aues pro tēpore ad cœlestia eleuari, & in æternorū contemplatione suspendi, & iterum post sublimes volatus ad arboris suæ ramos reuerti, ibiq; immorari cogitationes cordis ad morum operumq; suorum considerationem frequenter reuocare, & eorum circunspectioni frequentius insistere.

Sap. 7.

Rom. 1

Eccl. 3.

Cor. 9.

Secundo agitur de vita spirituali quantum ad lapsum culpæ, cum dicitur, Ecce vigil, i. Angelus Angeli enim vigiles sunt quia ad nostram custodiam, & protectionem impigrè insistunt: quibus somnus erroris, & oblitionis circa nostram custodiam nunquam subrepit. Et Sanctus, vt intelligatur Angelus bonus, non malus. De cœlo descendit, qa huiusmodi sententiam de cœlo cognouit, & in terra disposuit. Hoc enim est Angelos de cœlo descendere, ꝙ in summis discunt in terra disponere. Et cla. for. & sic ait prec. ar. Boni Angeli bona per seipsos faciūt, mala autem per malos fieri permittunt. Vnde Angelus hic, quia rectitudinis statum subuertere malum esse cognouit, arborē præcidere noluit. Veruntamen, quia hic vnius meritum, vel vniuersitatis bonum exigere cognouit, fieri permisit. Vnde ꝙ dicit, Arborem præcidite, permissionē intellige non præceptionem. Vnde non est per hoc spiritibus malis obedientia iniūcta, sed licentia indulta. Et dicitur, quod fortiter clamauit, vt notetur distantia inter voluntatem siue intentionem spiritus boni, & mali: quia nos fortiter clamam' cum longe positis aliquid innotescere volumus. Sed ex his accipe, quia nō possunt nos mali Angeli pro sua voluntate nisi accepta licentia qua permittant, perturbare: aliàs autem nemo posset eorum impetum tolerare. Nam arborem succidere potuissent, & voluissent, & tamen non nisi permissi succiderūt, quia sine Dei permissione nil faciunt. Sed nisi arbor ista nimis alta fuisset, & de sua virtute intumuisset, sententiam succisionis non accepisset. Arbor itaque succiditur, quando constantiæ virtus tentationibus paulatim attenuatur, tandemq; funditus tollitur. psalmus: Dereliquit me virtus mea. Succisa arbore rami præciduntur, qa virtute animi deficiente bona opera paulatim subtrahuntur. Arbor succiditur, & rami præciduntur, quando virtus in occulto, & virtutis opus deficit in aperto. Prius igitur subtrahitur virtus animi, postmodum autem subtrahitur etiam facultas, & occasio bene operandi. Et succisa arbore, arboris, ramisq; præcisis folia excutiuntur, fructusq; dispergitur: quia deficiente virtutum proposito, & virtutum exercitio, prius gratia bene loquendi tollitur, tandem etiam gratia recte intelligendi subtrahitur. Et recte postquam deficit studium bonæ operationis, subtrahitur facundia sermonis: quia scandalizare magis quàm ædificare audientes potest omnis castigatio, vel exhortatio deprauati prædicatoris. Foliorum ergo gratia ex. uitur, quando ex suspitione

Psa. 37.

ne infami prius habita, facundia loquendi, vel auctoritas amittitur. Fructus dispergitur, quando eius doctrina contemnitur, quæ quamuis per sensus consilii vtilis forsitan videatur, per prauum tamen vitæ exemplum facile conculcatur. Fructus dispergitur quando importuna variarum concupiscentiarum in inuersione studium meditationis dissipatur: & subtilitas, inuestigandiq; facultas cogitationum euagatione confunditur.

Sequitur, fugiant bestiæ, quæ sub ea sunt. Hoc fit quando amissis virtutum ramis, & fructu consilii, & honestate vitæ, & auctoritate doctrinæ subiecti eius ipsius obedientiam detractant: & carnales quiq; eius magisterium contemnunt. volucres quoque cęli de ramis eius fugiūt, quia etiam spirituales viri consortiū eius declinant, & intantiam horrescunt. psal. Elongasti a me amicum, & proximum, & notos meos a miseria Vel subter habitantes bestiæ fugiunt, cum vigore animi tentationibus exhausto iam non valet mens carnales impetus cohibere, vel quælibet irrationabilia desideria sub rationis magisterio coercere. Auium quoque habitationem amittimus, cum sublimium inuestigationum iocunda spectacula phantasmatum occursione turbati exercere non valemus. Vel in ramis suis inhabitantes volucres cœli arbor amittit, cum meditationes suas circa assuetam morum suorum circunspectionem exercere iam nequit. Contubernia taliū volucrum nos amisisse sæpius dolemus, cum cogitationes nostras ab inepta euagatione restringere non valemus.

Psal. 87

Tertio describitur vita spiritualis quātum ad remedium pœnitentiæ, vel diuinæ misericordiæ. Magna enim est admiratione dignum, quòd diuina miseratio, nec tales homines sæpe funditus deserit, nec post talem lapsum tantamq; ruinam penitus destituit, sed adhuc tales sępe ad correctionem expectat, & ad pœnitentiam reseruat. Vnde subditur, Veruntamen germen eius radicum finite in terra, scilicet vnde possit iterum reparari, & ad pristinam pulchritudinem reformari. Tunc arbor radicitus euellitur, quādo post perpetrata mala in desperationē præcipitatur. Quasi enim radices suas arbor amittit, quando omnem correptionem perdit, & in desperationem cadit. ergo hoc est huius arboris germen radicū post ruinam remanere, quemlibet post peccati lapsum pœnitentiæ propositum habere, & pœnitentiæ fructum de diuina pietate sperare. sed aliquando post multa, & maxima, & diuturna mala, aliqui spem, vel propositum resipiscendi amittunt. Vnde subditur, Alligetur vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris sunt. Vinculum ferreum, est peruersitatis indomabilis consuetudo In ferro nota audaciam, in ære pertinaciam, in herbis bona infima & terrena. Quasi ergo in vinculo ferreo, & herbis terræ mens deprauata alligatur, quando carnalium voluptatum amore ex praua consuetudine obduratur. Ferrum enim, quod cætera metalla domat, audacia est, quæ neminē formidat. Vnde quando mens suis desiderijs audacter & pertinaciter insistit quasi vinculo ferreo, & æreo ligata existit. & rore cœli perfundatur, idest per subtiles suggestiones Diaboli erroribus imbuatur Nam ex contumeliarum suarum exhalatione tantam incurrit caliginem errorum, vt ei bonum malum, & malum bonum videatur: ergo qui in herbis terræ foris ligatur, rore cœli perfunditur, quia post deprauationem morum sensus deprauatur, & multis erroribus fascinatur, & implicatur. Sequitur, Et cum feris pars eius in herba terræ. Feræ terræ sunt homines crudeles. Vnde feræ a ferocitate dicuntur: herbæ terræ, sunt oblectamenta vitæ. Vnde cum feris est pars eius quando id, quod non potest per industriam, satagit per violentiam, & rapinā. cor ab humano commutatur, quando nulla compassione mouetur, vel humanitate.

Item cor feræ accipit quando sponte seuit, & gratis in apertam malitiam erumpit.

Notandum est autem, quia de huiusmodi somniis, quæ de arboribus apparēt in hominibus, somniorum interpretes dicunt, quòd aliud signant ratione situum, aliud ratione partium, aliud ratione fructuum. De situ autem arborum exemplū adducitur, quia si quis viderit per somniū arbores ortas in mari, aut petra, aut alijs locis, quæ non recipiunt arborū germinationem, viros inconsuetorum habituum in loca illa intraturos præstoletur secūdum rōnem multitudinū arborum. De partibus quoque arborum exemplū adducunt dicentes, quòd somnia, quæ

de arboribus apparent ad hominum conditiones referuntur: quia robur trunci, quod in altum porrigitur, ut dicunt, orationem signat, stipites autem siue rami ad folia referuntur: fructus autem referuntur ad fidem, vel diuitias: sed folia ad sensum. Nam in somnio folia, quæ bene uidentur uirere, & bene nutrire, rectitudinem sensus significant; languida uero labentia, succoq; destituta, sensus protendunt imbecillitatem. De fructibus autē dicunt, quod aliud repræsentant ratione saporis, aliud ratione temporis, aliud rōne arboris. Quantū enim ad saporem dicunt, quōd omnes fructus acetosi, & stipticī in somnio uisi, referuntur ad malū euentum. Vnde si alicui uideatur in somnio, quōd colligat ex palmeto fructū acerbum, tribalabitur, & cruciabitur secundum rationem excerpti fructus: eo, quōd stipticus sit.

Item si quis arborem oliuę complexus, fructus excerpserit, à uiro hilari, ac miti amaritudinem, & tribulationem accipiet eo, quōd fructus stipticus sit. Econtra autem, fructus dulces, & suaues ad bonum referuntur euentum. Vnde si cui in somnio uideatur, quōd ex palmeto excerpat fructus maturos adipiscetur, aurum, & diuitias secundum rationem exceptionis. Si autem de theca seminis acceperit fructus palmarum, inueniet gaudium apud illum nobilis mulieris.

Item si quis se conspicatus fuerit nucē concutere, & accipere de fructu eius, acquiret à uiro sene diuitias cum labore, quas ille nouiter possederat. De tempore uero fructuum dicunt, quod aliud repręsentant fructus in tempore suo uisi, quā faciant extra tempus. Vnde referunt, quōd quidam uenens ad somniorū magnum interpretem qui dictus est Sērim, interrogauit eum multis astantibus dicens: Vidi per somnium, quod in arborē ascendens: quæ dicitur uericolea, comedebam de fructu eius. Qui respondit, A diuite uiro beneficium adipiscēris. Et iterum post dies multos uenit alius multis astantibus, & eandem quæstionem proposuit dicens. Ascendi arborem, quæ dr̄ uericolea, & comedi de fructu eius. & ait Serim, Tribulatio expectat te eū tortura. Et mirati qui aderant quomodo eiusdē somnii diuersa esset interpretatio. Et respondit primo tempus fructuum erat. Secundo interrogante fructus abierant, ideoq; permutatum est iudicium. Et per contantes inuenerunt in utrisq; ut dixerat interpres. Ratione uero arboris uariatur, & mutatur significatio: quia si quis uideat, quod uolens colligere mala punica adhæserit uestis eius truncis ipsius arboris, scissaq; fuerit, significat, quod eū uiro locuplete contendet. Et si post complicationem ramum ruperit victoria potietur. Hæc dicunt somniorum interpretes: quæ quia naturalis rationis fundamentum non uidentur habere, plus à plerisq; prudentibus fabulosa reputantur, quam uera.

Item uita hominis uariatur secundum statum naturæ, & culpæ, & pęnitentię: & hæc uarietas ostenditur in uisione Petri. Dicitur enim ibi, quōd Petrus uidit uas quodam uelut linteum magnū quatuor initiis submisti de cęlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & uolatilia cęli, & facta est uox ad eum, Surge Petre occide, & manducaait autem Petrus, Ab sit a me Dōmine, quia nunquam manducaui omne commune, & immundum. & iterum uox secū do ad eum, Quōd Deus putificauit, tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter, & statim receptum est uas in cœlum. Act. 10.

Primo hic describitur uita hominis quantum ad statum naturæ: quia homo maximē ex parte animæ est uelut quoddam uas magnum, capax quodammodo omnium. Vnde Philosophus dicit, quōd anima est quodammodo omnia. Omnia enim capit per sensum, vel intellectum. imo est quodammodo capax Dei, vnde nihil minus Deo eā implere potest. Sed est homo quasi linteum propter mortalitatem carnis, quia linteis mortuorum corpora hactenus inuoluebantur. Arist. 1. de anim.

Item quatuor initiis submissum, idest quatuor elementis compositum. Sed de cœlo in terram submititur: quia de cœlo spiritus, caro uero de terra originatur. Vnde homo de cœlo in terram submititur, cum spiritus carni unitur.

Vel describitur homo quantum ad lapsum culpæ, ex eo, quod uas summitebatur de cœlo in terram, idest de gratia in culpam. uel de cœlo in terram peccatorum submititur, quia dimisso spiritu carnem sequitur. & ideo sunt in eo quadrupedia, idest peccatum luxuriæ, quia peccatum carnis quasi quatuor pedibus graditur

graditur: quia scilicet quatuor actibus siue gradibus perficitur, scilicet suggestione, delectatione, consensu, & opere.

Item serpentes qui terræ inhærent uentre. i. peccata auaritiæ, quibus rebus terrenis inhæremus mente.

Item uolatilia, quæ in altum uolant: per quæ signantur appetitus siue peccata superbiæ.

Tertio describitur status pœnitentiæ: quia facta est uox ad eum Surge, scilicet à peccatis auaritiæ: quæ infima petit. Occide delectationes luxuriæ, quæ in carne uiuit manducā. i. contere appetitus superbiæ, quæ proteruē se erigit. Sed, quia superbus iustus quandoq; iactanter se cōmendat, & despicit cæteros, & coniungi renuit humili pęnitenti sicut phariseus, qui dicebat, Non sum sicut hic publicanus, subditur, Nunquam manducaui omne commune, & immundum: Sed hæc iactantia reprimitur, cum dicitur: Quōd Deus putificauit scilicet per pęnitentiā, tu ne commune. i. immundum dixeris. Luc. 18.

Nam pęnitentia omnem immundum putificat. Sed pęnitentia necessaria est tripliciter s. in corde per contritionē in ore per confessionem, in opere per satisfactionem. Et ideo additur, quōd hoc factū est per ter. Et talis pęnitentia etiam in cęlo accepratur, & approbatur. Vnde subinfertur, quōd statim receptum est uas in cœlum. Vel hoc dicitur, quia talis pęnitentia ianuam cœli aperit, & ipsum pœnitentia in cęlestem gloriam finaliter introducit.

Virtutes principales, uitiaq; eis opposita in somnio Pharaonis de septem spicis figurata, quæ quot æqualia sint, nec non quatuor Cardinales uirtutes, quatuor fabris à Zacharia descriptis, assimilari definitur. Cap. XXXV.

Virtutes principales sunt septem, quibus septem uitia opponuntur: quod patet ex somnio Pharaonis, quod habetur Gen. Vbi dicitur, quod Pharao dormiuit, & uidit somnium: septem spicæ pullulabant in culmo uno, plenæ atq; formosæ: Alię quoq; totidem spicæ tenues, & percussæ, uredine oriebantur deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Per septem autem spicas plenas possunt intelligi septem uirtutes. Ge. 41.

Primo propter numerum, quia septem erant spicæ, & septem sunt uirtutes animæ principales, ad quas cæteræ reducuntur. s. tres theologicæ, ut Fides, Spes, & Charitas. Et quatuor Cardinales, ut Iustitia, Temperantia, Fortitudo, & Prudētia. Nam fide ordinatur rationalis, spe confortatur irascibilis, charitate ordinatur cōcupiscibilis: temperantia gubernatur corpus, iustitia regitur mundus, fortitudine uincitur diabolus, prudentia dirigitur, & perficitur omne opus. Est enim prudentia (secundum Philosophum) recta ratio agibilium. Aristo. thet.

Secundo pp exēplū, quia recte assimilātur spicis: quæ dūr spicæ a quibusdā spiculis quibus sunt munitæ exterrus. Sic et quælibet virtus hēt spicula sua, & tela quibus defendit se. Nā hēt fides spicula miraculorū, spes spicula orationū, charitas spicula eleemosynarū, iustitia spiculā supliciorū siue punitionū, tēperentia spicula ieiuniorū, fortitudo spicula pręmiorū: quia consideratio pręmii minuit, uim flagelli, prudētia aūt spicula hēt uerborum, quia uerba sapientium quasi stimuli.

Tertiò propter fundamētū siue principiū: quia pullulabāt in culmo uno. Iste culmus à quo oēs uirtutes oriūtur, & in quo fundanū, & uniunū, est gratia Dei. Vnde sicut oēs potęrię aīæ oriunū ab ei' ēntia, ita omnes uirtutes oriuntur a gratia. Quarto rōne cōtēti: quia erāt plenæ, Plenæ. n. uirtutes sūt granis, & seminib' meritorū, ex qb' ēt suscipiunū fruct' pmiorū.

Quinto pp aspectū, quia formosę. i. pulchræ in aspectu. Sic uirtutes reddūt uitā hoīs pulchrā, & gratā ad imitādū. Per septē āt spicas tenues ītelligunū septē vitia capitalia, ex quibus cętera uitia oriūtur.

Primò, ppter numerū, quia totidē erāt sicut spicæ plenæ scilicet septem Et similiter principalia uitia septē sunt, scilicet superbia, auaritia, gula, luxuria, ira, inuidia, & accidia. Superbia quærit excellentias. Auaritia quærit diuitias, Gula expetit delitias, Luxuria quærit delectari, ira uult uindicare, per inuidiam cōtristant prospera. s. aliena. Accidia fugit laboriosa.

Secundo propter exemplum, quia assimilāt spicis s. quæ dicūtur à spiculis punctionum, quia scilicet conscientiam puntgunt. Ro. Tribulatio, & angustia in oēm animam operantis malum: tribulatio scilicet pęnæ, & angustia conscientiæ. Ro. 2.

Tertio pp defectū, quia tenues erāt. Carent. n uitia pinguedine gratiæ, plenitudine iustitiæ, & fructu mercedis æternæ.

Quartò propter incendium: quia perculsę uredine i inflammatione suggestionis diabolicæ ipse enim diabolus est uentus urens uirtutes uastans, & uitia inflãmans Iob. Tollet eum uentus urens. Iob.26.

Quinto propter effectum, quia deuorabant omnem priorum pulchritudinem, quia scilicet uitia dissipant omnem pulchritudinem uirtutum. Nam pulchritudinem hdei uastat auaritia, quæ est idolorum seruitus: pulchritudinem spei uastat accidia, quæ dum laborem refugit quasi euacuat spem mercedis: pulchritudinem charitatis destruit invidia, pulchritudinem iustitiæ superbia, pulchritudinẽ temperantiæ deuorat gula, pulchritudinem prudentiæ ira, pulchritudinem fortitudinis luxuria.

Item quatuor uirtutes cardinales assimilantur quatuor fabris qui describũtur in uisione, ut habetur Zach. ubi dixit. Vidi, & ecce quatuor cornua, & dixit Angelus: hæ sunt cornua quæ uentilauerunt Iudam, & Israel, & Hierusalem. Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros, & ait Angelus: Venerũt isti, ut deiciãt cornua. Zach.1.

Quatuor ergo cornua (secundum glossam) sunt quatuor passiones animam impugnantes, & perturbantes, scilicet timor, amor, dolor, & gaudium: his cornibus uentilantur, & dissipantur iuda. i. pœnitentium confessio, & Israel. i. contemplantium speculatio, & Hierusalem. i. actiuorum pacifica conuersatio. Nam iuda confessio, Israel Deum uidens, Hierusalem pacifica interpretatur. Sed contra hæc cornua. i. uitia quatuor fabri quasi quatuor boni medici non cernuntur à prophetis, sed ostenduntur à Deo, scilicet quatuor uirtutes, ut prudẽtia, iustitia, fortitudo, & temperantia: hæ enim uirtutes ædificant quicquid uitia destruunt. Vnde fortitudo deiecit cornu timoris, iustitia cornu inordinati amoris, prudentia cornu doloris, & temperantia cornu gaudii, & delectationis, Psal. Cornua peccatorum confringam. Ps. 103.

Duæ ipsius Ioannis visione: ad amussim exponuntur: in quibus tota Christi uita, Leonis ac libro aperto comparata, ipsius potissimaq; mysteria in septem libri signaculis figurata, erudite præfiuunt. Cap. XXXVI.

CHristus uocatur Leo in uisione Beati Iohãnis, quę habet Apo.5. Vbi unus de senioribus qui in uisione apparebat, dixit: Ecce uicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius. Vbi primo expressit Christi præsentiam, cum dicit, Ecce Isa. Dicetur in illa die, Ecce Deus noster, expectamus eum. Est enim Ecce aduerbium demonstrandi. Vnde ecce uicit, quasi uisibilis est qui uicit. Secundo expressit Christi uictoriam, quia uicit scilicet mundum contemnendo, Ioan. Confidite: ego uici mundum. Apo.5 Isa.35. Io. 16.

Item uicit diabolum eiiciendo. Iohan. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Io.12.

Item uicit carnem crucifigendo Apo. Ro.6. Veterus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati.

Tertio expressit eius potentiam, quia Leo. Christus enim fuit, ut Leo in natiuitate. Dicitur enim, quod Leo cauda delet uestigia sua, ut non comprehendatur. Sic Christus cauda humanitatis uestigia deitatis abscondit, ne diabolus eum inuenire: Isa. Leo quasi bos paleas commedet. i. fragilitates, & humilitates nostræ humanitatis assumet, ut diabolo suam diuinitatem abscondat. Isa.11.

Item fuit, vt Leo in prædicatione, quia audacter, & sine humano timore arguebatur maiores. Osee. quasi Leo rugiet, quia ipse rugiet, & formidabunt filii maris. Ose.11.

Item fuit, ut Leo in passione: quia tũc diabolum propriè uicit, & prędam de manu eius tulit, Gen. Catulus Leonis, Iuda, ad prædam ascendisti fili mi; requiescens, accubuisti ut Leo. Ge.49.

Item, ut leo fuit in resurrectione: quia mortuus tertia die uirtute patris quasi uirtute uocis eius suscitatus fuit. Num. Accumbans dormiuit, ut Leo, & quasi leena quam suscitare nullus audebit. Nu.26.

Item Leo erit in iudicio quando emittet rugitum terribilem Amos. Leo rugiet quis non timebit. Quarto expressit Christi prosapiam. quia de tribu Iuda, supplenatus. Mic. Et tu Betheleem Ephrata parua es in milibus Iuda, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel. Et ex hoc excluditur error illorum qui dicunt, quod Christus non assumpserit carnem de Virgine: sed de æthere fecit sibi corpus, & sic transfudit se in uterum Virginis. Vnde dicunt, q̃ Christus natus est de virgine, sed no factus de uirgine, cotra quos dicit Amos. 4. Mic. 5.

Gal 4. dicit Apo. At ubi uenit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere factum sub lege. Sequitur radix Dauid. glo i. procedens à Dauid, vel fundamentum Dauid, imò utrunq; procedens à Dauid quo ad humanitatem. Isa. Egredietur uirga de radice Iesse. fundamentũ Dauid quo ad diuinitatem: quę est radix, & principium omnium. Iohan Omnia per ipsum facta sunt. Apoca Ego sum radix, & genus Dauid, stella splendida, & matutina. Isa. 11. Ioan.1. Ap. 21.

Quinto expressit Christi efficaciam, scilicet aperire librum, & soluere septem signacula eius, quasi uicat. In hoc, quod uicit, librum aperuit, & diuinam dispositionem impleuit. i. genus humanum redemit. Et septem signacula oluit. i. occulta mysteria declarauit. Dicitur autem aperuisse septem signacula, quia septẽ Christus in se manifestauit nostræ redemptionis sacramenta in lege figurata, & a prophetis prædicta.

Primum fuit conceptio siue incarnatio quæ fuit figurata in conceptione Isaac, Gen 22. & prophetata Isa. Accessi ad prophetissam, & concepit filium. Ge. 22. Isa.8.

Secundum est eius natiuitas: quæ fuit figurata in natiuitate Isaac, & prophetata Isa. Ecce uirgo concipiet, & pariet filiũ. Vtrunq; figuratum fuitin uirga Aaron: quæ nocte una frondiuit, floruit, & fructũ fecit. Ge.27. Isa.9. Nu. 16.

Tertium est passio: quæ figurata fuit in morte Abel, & in immolatione uitulę rufæ, & agni. Exo. & prophetata. Isa. Sicut ouis ad occisionẽ ducetur. Hier. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad uictimam. Gen.4. Nu. 19. Exo. 2. Isa. 35. Hier.16.

Quartum est descensus ad inferos: qui fuit figuratus in Sansone, qui tulit portas Gazæ. & prophetatus Zacha. Tu autem in sanguine testamenti eduxisti uictos de loco carceris &c. Iud. 16. Zac. 9.

Quintum est resurrectio, quæ figurata fuit i resuscitatione filii mulieris Sarepta 3. Re. prophetata. Ose. Viuificabit nos post duos dies, & in die tertia suscitabit nos. 3.Re.17. Ose. 6.

Sextum est ascensio, quæ figurata fuit in translatione Enoch, Gen. & in raptu Heliæ 4. Re. & prophetata Isa. Quis est iste qui uenit de edom. Psal. Ascendit Deus in iubilo &c. Gen.5. 4.Re.2. Isa. 63. Psa 46

Septimum est aduentus ad iudicium: qui figuratus fuit in arcu cęlesti post diluuium per colorem igneum. Gen. & prophetatus est. Isa. Dominus ad iudicium ueniet cum senioribus populi sui. Gen.9. Isa. 3.

Item Christi uita assimilatur illi libro, de quo agitur Apoc. ubi dicitur, Accipe librum aperũ de manu Angeli stantis supra mare, & super terram. quasi apertius diceret: Ex uita Christi accipe eruditionem, quia liber est unde accipe librum istu, ut erudiaris. In hoc enim libro tot sunt litteræ, quot uirtutes: humilitas enim est una littera, patientia est alia, charitas alia: & sic de alijs: quas scilicet litteras ipsemet Christus scripsit in se. Iob. Librũ scribat ipse qui iudicat. i. filius, cui pater omne iudicium dedit. Ad exẽplar igit huius libri scribere quilibet suum debet: quia hoc est exemplar uerax. Vnde in iudicio omnibus apertus ostendetur, ut uideant oẽs in eo falsitates librorũ suorũ. Ap. Liber qui est uitæ, aptus ẽ: & iudicati sunt mortui ex his q̃ scripta erãt in libro. Ap.20.

Item para te ad lectionẽ: qa liber iste apertus est: & iõ dixit librũ apertũ. Hic liber fuit clausus in armario uteri uirginalis in incarnatione, tractus inde in natiuitate, sed apertus fuit in passione. Ibi. n. Christus clauis ferreis habuit apertas manus, ut eruditet nos de agendis.

Itẽ lãcea habuit apertũ latus, ubi ẽ cor; ut eruditet nos de credẽdis. Nã corde creditur ad iustitiã. uel de diligendis. Lucas. Diliges dũm Deũ tuũ ex toto corde tuo. Ro. 10. Lu. 10.

Itẽ apertos pedes, ut eruditet nos de appetẽdis, quia pedes aiæ, sunt eius affectus.

Itẽ ad operis imitationẽ, quia liber ille de manu Angeli accipiẽdus est. Angelus est prædicator, qui non tã uerbo, quã exẽplo annunciat uitã Christi. Vnde talis librũ istũ idest uitã hẽt in manu. i. in operis imitatione. Qui ergo talis prædicatoris sequitur exẽplum, rectè de manu Angeli librum accipere dicitur. Vnde terrestris Angelus Paulus librum istum accipere de manu nos hortatur dicens. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Ergo librum accipe de manu Angeli. i. exẽplũ tene boni magistri, qui facit, & docet opera Christi. Talis magister est qui mare, & terrã pedibus calcat. i. aduersa, & prospera superat. Vnde dicit statis supra mare, & super terram. Per mare. n. aduersa: prospera uero per terram intelliguntur. 1. Cor. 11.

Finis libri septimi.

Universidad de Deusto Biblioteca

PROLOGVS LIBRI OCTAVI

In quo exempla de legibus, idest de iure Canonico, & Ciuili quàmplurima exactè conscribuntur.

Pro. 1.

LEgum conditores iusta decernunt, & liberum arbitrium hominis, ex quo opera humana proueniunt non est determinatu ad vnũ contingit homines in suis operib. non semper rationę procedere, sed pluries errare: propter quod fuit necessarium homini habere in suis actibus regulam dirigentem. Quamquam autem omnis ratio, quæ est primum, secundum philosophum, principium in agendis, sit communis mensura, vel regula operum humanorum; diuersa tamen hominũ opera mediantibus diuersis habitibus ab ea regulantur. Nam opera humana extrinseca, quæ ad vitam ipsius hominis pertinent corporalem, regulantur a ratione
Arist. 1. metha. humana arte mediante. Vnde 1. Metha. dicitur, quod hominum genus arte, & ratione viuit, & est ars, vt diffinit philo-
Arist. 1. ethi. sophus, recta ratio factibilium: & vocat ipse factibilia opera, quæ possunt ex exteriori materia fieri corporali. Ea vero hominis opera, quæ pertinent ad vitã morale regulantur mediante virtute. Est enim virtus moralis, habitus electiuus in medietate consistens determinata ratione, prout vtique sapiens determinabit. Sicut eã diffinit philosophus in libro Ethicorum.

Idem philosophus etiam dicit, ꝙ virtus est, quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit. Cætera illa hominum opera, quæ pertinent ad vitã ciuilem, rõ mensurat, & regulat lege decernẽte. Sunt in ciuilia opera in quibus vnus coicat alteri in ordine ad bonum cõe, & talium est lex humana, quæ bonum cõe, respicit, regula, & mensura. Vnde dicit de ca Isi. quod lex est nullo priuato comodo, sed pro cõi vtilitate omũ cõscripta.
Isid. in ethi. Est ergo hic actuũ regula lex humana secundũ, q̃ inducit aliqs ad agendũ, vel ab agẽdo retrahit. Sed quia talia ciuilia opa lex ꝓm ætatẽ iustitiæ regulat, & mensurat, recte in verbis ꝓpositis dr, ꝙ legum cõditores iusta decernunt. In quibus verbis nõ tm describitur humanarũ legum origo: sed & rectitudo insup, & rectitudo earu. Nã legũ origo manauit ex sapientia cõditorũ. Coartatio vero sumitur ex violentia p̃ceptorũ ad quorũ scilicet obseruatiam ciues per pœnas legales cogũtur. qd exprimit in nomine legis, qa lex à ligãdo. i. cogẽdo est dcã: vñ lex coartationẽ importat: sed legũ rectitudo perpẽdit iniuiustitia decretorũ, qa iusta decernũt. Est aũt citea primum notandũ, ꝙ legum cõditores iustarũ nõ oes indifferenter hoies esse pñt, quia cõdẽdi leges auctoritas solũ cõitati vel principi competere vt: pp qd Isi. dicit. & habet ẽt in decretis, ꝙ lex est constitutio populi in qua maiores natu cũ plebibus aliqd sanxerunt. Dist. 2. Isidor.
Sunt tũ secũdum Isi. q̃dã leges q̃ vocant constitutiones principũ, q̃ pertinent ad monarchiã, i. ad ciuitates, vel regnũ, q̃ gubernant, & regunt ab vno. Aliæ vero leges sunt, quæ uocantur responsa prudentum, & senatus consulta, & hæ ptinent ad aristocratiã ad principatũ optimorum siue optimatũ. Aliæ quoque sunt leges, q̃ dũr ius prætorium, & hæ ptinent ad oligarchiã, q̃ est principatus paucorum diuitũ. & potentũ. Aliæ ẽt leges sunt, quæ plebiscita vocantur, & hæ ptinẽt ad mocratiam, quæ est populi principatus. Aliæ insup sunt leges cões quas maiores natu (vt dictũ est) cũ plebibus sanxerot, & hæ ad regnũ optimum ptinent, qd est ex supradictis cõmixtum. Patet ergo, ꝙ priuatæ personæ non competit ferre legẽ, sed solũ admonere ex eo, ꝙ sua monitio ab aliquo cõtẽnatur oĩno habet vim coartatiuam quã oportet habere lex: ad hoc, vt
Ari. 10. ethi. efficaciter inducat ad virtutem, prout philosophus dicit sed coactiuam vim habet populi multitudo, vel publica persona ad q̃ ptinet pœnas infligere. Est aũt (, put
Arist. 2. ethic. tradit Phil vtilius, & melius oia ordinare lege, quàm dimittere arbitrio iudicis, ꝓpter tria. Primo quidem, quia facilius est

est inuenire paucos sapientes, qui sufficiunt ad rectas leges ponẽdas, quàm multos qui requirun ur ad iudicandum de singulis.

Secundò, quia illi qui leges ponunt, ex multo tempore considerant, quod lege ferendum sit: sed iudicia de singulis factis fiunt ex casibus subito exortis. Facilius autem ex multis consideratis potest homo videre quid rectum sit, quàm solum ex aliquo vno facto.

Tertiò, quia legis latores iudicãt in vniuersali, & de futuris: sed homines iudicijs præsidentes iudicant de præsentibus ad quæ afficiuntur amore, vel odio, vel aliqua cupiditate: & sic eorum deprauatur iudicium. Quia igitur iustitia iudicis quæ dicitur animata, non in multis inuenitur & quia etiam flexibilis est. idcirco necessarium fuit, vt in quibuscunque est possibile lege determinaretur, & paucissima arbitrio hominum committerentur. Sũt enim singularia quædam, quæ lege comprehendi non possunt: & talia necessariũ est, vt iudicibus committãtur, puta de eo quod est factum esse, vel non esse, & de alijs ꝓsimilibus his, vt Philosophus ait ibid.

Secundo, in nomine legum notanda est legis coactio, cum lex a ligando dicatur (vt supra dictum est) quæ ligatio, vel obligatio ipsarum legum non solum ad corporalia, sed etiam ad spiritualia se extendit ex eo, quod iuste legis transgressio eos qui legi subduntur non tantum ad pœnam obligat, sed etiam ad culpam. Vnde leges humanæ cum iustæ sunt, habent vim obligandi in foro conscientiæ a lege æterna, a qua deriuãtur, secundum illud
Prou. 8 Prouer. unde sumptum est verbum propositum, Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Dicuntur autem leges iustæ ex fine, cum ordinantur ad bonum commune.

Item ex auctore, scilicet, quando lex quæ lata est non excedit ptãtẽ ferentis.

Item ex forma, vt quando propriè secundum æqualitatem proportionis imponũtur subditis onera in ordine ad bonum commune. Cum enim vnus homo pars multitudinis sit. quilibet h̃ hoc ip sum, quod est, & quod habet, est multitudinis sicut & quælibet pars tõ, quod est, totius est. Vnde & natura, vt saluet totũ non nunquam parti iuſert aliquod detrimentum. Vnde leges huiusmodi onera proportionabiliter inferentes iustæ censentur, & obligant in foro conscientiæ. Si autem econtrario aliquis præsidens leges imponeret aliquas subditis onerosas non pertinentes vtilitatem communem, sed magis ad propriam cupiditatem, uel gloriam, vel si vltra sibi commissam potestatem aliquis legem ferret, aut etiam inæqualiter onera multitudini dispensaret, etiam si forte ad bonum commune ordinari viderentur in omnibus protecto his casibus leges iniustæ esient, & magis violentiæ, quàm leges nuncupandæ: quia (sicut Augu. dicit) lex esse non vide Aug. de li. arb.
tur, quę iusta non fuerit. Vnde tales leges non obligant in foro conscientiæ, nisi forte propter vitandum scandalum, aut turbationem, propter quod etiam homo debet cedere iuri suo, ꝓm illud Mat. Qui te Mat. 5.
angariauerit mille passus, vade cum illo alia duo. Et qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & palliũ. Sed multo fortius sunt leges iniustæ, quæ sunt contra bonum, vel mãdatum diuinum, sicut leges tyrannorum inducentes ad idololatriam: vel quodcũque aliud, quod sit contra legem diuinã. Et tales leges nullo modo est licitum seruare. Quia Obedire oportet Deo magis Act. 5.
quàm hominibus.

Sed de legum rectitudine. Tertiò est notandum, quòd rectæ leges sunt illæ (vt dicit Isido.) In quibus iusta, & Isido.
æqua decernuntur. Talia autem sunt quæ consonant, siue congruunt rõni, religioni, disciplinæ, & saluti. Vnde Isid. dicit, quod lex erit omne, q̃ ratione constiterit dumtaxat, quod religioni congruat, disciplinæ conueniat, quod saluti proficiat. Hoc enim est recta lex, quæ est mensura iusta, & debitẽ regulata. Mensura autem hic est triplex.

Prima enim lex est æterna: de qua Augusti. dicit, quòd lex æterna est summa rõ cui sp obtemperandum est. Hæc aut nihil est aliud quàm diuina sapientia est ꝓm ꝙ directiua est oium actuũ, & motionũ.

Secunda est lex naturalis, q̃ nihil aliud est quàm participatio legis æternæ in rõnabili creatura. Vnde Ro super illud Cũ
Roma. gentes, quæ ignorant legem, naturaliter quæ legis sunt faciunt, dicit Glosa. Et si non habent legem scriptam, habent tamen legem naturalem, qua quisque intelligit, & sibi conscius est, quid bonum & quid malum, & qua etiam ait Psalmus: Signatũ est super nos lumen vultus tui

tui domine,&c.quia lumen naturalis rationis, quo decernimus quid sit bonum, & malum, quid sit iustum.& quid iniustũ quid decens sit,& quid indecens: quod pertinet ad legem naturalem, nihil aliud est q̃ impressio diuini luminis in nobis.

Tertia mensura, vel regula est ipse finis legis: quia vniuscuiusque rei quæ est propter finẽ necesse est, quod forma determinetur secundum proportionem ad finem, sicut forma serrę talis est qualis cõuenit sectioni, vt patet apud Phi. Oportet, quod ipsa lex suo fini commensuretur, qui est vtilitas publica, siue commune bonum. Quia igitur iusta lex huic triplici mensuræ concordat, tria Isid. posuit scilicet, quod religioni congruat inquantum scilicet est proportionata legi diuinæ; & quod disciplinæ conueniat, inquãtum est proportionata legi naturæ, Et qd̃ saluti proficiat, inquantum est proportionata vtilitati humanæ. His igitur de legibus generaliter prælibatis: quia iam in præcedentibus libris de sensibilibus, & imaginabilibus rebus quædam sunt introducta exempla. Restat nunc secundũ ordinem a principio libri promissum aliqua de ratiõabilibus rebus exempla, vel similitudines addere. Et quia ratio est legis factiua, & ipsam legem ratio commẽdat, vt patet di.i.c.consuetudo.et Instit. de iure naturali, gen.& ciuili.§.quod vero naturalis ratio oportet rationabilia esse quæ lege decernunt. Et ideireo in hoc libro octauo de decretis, vel constitutionibus legis tanquam de rationalibus rebus aliquas ad nostram doctrinam adaptando moraliter similitudines inducemus, sumptas scilicet ex varijs libris tam ciuilis quam canonici iuris. Sciendum enim est, quod totum corpus iuris ciuilis cõprehenditur in 50. libris. Pandect. 4. Institu. 12. C. ix. Coll. aucten. nouella lumbarda, & constituti. Frederici. Corpus uero iuris canonici habetur in decretorum volumine, & e iam in decretalium libro. Nam primo quidem ex dictis sanctorum patrum: & etiam ex legibus fuit liber decretorum compositus prout in ipso patet & extra. de acc. c. Qualiter. 2. Postea vero cum multæ decretales epistolæ extra corpus decretorum vagarẽtur, Magister Her. Papiensis prepositus primam compilationem composuit. Sed & tempore procedente magister Gisebertus suam effecit aliam, & Alanus demum magister Hen. Compostulanus in curia Romana morã faciens ex registro domini Innocentii tertij quãdam compilationem extraxit, quæ Romana appellata fuit Sed quia ibi quædam erant decretales quas ipsa Romana curia minime admittebat. Ideo ipse idem Innocentius per manum Petri Bonouentani compilationem edidit quæ tertia vocabatur. Qua recepta magister. Iohannes Gallensis ex duabus dictis compilationibus Gisebertij, & Alani vnam compilauit quæ uocabatur secunda. postmodum consilio generali celebrato per eundem Innocentium quartum, tam ex constitutionibus generalis consilii, quàm de alijs decretalibus eiusdem, Innocentij compilatio quarta processit. postmodum quinta compilatio per Honorium tertium facta fuit. Sed postmodum Gregorius ix. volẽs confusionem, & prolixitatem dictarum decretalium amouere, antiquis compilationibus abrogatis per fratrem Raymundũ Capellanũ, & pnĩarium suũ q. s. fuit de ordine Fratrũ Prædicatorũ, imo eiusdẽ ordinis postea idẽ magister opus decretalium, quod modo tenetur composuit. Cui postea Bonifacius octauus addidit sextum librum. Nos igitur in hoc præsenti tractatulo ex prædictis iuris vtriusque libris aliqua, licet pauca, & breuia diuersis adaptanda materijs introducemus exempla, ordinem in superioribus habitum in materijs, & capitulis conformiter prosequentes.

Arist. 2. physi.

Iura quibus de causis aliquos vocitet prædones, qui ea aut quod sint qui nobis bona spiritualia præclari contendant declaratur.
Cap. I.

ADuersarij hominis spirituales, scilicet diabolus, caro, & mundus assimilantur prædonibus. Nam secundum iura prædo dicitur aliquis tribus modis.

Primo, enim prædo dicitur quicunque alios prædatur: & tales sunt qui itineranti bus auferunt bona sua. Et hoc modo demones sunt prædones qui nobis viatoribus, idest qui per huius mundi itinera ad patriam tendimus, bona quæ propriè nostra sunt, scilicet spiritualia auferre cõtendunt. Illos enim qui sunt in patria expoliare non possunt, sed tantum nos qui sumus in via Iob. Nudos dimittunt homines vestimenta tollentes quibus non est operimentum in frigore. Iob. 24

Secundo

Secundò dicitur prædo miles, qui vltra stipendium sibi taxatum quærit. Idcirco enim militibus sunt stipendia constituta, ne dum sumptus quæritur prædo crassetur. 23. q. 1. Militare. Et hoc modo caro dicitur prædo: quia vltra stipẽdium necessitatis sibi a natura taxatũ, de quo Apostolo. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus timot adhuc sibi exquirit varia delectamenta voluptatis. Vnde Apostolo. Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. 1. Thi. 6 Rom. 8

Item prædo dicitur prælatus, qui vltra quã legato seruiat, extorquet a subditis, quærens potius prædam quàm subsidiũ in subiectis extra, de censib. c. plerunq;. Et hoc etiam modo Dominus venter, cui tanquam prælato suo multi obediũt, quorum Deus venter est, dicitur prædo, quia parum spiritui seruit, & tamen multa requirit, & expendit. Vnde qui sibi obedrũt huiusmodi non Christo seruiunt, sed suo ventri, vt dicitur Rom. Alio modo dicitur prędo iudex pecunijs, seu patrimonijs Inhiãs, qui alienum iurgium reputat prædam suam. C. ad l. Iul. repe. l. omnes. Et hoc modo prædo est mundus, cuius auaritia ad pecunias & lucra inhians, lites, & iurgia suscitat. Vnde dicit Sen. quod quietissimè homines viuerent, si hæc duo pronomina meum, & tuum, de medio tollerentur. Gene. Dixit Abraham Loth, Ne quæso sit iurgium inter me, & te, &c. Ro. 17. Sen. Gen. 13

Qua pœna sit plectendus adulator, qui blandiendo, & laudando aliquem ad malè operandum inducit, ciuili legi exemplo terminatur.
Cap. II.

ADulator, & suggestor, cuius falsa suggestione, vel adulatione alicui damnum infertur, est duplici pœna dignus, scilicet propter falsum suggestum, & propter damnum illatum. Cuius exemplum apparet in his, qui per suggestionem falli literas impetrant. Qui scilicet secundum iura primo condemnandi sunt ad expensas, quas altera pars fecit in ea re, & circa ipsam, &c. vt extra, de rescrip Cæterum, in fine, & C. de his, qui accu. primus. l. qui crimen. & alias seueritati subiaceant iudicantium, vt 25. q. 2. & fine cognitio. Nam & l. Cornelia, de falsis puniri possunt, vt d. l. Cornel. de falsis, l. si quis irrepserit. Similiter ergo adulator, qui falso laudando furem, vel raptorem, vel huiusmodi inducereet eum ad furandum, vel rapiendum, vel aliud nocumentum proximo inferendum, si eius adulatione hoc faciat. aliàs non factus, tenetur ad restitutionem damni insolidum, sicut tenetur & iubens, & consulens. si propter eorum iussum, & consilium damnum infertur. & præter hoc etiam adulator talis puniendus est a Deo de falsa, & iniqua adulatione Ezec. Væ qui consuit puluillos sub omni cubito manus. Puluilli enim sunt verba blanda, & laudatoria, quæ audienti mollia videntur, & suauia: quos sub cubito manus consuit, qui laudando, & blandiendo ad malè operandum aliquem inducit. Ezc. 13

Dei amor quamdiu in nobis operetur, suiq; ipsius nimia delectio quantum hominem decipiat ac suum peruertat iudicium, canonica, necnon ciuilis legis exemplo demonstratur.
Cap. III.

AMor Dei quamdiu est operatur. Vnde deficiente operatione, deficit amor. Cuius exemplum est, quia si detur alicui priuilegium ad agendum vtpotè ad decimas quas quis nunquàm habuerat exigendas, tanto tempore durat priuilegium quãto tempore durat actio, quia non est verisimile Papam, vel Principem, qui priuilegium concedit velle mutare naturam actionis, vt extra, de electione c. ecclesia, C. de inofficio. testamen l. si quando. Similiter etiam amor Dei (sicut dicit Grego.) operatur magna si est; si autem operari desinit, iam amor non est. Recte, sicut ignis quamdiu est calefacit; quando autem desinit calefacere, ignis non est. Datur enim amor Dei ad agendum. Vnde dicitur. Non diligamus verbo neque lingua, sed opere, &c. Grego. 1. Io. 3.

Amor proprius hominem decipit, & eius iudicium peruertit. Et ideo secundum iura in causa propria, vel in re sua non potest quis esse iudex, vt 4. quæst. 4. ca. 1. & C. ne quis in causa sua iudicet. Dicunt tamen quidam, quod bene potest quis punire propriam iniuriam sibi factam maxime si superiorem no habet. art. 45. dist. Et qui emendat. quia neque tenetur aliquis remittere propriam iniuriam

Universidad de Deusto Biblioteca

ta sibi factam, nisi velit. de pœn. di. v. ca. vltimo. 21. q. 4. si illis. Alij vero dicunt, & melius, quod nullus debet vlcisci propriã iniuriam, etiam si superiorem nõ habeat. Vnde super illud, Ego gloriam meam non quæro, est qui quærat, & iudicet. dicit Gregorius illiatas contumelias, patris iudicio reseruat, vt nobis profecto insinuet quantum nos esse patientes debemus: dum se adhuc vlcisci non vult, & ipse qui iudicat. Nam sicut ibidem præcedit, Pater omne iudicium dedit filio. Si ergo iudex iudicum non vult in facto proprio iudicare: multo minus alius debet hoc præsumere quantum est de stricto iure, nisi alius præsupponat se mandatis illis. in quo casu si immoderatum quid præcipiat, redigatur, & reguletur ad arbitrium boni viri: vt extra, de iureiuran. ueniens. & c. quintauail. Et licet Papa solutus sit legibus, vt C. de legib' l. digna vox tamen ipse delegat infra eo. c. j. Ad idem accedit. ff. de offic. præsidis l. senatus. Et de iurisdict. omnium iudi. l. quæ iurisdictioni. & l. prætor. Hæc probantur extra, de restitutione spoliatorũ. c. conquæreres. Et extra de accu. qualiter enim in fine sit ergo generaliter prohibetur, ne quis in causa sua iudicet: quia vitium est aliquem sui rei iudicem fieri. ff. de iudicijs. Iulianus ait. vnde non debet quis in sua re sententiam ferre, quia non potest seipsum condemnare, nec sibi præcipere, vel absoluere. ff. de arbi. l. penultima. Et differentia debet esse inter iudicem, & iudicatum, extra, de institu. cap. fin. extra de iure patronatus. c. p vestras. extra de dilationibus. c. debitũ, extra de verbo sig. c. Iorum si quis igitur aliquid iniuriæ patiatur, non debet propter hoc tumultum facere, nec seditionem mouere, sed liceat ei adire iudicem, & legum postulare præsidium C de his, qui ad ecc. cõfu. l. denũciamus. Alioquin si quicquam publice, vel priuatim extortum sit, cum pœna triplici restituetur. Vnde non est licitum, quod aliquis rem aliquam tanquam suã occupet. alioquin pœnam habet ff quod metus causa. l. extat C vnde vi. l. si quis i tantum. ff. de reli. & sumptibus fu. l. ossa. Fallit hoc forte secundum Azonem vbi quis non habet copiam magistratus. ar. C de iudeis. l nullus. ff. de orig. iur. l. 2. §. post orig. Quod intelligas quo ad hoc, vt si forte adversarius meus fugiat, liceat mihi ipsum detinere, & etiam manus inijcere, ad hoc, vt ipsum ducam coram iudice competente. ff. de his, quæ in fra. credi. l. ait prætor & l. si debitore C. de curialib'. l. generali. li x. Et est arg. quod si clericus delinquat, & fugiat, quod possit sine metu canonis duci coram episcopo, & quousque sibi redditus fuerit, detineri, sicut vtitur ecclesia Gallicana. Sed nõ diffinio vtrum excommunicatio cuitetur, quia non inuenio hoc expressum in iure canonico. Et semper quantumcunque delinquat quousque corrigibilis est, priuilegia retinet. extra de sententia excommuni. in audientiam, & c. contingit 2. Patet ergo, quod non licet homini vt sit propriæ causæ diffinitor, vel propriæ iniuriæ vltor vel suæ rei occupator. Nã proprius amor fallit, & ab æquitate recedere facit. Sed nota, quod sicut homo in foro iudiciali non debet esse iudex causæ suæ, ita nec in foro pœnitentiali debet esse iudex culpæ suæ. Apostolus. Neque me ipsum iudico. sed iudicio sacerdotis debet eam dimittere Luc. 17. ostendite nos sacerdotibus &c.

Joan. 8.

1. Cor. 4 Luc. 17

Quibus, quantisque bonis anima humana cœlesti sponso viduata priuetur, Ecclesia Episcopo, seu Archiepiscopo carentis similitudine declarant. Cap. IIII.

ANima dicitur viduata amisso cœlesti sponso Deo, sicut dicitur viduata ecclesia carens Episcopo, vel Archiepiscopo. Dicitur enim sine archiepiscopo ecclesia viduata quo ad quædam puta consilij conuocationem, crismatis confectione, basilicarum dedicationem, clericorum ordinationem, episcoporum consecrationem. Similiter episcopalis ecclesia viduata dicitur quo ad quædam episcopalia, puta crismatis in fronte confirmationem. extra de consuet. c quanto virginum consecrationem pœnitentium publicè remissionem, seu reconciliationem xxvj. quæstio. vj. § & c. 68. distin. quamuis coepiscopi. c 25. dist. perlectis. vbi ad episcopũ Ecclesiarum reconciliationem, extra de consecratione ecclesiæ, vel altaris. Abbatum benedictionem, extra de ætate, & qualitate. c. cũ contingat. Maioris inquisitionis discussionem, & monasterij consecrationem. extra de ele. c. trãsmissa. In his enim omnibus ex similibus dicitur viduata ecclesia

ecclesia Episcopalis. Similiter anima priuata per peccatum cœlesti sponso, caret eõ filio, idest consortio, ecclesiæ, quia & si sit de ecclesiæ numero: non tamen merito.

Item Chrismate gratiæ, & dedicatione personæ, quia neque templum animę neque corporis est Deo dicatum quandiu est in peccato.

Item ordinatione vitæ, quia vita peccatoris inordinata est.

Item consecratione animæ: quia non est peccatoris anima Deo consecrata: nec contra tentationes habet robur, siue firmitatem, nec conseruationem virginalis munditiæ.

Item caret peccatorum remissione, & reconciliatione offensæ.

Item benedictione misericordiæ. Hæc est enim benedictio abbatum, idest patrum qui benedicuntur in semine eleemosynarum. Vnde & misericordibus dicetur illud Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab initio mundi.

Mat. 25

Item caret discussione pœnitentiæ, qa peccator seipsum non discutit, nec aspicit. Apos. Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique a Domino iudicaremur.

1. Cor. 11

Superiorum potestas, & dispensatio quemadmodum inferiorum delicta excusat, lege & exemplo tum sacræ scripturæ testimonio demonstratur. Cap. V.

AVctoritas, & dispensatio superioris excusat inferiorum delicta. Cuius exemplum apparent in simonia. Potest enim dari temporale, p spirituali ex quisione superioris: vt extra, de pactis. c cũ pridem. Et extra de præsbyteris in ii. Qa si superioris auctoritas vitium purget, ut ff. de his qui nota infa. l. furti. § quibus iussu. Et extra, de transac. statuimus, & c. venis. Sic etiam auctoritas principis, minus solenne testamentum facit solenne. C. de testamen. l. omni. quæ facit ex nudo pacto dari actionem, vt ff. de pact. l legitima. quæ mutat substantialia, vt. C. communia de legatis l. 2. C. de rei vxor. actione l. j. Et sic fortasse filij Israel excusantur a furto, qa furati sunt Ægiptijs vasa aurea, & argentea de mãdato, & auctoritate domini.

Item auctoritatem præstans faciendi malum, puta mandando illud fieri, vel concedendo licentiam reputatur, vt faciens malum. Et ideo dicit Imperator omnia nostra facimus, quibus a nobis impartitur auctoritas, vt. C. de veteri iure, en. l. j. §. cumque, & §. sed neque.

Item auctoritatem habent maiores ordinandi de minoribus. Vnde princeps cum suis proceribus potest facere constitutiones, vt C. de officio præfec. l humanum.

Bona in charitate confecta ab aliquo fideli in alium absque meriti amissione conferri posse, exemplo, pluribusq; legum auctoritatibus confirmatur. Cap. VI.

BOna, quæ quis facit existens in charitate, si transferat in alium, non propterea ipse illa perdit quantum ad meritum. Cuius exemplum est, quia licet populus Romanus auctoritatem condendi constituiones, seu etiam leges legatur transtulisse in principem, vt C. de veteri iure. en. l. j. §. & hoc etiam. tamen intelligitur translata, idest concessa non, quod omnino populus a se abdicauerit potestatem. Et sic dicitur transferri iurisdictio a delegante in delegatum: vt ff. de officio eius cui mãdata est iurisdictio. l j. §. qui mandatum. Nam & si olim potestatem condendi leges populus in principẽ transtulisset, tamen postea reuocauit, vt ff. de orig. iu. l. 2. §. ex actis & §. cum placuisset. Sed licet, hic esset antiquitus, hodie tamẽ dicunt aliqui, quod nec populus, nec senatus potest condere legem generalem, sed soli principi, licet condere legem talẽ. C. de legibus, lege fi. Quod ego verius credo, vt etiã patet. C. de veteri iur. enu. l. 2. §. sed hoc. Sicut enim transiato sacerdotio necesse est, vt legis translatio fiat: sic dici potest, quod translato imperio, necesse, quod potestatis condendi leges translatio etiã fiat. extra de consti. c. tãslato. Nam qui nihil retinuit, insolidum p sumitur transtulisse, arg. extra de offi. de leg c. venera ad fi. Sed & pria opinio, ut sentit Hosti. est de consuetudine intimbrata: quæ nec dam opinionem, seu etiã legem tollit, ut in proœmio Instit. §. igitur post libros, & in Auth. de hære. & fal. §. j. Coll. 1.

Spiritualia carnalibus digniora, maiora, & fortiora esse clerici laicique comparatione, & exemplo per similes leges approbato asseritur: carnemique spiritus semper fore subiciendam, sacra scripturæ auctoritatibus, confirmatur.
Cap. VII.

CAro debet esse subiecta spiritui, & non econuerso: quia spiritualia maiora, digniora, & fortiora sunt quàm carnalia. Et hinc est, quod clericus non potest conueniri sub iudice seculari extra de iudi. decernimus. Et etiam episcopus non potest hodie laico delegare, etiam si clericus consentiret, extra. de foro compe. significasti. Nec obstat, quod habetur. xj. q. j. placuit. & iterum. 11. q. j. clericus nullus. xvj. q. 7. filius se. Hoc. n. intelligitur de deposito, & incorrigibili qui non potest per alium distringi. extra, de cleri. excommuni. c. 2 in fi. & de sent. excommuni. vt fame. 17. di. nec licuit. 23. q. v. de Liguribus. Nã si relicto habitu immisceat se prælijs, vel faciat bellum, impune occidetur, extra de senten. excommuni. cum no ab homine, in fine. Vel hoc potest fieri auct. pontifica. j. papę, vt secunda. q v. cum deuotissimam. Laicus autem bene conuenitur sub iudice ecclesiastico in multis casibus. vt in causa seruorum, & rusticorum ecclesiæ. 89 di. iudicatum. 11. q. 2. ecclesiarum seruos.

Item in causis pœnitentium. 11. quæstio. 1. aliud.

Item in causis libertorum, pupillorum & viduarum, & debilium personarum. 87 dist. desolatis. & præcipue quantum ad tuitionem, & defensionem, ne a potentibus opprimantur. 33. q. v. administratores extra. de censibus, licet. 34. q. 3. si quis de potentioribus.

Idem etiam est in peregrinis, mercatoribus, & agricultoribus, & mare nauigantibus, extra. de treu. & pa innouamus 24. q. 3. si quis Romipetas.

Idem cum agitur de fendo ecclesiæ, & inuasores etiam locorum ecclesiarum, vel raptores, seu malefactores possunt cõuenire clerici sub quocunque maluerit iudice. Et similiter quando iudex ecclesiasticus iustitiam reddere negligit, vel suspectus est, vel subditũ lędit: recognoscit episcopus, vt in aucten. vt diffe iudi. 1. R. & §. j. & § si tamen contingit. Coll. ix

Idem est de iure in ciuitatibus quæ iudicibus carent. Quia ergo ecclesiastica ad spiritum, secularia vero referuntur ad carnem, sicut clericus sub seculari iudice nõ debet conuenirisita quoque neque spiritus debet sub lege carnis teneri, de qua Apost. ait, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ &c. Ro. 8 Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. Sed quasi econuerso sub iudice ecclesiastico laicus conuenitur, quando sub moderamine spiritũ carnalis appetitus restringitur. Gal. Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.

Rom. 7
Rom. 8
Gal. 5.

Item mortificanda est ne anima pereat: sicut homo incendium timẽs, destruit domum vicini ne sua ardescat. Est enim licitum hoc secundum leges. Nam si defendendi mei causa tuum ædificium incendio orto dissipauerim, non teneor tibi & ideo Vlpianus reprobat Labeonẽ, qui ait in hoc casu, & in eo nomine etiam familiæ iudicium dandum, vt ff. eo. l. 3. §. ꝗ ait prætor. posset tamẽ dici, quod Labeonis sententia fuit vera: vbi iustus nõ fuit metus: quia adhuc non peruenerat ignis vsque ad domum vicini quam destruxit: tunc enim teneor in simplum act. l acql. Sed si peruenerat vel iuste dubitabam, an peruenirет, quia forte tempus ventosum erat, habet locum, quod Vlpianus dixit. Neque enim damnum dare videor, què perituris ædibus, vt ff. quod vi aut clam. l. Si alius. §. Est & alia exceptio. Quamuis autem non peruenerit, tamen putabam ignem vẽturum adhuc cesset actio, sic intelligitur. ff. ad l. aq. l. Si quis rumo. §. aut dicitur. Si etiam paccitur ci. qui causa meritum suarum seruandarum alienas proijcit in mare: vt ff. de præseri. verbis l. q seruandarum. Respon. j. Multo ergo magis, debet homo spiritualiter plus curare de anima quàm de carne. Est enim anima quasi domus Dei propria: caro autẽ quasi aliena. Vnde Dominus ait, Nolite timere eos qui occidunt corpus: super animã autem non habent iam amplius quid faciant: ergo domus carnis, seu concupiscẽtia mortificando per pęnitẽtiam destruitur, ne, scilicet libidinis incendio domus mentis absorbeatur. Roma. Si spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis. Et hic præcipue est necessarium cum quis perflare senserit tentationis ventum, & vbi se fragilem sentiens, metuit ruinæ periculum.

Vlpi.
Mat. 10
Rom. 8

Sunt

Sunt etiam carnis delectationes velut alienæ merces in mare proijciendæ, idest in amaritudinem pœnitentiæ conuertendæ, vt mentis internæ virtutes quasi propriæ merces saluentur. Matth. Si pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proijce abs te. Et idem. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eũ, & proijce abs te, &c. Exo. Equum, & ascensorem eius proiecit in mare. Equus enim est corpus. Ascensor eius delectationis appetitus, qui ei dominãtur qui proijciendus est in mare pœnitentiæ. Ostendunt etiam nobis præfata legum exempla, ꝗ magis homo de propria salute, quam aliena debet curare.

Exo. 15

Item cum a carne permittit spiritus superare, est velut quædam collusio damnabilis, & iniqua. Tunc enim spiritus assimilatur ei, qui colludit in causa status, puta cum dominus accepta pecunia, vel alias malitiosè permittit se a seruo in status iudicio superari: quæ collusio detegẽda est, & dantur præmia detegenti, & adiudicatur ei seruus. Vnde ille, qui colludit in cã status, perdit ius in personam illius de cuius statu agebatur, & applicatur illi, qui collusionem detexit. ff. de collusionibus. l. 1. C. eo. l. fin. Similiter cum caro, & spiritus sibi inuicem quasi litigãtes aduersentur, & cum spiritus habeat ius dominij super corpus, si propter delectationem acceptam a carne permittat se in tentationis causa, seu lite superari per consensum, est quasi collusionis peccatum. Quod tamen si per pœnitentiam, vel confessionem delegatur caro in seruitutem redigitur ipsi pœnitentis. Et tunc tollitur dominii carnis a spiritu præuaricante, & subditur eidem spiritui pœnitenti, ex cuius persona dicebat Apost. Castigo corpus meũ, & in seruitutem redigo.

Cor. 9.

Quando casus malus in aliquo ob eius culpam sit conferendus ac plectendus medicorum exemplo terminatur. Cap. VIII.

CAsus malus non imputatur alicui, nisi vbi culpa interuenit, sicut medico non imputatur si potionem dat, & infirmus aliquo casu fortuito moriatur, ita ꝗ medicus non deprehendatur in culpa ante factum, vel in facto, vel post factum: extra de cler. ægro. c. ad aures. Ante factũ deprehenditur in culpa, quando nõ est peritus in arte, vel quando intromittit se de ministerio alieno, puta est religiosus, qui intromittit se de chirugia, quod officium non pertinet ad ipsum. extra de homici. c. tua nos. in facto autẽ deprehenditur in culpa quando non dedit potionem iuxta traditionem artis. imò innitebatur prudẽtiæ suæ, contra iura de consti. a ec ce. ne innitatis. Et postfactum deprehendit quãdo circa custodiã infirmi nõ apponit diligentiam, quam debet: nec excusatur si custodem minus diligentem dimisit vbi videbat periculum imminere arg. extra de officio Arch. c. ea q. Caueat ergo quomodo plures curas simul & semel suscipiat, quia si innitmus continuam diligentiam exigit pluribus intentus, minor sensus tali ad aures. ff ad l. Aquil. l. qua actiõe. § fi. & l. seq.

Quantum circuitus Ecclesiarum dispendia sint vitanda, cur ex Romanæ consuetudine, & lege breuibus monstratur verbis.
Cap. IX.

CIrcuitus & dispendia vitãda sunt cui exemplum habetur a consuetudine curiæ Romanæ. Nam licet per postulationem hoc acquiratur postulato, quod redditur habilis ad hoc, vt eligatur postulatione admissa, vt extra, de ele. c. innotuit. in fi. hunc tamen ordinem, & si a iure procedat, non seruat Ro curia. Nam si ab ea aliquis postuletur, postulatione admissa nõ sequitur electio, sed approbatio postulationis, & postulati pro electione, & confirmatione habetur. & simile, extra de electio. c. Cũ inter canonicos. & hoc ideo facit, vt euitetur circuitus Qui certe vitandi sunt, vt ff. de condi indebi. l. dominus, & vt vitentur dispendia ecclesiarum, vt extra de elec. c vlt.

Mali cogitatio quando peccatum veniale, seu mortale existat, quandone merita præcedentia euacuet ac gratiam tollat, Sanctorum Doctorum auctoritate, testatoris q; exemplo ostenditur.
Cap. X.

COgitatio interior peccati sine consensu opens, non tollit gratiam, nec euacuat merita præcedentia, nisi sit cum delectatione morosa, quia tunc interdum est mortalis culpa. Exemplum huius est, quia voluntas testatoris imperfecta non tollit solenne testamentum præcedens, sed cũ decennio tollit, vt C. de testamentis l. scimus. Sicut ergo morositas temporis au-

 etenuicat

Universidad de Deusto Biblioteca

tentiçat imperfectam voluntatem testatoris. Sic etiam morositas peccatoris augmentat culpam interioris cogitationis. vnde peruersæ cogitationes sicut dicitur Sap. separant a Deo, s. quando sunt morosæ. & ideo, sicut dicit Isido. cum te titillat cogitatio, cum tibi aliquid suggerit illicitum, non ibi teneas animum calca serpetis caput, calca prauæ cogitationis initium. Est enim periculũ in mora. Aduertendum tamen hic est, ꝙ propriè loquendo, delectatio cogitationis dicitur morosa non ex mora temporis, sed ex eo, ꝙ ratio deliberans circa eam immorat, nec tamen eam expellit tenens, & voluens libenter ea statim, vt attingerunt animam respui debuerunt, vt Augustinus dicit. Sap. 1.

Item non ꝙ cogitatio ipsa secundum se non est peccatum mortale; immo quandoq; est veniale tantùm: puta cũ aliquis cogitat vtiliter de fornicatione, s. vt de ea prædicet, vel disputet. Sed si aliquis circa cogitationem fornicationis immoratur, vt delectetur de ipso actu cogitato, tunc est peccatum graue, immo etiam consensus in talem delectationem, & absq; consensu exterioris operis dicitur esse mortalis. August. 12. de tri.

Peccatorum confessio conscientiæque examinatio quomodo sit agenda, vt suum patiatur effectũ, eorum, qui secundum iura sunt consecrandi, exemplo edocetur. Cap. X I.

Confessionem debet præcedere diligens cõscientiæ perscrutatio, & examinatio. Nam secundum iura, antequam quis consecretur, vel ordinet, debet præcedere per triduum scrutinium, s. vt incipiatur in feria quarta præcedente sabbatum ordinum, & debet per triduum diligenter inquiri de genere, de patria, de institutione in titu. ad quem ordinatur, de ætate, de loco in quo conuersatus est, de scientia, de fide, & de alijs huiusmodi, & sic examinati per triduum continuum, Sabbato qui probati sunt, Episcopo præsentantur. 24. di. c. qñ. Similiter antequã pœnitens se sacerdoti in confessione repræsentet, vt beneficium absolutionis, & sacramentalis gratiæ consecrationem recipiat, debet semetipsum primò diligenter perscrutari, & conscíam suã p triduũ, i. diutius examinare, vel per triduum, i. de triplici tpe, s. de iuuentute, virili ætate, & senectute. vel per triduum, i. tripliciter, i. da cõmissis in Deum, in proximum. & in seipsum. vel per triduum, quia debet esse consideratio pœnitentium, seu confitentium circa personas, circa peccata, & circa circunstãtias peccatorum. Debet quoque fieri examinatio pœnitentis de tota vita sua, quando vult generaliter confiteri, & debet fieri examinatio non solũ de actibus peccatorum, sed etiam de circunstantijs, s. de conditione personæ, de loco, de facto de causa, de modo, de tempore, de auxilijs quibus operatus est. Sicut in hoc versu continetur. Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur quomodo, quando. Sicut clericus, vt dictum est examinatur non solum de persona, & vita, sed etiam de alijs circunstantijs.

Diu peccatum in conscientia non esse ferendum, ne suo pondere in aliud trahat, vnico Canonistarum circa Ecclesiæ grauamen exemplo instruimur. Cap. X II.

Conscientiæ grauamen non est sustinendum. Sed est per pœnitentiam protinus remouendum. Nam secundum iura non tolerandum est grauamen ecclesiæ, vnde consuetudines inductæ ĩ gra uamen ecclesiarum, non debent obseruari, sed reuocari, extra de consuetudine, c. j Sicut ergo est reuocandum, quod infert grauamen ecclesiæ. Ita etiam est remouẽdum, & purgandum, quod infert grauamen conscietiæ, s. peccatum, ex eo, quòd quamdiu retinetur semper peccator ipse ruit de malo in peius. Grego. peccatum, quod per pẽnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. & ad idem de pœni. di. 4. c. 1. & 37. q. 2. & se. propter quod hortatur Apostolus deponentes oẽ onus, & circunstans peccatum, &c. maxime autem peccandi consuetudo est, quæ conscientiam grauat. psalmus: Filij hominum vsque quo graui corde? scilicet per peccandi consuetudinem, quæ cor indurat, & aggrauat. Grego. Heb. 12. Psal. 4.

Quemadmodum viri spirituales, & à quibus in delictis corrigendi, & puniendi, nequis in errorem insidat, breuibus ostenditur verbis. Cap. X III.

Corripiendi sunt spirituales viri non per carnales, sed per spirituales, sicut clerici non sunt corrigendi, vel verberandi per laicos, sed tantum per clericos. vnde si prælatus percuteret subditos, siue monachos siue alios, nõ per clericos, sed per laicos, vterque esset excõmunicatus, & qui præciperet, & qui verberaret, vt extra, de sen. excõ. c. vniuersitatis. nisi fortè sint incorrigibiles, qui non possunt cõmodè per clericos comprehendi. Tunc enim per laicos possunt, dum tamen nõ plus se extendat violentia laicorum, quã requirat rebellio clericorum. vt extra, de senten. excõ. c. vt famæ, §. laici. Item correptio prælati debet esse moderata. Nam si esset nimis atrox, & violenta in clericũ ita vt mors sequeretur, non transeũda esset sine punitione. Vnde si subditum suũ non habito respectu ad ordinem sibi datum, Episcopus cædi crudeliter iusserit, & in continenti mortuus fuerit, homicida iudicatur, ar. 51. di si qua fœmina. Si autẽ per 8. menses, vel amplius, vel minus ad arbitrium iudicis redigendum vixerit, & postea moriatur, quamuis præsumatur ex alia infirmitate, tamen suspendendus est dominus ad tempus, vel vsq; ad duos menses, vel secundum quòd videbitur in specta persona, vt extra, de clerico percussore. Præterea, & si se non emendauerit postea deponatur, vt eo ti. c. 1.

Damnatis qui in inferno iam existunt, suffragia aliquo pacto conferri non posse, nec ipsi aliis eosq; hac ratione potissimum ab his, qui in Purgatorio, & in Cœlo, & in Mundo existũt differre terminatur. Cap. X V.

Damnati, qui sunt in inferno, nec suffragia valent recipere, in quo differunt ab his, qui sunt in purgatorio; nec ipsi alijs conferre possunt, in quo differunt ab his, qui sunt in Cœlo, & in Mundo. Vnde in hoc damnati assimilantẽ clericis suspensis, quibus secundum iura, beneficia conferri non possunt, extra de ætate, & qualitate ord. præ. c. cũ bonæ memoriæ. nec ipsi alij possunt conferre, vt extra, de concess. præben, vel ecclesiæ non vacan. c. quoniã diuersitatem. Similiter damnatis suffragia conferri nõ possunt, quia in inferno nulla est redemptio, sicut patuit in diuite epulone: Similiter et ipsi bona alijs conferre non possunt, qui bonis omnibus sunt priuati. psalmus: Nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Luc. 16 Psa. 75.

Sanctorum corpora post extremi iudicij diem fore glorificanda, & cum animabus beatificanda, auctoritate, & exemplo confirmatur. Cap. X I I I.

Corpora Sanctorum post resurrectionem erunt, & præmiabuntur in cœlo, sicut & spiritus eorum, & similiter corpora damnatorum in inferno. Tenet. n. in homine spiritus quasi vicem viri, Caro autem quasi vicem vxoris, & secundum iura vxor sequitur forum mariti, vt ff. de iurisd. om. iud. l. penul. C. de incol. l vltima. ff. ad munici. l. ea, quæ & l. de iure. §. vltimo, & l. filijs, §. 1. Similiter etiam caro sequitur forum spiritus: quia vbi præmiatur, vel punitur spiritus, etiam caro, Luc. Timete eum, qui habet potestatem animam, & corpus mittere in gehennã. Congruum enim est, vt sicut hoc corpus simul cum anima peccat, vel meretur, ita tandẽ simul cũ aĩa puniatur, vel præmietur. & Ideo potest dicere anima beata de corpore: Volo pater, vt vbi ego sum, illic sit & minister meus. Nam sicut corpus hoc coniungitur animæ ad ministerium laboris, ita in cœlo ei copulabitur ad consortium mercedis. Luc. 20

Quando culpa damnum inferentis excusabilis existat, & quando non, idque ante factum in facto & post factum posse euenire, pluribus Legistarum aperitur exemplis. Cap. X V I.

Damni dati culpa aliquando est excusabilis, nam aliquando excusat eam modus, vt cum quis se defendendo damnum dedit, tunc enim non tenetur dum tamẽ modum seruauit. Talis enim culpa caret, quia secundum legem fecit. ff. de iustitia, & iure, l. vt vim. Aliquando vero excusat eũ metus. Nã mihi quencũque ferro me petentem quamuis nõ percutientem, interficere licet. sufficit enim terror armorum. Hac etiam ratione excusor si furem nocturno tempore interfecero, vt dicitur in tabernatio reposcente lucernam, vt tamen cum clamore hoc testificetur. sed de die non licet nisi se telo defendat. sed si potui ipsum capere non occidendo, & tamen occidi, tunc teneor. ff. ad legem Aquil. l. quarta, §. fin. & l. 5. & l. si ex plagis. §. tabernarius. extra de homicidio. cap 2. & 8. Aliquando verò excusat eum impulsus, quia sine

culpa etiam est, qui alterius impulsu, vel ventorum violentia damnum dedit. ff. ad l. Aquil l. quemadmodũ. §. si nauis. & l. si ex plagis, § in diuino capitolio.

Item culpa damnũ inferentis aliquãdo est, ante factũ, aliquando in facto, aliquando post factum. Ante factum est sicut cum aliquis male composuit lapides in plaustro, & propterea lapides ceciderunt, & damnum dederunt: vel in stipulam suam ignem apposuit in die ventoso, vel quia non adhibuit diligentiã quã debuit de dãno, quod sequitur tenetur: quia qui occasionem damni dat, damnũ dedisse videtur. Porro si omnem diligentiam adhibuit, quam debuit, ita quod nihil dimisit, de cotingentibus non tenet. ff. ad l. Aquil. l. qui occidit. §. in hac, & l. qui foueas. & l. idem iure § milionem. & l. si seruus, §. si explanato. extra de iniurijs, & damno dato. c. si egressus. Quãdoque vero culpa sequitur factum, vt in medico, qui bene secuit, & postea circa curam negligens fuit. Quandoque autem est in facto, vt si medicus imperite secuit. ff. ad l. Aquil. l. qua actiõe §. fi. & l. idem iure Et probantur hæc tria. extra', de ætate, & quali. c. ad aures. & de homicid. c. tua nos.

Septem hic potissimæ causæ Ecclesiæ curam renunciantis annotantur, quibus etiam homo, vt Diabolo ac eius pomp s renunciet admonetur; illiusq suggestio quanta sit, declaratur.
Cap. XVII.

DIabolo renunciare debet homo, & omnibus pompis eius pluribus de causis, similibus his quibus episcopi renũciatio admittitur. Sunt enim hæ iustæ causæ, quibus talis est renunciatio admittenda. Conscientia criminis non cuiusliber, sed illius duntaxat, propter quod ipsius officij executio post peractam pœnitentiam etiam impeditur, puta si sit enorme delictum, secundum Bernar. Gof. & Host. Et dicitur enorme delictum, secundũ Hosti. homic. 50. di c minor. j q. 7. ca. si quas oẽm. de const. di. j cap. j. Item hæresis in qua post vulnus sanatum cicatrix remanet. j q. 7 si qui. Item simonia in ordine. extra, de accusa inquisitis.

Secunda causa est debilitas corporis, nec omnis debilitas, quæ ex infirmitate, & senectute procedit sufficit, sed illa dũtaxat per quam impotens redditur ad exequendum officium pastorale.

Tertia est defectus scientiæ: sed quanuis desideranda sit eminens scientia in pastore, in eo tamen est competens toleranda, extra de elec. c. qualiter.

Quarta causa est malitia plebis, quando scilicet adeo duræ ceruicis existit, & in rebellione sua ita pertinax inuenitur, q̃ prælatus nequit proficere apud ipsam: quod si mortis periculum imminear, iusta est causa renunciationis. extra, de renũ. c. ad supplicationem. & extra de ele. bonæ memoriæ. Hoc periculum intelligitur secundum quod parochiani ipsum capitaliter persequuntur. In quo casu superior, ad quem spectat etiam ex officio, & si nihil petatur, eum transferre debet argum. extra, de rerum permu. c quæ situm, siue quia aer eidem est pestilens, & mortifer. 84. dis. c. quorundam.

Sexta causa est graue scandalum, scilicet quando de ipso prælato grauiter scandalizantur subditi.

Septima causa est irregularitas personæ, vt si bigamus, & tunc non remanet: vel illegitime natus, & tunc ex dispensatione remanere potest, vt patet extra de renun. c. nunc pridẽ. vbi ista plenius exponuntur. Omnia autem prædicta quodã modo diabolo competunt, quia ipse crimina enormia suggerit, vt hæresim, & simoniam, & homicidium Iob. Ille homicidia erat ab initio, &c. Ipse quoque vites nostras tam spirituales, quãm corporales infirmat, & contingit: ipse obscuritatem nobis dubietatis, & ignorantiæ ingerit: Ipse sua malitia pertinax, & immutabilis existit, & insuper nos ad periculum æternæ mortis pertrahit. Capitaliter enim nos persequitur. & pestifero nos flatu veneno sæ suggestionis inficere conatur. Grauia etiam nobis scandala suscitat, & inducit, & dum affectum spiritus a ratione recta subtrahit, & voluptati carnis per consensum coniungit, quasi bigamum irregularem efficit: ex quo etiam adulterina proles carnalis operis procedit. Ex quibus omnibus patenter apparet, quod diabolo renunciandum est, & omnibus eius pompis. Apostol'. Nolo vos socios esse dæmoniorum. Et Eph. Nolite locum dare diabolo.

Iob. 1.

1. Cor. 10

Eph. 6

Quemadmodum a fidelium unione ab Ecclesiaq; meritis per excommunicationem, Ecclesiarum incendiarij excludunturs; sic & multo magis a Sanctorum cõsortio ignem discordiæ incendentes. excludi demonstratur.
Cap. XVIII.

DIscordiæ, vel odij ignem incendentes excludentur a consortio Sanctorum, sicut incendiarij ecclesiarum excluduntur per excommunicationem à cõsortio fidelium. Nam incendiarij Ecclesiarum, qui scilicet ecclesiam, vel locum religiosum, vel cęmeterium, vel ea, quæ sunt infra spacium priuilegiatum, vt legitur. 17. q 4. sicut antiquitus incenderunt, vel effregerunt, sunt excommunicati ipso iure. Ita quod ex quo denunciati sunt in ecclesia non possunt absolui nisi per Papam, vt extra, de senten. excommu. c. tua nos. c. conquesti. Excipitur tamen mortis periculum imminens, vt extra. c. vt super eo. & c. in literis. Alij autem incendiarij', scilicet aliorum locorum non sunt excõmunicati, sed excommunicandi. Et excommunicati non absoluuntur nisi damno restituto, & iuramento præstito, quod ignem vlterius non apponant, vt 23. q. vlti. c. pessima. Et hæredes coguntur satisfacere damnum passis. Consuetudo tamen approbata, (vt dicit Hostien.) reddit tales incẽdiarios excommunicatos ipso iure, quamuis denunciati non sint, siue in ecclesijs, siue in villis incendium commiserint dolo malo. Consuetudo autem conseruanda est, cum sit optima legum interpretes. vbi autem consuetudo non apparet, sentiendum est cum Alano, scilicet, quod incẽdiarij tam aliorum locorum, q̃ ecclesiarum non sunt excommunicati, sed excommunicandi. Si ergo per excommunicationem excluduntur a consortio fidelium, qui intendunt ecclesiam, vel tẽplum materiale, multo magis excluduntur a beatorum consortio, qui incendunt igne discordiæ, vel odij tẽplum spirituale, scilicet animæ. Psal. Incenderunt igni Sanctuariũ tuum.

Hostiẽ.

Ala.

Psa. 73.

Præsumptio secundum Iuristas quot modis distinguatur, dubiaq; animæ periculum inducentia: quo pacto sint iudicanda, & decernenda, legum auctoritatibus, pluribusq; exemplis definitur: & malam suspitionem tribus de causis prouenire asseritur. Cap. XIX.

DVbia in quibus vertitur periculũ animæ, debent trahi ad partem, & præsumptionem tutiorem. extra, de sponsalibus. c. iuuenis. Ideo in dubio secundũ iura, præsumitur quis excommunicatus. extra, de sent excom. cum desideres.

Item in dubio præsumitur, quis fornicator. 30. q 5. c. aliter, & c. nostrates.

Item in dubio præsumitur, quis paganus siue non baptizatus. de confect. di. 4. c. paruulos. c. si nulla, & extra de bap. c. 1. Item in dubio præsumitur, quis non ordinatus 73. di. c presbyteri. Item in dubio præsumitur ecclesia non cõsecrata. de cõsti dis 1. c. solẽnitates & c. ecclesia. Notandum est hoc, quod iuristæ distinguũt multiplicem præsumptionem. Est. 11 quædam præsumptio iudicis, & contumaciæ hominis: vt quando episcopus citauit clericum suum, & nõ redit ad ecclesiam, præsumit iudex, quod habeat ecclesiam pro derelicta. ar. a contrario sensu. 7. q. 1. c. pẽsentiũ. Sed hoc præsumptio bene admittit probationem contrariam. Et de hac etiam legitur. 2. q 5. c. omnib' nobis circa finẽ. Alia præsumptio est famæ, vt quando quis infamatus est, nec apparent alia indicia, & hæc admittit probationem in contrariũ aliquando per inquisitionem, aliquando per purgationem. Alia vero est naturæ, vt si pater exhæreditauit filium, præsumitur, quod iniustè, quia non permittit natura præsumere, quod filius patrem offendat, C. de inof. testamento. omni modo. & Authen. non liceat patri quod nullus affectus vincit paternum, vel maternum. C. de cura. furi. l. vlt. Ex hac etiam præsumptione contingit, quod non præsumitur frater contra fratrem falsum testimoniũ dicere, maxime in crimine hæresis, vel & alio grani. Naturale enim fœdus non permittit quicquam falsi criminis suspicari, extra, de coha. cle. & muli. c. j. & c. vlt. Alia vero præsumptio est iuris tantùm, vt cum ius præsumit aliquid, sed non statuit ius super præsumpto: vt si vir diu fuit cum vxore sua in lecto, præsumit ius, quod eã cognouit, si ipse hoc dicat quamuis vxor neget, extra de desponsa. imp. c. continebatur.

Universidad de Deusto Biblioteca

batur.& c.duo pueri .32.q.1. c.si qs acceperit. Tamen bene admittit probationē in cōtrarium.27.q.1.c.nec aliqua. Sed non tandum,quod aliquando lex fingit bonū quod canon malum præsumit. Nam in libera mulieris coniunctione, & cohabitatione lex fingit matrimonium. ff. de ritu nup.l.in libere. Canō vero præsumit stuprum, seu contubernium propter periculum,nisi probetur matrimonium. 30.q.5. c.1.& 2.Et hoc propter periculum, quod accidere potest ex clandestina desponsatione. Nam quamuis vere matrimonium contractum sit inter aliquos, si tamen alter diuertat non distringetur per ecclesiā nisi matrimonium probetur.30. quæst.5. c. his ita.

Item secundum præsumptionem iuris si chirographum cancellatum sit , præsumitur debitor liberatus,nisi probetur contrariū,ff.de ꝓbationibus l.si chirographis.

Item instrumento, & literis statur prima facie , nisi cōtra probetur.extra,de ꝓba.post testimonium, C. de probatio.iubemus.

Item præsumitur a iure, ꝙ quicquid habet vxor,de bonis mariti acquisierit , nisi contrarium probetur. ff. de donat ,inter virum , & vxorē l.Quintus Mutius.C. de dona.inter virum,& vxorem.Etiam sic in clerico administrationem habente.Vnde si relinquatur clerico ab extraneo,præsumitur relictum intuitu ecclesiæ,nisi contra probetur extra de testamentis requisisti.item præsumit ius , ꝙ quilibet sit idoneus nisi probetur contrarium . extra , de seruti.in or.fac.c.1.Et ꝙ sit soluendo.ff. de pri.cre.l.si creditores. In fi.& præsumitur , ꝙ quilibet sit bonæ fidei nisi probetur malæ.C.de euic.l.penul. Et ideo , qui dolum dicit, dolum debet probare,ff. de probationibus l quotiēs.§ qui dolo.Dominus tamen Gulielmus Alumen.Parisi. Guil. Episcopus dicebat, ꝙ potius debemus p̄sumere malū , quam bonum, qa pro vno Matth. bono inueniuntur decem mali . Et multi quod dictumest in contrarium, fit de æq sunt vocati,pauci vero electi . Sed illud, tate & benignitate iuris . Et quia de omnibus dubijs benigna interpretatio fieri deber,extra de re.iu c.estote. Et similiter quædam glosa super epistolam ad Ro. dicit,quod dubia in meliorem partem sunt interpretanda.Vnde Theologi dicunt, ꝙ ex leui de aliquo malam opinionem habere absq; sufficienti causa est ei iniuriā facere . Et quamuis contingat,sic interpretantem sæpius falli circa malos,de q̄bus bonā habet opinionē,tamen melius est bonā opinionē habere de malis ꝑ talem deceptionem,q̄ rarius falli,& habere malam opinionem de bono homine. Dicūt etiam Theologi, ꝙ habere malam suspitionem de aliquo ex leuibus indicijs potest prouenire ex tribus. Vno modo ex hoc,ꝙ aliquis malus est,& ideo ex leuibus de alio iudicat malum.

Secundò ex odio , & inuidia ad alterū, ex qua faciliter de eo suspicatur malum.

Tertiò ex longa experientia. Vnde Philosophus dicit, ꝙ senes sunt maxime suspiciosi,quia multotiēs experti sunt aliorum defectus. Primæ duæ causæ manifestæ importāt peruersitatem affectus. Tertia diminuit de ratione suspitionis, quia experientia ad certitudinem proficit . Et nota etiam quod ex leuibus indicijs de bonitate alterius dubitare est veniale,sed pro certo , & quasi diffinitiuè ex leuibus indicijs malitiam extimare si sit de graui bus non est sine peccato mortali : quia non est sine contemptu proximi . Iudex autem si ex sola suspitione procedat ad aliquem condemnandum, cum manifeste sit contra iustitiam,semper mortaliter peccat . Alia præsumptio est iuris , & de iure,vt cū ius fingit aliquid , & statuit super facto ,& hæc non admittit probationem in contrariū , vt si qs semel deierauerit nisiquàm admittit in testimoniū ; quia præsumitur,ꝙ semper deieraret.extra,de testib.c. testimonium. Item si alia mulier inuita tradāt marito, & habitat secum per annū,& dimidiū,de cætero non pōt reclamare . Idem si permittit se cognosci,q̄ quis non habeat annos legitimos. Nā & carnalis copula facit de spōsalibus matrimonium iure præsumente, ꝙ consenserint: & de hac præsumptione ius facit , vnde dicitur præsumptio iuris , & de iure.extra,de sponsalibus.ea.ad idē extra de desponsationibus.impub capit. de illis a nobis . Quandoq; tñ ius fingit aliud esse q̄ sit. Nam fingit mulierē stipulatā dotē,quæ non est stipulata.C.de rei vxor.ac.l.1.in princ. Fingit etiam natum, quod non est.ff.de sta.ho.l.qui in vtero. Item fingit viuere,quod non viuit.Insti. de excu.tu.§.filij autem. Sed & fingit nō esse natū, qd̄ natū est ff.de lib.& posthumis.cuius testimonio,§. Lucius.l.p̄terea fingit non conceptum , quod nascitur

Arist.2. Reth.

mortuum.

mortuum.ff.de uerborum significationibus.l.q mortui.Alia est præsumptio qualitatis,& facti,quæ etiam est de iure,quia scilicet ius propter qualitatem facti præsumit quid benè,vel malè actum . Inde dicitur per exteriora Nam si quis simpliciter humiliter,& continenter uixerit, & cum honestis , & discretis libenter conuersetur,præsumuntur eius opera bona, & recta,& munda.Et econtra si libenter non orauerit,non ieiunauerit,non humiliter se habuerit,sed cum luxuriosis,lusoribus,& potatoribus se exposuerit,huius opera præsumi possunt inhonesta, & mala. Et ex malo quoq; opere præsumitur malus animus.extra de elect. c Osius.& extra de clericis non resid.c.j.Et impudicus oculus impudici est cordis nuncius, Aug.in reg. secundum Aug. Et quicquid iniuriosum fit aut dicitur,presumitur animo iniuriandi factum,aut dictum,nisi contra probetur,ut C.ad l.Cor.de sic.l.j.& de iniuriis siue conuitiis , licèt delinquens dicat , quod ludens fecerit . Nam ludus noxius in culpa est.ff.ad l.Aquil.l.nam ludus.Et ideo non debet remanere impunitus. ff. de furtis.l.in furti actione.§.ult.qs enim ludos appellabit,ex quibus crimina oriūtur,ut in consti. ff uetteris. §. illud notatur. Ideo præsumitur de facili contra usurarios, qui consueuerunt exercere usuras.

Eleemosynam charitatisq; operam (veluti etiam in ecclesiastica electione alicui euenire debet) propinqui in digniori,& indigentiori fore conferendam approbatur . Cap. XX.

ELeemosynarum dispensator si habet in domo,uel familia,vel collegio suo indigentem,non debet eum negligere , quia propinquus est , uel collega:cuius exemplum est in ecclesiasticis electionibus. Non enim prohibetur aliquis eligere consanguineum,dummodo sit idoneus . Et similiter si idoneus in ecclesia in qua facienda est electio inuenitur,de ea est eligēdus,ut 24.dist.in nomine Domini.61.dist.nullus inuitis.Sed in hoc est differentia , quia in electionibus est in fauorem cuiuslibet congregationis indultum,ut de se eligat si ibi idoneus inuenitur.70.dist.c.nec emeritis.& c.nullus. Potest congregatio huic iuri fauorabili renunciare , & alium eligere,uel postulare tota,vel maior pars congregationis ipsius,quamuis in ea aliquis dignus existat,ut extra de elect.cum Vintonensis,& c.cum inter canonicos.sed in eleemosynis dandis dicit Apostolus , quod 1. Thimo.5. si quis suorum , & maximè domesticorum curam non habet,fidem negauit,& est infideli deterior.Vnde magis coniunctus,est alii necessariò præferendus,cæteris paribus . Puta si alius non occurrat magis indigens , uel æquè indigens , & melior , uel reipublicæ utilior , in quibus casibus præferendus est coniuncto.

Error iure tollerandus,qui sit manifestatur : peccantium q̄ error uendentium & ementium errori assimilatur : quorum hic sex annotantur errores , ac omnia suis apperiuntur exemplis.

Cap. XXI.

ERror utilis toleratur . Cuius exemplum est,quia cum seruus non possit esse iudex , quia nec arbiter , quod minus est.ff.de arbit.l.pedius. §. fi.Tamen si credatur liber , & sententiam ferat , tenet sententia propter utilitatem eorum, qui apud eum egerunt.ff.de officijs præfecti.l.Barbarius.tamen in ueritate iudex non est:ar.ff.de.cur.l.habemus Medesanus . Ad idem Insti.de test. §. sed neq; C.de testi.l.1.C. de lati.lib.toll.l.1.§. sed & qui domini.& §. sed & si quis homini libero . Sic dicimus de excommunicato,arg.extra.de procu. c. fi. Et extra de exce.c.exceptionem. extra.de sent. & re iu.c ad probandum.

Item si quis gerat se pro legato,cum non sit , certè ualebunt eius sententiæ si homines ad ipsum tanquam ad legatū bona fide recursum habuerint.arg.ff. ad Macedonianum.l.3. Item error intentionis,qui est sine dolo,aliquando excusat , licèt non ex toto : quod patet per exemplum in rapina.Nam raptor non dicitur, qui uiolenter rem alicui rapit,nisi dolus malus interueniat , quia si quis rem propriam alicui uiolenter auferens credens sibi interesse,tunc cessat actio raptoris , licèt talis mulctetur per constitutionem: si quis in tantam . Instit. de ui bonorum rapt. §. sed nec dum talia , & præcedenti . Item si publicanus pe-

Universidad de Deusto Biblioteca

cus meum adduxerit dum putat me ad uersus legem uectigalis aliquid commisisse, & sic moriatur, non tenetur quamuis erraueritSecus si ideo inclusit ne pascatur, & fame pereriet: quia tunc tenetur.ff. de iur. & in.l.2. §. si publicanus

Item error peccantium assimilatur errori ementium, & uendentiũ, inter quos contingunt plerunq; sex errores impedientes contractum emptionis, & uenditionis. Primus est in pretio, ut si puto uendere decem, tu putas emere quinq;. secus econtra.ff locati.l. si locem. Iste error est in hypocritis: qui opera pœnitentiæ, uel iustitiæ, quæ sunt magni ualoris, uendunt uili precio humanę laudis. Hoc enim est, quia hypocrita præmium humanæ laudis maioris ualoris extimat, quàm sit.

Secundus error est in cõtractu, ut quia puto uendere, tu putas tibi donari. ff. de rebus cre l.si ego. Similis error est in mali prelatis ecclesiæ, qui bona ecclesiastica pro libito suo tractant tanquam libere sibi donata, idest tanquam essent ueri domini, cum tamen sint non domini, sed dispensatores, & ministri. Et ideo in fine inuenient ea caro precio sibi uendita, grauem scilicet pœnam pro eis exoluentes.

Tertius error in corpore, idest in ipsa re, ut quia puto uendere Sempronianũ, tu putas emere Cornelianum ut.ff.e.l in uenditionibus. Sed quid si uendo tibi Petrum cocum cum sit Pelliparius & si is, qui cocus est, Martinus uocatur, si habui nota nomina seruorum tunc is debetur, qui nominatus est. sed si nõ habui nota, is uidetur uenditus, cuius artificium est adiectum.ff.de rebus du.l. qui habebat. Talis error est inter diabolum, & luxuriosum Cui diabolus offert opus carnis, & ille accipit credens emere, idest percipere solum delectationem, & diabolus intendit ei tradere magis amaritudinẽ, quia uoluptas tristes habet exitus, ut dicit Boetius. Pro Nouissima illius amara quasi absinthium

Prou.5.

Quartus, & quintus si in substantiali qualitate siue materia erretur, ut si æs, p auro, uel plumbum pro argento destruatur, & si etiam acetum ueneat pro uino, quod ab initio acetum fuit, emptio non ualet: secus si postea acetum fit, quia eadem propriè substantia est. Est enim idẽ corpus probatur hoc.ff. eodẽ.l. In uenditionibus. § ultimo. & l. alioquin. & l. aliter. Sed si in parte erretur in substantiali qualitate, tenet pro parte in qua non erratur, ut ff. eodem tit. f. quod tamen. & l. cum ab eo § ulti. Iste error est in auaris, qui quasi plumbum recipiunt pro auro, & acetum pro uino, idest corporalia pro spiritualibus, & temporalia pro æternis. Appreciantur enim magis plumbum, quàm aurum, idest magis temporalia, quàm æterna.

Sextus est si erretur in sexu, ut puto uẽdere puellam, tu putas emere puerum: secus si putas emere uirginem cum iam sit corrupta, ut ff eo l. aliquorũ. §. quod & si ego. Sed uenditor sciens corruptam tenetur actione ex empto ad resoluendum contractum ff. de act. empt. & uend l. ex empto. §. si quis uirginem.

Itẽ si erretur in esse, nulla est emptio, ut si tibi uendo domum. quæ iam combusta est, & uterq; ignorat. Talis error ẽt inuenitur in hypocritis, qui dare Deo uidentur fęminam, idest carnem inquantum macerant eam per pœnitentiam, sed Deus uult puerum, idest spiritum purum.

Item uendunt domum iam combustam, illę scilicet personæ: quæ cum luxuriatę fuerint, in Christo uolunt nubere sicut dicit Apostolus. 1. Thi. 5.

Quibus, quantisq, se subijciat pœnis excommunicatus, Adæ exemplo edocentur: ac in sex casibus aliquem in excommunicationem maiorem posse incurrere instruimur.

Cap. XXII.

EXcommunicatus assimilatur Adæ, qui fuit expulsus de Paradiso, & separatus ab Angelorum consortio: & priuatus eorum alloquio, & etiam priuatus esu ligni uitę, Gen. Per primum significatur, quod excommunicatio excluit à regno cęlorum, ex eo, quod excommunicatio si rectè feratur, ligat etiam quo ad Deum Matth. Quodcuq; ligaueris super terram &c. Ex eo uero, quod fuit separatus ab Angelorum consortio & colloquio, ostenditur quod excommunicatio separat a communione fidelium. Et dicit lex, quod maioris pęnæ uisum est nõ uersari inter homines, uel hominum carere suffragiis quàm eiici extra ciuitatẽ, ut at exilium deserti, & nemoris Cũ nosau ctum baptisma reite.l. qui iancte. Et alibi Bannitus à rege, & excommunicatus æquiparantur. utin. li feudorum. Ex eo uero, quod Adam fuit priuatus esu ligni uitæ, ostenditur, quod excommunicatio separat à sacramentis. xi. q. 3 c. nemo. & hoc intelligitur de excommunicatione maiori. Item excommunicatio tollit homini gratiam, cuius similitudo est, quia eliditur rescriptum, si ab excommunicato fuerit impetratum, ut extra de æta. & qual. ord. præsi. c. cum bonæ memorię, & extra de proba. c. ulti. Item nota, quod excommunicatus à iure pro aliquo delicto potest etiam excommunicari a iudice. Cuius exemplum apparet in statutis factis contra libertatem ecclesiæ, extra de sententia excommunicationis. Circa quę ponuntur ibi sex casus: in quibus ipso iure maior excommunicatio incurritur secundum Hostien. Primus est, qui de cætero seruari fecerũt statuta edicta, & consuetudines introductas contra libertatem ecclesiæ, nisi ea de capitularibus siue cartularis suis, uel alijs libris. xi. q. j. c. & hęc si quis antiquata. Intelligas quo ad statuta in scriptis redacta infra duos menses post huius publicationẽ sententiæ non fecerit aboleri. ergo in duobus casibus sunt tales excommunicati quo ad statuta.

Gen.3.

Mat.16.

Hoſt.

Hoſt.

Primus est, si ipsa infra duos menses, de libris suis non deleuerint.

Secundus est si ipsa seruari fecerint, uerum quo ad consuetudinem in uno tãtum, scilicet si ipsas de cætero seruari fecerint. Alius casus est in his, qui de cætero talia statuta fecerint. Alius contra illos qui talia statuta scripserint. Alius cõtra potestates, consules, & rectores, & cõsiliarios locorum ubi hmoi statuta, & cõsuetudines de cætero editæ fuerint, uel seruate, subaudi quamuis non statuerint uel seruare fecerint, ut sic differat a præcedentibus casibus. Alius est contra illos qui secundum ea præsumpserint, iudicare. Alius contra illos, qui scribere præsumpserint iudicata, sicut hæc omnia colliguntur extra, de sententia exc. c. nouerit fraternitas tua Omnes tales secundũ Hostien excommunicati sunt ipso iure. Sed, quia adhuc a iudice possunt excommunicari, etiam subditur in decretali Ideoq; fraternitati tuę mandamus, quod in cõsiliarios, & officiales ciuitatis ipsius, nisi statuta ipsa deleri fecerint, & idoneę sicut res exigit cauerit, quod similia de cętero non debeant attentare, excommunicationis sententiam promulgare procures, subaudi ratione contumaciæ, quia nolunt idoneè cauere. Insuper excommunicatos denuncies, qui hoc attentant, ut extra de sententia excommunicationis. c. nouerit. Sed aduerte, quod nõ est absonum, uel absurdum si excommunicatos a iure iterum dicamus excommunicari ab homine. Nam excommunicatus excommunicatur, extra de sententia excommunicationis. c. cum pro causa. Quod addit, quòd debeant idoneè cauere &c intelligitur sub certa pęna, & hypotheca, uel datis sufficientibus fideiussoribus, ar. extra de præsumptio. litteras. Et hoc notat satis mens uerborum idoneę sicut res exigit.

Falsitatem in scripto in dicto, in facto, & denique in usu committi, hęcq; tum in temporalibus, tum in spiritualibus posse accidere demonstratur: falsidicumq; tribus omnium esse personis declaratur.

Cap. XXIII.

FAlsitas committitur in spiritualibus, sicut & in tẽporalibus, & corporalibus. Nã falsitas in temporalibus committitur quandoq; in scripto, siue scribat quis falsum, siue deleat uerum, ut res idest rei ueritas non appareat, siue fit testamentũ siue instrumentum publicum, uel priuatum, siue sint tabulæ ligneæ siue ceræ, uel rationes. ut ff. de crimine falsi. l. j. §. quæ in rationibus. & l. Paulus. §. Paulus.

Secundò cõmittitur falsitas in dicto, ut testis falsidicus. & iudex scienter iniquè ꝗ cõstitutiones iudicãs, & qui testẽ, uel iudicem corrumpit, & recipiens pecuniam ne ueritatem dicat: uel ut testem instruat, locutionem prauam educendo, uel qui falsis legibus utitur allegando, & sic compilatio antiqua non uidetur alleganda. Et hęc probantur. ff. de crimine falsi. l. 1. §. Item qui ob instruendam. & l. sed si aliquis. §. qui iudicem. & §. sed & si iudex. & l. eos. & l. ulti. & C. de uteri iure en. l. 2. §. hoc autem. & §. eandẽ penam. Et si quis mentitus præsidi, uel principi, & per obreptionem aliquid obtinuerit, nõ tenet. ut ff. e. l. si quis oppressit,

ſerit vnde & mendax impetrator debet carere impetratis, extra, de impet. c. ſuper litteris. C. ſi cõtra ius. uel util. publ. l. & ſi de legibus, & de diu. app. l. ij. Ideo puniendi ſunt iudices, qui uetant precum argui falſitatem. C. ſi contra ius, uel u il. publ. l. puniri. Falſidicus autem teſtis tribus perſonis eſt obnoxius.

Primò Deo, ideo imponitur ei pœnitentia ſeptem annorum. vj. q. 1. c. quicunq;

Secundò iudici, ideo infamis fit. xxij. q. 1 c. ſi quis conuictus. & uerberibus caſtigatur. v. q. v. l. illi, qui, uel extraordinariè punitur, ut C. de teſtibus l. nullum.

Tertiò proximo, & ideo iuxta modum læſionis punitur. 3. q. 9. c. Nihilominus. 11. q. 2. quiſquis. Vnde falſidicus teſtis peccat contra Deum aſſumens eum in teſtem falſi. Sed contra iudicem peccat faciens eum condemnare innocentem, & abſoluere reum. Sed contra proximũm peccat, faciens eum iniuſtè damnari.

Item dicto committit falſum aduocatus, uel procurator: quia aduerſario ſecreta cauſæ aperuit, uel inſtrumenta prodidit. ff. eo. l. is, q depoſita. ff. de penis. l ſi quis aliquid. §. ſi quis inſtrumentum, & §. inſtrumenta. Aliquando etiam condemnatur ad intereſſe. 12. q. 2. c ſi quis de clericis. Alias tenetur iniuriarium. ff. depoſiti l 1. §. ſi quis tabulis. ff ad l. Aquil. l. quis teſtamentum. §. ſed, & ſi quis tabulas. Et etiam talis proditor dici poteſt. 46. diſt. c. clericus, & ſic falſum committit qui ſecretum aperit, extra de offi. dele. c. olim magis.

Tertiò falſitas committitur in facto, ut in moneta, & mẽſura. ff. eo. l quicũq;, & l. lege, & l. penul § 1. extra, de contrahen. nupt. c. 1. Et ponitur exemplum de his, qui numos partim raſerunt, uel finxerunt. In quo caſu liberi teſtis ſubiciũtur, ſerui ultimo damnantur ſupplicio. Sed etiam de diminutione habes extra de iur. iuran. c. quanto.

Item ponitur exemplum de eo, qui auro aliquid uitii addiderit, vel argenteos numos adulterinos finxerit, uel eorum tale quid non prohibuerit, uel numos ſtanneos ſeu plumbeos emerit; vel uenditerit dolo malo Qui ſam ẽ falſam monetam percuſſerit ſi in totũ formare noluerit ſuffragio iuſtæ pœnitentiæ abſoluetur. Pro menſura autem falſa duplex pœna imponitur, & in ſuper relegatur. ff. e. l. qui falſam. & l ultima.

Item facto committitur falſum in partu ſuppoſito, in quo priuata eſt actio. Nã de eo ſoli accuſant parentes, uel hi ad quos ea res pertinet, non quilibet ex populo, ut publicam accuſationem intendant, ut ff. eo qui falſum. §. 1. & in l. Cornel. §. 1. & in notorum ſigillorum corruptione. extra de fide inſtrum. c. inter dilectos.

Quartò committitur in uſu, ut ſi quis utitur falſis litteris, vel inſtrumentis, & huiuſmodi ab alio confectis, vel impetratis.

Item ſi quis ſe pro milite geſſerit cum non eſſet, uel illicitis inſigniis uſus eſt, uel falſo diplomate, ideſt interdicto certi loci, itinere breuiori uia commeauerit, & talis eſt pro admiſſi qualitate grauiſsimè puniẽdus. ff. e. l. eos q. §. ultimo. Et idem eſt in non ordinato qui gerit officium ordinati, extra de clericis non ordinatis, & miniſtris. c. 1. & 2. Idem eſt in eo, qui ſub prætextu clerici cum hoc munus nõ impleat ab his ſe muneribus ſub trahere conatur. C. de ſacr. ſan. eccl. l. qui ſub prætextu. extra de uita, & honeſ. cleric. c. finali

Item in eo, qui cum non ſit clericus, tã quam clericus nititur beneficium eccleſiaſticum obtinere, extra de tranſactionibus. c. ex litteris, extra de reſcriptis. c. cũ à Deo. Spiritualiter autem hęc quadruplex falſitas referri poteſt ad quatuor genera peccatorum, quia falſitas ſcripturæ pertinet ad hæreticos, qui ſacras ſcripturas, (quæ ſunt uelut inſtrumenta, vel teſtamenta Dei. Vnde & uetus, & nouum continent teſtamentum) falſis gloſis, & expoſitionibus deprauant, & corrumpunt. Falſitas autem dicti generaliter pertinet ad mendaces, quorum ſunt uaria genera: inter quæ præcipuum, & peſſimum eſt mendacium in doctrina ſpirituali contra fidem, & bonos mores. Sed falſitas facti refertur ad hypocritas, qui falſant monetam, ideſt bona opera quibus cæleſte regnum mercati poſſumus. Falſitas autem uſus refertur ad dęmones, qui ſemper contra nos falſitatibus, & deceptionibus utũtur, & præcipue quãdo trãsfigurant ſe in Angelos lucis, prætẽdentes ſe eſſe, quod non ſunt. Vnde oẽs hæ falſitates

tates vitandæ ſunt ſubtiliter, & cauendæ
Mat. 7. Mat. Attendite a falſis prophetis, &c.

Ille mali fautor eſſe dicitur, qui ab ijs quibus infertur, non propulſat iniuriam, idque quomodo perueniat lege & exemplo declaratur. Cap. XXIIII.

FAutor mali præſumitur qui ipſum ꝓhibere, & impedire poteſt, & non facit Cuius exemplum apparet in clericorum defenſione, quia incidit in canonẽ latæ ſententiæ ipſo iure. & maiori excõmunicatione ligatur qui poteſt defendere clericum a violenta manuum iniectione, & non defendit, extra de ſenten. excommu. c. quantæ præſumptionis. Hoc enim nõ ſolum reſtringitur ad illos qui tantùm ratione poteſtatis & officij, hoc prohibere poſſunt. 23. q. 4. forte, & c. duo iſta nomina: Sed etiam intelligitur de illo qui, & ſi non ratione poteſtatis, vel officij hoc prohibere poteſt, poteſt tamen aliter, puta, quia ſcit hoc fieri debere per illũ. Cui ſi diceret, Caueas ne illud facias ſtatim alius abſtineret, vt patet ſatis aperte in c. decretali, quando dixit, ne autem ſolos violentia huius actores, ideſt q hoc faciunt, vel præcipiũt hoc fieri, uel in hoc expreſſe conſentiunt aliquorum præſumptio extimet puniendos, facientes, & conſentientes pari pœna puniendos catholica condemnat auctoritas. eos delinquẽtibus fauere interpretan, qui, ſubaudi q̃uis expreſſe non conſenſerint, tamẽ hoc fieri debere ſcientes, cum poſſent, ſubaudi nudo verbo, tamen hoc prohibere manifeſto facinori deſinunt obuiare. 83. di. §. j. & c. ſequenti, & c. error, & 86 diſt. faciatis. ff. ad ſe. con. Silla l. 2. §. potuiſſe, & § ſequenti, & §. penul Et hoc hodie comprobatur in auth. diſt. 2. immo. extrà, de ſente excommuni. diſt c. innuitur.

Quod habendum eſt tantum verbo, ſed facto, & plus: quia hoc locũ habet non tantũ in clerico, ſed ẽt in vicino, & ꝓximo.

Fidei ſignificata decem apponuntur, per quæ apud iuriſtas homo quiſque fidelis iure optimo nuncupatur. Cap. XXV.

FIdelis dicitur eſſe homo multipliciter prout fides ſecũdum iuriſtas multis modis accipitur. Nam primò ponitur ꝓ ſacramento baptiſmi 45. di c. de Iudæi extra, de baptiſmo. c. debitũ. Et ſecũdum hoc dicitur fidelis quilibet ritè baptizatus.

Secundo pro caſtitate thori. 27. quæſtione. 2. c. coiuges ſecundum hoc dr fidelis, qui thori fidem ſeruat.

Tertio pro conuentionali ſecuritate quæ etiam hoſti ſeruanda eſt. 23. quæſti. 1 c. hoſti quàm graue eſt fidẽ fallere. ff. de conſt. pec l. 1. Reſ. 1. ſic dicitur fidelis qui pacta fideliter ſeruat.

Quartò pro conſcientia, extra, de reſt. ſpoliato. c. litteras. & de præſcri. c quoniã omne 28. quæſtio. 1. § 1. de pœniten. diſtin. 3 c. illud vltra medium, ad fin. diſtin. & ſic fidelis dici poteſt, qui conſcientiam habet non fictam, ſed veram.

Quintò pro credulitate ſecundum quam credimus id, quod non videmus. Gregorius. fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. & ſic fidelis dicitur qui catholicè credit.

Sextò pro legalitate, vel confidentia. Inſtitu. de rerum diui. §. vendite. & ſic dicitur fidelis qui eſt legalis.

Septimò pro æqualitate, & exuberantia actionum Inſtitu. de act. §. actionum. & extra de exceptio c cũ venerabilis. & ſic dicitur fidelis, qui operatur quantum poteſt.

Octauò pro fidelitate, & legalitate dolo contraria, ideſt de præſenti bona fides, & ſic dicitur fidelis in commiſſo, ideſt non fraudulẽtus, vel doloſus.

Nono pro probabili ignorantia, ff de acquirẽ rerum do l. qui bona fide. & l. bonæ fidei. uel probabili credulitate. ff. de verborum ſigni. bonæ fidei emptor.

Decimò pro ſimplicitate bona, ſeu innocentia vnde dicitur communiter bonæ fidei homo eſt, quaſi dicatur, non eſt duplex, non eſt malitioſus, ſed innocens qui omni verbo credit. 21. quæſt. 4. c. innocens.

Quem-

Quemadmodum verè Dei filium adoptiuum esse, uerbo confessionis, affectu dilectionis, legitimaque conuersatione, iuxta legis ciuilis exemplum luce clarè ostenditur. Cap. XXVI.

FIlius Dei ostenditur aliquis esse triplíciter, sicut tripliciter probat aliquis esse filius presbyterii, vel alterius.

Primo verbo, scilicet confessionis. Nã is qui confitetur se filium fore quamuis de illegitimo thoro sic credit esse extra, de elec. c. innotuit. habetur enim ei fides contra se ff. de interrog. ac. l. de æta. §. 1. Hoc etiam modo probatur quis esse filij Dei. Est enim confessio triplex, fidei, criminis, & diuinę laudis. Quicunque ergo veram fidem confitentur, & peccata propria in confessione non celant, & Deum sepius laudant, hi quasi ex confessione
1. Io. 4. sua filij Dei esse probantur. Iohã. Omnis spiritus qui confitetur, Christum Iesum in carne venisse: ex Deo est. hoc quãtum ad fidem humanitatis Christi. sed de cõfessione diuinitatis subditur in eodem: Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est filius Dei, Deus in ipso manet, & ipse in Deo.

Secundo probatur ex affectu extra, de præsum. c. asserte. c. 2 q. 6. c. ad Romanã ecclesiam. C de inoffic testamen. l. si mater. Sic etiam probatur quis esse filius Dei ex affectu charitatis, quia charitas solo distinguit inter filios Dei, & filios perditionis, secundum Augusti. Et intelligitur de affectu dilectionis non tantum Dei, sed etiam proximi. Iohã. Omnis qui
1. Ioh. 3 non est iustus, non est ex Deo: & qui nõ diligit fratrem suum.

Tertio probatur ex cohabitatione. Nã dato, quod aliquis neget se filium sacerdotis: si tamen constet, quod mater eius cum sacerdote morabatur tempore conceptionis, eius filius præsumitur. extra, q fi. sint le. c. Causam quæ Ecotta autem si potest probare negans, quod mater sua maritum habebat legitimum cum quo morabatur tempore conceptionis, probat se legitimum. Quamuis enim mater eius de facili sciri possit. ff. de insti. no. l. quia semper. Impossibile est tamen probare patrem in hoc casu per testes idoneos. Ideo dicit lex, quòd hæc conditio est impossibilis, scilicet si probauerit se esse filium talis. ff. de conditio. & demonstra l. lucius. Pater. na ergo filiatio illegitima de facili non probatur, licet certa indicia admittantur, si per testes legitimos comprobẽtur. In his enim, in quibus certa probatio haberi non potest, vt in furtis, & similibus, inditia probabilia, & præsumptiones violentæ sufficiunt. C. de rei vẽd. l. iudicia. C. de quæstionib. l. milites. ff. de re. mili l. non omnes. §. a barbaris. Consimiliter etiam quodam indicio ostẽditur, an homo sit filius Dei, an nõ. Nam velut mater parturiens, pœnitentem in esse gratiæ pœnitentia eit, quę tunc moratur cum legitimo viro, cum sit propter Christum. Et hæc est in verè pœnitentibus: sed tunc quasi cum alio viro moratur, & adulteratur, quando ficta intentione operatur. Et talis est pœnitentia hypocritarum. Vnde colligitur, quod verè pœnitentes sunt legitimi filii Dei: sed hypocritæ, & falsi pœnitentes sunt filij spurij, & non Dei, sed diaboli, quibus competit illud. Vos ex patre diabolo estis, &c.

Sicuti lex ciuilis quatuor fraudatur modis, idque, quod ex facto sequitur, euacuat: sic quoque Hypocritam meritum ex bono consequens opere, penitus amittere terminatur. Cap. XXVII.

FRaudulentus, & hypocrita perdit meritum boni operis, quod facit. Cuius exemplum est: quia si quid fiat in fraudẽ legis, non valet quod sequitur ex eo, vel vel ob id, vt C. de legi. l. nõ dubium. Verbi gratia potest hoc ostendi quatuor exẽplis, secundum quod quatuor modis fit fraus legi.

Primo de contractu ad contractum, vt cum coniunx qui donare non potest, ut extra, de donationibus inter virũ, & vxorem, c. vltimo. Vẽdidit precium non exacturus ideoque non valet contractus: vt ff. de dona. inter virum, & vxor. l. si sponsus. § circa.

Secundo de persona ad personam, ut si coniunx interponat aliam personam, cui donet, vt coniugi suo detur. ff. de donati inter. virum, & vxorem. l. 3. §. si tantum.

Tertio de re ad rem, ut cum filiofamilias, cui non potest tradi pecunia mutua sine metu Macedoniani patre inscio, & ratum non habente. vt C. ad Macedon. l. 1 & vltimo. traditur species certo precio, vt ipsam vendat, & precium recipiat, vt ff. ad

ad Macedonia. l. item si filius. §. mutui.

Quarta de contractu ad eundem contractum, sed altero modo: vt cum tradó tibi mutuum, vis dare mulierem pro fideiussore. ego sciẽs eã tutam velleiano, volo, quod ipsa cõstituat se principalem & tu fideiubeas pro ipsa, vt ff. ad velleianũ. l. quamuis. § sicut essem. Sicut ergo fraus legis euacuat. id quod sequitur ex facto, ita fraus, & fictio hypocrisis euacuat meritum consequens ex opere bono. Vnde Matt. dicitur de hypocritis: Matt. 5 Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Iõ dicit receperunt, quia nullam recepturi sunt mercedem in futuro, sed potius supplicium.

Consuetudo (quæ pro altera lege nonnunquam ponitur) quid sit, quatuorq; efficere bona, per quæ etiam quantum confessio saluti humanæ expediat, demõstratur. Cap. XXVIII.

FRequentatio cõfessionis quatuor bona facit animæ. Et hoc patet per exẽplum in consuetudine. Est enim consuetudo ius quoddam moribus institutum, quod pro lege accipitur cum deficit lex, dist. j. c. cõsuetudo di. 8. c frustra. Et dicitur moribus institutum, idest assiduis, vel frequentibus actibus hominũ, secũdum iuristas. Et ideo actus cõfessionis assiduitas, & frequentatio has virtutes habet respectu mentis, quas dicitur consuetudo habere respectu legis primò. Nã consuetudo habet virtutem legem imitandi.

Imitatur enim legem, idest supplet vbi lex, deficit. extra de consuetudine c. cũ olim. extra de sepulchris. c. de vxor. in fi. & c. certificari Insti. de iure. naturali. §. ex nõ scripto. Sicut autem consuetudo supplet defectum legis, ita quoque frequentatio confessionis supplet defectum contritionis. Nam cum in peccato duo sunt, scilicet culpa qua offenditur Deus, & pœna quæ pro culpa debetur. In contritione quidem Deus remittit culpam, & pœna æterna in temporalem muratur, sed nihilominus manet adhuc ligatus ad pœnam temporalem. Vnde si decederet sine confessione non contempta tamen, sed præuenta, iret ad purgatorium, quod (sicut dicit Aug.) est maxima pœna. Quãdo ergo contteris, sacerdos absoluit te ab hac pœna vi clauum, cui subijceris in confessione. Et quando semel confitetur aliquis, dimittitur aliquid de pœna hu iusmodi. similiter quando iterum confitetur, & posset totiens confiteri, quod tota dimitteret, & ita (sicut dictum est) supplet frequentatio confessionis defectum contritionis.

Secundò habet consuetudo virtutem dubium ius interpretandi. extra de consue. c. cum dilectus. §. j. ad fi. ff. de cõsue. l. si de interpretatione. Similiter, dum homo frequenter discreto sacerdoti confitetur, frequenter de suis factis & dubijs casibus, per eius sapientiam & consilium declaratur. & sic per frequentiam contessionis claritatem de dubijs recipit.

Tertio habet virtutem eius tollendi, & abrogandi. Nam consuetudo si sit rationabilis, tollit ius in loco in quo viget. ff. de leg & fi. con. l. de quibus. Similiter confessionis frequentatio ius diabolì ab homine tollit. Habet. n. ius diabolus in homine (ex eius inductu peccante) sicut homo in suo pecore. Et totiens hoc ius renouatur, quotiens peccatum perpetratur: sed hoc ius diaboli per confessionem abrogatur, & diaboli chyrographũ, idest peccatum cassatur. Vnde quia frequenter peccamus, confessionem iterare frequenter indigemus.

Quartò habet virtutem præsumptionem inducendi. Est enim aliqua consuetudo specialissima, secundum quam in dubijs iudicatur, & hæc presumptionem inducit, cui præstatur fides, nisi forte contra probetur. Hæc est consuetudo patrisfamilias. ff. de pigno. act. l. vniuersorum. ff. l. de vsuris. l. qui se miles. ff. de legib. l. si seruus plerumque. §. si vis extra, de præsump. c ex studijs, & c. mãdata. & c. cum in iuuentute. Similiter, quãto frequẽtius per confessionem conscientia purgatur, tãto maior præsumptio, idest de peccatorum confessorum venia generatur, Psalmus. Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Psa. 31.

Dei

Dei gratiam semper per peccatum ab anima remoueri, nec in ea sine propria voluntate operari affirmatur. Cap. XXIX.

GRatia tollitur, siue perditur per vnũ actum peccati mortalis. Cuius exemplum est, quia quandoque derogatur priuilegio, vel statuto per vnicum actum cõtrarium. vt si Papa statuat in aliqua ecclesia certum numerum canonicorum, & si per iam inducto, vel statuto ab alijs, & p ipsum Papam confirmato, literæ concedantur, huiusmodi priuilegio derogatur per vnicum actum contrarium, vt extra de const. c. cum accessissent, & extra de p̃bendis. c. pro illorum. & extra de his, quę fiũt a ma. par. ca. c. ex ore 11. q. 3. c. priuilegiũ. C. de iure do. l impe. & l. 2. C. de pac. inter empt. & vendito. l commissis.

Item gratia diuina non operatur in homine sine ipsius voluntate, & dispositione. quod patet in susceptione sacramentorum, quæ gratiam continent. nam sacramẽta ipsa talia sunt accipiẽtibus quali corde, & conscientia suscipiuntur. 1. q. 1. c. Ecce cum Dominus declarauit. ideo sunt malis ad iudicium. de consecra. dist. 2. Dicit etiam Hostien. quod qui inuitus recipit sacramentum etiam caracterem nõ recipit. c. extra de baptismo. maiores. ideo non cogitur quis pręcisè ordines suscipere.

Hosti.

Hæretici qui sint vocandi, quæque pœna sint plectendi, determinatur. Cap. XXX.

HÆretici diuinas scripturas depraauantes, & malitiosè exponentes, grauem pęnitentiam merentur. Nam qui leges, vel constitutiones, seu rescripta Principis malitiosè interpretãtur, efficiuntur infames, vt C. de legibus, & constitu. l. 1. Multo ergo magis qui malignè interpretantur, & exponunt scripturas diuinas continentes leges & statuta Dei, confusione, & damnatione sunt digni. Nam tales inter hæreticos computantur, licet n. stricto modo proprie dicatur hæreticus qui aliter sentit de articulis fidei quàm Romana Ecclesia 24. q. 1. c. hæc ẽ fides, & c. quoniam. Tamen largius accepto vocabulo hominis, q̃ male interpretatur sacram scripturam, idest qui ipsam alitet intelligit quàm Spiritus sanctus efflagitet, a quo inspirata est, licet etiam talis ab ecclesia non recesserit, nihilominus hæreticus dicitur. 24. q. 3 c. hæresis.

Iuris ciuilis seu canonis ignorantia quibus casibus excusare uideatur, aut non videatur, claris aperitur exemplis. Cap. XXXI.

IGnorantia iuris excusat ad tempus. Cuius exemplum est, quia ignorantes constitutionem factam infra duos menses post diuulgationem, nõ ligantur, extra de consti. c. cognoscentes, & 82. dist. c proposuisti in fin. Nã constitutio post duos menses a publicatione incipit arta re, vt in auth factæ nouæ. con. in ipsa re scri. & c. ref. §. j. col. 5. extra ne clerici, vel monachi. c vlt. extra, de de sen. excommuni. c. nouerit. Elapso hoc tempore nõ potest quis allegare ignorantiam, quia non singulorum auribus inculcanda. 16 dis. c. quod dicitur. 12. quæst. 2. c. qui in humanis.

Item, quòd ignorantia canonis, aliquãdo excuset, patet: quia si quis episcopus constitutionem ediderit, quod quicunq; furtum fecerit excommunicatus sit, uel consimilem aliam; extranei qui etiam intra eius territorium contra hoc faciunt si ignorant sententiam latam, nec tantũ moram traxerunt, quod scire præsumantur, non ligantur, arg. extra. qui matrimonium ac poss. ca. nn. extra de adulte. c. si ea. Nec enim ligatur excommunicatus sententia, nisi sciens, extra, de senten. excommuni. c. significauit, & capi. cum desideres. Nec etiam talis extraneus tenetur scrutari decreta alterius regni. C. de cõmercijs l. mercateres. Si vero hoc sciat vel magnam moram ibi contraxerit, iam incipit esse subitus ratione delicti, & sententiæ latæ. Nam & de furto tenetur ibi respondere ubi commisit, extra, de rapt. c. j. vj. q. 3. c. placuit.

Item ratione delicti, & præses aduersus extraneos homines delinquentes imperium habet. Nec enim distinguitur vnde sit. ff. de officio præsidis. l. 3.

Item ignorantiæ exculatio non admittitur vbi potest homini aliquid imputari. Si enim puto percutiẽtem me percutere, & percutio alium, hac ignorantia non excusor. ff. ad l. Aquil. l. v. §. j. & l. scienti an.

§ pen.

§ pen. Vnde in hac actione culpa leuissima imputatur. Nam si quis cisternam fodit, & ipsam apertam dimiserit, vel sic nõ cooperuit, quod animal in eam non possit cadere, & bos ibi ceciderit; tenetur, extra, de damnis datis, ca. 2.

Inobediẽtia grauitas contumaciæque malignitas ac diuersitas per plures diuersorũ peccatorũ similitudines ostenditur. Cap. XXXII.

INobedientia est grauis culpa, & ideo secundum iura contumacia grauiter punitur. Est enim contumacia erga iudicem, vel prælatum commissa inobedientia. Vnde multo grauior est inobedientia erga Deum. Sed nota, quod contumax dicitur aliquis multis modis. Nam vno modo dicitur contumax qui citatus tribus edictis, vel vno pro omnibus, non venit ad iudicium. ff. de re iudic. l. contumacia. Et hoc modo peccator citatus a Deo tripliciter, scilicet per eius flagella, per eius verba, per eius beneficia, si non venit ad iudicium, est contumax.

Secundo modo dicitur cõtumax, quia non vult, puta qui impedit, vel procurat quod citatio ad ipsum non peruenia t, & talis pro citato debet haberi. ff. de regul. iuris. l. ad ea. §. semper. ff. de condi & demonstra. l. iure ciuili. & l. quibus diebus. Et huic assimilantur peccatores qui prædicatores, & prædicationes fugiunt. Sunt enim prædicatores quasi quidam Dei nũcij, & præcones. Et eorum verba sunt uelut iudicis edicta. Vnde de talibus peccatoribus dicitur Iob. Dixerũt Deo, Recede a nobis: scientiam viarum tuarum nolumus.

Iob. 21.

Item contumax est si venit ad præsentiã iudicis, sic quod iudex ipsum cognoscat, sed potius latitat retro columnas, aut stationes. ff. quibus ex causis in pos. l. fulcimus. §. quid sit latitare, & §. Idem sciendum. Huic assimilatur qui venit ad pœnitentiæ, siue confessionis iudicium, sed non sic cõfitetur, quod sacerdos eius conscietiam cognoscere possit, aut quia occultat, aut quia palliat, vel excusat, uel huiusmodi. Vnde etiam dicitur cõtumax qui iudici obscurè respondet, & sic qui confitetur per verba obscura, & inuoluta.

Tertiò dicitur contumax, qui recedit sine licentia. In authen. de litigio. §. omnium vero. Talis est qui recidiuat in peccatum, vel qui pœnitentiam sibi impositam non perficit, sed absque dispensatione, vel licentia sacerdotis eam dimittit.

Quartò dicitur contumax, qui ad præceptum iudicis non restituit. in quo casu res manu militari ei auferri iubetur. ff. de rei vendicatione. l. qui restitut. & ne uis fiat ei. qui in pos. l. si quis missus. Et his assimilantur qui ad dictum sacerdotis aliena non restituunt, postquã confessi sunt. vnde Deus quandoque per altas vias aufert eis, ex quo nolunt restituere. pro huiusmodi autem criminibus dicit canõ contumaces excommunicari debere. 11. quæst. 3. c. certum Omnis autem contumacia grauè crimen potest dici. Est enim quasi peccatũ idololatriæ repugnare velle, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. 8. q. 1. c. sciendum.

A Deo hominibus inspirata quanta existant authoritatis, legis canonica veterisque testamenti exemplis enucleatur. Cap. XXXIII.

INspirata hominibus a Deo excipiuntur a communi lege. Cuius signum & exemplum est in iure canonico, quia electio per inspirationem non est in forma iuris sed exceptio a formis, vt extra de electionibus. c. propter diuersas. Et similiter secundum legem diuinam ea quæ inspirantur a Deo, excipiuntur a lege communi, sicut pater in Patriarchis, qui acceperunt plures vxores, vt Iacob, qui habuit Liam, & Rachel: & similiter Dauid quod tamen ex lege communi non licebat. lex enim de vnica vxore non est humanitus, sed diuinitus instituta, nec unquam verbo, aut litteris tradita, sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercũque pertinent: & ideo in hoc a solo Deo dispensatio fieri potuit. Nam illi ex cuius auctoritate lex efficaciam habet, reseruantur, vt licentiam præbeat legem prætermittendi in illis casibus ad quos legis efficacia non se extendere debet. Et talis licentia dispensatio dicitur

Et

Et in hoc, quod scilicet aliquis haberet si multi plures vxores, a solo Deo dispēsatio sibi fieri potuit per inspirationem interiam, quæ quidem principaliter sanctis patribus facta est. & per eorum exempla ad alios deriuata eo tempore quo oportebat. Prædictum vero præceptum, scilicet de vnitate vxoris prætermittitur, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ.

Quot modis iniuria committatur, quibusq; vijs nonnulli Christum iniuria afficiant præcipueq; Iudæi quantis cum iniuriati fuerint modis, & quomodo in excusabiles existant aperte ostentatur. Capt. XXXIIII.

INiuriantur aliqui Christo tripliciter Cuius similitudo apparet in ipsis iniurijs hominum. Iniuriatur enim vnus homo alteri tripliciter vno modo rei, hoc fit quotiencunque manus infertur.

Secundo verbis, vt quādo conuicium fit. Et dicitur conuitium à conuocatione vel conuentione, idest collectione vocū. Cum enim in vnum plures voces conferuntur, specialiter conuicium dicitur qua si conuocium. Et fit nedum præsenti, sed etiam absenti. Nam si quis ad domum tuam, vel tabernam venit conuicium iacit, etiam te absente, si vociferatur, vel alios ad vociferandum inducit contra certam personam. nam viæ nulla est executio ff. de iniuria l. j. § iniuriam, & l. Item apud Labeonem §. conuicium & §. fecisse & § tibi.

Tertio fit iniuria in literis, vt cum quis librum, vel historiam, vel chartam ad infamiam alicuius pertinentem scripsit, vel composuit, vel edidit, vel dolo malo fecit: quod quid eorum neret, puta dimisit scripturam cadere in plateam, ar. ff. de verb. sign. l. late. Nec distinguitur vtrum nomine suo, vel alterius hoc ediderit expresso nomine proprio illius quem infamare intendit, vel non expresso. Eodem modo tenetur qui huiusmodi scripturam vendere curauit, vel emere. Eodem modo tenetur etiam sine scriptura si in notam, vel signum aliquod horum prodiderit, puta veste lugubri, vel squalida vtitur in iniuriā alicuius, vel barbam dimittit, vel capillum submittit. ff. de iniur. l. Item apud Labeonem. §. ait prætor. ne infamadi causa, & sequenti. 5. quæst. 1. c. quidam maligni spiritus. Et nota, quod de famoso libello agi potest criminaliter secundum l. scilicet ad pēnam capitis tam contra illum qui fecit, quam contra illum qui inuenit, nisi ipsum corruperit, vel combusserit, vel inuenium nulli reuelauerit. C. de famoso libello, l. ista, quinta. quæst. 1. c. si quis famosum libellū. Et potest in hoc casu quilibet de populo accusare, & & accusatori constituitur præcium pro modo substantiæ accusatæ personæ, uel si erat seruus producitur in libertatem. Quid enim si publica vtilitas ex hoc emergat. ff. eo. l. § fi. & l. senatus consultum, & C. de famo. libe. l. vnica. Potest etiam ciuiliter agi actione iniuriarum quæ non publici iudicij, sed priuati continet quæstelam. C. eo. l. iniuriarum. ff. eo. l. constitu. §. vnico. Vnde & de omni iniuria etiam si descendat ex lege Cornel. ciuiliter agi potest, ut ibi, & de omni alia quacunque actione. ff. eo. l. prætor edixit. §. post se. hodie secundum canon. qui famosum libellum conficit flagellatur, & excommunicatur. v. quæst. 1. c. qui in alterius, & c. is, qui. Sed & si certum est quis confecerit potest accusari, & deponi, cum sit graue crimen, & accusatione ac damnatione dignissimum 25. dist. c. nunc autem.

Primo ergo modo, scilicet re iniuriati sunt Christo Iudæi, qui manus iniecerūt in eum, & ligauerunt, & hi, qui eum verberauerunt, & crucifixerunt. Sed secūdo modo iniuriantur ei maledici, & blasphemi, qui linguas suas contra ipsum relaxare præsumunt.

Tertio autem modo hæretici qui falsa de ipso Christo scripserunt, & contumeliosa, vt Manicheus, & Arius, & alij consimiles. Notandum autem, quod Iudæi iniuriantes Christo, quasdam falsas excusationes prætendere conati sunt, ut non iniuriosè, sed iuste eum perdere crederentur. Nam secundum iura, iniuria alicui facta excusari posse ex tribus.

Primo ex culpa, siue delicto, puta ex eo, quod ille cui conuiciatum est, uere deliquerat. Nam peccata nocentium nota esse, & expedit, & oportet. ff. de iniur. l. cū qui nocetem, & C. eo. l. siquidem animā tuam, vbi non se perseueret. Aliàs tenetur nunciator. C. & si non es nunciator. Hanc ergo excusationem Iudæi contra Christum prętendere voluerunt, quando dixerunt Pilato: Si non esset hic malefactor non tibi tradidissemus eum. sed vere mentiebantur, quia ipse peccatum nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Secundo excusatur iniuria ex causa, puta, si fecit iniuriam causa venerandæ reipublicæ, vt si magistratus scutum alicuius parforauit, quia in bello se male habuit. ff. e. l. qui reipublicæ. Ideoq; excusatur sacerdos a canone ratione turbationis diuini officij. extra, de senten. excom. c. veniēs. Hanc excusationem prætenderunt Iudæi cum dixerunt, Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram. Sed in hoc etiam mentiebantur, quia ipse gēt em suam, idest Iudæos non subuertere, sed saluare conatus fuerat, secundum illud: Ipse enim saluum faciet populū suū à peccatis eorum.

Tertio excusatur iniuria a præeminentia, quia ratione dignitatis præsumitur, p aliquo, quod nō animo iniuriandi quid agat, vt si minister reipublicæ iubet aliquem duci, quia decreto prætoris non obtemperat, quia iuris executio non habet iniuriam, & non tenetur. Et quæ iussu potestatis a magistratu fiunt, ad iniuriarum actionem non pertinent Et inde est, q nec magister incidit in canonem si causa correptionis scholarem in minoribus ordinibus constitutum percusserit. extra, de senten. excom. c. cū voluntate, §. si qui vero. Hanc excusationem Iudæi primo Christum tanquam blasphemum per principem sacerdotum, & concilium reum mortis adiudicari fecerunt: Et postea per præsidem Pilatum tanquam contradicentem Cæsari, & tributa dari prohibentem a Pilato crucifigi eum petierunt. Sed tamen etiam in his mentiti sunt, qa nec blasphemus. sed dei cultor verus, nec tributum Cæsari negari suasit, imo dixit, Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, &c.

Item iniuriantur aliqui ecclesiæ. Nam secundum iura, omnis iniuria tripliciter infertur. Aut enim infertur in corpus, aut in dignitatem, aut in famam. infertur in corpus cum quis pulsatur, vel verberat, vel cum vi aliquis domum alterius ingreditur. In his enim tribus casibus, agitur iniuriarum. ex lege Cornel Et est pulsare sine dolore, cædere: verberare autem cū dolore, sed & dicitur verberasse abusiuè, qui pugnis cęcidit. ff. de iniurijs. l. Item apud Labeonem. §. verberasse. Domus autem mea accipienda est, non solum, si propria sit, sed & si conducta fuerit, vel gratis concessa, sed tamen ad meritoria, vel stabula non pertinet, vt omnia hæc probantur. ff. e. l. §. in omni, & l. lex Cornel. de iniur. Ref. 1. §. 1. 2. & 3. Forte etiam in his casibus agetur iniur. de iure prætorio cum filio famili. Pulsato debetur patri prætoria actio iniuriarum: filio vero debetur ex l. Cornel. §. illud. Et hoc modo iniuriantur ecclesiæ illi, qui in personas ecclesiasticas manus violentas temerè inijciunt, eos capientes, vel verberantes, vel etiam ipsa loca ecclesiastica occupantes vi. Ad dignitatem vero minuendam fit iniuria, cum Comes, qui comitatur, & sequitur, siue liber sit, siue seruus, siue mulier, vel masculus, vel etiam pedagogus, non tamen tenetur, qui cœpit adducere, sed q adduxit, vt Comes nō esset cum ea. Sed nihil interest vtrum vt hoc fecerit, vel persuadendo, vt eam relinqueret. ff. de iniur. l. 1. § omniumq;. & l. Item apud Labeonem. §. comiteri. & §. adduxisse. Hoc modo iniuriantur ecclesiæ rectores mali, qui ecclesias sibi commissas sine gubernatore, & officiatore reliquūt. Vel mali pastores, qui plebes sibi commissas tempore prosperitatis comitantur, sed tempore aduersitatis & persecutionis eos fugiunt, & dimittunt. Ad famā autem alicuius fit iniuria. cum alicuius pudicitia attentatur, vt fœmina ancillari, vel meretricia veste induta sit, hoc fit per per appellationem, vel affectationem. Et appellare dicitur blanda ex actione pudicitiam alicuius attentare, cum scilicet agitur, vt ex pudica impudica fiat, sed qui verbis turpibus vtitur, non tentat pudicitiam, & iniuriarum tenetur. Affectari vero est cum quis tacitus frequenter sequitur contra bonos mores. Assidua enim frequentatio nonnullam infamiā præber. ff. eo. l. 1. §. omniumq;. & l. apud Labeonē. §. tenetur. & §. fi qs. & §. inter aduersus & §. qui turpibus, & præcedenti & l. sed est quæstionis §. fi Hoc modo iniuriantur ecclesiæ hæretici. Qui blandis fictisq; verbis pudicitiam sinceritatem fidei siue morum in ecclesiasticis personis corrumpere moliuntur, vel illi, qui blandis colloquijs, eu prouocatiuis nutibus, vel continuis, & pestiferis exemplis ad impudicitiam trahunt. Apostolus. Corrumpunt mores bonos colloquia praua.

Joā. 18.

1. Pe. 2.

Luc. 23

Matt. 1.

1. Cor. 15

Universidad de Deusto Biblioteca

Illicitum opus (licèt intentio bona existat) castitatis vsuræq; exemplo à pœna haud fore liberum confirmatur. Cap. XXXV.

INtentio bona non liberat à pœna, si opus sit ilcitum, & illicitum. Cuius exemplum apparet secundum iura in eo qui vt sit castus, & volens placere Deo, abscidit sibi membra impudica. Nam talis irregularis efficitur, 55. dist. cap. si quis abscideritur. Non enim ferro, sed animo castitas quæri debet. 35. q. 5. c. tunc sanabitur. Ergo de rigore iuris is, qui etiam, (vt sit castus) hoc facit fieri, deponendus est licet credat placere Deo. Nam (vt ait versus.) Displicet imprudens vnde placere putat. Et secundum hoc intellige. 55. dist. c. si euangelica. & c. si quis a medicis, & c. qui per partem. & c. si quis per ægritudinem. Nec obstat, extra de corpore vitiatis. c. significauit, quia ibi gratia fit. Hiero. Illi eunuchi placent, quos castrauit non necessitas, sed voluntas.

Hiero.

Item intentio, & spes plus recipiendi, etiam sine pactione, quasi vsurarium facit: nam etiam sine pacto, si hac intentione principaliter ductus, vt aliquid mihi dares, tibi mutuarem pecuniam aliàs nõ mutuaturus, licèt in foro iudiciali non possit cẽseri vsurarius, vt extra, de vsu. c. in ciuitate. tamen in foro pœnitentiali inducendus sum, vt pecuniam sic receptam restituam. Luc. Date mutuum, nihil inde sperantes. extra de vsu. c. consuluit. 14. quæstio. 3. c. si festinaueris. Si tamen alias essem mutuaturus, sed secundario spero, quod mihi subuenias, vel me remuneres in nullo, vel in modico peccò secũdum Host. argu. 51. dist. c. quid proderit. 59. dist. c. si officia. 77. dist. c. in singulis. j. q. 2. c. quampiam. extra de testa. c. cum in officijs. ff. de petitio. hæreditate. l. sed & si. §. consuluit, extra de simonia. c. tua. Si autem nullo pacto ab initio interueniente, neque exactione ex post facto hoc ita, debitor aliquid gratis offerret, recipi posset sine aliquo peccato; dummodo intentio non fuisset ab initio. Nullam. n. maculam oblatio suscipienti ingerit, quæ non ambiens petitione processit. 1. quæst. 2. c. sicut Episcopum.

Luc. 6.

Quid apud iuristas sit iudicium, & quemadmodum Dei iudicium extremum sit agendum; per partes similitudines à plurimas humani iudicij clarè definitur. Cap. XXXVI.

IVdicium Christi, quod fiet in fine mũdi, erit in aliquo simile iudiciali foro hominum. Nam iudicium, (vt describunt iuristæ) est actus legitimus trium personarum, s. iudicis, actoris, & rei, qui redditur in inuitum, vt differat ab arbitrio secundum Azonem &c. Ad hoc extra, de verb. sig. c. forus, & ff. de ver. ob. l. inter stipulãtẽ. §. 1. Sed etiã si factum negetur, quarta persona s. testis inducitur. 4. q. 4. c. 1. Nomine testium accipias instrumenta, & etiam argumenta, vt in prædicta decretali. c. forus. §. causa, secũdum gl. Similiter in illo iudicio Christi finali erit iudex Christus, actor diabolus, rei peccatores, testes Angeli, instrumenta conscientiæ, vel scripturæ diuinæ, argumenta peccata patientia, vel ipse creaturæ contra peccates comotæ. Isa. Iudicium gentibus profert. Et nota, quod illud iudicium hoc ordine, similitudinariè loquendo, fiet. Quia primo præcedet citatio, s. monitoria, præceptoria, & peremptoria. Thes. Ipse dominus in iussu. Ecce citatio præceptoria, de qua etiam in psal. Exurge domine in præcepto, quod mandasti, & synagoga populorum circundabit te, & propter hanc in altum regredere. Dominus iudicat populos. Sequitur, In voce Archangeli, Ecce citatio monitoria, de qua Ioel: Consurgãt, & ascendant omnes gentes in vallem Iosaphat, quia ibi sedebo, vt iudicem omnes gentes. Et subditur: In tuba Dei descendet de cœlo, & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. Ecce citatio peremptoria. Apoc. Angelus quem vidi stãtem supra mare, & super terram leuauit animam suam ad cœlum, & iurauit per viuentem in secula seculorum: quia tempus amplius non erit. Sed in diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei.

Azo.

Isa. 42.

1. Eph. 4

Psal. 7.

Ioel. 3

Apoc. 10

Secundo sequitur examinatio. Examinabit enim citatos primò de bonis eis, cõmissis, scilicet de corpore, de quo malam rationem reddent luxuriosi, qui in luxurijs illud nutrierunt. Et de anima de qua malam rationem reddent superbi: qui ipsam omnibus bonis per superbiã euacuauerunt. Et de rebus temporalibus de

de quibus malè respondebunt aliqui pauperibus ex eis nihil dare voluerunt. Et etiam de tempore, de quo male respõdebunt ociosi, qui ipsum tempus negligẽter expenderunt.

Item examinabit de bonis omissis siue non factendo siue non multiplicando, siue non continuando.

Item examinabit de malis commissis. Iudex enim terrenus rationem non reqrit de minimis, nec de alienis, neque de occultis, sed iudex æternus tantæ erit seueritatis, quod requirit rationem de minimis: puta de verbis ociosis, & de alienis, puta de prælatis, de subditis, & de occultis, s. de cordis secretis.

Item examinabit de malis commissis, siue de peccatis, puta originali mortali, & veniali, siue etiam de supplicijs. Vnde examinabit, & de absolutione culpæ, & de remissione pœnæ.

Tertiò sequetur conuictio, quia scilicet examinatos conuincet per authentica instrumenta, scilicet per sancta Euangelia. Rom. In die cum iudicabit Deus occulta hominum secundum euangelium meum. Et benè dicit occulta hominum: quia quoddam est opus Dei tantum, vt opus creationis: quoddam vero Dei, & hominis, sicut opus iustificationis, in quo per consensum liberi arbitrij adiutores Dei sumus: & quoddam est solius hominis, scilicet opus transgressionis, scilicet peccatum, & hoc solum erit opus, quod iudicabitur, & condemnabitur. Quarto sequetur sententiæ prolatio, quia contra cõuictos sentẽtiam diffinitiuam proferet dicens: Ite maledicti in ignem æternũ, &c. Et nota, quod ista sententia nullo auxilio iuris poterit subleuari, scilicet neque per appellationem, neque per supplicationem, neque per querelam falsi, neq; per in integrum restitutionem. Appellatio enim ibi locum non habebit, quia crimẽ cuiusliber notorium erit, s. per confessionem propriam: quia cuiuslibet conscientia confitebitur suum scelus.

Rom. 2

Item per euidentiam facti: quia omnia facta hominis, (vt dicit Hierony.) quasi in quadam tabula picta demonstrabuntur.

Item erunt notoria per præsumptionẽ violentam, scilicet eo ipso, quod stabunt a sinistris. Ex hoc enim præsumetur, q̃ sint damnandi sicut de bonis, qui stabunt a dextris præsumetur, quod sint saluãdi. Non etiam habebit ibi locum supplicatio, in humanis enim iudicijs cum sententia profertur a Principe, non licet appellare, sed supplicare. supplicationes autem, & preces ibi non valerent, etiam si beata Virgo, & Martyres omnes Confessores, & virgines, & omnes sancti Cœlestis curiæ intercederent.

Item non habebit ibi locum querela falsi, vt scilicet dicatur, quod illa sententia sit lata per falsos testes, vel falsa instrumenta iudice circumuento: quia ille iudex non poterit decipi, nec circumueniri, cum sit veritas, & sapientia Dei. Vnde contra ipsius sapientiam nihil valebunt loquacitates aduocatorũ, aut sophismata philosophorum, aut facundiæ oratorũ, aut argutiæ versutorum. Non enim poterit releuari, vel reuocari per in integrum restitutionem, vt scilicet de cætero ad pristinum statum restituantur. Heb. Impossibile est eos, q̃ semel illuminati sunt &c. & prolapsi sunt scilicet q̃ finalem impœnitentiam, seu sententiam rursus reuocari ad pœnitentiam.

Heb. 6.

Iudicium temerarium fore vitandum. rectumq; à minori de maiori nonnunquam agi posse. & tandem quatis Iudex habere debeat partes, declaratur. Cap. XXXVII.

IVdicium suspiciosum, & incertum de malo, est vitandum. Quia secundum iura de quolibet præsumendum est bonum, vbi non constat contrarjum. Vnde quem homo nescit indignum, debet præsumere fore dignum, extra de præsumptione. c. dudum. ff. de manumiss. testamen. l. literas seruas. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. rogo. extra de iudic. c. cum de pata. ff. de fideicommiss. l. rys. §. soror. Nec obstant, quæ habentur. C. de his, qui ve. æta. impe. l. 3. & C. de probat. l. ex persona eius. ff. de magistra. com. l. 1. Quia licet hæc iura probent, quod præsumitur quis non soluendo, & pauper, nisi probetur contra. non enim præsumitur dives nisi euidens sit. ff. qui satisda. cogan. l. si vero. §. qui pro rei qualitate. Tamen aliter est de bonitate, quãm de diuitiis: quia virtutes quibus aliquis bonus est, congruunt homini naturaliter, non scilicet quia naturaliter insint, sed quia homo aptus natus est ad eas, secundum philosophum. Insunt etiam homini vir-

tutes actu, vel habitu post baptismum, in quo confertur gratia, de consecr. di. 4. c. 2 & c. per aquam. Sed congregatio diuitiarum ex accidenti venit, vt in auth. vt omnes obe. iu §. 1. coll. 5. Vel refert vtrũ appareat, ꝙ semel fuerit soluendo, & sic adhuc præsumitur nisi cõtra probetur. Vel quod semel cessit bonis, & sic adhuc præsumitur esse non soluendo, nisi contra proberur argu. C. de probatio. l. siue possidetis.

Item quòd dictum est, quòd quilibet præsumitur bonus: verum est, quando quæritur de persona promouenda: secus autem est quando quæritur de persona saluanda: quia persona carnalis, & honores carnales: anima vero spiritualis, & salutatio spiritualis.

Item nota, quòd iudicatur aliquando licite maior a minori. quod patet in Papa qui est maximus, & tamen iudicio alterius subdi potest tripliciter. vno modo ꝓpter hæresim, sic enim ab alio, & iudicari & accusari potest: aliàs autem non 40. di. c. si Papa. 9. q. 3. c. aliorum.

Secundo si ipse se subiecit iurisdictioni alterius. 2. q. 7. c. nos si incompetẽter. ff. de iurisd. om iud. l. est re.

Tertiò si ipsemet se deponat, vt 21. dist. c. nunc autem.

Item nota, quod iudici est multiplex perfectio necessaria.

Prima est naturæ, s. quantum ad ætatẽ, vt non sit puer. nam impuberes iudicare prohibentur. ff. de iudi. c. cũ prætor, §. nõ autem omnes. vnde impuberem no potest delegare quilibet nisi princeps, de cuius delegatione disputare sacrilegij instar est. Nam dignus præsumitur quem Imperator eligit C. de crimine sac. l. disputari. 17. q. 4. § qui autem in authẽ. vt iudices, fine quoquo suffra § eos autem. Ibi, quis enim non diligat. coll. 2 Alius autem delagare non potest inuitis partibus, nisi talem, qui sit maior uiginti annis: sed de cõsensu potest, dum tamen sit maior octodecim annis, sed non cogetur sententiã dicere. ff. de arb. c. cum lege.

Item requiritur perfectio naturæ quantum ad sexum, quia fœminæ non potest delegari, ga regulariter fœminæ remotæ sunt ab omnibus virilibus actibus. ff. de reg. iu l. 2. ideo non possunt iudicare. 23. q. 5. c. mulierẽ. Nec excõmunicare. extra, de maio & obe. c. dilec. Nec pœnitentias dare, extra de pœnitentia. c. noua quadã, nec ciuilibus actibus fungi. 3. q. 4. §. tria.

Secundo requiritur in iudicio peritia scientiæ. Oportet enim cui committitur iudicium, ꝙ iura non ignoret, extra de cõsangui. c. 1. & ꝙ sit prouidus, extra de officio iudi. del. c. cum R. canonicus: sed quoad causas temporales sufficit, ꝙ peritiam habeat, vel per lectionem librorum, vel ꝑ experientiam. ar. C. de episcopis, & clericis. l. paulatim. C. de iud. l. certi iur. est. In auth. de iudic. j. R. coll. 6.

Tertio tranquilitas animę, quam tollit ira, & furia. Vnde furiosus non est aptus iudicare, qa nõ sentit. 3. q. 9. c. iud. 32. q. 7. c. nec furiosus. 17. q. 1. c. Gonsaldꝰ. extra, de succ. ab intest c. si. extra, de regulari. c. sicut tenor.

Quarto requiritur integritas famæ, qa infames à legitimis actibus prohibẽtur. extra, de test. c. licet ex quadã, extra de excess. præl. c. inter dilectos. Dicuntur autẽ infames hæretici, fures sacrilegi, capitalibus criminibus irretiti, sepulchrorum violatores, & qui aduersus patres, s. Episcopos armantur. 3. quæst. 4. c hi qui episcopos, & q. 5. c. omnes. & c. cõstituimus. Similiter incestuosi, homicidæ, periuri, raptores, malefici, venefici, adulteri, & pro suis sceleribus anathematizati: & demũ omnes quos ecclesiasticæ, vel seculi leges infames pronunciant. probantur hæc. 3. q. 1. c. infames.

Quinto requiritur libertas fortunæ siue conditionis, s. vt non sit seruus. quia seruus non potest esse iudex, quia nec arbiter, quod est minus. ff. de arbitris l. pedius. §. si.

Iuramentum quibus exibus sic, & quibus nõ violari absque peccato possit, huiusq; peccati grauitas innuitur. Cap. XXXVIII.

IVramentum nõ violat, qui illud in melius commutat vnde Potestas, qui iurauit regimen ciuitatis tenere per annũ, & magister, qui iurauit regimẽ scholariũ tenere per annum, & capellanus clericus vel seruiens, qui ecclesiæ, vel domino iurauit seruire per annum, & alij consimiliter aliquid iurantes, possunt sine violentia iuramenti religionem intrare, cum illud in melius commutent secũdũ Goff. extra de iureiur. c. peruenit. Hosti. autem licet putet, quod talis posset se obligare: tamen consuluit, ꝙ prius seruet, & adimpleat, quod iurauit antequam intret.

Goff.

Quia

Quia (vt dicit) hoc tutius est ei, quàm si ad religionem intraret iuramenti religione contempta, nisi ab illo essi iuramentũ prestitit, posset licentiam obtinere. extra, de iureiur. c. debitores. Et expressum est istud consilium. extra, de spon. c. cõmissum. 22. q 4. §. vltimo Et soluit Hostiẽ, il lud, quod allegat Goffredus de iureiurã. c. peruenit. dicens illud etiam intelligendum, quando promissio facta est Deo tãtum, & nõ quando homini iuratum est. In quo casu Deus in testem induci videtur extra de iureiur. c. at si Christus.

Quinimo quasi fideiussor inducitur Deus. Ideoq; falsidicus testis tribus personis est obnoxius, extra de crimine falsi. c. 1. Quando ergo homo deierat Deus cõtemnitur, proximus decipitur, & ipse deierans diffamatur. Non est ergo mirum si difficilius frangitur triplex funiculus, q̃ simplex, vel duplex, extra de treuga, & pace. c. 1. Deus enim tanquam plenus misericordia remittit de facili; non sic homo, extra, quod metus causa, c. 1. Nec verisimile est ipsum cum iactura alterius, velle fieri locupletiorem, arg. ff. de conditione indebi. l. nam hoc natura. vbi tantum autem Deo iuratum est: non diminuitur in casibus prædictis seruitium domino, sed potius cumulatur.

Quo pacto pauci iusti iure multis præferantur peccatoribus, exemplo electionis per scrutinium rectissimè demonstratur. Cap. XXXIX.

Mat 22

IVsti pauci benè viuentes, preferuntur multis peccatoribus, de quibus dicitur Matth. Multi sunt vocati, pauci vero electi: vnde etiam in electionibus ecclesiasticis prælatorum in aliquo casu præualet consensus paucorum. Nam si maior pars eligentium consentiat in viam compendij, & compromissi, pauci in viã scrutinij tenet curia Romana, quod illi, qui eligunt viam scrutinij præualeant: hac ratione. Quia via scrutinij est via ordinaria per quam cuilibet tanum est in quẽ vult dirigere votum suum, secus autem in compromisso contingit, per quod plerunque prouidetur de persona, de qua non est creditum, nec speratum. vt extra de ele. c dilectus filius Arch. Morin. cum nullus inuitus sit dandus Episcopus, vt 60. di. c. nullus. ad compromissum nullus inuitus compellitur, vt ff. de arbitr. l. sed & si. §. siquis iudex. 3. q. 8. §. 3. Sic, & secundum Deum iusti, qui eligunt viã certam, & ordinariam, s. bene viuendi, licet pauciores sint tamen præualent peccatoribus, qui ponunt se in incerto, s. proponendo pœnitere in futuro, quod non est in eorum arbitrio. Et ideo frequẽtius superuenit eis iudicium, quod non sperabant, vnde August. Tene certum, & dimitte incertum. Pet. vos autem magis satagite, vt per vestra bona opera vocationem vestram certam faciatis. Notandum est tamen, quod licet ita sit de consuetudine Romanæ ecclesiæ, (vt dictum est) tãmen de rigore iuris, (vt dicunt aliqui) paucorum contradictio in hoc non præualet, sed succumbit quia hoc est generale in cunctis actibus ecclesiæ, vt obtineat sententia plurimorum. vt extra, de his, quæ fiunt a ma. par. ca. per totum. Et hoc etiam potest contra peccatores inflecti: quia licet aliqui pauci pœnitentes in fine legantur fuisse a Deo misericordiam consecuti. vt latro in cruce, & quidã alij, tamen secundum rigorem diuinæ legis, quæ dicit, Despexistis omne consilium meum, & increpatiões meas neglexistis, ego quoque in interitu vestro ridebo &c. Quod videlicet consilium ab eis despectum traditur. Ecclesiast. vbi dicitur, Cõfiteberis viuens, viuus, & sanus confiteberis. patet, ꝙ quamuis plures sint derisibiles, erunt, qui scilicet vique in finem se emendare distulerunt, Apostolus. Quorũ finis interitus.

2. Pe. 1.

Pro. 1.

Ecc. 17

Phil. 3.

Quantũ Dei iustissima lex in pœnitentiali foro diuersimodè à lege humana iudicet & puniat, & quàm rectè seruetur, quibusq; casibus à nonnullis interdum sit prætermissa. legum veterisq; testamenti exemplis terminatur. Cap. XL.

LEx diuina differt a lege humana, qa lex diuina purit animum, sed lex humana punit manum, idest factum. Nam in foro pœnitentiali. idest in iudicio animæ sola voluntas punitur, vt patet de pœnitentia. distin. 1. c. homicidiorum, & 5. c. ibi sequenti, & c. super tribus. 6. distin. c. testamen. 32. quæstio. 5. c. sicut hi. & ca. 1. qui viderit. 8. q. 1. c. sciendũ. Deus enim non ex operibus iudicat, sed ex corde 22.

quæst.5.c.qui periurare.& cor respicit,& non manum.15. quæst.5.c. si quid inuenisti. Et ex corde procedunt adulteria, homicidia,& cætera peccata.15.quæstio.6.c. 1.ante medium,& ad finem. Talia enim cum latentia sint,soli Deo, & sacerdoti eius Vicario (si cõsiteantur) relinquimus iudicanda, vel remittendas sic intellige. 32.dist.c.erubescant.6.quæst.1.c.si omnia 32.quæst.5.c.Christiana. extra de pœnitentia.c.omnis. Quãuis intrinseca per extrinseca sæpius præsumantur. Ad hoc 27. quæstio 1.c.nec aliqui.31.quæstio.2.ca.si verum.de conse.di.3.c.de pœnitentibus. 32.quæstio.5.c.nec solo. Quod intelligas de cogitatione deliberata,ex quo quis cõsensit peccato faciendo;multo fortius, si delectatus sit, vt de pœnitentia dist.1.c. super tribus. Sed in foro contentioso aliter est. Nam voluntas stetit in suis finibus,& non est processum ad actum,& sic nullam pœnam meretur, vt ff.de pœnis.l.cogitationis.ff.de furtis.l.si quis,& l.1.& l.inficiando.ff.de acquiren.posses. I si rem apud te. nisi in casibus sicut hæresis, extra de hæreti capitu. ad abolendam. & capit.excommunicamus.§. credentes.

Mat. 15

Item in crimine læsæ maiestatis.C. ad leg.Iul.maie.l. quisquis.Et in eo, qui cogitauit fugientem de ecclesia extrahere. C.de his,qui ad eccle. confug.l.fin. cum tamen non processit ad actum. Et eodẽ modo potest intelligi præcedens lex, qsquis Si vero voluntas ad actum progreditur,& actus perficitur, puniendus est ꝗtumcunque pœniteat.Nemo,inquit lex, tali pacto pœnitentia ductus innocens esse desinit.ff.de edil. edict. l.quis sit furiuus, post prin. ff.de fur.l.qui ea mente.ff. vi bo. rapto.l.non prodest.ff. quod cuiusque iuris in alium.l.3. R.i.ff. de postu.l.1.§ bestias vt in casibus quibus circa tempora pœnitentiæ locus est.ff. de seruis fugitiuis.l.1.§.1 ff.de pub.& vt l.j. § quod si fecerit,ff. quod metus causa.l. item si cum exceptione.§. satis clementer,C.de crimine stellio.l.1.§.1. Quod si actus non perficiatur, & is, qui processit actum ipsum perficere potuisset, sed noluit, quia pœnituit;non incidit in pœnam immo ei parcẽdum.est,ff. ad legem Cornel.de falsis.l. qui falsam.ff. de iniur.l.Item apud Labeonem.§. si curauerit. vel mortem sibi constituerit. vbi punitur conscientia criminis iam commissi,ff.de bonis eorum, qui mor. sibi conscii.lege tertia. Si autem ideo non perficit actum, quia non potuit, sed bene voluisset perficere, puniendus est ac si fecisset,ff.ad l.Pompo.de patricid.l.prima, in fin. ff. de re milita. lege tertia, §.is, qui.C si quacunque præditus potest, l. 1. C. de episcopis, & clericis. l. si quis non dicam. ff. de fur.l. si quis alieno. C. ad l.Iul.de adulte.l.eum qui.C.de incest. nup.l. qui.

Item nota, quod ille legem bene seruat, qui implet mentem legislatoris. Quod patet, quia ille,qui verba quidem legislatoris, sed non mentem seruat, legem fraudare dicitur. Nam aliud est facere contra legem, & aliud facere fraudem legi. Contra legem enim facit,qui facit, quod lex prohibet. Sed fit fraus legi, quando circumuenitur seruatis verbis mens, vt ff. de legibus, l. contra legem,& l.sequenti. Vnde patet, quod Iudæi literam legis solam seruantes,& mysticam significationem quam legem tradere principaliter intendebat relinquentes, fraudem legi faciunt, vnde Apostolus.Non litera,sed spiritu,&c.

1. Cor.

Item nota,quod lex communis, & regula aliquando prætermittitur licitè ex causis specialibus. Cuius exemplum est in iure vbi ea, quæ sunt regulariter de iure communi prætermittuntur aliquando licitè, siue propter priuilegium, siue propter vtilitatem, siue propter consuetudinem, siue propter honestatem. Nam regulare est, vt ad collegium cuiuscunque ecclesiæ spectet electio, & tamen pierunque ex consuetudine, vel priuilegiis alieni intrant, vt extra de electio. Cumana, & extra, de causa possessio.& proprie.c.cum ecclesia. & de postula.c.bonæ,& extra de consuetudine, ca. rum dilectus. & extra de iure patronatus.c.nobis. Vocantur etiam aliquando religiosi ex honestate non ex debito, vt 22.dist.cap.in nomine domini 79.distin. cap.5. Vocatur etiam populus non ad eligendum, sed ad consentiendum, vt 79.dist.c electiones,& cap.sequẽ. Vocantur etiam principes.vt ab oppressionibus defendant.vt 63.dist.c. principibus. Sic etiam ex specialibus causis quidam antiquorum patrum legem Dei communem licitè prætermiserunt sicut Samson se ipsum occidit, Iacob duas vxores simul habuit, Dauid laicus panem sanctũ comedit,

comedit:quæ omnia non licebant secundum legem communem.

Hominis sanctificationem non à loco,sed à Spiritusancto,& voluntate etiam locum sanctificante prouenire auctoritatibus declaratur. Cap. XLI.

LOcus non sanctificat hominem, sed homo locum.40.di.c.multi sacerdotes.unde ubi Papa est,ibi Roma; nõ ecõtra. Nam res accedunt hominibus,non ecõuerso.ff.de edili. edict.l.iustissimè et. Propter hoc etiam dicit Beatus Greg. ꝙ non prodest locus,ubi deest spiritus. Et de beato Benedicto dicitur, quod locũ, sed non hostem mutauit. Similiter etiam dicimus, quod homo inficit locum,non ecõuerso.unde dicitur 2 Mach. No propter locum gentem, sed propter gentem locum dominus elegit. Ideoq; & locus ipse particeps factus est populi malorum.

Greg.

2.Mac. 5.

Lenocinantes ea pœna, quam grassatores pro homicidio sufferre debent,plectendos esse iustissima ratione demonstratur. Cap. XLII.

LVxuriæ mediatrices,ut sunt quædam maledictæ uetulæ, iuuẽculas decipiẽtes, quæ iusto uocabulo lenæ appellãtur, peiores sunt,quàm grasiatores :quia illis mediantibus, procuratur occisio corporis, & interdum unius hominis tantum: sed per tales mediatrices procuratur mors animæ,& non unius tantum, sed utriusq; luxuriantium, scilicet uiri, & mulieris. Vnde apud Deum non minori pœna digni sunt tales mediatrices, quàm inferatur grassatoribus. Circa quos Ecclesia statuit,quòd quicunq; principes uel prælati, seu quæuis aliæ ecclesiasticæ, vel seculares personæ, quæ quempiam Christianorum per grassatores interfici fecerint, vel etiam mandauerit, quanquàm mors ex hoc forsitan non sequatur, nec non etiam contra illos, qui dictos grassatores receptauerint, vel defenderint,seu occultauerint, non solùm excommunicationis, vel depositionis incurrunt sententias ipso facto, sed sunt etiam cũ omnibus bonis suis omnibus Christianis expositi, & perpetuò diffidati. Ita,quòd ex quo de prædictis,vel aliquo eorum probabilibus constiterit documentis,scilicet quòd aliquod scelus tã execrabile commiserint nullatenus alia excõicationis seu depositionis, uel diffidationis sententia requiratur: sed & beneficia talium per illos ad quos pertinet collatio liberè conferantur, ut in auth. Domini nostri extra de ho. pro humani redemp. generis. Multo ergo magis mediatrices animarum mortem procurantes, & qui etiam mittunt eas,sunt à Deo maledicti,& excommunicati, & demonibus expositi, & ab Angelis custodientibus diffidati.

Matrimonij distinctio,& uarietas,perfectio.dignitas,institutionisq; locus ac tempus,perquam plurimas legum.sacræq; Scripturæ auctoritates egregiè,& eruditè definitur. Cap. XLIII.

MAtrimonium spirituale assimilatur carnali,& significatur per ipsum. Est enim matrimonium aliud carnale,aliud spirituale.Carnale quidem matrimonium fuit Adæ,& Euæ in paradiso contractum, & est modo unum de septem Ecclesiæ sacramentis, quod uenerabile existit; tum ratione auctoris, qui ipsum instituit,scilicet Dei: tum ratione loci in quo instituit, scilicet in paradiso. tum ratione temporis,quia tempore innocentiæ: tum ratione prioritatis, quia prius ẽ tempore. & ideo dici potest,quòd potius est iure extra de maio. & obed.c.1. Tum ratione intentionis peccati euitandi, & suscipiendæ prolis. Sed nota, quòd matrimonium illud Adæ, & Euæ fuit initiatum.Gene.1.Immisit Dominus soporem in Adam &c. sed contractum fuit. Gen.2.ubi ait Adam,Hoc nunc os ex ossibus meis,& caro &c.Et ratificatum cum ait.Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem &c. Consummatum autem, Gen. 4. vbi Adã cognouit uxorem suam &c. Sicut nunc matrimonium carnale Christianorum, quod est sacramentum, initiatur per uerba de futuro,scilicet per sponsalia. ff. de sponsal. l. 1 50. q. v. c.nostrates. Contrahitur per uerba de præsenti. 27. q. 2.§. 1. extra de sponsa.c.

Gen.1.

Gen.2.

Gen.4.

cum locum. Ratificatur quando per ecclesiam approbatur. 30.q.5.c.1. & 2. & c. sponsus per totum. extra de clandestina. desponc.cũ inhibitio. Ideo inter infideles ratum non habetur, quia non habẽt sacerdotium.extra de cõsti.c.translatum. Vel secundum aliquos ratificatur matrimonium in sacramento fidei, scilicet in baptismo, qui est fundamentum omniũ sacramentorum. Vnde inter fideles respuitur libellus repudii, qui inter infideles admittitur, vt innuit Aug 28.q.9.§ fi. Consummatur autẽ per carnis copulã, extra de conuersione cõiu.c. ex publico ad fi.& c ex parte.2. ad fi. per quam una caro fiunt, & uniuntur inseparabiliter quamdiu uixerit. ita tamen, quod licet in ueritate duo sunt corpora, unum tantum corpus censetur, extra de conuersio. coniuga c.ad apostolicã? Matrimonium uero spirituale etiam distinguitur, quia aliud est laudabile, aliud uituperabile. Et laudabile adhuc est multiplex.

Primum inter Deum, & Beatam Virginem Mariam, vnde & ipsa dicitur sponsa: Cã.4. Veni de Lib ano spõsã, &c. Et de hoc matrimonio legitur. 27 q.2. §.1. & 2. & § ecce, & sequenti. Istud matrimonium potest dici initiatum, Lu. Missus ẽ angelus Gabriel ad Mariam &c. Contractum in eodem, ibi: Inuenisti enim gratiam apud Deum, ecce cõcipies, & paries filium &c. ratificatum in eodem. Spiritussanctus superueniet in te &c. Consumatum in eodem: Ecce ancilla Domini, fiat mihi, &c.

Can.4. Luc. 1.

Secundum matrimonium etiam inter diuinam & humanam naturam in utero uirginis Mariæ ineffabiliter contractum, & indissolubiliter seu irreiterabiliter uniens naturas hoc fuit initiatum, Isa. Ecce uirgo concipiet &c Hiere. Nouum faciet Dominus super terram: mulier circũdabit uirum. Et, similiter per uerba aliorum prophetarum, qui dixerunt aperte filium Dei humanam naturam assumpturum. Hęc enim fuerunt uerba de futuro, per quæ (ut dictum est) sponsalia contrahuntur. Contractum autem fuit per uerba Gabrielis dicentis. Luc. Auc gratia plena, Dominus tecum. Et per responsionem Virginis dictis in eodem. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Nam matrimonium etiam carnale per mutuum consensum medliãtibus internunciis per uerba de præsenti contrahi potest. ff. de sponsalibus l. sufficit, & l. in sponsalibus. nihil interest & l finali. Ratificatum autem fuit diuina auctoritate, & uoluntate. Tantum enim matrimonium alterius uoluntate, & auctoritate ratificari non potuisset. Vnde Gal.4. Misit Deus filium suum factũ ex muliere, factum sub lege. Consummatũ autem est in incarnatione. Nam sine aliqua corruptione Spiritussancto operante, Verbum caro factum est. Et in hac cõsummatione tota Trinitas operata est: quia idiuisa sunt opera Trinitatis. extra, de summa Trinitate. c. 1. Tertium matrimonium est Christi, & ecclesiæ, initiatũ in Christi natiuitate, contractum in eius prædicatione, ratificatum diuina auctoritate, & in miraculorũ operatione, consummatum in passione. uel initiatum quando Christus incępit prædicare, Mathe. Exinde cępit Iesus prædicare &c. Cõtractum in Eucharistiæ institutione, Matth. Manducantibus illis, accepit Iesus panem &c. ratificatum in Spiritussancti missione. Acto.2. Factus est repente &c. Consumatum in euangelij ciuulgatione. Gal. Eiice ancillam, & filium eius.

Isa 7. Hiere.21. Luc. 1. Gal.4. Ioan.1. Mat.4. Mat.4. Act. 2. Gal.4.

Quartum matrimonium est Episcopi, & ecclesiæ, initiatum in electione. Heb. Nec quisquam sumit sibi honorem &c. Contractum in confirmatione extra. de transla.c.inter corporalia. Vel contrahitur per mutuum consensum eligentium & electi. extra de elec.c.cũ inter canonicos. ratificatur cum ad obedientiam suscipitur. ar. extra de iureiurã.c.ego. uel in confirmatione ratificatur. Cõsummatur autem in consecratione, extra de translatio.c.licet. Heb.5.

Quintum matrimonium est sacerdotis, & ecclesiæ sue, quod initiatur in eius canonica electione, siue præsentatione, extra de iurepatronatus c.quod autem. Per assensum autem huic præsentationi præstitum contrahitur. Quando uero prælatus ipsum admitti, & confirmari, ratificatur: quando curam committit consumatur. ar extra de inst.c.ex frequentibus. Et de hoc etiam matrimonio legiẽ. 40 di.c.sicut.c. 21. q.2. sicut i unaquaq;. Et dicit decretalis, quod sicut Episcopus præest matrici, idest cathedrali ecclesiæ suæ, sic & archipresbyter plebi suæ, extra de officio archipresbyter.c.fi. ad fi.

Sextum

Sextum matrimonium est Dei, & animæ fidelis initiatum in creatione. 56. dis. nasci c.cõtractum in baptismo. Ose. Spõsabo te mihi in fide. Ratificatum in sancta operatione: quia per hanc anima firmatur cum Deo. Psal. Qui facit hoc, non commouebitur in æternum. uel ratificatur in Dei dilectione. Cor. Qui adhæret Deo, unus spiritus fit cum eo. Consumatur in morte, quando ab impio seculo siue mortali subtrahitur. 26.q.6.c.si preby.

Ose. 2. Ps. 111. 1.Co.6.

Septimum matrimonium est Dei, & animæ pęnitentis, quod initiatur in contritione per uerba de futuro ti. propositum confitendi. Sed contrahitur in confessione per uerba de præsenti ubi loquitur, & confitens peccatum dicendo, & sacerdos ulce Dei absoluendo. Ratificatur impositione pęnitentiæ, & susceptione, & consummatur in plena satisfactione. Est etiam aliud matrimonium Dei, & animę sanctę, quod initiatur in gratię prę uentione, contrahitur in præuenientis gratiæ susceptione, siue in assensu liberi arbitrij. Ratificatur in boni operis executione. consumantur in boni operis assuefactione, & continuatione. Ad hæc. 11. q. 3. c. extimauit. Matrimonium autem uituperabile est diaboli, & animæ, quod initiatur in suggestione, quæ delectat. contrahitur in consensu, qui acceptat. ratificatur in opere, quod confirmat. Sed consummatur in peccandi cõsuetudine in qua est consummata malitia scilicet contemptus. Nam peccator cum in profundum uenerit peccatorum (contemnit, uel consummatur in morte. 11 q. 3. c. extimauit. de conse. dist. 4. c. firmissimè.

Homo de condigno, an de congruo uitam à Deo meretur æternam exemplis, & auctoritatibus ostenditur. Cap. XLIIII.

MEreri uitam æternam, licèt homo non ualeat ex condigno, quia non sunt condignę passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: Deus tamen ex bonitate sua facienti quod in se est, ex congruo tenetur eam dare, vnde nocatur corona iustitiæ, Cuius plura exempla habentur in iure, Nam licèt ex gratia sit, quod postulatio admittatur, ut postulato, vel postulanti competat actio, ut admittatur. ar ad hoc. ff. de adimendis lega. l. rem legatam. ff. de euic. l ad res donatas. Veruntamen si postulatio fiat in concordia, & de digna persona ex debito incumbit superiori ipsam admittere, & si non admiserit, iniuriam facit postulantibus, & postulato. Similiter præsentatus petere non potest per actionem se institui, quia ius non habet in re. Nam, & sine iuris offensa, & sine prę sentati iniuria potest prę sentator laicus uariare, & alium præsentare, ut extra de iure patronatus c.cũ aduocatus. unde antequam à prælato fuerit approbatum, ratum non est, quod a patrono fuerit inchoatum, ut extra de iure patr. c. quod autem cõsulis. Et tamen offendit prę latus si prę sentatum primò, & dignum non instituit. Vnde non admissus, agit contra illum a quo respuitur, vt ei prouideat de beneficio competẽti. ut extra de iure patro. c. pastor. Sic et similiter dicimus, quod dispensatio non ex iure, sed ex gratia petitur. Et tamen ad eam concedendam superior tenetur ex causa. vt. 50. dist, c. põderet. & c. dono sanctę. & c. si quis præsbyter, uel diaconus. Similiter ad eleemosynam pauperi contra diuitem actio non datur, & tamẽ diues saltem in casu extremæ necessitatis, uel de superfluo tenetur. Luc. Quod superest, date eleemosynã. Et patronus, (ut dictum est) de gratia admittitur prę sentare, vt 16.q 5.c. si quis episcoporũ. extra de iure pattona.c quantum. extra de pęnitentia in c. quibusdam. Et tamen iniuria fit ei si non admittitur, & si præsentatus ab eo non instituatur, ut ff. de aqua quotidi. & æsti. l. 1. §. penult. ff. qui satisdare coguntur. l. si uero in fine.

Ro.13. 2. Thi. 4. Luc.6. Io. 10.

Miracula principaliter à Deo instrumentaliter, ab hominibus oriri pariterq; peccata remitti, uiris ciuilis temporis, & ratione confirmatur.

Cap. XLV.

MIracula solus Deus facit; quamuis Sancti miracula dicantur facere, quia non faciunt nisi in uirtute eius. Et similiter solus Deus peccata remittit, quamuis sacerdotes absoluentes remittere dicantur, secundum illud Io. Quorum

rum remiseritis peccata,&c. Cuius exemplum est,quia dicitur in iure, quod soli principi licet condere leges,ut C. de legibus,& constitu l.ult.Et tamen alibi dicitur,quod senatus legem condere possit, ut ff de legi.& sena con l.non ambigit. Quod est,quia superiores de quibus est, ut possint condere legem, principis auctoritate condere intelliguntur. Sic in Papa dicendum est,ut legati,prælati,capitula,& consilia auctoritate ipsius facere constitutiones intelligantur. Vnde in cõsiliis excepta intelligitur auctoritas domini Papæ,ut extra de elec.c.significasti. 17. distin. per totum. 1.q.6.c.dudum peregrina 9.q.3.c.cuncta.

Culpa non est in Deo aliqua conferenda si quem piam in æternam damnationem ire permittit, qui per pœnitentiam ad eum spernit redire.

Cap. XLVI.

MIsericordiæ Dei non præiudicat, q̃ peccatorem finaliter destituat, qui diutius expectãs,per pœnitentiam redire negligit. Cuius exemplũ est,quoniã fm iura, non præiudicat sponsæ quæ sponsum in eadem prouincia degentem per biennium expectauit, uel per triennium si erat in alia prouincia. Quia per triennium expectandus est si ad aliam prouinciam se transferat,ut patet. C. de diuor. & repu.l.liberum. cũ per sponsum stetisset si alij nupsit. Tũc enim nihil fraudis, i.pœnæ est ei, quod nuptias maturando uota sua eludi diutius nõ est passa. C.e. l.2 Similiter nõ est traus aliqua imputanda diuinæ misericordiæ,si peccatorẽ per trienniũ.i. per triũ ætatũ decursum scilicet iuuenilis,uirilis,& senilis.Vel per biẽnium.i.tempus uitę, & mortis expectatum,& non redeuntem finaliter deserit, & in æternam dãnationem ire permittit.

Hominem mala dispositione morientem omnia præcedentia bona amittere: dumq; ipse uuit is hominis & post mortem soli Deo subditum esse rationabiliter terminatur.

Cap. XLVII.

MOrientis in mala dispositione seu uoluntate,omnia præcedentia bona fiunt irrita, & à mercede uacua: sicut ciuiliter ultimæ uoluntatis dispositio idest ultimum testamentum omnia præcedentia euacuat. Nam ultima uoluntas seruanda est, ut 3.q.2.Et est ratio ne libertas supremi iudicii restringatur, ut ff.pro socio.l.cum duobus.§. idẽ. R. Nil enim ita debetur hominibus, sicut, ut ultimæ uoluntatis liber sit stylus, ut. C. de sacrosanctis ecclesiis.l.1. Hoc tamen fallit in testamento inter liberos, quod per secundam dispositionem non tollitur, nisi testator in secundo testamento declaret primum nolle ualere, ut C. de testamentis. in Auth.sed hoc inter liberos.

Item cum quis in primo testamento interdixit sibi licentiam iterum testandi: quia tunc primum tolli non intelligitur nisi in secundo de primo mentio habeatur, ut ff.de.leg.3 l.si quis in principio.

Item mors liberat hominem à seruitute humana. Nam subditur homo homini, quamdiu uiuit: sed post mortem subditur soli Deo. Et hinc est, quòd in officio ecclesiæ, scilicet in principio lectionum dicitur, Iube Domne benedicere. In fine autem dicitur: Tu autem Domine miserere &c. unde in principio petitur benedictio ab homine per nomen diminutum siue syncopatum; quod est Domne, sed in fine petitur misericordiam à Deo per nomen perfectum, quod est, Domine: quia scilicet principium signat uitam hominis, & quamdiu quis uiuit est sub homine, excepto Papa. 14. dist.c.qui cathedram, & c. sequent. & c. nulla ratione. Et ideo, ut recognoscat se subditum, petit benedictionem propter bonum obedientiæ. Finis uero signat mortem, quando tam non homini subest, sed soli Deo. uel est sensus, ut nos Dominus taliter uiuere faciat sub regimine hominis, quod in fine misereatur nostri. Ideo autem utitur in principio nomine diminuto, in fine uero integro: quia in principio, ut dictum est, quæritur benedictio ab homine, cuius opera imperfecta sunt. C. de ueteri iure.enuc.lege secunda.§.sed quia diuine. In Auth.de Instrum. cautela.idest. R. in fine coll.6.& de n) alie.re.§.an aut.coll. 2.Sed in fine petimus misericordiam à Deo,qui pater est misericordiarum.26.q. 6.c.si

6.c.si qs presbyter. Et qui opus imperfectum non cognouit, extra de baptismo c.maiores.

Item ideo primò petimus ab homine, postea a Deo,vt scias,quod illud, quod homo minus bene facit, Deus suppiet, vnde ad ipsum vltimò recurritur tanquã ad vltimum refugium Psalmus.Domine refugium factus es nobis.

Psa.83.

Pœnitentia conuentionisq; dilatio; & in bonum operando negligentia, quantum Deo displiceat,hominique detrimentum afferat,lege,& exemplo discutitur.

Cap. XLVIII.

NEgligentia,& dilatio operis, tollit operandi potestatem. Cuius exemplũ est secũdum iura canonica in electione. quia ad eligendum est concessum tempus trium mensiũ,vt c.diso.postquã. 63. dist.c.obeuntibus. Vlterius enim vacare nõ debet cathedralis, vel regularis ecclesia.vnde si infra tres menses non fuerit celebrata electio iusto impedimẽto cessante, ad superiorem proximum deuoluitur potestas promouẽdi. extra de electione,c.fides.Et si infra alios tres mẽses nõ fuerit perfecta cõsecratio,episcopus metropoli sui iudicio cedat,quod tempus similiter negligentibus cedit.extra de translationibus.c.inter corporalia. Et idẽ est de metropolitano respectu suorum superiorum.Similiter secundum Deum, qui negligit ad Deum conuerti tempore ad hoc sibi concesso, quod signatur per tempus trium mensium propter tres principales ætates,scilicet augmenti,status,& declinationis, quæ sunt peccatori in hac vita ad pœnitendum concessæ: postea morte intercedente deuoluitur eius causa ad iudicium Dei,& priuatur facultate pœnitẽdi,& dignitate cœlestis regni,vñ salubriter consulitur peccatori. Ne tardes cõuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem,&c.

Eccl.5.

Item negligentia eorum quæ homo facere debet, & potest,sicut sunt præcipue spiritualia,& pertinentia ad salutem,vel de periculosa est:vnde,& a Deo punitur sicut secundum iura punitur negligẽtia prælatorum,quæ aliquando punit pœna leuiori, scilicet ex cõmutatione duorũ mensium i.quæstione 1.Aliquando pœna graniori,scilicet depositionis.81 dist. c dictum.89.dist.c.1.extra de transla.c.inter corporalia.C.de officio præfec.orien.l.c. si quis.ff.de cust.& exh.actor.l.carceri,& l.milites,11.quæstio.1.c.placuit.Prima ergo pœna locum habet in modica negligentia: posterior autem in magna,q̃ culpam sapit, & per consequens dolum.ff. de verborum signifi.c.latę culpę,& l.magna.Similiter secundum Deum, aliquando est negligentia magna, quæ est peccatum mortale,& meretur pœnam magnã non solum amissionis gratiæ,vel gloriæ, sed etiam gehennæ.Et hoc vno modo considerarur ex parte eius,quod per negligẽtiam prætermittitur,puta si negligatur id quod est de necessitate salutis, siue sit actus,siue circunstantia. Alio modo ex parte causæ, puta si voluntas in tantum fit remissa circa ea, quæ sunt Dei,vt penaliter a charitate deficiat. Et hoc præcipue contingit,quando negligentia sequitur contemptum.Prouer. Qui negligit viam suã, mortificabitur. Aliquando vero est negligẽtia modica,quæ est venialę peccatum, & ideo meretur pœnam leuiorem, puta temporalem.Vnde,quando ex negligentia prætermittitur aliquis actus, vel circunstantia quæ non est de necessitate salutis,nec hoc fiat ex contemptu, sed ex aliquo defectu seruoris qui impeditur interdum per aliquod veniale peccatũ;vnde tunc negligentia non est,aliquod peccatum mortale, sed veniale. Ecclesiastic. De negligentia tua purgate cum paucis.

Psa.89.

Eccl.7.

Obedientiæ obiectum quale, ac quando homini sit parendum, & quando non pluribus legis similis exemplis aperitur nonnullique de Pontificia auctoritate disseritur. Cap. XLIX.

OBedientia non respicit præcipientis sanctitatem, sed auctoritatem. Vnde in his, quæ pertinent ad administrationem ecclesiasticarum rerum potius fuisset obediendum Papæ, quam Paulo Apostolo: quod patet etiam nunc, vnde Paulus dixit, quod oportet ordinandum sine crimine esse, vt 2.c.distin.§ nunc autem.Et tamen auctoritate pontificum Episcopi dispen-

sare

ſure poſſunt ī crimine adulterij,& in minoribus.Et hoc, quia Papa maior eſt Paulo in adminiſtratione, vt 21.di.§.1. Nam Papa eſt loco Petri,vt 24.q.1.c. quoniam verus.& ſi ſic vicarius Ieſu Chriſti,vt extra de tranſla c.inter corpalia.& extra,vt bñficia eccleſiaſtica ſine di. cõſe.c vt noſtrum.Petrus autem in adminiſtratione maior fuit Paulo,ut 2.q.7.c.puto 21.di c. in nouo.Itē obediendum non eſt alicui contra mandatum Dei:vnde ſi a Papa aliquod mandatum, vel reſcriptum prodiret,quod eſſet contra dictum Dei,omnino reſpuendum eſſet, vt 25. quæſt.1.c. ſunt quidam quia nedum minor in maiorem,ſed & par in parem non habet imperium,vt ff.de arbitris l.nam.ff. ad ſenatuſconſultum Trebel.l.aliquo.§.tempeſtiuum.Dicta tamen Chriſti,vel euangelia Papa poteſt modificare,ſicut illud,qd Dominus dixit : Quos Deus coniunxit homo non ſeparet:modificatur per ſummum pontificem ſic.Quos Deus coniunxit conſenſu animorum, & carnis copula.Alias ſi primum interueniat,non ſecũdum.ſeparãtur per religionis ingreſſum. vt extra de conuerſi.coniuga.c.verũ,& c. ex publico.Non ſic ſi alius coniugum velit in domo propria remanere,vt eo.ti.c. ex parte tua . in fi.Item obedientia pro cõmuni vtilitate iniuncta,nec propter humilitatem,neque propter propriam incõmoditatem licite recuſatur. Vnde ſi Prælatus ꝓcipit clerico ſuo, quod vadat Romam,vel aliàs pro negotijs eccleſiæ,& ille non vult obedire dicēs, quod alij ſunt ibi magis idonei,vel priores eo,hęc iquã excuſatio iniuſta eſt : quia ordo in legationibus non ſeruatur.ff.de legat.l.ſciendum.§.penul.Si autem excuſat ſe, quod non poſſit relinquere curam rei familiaris,& ſine dubio excuſatio iuſta,ſi pro vtilitate alicuius perſonæ priuatæ mittere tur : quia nemo tenetur relinquere propria negotia pro alienis,ſcilicet priuatis , vt pater.ff. quemadmodum teſta.aperi.l. Sed & ſi quis ex ſenatoribus C. de teſt.l. ſi quãdo.§.2.ff.de arbitris.l.licet ff.de iu. l. ſi longius.cũ ſuis ſi. Sed ſi mittitur pro communi eccleſiæ vtilitate non eſt excuſatio iuſta: quia communis vtilitas præferenda eſt priuatæ extra,de poſtul. prælat.c. bonæ.i.Et plurimorũ vtilitas vnius vtilitati præferenda eſt.7. quæſt.1.c.ſcias. In authen. de reſtit. & ea.quę pat. in 11. menſe.§.quamobrem . Nec enim prælatus vtilitatem ſuam vtilitati eccleſiæ præponere debet , alioquin obligatur.12. q. 4.c.quicunque.ff.de adminiſtrat.tuto.& curator.l.ſecundum dignitatem.§.1.Nec debet clericus ordinatus occaſione propriorum negociorum negotia eccleſiæ relinquere,niſi relaxetur licentia impetrata,argumen.7.quæſtio.1.ca.præſentium, & c.placuit,vt veni.& 16.quæſt.1.c. q verè.Si enim indiſtincte prædicta admitteretur excuſatio,non inueniretur de facili qui munera publica ſubiret.ff. de vacamune.l.1.circa principium.Obedire ergo tenetur clericus.argu.C.de epiſcopis ,& cleri.l.ſi quis presbyte. ad fi. ibi ex geſtis negotijs ſubaudi,vel gerendis.Niſi poſſit remanendo gratiã obtinere.Si enim ſunt aliqua munera reipublicæ temporalis q̃ excuſationem non admittunt,vt ff.de vacatione mu.l.ſunt munera.multo fortius in munere reipublicæ eccleſiaſticæ oportet indiſtincte,& generaliter obtinere,argumen.ff.de iuſti.& iure l.1.& ff. de reli. & ſumptu fu.l.ſunt perſonæ.Dicto tamẽ eſſe æquiſſimum, quod Epiſcopus qui regere habet omnia 11.quæſt.1.c. ſi regenda.clericum relenet ſi detrimentum graue ſibi viderit imminere, argum.ff. ad l. Rodiam,de iac l.1 & l.2.§.æquiſſimum, & ff.qui.pot.in pig.hab.l.interdum,& l. ſequenti. Item obedientiæ iniunctæ recuſatio aliquando eſt debita, ſicut quando præcipitur aliquid,quod ſit cõtra Deum. Nam ſecũdum canones, ſemper obediẽdum eſt,niſi id,quod iniũgitur, aperte ſit contra Deum.23.quæ.1.c.quid culpatur. Aliquando vero eſt licita,puta ſi id quod præcipitur,non pertinet ad diuini cultus obſequium, vel eccleſiaſticam vtilitatẽ . 7.quæſt.1.c.frater,& coepiſcopus . Vnde ſi Epiſcopus præcipiat alicui clerico ſuo quod libros ſuos accõmodet nepoti ſuo vel eccleſiæ ſuæ renunciet, vt alij conferat obedire non tenetur : quia nec ad diuini cultus obſequium pertinet, nec ad eccleſiæ vtilitatem.Nam & ſi præciplat, quod repleatur burſa ſua,cum ipſe non egeat,non tenetur obedire.Ideo dixit Cãcellarius Pariſien. quod non tenebatur ad obedientiam burſalem , ſiue argentinam,neque mulinam, neq; equinam.intelligas ſine cauſa indictam,argumen.extra.de cenſi.c. cũ apoſtolus.16.quæſt.1.c. prædicatur . Sed ſi epiſcopus præciperet clerico duræ ceruicis,vt libros ſuos commodaret clerico bonę idolis , vt inſtruetur

retur in ſtudio theologię ad quam ipſum mitteret,vt proficeret,videtur,quod ei ſit obediendum,quia non mouet ipſum carnalitas,ſed eccleſiaſtica vtilitas, & communis.arg.in dicto c.7 quæſt.1.quia frater extra de magiſtris.c.ſup ſpecula. Pot ergo dici,quod ſi occaſione eccleſiæ, vel de bonis eccleſiaſticis libros acquiſierit, obedire tenetur. Alias contrarium.extra de teſt.c.reqſiſti.& de iureparronatus.c. cum dilectus. Aliquando vero excuſatio obedientiæ videtur rationabilis, & acceptanda,ſcilicet ſecundum aliquos,quando allegatur damnum proprium. Diſtinguunt enim , quod ſi clericus cui iuncta eſt aliqua obedientia ab epiſcopo , puta quòd vadat ad aliquẽ locum, vel huiuſmodi, allegãs priuatam vtilitatem,certat de damno vitando,eſt audiendus: ſed ſi de lucro captando,audiendus nõ eſt. Ad quod pertinet.C.de iure deliberã.c.ſancimus.§.ſi vero creditores.C.de codicill. l.ſi.§.penul.Nec debet inobedientiæ notam incurrere pro aliquo commodo tẽporali.extra,de maioritate,& obedientia c. illud.

Bonam intentionem Deum potius quàm opus reſpicere,tum exemplo,tum Dini Gregorij confirmatur auctoritate. Cap. L.

OPus hominis acceptatur a Deo ſecũdum intentionem,& mentem faciẽtis magis,quàm ſecundum illud,quod factum eſt.Cuius exemplum habetur ex cõſuetudine quæ inducitur cum populus incipit aliquid obſeruare ea mente , vt de cætero ſit conſuetudo , vel vt dicunt aliqui cum expreſſe placet populo aliquid obſeruari pro conſuetudine in futurum: alias vero non eo ipſo. quod aliquid fit, ius conſuetudinarium inducitur,argum. ff.de itinere actuque pri.l.vlti. Ergo intẽtio conſideratur in facto magis quàm ipſum factum ; vt conſuetudinem inducat.Sic etiam eſt de noſtris operib' apud Deum: quia Deus (ſicut dicit Gregorius) cor,& non ſubſtantiam penſat , nec cogitat quantum , ſed ex quanto in ſuo oficio offeratur .

Deo humilitate , & charitate ab hominibus ex gratia , & non ex merito omnia iuſta eſſe in orationibus petenda, affirmatur. Cap. LI.

ORando poſtulari poteſt a Deo humiliter ex gratia,quod non debetur ex iuſtitia:nam ſecũdum iura,poſtulatio eſt gratiæ petitio:ut cum ex gratia petitur : liquem ineligibilem licenter eligi,vel cõcedi.Hoc enim non tam ex iuſtitia quàm ex gratia mouet.vt extra.de poſtul.c. bonæ me il primo.

Item orantes , vel poſtulantes a Domino miſericordiam , & gratiam,non ſunt digni exauditi,ſi ſint ad inuicẽ in diſcordia,vel rancore.Vnde Eccleſiaſti. Homo homini ſeruat iram,& a Deo quærit medelam?quaſi dicat fruſtra quærit . Cuius exemplum eſt,quia ſecundum iura poſtulatio debet fieri in concordia . Cum enim per poſtulatum gratia requiratur cõcorditer,& communiter eſt petenda , ut extra de poſtulatione.c.bonæ memoriæ. inprin Aliter enim Romana Eccleſia nõ conſueuit recipere. Ecc.18.

Velum multiplex eſſe deſcribitur.quibuſque virtutibus homo ſpiritualiter animam ornare tenetur, exprimitur. Cap. LII.

ORnantur animæ noſtræ ſpiritualiter ſicut moniales velantur corporaliter.Eſt enim multiplex velum,ſcilicet velum profeſſionis, quod ſuſcipitur a virgine.vel corrupta cum profitetur de altari , vel de manu alicuius, ſed in duodecimo anno ad minus.21.quæſtio.1.can.1.& q. 2.canpuella .

Item velum conſecrationis , quod imponitur virgini tãtum,& 26.anno ad minus.20.quæſt.1.c.placuit.77.di.c.placuit. Et dicit Hoſtien.quod vix ipſe obtinuit . Lugduni,quod in hoc caſu in anno vigeſimo conſecraret, ſed tamen periculum eſt in mora. Hoſti.

Item eſt velum ordinationis, quod olim dabatur diaconiſſis in quadrageſimo anno.20.q.1.c.diaconiſſa.

Item eſt velum prælationis,quòd olim dabatur abbatiſſis in quadrageſimo anno.20.quæſt.1.c iuuenculas.Addit etiam Hoſti.velum quintum , ſcilicet conuerſionis.Et tunc ſi per annum poſtea ſtat exire non poteſt,& ſic poteſt intelligi,extra de regula.c.vidua,& c.ſtatuim'. In his et

go quinque velis repræsentantur quinq; virtutes, quibus debemus spiritualiter oriari: prima, est obedientia, quæ competit profitentibus: secunda est continentia: q̃ potissima est in virginibus: in tertio designatur scientia, siue prudentia, quæ præcipuè competit ordinandis: in quarto velo designatur iustitia, quæ præcipuè competit præsidẽtibus, siue prælatis: in quinto pœnitentia, per quam ad Deũ conuertimur, & ideo incipientibus competit.

Quanta sit filiorum obligatio erga parentes: & quo casu pater filium vendere pignorique obligare queat, aperitur. Cap. LIII.

PArentum necessitati nullo modo debet deficere filius; & præcipuè indigentiæ patris. nam secũdum leges pater potest vendere filium necessitate famis ingruente, vt tamen præcio præfixo, uel a filio vendito, vel alio quocunque empteri quandocunque restituto ad ingenuitate peruenias, vt C. de patribus qui fil. distrax. l. 2. Multo fortius potest pignori obligare: quia cui, quod maius est conceditur, multo magis & quod minus. ff. de regu. iu. l. non debet cuiquam. Sed nũ quid seruus efficitur. Sic secundum Azonem. Alij contra, sed tamen seruire debet. argum. C. communia de manumissi. l. j. Et nunquid in alio casu quàm necessitatis potest vendi a patre? Non: quia lex generaliter dicit, quod nõ licet patri filium vendere. C. de patribus qui fil. distrax. l. 1. ergo generaliter et prohibitum intelligitur, nisi casu ei concesso. Sed nunquid mater potest filium vẽdere? Dicitur, quod non. arg. C. de transacti. matris: nec lege concessum reperitur, quia nec filium habet in potestate, sicut pater.

Vitium innata passio aliqua in homine tollitur, seu leniri possit, terminatur. Cap. LIIII.

PAssio innata, vel vitium nullo conatu, vel vsu tollitur. Cuius exẽplum est in iure naturali, quod nulla consuetudine abrogatur. Nam consuetudo contra ius naturale nullo tempore conualescit, vt 32. quæstion. 7 c. flagitia. Similiter passio innata, siue vitium, ad quod homo ex complexione, vel natura inclinatur, licet per contrariam assuetudinem refrenetur, vel mitigetur, tamen non totaliter extirpatur. Sene. Quod innatum est vel infixum, non tollitur, sed lenitur. Poeta. Nam expellens furca tamen vsque recurret. Sen.

Quanta peccatum mortale damna animæ afferat humanæ, quibusque modis committatur, augeatur, & cumuletur: atque venialia ipsa delicta a haud charitatem, bonique operis meritum remouere quamplurimis exemplis ciuili lege confirmatis approbatur.

Cap. LV.

PEccati vinculum faciliter nectitur, sed non faciliter soluitur. Cuius ratio est, quia peccatum est quid spirituale: spiritualia autem a corporalibus distant, quia corporalia facillus destruuntur quã construuntur, vt patet. ff. de peculi. l. nõ stati. ff. de acquiren. pos. l. possideri. § in admittendo. Spiritualia vero econtrario, facilius construuntur quàm destruãtur. Episcopus enim qui solus ordinat, nõ solus deponit, quia Episcopus a duodecim episcopis auditur, presbyter a sex, dyaconus a tribus. 15. q. 7. ca. felix. præter proprium episcopu. 2. q. 5. c. presbyter. Subdiaconus autem eodem priuilegio gaudet, extra de seruis non ordinandis. c. miram. Sed nec causa illorum audienda est sine præsentia clericorum, idest canonicorum 15. quæstio 7. c. solus. & duobus. c. ibi sequẽtibus. Sed episcopus qui a metropolitano consecratur. 64 distin. c. j. & sequenti, & extra de tempor. ordin. sine auctoritate Romani Pontificis deponi nõ potest. 3. quæ. 7. c. quamuis liceat, & c. ibi sequẽti. Ergo similiter vinculum spirituale scilicet peccatum facilius est ad nectendum quàm ad dissoluendum. Isa. Quasi vinculum plausti peccatum. Isa. 5.

Item peccatum vilificat hominem, & deponit eum a sua dignitate. Et hinc est, quod secundum iura, aliquãdo superior dignitate, vel par punitur ab inferiori, vel æquali, ratione delicti, scilicet, quando facit contra sententiam canonis ab eo editi, & scienter incidit in factum damnatum. 34. quæstio. 1. c. 1. 2. & 4. arg. 6. distin.

stin. ca. 2. vt Ambrosius ratione criminis in sua parochia commissi damnauit Imperatorem: quod aliàs non fecisset. Facit enim ad hoc, quod talis delinquens, & ex certa scientia contra canonem veniendo, se facit inferiorem, arg. 40. distin. c. multi. ad fin. & sic inferioris imperio tacitè se submittit, quod fieri potest. secũda, quæstione septima. c. nos si incompetenter. unde iam non est superior, sed inferior. Sed ista secundum Hostiensem intelligenda sunt de maioribus, vel paribus, extraneis etiam exemptis, quibus scilicet ille, contra cuius constitutionem vel canonem facit, non subest, puta cum intra eius territorium existentes scienter contra eius constitutiones deliquunt. Sed in eo superiori, cui episcopus subest, qui canone edidit, minime locum habet, puta in metropolitano proprio. Nam sicut sententia, vel canon proferentem non ligat, ita nec proferentis superiorem, extra. de maioritate, & obedientia. c. cũ inferior. ff. de arbitris. l. penultima.

Item nota, quòd peccata puerorum puerilis ætas non semper excusat: quod patet per exemplum tam humanæ quàm diuinæ legis. Nam secundum leges humanas quædam crimina sunt quæ minoribus, siue pueris imputantur post 14 annum tantum. Nam in adulterio, vel alio crimine; quod pro adulterio lex Iulia posuit, puta, si pecuniam accepit pro comperto stupro, vel domum præbuit ad stuprum, vel adulterium committendum, districtè punitur minor, quia in nullo eidem parcitur aduersus præcepta legum uanienti, cum committit in legem, vt ff. de minoribus. l. auxilium. §. in delictis, & lege si ex causa. Hæc enim iura loquuntur de minore maiore. 14. annis, quia minor. 14. annis prædicta lege Iulia non tenetur. Solet autem in quibusdam malitiã anticipare tempus pubertatis, extra de desponsalibus. c. impube. a nobis, & cap. pubes. Et aliquando tentant quod forsitan complere non possunt, extra de sponsali. c. iuuenis. & cap. fin. In quo casu ipsos peccare intelligas, si alias mulieres tentauerint, quàm vxores. Ius tamen præsumit, quod in pueris locum non habent peccata, quæ membris genitalibus committuntur, extra, de delict. puer. capitulo primo. Alia autem crimina, seu delicta imputantur pueris etiam infra. 14. annum, scilicet a septemnio vsque ad 14. quia omne delictum cadit in impuberem præterquam delictum carnis scilicet quo ad pœnam spiritualem, & quo ad pœnitentiam a sacerdote petendam: ex quo scilicet septem annos excessit: quia talis potest mentiri, & verum dicere. Vnde dicit Augustinus, sic enim habetur in glosa super canonem de consecratio. distinctione 4. capitulo paruuli. Septennis ætatis pueri, & mentiri, & verum loqui, & confiteri, & negare possunt. Et ideo cum baptizantur, & simbolum reddunt, & ipsi per se ad interrogata respondent. Nam & mendacijs & periurijs plena est ætas puerilis, extra de delictis pue. capitulo primo. Et quamuis iurare non debeant 22. quæstione 5. c. pueri, & ea paruuli, & capitulo honestum. si tamen iurauerit ualet pupilli iuramentum. Potest ergo puer deierare. ff. de libera. causa. l. vltima. Et furtum committere, vt ff. de fur. l. impuberem. Etenim malorum vires infirmitas animi non excusat, vt C. si aduersus delictum. lege. 1. Hoc denotat mens verbi positi eodẽ capitulo primo pueris grandiusculis non dicit infantibus, nec dicit pueris grandibus, sed grandiusculis quasi de maioribus septem annorum loquatur. Sic ergo maior septem annis delinquere potest quo ad Deum, & spiritualiter puniri.

Pununtur etiam talium delicta pœna temporali, quia si conuenitur ex delicto suo commisso ex proposito, non parcitur ei, vt C. de pœnis. l. impunitas, 15 quæsti. prima. c. illa. 26. quæstione quinta, c. si qs. cuiusliber. Vbi qui clericum damnatum per episcopum defendere vult, non excusatur propter ætatem, vel sexum. ff. si aduersus delictum lege prima, & ff. de damno infecto. l. dãni. §. si pupillus. Et ad Sillanianum senatusconsultum, l. 2 § impuberes. Non ergo talibus parcitur, nisi quibus miseratio ætatis perduxerit iudicem ad moderationem, siue mutionem pœnam, vt extra de delict. puer. capitulo primo. de consecra. distinctio. 4. capitulo eos ff. de mino. l. auxilium § in delictis. Sic & parcitur senectuti. ff. de termino amo. l. 2. Ad idem extra, de apostatis. c. literatum. Sed infra ætatem lepreum

ptem annorum dicunt quidam, quod si pupillus proximus sit infantiæ non tenetur delicto, sicut nec infans, vt C. de iur. delib. l. si infanti: quia illa ætas quicquid videt ignorat. C. de fal. mone. l. 1. de com. diss. 4. c. eos. ff. de edil. edi. l. cum autem. §. excipitur. Vnde nec periurare potest, quia scienti fallere non videtur. ff. de iureiur. l. qui iurasse, & §. vltim. ff. de iuris, & facti igno. l. vlt. & de arbitris l. diem proferre. §. coram, & de acquirend. hære. l. pupil. ex quibus causis in possea. Si pupillus proximus sit pubertati, punitur etiam tēporaliter. De pœna autem spirituali quātum ad Deū legitur ī quarto dialogorū, Greg. quod puer quidam 5. annorum propter peccatum blasphemiæ, a diabolo raptus est. Dicunt tamen quidam, quod puer ille nō fuit damnatus, nec mortaliter peccauit. Sed visio illa fuit ostēsa ad patrem contristandum, qui peccato illo peccauerat, nō corrigens eum. Sed hoc est exōsse contra intentionem Gregorij dicentis, quod pater pueri animam filij negligens, non paruum peccatorem gehennę ignibus nutriuit. Vnde dicendum est, ꝙ in illo malitia supplebat ætatem. Vnde puero si nō esset doli capax etiā septēnio non imputaretur peccatum. ff. de regu. iuris. l. pupilli. ff. ad l. aquil. l. sed & si quunq; §. 1. & de dolo, l. hæredib. §. 1. Regulariter tamen dicitur in iure, quod minor septem annis non sentit: & ideo non punitur.

Item peccatum mortale aufert omnia bona gratuita: sicut ciuiliter ex delicto auferuntur omnia bona temporalia, vt C. de bon. dāna. l. per totum, &c. Et extra de Iudæis, & sarracenis. c. ad liberandā. & extra de hæreticis. c. vrgentis: & extra ne clerici, vel monachi. c. relatum.

Item peccatum mortale quantumcunque sit occultum, & inuisibile tamen impedit, & tollit gratiam, sicut tollitur rescriptū ex vitio inuisibili, & intelligibili. Et vocatur vitium inuisibile, & intelligibile, vt suggestio falsitatis, & suppressio veritatis. Tollitur enim rescriptum si per suggestionem falsi, vel suppressionem veri fuerit impetratum, & scienter, vel ignoranter, sed per talem, qua nō interueniente non fuisset obtentum, vt extra de rescriptis. c. super literis.

Item peccatum mortale bino actu mētali inducitur, scilicet cogitatione, & mozosa delectatione, vel saltem termo, scilicet cogitatione, delectatione, & consensu. Cuius exemplum est sicut secundum iura binus actus inducit consuetudinem vt 25. quæst. 2. ca. ita nos. C. de episcopali audien. l. 3. in fine. Et binus actus, vel trinus inducit possessionem, vel quasi, vt extra de causa poss. & proprie. licet etiam vnico actu acquiratur possessio, vel perdatur, vel quasi, ut C. de seruitu. & aqua. l. cum talis, & extra de constitutio. c. cum oportet, & extra de præbenda c. pro illorum.

Ite peccata uenialia, quia parua sunt, non tollunt charitatem, nec vitam æternam: nam secundum iura modica damna tolerantur: vt argu. 11. q. 2. c. terrulas, & ea. si quis, & c. bonæ rei. extra de his, q̄ fiunt a prælatis sine consensu. c. pastoralis. ff. de in integrum restitutio. l. Seio. Sic & deceptio modica toleratur, vt ff. de minor. l. in causæ. §. idem pomp.

Item veniale peccatum non euacuat boni operis meritū, sicut rescriptum, quāuis sit contra ius priuatæ personæ, tamē si leuē, & modicam læsionem infert, nō euacuatur, sed valet, ut si Papa mandet in suo rescripto, quod non admissis dilatorijs exceptionibus procedatur in principali, uel si mandet actionem, seu petitionē alicuius differri, uel cum indulget cruce signatis non conueniti tempore crucis, vt C. de precibus impera. offer. l. quæcunque, & l. rescripta.

Peccatores nothis, spurijs maleribusq; ac seruis per varios eorum defectus comparantur: quorum status distincte describitur, seruituisque pariter & peccati origo ac damna aperiuntur & tandem peccatores (qui etiam Diabolis uenatores vocitātur) a reatu diuini iudicij, nisi per pœnitentiam prius satisfaciat, haud liberari demonstratur. Cap. LVI.

PEccatores assimilantur filiis illegitimis quorum quidam dicuntur nothi, sicut q̄ natus est de adulterio, qui videtur uerus, & non est verus. Et his assimilantur hypocritæ: vel hæretici de quibus dicitur, Attendite a falsis prophetis: qui veniunt ad vos in vestimentis ouiū &c. Vel per nothos intellige peccatores publicos, & infames. Dicit enim nothus a nota, idest infamia quæ multum affligit hominem, sicut dicitur nota quartana quæ

multum affligit, si sit antiqua: sic & talis merito sperni potest. ff. de re iudic. c. quidam. Et tamen non est peccatum illius, qui, nascitur, sed illius, qui generat. 56. dist. c. nasci. Sed quia de graui peccato natus est, fama vigillatur. 32. q. 7. c. qd in omnibus. Quidam vero dicūtur spurij, s. de cōcubina nati, qui etiam dicuntur naturales. Et dicuntur spurij a spurcitia incontinentiæ. Licet enim concubinatus per legem antiquam admittebatur. ff. de cōcubinis. l. in concubinatu, in fine. arg. 34. dist. c. 1. & 2. Hodie tamen talis concubitus prohibetur etiam per legem, quæ monet omnes castè viuere, & punire lenones castitatis pestiferos vastatores. in Authē de lenonibus R. 1. & §. sancimus. colla. 3. Et quibus mo. na. fi. le. effi. §. illud quoque. colla. 6 Etsi etiam hoc lex cōcederet, cum hoc vertatur in periculum animæ, non dignaretur sacros canones imitari. extra de secundis nupt. c. si Ergo per spurios per spurcitiam incontinētiæ de concubina natos, accipe peccatores carnales, & luxuriosos, qui ex concubina idest secundum carnem nati sunt, & in spurcitijs carnalium peccatorum inuoluti, Apostolus. Qui de ancilla secundum carnem natus est. Quidam vero dicūtur manzeres, idest de scorto nati, & tales signant inconstantes, qui omni tentationi cedunt, Nam mulier fornicatrix omnem virum excipit. Vel per hos intelliguntur cupidi, & auari, quia ta alier stat in scorto plus cupiditate lucri, quām delectationis. Et ideo (secūdum philosophum) magis debet dici cupida, quām luxuriosa. Vnde tales vocantur meretricis a mercede, Prouerb. Precium scorti vix vnius est panis.

Item peccator assimilatur seruo. Nam qui facit peccatum, seruus est peccati. Et hæc similitudo attenditur quo ad tria.

Primo quo ad originem, quia seruitus (secundum iura) non est a natura, immo potius contra naturam. Vnde diffinitur a iuristis, quod seruitus est constitutio iuris gentium, qua quis cōtra naturā subjicitur domino alieno. Insti. de iure personarum. §. seruitus. 50. dist. c ius gentium. 12. q. 2. c. cū Redemptor. Cum enim iure naturali omnes liberi nascerentur, non erat cognita libertas, cum seruitus esset incognita. Institu. de libertinis. quia de iure naturali omnia communia erant. Sed ius gentium, & regna diuisit, & seruitutem, & obligationem induxit. 8. dist. c. quo iure. Insti. de iure naturali, gentium. Ius autem ciuile nomina obligationum & actiones induxit. ff. de pactis l. conuētionum, & l. iure gentium. Insti. de actionibus. Similiter peccatum non est a natura, idest a iure naturæ, immo potius cōtra naturam tanquam eius corruptela, vt de August. ait: Peccatum non est natura, sed vitium naturæ appetens id, quod non est sui ordinis. Vnde natura fuit creata libera ab omni peccato. Et iterum per peccatum subjicitur homo dominio alieno, i diabolo, vel necessitati peccandi, quia homo ī peccato posit⁹ (sicut dicit Chrs.) non facit, quod vult, sed quod Diabolus vult. Apost. Non quod volo, bonum hoc ago; sed quod nolo, malum. nec ita necessitas, vel voluntas excusat, quia non est coactionis, nec excludens arbitrij libertatem.

Augu.

Rom. 7

Item ab eisdem hominibus incepit seruitus, & peccatum scilicet a primis parentibus. Non est enim verum dictum quorundam dicentium, ꝙ seruitus accepit initium ab ebrietate Noe, quod probant per illud. 35. dist. 6. c. die. Non esset hodie seruitus, nisi ebrietas fuisset. quia exponi potest: Non esset, i. hoc modo inducta, i. per maledictionem, & propter ebrietate. seruitus enim fuit ante diluuium: quia Nemroth, qui fuit oppressor fuit ante diluuium. Possemus autem dicere, quod seruitus fuit ab ebrietate spirituali. Nā primi parentes satis possunt dici fuisse ebrij quando peccauerūt, quia sine mesura fuerunt, nec verum intellectum habuerunt, nec veram electionem, sicut nec ebrius habet. Et si illa ebrietas non fuisset, seruitus subsecuta non fuisset, saltem coactionis, & afflictionis. Vnde post peccatum statim dictum est Euæ, Sub viri potestate eris.

Gal. 4.

Prou. 6.

Ioan. 8.

Secundo quo ad conditionem, qa condictio seruitutis sequitur vētē, idest mulierem. Nam si mater est serua, & partus seruus. Et si liberam aliquo tempore, scilicet dum prægnans erat, ingenuus iudicatur partus Insti. de ingenuis, in princi. & ff. de statu hominum, & seruorum. l. 1. Similiter seruitus peccati, vel libertas iustitiæ sequitur matrem, idest volūtatem, quæ quasi mater est in actibus, & operibus humanis. Vnde ipsa est (secundum Augu.) qua peccatur, & recte viuitur. Posset etiam dici, quod velut mulier serua

Gen. 3.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

est caro: velut autem libera est mens: vn de carnis est seruire: mentis vero iubere: vnde Sene. dicit: Errat si quis æstimat seruitutem in totum hominem descendere. Pars eius melior excepta est: corpora ob noxia sunt adscripta dominis. Mens quidem est sui iuris. Hinc est, quod in his, q̃ pertinent ad interiorem motum voluntatis, homo non tenetur homini obedire. quia igitur caro serua est, mens vero libera, qui secundum carnem viuũt, sunt seruj, hi vero, qui secundum mentem: sunt liberi. Gal. Qui de ancilla secundum carnem natus.

Seu. li. 3. de ben.

Gal. 4.

Tertio quo ad liberationem, qa quandoq; seruus de gratia domini sui fit liber: & sic peccator per diuinam gratiam fit iustus. Sicut ergo quamdiu aliquis in seruitute est positus est manui, & potestati suppositus: sed manumissus a manu, & potestate liberatur. Insti. de libertinis. Ita quãdiu aliquis est in peccato manui, & potestati diaboli subiectus est: sed per pœnitiam ab eo liberatur. Nam (secundũ Boetium) erat antiquitus quædam virga prætoris, quæ dicebatur vindicta: qua manu mittendus ter percutiebatur a prætore dicente, Aio te liberum. C. si aduersus libertatem. l. 2. secundum Azonem. Et ex hoc forte processit forma absolutionis canonicæ, quæ cum virgis fit, & verbis, & alijs consuetis, extra de sen. excommu. c. à nobis. 2. Sed adhuc hæc virga pœnitẽtia est: quasi pœnitens ter percutiatur. s. in contritione, confessione, & satisfactione absoluetur a seruitute peccati, & restituetur in gratiæ libertatem.

Item peccans in seipsum non minus puniendus est, quàm peccans in alium, quod patet per exemplum eius, qui sibi ipsi inijcit manus violentas, quia talis secundum iura sic irregularis est, quod nõ promouetur, & promotus deijcitur. Et assignatur triplex ratio.

Prima, quia præsumitur, quòd in alijs omnem tyrannidem tute exerceat, qui in seipsum ausus est seuire ff. de hæred. ac. cum autem. §. accipitur, vnde versus. Qui sibi non parcit tibi, vel mihi quomodo parcet. ff de bon eo. qui mor. fi. ante sen. consci. l 1. §. antepen.

Secunda ratio est, quia alienum inuadit, & sic furtum facit. Furtum enim est contractatio rei alienæ inuito domino, Insti. de ob. quę quasi ex maleficio nas. §. 1. C. vnde vi. §. fi. Nemo autem dominus videtur membrorum suorum. ff. ad legẽ Aquil. l. liber homo. §. 1.

Tertia autem ratio est, quia sui ipsius est homicida, & conditioni Dei inimicus. 55. dist. c. si quis abscideritur. In illo igitur, qui sibi amputat causa irregularitatis, est scuitia, siue magnum membrum amputet siue paruum, appareat, vel non appareat, nisi causa in isionis iusta fuerit puta languor. Est enim caro putrida resecanda. 5. q. 5. c. 1. 24. q. 3 c resecandæ. Verum in his, quæ sine sua culpa ab alio, vel casu fortuito mutilantur est causa irregularitatis deformitas in membris apparentibus, & debilitas in non apparentibus. Sed quanta debilitas, vel deformitas, vel qualem irregularitatem inducat, superioris iudicio derelinquitur. arg. extra de corpo. viciatis. c. 1. & 2. & c. pen. & vltl. & extra de clerico ægro. c. 1. Nec est verũ, qd̃ dicunt rustici, q̃ vbi presbyter ab hostibus sectus est non possit celebrare nisi testiculos siccos, & pulueризatos gerat in bursa: quasi tunc intelligatur omnia mẽbra sua habere, siue enim habeat siccos siue virides defectus illius membri, nec deformitatem, nec debilitatem inducit.

Item peccatores sunt venatores diaboli. Est enim multiplex venatio. Nam quædam est oppressiua, & ista est tyrannorũ, aliorum opprimentium, Genesis. Cœpit Nemroth robustus esse venator corã Domino, idest oppressor hominum. 4. dist. §. his ita. Ge. 10.

Secunda adulatoria, & ista est histrionum, & similium, quotiens placendi causa dicunt bona de aliquo, ipsum falsè cõmendando Et hæc adulatorum venatio est omnibus illicita, & secũdum iura infamiam infert, vt 86. dist. c. sunt nonnulli. & 6. q. 1. c plurimi, 3. q. 7. §. tria.

Tertia est arenatoria, cum quis recipit salarium, vt in arena pugnet cum bestijs feris: secus de mansuetis. Item secus si non pugnet pro pecunia, sed vt probitatem suam probet, seu virtutem experiatur. Et hæc etiam secundum iura est omnibus illicita, vt 3. quæstio. 7. §. tria. ff. de postu. l. 1. §. Item senatus. & §. bestias. Et de hac etiam loquitur 86. dist. c. qui venatoribus, c. & duobus c sequ. §. Goff. Hæc autem venatio moraliter refertur ad auãros, qui propter cupiditatẽ lucri pugnãt, idest litigant in arena, idest in auro, quia omne aurum tanquam arena est exigua. Sap. 1

Quarta est occupatiua, & hæc aliquando est saltuosa, quæ in saltu, siue nemore fit canum, auium, & hominum multitudine congregata, quæ licèt non sit prohibita laicis. ff. de vi. publ. l. 1. & Insti. de re. diuisi. §. ferę igitur besti. ff. de acquir. rerum. l. naturale. & l. Pomp. Clericis tamen omnino est interdicta, vt 86. dist. cap. qui venatoribus. Sed mens dicti decreti etiã de laicis intelligitur, quibus ipso tempore Quadragesimæ, & ieiuniorum hæc venatio prohibetur. Moraliter autem hæc venatio refertur ad persecutores aliorum qui vel detrahendo, quod pertinet ad canes mordaces, vel rapiendo, quod pertinet ad aues rapaces, vel expugnando armis, quod pertinet ad homines feroces, alios persequi, & lædere student.

Item peccans non absoluitur a reatu diuini iudicij, nisi per pœnitentiam satisfaciat: cuius exemplum est, quia secundũ ius ciuile, si ratis tua vi fluminis in agrũ meum delata fit, non aliter cogor dare tibi potestatem extrahendi, nisi de præterito dãno mihi caueas, vt ff. e. l. ratis, & ff. de exi l. tellus. §. si ratis, & de dam infe. l. prætor ait. §. hoc edictum, & l. hoc amplius. §. Neracius. Tunc autem moraliter adaptado, ratis vi fluminis in agrum deuenit, quando anima vi tentationis per peccati naufragium diuinæ iræ iudicium incurrit; a quo ratis animæ educi, nequit, quamdiu per pœnitentiam Deo satisfactum non fuerit.

Item peccans scienter, non est dignus misericordia; sed peccans ignoranter, misericordiã in aliquo meretur. Cuius exẽplum habetur in eo, qui ordinatus est ab Episcopo excommunicato, quia si scienter quis a tali recipit ordines, indignus est dispensatione, extra de ordi. ab episcopo, qui renuncia. vel excommuni. cap. 1. sed si ignoranter potest cum eo per proprium episcopum dispensari extra eo. c. 2. dispensabitur autem quo ad executionem tantùm. Nam excommunicatus licèt caracterem quem habet transferat, executionem tamen quam non habet transferre non potest 1 quæstio. 1. c. gratia, & cap. statuimus. 1. q. 7. c. Diabertũ.

Tum spiritualis tum etiam corporalis pœna distinctio multiplex hic annotatur: & qui in ître à Deo ab hominibuq; puniendi sint, quaq; publici vsurarij pœna sint plectendi, explanatur. Cap. LVII.

PVniri debent illi, qui sunt in culpa. vnde iuristæ dicunt, q̃ pœna suos debet tenere actores. Sed hoc non intelligitur de omni pœna. Vnde distinguitur ab aliquibus, quod est duplex pœna, scilicet æterna, & temporalis. De æterna ergo dicunt, quòd generaliter verum est, scilicet, quod pœna suos tantùm tenet actores. Ezec. Filius non portabit iniquitatẽ patris. Fallit tamen in originali peccato, quod ad omnes transijit, & ab Adam descendit. vnde Apostolus, Per vnum hominem intrauit mors, & per omnes trãsijt. Sed quo ad pœnas temporales benè punitur interdum vnus pro alio, & sic loquitur, 24. q. 3. c. si habes. 1. q 4. c. Itẽ pro peccato, & 6 q. 1. c. quisquis. 15. q vltima. cum multæ, extra de sponsa. c. non est nobis. extra de offi. dele. c. sane. Ezc. 18 Rom. 5

Alij distinguunt, quod est triplex pœna, scilicet æterna, corporalis, & spiritualis. Æterna pœna nunquam punitur vnus pro alio, vt 1. q. 4. c. 1. & c. iam itaque. nisi sit imitator sceleris, vbi quidem non tam pro alieno, quàm pro suo delicto, punitur. 1. quæstio. 1 ca. cito turpem. extra de renunc. c. vbi cum pridem. & sic intellige. 1 q. 3. c. contra dominus ad Moysen. Corporalis vero pœna duplex est. Quædam enim est circa corpus, & illa sæpe punitur vnus pro alio, vt patet per diuersa iura 1. q 4. §. item pro peccato criminum. Quædam vero circa statum, vt seruitus, vel infamia, & illa etiam sæpe punitur vnus pro alio, 6. q. 1. §. verũ. 15. q. ii. c. cũ multæ. extra de tit. presby. c literas, & extra de purga. c. accedens. extra de pœnis. c. ad aures, & c. in quibusdã. Spiritualis vero pœna quadruplex est.

Prima est pœna excommunicationis, & illa nunquam punitur vnus pro alio. 24. q. 3. c. si habes.

Secunda est pœna interdicti loci, & illa frequenter punitur vnus pro alio. extra de spon. c. non est nobis extra de offi. dele. c. sane, & c 1. & 6.

Tertia remotio ab oblationibus, & illa simili-

similiter punitur vnus pro alio.17.quæst. 4.c.mirror.

Quarta ordinis, & illa punitur vnus pro alio. Nam maritus repellitur ab ordinibus propter delictum vxoris.34 dist.c. si cuius.

Item si pater emit ecclesiam pro filio ipso ignorante, licet nõ repellatur ab ordinibus, ecclesiam tamen amittere debet 1.q.5.c.7. extra de simonia.c. de regularib.& duobus.c sequen.

Item punitur quis in eo in quo deliquit. Cuius exemplum est in illis, qui in eadem vocatione eligendo peccauerunt, scienter eligedo indignum: extra, de electio.c.cum in cunctis,& c.Innotuit,& c. bonæ memoriæ Magunti. quo casu sunt ipso iure potestate eligendi priuati. Et idem si peccatur in potulando.

Item punitur quis sine culpa, sed non sine causa. Causa autem quare quis iure suo sine culpa sua priuatur consueuit hisversibus denotari. Paupertas, odium, vitiũ; fauor, scelus, ordo, Personas spoliãt, & loca iure suo. Qui versus sic exponuntur. Paupertas propter quã vniũtur duæ ecclesiæ,& vna amittit dignitatem suam 15.q 1.c & temporis qualitas. Odium scilicet ciuium interficientium suum episcopum.35.q.2.c.nos, & extra de pœn.c.ad aures,& c.in quibusdam. Vnde si occiderunt ciues duos episcopos proprios successiue, vel fortè ex alia causa simili sibi ita enormi, perdit ipsa ecclesia episcopũ. Vitiũ scilicet lepræ extra de clerico ęgroto, vel debilitato.c. tua nos. Vnde propter vitium lepræ remouetur episcopus ab administratione ecclesiæ. Fauor scilicet Cõstantinopolis ciuitatis.22. di.c.renouantes. Fuit enim datus Constantinopoli ciuitati primus locus præter Romanum,& amisit eum Alexandrina. Scelus.27. q.fi. c.multorum. Vnde propter scelus patris, vel domini spoliatur tota familia cõmunione. Vnde aliquando remouetur ac deponitur familia ab oblationibus altaris pro peccato domini;& clericus, vt supra dictum est, a beneficio ob simoniam a patre commissam. Ordo propter cuius fauorem dominus seruum suũ amittit.54 distin.cap.frequens generalis. Et accedit.ff. de oper.libertorum.l.interdũ, vbi ratione dignitatis superuenientis amittit quis operas quas habuit in libertate? quia indignum est, vt liberta seruiat ex quo tantam adepta est libertatem.

Eodem etiam modo priuatur aliquis etiã secundum iudicium diuinum sine culpa, sed non sine causa, sicut Thobias priuatus est visu, & Iob filijs, vt per patientiam probarentur, ad aliorum exemplũ. Vnde dicitur, quòd hanc tentationem permisit dominus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientiæ eius. sicut & sanct Iob. Sicut etiam cæcus natus priuatus est visu non ex culpa, quia neque peccauit, neque parentes eius, vt cæcus nasceretur: sed tamen non sine causa, scilicet pro gloria Dei. Thob. 2

Item puniendi sunt peccatores manifesti, non solum a Deo, sed etiam ab hominibus; quod patet per exemplum in vsurarijs manifestis, qui præter pœnam æternam, quam merentur apud Deum, secundum canones triplici pœna puniũtur. Nam vsurarij manifesti nec ad communionem altaris admittũtur, nec Christianam si in hoc peccato decesserint accipiunt sepulturam, sed nec viuorum oblationes recipi debent. quod si quis clericus contraueneri, quod accepit reddere cogitur, & donec ad arbitrium Episcopi sui satisfecerit ab officij sui manet executione suspensus. Vocantur autem vsurarij manifesti, secũdum Hostien. notorij, vel ex euidentia facti: quia vsurarius mensam tenet paratam ad pecuniam mutuandam cuilibet sub vsuris, sicut meretrix in prostibulo. patet arg extra, de cohabi. cler.c.tua & c fi. Et in hoc casu ipso iure pœnam patitur canonis prætaxatã. Vel manifesti intelliguntur notorij iuris, puta quia sunt per Episcopum in ecclesia publicati, secus si adhuc ab ecclesia tolerentur. vt extra de cohabi. cle.& mulie.c.nostra. Nã si manifesti sunt per famam tantum non tamen notorij, nõ patiuntur hanc pœnam ipso iure, sufficit autem ad publicationem faciendã, quod vocati confiteantur. vel negantes per testes conuincantur. vt de cohabitatio.cle 11.c.tua. Sufficiunt autem & certa argumenta, vt extra de vsur.c.cum tu.21.dist. c.si qui sunt. Ioan.9.

Item punitur vnus pro malitia alterius in quantum de ipsa malitia participat, sicut hæres vsurarij tenetur restituere pro eo in quantum patiuntur vires hæreditatis perceptæ: extra de appel.c. qua fronte.& de raptoribus.c. in literis. Vnde & si alter hæredum factus sit non soluendo, tenetur alius in solidum, saltem quantum

tum ad ipsum de hæreditate peruenit. Nam & res hæreditaria obligata videtur, extra de vsur.c.cum tu.

Item nota, quòd quædam pœnæ sunt priuatiuæ, quæ vocantur pœnæ damni. Exemplum cuius in iure de excõicatione, qua priuatur homo potestate eligendi, quia excommunicatus eligere non potest. extra de constitu. quod intelligitur de excommunicatione maiori, vt extra de clerico excommunicato,& inter.cap. penul.

Item de suspensione. quia etiam suspẽsi eligere non possunt. extra de consuetudine.c.cum dilectus extra de donatio.c. apostolicæ: suspensi etiam celebrando irregularitatem incurrunt, extra de clerico excõmunicato.c.apostolicæ. secus de excommunicatis minori excommunicatione.

Item interdictum est pœna, quæ priuat potestate eligendi, quia nec interdicti possunt eligere. extra de electione.c.cum inter.12.seniores.

Vera pœnitentiæ fructus, & utilitas quanta sit, & quot modis de culpa ad gratiam hominem transferat, & multiplex apponitur translatio: confessionisq; pœnitentia, Sacerdotum arbitrio quomodo sit relinquenda, declaratur.

Cap. LXVII.

POenitentia sequens peccata præcedẽtia destruit, sicut & peccatum sequẽs destruit præcedentia merita, Eze. Si auerterit se iustus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, nunquid viuet? omnes iustitiæ quas fecerat non recordabuntur. Sicut constitutio posterior derogat priori. vt extra de cogna. spiritu. c.1.ff. de legi. & constitu.l. non nouum. Etiam si nulla in posteriori de prima mẽtio habeatur. sic & posterior vita derogat priori. Nam posterior culpa derogat priori iustitiæ,& posterior pœnitentia deleet præcedẽtem culpam Ezec. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudiciũ, & iustitiam: vita viuet,& non morietur, omniũ iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua quã operatus est, viuet. Eze.18. Eze.18.

Item pœnitentia transfert hominem de culpa ad gratiam. Et hæc translatio multipliciter fit, sicut patet per exemplũ in translationibus prælatorum. Nam talis translatio aliquando fit causa necessitatis, puta cum prælatus in ecclesia sua persecutionem patitur, & hostilitatem, extra de renunc.c.nisi cum pridem §. propter malitiam. Talis autem est translatio siue conuersio eorum, qui propter tribulationes, seu aduersitates, vel infirmitates ad Deum conuertuntur. Nam mala, quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt, sicut dicit. Greg Sap. Transtulit illos, i. pœnitentes per mare rubru, i. per tribulationem,& persecutionẽ. psal nius. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Grego. Sap. 19 Pla.15.

Aliquando vero fit causa vtilitatis, puta cum in ecclesia sua inutilis est,& in alia vtilis. Est enim tanti vtilitas quàm necessitas legitima causa translationis.6,q. 1.c.omnes qui.& c.episcopus. Et hac ẽr ex causa debet homo conuerti.& transire de statu culpæ ad statum gratiæ, quia sin statu culpæ est omnino inutilis quantum ad merendum, quia nec sibi, nec alteri meretur, sed dum est in statu gratiæ operatur fructuosè, quia meretur; & propterea conuersio peccatoris vocatur trãslatio de morte ad vitam, & de inutili ad vtile. Vnde Io. Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam. 1.Io.3.

Aliquando fit translatio causa leuitatis: puta, quòd ex leuitate alteri ecclesiæ adhærear, vel suam pro derelicta, habeat, puta quòd vxorem duxerit, vel miles factus sit, vel quod ab ipsa ecclesia sua desit per tres septimanas, vel duos menses sine iusta causa, vel absque licentia sui superioris. In quibus casibus,& similibus priuati potest ecclesia, debito iuris ordine seruato. Et ideo talis causa nõ commendabilis est. Et talis est conuersio puerorum impuberum, qui quadam leuitate animi potius, quàm deuotione,& sine licentia parentum religionem intrãt, vel profitentur, & maximè si pueri sint non doli capaces: de quibus manifestum est, quod ex sola leuitate hoc fecerunt. Et ideo non obstante tali professione, quam infra pubertatis annos fecerunt, a parentibus repeti, ac reuocari possunt.

Aliquando vero fit huiusmodi translatio causa cupiditatis, vel ambitionis: & tunc secundum iura priuandus est ecclesia habita, scilicet prima, & ambita, scili-

cet secũda, vt nec primam possideat, quã per superbiam spernit, nec secundam quã per auaritiam concupiuit, extra de clerico non re. §. si. 7. q̃st. 1. c. eos, & c. si quis episcopus. Prima tamen ecclesia ipsum repetere potest, si voluerit. 7. q. 1 nõ oportet. Talis ergo est conuersio siue pœnitentia ficta hypocritarum, scilicet, vel propter cupiditatem terreni lucri, vel ꝓpter ambitionem honoris, qui duplici præmio priuantur, scilicet cœlesti, quod contemnunt, & interdum etiam temporali. Tum quia seipsos aliquando affligunt abstinentia, & huiusmodi, & sic priuant seipsos eom modo corporali. Tum quia etiã aliquando dum eorum hypocrisis deprehẽditur; confunduntur, & vituperantur, & sic priuantur præmio æterno, quod sperauerũt, & temporali, quod ambierunt.

Aliquando fit translatio causa humilitatis, puta religionis. In quo casu Inferioribus Episcopis sufficit petere licentiam. Alioquin si nec petita licẽtia transeat, ecclesia potest ipsum repetere. similiter. 7. q. 1. si qui vero. & c. si quis presbyter. Ipse autem ecclesiam repetere non potest. 7t q. 1. c. eos, & extra de renun. c. cum in dubijs. Sed hic sciendum, quòd si ob conscientiam criminis dimissa prælatura ad vitam monachalem quis descenderit, ad prælaturam secularem resurgere non potest de iure: alias secus. 4. quæstio. 1. c. hoc nequaquam. Et extra de renun. cap. post translationem. Et huic translationi assimilatur conuersio eorum, qui culpã suã, & miseriam erubescentes, humiliter ad pœnitentiam veniunt interdum quidem remorsu conscientiæ puncti, & stimulati. Qui postquàm conuersi sunt ad pristinam culpam, & conuersationem secularem, idest inordinatã vitam, non redeũt. Ista est vera conuersio peccatoris, cuiusmodi fuit conuersio Magdalenæ. Itẽ nota, quod pœnitentiæ, quæ iniunguntur à sacerdotibus, sunt hodie arbitrariæ: quia de eis non possit dari certa diffinitio siue regula, & ideo relinquuntur sacerdotum arbitrio, seu iudicio determinandæ, sicut etiam secundum iura ea, quæ certa regula diffiniri nõ possunt, iudicis arbitrio relinquuntur, sicut de fide testibus adhibẽda. Ideoque hoc fidei iudicis recipientis relinquitur, quia ipse magis scire potest quàm alius, ff. de testibus, & attest. l. fides vel verba epistolæ. Item in mora, cuius diffinitio non traditur. ff. de vsuris, leg. ex mora. Re. 1. Item in impensis factis in rebus dotalibus. Nam & si deduci debeant, nõ tamen facile est in vniuersum diffiniri, sed singula ex genere, & magnitudine impendiorum extimari possunt. ff. de impen. in re. dota. factis, l. quod dicitur, in fin. Similiter ergo, & in quantitate pœnitentiæ peccatoribus imponẽdæ cõuenit. Vnde tempora pœnitudinis habita moderatione constituenda sunt sacerdotis iudicio, prout cõuersorum animos prospexerit esse deuotos habito respectu ad ætatis pericula, & ægritudinum necessitates. 26. q. 7. c. tempora, & c. hoc fit.

Luc. 7.

Perseuerantia bona, quæ consuetudini similis esse dicitur, breuiter censentur. Cap. LIX.

PErseuerantia bonæ vitæ excludit ius Diaboli ab homine, & acquirit in eo ius Deo. Vnde assimilatur consuetudini, quæ si sit rationabilis tollit ius in loco in quo viget, ff. de legibus, & sẽna. consul. l. de quibus. Item consuetudo rationabilis ius inducit. Insti. de iure naturali, gen. & ciui. §. ex non scripto. Item perseuerantia, & cõtinuatio boni præualet legi peccati, sicut etiam consuetudo vincit legẽ, scilicet si sit a tanto tempore seruata, vt non sit in memoria hominum quãdo incœpit, vt ff. de aqua pluui. arcen. l. 1. in fi. & ff. de aqua quotid. & æstiua. l. hoc iure. §. ductus aquæ. Et similiter consuetudo, quam Romana seruat ecclesia, & præcipit ab alijs seruari, etiam vincit legem, vt 11 distin. c. nolite. de consecra. dist. 1. c. basilicas.

Item continuatio pœnitentiæ, & bonæ vitæ sequentis, abolet culpam, & infamiam malæ vitæ præcedentis: sicut consuetudo posterior tollit priorem. extra de cogna. spiritu. c. 1. Et hoc verum est si in eodem municipio diuersæ consuetudines diuersis temporibus oriuntur. Nam si diuersis, secus, vt 12. dist. ea. scit sancta. Hæc enim diuersæ aliquorum consuetudines aliorum debent contrario more subuerti, ut 12. dist. c. illud.

Papa suprema potestas circa spiritualia, & temporalia duobus in gladijs designata describitur: quæ pariter in vsu pallij designari declaratur. Cap. LX.

POtestas non solùm spũalis, sed etiam tẽporalis est apud Papam. Nam Papa vtrunq; gladiũ hẽt. 22. di. c. 1. 63. di. c. tibi Domino.

domino. Vnde, & reges deponit. 15. q. 6. c. alius. & c. nos sanctorum. & c. iuratorum. 1 q. 4. c. quia præsulatus. 96. dist. c. duo sunt. Et nõ solum regem constituit, ĩmo transfert. extra de elect. c. venerabilem, immo etiam Imperatorem electum Papa habet approbare, electionem confirmare, vel infirmare, & ipsum confirmatum etiam consecrare. Et hęc omnia probantur in prædicta decretali venerabilem. Ipse etiam Papa Imperatorem deponere potest. Si. n. Zacharias Papa Regem Francorum, qui à Romano pontifice coronam non recipit, nec per eum examinatur, nec comprobatur ab eo, vel reprobatur, non tam pro suis iniquitatibus quàm pro eo, quòd tante potestati erat inutilis, à regno deposuit, & alium loco eius instituit. 15. q. 6 c. alius. multo fortius Imperatorem, qui specialius quodammodo subest, ei poterit remouere. 99. dis. c. duo sunt & c. si Imperator.

Item potestatis, vel officii plenitudo in maioribus prelatis repræsentatur, & designatur in vsu pallii. Nam in Papa pallium designat plenitudinem potestatis plenissimã. extra de au. & vsu pallii. c. ad honorem, & extra de elect. c. illa quotidiana. In Patriarchis uero plenissimam officii designat potestatem, arg. extra de priuile. c. antiqua. In Archiepiscopis pleniorem officii potestatem. extra de auct. & vsu pallii. c. nisi. & c. ad honorem. In Episcopis uero plenam officii potestatẽ, quibus quandoq; conceditur scilicet aliquibus, ut Papien. ac Cumẽ. & Messano, & Ostien. Quibus ex longa cõsuetudine, &. ecclesiarum suarum priuil. debetur, quæ seruanda sunt, extra de officio ordina. c. duo simul. 25. q. 2. c. 1. 2. & 3.

Prælatorum in subditos potestas ac regimen in virga correptionis, doctrinaq; prædicationis perfici, ac quemadmodum corrigere prædicareq; debeant, aperitur. Cap. LXI.

PRælatorum regimen præcipuè in duobus cõsistit, scilicet in virga correctionis, & doctrina prædicationis. Nam latratu canum lupi arcendi sunt, baculoq; pastorum 45. dist. §. j. Sed in virga disciplinę attendere debet, ut corrigat beniuolenter, scilicet non ex odio, sed ex charitate, qnia falsa iustitia dedignationem habet, uera compassionem.

Itẽ, ut corrigat prudenter. s. ut cũ discretione corripiantur tumidi, tolerentur infirmi, & quos castigare seuerius necesse est non seuientis plectantur animo, sed medentis, ut 86. dist. c 2.

Itẽ cõgruẽter. s. ut rigor iustitiæ, ubi cõgruit remittatur, & ubi expedit intẽdatur. Est aũt remittẽdus siue tpandus ex duobus.

Primo ex multitudine peccãtiũ. 1. q. 7. c. quotiens. extra de transl. c. fina. Vũ uersus cõis: Ob populũ multũ crimẽ pertranfit inultũ. Quando autem est multitudo in causa, tũc platus incipere debet à spũalibus proximis, ut eorũ exẽplo frangatur cætera multitudo. 54. di. c. cõmessationes.

Item puniẽdi sunt maiores de uniuersitate, qui alios trahunt ad peccatum, extra de cler. excom. c. latores.

Secõdo tpat rigor ex qualitate peccantiũ, quia deferendũ est personæ, & dignitati, extra de offi. deleg. c. sanè, c. qa. & c. past. & extra de mai. & obe. c. per tuas. 45. di. c. cũ beat°. 50. di. cõtumaces. 2. q. 7. c. qsqs. 24 q. 1. c. qui cõtra pacẽ. ff. de pęnis. l. ut seruorũ. ita tũ, ꝓ non deferatur iustitia uitę, quia ẽm Aug. siue plectẽdo, siue ignoscẽdo, hoc solũ bene agitur, ut uita hominũ corrigatur. 22. q. c. prodest. Est ẽt interdũ rigor augẽdus ex duob°. Primũ cũ peccatũ ex auctoritate defenditur. de pœniten. di. 6. c. 1. in fi. Itẽ secũdo cũ usitatũ est malũ, & multis crassantibus opus est exẽplo 1. q. 1. c. reperiũtur. ff. de pęnis. l. aut facta. §. ulti. Et nota, ꝓ si superior modũ excedit nimis corrigẽdo, & si peccet 14. q. 4. c. quo peccat, in fi. nõ tamẽ cogit à subditis uenia postulare, ne dũ nimiũ seruatur humilitas. regendi frãgat auctoritas. 86. di. c. quando. Sepe. n. ex cõuersatione æquali cõtẽptus nascit dignitatis. ff. de off. c. ꝓsidis. obseruãdũ. Debet. n. pralatus ex ingenio suo dignitatẽ augere, ne cõtẽptibilis habeat. ff. de offi. procos. l. nec quicquã. §. circa. 50. di. c 1 extra de accu. c. qualiter, & qũ. Secõdo pertinet ad regimẽ prælati doctrina prædicationis. Vbi primò necessaria est charitas intus ardẽs. Cor. Si linguis hominũ loquar, & Angelorũ; charitatẽ aũt nõ habeã, factus sum velut æs sonans. Secũdo uita extetius lucens. Gre. Cuius vita despicit restat, vt eius prędicatio cõtemnatur. 3 q. 7. § porro in fi. Ambr. Iudicet ille de alterius errore, qui non habet in se, quod condemnet, ut e.

Aug.

Aug. in Reg.

1. Cor. 13.

q.c.incidet. Grego In grauibus peccatis quis positus dum suis punitur aliena nõ diuitat.ut.c.q c in grauibus.Chrvso.Male iuuando, & bene docendo Deũ instruis qualiter te debeat condemnare. 40.di.c. multi. Talis secundum Heironymum assimilaturcineri, per quem lixiuium trãsiens lauat.& non lauatur.83.dist §.uit. Et secundum Augustinum assimilatur lapideo canali per quem aqua doctrinæ transit ad urceolos.i. ad subditorum corda, in quibus aliis fructum facit.i.q i.c.si fuerit.Et secundum Nicolaum Papam assimilatur faci ardenti,quæ se ipsam consumens,aliis lucem ministrat. 15. ulti.c. ulti.

Tertiò necessarius est actus prædicationis discretę, docens:circa quam quatuor considerabis.Tempus,ut nõ loquatur semper,sed temporibus oportunis, si enim semper pluerret,terra non germinaret. Vnde Leui. Vir qui fluxum seminis scilicet spiritualis,idest uerba Dei,patitur,immundus erit. Ideo Paulus dicturus importune, præmisit,oportunè .43. dist.c.sit rector in fine.

Item considerandus est locus, ut scilicet in ecclesia, uel alio loco publico,vel honesto,non in priuatis domibus ne suspitio sit de hæresi.30.dist. c.si quis.

Item modus scilicet,ut fiducialiter, & liberè prædicetur.11.q.3. c. nolite. Et in priuatis locis possunt aliqua proponi nõ solemniter, sed in modum simplicis exhortationis, seu collationis,extra de hęreticis c. cum ex iniuncto. circa prin. Debet esse etiam prædicatio humilis extra, de maioritate, & obedientia.c.humilis doctrina.quia asperitatis nimię increpatio, nec correptionem recipit, nec salutem. 45.di.c. cum beatus. ff. ad le.aqui.l. præceptoris.

Quarto consideranda est dicendorũ, & auditorum qualitas. Nam secundum capacitatem audientium docenda sunt alta,& profunda, & subtilia, & infima plana,& simplicia 43.di.c.sit rector.8.q. 1.c oportet. Aliàs si non intelligentibus profunda diceret,non esset prędicator, sed percussor. In fine nota, quod prælatus,qui non audiuit Donatum, & est nimis insufficiens, deponendus est, extra de ęta & quali.ca.ultim.

Item prelatus debet diligenter custodire gregem suum,quòd ex negligentia, uel incuria sua nullus in eo iacturam patiatur:alioquin reus efficitur. Vnde prelati in hoc similes sunt illis, qui habitãt in littoribus maris Quia secũdum leges, si non inueniatur,qui rapuit res ex naufragio,hi,qui iuxta littora maris in quibus nauis infixa,vel tracta fuit inter fines agri cuiusque prædia possident siue morantur,ex edicto diui Adriani tenentur, & à præsidibus cõdemnari debent damnum passis, vt sic possessores territorii, quamuis nihil rapuerint, in omni eo, quòd damnũ sibi naufragio ademptum probauerint,condemnentur. Et est ratio naturalis, quia sic debent custodire inter litora,ne etiam ab extraneis ibi aliquid diripiatur.Inuigilent ergo,& ponãt custodes,ne detrimentum patiantur, secundum quod legitur de officio præfecti uigilum.lege prima,secunda,& tertia. Similiter si de domo, vel villa expugnatis aliquid raptum sit, quamuis uerba edicti desint, tamen ex mente Labeo ait huic edicto locum fore Nec enim minus in mari quàm in uilla, vel econuerso possumus per latrunculos infestari ut ff.eo l.3.§ Labeo scripsit. Et similiter ex mente diui Adriani dici potest, quòd si quis extraneus in ciuitate aliqua, vel eius territorio fuerit spoliatus,uel res eius furto amiserit,communitas teneatur. Hæc actio,& contra hęredes datur,ut ff. eod. l.4.in fine.Si ergo communitas quælibet tenetur custodire diligenter territorium suum:multo magis custodire, & conseruare tenetur quilibet prælatus gregem suum. Alioquin dicetur ei illud Zach. O pastor, & idolum derelinquens gregem Vnde sicut idolum hominis nõ est homo simpliciter, seu homo secundum quid:sic etiam pastor nõ custodiens gregem suum.

Le.15.

Zac.11.

Item prælati peccatum periculosum ẽ subditis non solùm publicum, sed etiam occultum: quod patet per exemplum in simoniacis. Quia si episcopus sit simoniacus in ordine,& occultus,suspensus ẽ quo ad omnes Et probatur.32.di.c.nullus,& c.præter hæc,Simoniacus enim in ordine habet caracterem tituloſum 1.q 1. e reperiuntur.& c. quibusdam narrantibus. Vnde si scio eum simoniacum in ordine occultum nullo modo debeo ab eo ordinari.1 q 1.c.si quis a simoniacis. extra de simonia per tuas. Et si ignoro eum simoniacum esse,cum sit in ueritate non recipio executionem, sed dispensatione

satione indigeo in detestationem criminis,ut in dicto c.si quis à simoniacis.extra de ordinatis ab episcopo. c.1. in fi.& c.2. Si autem scio, sed coactus fuerim recipere,si absolutè coactus fuerim,tunc nec caracterem recipio.50 di c.præsbyteros. extra,de bapt c.maiores.Si uero coactus fuerim conditionaliter, tunc aliud est, quàm ignoranter.1.q.1.c.cõstat,Recipio enim executionem,sed non ibi Et ratio est,quia magis constat de uoluntate coacti,quàm ignorantis,extra de simonia.c. sicut nobis. Si autem credo,uel scio episcopum simoniacum non in suo ordine,sed in collatione ordinum,seu beneficiorum, si possum obtinere, quod ab alio ordiner,debeo utiq; hoc facere.Alioquin quamdiu tolerãtur ab ecclesia, & occultus est,si compellat me,securè recipio.non obstante conscientia repugnante, quia erronea est.13 dist.c.nemi 11.q. 3.c.Cui est illata.licet sit ar.cõtrarium.ff. de libe.l.causa igitur.§.1.Et quia omne, quod fit contra conscientiam &c.28.q 1. §.ex his.extra de præscriptio.c.quam omne. Sed intellige conscientiam ex præcepto,vel prohibitione formatã, vel quod fit contra conscientiam non erroneam, quòd si mala audieris de prælato,sis fidelis, & non nimis credulus.ff.quod cum falso.tu l.1.in fi.ff.de eo per quem factũ est.l.1.§.1.extra de ĩnt.c.rest.ex literis, quia dictum unius facilè sequitur multitudo,extra de purgatione.cano.c.cum in iuuentute.ergo de facili aurem non prębeas. 11 q. 7. c. si quid igitur. 86. dist. e si quid uero de quocunqs. 33. dist.c. habuisse.

In purgatorio existentes non posse ipsos,uel ligare ad culpam, uel soluere a pœna, hacq; de causa excommunicationi eorum parari explanatur.

Cap. LXII.

PVrgatorii pœna assimilatur excommunicationi,uel pęnæ legali per quã scilicet nullus se ipsum ligare potest,uel soluere.ff de arbitris.l.penul.4.q.4 c 1. C.ne qui in causa sua iudi. l. unica. Est tamen contrarium ar de sen. excommuni.c.cum desideres.ubi innuitur,quòd si episcopus communicet cum illo quem excommunicauit,sententiam incurrit. Sed dic, quod ille non ligatur sententia propria,sed canonis. Et si expressè diceret, quod participans cum excommunicato ab eo non ligaretur,non ualeret. extra de sent.excom. c. nuper. 11 q. 3. excommunicatis,& c.cum excommunicato. similiter nullus in purgatorio existẽs potest seipsum,uel ligare ad culpam, uel soluere a pœna Et ideo à nobis expectãt suffragia,quibus à pœna illa solui mereãtur siue per suffragia eleemosynarum, eu orationum,& huiusmodi.Mach.Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare,ut a peccatis soluantur. Item nota,quod purgantur aliquando animæ defunctorum extra locũ communem purgatorii,in quo generaliter animæ purgãtur,sicut patet ex 4 dialo.beati Greg.Et hoc conceditur aliquibus ex priuilegio speciali, ut scilicet exempte sint à communis purgatorii loco sicut per priuilegiũ eximitur.quis à foro.16.q. 1. c.frater. extra de priuil.c.cum capella.ff de excu. mu.l. penultima. §.si potest. ff. de excu. tu.c.spadonem §.scire. ff. de administ.l. is cui. Conceditur ergo hoc priuilegium gratię, quorundam hominum animabus,ut in aliquo loco super terram purgentur, ut eorum status hic existentibus facilius innotescat, ut scilicet ab eis citius adiuuentur, uel propter alias causas Deo notas.

1.Mac. 12.

Gre. 4 dia.

Rationis uirtus,quæ participatio luminis diuini interdum vocatur, quantum cæteras animi uirtutes excellat, ostenditur.

Cap. LXIII.

RAtio, cum sit uirtus eminentior in homine,debet regere totam animã, & omnes partes eius:sicut dicunt iura.q quæliber ecclesia episcopatus regenda est iuxta dispositionem,& ordinationem Episcopi.10.q.1.c. decretum & c. regenda.Nam Episcopus est maior omnibus,sicut Christi uicarius 33.q.v.c. mulierem. Vnde inobediens el,morte.s. excommunicationis occidetur, extra de maio. & obed.c.1.& 2.quia omnes sub eo sunt,vt c.ti c.omnes.Similiter, quia ratio (Fm Phi.)est supremum in homine,gerens similitudinem Dei,& sal. Signatum est super nos &c.Est u.lumen rationis quædã participatio diuini luminis, idcirco debet esse super nos,idest principari, & dominari

Arist.

Psal.

minari in nobis, ita ut omnes partes hominis, & actus secundum eius dispositionem, & ordinationem regulentur. Et si caro, vel aliquod membrum illius ei non obediant, occidenda sunt mortificatione pœnitentiæ. Vnde Apostolus: Si spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.

Ro. 18.

Quæ, & quando Religiosis corporis recreatio conueniat pluribus legum auctoritatibus cum probatur. Cap. LXIIII.

RECreatio quieta, & modesta cuillbet licet pro tempore, sed dissoluta & inquieta non competit uiris spiritualibus. Hinc est enim (secundum iura,) quòd clericis non prohibetur piscatio. licet enim clericis non solum causa necessitatis, uel utilitatis, sed etiam causa recreationis cum retibus piscari, dummodo tamen cum silẽtio, & modestia fiat. Nam, & monacho, licet retia texere pro piscibus capiendis. de conse. di. v. c. nunquã. Prohibetur tamen clericis uenatio. ut 86. di. c. qui uenatoribus. Ideo ergo piscatio conceditur, & uenatio prohibetur, quia uenatio fit cum inquietudine, & clamore: piscatio uero cum quiete. Et, quia maior delectatio, & dissolutio est in uenatione, quàm in piscatione, uenator enim currit per deuia, sicut diabolus cum ducit animam captiuam. uerum est tũ, quòd licèt clericis prohibeatur saltuosa uenatio, & clamosa, tamen quieta, & recreatiua conceditur, scilicet quando fit non causa uoluptatis, sed recreationis ad excitandum forsitan apperitum, uel calorem naturalem. ar. extra de homicidio c. dilectus filius. a. capellanus. & extra de iureiurando. c. & si Christus de cõse. di. v. c. sint tibi ieiunia 1. & 2. licèt secundum quosdam Episcopo sit omnino interdicta. Sic intelligũt. 34. di. c. ij. Ostiẽ. autem dicit, quòd uenatio est omnibus interdicta, si fiat eo tempore quo debent homines in ecclesia esse, vel orare, siue sint clerici, siue laici. 86. di. c. amputatis. de cõse. di. 3. c. irreligiosum. & di. v. c. ieiunium. quia uenatorem scilicet ĩ uenatione mortuum neminem legimus sanctũ. 86. dist. c. qui uenatoribus. Et non solum in diebus ieiuniorum est illicita, sed etiã in festis, quibus homines debent uenire ad ecclesiam, nisi forte necessitate famis ingruente. Et idem est si apri uenirent, & uastarent segetes, uel uineas clericorũ uel monachorum. Aliis autem diebus licita est laicis pro carnibus, & pellibus habendis alias non secundum Raimun. & Goffredum. Qui, & de ipsa uenatione decimas dare iubentur 16. q. 1. quicunq; & extra de decimis non est in potestate. Clericis autem est illicita si nimis appo nant mentem in uenatione, ita quòd ecclesia in spiritualibus, uel temporalibus exinde detrimẽtum patiatur, vel aliquod onus inde habeat. extra de cler. uena. c. 1. & 2. Necessitate ergo ecclesiæ exigente licita ẽ uenatio clericis: & monachis. Et similiter causa utilitatis, & recreationis aliquotiens possunt uenari siue sint Episcopi siue alii dũmodo uenatio sit geta, & non proficiscãtur eũ canibus, & aubus quãdo debent uisitare, & prædicare;

Osti.

Iuris exemplo eiusdemq; auctoritate quando damnum alicui illatum, & quibus casibus, possit abiq; culpa remitti, docetur. Cap. LXV.

REmitti non potest damnum alicui illatum sine consensu Illius nisi propter necessitatem pacis, uel alicuius consimilis utilitatis communis. Vnde pone quòd bellã fuerit inter duos milites, uel principes, & hincinde iuiuriæ multę, & dãna sint illata, postea facta est pax inter ipsos, & dãna hincinde data remissa sunt nũquid ista remissio extenditur ad homines, & ualitores utriusq;? Non uĩ, nisi de consensu corũdẽ sit facta. ar. C. de trãsacti. l. i. & l. trãsactionis placitũ, & l. præses. & l. uer. pe. a. te extra de mai. & obed. c. fi. ff. de transact. lege. 3. & l. qui cum toto. & lege nulli. ff. de pact. l. fim°. §. pact. l. ubi & l. in summa. & l. si conuenerit. Vel nisi forte aliter ũ possit hẽri pax, ubi quidem utiliter partis geritur negocium utriusq;. Et sic pẽt itelligi. ff. de pact. l. cõuentionũ. Aliter qũo possum remittere ius hominis mei, cum nec possem ab eo dem tantundem extorquere sine rapina.

Quemadmodum restitutio fit egenda, vt iusta existat, quasq; conditiones habere debeat, aperitur. Cap. LXVI.

REstitutio præsupponit tria, scilicet dãnum, factum, & peccatum.

Primo. n. non uĩ cadere restitutio nisi damnũ datũ sit. Vnde secundum legem

ciuilem si oliuam meam maturam decerpsisti, vel secuisti, vel seruum meum puerum castrasti, & præciosiorem fecisti, & expensas quas in prædictis fecisti donasti, idest fingis donasse, tu mihi ad restitutione non teneris, quia non intulisti damnum: sed si aliquod horum interemisti, vel surripuisti. furti teneris, & pro seruo castrato iniuriarum erit agendum, vt ex edicto edi. aut ex l. 12, tabularum in quadruplum. Si autem oliuam, vel messem immaturam collegisti damnum intulisti: & ideo locum habet actio de damno dato, & per consequens restitutionis obligatio. ff. ad legẽ Aquiliam. l. si seruus seruum. §. rupisse, & §. si oliuam, & l. fere. ff. de edi edicto. l. ediles. §. sed etenim.

Secundo præsupponit restitutio. quòd factum hominis interuenit, & intelligo factum commissum, vel omissum. Vnde secundum iura, cum sine facto hominis ex corruptione ipsius rei damnum prouenit, non tenetur. Et ideo secundum iuristas si vsufructuarius riuos patiatur corrumpi, vel vites non succiderit, non tenetur. l Aquil. ff. de vsufr. c. si cuius. §. denique. Porrò si propter negligentiam hominis ignis non ex ipsis rebus, sed extrinsecus proueniat Aquil. agitur, vt l. 3. §. si fornicarius, & extra de dã. da. c. si egressus Sicut cum negligentia plaustrali lapides ceciderunt, & damnum dederunt. ff. ad l. Aquil. l. si seruus. §. si ex plaustro.

Tertiò restitutio præsupponit culpam interuenisse; aliàs secundum iura cessat actio de damno dato. Et ideo neque furiosus, neque infans dolt carẽs tali actione tenetur. secus, si sit doli capax. ff. ad legem Aquil l. 5. §. iniuriam. extra, de delic. pub. capit. j.

Omnia sacramenta noua legis institutionem à Christo habuisse: eorumq; irreuerentia quantum periculosa existat, aperte monstratur. Cap. LXVII.

SAcramenta a Christo instituta partim habentur ex scriptura Euangelica, sicut baptismus, eucharistia, & quædã alia partim vero ex traditione Apostolorum sine scriptura, sicut confirmatio, ordo, & huiusmodi. Sicut etiam ius humanum cõstat ex scripto, & non scripto: sed quod in scriptis redactum est, vocatur lex, siue cõstitutio: Quod autem in scriptis non est, vocatur consuetudo, vt j. dist. §. cum itaque. Consuetudo enim est ius quoddam moribus, idest assiduis actibus hominum institutum, quod pro lege scribitur cum deficit lex, ut 1. di. c. cõsuetudo. Aliàs etiã dicitur Cõstat ius nostrum ex scripto, & non scripto, vt Insti. de iure natura. gen. & ciu. §. constat.

Item sacramentorum iniuria, vel irreuerentia est valde periculosa: & hoc patet per exemplum in baptismo, cuius iteratio, quia esset iniuria sacramenti, de consec. dist. 2. §. si, magna pena punitur Nam pœna iterantis baptismum secundum l. est vltimum supplicium. C. ne sanctum baptisma rei. l. 2. Sed ei qui sanctum baptisma geminat, pœna depositionis imponitur, tanquam indigno sacerdotio. C. eo. titu. l. j Illi autem qui sponte, vel conditionaliter coacti, promoueri non possunt. Et idem intellige si ignorãter, & postea cum scierunt, ratum habuerunt. Item si ab hæreticis scienter. 50. dist. confirmandum. 1. quæst. 1. c. ventum. in fin. & qu. 7. c. Qui in qualiber, & c. conuenientibus. In habitu tamen clericali debent isti viuere, & sic retinebunt priuilegium clericale. 81. dist. c. dictum de conse. dist. 5. ca. dictum est. Qui autem ignoranter, sunt baptizati sicut frequenter fit de infantibus, vel coacti absolutè, possunt promoueri, secundum quosdam de iure; secundum alios, quod rutius est, de dispensatione episcopi 1. quæstione quarta. c. placuit de vrisque habetur de conser. di. 4. c. quibus. vbi dicitur, quod si ignoranter sit aliquis baptizatus, non indiget pœnitentia, sed tamen est irregularis, & promoueri non potest. sed illud dictum fuit olim in odium rebaptizantium, & de rigore magno, vel loquitur de ignorantia iuris quę non excusat in talibus. & quod dictum est de rebaptizato, idẽ & de recõfirmato. argumen. 68. distinctione. ca. 1. de conse. dist. v. c. dictum.

Virginis salutatio quomodo naturam humanam prius per Adæ peccatum maledictam rebenedixerit, vnico comprobatur Pontificis exemplo. Ca. LXVIII.

SAlutatio Beatæ Virginis continet benedictionem. cum dicitur, Benedicta tu in mulieribꝰ. Quia per eã humana natura, quæ prius maledicta & excõmu-

Universidad de Deusto Biblioteca

nicata fuerat rebenedicta, & absoluta, siue reconciliata fuit. Nam hæc et salutatio a Deo missa est. Dicunt enim iura, quòd si Papa ex certa sententia aliquem excommunicatum salutauerit, vel eidem aliàs participauerit, quòd ille absoluitur ab excommunicatione, quia eo ipso præsumitur, quòd velit ipsum absoluere. argu. extra de priui.c. cũ olim essemus. extra, de sent.excommu.c. si aliquando.63.dis. c.cum Adrianus.de conse. dist.2.c. pacẽ. Nec obstat, quòd formam absolutionis non seruat, quare videtur cõtradicere extra de senten excommuni.c. cum desideres, & cap.a nobis.quia dici potest, quòd princeps sola voluntate manumittit.ff. de manumiss.ap̃ eum. Multo ergo magis absoluit salutatio Dei.

Quo pacto pecuniæ, vel alterius rei restitutio sit a nobis agend, breuiter erudimur. Cap. LXIX.

SAtisfatio debetur ei, qui læsus est, vel alteri qui sit loco eius. Vnde vsura restituenda est ei a quo extorta est, vel hæredi suo: & si talis nõ inueniatur, est pauperib' errogãda, ut extra, de vsu.c.cũ tu. & ar.extra, de homi.c. Sicut. & 14.quæstio.v.c.1. Quod si debitor, vel hęres eius absens est dicunt quidam, quod vsurarius adhuc debet ei mittere, sed sumptibus debitoris absentis, argu ff. de oper.libertorũ.l.opere. Quod verum est, quando is a quo extortæ sunt usuræ, vel hæres eius, alibi se trãstulerũt. Sed si vsurarius, qui est malefidei alibi se trãsferat, quàm vbi vsuras exercuit, tunc proprijs sumptibus tenetur mittere. Sicut aperte probatur hæc ff. de rei uẽd.c.l.si res, & l.Si vero & sequen. & de leg.1.l.cum res.§.1. & de edẽdo.l.prætor, ait.§.vlti. & l sequen. Itẽ hoc, quod dictum est, quod vsurarius debet mittere absenti, verum est si vsurari' nouit vbi debitor habitat: aliàs non tenetur vagari.argum ff de ope.libertorum, l. quòd nisi fiat.§.j.Item si summa expensarum itineris excedit summã vsurę, pauperibus erogetur, secunda. quæstione septima.c.anteriorum.extra de Iudeis.c.cũ sit. Sed cum de eius proximo aduentu sperẽtur, tunc pecunia deponetur, & consignabitur. C. de vsuris, l. acceptum.

Regula apponitur generalis, qua plurima quidem sacræ scripturæ loca intelligere dubiaque non nulla soluere, facillimè admonemur. Cap. LXX.

SCripturæ sacræ verba in quibus fiunt generales permissiones, vel concessiones alicuius gratiæ, vel potestatis, semp intelligenda sunt supposita quadam conditione, & si illa non exprimatur. Sic igitur quæcunque orantes petieritis, credite quia accipietis, & fiet vobis subintelligẽdum est, si dignæ petieritis, vnde Iac Petitis, & non accipitis eo, quod male petatis, & illud. Matth. Quodcunque solueris super terram, & in cęlis. intelligitur si solueris claue non errãte. Vnde dicit Origẽ. quod multos sacerdotes excludunt quos tamen Deus retinet, & econuerso etiam est de alijs consimilibus. Cuius exemplũ est. Quia in rescriptis quædam conditiones intelliguntur, & sine expressione aliqua sunt obseruanda, vt illa: Si preces veritate nitãtur, extra de rescriptis.c.ex parte. Si quis idoneus, vel si qua idonea fuerit extra de ele.c.causam.ff.de muner. & hon.l.vt gradatim.in fine primi rescripti Item cum quis natallibus restituitur subintelligitur conditio hæc Si is qui restituitur ex ingenua natus sit. Nam si ex ancilla, per talẽ restitutionem nil agitur, vt ff.de nata.rest.l.j. Item in cõcessione viæ, tacitè intelligitur hæc conditio, ut is qui conceditur ciuiliter vtatur, vt ff.de seruit. l.sicut. Item in genenerali mãdato patris quærendi sponsum filiæ suæ hic subintelligitur, vt persona sponsi patri ostẽdatur nec prius nuptię fiãt, vt ff.de ritu nuptiarum.l.generali. Item scripturæ sacræ verba quæ videntur inuicem contraria, concordantur per aliam scripturam, vel per distinctionẽ temporum, vel alio modo. Sicut id, quod dixit Christus de Io. Baptista: Ipse est Helias. & id quod dicit Io. Nõ sum Helias. cõcordat Gregorius per illud Lucæ. quod dixit angelus Zachariæ de ipso Ioann. Ipse præcedet ante ipsum in spiritu, & virtute Heliæ ex quo colligitur, quod Ioan. non fuit Helias quo ad personam: sed quo ad similitudinem. primo officij, quia præcedet ante ipsum in primo aduentu. sicut Helias, Secundo quo ad similitudinem zeli, & ideo subiunxit: In spiritu, scilicet zeli tertio modo viuendi, vnde addit, & virtute, scilicet temperantiæ,

Mat. 11 Iac. 4. Mat. 18 Ori. Luc. 4.

tantiæ, vel pœnitentiæ. Sic etiam in legibus iura iuribus ad concordiam reducuntur, vt C. de inofficioso testamento. l. vna. Similiter consuetudo puti priuilegij contraria reducitur ad concordiam per interpretationem. extra de consuetudo. c. cum dilectus.

Item scriptura sacra non semper sequitur ordinem temporis, quia quandoque, quod est posterius tempore, ponitur prius secundum ordinem scripturæ. Sicut Mat. 1. in Genealogia Christi Dauid præmittitur Abrahę: cum tamen fuerit posterior tempore, & Matth 4. primo ponitur Christus fuisse assumptus a diabolo in sanctam ciuitatem, & postea in montem excelsum, cum tamen istud fuerit post illud nam vluma tentatio fuit in templo, vt patet Luc. 4. Sicut etiam fit in legibus, ut lex codicis quæ confirmat codicem factum, & consummatum, post codicem edita est, & tamen in principio codicis posita est, vt C. de Iustinia. cod. confir. lege prima. Sic, & lex quæ est in C. de sacram. ca. l. vna. facit mentionem de lege posterius edita. C. de suis & leg. hæredi. l. Si defunctus. nec enim ordo scripturæ inspiciendus est, vt ff. de solutio. l. nec enim.

Mat 1. Mat. 4.

Legum ciuilium exemplo simplicitatem interdum alicuius culpam excusare animaduertimur. Cap LXXI.

SImplicitas, aliquando excusat errorem, sed non totaliter. vnde secundum iura, aliquando suggestio falsitatis, & suppressio veritatis ex simplicitate proueniens, non elidit rescriptum, impedit tamen formam & tunc datus iudex pro tenore veritatis, & non pro deprecantis affectione cognoscere debet, vt extra de rescriptis. c. super literis. 25. quæst. 2. c. præscriptione. C. si contra ius, vel vti. publ. l. præscriptiones.

Clerici ne, an laici Dei gratiam, cælesteque regnum adipiscantur exquiritur, ac vnico ciuilis legis exemplo definitur. Cap LXXII.

STatus laicorum altiori munere gratiæ indiget ad assequendam dignitatem regni cęlestis quàm status clericorum, ex eo, quod est magis implicitus, & minus idoneus. Cuius exemplum est quia ad assequendam dignitatem ecclesiasticam altioris dispensationis gratia indiget laicus, quàm clericus postulatus. Vnde laicus vndecunque sit, siue de eadem diocesi, siue aliunde postulãdus est a Papa, cum sit ineligibilis simpliciter, vt 61. distin. per totum. & extra de electio.c.cum ad nostram. & ca. officij. Sed clericus qui postulatus est de aliena diocesi, cum non sit ineligibilis simpliciter, quia non est ineligibilis in diocesi propria postulatus, a suo prælato peti debet vt eum concedat, ut 71. distin c. fraternitatem. 85. distin. cap. Florentinum archidiaconum. 63 distinctio. ca. literas. 86. distinctio c. dilectionis. 84. distin. capitulo primo, & secundo.

Intentioni semper fore resistendum in principio exemplo, & auctoritate instruimur, vt diabolum superare queamus. Cap. LXXIII.

TEntationi non resistens statim a principio, damnum incurrit: quod qui statim resistit, euadit. Cuius exemplũ est, quia secundum iura, qui vim inferenti incontinenti se defendẽdo resistit, reatum non incurrit, quem tamen post interuallum se vindicans, non effugit. Nam si aliquis incontinenti legitimæ restiterit culpas omnium delictorum tempore violentiæ commissorum, siue ex parte agredientis, siue aggressi aliquis occidatur in aggredientem constat redundare debere, vt C. de vi publi. l. quoniam multa facinora. & ff. si quadru, pauper. fe. dic. l. 1. §. cum arietes. At ille qui est repulsus cum aliquid fecerit ad vindictam, vel cum ex interuallo possessionem suam recuperauerit, prædonem de ea expellẽdo, ciuiliter, & criminaliter punitur, vt C. eodem. l. si quis. & Iust. de publ. iudicij. §. inter. iul. Similiter quoque criminis reatũ euadit, qui legitimè certando incontinẽti a principio tentationi resistit: sed qui per negligentiam resistendi se primo expoliari permittit, antequam per pœnitentiam recuperare possit, criminis reatum incurrit. Vnde Isidorus dicit: Calca serpẽtis caput, calca prauæ cogitationis initiũ. Anima enim præcedit carnem in crimine: repelle ergo cogitationes ab anima, & caro non peccabit. Psalmus: Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram. Paruula enim sunt ipsa tentationũ initia quæ ad Petram Christum mox cum

Isido. Ps. 136.

cum orta fuerint, allidenda sunt antequàm crescant.

Bonum quomodo agendum à nobis sit, quoue pacto quis transgressor iure dicatur, exprimitur Cap. LXXIIII.

TRansgressor est etiam, qui bonum facit, si illud non bene, vel bono animo facit: sicut mandati transgressor est non solùm qui contra illud facit, sed etiam qui illud indebito modo implet. Vnde periurus dicitur non solùm qui iuramentum non seruat, sed etiam qui malè iurat. Vnde si quis, vt seruaret sabbatum a spirituali opere vacaret, malè sabbatum celebraret, & mandati transgressor esset. Et similiter qui mandatum cum alicuius iniuria impleret, puta si propter dilectionem alicuius, hostem eius feriret, vel occideret. Vnde secundum iura finis mandati exceditur cum aliud, vel aliter exequitur quàm mandetur, vel eum exequendo mandatum præter commissum iniuria infertur. Et ideo tunc potest ab iniuria appellari. vt C. de appel. l. si qs prouocatione.

Mundi tribulationes quæ iure optimo legatis comparantur, nuncij dei vocitantur, qualisque sit eorum finis lucidè ostenditur. Cap. LXXV.

TRibulationes, vel infirmitates, quæ peccatoribus in hac vita eueniunt, sunt quasi quidam nuncij, vel legati Dei, missi ad commonendum eos, & prouocandum ad reconciliationem pœnitentiæ. Vnde patienter, & reuerenter suscipi debent quantumcunque videatur hostiles: nam & nuncij, & legati quos apud nos etiam hostes mittunt, recipiuntur. Et secundum iura, quia sancta res est horum causa legatorum, si quis eos pulsauerit, hostibus quorum legati erant, tradendus est. ff. de legationibus. l. vltima. Similiter qui hos nuncios diuinæ iustitiæ repulerit, incidet in manus eius. Sic Rex filiorum Amon incidit in manus Dauid, qui eius nuncios dehonestauerat. Item pro Christo tribulationes, & persecutiones sustinentes, sicut fuerunt socij eius passionum, sic etiam erunt cum eo socij consolationum: exemplo scilicet mercatorum, quorum socij, sicut participant de periculo, siue damno, ita possunt licite participare de lucro vnde etiam si contrahatur societas, quòd vnus ponat pecuniam, & alius operam, licitum est, dum tamen lucrum, & damnũ communiter sentiant: sed si periculum pertinet ad recipientem in solidum, & non ad tradentem, illicita est talis societas, & etiam leonina. Et talibus assimilantur qui volunt participare Christi consolationes, sed nolunt sentire eius passiones.

2. Reg. 4.

Triplex mutui, locatique differentia apponitur: vsurariamque prauitatem excommunicationis assimilari declaratur. Cap. LXXVI.

VSurarius assimilatur ei, qui vult habere lucrum, & non stare periculo, vel ei qui venderet rem non suam pro sua, vel ei qui venderet illud, quod non esset. Cuius contrarium est in locatore. Est enim inter mutuum, & locatum hæc triplex differentia.

Primò, quia periculum rei locatæ ad locatorem pertinet, sed rei mutuatæ ad debitorem: vt ff. de rei vendi. l. si nauis. Ideoque incendium non liberat debitorem, vt C. si certum petatur. l. incendium. Sed hac ratione tantùm considerata, fœnus nauticum licitum esset: quod tamẽ falsum est, vt extra de vsuris. c. nauigantiũ. vnde est alia differentia, ex qua sumitur alia ratio quare locatio licita est, non autem vsura: quia rei locatæ dominium retinemus, adeo, quòd conductor de propriete quæstionem referre non potest. C. de pignori. actione. l. nec creditores. Et ideo pro vsu rei propriæ, quem concedimus, pecuniam recipimus: qd licitum est, quia nec aliquis cogitur de proprio beneficium facere. 10. quæstione secunda. c. præcariæ. Sed rei mutuatę dominium transferimus. Ideo pro vsu rei propriæ debitoris improbè pecuniam exigimus ab eodem. & facit ad hoc illud, quod habetur extra, de rei ven. c. si nauis.

Tertia differentia est, & ratio. quia vsus rei locatæ aliquis est sine consumptione, vsus autẽ rei mutuatæ nullus est sine consumptione: & ita vendit id, quod res non habet.

Item

Item vsuraria prauitas similis est excommunicationi, quæ non solùm ligat eos in quos fertur, sed etiam participantes cum eis in casibus non concessis, inquantum incurrunt saltem minorem excommunicationem. Similiter non solùm vsuras exercentes peccant, & ad restitutionem obligantur, sed etiam coadiutores inficiuntur, sicut patet in notarijs conficientibus instrumenta vsuraria, qui ex hoc efficiuntur periuri, & infames, & conficiendi instrumenta officio priuati. Periuri quidem, quia quando creantur iurant, quòd hoc non facient: ergo de cætero nec testificari poterunt, nec publica conficere instrumenta. periurus enim testificari non potest, quantumcunque pœnitentiam egerit. c. extra de testibus, ex parte, & capitulo fi. Ex hoc etiam sunt infames quibus sunt actus legitimi interdicti. extra, de testibus, c. sed ex quadam.

Quemadmodum prælatus dum est vni ecclesiæ alligatus, ad aliam ineligibilis redditur: sic etiam vnam habens vxorem ea viuente alteri minime matrimonialiter potest copulari. Cap. LXXVII.

VXorem vnam habens, illa viuente non potest alij matrimonialiter copulari: & si de facto contraheret, non esset matrimonium. Cuius exemplum est in matrimonio spirituali, scilicet prælati, & ecclesiæ suæ: quia vni ecclesiæ alligatus ineligibilis est in alia, quia ligatas habet alas quibus satagit volitare, vt extra de electis. capitulo vltimo. Et si super electis de facto procedatur, non valet electio. vt patet ibidem. In hoc tamen differt a matrimonio carnali, quia in spirituali vni ecclesiæ alligatus potest ab ea se parari, & alteram suscipere, saltem dispensatiue ex causa necessitatis, vel vtilitatis: vt extra de electis. c. in causis, in ti. & septima, quæstiõe prima. c. omnis qui. Et ideo in tali necessaria est postulatio, extra de postulatione. c. bonæ memoriæ, in secundo. Hæc autem dispensatio in matrimonio carnali locum non habet.

Quanto diuturnius vitium in anima extitit tanto periculosius esse per consuetudinem exemplum vomsque conspexerit. Cap. LXXVIII.

VItium nunquam debet approbari. Cuius exemplum est in iure, quia consuetudines malæ adinuentæ nullo tempore confirmantur, vt in Authen. vt nulli iudi. § primo. Item vitium quanto diuturnius, tanto periculosius: sicut consuetudo mala secundum iura quanto diuturnior, tanto perniciosior, & periculosior. extra de Simonia. c. non satis. extra de consuetu. capitulo vltimo. 24. quæstione prima, c. scisma. & capitulo fiat.

Explicit Liber Octauus.

PRO-

Universidad de Deusto Biblioteca

PROLOGVS LIBRI NONI,

in quo de artificialibus rebus, quas humana ratio in exteriori naturali materia per artis habitum directa producit: interdumque de artium operibus, nonnunquam de artificibus, aliquando etiam de artium instrumentis exemplariter fore pertractandum proponitur.

Eccl. 9. IN manu artificum opera laudabunt, inquit Ecclesiasticus. Humanũ genus post lapsum peccati a sua decidẽs integritate naturæ, caligat ignorantiæ tenebris, concupiscentiæ caloribus æstuat, crebraque infirmitate dissoluitur. Sed depellit ignorãtiæ tenebras vicunque sapientiæ studium, cohibet cõcupiscentiæ imperus & cuiuslibet passionis insultus, moralis virtutis dominium: labentique infirmitati succurrit multiformis artis ingenium. Si enim, ut testat Galie. Galienus, immortale, & impassibile esset corpus, & semper maneret ei optima cõpositio, non indigeret arte constituente ipsum. Quia igitur corpus humanũ multipliciter alteratur, & patitur, ac insuper ex passibilitate multiplici diuersis necessitatibus subditur, ex industria, vel ratione humana quædam artes inuentæ sunt, ipsius humani corporis necessitatibus obsequentes, quæ ad differentiam liberalium artium seruiles nominantur. Quia enim in speculabilibus rebus per modum cuiusdã operis aliquid inuenitur, puta orationis congruæ, seu syllogismi constructio, ac etiam numerandi, vel mensurandi opus; quicunque ad huiusmodi opera rationis speculatiui habitus ordinantur, per quandam similitudinem artes appellantur. Sed tamen liberales ad illarũ differentiam artium, quæ ordinantur ad extrinseca opera exercitata per corpus: Quę scilicet dicuntur seruiles, inquantum corpus seruiliter animæ subiugatur, sed illę ecõtra dicuntur liberales, quia magis ad animam pertinent, secundum quam libertas in homine reperitur. Et hinc est, quod duæ scholę habebantur antiquitus Romæ, scilicet liberaliũ artium vna, quę in triuium, & quadriuium distinguuntur communiter. Sunt enim vniuersaliter septem quarum scilicet primæ tres triuiũ, reliquæ vero quatuor quadriuium appellantur. Grammaticam enim, & logicam, & insuper rhetoricam, triuium comprehendit. Quarum prima grammatica sermocinalis a literis nominatur. Nam grãma Græcè littera Latine, theca vero recõditio dicitur. Est enim ipsa scientia non tantum rectè loquendi, sed etiam recte scribendi, & origo, & fundamentum omnium liberalium artium.

Secunda vero dicta est logica, idest rationalis, videlicet a logos, quod est ratio. Nam logos (vt testatur Hiero.) apud Græcos multa signat, verbum est enim, & ratio, & supputatio, & causa vniuscuiusq; vt rei, per quã sunt singula quæ subsistũt. Est ergo logica rationalis scientia, scilicet ad ratiocinandum inuenta.

Tertia vocatur rhetorica, idest apte loquendi scientia dicta Græce rhetore sin, idest copia locutionis. Refis enim græcè locutio. Rhetor autem orator vocatur. Et fuit disciplina rhetoricæ a Græcis primo inuenta, videlicet a Gorgia Aristotele, & Hermagora: & a Latinis postea Tullio, & Boetio ac victorino, & alijs plurimum dilatata. Quadriuium vero quatuor has artes comprehendit, scilicet Arithmeticam quæ est numerandi scientia, & dicitur ab ares, quod est virtus, & rithmodo, quod est numerus, idest numerorum virtus. Itẽ Geometria quæ est mensurandi scientia. Musica quoque quæ est sonorum consonantiarum peritia. Et dicitur a moys, qd est aqua, ex eo, quod musicus sonus præcipue fit ex aquæ humore. Astronomiam etiam

etiam quadriuiũ includit, quæ astrorũ, & & cœlestiũ corporũ motus certis temporibus, & reditus inuestigat. Hæ septem liberales artes secundum poetices fabulas septem ancillæ sunt, quas a philologia Mercurius accepit in dotem.

Secunda vero schola, quæ Romæ habebatur erat de mechanicis artibus, quas supra seruiles vocauimus. Quæ ideo vocantur mechanicæ, i adulterinæ, quia sicut mechus est adulter, qui ad alterius vxorẽ accedit, sic & artifex mechanicus dr, qui ad alterius similitudinem agit, s. ad exẽplar naturæ. Nam qui vestium vsum inuenit, naturæ similitudinem sumpsit, q̃ ea quæ extrinsecus pũt lædi, quibusuã regumentis muniuit, videlicet corticibus arbores, velleribus oues, ac plumis, & pẽnis varijs quasque vestiuit aues. Similiter, & in opibus alijs inquãtũ pot ars naturam imitat, ut philosophus dicit. Vel ideo fortè vocant mechanicę dictæ artes, qa internũ rõnis consiliũ, seu mentalem conceptũ ad exteriorem materiam applicant corporalem, sicut homo mechari dr qui extraneæ carni, i. alienæ vxori applicat corpus suum. Est. n. operatio artis circa exteriorem materiã. Quia igitur harũ artium vsus est hoibus multipliciter vtilis, & in eis rationis industria plurimum delectatur, nõ immerito in verbis propositis earundem artium opera laudabilia memorantur. In manu, inquit, artificium opera laudabuntur vbi siue artis instrumentum attendere velis in manib', siue ipsius principia notare in artificibus, siue ipsius comoda mirari in operibus omniquaq; virtutes, & laudes artium apparebunt. Nã laus artificibus, laus eorum manibus, recte & eorũ operibus frequeter exhibetur: sed iccirco in laudem operum manus primo comẽmoratur artificũ, qa non ex interiori consilio, sed ex exteriori artificio, quod manu fecit, artifex comendatur. Non n. laudat artifex, qa penes se bene, ꝓuident, vel ex eo, ꝓ intus in aio prudenter disposuerit, quæ agere oportet niũ postmodu manu exterius vtile opus agat. primũ n. ex prudẽtia prouenit. secũdu vero ex arte. Est. n. prudentia fm philosophum, recta ratio agibilium. Ais vero esse dr recta ratio factibilium diuigar, l. & ronem, & manum Differunt tã agere, & facere, qa (vt dicitur) Factio dicitur actus transiens in exteriorem materiam, sicut ædificare secare, & huiusmodi. Agere aũt est actus permanens in ipso agente, sicut intelligere, velle, & huiusmodi. Quia igit ipsa factio artis in exteriorem materiam tãsiens, non est perfectio facientis, sed facti, sicut motus est actus mobilis: patet ꝓ bonũ artis, & laus consideratur nõ in ipso artifice, sed magis in artificio, qd manu operatur, Et licet sint multa, & varia artium, vel artificiũ instrumenta separata, ex eo, ꝓ ars quælibet vtitur ꝓprijs instrumentis. Instrumentũ tã comunctũ artificiũ generaliter omniũ dr esse manꝰ ꝓꝓ quod forsitan Philosophus dicit, ꝓ ipsa manus est organum organorum, qa omniũ artiũ instrumenta, vel organa, aut manu mouentur, aut fiunt. Nã martellus manu fit fabri, & ab eadem etiã dum percutit agitatur. Mola n. fit manu artificis, sed molendo ab aqua ducitur, vel a vẽto, vel iumento. Fiunt n. molendina ad aquam ad ventũ, & ad iumenta. Expositores tã Philosophi prædicta verbũ coiter referũt ad organa naturæ. Vnde manum esse intelligũt organũ organorum, ex eo, ꝓ manus datæ sunt hoi loco omniũ organorũ quæ siue ad defensionẽ siue ad purgationem siue ad cooperimentum cũctis alijs animalibus data sunt a natura. Nihilominus tã manus, (vt dictum est) artificum quasi oium est instrm primum, a quo constructio operis, & laus inchoat. Sapiẽ. Manum tuam laudauerunt pariter. Cæterũ opifices artium i. artifices oes, aut humanę vitę multiplici necessitate deseruiunt, aut ad cõmoditatem conferunt, aut locudis solatijs præsenti vitæ tædia sublenãt onerosa. Humanis namq; necessitatibus artifices illi seruiunt, s. qui eas artes exercent, quibus victus, vel vestitus conquiritur, & qbus insuper operimenta tectorũ i. domus, & habitaculi congrua construitur. De his n. Apostolus ait tanquam de necessarijs rebus. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Non enim tantum vestibus tegimur, sed domibus, & tectis quibus, ca ventis, & pluuijs, & æstibus defensamur: propter qd dicitur, quod initium vitæ hominis aqua, & panis, & vestimentum, & domus protegens &c. Sed vlterius, 33. capitulo eiusdem libri additur istis terrum, cum dicit: Initium necessariæ rei vitæ hominum aqua, ignis, ferrum &c. Costat enim quod panis, mel, & insuper sal, & oleum in cibum assumuntur, quibus quidem est necessarius

Arist. 1. Phys.

Arist. 3. de an.

Sap. 10.

1. Thi. 6

Ecc. 29.

Arist. 9. meta.

cessarius ignis coquens. Aqua vero, & liquor vinæ, quod vinum cõmuniter dicit pertinet ad potum. ad tegendum autẽ hominem, qui nudus, & passibilis nascitur additur vestimentum. Sed quia artes, quã ad ista deseruiunt, oparari sine ferro non possunt, vt de agricolis, & vineatoribꝰ patet, & insuper de fabroribus vestium, & domorum, ad ista congrue additur etiam ipsum ferrum.

Sunt igitur operarij quidam, qui humanæ vitæ deseruiunt ad cibum, & ad potũ, quorum primi computantur agricolæ, q̃ assiduis laboribus suis de arboribus, & agris, & vineis, & etiam de fortis fructus, fruges, & vinum, & olera hominibus recolligunt ad cibum, & ad potum. Horum artẽ, quæ agricultura vocatur, apud Grecos Esiodus docuit, & Virgilius apud Latinos, cuius laudibus referta est Catonis maioris distinctio tertia. Sed huius quatuor species communiter distinguuntur, sarualis, quæ docet loca culturæ deputare. Consita, quæ de arboribus docet: pascua, quæ de partis pertractat, & florida, q̃ de rosarijs, & violarijs, & alijs consimilibus instruit.

Confert quoque ad victum hominum etiam pastorum custodia, quorũ custodire est oues, & capras, & pecora, & boues, aliaq; iumenta domestica, quadrupedia, vel pennata, vt sunt gallinæ, & anseres, & huiuscemodi, quorum carnes, vel lacticinia conueniens præbere probantur hoĩbus nutrimentum.

Piscatores quoque, & aucupes, & venatores insuper sylueſtrum bestiarũ ad victum corporis conquirendum laborant, multis modis, & varijs instrumentis. Nãrcibus, pedicis, laqueis, arcubus, vel iaculis communiter venatio agitur: aucupiũ vero laqueis, pedicis viscoque ac retibus, vt plurimum exercetur: sed hamo, retibus, sagenis, & iaculis vtuntur piscatores.

Sunt etiam molendinarij, & furnarij, pistores, & macellarij, & pincernæ, caupones, & coci, alijq;, operarij similes varijs, & assiduis studijs, quæ ad cibum, vel potum pertinent præparantes.

Vesturales quoque ac nautæ, qui ea, q̃ necessaria sunt ad victum, vel vsum hominum iumentis, curribus, vel nauibus, de loco ad locum transportant, humanæ vitæ necessitatibus varijs non modicum obsequuntur. Hi enim penuriam profugant, bella sedant, pacem firmant, & pro cõmuni vtilitate omnium remotissimas gentes confederant

Pigmentarij quoque artifices, siue apothecarij, qui in pulueres contundunt aromata, & siruposs, electuaria, variasque cõfectiones, & validas medicorum præcepto componunt Et insuper ipsi medici, qui argumentis, & remedijs varijs humani corporis corruptioni resistunt Et rursus chirurgi, qui apostemata, vel vlcera curant, & qui vulnera quæque consolidant ab extra violenter illata: omnes inquam humanæ saluti necessarij sunt ministri: proprer quod dicit Ecclesiastici. Honora medicum, propter necessitatem, etenim illum creauit Altissimus.

Quia vero non solum victus, sed etiam vestimentum, vt dictum est, inter humanæ vitę necessaria computatur, quamquã etiam deseruiant homini ad honestatem & dignitatem vestium ornamenta. Iccirco ex industria hominum ad vestes conficiendas, & ad earum varis materias præparandas plures inuentæ sunt artes de lanã, lino, canape, sericoque, ac bombice, vel alijs similibus opera facientes, texendo, consuendo, vel etiam retorquendo varijs instrumentis, vt acu, vel fuso, subula, vel girgillo, pectine, vel calamistro, vel instrumentis alijs operantes, in vsu vestium, & tegminum aliorum alorum vel cordarum, & cortinarum, vel galerorum, & aliorum quorumcunque similium, quæ ad lanificium, linificium, serificium, pellificium, & aliorum consimilium vsum pertinere noscuntur. Cum quibus etiam artificibus vestium hi quoque qui pelles præparant siue ad vestium pilosas, quos scilicet pelliparios dicimꝰ, siue depilatas ad calceos quos coriarios dicimus, & etiam ipsi calcifices merito computantur tanquàm necessarijs tegumentis corpori seruientes.

Porro, qui villas ciuitates, & castra cum mœnibus atque turribus, & alijs munitionibus suis, & domus siue quæque palatia, cum portis, fœnestris, solarijs, & diuersis mansionibus earundem construũt cæteraque habitacula hominum in quibus vita mortalis socialis, vel salutaria dicitur, & conseruatur. etiam hi inter necessarios artifices computantur, vt sunt videlicet latomi, idest lapidum diuisores, cemerarij, atque murarij, tegularij, quoq;

quoq;, & laterarij, carpẽtarij, seu tignarij, sculpentes, pingentes, polientes, & dolantes quocunq; operent instrumẽto dolabro, seu ascia terebro, vel securi, serra amus si vel linea, vel quocunq; operẽtur alio instrumento. Et quia ferrum, (vt supra dictum est) etiam inter necessaria vitæ sacra scriptura cõmemorat, cũ quo forte & es intelligitur, etiam ferrarij, vel ęrarij i.fabri possunt forte inter artifices necessarios computari, quorum quidã malleatores sunt, quidam fusores. Malleatores nanq; dicuntur, q̃ feriẽdo massam, & dilatando ad artis formam deducunt. Et horum quidã ferrarij quidã argentarij, & aliqui aurearij nuncupantur. Quorũ qlibet a tificia fabricant diuersis operibus hominum, & vsibus oportuna. Facit.n. faber ferrarius vomeres aratoribus, falces messoribus, acus sutoribus, gladios & ensęs militibus, & fere artificibus omnibus fabri seruire noscuntur. Consimiliter etiã fabri argentarijs atq; ęrarijs monetas varias formant: vasa diuersa ex auro, & argẽto, ære, metallo, & stanno fabricant, vt sunt metallicæ ollæ, siue caldaria ærea, aut cõchæ, scyphi, vrceoli, & bacilia, cæteraq; consimilia. Hi etiam fabricãt annulos, formant calices, sculpunt sigilla, includũt lapides, & plura opera ab eis alia fiunt. Quibus &si non ratione materiæ, ratione tamen formæ, vel operum figuli similantur, qui vasa consimilia diuersis necessaria vsibus de lutea materia formãt, videlicet ollas, cacabos, conchas, & vrceos. Et etiam quædam aquaria, & olearia vasa. Fusores autem fabri vocantur, q̃ quæq; metallica opera fundendo operantur, vt sunt campanarij, statuarij, & alia fusibilia de quacunq; minerali materia facientes. Vnde eis assimilantur vitrarij, qui conflant ex materia vitrea cyatos, & ampulas, aliaq; vitrea, vasa, quibus, & qui soccula, & ocularia de vitro conficiũt annumerari possunt.

Secundo sunt quidam artifices quorũ artes hominibus conferunt ad quandam cõmoditatem, quædã quidem ad cõmodum pacis prout est ars militiæ, q̃ ad munitionem reipublicæ contra rebelles, & hostes cõmunem pacem patriæ perturbãtes, noscitur institutą. Cui ars subseruit equestris, & per consequens frenefactiua, & quæcunque alia fabricans siue parans equestria instrumenta. Armorum quoq; fabricatio atq; vsus, vt clypei, galeæ, ensis loricæ, atq; lanceæ, & aliorum multorũ, quæ ad æquites, & milites pertinet. Fundibularia quoq;, & sagittaria, & quæque ars alia facit ad bellicum apparatum, ad militaris artis officiũ similiter ordinant.

Porrò scriptorũ opera super omnia cõferre videtur humanæ cõmoditati, vtpote, quæ non tantũ corporali, sed etiã spirituali humanæ vtilitati deseruit. Hæc.n. quæ sæpe in literis absentium vota denũciat. Hæc insuper in chirographis humana pacta confirmat, & habet in sapientiũ libris vtilissima eruditionis. Hæc est quoque quæ memoriã reparat, informat intellectum, & affectum inflammat, dirigit opera, patefacit arcana, & futura atq; pręterita quasi præsentia facit. Cartularij autem, qui pelles ad pergamena purgãt, subtiliant, & desiccant, & rasores chartarum & confectores incausti, omnes ipsi opera sua scriptorbus subministrant. Illuminatores aũt, & ligatores librorum cum scriptoribus cõputantur. Barbarij quoq; sullones, camptores, & mensuratũ, vel pódẽrum æquatores, qui lance, vel statera vtũtur ad talẽtũ, marcam, vel libram, vnciã staterem, quadrantẽ, aut sextulam, drachmam, obulum, calculum, aut assem, aliquid ponderantes. Et quæq; ad mensuram cannæ, vel brachij, cubiti, palmi, pedes ac digiti, particæ, vel iugeri, miliarij, leucæ, vel stadij pãnos, vel spacia, aut res quasq; continuas metientes. Et qui etiã discontinua, vel liquores ad mensuram, gomor, chori, vel modij, congij, sextarij, minæ, amphoræ, vel metretæ mensuriãt: hi omnes eisq; consimiles humanis vtilitatibus, & cõmodis subministrãt. Sunt insuper multæ alię artes ad hominum cõmoditates inuẽtæ, quæ non possunt præ multitudine breuiter numerari.

Tertio sunt quidã artifices, quorũ conatus, & studia sunt ad ludum, & solatiũ hominum: quæ si honestè, & cum moderatione fierent, debitis personarum, temporum, & locorum circunstantijs obsertis, mortalis vitæ tædia subleuant, animos recreant, sensus delectant, infirmos roborant, męstosq; consolantur, & plura alia vitæ mortalium conferunt iuuamenta. Antiqui ergo in diuersis locis diuersis vtebãtur solatijs, siue ludis. Nam in theatris tragediæ recitabãtur, vel commedię in carminibus a personis cum laruis, & cæteris mechatis, in gabillis ducebant choreas, in gymnasijs luctabantur,

in amphitheatricis curſitabant, in arenis pugiles exercebantur, in conuiuijs rithmis, & muſicis inſtrumentis vtebantur, in templis aũt Deorum laudes canebãt. Et horũ omnium diſciplina ſiue ars theatrica dicebatur, quia theatrum erat locus celebrior, & magis frequentatus. Sed hodie quaſi tota ars hiſtrionica ſiue muſica quæ ad hominum ſolatia ſtudet, aut geſtu fit, aut cantu, aut certè inſtrumentorũ ſono, qui flatu fit. vel pulſu. Nam geſtibus fiũt repræſentationes, cãtibus modulationes. Inſtrumentis autẽ, fiunt ſoni, & conſonantiæ muſicales. Et aliquando q̃dem flatu, vt tibijs, & tubis, & organis. Aliquãdo vero pulſu, vt cymbalis, tympanis, citharis, atque liris, & cæteris cõſimilibus muſicis inſtrumentis.

De artificum autem operibus eſt vltimo attendendum, q̃ triplex in eis diſtinctio cõiter aſſignatur, vt colligitur ex verbis philoſophi, ex artium fine, ordine, & dignitate. Nam fines quarundam artium ſunt ipſæ operationes, aliquarum vero fines ſunt ipſa operata. Cum enim omnis ars operetur circa exteriorem materiam, quandoq; artifex aſſumit materiam ſolũ modo quo ad vſum, ſicut citharam ad citharizandum, & nauem ad nauigãdum: q̃nq; vero aſſumit materiam, vt tranſmutet ad aliquam formã, ſicut lignũ ad formam lecti, & ferrum ad formam cultelli, vnde opera in manu artificum multipliciter collaudãtur. Nam in primis horum artificum laudãt operatio ipſa, vnde ĩ manu cytharistæ laudatur, q̃ bene cytharam pulſat. In ſecundo vero laudatur p̃cipue res operata, puta cultellus, vel arca, quæ bene facta ſit. Nam in quibus operata ſunt fines præter operationem, nobiliora ſunt operata ipſis operationibus, ſicut finis nobilior eſt, q̃ ea, quæ ſunt ad finem.

Arist. 1. Ethi.

Secunda vero diſtinctio attenditur ex ordine opmiga quorũdã aliorũ artificum opa ordinant, & deputant ad opa quorũdã aliorũ, q̃d ex ordine ipſarũ artiũ faciẽt apparet. Patet. n. q̃ q̃dã artes ſub alijs ordinant ſicut ars frenefactiua ſub arte equitãdi, q̃ dr̃ equeſtris; & vlterius equeſtris ſub arte militari. opa ergo militiæ laudabiliora ſunt opibus eq̃ſtris, & eq̃ſtris opa magis laudant, q̃ frænefactiuæ, & ſimile eſt de alijs artibus ſubinuicẽ ordinatis.

Tertia diſtinctio ſumitur ex artiũ dignitate, & quædam artes architectonicæ ſunt reſpectu aliarum, Quæ quidem in duobus excellunt, primò in dominio, q̃ architectonicæ eſt præcipere arti, quæ eſt ſub ea, vt equeſtris frænefactiua præcipit qualiter, & quid operetur. Secundo excellunt in vſu, quia ſ. architectonica ars ad finem ſuũ vtitur arte, quæ eſt ſub ipſa, ſicut militaris vtitur equeſtri, vel fundibularia ſagittaria ad finẽ ſuum, ſ. ad pugnãdum propter victoriã. Nã dicebantur antiquitus milites nõ ſolũ equites, ſed quicunq; pugnantes ad vincendum, vũ ſub militari non ſolum equeſtris, ſed quæcũque alia ars, & virtus, q̃ eſt ad operationẽ bellicã ordinata. vnde architectonicorũ artificum opera ſunt magis laudabilia, q̃ earum, q̃ ſub ipſis. His igitur de mechanicis artibus, & earum artificibus inſtrumẽtis, & artificijs ſummariè prælibatis, poſt quãm in libro præcedenti Octauo de q̃buſdam rationabilibus, i. de humanis legibus, quæ certis rationibus conſtant, iã aliqua exempla præmiſimus. Reſtat nũc in hoc Nono libello de rebus artificialibus, quas humana valet ratio ex exteriori naturali materia per artis habitum directa producit, aliquas ſimilitudines addere. Interdum quidem de operibus artiũ, interdum autem de artificibus, interdum vero de inſtrumentis artium exempla inducendo, & diuerſis adaptando materijs comprehenſis more ſolito ſub ordine alphabeti.

Actiua, ac contemplatiua uita, qua amore, Deiq̃ timore perficitur, tribus de cauſis ſepulchro, & pluribus rationibus agriculturæ, cellæq̃ vinariæ aſſimilari demonſtratur. Cap. I.

ACtiua, & contemplatiua vita aſſimilantur ſepulchro propter tria primo ratione receptionis, quia ſ. ſepulchrũ non viuentes, ſed tm̃ mortuos recipit. & ſic̃ vtraq; vita non viuentes mundo, vel peccato, ſed vtriq; mortificatos reqrit. vnde Col. Mortui, n. eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. vnde Greg. quid ſepulchri noſe niſi contemplatiua vita ſignatur, quæ nos quaſi ab hoc mundo mortuos ſepelit, dum a terrenis deſiderijs ſuſceptos in intimis abſcõdit? Actiua quoq; vita ſepulchrum eſt, q̃a a prauis nos opibus mortuos tegit. Ex q̃bus q̃dã verbis colĩt, q̃ actiua vita mortuos peccato, cõtemplatiua vero ſuper hoc etiam mũdo mortuos reqrit. vnde ide Gre. ſubdit, q̃ contemplatiua perfectius ſepelit, quia

Col. 3. Gregor. homi.

q̃a a cũctis mũdi actiõib̃ fundit̃ diuidit.

Secundo ratione abſconſionis, quia, ſ. in ſepulchro corpus includitur, & ab hominum aſpectibus abſcõditur, eo modo quo Chr̃s docuit: Attẽdite ne iuſti. ve. ap. ciſ. Vbi prohibet, q̃ nõ fiant ad gloriæ humanæ oſtentationem, ſed ſolum ad Dei laudem, & proximorum vtilitatem. Similiter de contemplatione ſiue oratione dixit: Tu autem cum oras, intra cubi. tu. & clau. ho. ora patrem tuum, &c.

Matt. 5.

Tertio rõne cõbinationis, quia vtraq; vita, & non altera tm̃ requiritur pro loco & tpe. In cuius ſignũ legitur Gen. Quod Abrahã coingem mortuã in ſepulchro duplici ſepeliuit. Quia nimirum, (vt dicit Greg.) pfect̃ quiſq; extinctã a pũtis vitę deſiderijs ſub bonæ operationis tegminã & cõtemplationis abſcõdit: neq; pfectus prædicator eſt, qui vel pp cõtemplationis ſtudiũ operanda negligit, vel propter operationum inſtantiam cõtẽplãda pponit.

Gen. 23

Itẽ actiua & etiã cõtemplatiua vita ĩdiget timore, & amore: nã timor humiliat, & amor ſolicitat, quorũ vtrũq; regrit ĩ actiua, ſicut ĩ naui regrit & anchora nauẽ tenẽs, cui aſſiſ̃at timor humiliãs: & ẽt vela ĩpellens, cui aſſiſ̃at amor ſolicitãs. & ſimiliter in cõtẽplatiua neceſſarĩ ẽ timor p ſobrietatẽ aggrauãs, ſm̃ illud, Nõ alta ſapiẽtes, ſed humilia ſentiẽtes. & iterũ, Nõ plũ ſape ad ſobrietatem idem, & rurſ̃ neceſſarĩ eſt amor p auiditatem eleuãs ſm̃ illud, Quæ ſurſũ ſũt ſapite, &c. vũ Gre dicit anchora cordis eſt põdus timoris: ſed quaſi vela mẽtis, eſt vis amoris, q̃ hãc dũa mũdo extrahit ĩ alta ſuſtolit: in cõtemplatione igĩ veritatis quaſi in quodã alto pelãgo maris mens, pficiendo nõ pergit, q̃ vela amoris feruidi non impellit. Et rurſus ſi hãc timor nõ aggrauat p ſumptione ſenſuum quaſi procella fluctuum inaniter iactata erroris voraginem naufragat.

Ro. 12.

Col. 3.

Item actiua vita ſiſ̃is eſt agriculturę: nã (ſicut dicit Pall.) eligendi, & bũ colendi agri rõ quatuor reb̃ conſiſtit, aere, aqua, terra, & induſtria. aer ſit ſalutaris & clemens, aqua ſalubris, & facilis, vel ibi naſcens, vel aliunde deducta, vel imbre collecta terra vero cumoda ſitu, & fœcũda. Induſtria quoq; colendi agri eſt ẽ neceſſaria circa loca, tpa, & opa. Quę oĩa neceſſaria ſunt ĩ actiua vita ſe exercitãtibus ſ. vt ſint aerei p benignitatem copaſſionis. Nã aer facillime ex alijs ĩmutat, & patiẽ Apoſt. Quis infirmatur, & ego non infirmor, qs ſcandalizat̃ & ego nõ vror? Debet ergo homo actiuus eſſe clemens in compaſſione, & ſaluuiferus in operatione.

2. Cor. 11

Item debet eſſe aqueus in facilitate ſub uentionis. Quia ſicut aqua in loca vacua faciliter confluit, ita homo miſericors indigentibus faciliter tribuit, Tob. Omni petenti te, tribue Luc. Eſurientes impleuit bonis &c. Imbuit enim aqua loca vacua, ſed non plena.

Tob. 4. Luc. 1.

Item debet eſſe terreus. i. fœcundus p multiplicitatem exhibitionis: q̃a ſicut fęcunda terra multos fructus gignit. ita pſ̃ & actiuus hõ multas eleemoſynas tribuit Tob. Si multum tibi fuerit tribue.

Tob. 4.

Item debet eſſe induſtrius p ſagacitatẽ diſcretionis, primò circa loca: debet. n. attendere ad loca vbi ſunt pauperes magis indigentes. Dicit. n. idem Palladius, q̃ femina citius degũnt in locis humidis. q̃ ĩ ſiccis. Nã quaſi loca humore plena, ſunt diuites, q̃ abundãt tpali ſubſtantia, & in iſtis ſemen. i. datum degenerat, q̃a meriti fructu nõ germinat. Sed quaſi terra ſicca eſt paupis indigentia, in qua ſemen eleemoſynæ nõ degñat, q̃a eleemoſyna paupi data, meriti fructu abundat: pp q̃d Deus dixit Lu. 14. Cũ facis prãdiũ, aut cęnã, moli vocare diuites, q̃ hãt vnde retribuat tibi, ſed voca pauperes, & debiles, &c.

Luc. 14

Item dicit idem Pall. q̃ nõ eſt magnopere deſiderãdus color terræ, quia bonitatis incertũ eſt ſignũ. Eſt. n. velut color terræ, fauor, vel fama eleemoſynæ quẽ eleemoſynarĩ deſiderare, vel quærere ad ſui gloriam non debet, Vnde Dominus. Cũ facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te. Nam talis fama non certum eſt ſignum, vel cauſa bonitatis.

Matt. 5.

Item debet eſſe induſtrius ad diſcernendum tp̃s, in quo dãdæ ſunt eleemoſynæ. Ecc. Tempus cuſtodiendi, & tp̃s abijciendi pſal. Tu das eſcã illorum in tpe opportuno. Dicit aũt idem Pall. q̃ oĩa, q̃ ſeruntur creſcente Luna, & in diebus repidis ſunt ſerẽda. Nã tepor euocat frigus ĩcluſũ. Sic mittẽs ſemẽ eleemoſynæ, vel boni operis creſcente Luna. i. defectu, vel caniſtia, tũc p̃cipue debet ſerere. i. eleemoſynas dare. Et debet eſſe remotus a frigore accidiæ, & ab æſtu impatientiæ, ſiue iræ. Vnde debet eſſe repidus, ideſt moderatus, vt neque frigeſcat per torporem negligentiæ, neque excandeſcat per feruorem impatientiæ.

Eccl. 4 Pſ. 144.

Item debet eſſe induſtrius circa opa, ſ.

vt videat, & qd & qualiter est agēdū, siue plantando, siue putando, siue serendo, & cætera alia faciēdo, q̄ spectāt ad culturā. Sic etiā debet homo actiuus esse, & industrius, & studiosus ad putandum vitia, ad plantandum virtutes, & etiam ad serendum semina bonorum operum.

Itē cōtēplatiua vita sit is est cellæ vinariæ. De quā dr. Introduxit me Rex in cellam vinariam. Talis enim cella, (vt dicit Pall.) debet esse remota a quinque. Cent. 2

Primò qdē a calore. debet. n. esse frigida, & a feruore remota. Sic vir cōtēplatiu' debet esse frigidus ab æstu cōcupiscētiæ, & ab ardore libidinis remotus, q̄ oculum mentis obtenebrat, & excæcat, psal. Supcecidit ignis, & non viderunt Solem. Ps. 57.

Secūdo a lumine, qa s. debet esse quasi obscura: & hæc obscuritas fit in viro cōtēplatiuo per humilitatē per quā non reputat se quasi aliquid scire, vel videre. vñ Psa. petebat dicēs. Qui illuminas lucernā meam, illumina tenebras meas. Vel hæc obscuritas refertur ad fidē, qua nunc vr Deus a cōtemplantibus in quadā obscuritate, vñ Apost. Lucē habitat inaccessibilē, quā nemo hoīum videre pōt. Et alibi Videmus nunc per speculū in enigmate. Ps. 17. 1. Thi. 5 Cor. 13 Tob. 5.

Tob. In tenebris sedeo, & lumē cœli nō video. Vel ista tenebra fit in Sanctis quādo considerant proprios defectus, diuinū iudiciū formidātes. psa. Timor, & tremor venerunt sup me, & contexerūt me tenebræ, vel forte, qa Scti viri timēt, & fugiūt nimiā claritatē mundanæ, psperitatis, ps. Ab altitudine diei timebo: & iō nō recusant noctē aduersitatis. psal. Nox illuminatio mea in delicijs meis. Vnde ēt ī die bonorū non sunt immemores malorū. Psa. 54 Psa. 55 Psa. 138

Tertio debet esse remota a septētrione. i dēt esse opposita septētrioni. Septētrio. n. dr arctur' siue vrso, & dr septētrio a septē stellis frigidis arcturi. In qb' designat septēnarius vitiorū, qbus Scti, & contemplatiui viri oppositi sunt, & resistētes, & q̄ ea pugnantes, iuxta illud dictū Sen. Pacē cū hoibus habebis, bellum cum vitijs. Sen. in Epi,

Quarto debet esse remota ab humore, a cisternis, & aquis. hæ aquæ sunt doctrinæ siue rōnes philosophiæ, quorū cisternæ sunt philosophorū libri a quibus homo contēplatiuus in his quæ ad fidē pertinent dēt remouēri, quia fides non hēt meritū cui humana ro præbet experimētū. Et iō Aug. dicit. Tolle argumentū, vbi fides q̄ritur. De his cisternis dicitur: Duo mala fecit populus meus: quia me dereliquerūt fontem aquæ viuæ, & foderūt sibi cisternas dissipatas, quæ cōtinere nō valēt aquas. Hæ dissipatæ cisternæ sunt libri philosophorum errātiū, vt Auerrois, & quorundā aliorū contra fidē Christianorū loquentium, quos fonte viuo sacræ scripturæ relicto quidam Christiani fodiunt. i. studiosè discunt, & credunt. Hre. 2.

Quinto debet esse remota a fœtore. Vnde fieri debet longe ab alueis, & stabulis, & sterquilinijs. Si quidē in alueis intelliguntur voluptatis delitiæ: in stabulis dignitatis excellētiæ, qa viri magni, & Prīcipes præcipue delectantē in multitudine & pompa equorū, quibus stabula repleātur. Vñ de Salomone Rege dicitur, q̄ habuit Salomon. xl. milia equorū in stabulis. In sterquilinijs aūt intelliguntur mundanæ diuitiæ. De quibus Apo, ait. Omnia detrimentū feci, & arbitror, vt stercora. Hæc. n. oīa quæ mundanis redolent, Sanctis fœtent, qui cœlestiū odorē p̄ olfactū internæ discretionis, & contemplationis percipiunt. Et iō ab his tanq̄ a rebus fœtidis longe fugiunt, fm illud psalm. Ecce elongaui fugiens. i. a fœtore mundi. 2. Par. 9 Phili. 3 Psal. 54

Dei Amor quot bona nobis conferat, & quo pacto in nobis conseruetur, mundiq̄ amatoribus interdum condonetur musti similitudinibus aperitur. Cap. II.

AMor Dei conseruatur in suo feruore, sicut mustū in suo dulcore. Nā sicut legitur in libro de vindemijs, quem Burgūdo transtulit de Græco in Latinum. Si quis vellet mustū per totū annū habere, vel per lōgū tēpus in dulcedine seruare, hoc modo fieri pōt. Qū calcantur botri, quod ex illis stillat mustum mitte in vas pice interius perunctum, vel exterius, vt semiplenum vas sit, & obtura diligenter gipso. multo enim tempore manet mustū valde dulce, & multo magis seruabit; si vas musti sit pice perunctum interius, & exterius, & in puteū mittatur ita, vt sola labia superemineant, & hoc per ex: iā tiā crebram visum est optime. Et oportet vuas, ex qbus hmōi mustū egredit, qescibilr cōculcari ita, vt nō opprimant. Quid est aūt tenaci pice vas interius, & exterius linire, nisi mentis, & corporis puritatem iugi, & firma custodia munire: Et quid est vas in puteo tenere, nisi cor in humilitate seruere? Et quid est labia superemineré, vel os vasis gipso aliqo obstruere nisi sublimi, & pura locutione, linguam siue os occupare, & ab infimis, uel impuris uerbis abstinere? His profecto musti. i. amoris diuini feruor, & dulcor diutius cōseruatur. s. in custodia puritatis, in refrigerio humilitatis, in puritate locutionis. Alii autem sunt, qui tale uas musti in arenā humidā suffodiunt, quòd etiā efficax est ad mustū cōseruandū. Sed quid est arena humida, nisi de grauibus peccatis cōpūcta coscientia, & humore lachrymarū repleta? & hoc ualet ad conseruandū mustum i. amorem diuinū. Cōseruatur enim feruor amoris in lachrymis compunctionis.

Itē amor Dei facit hominem obedientem Nam cæra ad ignē calefacta de facili flectitur, & metalla ad ignē liquefiūt, & sic de facili formā rei cui infunditur accipiūt. Sic ēt cor in quo est calefactio diuini ignis, i. amoris, est ad obediētiā flexibile, & ad iussum prælati ductibile. Luc. Ignē ueni mittere ī terrā. Amor aūt terrenorum siue mūdi, impedit salutem. Nauis enim adhærens terræ, ad portū non graditur, sed periclitatur. Sic, qui terrenis adhęret, diuitijs per amorē, ad portum salutis nō uenit, Psal. Diuitię si affluāt, noli te cor apponere. Vnde Dominus dixit, q̄ facilius est camelū perforamen acus trāsire, q̄ diutē ītroire ī regnū Dei. Si igr nauis aīæ est nimis onerata diuitiarū pōdere siue cura, remediū ē eā alleuiare eleemosynarum largitione. 2. Par. 9 Luc. 12. Psa. 61. Mat. 19.

Itē amatores mundi, vel carnis aliquādo per diuinā grām cōuertunt, & efficiūt feruētes amatores Dei, sicut mustū acerbū, vl' corruptū, per decoctionē, & admixtionē aq̄ pluuialis cōuertit ī uinū purū, & dulce. Dicit. n. ī supradicto libro de uīdemiis, quòd mustū de uuis acerbis, vel corruptis ita est curādū. Aqua enim pluuialis vsq; ad dimidium est excoquēda. Et ex hac aqua decocta quāta ē musti decima pars debet superfundi uino. Rursus āt cū uino decoqui ut cōsumet in decoctione decima pars. Quidā tamen aliter faciunt, quia in ipsis uuis immittunt aquam cōmiscētes ad futurū mustū tertiā partē: post cōculcatis uuis mustū coquūt tantum, ut eius cōsummatur tertia pars. Aqua itaq; pluuialis, est gratia cęlestis, cui ius decoctio fit in feruore cōtritionis, cui' mixtio dēt ē cū musto siue una lachrymosæ compūctionis, de quo in Ps. Potasti nos uino compūctionis. sed decima pars refertur ad obediētiā decalogi. i. mandatorū diuinæ legis. Vbi enim ista assunt s. admixtio gratiæ, feruor pnīæ, cōpūctio lachrymę, subiectio obediētiæ, mutatur uinū acerbum. i. amor mūdi, uel mustū corruptū. i. amor carnalis in uinū. i. in amorē diuinū dulcissimū, & purissimum. Et hoc patet in cōuersione Matthei publicani, & Mariæ Magdalenæ, Vel tertia pars aquę. i. pęnitētiæ assumit in restitutione, & calcantur unæ in cōfessione, quia tunc exprimit uinū. i. manifestat peccatū: sed dequoquit mustum cum aqua in assidua compunctione, & sic amor mundi, uel peccati conuertitur in amorem Dei. Psa. 59.

Itē nota, q̄ in homine proficiēte conuertit pūctio timoris in dulcedinē, & securitatē amoris. Cuius exēplū est, quia p̄ semē porri immissum in doliū aceti, acetū ipsum mutatur in uinū sicut in præfato libro uīndemiarū legitur. quid aūt est semen porri, nisi profectus boni? Nā portū nō primo anno, sed secundo semē producere dr. Et ideo proficiētē signat, qui nō statim à principio perfectus esse p̄ōt; sed paulatim, & successiue perficit. ergo per semen ipsius porri de aceto uinū efficit, quia p̄ cōtinuū profectū ī bono, pęnitetis timor in amorē conuertitur. Perfecta. n. charitas foras mittit timorem. 1. Io. 4.

Rationalis anima quo pacto sit colenda, ut à carnali purgetur amore, per agri similitudines demonstratur: quæ pariter Paradiso voluptatis, triticiq̄ acerno comparatur. Cap. III.

ANima hominis ad modū agri ē diligēter colēda. Agro. n. (ut dicit Pall.) tria æqualiter nocēt. s. sterilitas, colētis morbus, & malus uicinus. Nā sterilitas referē ad ociū, per quod uidelicet anima à fructu boni operis uacat: sed morbus referē ad uitium, quo. s. ipsa aīa letaliter ægrotat. sed uicinus malus refertur ad paruū socium, siue ad carnem, quæ ipsam animam frequenter molestat. Ocium autem multum nocet animæ, quia ipsam ad malum aduit. Eccl. Multam malitiam docuit ociositas. Facit enim in agro animæ urticas uitiorum succrescere. Prouerb. Per agrum pigri hominis transiui, & ecce totum repleuerunt urticæ. Contra, quòd dicitur ibidem. Diligenter exerce agrū tuū. Morbus peccati etiam multū obest, quia animam interficit. Ezech Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Et iterum de peccato Palla. Ec. 33. Pro. 24. Eze. 18.

peccato dicitur. Dentes leonis, dẽtes eius
Ec. 21. interficientes animas hominum prauus
socius multũ officit, qui animam corrũ-
1. Cor. pit, scilicet exemplo, vel uerbo. 1. Cor. Mo
5. dicum fermentum totam massam corrũ
1. Cor. pit. Et 1. Cor. Corrumpunt bonos mores
15. colloquia praua. Vnde hæc ab agro ani-
mæ sunt prorsus repellenda. Dicit etiam
idem Pall. quòd in agro periclitantur in-
teriora, nisi colantur extrema. Sic etiam
interiora bona animæ perdit, qui exterio
ra membra, uel sensus non custodit.

Item anima iusti assimilatur horto uo
luptatis. i. paradiso terrestri, quem agricola
Io. 10. cælestis, de quo Christ' Io. 10. Pater me'
agricola est; à principio mundi plantauit. Et hæc similitudo congrua uidetur tri
plici rõne. Et primo quidẽ ratione situa-
tionis. Nam ille hortus fuit situatus in lo
co fertili, & ideo uocatur Paradisus deli-
tiarum: & similiter anima iusti est locus
delitiarũ spiritualium Domini, qui dicit:
Pro. 8. Delitiæ meæ esse cum filiis hominum.

Item erat ille ortus in loco eminenti,
ita, ut dicatur excedere altitudinem ter-
ræ, & esse sub globo lunari, quia uideli
cet mens iusti omnia terrestria excedit,
& contemplatione ac desiderio usq; ad
Phi. 3. cælestia pertingit. Apost. Nostra cõuersa
tio in cęlis est.

Item erat ille hortus in loco Orientali.
Per Orientem autem intellige aduẽtum
ad iudicium. Vnde in euãgelio: Sicut ful
gur exit ab Oriente &c. Vel per Orientẽ
Zac. 6. intellige Christum, de quo Zach. Oriens
nomen eius. Vel per Orientem intellige
originem hominis, ita debet plantari
mens fidelis ad Orientem, ut præocu
los habeat terrorem iudicii, & recorda-
tionem dominicæ passionis, & abiectio-
nem suæ conditionis, qualiter sit creatus
Leui. 1. & factus est de limo terræ. Vnde in Leui.
præceptum est, ut uiscula auiculæ pone
retur ad Orientem altaris in loco ubi erãt
cineres, hoc est per recordationem iudi-
cii motus elationis reprimere.

Item quando motus elationis surgit in
te ex operibus tuis, pone te ad Orientem.
i. Christum, & attende quàm parua sunt,
quia nulla sunt respectu illorum, quæ fe
cit pro te. pone etiam ad Orientẽ abiectio
nis tuæ conditionem, & hoc est in locũ
ubi erat cineres. i. memorare, quàm uilis
es, & elides motus elationis in te.

Secundo ratione plãtationis, quia Ad
uxit Dominus Deus, de humo oẽ lignum
pulchrum uisu, & ad uescendum suaue, li
gnũ etiã uitæ in medio Paradisi, lignũq;
scientiæ boni, & mali, ut dr Gene. Hoc li Gen. 1.
gnum pulchru visu est in homine ex con
uersatione bona, sed ad uescendum sua
ue est ex conscientia munda. Nam secu
ra mens quasi iuge conuiuium, ut dicit
Pro. Debet etiam ibi esse lignum sciẽtiæ, Pro. 15.
boni, & mali. i prudentia inter bonum,
& malum discernens.

Item lignum uitæ. i. gratia Christi, cui
totum debet homo ascribere, non sibi.
Apo. Viuo autem iam non ego, viuit uero Gal. 2.
in me Christus.

Tertio ratione irrigationis. Quia flu-
uius egrediebatur de loco uoluptatis ad
irrigandum Paradisum, qui diuiditur in
quatuor capita. Nomen unt Phison. Ipse
est, qui circuit omnẽ terram Euiulath,
ubi nascitur aurum, & aurum terræ il-
lius est optimum, bdellium, & lapis oni-
chinus. Et nomen fluuio secũdo Geon,
Ipse est qui circuit omnem terram Ethio
pię. Nomẽ uero fluuij tertij Tigris, Ipse ẽ
qui uadit contra Assyrios. Fluuius autẽ
quartus ipse est Eufrates. Iste fluuius est
gratia Spiritussancti, quæ fluit de loco uo
luptatis. i. a Christo, in quo delectari de
bemus. Psalm. Delectare in domino. Iste Ps. 36.
egreditur ad irrigandum paradisum. i. mẽ
tem humanam: & diuiditur in quatuor
flumina, idest quatuor uirtutes. Nam Phi
son signat prudentiam. Prudẽs enim est,
qui nouit os mutare. Phison enim inter-
prætatur oris mutatio. Aliter enim loquẽ
dum est maioribus, & aliter minoribus.
Eccl. Qui adimpler, quasi phison sapien- Ec. 24.
tiam. Et hic circuit omnẽ terrã Euiulath,
quę interpretatur dolens, quia prudens
est, qui nouit dolere in hoc mundo. Ibi
etiam nascitur aurum optimum. quia op
timum est lugere pro peccatis. Et bene
dicit, qui circuit omnẽ terram Euiulath
quæ habet quatuor partes scilicet dolere
pro peccatis propriis, & alienis, pro inco
latu huius miseriæ, & pro dilatione pa-
trię. Bdelliũ aũt sunt opera misericordiæ.
Lapis onychinus discretio, ab onyx, q̃ est
unguis, nam per figurã unguis significat
discretio. uel per lapidem orationem in-
tellige. His tribus curatur peccator operi
bus misericordiæ, & orationibus cũ car-
nis afflictione siue dolore.

Per Geõ vero, qui interpretatur hiatus
terrę significatur temperantia, quæ om-
nem terrenitatem absorbet à nobis. Et
conna

contra Ethiopiam uadit, quia malos mo
tus in nobis destruit. Mali autem motus
sunt, mali mores, quos significant Ethio-
Hie. 13. pes. Hier. Si mutare potest Ethiops pellẽ
suam, aut pardus uirietates suas, & uos
bene poteritis facere, cum didiceritis ma
lum. Tigris, qui uelox interpretatur, sig-
nat fortitudinem, quæ impugnat Assy
rios, idest demones. Fortis enim debet es
se, qui uult contra demones pugnare Eu
frates autem, qui frugifer interpretatur,
significat iustitiam, quæ multum fert fru-
ctum. Vana enim sunt omnia tẽporalia,
sed sola iustitia fructifera: sed de ista non
determinat scriptura contra quos uadat,
quia iustitia ad omnes pariter spectat.
Vel fluuius iste est gratia cõpunctionis,
quæ diuiditur in quatuor, quæ sunt, con-
tritio, confessio, satisfactio, & continua-
tio, siue perseuerantia. Philon enim, idest
oris mutatio, significat contritionem in
qua mutatur facies peccatoris. Sed per
Geon, qui interpretatur hiatus significa
tur confessio, in qua aperiuntur peccata,
sicut in hiatu aperitur terra. Per tigrim,
qui interpretatur uelox, satisfactio signi
ficatur, quæ est quasi medicamentũ uul-
neris: sicut enim extracto ferro de uulne
re, si statim medicina non apponitur, ci-
to uulnus putrescit: Ita si peccata de cor-
de extrahis, & ut iubetur non protinus sa
tisfacis, uulnus tuum de facili corrum-
pitur. Per Eufratẽ uero, qui interpreta-
tur frugifer, perseuerantia, designatur,
quę nobis confert fructum uitę eternæ.

Item anima iusti assimilatur aceruo tri
tici, qui multis mediis in horreo recondi-
tur. Nam triticum (sicut dicit Gre.)

Primo in segete Sole tangitur, quia in
hac uita humana anima respectu super-
ni luminis illustratur. pluuiam accipit,
quia ueritatis eloquio pinguescit, uentro
concutitur, quia tentationibus exercet:
& secum crescentes paleas portat, quia
nequiorem contra se quotidie uitam pec
cantium tolerat: atq; ad aream deductũ
tritutationis pondere premitur, ut à pa-
learum connexione soluatur: quia mens
nostra cælesti disciplinæ supposita dum
correptionis flagella percipit à societate
carnalium munaiur recedit, & relictis pa
leis ad horreum ducitur, quia foris rema
nentibus reprobis electa anima ad super
næ mansionis gaudia sublenatur.

Item animæ salus debet corpori, & di-
uitiis præferi. Nam cum quis necessitate
astringitur, quòd in mare oportet merces
proiicere, uel personas submergi, merces
potius exponuntur, & in bello manus en
si exponitur, ut caput sanum seruetur,
quia mortuo merces nõ prosunt, nec ma
nus ualent capite abscisso. Sic cum quis
ad hoc deuenit, quod corporis aut ani-
mæ habere detrimentum oportet, debet
corpus, & diuitias exponere sicut serpẽs,
& caudam exponit, & corpus, ut caput. i.
uitam seruet Matth. Estote prudentes si- Mat. 5.
cut serpentes. Diuitiæ enim corpori mor
tuo, & animę dãnatæ nil prosunt. Matth. Ma. 16.
Quid prodest homini, si lucretur uniuer-
sum mundũ, animę autem suæ detrimen
tum patiatur.

Item anima illa est apta ad Deum dili-
gendum, cuius affectus est a carnali amo
re purgatus, sicut illa uua dicitur esse ap-
ta ad uindemiandum, & mustum expri-
mendum, cuiu granum exit purum sine
carnositate. Dicitur i libro de uindemiis,
quod ad probandum quando tempus est
ad uindemiandum uuas, quidam uuam
accipiunt, & exprimunt, & si quidem, ef-
fluxerit granum mundum nõ continens
carnem, maturas esse ad uindemias ap-
probant uuas. Si uero effluxerit granum
cũ parte carnũ, nõ eas esse maturas. Simi
liter illa anima est ad uindemiam mustũ,
idest ad affectum amoris diuini parata,
quę habet intrinsecum granum. i. interio
rem affectum a carne. i. carnali amore
separatum, & deputatum. Illa autem quę
est cum carne, idest cum carnali amore
non est uindemiationi. i. spirituali dile-
ctioni accommoda. Vnde Apoc. dicit, 1. Cor.
quod animalis homo, idest carnalis, 2.
non percipit ea, quæ sunt spiritus
Dei.

Decem præcipuè in militum armatura esse necessaria sacræ scripturæ testimonio confirmatur: quæ omnia spiritualis armatura mysticè convenire, quàm plurimis asseritur exemplis. Cap. IIII.

ARmatura spiritualis similis est arma
turæ corporali. Est enim duplex ge-
nus armorum, quia sunt arma ad defen
sionem, ut clypeus, & huiusmodi: & sunt
arma ad offensionẽ, ut gladius, & hmoi:
& uentrum genus sine altero sufficit in
prælio existenti, quod etiam similiter ac-
cidit in armatura spirituali. Vnde dicit Gre. in
Greg. quòd sicut ad corporalia bella ne- mora.
quaqu am

quaquam bene armatus pergit, qui aut clypeum sumens, gladiis non utitur; aut utens gladiis; clypeo non munitur. Sic ēt miles Dei aduersitatis bello deprehēsus, & scutum patiētiæ debet ante se ferre, ne pereat, & ad portandū promptus amoris in ferre iacula, ut uincat. Vnde mens Sanctorum in hoc tentationū prælio, & munita patientiæ clypeo, & gladiis amoris accincta ad perferenda mala sumit fortitudinem, ad impendendū bona exercet benignitatem quibus, & odiorum tela parienter excipiat, & amoris iacula ualenter reddat.

Item nota, quòd sacra scriptura introducit decem, quæ communiter necessaria sunt in militum armatura. Nam inter arma quibus milites utunt ad sui defensionem quędam necessaria sunt ad protegendū partem superiorē, ut caput, & huiusmodi: ad hoc utuntur galea siue casside ærea. Quædā ad muniendum partem inferiorē, puta crura, & hmōi, & ad hoc portāt ocreas æreas. Quædam muniunt partem mediā, uel in parte sicut scutum, quod portatur in sinistra: uel ī toto sicut lorica. Torax autē protegit pectus, & cor, & renes. Hæc erat armatura Goliath, de quo dicit. 1. Re. cp casis ærea erat super caput eius, & lorica hamata induebatur, & ocreas æreas hēbat ī crurib', & clypeo' æreus tegebat humeros eius. Inter arma uero offensibilia quædā sunt quibus percutiunt à remotis, sicut est arcus, & sagittæ. Et hæc fuerūt arma Esau, de quibus dicitur. Gen. Sume arma tua, pharetram, & arcū &c. Quędā percutiūt de propīquo', sicut gladius, uel ensis, & hæc erāt arma fortiū Salomonis, de quibus dr: Lectulū Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenētes gladios, & ad bella doctissimi. Quędā uero percutiūt medio mō inter propinquū, & remotum sicut, lanceæ. Et hæc erat armatura Saul. 1. Re. Tenebat Saul lanceā &c. Decet ēt militē hēre equum saltē cum freno, & sella, & consequēter oportet, quòd habeat calcaria. Hæc omnia sunt arma, quæ etiam necessaria sunt militiæ spirituali. Nam primò necessariū est scutū fidei, qd muniat in parte sinistra in aduersis. Eph. In oibus sumētes scutū fidei &c. Sedò necessaria est galea spei, quæ sup caput se erigit, quia spes ad superna tendit. Eph. Galeā salutis assumite. quod exponens Thes. Et galeā spem salutis.

1. Reg. 17.
Ge. 27.
Can. 3.
1. Re. 18.
Eph. 6.
Eph. 6.
1. Th. 5.

Tertiò necessaria est lorica charitatis, de quo Apost. ibidē. Induti lorica fidei, & charitatis. Nā sicut annuli in lorica inuicē connectuntur, ita fideles in charitate inuicem uniuntur. 1. Th. 5.

Quarto necessaria est thorax iustitiæ, & ætatis. Sap. Induet p thorace iustitiā. Sap. 5.

Quinto sunt necessariæ ocreæ ferreæ, quæ muniunt a parte inferiori. i. duplex humilitas, quæ dum animi elationē reprimit, quasi ab inferiori parte munit. Est āt humilitas necessaria duplex, idest interior in corde, & exterior in conuersatione. Vel quasi ocrea cruris dexteri est humilitas in prosperitate. qua aliquis reputat se indignum: sed ocrea cruris sinistri, est humilitas in aduersitate, qua aliquis reputat se dignum.

Sextò necessaria est lancea prudētię sue prouidētiæ, q à remotis hostē pcutit antequā propīquet. 2. Re. Tulit Ioab tres lāceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalō. Hę tres lāceæ sunt tres partes prudētiæ. s. memoria præterit orum, intelligentia præsentium, & prouidentia futurorū, quibus inimicus perimitur. 2. Reg. 18.

Septimo est ensis continentiæ, quo fęmur in quo est uoluptas muniat, Cant. Vniuscuiusq; ensis super fęmur suum, Can. 3.

Octauo necessarius ē gladius. i. dolor pnię, quę ulciscat de delectatione culpę. Iob. Vltor iniquitatis gladius, uel gladius. i. dolor cōpassionis, & mīæ. Lu. Tuā ipsi' animam pertransibit gladius. Iob. 13. Luc. 2.

Nono neātius est arc'. s. sacræ scripturę cū sagittis doctrinæ. In hoc arcu ē lignū durum. s. austeritas ueteris testī, & corda mollis. s. lenitas testī noui. Ex hoc arcu emittuntur sagittæ potētis acutæ i. diuina ÿba corda hominū uelociter penetrātia.

Decimò necessarius ē equus. i. corpus subditū spiritui cū fræno tēperantiæ. Ia. Equis frenos in ora mittimus. & cū sella patiētiæ, in qua faciliter onus portatur. Hest. Homo quem rex honorare cupit, debet indui uestimētis regis, & imponi sup equū, qui de sella regis est. Sella regis est patiētia Christi, cui sellæ oportet imponi quicunq; ab ipso rege debet honorari. Iac. 3. Hest. 6.

Nonnulla breuiter ipsius auaritiæ damna annetuntur, quæ etiam naturalibus exemplis quantum sint grauia, confirmantur. Cap. V.

AVaritia terrenorum lucrorum facit sterilescere animas à fructibus spiritualibus operum. Sicut enim uinacii

cii cibus facit gallinas sterilescere, & cessare ab ouatione, sicut dicit Pallad. Sic & terrenorū lucrorū auarus appetitus retrahit, & cessare facit a spūalium operum exercitatione vñ Mat 3. dr cp sollicitudo seculi istius, & fallacia diuitiarū, suffocat verbū, ne. i. pueniat ad boni opis fructū. Pallad. Mat. 3.

Item auaritia aduersat opibus bonis, sicut letamen anseris aduersat satis, dicit, n. Pall. cp stercus auium maxime necessarium est agriculturæ, excepto anserū leta mine, qd oibus satis inimicū est. Vñ anser sicut ipse dicit locis consitis inimicus est, quia sata, & morsu lædit, & stercore. Quid. n. est morsus anseris, nisi rapacitas cupidi hoīs? Quid aūt anseris stercora, nisi auarorū terrena lucra? De his dr Apost. Oia detrimentū feci, & arbitror, vt stercora, vt Christū lucrifaciā. hęc ergo sata lædūt, quia in agro, videlicet cordis spūalis doctrinæ, seu virtutum germina crescere non sinunt. Pallad. Phil. 3.

Itē auaritia non satiatur ex adeptione auri: quia sicut vinū in dolio sitim corpalem nō sedat. sic pecunia in arca sitī auaritię nō satiat. qd est, qa pecunia non pt intrare, vbi sitis est auaritiæ, scilicet in cō de. Pecunia ē res corpalis, aia vero est res spūalis. Res aūt spūalis corporali impleri non pot, sicut nec corpalis spūali. Vnde sicut arca impleri nō pōt sapiētia, ita nec anima pecunia. Eccl. Auarus non implebitur pecunia. Eccl. 5.

Itē auarus alienorū detentor, assimilat vasi paruo d terra, qd fusco vocabulo dr saluada qd. s. denarios sigillatum recipit; sed non pūt inde haberi, nisi frangat. Sic auarus raptor, vel vsurarius reddit in morte, qd non permittitur de mundo portare. Iob. Diues cum dormierit, nihil afferet. Iob. 27.

Boni viri, qua uia eorū corda a sordibus peccatorum dēant custodire, per Apum custodiā, vasisq; argētē rescurationem demonstratur. idque pluribus eorum similitudinibus declaratur Cap. VI.

BOni viri dēnt custodire corda sua, sicut custodieda sunt apum aluearia. Sunt n pcipue quinque, put colligit ex libro Palla q apibus maxime nocēt, a qbus eorū aluearia sunt penitus remouenda. Pallad.

Primū est ventus: vñ dicit, cp dūt collocari n lōge a domibus, vel in pte secreta horti à vētis remota ita, cp vētis frigidioribus altus pies resistat. Sic nimirū boni viri qui hūt aluearia plena apibus. i. corda plena virtutibus debēt ea munire ō vētū, i. contra diabolicæ tentationis insultum hic. n. vbi pot intrare, frigus malitiæ immittit, & apes. i. virtutes extinguit. Vnde opponenda est ei altitudo parietis. i. eleuatio ordinis, & cōtemplationis, sicut dixit Dūs discipulis. Mat. Orate, vt non intretis ī tētationē. Vel dēnt sancti viri custodire aluearia apum. i. studia bonorū operum, ne a vento vanę gloriæ dissipent, & extinguant; qa supbia (vt dicit Aug.) bonis operibus insidiat, vt peant. Vnde opponenda est altitudo parietis, i. firma custodia humilitatis, cuius fabrica tanto altius exurgit, quāto cor seipsum ad ima p sui despectū reducit. sine custodia enī huius parietis ventus apum aluearia dissipat: quia virtutum studia superbia vastat, nisi humilitas obstet. perit enim oē, quod agitur, si non in humilitate sollicite custoditur: quia qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in vētum portat, sicut Grego. dicit. Mat. 11. Aug. in Reg. Grego.

Secundū, qd multum nocet apibus, est frigus. Et ideo ea, (vt Pallad. dicit) in calidiori parte horti locare debemus. vñ etiā additus earū dūt esse oēs opposito Soli. Vas etiā ipsarum dēt esse de tali ligno, cp vim frigoris ad eas nō transmittat. Et inter oia meliora sunt (vt ipse dicit) aluearia facta ex cortice suberis, vbi hēri possunt, qa non transmittūt vim frigoris, aut ēt caloris. Quamuis. n. apes timeant frig' non tū diligunt excessiuum calorem, sed temperatū, vñ pessima vasa sunt q in hyeme gelantur, & in ætate ferueſcunt. Sic & spiritualibus, & actiuis viris, qui esse dēnt velut apes sollicitī, & fructuosi, sūmè nocet frig' accidiæ. Et iō dūt ad locū calidū & secretū redire. i. ad secretū orōnis & cōtemplationis, vbi feruor spiritū excitatur frequenter se reducere. sicut apes frequēter redeunt ad aluearij locum.

Itē eorum aditus. i. cogitatus, vel affectus dicunt respicere Solē. i. xpm. vt cōsiderātis laboribus, & passionib' quos ipse sustinuit, p nobis, alleuiētur labores nri, & ñ accidiemur ī eis. Vas ēt cordis dēt ēē sic dispositū, vt frig' accidiæ nō recipiat, sed repellat. Vnde bon' est cortex suberis. i. exemplum conuersationis alicuius sancti & solliciti hoīs, vt dū in eius conuersatione, & imitatione moramur, repellat piter a nobis & ardor pcupiscię, & frig' accidię.

Tertium, quod multū nocet apibus est

locus

locus fœtidus, vel inquietus. vnde dũt eorum aluearia longe collocari ab oibus, q̃ sunt horrendi odoris, vt a stabulis, & balneis, coquinis, fusorijs, & hmoi, & fœtore fœni. Et ẽt non dũt poni in loco vbi resonat echo, qui, s. ad humanam vocem falsa imitatione rũdet. Sic ẽt boni viri dũt se remouere a consortijs, & familiaritatibus psonarũ corruptarum, & infamium, ne, s. eorũ fœtore, idest infami & corrupta conuersatione ipsi, uel in conscia vel in fama lædanẽ. Dũt ẽt sibi cauere a blanditoribus, qui ad modum echonis, vnicuique deceptorie resonant. i. loquuntur iuxta vocẽ suã. i. prout credunt et placere.

Quartum est fumus præcipue cancri adusti. Quid. n. per cãcrũ adustũ, nisi mũdum accipimus, malo igne auaritiæ, vel luxuriæ inflãmatum? Io. Totus mũdus in maligno positus est. cancer ẽt Lunæ mutabilitatẽ seqũt, quia s. fm augmentum, & decrementũ Lunæ repletionem, & vacuitatẽ patiũ. Et sic ipse mundus fm fortunæ mutabilitatem mutaẽ. Io. Ecce mũdus trãsit, & cõcupiscẽtia eius Boet. Hũc continuũ ludũ ludimus, rotã volubili orbe versamus. Infima summis, suprema infimis mutare gaudemus. vnde quidã mtricẽ dixit: Ludus fortunæ variatur, vt orbita Lunæ. Huius igit̃ cancri fumus tunc ad apes pertingit, quando vel mundi affectus, vel terrenæ occupationis actus bonos viros inuoluit, & nonnunquã ex eis aliquos ẽt inuoluendo extinguit. Vñ dũt se boni viri a tali fumo quantũ possunt elongare. Apoca. Cum viderint fumum incendij eius, longe stantes, supple, sunt.

1. Io. 5.
1 Io. 2.
Boet 2. de cõs.
Apo. 18

Quintũ, quod nocet operibus apũ, est succus quarundã herbarũ, vel florum, sicut sunt elleborus, casia, absinthiũ, cucumer agrestis, & siliqua, quarũ scilicet amaritudo impedit dulcedinẽ mellis. Vnde talia ab aluearibus apũ dẽnt pẽnitus remouerí, & debent poni iuxta arbores, vel herbas, quibus nulla amaritudo rũdeat ĩ flore, aut succo. Quid aũt est herbarũ malus succus, nisi tristis, & pẽnitudine plenus voluptatũ, & libidinum exitus? Vnde de meretrice muliere dictum est: Proue. Fauus distillans labia meretricis, & nitid' oleo guttur eius. Nouissima autem illius amara quasi absinthiũ. In quo oñdere voluit Salom, quod voluptas, licẽt in principio, vel in medio, idest in cogitatu, uel actu habeat delectationem, in fine tũ relinquit amaritudinẽ. Vnde incipit a mel-

Prou. 5.

le, procedit ad oleũ, & terminatur ad absinthium. Hic est ergo succus amarus, i. luxuria fructus, quem scilicet apes, i. personæ spirituales, & si tantum cogitatu, vel affectu degustent, pditur auicedo mellis. i. suauitas, & delectatio interna consolationis, & deuotionis. Nã, sicut dicit ber. Delicata est diuina consolatio, & no dat admittentibus alienã. pp quod Apost. dicit, quod animalis, i. carnalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei.

Ber.
1. Cor. 2

Item boni viri assimilantur vasis argẽteis, quæ franguntur, & vruntur, vt reparentur. Sic boni viri modo franguntur per tribulationes, vel vruntur per infirmitates, vt reparentur, & meliorentur: sed mali sunt tanquã vasa testea, uel vitrea quę fracta non reparantur. psal. Tanquã uas figuli confringes eos.

Psa. 2

Item vasa argentea limantur, vt clarificentur: sic Deus suos affligit, vt puriores sint, & clariores. Aug. Quod lima ferro, quod fornax auro, quod flagellum grano hoc facit tribulatio viro iusto.

Aug.

Item boni viri affliguntur, vt perficiantur, & ideo assimilantur imaginibus, & sigillis. de quibus Gregor. in dialogo dicit, quod sicut imperiti homines, nec dum perfecte sculpta sigilla, vel imagines aspiciunt, & iã quasi perfecta laudant, & tamen artifex considerat, & limat, & laudari iam audit, & tundere tamen meliorando non desinit: Sic plerunque illi quos iam perfectos hoies extimant adhuc in oculis summi Opificis aliquid imperfectionis habẽt, propter qd infirmitatibus, & tribulationibus quotidie limantur.

Charitatis necessitas, vtilitas, perfectio, & ordo definitur: quæ singula per ferri ignitiac fundamenti proprietates pluribus aperiuntur exẽplis. Cap. VII.

CHaritate deficiente non potest aliqs bene opari. Nã de ferro frigido non pt̃ faber operari, nisi calefaciat illud igne nec potest flecti, sed frangitur sub martello. Vnde (sicut dicit Aug.) Ferrum calidũ dum cuditur dilatatur, frigidum autẽ frãgitur. Sic homo non est aptus bene operandi, nisi calfactus fuerit per ignem charitatis. Thre. 1. De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me.

Thre. 1

Item charitas assimilatur fundamento vnde Apo. In charitate radicati, & fundati. Vnde notã, q̃ Apost. assimilat charitatem

Eph. 3.

tem radici, in eo, quod dicit, Radicati. qa sicut omnis fructus a radice procedit, sic opus bonum a charitate. Vnde Grego. dicit, q̃ non habet viriditatem ramus boni operis, nisi manserit in radice charitatis.

Item assimilat eam fundamẽto domus in eo, qd dicit, Et fundati: quia sine fundamento stare nõ põt, sed destructo fundamento cadit. Charitas. n. oia sustinet. 1. Cor. Est alia et rõ qua charitas assimilat fundamento: qa fundamentum (vt dicit Pallad.) consueuit triplicitei poni, scilicet aut in petra, aut in argilla solida, aut i terra labili, & in his tribus significantur tria charitatis opera. Tria enim ppiie ex charitate sunt diligenda. i Deus qui signatur in petra, spiritus qui in argilla solida, siue sit spiritus angelicus, siue humanus; tertiũ est corpus, siue propriũ, siue proximi. & hoc designatur in terra fluxibili. Et nota, q̃ si fundamentum ponatur in sarcofago, uel in petra, deber (vt dicit Palladius) forma fundamenti sculpi vnius pedis altitudine, vel duorum. vnius quidem pedis altitudinem charitas qua Deus diligitur, habet: quia vno tantum affectu seu respectu Deus diligi debet, scilicet ppter seipsum: hoc enim est de ratione veræ amicitiæ, vt amicus sui gratia diligatur. Et ideo ille qui Deum mercedis intuitu diligit, verus eius amicus non existit. Pot tũ ipsa Dei dilectio adhuc alterum pedem i. aliũ affectũ, siue respectu hẽre. s. ad mercedem, i. ad beatitudinẽ creatam, quã ab ipso Deo habemus, non, ita scilicet, q̃ ipsa sit finis amati ita, q̃ Deus ppter illam diligatur, eo, quod hic esset, vt dictum est non vere diligere Deũ. sed ppt ipsa beatitudo ex parte amantis est finis amoris, & cuiusliber virtuosæ operationis. Si vero fundamentum ponat in solida argilla & constricta, tũc dẽt habere quintã, vel sextam partem altitudinis eius q̃ super terrã scilicet in parietibus est futura. Similiter etiam charitas, qua proximi spm̃, vel nm̃ diligimus, debet quinque, vel sex gradus habere altitudinis, i. perfectionis. Et primus gradus est, vt diligamus veretũc autem vere diligimus aliquem, cũ amamus eũ ad bonũ sui ipsius, & nõ ad vtilitatem nostram. 1. Cor. Charitas nõ quærit quæ sua sunt. Vñ tunc aliquis vere diligit animam proximi sui, vel suam, quando diligit eam ad salutẽ eius. Et isto modo Apostolus proximos fm spm̃ diligebat. Vnde dixit: Non quærens, quod mihi vtile est, sed quod multis profit, vt salui fiãt.

1. Cor. 13
1. Cor. 10

Secundus gradus altitudinis huius fundamenti est, ut diligamus recte. Tunc recte diligimus aliquem, cum maius bonũ suum minori præponimus, puta ut magis diligamus animam, quam corpus, & spiritualia quam temporalia.

Tertius gradus est, vt diligamus sanctè idest in ordine ad Deum, & propter Deũ. Et ideo debemus odio habere in anima nostra, vel proximi, quicquid repugnat Deo, puta peccata, & cogitationes peccatorum. Ps. Iniquitate odio habui, & abominatus sum.

Ps. 104.

Quartus gradus est, vt diligamus operosè. Io. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate.

1. Io. 3.

Quintus gradus est, vt diligamus perfecte, scilicet non tantũ amici animam sed etiam inimici. ad salutem enim inimici non tantũ gñalem, sed spãlem affectũ habere; & pro eo spãliter orare perfectionis ẽ. Vñ Mat. Diligite inimicos vestros, &c. & postea concludit: Estote ergo pfecti. Vel si volumus huic fundamento charitatis, qua scilicet proximi spiritum diligimus, dare sex partes altitudinis; tunc p sex gradus accipiamus, vel eleemosynas spirituales, quibus aãbus, proximorũ subuenire debemus, quæ in hoc versiculo cõtinentur. Cõsule, castiga, solare, remitte, fer, ora. Debemus enim eis in dubijs consulere, & delinquentes os castigare, mœstos consolari, offensas remittere, eos sufferre, pro eis orare: quæ ad charitatis altitudinem pertinent. Si autẽ fundamẽtũ ponatur in terra labili, debemus tm̃ fodere quousq; inueniat argilla munda sine sterqlinio. Et si argilla nõ inueniatur, tũc sufficit immersisse quartã partẽ altitudinis q̃ futura ẽ sup terrã, vt ipse Pall. dicit. Ex quo pater, q̃ charitas, qua corpus nostrũ, vel proximi diligimus, primo debet esse munda a sterquilinio, idest ab amore carnali, vt non sit dilectio carnalis, sed spiritualis, scilicet, ut diligamus non carnaliter, sed spiritualiter.

Matt. 5.

Item debet habere quatuor gradus altitudinis. Primus est, vt magis diligamus corpus, siue propriũ, siue proximi, quam alias res corporales exteriores.

Secundus est, vt quantum ad res corporales magis diligamus corpus proximi q̃ proprium. Nam etiam quidam Gentiles sine spe vitæ æternæi pro amore amicorum se mortui exposuerũt. Vnde multo ma-

Universidad de Deusto Biblioteca

tò magis hæc charitas facit cũ pertineat, ad bonum virtutis. Vnde etiã Philosoph' dicit, quod hõ det amicos ad tristia vocare tarde, sed ad læta & prospera propte. Econtra autẽ ad eorũ prosperitates, & lętitias debet se tarde ingerere, sed ad tristitias celeriter, & propte. Vnde ẽm carnis amicitiam, plura bona corporalia sunt impendẽda amicis q̃ nobismetipsis: sed de bonis spiritualib' semp plus nobis quàm amicis impẽdere, & velle debemus: & similiter etiam de malis vitandis. Arist. 9. Ethic.

Tertius gradus est, vt minus diligatur corpus quàm spiritus. Debet enim corp' diligi in ordine ad spiritum.

Quartus gradus est, vt quantum ad actum exteriorẽ charitatis, qui est eleemosyna, & ipsa corpa quodam ordine diligantur: & iste ordo attendit ẽm tria, scilicet ẽm debitũ, ẽm necessariũ, & ẽm honestũ. Secundũ debitum quidẽ: quia parẽtibus ac propinquis, & benefactoribus, & eis a quibus spiritualia accipim', debemus, qũ indigerent, magis eleemosynam facere q̃ alijs. Secundũ necessarium vero, quia cæteris paribus debemus magis subuenire indigentibus. Secundum vero honestum cæteris paribus magis debemus dare melioribus: licet assignare in singulis quàntum vnum alteri eorũ preferat, est impossibile, quia singulares conditiones q̃ attẽdendæ sunt, infinitæ sunt, & non cadunt sub arte. Vũ de his magis vnctio docet q̃ prudentiæ cõsiliũ. Dicit enim Pall. ⁊ fundamenta debent ex vtraque parte esse latiora quàm paries futurus, sit semipedis spacio, quod signat, ⁊ fundamentũ charitatis in sanctis viris latius est in interiori affectione q̃ possit ostendi in exteriori opere, vel conuersatione. Pallad.

Item charitas, & zelus fraternæ salutis reddit sanctos viros sollicitos, & studiosos ad attrahendum alios ad Deũ. Vũ assimilatur balsamo, & cimino. Dicit enim Palladius, ⁊ columbæ si cimino pascantur assiduè, vel si alarum ascellæ balsami liquore tanganẽ, inducũt alias columbas ad columbarium domini sui. Quid autẽ est cuminus qui secũdum medicos in secundo gradu est calidus, nisi fraternæ salutis, & charitatis zelus?

Primus namque gradus charitatis est circa salutem sui.

Secundus vero est circa salutem proximi: hoc ergo cimino quotidie sancti viri pascuntur, qua scilicet de proximorum salute quotidie sollicitantur. Apost. Instãtia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Est autem velut balsami liquor, ipsius fraternitatis amor. Balsami namque liquor fœtum mortuum de ventre prægnantis educere prohibetur quia dum quisq; vir sanctus proximorũ amore succensus aliquem ex eis sua sancta exhortatione conuertit, atque peccatũ mortale de conscientia eius expellit quasi virtute balsami fœtum mortuum de ventre prægnantis educit. vel quia scriptum est: Qui non diligit, manet in morte dum ipsa fraterna charitas odium de corde propellit, quasi de uentre matris mortuum fœtum educit. Ioh. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Sunt autem velut duæ alæ columbarum duę spirituales vitæ Sanctorum, scilicet contemplatiua, & actiua. Vel duo genera eleemosynarum, scilicet spiritualium, & corporalium. Vnde tunc ascellæ alarum balsamo tanguntur, quando ipsi sancti viri fraternæ dilectionis compassione ad vtriusq; vitæ, vel eleemosynæ studia impelluntur, quibus videlicet studijs protinus ad columbariũ domini columbas alias ducunt: quia vtriusque eleemosynæ beneficio, scilicet & corporaliter subueniendo, & prædicationis, & orationis auxilio etiam peccatores proximos ad domini gratiam trahunt. 2. Cor. 11. 1. Io. 3.

Carnem humanam nunquam delitijs fore nutriẽdam, sed iejunijs, laboribus, & aduersitatibus pro Animæ salutæ exponendam, frumenti similitudinibus edocetur. Cap. VIII.

CAro non est delitijs nutriẽda, sed laboribus pœnitentiæ, & passionibus exponenda. Nam agricola, qui noller granum ad tempus in terra perdere, & ventis, & tempestatibus exponere, sed tantũ in horreo seruare; fructum inde non receperet, imò ei putrefieret, & corrumperetur. Sic qui tantum amat carnem suam, quod in quiete, & delitijs vult eam seruare, nec ieiunijs, & laboribus vult eam exponere, nihil ex ea, nisi corruptionem habebit. Matt. Qui voluerit animam suam, idest animalem, vel corporalem vitã saluam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam suam in hoc mũdo, inueniet eã, scilicet in futura gloria: quasi dicat agricolæ, Frumentum si perdis seruas, si seminas inuenies. Ioã. Nisi granum frumenti ca- Mat. 1. Io. 12.

cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet.

Item caro non delectabilibus, & blandis, sed amaris & afflictiuis conseruatur a corruptione tentationum, & vitiorũ, sicut frumentum in horreo non cum dulcib', & lenitiuis, sed cum asperis & amaris foliis, & succis præseruatur a putrefactione, & læsione curculionum, & aliorũ vermium, Docet. n. Pall. in libro suo de agricultura, ⁊ si factis granarijs amurca luto mixta parietes linianẽ, cui aridi olea stri folia, vel oliuæ pro paleis adjciãtur, quo tectorio siccato rursum amurca respergatur: & vbi hæc siccata fuerit, frumẽ tascodantur; a curculionibus, & alijs vermibus tuta seruabuntur.

Item herba coniza, vt Græci asserunt, substrata frumentis additatem. Constat enĩ, ⁊ & oleastri, & oliuæ folia amara sunt, & etiam amurca. Coniza est etiã herba lethalis quæ cũ tritico generatur qua tamen turdi vescuntur. Vnde similiter caro nostra amaris, & mortificatiuis a vitijs ꝑseruatur. Vũ Apo. dicebat Colo. Mortificate membra vestra. Item negat. Columella quem Pallad. in libro suo frequenter allegat, ventilanda esse frumenta, quia magis miscentur animalia totis aceruis quæ si non moueantur in summitate intra mensuram palmi subsistent, & hoc velut corrupto corio cætera illęsa durabunt. Et asserit idem noxia animalia vltra prædictam mensuram non posse generari. Sic etiam fuerunt quidam feruentissimi Sancti qui quasi nullius vẽtilationis refrigerium carni suæ præstare voluerunt. Voluerunt enim potius ipso exteriori cortice, i. carne mala sentire, q̃ tentationum, & vitiorum puncturas, & corrosiones ad mentis suæ intima penetrare, sicut patet de Beato Germano Altisiodoren. & Hylarione, & Beato Martino, & gbusdam alijs, qui laboriosissimam & austerissimam vitam duxerũt continuè. sed tamen Palla. dicit quòd nihil tam diu custodiendis frumentis commodius erit, q̃ si ex areis in alterum vicinum locum trãsfusa refrigerentur aliquantis diebus atq; ita horreis inferanẽ. In quo signatur, qd̃ noui, & imperfecti, qui sunt similes frumento, qd̃ de area trahitur, nõ sunt in tãta austeritate, & arctitudine tenendi, sed interdum ad breue spacium temporis aliqua recreatione refrigerãdi, & post hoc ad horreum asperitatis, & laboris reducẽdi. ex hoc enim feruentius laborabũt, & magis etiam consolati in labore perseuerabunt. Seneca: Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo requiem dato sed & ipsa requies plena sit sapientia, bonisque cogitationibus. Sen.

Item caro est pro salute animæ periculis, & aduersitatibus exponenda. Nam pugnator clypeum diligit, & charum habet, sed non tantum, quod non exponat ictibus, vt corpus seruetur illesum. Sic caro aduersitatibus, & periculis exponẽda est, vt anima eruetur illęsa, & indemnis. Vnde Apost. dixit: Vincula, & tribulationes Hierosolymis me manent, i expectãt, sed nihil horum vereor, nec facio animam meam. i. vitam animalem, & corporalem præciosiorem quàm me, idest quàm vitã meam spiritualem. Act. 20

Iudæorum ministri quibus olim vestimentis ornabãtur; necnon Ecclesiæ Catholicæ Clerici, et Episcopi, summusq; Pontifex quibus vtantur ornamentis, eorũque mystica mysteria patefiunt: et Papa cur Petri baculo non vtatur, aperitur. Cap. IX.

CLerici, & episcopi debent ornari illis vestibus spiritualiter, quibus pontifices, & ministri Iudæorum ornabãtur, & vestiebant corpaliter. Hẽbat. n. tũc põtifex octo ornamenta.

Primò. n. habebat vestem lineam.

Secundo tunicam iacinctinam, in cuius extremitate versus pedes ponebãtur tintinnabula quędam per circuitũ, & mala punica facta ex iacincto, & purpura cocoque bis tincto.

Tertiò habebat suphumerale, q̃ tegebat humeros, & anteriorem partem vsq; ad cingulum, qd̃ erat ex auro, & iacincto & bysso retorta. Et super humeros habẽbat duos onichinos, in quibus erant sculpta nomina filiorum israel.

Quartũ erat rõnale ex eadem materia factum, qd̃ erat quadratũ, & ponebat in pectore, & coniungebatur superhumerali. Et in hoc rõnali erat duodecim lapides præciosi per quatuor ordines, in quibus etiã erant sculpta noia filiorũ Israel scilicet ad designandum, quod ferebat onus totius populi per hoc, quod habebat nomina eorum in humeris; & quod iugiter debat de salute eorum cogitare per hoc, ⁊ portabat eos in pectore quasi in corde habens. In quo etiam rationali mãdauit Domi-

dominus poni doctrinam, & veritatem: quia quædam pertinēta ad veritatem iustitiæ, & doctrinæ scribebantur in illo rōnali. Iudęi tamen fabulantur, q̃ in rōnali erat lapis qui secūdum diuersos colores mutabat ꝓ diuersa quæ debebant accidere filijs Israel: & hoc vocant veritatem & doctrinā. Quintū erat balteus, i. cingulus factus ex prædictis quatuor colorib⁹.

Sextum erat tyara, idest mitra quędam de bisso.

Septimum erāt femoralia linea, ut operirent carnem turpitudinis suæ, quando accederet ad sanctuarium, vel altare.

Octauum erat lamina aurea pendens in fronte eius, in qua erat nomen Dñi. Ex istis ergo octo ornamentis minores sacerdotes quatuor habebant, scilicet tunicam lineam, femoralia, & balteum, & tyaram. Per ista ergo ornamenta designat sanctitas ministrorum Dei. Sūt enim quatuor necessaria omnibus ministris, scilicet castitas q̃ designatur per femoralia; puritas vitæ, quæ significatur per lineā tunicam; moderatio discretionis, quæ significatur p̃ cingulū; rectitudo intentionis q̃ significat p̃ tyarā, pregentem caput. Sed super hæc Pōtifices dñt quatuor habere.

Primo iugē Dei memoriā in contemplatiōe, & hoc ūgnificabat lamina aurea habens nomen Dei in fronte.

Secundo, ꝓ supportet infirmitatē populi, quod signat superhumerale.

Tertio, ꝓ habeat populum in corde, & in visceribus per sollicitudinem: charitatis: quod signatur per rationale.

Quarto quod heat puersationē cęlestē p̃ opā perfectionis, quod signat p̃ tunicā iacinctinā. Vñ & tunicæ iacinctinæ adiūgebant in extremitate tintinabula aurea p̃ qđ signat doctrina diuinorū: q̃ dēt conlungi cęlesti cōuersationi Pōtificis. Adiūguntur et mala punica, p̃ q̃ signat vnitas fidei, & cōcordia in bonis moribus: quia sicut mala punica hūt sua grana vnita, sic vnita debet esse eius doctrina, vt per eam pacis & fidei vnitas non rumpatur.

Item clericorum, & ministrorum ecclesiæ Christi idoneitas significat in eorū vestibus q̃bus, scilicet induunt, qū in ecclesia ministrant. Quædam n. sunt q̃ generaliter in oibus ministris requirunt, vt sint idonei ad tractādum diuina. Quędā vero requrunt spāliter in superioribus. Et iō q̃dā vestes sunt oib⁹ ministris coes. Quę dā supiorū tm. Oibus enim ministris competit amictus, humeros tegens, in quo signatur fortitudo ad diuina officia, q̃bus mancipātur. Et sīr alba q̃ signat puritatem vitæ, & cingulū, qđ signat repressionem carnis. Sed subdiacon⁹ vlterius hēt manipulū in sinistra, in quo signatur exterso multarū macularū, quia manipul⁹ est quasi sudariū ad extergenda vultum. Ipse enim est qui primo ad sacra tractāda admittitur. Hēt et tunicā stricta. p̃ quā doctrina Christi signat. Vñ in veteri lege (vt supra dictū est) in tali tunica tintinnabula pendebant. Subdiacon⁹. n. primo admittitur ad doctrinam nouæ legis annunciādā. Sed diaconus hēt amplius stolā in sinistro humero in signū, ꝓ applicatur ad ministerū ī ipsis sacramētis, & dalmaticā, q̃ est vestis larga sic dcā, qa in dalmatiæ partibus primo fuit vsus eius, ad signandū, ꝓ ipse primo ponit dispensator sacramentorum. Ipse enim sanguinem dispensat, in dispensatione autem largitas reqrit. Sed sacerdoti stola ī vtroq; humero ponit; vt oñdat, ꝓ plena prās dispēsandi sacra ei dat, non vt ministro alterius. Et ista stola descendit vsque ad inferiora. Hēt et casulā, q̃ signat charitatē, qa sacramentū charitatis cōsecrat, scilicet eucharistiā. Sed ēpis addunt nouē ornamenta sup sacerdotes, quæ sunt caliga, sandalia succinctorū, tunica, dalmatica, mitra, chirothecæ, baculus, & annulus: qa s. nouem sunt q̃ pāt supra sacerdotē. s. clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare, clericos disponere, synodos celebrare, chrisma consecrare, & vestes & vasa dt consecrare, vel per caligas signat rectitudo gressuum. Per sandalia q̃ pedes tegunt, cotēptus terrenorū. Per succinctorū quo stola ligat cū alba, amor honestatis: p̃ tunicam perseuerantia, quia Ioseph tunicam talarem habuisse legit, quasi descēdentem vsque ad talos: per quod designatur extremitas vitæ: per dalmaticam largitas in operibus misericordiæ: per chirothecas cautela in operatione, per mitram scientia vtriusque testamenti. Unde & duo cornua habet: per baculum cura pastoralis, qua dñt colligere vagos, qđ signat curuitas in capite baculi: sustentare infirmos, quod signat stipes baculi: & pūgere lentos, quod signat stimulus in pede baculi. vnde versus: Collige, sustēta, stimula, vaga, morbida, lenta. per annulum signatur vnitas fidei qua ecclesia desponsatur Christo. Ēpi. n. sunt locū Christi q̃ est

est ecclesiæ sponsus. Sed vlterius Archiepiscopi pallū habent in signū priuilegiātē ptātis, signat n torquē aureā quā solebant legitime certantes accipere. Et ista ornamenta correspondent vestibus pōtificis veteris legis. Nā pro lamina quæ pedebat in fronte, hēt pontifex noster crucē, (vt Innocenti⁹ dicit.) Sicut pro femoralibus habet sandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro podere tunicā, pro Ephot annulū, pro rationali amictū, pro superhumerali stolā, pro tiara mitrā. Nota et ꝓ Romanus pontifex nō vtitur baculo, qa ia Petrus misit ipsum ad suscitandum quendā discipulū suum, qui postea factus est episcopus Treuerensis. Et ideo in dioecesi Treuerensi Papa baculū portat, & non in alijs. Vel in signum, ꝓ non habet coartatam potestatem, quod curuatio baculi signat

Peccatorum confessio quantum sit necessaria, animæq; peccatrici expediens, & quid ei præcedere debeat, ut ritè peragatur exprimitur. Ca. X.

Confessio necessaria est ad sanādum vulnera aīæ. Nam quādiu ferrum manet in vulnere, non pōt corpus sanari. Et sic quādiu peccatum retinetur in cōscia, anima non sanatur. Educitur autē de cōscientia peccatum per confessionis iudicium. Vnde dicitur Iob. Num quid q̃ nō amat iudicium, sanari potest?

Iob. 34

Item confessionē debet præcedere conscientiæ examinatio, sicut diuisum siue præparatiuum præmittitur purgatiōi. Nā purgandus infirmus prius præparationē recipit, q̃ humores cōmoueat, vt postea medicina sequens melius eijciat. Sic pri⁹ debet homo examinare peccata, & dijudicare apud se antequā confiteatur Eccl.

Ecc. 18

Ante iudicium para iustitiam tibi.

Item confessio necessaria est ad cordis illuminationem. Est. n. cor simile domui. Domus. n. illuminatur quando fenestra aperitur, qa Sol tunc in eā ingredit. Similiter quando cor Dño aperitur per cōfessionem, gratia Dei intrat in ipsum, & illuminat. Chrys. Confessio cor emūdat, sensum illuminat: animam sanctificat, & ad susceptionem Christi præparat. Vnde dicitur, in Cant. Aperi mihi soror mea.

Chry.

Cant. 5

Item confessio est necessaria ad mortis æternæ euasionem. Nam quando apostata conuertitur ad interiora, & ibi crepat est causa mortis corporalis: sed quando, conuertitur ad exteriora, possibile est ad sanitatem redire. Sic peccatum abscondi tum interius causa est mortis æternæ. Cōuertum vero exterius, & manifestatu per confessionem, est spiritualis salutis indicium. Vnde si inconfessus lates, inconfessus condemnaberis.

Cordis compunctio quæ vino, & aceto quibusdā exemplis comparatur, quantum sit anima iuste proficua nonnullis de consideratur exemplis. Cap. X I.

Compunctio cordis assimilatur vino, sicut illud psal. Potasti nos vino compunctionis. Nam vinum semper emittendo fęces, se purgat, & semper est in motu & tremore, donec separetur purū ab impuro. Sic qui vere compunctus est, semp est in motu, & tremore donec separetur ab eo immunditia peccati.

Psa. 59

Item compunctio assimilatur aceto.

Primo ratione confectionis, qa ex eisdem cor compungitur quibus acetum ex vino cōficitur. Nam si quis velit ex vino aliquo optimum acetum conficere, hoc modo facere pōt. Accipiat cornalia qū incipiunt rubescere, & centimora, quæ nascuntur in cāpis qū similiter incipiunt rubescere, & de labruscis anteq incipiant tumescere, & de brugnolis ceparum acerbis ante, & pulverizet subtiliter omnia simul. Et tunc accipiat de meliori aceto, qđ inuenerit, & diluteperet cum puluere illo, & ita conficiat panes bene desiccatos. Et si vinū de quo vult facere acetum fuerit forte, ponat de pane illo parū: & si fuerit debile ponat plus, & fiet acetū fortissimum. Quia igitur illa quatuor, ex q̃bus primo puluis conficitur, acerbum habēt, & agrestem saporem, s. immatura cornalia, centimora, & labrusca, & brugnolæ. Possumus in istis quatuor mala intelligere, quæ facit peccatum homini, quorum scilicet memoria velut acerbus fructus, conscientiam non parum mordicat, & pungit. s. qa tollit Deum, claudit cœlum, destruit meritum, & obligat ad infernū. Sed ista quatuor debēt pulverizari, idest subtiliter discuti, & considerari, deinde acetum optimum apponi, idest exemplū alicuius fortiter pœnitentis in memoria haberi. Et de his conficitur panis lachrymarum, de quo in psal. Cibabis nos pane lachrymarum. ex quo posito in vase vini, idest in memoria ipsius peccati fortissimum

Psa. 79

tissimum acetum efficitur.i.fortissima cõ punctio generatur.

Secundo rõne purgationis, quia purifi cat cõscientia sicut acetum putificat mu stum.Dr.n.in libro de vindemijs, q̃ si qs mittat in mettetam dulcis musti conculam aceti, per tres dies erit purum. & sic cõpunctionis acetum purificat cõt a fęce peccati turbulentũ. Vn Amb. dicit. Scindite corda vestra ferro, & aceto compunctionis ab vsu inueterate consuetudinis.

Amb.

Itẽ compunctio amata peccati valet cõ tra tentationes diaboli, & confortat etiã cor in bono. Dicit.n Pal. q̃ pot fieri vinũ contra pestilentiã salutiferũ, stomacho multum proficuum hoc modo. In optimũ musti metreta vna anteq̃ feruceat, tũsi absynthij octo vncias linteo iuolutas diuitias, & exactis decẽ dieb' curabis auferre, id vinum refunde lãgenis minoribus, & vtaris, quia valet ad ea, quæ dicta sunt.

Pal.

Quid aũt ẽ metreta dulcis musti, nisi memoria delectabilis peccatiẽ? Et quid linte' contusi absynthij, nisi cõpunctio, & amaritudo aĩ contrit? Ergo tunc absynthium multo immittitur, qũ ex memoria delectationis perpetrati peccati conscientia cõpuncta vehementer amaricatur, & tale profecto est cõpunctionis vinũ, qd aĩum purificando confortat, & contra pestilentiã i. corruptelam tentationis, seu recidiui salubriter defensat. Exo. Sacrificemus Deo, ne forte accidat nobis pestilentia. Hoc sacrificium contra pestilentiam valens, est compunctio animi contribulati, secundum illud. Sacrificium Deo, spiritus contribulatus.

Exo.5.

Psa.50.

Consolationis ordo qualis esse debeat, vt quempiã afflictum a mœrore retrahere possimus ferri exemplo declaratur. Cap. XII.

Consolari non potest dolentẽ, & afflictum, qui per tristitiæ compassionem, & doloris ostensionem non cõcordat eius dolori. Cuius exemplum est, qa ferrum ferro non iungitur, si non vtrunque ex vstione ignis liquetur: & durũ mo li non adhæret nisi prius duritia eius temperatã mollescat, vt quasi hoc ipsum fiat, quod curatur, vt teneat. Sic prius emolli ri debet consolari volentis animus, vt afflicto congruat, & congruens adhæreat, & inhærendo trahat. Alioquin si a mentis afflictione discrepat, minus ab illo recipitur a quo mentis qualitate separatur. Ergo ordo consolationis est, vt cùm volumus afflictum quemplam a mœrore suspendere, studeamus prius merendo eius luctui concordare, vt Gregorius dicit.

Peccandi consuetudo postquam calluerit, quanto difficiliter ab anima removeatur, pluribus naturalibus similitudinibus aperitur. Ca. XIII.

Consuetudo peccandi difficilius dimittitur, si ei non resistitur antequã induratur. Nam vestis rectam formam de facili recipit, si nondum prauam receperit: sed si contrarium fit, vix potest rectã suscipere. & cæra dum mollis est, facilius impressionem sigilli recipit, q̃ cũ indurerit. Vnde Ecc. Cutua ceruicem eius. s. filij tui in iuuentute, tunde latera eius dũ infans est, ne forte induret, & non credat tibi. Vnde Aug. Dum consuetudini nõ resistitur fit necessitas. Lepra enim inueterata, & gutta inossata non de facili curaf, Iob. Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius. Et Beda super Lucam dicit: Diabolus quanto ipsum hominẽ diutius tenet, tanto difficilius dimittit; sicut rusticus, qui diu terram tenuit vult, eam hæreditarie tenere.

Ecc.3.

Iob.8.

Arcæ Noe constitutio, & partium ipsius situatio, multis similitudinibus nos erudiet qualis noster conuersatio esse debeat. Cap. XIIII.

Conuersatio bona assimilatur arcæ. Noe propter quatuor.

Primo rõne structuræ, qa. s. fuit a Noe constructa, & fabricata. Noe aũt, qui interpretatur requies, est homo iustus, q̃ vt requescat in domo propriæ conscĩæ, & sit tutus ab inundatione aquarum i. ab impetu tẽtationum, vel tribulationum, ædificat arcam i. conuersationẽ bonam. De qua psa. Exurge dñe in requiẽ tuam, tu & arca sanctificationis tuæ. Arca.n. deo sanctificata, est conuersatio bona ad Deum ordinata, quæ dicitur esse requies Dei, qa fm Deum in ea mens hoĩs requiescit.

Psa.131.

Secũdo rõne materiæ, qa arca fuit facta ex lignis leuigatis, bituminatis, & quadratis. Sic bona cõuersatio ædificatur ex lignis leuigatis. i. ex bõis opibus pura intẽtione factis. Bituminatis. i. charitate informatis. Quadratis, vt sit mens hoĩs stabilis, qa corpus quadratũ residet firmum.

Tertio ratione formæ, circa quam primo attende mensuram dimensionum.

Habebat

Habebat.n. lõgitudinem, ccc. cubitorum, latitudinẽ 50. & altitudinem. 30. Supius aũt erat in vno cubito consummata. Lõgitudo.n. arcæ, est memoria dñicæ passionis, quam Thau figura representat. q̃ ccc. signat. Vel etiam longitudo arcæ perseuerantia in continuatione boni. vel longitudo. 30. cubitorum, est fides Trinitatis; cũ perfectione boni operis, sine qua fides mortua esset. Latitudo autem est dilectio Dei, & proximi amici. & inimici, & signatur, in 50. cubitis, qa quinquagesima die à passione Christi datus est Spũsanct', p quẽ (vt dicit Apo.) Charitas Dei diffusa ẽ in cordibus nrĩs Altitudo aũt est spes, & desideriũ seculi vẽturi: quæ spes designat in 30. cubitis, qa s. trecenarius numer' ex ternario, & denario ducitur, ter.n. decem faciunt 30. In ternario aũt triplex spes signatur, s. de venia, de gra, & gloria. In denario aut addito adimpletio decalogi, vt s. adsit nobis impletio decalogi sub ipe pdicta triplici. Alioqn spes sine meritis, vel opibus nõ esset vera, sed præsumptio. Consumatio aũt in vnũ cubitũ, est, vt oẽs motus, & affectus dirigantur in deum, sicut dicit psal. Cor meũ, & caro mea exul tauerunt in Deũ viuũ, vel hæc cõsummatio fit in perfectione cõsiliorum. Matth. Adhuc vnum tibi deest, si vis perfect' esse, &c. Dr autem q̃ ille cubitus arcæ fuit geometricus, q̃ valet sex vlnales ad ostendendum, q̃ per sex misericordiæ opa ad vnitatem perfectionis diuinæ cõsolationis, & supernæ pacis ascenditur.

Rom.5

Mat.10

Secundo in forma arcæ cõsidera apturam locorũ. Habebat.n. in duobus locis aperturam, vnã ad lumen recipiendũ, s. fenestrã: aliam a latere ad ingrediendum, s. ostium. Fenestra ergo est gra q̃ illuminat domũ mentis. Vel forsitan est intelligentia, per quã lumen sapĩæ, & scĩæ suscipimus. Ostium aũt est liberum arbitriũ, qd aperit primo gratia. Vnde Bernar. Et si ad inueniri pot, præueniri non potest.

Ber.

Tertio considera distantiã mansionũ. Nam fm Aug. Arca fuit inferius bicamerata, & superius tricamerata: nã in inferiori mansione. i. sup tabulatũ feminæ, fuit duplex camera, quarum vna dicebat stercoraria, alia autẽ apothecaria. Sed supra istam mansionẽ fuit alia mansio supior, quæ habebat tres cameras duæ cameræ laterales erant vna immitium aĩalium, & serpentiũ. Altera vero mitium. media aut camera erat hominum, & aniũ. ostiũ autẽ erat ibi, bicamerata, & tricamerata coiungebantur. Bicameratio neque arcæ attenditur in delectatione sensualitatis, q̃ maxime inuenitur in actibus duarum potẽtiarum vegetatiuæ partis, s. propagatiuæ siue generatiuæ, quantum ad actum venereum: & ista est, vt sentina stercoraria. & nutritiuæ quantũ ad esum, & ista est apothecaria. Tricamerata aũt attendit in rõne, cuius tres vires sunt. s. irascibilis, quæ detestatur malum, & ista est habitatio immitium passionum, vt iræ, & audaciæ. & huiusmodi.

Aug.

Ita cõcupiscibilis, & hæc est quæ bonũ prosequitur. Et hæc est habitatio mitiũ passionũ, vt amoris mansuetudinis, & hmõi. Et duæ hæ vires dicũtur rõnales non p essentiã, sed per participationem fm philosophum, inquãtũ, s. natæ sunt rõni obedire. Tertia aũt est ronalis per essentiã, quę rõ vocatur. Et hæc est, quę discernit bonũ, honestũ, & verũ. Vnde hæc dr habitatio hominum, s. actiuorum, & aniũ. s. cotẽplatiuorũ. Quorum primi reguntur prudentia, secundi eleuantur sapĩa. Alij aũt sunt q̃ dicunt huiusmodi cameras arcæ, fuisse dispositas solum in altitudine. Et dicunt, q̃ inferius infundo erat sentina siue stercoraria, supra quam erat apothecaria, & supra hanc erat immitium animalium. Et ostium erat in medio vbi apothecaria coniungebantur camerę immitium, supra hanc habitatio mitium animalium. Et in supiema erat habitatio hominum. & aniũ. Et ideo per stercorariã pot decipi pctr in aĩa fętentis detestatio: Per apothecariã lachrymarũ effusio, post quam diabolus suscitatur ad impugnandum. & ideo sequitur habitatio immitiũ aĩaliũ. i. multiplicatio tentationũ. Sed qa Deus adiuuando, & cõsolando subuenit, sequtur habitatio mitium i. gratia consolationum: post quam sequtur habitatio hominum. i. exercitatio actiuorũ, & aniũ. i. perfectio contemplatiuorum.

Quarto assimilantur bona conuersatio arcæ, rõne clausuræ: quia ingresso Noe in arcã cum his, q̃ debebant ingredi, clausit eam Dñs deforis, ita vt inũdatio diluuij nõ nocuerit eis. In quo docetur hõ iust', vt si inundauerit diluuiũ, carnis ĩtret arcã tranqllæ mentis. Et licet circũfluãt torrẽtes iracũdiæ flamina luxuriæ voragine gulæ, licet ebulliãt torrẽtes delectationũ abyssus cupiditatũ, maria conturbationũ intrat tamen Noe arcã. i. iustus aĩus clau-

so de foris silentij hostio possidet animã. Et quanto magis caro laborat in actiõe, tanto spiritus volat sublimius in cõtẽplatione. Vñ Paulus, quì plus oĩbus laborauit in fame, & sit, in frigore, & nuditate &c. dixit: Nra cõuersatio in cœlis est.

Cor.

Quemadmodum cor Dei gratia repleri, custodiriq; debeat à peccato mundatum: per quinque vasis similitudines demonstratur. Cap. XV.

COr custodiendũ est, vt vas omnium thesaurorũ cœlestiũ, & sicut castrum in terra inimicorum situm. Prouer. Oĩ custodia serua cor tuum. Est n. vt vas pciosum, qd̃ carius emitur, & in eius fractura magnũ dãnũ incurritur, & difficilius reparatur, & ĩo a Sanctis viris diligenti' custoditur. Apost. Sciat vnusquisq; vestrũ vas suũ possidere in sctificatione, & honore.

Pro. 4.

1. The 4

Itẽ vas cordis, vt possit optimo liquore gra repleri, primo oportet, ꝙ euacuet, s. ab amore seculi. Vas aũt repletum vno liquore, nõ põt recipere aliũ nisi euacuet: sicut plenũ vino, nõ recipit oleũ, qn̄ effundat. Tanq̃ vinum, qd̃ mentẽ inebriat & infatuat est affectus. & amor mũdi: sed tanq̃ oleũ, qd̃ illuminat, & sanat, & lætificat, ẽ gra Dei. Vñ oportet, ꝙ euacues ꝛtidũ vinũ, si vis recipere limpidũ oleum. Vnde 4. Reg. Vasa vacua repleuit Eliseus.

4. Reg. 4

Secundo oportet, ꝙ lauet, s. a sordibus pctorũ. Aliqn̄ ẽt euacuato vase adhærẽt aliquæ sordes quas oportet lauari, ne liquorẽ ĩmittẽdũ corũpãt, nec põt intrare gra Dei vbi sunt sordes peccati, ergo sicut dr, Hiere. Laua a malitia cor tuum.

Hiere. 4

Tertio oportet, ꝙ vas siue dolium cordis obstruatur siue liget, ne s. liquor ĩmissus effundatur. nullus. n. sapiẽs immitteret vinũ in vase, ex quo videret statim eẽ effundendũ. Vñ illi, qui gratiã recipiũt, & statim effundunt, dnr esse fatui, sm illud Ecc. Gratiæ fatuorũ effundentur. Et hoc est, quia fatuus non habet vas cordis ligatũ, vel solidũ, sed confractũ, sm illud, Eccl. Cor fatui quasi vas confractum.

Ecc. 20

Ecc. 21

Quarto oportet, ꝙ inclinet siue subijciatur rei immittendæ. Non. n. posset vas repleri aqua fluminis, vel putei, nisi inclinaretur, vel ꝓ fundẽ ĩmergeretur. Sic cor hoĩs nõ impletur gratia, nisi humilietur, Eccl. Inclinaui modice aurem meã excepi illam, s. sapientiam, vel gratiam.

Eccles.

Quinto oportet si esset euersum, vel ẽt positũ est inclinatum, ꝙ erigatur, & hoc est per desiderium, vel orationẽ ad Deũ, Sap. Optaui, & datus est mihi sensus: inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ, qui est etiam spiritus gratiæ.

Sap. 7.

Item nota, ꝙ cor purum etiã minima peccata metuit. Nã in pãno albo minima macula apparet, & nimis displicẽt sic in corde puro minima peccata. Ecc. Oĩ tempore sint vestimenta tua candida.

Eccl. 9.

Cãt. 3.

Item cordis intimũ q̃ñq; assimilatur lecto sicut dr: In lectulo meo per noctẽ q̃si ui quẽ diligit aĩa mea. Greg. In lectulo, & per noctẽ dilect' q̃ritur, qa nimitũ ẽt inuisibilis cõditoris spẽs expsia oĩs corpeæ visionis imagine in cubili cordis inuenitur. Q̃ñq; vero assimilatur cubili sm illud psal. Exultabunt Scĩ in gloria, lætabũtur in cubilibus suis. quia s. cũ mala Sctĩ ab exterius fugiũt securi intra mẽtiũ secreta gloriãtur. Sed tunc lætitia perfecta erit, cum carnis exterius pugna non fuerit, nam quousq; ad illicita per carnẽ tramitur, quia quasi domus nostræ paries quatit ẽt cubile cordis perturbatur. Q̃ñq; vero assimilatur stratro sm illud psal. Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. quia videlicet cũ nos tẽtatio carnis concutit, tremefacta nostra infirmitas etiam stratum cordis confundit.

Greg.

Ps. 14.

Corporis delitijs sedulò inseruire signum maximum reprobationis esse, primorum reproborũ exemplo sese in variæ mechanica sartes principaliter occupantium confirmatur Ca. XVI.

COrpori seruire, & aĩam negligẽdo, se totaliter circa ea, quæ sunt corporis, occupare, pprium est reproborũ. Et hinc est, ꝙ artes illę mechanicæ, quæ cõmodis & delicijs corporis maxime inseruiunt, a reprobis hoĩbus primitus sunt inuentę, s. a Cain, & filijs eius. Nam ipse primus reprobus, s. Cain fuit, qui vt auaritiæ suæ cõsuleret, sicut dicitur in historijs scolasticis, primo agriculturæ se dedit.

Item primus, qui terminos terræ posuit, & q vitæ hoĩum simplicitatem adinuentione mensurarũ, & ponderũ, ad calliditatem, & corruptionem perduxit.

Item ipse Cain fuit qui primã ciuitatẽ ædificauit, & vocauit eã ex noĩe filij sui Enoch. Greg. Quid sibi vult, ꝙ Cain primum filiũ Enoch vocat, atq; ex hoc nomine ciuitatẽ quã cõdidit appellat? Cain primus ciuitatẽ cõstruxisse describitur, vt aperte monstretur, ꝙ ipse in terra fundũ posuit, q a soliditate æternæ patriæ alienus extitit.

Greg.

extitit. Peregrinus nanq; a summis fundamẽtũ quasi lõge habitationis in infimis posuit, qui stationẽ cordis in infimis collocauit. Vnde in eius stirpe Enoch, q dedicatio interpretatur primus nascitur. sed de electorũ ꝓgenie Enoch septim' fuisse memoratur, quia reprobi in hac vita, quę est ante semetipsos ædificando dedicãt. Electi vero ædificationis suæ dedicationem in finem temporis expectant.

Item Iabel, qui fuit de stirpe Cain, fuit primus qui inuenit tentoria portatilia de loco ad locũ ꝓ pastorum, s. cõmoditate, & delicijs. Et ideo signat peccatorẽ, & ꝓprijssime prælatũ qui tabernaculo corpis deseruiens in delicijs, trãsit de loco ad locum i. ruit de vitio ad vitium. & nomen fratris eius Iubal, qui fuit pater canentiũ in cithara, & organo. i. primus inuẽtor cõsonantiarum musicalium, vt s. labor pastoralis in delicias verteret: hoc. n. ptinet ad voluptatẽ auriũ, ꝗ quos Iob: Tenent tympanũ, & citharã, & gaudẽt ad sonitũ organi. Itẽ postea Tubalcayn de eadem stirpe genitus fuit, primus faber, & operãs in ære, & ferro. Vnde iste fuit mallea tor, qui primo inuenit vsum armorũ. Et in hoc significat oppressores. Et iterũ fuit faber, & sculptor, qui sculpturas operum in metallis in libidinem oculorum fabricauit. Vnde in hoc signat curiositatẽ oculorum. Soror autẽ Tubalcayn fuit Noema, quæ artem textoriam adinuenit, q. s. pertinet ad mollitiem, & curiositatẽ vestium. Cuius contrarium cõmendatur in Sanctis s. asperitas, & vilitas vestiũ, sicut de Ioãne Baptista patet, & pluribus alijs.

Iob. 21

Bonorum, malorumq; Prælatorum correptionem humiliter fore à subditis omnibus suscipiendã, Barbitonsoris exemplo, & quomodo etiam ea met sit agenda vt correptorum corda, & opera immutare queat, diuersimodè suadetur. Cap. XVII.

COrreptionẽ prælati ẽt discoli, debet subditus humiliter portare, attẽdẽs cum raditur barba alicuius, q̃ patienter se habet sub rasorio, & permittit caput suum a rasore modo in dextrã, modo in sinistram duci, nec audet mentũ leuare, nec os aperire, ne si rasori resistat vulnus incurrat. Attende clausuralis sub manu rasoris te positum, noli sub rasorio correptionis rebellare, sed rasoris manibus humiliter te tractari permittas, ne læsiones grauiores incurras tam in mente, quam in corpore.

Item q sub manu rasoris inepti radit, necesse est, vt patientius se habeat, quia facilius lædereturq̃ a bono. Sic sub discolo, & inepto prælato plurimum expedit patientius se hẽre. Non. n. tm̃ bonis subiectus esse debes, sed ẽt discolis, vt ait Pet. O q̃ graue est a malo tondente, & cum rasorio dentato sine aqua radi, qui cũ deberet scindere pilos, scidit carnẽ. Quid per rasorium dentatum, nisi mordax correptio, & cõtentiosa intel'r? per aquam vero lenitas correptionis designat. Noli ergo o prælate aquã omittere in barba radenda. i. lenitatem, & compassionẽ a correptione amouere: sed dentes remoue à rasorio tuo. i. a correptione conuitiũ. Et nota, ꝙ ille, qui habet rigidum pilũ, magis sub rasorio patitur. Sic qui rigidus est sub disciplina, & culpam suam defendere vult, deterius habet. Pro. Quj corripientem se dura ceruice contemnit, repente superuenit ei interitus.

Petr. 2.

Pro. 16.

Itẽ correptio acuta, & doctrina discreta immutãt non tm̃ corda, sed etiã opera correptorum, sicut cultelli perforatio, & aquæ coloratæ infusio immutant fructus arborum. Dicũt. n. agriculturæ auctores, ꝙ siquis vult arborem pomiferã siue fructiferã ꝓducere fructus siue poma rubicunda, vel alio colore colorata, hoc mõ fieri potest. Fac foramẽ in arbore cũ cultello, & quẽcunq; colorem vis distempera cum aqua, & infunde, & colorabitur fructus eodem colore. Quid aũt est cultelli perforatio, nisi subtilis, & pũgẽs delinquẽtis correptio? Et quid est aqua colorata, nisi prædicãtis, vel exhortantis doctrina discreta, & decenti pronunciatiõe prolata: Hæc sunt. n. quæ faciunt arbores i. audientes discipulos producere poma pro varietate correptionis, seu persuasionis ipsius diuersarum virtutum quasi diuersorũ colorũ pulchritudine adornata.

Item ꝙ delinquentis correptio debeat esse mixta, siue temperata ex asperitate & lenitate, pater alio exemplo. Dicunt. n. viri de agricultura periti & experti, quod si arbor, quæ facit acetosum, vel amarum fructum perforetur, ita ꝙ foramen per arborem transeat, & in ipsum foramen aqua mellita perfundatur, & cum clauo, qui sit de ligno eiusdẽ arboris, ipsum foramen obstruatur; talis, inquiunt, arbor facit fructum dulcem. Quid autẽ est ar-

bor faciens fructum acetosum, vel amarum, nisi peccator faciens opus malum, quod tandem conscientiã pungit, & amaræ pœnæ reatum inducit? Sed eius foramen tunc aqua mellita infunditur, cùm blanda eius auri correptio adhibetur, q̃ tunc cum clauo obstruitur, cùm terrore pœnæ, & cõminatione cohibetur. Ex q̃bus patet, q̃ in correptione delinquentis, misceri dicunt adinuicem aqua. i. sapientia locutionis, mel. i. dulcor mansuetudinis, & clauus. i. terror pœnæ, vel comminationis. Et talis correptio sic arborẽ, i. hominem immutat, vt quæ primo facie bat poma acetosa, vel amara, idest opera corrupta, & praua producat econtrario suaui, & dulcia, idest opera de cætero faciat honesta, & gratiosa.

Item corripiens nimis durè similis est ei, qui veteres reparat patellas; qui volens vnum foramen vno ictu mallei obstruere multa foramina facit, vel vnũ magnũ maius, q̃ antè, vel aliquando patella confringitur. Et quid est correptio nisi vasorum fractorum reparatio? Eccl. Cor fatui quasi vas cõfractum. sed ictus nimis fortis. i. correptio nimis dura, non corrigit, sed deteriorem efficit. Ecc.21.

Item sicut medicus nimia potione, vel medicina occidit ægrotum. sic qui nimis dura correptione corripit non emendat, sed perire facit. Sene. Vitia animi sicut vitia corporis leniter tractanda sunt. Se.

Quibus variis Dæmones expellantur eorumq̃ potentia comprimatur, non nullis remediis quibus ad eijciendas Pulices, Cynifes, & formicas vti solemus lucidissimis eruditur exemplis. Cap. XVIII.

DÆmones repellendi sunt sicut pulices cynifes, & formicæ. Docet enim Pall in libro suo, q̃ contra pulices remedium est amurca per pauimẽtum frequẽter aspersa, vel ciminum agreste cũ aqua tritum, cucumeris semẽ agrestis cũ aqua resolutum, vel cũ aqua lupinorum sileris austeritatibus inuncta, si eis locus pulicũ fuerit aliquoties infusus. Sed cynifes (vt dicit) extinguuntur amurca, & felle bubali, lectis, aut locis perunctis, vel foliis hederæ tritis ex oleo, vel incensis sanguisugis. Sed contra formicas, (vt dicit,) si habent foramen in loco vnde eas volumus expellere, cor noctuæ admoueamus. Si autem de foris veniunt, omne loci spacium cinere, vel creta candida signabimus. Ex his ergo multiplex remediũ contra dæmones colligere possumus. Nã prædictorum remediorum quædam sunt vnctuosa, sicut amurca, vel oleum: quædam sunt amara, sicut agreste ciminum, vel cucumer, vel hedera, vel iupinus, & fel bubali, & aqua cum eis mixta: quædã vero austera, vt siler, quædam vero sunt fumosa, vt incensæ sanguisugæ. In vnctuosis ergo notatur deuotio: in amaris contritio: in austeris abstinentia, & carnis mortificatio: in incensis, & fumosis feruida oratio. Sed vlterius contra formicas additur cor noctuæ, per quod significatur cordialis amor Christi, quem ostẽdit nobis in morte. Vnde & latus eius apertum est, vt ipsum cor pateret, & ipse Christus absconditus mansit in sepulchro, vt noticorax in domicilio, ut dicitur in psalmo. Vnde admotio cordis noctuæ, est meditatio crucis, siue mortis Christi. Pall. Ps.101.

Item additur cinis, in quo signatur memoria mortis nostræ. & insuper candida creta, per quam intelligitur conscientia munda. His. n. potissimẽ remediis dæmones a nobis repelluntur, & eorum tentationes, & molestiæ superantur, s. vnctiõe deuotionis, amaritudine cõtritionis, mortificatione corporis, feruore oratiõis, meditatione dñicæ crucis, memoria nostræ mortis, & emundatione mortis.

Item cõtra nos pugnat ad modum militis. Nam si miles etiam satis fortis, ad pugnam vadit inermis facilitèr hosti cedit: sed si bene armatus incedit, faciliter hostem fecit. Similiter antiquus hostis quasi nos inermes aggreditur, cum malas aperte suggerens humanæ menti bona, simul omnia destruere conatur, & tunc tanto facilius vincitur, quanto apertius cognoscitur, sed quasi armatus venit quã do bona aliqua corrumpit. Nam sæpe quosdam intellectu non tentat, eisque in laeti eloqui meditatione non nibuat, sed tamen eorum vitam in operatione supplantat: quia dum de virtute scientiæ laudantur, nequaquam suorum operum damna respiciunt: cumque in fauoris delectatiõe animus decipitur, vitæ suæ vulnera non medetur. Hunc ergo armatus hostis rapit, quem fraude tectus ex alia deserens ex alia parte vincit, vt dicit Gregorius.

Ex fimi proprietate, ac varietate, diuitum pariter proprietas, & varietas, diuitiarumq̃ vsus bonus qualis esse debeat, similitudinibus edocetur. Cap. XIX.

DIuitiæ terrenæ nõ psunt retẽtę, sed pauperibus erogatę: nã fimus cõgregat' ĩ terra ñ fructificat, nec facit eã ferti lẽ, nisi dispergatur p cãpos: sic diuitiæ cõseruatæ nõ prosunt, sed dispersæ. Psal. Dispersit dedit pauperibus. Vnde Greg. Terrena omnia, quæ seruãdo amittimus, largiendo seruamus: patrimonium nostrũ retentũ perditur, manet erogatum. Ps.111.

Itẽ nota secũdum Pall. q̃ triplex est genus fimi, siue stercoris quidã. s. qui est terræ quasi ualde proficu' sicut fimus asinorũ, & capratũ, & ouiũ, & iumẽtorũ. Quidã uero ualde nociuus, sicut stercus porcinũ. Quidã uero ualde ardẽs, & calidus sicut colũbinus. Sunt aũt qdã hõmines à quibus eorũ diuitię misericorditer tribuũtur. Et istę sunt ualde proficuę, quia fęneraũt Deo, qui miseretur pauperi. Vnde tales. s. misericordes, & actiui sunt sicut iumenta Dei, & oues, & capræ, & asini, scilicet humiles, innocentes, fructuosi, & laboriosi. Seruiut. n. proximis non solũ de fimo suo. i. de diuitiis, sed ẽt de corpore suo. Psal. Vt iumẽtũ factus sum apud te. Quidã uero alii sunt, à quibus ipsę diuitię turpiter cõsumũtur, sicut sunt uoluptuosi, & luxuriosi, vt patet de prodigo, qui dispauit substãtiã suã uiuendo luxuriosè. Vnde tales diuitiæ sunt ualde nociuę, qa sunt dãnationis cã. Luc. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. unde sunt sicut fimus porcorũ. Quidã alii sunt à q̃bus ipsę diuitiæ ardenter diligũtur, sicut sunt auari. Vnde eorũ diuitiæ sunt, ut fimus colũbarũ. Ecc. Qui amat diuitias fructũ non capiet ex eis. Tales. n. a diuitiarũ amore seducti, decipiuntur: quia dum erdunt possidere diuitias, ipsi potius à diuitiũs possidentur. Vnde dicitur Ose. Factus ẽ Effraim quasi columba seducta, nõ habens cor. Cor. n. auarorũ non est in eis, sed in ipsis diuitiis. Matth. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor ruum. Ps.72. Luc.16. Eccl.4. Ose.7. Mat.6.

Prælati qui Agricolæ meritò nuncupantur, quem admodum seipsos, Deiq̃ ecclesiam uineæ Noe comparatam, & in tabernaculo Moysi ritè figuratam gubernare debeant, multis instruuntur exemplis. Cap. XX.

ECclesiæ gubernatio est sicut illius uineę cultura, quã plãtauit. Noe, qd̃ apparet, primò rõne plantationis. Dẽ enim Gẽ. 9. quod cępit Noe uir agricola exercere terram, & plantauit uineã. Sic prælatus agricola est, ad quẽ. s. pertinet agrum. i. uiã sibi commissæ plebis colere, & terrã propriam. i. semetipsum ad pietatẽ exercere. Hic uineam plantat, quando uerbo & exemplo ecclesiam dilatat. Pro. De fructu manuum suarũ plãtauit uineã, in qua plus proficit opere, quàm sermone. Gen.9. Pro.31.

Secũdo ratione potationis: quia subditur ibidem de ipso Noe, q̃ bibens uinũ inebriatus est, & nudatus iacuit in tabernaculo suo. Tũc. n prælatus de sua uinea bibit uinũ, quando lætatur de profectu subditorum: sed tunc uino inebriatur, quando plus debito gloriatur. nudat autem quãdo magnificat fimbrias suas, & aliis opera sua commendat, thesaurum suũ publice in uia portat, & depredari desiderat. sed turpius nudatur, quando propter immoderatam gloriam, & ignominiosam luxuriam cadere permittitur, ut per cõfusionem ignominiæ euretur ostẽtatio gloriæ Bernar. Magnum peccatum, quod tã uili emplastro curatur, hoc sæpe accidit prelato, ut de nudentẽ femora sua propter luxuriã. 2. Reg. nũciis Dauid truncantur tunicæ, usq; ad nates. hoc fit quãdo usq; ad pudenda luxurię dehonestantur prædicatores. Inebriatio aũt est cordis elatio ex profectu uirtutum, uel abundantia temporaliũ. Verendorum denudatio est infirmæ cogitationis demõstratio, dum humana prælati infirmitate conceptio gloriationis cogitatæ per quãlibet iactãtiã, uel inanem gloriã, uel per aliquã humani excessus intẽperãtiã manifestat. Bern. 2.Reg. 10.

Tertio rõne filialis affectionis. i. filiorũ Noe circa ipsum: quia unus filiorum verecũdiã patris irrisit, & aliis notã fecit. Alii aũt auersis uultibus eum operuerũt. In filio irridente signantur reprobi subditi, qui defectus prælatorũ suorũ deridẽt, & publicè detrahẽdo, & infamiando eorũ excessus, aliis pandũt: sed in filiis cooperientibus signantur subditi boni, qui quasi palliũ in humeris ponunt dũ eorũ infamationi resistunt. Gre. Quid est, qd̃ filii uerẽda patris supiecto dorsis pallio auersi veniẽtes operiũt? auersari dicimus, qd̃ re, pbam' bonis subditis. sic ꝓpositorũ suorũ mala displicẽt: ut tũ ab aliis hæc occultẽt, opimẽtũ auersũ deferũt: qa diiudicãtes facinũ, & vituperãtes mgros, nolunt videre, qa tegũt. Ber. Dissimulam' interim

de magnis ecclesiarũ prælatis. Sic enĩ faciendum est pro reuerentia diuinæ ordinationis nõ pro personarũ meritis. Et si placet illis, ut euadant humana iuditia, cũ durũ iuditiũ in hijs, qui præsunt fiet, nec ẽ iudẽdũ, sed flendum. Aug. Nõ sit delectatio minorum, lapsus maiorũ, sed casus maiorum sit minorum timor. Aug.

Itẽ ecclesia fideliũ figurata est in tabernaculo Moysi: nã per exterius tabernaculũ, quod dicebat sctã, figurabat status fideliũ ueteris legis, ut dicit Apost. Quia ad Dei tabernaculũ semper introibãt sacerdotes sacrificiorum officia consumãtes. Heb. ii. Per interius uero tabernaculũ, qd diceba tur sancta Sanctorũ, uel cœlestis gloria, vel status fideliũ nouę legis, quæ est quædam inchoatio futuræ glorię, in quẽ statũ nos Christus introduxit. Introduxit ẽt ipse nos in tabernaculũ cœlestis gloriæ p suã ascẽsionẽ in cęlũ, quod figurabatur per hoc, quod semel in anno summus sacerdos in sancta sanctorum introibat. uelũ aũt, quod erat intermedio, significabat occultationẽ spũaliũ sacrificiorũ in ueteribus sacrificijs, quod uelũ quatuor coloribus erat ornatũ. Byssо quidẽ ad designãdũ carnis putritatẽ, purpura ad designandas passiones quas Sancti sustinuerũt p Deo. Cocco bis tincto ad designandum charitatẽ geminam, Dei, & proximi. In iacincto significabat cœlestis meditatio. Ad statũ aũt ueteris legis aliter se habuit populus, & aliter sacerdos. Nã populus ipsa corporalia sacrificia considerabat, q̃ in atrio offerebantur. Sacerdotes uero rõnẽ sacrificiorũ cõsiderabant, habẽtes fidẽ magis explicitam de mysteriis Christi. Et iõ intrabant in exterius tabernaculũ, quod ẽt quodã uelo distinguebat ab altero. Quia quædam erãt uelata populo circa mysterium Christi, quæ sacerdoribus erãt nota, nõ tamẽ eis plene reuelata sicut postea i nouo testo, ut hetur. Eph 3. Eph. 3.

Eleemosyna, qua lucerna accensa assimilatur, quanto modo, quibus, & quando fit agenda, hic additur. Cap. XXI.

ELemosynã hilariter dãs pro Deo, hilariter remunerabit ab eo: quia Deus ẽ similis speculo. Nam si quis arridet speculo, & speculũ arridet ei. Et sic Deus ei, qui hilariter dat, hilariter retribuit. Apost. Hilarẽ datorẽ diligit Deus. 2 Cor. ix.

Itẽ eleemosyna assimilatur lucernæ, vel candelæ accensæ. Nam eleemosyna, quę datur in uita, ẽ sicut lucerna, quę pęedit aliquẽ seruans eũ, vt nõ cadat in lutũ, vel foueam. Sed, q̃ post mortẽ datur, est sicut lucerna, quæ fertur post tergũ, quæ non custodit qn cadat in foueã inferni. Item eleemosyna nõ debet dimitti propter aduersitatem, uel detractionẽ. Nam sicut semen gelu pressũ, & retardatũ uberius fructificat. Sic aliquãdo eleemosyna, quæ aduersitate premit, maiorẽ habet remunerationẽ, quã illa, quę cũ prosperitate foue tur: & illa ẽt cui detrahit quã illa, quæ laudãt. Vnde Matt. Sit eleemosyna tua in abscondito. Mat. vi.

Itẽ eleemosyna danda est indigenti. Vinea n. illa libentius sumptuose colitur, quæ bonũ uinũ affer, tquam illa, quæ pra uũ, uel nihil. Sic pauperes magis inuitandi sunt, quàm diuites, quia remuneratio maior haberur. Melius n. est lucrari in stuppis, & borello, quã pdere in gemis, & scarlato. Sic melius est dare pauperibus, & uilibus, quã diuitibus, de quibus in futuro nullũ lucrũ habebit. Luc. Cũ facis conuiuium aut cęnam, noli uocare amicos diuites. Lu. 14

Cera, virgulaq̃, ac aliorum rerum exemplis naturalibus quantum, iuuenilis ætas, simili pœnitentiæ aptior reddatur facilius q̃ tenera, quam caro dura domatur, breuiter ostenditur. Cap. XXII.

AEtas iuuenilis aptior est disciplinæ, vel pñiæ, quã senilis, quia mollior ẽ & flexibilior, sicut cæra dum mollis est recipit impressionẽ sigilli, quã non ita recipit postquam indurueric. Sic ẽt tenera virgula si curua fuerit, põt ad rectitudinẽ reduci; trabẽ aũt nullus potest reducere. Sic quando cõrariũ grãæ Dei occupauit hoẽm. s. peccatũ, difficilius in eo gratia Dei recipitur, quia inuenit, quod sibi repugnat. Sicut lathomus, uel pictor non ita de facili sculpit, uel pingit i lapide hãte formam sicut i lapide nudo, & plano. Sicut etiam materia, quę habet aquã difficilius suscipit ignem.

Item si in tenera ętate caro non domatur, in senectute magis contumax efficitur. Stultus esset, qui non domaret equũ suũ usq; quo esset senex: sic qui nõ domat carnẽ suã in iuuẽtute sua, sed nutrit eã delicate. Vnde non põt eam postea tenere, sed proiicit eũ in lutũ peccati. Pro. Qui delicate à puerilia nutrit seruũ suũ, Pro. xxi

idest corpus, postea cum inuenier contumacem.

Malos non absq̃ ratione interdũ exaltari à Deo permittitur: immo ad rationabiliter euenire exemplis declaratur. Cap. XXIII.

EXaltatur interdũ homo non propter suum meritum, sed propter aliorum profectum. Capa enim pluuialis siue mãtellus nõ iõ supponitur cæteris uestibus, quia charior habeatur, sed ut sola deturpetur, & ut alia uestimenta custodiat. Et sicut fumarium, vel caminus cæteris partibus, & officinis domus altius eleuatur, non quia dignius aut charius, sed ut ipsum solũ fumigetur, & p alias partes domus fumus non spergatur, ne. s. deturpet a fumo. Sic ẽt interdum indignus ratione uitæ propter utilitatem aliorum exaltatur, quia expedit, ut unus moriatur pro populo.

Itẽ si uis uentilare granũ cum palea, granũ descendit, & palea ascẽdit: sed nõ est palea super granum propter suũ ualorem, sed propter uam leuitatem. Sic sunt superbi super bonos. Et tamen dicitur. Matt. 3. Matth. 3. quod dñs paleam cõburet ignei inextinguibili, sed triticum congregabit in horreum suum. s. cœlum. Matt. 3.

Sanctorum virorum corda quæ habeant perfectiones, & quid in eis Spiritussancti feruor operetur, unico vasis anei exemplo clarum redditur. Cap. XXIIII.

FEruor spiritus quando intus calescit in sanctis viris nõ potest cohiberi qn ad exteriora prosilũpat. Cuius exẽplũ est, quia si fiat uas eneum concauũ habens peruũ foramẽ supra, & aliud foramen in uentre parũ maius, & hẽat pedes ita, quod uẽter nõ tãgat terrã, & impleat aqua, & ignis op imis obstruatur utrũq; foramẽ, & ponatur i igne uehemẽter calido; generabit intus uapor, q̃ fortificat' erũpet per aliud foramẽ: & si erũpit desuper proiicit aquam super loca propinqua: si inferius proiicit aquã in ignẽ, & proiicit titiones, & carbones, & cineres calidos. Cor u. hominis sancti debet esse eneum per patiẽtiæ soliditatẽ, cõcauũ per humilitatem, super ius perforatũ & apertum ad Dei cõtemplationem, licet hoc foramen sit parum, quia parum de Deo possumus contemplari in hoc mundo.

Itẽ dẽt esse perforatũ, & apertum inferius ad dilectionẽ proximi.

Item a terra eleuatum per contemptum temporalium.

Itẽ aquæ sapientię repletũ & debẽt obstrui, & claudi foramina. s. per custodiam sensuũ. Tũc aũt in igne uehemẽter calidũ ponit, quãdo diuina eloqa meditãt, sicut. Psalm. Ignitum eloquiũ tuũ uehemẽter. Vel quãdo meditãt de dolore passionis Christi, quia talis dolor renouatus in corde per memoriã meditanus, uehementissime accẽdit, ẽm illud. Psal. Dolor meus renouatus est: cõcaluit cor meũ intra me, & i medio mei exarsit. ignis. Vñ iũc generatur uapo. i. deuotionis feruor, q̃ superius per oculos, pijcit aquã lachrymarum. Inferius autẽ ad proximos facit, pijcere titiones. i. ignita sanctorũ exẽpla, & carbones. i. feruẽtia uerba, & cineres calidos. i. humilia, & feruẽtia opa pœnitẽtiæ. Psal.

Tabernaculi Moysi constitutio, ipsiusq̃ partium omnium spiritualis significatio per quam Christi fidelium status rectissimè figurari aperitur. Cap. XXV.

FIdelium Christi status figuratus est i tabernaculo Moysi. Nam totũ corpus tabernaculi constabat ex quibusdã tabulis, in lõgitudine erectis, quæ quidẽ interius tegebant quibusdã cortinis ex quatuor coloribus uariatis. s. de bisso retorta, & iacinto, & purpura, cocco bis tincto: sed hmõi cortinæ tegebãt latera solũ tabernaculi. In tecto autẽ tabernaculi erat operimentũ unũ de pellibus iacinctinis. Et super hoc aliud de pellibus arietũ rubricatis, & desuper tertiũ de quibusdã hãgis cilicinis, quæ nõ tm operiebãt tectũ tabernaculi, sed ẽt descendebant usq; ad terrã, & tegebãt tabulas tabernaculi. Per tabulas igitur, ex quibus cõstructũ fuit tabernaculũ, signabantur fideles Christi, ex quibus cõstrui ur ecclesia. Tegebatur autẽ tabulæ interius cortinis quadricoloribus: qa fideles interius ornatur quatuor uirtutibus. Nã in bisso retorta, ut gl. dicit designãt caro castitate renitens. In iacincto mẽs superna cupiens. In purpura caro passionibus subiacens, in cocco bis tincto mẽs inter passiones Dei, & proximi dilectionẽ refulgẽs. Per operimẽta uero tecti designant prælati, & Doctores i quibus debet reuiere cælestis conuersatio, quæ signatur per pelles iacinctinas, prõ-

ptitudẽ

Universidad de Deusto Biblioteca

ptitudo ad martyriũ, quã signãt rubricatæ pelles: austeritas uitæ, & tolerãtia aduersorũ, quæ signantur p saga cilicina, q̃ erãt exposita uẽtis, & pluuiis, ut ãt glosa.

Itẽ nota, ꝙ fideles Christiani antiqui fuerũt feruẽtiores modernis, sicut vinũ uet⁹ calidi⁹ nouo. Dr̃ in li. de uindemiis, ꝙ nouũ vinũ frigidi⁹ ẽ pp terrestreitatẽ, & aquositatẽ. Vet⁹. n. uinũ calidi⁹, & forti⁹, & magis odoriferũ: qd̃. n in eo erat aquo ũ, tpus cosũpsit Sic antiq Sancti ceruerũt terrestreitate auaritiæ, & aquosita te lixu riẹ. Vñ fuerũt feruẽtiores in amore, fortiores in psecutione, & redolẽtiores in cõuersatione. Ecc. Vinũ nouũ &c.

Eccl. 9.

Diuina iustitiæ flagella, quæ sagittis comparantur, quantum nobis prosint, quotq; modis, & cur, interdum Deus animam, & corpus uulneret, vt ad salutem reuocet, varijs ostenditur similitudinibus. Cap. XXVI.

FLagella diuinæ iustitiæ assimilantur sagittis, ex eo, ꝙ sagittarũ more pentiẽdo, pterniũt. Nã dũ corpus uulnerãt, spm̃ humiliãt. Vñ Iob. 6. dr̃. Sagittæ dñi ĩ me sũt, q̃rũ indignatio ebibit spm̃ meũ. Quid. n. ẽ spũs hoĩs nisi spũs elationis. Sagittæ ãt dñi spm̃ ebibũt, cũ sup nas animaduersionis sniæ afflicti mentẽ ab elatione compescunt.

Iob. 6.

Itẽ sagittarũ indignatio spm̃ hoĩs ebibit, qa supnæ snĩæ electos, quos in pcĩs inuenũt cũ uulnerãt ĩmutãt, ut duritiã suã trãsfixa mẽs deferat, atq; ex salutifero uulnere sanguis cõfessionis cutrat. pẽsant nãq; uñ lapsi sunt, pẽsãt à quãta beatitudine ad q̃ corruptionis suæ tormẽta ceciderũt: & nõ solũ gemũt ĩ his, q̃ sustinẽr, sed insup metuũt, hoc qd̃ districtus iudex delĩquẽtibus de gehẽne ignib⁹ cõminãt. Vñ iustorũ mẽs ñ solũ ppẽdit, qd̃ tolerat, sed ẽt auet, qd̃ restat, uidelicet qualia ĩ hac vita patiãt, metuit ne post hãc grauiora patiatur, sicut Gre. dicit.

Itẽ flagellũ, & pcussio Dei, est ad aĩæ salutẽ. eo mõ quo medic⁹ uulnerat ad corpis sanitatẽ. Vñ Iob. Ipse uulnerat, & medet, pcutit, & man⁹ ei⁹ sanabũt. Vbi Gre. d cit, ꝙ duob⁹ modis oĩpotẽs De⁹ uulnerat quos ad salutẽ reducere curat. aliqũ. n. caruẽ pcutit, & mẽtis duritiã suo pãnore tabefacit. uulnerãdo ergo ad salutẽ reuocat, cũ electos suos affigit exteri⁹, vt ĩterius uiuãt. Vñ p Moysem loquit dices: Ego occidã, & ego uiuere faciã: pcutiã & ego sanabo. Occidit. n. ut uiuificet, pcutit ut sanet. Quia ideirco foras uerbera admouet, ut intus delictorũ uulnera curet. Aliqñ aũt si flagella exteri⁹ cessare uideãt int⁹ uulnera infligit: qa mẽtis nræ duritiã suo desiderio pcutit. sed pcutiãdo sanat, qa terroris sui iaculo trãstixos ad sensum nos rectitudinis reuocat. Corda. n. nra malè sana sunt, cũ nullo Dei amore sauciant; cũ pegrinationis, suæ erũnã nõ sentiũt, cũ erga infirmitatẽ pximi q̃libet nec minimo affectu lãgue scũt. sed uulnerant, ut sanent, qa amoris spiculis mẽtes De⁹ ĩsensibiles pcutit, moxq; has sensibiles p ardorẽ charitatis reddit. Vñ ei spõsa ĩ Cãt. dicit: Vulnerata charitate ego sum. malè. n. sana aĩa, atq; in huius exilii cęca securitate pstrata nec uidebat dũm nec uidere reqrebat, pcussa aũt charitatis ei⁹ spiculis uulnerat ĩ ĩtimis affectu pietatis, ardet desiderio cõtẽplationis, & miro mõ uiuificat ex uulnere, q̃ prius mortua iacebat ĩ salute; ęstuat anhelat, & iã uidere desiderat quẽ fugiebat. Percussione. n. ad salutẽ reducitur, quæ ad securitatẽ quieris ĩ timæ amoris sui perturbatione reuocat.

Cant. 4.

Dei gratiæ distinctio, effectus & perfectio, quæ mœnibus, ciuitatisq; munitionibus assimilatur quemadmodum in anima infundatur exprimitur. Cap. XXVII.

GRatia Dei si infundit aĩæ, nisi prius sit purgata, & mũda. Nã sicut ĩ pergameno nisi pri⁹ rasũ fuerit nõ scribit, ita cordi humano nisi pri⁹ purgatũ fuerit, gratia non infundit. Ber. Balsamũ est gratia Dei, uas purissimum requirit.

Itẽ herbæ malæ, & spinæ prius eradicanẽ, à terra q̃ seraẽ triticũ. Sic cogitationes, & actiones malas prius amouere debem⁹ à nobis, si nos uolumus esse agri Dei, & gratæ semẽ suscipere, & fructũ bonũ ferre. Hiere. Nouate nobis nouale, & nolite serere super spinas. i. sup peccata.

Hier. 3.

Itẽ grã Dei assimilat mẽnib⁹. & munitionibus ciuitatis. Mẽnia enim in urbib⁹ pro ornamento sunt, munitiones pro defensione, ut Gre. dicit. Mẽnibus enĩ assimilant grãæ gratis dãtæ, sicut pphetia, doctrina, grã linguarũ, uirtus curationũ: q̃ licẽt aĩam ornẽt, tũ sine eis aĩa stare potest munita per fidem, & iustitiam. Sed gratia gratum faciens ex qua est fides, spes, charitas, & cæteræ necessariẹ uirtutes, assimilatur munitionibus: qa si hæc habere negli-

Iob. 5. Grego.

Grego.

negligimus hostilibus insidijs patemus, vt Greg. dicit Et de his mensibus, & munitionibus dr̃ Thre. 2. Factus est domin⁹ velut inimicus, p̃cipitauit in israel mẽnia eius, dissipauit munitiones.

Thr. 2.

Quo pacto humilitas in tẽtationum impetum cor roboret fideles, cæteraq; in eis virtutes conseruet, Rosarum ollæq; similitudine indicatur. Cap. XXVIII.

HVmilitas cogitationum firmat bũ operantes p̃ motũ tentationũ: Cuius exemplũ apparet in rosis siccatis, & puluerizatis: qa puluis rosarũ siccarũ, vt dicit Plinius dentes mobiles firmos efficit. puluis qppe rosarũ, est humilitas mẽtium, siue cogitationum Dentes autem q alijs membris cibũ, siue nutrimentũ ppa rant, terendo sunt actiui, q proximorũ nutritioni, siue sustentationi seruiunt. Vel p dicatores q alijs cibum spũalẽ verbi Dei terendo, vel exponendo pparant, & porrigunt. Vt ergo hi dentis firmentur, ita vt vt tentationũ, vel superbiæ impulsu non moueantur, oportet, ꝙ puluere rosarum. i. humilitate cogitationum teneantur.

Iob. 26. Iob. 21. pallad.

Itẽ humilitas conseruat virtutes, sicut olla rudis conseruat rosas virides. Dicit enim Pallad. ꝙ illi qui volunt rosas seruare virides, in rudi olla conditas, & bũ munitas sub diuo obruunt ac reseruãt. Et qd est rosas seruare virides in virore, nisi tenere vertutes in suo spũali vigore? q̃ tunc in olla rudi reconduntur. qñ sub inculta conuersatione, & humili abscõdunt. Sed tunc bene sub diuo obruuuntur, cũ in humilem mentẽ cõclusæ p ostentationem, vel iactantiã ad publicũ nõ ducunt, ꝙm illud Mat. Attendite, ne iustitiã vr̃am faciatis corã hoĩbus. vt videamini ab eis. Sed quia humilitas vera nequaq̃ esset, quę opportuno tpe virtutes absconditas. i. ab operere vacuas, seu ociosas teneret. Oportet iterũ ipsas virtutes, sic seruare in mẽte humili quẽadmodũ, & rosæ recẽtes in cãna viridi seruãtur. Dicit. n. idẽ Palla. ꝙ rosas nondum patefactas seruabis si in canna viridi stante fixa reducas, ita vt fixam crescere patiaris, & eo tpe cãnas recidas quo rosas virides hr̃e volueris. Quid ãt est cãna viridis, nisi mens virtuosa, & humilis q̃ sp, scilicet in bono opere crescit, & tũ in tus a superbię spũ vacua existit. In hac rosæ nondum apertæ. i. virtutes nondũ ꝓpalatæ sic sunt abscondendæ hoĩbus, ut tũ eis tpe cõgruo ad exercenda spiritualia opera non denegetur egressus.

pallad.

Mat. 6.

Mat. 4

Eccl 7.

Quinque contra inconstantis hominis naturam, ac ad peccandum proclituitatem remedia apponũtur, singulaque exemplis non obscuris corroborantur. Cap. XXIX.

INconstãs, & leuis hõ cedit oĩ tentationi. Nã sicut gallus supra pinnaculum ecclesię cuilibet vento se uertit: sic quoque hõ inconstans cuilibet cedit tẽtationi. Iob: Tollet eũ ventus vrens, & auferet de loco suo. paleam enim tollit ventus, ũ granũ, Iob: Erunt sicut palea ante faciem venti, & sicut fauilla quam turbo dispergit. Poma putrida, & vermiculosa cadunt de arbore ad modicũ ventũ, sed sana bene se tenent. Sed nota, ꝙ ꝙm Pall. contra caduca poma spãliter Persici põt adhiberi remediũ. Nã si poma Persici incipiũt eẽ caduca, radices eius cum securi, aut alio instrumẽto findere debes, & fissuris eius truncos factos de pino imprimere, vel foraminibus cũ terebello factis clauos ex salice factos cũ malleo fortiter infigere. Quid igitur sunt caduca Persici poma, nisi inconstantium hoĩum infirma opa, vel recidiua peccata? Et quid est radicem arboris securi findere, nisi memoria mortis mentem hoĩs exercere? Matt Iam securis ad radicem arboris posita est. Succidit enim ipsa mors hoĩem. velut securis arborem: sed qa radix arboris, est ipsa mens, vel cor hoĩs, ad quam dum scilĩo securis i. cõsideratio mortis reducit, peccatũ cuitatur ꝙm illud: Memorare nouissima tua, & in æternum nõ peccabis, Sed quasi fissuræ securis truncus pini q̃ est arbor semper virens inseritur cũ cinsdẽ mortis memoriæ futuri seculi, qd̃ semper manet cogitatus adiungitur: sed quasi foramen terebelli, ẽ timor diuini iudicij, quasi vero salicis clauus, est æterni supplicij reatus. quia, sicut salice vitis ligatur ad palũ, sic ex peccati ppetratione anima obligatur ad supplicium. quasi autem mallei percussiõ, est diuini verbi auditio. Hiere. Sermo Dei quasi malleus conterens petras. Habes ergo multiplex remedium contra caducum pomum, idest contra inconstãtis hominis opus reciduum, quorum primum est timor mortis, per quã peccatum finitur. Secundum est consideratio æternæ beatitudinis, quæ per peccatum amittitur. Tertium est diuini timor iudicij, cui

qui peccator assistitur. Quartũ est timor gehennæ, qua pœnã punit. Quintũ est auditus diuini verbi, ex quo peccator ꝓteritur.

Inferni ingressus qui domus Dedali, & n ſſe comparatur quantum damnatis sit facilis gradus q̃ reuocatio difficilis, auctoritatibus, exemplisq̃ confirmatur. Cap. XXX.

INfernus si l'aẽ domui Dedali, cuius facilis est ingressus, sed negatur egressus & est sicut nassa, quam faciliter intrãt pisces, sed exitus est impossibilis. Virgilius: Facilis descensus Auerni. Noctes atque dies patet atri ianua Ditis. Sed reuocare gradũ, superasque euadere ad auras, Hoc opus, &c. Sap. Non est agnitus qui sit reuersus ab inferis. Sed nota hoc, quod exit de inferno potest dupliciter intelligi. Vno modo, ita ꝙ simpliciter inde aliqs exeat, ita vt iam amplius eius locus non sit infernus: & sic nullus inferno finaliter de putatus, inde exire potest. Iob. Qui descendit ad inferos, non ascendit Alio modo potest intelligi, vt exeat inde ad tempus. & sic ſm ordinem diuinæ prouidentiæ permittuntur aliquando damnati viuentibus apparet ad eruditionem eorum, & terrorem, non autem frequenter hoc accidit.

Virgi.

Sap. 2

Iob. 13.

Primo, quia damnati ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant q̃ curent alijs apparere.

Secundo, quia hoc non possunt, nisi diuinitus permissi: neque etiã, qñ sic apparet damnati, sunt liberi a pœna inferni, quia locus inferni cedit in pœnã, vel dolorem animæ ex eo, quod tali loco deputata est. ab hoc autem non absoluitur q̃ mis ad horam exire permittatur, sicut nec captiuus absoluitur a carcere, vel a vinculis ex eo, quod ad horam exeat. Vnde pœna inferni, siue dolor manet in anima ẽt extra infernum. Et quamuis damnati aliquãdo præsentialiter sint in loco vbi apparent, non tamen credendum est, quod hoc accidat semper: quia aliquando huiusmodi apparitiones fiunt, vel dormiendo, vel vigilando operatione bonorum, vel malorum spirituum ad instructionẽ, vel deceptionem viuentium, sicut etiam aliquando viuit homines alijs apparent, & eis multa dicunt in somniis, cum tamẽ constet eos non esse præsentes, sicut Augu. per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

Plura in Moysi lege meritò reputabantur immunda, cuius rei rationes assignãtur, per quamentis immunditia varietas metaphorice aperitur. Cap. XXXI.

IMmunditia mẽtis repræsentabatur in lege Moysi per immunditiam domus, & vestis, & vasis. Nam in lege veteri reputabatur immunda domus, vel vestis quæ erat leprosa; vel vas, quod non habebat operculum, vel ligaturam etiam dicebat immũdum. Dicebantur ergo domus, vel vestes leprosæ per similitudinẽ, qa sicut in corpore lepræ morbus est ex humore corrupto putrefaciente carnem, & corrũpente, ita etiã propter aliquã corruptionẽ & excessum humiditatis, vel siccitatis fit aliqñ corruptio in lapidibus, vel vestimẽto. Et ideo hanc corruptionem lex vocauit lepram, ex qua domus, vel vestis immũda iudicabatur, tũ quia oĩs corruptio ad immundinã ꝑtinebat, tũ quia contra hmõi corruptionẽ Gentiles Deos ponentes colebant. Et i ĩ lex præcipit hmõi domus in quibus esset talis corruptio perseuerans destrui, & vestes comburi ad tollenda idolatriẽ occasionem. Vasa etiã qd̃ non habebant operculũ, vel ligaturã desuper, reputabant immunda, quia in talia vasa de facili poterat aliquid immũdum cadere. vnde poterat immundari.

Item valebat hoc ad vitandum idololatriam. Credebãt enim Idololatre, ꝙ si mures, aut lacertæ, vel aliquid hmõi dũ immolabant idolis, cito caderẽt in vasa, vel in aquas, ꝙ essent dijs gratiosa. Vñ ẽt adhuc aliq̃ mulierculæ dimittunt discoopta vasa in obsequium nocturnorum numinum, quæ ranas vocant.

Figura'r aũt p leprã domus significat immũditia congregationis hrticorũ. Per leprã vero in veste linea significat puerſitas morũ ex amaritudine mẽtis. per leprã vestis laneæ significat puerſitas adulatorũ. Per leprã vero in stamine significãtur pcã carnalia. Sicut n. stamẽ est in subtegmine, ita aĩa in corpe. per vas aũt, qd̃ nõ hẽt operculum, vel ligaturã signat homo qui non hẽt aliqd̃ velamẽ taciturnitatis, q̃ nõ costringit aliqua cẽsura disciplinæ.

Hominis impatientis querula natura per nonnullorum animantium irrationabilium exempla aperte monstratur. Cap. XXXII.

IMpatiens hõ semper est q̃rulus, sicut currus qui semp stridet, siue sit in bona via, siue in mala: imò quãto melius habent qdã, tanto magis murmurant. Vnde sunt sicut anser qui, qñ extra domum est ad ventum, & pluuiã non pipat, sed tacte q̃rit victũ suum; sed qñ est in domo, vadit pipando per domum, cũ tũ melius habebat quã extra. Et sicut gallina q̃ vadit clusando, & sicut auis in cauea q̃ satis habet ad comedendũ, & tñ ad quodliber foramen trahit caput suum cupiens exire: & sicut inclusus porcus q semper grunit, & non vult stare in pace. Pro. Garrula, & vaga getis impatiens, scilicet talis ꝑsona.

Prou. 7.

Vnde dicatur inuidia, inuidiq̃ que hominis natura quam sit prauia, auctoritatibus & exemplis edocetur. Cap. XXXIII.

INuidus hõ de ꝓfectu aliorũ deficit, sicut ignis græcus qui ĩ aqs ardet, & seipsum cosumit, sicut ignis cosumit ligna. Nec põt bona aliorũ videre, sicut Heli, q non poterat videre lucernã, donec extingueret. vnde inuidia dr̃ a non videẽdo, qa non põt videre bona aliorũ Et hęc displicentia boni q̃ est in inuidia, põt notari p visionem interiorẽ, vel exteriorem, sicut vult Sen. dicens. Quicqd mẽte fugim⁹, iniectis oculis videmus. Grego. Mens inuidi cũ de alieno bono affligit, quasi de radio Solis obscurat. Itẽ inuidis q de bonis aliorum torquent, bona coopant in malum, sicut econtra bonis mala coopant in bonũ. Vnde sunt inuidi quasi qdã artifices praui, vt potè, quia aurum couertũt in cuprũ: gẽmas in lutũ, granũ in paleam vinũ in aquã, mel in fel, ciẽ in noctẽ. gaudium in mærorẽ, rosam in palliurũ, balsamum in sterquiliniũ, electuariũ in venenum. Isa. Væ qui dicitis bonum malum.

Sen.

Grego.

Isa. 5.

Hypocritæ falsis libris comparantur, quoniam in hac vita difficulter cognoscuntur eosque a Deo interdum punire similitudine non obscura explanatur. Cap. XXXIIII.

HYpocritarum conscĩæ assimilantur libris falsis, quorum falsitas non agnoscitur quandiu clausi tenentur: sed quando aperiuntur, & leguntur. Sic quia in vita ista conscientiæ clausæ sunt, ideo in hoc mundo multi hypocritæ non cognoscuntur: sed in iudicio, quando libri aperti erũt. tunc literæ eorum, i. opera falsa apparebunt. Et ideo ipsi hypocritæ, ut falsarij iudicabunt. Apo. libri aperti sunt, & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris.

Apo. 20

Item hypocritæ ex diuina sentũtia qũque feriunt, & detegunt, & deijciuntur, vt s. in meli⁹ immutent. Dicunt. n. piti agrorũ cultores, ꝙ si poma arboris putrescat, & efficiant rugosa, tunc oportet, ꝙ cortex eius, vbi sanus est cũ cultello acuto apiatur: & cũ inde modicus humor effluxerit, tunc stercora cã, & vulnus obstruẽ diligenter cũ argilla, & ita poma producẽt sana. Quid aut sunt poma putrida, vel rugosa, nisi hypocritarũ corrupta, vel malitiosa opa. Hęc aũt in melius immutantur cum gladius diuinæ sententiæ exteriorẽ corticẽ qui sanus videt, i fictam apparentiam, qua bonus credebat percutit, & aperit, i. ex ipsa pcussione, quia ficta esset, patefacit. Tunc modicus humor. s. apparentis deuotionis abscedit. Tũc stercoribus circundatur, quia ab hominibus circumquaque vilipenditur. Sed tamen si argilla. i. humili pnĩa vulnus cordis obstruit protinus sanatur, ita quod faciat opa sana q̃ prius faciebat corrupta Matt. Facite fructus dignos pœnitentiæ.

Matt. 3.

Homines iracundos domi ligneæ comparari, & diabolum perpetrã rationis oculos caligare quæque ira hominis ira impetus habeat regulare enucleatur. Cap. XXXV.

IRacundi hominis mens est, sicut domus lignea. Accidit. n. hoĩ domum ligneã hãti, ꝙ in vespe diues est, & in mane nihil habet, quia ignis oĩa sibi abstulit. Sic hõ ad sibilũ vnius verbi gr̃am Dei & oĩa spũalia pdit, dũ in irã, vel odium cadit. Eccl. Væ his, q sustinentiã pdiderunt. Itẽ est, sicut olla nimiũ ignẽ hãs, q̃ ebulliendo emittit q̃quid in ea est Prou. Cor stultorum ebullit stultitiam: quia q̃quid sentit in corde, profert orẽ.

Eccl 2.

Pro. 15.

Itẽ ira cęcat oculũ mẽtis, & iõ sicut e quo opiunt oculi, vt circumeat ad molendinũ, ita diabolus excecat hoiem p irã, & sic exęcatũ ducit quocũq; vult. Ita Philistei Sãson exęcauerũt, & postea fecerũt eũ ire ad molã i ad pcm circuire. Iob: Caligauit ab indignatione oculus meus.

Iob. 17.

Itẽ diabolus facit sicut piscator qui turbat aquã, vt pisces non videntes nassam intrẽt. Sic diabolus turbat hoiem, vt pcm non agnoscens adimpleat. Soph. Tribulabo homines, & ambulabunt, vt cœci.

Soph. 1

Item nota, quod ira faciliter vitatur vel

vel superatur si prius animꝰ per prouisionem sit armatus, sicut miles securus hostem accipit quē ante se armando putdit.
Grego. Vnde Gre. dicit, Mens aduersa venientia tanto securius excipit, quanto se cautius ex pscia armauit. Qui n. improuidus ab aduersitate deprehendit, quasi ab hoste dormiens inuenitur eūque titius inimicus necat, quē aū repugnationē pfocat nam q̄ mala imminentia per sollicitudinem pnotat, hostiles incursus quasi insidijs vigilans expectat. Solerter ergo aīus aū actionis suæ primordia, cuncta dēt aduersa meditari, vt cogitās sp ꝗ hæc thorace patiē.tæ munitus, & qcquid accipit, pnidus sup̄et, & qcquid non accesserit lucrum putet. Itē ira q̄ est per zelū iustitiæ, primo oculū rōnis pturbat sed postea clarificat, sicut infirmāti oculo cū collyrium immittitur, lux penitus negatur, sed inde eā post paululū veraciter recipit. Vñ hāc ad ips salubriter amittit, sicut dicit Gre. Sed notādum, ꝗ ipsum collyrium posset sic oculo immoderate infundi, ꝗ oculus cęcaretur. Sic et zelo nimio oculus mentis cæcatus, si rōnis pueniens moderamini nō subdāt. Et i cū per zelum aius mouet curandū summope est ne hæc cadē q̄ instrō virtutis assumit, mēti ira dñetur, ne quasi dña p̄eat, sed velut ancilla ad obsequiū pata a rōnis tergo nūq̄ recedat.

Tunc n. robustus ꝗ vitia etigit, cū subdita rōni famulatur, vt idē Gregor. dicit.

Iudicij dies in quo iuste Dei electi suorū operum gloriosum fructum reprobq̄ pœnam adepturi sunt æternam, regni porta vocatur, idque ortæ exemplo confirmatur. Cap. XXXVI.

IVdicij dies assimilat portæ. Nā sicut vrbis aditus, porta dē, Ita & dies iudicij porta regni, qa p eū ab electis pria gloriā intrat. Hanc portā sancta electorū ecclesia securē ac ętanter adibit, qa ibi suorū operum, & laudē suscipiet, & retributionem videbit. ꝗm illud Prou. Date ei de
Pro. 31. fructu manuū suarū, & laudēt eam in portis opera eius. Tūc quippe scā ecclesia de fructu manuū suarū percipit, cū eā ad percipienda cęlestia laboris sui retributio attollit. Tunc eā sua opera in portis laudāt qū eius membris in ipso regni auditu dicēt, Esuriui, & dedisti mihi manducare
Mat. 25 sitiui, & dedisti mihi bibere, &c. Ecōtra aūt reprobi trementes ad hanc portā peruenient, quia ibi sunt conterendi, ꝗm il-
ob. 5. lud. Cōterentur in porta, & non erit qui eripiat. Filij. n. huius seculi ante portam elati sunt, sed in porta conterentur: quia scilicet amatores mundi in præsenti vita superbiunt, sed in ipso regni aditu æterna aduersitate feriētur. Vnde & subditur, Et non erit q̄ eripiat. Illos quippe veritas ab æterna aduersitate eripit, quos in temporalium prosperis per disciplinā premit. Qui n. hic tenuit premi, tunc non valet eripi, quia iniqui eum quem per disciplinam negligunt habere patrem, afflictionis suæ tempore per adiutorium non inuenient creatorem.

Pluribus naturalibus exēplis & pulcherrimis cum à multis iniquo iudicium committatur temerarium, aperitur. Cap. XXXVII.

IVdicium suspitiosum, & temerarium procedit quandoque ex corruptione iudicantis, quia iudicat alium secundum quod sentit in se. Metallum enim, quando funditur, qualē in modulo reperit formam, talem sibi assumit. Vnde sic qui formam cordis sui habent deformatam, qcquid inciderit, totum inuenitur corruptū & deformatum. Sicut etiam in vase corrupto quicquid infunditur, inuenitur corruptum. Sunt etiam tales similes infirmis quibus cibus quandoque sapidus, & bonus, videtur amarus. Et hoc non est ex vitio cibi, sed ex corruptione paloti. Sic iudicium malum non ex facto pximi, sed ex corruptione iudicantis procedit. Item baculus in aqua positus videtur confractus propter reflexionem vmbræ.

Item turres, & montes iuxta aquam videntur transuersi. Eodem mō cordi trāsuerso, & vitiato omnia videntur vitiata, Eccl. 10
& transuersa. Vnde Eccles. Stultus in via ambulās, cum ipse stultus sit, omnes stultos æstimat. Itē semper credit latro, quod Grego.
omnes sint ei similes. Grego. Omnis homo ꝗm se, alterum iudicat. Vnde quicqd in bono corde cadit, in totum bonum & dulce efficitur. sicut apis quæ amaros, & venenosos succos in mel conuertit.

Compunctionis lachrymas mentis ægritudinem sanare ac æternæ mortis sententiam delere quibusdam naturalibus exemplis præcipueque Iordanis similitudine erudimur. Cap. XXXVIII.

LAchrymæ compunctionis delent sententiam, & scripturam mortis nam sicut literæ delentur aqua, vel alio liquore, sic lachrymæ delent literas mortis quas diabolus scripsit manu propria. Qui enim peccat tradit ei quasi chirographū
Aug. Lachrymæ enim delēt delicta, quē pudor est confiteri, vt dicit Aug.

Item lachrymæ humilis cōpunctionis sanant ægritudinem mentis. dicit enim
Pallad. Palla. ꝗ si arbor malicitonij efficiatur ægra, amurca aq̄ æqualiter mixta, radicibꝰ eius debet infundi, & sic sanat. Tunc. n. citonij arbor ægrotat, qñ mens alicuius probi viri, aut vitij alicuius passione, aut tentationis læsione laborat. Cui sanitas ꝓcuratur, si cordis eius radicibus. i. cogitationibus, seu affectionibus amurca aq̄ mixta infundat. Quid aūt per amurcam accipere debemus, nisi humilē considerationem proprij defectus? Nā sicut oleum superiora vasis petit, sic amurca ad imum i. ad fundum decenscendit. Vnde sicut ꝑ oleum supiora petens, intelligitur deuotio, qua quis eleuat in cōtēplationē Dei, ita ꝑ amurcā significat humilitas qua qs descendit ad considerationē defectus, & reatus sui. Et quasi amurcæ aqua miscet, dū ex ipsa cogitatione suæ malitię lachrymarum compunctio generat. Dūque humiliata atque cōpuncta mens lachrymarū largo imbre pfunditur, quasi salubri q̄
4. Reg. dam medicina purgata a suo languore sanatur. Vñ dictū est Naamam Syro. Lauare I Iordane & recipiet sanitatē caro tua. Nam Iordanis interpretat descensio, vel riuꝰ iudicij. Vnde ille in Iordane se lauat, qui humiliter seipsum diiudicans, lachrymis se purgat. Et hęc est lotio Iordanis, q̄ sanat languorem mentis.

Cur diabolus hominis perpetuus hostis sedulo in nobis ignem incendat luxuriæ diuersimode ostēditur. Cap. XXXIX.

LVxuriæ ignem non succendit Deus, sed diabolus. Sicut n. faber, qñ non pt ferrū ad voluntatē suam ducere, illud in ignem mittit, & exufflat tantum, ꝗ calefactum ducit ad libitū suū. Sic facit diabolus, qñ nō pōt aliquem ducere ad peccatum, calefacit eum igne luxuriæ, vt eū
Isa. 54. sic flectere possit ad peccatū. Isa. Creaui fabrum sufflantem in igne prunas, & ꝓferentem vas in opus suū. Succēdit ignis flatu follium. i. suggestione vetularum, q̄
Hier. 1. sunt quasi sufflatorium diaboli ad accendendum ignem luxuriæ. Hiere. Ollam succēsam ego video. idest vetulam nigram. Olla enim quantuncunque alba sit, si tamen ponitur sępe ad ignem, denigratur: & sic anima per luxuriæ frequentiam.
Thren. Denigrata est super carbones facies eorum. Olla bulliens si non haberet Tren. 4
nisi vnam fabam, eam superponeret, & monstraret. Sic luxuriosi luxuriam cohibere nō possunt qn saliat, aut per os turpe loquendo, vel cantando, aut per oculos impudice respiciēdo, aut per tactum vel ornatum, sicut de domo incensa exit ignis per fenestras, & ostia.

Mansuetudo quæ animam, vt antemurale in periculis conseruat hominisq̄ gratiam conciliat, quantum Deo grata sit, exemplis clarum efficitur. Cap. XL.

MAnsuetudo animam seruat, quia est sicut antemurale in castro aiæ, lapides durorū verborū leuiter excipiens, & oēs ictus sustinens, & hoēs a læsione custodiens. Sicut ergo vasa vitrea inuolunturin fęno, vel in alia mollire, vt sic a cō fractione seruentur: Sic quoq; aīa in mā-
suetudine conseruatur. Eccl. Fili, in man- Eccl. 10
suetudine conserua aīam tuā Mansuetudo est Deo, sicut culcitra mollissima cum lectulo florido cōscientiæ. Can. Lectulus Can. 1.
noster floridus. Vnde sicut hō libentius dormit in lectulo molli q̄ in duro, sic Deꝰ I corde māsuetiqa I pace factꝰ ē locꝰ eiꝰ.

Itē māsuetudo gram hoibus impetrat. Nā sicut adamas trahit ferrum, sic mansuetudo corda hominū Eze. Vt adamantem, & silicem dedi faciem tuam. Eccl. Fi Eze. 3. Eccl. 3.
li, in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris.

Mendacium, quod veneno, & falso denario uariis de causis assimilatur, quantum sit graue peccatum quamq; pœnam mendaces iure patiantur describitur. Cap. XLI.

MEndaciū est, sicut quoddā venenū tātę efficaciæ, ꝗ in ipso ore existēs hoīem interficit. Sap. Os, quod mentitur, Sap. 1.
occidit aīam. Itē mēdax hō sitis est falso denario. Nam tantū pualet hō verax mendaci, quantum denarius verus falso. Vnde enim bonus denarius valet. c. solidos. Sic homo verax. c mendaces. Magna stultitia, quia volunt omnes homines denarios esse ueros, & bonos, & diligiet eis multum si inueniunt vnum falsum. Vnde plus videntur diligere denarios quàm se ipsos: quia cum ipsi sint falsi

falsũ volunt tñ denarios esse veros, & sic volunt eos esse meliores se ipsis. Pro. Cor impiorũ pro nihilo. Et sicut denarium falsum nullus vult recipere, ita nec hominem mendaci vult aliquis credere. Et io mendaces hac pœna puniuntur, quia nec verum eis creditur. Et insuper alia pœna, qa nec ipsi credunt alijs, quia iudicant alios secundum se ipsos, scilicet mendaces.

Mortis meditatio quomodo sit vitæ spiritualis gubernatio ex regiminis nauis exemplo comprobatur. Cap. XLII.

MOrtis meditatio valet ad vitæ directionẽ. Qui n. vult nauẽ suã gubernare, dẽt se ponere in fine nauis, & ante se nauẽ dirigere, & picula euitare. Sic qui vult vitã suam gubernare, debet se ponere in fine vitæ suæ meditatione, vt possit ad bonum exitũ nauem suã. i. vitã dirigere. Sen. Considera q̃ pulchra sit res ante mortẽ vitã suã consumere, deinde securẽ expectare reliquã sui ipsi partem. O q̃ sollicite lõge nautæ sibi puidet de nauis directione, qñ hñt malũ passum transire. Sic quiber dẽt sibi puidere añ, quõ possit piculosũ passũ trãsire mortis, qa illi naues ptãsibũt. s. aiẽ p artũ foramẽ mortis.

Sene.

Itẽ mors pessima hoium peccatorũ firmat, & stabilit sanctos viros in bono. Dicit enim Pallad. q̃ columbæ non peunt, nec deserunt locũ, siue columbariũ suum si per fenestras aliquid de strangulari hominis vinculo, aut tune suspẽdatur. Tũc aũt columba in fenestra sua hẽt funẽ strãgulati hominis, qñ in memoria & cõsideratione sua hẽt malũ exitũ hominis peccatoris, quo pipecto nidũ suum non deserit, quia bonam conscientiam relinquere no præsumit. Greg. Festina consolatio bonorum est, consideratus finis malorũ.

Pallad.

Grego.

Moysi Tabernaculum quoad singulas eius partes distincte describitur: quæ quidem totam Mundi machinam optimis similitudinibus significare videntur: in quibus pariter quamplurima aperiuntur arcana. Cap. XLIII.

MVndi totius vniuersitas repræsentabatur in tabernaculo Moysi. Nã illud tabernaculũ distinguebat in duas ptes. Quarũ vna dicebatur sancta sanctorũ, q̃ erat Occidẽtalis. Alia vocabat sanctã q̃ erat ad Orientem. Et iterũ añ tabernaculum erat atrium, & inter vtrumque tabernaculum erat velum quatuor colorum.

Item interiora tabernaculi latera tegebantur cortinis diuersorum colorum, & supra tabernaculum erat tectũ, hñs tres cooperturas. Pars igitur illa q̃ dicebatur sancta sanctorum, significabat seculũ altius spiritualium substantiarũ. pars vero q̃ dicebat sancta, signabat mundum corporalẽ. Velũ distinguẽs inter vtrũq; erat ex quatuor colotibus, per quos quatuor elemẽta designantur, scilicet byssũ p quã designat terra, qa byssus. i. linum de terra nascitur: purpura per quã designat aqua, quia ñebat purpurens color ex quibusdã conchis q̃ inueniuntur in mari: iacincto per quẽ signatur aer, quia hẽt aereũ colorẽ. Et cocco bis tincto, p quẽ signat ignis. Et hoc iõ, qa in materia quatuor elementorum est impedimentũ p qd̃ velant nobis incorporales substantiæ, & io interius tabernaculũ. i sancta sanctorũ solũ summus sacerdos, & semel in anno intrabat, vt designaretur, q̃ hæc est finalis perfectio hominis, vt illud seculum introeat. In tabernaculum vero exterius, quod dicebatur sancta, introibant sacerdotes continue non autem populus, qui solum ad atrium accedebat, qa scilicet ipsa corporalia populus percipere potest, ad interiores autẽ rationes eorum soli sapientes, vel considerantes attingere pñt. per cortinas autẽ quæ tegebant latera tabernaculi interius & erant ex varijs colotibus, signabãt cœlum sidereum, quod est diuersis stellis variatum. per saga autem, quæ erant super tectum tabernaculi, significabãtur aquæ quæ sunt supra firmamentum. per pelles autem rubricatas, de quibus erat secunda tabernaculi coopertura, significabatur cęlum empireum in quo sunt angeli. Sed per pelles iacinctinas ex quibus erat tertia cooperturа significabatur, cœlum sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

Item in tabernaculo interiori tria continebãtur, scilicet arca testamenti, in qua erat vna aurea habens manna; & virga Aaron, quæ fronderat; & tabulæ, in quibus erant scripta decem præcepta legis. Hæc autem arca sita erat inter duos Cherubin, qui se mutuis vultibus respiciebãt. Et super arcam erat quædam tabula quæ dicebatur propitiatorium super alas Cherubin, quasi ab ipsis cherubin portaretur ac si imaginaretur, quod tabula esset sedes Dei. Vnde & propitiatorium dicebatur

tur quasi exinde populo propitiaretur ad preces summi sacerdotis. Et ideo portabatur a Cherubin quasi Deo obsequẽtibus: arca vero testamenti erat scabellũ sedentis super propitiatorium. Per hæc ergo designabantur tria, quæ sunt in illo seculo altiori, scilicet Deus, qui super omnia est, & incomprehensibilis omni creaturę & propter hoc nulla similitudo eius ponebatur ad repręsentandum eius visibilitatem, sed ponebatur quædam figura sedis, quia scilicet eius creatura cõprehensibilis est, quæ est subiecta Deo, sicut sedes sedenti. Sunt etiam in illo altiori seculo spirituales substantiæ, scilicet Angeli. Et hi significabantur per duos Cherubin mutuo se respicientes, ad designãdum concordiam eorum adinuicem, secundum illud Iob: Qui facit concordiam in sublimibus suis: & propter hoc etiam non fuit vnus tantum Cherubin, vt designaretur multitudo cœlestium spiritũ, & excluderetur cultus eorum ab his, quibus præceptum erat, vt solum Deum colerent. Sunt etiam in illo intelligibili seculo rationes omnium eorum, quæ in hoc seculo perficiũtur quodãmodo clausæ, sicut rationes effectuum clauduntur in suis causis, & sicut rationes artificiatorum in artifice: & hoc signabatur per arcam, in qua repræsentabantur per tria ibi contenta, tria, q̃ sunt potissima in rebus humanis, i. sapientia per tabulas testamẽti, potestas Regis per virgam Aaron, & vita per manna. Vel per hæc tria repræsentabantur tria Deo attributa. s. sapientia in tabulis, potentia in virga, bonitas in mãna, tum propter dulcedinem, tum qa dei misericordia est populo data, & ideo in memoriam diuinæ misericordiæ seruabatur. In exteriori vero tabernaculo, quod signabat præsens seculum continebãtur ẽt tria scilicet altare thimiamatis, qd̃ erat directe contra arcam, mensa propositionis super quam duodecim panes ponebãtur, & erat posita ex parte aquilonari. Cãdelabrum vero positum ex parte australi: quæ tria videbantur respondere illis tribus, quæ erant in arca clausa, sed magis manifeste eadem repræsentabant. Oportet enim rationes rerum ad manifestiorẽ demonstrationem deduci, quæ scilicet, sunt in mente diuina, & Angelorum ad hoc, quod homines sapientes eas cognoscere possint, qui signabantur per sacerdotes ingredientes tabernaculum. In candelabro autem designabatur sicut in sensibili signo sapientia, quæ intelligibilibus exprimebatur verbis in tabulis. Per altare vero thimiamatis signabatur officiũ sacerdotum quorum erat populum ad deũ reducere. Et hoc etiam signabatur per virgam. Nam in illo altari incendebatur thimiama boni odoris, per quod signabatur sanctitas populi acceptabilis Deo. Dicitur enim Apoca. quod per fumum aromatum significabantur orationes sanctorum. Conuenienter autem sacerdotalis dignitas in arca significabatur per virgã: in exteriori vero tabernaculo per altare thimiamatis: quia sacerdos mediator est inter Deum, & populum per potestatem diuinam quam virga significabat, & fructum sui regiminis. i. sanctitatem populi Deo offert quasi in altari thimiamatis. Per mensam autem signabatur nutrimentum vitæ, sicut & per manna: sed est communis hoc, & grossius nutrimẽtum, illud autem suauius, & subtilius. Conuenienter autem candelabrum ponebatur a parte australi, mensa autem a parte aquilonari: quia australis est dextra pars mundi. Aquilonaris autem sinistra, vt dicitur in secundo cœli, & mundi. Sapientia autem pertinet ad dexteram sicut, & spiritualia bona. Temporale autem nutrimẽtum ad sinistram, secundum illud. In sinistra illius diuitiæ, & gloria. potestas autẽ sacerdotalis est media inter temporalia, & spiritualem sapientiam: quia per eam spiritualis sapientia, & temporalia dispẽsantur.

Iob. 25.

Apoc. 8

Prou. 3.

Item cãdelabrum habebat. 7. calamos, vt Iosephus dicit, ad designandum. 7. planetas quibus totus mundus illuminatur. Et ideo ponebatur candelabrum a parte australi, quia ex illa parte est nobis notus planetarum cursus. In mensa etiam ponebatur 12 panes ad designandum. 12 tribus Israel. Mensa autem non ponebatur directe in medio ante propitiatorium, ad excludendum ritum idololatriæ. Nam Gentiles in sacris Lunæ proponebant mensam coram idolo Lunæ. Vnde Hiere. Mulieres conspergunt adipes, vt faciant placentas Reginæ cœli. In atrio vero extra tabernaculum continebatur altare holocaustorum, in quo offerebãtur Deo sacrificia de his, quæ erant a populo possessa. Et ideo in atrio tali poterat populus esse, q̃ huiusmodi Deo offerebat per manus sacerdotum. Sed ad al-

Hier. 7.

Universidad de Deusto Biblioteca

tare interius in quo ipsa deuotio & sanctitas populi Deo offerebatur, non poterant accedere nisi sacerdotes, quorum erat Deo populum offerre. Erat autē hoc altare extra tabernaculum in atrio constitutum, ad remouendum cultum idolo latriæ. Nam Gentiles instituta templa altaria constituebant ad immolandum idolis.

Item mundus assimilatur scacario, cuius tota familia currit transuersò, vt apprehendat aliquid mentiendo vsurpādo & huiusmodi faciendo.

Item in scacario quamdiu durat ludus vnus est: Rex, alius miles, & huiusmodi, Et aliquando duo videntur tenere totū sed quando cessauit ludus idem fit de milite, & rege, quod de minima familia, qa communiter reponuntur in sacco vno, quandoque Rex in fundo sacculi, & minima familia in superiori parte. Sic quoque mundus est ferè, vt ludus scacarij, qa quamdiu durat hoc mūdus, vnus est rex, alius miles, vnus magnus, vnus paruus: sed adueniente morte in sacco terræ reponuntur, ita fit de Rege sicut de milite,
Eccl. 9. tunc sicut dominus ita, & seruus eius. Eccle. Comunionem mortis scito, quia moritur doctus similiter, & indoctus. Et aliquando diues vadit ad fundum inferni, & pauper ascendit superius ad gaudia paradisi, sicut patet de diuite epulone, & La
Luc. 16 zaro paupere. Luc. 16.

Item mundus in morte totaliter auferitur. Vella. n. quando tota die cantauerit, & denarios receperit, in sero auferuntur ei denarij, & nihil ei remanet, sed ponit in sorello veteri, & dissipato. Sic homo nihil in fine portat de labore suo, nisi linteamen laceratum. exemplum de Saladino, qui fecit portare linteamen in quo debebat sepeliri, per terram suam, & dicere, Nihil reportat, imperator de omnibus diuitijs Regni sui, nisi linteamen illud.
Iob. 27. Iob. Diues cum dormierit, nihil secum afferet. Item mundum debet homo relinquire, ne corrumpatur ab eo. Nam quando vinum corrumpitur, vel deterioratur super fęces in dolio, debet trasferri ī aliud vas, vt non corrumpatur. Et sic homo à mundo debet exire, ne corrumpatur ab
Hier 48 eo. Hiere. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in fęcibus suis, nec transfusus est de vase in vas.

Murmurationis vitium habentes, gratia diuina vacuos esse, exemplis a rebus naturalibus de promptis ostenditur. Cap. XLIIII.

MVrmuratores ostendunt se defectū habere diuinæ gratiæ. Nam vasa vacua percussa resonant, plena non. Sic vacuus a gratia murmurat, non plenus. Ec Ecc. 10
cle. Vir prudens, & disciplinatus nō murmurabit correptus.

Item olla vacua ad ignem posita crepat, & magnum sonum crepans reddit, plena verò olla non. Ecclesia. Vasa figuli Ecc. 27
probat fornax.

Item murmurans est quasi rota nō bene vncta gratiæ vnctione, & ideo murmurat sicut rota curtus malè vncta. Eccle
præcordia fatui quasi rota carri, quæ fœnum portat, & murmurat. Sap. Custodite Ecc. 31. Sap. 1.
vos a murmuratione, quæ nihil prodest.

Nouitios seu incipientes donec aliquantis per proficiant saltem, optimis viris esse sociandos, cautum similitudine suadetur. Cap. XLV.

NOuitijs siue de nouo conuersis non sunt admiscendi alij siue sociandi, nisi quorum vita bona nota est, & doctrina sana, saltem quousque sint in spiritu, vel religione prouecti, sicut dicit Pal. Pall.
q; in pastinato solo inter nouellas vites omnino nihil esse conferendum Græci iubent, exceptis caulibus tertio anno, q̄ libebit immergere. Sic inter nouiter conuersos vsque ad tempus quo sunt prouecti, non sunt quilibet admiscendi nisi noti, & docti, qui assimilantur caulibus, qui sunt olera nota, & quorum ius siue aqua est sana. Vnde significant homines quorum bona vita est nota, & doctrina sana. Tales enim inter eos possunt admitti. psalm. Filij eorum sicut nouellæ plantationes, &c. Is. 143.

Veram obedientiam præceptorum Dei, castro, & fictam arcui iure comparari eorum, similitudinibus demonstratur. Cap. XLVI.

OBedientia mandatorum Dei hominē a malis custodit. Nam sicut castrū custodientes se custodit, ita mandatū Dei seruat seruantes se. Vnde dr, Si volueris mandata Dei seruare seruabunt. Ecc. 10

Item obedientia ficta assimilatur arcui prauo, qui a parte ventris, multū potest incur-

incurrari, sed a parte dorsi frangitur. Sic multi in prosperis obediunt, & in his, q̄ corpus delectant: ed in duris laboribus, & aduersis refugiunt, & recalcitrāt, sicut equus habens dorsum excoriatum cōtra onus, non attendentes, quod dicit Greg. quōd obedientia quanto plus habet de suo, tanto minoris est meriti.

Opus bonum, quod debet ex bona intentione pendere, quemadmodum sit agendum, vt Deo gratū fiat operantiq; meritum afferat, duabus veteris testamenti mirificis exemplis, & alijs naturalibus similitudinibus ostendatur. Cap. XLVII.

OPus bonum, & perfectū debet assimilari illi thumiamati siue pulueri, quē dominus fieri mandauit, Exo. 30. vbi Exo. 30
dicitur, Sume tibi aromata stact. & anet. galbanum boni odoris, & thus lucidissimum, faciesq; thumiama cōpositum opere vnguentarij mixtum diligenter, & purum. Thimiama quippe ex aromatibus racimus, cum in altari boni operis virtutū multiplicitate redolemus. Quod mixtum & purū fit, quia quanto virtus virtuti iungitur, tanto incensum boni operis sincerius exhibetur, vbi etiam bene subiungitur. Cūq; in tenuissimum puluerē vniuersa cōtuderis, pones ex eo coram testimonij tabernaculo. In tenuissimum puluerē aromata conterimus, cum bona nostra quasi in pilla cordis occulta discussione tundimus, & si veraciter bona sint subtiliter pertractamus. Vniuersa ergo in pulnerem redigere, est virtutes recogitando terere, & vlq; ad subtilitatem occulti examinis reuocare. De quo etiā puluere subditur, Pones ex eo coram testimonij tabernaculo. Qua tunc bona nostra veraciter in conspectu iudicis placent, cum hæc mens subtiliter recogitando contersit, & quasi de aromatibus puluerem reddit, ne grossum durumq; sit bonum, qd agitat, ne si hoc arcta recogitatiōis manu
Gregor. non comminuat, odorem de se subtilius non aspergat, prout Greg. dicit.

Item opera virtutum a Deo non acceptantur, nisi prius a vitijs separentur: Vnde messor grana frumenti in horreo non recondit nisi prius excussa a paleis. Et iō
Iudi. 6. habetur in libro Iudicum, quod Hieroboam, cum a paleis frumenta excuterer, Angelum vidit, ad cuius imperium protinus hœdum coxit, quem supra petram posuit, & ius carnium desuper effudit, q̄ Angelus virga tetigit, eaq; ignis exiens de petra consumpsit. Quid est autem frumēta virga cedere, nisi rectitudine iudicij a vitiorum paleis virtutum grana separare? Sed hoc agentibus Angelus apparet: qa tanto magis omnia interiora denunciat quanto se studiosius homines ab exterioribus purgāt. Qui occidi hœdū pcipit. i. omnē appetitū nostræ carnis immolari. Carnesq; supra petrā poni, & ius desuper fundi. Quem alium significat petra, nisi eum de quo per Paulum dr? Petra autem
1. Cor. 10 erat Christus. Carnes ergo supra petram ponimus, cum corpus nostrū in Christi imitatiōe crucianus. Ius etiam carnium desuper fundit, qui in conuersatiōe Christi ipsas etiam carnales cogitationes exinanit. Quasi enim ius ex carnali quodā in petra funditur, quando mens etiam a cogitationum carnalium fluxu vacuatur, quæ tamen mox Angelus virga tangit: qa intentionem nostram nequaq̄ potestas diuini adiutorij deserit. De petra autem exijt ignis, & ius carnesq; consumpsit, qa afflatus a Redemptore spiritus tanta cor nostrum flamma compunctionis cōcremat, vt omne, quod in eo est illicitum & operis, & cogitationis exurat, sicut Grego. dicit.

Item opera bona non sunt differenda postq̄ sunt consulta, & deliberata, sicut non differenda est vindemia postquam vua est matura. Nam (sicut dicitur in libro de vindemijs.) Tarde vindemiantes non solum vineam lædunt vltra q̄ oportet eam ferentem, sed grando, & gelu si fiant, facile passibilius faciūt vinū. Vnde aiunt Demetrius, & Africanus, quod sex Dem.
solūmodo dies debet vua non plus matura permanere. Etsi granum vuæ non viride, sed nigrum appareat signat eam esse maturam. Sicut ergo non est differenda vindemiatio post vuæ maturationem, sic nec boni operis executio post deliberationem, quia periculum est in Ro. 12.
mora. Apo Sollicitudine non pigri.

Item opera bona non faciens, sed ocio se in collegio, vel religione viuere volens non est sustinendus. Sicut agricola ramum viridem licet, sed sterilem in medio oleæ non debet sustinere, sed ipsum abscidere, velut totius arboris inimicum. vt dicit Palladius. Et si- Pall.
militer homines pestilentes, sicut & ociosi non sunt tolerandi: vnde mem-

bra insanabilia solent abscindi. Sicut et in ipsis arboribus (vt idem Palladius dicit) aridita, & sterilitas æquo modo fugiendæ sunt. Gal. Abscindantur, qui vos conturbant. Gal. 5.

Item operis bonitas dependet ex bonitate intentionis. Cuius exemplum patet in pomis siue in fructibus arborũ. Si n. aliquis voluerit, vt in piro, vel pomo aliqua gemma inuenitur, aut etiam margarita, aut obolus, aut aliud simile, accipiat aliquod talium, & cum pomũ, vel pirum aliquod floruerit, & aliquantulum creuerit imprimat in præputium eius, profunde quodcunq; horum voluerit, & notet ipsum per aliquod signũ appositum, & si nat crescere, & sic tandem inuenit in pomo. Est aut velut pomũ arboris, opus cuiuslibet hois, q̃ floret in cogitatione, crescit in deliberatione. Sed quasi pomi præputium est ipsius opis initium. Est autem inchoatio operis ab ipsa intentione agẽtis. Gemma ergo, quæ in pomo reperiri debet, præputio pomi imprimitur: qa virtus sequentis operis in intentione iudicatur. Qualis enim est intentio, quæ præcedit, tale est omne opus quod sequitur, prout Grego. dicit. Ergo ibi imprimenda est margarita puritatis, gemma honestatis, obol° charitatis, a qua est precium siue meritum operis.

Item opus bonum factum sine tædio, simile est fructui nascẽti sine nucleo. Docent enim agricolæ, quod si qs vult plantare arborẽ, cuius fructus nõ habeat nucleos, hoc modo facere pot. Surculi plantandi extremitates reflectat, & cum cultello ambas apertas infigat ipsi trunco. Et cum ambæ conualuerunt amputet extremitatem maiorem, minorem vero sinat crescere. Quid autem est surculus plãtandus, nisi homo ad conuersionem, vel ingressum religionis dispositus? Hui° duę extremitates sunt timor, & amor, quarũ vtraque gladio verbi Dei apparatur, quia s. verba Dei, & timorem incutiunt, & ad amorem alliciunt. Sed tunc vtraq; extremitas trunco infigitur, cũ timore, & amore Christo inhæretur. Ipse enim Christus quasi trũcus est, nos autem quasi ramusculi ei° sicut ipse dixit: Ego sum vitis, & vos palmites. Sed quamuis in conuersionis initio pl° abũdet timor, quàm amor, tamen postea in pęnitentis profectu amputatur maior extremitas, & minor crescere sinitur, quia scilicet amor crescit, & seruilis timor emittitur. Ioã. Perfecta charitas foras mittit timorem. & hæc est plãta, quæ producit fructus siue nucleo, qa s. homo charitate feruens operatur sine difficultate, & tædio: propterea dicitur, q̃ qui amat, non laborat. Ioã. 15. 1. Ioã. 4

Oratio compunctiua quantum animam impinguet, vini similitudine, & ipsamet, quid existat breui declaratur. Cap. XLVIII.

ORatio compunctiua, & feruida impinguat animam. Cuius exemplum est, quia per sublimationem conuertitur liquor vini in pinguedinem olei. Nam si vinum distilletur ad modum aquæ rosaceæ distillat humiditas aquea insipida & illud, quod remanet fit oleagineum, & pingue. Et si iterum illa substantia sublimetur, egreditur inde oleum, & hoc plus fit de forti, quàm de debili, & precipue de musto. Per vini ergo fortis liquorem intellige compuncti hominis feruorem, de quo in psalmo. Potasti nos vino compunctionis, qui tunc sublimatur, quando orando eleuatur. Est ergo oratio, secundum Damascenum, ascensio mentis in Deum. Et ideo sublimatio fortis vini, est oratio hominis compuncti: quæ vertitur in pinguedinẽ olei, quia scilicet ipsi oranti acquirit abundantiam gratiæ spiritualis gaudij, quod est vt quædam pinguedo siue repletio animi. Psal. Vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ. Psal. 59 Dama. Psal. 44

Mulieris ornatus, qui meritò Diaboli rete nuncupatur, quomodo mortis spiritualis indicium existat, exemplo notabili, auctoritatibusq; eiusdem deceptio demonstratur. Cap. XLIX.

ORnatus corporis mulieris est sicut rete diaboli ad decipiendas animas intuẽtium. Nam licẽt aliquæ se excusent dicentes, quod non se ornent ad decipiẽdum: nihilominus similes sunt latroni, qui non audet piscari in viuario domini sui, vel venari in foresta eius tamen accommodat rete suum latroni audaciori. Sic & iste accommodant corpora sua diabolo ad decipiendum, & capiendũ animas, & bene volunt concupisci licẽt non concupiscant, Augu. Non solum appetere, sed & appeti velle criminosum est. Et Chrysost. dicit, quod mulier si se decorauerit, & oculos intuentium ad se traxerit, & si plagam non intulerit, vindictam tamen exoluet extremam. venenũ enim intulit, & si nullus, qui biberet, inuentus sit. Augu. Reg. Chrys.

Item ornatus mulieris est signum mortis spiritualis. Nam quando pannus sericus ponitur super feretrum, signum est cadaueris mortui, & quòd ibi iacet mortuus, sic in corpore ornato signum est, quod ibi sit anima mortua. Vnde mulier ornata non est nisi feretrum animæ mortuæ. Abac. Ecce coopertus est auro, & argento, & spiritus non est in visceribus eius. Vnde potius mulier deberet plangere filiam suam ornatam, quàm si videret eam mortuam ante se. Eccle. Super mortuum, scilicet ĩ anima, plora: deficit enim lux eius, i. gratiæ. Abac. 2 Ecc. 22.

Item mulieres se ornantes, se habẽt ad modum cani, qui difficile exoriatur in capite, quia s. huiusmodi mulieres vix volunt dimittere ornatum capitis, ideo decaluabit Dominus verticem filiarum Siõ, & crinem earum nudabit. Isa. 3.

Item mulier ornata decipit, sicut pellipario, qui volens vendere veterem pellem, vt decipiat rusticos, dealbat aliquantulum aliqua albedine, qua excussa parũ post portata, apparet vetustas eius. Sic impudicę mulieres volentes decipere viros, colores ponunt in facie sua, quibus recedentibus apparent ruge, & maculæ: quia nihil absconditum, quod non reueletur. Vnde tales sunt fumarium opertum niue, & quando recedit nix, apparet turpitudo ei°. Isa. Reuelabitur ignominia tua, & videtur opprobrium tuum. Math. 6 Isa. 47.

Christi, Sanctorumq; passiones nostras decorare tribulationes, & amaritudines in dulcedinem vertere, in patientesque reprehensione maxima dignos esse exemplis, & rationibus suadetur. Cap. L.

PAssio Christi, & Sanctorum suorum dulcorat nobis tribulationes nras. Nam aqua amara transiens per aquã dulcem, dulcis efficitur, & vinum dulce transiens per gariofilum fit gariofilatum. Sic tribulationes, & tentationes, quæ prius per Christum, & sanctos suos transierunt, exemplo illorum nobis debent esse dulciores. Bernar. Magna consolatio membris ex capite. Heb. Recogitate eum qui talem sustinuit &c. Grego. Facta præcedentium recolamus, & non erunt grauia, quæ toleramus. Sed quidam sunt similes simiæ, quæ inueniens amaritudinẽ in cortice nucis, eam proijcit, & ideo non gustat de dulcedine nuclei. Sic aliqui infœlices amaritudinem pœnitentiæ, & tribulationis sentientes exterius eam proijciunt, & ideo consolationem interius nõ sentiunt. Sapi. Sapientiam & disciplinam qui abijcit, infœlix est. Dicitur, q̃ in palatio Ionis erant duo dolia vini, vnum de amaro vino, aliud de optimo: quia quicunq; volebat bibere de optimo, oportebat eũ prius bibere de amaro. ic si mens appetit quòd demulcet, oportet prius bibere, q̃d dolet, vt dicit Greg. Heb. 12 Grego.

Item passionis, & crucis Christi deuota consideratio amaritudinem in dulcedinẽ vertit. Vnde assimilat arbori nucis. Si n. vis vt amari persicorum nuclei efficiant dulces, surculum persici plantа super stipitem arboris nuscis, & talis persicus p̃ducit magna poma si tamen cum florent irrorentur lacte caprino. Quid enim est amarus persici nucle°, nisi turbati, & passionati hominis amarus animus? q̃ tunc stipiti nucis inseritur, quando pœnas crucis meditatur. tunc enim non tantũ amaritudo dulcescit, sed etiam magna poma persicus producit: quia s. amarus animus considerans pœnas Christi, non solum amaritudinem suam pro nihilo ducit, sed etiam in magna desideria p̃rumpit, quæ quidem tunc florent, quando in animo feruent: quæ tamen lacte capræ sunt irroranda. i. discretionis moderamine temperanda. Est. n. lac caprinum in tribus suis substantijs post fœmininum lac maxime temperatum. Vnde metro lac capræ designat moderamen prudentiæ: quod est necessarium in tribus substantijs. i. in tribus partibus operis, s. in principio, in medio, & in fine.

Patientiam veram, quæ rosæ non immeritò assimilatur, vitæ regimen esse, ac animam in trepidam custodire multis rationibus exprimitur. Cap. LI.

PAtientia assimilatur rosæ cum qua artificialiter fit aqua rosacea, mel, & oleum rosaceum, & saccarum rosaceum. Sic quoque patientia præbet aquam odoriferæ compunctionis, mel idest dulcedinem internæ consolationis, oleum fraternæ compassionis, saccarum, idest suauitatem & dulcorem æternæ refectionis.

Universidad de Deusto Biblioteca

Item patientia custodit animam, sicut
area thesaurum. Luc. In patientia vestra
Luc.21 possidebitis animas vestras. Vnde sicut
homo multum diligeret aréa in qua pos-
sset thesaurum suum custodire, sic debet
diligere patientiam.

Item multũ diligeret homo etiã illum,
qui fabricaret sibi talem arcam gratis: &
sic debet diligere tribulationẽ, quæ fabri
Rom.5 cat arcam istã. Apost. Tribulatio patiẽtiã
operatur. Quot.n. contumeliæ dicuntur
tibi, quot iniuriæ fiũt, tot ligaturæ, & clau-
ui ad fortificãdum scrinium tuum appo-
nuntur. Vnde magnas gratias debes age
re, & non contumelias reddere.

Itẽ patientia vita gubernatur. Hoc.n.
facit patientia cordi, qd facit gubernacu-
Pro.14. lum naui, Vnde Pro. Qui patiens est, mul
ta gubernatur sapientia, quia doctrina vi
Pro.19. ri per patientiam noscitur. Prou. Vnde sic
ut nauis fracto gubernaculo ventis, &
turbinibus agitatur, & tandem tempesta
te cõuulsa frangitur ad rupes, vel ad sco
Pro.54. pulos: Sic etiam cor impatiens. Vnde di-
citur Prouer. Paupercula conuulsa tempe
state absq; vlla consolatione. Hæc pau-
percula est impatiẽs aã, virtutum posses-
sione & gratia spoliata, quam cuiuslibet
tentationis tẽpestas a sua stabilitate di-
nellit, & absq; consolatione relinquit.

Itẽ patientia tribulationis requirit so-
liditatẽ amoris, & virtutis. Nam cruda te-
gula si ponatur in flumine dissoluit, co-
cta vero non. Ita quoq; hõ carnalis, qui
non est igne charitatis, vel tribulatione
decoctus deficit in aqua tribulationis.

Item fons luteus iacto lapide facile
turbatur, arenosus vero non. Sic homo
plenus luto peccati, de facili grauatur: vir
tuosus non, quia non contristabit iustũ,
quicquid ei acciderit.

Item qui in hac vita est sine patientia
similis est hoi, qui in tempore pluuiæ si-
ne pluuiali mantello, siue capa est. Et si-
cut homo inermis est in medio hostium
Pro.30 suorum. Prouer. Qui impatiens, est iusti-
uebit damnum.

Cor hominis quod castro comparatur, septem cõditionibus hic expositis facillime peccatum euitatur. Cap. LI.

PAcem cordis siue conscientiæ seruã-
re volens, debet ipsum cor siue con
scientiam custodire, sicut custoditer ca-
strum tempore belli. Nam quãdo castrũ
alicuius impugnatur ab aliquo, & nõ po
test cum eo componere neq; pacẽ habe-
re, debet primò diligenter considerare,
vtrum in castro illo sint aliqui qui pacẽ
eius turbent. Et primo debet eos si quos
inuenerit eijcere, & de eis iustitiam face
re, & postea castrum munire, & bñ claus-
um tenere. Etsi in oĩbus his non potest
castrum tenere, debet dño legitimo illud
cõmẽdare, vel reddere. Et quibus colligũ
tur septem, quæ cuilibet necessaria sunt
ad custodiendum castrũ cordis in pace;
qd vere est tanq castrũ inter inimicos si-
tũ, & vndiq; obsessum, & ante ipsum te-
net sedem suam diabolus, qui tanq Leo
circuit quærẽs quem deuoret. Vbi glosa 1. Pe.5.
dicit: Circuit tanq hostis clausos muros
explorans, an aliqua pars sit minus stabi-
lis quæ ad interiora penetret. Sunt ergo
contra insidias eius septem necessaria.

Primum est diligens conscientiæ præ-
seruatio, vt s. videatur si quid est in corde
quod pacẽ cordis conturbet, Apos. Vide- Heb.3.
te nẽ forte sit in aliquo vestrũ cor malũ.

Secũdũ est pctorũ confessio, quæ s. eij-
ciet de castro cordis peccata, quæ pacem
cordis perturbant. Isa. Creaui fructum la Isa.57.
biorũ pacem. & 1. Mach. Quandiu superest 1. Mac.
Iudas. i. quãdiu differt confessio, impossi- 14
bile est pacem, s. cordis esse negocijs.

Tertium est operis satisfactio, vt fiat
iustitia deturbantibus pacem Isa. Est op' Isa.32.
iustitiæ pax. Et psal. Iustitia, & pax oscu- Psa.84.
latæ sunt. Solet dici, quòd terra pacifica
est, & secura, in qua tenetur iustitia: sed
multi sunt sicut latrones, qui non faciũt
de se iustitiã. sed fit de eis iustitia, & isti
sunt qui patiuntur pœnã inuiti. 1. Pet. No 1. pe.4.
mo vestrũ patiatur, vt homicida, aut fur.

Quartum est cordis clausio, s. castrum
cordis clausum tenendo: quod fit sensus
corporis restringendo. Sunt enim sensus
portæ cordis, per quas hostes ingrediun-
tur, pacẽ turbantes Hiere. Ascendit mors Hier.9.
per senestras, s. sensuum, & ingressa est
domum nostram, s. conscientiam: Luc. Luc.11
Dum fortis armatus custodit atrium suũ,
s. clausum tenendo, in pace sunt omnia,
quæ possidet.

Quintum est virtutum munitio: vt s.
fortiter muniatur, fossa, & muris vir-
tutum. Sicut enim muri ingressum ho-
stium impediunt, sic virtutes vitijs obsi-
stũt. charitas enim impedit ne intret auã-
titia, castitas ne intret luxuria, humilitas
ne intret superbia, & sic de alijs. Vnde

Iud.10. Iudith: Filii Israel muris circundederunt
uicos suos in præparationem pugnæ con
tra Holofernem. Sed nota, q̃ una ruptura
muri. i. unius uirtutis defectus sufficeret
Iob.6. hostibus ad ingrediendum. Iob. Quasi ru
pto muro, & aperta ianua irruerũt super
Phil.4. me. Ideo dicitur. Phil. 4. Pax Dei quæ exu
perat omnem sensum, custodiat corda
uestra.

Sextum est necessariorum prouisio, ut
castrum cordis sit bene munitum uictua
libus, & armis. s. de pane verbi Dei, &
scientię, & uino compunctionis huius-
modi. Et nota, quòd quanto castrum est
melius talibus munitum, tãto magis pec
cant, qui reddunt: & quia mandata Dei
pertingent ad tale munimentum, dicitur
Isa. Isa.48. Vtinam attendisses mandata mea, fa-
cta fuisset sicut flumen pax tua.

Septimum est Deo recommmẽdatio;
ut scilicet reddatur cordis castrum domi
no legitimo, dicendo, Pater in man' tuas
Ps.126. commendo spiritum meum. Nã nisi Do
minus custodierit ciuitatem, frustra uigi-
lat, qui custodit eam. Ipse autem est, qui
Pro.16. quando placet ei omnia reddit paccata.
Prouer. Cum placuerit Domino uiæ ho-
minis, inimicos quoq; eius conuertet ad
pacem.

Peccatum, quod anima, infirmitas uocitatur, puteo, gladio, latroni, infirmitatiq, comparatur: & qua uia peccator, qui cæco, & scenario ludenti similis efficitur, peccati ægritudinem expellere ualeat, edocetur. Cap. LIII.

PEccatum opere impletũ, appetitũ ma-
lum non satiat, sed amplius accẽdit, si
cut fabri stillicidium ad horã ignẽ mitti-
gat, sed postea feruet ardentius, & sic pec
Ose.4. catum perpetratũ plus exardescit, q̃ antè.
Ose. Comedent, & nõ saturabuntur; for
nicabuntur, & non cessabunt. Glo. Vires
fornicantium deficiunt, sed desideria in-
ardescunt.

Item peccatũ unum quotidie trahit ad
aliud. Est enim peccatũ quasi puteus sine
fundo. Lapis enim in puteũ proiectus,
uel cadens, si fundũ non inuenit, semper
est in casu. In peccato autem fundus nõ
est. Vnde cadens in peccatum, semper in
Psa.41. casu est continuo, nisi manu grãæ susten-
tetur. Psal. Abyssus abyssum inuocat. Abys
Grego. sus enim dr, quasi sine base. i. sine fundo,
Gregorius. Peccatum, quod per pœniten-
tiam non diluitur, mox suo pondere ad
aliud trahit.

Itẽ peccator est sicut ille, qui ludit ludũ
scacarium, qui uno ictu, uel tractu nõ fa
cto, uel male facto, totum ludum, uel to-
tum lucrum perdit. & sic uno opere ma-
lefacto, uel neglecto totus fructus uitæ
nostræ amittitur, & gratia Dei, & regnum
æternum. Eze. Si auerterit se iustus à iu- Eze.18.
stitia, & fecerit iniquitatem, omnes iusti-
tiæ eius quas fecit, non recordabuntur.

Item peccator est sicut ille, qui habet
oculos uelatos, & portatur de loco ad lo
cum, & nescit quò ducatur, vel ubi sit.
Thre. Væ nobis, quia peccauimus. ideo Thr. 5.
obtenebrati sunt oculi nostri.

Item est peccator similis cęco, qui ceci
dit in lutum, & non uidet se inquinatũ,
cum tamen multum sit deturpatus. Psal. Psa.39.
Comprehenderunt me iniquitates meæ,
& non potui, ut uiderem. & sicut cœcus
cadit sæpe, & offendit, sic & peccator.
Tob. Cęcus pater cępit offendens pedi- Tob.11.
bus currere.

Itẽ nota, quòd peccatũ est sicut gladi'
in corde, & sicut serpẽs in sinu, sicut ue-
nenũ in stomacho, & sicut latro ĩ domo.
Est enim peccatũ ut gladius uulnerando
naturã, ut serpẽs mordendo conscientiã,
ut uenenũ extinguendo uitã. s. charitatẽ,
quæ est uitalis calor animæ.

Item est, ut latro expoliando animam,
scilicet gratuitis donis. Item peccati im-
puritas non aufertur à corde sine operib'
pœnitentiæ, cuius exemplum apparet in
stuppa. Stuppa enim est lini purgamẽtũ;
& ab eo multis carpinationibus separat.
Similiter etiam purgamentũ culpæ indi-
get multis carpinationibus pœnitentiæ.
Quarum una fit in corde per contritio-
nem, alia in ore per cõfessionẽ, tertia in
opere per satisfactionem.

Item peccata, quæ sunt quædam infir-
mitates aãr, sanant sicut infirmitates cor
poris. Sanatur enim corpus primò p em-
plastrum, & sic sanatur anima per uerbũ
Dei, quod trahit dolorem ab anima, sicut
emplastrum a corpore. Isa. Iussum est, ut Isa. 38.
super ulcus Ezechiæ cataplasmaretur
massa ficuum, quę dulcedinem verbi Dei
significat.

Item per sudorem, qui humorem no-
xium repellit à corpore. Et sic anima per
timorem, qui peccatum expellit à mẽte.
Eccl. Timor Domini expellit peccatum. Eccl.1.
Prouer. Time Dominum, & recede à ma- Pro.3.

lo sanitas quippe in umbilico tuo erit.

Item per lotionem, vel balneũ. 3 Reg. 5. Vade lauare septies i Iordane, & recipiet sanitatẽ caro tua. sic sanatur homo spiritualiter per lachrymarum effusionem in compunctione.

Item per uomitum: sic anima per confessionem, Eccle. Si coactus fueris in edẽdo multum, surge de medio, & euome scilicet per confessionẽ venenũ mortiferũ, ut refrigeret te. Qui sanari desiderat, necesse est, ut vulnus detegat. Vñ dictum est leproso: Vade ostende te sacerdotib', & dum iret mundatus est.

Item per diecam i. per abstinentiam à peccato. Apost. Abstineatis uos à fornicatione. Eccl. Qui abstinens est addiciet ultam.

Item per putridorum resecationem. i. per tribulationem. Iob. Increpationem Domini ne reprobes, quia ipse uulnerat, & medetur.

Item per unctionem. i. deuotionẽ, vel pietatem, quem mentem lenit, Matth. Vngebant oleo multos ægrotos, & sanabantur.

Item per munitionem i eleemosynam, quando homo minuit de bonis suis dando pauperibus Luc. Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt uobis.

Ecc. 31. 1. Th. 4. Ec. 27. Iob. 5. Mat. 6. Luc. 6.

Amara pœnitentia, quæ timore, spe, prudẽtia, & humilitate est agẽda, quantum boni in homine operetur nitra similitudine sanctimoniæ in arbore Pyri apposita studetur. Vereq; pœnitens quid agere debeat, vt peccatorum veniam suscipiat, Agricola, Limi, Medicinæ exemplis plurimis ostendatur. Cap. LIIII.

POenitẽtia amara facit i homine sicut scammonea in arbore. Nam sicut dicit Ristor. Si uis ut aliqua pyrus ferat pyra soluentia, distempera scamonea cum aqua, & infunde ipsam in foramen, quod sit cũ terebello usq; ad medullam arboris: & obstrue foramẽ clauo, qui sit factus de eadẽ pyro, uel alia, & fiet pyra soluentia, & ualde relaxatiua. Sed non durat ista uirtus nisi per annos. Vnde oporter si uolueris, q̃ iterum uigoretur, ut alia scamonea infundatur iterũ. Et hoc est experimẽto probatum. Et eadẽ rõne forte possent pyra stiptica, & cõtra fluxum valentia si arbori fuerit infusa stiptica medicina. Et similiter ego opinor quẽ hoc dilatari possit ad quarumlibet medicinarum effectus, ut in fructibus se manifestẽt, immo etiam probabile est, quod omnis species aromatica eodem modo ĩ fusa arbori, ut balsamus muscus, & lignũ aloes tam in sapore, quàm in odore aromatizando se in fructu manifestare. Intellige ergo per pyrum usq; ad medullã terebello perforatam, hominem per uerbum Dei usq; ad intima cordis compunctum: cui scamonea aqua distemperata infunditur, quando pœnitentiæ amara tristitia, seu amara peccatorum memoria cum lachrymarum irrigatione miscetur. Sed tunc foramen clauo obstruitur, quando per timorem Domini cor peccato, seu diabolo clauditur. Et tũc de tali arbore nascuntur pyra relaxatiua, quia. s. à tali homine fiunt opera satisfactoria, & peccati expiatiua. Quod autem ad cõfer uandam uirtutem oportet scamoneam iterato infundere, est, quia ad conseruandam gratiam oportet pœnitentiam, & peccati amaritudinem seu tristitiam frequenter inouare. Psalm. Dolor meus renouatus est.

Rist. li de pome.

Psa. 18.

Item pœnitentia est, ut arena fosficia, quę arena licet sit grauis in pondere, est tamen utilis in opere: quia ex ea cum calce confecta ædificatur domus materialis. Similiter pœnitẽtia, licet sit grauis corpori, tamen est utilis spiritui, quia ex ea ĩformata charitate ædificatur domus spiritualis, scilicet cõscientiæ. Sed notã, quod arena fosficia, quæ est bona ad ædificia, tribus modis est eligenda, (secũdum Palla.) quia cognoscitur ex stridore, ex colore, & ex inhæsione. Ex colore quidem qa aut est nigra, aut rufa, aut cana. Rufa quidem omnibus est melior, & post illam cana, postquam nigra. Similiter pœnitentia est quædam rufa, ut illa, quę incipitur in iuuentute, quando feruet in homine sanguis, aut rubea colera. Quædam uero est cana, ut quæ incipitur in senectute. Quædam uero est nigra, ut quæ differtur in morte. prima est optima, secunda pigra, tertia est dubia. Psal. Quoniam nõ est in morte qui memor sit tui. Nam qui nõ est memor Dei in uita, multo minus est in morte.

Pall.

Psal. 6.

Secundò cognoscitur ex stridore, quia scilicet illa arena, quæ manu compressa edit stridores, est utilis fabricanti. Sic illo qui manu comprimitur. i. tactu alicuius tribulationis premitur, si emittit stridores

non

non impatientiæ, sed pœnitentiæ, est aptus ad fabricandum domum conscientiæ. Non autem ille, qui ex flagello non mutatur.

Tertio cognoscitur ex inhęsione: quia si in panno, uel in linteo candidæ uestis inspersa, & excussa nihil maculæ relinquit, aut sordis, ægregia est. sic illa est ægregia pœnitentia, quæ nullam maculam, aut remorsum relinquit in conscientia. Apo. nihil mihi conscius sum.

1. Cor. 4.

Item pœnitens debet facere sicut agricola, qui quanto laboriosius agrum suũ excolendo exercet, tanto uberius domũ suam fructibus replet. Ager enim noster est corpus, qd̃ quanto quis magis excolit pœnitentiæ laboribus, tanto domus mẽtis interior spiritualibus pinguescit virtutibus, unde dicitur: Diligenter exerce agrum tuum, & postea ædifices domum tuam.

Pro. 14.

Itẽ pœnitens debet uiuere in timore, & spe. Sicut cũ nauis concutitur in aqua, una pars eius descendit sub aqua, & alia eleuatur. Sic anima pœnitẽtis partim debet descendere se humiliando per timorem, partim uero assurgere se confortando per spem.

Itẽ pœnitentiã in mortali facta, est sicut moneta falsa, unde sicut nõ liberatur homo soluens monetam falsam, vel quæ non habet formã debitam. Sic non liberatur faciens pœnitẽtiã in mortali peccato quo ad Deum, & præmium uitæ ęternæ, nisi sit informata charitate 1. Cor. Si tradidero corpus meum ita, ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

1. Cor. 13.

Item pœnitere proponens in morte, similis uidet esse illi, qui ludit ad scaeos ẽt parum de ludo sciens, & cogitat apud se Ego primo permittam mihi familiam auferri. Deinde mattabo illum cum quo ludo, & in fine in angulo concludam eum, & uincam eum; cum ille cum quo ludit sit peritissimus lusor. Sic uelut lusor imperitissimus est peccator, qui semper in ludo tẽtationum succumbit, qui familiã uirtutum, & bonorum operum per peccatum amittit. Et peritissimus lusor est diabolus, qui scilicet à principio mundi exercitatus est in ludo tentationũ. Qua ergo præsumptione confidit peccator, q̃ in angulo debeat cum mattare. i. in fine suæ uitæ? Dicit enim Greg. q̃ tanto diabolus graniores tentationes ingerit, quanto magis fini propinquari conspicit.

Greg.

Item sicut fatuus reputaretur nauta, q̃ expectaret nauẽ suã gubernare quouloq; incideret in periculũ: sic & qui uitã suã non dirigit ad portum salutis antequàm incidat in periculũ mortis. Prou. Vir prudẽs dirigit gressus suos.

Pro. 15.

Item auis non expectat ictũ sagittæ, qũ uidet arcũ extentu, sed ante euolat; sed miser homo expectat ictum mortis ante conuersionem. Psal. Nisi conuersi fueritis &c.

Psal. 7.

Itẽ pœnitẽtia humilis renouat faciem mentis. Vnde assimilat̃ cuidã unguento, quod fit ex limo cocodrilli, quo facies vnctæ ostẽduntur lenes esse uelut iuuenes facies. Quasi enim limus cocodrilli ẽ utilitas peccati, ex cuius recognitione salubre unguentum conficitur humilis pœnitentię. Quod uidelicet faciem mentis uetustate deformem renouat, & reformat, Eph. Renouamini spiritu mentis uestræ, & induite nouum hominem &c.

Eph. 4.

Itẽ pœnitẽtia quanto magis est laboriosa, tanto magis est fructuosa. Vnde assimilatur lino, quia linũ requirit multum laborem, quia seminat̃, purgat̃, & maturatũ recolligitur, & in fasciculos coaptatur, aq̃ macerandũ exponitur, extractũ Soli deficcandũ exponitur, tandem multis tunsionibus, & artificijs à suis superfluis purgat̃, & p decoctionẽ, & multas lotiones fila ex eo fcã ad albedinem deducuntur. Non enim linũ a suo uirore terrestri perfecte spoliatur, nec perfecto candore decoratur, nisi multories contundatur, decoquatur, & Soli expositum aqua sæpius aspergatur. Sed sicut linũ requirit multos labores, ita, & sine dubio habet multas utilitates. Nã ex eo fiunt uestes ad induẽdũ: uela ad nauigandum, rẽtia ad uenandũ, & piscandũ, fila ad suendũ, funes ad ligandum, cordulæ ad sagittandum, ligamina ad connectendum, lineæ ad mẽsurandum, linteamina ad quiescẽdum, cortinæ ad ornãdum, sacci, & bursæ ad continendum, mantilia ad conuescendum. Similiter etiam non potest homo sine multo labore conscientiam emũdare: vñ multa laboriosa requirũtur in pœnitẽtia, ut cõtritio, cõfessio, satisfactio, siue restitutio, ieiunũ, eleemosyna, & oratio. Sed sicut habet laboriosum exercitium ita habet copiosum fructum. Habet n peccata purgare naturam, resuscitare gratiam, uirtures, & merita reparare, cœlum aperire,

inferum

Universidad de Deusto Biblioteca

infernũ claudere, ecclesiæ recõciliare, & multa alia bona facere.

Itẽ pœnitẽs debet curare peccata, sicut medicus uulnera curat. Nã primo medicus uulnus detegit, deinde medicamentũ apponit, quasi enim uulnus detegit, q̃ peccatũ cõtitẽdo ꝓdit, sed qui ipm̃ cum amaritudine plãgit quasi medicamẽtum apponit. Et io (sicut dicit Greg.) Qui mala, q̃ perpetrabat insinuat. s. falsẽ, q̃ insinuauit recusat, quasi subducta vestes vulnus detegit, sed torpẽti mẽte medicamẽtũ vulneri nõ apponit. Confessionis igit̃ vocẽ solus necesse est ut meror excutiat, ne uulnus proditũ, sed neglectũ, qd̃ licentius iã per humanã notitiam tangitur, deterius putrescat. Psal. Iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro pcõ meo.

Psa. 37.

Perseuerantia in bonum, qualis esse debeat, nauigantium exemplo, ipsiusq; Ioseph tunicæ pulcherrima similitudine pariter, & auctoritatibus exprimitur. Cap. LV.

PErseuerãtiã boni incẽpti ñ dẽt hõ dimittere pp aduersitatẽ siue difficultatẽ, vel pp tẽtationẽ. Sicut q̃ mare nauigãt pp cõrrariũ uentũ nõ dimittũt nauigare, sed cõtra uentũ perseuerãter laborãt donec ad portũ ueniãt. Et canis uenaticus sequit leporẽ per spinas, & tribulos donec apprehẽdat. Et sic nos Deum. 1. Cor. Sic currite, ut cõprehẽdatis.

1. Co. 9.

Itẽ pseuerare nõ põt in bono, qui hãt in aĩa infirmitatẽ, vel corruptionẽ peccati. Sic hõ sanus, & fortis continuat uiam suam: sed homo æger, & debilis, & si incipiat uiã, cito deficit: sic iustus perseuerat, sed peccator non cõtinuat. Iob. Tenebit iustus uiã suã, & mũdis manib' addet fortitudinẽ. Poma, n putrida, & uermiculosa, & sine cauda cadũt de arbore: sed sana bũ se tenẽt usq; ad maturitatem. Sic peccatores interi' putridi, & vermiculosi, & caretes cauda perseuerãtiæ cito cadũt a modico uẽto tẽtationis. Iob. Tollet eũ uẽtus urens de loco suo.

Iob.

Iob. 27.

Itẽ pseuerãtia boni operis assimilatur tunicę Ioseph. Nã Ioseph (sicut ait Greg.) qui inter fratres suos iustus usq; ad finẽ ipse perseuerasse describitur solus, talãrẽ tunicã habuisse perhibetur. Nam quid est talaris tunica, nisi actio consummata? Quasi enim protensa tunica talum corporis operit, cũ bona actio ante Dei oculos usq; ad uitæ nos terminum tegit. Incassum quippe bonum agitur, si ante vitę terminũ deseratur: quia & frustra uelociter currit, qui postq̃ ad metã ueniat, deficit.

Prædicator qui quatuor rationibus semini comparatur, qualiter, quando, & cui verbum Dei seminare debeat quibusq; mali ac boni prædicatores assimilentur, clarissimum redditur. Cap. LVI.

PRædicator assimilat̃ seminatori; q.s. qñ uult seminare, quatuor attẽdere debet. Primo loci qualitatẽ. qa semẽ est fm qualitatẽ terrę dẽsius, uel rarius seminandũ. Similiter ꝓdicatione fm qualitatẽ auditorũ formari dẽt sermo doctorum, ut Gre. dicit. Et iõ fm dispositionẽ, & indigẽtiã auditorũ est rarius, uel frequẽtius, & breuius, uel prolixius prædicandum.

Secũdo cõsiderare debet temporis cõgrultatẽ, quia alicubi est tardius, & alicubi celeri' seminãdũ. Nã in locis humidis seminã lũ est celerius, ne semẽ imbre putrescat, & in siccis tardius, ut aqũa proueniat, ne diu iacẽs penitus euanescat? Quasi locai humida sunt loca fluida, & ad peccãdũ parata, quibus uerba sanctæ exhortationis citius impendẽda sunt q̃ labant in putredinẽ criminis: sed in hoibus aridis, & indeuotis aliqñ tardi' exhortationis semẽ nõ icõsultę differi, ut ex ipsa dilatione auidius suscipiat: vel quia minus fructuose porrigit homini uerbũ sanctæ ꝓdicationis, dũ est in accidia, & ariditate mẽtis: & fructuosius expectat, vt ei porrigat postq̃ ꝑfusus fuerit aqua cõpunctionis. Ex nota, q̃ illud, qd̃ seminat̃ celerius, dẽsi' eẽ dẽt, q̃ id, qd̃ seminat̃ tardi', qa. s. plura, & frequẽtia monita necessaria sũt homini tẽtato, q̃ homini compuncto.

Mat. 13

Grego.

Tertiõ considerare dẽt seminis quãtitatẽ, qa minus de semine iaciẽdũ est in terra pingui, & humida, q̃ in macra, eo, q̃ in pingui nimis se multiplicat, cõculcat, & deuastat, sed in macra nõ totũ crescit, sed aliquando perit. Quasi aũt terra pinguis est aĩa deuota, in qua exhortationis semẽ auidi' recipitur, si parcius, & tpatius dẽ: sed terra macra est pcõris cor carẽs pinguedine gr̃æ, in quo, quia semẽ uerbi plerunq; perditur, oportet ut frequẽtius seminet, Eccl. Mane semina semẽ tuum, & uespere non cesset manus tua.

Ecc.

Quarto considerare debet seminis utilitatem. Sunt enim quædam semina utilia:

quædam

quædam vero sterilia ad fructum producẽdum: quod quidem Ægyptiorum agricolæ hoc modo probare dicũtur. Aream breuem loco subacto, & humido in mẽse Iunij excolunt, & in ea diuisis spatijs omnia frumenti, & leguminum semina spargũt deinde in ortu Caniculæ q̃ apud Romanos. 14. die kalẽdarum Augusti tenetur, explorant q̃ semina ortũ sidus exurat, & quæ illęsa custodiat his abstinent, illa procurant, quia iudicium noxæ, aut beneficij per annum futurum generi vni cuique fidus aridũ pũti exitio, vel salute promisit, put Pal. refert. Semina ergo inutilia, quæ scilicet ad ortum Caniculæ efficiuntur arida, sunt curioforum prædicatorum quædam ampullosa, seu philosophica verba, quæ quidem arida, & inutilia sunt, quia a canicula aduruntur, ideo sunt indeuota, & infructuosa, quia ex vanagloria proferuntur. Illa igitur sunt vtilia, quę humore deuotionis plena canicula. i. curiositas, vel inanis gloria non desiccat. Mat. Seminauit bonum semen in agro suo.

Item prædicationis bonus fructus sequitur, & ꝓuenit ex prædicatoris bonis operibus, doctrinam eius præuenientibus sicut ex bona semente seqũt bona messis. Grego. Ille vberes fructus prædicationis colligit, q̃ semina bonæ operationis præmittit.

Itẽ sicut ex bona cultura agrorũ seqũt abundantia frugum, sic ex ꝓcedenti bona vita tribuit ꝓdicatori verborũ vtilium affluentia. Vnde Grego. refert, & dicit, q̃ tanto fęcundius ꝓdicationis verbum tribuitur, quanto in prædicatoris pectore ꝑfecti opis exaratione ꝓuenit. Ille namq; bũ loquendi facundiã accipit, q̃ sinũ cordis per recte viuendi studia extendit, nec loquentem conscientia, præpedit cum vita linguam antecedit.

Itẽ prædicatores qui dicunt, & non faciunt, similes sunt lanijs qui carnes bonas alijs vendunt, & ipsi peiores comedũt. Et sutoribus, q̃ bonos sotulares alijs ꝓparant, & ipsi peiores portant. Sic sunt sacerdotes qui verbum salutis alijs ministrant, & ipsi peiora, quãm alij ꝓpetrant.

Itẽ ꝓdicator dẽt attendere qualiter, & qñ, & cui ꝓdicat. Vnde Greg. dicit: In omne, quod dicitur, necesse est, vt causa, tẽpus, & persona pensetur, si verba sententiæ veritas roboret, si hoc tps cõgruũ postulat, si & veritatẽ ins̃æ, & congruentiã tpis personæ qualitas non impugnat. Ille enim laudabiliter spicula emittit, quã prius hostem quem feriat, conspicit. Male namque validẽ arcus cornua subijcit, qui sagittam sortit̃ dirigens ciuem ferit.

Item prædicatores qui dicunt, & non faciunt assimilantur nautis, poma portãtibus. Nan hi qui poma portantes, maria transmeant, ipsi quidẽ fructuũ odore ꝓfruuntur, sed eorundem fructuum refectione carẽt. Tales ergo prædicatores dũ verba profunda scripturæ legunt, & alijs annuncianda in mente disponunt quasi per altũ mare in naui mentis alijs poma ferunt. Ex quorum ipsi nõ fructu, sed solo odore pascuntur, cum non doctrinæ opere, sed sola meditatione potiant̃. Vel nota, q̃ nautę qui poma portant, hæc paleis admiscent, vt ad terras illęsa deferãt quia scilicet prædicatores discreti inter grauia, vel difficilia dogmata quędã leuia & facilia interponunt. Nã aliquando scripturæ verba dubia, vel difficilia per leuia & aperta declarant, vt ad corda audẽtiũ sano intellectu pertingant.

Item prædicatorum verba assimilantur vitis, quia corda audientium ligant. Vnde Can. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Labia sponsę prędicatores sunt ecclesię: quorum prædicatio est, vt vitta; quia in auditorum cordibus diffusas cogitationes ligãt, ne remisse defluant, ne se per illicita spargant, ne sparse cordis oculos deprimant, sed ad vnam intentionem colligant. Dicitur etiam coccinea, quia sanctorum prędicatio solo charitatis ardore flammescit, sicut Grego dicit.

Cant. 4

Item prędicatores sancti assimilantur lampadibus, quia est in eis ardor vitæ, splendor doctrinæ, fulgor famæ. Per ardorem ergo vitę, idest per feruorem spiritus puriscant, & consolidant seipsos. Sed per splendorem doctrinę illuminãt sibi propinquos, scilicet illos q̃ eorũ audiunt dogmata, & verba, a quorũ scilicet cordibus p flammã verbi errorum tenebras repellunt, sed p fulgorẽ bonæ famę ędificant, & rectificãt distantes, & remotos. Lampades. n. (vt dicit Greg.) lucem suam longius spargunt, & cum in alio loco sint in alio resplendent. Et ideo sancti prædicatores, quorum opinio longe lateque claret, quia longe a se positis lucent, quasi eorum itineri ne in peccatorum tenebras corruant, velut accensa

Grego.

Universidad de Deusto Biblioteca

cense lampades refulgēt. Nā qui eorum fama, vel exemplis auditis ad amorē cœlectium surgunt, in eo, ꝙ bona opa exhibent quasi ex lampadis lumine resplendent. Eze. Similitudo animalium, & aspectus eorū quasi aspectus lampadarum. Ezec. 1.

Item verba prædicantium congruere debent moribus audientium, quia tunc sicut dicit Grego. vim suæ rectitudinis amittunt, quando auditori nō congruūt: sicut medicamina vires perdunt quæ sanis membris apponuntur. Vnde etiam Greg. Nazanzienus dicit, ꝙ sicut nō vna medicinę species omnibus adhibetur, ita nec idem sermo congruit vniuersis. Grego. Naz.

Quopacto homo spiritualis in via Dei, proficiat per exemplum formationis casei hic cuilibet aspicienti patefiet. Cap. LVII.

PRouectus aīæ in via Dei habet quatuor gradus, quod apparet per exemplum in formatione casei. Vbi primo est lactis emunctio, secundo lactis coagulatio, tertio casei recentis, & teneri formatio, quarto eius per morā ꝑis induratio. Emunctio fit ꝑ hoc, ꝙ lac scilicet ab vberibus separatur. Et hoc fit in hoīe, quādo per manus Dei, expressionē, i. per diuinæ virtutis opationem mens eius ab vsu vetustæ consuetudinis abstrahitur. Iob: Nōne, sicut lac mulsisti me. Deinde lac coagulo stringitur, & hoc fit per hoc, ꝙ pēnitens diuino timore se a peccatis continet & restringit, & ad iustitiæ soliditatem colligere se contendit. Post hoc autem caseus recēs in quadam tenerritudine formatur. Caseus enim recens est aliquantulum solidus, ita ꝙ non defluit, & est pinguis, & adhuc aliquantulū mollis. Et hoc est quādo mens conuersi peccatoris in constipatione pinguescētis cogitationis astringitur, vt nequaquā iam per desideria defluat, sed in vno amore se colligens ad solidam formationē surgat. Sic ergo est aliquantulum solida per amoris formationem, pinguis per crescētem deuotionē: sed adhuc mollis per lachrymarum de ꝑteritis peccatis compunctionem. Iob. 10.

Item adhuc mollis, & pauida propter carnis ex vsu veteri cōtradictionem. Post modum autem caseus aquoso humore consumpto induratur. Et hoc est, quādo timore exclusio, charitate solidatur, ita ut nisi gladio verbi Dei nō aperiatur. Et nota, quod caseus qui exterius est durus, est mollior quādoque interius: quia amicus Dei, licēt sit exterius durus, vel sibi ꝑ carnis afflictionem, vel alijs pes. iustitiæ correptionem, semper tamen interius seruat mansuetudinis ac pietatis molliciem ac dulcorem. Vel licet exterius dura patiat, intus tamen molli medulla diuinæ consolationis, & gratiæ impinguatur. Iob: Si cut caseum me coagulasti. Iob. 10.

Perspicuis exemplis & auctoritatibus temporalium rerum prosperitatem indicium perditionis existere, breuiter definitur. Cap. LVIII.

PRosperitas temporalis est indiciū ꝑditionis, & econuerso aduersitas signum salutis. Nam illi qui in hoc mundo in omnibus prosperantur, similes sunt infirmis desperatis, voluntati suæ a medicis derelictis, quibus nihil quod expetūt denegatur. vnde (sicut Grego. di. i.) Desperatis relictis ęgris, medici quicqd possunt dari præcipiunt. Qui aut ad salutem reduci possunt, multa dari contradicunt. Sic peccatores quibus hoc prospera ad vota succedūt, de ęterna salute desperati sunt. Sed qui saluādi sunt, aduersitatibus coercentur. Vnde Deus maius beneficium cōfert hōi. qū ipsum affligit, quām qū ipm prosperari pmittit. Augu. Cum mala voluntas potestatem accipit efficiēdi, quod cupit, Deus dando irascitur, & non dando miserē. Psa. Dimisit eos fm desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis. Greg. Mactandus vitulus liber ad pascua dimittitur, seruandus iugo premitur. Quia iniustus ad æternā mortem currens, effrenatis voluptatibus vtitur. Iustus vero a delectatione transitoriæ iocunditatis restringitur. Augus. Psa. 80.

Corporalem, vestiumque pulchritudinem vanam parietis, & corui mirifico exemplo demonstratur. Cap. LIX.

PVlchritudo corporalis vana existit, quia est sicut pulchritudo parietis. Nam pulchritudo parietis est ex exteriori pictura, qua sublata apparet lutū, quod erat interius Proue. Fallax gratia, & vana est pulchritudo. Pro. 31.

Item pulchritudo vestium quam quidam homines quærunt vana est, quia nō est pulchritudo, sed pulchritudo accommodata. Sicut pulchritudo corniculæ de qua dicit fabula, quod ornauit se pennis diuer-

diuersarum auium, quibus ablatis sibi ab alijs auibus, apparuit nigredo carnis eius. Multum erubescerer aliquis nobilis suppbus mendicare ab ignobilibus. Sic erubescere debet homo, quando a vermibus, & auibus mendicat pulchritudinem exterioriem, cui pulchritudo naturalis sufficere debet, sicut alijs creaturis, vt Soli, rosæ et alijs. Guido Carthusien. ait vestes te ornant: pulchritudo esset, si tu eas ornates: ideo ornatum quærendo ostendis te esse turpem. decor qui cum veste induitur. cū veste deponit: vestis proculdubio est, nō vestiti. Bern. Fulgent monilibus, sordent moribus.

Peccatorum punitio interdum diploidi comparari asseritur, quia hic & in alia permixtaccei iusta animaduersione punientur. Cap. LX.

PVnitio peccatorum quorundam assimilatur diploidi, de qua in Psalm. Indnautur sicut diploide cōfusione sua. Diplois quidem (sicut dicit Gregorius) duplex vestimentum dicitur. Cōfusione ergo, sicut diploide, induti sunt, q iuxta reatus sui meritum, & temporali, & perpetua animaduersione feriuntur. Solos qppe pœna a supplicio liberat, quos mutat. Nam quos præsentia mala non corrigūt ad sequentia perducunt. Ps. 108.

Homo qui rationem habet eaque minimè vtitur, bestiis comparari exēplo vnico, & auctoritate monstratur. Cap. LXI.

RAtione vti, & secundum rationem viuere comperit homini ex propria forma, scilicet ex anima rationali. Et ideo qui ratione non vtitur, & secundum rationem non viuit, propriè non est homo sicut (secundum Philosophum) serra lignea non est serra: & lapidea nauis, non est nauis eo, ꝙ non habet vsum, & actū nauis qui est a forma, licet habeat figurā propter materiam figurabilem in qua est. Sic quodammodo est de homine. Bern. Quid bestialius homine rationem habēte, & ratione non vtente? vnde philosophus dicit, quod anim alia omnia memorijs, & imaginationibus viuunt. Hominum vero genus arte, & rationibus viuit. Psalmus. Homo, cùm in honore esset, nō intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ber: Arist. 1. Metha. Psa. 48.

Peccatorum recidiuatio quantum animæ obstaculum Dei gratiam non retineat, tribus similitudinibus suadetur. Cap. LXII.

REcidiuantes in peccata similes sunt sutularibus, vel pellicijs veteribus, q suturam tenere nequeunt, & ideo in lutu proijciuntur. Sic recidiuantes non retinent gratiam, vel charitatem, & ideo in lutum inferni proijcientur. pia. Vt lutum platearum delebo eos, scilicet de libro vitæ. Psa. 17.

Item similes sunt recidiuantes pauidis & aridis militibus victis sincopi, qui solo timore cedunt, & fugiunt de prælio. Sen. Plura nos terrent quam premant, & plus opinione quām re laboramus. Seneca.

Item similes sunt infirmis recidiuantibus in ægritudinem, qui debiliores fiunt quām antè. Et sic quanto frequentius cadunt, tanto plus læduntur, & difficilius resurgunt. Luc. Fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.

Humanorum corporum resurrectio à Christo in ictu oculi posse fieri tribus tum artis tum naturæ exemplis prouidè exploratum efficitur. Cap. LXIII.

REsurrectionem humanorum corporum virtute Christi fieri posse tam artis quām naturæ exempla persuadent. Nam si artifex de cineribus arborum, vel herbarum vitrum purum facit, & tractum vitrum liquefacit, & reformat, & de metallo imaginem hominis facit, & de terra ferrum: Quid mirum si summus artifex hoc faciat de corporibus hominū? Phil. Saluatorem expectamus, dominum nostrum Iesum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ conguratum corpori claritatis suæ. Phil. 3.

Item de puluere Fenicis, quæ sola auis est, & aliam auem facit natura. & ad rugitum Leonis suscitantur leunculi. Quare ergo, non poterunt suscitari homines de puluerib̄us suis ad vocem filij Dei? Iohan. Mortui audient vocem filij Dei: & qui audierint, viuent. Ioan. 5.

Item

Item si semina, quæ prius moriuntur & putrescunt, virtute naturæ postea viuificantur, multo fortius virtute omnipotentis Dei mortui reuiuiscent. 1. Corint. Insipiens, quod tu seminas non viuificatur, nisi prius moriatur, &c. 1. Cor. 11

Satisfactionem peccatorum iuxta mensuram delicti fore debere, auctoritatibus persuadetur, & exemplis. Cap. LXIIII.

SAtisfactio pœnitentiæ debet esse secundum mensuram culpæ. Qui ad magnam mensuram acquisit ad magnā oportet quod reddat. Deutero. Pro mensura peccati erit, & plagarum modus. Deu. 25 Mat. 3. Matth. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Glosa. Nam debet esse par fructus boni operis eius qui multū, & illius qui parum peccauit. Et vbi abundauit delictum abundet & gratia, & operatio bona. Debet enim esse gladius secundum mensuram vaginæ. Et sic afflictio pœnitentiæ, secundum mensuram culpæ, & qui plus bibit de vino delectationis, plus oportet eum soluere symbolum pœnæ. Apoc. 18. Quātum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormenta, & luctum. Apo. 18

Sensua exteriores qui veluti cordis ostia se habent quantum sint cautè custodiendi, vt mentis puritas conseruetur quatuor pulcherrimis exemplis indicatur. Cap. LXV.

SEnsuum cautela necessaria est ad cordis custodiam, sicut clausura ostij ad custodiam domus. Thesaurus enim non est securus, vbi sunt omnia ostia aperta. Sic non est thesaurus cordis securus, vbi sensus exteriores sunt patuli, vel incauti, scilicet os ad loquendum, oculi ad videndum, & sic de alijs: vnde sicut diligeret homo ostium, & arcam bandis, & clauis ferreis munitam, ita debet multo diligentius sensuum suorum custodijs puritatē interiorem seruare, quæ est thesaurus cordis.

Item si claudis ostium, & fenestras contra ventum, & pluuiam, quare non magis contra tribulationes, & tentationes? Dominus enim vult ianuas esse clausas: Vnde ad discipulos ianuis clausis intrauit. Diabolus autem conuerso vult eas tenere apertas. Ezech. Porta clausa hæc erit. Quando Ioseph erat clausus, dominus erat cum eo. Genes. 39. Ezech. 44 Gen 39

Item quando fit in ciuitate aliquis tumultus in aliquo vico, burgēses sapiētes claudunt ostia sua, & fenestras suas, sed stulti exeunt, & resiliunt in medium, & redeunt frequenter vulnerati. Sic & sapiens contra opprobria litigationis, & tribulationes claudit ostia oris sui, vel aurium suarum. Psalmus: Ego, inquit, tā quam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum. Psa. 37.

Item cupidus diligenter circuit dolia vini sui, & claudit vndique, & obturat, ne vinum effluat. Sic & tu sensus tuos ne gratiam, & auxilium Dei effundas. Luc. 11. Felix ergo, qui dicere potest, Ostium meum clausum est, & pueri mei, idest cogitationes, & affectiones mecum sunt in cubili, idest in secreto conscientiæ.

Sacram scripturam quæ speculo, ac pani a Domino in deserto populis tradito comparatur: mentis humilitate, cordis puritate, animi tranquilitate, deuotionis suauitate, & postremò affectionis auiditate inuestigandam fore, aqua materialis exemplis explanatur.

Capi. LXVI.

SCriptura sacra assimilatur speculo. Vnde Gregorius dicit: Scriptura sacra mentis oculis quasi quoddam speculum opponitur, vt interna nostra facies in ipsa videat. ibi enim fœda, ibi pulchra nostra conspicimus, ibi sentimus quantum proficimus, ibi a profectu quam longè distamus. Greg.

Item sacræ scripturæ sermo assimilatur illi pani, quem Dominus præbuit populo in deserto, de quo dicitur: Panem de cœlo præstitisti eis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Panis namque ille omne in se delectamentum, & saporis suauitatē habuit, quia scilicet in ore spiritualium iuxta voluntatem edentium saporem Sap. 16.

porem dedit: quia diuinus sermo, & omnibus congruens, & a semetipso non discrepans, qualitati audientium condescēdit: quem dum electus quisque vtiliter iuxta modum suum intelligit, quasi acceptum manna in voluntarium saporem vertit, sicut Greg. dicit.

Item sapientia sacræ scripturæ inuestiganda est ad modum aquæ.

Primò, cum mentis humilitate. Docet enim Palla. quod siquis vult puteum fodere, & in quo loco inuenire possit aquā inuestigare, hunc modum tenere debet. Mane ante ortum Solis his locis quibus aqua quærenda est, æqualiter pronus mēto ad solum deprehendo lacens in terra spectare debet Oriētem, & in quo loco aspiciens subtilem nebulam in aere consurgere viderit, & se velut rorem spargere, signo antiquo vicinæ stirpis, vel arboris pnotare. Nam constat siccis locis ubi hoc fieret, aquam latere. Sicut ergo, cum prostratione corporis quærēda est aqua materialis, ita quoque cum humilitate mentis inuestiganda est aqua sapientiæ salutaris. Prouer. Vbi humilitas, ibi sapientia. Sed notandum, quòd qui se ad terram prosternit, ad Orietem debet spectare: quia qui humiliter scripturæ sacræ perscrutatur mysteria, a Christo de quo scriptum est, Ecce vir Oriens nomen eius, eorundem intelligentiam debet, & petere, & sperare, Vnde Iac. dicit: Si quis indiget sapientia, postulet a Deo, quia dat omnibus affluenter, & c. Ipse enim Christus Deus est sapientiam præstans paruulis, idest humilibus. Vnde iacens, & Orientem conspiciens, subtilem nebulæ vaporem conspicit qui se velut rorem spargit. Quia qui humili mente a Christo sapientiam petit, primò hanc quasi subtili, & tenui vapore, idest consideratione percipit, quæ post paulatim exerescens velut ros desuper veniens copiosius ac largius se infundit. Mat. Abscondisti hæc a sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Pall. de Agri. Pro. 16. Iaco. 1. Mat. 11

Secundò inuestiganda est cum cordis puritate. Dicit enim idem Palladius, quod si in aliquo loco, vbi non sit lacuna, neque aliquis ex consuetudine humor insideat, aut transeat, in tenui saltu salix syluatica virēs, arūdo hedera q; humore gignantē, sodiatur locus ille latitudine pedum tuum, altitudine pedum quinque, & proxime ad Solis occasum mundum vas æreum, vel plumbeum interius vnctum immersum ponatur in fundo ipsius fossionis, & supra fossam cratis de virgis ac frondibus additaque terra spacium omne cooperiatur. sequenti die aperto loco, si in eodem vase sudores intrinsecus inueniantur, aut stillæ, aquas, ibi esse non dubites. Sicut ergo, ad inueniendam materialem aquam congruit habere vas mundum, ita ad inuestigandum spiritualem sapientiam conuenit habere cor purum Sapien. In malinolam animam non introibit sapientia. Sed notandum, quod idem vas de solida debet esse materia, scilicet æreum, vel plumbeum, vt videlicet inuestigator spiritualis sapientiæ ipsum vas cordis solidum, habeat non contractum, sicut illud de quo dicitur Ecclesiast. 21. Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit. Sap. 1. Ecc. 21

Item debet idem vas esse interius vnctum illa vnctione videlicet de qua dicitur, Vos vnctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, & non necesse habetis, vt aliquis doceat vos, sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus. 1. Io. 2.

Item quòd idem vas debet sub crate viminea per diem operiri, & sequenti die discooperiri, signat, quod sacri inuestigator eloquij, & debet se tacendo aliquando occultare, & aliquando, scilicet oportuno tempore se docendo propalare. Vel primò debet se abscondere ad studendum & meditandum, & postea se propalare ad aquam doctrinæ stillandum. Sed iterum nota, quod non est quærenda aqua sapientiæ salutaris in lacunis, idest in hæreticorum doctrinis, seu libris, neque vbi sit humor transiens, idest mundana scientia quæ solum transitoria quærit, sed in herbis humorosis, & semper viuentibus, idest in sacræ scripturæ, seu Sanctorum doctrinis, in quibus abundat humor spiritualis deuotionis, & virtutis, vel perpetuæ veritatis.

Tertiò, inuestiganda est cum mentis tranquillitate. Dicit enim idem Palladius, quod si uas figuli siccum neque coctum eadem rōne ponatur ac figu ope-

operatur, altera die si aquarum vena est in præsenti vas concepto humore solutur. Similiter in inuestigando diuinam sapientiam debet esse vas siccum ab humore concupiscentiæ, & non coctum caloribus iræ. Nam istæ duæ passiones maximè mentem inquietant & reddunt ineptam ad percipiendum lumen sapientiæ, scilicet passio concupiscentiæ, & iræ. Vnde oportet inuestigatorem diuini eloquij ab vtraque passione mentem habere tranquillam. Et ideo castitas, & mansuetudo maximè conferre dicuntur ad contemplationem sapientiæ. Iac. in mansuetudine suscipite insitum verbum. Iaco. 1.

Quarto inuestiganda est cum deuotionis suauitate. Nam idem Palladius dicit, quod lucerna oleo plena, & incēsa, si ibi similiter recta ponatur, & secunda die inueniatur extincta superstitibus alimentis, aquas idem locus habebit. Similiter inuestigator sacræ scripturæ debet habere lucernam, idest mentem oleo deuotionis plenam, quia talis mens est, quæ aquam veræ sapientiæ efficacius, & fructuosius inuenit. Sed notandum, quod in ipsa aquę inuestigatione lucerna accensa extinguitur: quia in contemplatione diuinæ sapiētię, vel in ipsa profunditate scripturæ humani ingenij claritas obumbratur, ita vt mens nihil, quasi se scite credat, quæ valde se forte prius scientem reputabat, sed lucerna extincta aqua dignoscitur, quia humiliatę menti, & insciam se reputanti sapientia cœlestis infunditur.

Quinto inuestiganda est cum affectionis auiditate. dicit enim idem Palladius, quod si in eo loco focum feceris, & terra vaporata humidum fumum nebulosumque ructauerit, aquas ibi esse cognoscis. Sic in inuestigatione scripturæ necessarius est focus, idest feruens ardor discēdi. Damas. Si fuerimus affectuosè discentes, erimus, & multa scientes. Sed notandum, quod ab hoc igne consurgit fumus humidus, & nebulosus, i inquisitio quæ est nebulosa. idest obscura in dubitando. sed humida, idest facilis in suscipiendo, sicut id, quod est humidum, vel molle impressiones faciliter recipit.

Item est fumosa, idest subtilis est I inuestigando, & est feruida in addiscendo.

Sexto quoque manifestatur aqua salutaris scientiæ, idest sacræ scripturæ intelligentia ex doctrinæ communicabilitate. vt idē sepe dictus auctor testatur. Vellus lanæ æque positum, vel coopertum si tantum humorem colligit, vt alia die fundat expressum, copias aquę ibi cē testabitur. Sic qui docendo aquam sapientiæ copiosè alijs fundit, signum est, quod copiosè hauserit. Philosophus: Signum sapientis est posse docere. Cum expressione aquæ idest ex ipsa communicatione doctrinæ reuelatur plerunque doctori aqua. i. intelligentia cælestis sapientiæ. Arist.

Hominem per subtractionem, appositionem, & impressionem similem Deo posse fieri, naturalibus commonstratur exemplis.

Cap. LXVII.

SImilis Deo fit homo tripliciter. Nam secundum artem similitudo alicuius rei in aliquam materiam inducitur. Vno modo per subtractionem; sicut in sculptura. & sic anima efficitur similis Deo p ablationem culpę, vel per subtractionem conceptus materialis substātiæ. Est enim Deus actº purus, & immaterialis. 3. Reg. 7. Sculpsit cherub, leones, & palmas, & humilitudinem hominis stantis.

Secundo per appositionem, sicut in pictura vbi apponuntur lineamenta, & colores. Et sic anima efficitur Deo similis p appositionem gratiæ, & virtutum. Eccle. Cor suum dabit in similitudinem picturæ. Ecc. 38.

Tertio per impressionem, siue adhæsionem, sicut in figura sigilli, quando inhæret ceræ. Et sic anima efficietur similis Deo per inhæsionem gloriæ, Ecclesiasti. Similem illum fecit in gloria Sanctorum, & Iohann. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus. Ecc. 46. 1. Ioh. 3.

Iusti

Iusti simplicitas hic non sine ratione lampadi cōparatur: quæ tum q; malitiæ subtilitas sit euitanda, mystico Dei præcepto docetur.

Cap. LXVIII.

SImplicitas innocentiæ non conuenit cum subtilitate malitiæ. Vnde prohibetur, Leuit. 9. Vestem quæ ex duobº texta est, non indueris: Nam in vestimento ex duobus contexto, scilicet lana, & lino interdicitur coniunctio simplicitatis innocentiæ, quæ significatur per lanam, & subtilitas malitiæ, quæ significatur per linum. Leui. 9.

Item simplicitas iustorum assimilatur lampadi. Habet enim vitrū purum in carnis honestate, papirum album in mentis puritate, oleum pingue in operis pietate, ardet dilectione, lucet discretione: sed aliquando contemnitur ex humili ostensione. Iob. Lampas contempta apud cogitationes diuitum. Greg. Sæpe contingit, vt electus, qui ad æternam fœlicitatem ducitur, continua hic aduersitate deprimatur: non hunc rerum abundantia fulciat, non dignitatum gloria honorabilē ostendat, nulla ei obsequentium frequentia suppetat, nulla hunc humanis oculis vestium pompa componat, a cunctis vero despicabilis cernitur, & huius mundi gratia indignus æstimatur. Sed tamen ante occulti iudicis oculos virtutibus emicat, vitæ meritis coruscat; honorari metuit, despici non refugit. Corpus continentia afficit, sola in animo delectatione pingescit, mentem semper ad patientiam præparat. Et eiectus profiustitia, de perceptis contumelijs exultat, afflictis in corde cōpatitur, de bonorum prosperitatibus quasi de, pprijs lætatur, sacri verbi pabulum mente solicitus ruminat. Et inquisitus, quodlibet eloquij duplicis ignorat. Vnde itaque iusti simplicitas, & lampas esse dicitur, & contempta. Lampas, quia interius lucet, intus ardet flamma charitatis foris nulla gloria resplēdet decoris: lucet ergo, & despicitur, quia flagrans virtutibus abiectus æstimatur. Iob. 12 Gre. in mora.

Huius seculi solicitudo Molæ comparatur: quæ ex paupertatis asperitate, laudis cupiditate, voluptatisq; amore ortum habere exēplis pluribus admonemur.

Cap. LXIX.

SOlicitudo, & actio seculi assimilatur molæ farinam molenti. Nam mola in gyro ducitur, & farina profertur. Vnaquæq; igitur mundi actio est mola. Quia dum multas curas colligit, humanas mētes quasi per gyrum vertit, atque ex se velut farinam proijcit: quia seducto corde semper munitissimas cogitationes gignit sicut Greg. dicit.

Item solicitudo seculi causatur ex tribº. Triaenim præcipue sunt, quæ reddūt homines seculi solicitos, & operosos, scilicet asperitas paupertatis cupiditas laudis, & amor voluptatis. Vnde homines seculares similes sunt columbis, de quibus dicit Palladius, q̄ fœtus frequentant si ordeum terefactum, vel fabam, vel orobū sæpe consumant. Quid enim est columbas fœtus multiplicare, nisi seculares homines per lucra frequentia pecunias augere, etiam per solicita studia laboriosa, & secularia opera frequentare? Ad quæ videlicet ideo compelluntur, quia ordeo faba, & orobo pascuntur. Si quidem I ordeo asperitas, in faba vero ventositas, in orobo onerositas inuenitur. Vnde in ordeo asperitas paupertatis. Nam etiam pauperes rustici ordeaceo pane pascuntur. Faba vero, cum sit ventosa, inflationis est generatiua. Vnde gloriæ, vel laudis humanæ, signat appetitum, qui inflationem, & tumorem superbiæ inducere consueuit. Orobus autem est genus legumini, quo tauri impinguati dicuntur. Vnde amorem voluptatis significat, quæ tautus, idest caro indomita, idest non subiecta spiritui, delectatur. Quia igitur ex his tribus vitijs omnis mundana solicitudo causatur, dicitur, Omne quod est in mundo est concupiscentia carnis, & cōcupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Nam concupiscentia canis, voluptatem requirit. Concupiscentia oculorum, idest auaritia, paupertatem fugit. Superbia vero vitæ ex humana laude, vel gloria velut ex faba venter intumescit. 1. Io. 2.

Zz Spes

Spes Ancoræ, & Baculo similis esse dicitur: quia animæ nauem, hominisq; vitam in hoc mundo peregrinantem sustentare videatur.

Cap. LXX.

SPes assimilatur Ancoræ, quia scilicet nauem, idest animam seruat, ne a procella tentationum, & tribulationum irrumpatur, vt innuit Apost. Qui confugimus ad propositam nobis spem, quam sicut Anchoram habemus animæ, & firmam, Vbi dicit August. Si videris te fluctuare in mari huius mundi, noli abrumpi ab Anchora, antequam intres in portũ, fluctuat nauis, sed non longe a terra proijcitur, nec in æternum fluctuabit, & si ad tempus fluctuat.

Heb. 6.

Aug. super psalm.

Item spes baculus est in via huius vitæ peregrinanti, & qui huic baculo innititur non corruit. psal. Non deliquent omnes, qui sperant in eo.

Psa. 33

Item non fatigatur, nec deficit, Isa. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem.

Isa. 40.

Superiores à subditis (nisi maxima vrgeat necessitas) haud fore reprehendendos, Oza Dei Arcam tangentis exemplo confirmatur.

Cap. LXXI.

SVbditi multum peccant temerè reprehendendo facta suorum maiorum. Et similiter infirmi, vel peccatores temerè iudicando, vel redarguendo facta, vel dicta iustorum. Cuius exemplum ostenditur in arca testamenti, quam bobus calcitrantibus inclinatam Leuites, qui casuram credens erigere voluit mox sententiam mortis accepit. Quid nanque (sicut dicit Gregor.) est mens iusti, nisi arca testamenti? Quæ gestata bobus calcitrantibus inclinatur: quia non nunquàm etiam qui bene præest dum subiectorum populorum confusione concutitur, ad dispensationis condescensionem ex sola dilectione mouetur: sed in hoc, quòd dispensatoriè agitur inclinatio ipsa fortitudinis, casus putatur ab imperitis. Vnde & nonnulli subditi contra hunc manum reprehensionis mittunt: sed a vita protinus ipsa suæ temeritate deficiunt. Leuites igitur quasi adiuuãs, manum tetendit, sed delinquẽs vitam perdidit. Quia dum infirmi quiq; fortium facta corripiunt ipsi a viuentiũ sorte reprobantur. Aliquando etiam sancti viri quædam minimis condescendentes dicunt, quædam vero summa contemplantes proferunt: dumq; vim, vel condescensionis nesciunt, vel altitudinis, hæc stulti reprehendunt. Et quid est iustum de sua condescensione velle corrigere, nisi inclinatam arcam superba reprehensionis manu releuare? Et quid est iustum de incognita locutione reprehendere, nisi modum eius fortitudinis lapsum reputare? Sed perdit vitam, qui arcam Dei tumide subleuat. Quia nequaquam qs Sanctorum corrigere recta præsumeret, nisi de se prius meliora sensisset. Vnde & Leuites idem recte Oza dicitur: qui videlicet robustus, Dei interpretatur, quia præsumptores quique nisi audaci mente robustos se in domino crederent, nequaq; meliorum facta, vel dicta velut infirma iudicarent. Cum igitur quædam facta meliorum deterioribus displicent, nequaq; hoc, quod mentem mouet, reticendum est, scilicet cum humilitate magna proferendum, vt intentio pie sentientis eo modo seruet formam rectitudinis, quo peiter graditur humilitat's. Et liberè ergo dicenda sunt quæ sentimus, & valde humiliter proferenda, quæ dicimus, ne quod rectè intendimus, hoc elate proferendo, non recte faciamus, sicut Greg. dicit.

Ecc. 8.

Zach. 6

A.

2.Re. 6

Turris Babel cur, quando, vbi, quomodo, & a quibus fuerit ædificata, distinctè describitur ex quorum similitudinibus superbia grauitas, Tyrannorumq; proteruitas aperitur.

Cap. LXXII.

SVperbia secularis potentiæ assimilatur turri Babel. Et hoc primò ratione causæ, scilicet propter quam fuit ædificata, q̃ s. fuit triplex.

Gen. 11

Primò fuit timor diluuij. Timebant. n. homines, ne iterum diluuium fieret, & ideo se cõtra ipsum præmunire voluerũt ædificando excelsissimam turrim, quam aqua diluuij non posset operire. In quo sig natur, q̃ superbi, & potentes semper sunt in timore, ne a sua altitudine deijciãtur. Vñ conantur se p̃munire, ostẽdendo tyranni-

tyrannicè alijs altitudinem suæ potentiæ ad hoc, vt semper plus timeantur, & maiores reputentur.

Secunda causa fuit pro cupiditate dominandi. Hoc enim factum est ab hominibus de consilio Nemroth, qui volebat dominari eis. In quo significatur ambitio mundanorũ, propter quam vnus appetit alteri dominari, sed sicut dicitur, interdum dominatur homo homini in malum suum.

Tertia causa fuit pro celebratione nominis, vnde dixerũt, Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cuius culmẽ pertingat ad cœlum, & celebremus nomen nostrum antequam diuidamur in vniuersas terras. Vbi attende quadruplex studium tyrannorum, & superborum.

Primum est ad commoditates corporales habendum, propter quod isti cogitauerunt ciuitatem facere, vt s. cõmodius viuerent.

Secundum est ad se fortificandum, ꝓpter quod cogitauerunt turrim maximã ædificare, s. ad fortitudinem. Vnde dicit Iosephus, quòd tanta fuit grossitudo eius vt aspicientibus de prope longitudo videretur minor.

Tertium est ad se exaltandum, vnde cogitauerũt cœlum attingere, imitantes, s. illum, qui dixit: In cœlũ ascendam, & super astra cœli exaltabo solium meum.

Isa. 14.

Quartum studium est ad nomen suũ dilatandum. Et sic cogitauerunt isti nomen suum celebrare, siue apud presentes præ magnitudine & pulchritudine operis, siue apud posteros de operis firmitate, & perpetuitate. psal. Vocauerunt nomina sua in terris suis.

Psal. 48

Secundò superbia potentum assimilatur illi turri ratione materiæ, quia habuerunt lateres coctos pro saxis, bitumen p cemento. Sicut autem in cæmento, quod fit ex calce viua intelligitur vnitas charitatis, in saxo vero boni operis firmitas: Sic in bitumine accipitur vnitas, & collligatio impietatis, qua eorum sequaces cõtæderantur, qui loco saxi, i. veræ cõstãtiq̃ habent laterẽ coctum pertinacis malitiæ.

Tertio rõne patriæ, siue terræ, vbi fuit ædificata, quia in terra Sennaar. Vnde dicitur, q̃ cum proficiscerentur de Oriẽte, inuenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt in eo, & ibi postea ædificauerunt. Vbi nota primo superbiæ originem in eo, q̃ isti ædificatores turris profecti sunt de Oriẽte, per quem signatur claritas originis. i. nobilitas natalũ ex qua frequentur nascitur, & prouenit ambitio dominandi. Vel per Orientem intellige Christum, de quo dicitur: Ecce vir Oriẽs nomen eius: a cuius claritate, & humilitatis exemplo superbi, & ambitiosi discedunt, & inuenunt campum, scilicet latitudinem, & licentiam voluptatis corpis, quæ lata via est perditionis. Vnde dicitur esse in terra Sennaar, idest fœtoris. Quia scilicet libertas voluptatis est causa perditionis animæ, & fœtoris infamiæ. Vel turris superbiæ ædificatur in campo Sennaar. i. fœtoris: quia licet superbia floreat, & oleat mundo, tamen Deo maximè fœtet. Vnde superbi assimilantur ardeis, qui alta scandunt, & fœtidi sunt.

Gen. 11

Quarto rõne pœnæ, qa punita fuit hæc superbia pœna diuisionis, & confusionis linguarum: & hæc diuisio linguarum est dissensio superborum. Pro. Inter superbos semper sunt iurgia, vbi. n. superbia, ibi & contumelia. tem pp linguarum cõfusionem vocatum est nomen illius Babel: qa ibi confusum est labium vniuersæ terræ. In malis. n. est confusio affectionum. Tot enim linguis loquuntur mali, quot æstãt desiderijs. Et bene iungitur turri Babel, quia superbiam sequitur confusio. Prou. Superbum sequetur humilitas, & humilẽ spiritu suscipiet gloria.

Pro. 27.

Pro. 29.

Item superbus homo difficulter corrigit. cibus. n. in quo nimis est de sale quasi perditus est, sed non ille in quo parũ est, quia potest apponi. Facilè. n. sal cibo apponitur q̃ subtrahitur. Sic homo superbus qui nimis habet de sensu propter difficulter obedit alteri, & ideo non est flexibilis ad obedientiam. Sed humilis econuerso, est, quia humilis venenus a sensu suo recipit alienũ, quia videns sensum suũ non sibi sufficere, alieno sensui acquiescit.

Item superbus prælatus similis est oui, cui pastor imponit molam ad collũ, quæ quantumcũq; sit misera, omnes tũ quasi dña præcedere satagit. Sic homo quantũcũq; imbecillis fuerit, si fiat prælatus, oẽs tũ præcedere se credit, & se existimat oĩbus meliore: contra quod dicitur Eccle. Rectorem te posuerunt, nolli extolli &c.

Ecc. 32

Item superbus similis est illi, qui vult altam domum facere sine fundamento. Nam vult eleuari ad gradum dignitatis sine base humilitatis, & ideo certus potest esse de ruina. Prouerb. Qui altam ta,

Pro. 13.

cit domum suam quærit ruinam.

Item superbus est, quasi lucerna, quæ de nocte lucet, & in die vix apparet. Et similiter ligna putrida, & quidã vermes de nocte lucen, sed de die non. Sic super bi modò lucent in tenebris huius mundi, sed in die iudicij quando Sol iustitiæ apparebit, quales sint apparebunt, quia tunc videbuntur in colore proprio. Pro-
Pro. 13. uer. Lucerna impiorum extinguetur, i. ex tincta monstrabitur.

Os hominis, quod non incongruè ostio, ciuitati siue muro, molendino sine exclusa, nauis absque regimine, ac equo sine fræno assimilatur: quantopere sit custodiendum, & silentium obseruandum, demõstratur

Cap. LXXIII.

TAcere dolorem, & indignationẽ con ceptam aliquando non est bonum. Nam (sicut dicit Grego.) Vulnera clausa plus cruciant: quia cum putredo, quæ intus feruet eijcitur, ad salutem dolor aperi tur. Sic plerunque nimis taciturni dum nonnulla iniusta patiuntur, eo in amario rem dolorem prodeunt, quo ea, quæ iusti nent non loquuntur. Nam si illatas molestias cor tranquille diceret, a conscientia dolor emanaret.

Item tacere, & loqui debet homo pro tempore. Cuius exemplum apparet in ostijs. Ostium nanque aperitur, & claudi
Ps. 139. tur, Vnde Dauid ori suo ostium petijt dicens: Pone domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labijs meis. ex quo aperiè docuit, quod & per discipl nã lingua retineri debeat, & ex congruitatẽ laxari, quatenus os discretum, & congruo tempore vox aperiat, & rursum taciturni tas claudat.

Item qui ori suo silentij, & locutionis discretionem non apponit, est sicut ciui-
Pro. 25. tas sine muro. Prouerb. Sicut vrbs patens absque murorum ambitu, ita vir, qui in loquendo non potest cohibere spiritum suum. Glosa. Si murum silentij non habet, patet inimicorum iaculis ciuitas mẽtis: cũ dum per verba extra semetipsam proijcit, apertam se aduersario ostendit. In periculo autem est ciuitas, cuius porta semper aperta est tempore belli, & in terra inimicorum sita. Tales sunt illi apud quos nullum est silentium, nullum secretum, nihil celare, vel abscondere sciunt; quicquid audiunt, vel vident in publicũ
Pro. 25. referunt. Contra quos dicitur: Quæ viderint oculi tui, ne proferas. in iurgia cito, ne prorumpas, ne forte emendare non possis, cum dehonestaueris amicum tuum.

Item ille est sicut molẽdinum sine exclusa, qui abundat verbis malis, sicut aqua ad molendinum Vnde sicut molendino submittitur exclusa, quæ fluxum aquæ retinet, qua amota fortius currit q̃ antè: Sic amota cẽsura silentij maiori im petu loquitur, quàm prius. Prouer. Qui di
Pro. 17. mittit aquam, caput est iurgiorũ Aquam dimittit, qui se a fluxu verborum non re stringit, qui est causa iurgiorum, & discor
Ecc. 25 diæ. Eccles. Ne des aquæ tuæ exitum, nisi modicum.

Item est sicut nauis sine gubernaculo, quæ vadit non quò vult, sed quo ventus ducit.

Item nauis in aqua cito submergitur, nisi obstruatur. Sic homo, qui o. suum non restringit a verbis superfluis, cito in
Pro. 25. peccata cadit. Prouer. Os lubricum operatur ruinam.

Item est sicut equus sine freno, qui se impingit vbi non vult dominus eius, Ita homo non gubernans linguam, ad ruinã tendit. Eccl. Lingua imprudentis subuer-
Eccl. 3. sio ipsius est.

Item sicut ad portam domus, vel castri maior custodia apponenda est, quia qui habet portam de facili habet castrũ: Sic ad portam oris custodia est ponenda. psal Posui ori meo custodiam. Proue.
Psa. 38. Qui custodit os suum, custodit animam
Pro. 14. suam: qa mors, & vita in manibus linguę

Item est sicut vas sine operculo, qd̃ immundum est, & cito refrigeratur. Sic homo, qui nõ custodit linguam suam immundus est.
Num. Vas, qd̃ nõ habuerit operculum, & ligaturam desuper, immũdum erit.
Nu. 18

Nouem signa sanitatem, mortemve futuram significantia scitè describuntur: quæ spirituali infirmitati tentationis adaptantur. Necnon quibus quantisq; modis Diabolus nos tentet, & in quo præcipuè peccatores ac etiam pœnitentes aggrediatur, exprimitur.

Cap. LXXIIII.

TEntatorum, vel peccantium infirmitas habet quasdam pronosticationes Idest spiritualis mortis, vel salutis futuræ significationes ad modum infirmitatis
Hipp. corporalis. Sunt enim nouem modi signorum sanitatem, vel mortem futuram infirmi significantium, quos Hipocras in pronosticis commemorat. & de quibus in eodem libro pertractat, ad quos medi cum oportet attendere, tam corporalem, quàm suo modo etiam spiritualem.

Primum uae; signum est fortitudo Infirmi, morbum facile tolerãtis, & hoc est signum bonum. Contrarium autẽ signũ est debilitas, suum morbum pati nequeũtis. Spiritualiter autem infirmatur, qui tẽtatur, moritur autem qui desperat. Licèt igitur quis peccet, si tamen adeo fortis remanet, vt a bono opere non cesset, signũ est boni talis fortitudo infirmi. Si autem adeo fuerit ægri animus debilis, vt cesset ab effectu bonæ operationis, signum est mortis, i futuræ damnationis.

Secundum signum bonum, est leuitas infirmi. facilè se mouentis. Contrariũ autem est grauitas infirmi, inertem motum habentis Cum enim homo interior aliqua tentatione afficitur, & adeo leuis est vt faciliter conuertatur, reparandæ salutis spes indicatur. Si vero tanta est grauitas infirmi, vt obstinatus a peccato neq̃at conuerti, signum finis est mali.

Tertium est effigies mẽbrorũ, quæ est sibi sano similis. Contrarium vero est effigies sano dissimilis. Hęc effigies est ĩ interiori homine, compositio motũ, & mentis. Exterius vero distributio actionum. Quæ est sibi sano similis, quamdiu actiones sequuntur temperamentum religiosæ mentis. Tunc vero non est sibi sano similis, quãdo variatur per opera peruersitatis

Quartum est sanitas mentis, & facilis appetitus. Oppositum eius est perturbatio mentis, & difficilis appetitus. Sanæ mentis esse dicitur, qui a rectitudine consilij non alienatur. Facile vero cibum appetit, qui verbum vitæ, quod est cibus animæ, libenter audit. Qui vero est turbatæ mentis, & eius appetitus est difficilis, si verbum vitæ non appetit, sed fastidiat, ne cesse est, vt mortem perpetuæ damnationis incurrat.

Quintum est, suauitas somni congruo tempore facti, infirmum iuuantis. Contrarium vero est eius malitia somni non congruo tempore facti, infirmum nocentis. Tempore congruo dormit, qui dormit in nocte, idest qui mentis tranquillæ est in aduersitate, in hac quietè Deum somniat, & huiusmodi somnus infirmũ iuuat. dormit verò non congruo tempore, qui dormit in die, idest qui delectatur in mundi prosperitate. Hic enim somnus quanto magis placet, tanto magis infirmo nocet.

Sextum est suauitas spiritus. Oppositũ eius angustia spiritus. Suauitas spiritus, i. anhelitus, est sermo consolatorius, vt cũ lenitate peccantem corripiat fratrem. An gustia vero spiritus est sermo durus, de quo dicitur, Ezech. Vos autem cum au-
Eze. 34. steritate imperabitis eis, & cum potentia.

Septimum est qualitas pulsus naturali similantis. Contrarium vero eius inęqualitas pluralis, vt modo sit magnus, modo paruus modo fortis, modo debilis Arterię procedunt a corde. Aequalitas autem pulsus in arterijs est identitas vitæ procedẽs ex affectu cordis. Cum autem mens in contrarium vitium vertitur, tunc per diuersos mot' inæqualitas pulsus variatur, & sic inæqualitas mentis designat pericu lum mortis.

Octauum est fortitudo virtutis in loco decoctionis: contrarium eius debilitas virtutis in loco. Primus decoctionis locus est stomachus, secundus hepar, tertius cætera membra. Cum enim cibus animæ decoquetur in stomacho memorię, per recordationem, in calore hepatis per dilectionem, in cæteris mẽbris, p operationem, tunc fortitudo virtutis est in loco decoctionis. Si vero sequitur debilitas virtutis signum est mortis.

Nonum est laudabilis purgatio per sudorem. Contrarium verò eius vituperabilis purgatio per sudorem. Sicut autem in quoliber infirmo aperiuntur corporis

Universidad de Deusto Biblioteca

pori, vt per sudorem fiat purgatio morbi. Sic per confessionem peccati, fit laudabilis purgatio animi. Laudatur etiam sudor mediocris, si habeatur in omnibus membris. Cũ enim sudor a toto corpore exit, omnium membrorum fortitudinem designat, quod est signum bonum. Similiter oportet, vt sudor confessionis fiat de peccato cuuslibet operationis. Cum autem sudor fit tantum in quadam parte corporis, vt in capite, contingit ex membrorũ debilitate. Moraliter igitur per ęgtum intellige animum, per caput intẽtionẽ, per reliquum corpus actionum sequentium distributionem, per sudorem cõfessionẽ. Cum aliquis igitur intentionem suã laudat, & hoc, quod malè gessit conscius excusat creditur esse vituperabilis hui' purgatio sudoris. Quia sudor cõfessionis poros non aperit, quos excusatio clausos per obstinationem stringit.

Item nota, quod diabolus amplius tentat hominẽ de illo peccato ad quod nouit eum proniorem, sicut bellator impugnat castrum ex illa præcipue parte, vbi debili' est. Greg. Diabolus mores vniuscuiusq; conspicit, cui vitio sit propinqu', & illa ponit ante faciem, ad quæ videritcilius inclinari mentem. Sicut etiã venator ponit laqueos, vbi consueuerũt bestiæ frequentare. psal 139. In via hac qua ambulabã, abscõderunt laqueum mihi. Abscondit enim diabolus peccati pœuam, & ostendit delectationem: & abscondit malum a diabolo sicut pedica sub folio. Iob. Abscondita est in terra pedica eius, & decipula eius super semitam.

Item sicut laqueus sub grano, & sicut venenum sub mo. sello, & hamus sub cibo Ecclesiasti. Sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues comprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines tempore malo.

Item tentat diabolus plus fortes, quã debiles: quia debiles fortè tentari Deus non permittit, mammilles non mittit filium suum ad prælium quando paruulus est, sed quando fortis est, & potest arma ferre.

Item Rex villas campestres impugnare dedignatur, & mouere exercitum contra eas: sed contra fortia castra sic diabolus fortiores impugnat actius. Vnde quãdo bellator aliquis vult terram alicuius capere, primo impugnat ipsius fortis castrum, quo rapto tota terra capitur, quia per illud impugnat dominum castri, & totam terram eius. Sic diabolus magis impugnat eos, qui eminent in iustitia, & fama, vt exemplo eorum alij capiantur. Vnde. Reg. dicitur, quòd totum pondus prælij versum est in Saul. Et in libro Iudicũ dicitur; quòd Philistei, qui figurant dæmones, acceperunt Samsonem, qui interpretatur Sol eorũ, idest illuminans alios, & erutis oculis molere eum fecerunt, id est peccando circuire.

Item plus tentat diabolus pœnitẽtes quàm peccatores non pœnitentes. Nam pœnitentes sibi rebellant, sed peccatores ei obediunt. Sicut Reges castrum sibi subditũ, vel sibi subditos nõ impugnãt, sed sibi contrarios, & rebelles. Sic diabolus sibi rebelles magis impugnat. Greg. Hostis noster quanto magis sibi rebellare nos conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Iudith. Ego nunquàm nocui virum, qui voluit seruire Nabuchodonosor Regi Babylonis. populus autem tuus si non contempsisset me, non leuassem hastam meam contra eum. Item miles, vel Rex aliquis quando castrum amisit, nititur amicos requirere, & congregat exercitum magnum sicut fecit Pharao ad persequendum filios, Israel fugientes abeo: Sic facit Diabolus contra pœnitentes. Ambrosius. Quotidianis experimentis didicimus, eos, qui conuerti deliberant tentari actius a concupiscentia carnis, & vrgeri grauius in operibus luti, & lateris, qui Ægyptum egredi, & pharaonem fugere voluerunt. Ideo dicitur Luc. Quòd dum immundus spiritus exierit ab homine conuerso, tunc dicit, Reuertar in domum meam, vnde exiui. & vadit, & assumit septem spiritus nequiores se, &c. Isti septem spiritus, sunt septem vitia, quibus diabolus obsidet animam, quasi Rex cum exercitu suo. In quo exercitu superbia quasi vexillum portat. psalmus. Posuerunt signa sua. Grego. Euidentissimum signum reproborum est superbia, & electorum humilitas: quam cum quisque habet in se ape.te cognoscitur sub quo Rege militat. Vnusquisque enim quendam titulum portat operis quo facile dignoscitur sub cuius potestate seruiat rectoris. Inuidia sagittas trahit detrahendo alijs. Hierem. Extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii, & non ueritatis, lingua eorum dolum locuta est. Ita autem quasi funda lapides iactat, ingeminans improperia. 1. Reg. Semei maledicebat Dauid mittens lapides aduersus eum: sed ipse prius se percussit in capite, quàm alium in uestę. Eccle. Qui in alium mittit lapidem, super caput eius cadit. Accidia fossatum euacuat ab aquis gratiæ. Spiritus enim tristis exsiccat ossa. Iudith. Holofernes fecit præcludi aquæ ductum, ne ueniret in ciuitatem cordis ipsam lætificans, Psalmus. Fluminis impetus lętificat ciuitatem Dei. Auaritia fossata implet per terrenorum cumulationem. Dan. Veniet Rex Aquilonis, & comportabit aggerem scilicet diuitiarum, & capiet urbes munitissimas. Multi uidentur captionem suam multum diligere, qui non cessant fossatum paupertatis implere diuitias congregandũ, Ecclasiastici. 8. Multos perdidit aurum, & argentum. Luxuria ignem concupiscentiæ incendit, Iob: Ignis est usq; ad consumptionem deuorans &c. Gula hunc ignem nutrit, & accendit, proponendo ligna cibariorum. 3. Reg. Nabuzardam succendit domum domini, Psalmus. incenderunt igni Sanctuarium tuum.

Item a tentationibus cito capitur, qui non expellit a se cogitationes carnales, uel terrenas affectiones. Non enim diu potest teneri castrum, ubi non sunt homines fortes, & defensabiles. Vnde cum obsidentur castra extra mittuntur paruuli, & mulieres, quia non sunt utiles ad bellandum. Sic facere debes de corde tuo ne cogitationes puetiles, & affectus molles intus retineas. Mulieres enim sunt cogitationes, & affectiones circa carnalia uersantes, Vnde dicitur, Naum. 5. Ecce populus tuus mulieres in medio tui. Paruuli uero cesti cordis, sunt affectiones terrenorum. Paruulus enim plus diligit pomum; quã regnum. Prouerb. Vsq;quo paruuli diligitis infantiã, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia cupien?

Item nota, quod tentatus, & impugnatus à diabolo, debet orationi insistere. Debet i petere suceursum a Deo ille qui tentat sicut faciunt obsessi in castro. Vnde uiri Iabes miserũt ad Saul pro succursu, cum obsedisset eos Naas Ammonites, qui interpretatur serpens, & significat diabolum. Frequens. n. oratio, uitiorum impugnationem extinguit.

Item tentatio diaboli uincitur per humilitatem. Rete. n. diaboli non capit pisciculos. i humiles, ad modum scilicet retium magnorum piscatorum.

Item diabolus uadit per montes superbiæ. Humiles uerò per ualles humilitatis: & ideo eos non inuenit, quia non uadunt per uiam suam. Greg. Quotidie tela tentationum accipimus, & nos contra illum tela mittimus, si confecti tribulationibus humilia respondeamus. Vnde humilitas (sicut dictum est Antonio) euadit omnes diaboli laqueos.

Item nota, quòd tentator decipit animam sicut piscator murenulam. Nam quia serpens cum murenula coire uolens, eam sibillo ad se uocat: ideo etiam à piscatoribus sibillo uocatur, & capitur. Sibilus ergo serpentis est delectatio carnis: Sed sibilus piscatoris ei consimilis est ipsa tentatio carnis, in qua tentator malignus animę ipsam carnis delectationem ad imaginationem adducit, & suæ fraudulentiæ ei speciem abscondit: quia ad, quid eam deducere finaliter debeat, tentando non ostendit.

Item nota, quod Deus permittit non semper tentari, uel tribulari hominem; sed quousq; sit purgatus, & probatus sicut paterfamilias non dimittit bladum in campo, & uinum in uinea quousq; putridum sit, sed quousq; sit maturum. Et furnarius non dimittit panem in furno quousq; comburatur, sed quousq; decoquatur. Sic Deus in tentatione, uel tribulatione hominem non omnino derelinquit, sed donec ipse purgetur, uel probetur, Petr. Nouit Dominus pios de tentatione eripere.

Item tentationes uehementes fatigant, & debilitant animam rationalem, sicut imbres pluuiales ante uindemiam debilitant, infirmant, & imbecille reddunt uindemiarum mustum. Vnde hæc fatigatio repellenda est ab anima sicut debilitas huiusmodi remouea mosto. Dicitur enim in libro de uindemiis, q̃ si pluuialibus imbribus multis superuenientibus uuę in urnea adhuc existẽtes, uel post uidemiã ampli', q̃ oportet madefiãt ex necessitate ipsas calcantibus. Et si

Grego. Grego. Iudith. 12 Exo. 14 Ambr. Luc. 12 Psal. 78 Hier. 9 1. Reg. Iud. Ecc. 28. Iud. 12. Psa. 45. Dan. 11. Ecc. 8. Iob. 31. Re. 12. Psa. 73. Naũ. 3. Pro. 1. Ecc. 9. Iob. 22. Psf. 139. 1. Reg. 16. Pet. 11.

Universidad de Deusto Biblioteca

uindemiatum mustum imbecillus esse dicetis: quod quidem docebit te gustus, quod uinum in dolijs mittitur post primam ebullitionem, confestim transfundatur in alia dolia. Manet.n in fundo oē limosum propter grauedinem, & addat uinum aliud ad decem scilicet metretas cotulę tres. Quidam autem melius facientes uinum coquunt quousq; uigesima pars eius consumatur immittentes gipsi centesimam. Paulatim uerò eo usq; ad ignem dimittunt uinum, quousq; quinta eius consumatur, & eo postea utuntur. Habes ergo multiplex remedium contra debilitatum uinum, idest contra lassatum, uel repefactum ex tentationibus animum.

Primò per transuasationem.i. occupationem, quia uarietas operis tedium tollit.

Secundò per decoctionem.i. scientiæ meditationem, quæ inflammatur in nobis ignis amoris. Psalm. In meditatione mea exardescit ignis. Psa.38.

Item per gipsi immissionem. i. per sacræ doctrinæ studium: quia sicut mediante gipso scriptura imprimitur tabulæ, sic mediante studio scripturæ doctrina imprimitur animæ.

Item per uini consumptionem. Nam ignis, cui uas cordis adhærere debet, est cōsideratio passio Christi. Ibi enim ignis diuini amoris, maximè exarsit, & ideo tepida corda, & frigida maximè calefacit, Psal. Ignis à facie eius exarsit. Et hic ignis omnem accidiam consumit, & animę nouas uires addit. Psal.17.

Item tentationis languor repellitur sicut languor persici. Dicunt enim sapientes de agricultura periti, q; si persicus languere incipiat nāgandus est, & inde stercorandus. Et dicit Pall. quod stercorizatio eius melior est ex fęcibus uinī, quia talis stercorizatio valet etiam contra pruinas. Alij etiam dicunt, quòd melior ē stercorizatio si irrigetur cum aqua decoctionis fabarum. Similiter si homo languere incipiat ex tentatione luxuriæ, oportet quod ligonizetur.i. aliquo laborioso opere, uel obedientię onere exercitetur. Vel quasi ligone terram scindens, est pęnitētia carnem affligens, per quam lāguor tentationis luxuriæ optimè repellitur à carne. Si autem languet ex tentatione superbiæ tunc debet stercorizari. Homo autem superbus tunc stercorizatur quam ei suus defectus, & uilitas ad memoriam reuocatur. Ad hoc etiam ualet aqua decoctionis fabarum. Quid enim sunt fabæ, nisi honores, & dignitates mundanę quæ uento superbiæ implent mentem, sicut fabæ uentrem? sed istę fabæ aqua decoquuntur, quia scilicet in dignitatibus, & honoribus positi multiplici tribulatione replentur. Vnde irrigatio huius aquæ .i. consideratio tribulationis, & inquietudinis dignitatis, & potestatis mundanæ expellit languorem persici, idest ambitionem, & appetitum dominii: sed si animus languet, & tentatione auaritię, stercorizetur ex fęcibus uini. Quid.n. sunt fęces uini, nisi impuritates, & uilitates mundi, quas dum animus prudenter attendit, eā quæ mundi sunt uelut stercora contemnit, secundum illud. Col. Cum nia detrimentum feci, & arbitror, ut stercora, ut Christum lucrifaciam? Col. 2.

Hac in uita tantùm tēpus esse merendi. & demerendi in alia uerò tempus iudicandi asseritur. Cap. LXXV.

TEmpus præsens concessum est homini ad merendum: sed in futuro erit tempus Domini ad iudicandum. Ille enim, qui ludit ad decios, facit auantagium compari suo, quando dat ei decios, ut iactet sicut uoluerit. Sic facit Deus peccatori, quando quasi decios dat ei tempus ad benè operandum, modò decios habemus, i. est tempus. Seneca. Tempus tantùm nostrum est, sed post mortem non est nostrum. Sen.

sed tunc accipiet, uel habebit decios ipse scilicet Christus, & iactabit contra nos decios iræ .i. uocabit aduersum nos tempus. Psalm. Psa.74.

Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.

Quomodo Dei timor, hominis mentem corroboret, amoremq; introducat, tribus clarum efficitur exemplis. Cap. LXXVI.

TImor Domini stabilit mentem, sicut lapides suppositi asseribus siue tegulis super tecta custodiunt eas, ne à uento moueantur. Sic timor Domini, ut dicitur Eccl. super omnia se supponit. Et sicut ancora tenet nauem ne mergatur, ita timor tenet cor stabile ne periclitetur. Greg. Ancora mentis est pondus timoris. Ecc.25. Gr. 22.

Item timor introducit amorem (ut Augu. dicit) sicut seta introducit filum. Et sic intelligitur de timore seruili. Seta namq; sic filum inducit, ut ipsum præcedat, sed cum ipso non permaneat: Sic timor seruilis charitatis amorem præuenit, sed amore proficiente discedit. 1 Ioan. Perfecta charitas foras mittit timorem. Aug. 1.Io.4.

Cur Deus electos suos quantum ipsimet sufferre queant, uexari permittat, quantumq; tribulationes fidelibus expediant, non paucis exemplis, & auctoritatibus suadetur.

Cap. LXXVII.

TRibulatio probat animum sicut pomum, uel malum immissum dicitur probare mustum. Nam (sicut dicitur in libro de uindemiis.) illi qui uolunt probare mustum, an purum sit, uel aqua mixtum, malum aliquod mittunt in uas: melius uero est pyrum, alia autem locuttam alii cicadam: & si supernatant, purum est uinum: si mergentur, mixtum est aqua. Similiter animus an sit uer?, uel fict?, probatur ex incursu, uel illatione alicuius rei aduersæ, uel contumeliosæ, quæ tunc supernatare probatur, quando sine ira tolerat. Tunc uero submergitur, quando cor per iram ingreditur. Greg. Qualis quisq; apud se lateat, illata contumelia probat. Grego.

Item tribulatio probat animum, sicut per contrimonem probatur fortitudo synapis, & per feruorem fornacis uirtus uasis. Non enim est magnum si lucerna nō extinguatur, ubi nō est ventus, uel pluuia: sed magnum est lucere cum uento tentationis, & ardere ī aqua tribulationis. Sap. Sap. 7. In extinguibile est lumen illius. Cant. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem. Can.1.

Item tribulatio quanto amarior, tanto maiorem consolationem meretur. Nam quanto amariores sunt herbæ medicinæ, tanto plus ponet de saccaro, uel de melle, ut infirmus potionem absorbeat. Sic ē de consolatione, & tribulatione, Psal. Secundum multitudinem dolorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Psal.

Itē tribulatio ad bonum compellit, & etiam festinare facit. Nam cū aliquis pastor, uel alius porcum suum, uel ouem ducit ad pascua, uel ad forum, & non uult eum sequi, ligat fune, uel uirga percutit, & ita inuitum ducit. Sic dūs ligat nos infirmitatibus, & aliis defectibus, qui aliter eū nolumus sequi. Vnde dicitur Ose. In funiculis Adæ traham eos, in uinculis charitatis. Ose.11.

Item pastores pecora sua, sequentibus hostibus, ad loca munita fugere cōpellūt. Sic nos de tribulationibus, & infirmitatibus ad cœlestem patriam intrare cōpellimur Luc. Compelle intrare. Glosa. Qui aduersitatibus fracti ad amorē Dei redeūt compelluntur intrare. Lu.15.

Itē sicut homo percutit equum, uel asinum suum, ut ad uiam redeat, uel ut citiuadat: sic Deus urget nos tribulationib?. Isa. Domine in angustia requisierunt te. Psal. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. Et ideo, Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Isa.27. Psa.32. Psa.15.

Item tribulatio sanctum hominem probat. Nam ferrum calidum debet malleari, non frigidū. Sic Sancti amore Dei succensi dent tribulationibus probari. Sicut .n. ferrum calidum dum tenditur, dilatatur, sed frigidum frangitur: Sic boni ex tribulationibus crescunt, mali uero deficiunt.

Item pottus luteus uacuus ad ignem crepat, & magnum sonitum reddit, sed plenus non. Ita homo à gratia uacuus per impatientiam crepat tribulatione. Eccl. Vasa figuli, probat fornax, & homines iustos tētatio tribulationis. Ecc.27.

Item tribulari permittit Deus Sanctos suos, & quandoq; non cito liberat eos a pœnis præsentibus, sicut pater non liberat filium suum a manu medici chirugici, uel magistri, licet uideat eum affligi, quia scit sibi prodesse in futurum. Sic Deus suos non liberat a tormentis. Nō enim liberauit Petrum a cruce, uel Paulum ab

Heb.11. ense.Heb.Alii autem sistenti sunt &c. Et postea sequitur,Vt meliorem inuenirent resurrectionem.

Item pater filium ab ictibus in tornea mento non liberat, etiam si uideat eum graues ictus sustinere,ut laudem patiendo acquirat:Sed si uideat eum in periculo,non posset sustinere,quin ipsum adiuuaret. Similiter etiam Deus amicos suos sustinet affligi in præsenti,ut laudem, & gloriam cælestis patriæ acquirant. Sed si
Iob. in periculo animæ eos uideat,eos liberat.Ideo Deus Iob exposuit periculo cor
Psal.9. poris &c.Sed dixit diabolo,Verùm tamẽ in animam illius serua. Psal. Adiutor in oportunitatibus in tribulatione. Tunc enim oportunum est, cum agitur de periculo animæ.

Item tribulatio iustos purgat, Mulier enim bonos pannos sæpe lauat, sed uiles,& ueteres putrescere permittit. Sic Deus iustos flagellat in præsenti, sed pec
Heb.12. catores putrescere permittit in peccatis. Apost. Flagellat omnem filium, quem recipit.

Item tribulatio est scyphus,& calix Domini,unde potat amicos suos. Vnde sicut non irasceretur homo si Rex faceret eum sedere iuxta se,ut de scypho suo potaret: Sic etiam non debet irasci de tribu
Ma.20. latione.Matt.Calicem quidem meum bibetis.

Item tribulatio, & pœna utilior est in uita ista,quàm in alia. Nam tam diu est moneta utilis ad lucrandum, quamdiu ẽ in cursu. modò moneta tribulationis. & pœnitentiæ est in cursu,quia una denariata in isto seculo ualet centũ in alio se-
Ezc. 4. culo.Vnde dicitur Ezec. Diem pro anno dedi tibi.

Vana gloria, quæ Molendino,Chamæleonti, ac nauí assimilatur: semen diaboli simul cum Zizania appellatur, cuius hic filia septem numerantur. Cap. LXXVIII.

VAna gloria similis est molendino ad uentum, quòd sine uento non molit,& est sicut chamæleo,qui ex uento pa
Ose.2. scitur, & uuit Ose. Effraim pascit uentum &c Et est etiam sicut nauis,quæ sine uento non currit. Vnde merito dicit
Iob.26. Iob.Tollet eum uentus urens. Et nota, quòd uana gloria zizania est,& sementis mala,quã diabolus seminat in agro cordis inter fruges bonorum operum,ut destruantur. Et sicut ex uno grano malis seminis nascuntur multa, sic ex ipsa uana gloria nascuntur multa uitia. Vnde secundum Grego.Inanis gloria generat se Grego.
piem filias. Quarum prima est inobedientia,quia uana gloria in nullo uult uideri inferior: quòd fieret si faceret mandatum.

Secunda est contentio,quia uult uincere cum clamore, & per hoc apparere.

Tertia est iactantia, qua quis enarrat bona sua,ut laudabilis appareat.

Quarta est hypocrisis, qua quærit hominibus ex exterioribus apparere.

Quinta est pertinacia, quę factum suũ malum,uel dictum defendit, ne erraſie uideatur.

Sexta est discordia, qua contra omne dictum assumit contrarium propter uanam gloriam.Septima est nouitatum p̃sumptio,qua quis noua,vel dicit,uel inuenit,ut laudetur.

Dei verbum cuius plurimi fructus hic recensentur,sagittis, gladio, Medicinæ, aquæ ac pluuiæ comparari ostentatur.

Cap. LXXIX.

VErba Dei asimilantur sagittis: quia secundum Greg.Eo, quod durius feriunt, malè uiuentium corda transfigunt. Vnde Redemprori nostro de his sagittis a Psal. dicitur.Sagittæ tuæ acutę, populi sub te cadent. Ps. 118.

Item uerbum,Dei asimilatur gladio, quia penetrat cor, sicut gladius penetrat corpus, Apost. Viuus est sermo Dei, & efficax,& penetrabilior omni gladio ac Heb.4.
cipiti. Et nota, quod eandem uim habet gladius in manu debilis, vel fortis, parui, vel magni, sed non eundem effectum cum fortiter, uel debiliter percutit. Sic, & uerbum Dei in ore prædicantium.

Item uerbum Dei purgat sicut medicina, lauat sicut aqua, & fœcundat sicut pluuia. Nã sicut medicina purgat a corruptis,& superfluis humoribꝰ. Sic uerbũ Dei

Dei a prauis,& superfluis affectionibus,
Sap.16 & ideo animam sanat.Sap.Neque herba neque malagma sanauit eos, sed sermo tuus domine qui sanat omnia.

Item sicut aqua lauat,& mundat uestẽ
Io.14. sic verbum Dei mentem,Io.Vos mundi estis, propter sermonem quem locutus sum vobis.Sed nota,quod cribrum si ponatur in aqua,statim impletur, sed cum extrahitur nihil intus remanet:Sic multi sunt in sermone,qui dum audiũt, pleni sunt aqua compũctionis,& deuotionis: sed cum recesserint,vacui remanent,&
Ecc.21 auditorum memoriam non habent.Ecc. Cor fatui quasi vas confractum,omnem sapientiam nõ tenebit.Sed nihilominus attende,q̃ vas cui aqua infunditur,licet aquam non retineat,est tamen mundius quàm si non infunderetur. Sic ille qui frequenter audit verbum Dei, quàm ille qui non audit.

Item mulier cùm in speculo sordes aspicit aqua abluit Sic verbum Dei ad modum speculi maculas cordis ostendit, &
Pro.12. dat aquam gratiæ ad lauandum.Prouer. Doctrina bona dabit gratiam.

Item verbum Dei fœcundat animam
Deu.31 sicut pluuia terram. Deut.Concrescat vt pluuia doctrina mea. Pluuia enim facit exire de terra vermes,busones,& herbas germinare. Sic verbum Dei peccata ab homine facit extra,& bonum propo-
Leu.25 situm germinare. Leui. Dabo vobis pluuias temporibus suis, & agri gignent germen suum.

Item verbum Dei mundat,& purificat affectum,sicut manipulus coriandri purificat oleum.Dicit etiam Palladius, q̃ si animal in oleum ceciderit, & oleum putredine ac nidore vitiauerit, iubent Græci coriandri manipulum in olei metreta suspendi,atque ita paucis diebus manere & si nihil de nidore dimiserit, mutãdum esse coriandrum,donec superetur hoc vitium.Tunc quippe animal in oleum incidit,quando carnalis tẽtatio in cor deuotum incurrit,quod putredine vitiatur,qũ delectatione polluitur.Sed quid per manipulum coriãdri,nisi studium significatur diuini verbi?Coriandrum quippe canibus dicitur esse contrarium,quia animum diuinum eloquiũ peccatoribus est aduersum. Manipulus autem dicitur eo, quod manu capiatur. Vnde coriandrum manipulum ducitur,quando verbi diuini studium ad op us ordinatur. Manipulus ergo Coriandri, idest studium diuini verbi,corruptionem animalis ab oleo abstrahit:quia delectationem tentationis carnalis ab animo repellit. Vnde Hiero. Hier.
Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis.

Peccatorum verba ipsorumque malos mores mirandum in modum iustis displicere vnico exemplo pluribusque auctoritatibus suadetur.

Capi. LXXX.

VErba,& mores peccatorum,& carnalium hominum displicent iustis,
Iob.4. sicut displicet gustui cibus insulsus Vnde Iob: Nunquid comedi poterit insulsum,quod non est sale conditum? Verba quippe moresque carnalium quasi cibaria se nostris mentibus ingerũt,vt in delectationis ventre rapiantur:sed electus quisque insulsa non comedit, quia prauorum dicta factaque dijudicans ab ore cordis repellit. Paulus enim ad esum mẽtium,insulsa inferri prohibuit,cum discipulis dixit. Sermo videtur semper in gra-
Ps.118. tia sicut sale conditus.Et Proph.quæque verba reproborum in cordis ore insulsa rapiebat,& dicebat,Narrauerũt mihi iniqui fabulationes,sed non vt lex tua.Sæpe autem verba carnalium, dum importune se nostris auribus ingerunt,in corde bellum tentationis gignũt. Et quamuis hæc ratio reprimat,& lingua repræhẽdat,cum labore tamen intus vincitur,qũ foris cum auctoritate iudicat. Vnde necessarium est,quod nec ad aures veniat, quod mens a cogitationis auditu vigilãs repellat. Sãcti igitur viri qui ad æternam desiderio anhelant,in tanta se alitudine vitæ subleuant, vt audire iam quæ mundi sunt graue sibi ac deprimens pondus credant:Valde namque insolens ac intolerabile æstimant quicquid illud non sonat, quod intus amãt, sicut Gregorius dicit.

Vi-

Virginitatis perfectio, quæ lampadi accensæ assimilatur in quibus potissimum consistat, claris similitudinibus aperitur.

Cap. LXXXI.

VIrginitas assimilatur lampadi: quia sicut lampas tracta non reparatur, sic virginitas amissa non recuperatur. Nã si quis amiserit virginitatem suam, si totũ mundum daret plenum auro, non recuperaret eam. Amos: Virgo Israel proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam.

Amos. 5.

Item virginitas sine charitate & gratia, est sicut lampas sine oleo. Ber. Subtrahe oleum, lampas non lucet: tolle charitatẽ castitas non placet.

Ber.

Item virginitas corporis plena secularis dederij, similis est latrinæ habenti officium deauratũ, & lampadi integræ plenæ stercore. Et etiã similis est sepulchro, & feretro exterius ornato. Mat. Væ vobis hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis.

Mat. 23

Item virgines debent esse solitariæ, & pauidæ, non audaces, vel domesticæ. Animalia enim sylvestria pulchriorem habẽt pellem, quam domestica: & onager silvestris quam domesticus. Similiter etiam virgines solitariæ pulchriores esse solent quam affabiles. Nam familiaritas, & affabilitas viam ad luxuriam præparat.

Sanctorum virtutes vnguentis olentibus liquoribusque & præcipuè vino comparari, eorum exemplis cõfirmatur.

Capi. LXXXII.

VIrtutes Sanctorum vnguentis assimilantur. Sicut enim vnguenta redolere latius nesciunt, nisi commota, & sicut atomata odorem suũ non, nisi cũ incenduntur, expandunt: ita sancti viri omne, quod virtutes redolent, in tribulationibus innotescunt, sicut Greg. dicit.

Grego.

Item virtutes assimilantur liquoribus, scilicet vino, oleo, & melli. Omne enim vinum in medio sui vasis melius est, & oleum in superficie, sed mel est melius in fundo. Et ideo (vt dicunt experti viri) cũ fit vini transuasatio, quod est in supremo, vel in fundo, tunc bibatur: medium autem reseruetur. Hinc est, quod quidã pro loco propinant amicis suis triplex vinum de vno vase, dando eis de supremo medio, & infimo. Sicut ergo inter liquores aliquis diligit locum supremum, aliquis medium, aliquis infimum: sic etiam inter virtutes supremum quærit charitas, infimum petit humilitas, medium autẽ tenet quælibet virtus moralis, de qua Philosophus dicit, quod virtus est habitus electiuus in medietate consistens.

Ari.

Præsens ac futura vita ratione mutabilitatis, & tabernaculo ac veteris Testamenti templo figurari breuiter exprimitur.

Cap. LXXXIII.

VItæ præsentis ac futuræ status figuratus est in tabernaculo, & templo veteris testamenti. Nam per tabernaculũ quod erat mutabile, figurabatur status mutabilis præsentis vitæ. Per templum vero, quod erat fixum & constans, figurabatur stabilitas vitæ futurę, quę est omnino inuariabilis. Et propter hoc in ædificatione templi dicitur, quod non est auditus sonitus mallei, vel securis; ad signãdum, quod omnis perturbationis tumultus longe est a statu futuro. Aliqui tamẽ dicunt, quod per tabernaculum figurabatur status veteris legis. Per templum aũt a Salomone cõstructum, status legis nouæ. Vnde ad constructionem tabernaculi soli Iudæi sunt operati. Ad ædificationem vero templi operati sunt etiam Gẽtiles, scilicet Tyrij, & Sydonii.

Tribus mirificis telæ similitudinibus hominis vitæ status, miseria & breuitas promiscè terminatur. Cap. LXXXIIII.

VIta hominis corporalis assimilatur telæ propter tria.

Primo ratione contexionis: quia sicut tela contexitur filis, ita vita hominis diebus perficitur. Sed quo augmentum percipit, eo ad incisionem tendit. Nam cum tempora percepta prætereunt, futura deplicantur, & de vniuerso vitæ spatio tanto fiunt pauciora quæ voluunt, quo multa sunt quæ transierunt. Iob: Dies mei velocius transierunt quam a texente tela succiditur.

Iob. 7.

Secundo ratione innexionis. Tela qp pe infra supraque ligata duobus lignis inflectitur, vt texatur. Sed quo inferius texta inuoluntur, eo superius texenda deplicatur: vt vnde se ad augmentum multiplicat, inde fit minimum, quod restat. Sic nimirum vitæ nostræ tempora & transacta quasi inferius voluimus, & ventura quasi superiora deplicamus: quia quo plus sunt præterita, eo minus esse incipiunt futura.

Tertio ratione succisionis. Tela enim breui tempore texitur, & ideo cito succiditur. Sic homo breui viuens tempore, cito moritur. Isa. Præcisa est velut a texẽte vita mea. Vnde Greg. dicit, quod tela tarditatem prouectus, vita autẽ præsens moram defectus non habet. In illa namque cum laborantis manus figitur, aduẽtus termini elongatur. In ista vero, quia tempore desinens indefinenter consumimus, ad finem nostri itineris etiam quiescendo peruenimus, & per cursum nostri transitus etiam dormientes imus. Electi ergo, quia præsentis vitæ momenta decurrere sub festinatione conspiciunt, nequaquam in hoc mobilitatis itinere cordis intentionem figunt, sicut dicit Gregorius.

Isa. 38.

Vitam tum corporalem, tum spiritualem hominis propter pugnæ necessitatem, contra diaboli malignitatem, propriam infirmitatem, ac aliorum nascentiũ prolixitatem debere pugnare nec non stuppæ tribus rationibus comparari, exemplis demonstratur apertis.

Cap. LXXXV.

VIta humana spiritualis assimilatur militiæ.

Primo propter pugnæ necessitatem: quãdiu enim in hac vita præsenti homo tenetur, pugnare necesse est eum.

Iob. 7.

Primo propter diaboli malignitatem. Vnde. Iob, secundũm vnam literam dicitur. Tentatio est vita hominis super terram. Grego. Quid tentationis nomine, nisi pugna contra malignos spiritus exprimitur? Ergo vita hominis tentatio est, qa dum contra malignorum spirituum insidias vigilat, in bellorum procinctu proculdubio desudat.

Grego.

Secundo habet pugnare contra propriã infirmitatem. Sponte quippe a statu conditionis lapsus, corruptionis suæ putredini subditus, dum sibi ex seipso molestias gignit, in quadã pugna varietatis existit. Vnde nunc, & si ad summa appetenda & etiam consequenda se erigit mutabilitatis lubricæ impulsu protinus ad semetipsum cadit: vult in contemplatione stare, sed non valet cogitationis egressum figere; nititur sed infirmitatis suæ lapsibus eneruatur. Qui nimirum mutabilitatis suę onera, quia volens experiji, nolens portat. Quietus homo carnem possidere potuit, si bene abauctore conditus possideri voluisset. Cumque se erigere contra conditorem studuit, in semetipso protinus carnis contumelias inuenit. Sed quia cum culpa simul ab origine etiam pœna propagatur, inserto infirmitatis vitio nascimur, & quasi cum hoste deducimur, quem cum labore superemus. Ipsa ergo hominis vita pugna est. cui ex semetipsa nascitur: vnde peri matur.

Tertio habet pugnare cõtra vitiorum nascentium perplexitatem: quia scilicet, pœnitentis anima semper in pugna est quod & si semper ex virtute succidat, qd ex infirmitate generat, semper tamen ex infirmitate generat, qd ex virtute succidat. Nam & si iam ab iniquitatis perpetratione compescitur, in ipsis tamen bonis operibus modo malorum memoria, modo seductionis caligine tentationis suæ interpretatione fuscatur. Alius namque a luxuria iam carnem refrenat, sed tamen adhuc luxuriæ fantasmata tolerat. quia qui volens fecit, horum etiam inuitus meminit: & pœnam sustinet, quod voluptatem putauit. Quia vero ad denictam culpam retrahi metuit, ventrem mire rigore abstinentiæ constringit, vultusque ex abstinentia pallescit. Cumq; pallor in facie aspicitur, veneranda ab hominibus vita laudatur, moxque inanis gloria abstinentis animam eum verbis fauoris concutit, quam concussa mens dum subjcere non valet, eum, per quem

veneratur tergere a facie pallorem quærit, sicque fit, vt infirmitatis nexibus ligata, aut pallorem abstinentiæ fugiens iterum per alimenta subdi luxuriæ metuat, aut impulsum luxuriæ per abstinentiam superans, pallorem suum inani gloriæ militare pertimescat. Alius lapsum superbiæ superans, toto iam desiderio statum humilitatis apprehendit. Cumque superbientes quosdam vsque ad oppressiones innocentium erumpere conspicit postponere aliquantulum cogitur, quod decreuit. vim rectitudinis exerit, & pranis non mansuetudine, sed auctoritate contradicit. Vnde plerunque fit, vt aut p humilitatis studium rectitudinis zelum deserat, aut zelo rectitudinis turbet humilitatis studium, quod tenebat. Cumque seruari simul, & zeli auctoritas, & p posita humilitas non possit, sibimetipsi homo ex perturbatione incognitus redditur. ita, vt vehemēter ambigat, ne apud seductum animum, aut superbia se auctoritate zeli insinuet, aut torpor pauid' humilitatem fingat. Alius quanta sit fallaciæ culpa, & fidei virtus considerans, aureem veritatis eligens, decernit, vt ex ore iam falsus sermo non prodeat, seseq; funditus a mendacij transgressione disiungat. Sed fit plerumque, vt dum verum dicitur, vita proximi grauetur. Cumque ingerere alteri læsionem metuit ad hoc, quod dudum presserat, fallaciæ vitium, quasi ex studio pietatis redit, sicque fit vt si malitia mentem non teneat, in eo tamen veritatis iudicium vmbra menda cij obscurat. Vnde & sæpe, quia percontatus quisque conticere non valet, aut falsum dicens suam mētem trucidat, aut verum loquens proximi vitā grauat. Ali' amore conditoris excitatus, a terrenis cogitationibus mentem curat assidua oratione suspendere, atque hanc in secreta quietis intimę securitate collocare. Sed in ipso suæ orationis ascensu, dum eleuare animem ab infimis nititur, infirmorū phantasmatibus reuerberatur, atque ad intuendum lucem mentis oculus tenditur, sed ex corporeo vsu surgentibus terrenorum imaginibus obscuratur. Vnde fit plerumque, ut intendentis animus ipsa sua infirmitate fatigatus, aut oratione deserens desidia torpeat, aut si diu in oratione permanserit, apud eius oculos obortarum imaginum caligo densescat. Propter quæ omnia rectè dicitur, quod militia siue tentatio est vita hominis super terram.

Secūdò vita hominis assimilat militiæ propter armature contrarietatē. Quia, mens humana ipsis suis spiritualibus armis quibus se defendere nititur, impugnatur. Vnde fit, vt si eis carear, pigrescēdo superetur. Et rursus si & illa iumat, eisdem ipsis vulneretur, nam ecce iste ab eruditione diuinæ legis alienus ignorantia sua deprimitur, ne quid obtinendæ salutis operetur. Ille diuinæ legis scientia præditus, dum sibi præ alijs gaudet intellectum suppetere, quia priuato gaudio exultat, percepti intellectus in se munera dissipat, & inde in iudicio cæteris deterior exhiberur, vnde cæteris ad tempus clarior ostenditur. Hunc quia virtutum dona non subleuant etiam vitam simplicem rectitudinis declinat, & velut extraneum se a cœlesti munere deputans, quasi eo securius praua agit, quo superni doni sublimia munera non percipit. Illum vero prophetiæ spiritus replens ad præscientiam subleuat, eiq; ventura quasi iam præsentia ostendit. Sed dum sæpe & in multis super semetipsum tollitur, vt futura veraciter contempletur, mens in sui confidentiam deducta, eum qui haberi non semper potest, semper sibi adesse prophetiæ spiritum æstimat, cumque omne, quod senserit prophetiam putat. Et quia sibi hanc, & cum non habet retribuit, & inquantum haberi potuit amittit. Sicque fit, vt inde post aliorum meritorum tristis redeat, vnde æstimationem omnium lætus præibat. Militia ergo, siue tēntatio est vita hominis super terram, quæ aut aliena a virtutibus ad cęleste præmiū fugere non valet, aut ditata donis spiritualibus aliquando deterius ex occasione virtutum ruit.

Tertiò vita humana etiam corporea assimilatur militiæ propter deficiētiæ velocitatem. Nam per militiæ transitum ad finem quotidie tenditur, cumque per ordinem militiæ locus crescit, tota militia simul homini deficit. Militia ergo est vita hominis super terram. Quia dum vnusquisque ad vitę prouectum per temporum augmentum tendit, augendo vitam viuere desinit. Dies quippe expectantur, vt veniant, sed cum ad augmentum vitæ veniunt iam ab augmento vitæ subtrahūtur. Quia & itinerantis gressus dum in ulteriora proficit, quod restat iter decrescit.

Vita

Vita ergo nostra militia est, quæ quanto ad augmenta ducitur, eo, vt non sit, finitur.

Item vita nostra assimilatur stuppæ. Ecclesiasti. Prophanæ stuppæ collectio sinagoga pretereūtium. Primo propter vsum. Fiunt enim ex stuppa illa grossa, inæqualia, debilia, & nodis plena. Talia autem sunt opera peccatorum, scilicet grossa propter defectum prudentiæ, inæqualia propter defectum iustitiæ, debilia propter defectum constantiæ, siue fortitudinis, & nodosa, idest nexibus voluptatum plena, propter defectum temperantiæ. Eccl. 4.

Secūdo propter siccum. Est enim stuppa multum sicca, & ideo cito arripit flammam, & cito vertitur in fauillā. Sic mens peccatoris cum sit sicca ab humore gratiæ, cito inflammatur a tentatione, & peccati delectatione: sed cito deficit delectatio operis, quæ tandem vertitur in fauillam, idest in cruciatum ignis.

Tertio propter fumū: quia fumus stuppæ dum extinguitur, amarus, & tenebrosus inuenitur, oculis nociuus, & naribus fœtidus. Fumus ergo stuppę, est delectatio culpę, quę extinguitur cum opus peccati finitur, & tunc relinquit in conscientia amaritudinem, in anima tenebrositatem, oculis intuētium nocet per malam ædificationem, & naribus per infamiæ fœtorem.

Virtutes in anima veluti in terra semina fore inserendæ, vitiaque semper fomitem in nobis relinquere naturalibus similitudinibus clarum efficitur.

Cap. LXXXV.

VItia sunt prius extirpanda, & pòst īserendæ virtutes. Nam si camporū sentes arator vomeris scissione nō eruit, terra accepta semina in segetem nō producit. Et si putredinem medicus vulneris, vel vlceris apertione non eijcit, nequaquā in loco putredinis sanacaro cōualescit.

Item vitia etiam per pœnitentiam, vel emendationem purgata aliquam post se notam, vel virtutum debilitatem, seu ad peccandum pronitatem relinquunt, sicut etiam post sanationem vulneris remanet cicatrix. Simon, ergo ille quem dominus a lepra mundauit, etiam post emundationem semper vocabatur Simō leprosus. & sicut qui vulneratur in pede etiam post sanationem vulneris claudicat. Sic etiam post vitiorum cōsuetorum correctionem remanet pronitas quædā & debilitas.

Vnitas spiritualis, quæ triplici corporali vnitati assimilatur, quantum bonis tum corporalibus tum spiritualibus profit, pluribus edoceturexemplis.

Cap. LXXXVII.

VNitas spiritualis assimilatur vnitati rerum corporalium. Est enim in rebus corporalibus triplex vnitas, scilicet artificialis, naturalis, & socialis. Artificialis quidem est ex partium integritate, sicut est vna domus constans ex multis partibus, quarum nulla per se domus dicitur, omnes vero insimul vnitæ constituunt domum vnam. Vnde Boetius. Vnum est indiuisum in se, ab alijs autem diuisum. Et talis res quàm diu est, vna est vnde si diuidatur non est. Sicut patet in cultello, qui vnus est ex manubrio, & ferro. Vnde si ferrum a manubrio separetur iam non est cultellus, sed duo frusta. Hæc vnitas spiritualiter debet esse in homine, respectu sui quo ad mentis integritatem. Cordis enim diuisio signum est mortis. Oseas. Diuisum est cor eorum, propterea interierunt. Vnde anima quæ diuidit affectiones suas circa multa, est sicut candela quæ tot parietibus adhęsit, quod auulsa cera sua aux suum ligmen remansit in ea. Vnde de anima sancta dicitur Cant. 6. Vna est colūba mea. Boet. Ose. 14. Cant. 6

Secunda est vnitas naturalis, sicut animæ, & corporis in vna persona, & plurium consanguineorum in vna parentela: & talis unitas competit humilitas

1. Cor. 6. tas competit homini respectu Dei 1. Co 1in. Qui adhærет Deo, scilicet per fidem, & charitatem, vnus spiritus est cum eo. Et nota, quod in homine caro vnita spiritui, suscipit ab eo multa bona, scilicet vitam, motum, sensum, & huiusmodi. Et similiter pauper homo consanguinitate cõiunctus diuiti, suscipit ab eo multa bona. vnde multum appetit pauper nobilis matrimonium mulieris diuitis propter bonorum communicationem. Ergo multo magis appetenda est vnitas charitatis cum Deo, qui est summum bonum, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. Vnde anima ex charitatis coniunctione assequitur communionem multorum, & magnorum bonorum Sapien. Sciens quoniam mecum communicabit de bonis. & Sapien. Venerunt mihi omnia bona, &c.

Sap. 8. Sap 7.

Tertia est vnitas socialis, sicut multorum mercatorum in vna societate. Sic debet homo in charitate vniri, & sociari proximo ad lucrum vitæ æternæ, ita vt possit dici: Ecce quàm bonum, & quàm iocundum habitare fratres in vnum. Hanc ergo vnitatem facit vinculum charitatis ad proximum, sine qua mutua pax, aut spiritualis gratia non conseruatur, sed effunditur, & euacuatur. sicut vinũ de dolio sine vinculo. Et nota, quod hæc vnita & vinculum charitatis multorum cõgregatorum in vnum, valet ad multa. Primò quidem ad laborãdum. Nam sicut homo debilis fortiori sociatus portat, seu trahit quod per se solus trahere, vel portare nõ posset, sic est vnus homo alteri in charitate vnitus. Eph. Supportantes inuicem in charitate.

Ps. 131. Eph. 4.

Item valet ad inflammandum. Ligna enim pariter congregata maiorem ignẽ faciunt Ecclesiastic. Vnus quomodo calefiet?

Eccl. 4.

Item valet ad impetrandum, quia multi rogantes faciliter exaudiũtur, sicut Abbas faciliter audit conuentum, quando simul aliquid petunt. Et similiter, quando omnes ciues alicuius regni aliquid petunt a Rege, non de facili negat eis. Et vnus denarius minus bonus recipitur aliquando cum multis bonis, qui per se reiuratetur. Sic preces vnius admittũtur ratiõe alterius. 1. Petri: Omnes vnanimes in oratione estote.

1. pet. 3

Item valet ad pugnandum. Nam quotiens nlij Israel congregati fuerunt, victores extiterunt, dispersi verò victi sunt. Pugna enim vnanimiter aggressa victoriam parit, sicut cauda equi diuidendo pilum a pilo faciliter potest rumpi, sed nõ simul accepta. Ecclesiast. Si quispiam pualuerit vni, duo resistũt ei Dicitur, quod Saladinus, cum moreretur, vocauit filios suos, & iussit, vt singuli afferrent virgas, quas diuisas de facili fregerũt: sed simul iunctas frangere non potuerunt. Et dixit eis: Sic filij, si fitis vnum inter vos, & vnanimes fi poteritis vinci, nec frãgi: sed si diuisi, & separati, vincemini.

Eccl. 4.

Item valet ad supportandum. Leuis enim est sarcina quantumcunque debili, quando iuuatur a pluribus. sicut patet in ceruis, quando transeunt aquas, quorum vnus sustentat caput alterius, & mẽbra etiam corporis inuicem se supportant. Roma. Vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Itẽ ad securandum. Miles enim non est securus extra exercitum, nec obsessus extra castrum. Sic nec fidelis extra cõgregationem bonorum.

Ro. 17.

Item valet ad congaudẽdum. Nullius enim rei sine socio iocunda est possessio. Apis enim plurium florum humorem in vnum congregat, ut mellificet. Vnde in vita æterna verè erit perfecta vnitas, & perfecta iocunditas. Nã ibi erit vna vox fæntium vnus ardor cordium, amor perfectus, & vnus omnium spiritus, Iohann. Vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus.

Io. 17.

Dei gratiam in corde alicuius persistere, quatuor clarissimis signis nos posse cognoscere, exemplis, & auctoritatibus erudimur.

Cap. LXXXVIII.

VNctio spiritualis gratiæ quatuor signis ostenditur, cum est interius in corde.

Primum est, si mandata Dei seruat. Ligna enim, & lignum oleo vncta, ignis facilius accedit, & vrit. Io. Vnctionem quã accepistis, maneat in vobis, quæ s. ad obseruanda Dei mandata cor implet, & inflammat.

1. Io. 11

Secundum est, si vinculũ diaboli, idest peccatum totaliter euadit. Pugil enim bene vnctus non diu a socio tenetur. Eccle siast. Qui vngis Reges ad pœnitentiam. Tertiũ est, si lucide de rebus iudicat. Res enim vncta lucidior est. Sic anima gratia vncta, clarè ac lucidè, & verè iudicat de mundanis. Io. Vos vnctionem habetis a Sancto. Vbi glosa, non est necesse, vt doceamini, sed vnctio docet vos, quę s. tenẽda sunt, & quæ non.

1. Ec. 11.

Quartum est si onera tribulationum; & infirmitatum, & pœnitentiæ, & huiusmodi patienter, & sine murmure portat. Quadriga enim si est bene vncta currit, sine stridore. Eccle. In his curans mitigabit dolorem. Vnguentarius faciet pigmẽta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. Sed nota, quod vnctum locũ inuadunt muscæ, & inquinant. Sic demones illos quos viderint habere gratiam, nitũtur inquinare prauis cogitationibus. Eccle. Muscæ morientes i immundæ cogitationes, perdũt suauitatem vnguenti, i. bonorum operum meritum, vel deuotionẽ orationis.

Ecc. 38

Eccl. 10

Astutos subtilitatemq; ingenij habentes, propriæ voluntati inniti tribus confirmatur exemplis.

Cap. LXXXIX.

VOluntati propriẹ maxime consueuerunt inniti homines astuti, & religiosi, vel prælati. Nam pellis quanto est subtilior, tanto est difficilior ad excoriãdum. Sic, qui plus habẽt de subtilitate ingenij, vel religionis, difficilius exuuntur propria voluntate.

Item caput animalis difficilius excoriatur, quàm alia membra. Per caput vbi magis vigent sensus corporis, quàm in alijs membris, significantur prelati, & illi, qui plus videntur habere discretionis. Tales difficilius excoriantur a propria voluntate quàm simplices, eo ꝙ in multa sapientia multa sit indignatio

Item anguilla pellem lubricam habet, & vix teneri potest ad excoriandum. Sic multi ita lubrici, & mobiles sunt, ꝙ pelle propriẹ voluntatis expoliari nõ possunt, semper ratiões ad excusandum, vel contradicendum habentes. Hæ sunt pelles contradictionis quibus comminatur Dominus dicens, Turbabũtur pelles terræ Madian, s. in præsenti seculo; vel in futuro iudicio.

Abac. 3

Vsurarij, qui dum aliena retinent, a Diabolo detinentur, animalibus a carnificibus emptis comparantur.

Cap. XC.

VSurarius quamdiu detinet alienum bonum, ipse a diabolo detinet. Vas enim plenum aqua in fundo firmius tenetur: & hoc non esset, nisi aquam in se teneret: & tam diu tenebitur, quamdiu aquam continebit. Sic qui tenet alienum tenetur ipse a diabolo.

Item vsurarius, quod per vsuras extorquet super seipsum accidit, idest super animam suam: & dum pignus accipit a proximo, animam suã impignerat diabolo. Vnde quicquid de vsurario lucro expendit, super seipsum expendit. Et ideo similis est animalibus emptis a lanijs quæ ad occidendum impinguantur: propuibus quicquid lanius expendit super ea expendit. Hiere. Congrega eos tanquã gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis, idest separa eos tanquam ea, quæ solent immolari.

Christum, qui hic iure optimo statere comparatur, in hiis singulis, quæ in tabernaculo Moysi, & in Arca continebantur; necnon in duplici Altari figuratum esse, varijs similitudinibus confirmatur.

Cap. XCI.

CHristus assimilatur stateræ. Quia (vt Grego. dicit) ad pensandum vitæ nostræ meritum venit, ac secum iustitiã simul, & misericordiam detulit: sed misericordiæ lance proponderans culpas nostras parcendo leuiauit. In manu etenim patris quasi statera miri libraminis fact', hinc in se calamitatem nostram, & illinc peccata suspendit. Sed grauis ponderis calamitatem morendo innotuit, & apud miser

misericordiam suam Deus leue esse peccatum relaxando monstrauit, qui hoc primum gratiæ contulit, quia pœnã nostrã nobis cognoscibilem fecit. Nam quanta pœna nostris deberetur peccatis, ex pœnis, & morte apparuit ipsius Redemptoris.

Item Christus figuratus est in lege veteri per illa, quæ continebantur in tabernaculo Moysi. Ipse enim figurabatur per ea, quæ erant in tabernaculo interiori, ꝓ propitiatorium, quia ipse est propitiatio
1. Io. 2. pro peccatis nostris, vt dicit 1. Io. Et conuenienter hoc propitiatorium a Cherubin portabatur: quia de seipso scriptum
Psal. 69 est, Adorent eum omnes Angeli eius. Qui sedes super Cherubin, &c. Ipse etiã figurabatur per arcam: quia sicut arca erat constructa de lignis Sethim, ita corpus Christi de membris purissimis cõstabat. Erat autem deaurata: quia Christus fuit plenus sapientia, & charitate, quæ auro signantur. Intra arcam autem vrna aurea erat, idest anima habẽs manna, idest omnem plenitudinem deitatis. Erat etiã in arca virga, idest potestas sacerdotalis, quia ipse factus est sacerdos in æternũ. Erant etiam ibi tabulæ testamenti ad designandum, quod ipse Christus est legislator.

Item Christus figurabatur per ea, quæ erant in tabernaculo exteriori, s. per candelabrum: quia ipse dixit, Ego sum lux
Ioan. 8 mundi. Et per septem lucernas septẽ dona Spiritusancti notantur, quæ fuerunt in eo. Ipse etiam figurabatur per mẽsam: quia ipse est spiritualis cibus secundum illud Io. Ego sum panis viuus. Duodecim Ioan. 6 autem panes figurabant duodecim Apostolos, vel doctrina eorum. Vel per candelabrum, & mensam, potest significari doctrina, & fides ecclesiæ, quæ illuminat & spiritualiter reficit.

Ipse etiam Christus figurabatur per duplex altare, idest holocaustorum, & thimiamatis, quia per ipsum oportet nos offerre omnia virtutum opera siue illa quibus affligimur, quæ offerebantur in altari holocaustorum, siue illa, quæ maioris mentis perfectione. s. spiritualia perfectorum desideria Deo offerebantur in Christo quasi in altari thimiamatis, secũdum illud Heb. Per ipsum ergo offeramus ho- Heb. 13
stias laudis semp Deo. Et nota, ꝙ Exo. 13. Exo. 20
Dominus mãdauit, quod fieret altare de terra, vel saltem de lapidibus non sectis. Et iterum quòd etiam non facerent altare excelsum, ad quod oporteret ascendere per gradus; ad designandum, quòd in Christo domino nostro, qui est verum altare, debemus confiteri veram carnis naturam quantum ad humanitatem, quod est altare de terra, vel lapide facere: quantũ ad deitatem debemus in eo confiteri patris æqualitatem, quod est non ascendere per gradus ad altare. Ipse enim Christus non minor patre est, aut Spiritusancto, sed coæternus, & coæqualiter vtriq; viuens, & regnans Deus in secula seculorum. Amen.

Explicit Liber Nonus.

PROLO-

PROLOGVS LIBRI DECIMI, in quo succinctè de residuis humanis operibus, quæ ad vitæ necessitatem rationabili de causa præter legis humanæ decretum homines operantur, ac dœmonibus, & consuetudinibus quàmplurimis, quæ ex rationabilibus causis inter homines obseruantur, exempla, & similitudines ad moralẽ instructionem inflectere proponitur.

Ecc. 38 Or suũ dabit in consumationem operũ. Eccle. 38 Quia oẽ agẽs agit ꝓpter finem: generaliter operari omne cœptũ appetit opus perficere, maximeq;, quod laboribus plurimis longisq; prosecutum est studijs fine desiderat debito fœliciter cõsummare. Postq̃ igitur in præcedentibus libris exempla de rationis operibus, quæ homines, aut lege iubente, aut arte dirigente producunt, quàmplurima sunt inducta, ad seil quorum consummationem operũ humanorum, de quibus exempla promisimus, libet cor, & stylum conuertere, & de residuis humanis operibus, quæ ad vitæ necessitatem, vel commodum rationabiliter præter legis humanæ decretũ, vel præter artis habitum homines operãt, ac de moribus, & cõsuetudinibus varijs, & quæ ex rationabilibus causis inter homines obseruantur, & interdũ ẽt de fortuitis casibus in hoc vltimo nostri opis libro exempla, vel similitudines ponere, ac ea, vt de alijs fecimus, ad moralem instructionem inflectere. Cum his insuper inducentur exempla de moribus, & actibus fidelium Israelitici populi, de & quibusdam particularibus actibus insigniũ personarum, quæ in illo fidelium populo celebres extiterũt. De moribus quoq;, & actibus clericorum ministrantium, & populi Christiani, & de his rursum, quæ ad fœmineum sexum, vel puerilem ætatem pertinent, ac de his, quæ ad defectũ spectãt tam corporalis, q̃ spiritualis vitæ, nec non, & quæ ad damnum, vel tædiũ plerunq; inter homines fiunt, nonnullæ similitudines introducentur. Dabit itaq; huius operis auctor in hoc libello cor suum iuxta verbum propositum in consummandis exemplis operũ humanorũ, vt videlicet huiusmodi opm similitudinibus cõsummatis labor suscepti operis totaliter terminetur. Cæterùm ne ordine dispari a prioribus posteriora degenerẽt, secundũ modum obseruatũ superius diuersorum capitulorum materias volo sub alphabeti literis, & ordine disponere.

Peccati turpitudine abiectos à mundo, Christũ ꝓplurimum suscipere, serui Amalechitæ exemplo, quem Dauid inuenit, Ducemq; sui itineris constituit, asseritur, idque Diui Gregorii sententia mystice interpretatur. Cap. I.

ABiectos a mundo Christus plerunq; suscipit, sicut nonunquã vna ciuitas suscipit, & honorat expulsos ab alia. Et sicut etiam vnus homo misericors fa-

Universidad de Deusto Biblioteca

nimum suscipit pauperem, & infirmum ab alio crudeli domino derelictum, sicut
1. Reg. 30 legitur de quodam Aegyptio puero ī via lassescente, quem Amalechita agrotum in itinere deseruit, Dauid vero inuenit, cibo refecit, ducem sui itineris fecit, Amalechitam persequitur, epulantem reperit, & extinguit. Quid enim est, sicut Greg. dicit, ꝙ Ægyptius ab Amalechita puer in itinere lassatur, nisi quod amator præsentis seculi peccati sui nigredine operatus, sæpe ab eodem seculo infirmus despectus, relinquitur. vt cum eo nequaquā currere valeat, sed fractus aduersitate torpescat. Sed hunc Dauid inuenit: quia Redemptor noster veraciter manu fortis nō nunquam quem fractum a mundi gloria reperit in suo amore conuertit, cibo pascit, quia verbi scientia reficit: ducem itineris eligit, quia suum etiam prædicatorē facit. Et qui Amalechitam sequi non valuit, dux Dauid efficitur: quia is qui ē indignum mundus deseruit non solum conuersus in sua mēte dominum recipit, sed etiā prædicando hucusq; ad aliena corda ducit. Quo videlicet duce Dauid Amalechitam conuiuantem inuenit, & extinguit: quia ipsis Christum prædicantibus mundi lætitiam destruit; quos mundus comites habere despexit.

Cum Deus omnium sit largitor bonorum, si ea interdum alicui auferat etiam innocenti, eum nunquam iniustum fore indicandum clarissimo humano exemplo confirmatur.

Cap. II.

OBlatio, & priuatio temporalium alicui etiam innocenti facta diuino iudicio, nō ostendit Deum esse iniustum, cum ipse ea dederit, & omnia sua sint. Cuius exemplum est, quia nec aliquādo iniustus est creditor, qui dum præfixo requirendi tempore non constringit, quando vult, exigit, quod fœneratur. Ita dum Deus auferit, quæ dedit nō aufert nostra,
Iob. 1. sed recipit sua. Vnde dicitur: Iob, Dominus dedit, dominus abstulit: sicut domino placuit, ita factum est. sit nomē domi-
Sen. ad Marc. ni benedictum. Sene. Non est, quod nos suscipiamus tanquam inter nostra posita mutuata accipimus, vsufructusq; noster est. Cum ipse arbiter sui muneris imperat, nos oportet in promptu habere, q̄ in incertum diem data sunt; & appellatos sine querela reddere, pessimi debitoris est creditorem facere iniustum.

Vitia adulatorum quamplurima tanquam Diaboli instrumenta ad homines allicienda varijs similitudinibus patefiunt.

Cap. III.

ADulatores similes sunt proditoribus: quia osculo oris tradunt hominē hostibus suis. vt Iudas Christum, & Ioab 2. Reg. 20
Amasam.

Item ipsi sunt lactatrices diaboli, lactātes peccatores, & in peccatis dormire facientes cantando eis Placebo, cantilenā Diaboli. Prou. Fili mi si te lactauerint pec Prou. 1
catores, ne acquiescas eis.

Item ipsi sunt diaboli ioculatores non permittentes suos in aliquo contristari. Osee. In malitia sua lætificauerūt Regē, Ose. 7.
& in mendacijs suis Principes

Item sunt diaboli incantatores, quia faciunt hominibus credere, quōd sint id, quod non sunt: & vbi nihil sunt, aliquid esse ostendunt.

Item sunt diaboli aucupes. Prouer. Qui blandis blesisque sermonibus loquitur Pro. 26.
amico suo, tete expandit gressibus suis.

Suipsius ac Mundi amor inordinatus, qui causa perditionis existit, Amicusq; qui tantū propria vtilitate proximum amore prosequitur quam sit improbandus, tribus similitudinibus edocetur.

Cap. IIII.

AMor suipsius inordinatus quo aliqs nimis sibi parcit, est ei causa perditionis. Sicut qui nimis diu seruat frumentum suum, perdit illud, quia corrumpit, Ioā. 12.
Sed si seminat, reseruat. Vnde glosa sup illud. Nisi granū frumenti, &c. dicit: Insipiens, quod tu seminas nō viuificat, nisi prius moriatur Io. Qui amat animā suam Ioā. 12.
perdet eam. Augu Si male amaueris, odisti: si bene oderis, tunc amasti.

Item amicus, qui amat proximum causa vtilitatis tātum, adhæret quidem ei in prosperitate, sed ipsum in aduersitate relinquit. Homo enim arborem, diligenter seruat, & frequenter visitat, quamdiu in ea fructus fuerit: sed ablatis fructibus sine custodia relinquit. Sicut patet in vineis, & hortis, qui tempore fructuū clau-
Isa. 1. duntur, & custodiuntur, sed amotis fructibus exponuntur. Isa. Relinquetur filia Sion sicut vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, s. cū non sunt fructus.

Item amator mundi similis est homini, qui inebriatur ex aliqua re amara, qui
Thr. 3. scilicet propter ebrietatem non sentiet amaritudinem. Vnde Threñ. Inebriauit me absynthio. Ebrius quippe (sicut dicit Grego.) quod patitur, nescit. Absynthio ergo est ebrius, qui pro amore præsentis seculi a sensu rationis est alienus, qui dū quicquid pro mundo sustinet, leue reputat, laboris amaritudinem quam tolerat ignorat, quia nimirum delectabiliter ad omnia ducitur in quibus pœnaliter fatigatur. At contra vir iustus ad mundi pericula pro mundo toleranda esse debilis studet, finem suum conspicit vitā pātem quām sit transitoriā attendit, & pro ea laboris perpeti exterius renuit, cuius intrinsecus delectationem vincit.

Auarus, qui obrutto in aquis assimilari videtur, quanta anima iactura mentiendo iurando multaq; illicita perpetrando, aliena lucretur, explanatur.

Cap. V.

AVari cum magno damno animę suę lucrantur illicita. Cæcis enim in ludo stultorum paruus porcus ad lacerandum traditur, & cum cæcus credit scindere porcum, scindit manum socij, & ille suam, & reportat modicum frustum, sed magno stipendio vulneris illud emit. Sic cupidi modicum lucrum temporale acquirunt mentiendo, iurando, & alia illicita dicendo, vel faciendo, sed magna vulnera peccatorum, quæ non attendūt, contrahunt. Et hoc est, quia cæci sunt. Excæcauit enim eos malitia eorum.
Sap. 1. Item auarus est similis ei, qui est submersus in aquis, qui quicquid manu tenet, ita fortiter tenet, quod non vult dimittere, sed secum submergi. Sic auarus diuitias etiam malè acquisitas per quas etiam totam familiam secum submergit.

Item si caput hominis sit extra aquam, & totum corpus sit in aqua, non submergitur. Sic si homo sit in diuitijs multis, & cor nō sit ibi, non nocet. sed si cor sit ibi,
Thr. 3. perit. Thre. Inundauerunt aquæ super caput meum, & dixi, Periij.

Vnum os, duasq; aures homini a natura datas esse, vt plus audiat quam loquatur: quidq; dum audit, attendere debeat, quoue modo verbum Dei percipiatur, vt proficiat, auctoritatibus multisq; exēplis terminatur.

Cap. VI.

AVdire debet homo libentius, quām loqui. Natura enim vnicuique dedit vnum os, & duas aures, vt velociores simus ad audiendum quām ad loquēdum.
Iac. Sit omnis homo velox ad audiendū, Iac. 1.
tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.

Item aures habet homo erectas, idest tendentes ad cœlestia & Dei verba, non pendentes ad terram, vt animalia. Sed multi contra legem plus habent aures ad terrena pendentes quām ad cœlestia erectas. 2. Thi. Erit enim tempus cum sanā 2. Thi.
doctrinam non sustinebunt, sed a veritate quidem auditum auertent.

Item auditor deberet attendere nō ad dicentem, sed ad id, quod dicitur. Stultus enim est ille, qui vult emere frumentum, vel vinum, & plus attendit ad saccū, vel ad dolium, vnde exit, quām ad ipsum frumentum, vel vinum. Sic est ille, qui attendit in sermone non quod dicitur, sed a
quo dicitur, cum tamen Dominus dicat: 1. Io. 1.
Sermonem quem audistis, nō est meus
Sene. Sene. Non remoueat dicentis auctoritas,
nec quis dicat, sed quid intēdas. Luc. Qui Luc. 10
vos audit, me audit.

Item audiunt quidam verba doctrinæ non vt faciant, sed vt sciant loqui: qui similes sunt lingentibus, qui gustant plura viua, non vt emant, sed vt possint dicere alijs illud bonum illud melius. Sic isti audiunt non vt faciant, sed vt loquantur & detrahant.

Item similes sunt militibus, & clericis euntibus ad nundinas, non vt emant, aut
Psal. 63 vendant, sed vt inde loquantur. psalmus: Firmauerunt sibi sermonem nequam, s. vt referrent, sed bonum relinquerunt,

Ezech. 33. Ezech. Audiunt sermones tuos, & non faciunt eos, &c.

Item auditor obliuiosus similis est cribro, quod si ponatur in aquam, statim impletur, sed cum extrahitur, nihil remanet. Sic multi cum sermonem audiunt aqua compũctionis, & deuotionis pleni sunt: sed cum recesserint, vacui remanent, & auditorum memoriam non habent. Ecclesiast. Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit. Ecc. 21.

Item sicut nihil prodest cibus, qui statim sumptus emittitur: & prolis cõceptio quam statim mors sequitur; vel imprimere figuras in aquã, cum eas non retineat, vel capere auem quæ statim emittit. Sic non prodest audire verbum Dei, & proijcere illud. Aggei. Qui congregauit mercedes, misit eas in sacculum pertusum. Aggei. 1.

Item audire debet homo verba Dei cũ reuerentia, & auiditate. Nam cũ magna reuerentia, & desiderio iret infirmus ad reliquias Sanctorum per quas crederet sanari. Tales autẽ reliquiẽ sunt verba Dei, quæ expellunt omnem languorem. Sap. Neq; herba, neque malagma sanauit eos domine: sed sermo tuus, q̃ sanat omnia. Et quia verbum Dei maioris efficaciæ est quàm aliquæ reliquiẽ Sanctorũ, mirabile est quomodo aliquis infirmus remanet vbi a sermone curaretur. Solent etiã homines ad reliquias Sanctorum aliqd offerre: sed ad istas reliquias nihil petit, nisi intentio, & operatio. Sap. 16.

Item si aliquis haberet lapidem precio sum, qui præualeret omni auro, & argento, & omnem infirmitatem curaret, non proijceret illum, sed diligenter custodiret. Sic nec homo debet proijcere verbũ Dei, sed diligenter illud custodiret: quia præualet omni auro, & argento sicut dicitur in psal. Bonum mihi lex oris tui supmilia auri, & argenti. Glosa. Plus diligit charitas Dei legem, quàm cupiditas milia auri, & argenti. Psl. 118.

Peculiares Iudæorum solemnitates, ipsarũq; modus celebrandi ac institutionis causæ rectissimæ recensentur, in quibus præcipua a Deo nobis per Christum collata beneficia rationabiliter figurantur. Cap. VII.

BEneficia per Christum nobis exhibita figurata fuerunt in illis festiuitatibus quas Iudæi consueuerant celebrare. Nam in veteri lege erant septẽ solennitates temporales, vel speciales, & vna cõtinua, vt potest colligi Nu. 28. Erat enim quasi festum continuum, quod quotidie mane, & vespere immolabatur agnus, ad repræsentandum perpetuitatem diuinæ beatitudinis. Aliæ autem erant festiuitates speciales, inter quas prima erat sabbatum in qualibet septimana in memoriã creationis vniuersalis. Secunda erat Neomenia in quolibet mense in innouatione Lunæ, ad commemorandum opus dei uinæ gubernationis, quia inferiora præcipue variantur secundum motum lunæ. Aliæ vero quinque fiebant tantũ semel in anno, scilicet phase primo mense, ad commemorandum beneficium liberationis de Aegypto. Et festum pentecostes quinquagesima die ad recolendum beneficium legis datæ. Alia tria celebrãtur mense septimo, qui quasi totus erat solẽnis sicut dies vnus. In prima enim die mensis septimi erat festum tubarũ, in memoriam liberationis Isaac, quando Abrahã inuenit arietem hærentem cornibus, quẽ repræsentabant per cornua quibus buccinabant. Sed decima die celebrabant festum expiationis, ad rememorandum beneficium propitiationis Dei super adoratione vitulũ ad preces Moysi. Post hoc autem celebrabant festum scenophegiæ, i. tabernaculorum septem diebus, ad commemorandum beneficium protectionis, & deductionis per desertum vbi in tabernaculis habitauerunt. Vnde in hoc festo debebant habere fructum arboris pulcherimæ, s. buxum, & lignum densarum frondium i. myrtum, quę sunt odoriferæ, & spatulas palmarum, & salices de torrẽte, quæ diu retinent suũ viroꝛem, & hæc inueniuntur in terra promissionis, ad significandum, quod per terram aridã deserti eos duxerat Deus ad terram delicio sam. Octaua aũt die celebrabant festum cætus atque collectæ, in quo colligebantur a populo ea, quæ necessaria erant ad expensas cultus diuini. Et figurabat adunatio populi, & pax præstita in terra promissionis. Num. 28.

Figuraliter autem per iuge sacrificium significabatur perpetuitas Christi, qui est agnus Dei. Heb. Iesus Christus heri, & hodie ipse, & in secula. Per sabbatum autem spiritualis requies nobis data per Christum. Per Neomeniam autem, quæ est inceptio lunæ nouæ, significabatur illuminatio Heb.

tio primitiuæ ecclesię per Christũ eo prędicante, & miracula faciente. Per festum autem pentecostes descensus Spiritus sancti in Apostolos. Per festum expiationis emundatio a peccatis populi Christiani. Per festum tabernaculorum peregrinatio eorum in hoc mundo, in quo ambulant, in uirtutibus proficiendo. Per festũ aũt cętus, & collectæ congregatio fidelium in regno cęlorum. Et illud festum dicebatur sanctissimum. Et hæc tria festa erant continua adinuicem, quia oportet expiatos a uitiis proficere in uirtute quousq; perueniant ad Dei uisionem. Vnde dicit in Psal. Ibunt de uirtute in uirtutem, uidebitur Deus Deorum in Syon. Isa. 83.

Bonum semper ex mali admixtione corrumpi, præuisa sacrificii Pilati exemplo aliisq; rationibus suadetur. Cap. VIII.

BOnum corrumpitur ex admixtione mali. Sicut legit Luc. 13. quod Pilatus miscuit sanguinem cũ sacrificio Galileorũ quod fit, quando id, qd secundum spiritũ diligi debet, secundũ carnẽ diligitur: ut in Beguinagio ubi sub prætextu dilectionis spiritualis, quæ est quasi sacrificium Deo, latet sanguis carnalis affectionis: & de pallio religionis operitur latrina uitiorum: & de Christo fit ostium lupanario, cum propter Deum dilectio simulatur. Gal. Sic stulti estis, ut cum spiritu cęperitis, nunc carne consummmamini. Luc. 13. Gal. 2.

Caro quæ semper spiritui aduersatur, & uelutiignis sua concupiscentia, quàm sapissimè inflammatur, quo tempore, ac quemadmodum sit domanda, & extinguenda diuersimodè edocetur. Cap. IX.

CAro domanda est in iuuentute, & in seruitutẽ spiritus redigenda. Stultus enim esset, qui non domaret equum suũ usq; dum senex esset. Sic qui nõ domat carnem suam in adolescentia, sed nutrit eam se delicatè, ita quod nõ potest eam postea tenere, sed proficit eum in lutum peccati. Prou. Qui delicatè a pueritia nutrit seruum suum. i. corpus suum. postea illum sentiet contumacem. Pro. 29.

Item ignis concupiscentiæ extinguendus est dum paruus est: quia tunc de facili potest extingui. Fatuus reputaretur ille, qui expectaret ignem amouere à domo sua, donec esset magnus, & ferè tota domus combusta. Sic qui in adolescentia non restringit carnem suam. Ber. Abscõdis ignem in sinum iam ueste defluente, exusto iam latere adhuc consulendũ est, an extinguas illum? Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, & uestimenta illius non ardeant? Bern.

Item caro quantumcunq; luxuriosa, potest uinci abstinentia. Nõ est enim adeo forte castrum, quod non potest capi, si uitualia subtrahãt, nec adeo magnus ignis qui per subtractionem lignorum non extinguatur. Prou. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis. i. luxuria ex defectu delitiarum. Pr. 26.

Item caro est sicut mulier, q̃ blandiendo attrahit homines ad peccandũ. Prou. dicitur de muliere, quæ multis sermonibus, & blanditij labiorum protraxit iuuenem, statim secutus est eam, quasi bos ductus ad victimam. Prou. 7.

Itẽ est sicut latronissa, quæ peregrinis obuians in sylua, vel ambiguo viæ promittit se ductura eos adrectã viã, vel ad bonũ hospitiũ; & postea ducit eos ad malũ, & ponit eos ad manus latronũ. Iõ dicit Eccl. Post concupiscentias tuas non eas &c. Ecc. 18.

Quemadmodum Leuitæ in ueteri lege corporaliter mundabantur, & sacrabantur, eo pacto Ecclesiæ Christi ministros spiritualiter debere mundari et Leuiari, eorumq; perfectionem ac dignitatem in capitis tonsura ostendi admonemur. Cap. X.

CLericorum perfectio, & dignitas ostẽditur ex tonsura, & rasura capitis eorum. Fit enim eis tonsura, & rasura i modũ coronæ: quia corona est in signum regni, & perfectionis cũ sit circularis. Illi autem qui diuinis ministeriis applicant, adipiscuntur regiam dignitatem, & perfecti in uirtutibus esse reputentur. Competit ęt eis rõne subtractionis capillorum, &

ex parte superiori per rasuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur, & ex parte inferiori per tonsuram ne eorum sensus temporalibus obuoluantur.

Item clerici, & ministri ecclesiæ Christi debent se lauare, & sanctificare spiritualiter, sicut ministri, & Leuitæ in ueteri lege faciebant corporaliter. Nam qui intrabant tabernaculum, lauabant sacerdotes manus, & pedes. Radebant sacerdotes omnes pilos carnis suæ, aspergebant et aqua lustrationis.

Item consecrabantur: quæ scilicet consecratio fiebat isto modo. Nam pontifices, & sacerdotes primò postquam abluti erant induebantur quibusdam uestimentis specialibus. Specialiter autem pontifex oleo unctionis in capite ungebat. Leuitę uerò non habebant aliam consecrationem, quàm quòd offerebantur Domino a filiis Israel per manus pontificis, qui orabat pro eis. Minorum uero sacerdotum singulę manus consecrabantur, & de sanguine animalis immolati tingebatur extremum auriculæ dextræ ipsorũ, & pollices pedis, aut manus dextræ. Aspergebantur etiam ipsi, & uestimenta ipsorum sanguine animalis immolati. Offerebantur etiam in consecratione ipsorum huiusmodi sacrificia, uitulus pro peccato, aries in holocausto, aries etiam cõsecrationis, canistra panum. Imponebantur autem super manus eorum adipes arietis, & torta panis unius, & armus dexter. Leuitæ uero applicabantur ad ministeria, per hoc, quòd intromittebantur in tabernaculum fęderis, quasi ad ministrandum circa uasa Sanctuarij. Similiter ergo clerici, qui sunt consecrandi ad spirituale ministerium Christi, sunt primo purificandi per mysterium baptismi, idest lachrymarum in fide passionis Christi, quæ est expiatiuum, & purgatiuum sacrificium: & debent radere pilos carnis, idest omnes prauas cogitationes. Debent etiam ornari uestibus uirtutum, & consecrari oleo Spiritussancti, & aspersione sanguinis Christi, & ita debent esse intenti ad exequenda spiritualia ministeria.

Malas cogitationes uelut latrunculos, & intermittos, domum diabolo aperire, & parere demonstratur.

Cap. XI.

COgitationes malæ præparant locum Diabolo. Nam quando aliquis magnus dominus uult hospicium habere in aliqua domo, præmittit nuncium ad præparandum sibi hospitium: & ubi recipitur ibi descendit. Sic diabolus præmittit malas cogitationes, ut ei preparet hospitiũ, & ubi recipiũtur, ibi declinat dicens, Qui uos recipit, me recipit: & qui uos spernit, me spernit.

Item parui latrunculi per paruum foramen domus intrantes, aperiunt domum magnis latronibus. Sic uanæ & inutiles cogitationes per sui frequentiam aperũt domum conscientiæ magnis peccatis per consensum mentis, & captiuam ducunt animam spoliatam gratuitis sicut dicitur. 4. Regũ: Latrunculi Syriæ captiuam duxerunt de terra Israel puellam. 4.Reg. 5.

Quando peccator peccata confiteri, & quid ante confessionem agere debeat, ut mereri ueniam posset, aperitur.

Cap. XII.

COnfiteri debet homo ante mortem. Latro enim sentiens uenire iudicem ad domum suam, furtum eijcit de domo antequam iudex ueniat. Sic peccatum est per confessionem eiiciendum de domo animæ ante mortem. Eccl. Precurre prior in domum tuam, &c. Et in eodem, Confiteberis uiuens, uiuus & sanus confitebere. Ecc.31.

Item confessionem præcedere debet peccatorum præmeditatio. Nam dispensator domus, uel uilicus expensas coram domino suo computatur, prius per lapillos cõputat, antequam domino suo appareat, & diem, & causam. Sic & tu peccatorum tuorum computationem facias, antequam domino tuo in confessione appareas.

Item orator, uel aduocatus antequam coram iudice ueniat, rationes suas, uel allegationes ordinat, & affirmat. Sic & tu ad forum confessionis præmeditatus accedas. Eccl. Ante iudicium para iustitiam tibi. Ecc.18.

Lachrymarum compunctio ex desiderio supernæ patriæ prouenens, quam diabolus sedulò impedire conatur, lotioni quæ cum niue agitur, comparatur: quòd pluribus niuis effectibus declaratur.

Cap. XIII.

COmpunctio, quæ prouenit ex desiderio supernæ patrię, assimilatur lotioni, quæ fit cum niue. Nam nix, quæ mundat multum mundat, & abluit, desuper procedit, & in terram descendit. Sic lachrymarum compunctione manus sordidæ. i. opera fęda uitiorum mundantur. Vnde Iob. Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulserint uelut mundissimę manus meę. Cum enim. per compunctionis fletum lauatur anima, manus, idest opera efficiũtur fulgida, & munda. Iob. 9.

Item illa compunctio benè animã abluit quæ desuper procedit. Nam (sicut dicit Greg.) sunt pleriq; qui per orationum lamenta se cruciant, sed tamẽ cum toris lamentorum laboribus ad sola terrena desideria exudant: compunguntur in fletibus, uel precibus: sed felicitatis transitoriæ gaudia exquirunt. Hos itaq; niuis aqua non abluit, quia eorum fletus ab imis uenit. Qui uero idcirco plorant, quoniam superna præmia desiderant, a qua niuis hos diluit, quia cęlestis compũctio infundit. Nam cum perennem patriam per lamenta appetunt, eiusq; accensi desideriis plangunt, a summis, accipiunt unde mundẽtur. Grego.

Item nix inferius ad terram descẽdit, in quo designatur compunctionum humilitas. Vnde Greg. Aquæ niuis sunt lamenta humilitatis. Sunt enim nonnulli, qui lamenta habent, sed humilitatem nõ habent, qui afflicti plangunt: sed tamen in ipsis fletibus contra proximorum uitam superbiunt, uel contra ordinationẽ conditoris eriguntur. Hi nimirum aquas habent, sed aquam niuis non habent, & ideo mundi esse nequeunt, quia humilitatis fletibus minimè lauantur. Psal. Niue dealbabuntur in Selmon. Selmon enim interpretatur sensus. Et nix ergo in Selmon, est in sensu mentis humilitas compunctionis, qua scilicet dealbantur, qui uitiorum nigredine fuerant obfuscati. Grego. Psa.67.

Item compunctionis feruorem diabolus impedire conatur, immittendo aliquã affectionem, & occupationem terrenam. Sicut homo quando uinum siue mustum multum bullit, & feruet, ita quòd timet ne forte dolium rumpatur, tunc immittit intus caseum terrestrem: & tunc recipit uapor, & feruor in poris casei, & cessat periculũ, & ebullitio remisso feruore. Quid est enim uinum seu mustum bulliens, nisi compunctio feruens de quo. Psal. ait. Potasti nos uino compunctionis? Cui mirum diabolus feruorem tollit cum caseum terrestrem immittit. Quia dum cõpunctam mentem ad terrenam affectionem, uel occupationem trahit, feruẽtem spiritum citius frigefacit. Psa.59.

Item compunctionis lachrymæ diabolum cum exercitu suo submergunt. Vnde Exo. 4. Pharao cum exercitu suo submersus est in mari. Psalmus. Contribulasti capita draconum in aquis. Px. 14. Ea.73.

Humilibus ac tribulatis, non autem peccatoribus, carnis, uel mundi oblectamenta quærentibus, diuinas consolationes condonari nonnullis naturalibus exemplis asseritur.

Cap. XIIII.

COnsolationes diuinę humilibus dantur, non superbis. Nam mater dat lac filio quando paruus est: sed quando magnus est, subtrahit ei sic Deus humiles cõsolatur, non superbos. Psal. Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meã, sicut ablactatus est super matrem, suam ita retributio in anima mea. Iudith. Expectemus humiles cõsolationẽ eius. i. Cor. Qui consolatur humiles, consolatus est nos. Psal. Hæc me consolata est in humilitate mea. Ps. 130. Iud. 8. 2.Co.7. Ps.118.

Item consolationes spirituales nõ dantur peccatoribus quærentibus consolationes

Universidad de Deusto Biblioteca

tiones, mundi, uel carnis. Nam mater non lactat filium cum comedit alia ciba
Bern. ria Bernar. Delicata est diuina cõsolatio, non conceditur admittentibus alienam. Ideo filijs Israel non est datum manna, donec defecit farina, quam tulerant de Ægypto. Item clamatores uini, uel taber narij non dant gustare de uino suo porcis, uel canibus, uel leprosis. Sic etiã Deus non dat de consolatione sua luxuriosis, gulosis, detractoribus, & aliis peccatoribus. Et sicut dicit Aug. Impius dulcedinẽ Dei non sentit, quia de febre iniquitatis palatum cordis amisit.

Item consolationes cœlestis dulcedinis dantur Sanctis in mundo isto quasi ad præliandum, ut magis ad plenitudinẽ gratiæ feruescat desiderium. Nam uini uẽditores aliquantulum dant gustare uo-
Aug. lentibus emere, vt suauitate uini pręgusta ta ad emendum alliciantur. Aug. Gustaui te, & esurio: tetigisti me, & exarsi in pacẽ uel concupiscentiam tuam. similiter aucupator parum prælibat accipitrem suũ, ut ardentius uolet ad prædam. Et ille, qui uult uendere blandum suum, parũ portat ad forum, & dicit mercatoribus de tali sa tis uendam uobis. habeo enim atria mea plena. Sic Deus amicis suis ĩ uita ista dat
Ps. 20. parũ de dulcedine sua, ut eos alliciat ad eam. Psal. Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Et ideo Apostolis aliquantulum de gloria sua ostendit in trãs figuratione.

Item consolationes diuinæ dantur tri-
Boe. de conso. bulatis, & amaricatis. Dicit enim Boet. ꝙ in palatio Iouis erant duo dolia uini, vnũ de optimo uino aliud de amarissimo: & quicunq; uolebat bibere de bono, oportebat, quod prius bibere, de amaro. Sic, qui uult bibere de uino diuinæ consolationis, oportet quod prius bibat de uino amaritudinis, quàm de uino cõsolationis, Gregorius: Si mens appetit, quod demulcet prius gustet, quod dolet.

Viri contemplatiui, qui dormientibus assimilantur, quid dum contemplantur, efficiant, quibusdam somnij proprietatibus ostendit.

Cap. XV.

Contemplatiui uiri dormientibus assi
milantur: quia (sicut dicit Greg.) fre Greg.
quenter homines dum in lecto quiescũt, somniorum uisione turbantur. Quasi n. somnia, uel uisiones sunt imaginationes ultimi districtiq; examinis, quod iã uriq; per timorem cernimus, sed tamen, & ue raciter non uidemus. Beati itaq; uiri ad cordis semper secreta redeunt, cum ab hoc mundo, uel ultra uotum prosperæ, uel ultra uires aduersa patiuntur: atq; a terrenis laboribus fessi quasi stratum, uel lectum cubile mentis petunt. Sed dum quibusdam imaginibus cogitationum, quàm sint subtilia iudicia diuina, conspiciunt, quasi intra status sui requiem somnii uisione turbantur. Contemplantur enim quàm districtus iudex ueniat, qui dum ui, immensę magnitudinis cordium secreta illuminat, omnes ante oculos culpas reuocat, pensant quanta illa sit ue recundia in conspectu tunc totius humani generis Angelorum omnium, Archan gelorumq; confundi, perpendunt quis post confusionem cruciatus maneat, cũ & reatus animam immortaliter morientem, & indeficientem carnem gehenna consumat. Cum itaq; tam pauida imaginatione mens quatitur, quid aliud nisi triste somnium uidetur? Vnde
Iob. Si dixero, Consolabitur me lectu Iob. 7.
lus meus, & releuabor loquens mecum in stratu meo, terrebis me per somnia, & per uisiones horrore concuties.

Qua pacto continentia sit seruanda, carnicq; pericula uitanda, exemplis naturalibus commonetur.

Cap. XVI.

Continentiam seruare uolens, & a gu-
læ delectationibus nõ abstinẽs, simi-
lis est ei, qui domũ suã illęsam custodire disponit, & tamẽ ignẽ, & lingua propriis manibus

manibus apponit. Nam cibi, & potus ca-
lidi, sunt concupiscentiæ, & ignis luxurię
Ecc. 28. vehementer in flammatiui. Ecclesiast. Se cundum ligna siluę sic ignis ardescit. Vnde talis si de luxuria tentatur, nõ inuitus sed voluntarius vritur. Debet etiam qui vult esse continens, mulierum vitare consortia; alioquin similis est ei qui suorum hostium insultus formidat, & tamen sicut fatuus eorum loca, vel consortia non vitat. Talis ergo si tentatur ab eis quasi ip se sei sum occidit. Et talis est continens qui mulierum consortijs sedulo se immi
Ecc. 11. scet. Ecclesiast. Qui amat periculum, in il lo peribit.

Cor nostrum in Deo tantùm esse collocandum illique sicut thalamus sponso fore aperiendũ vt suam percipere queat legem, auctoritatibus ac claris similitudinibus suadetur.

Cap. XVII.

Cor suum non debet aliquis alicui rei
apponere, nisi primo bene videat vbi apponat. Lusor, n. scacũ a scacario subleuatum diu tenet in manu, & cum magna deliberatione prouidet, vt in tali loco assideat, ne ab aduersario capiat. Sic debet homo facere de corde suo cauendo ne in loco turpi, & periculoso, & aduersario discooperto illud ponat, sed in Deo qui est securitatis locus, & custos inuiolabilis.

Item cor aperiendũ est Deo, sicut scho
Iob. 34. la aperietur magistro ad audiendum. Iob: Adaperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina. Sed multi claudunt ei aures cordis, vt non audiãt more aspidis surdæ, & obturantis aures suas, ne audiat vocem incantantis.

Item aperiendum est, sicut fenestra lu
2. Mac. 1. mini ad videndũ 2 Macha. Adaperiat dominus cor vestrum in lege sua. Sed multi claudunt, vt quietius dormiant. Iob: Ipsi fuerunt rebelles lumini, & tales similes sunt noctuis, & illi cœco qui fugerat beatum Martinum, vt non illuminaretur.

Item aperiendũ est, sicut thalamus spõ
Apo. 3. so ad respiciendum. Apo. Ego sto ad hostium, & pulso. pulsat enim Deus manu beneficiorum, vel virga flagellorum. Soller enim dicit ꝙ qui pulsat magno strepitu, no venit manu vacua, sed aliquid portat: & ideo hilariter recipitur. Quanto ergo magis sponso aperiẽdum est, qui cum magna multitudine donorum venit, vtraque manu plena, scilicet sinistra temporalibus, & dextra spiritualibus? Canti. Surrexi, vt aperiam dilecto meo. Cant. 5

Crucis Christi virtus, & contra Diabolum eius potestas quanta sit nonnullis veteris testamenti figuris demonstratur. Cap. XVIII.

Crux Christi est sicut virga Moysi, qua Crux
Pharao. i. diabolus multipliciter flagellatur. Crux est tropheũ aduersus diabolum, vt non appropinquet vastator.

Item qua magorum serpẽtes. i. demonum tentationes deuorantur.

Item est, sicut lignum Moysi ostensum quo aquæ amaræ i. tribulationum, & aduersitatum amaritudines dulcorãtur. Ecclesiastic. Nonne a ligno indulcorata est aqua? Eccl. 27

Item est sicut virga Assueri, qua ad Regis aulam. i. ad Dei gloriam iter præparatur Hester. Nullus transibat ad Regem, nisi virga deosculata. Hest. 2.

Quanta virtute mentis aditus sit muniendus, ne quando in eam insidiantes penetrant hostes, Isboseth exẽplo ernditur. Cap. XIX.

Custodia sui mala & debilis, est causa mortis, & perditionis animæ: sicut ille qui haberet minimos feroces, & capitales eum quærentes, si ostium domus in qua quiesceret, aut apertum dimitteret, aut ibi debilem custodem poneret, facilliter occideretur, sicut patet. 2. Regũ. Exemplo Isboseth, qui ad custodiam domus ũ ostiarium posuit: vnde venientes filij Remon Berochitæ, Rechab, & Banaa, ingressi sunt domum Isboseth, qui dormiebat super stratum suũ meridie, & ostiaria domus purgans triticũ obdormiuit. Ingressi sunt autem domum latenter assumentes spicas tritici, & percusserunt eum in inguine. sicut enim dicit Gregorius, ostiaria triticum purgat, cum mẽtis custodia discernendo virtutes a vitijs separat: q̃ si dormiat in mortẽ, ꝓprij dñi insidiatores admittit: ga cũ discretionis solicitudine 2. Reg. 4.

do cessauerit ad interficiendum animam malignis spiritibus iter pãdit; qui ingressi spicam tollunt, qui mox bonarum cogitationum germina auferunt atque in inguine ferunt, quia virtutem cordis delectatione carnis occidunt. In inguine quippe ferire est vitam mentis carnis delectatione perforare. Nequaquam autem Isboseth iste hac morte succũberet, si nõ ad ingressum domus mulierem, i. ad mẽtis aditum mollem custodiã deputaret. Fortis namque virilisque sensus præponi cordis foribus debet, quem nec negligentiæ somnus opprimat, nec ignorãtiæ error fallat. Vnde bene Isboseth appellatus est, quia a custodia fœminæ hostilibus gladiis traditur. Isboseth quippe vir confusionis dicitur. Vir autem cofusionis est, qui fortu mẽtis custodia munitus nõ est. Quia dum virtutes se habere ęstimat subintrãtia vitia nescientem necãt. Tota itaque virtute muniendus est aditus mentis ne, quando eam insidiantes hostes penetrent foramine neglectæ cogitationis.

Quisquis præsentis vitæ delectationibus pascitur vuam acerbam comedere videtur: quoniam interni eius sensus hic facillimè allegari demonstratur.

Capitu. XX.

DElectationes præsentis vitę quærẽs, assimilatur ei qui commedit vuam acerbam. Illi enim qui commedit primò vuam acerbam, obstupescunt dentes ita, quod non potest postea alios meliores cibos conterere. Et sic illi qui sumit præsentis vitæ delectationes mentis, sensus ligantur, vt non possit capere delitias
Hier. 31 spirituales. Hiere. Omnis qui comederit vuam acerbam, obstupescent dẽtes eius.
Grego. Grego. Vua acerba, est fructus ante tempus. Quisquis enim præsentis vitæ delectationibus satiari desiderat, quasi fructũ ante tempus comedere festinat. Qui igitur vuam acerbam commedit dentes eius obstupescũt, quia qui præsentis mũdi delectationibus pascitur interni eius sensus ligantur, vt iam spiritualia incidere, i. intelligere nequeãt: quia vnde in exterioribus delectati sunt, inde in intimis obstupescunt: & cum de peccato anima pascitur, panem iustitiæ edere non valet; quoniã ligati dentes, idest sensus ex peccati consuetudine, iustum, quod intus sapit, comedere nequaquam possunt.

Diabolus qui mulieri muscas capere volenti, ad latrom comparatur, & quo pacto hominem per peccati consensum capiat, declaratur.

Capit. XXI.

DIabolus similis est mulieri volenti capere muscas, quæ linit ollam suã intrinsecus cum lacte, & tunc muscę intrant, & cum multitudo intrauerit includit eas, & succendit. Sic diabolus delectationem peccati offert, & hominem capit per cõsensum peccati, & captum ligat p consuetudinem, deinde in ignem inferni trahit. Ideo in principio tẽtationis cla
4. Reg. mandum esset, sicut dicitur: Mors in olla
4. mors in olla, scilicet corporis, & animæ in delectatione venenosa.

Item diabolus est sicut latro, qui ꝑmittit conductum viatoribus, & postea iugulat, diuertere faciens a via recta. Sicut patet exemplo iuuenis qui volebat ire ad amasiam, & inuenit pontem ruptum super magnam aquam, & astitit diabolus ei super magnum equum, & fecit eum ascendere post se, promittens ei conductum bonũ: & statim insiliẽs in aquam, præcipitauit eum, & suffocauit.

Diuitiarũ paupertatisq; varij effectus, & exitus exprimuntur: idque similitudinibus ac sacræ scripturæ auctoritatibus explanatur.

Capit. XXII.

DIuitiæ sunt causa timoris, & persecutionis, & paupertas est causa securitatis. Nã si arbor nõ haberet fructus, non inueniretur qui proijceret lapidem super eam, vel ramum traheret. Cum autem abundat fructibus, vix trãsit aliquis qui non proijciat super eam lapidem, vel ramum frãgat. Sic qui diuitias habet, insidias latronum, & oppressiones Principum, & exactiones violẽtorum officialium nõ euadet, a quibus pauperes sunt immu-

Abac. 2 immunes. Abacuc. Væ ei qui multiplicat non sua vsquequo, & aggrauat contra se densum lucum, &c.

Item diuites qui habere volunt abundantiam mundi, habebunt penuriam inferni. Consuetũ est enim, quod qui abundanter pransus est, vel conuiuauit, vt parum superſit ei, quod cęnet. Diuites ergo mali in hoc mundo conuiuant abundanter, & ideo iustum est, vt parum superſit: quod patet in diuite epulone. Multum enim splendide in mane huius vitæ comedit, & ideo merito in vespere huius vitæ, i. in fine parum cęnauit: quia ad cœnam suam guttam aquæ habere non potuit. Sed econuerso sancti pauperes in mane huius vitæ comedunt parum, idest paruam, vel nullam huius mundi delectationem habent; & ideo iustum est, vt in vespera huius vitæ habeant magnam cœnam.

Mentem quæ per elationem quasi in tyrannidem erumpit, tẽtatione aduceniente superbiæ fastum deponere tyrãni exẽplo ostẽditur.

Capit. XXIII.

ELatio eijcitur a mente adueniente tentatione, sicut tyrannus eijcit de ciuitate adueniente fortiori hoste. Mens enim cũ in elationem se erigit, quasi in tyrannidem erumpit. habet autem tyrannidis suæ satellites, fauentes sibimet cogitationes suas, sed cum super tyrannum hostis irruit, fauor mox satellitum cessat. Intrante namque aduersario satellites fugiunt, eumque territi declinant, quem in pace positi calida persuasione laudabãt, subductis vero satellitibus hostis solus remanet. Quia recedentibus elatis cogitationibus perturbatus animus se solummodo in tentatione videt. Et iccirco pia Conditoris dispensatione ãgitur, vt de se confidens anima tentatione pulsetur, quæ infirmata quid sit inueniat, & præsumptionis fastum deponat, vt dicit Gregori.

Triplici ratione Dei electi seruis in hac vita existentibus comparantur, quod auctoritate vnica, pluribusque rationibus edocetur.

Cap. XXIIII.

ELecti Dei assimilantur seruis, dum sunt in vita præsenti, triplici ratione, scilicet subiectionis, affectionis, & passionis. Et hæc triplex ratio tangit. Iob. 7. Sicut seruus desiderat vmbram, sic & ego Iob. 7.
habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi. In eo enim, quod dicit Seruus tangit subiectionem. Sunt enim electi Dei seruitutis corruptionis subiecti, quousque ad libertatem perueniant glo- Grego.
riæ filiorum Dei. Vnde, sicut dicit Gre. electus quisque quousque infirmitatis corruptionem cõstringitur, sub dominantis corruptionis iugo quasi sub æstus anxietate retinetur. Qui nimirum cùm corruptione exutus fuerit, tunc sibimetipsi libere tranquillus innotescit. Vnde dicitur, Ro. 12.
quod ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Ac si aperte diceret, pęna corruptionis nunc aggrauat, sed tunc incorruptionis gloria exaltat. Et quantum ad præsentis necessitatis pondera nunc in filijs Dei de libertate nihil ostenditur, tãtum ad subsequentis libertatis gloriam tunc in famulis de seruitute nihil apparebit. Creatura ergo seruitute corruptionis exuta, & dignitate libertatis accepta, in filiorum Dei gloriã vertitur, quia vnita Deo per spiritum quasi hoc ipsum, ꝙ creatura est, transiisse ac subegisse declaratur.

Secundò tangitur ratio affectionis, siue desiderij, quia desiderat vmbram. Nã electus Dei quousque iugum miseriæ corruptionis portat, sub angustia tentationum æstuat, & ideo vmbram, idest refrigerium quietis desiderat. Vnde Gregor. Grego.
Vmbram desiderare est post tentationis æstum sudoremque operis æterni refrigerij quietem quærere. Hanc namq; vmbram seruus ille desiderabat, qui dicebat Sitiuit anima mea ad Deum viuum, &c. Psa. 41.

Tertio tangitur ratio passionis, cum additur, Sic ego habui mẽses vacuus, & noctes laboriosas enumeraui mihi. Nã ser-

Universidad de Deusto Biblioteca

uus multa incommoda patitur, siue in victu, detectu, siue in laboris excessu. Sic electi (prout dicit Greg.) quamuis rerum conditori deseruiant, sæpe tamen eos rerum inopia coãgustat, per amorem Deo inhærent, & tamen subsidio vitæ præsentis egent. Qui ergo per actiones suas præsentia non quærunt, a mundi compẽdijs vacuos menses ducunt, noctes quoq; laboriosas tolerant, quia aduersitatum tenebras non solùm vsque ad inopiam, sed sæpe vsque ad corporis cruciatum portãt. Despectum namque egestatemque perpeti, laboriosum mentibus bonis non est. Sed cum vsque ad afflictionem carnis aduersitas vertit, labor proculdubio ex dolore sentitur. Vel forte, ideo Dei seruus menses vacuos habere dicitur, quia laborem iam sustinet, sed præmium nondum tenet, hoc tolerat, illud expectat. Noctes vero laboriosas enumerat, quia aduersitates sibi præsentis temporis sæpe in virtutibus exercendo conceruat. Nam si proficere in mente nunc appetit, minus fortasse aspera quæ mundi sunt sentit.

Quid agere debeant Christiani, ne benefacere stulte vllo tempore erubescant, duobus suadetur exemplis. Capit. XXV.

ERubescentes benefacere, debent facere, sicut fit equis vmbraticis. Equi enim vmbratici sonitu tintinabili, vel foliis, vel vmbra arborum terrentur, & non audent transire. Sed armigeri, qui eos equitant, faciunt eos transire frequẽter per loca quæ formidant. Sic & illi facere debẽt vt ea quæ magis formidant, frequentius faciant.

Item tales sunt, sicut pueri qui timent latratum catulorum qui adhuc mordere nesciunt. Sed mater pueri cum securat, catulum capiẽdo, & ad puerum adducendo. Et sic talibus illa opera q̃ stulte erubescunt, vel timẽt, præcipuè sunt imponenda.

Sacra Missæ mysteria, quæ ad nouem principia reducuntur, eucharistiæ præstantiam rectissimè indicantia hic quàm sertissimè explanãtur.

Capit. XXVI.

EVcharistiæ sacramentum quantæ sit dignitatis, quãtamque idoneitatem gratiæ in se habeat, repræsentat sacerdos in his, quæ dicit, siue facit in Missa, q̃ sunt nouem. Nam primò præmittitur præparatio quædam continens quatuor partes.

Prima enim pars eius est laus diuina in introitu Missæ.

Secunda vero pars continet cõmemorationem præsentis miseriæ, inuocando Dei misericordiam, ter dicendo kirieleison: prima vice pro persona patris, secunda filij, tertia Spiritusãncti. Et hoc cõtra triplicem miseriam, ignorantiæ, culpæ & pœnæ.

Tertia pars commemorat cœlestem gloriam, ad quam ibimus post præsentẽ miseriam in gloria in excelsis: quod in festis dicitur, in quibus prædicta gloria recolitur. Intermittitur autem in officijs luctuosis, quæ ad commemorationem præsentis miseriæ spectant.

Quarta verò pars continet orationes quas sacerdos pro populo facit, vt digni tanto mysterio habeantur.

Secundo vero loco præmittitur instructio fidelis populi: quia hoc sacramẽtum est signum, vel sacramẽtum fidei. Et hoc dispositiuè fit per doctrinam Prophetarũ & Apostolorum, quæ in ecclesia legitur, scilicet a Subdiaconibus, vel Diaconibus prædicata. Sed quia Christo credimus tã quàm veritati diuinæ, lecto euãgelio symbolum fidei cantatur. Cantatur autem in festis, de quibus fit aliqua mentio in symbolo, vt in festis Christi, Beatæ Mariæ, & Apostolorum qui hanc fidẽ fundauerũt.

Tertio populo præparato, & instructo, consequenter accedit ad celebrationem mysterij, quod quidem offertur, vt sacrificium, & consecratur, & sumitur, vt sacramentum. Vnde primo peragitur oblatio, secundò consecratio materiæ, tertio perceptio eiusdem. Circa primum duo agũtur, I laus populi in cantu offertorij; & oratio sacerdotis petentis, vt oblatio populi sit

Deo

Deo accepta. Deinde in consecratione q̃ supernaturali virtute agitur, primo excitatur populus ad deuotionẽ in pfatione. vnde monetur sursum habere corda, & ideo post præfationem populus laudant deitatem Christi cum angelis dicens: Sãctus sanctus, sanctus. Et humanitatem cũ pueris dicens, Benedictus qui &c. Trina autem crucis signatio, quæ fit super illa verba, Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata: signat Christi traditionẽ, quæ facta est a Iuda, & Iudeis, & gẽtibus.

Secunda est Christi vẽditio quæ facta est sacerdotib' scribis, & Phariseis, & hæc signatur per aliam crucis signationẽ sup illa verba, Benedictam, ascriptam, ratam: ad ostendendum præcium venditionis triginta denarijs. Adduntur aũt duæ cruces suuper illa verba, Vt nobis corpus, & sanguis, &c. ad designandum personam Iudæ venditoris, & Christi venditi.

Tertiò autem duo fuerunt in cena, scilicet panis, & vinum præfiguratiua passionis Christi. Ad quod signandum fiunt duæ cruces, vna in consecratione corporis, alia in consecratione sanguinis.

Quartò fuit ipsa passio Christi. vnde ad repræsentandum quinque plagas, fit quãto quintuplex crucis significatio super illa verba, Hostiam puram, &c.

Quintò repræsentatur extensio corporis, & effusio sanguinis, & fructus passionis, per trinam crucis signationem, quæ fit super illis verbis, Corpus, & sanguinẽ sumpserimus, &c.

Sextò representatur triplex oratio, quã fecit in cruce, vnam pro persecutoribus cum dixit, Pater ignosce, &c.

Secundam pro liberatione a morte, cũ dixit, Deus deus meus.

Tertia pertinet ad adeptionem gloriæ, cum dixit, In manus tuus comendo spiritum meum. Et ad hoc repræsentandum fit trina crucis signatio super illa verba Sanctificas, viuificas, & benedicis.

Septimo repræsentantur horæ tres quibus Christus pependit in cruce, scilicet a sexta vsque ad nonam. Et ad hoc repræsentandum fit iterum trina crucis signatio, super illa verba, Præstas nobis per ipsum, &c.

Octauò repræsentatur separatio animæ a corpore per duas cruces extra calicem factas.

Nonò repræsentatur resurrectio tertia die facta per tres cruces, quę fiunt ad illa verba Pax domini, &c. Nota etiam, q̃ extensio brachiorum quam facit sacerdos, ostendit extensionem brachiorũ Christi ĩ crucem. Qd autem manus interdũ iũgit, & inclinat suppliciter, & humiliter orans designat humilitatẽ, & obedientiã Christi pro qua passus est. Quòd autem digitos tenet vnitos post consecrationem, fit hoc, vt si aliqua particula adhæsisset, non dispergatur. Nota etiã, q̃ sacerdos se quinquies vertit ad populum, ad designandũ, q̃ Christus in die resurrectionis quinqies apparuit Episcopus autem qui repræsentat personam Christi, dicit: Pax vobis primo ad populũ, sicut Dominus dixit post resurrectionẽ Apostolis. Nota, q̃ fractio hostię designat primo ipsam diuisionem corporis Christi quę facta est ĩ passione: secundò distinctionem corporis mystici secundum diuersos status: tertio distributionem gratiarum procedentium a passione Christi. Nota etiã, q̃ pars hostię in calicem missa, designat ipsum Christum, & beatissimam Viginẽ, & si qui alij resurrexerunt cum eo. pars commesta ambulantem adhuc super terram: pars reseruata vsque in finem Missę, corpus Christi in sepulcris. Hoc autem hodie non seruatur, scilicet reseruando partem vsque in finẽ Missę. Tamen signatio partium manet. Vnde versus. Hostia diuiditur in partes: tincta beatos: Plene sumpta notat viuos, seruata sepultos.

Quantum sit mulierum consortium, eorumque familiare colloquium à viris continentibus fugiendum, quibusdam suadetur similitudinibus Cap. XXVII.

FAmiliaritas multa virorum cum mulieribus periculosa est. Quia sicut papilio iuxta candelam rãtum volitat, quod tandem se comburit: Sic homo iuxta mulierem sedendo, & colloquendo vũ Hier. dicit: Ostium tuum mulierum pedes nunquam intrent. Sed si videris mulierem bene conuersantem, mente dilige non corporali frequentia, quia non securum fẽno, & stuppę esse iuxta ignem Ber. Cum muliere semper esse, & eam non cognoscere maius est quàm mortuum suscitare & si quod minus est, nõ potes; quomodo quod magis est, credam. Terra bona est ĩ se, & aqua bona, & munda: tamẽ si simul apponantur, faciunt lutum, & se inuicem polluunt. Sic est de homine, & muliere.

Fides

Universidad de Deusto Biblioteca

Fides, quæ lumen oculusque animæ dexter vocitatur, quo actu a Diabolo auferatur hoc, per mercatoris cœui, & latronis similitudinem clarum reddi-tur.

Capi. XXVIII.

FIdem præ omnibus alijs conaẽ diabolus homini auferre, quia est lumẽ animæ: sicut latro qui intrat domum, lumen extinguit, & fẽnestras claudit ne videatur. Et sicut mercator deceptor tenebras quærit, vt decipiat. Io. Qui mala agit odit lucem. Hæc est etiam oculus dexter quem Naas Ammonites qui interpretatur serpens, idest diabolus petebat eruere viris Jabes Galaad. Est enim diabolus, sicut coruus, qui primo eruit oculum cadaueris. Nec mirum, quia hostis est inuisibilis, & sine fide no videtur. Dicitur in vitis patrum, quod quando operiunt̃ oculi animalis, circuit ad molendinum. Sic diabolus si operuerit oculos mẽtis, idest fidem humiliat ad omne peccatum. Iudicũ. 16. Samson eruerunt oculos, & molere fecerunt. Ideo dicit Sen. Qui fidem p̃dit, nihil proficit.

Ioan. 5

1 Re 11

Iud. 16

Sen.

Tribulationes, & flagella quantum boni in malis operentur vnico virgarum exemplo ostenditur Cap. XXX.

FLagella tribulationum assimilantur virgis scoparum. Quia sicut virgulis scoparum nodosis, & duris pueri castigãtur, atque de earum fasciculis domorum habitacula a sordibus purgantur: Sic ex tribulationum flagellis insipientes peccantes expiantur, & meliorati ex eis ad Deum per pœnitentiam redeunt, vitam suam in melius commutantes. Flagellũ enim tunc diluit culpam, cum mutauerit vitam. Nam cuius non mutat mores, nõ expiat actiones.

His qui mundo tantum sunt corde, Deum suam in fundere gratiam atque elargiri, clarè aperitur. Cap. XXX.

GRatia Dei non infunditur, nisi cordi dispositio. Nullus.n. sapiens in vase immundo, vel pleno, vel contracto præciosum liquorem infundit. Sic nec deus cordi humano per luxuriam inquinato, vel vento superbiæ pleno, vel discordiam fracto, vel ad terrena intuituato gratiam suam infundit. Et ideo dicit Apostolus. Sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione, & honore. si enim vasa in quibus reliquiẽ Sanctorum ponantur mundè, & honorabiliter seruantur, quãto magis vas cordis, in quo tam præciosę reliquiæ, gratiæ scilicet & corporis Christi ponuntur? Ideirco dicitur. Prou. Omni custodia serua cor tuum, &c.

1. Thi. 4

Pro. 4.

Mentis humilitas sterquilinio comparatur idque Dini Gregorij clara interpretatione hic cognoscitur. Capit. XXXI.

HVmilitas mentis assimilatur illi sterquilinio in quo legitur Iob sedisse. Vnde Greg. ibi dicit, ꝙ in sterquilinio sedere, est vilia de se quempiam, & abiecta sentire.

Iob. 1.

Item dicit, ꝙ in sterquilinio sedere, est mẽtis oculos ad ea, quæ illicite gessimus pœnitendo reducere. Cũ enim ante nos peccatorum stercora cernimus, omne quod in animo de elatione surgit, inclinamus.

Item in sterquilinio sedet qui infirmitatem suam solicitè respicit, & sese de bonis, q̃ per gratiam perceperit, nõ extollit.

Quopacto incipientes in via Dei sint instituendi, naturali exemplo declaratur. Cap. XXXII.

INcipientibus, & adhuc in spiritu debilibus debent imponi leuiora. Cuius exemplum est, quia homines primæ ætatis non frugibus, aut carnibus, & solidis cibis, sed cibis leuioribus, scilicet oleribꝰ & pomis nutriebantur. Vnde olus ab alẽdo est dictum ꝛm Isid. quia oleribus ante diluuium homines alebantur, sicut animalia herbis, Et ideo in olere leuis institutio accipitur, quæ infirmioribus tradi debet. Vnde Ro. Qui infirmus est, olus manducet,

Isid. li. 17.

Ro. 14.

Cum

Cum humanus animus illa in qua conditus fuerat, iustitiæ soliditate non figatur, varium semper mutabilemq̃ esse, infirmi grauiter laboranti exemplo monstratur. Cap. XXXIII.

INconstans, & mutabilis homo similis est infirmo in graui, & afflictiua infirmitate constituto, qui nocte aduenente optat, ꝙ cito transeat, & dies ad surgendũ fiat: & rursus in die afflictus vesperam, & noctem expectat, sperans, s. ex varietate temporis minui vim doloris. in nocte.n. quæ est dormiendi tempus, accipitur torpor ocij, per diem vero, qui est tẽpus operis exercitio actionis intelligitur. Similiter in vespere, quia somno congruit, rursus ocij desidia significatur. Inconstans ergo animus in nocte diem quærit, q̃a in quiete existens exercitium actionis appetit: & rursus in die vesperam expectat, q̃a in exercitio positus ocium quietis exoprat. Vnde dicitur Iob: Si dormiero, dicã Quãdo surgam? & rursum expectabo vesperam. Humanus.n. animus, (vt Aug. dicit,) quia illa in qua fuit conditus iustitiæ soliditate non fingitur, alternantis semp desiderij motu variatur, vt quietus actionem desideret, & occupatus ad ociũ anhelet. Vnde si dormiero. s. p̃ quietis ociũ, quando surgam, s. ad actionis exercitiũ? Et rursus in exercitio positus expectabo vesperam, idest quietis desidiam. Posset tamen hoc exemplum beati Iob & aliter intelligi, vt s. per dormire accipiamus statum peccatoris. Pro. Vsquequo piger dormis? Greg. Dormire nanq; est in peccatis iacere, sed per surgere accipiamus pœnitere, per ꝙ scilicet ad lumen iustitiæ transitur. Eph. Exurge, qui dormis: exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Sed p̃ vesperam propter tenebras aduersitas, vel tentatio signat. Dicit ergo si dormiero. s. in peccati somno, dicam. s. compunctos interius, quando surgam s. vt p̃ pœnitentiam lumen iustitiæ videam? Et rursus in lumine iustitię positus, & superbię tentatione pulsatus, expectabo vesperã, i. aduersitate, quæ. s. mentẽ humiliter, & liberet a peste superbiæ. vnde Grego. dicit circa virtutum prospera mente eleuata adiutrix aduersitas desideratur, vt profecto animus cum virtutum suarum gaudio plus q̃ debet attollitur, per cõtrariętatem præsentis vitæ edito mærore solidet. Vnde & nequaq̃ formidabo vesperã dr̃, sed Expectabo. Expectamus etenim prospera, & formidamus aduersa. Vir igit̃ iustus vesperam expectat, quia cum exterꝰ habet tribulationem intus ipsa ei fit aduersitas prospera. Vel dicit expectabo vesperam. i. tentationem. Expectabo, s. non optando, sed incurrendo, quia quãto violentius a peccati somno ad iustitiæ lumẽ exurgitur, tanto antiqui hostis tentatio vehementior, & obscurior sequit̃. Et hinc est, ꝙ Gen. cum ordo temporis creatiõis rerum narratur, primo mane, & post vesperum nominatur: quia primo dicit factum est mane, & postea dixit, Factũ est vespere, vbi. i. dicit Greg. ꝙ creator oũm humanæ culpæ præscius tunc expressit in tempore, quod nunc versatur in mente. Mane quippe ad vesperam ducitur: quia nimirum lumen rectitudinis vmbra sequitur tentationis. Sed quia electorũ lux tentatione non extinguitur nequaq̃ nox sed vespera facta perhibetur. Quia nimirum sæpe tentatio in corde electorum lumen iustitiæ abscondit, sed nõ interimit, quasi ad pallorem trepidationis pertrahit, sed funditus non extinguit. Electi ergo post somnum surrectionem appetũt, post surrectionem vesperam præstolãtur, quia de peccati tenebris ad iustitiæ lumẽ euigilant, & in ipso iustitiæ lumine positi semper se contra illecebras tentationum parant, quas nimirum nõ timent, sed expectant, quia vtilitatis suæ rectitudini etiam tentamenta proficere non ignorant.

Iob. 7.

Augus.

Prou. 6.

Eph. 5.

Grego.

Gen. 1.

Grego.

Incontinentes seu in proposito benefaciendi non perseuerantes, qui rectè inuolutis comparantur, facillimè in solita incurrunt delicta cuius rei causa hic breuiter patefiunt. Cap. XXXIIII.

INcontinentes, & illi, qui non se tenẽt in eo, quod est secundum rationẽ rectam deliberatum, scilicet propter passionem superueniẽtem, vt sic accipiatur incontinens non tantum circa luxuriam, sed large pro omni eo, qui recedit a ratione recta propter tentationem. Tales inquam assimilantur eis, qui inuolutis itineribus pergunt. Vnde (vt Grego. dicit.) Omne quod inuolnitur in seipso replicatur. Et sunt nonnulli, qui seducentibus vitijs obuiare quasi tota intentione deliberant, sed irruente tentationis articulo in proposito non perdurant. Alius nanque

Ebb prauo.

Universidad de Deusto Biblioteca

prauo vsu superbiæ inflatus cum magna esse præmia humilitatis considerat aduersus semetipsum se erigit exhibere se in quibuslibet cõtumelijs humilem promittit. Sed cum repente hunc vnius iniuria verbi pulsauerit, ad consuetam protinus elationem reddit, sicq; ad tumorem reducitur, vt nequaquam, quia bonum humilitatis concupierat, recordetur. Alius quoq; per auaritiam æstuans, augendis facultatibus anhælat. Is cum præterire omnia velociter conspicit, vagantem per concupiscentias mentem figit, decernit iam nihil appetere, & adepta tantummodo sub magni moderaminis fræno possidere. Sed cum repente fuerint oculis oblata, q̃ placeant in ambitionem protinus mens anhælat, semetipsam non capit, adipiscendi hæc occasionem quærit, & oblita cõtinẽtiæ quam secum pepigerat cogitationum se stimulis per desideria acquisitiõis inquietat. Alius luxuriæ tabe polluitur, & longa iam consuetudine captus tenetur. Quanta autem sit castitatis munditia cõspicit, & carne vinci turpe deprehendit. Restringere ergo voluptatum fluxa deliberat: & reluctari consuetudini se totis viribus parat, sed vel obiecta oculis spẽ, vel ad memoriam reducta cum subita tẽtatione concutitur, protinus a pristina p̃paratione dissipatur. Et qui contra hanc clypeum deliberationis texerat, delectationis iaculo confossus iacet, sicq; eum luxuria eneruem superat, ac si nulla contra eam intentionis arma præparasset. Alius ire flammis accenditur, eiusq; stimulis ad inferendas proximis contumelias efferatur. Cum vero nulla furoris occasio animum pulsat, quanta sit mansuetudinis virtus, quantaque patientiæ altitudo consideratur, seq; etiam contra cõtumelias patienter parat. Sed cum parua quælibet cõmotionis occasio nascitur, repente ad voces, & contumelias medullitus inflãmatur, ita, vt non solùm ad memoriam patientia promissa non redeat, sed & semetipsam mens, & ea, quæ loquitur conuitia non agnoscat. Cumque furori plenè satisfecerit, quasi post exercitiũ in tranquillitatem redit, & tunc se ad silẽtij claustra recolligit, linguæ non patientia, sed procacitatis suæ satisfactio frænum ponit, vix igitur sero post conuitia illata se cohibet. Quia & à cursu sæpe spumantes equos non præsidentis dextra, sed campi terminus coercet. De omnibus ergo huiusmodi talib' dicit Iob. 6. Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum. Quia recta quidem deliberando appetunt, sed ad consueta mala semper replicantur, & quasi extra se extensi, ad semetipsos per circuitum redeunt. Et bona quidem cupiunt, sed a malis nunquam recedũt. Esse quippe humiles, sed tamen sine despectu: esse contenti proprijs, sed sine necessitate: esse casti, sed non sine recreatione corporis: esse patientes, sed sine cõtumelijs volunt, prout Greg. dicit. Iob. 6.

Infernalis pœnæ meditatio quantum ad Mundi carnisq; contemptum nos inducat, nutricis exẽplo filium a dulcedine lactis remouentis, confirmatur. Cap. XXXV.

INfernalis pœnæ meditatio valet ad cõtẽptum mundi. Nam sicut in vitis patrum dixit quidam senex: Nutrix quando vult ablactare puerum, & a dulcedine lactis amouere, ponit aliquod amarum in mammilla, quod sentiens puer retrahitur a mamilla. Sic & tu amaritudinem inferni delectationibus mũdi opponas, & retraheris ab eis Iob. Nunquid gustare potest aliquis, quod gustatum affert mortem? quanto ergo magis si afferat homini mortem æternam? Consumit etiam infernalis ignis meditatus in homine carnalem affectum. Sicut enim baculus, qui versatur in igne consumitur in eo cortex, ita necesse est, vt consumatur in eo carnositas, qui sæpe de inferno meditatur.

Hypocritæ, qui quidem non causa Deo, sed Mundo morem gerendi operantur: hoc in loco non incongrue falsis nuncijs eda cibusq; assimilantur. Cap. XXXVI.

HYpocritæ assimilantur falsis nuncijs qui portant arma regis picta in pixide, sed intus non habent literas, vel sigillum eius. Tales sunt hypocritæ, qui nõ operantur intentione placendi Deo, sed mundo. Et ideo opera eorum, & ipsi condemnabuntur, vt falsi testes in iudicio, quando libri conscientiarum aperti erũt, & dicetur eis, Nesclo vos.

Item

Item hypòcritæ, qui de suis operibus, & laboribus in præsenti vita remunerari cupiunt, similes sunt illis, qui fructus suos maturari non sinunt, sed ante maturationem colligunt. Et gulosis, qui non sinunt cibos suos diligenter præparari; & illis, qui segetes suas in herba colligunt, qui nihil habent tunc in autũno. Sic qui non expectant remunerationem suam a Deo; sed volunt hic remunerari p vanam laudem, vel corporis sanitatẽ, vel temporalem prosperitatem, non remunerabuntur in iudicio futuro. Matth. Amen amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Iac. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferẽs donec accipiat temporaneum, & serotinum. Patientes ergo estote fratres vsq; ad aduentum Domini. Matt. 6. Iac. 5.

Iracundi lignis aridis assimilantur, quorum hic quatuor species ex Diui Gregorij sententia numerantur. Cap. XXXVII.

IRacundi sunt similes illis materijs, in quibus homo ignem accẽdit. Nam sicut dicit Greg. quidam iracundorũ sunt accensis calamis similes, qui dum vocib' perstrepunt, quasi quosdam accensionis suæ sonitus reddunt, citius quidem flammam faciunt, sed protinus ad fauillã frigescunt. Alij autem lignis grauioribus durionbusque non dispares accensionem tardè suscipiunt, sed tamen accensi semel difficilius extinguuntur: & quia tardius in asperitate se concitant, furoris sui diutius ignem seruant. Alij autẽ quod est nequius, & citius iracundiæ flammas excipiunt, & tardius deponunt. Nonnulli vero has, & tarde suscipiunt, & citius amittunt. In quibus nimirũ quatuor modis liquido lector agnoscit, quia & ad trãquillitatis bonum vltimus plusquàm primus appropinquat, & in malo secũdum tertius superat.

Diuinum iudicium quomodo agatur humani status pulcherrima similitudine declaratur. Cap. XXXVIII.

IVdicium diuinum assimilatur flatui humano. Quia (sicut dicit Grego.) nos cũ flamus, aerem ab exterioribus introrsus trahimus, & introrsus tractum hunc exterius reddimus. Quasi igitur flare in vindictæ retributione videtur, qui ab exterioribus causis introrsus iudicij consiliũ concipit, & ab intimo consilio extrorsus sententiã amittit, quasi enim flante Deo ab exterioribus aliquid introrsus trahit, quando foras mala nostra conspicit, & intus iudicium disponit. Et rursum quasi flante Deo ab interioribus spiritus extrorsus emittitur, quando ab interiori cõceptu consilij exterius iudicium damnationis infertur.

In die iudicij extremi quàm strictè homines reddituri sint Deo rationem, nonnullis clarij aperitur exemplis. Cap. XXXIX.

IVdicij dies cùm venerit, reddent homines de omnibus rationem. Nam sicut in fine hebdomadæ solent pueri recitare lectiones totius septimanæ, & qui nescit reddere verberatur, & qui scit euadit; & operarij solent recipere mercedes p̃ operibus suis; & deficientibus nundinis vadunt mercatores ad solutionem: Sic etiã in fine mundi oportebit reddere rõnem de omnibus, & recipere mercedem iudicatam. Eccl. Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato siue bonum sit, siue malum. Ecc. 12

Item in iudicio omnium hominũ opera patebunt. Vnde sicut creditor probat debitum suum per literas patentes, quas habet a debitore: Sic diabolus probabit in iudicio se actorem eorum coram summo Iudice per opera mala, quæ fecerunt, quæ tunc omnibus apparebunt. Apoca. Iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris. Apo. 20

Qui aliorum vitia iudicare intendit, qualis esse debeat, auctoritatibus breuiter demonstratur, Cap. XL.

IVdicans aliorum vitia, debet ipse immunis esse a vitijs. Et corrigens aliorũ delicta, debet ipse mundus esse a delictijs & præcipuè ab aspectu, & affectu terrenorum. Quia (sicut dicit Grego.) nequaquam pure in membro maculam considerat oculus, quem puluis grauat: & superiectas sordes tergere non valent manus, quæ lutum tenent. Et hinc est, quod Deus in iudicio adultere Iudæis dixit. Io. Qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat. Grego. Ioan. 8.

Lingua intra flagello comparatur: idque quomodo existat, Diui Gregorij verbis definitur.
Cap. XLI.

Iob 5 LIngua contumeliosa assimilatur flagello, secundum illud Iob: A flagello linguæ absconderis, vbi Greg. dicit ꝙ flagellum linguæ est exprobratio illatæ contumeliæ. Flagello enim linguæ bonos se riunt, qui eorum opera irridendo persequuntur. Sæpe enim lingua à bono opere dum vituperat reuocat, & quasi flagellũ se erigit, quia dorsum timidæ mentis cędit. Sancta autẽ anima a flagello linguæ absconditur: quia dum in hoc mundo honorem laudis non quærit, nec contumelias detractionis senit.

Quemadmodum sit loquendum ne sermo reprehensione sit dignus neque in ipso error committatur recte edocetur. Cap. XLII.

LOqui irreprehensibiliter volẽs, debet ipse prius examinare, qđ dicit. Nã sicut per diffidente arbiter medius constituitur, qui vtriusque partis meritis discussis eos ad rectitudine æquitatis reducat. Ita qui in dictis suis reprobari metuit, ipse prius examinando, quod di it inter cor, & linguam, quasi æquus quidã districtusq; arbiter sedeat subtiliter, pensans si recta verba cor offerat; quæ vtiliter suscipiens ad auditorum iudicium lingua perducat, sicut Grego. dicit.

Quid diabolus agat, vt in nobis ignem luxuriæ inflammet quinque ignis similitudinibus facillimè indicatur. Cap. XLIII.

LVxuriæ ignis accenditur per exẽplũ maledictarum vetularum. Nam quãdo aliquis ignem non potest incendere in viridibus lignis, accipit lignum siccũ, vt facilius succendatur. Sic facit diabolus quando non potest in iuuenibus accende de ignem luxurię, accipit vetulam siccam, & per eam facit, quod per se facere non potest. Vnde diabolus decepit primam mulierem per serpentem habẽtem vultum virgineum similem sibi.

Item accenditur ignis iste per ornatũ. Sicut etiam raptores, & prædones quando volunt vnam villam comburere, ponunt ignem in vna domo, & per illã aliæ succenduntur. Sic diabolus ignem luxuriæ ponit in vna ioculatrice, quæ ornata discurrens per contratã, omnes in se aspiciẽtes comburit. Hæ sunt vulpeculæ Samsonis habentes ignem in caudis.

Item accenditur ignis iste ex appositione combustibilium. s. lignorum, vel olei, vel picis. Sic ignis luxuriæ ex appositione ciborum, & potuum. Luxuriosis. n. bonꝰ morsellus, aut scyphus vini est quoddam incentiuum luxuriæ. Non ergo videtur habere bonam voluntatem extinguendi illum ignem, qui bonos morsellos, & fortia vina frequentat: sicut non videreẽ habere bonam voluntatem extinguẽdi domum succensam, qui oleum, & ligna in ignem proijceret. Venter enim, & genitalia vicina sunt. Hiero. Vꝰter mero æstuãs facile despumat in libidinem.

Eccl. 9. Item accenditur ignis iste familiarita tibus mulierum, & colloquijs. Eccl. Colloquium illius quasi ignis exardescit. Mu rilegus albam pellem iuxta ignem comburit, & papillo iuxta candelam velitans comburit se. Sic homo iuxta mulierem sedens. Nulla securitas est fœno, vel stuppe iuxta ignem esse: sic homini iuxta mulierem. Hiere. Omnis caro fœnum. Hier. 9.

Iob. 41. Item accenditur hic ignis flatu oris. i. suggestione diaboli. Iob. Halitus eius prunas ardere facit.

Cur Pharisæorum mandata legis in fronte, in manibus ac in angulis palliorum ferre mos esset, idq; quid nobis insinuet aperitur.
Cap. XLIIII.

MAndata Dei debent haberi in meditatione, & operatione cum recta intentione. Mos enim Pharisæorũ erat portare mandata legis scriptę in membranis in fronte quasi coronam, vt ante oculos mouerentur, & etiam ligatas ad manus in angulis etiam palliorum ipsi & etiam communiter Iudæi iacinctinas fimbrias inserebant. Sic. n. præceptũ fuerat Deute. scilicet, ꝙ ligarent præcepta Dei quasi signum in manu sua, & ꝙ scriberent in limine ostiorum, & ꝙ per Angelos palliorum facerent fimbrias, in quibus ponerent iacinctinas vittas in memoriã mandatorum Dei, vt habetur Nu. 15. quod s. mandatum pharisæi ad litteram intellige bant, & seruabant sed intentio Dei mandantis fuit, vt ligarentur in manu, idest in Deute.

in operatiõe, & essent ante oculos in meditatione. In iacinctinis autem vittis, quæ pallijs inserebantur, signatur cœlestis intentio, quæ omnibus operibus nostris debet adiungi.

Vitæ humanæ miseria quanta sit in quibusq; consistat, & quomodo etiam ipsamet salus ægritudo iudicanda sit; Diui Gregorij testimonio confirmatur.
Cap. XLV.

MIseria, & grauedo humanæ vitæ ostẽditur a defectibus corporis, & ex varijs medicamẽtis. Nam præter hoc, quòd corpus diuersis infirmitatibus, & febribꝰ, & doloribus frequenter affligitur, etiã ipsa hęc nostri corporis, quæ salus vocatur, ægritudo est, vt dicit Greg. Nam ocio tabescit, opere deficit, media deficiens, cibo reficitur, vt subsistat, refectione lassescẽt, abstinentia releuatur, vt vigeat, aqua perfunditur, ne arescat; linteis tergitur ne ipsa nimis perfusione liquefiat, labore vegetatur, ne quiete torpeat, quiete refouetur, ne laboris exercitatione succumbat, fatigata vigiliis somno reparatur, oppressa somnõ vigiliis excutitur, ne sua pelsugete lassẽt, vestibꝰ tegitur, ne frigoris ad uersitate penetretur, quæ si æstus sit calore deficiẽs, aurarum flatu refouet. Cũq; inde molestias inuenit, vnde vitare molestias quærit, malè sanciata, (vt ita dixerim) de ipso suo medicamine languescit. Remotis ergo febribus, cessantibus doloribus, ipsa nostra salus ægritudo est, cui curandi necessitas nũquàm deest. Quot. n. solatia ad viuendi vsum quærimus, quasi tot nostræ ægritudini medicamentis obuiamus. Sed ipsum quoq; medicamen in vulnus vertitur, quia exquisito remedio paulo diutius in hærentes ex eo graui deficimus, quòd proni ad refectionem paramus. Sic nimirum debuit præsumptio corripi, sic superbia eliditur: quia enim elatũ semel sumpsimus spiritum, ecce deslinẽs quotidie portamus lutum.

Mortem necessariam esse, iuuenesq; prius quàm senes sæpissimè inuadere, eamq; sæpissimè appetere, similitudinibus et auctoritatibus terminatur. Cap. XLVI.

MOrs citius aliquando inuadit iuuenes quàm senes, immo fortè plures moriũtur iuuenes q̃ antiqui. Sicut de animalibus accidit, ꝙ plures occidũtur agni quàm pecudes, & ita cito frangitur vas nouum sicut antiquum. Et similiter scindit citiꝰ arbor iuuenis, quàm antiqua. Isa. Subito dum non speratur, veniet eõ tritio illius. Isa. 30

Item mors timenda est propter necessitatem. Quicũq; enim in carne viuit, oportet, ꝙ moriatur. Terra enim cum homine transit ad hominem, & sic caro cum mortalitate. Eccle. Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis. Qui videt domum proximi sui ardere, nõ debet multum de sua conãdere. Ecclesiast. Memor esto iudicij mei: sic enim erit & tuum, mihi heri, tibi hodie. Eccl. 8 Ecc. 38

Item viri sancti quanto plus appropinquant morti, tanto seruentiores fiunt: sicut quærentes thesaurum eo ardentiusfodiunt, quo iuxta quæsitum aurum magis appropinquando pertingunt. Et corpus naturali meatu tanto mouetur velocius quanto plus ad suæ quietis terminũ appropinquat.

Qui uero mundo mortui sunt, eis pariter mundũ mortuum esse, mortificantesq; seipsos spiritualiter fodientibus thesaurum assimilari, ac veram sapientiam in inuisibilibus consistere rationabiliter affirmatur. Cap. XLVII.

MOrtuus est homo mundo, & mundus ei, quando nec mundus curat de ipso, nec ipse de mundo. s. n. in vno loco sit mortuus, & viuens, & si mortuus viuum non videt, viuus tamẽ mortuum videt: si vero mortui sunt vtrique, alter alterum nequaquam videt. Ita qui iam mũdum non amat, sed tamen ab illo, vel nolens amatur, & si ipse velut mortuus mũdum non videt, hunc tamen mundus adhuc mortuus non videt: si vero, nec ipse in amore mundum retinet, nec rursus in amore mundi retinetur, vicissim sibi vtrique extincti sunt: quia dum alter alterũ non appetit, quasi mortuus mortuũ nõ attendit. Et talis erat Paulus, qui dicebat. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Gal. 6

Item qui est mortuus mundo, oditur & a mundo. Nam sicut mortua corpora mare a se expellit, viua vero sibi retinet:

sic mundus detinet suos amatores tanquam sibi viuentes, & eijcit contemptores tanquàm sibi defunctos. Io. Si de mũdo fuissetis, mundus, quod suum erat diligeret: nunc vero, quia de mundo nõ estis propterea odit vos mundus. Io.15.

Item mortificãtes spiritualiter se ipsos assimilantur fodientibus thesaurum, Deum gaudentq; vehementer cum inuenerint sepulchrum. Mũdo enim (sicut dicit Greg.) per inuisibilem sapientiam morimur. Quæ thesauro assimilatur. Prouer. Si quæsieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis eam. Sapientia quippe in rerum superficie non iacet, quia in inuisibilibus latet: & tunc mortificationem nostram sapientiam contingentes apprehendimus, si relictis visibilibus in inuisibilibus abscondamur, si sic hanc effodientes quærimus, vt ratione omne, quod terrenum mens cogitat, a semetipsa manu sanctæ discretionis eijciat, thesaurum virtutũ, qui latebat se agnoscat. Facile enim in se thesaurum inuenit, qui eam, quæ se male pressérat, molem a se terrenæ cogitationis repellit. Quia autẽ quæsitam mortem sicut thesaurum dicit, recte subiungit, Gaudẽtq; vehemẽter cũ inuenerint sepulchrum. Sicut enim sepulchrum locus est, quo abscõditur mortuus; ita diuina contemplatio quoddam sepulchrum est, quo abscõditur anima. Quasi enim huic adhuc mundo viuimus cum mente in eum foras vagamur. Sed mortui in sepulchro abscondimur, cum mortificati exterius in secreto internæ contemplationis cœlamur. Sancti igitur viri ab importunitate desideriorum temporaliũ, a tumultu inutilium curarum, a clamore perstrepentium perturbationum semetipsos sacri verbi gladio mortificare non desinunt, atque intus ante Dei faciem in occulto mentis se abscondunt. Col. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Qui ergo mortem quærit, gaudet dum sepulchrum inuenit: quia qui mortificare se appetit valde ad inuentam requiem contemplationis hilarescit, vt exutus mundo lateat, & a cunctis exteriorum rerum perturbationibus intra sinum se intimi amoris abscõdat. Sciendum etiam q̃ antiqui mortuos cũ diuitijs sepeliebant. Et ideo qui thesaurũ quærit, gaudet cum sepulchrum inuenerit: quia sapientiam perquirentes cùm sacræ scripturæ paginas voluimus, cum exempla præcedentium Sanctorum perscrutamur, quasi ex sepulchro gaudium sumimus, quia mentis diuitias apud mortuos inuenimus: quia qui huic mũdo perfecte extincti sunt, in occulto cum diuitijs requiescunt. Sepulchro ergo diues efficitur, qui per exempla iustorum contemplationis virtute subleuatur.

Iob. 3. Prou. 2. Col. 3.

Sequens mundum qui aliud permittit aliudq; sollicitat, fatuo ac puero papilionem sequenti comparatur: quod auctoritatibus affirmatur. Cap. XLVIII.

MVndum sequens assimilatur fatuo, qui summo mane surgebat, vt seqẽretur vmbram, quæ semper eum fugiebat, & nunquam eam apprehendebat. Eccle. Quasi qui apprehendit vmbram, & persequitur ventum: sic qui attendit ad visa mẽdacia, idest res temporales, quæ aliud promittunt, & aliud soluunt; sicut mendacia aliud sonant, & aliud continent. Item mundum sequens assimilatur puero, qui sequitur papilionem, quem nõ capit, sed ab eo fugit, vel ipsum dimittit. Eccles. Si secutus fueris, non apprehẽdes. Ecc.3. Ecc.11.

Iudicibus munera omnia cordis, oris, & operis, neluti uenenum fore uitanda, Diui Pauli similitudine suadetur. Cap. XLIX.

MVnera debent manus iudicis renuere, sicut renuunt serpentem tangere, vel venenosum vermem super se tenere. Si enim vermis venenosus super manum ascenderet, protinus ipsum excuteret, ne eum venenaret. vnde dicitur, quòd Paulus viperam, quæ manum suam inuasit, & ad ipsam pendebat, in ignem excussit. Tunc enim vipera, vel venenosus vermis manum iudicis inuadit, vt vitã eius veneno extinguat, quando aliquis eũ muneribus tentat, vt cupiditatis veneno iustituam corrumpat. Sed probus iudex eã in ignem excutit: quia hanc cum quodã quasi furore, & indignatione repellit. Vnde dicitur. Beatus qui excutit manus ab oĩ scilicet munere. Quia triplex est munus, cuius acceptio, vel expectatio corrũpit non solum manus iudicantis, sed ẽ interdum cuiuscunque bona operantis. Act.2. Isa.2.

Vnde

Grego. Vnde Grego. Tres sunt acceptiones munerum, ad quæ ex fraude festinatur, Munus namq; ex corde, est uana gratia per cogitationem. Munus ab ore, est uana gloria per fauorem. Munus ex manu, est præmium per dationem. Sed iustus quisq; ab omni munere manus excutit: quia in eo, quod rectẽ agit, nec ab humano corde uanam gratiam, nec ab ore laudẽ, nec à manu dationem accipere quærit. Solus igitur in Dei operatione fraudem non facit, qui cum ad studia bonæ actionis inuigilat, nec ad corporalis rei præmia, nec ad laudis uerba, nec ad humani iudicii gratiam anhelat.

Ei, qui obedientiæ operibus est assuetus, omnia ouera esse facilia Deoq; obtemperanti cuncta pariter obsequi, exemplis demonstratur. Cap. L.

OBedienti Deo, obediũt omnia, & creator, & creatura. Quòd patet exemplo Iosue, quando mandauit Soli, quod staret, & stetit. Vñ Iosue. 10. Non fuit postea tam longa dies obediente Domino uoci hominis. Grego. Si obedientes fuerimus præceptis diuinis, obedient Dominus orationibus nostris. Ios.10.

Item assuefactio ad opera obedientiæ facit ea uideri facilia. Equus enim assuefactus circumuolutionibus, de facili ad uoluntatem sessoris flecti potest. Pro. Equus paratur ad diem belli, Dominus autem salutem tribuet. Equus iste religiosus est, cui frenum obedientiæ imponitur: quia paratus est per assuefactionem ad obediendum, ut ad dexteram, uel sinistram uertatur. Psal. Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Pro.25. Ps.118.

Opus bonum à nobis omnibus Deus neluti à quali bet pomarii arbore Hærus fructum requirit bonum, idq; quemadmodum sit perficiendum, duplici veteris testamenti figura clarissimè insinuatur: & fauens bonum ac à malis se minimè custodiens, cui comparetur, explanatur. LI.

OPus bonum debet offerri Deo purè, & completè. Sicut iubebatur offerri hostia in lege. Nam in lege iudicis præceptum erat, ut subtracta pelle hostiæ artus in frusta conciderent. Pellem namq; hostiæ (sicut Grego. dicit) subtrahimus cũ à mentis nostræ oculis superficiem uirtutis amouemus: cuius artus in frusta concidimus, cum distinguentes subtiliter eius intima, membratimq; cogitamus. Item Leui. Præceptum est, ut cauda hostiæ in altari offeretur, ut uidelicet omne bonum, quod incipimus, etiam perseuerantiæ fine compleamus. Leu.3.

Item operantes bona propter difficultatem, assimilantur ascendentibus: mala uero propter facilitatem, descendentibus. Nam (sicut dicit Grego.) omnis ascẽsus in labore est, descẽsus in uoluptate. Quia per nixum gressus ad superiora renditur, per remissionem uero ad inferiora declinatur. Ad montis enim uirticem ipsum saxũ subuehere magni laboris est, ipsumq; a summis ad ima dimittere laboris non est. Sine mora uidelicet proruit, qui magnis conatibus ad summa peruenit; longo studio seges seritur, Soli atq; imbri diu committitur, sed tamen una, & subita scintilla consumitur. Paulatim ædificia ad alta proficiunt, sed repentinis casibus terram petunt. Robusta arbor in aere per tarda incrementa se erigit, sed quicquid diu ad alta protulit, semel & simul cadit. Sicq; fit, ut iusti ad summa per tarda incrementa proficiant, sed iniqui ad uitiorum ima sine ullo obstaculo ac difficultate descendant.

Item opus bonum requirit Deus ab homine sicut homo de qualibet arbore, quę est in orto suo uult habere bonum fructum. ad hoc enim plantauit. & si nõ portat fructum bonum, scindit, & comburit. Sic Deus de quolibet homine, quẽ posuit in mundo, fructũ bonorũ operũ requirit. Alioquin scindetur, & in ignem ęternum mittet. Matth. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignẽ mittetur. Mat.

Item materia mollis cito dissoluitur, sic opus molliũ, & tepidorũ citò deficit. Pro. Qui mollis, & dissolutus est ĩ opere suo, frater est sua opera dissipantis. Pro.

Item bona opera faciens, & à malis se non custodiens, similis est fatuo, qui mittit aquam in cisternam perforatam, uel uinum ponens in uegetẽ fractũ, frumentũ in saccum pertusum. Quia quantum ex una parte poneret, tantum ex alia exiret. Ita talis quicquid lucratẽ ex operibus bonis, consequenter perdit ex malis. Agg. Et qui mercedes cõgregauit, misit eas in sac Agg.

Bbb 4 culum

culum pertusum. De pertuso enim saccu lo, sicut dicit Greg. aliunde exit, qd aliũ de mittitur. Quia indiscretæ mentes mer cedem, quam ex bono acquirunt, non aspiciunt qũo ex malo opere perdunt. Alius namq; castitatẽ corporis seruat, seq; uigilanter circumspicit. ne quid foris reprehensibilis admittat, suis contentus est aliena non diripit: sed tamen odium fortasse in corde contra proximum seruat,
1. Io. 3. cum scriptum sit: Qui odit fratrem suum, homicida est. Considerat enim, quòd sit mundus foris in ope, & non perpendit, quòd sit crudelis in mente. Alius iam alie na non diripit, iam corpus ab immunditia custodit, iam mente pura proximum diligit, & malorum præteritorum cõscius lamentando se in precibus afficit: sed finita prece: læta de quibus in hoc mun do gaudeat, exquirit, temporalibus gaudiis negligenter animum dimittit, nec curat ne in eo iachrymarum mensuram im moderata gaudia sequantur. Fitq; ut bonum nimis ridendo pergat, quod plangendo lucratus est.

Quãtopere Mulieribus corporis ornatus, sit uitandus, cuiusq; rei signum sit, & quibus tales comparentur, exemplis non obscuris demonstratur. Cap. LII.

ORnatus corporis est signum meretricii, & luxuriæ, Faciunt enim de tẽplo Dei papilionem meretricis. Quia sicut pa pillo signũ ẽ scorti, sic ornatus exterior.
Pro. 7. Prou. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio præparata.

Item solet equorum uenditoris equis suis imponere ramum, vel stramen super capita eorum, uel in caudis in signum, quod uolunt eos uẽdere. Ira mulieres imponunt ornamenta capitibus suis in signum, quod corpora eorũ uenalia sunt. Si quis alicuius nobilis equo imponeret signum uenditionis, & per uillam circũduceret eum quasi uenalem, multum offenderetur. Sic offenditur Deus de spõsa sua. i. de uirgine, & maritus de uxore
Pro. 6. sua offendi deberet. Pro. Zelus, & feruor uiri non parcet &c.

Item mulieres se ornantes sunt incendiariæ diaboli, templa Dei comburentes, ferentes ignem in caudis, ut uulpes Sam
Psa. 73. sonis. Psal. Incenderunt igni sanctuariũ tuum.

Item mirabile esset si mulier ueniret ad Missam in morte mariti sui, uel patris ornata floribus. Sic est de illis, quę ueniunt ad Missam ornatę, cum omnis Missa celebretur in memoriam Christi crucifixi, cui corona spinea imposita est, & tu imponi tibi coronam de floribus, & rosis. Sap. Coronemus nos rosis &c. Sap. 2.

Hominem ociosum veluti signum ante Diaboli sagittam esse locumq; ocio Diabolo parere affirmatur. Cap. LIII.

OCiosius homo locum facit diabolo, sed in homine occupato non habet Diabol' locũ sicut res pfectè occupata ũ est capax alterius. Vnde Hier. dicit: Sem- Hiero
per aliquid boni facito, ut diabolus inueniat te occupatum.

Item homo ociosus est sicut signum ad sagittam, quod undiq; a sagittatiis. i. demonib' sagittatur sagittis tentationũ. Thr. Tetendit arcum suum, & posuit me Thr. 3.
quasi signum ad sagittam. Sed occupatio est uelut clypeus contra sagittas diaboli. Eccl. Super scutum potẽtis. i. uiriliter ope Ec. 27.
rantis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit.

Passionis Christi meditatio quantum nos ad ipsius timorem inflammet, quoue modo cordis magnam afferat compunctionem prauaq; expellat cogitationes, edocetur. Cap. LIIII.

PAssio Christi inflammat corda frigida ad amorem. Non enim est lignũ sic frigidum, uel aquosum, quod si homo mittat in clibanum, uel fornacem ardentẽ, non succendatur. Similitet etiam nec cor est aliquod ita tepidum, quòd si ponat in fornace amoris diuini, intuendo quantũ exartsit in passione, quin accendatur ad amandum ipsum. Psa. Carbones succensi sunt ab eo Ber. Super omnia te reddit mi Psal. 17.
hi amabilẽ bone Iesu calix passionis quẽ bibisti, opus redẽptionis. Hic. n. amorem nostrum facilè sibi uendicat totum.

Item passionis Christi memoria generat compunctionem, quę expellit omnes prauas cogitationes. Vnde Angelus Raphael dixit filio Thobiæ de pisce, quem ceperat: Particulam illius pone super carbones, & fumus illi' fugabit dęmonem. Hic enim piscis est Christus, qui exenterat, qũ interiora passionis eius cõsideratur, & quo deitas latuit. Sed fel reseruat, qũ amaritudo illius memoriæ commendatur.

datur. Cor reseruatur, qũ charitas eius consideratur. Particula super carbones ponitur; quando de illa dilectione cogitatur, & inde fumus compunctionis generatur. qui fugat omne genus dęmoniorum. Quia omnis strepitus prauę cogitationis obmutescit.

Dei patientia peccatorem diu ad pœnitentiam expectantis quantum sit tandem formidanda mulieris parturientis similitudine suadetur. Cap. LV.

PAtientia Dei assimilatur grauidę mulieri, quæ scilicet conceptum, quem diu portauit, postea cum magno dolore eiicit. Sic Deus diu quidem peccatorem tolerat per patientiam, & expectat ad pęnitentiã, sed diu expectatum, & non cito datum qũq; subito percutit, & cum magno uindictæ feruore quasi cum magno dolore proijcit quem diu tolerauit. unde
Isa. 42. dicitur Isa. Tacui, semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. Non est ergo Dei patientia contemnẽda ex dilatione, sed amplius formidanda. Quia sicut dicit
Val. in li. 1. Valer. Maxim. Lento graui ad uindictam diuina procedit ira, tarditatemq; iudicii grauitate pensat.

Quis meritò patiens homo debeat nuncupari panis naturalibus exemplis approbatur. Cap. LVI.

PAtientia hominis quanta sit, non nisi in tribulatione cognoscit. Nam sicut aliquis habens quartanas, uel tertianas ũ dicitur curatus esse, si in diebus in quib' non est accessio, non febricitet: Similiter nullus debet dici patiens pro eo, quod ipse nõ turbatur cum nulla sit ei molestia: sed si instante tribulatione, uel miseria patiens esset, tunc diceretur patiens, sicut ille, qui in tempore accessionis nõ febricitat, diceretur esse curatus, & sanus a febre.

Item si nullus esset uentus arbor, quæ tunc non moueretur, non diceretur propter hoc immobilis. Similiter lignum, qd non ardet igne absente nõ diceretur propter hoc incombustibile. Et sic de aliis. Sic homo sine tribulatione non debet dici patiens. Gregorius. Qualis quisq; Grego.
apud se latea t illata contumelia probat. Sap. Per tormenta interrogemus eum, & Sap. 2.
probemus patientiam illius.

Peccatum quantopere fugiendum sit, quantumq; graue, & ponderosum existat, & quomodo ante Solem sedentis coaco, desinctoq; seruiendo cõparetur, eorum met exemplis pluribusq; ostenditur auctoritatibus Cap. LVII.

PEccato homo non solum non debet consentire, sed neq; in eius delectatione uel animo detineri. Sicut malum, & uenenosum cibum homo non solum nõ uult comedere, sed nec etiam gustare. Differunt enim gustare, & commedere, sicut delectari, & consentire. Nam gustare est sine glutitione super lingua tenere, sicut quando gustatur cibus si benè sit salitus, sed comedere est cum intus cibus à corpore trahitur. Sic qui intentione nõ uult cõsentire, sed tamen Immoratur in delectatione cogitationis, iste & si non comedit, tamen gustat: sed ille comedit, qui peccato consentit. Col. Neq; tetigeritis per cogitationem; neq, contrectaueritis per consensum, uel operationem. Et Col. 2.
nota, quòd multiplicata gustatio comestioni, uel haustui æquipollet sicut patet in his, qui uina probant. Sic frequens delectatio plerunq; inducit consensum. Si ergo mortem animæ, quam facit cõsensu, times, time tale gustare, quod disponit ad mortem.

Item peccatum creaturæ, quæ in se bonę erant, fecit homini noxias. Nam uenenum est mors homini, & tamen est ulta serpenti. Sic ergo Deus res à se bene conditas nobis in flagellum format, ut ea ipsa & per dolorem quo feriunt delinquentibus mala sint, & per naturam, quæ existunt bona, sicut dicit Greg.

Item peccatorum onus multũ grauat animam. Psal. Sicut onus graue grauatæ Psa. 37.
sunt super me scilicet iniquitates meæ. sed miser homo nõ sentit modo onus illud, sed sentiet postea; sicut ille, q portat, vel trahit onus in aqua non sentit bene pondus, donec exeat de aqua. Sic onus peccati in aquis delitiarum non sentitur bene sed quando exierit de aqua. i. peccato, vel mũdo in morte sentietur. deo hic deponenda essent peccata tanquam onera grauissima in internum trahentia Ille n. qui habet magnum onus super collum suum non cessat currendo ire, ut ueniat ad locũ ubi debet deponere: sic debet homo festinare confessionẽ, & ibi onus peccati proiicere

Hc.12. ijcere. Vnde Heb. Deponentes omne on°, & circunstans nos peccatum.

Item ille, qui debet portare aliq̃d on°, tentat prius quatũ põderet, & quãtũ portabit, & stipendiũ considerat. Sic hõ qñ nult peccare, & onus peccati sibi assumere, debet considerare onus peccati prius, quod tantũ ponderat, ꝙ decedẽtes cum eo in puncto ad inferna descendũt. Tantũ n. põderat, ꝙ neq; firmamentũ ipsum
Luc.10. hora una potuit sustinere. Luc. Videbam sathanã sicut fulgur de cęlo cadentẽ. Et quamdiu portabit: quia forte sine fine, qd̃ nescit, qui assumit, & ꝙ nõ poterit de-
Psa.38. ponere Psal. Laborabit in æternũ, & uiuet adhuc in finẽ. Et stipẽdiũ peccati, qd̃
Ro. 6. est mors æterna. Rom. Finis eorũ mors est. Et ibidem dr: Stipẽdia enim peccati, mors.

Itẽ peccator assimilat̃ cęco sedenti ad Solẽ. Nã cęcus cũ in Sole cõsistit, ipse radijs Solis perfundit̃, sed tñ lumẽ non uidet, quo illustratur. Sic peccator cũ peccat, licèt peccati delectatione, & ardore cęcatus ipse nõ uideat Deũ neq; attendat ad ipm, Deus tñ cui oĩa patent, bene
Psa.57. conspicit illum. Vnde de peccatoribus cęcatis dicitur in Psal. Super cecidit ignis, i. ardor peccati, & non uiderunt Solem.

Item peccator assimilat̃ defuncto sepeliẽdo. Nã defunctus ad tumulũ aliquãdo cũ magna honoris põpa deferr, sed postmodum in terra sepultus in putredinẽ, & cinerẽ uertit̃. In põpa igit̃ honoris ad tumulũ. i. exterminiũ mortis breui trãsitu
Psa.36. deferuntur superbi sicut de quodã Psal. dicit: Vidi impium superexaltatũ, & eleuatũ sicut cedros Libani, & trãsiui, & ecce ñ erat. sed in carnis putredinẽ fœtidã conuertuntur luxuriosi. Vnde possunt lu
Iob. 7. xuriosi dicere illud Iob, Induta est caro mea putredine. sed in puluerem terræ rediguntur auari, qui dum sagaci solicitudine terrenis actionibus subduntur, quasi
Iob. 7. subtili terræ puluere asperguntur, Iob. Sordibus pulueris cuius mea aruit. Cutis enim, quæ puluere respergitur, & quæ arescendo attritur, mẽtes auarorum signat, quæ tunc puluere respergunturquando terrenis affectibus replentur, sed ideo arescunt, quia à cęlestibus desideriis uacuæ quasi subtracta pinguedine inanescunt,
Psa.62. quo contra Psal. petit dicens: Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Adeps quippe pinguedinis animam replet, cum hanc contra præsentium desideriorum æstum supernæ spei infusio resouet. Cutis ergo arescens ꝓhitur cũ cor rebus exterioribus deditum atque ex dispensatione illarum in actoris sui amore non tenditur, sed in semetipso, (vt ita dixerim) rugosa cogitatione replicatur.

Itẽ sicut stultus esset electus in epm si añ cõfirmationem aliquid cõmitteret, vñ epatũ pderet. Sic qui pcm̃ mortale committit, vñ vitã æternã amittit. Eph. Elegit Eph. 1
nos añ mũdi constitutẽ, vt essemus sancti & immaculati in ꝓspectu eius ĩ charitate.

Inferni tormenta singulis damnatis nequaquam æqualia esse, Selu similitudine ostenditur. Cap. LVIII.

POena gehẽnæ, licèt sit in dãnatis omnibus ab eodẽ igne, non tñ eodẽ, vel pari mõ oẽs cruciat. Cuius exemplum apparet in hominibus, qui stãt ad æstum Solis. Quia licèt aliqui ab eodem Sole calefiant, non tamen pari mõ æstuant, qa iuxta qualitatem corporis sentit̃ pondus caloris. Quod ergo respectu Solis facit dispar valetudo corporum, hoc facit respectu gehẽnæ disparitas meritorum. Vnde in eodẽ igne est diuersitas cruciatum, fm diuersitates & gradus meritorum.

Pœnitens quo vt verè pœniteat, parturienti mulieri debeat comparari, & postea suamet opera studiose discernere, vitiorumq; vetustatem destruere, & nouitate virtutum sese decorare corpis demonstratur, cuius pœnitentiam non esse differendam, sed continuò, perseuerantèr, modoq; peragendam fore asseritur Cap. LIX.

POenitens debet esse parturiẽti similis. Mulier. n. cũ delectatione cõcipit, sed cũ dolore vehementissimo parturit: quia non est ita minimum mẽbrum in parturiente, qd̃ non doleat. Ita nullũ debet esse membrũ in corpore, quod pœnitentiã non faciat. Quia cum oĩa mẽbra fuerint instra vitiorũ, debent similiter esse instra pniæ. Sic fuit Magdalena q̃ tot ex se exhibuit holocausta, quot habuerat oblectamenta Ro. Sicut exhibuistis membra ve- Rom.6
stra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ea seruire iustiæ in sanctificationem.

Item pœnitens, vel tentatus debet studiose opera sua discernere, & corrigere. Cuius exemplum est, quia mos antiquorum fuit in dolore vestimenta scindere.

Vesti-

Vestimenta enim, sicut Greg. dicit, scindimus, cũ discernendo nra opera pertractamus. Si enim apud Deũ nostra opera nos quasi vestimenta non tegerẽt, nequaquã voce angelica diceretur: Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius. Turpitudo enim tunc nostra cernitur, cũ vita nostra ante instorum oculos reprehensibilis monstratur. Tamquam enim subsequentis operis tegmine velamur; qñ culpa tentati ad lamenta accendimur atque ipsis lamentis excitati ad perspiciendum lumen iustitiæ subtilius oculos mentis aperimus. Quasi in dolore vestimenta scindimus, quando ex fletu discretione crescente cuncta quę agimus districtius irata manu iudicamus.

Item sicut dicit Gregorius, Pœnitentiũ corda sterquilinio assimilantur: quia dum mala sua flendo considerant, quasi ante se stercora sese abijciendo coacerunt.

Item pœnitens debet destruere veteratem vitiorum, vt habeat nouitatem virtutum. Pueri enim vestes veteres laniant, vt nouas recipiant. Et armiger destruit malum equum, vt habeat meliorem. Et homo dissipat domum veterẽ, vt faciat pulchriorem. Similiter debet homo per pœ-
2. Cor. 5. nitentiam destruere veterem hominem, vt induat nouum. 2. Corin. Scimus quoniam si terrestris domus nostra dissoluatur, domum non manufactam habemus, &c.

Item differens pœnitentia vsque ad senectutem, similis illi est, qui haberet quatuor asinos, & debiliori eorum totum ipsorum quatuor onus imponeret: quia talis profecto impius, & stult̃ reputaretur. Sic est ille qui totũ onus pœnitentiæ suæ
Mal. 1. vult̃ in senectute sua portare, quando iã non potest laborare. Vnde Malach. Maledictus dolosus, q̃ habet in grege suo masculum, & votum faciens imolat Domino debile.

Item pœnitentia accelerata, & in ætate iuuenili incepta præseruat a putredine carnalium desideriorum. Nam sicut carnes custodiũtur ex salis appositione, aliàs putrescerent, & scaturirent vermes quin sal citò apponeret: Sic caro hominis vermes peccati, & prauæ delectationis scaturirit, nisi in ætate iuuenili doneẽt, & in senitutem spiritus redigatur.

Item omne onus alleuiatur ex consideratione mercedis. Nam portio lignorum vel bladi maius onus libenter assumit in humeris suis, vt maiorem mercedem habeat. Sic debet facere pœnitens maiora, scilicet onera laborum, & ieiuniorum sibi assumere, vt magis remuneretur. Vnusquisque enim mercedem accipiet secundum laborem suum.

Item qui indiscretè per pœnitentiam se affligit, similis est illi qui vermem vult executere, de arbore, & excutit fiorem, vel fructum cum verme. Et lotrici quæ pannos lacerat lauãdo super lapidem, & percutiendo. Et monacho qui tantum equitauit, quod oportuit equum remanere in crastino in stabulo.

Item ille qui aufert vitam alicui, qui vi ctuus esset per annum, homicida iudicatur. Quãto magis ille qui nimijs ieiunijs, & afflictionibus efficit, vt decem annis ci- Bar.
tius moriatur quam esset moriturus? Ber. Non habet callidus hostis efficacius machinamentum ad tollendum de corde charitatem, quod si efficere possit, vt in ea incautè, & sine discretione ambuletur.

Item tardius pœnitentiam faciens, similis est ei qui debitum incurrit ad vsuram: qui quanto plus differt soluere mutuum, tãto plus crescit debitum super eũ, & tanto plus oportet eum dare tempore solutionis. Sic quanto diutius fuerit aliqs in peccatis, tanto plus soluet in pœna. Ro- Rom.6
ma. Secundum duritiam tuam, & im pœnitens cor &c. Verè enim magna est vsura, quando pro vno peccato soluitur pœna infinita, i. pro vna delectatione peccati pœna æterna,

Item pñia est appetenda, & si non pp pœnam quam infligit, saltem pp gratiam quam acquirit. Solet enim homo aliquia nobilis vetulam mulierẽ ducere, & ignobilem in vxorem, non propter se, sed propter diuitias magnas quas habet, & propter magnam hæreditatem quam possidet. Sic & tu pœnitentiam assume tibi in vxorem, & si non propter se, quia tibi videtur grauis & turpis, tamen propter thesaurum gratiæ, & virtutum quem secum defert, & hæreditatem æternam, quam ꝓmittit. Sap. Hanc amaui, & exquisiui a iu- Sap. 8.
uentute mea, & quæsiui illam sponsam mihi assumere, & amator factus sum formę illius. Et ibidem. Sciens quoniam co- Sap. 9.
municabit de bonis suis. Et Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.

Vel

Viri perfecti, vt in Dei amore feruentiores reddantur, superuacaneas cogitationes exẽplo Nazareorũ à mente reijcere admonẽtur. Cap. LX

PErfecti viri studẽt resecare superfluas cogitationes, vt scilicet in diuino amore fiant feruentiores. Cuius exemplũ quidem ostẽditur in Nazareis, qui in veteri lege capillos eorum quos in deuotione nutrierant, expleta deuotione radere, & in ignem ponere iubebantur. Quid est enim, vt Grego dicit, ꝙ Nazarei capillos nutriunt, nisi ꝙ per vitam magnæ continentiæ præsumptionũ cogitationes crescunt? Et quid est deuotione completa capillos radere, nisi ꝙ tunc ad perfectionis summam contingimus, cum sic exteriora vitia vincimus, vt etiam cogitationes superfluas à mẽte resecemus? Quas nimirum sacrificij igne concremare, est flammis amoris diuini incendere, vt totaliter mẽs in amore Dei ardeat, & cogitationes supfluas cõcremans, quasi Nazarei capillos deuotionis perfectione consumat.

Ad finem vsque in bonum instanter esse perseuerandum, hostiæ sacrificij, pauonisque exemplo hic admonemur, vt Dei gratiam impetrare queamus. Capit. LXI.

PErseuerantia necessaria est in opere bono, sicut cauda animalis in sacrificio. Vñ cauda hostiæ iubetur offerri in sacrificio. Leui. 3. Indecẽs est enim animal sine cauda. Leui.3. I. opus incẽptum sine fine; vel complemento. Vnde dr, ꝙ pauo auis, qũ amisit caudam, non audet apparere præ verecundia. Sic sine cauda perseuerantiæ non audebit aliquis coram Deo in iudicio apparere.

Item perseuerantia impetrat gratiam. Nã si hõ tantum perseueraret in oratione quantum pauper ad ostium diuitijs pro eleemosyna, citius impetraret spiritualem eleemosynam quàm ille corporalem. Vnde Apostoli perseuerãtes in oratione, Spiritum sanctum acceperunt. Act.2.

Pigri hominis natura plurium Dominorũ castrorum, agroque neglecto assimilari declaratur. Capitu. LXII.

PIger hõ similis est castro plurũ dñorum, inter quos ille q remissus est to tũ amittit. alius.n. paulatim aufert ei ius suũ. Sic si spiritus remissus fuerit caro, q̃ aduersus spiritũ concupiscit, quotidie aliquid cõtra ipsum acquirit. Pro. Manus fortium dominabitur, quę autem remissa est tributis serniet. Pro.12

Item piger homo similis est agro neglecto qui herbas inutiles profert, si in pace dimissus, nec fossus, nec purgatus sæpe fuerit, & bonis seminibus seminatus. Sic homo vitiorum spinas, & tribulos generat, nisi vtilibus occupetur laboribus.

Prædicatores bona docentes eaque ipsimet non agentes, cæcis ac claudis comparari affirmatur. Cap. LXIII

PRædicatores qui dicunt, & nõ faciũt, similes sunt cæcis, & claudis, qui sedẽ in introitu ciuitatis mendicantes qui trãseuntibus viam ostendunt, sed nũquam in ea pedem ponunt. Contra illud Ia. Sic loquimini, & sic facite. Iaco.

Item sicut esset deridendus quæ argento vas fictile ornare vellet, decorare lutũ, vt sordidare argentũ: Sic irrisione dignus est, qui cum malus sit, bona dicit. Prouer. Quomodo si argento solido ornare velis vas fictile, sic tumẽtia labia cum pessimo corde sociata. Pro.26

Quantum laborandum sit, vt diuina merita augeamus, seminantis ditantisque exemplo instruimur. LXIIII.

PRoficere dẽt homo continuè in operibus suis bonis. Nam volenti ditari non sufficit sibi non perdere, nisi annuatim crescat in aliquo. Similiter desiderãs ditari in bonis spũalibus, dẽt annuatim, & quotidie bona sua ampliare, vt dr. Ambulietis, vt abundetis magis. 1. The.4

Item nullus vellet semen suũ terræ cõmittere, nisi crederet illud multiplicatum colligere. Ergo sicut laboraret homo ad multiplicandum semina, sic debet laborare ad multiplicandum merita, quod est secundum Deum proficere Apostolus. In omni opere bono fructificantes, & crescẽtes in scientia Dei. Eph.

In peccatis hac in vita prosperantes, qui in sania ac freneticis similes iudicantur ferè per amena prata pulchraque itinera ad interitum ducẽ edocetur. Cap. LXV.

PRosperantes in peccatis similes sunt illis qui per pulchra itinera ad suspendium

dium pertrahũtur, vel qui per amęna prata ad carcerem damnationis ducunt. vñ Grego. de peccatore prosperitatibus mũdi florente dicit: Honoratur in via, in peruentione damnabitur, & quasi per amœna prata ad carcerem peruenit qui per p̃sentis vitæ prospera ad interitum tendit.

Item prosperitas peccatorum exultantium in peccatis, similis est insanis, quia tales, vt dicit Greg. non prosperitate eriguntur, sed insania quam subeunt, vñ affligi debuerunt, & exinde miseri in exultatione defluunt, vñ altius flendi sunt.

Item peccatores tales sunt freneticis similes qui insaniam virtutem putãt: quia ex morbo esse nesciunt hoc, ꝙ amplius sani possunt; Et quasi creuisse viribus se æstimant, dum ad vitæ terminum per augmenta doloris appropinquant, quia ratio eis sensum non habentes flent, & ridẽt, & tanto magna æstimatione se dilatant quanto in sensibiles malum, quod patiũtur ignorant.

Rationis vis quanta sit, & qua via semper animi cogitationes habeat regulare, vnico ancillarum Dominæ exemplo ostenditur. Cap. LXV.

RAtio debet regere cogitationes sicut domina regit ancillas, & familiam. Nam videmus (sicut dicit Greg.) ꝙ absente domina familia deordinatur, quia ancillarum linguæ perstrepunt, silentiũ deserunt, deputati operis officia negligunt, totum ordinem sibimet confundunt. At vbi repente domina venerit mox perstrepentes linguæ reticent officia vniuscuiusque operis repetunt, sicque ad opus proprium ac si non recesserint reuertuntur. Similiter si ad momentũ rõ discedat quasi absente domina cogitationũ se clamor velut garrula ancillarũ turba multiplicat. Vt autem ratio ad mentem redierit mox se confusio tumultuosa compescit, & quasi ancillæ se ad iniunctũ opus tacitè reprimunt, dum cogitationes ptotinus causis se proprijs ad vtilitatem subdunt.

Religiosorum vita qualis esse debeat, mortuorum similitudinibus quibusdam facilè terminatur. Cap. LXVII.

REligiosus debet esse mortuus mũdo. i. ad modum mortui se habere. Nam mortuus in sepulchro absconditur, & sic religiosus debet abscondi in claustro, & non discurrẽdo vagari. Col. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Coll.3.

Item anima mortui a carne separatur. Et sic religiosus debet a carnali amore separari. Eccl. Quasi adeps separatus a carne. In adipe enim signatur deuotio spiritualium, quæ debet esse in religioso separata ab amore carnalium. Eccl.47

Item caro mortui a vermibus cõsumitur, scilicet in sepulchro. Quia religiosus per pœnitentiã debet consumere corpus suum in hoc mundo mente autem debet esse in cęlo. Iob: Elegit suspendium anima mea, i. desiderium æternorum: & mortem ossa mea. i. mortificationem carnaliũ desideriorum. Iob. 7.

Item mortuus non sentit si pungatur, vel deijciat, vel eleuetur. Et sic vere mortuus mundo. 1 Reg. Sicut angelus dñi dominus meus, nec benedictione, nec male dictione mouetur. 1. Reg. 19

Item mortuus omnia temporalia relinquit: Et sic religiosus omnem proprietatem debet resignare, & omnia corã Deo, & fratribus repręsentare, & nihil sibi arrogare. 1. Cor. Quid habes, quod non accepisti? Bernardus. Monacho habenti proprium, negabit Deus suum proprium, scilicet cœlum. 1. Cor.4

Sacerdotum veterie legis corporales perfectiones exterioresque ipsius immunitas negatiuè recensentur, quibus Christi sacerdotum clara similitudine spiritualia ornamenta aperiuntur. Cap. LXIII.

SAcerdotes Christi, & clerici immunes debent esse ab illis maculis spiritualiter, a qbus clericos, seu sacerdotes Iudæorum oportebat esse immunes corporaliter. Prohibetur.n. esse cæcus, i. ne sit ignorans: claudus, i. instabilis, & ad diuersa inclinans. Et ne sit parvo, vel grãdi, vel curto naso. i. ne habeat defectũ discretionis ne plus, vel minus; aut aliqua praua exerceat. Per nasum enim signatur discretio, quia est discretiuus odorum.

Itẽ ne sit fracto pede, vel manu, i. ne amittat virtutem operandi bene, vel procedendi de virtute in virtutem.

Itẽ repudiat si hẽat gibbũ añ; vel retro p quẽ signat supfluus amor terrænorum.

Item si lippus. i. si per carnalẽ affectum eius ingeniũ obscuratur. Contingit enim lip-

Universidad de Deusto Biblioteca

lippitudo ex fluxu humoris. Repudiatur etiam si habeat albuginem i oculo, idest præsumptionem candoris iustitiæ in sua cogitatione.

Item si habeat lugem scabiem, i. petulantiam carnis. Et si sit habens impetiginem, quæ sine dolore corpus occupat, & membra corporis fœdat; per quã aduantia designatur. Et etiam si sit herniosus, vel ponderosus, q̃ si gestet pondus turpitudinis in corde, licet non exerceat opere.

Mercenarijs sancti viri quatuor rationibus nec non illis qui corporaliter suspenduntur comparatur, eosque in alia uita ab omni corporis aique perturbatione tandem a Deo fore liberandos demonstratur. Cap. LXIX.

SAncti viri assimilantur mercenarijs. Primo ratione temporis, quia tempus pũs cito finiti exoptant, vt scilicet ad vitæ præmia perueniant. Sicut mercenarij p̃ stolantur finem diei, vt labor cesset, & recipiãt premium operis sui. Iob. Sicut dies mercenarii dies eius. Vbi dicit. Gre. Dies suos mercenarius euolui citius exoptat, vt ad laboris sui præmium sine tarditate perueniat. Dies itaque hominis a vera & æterna sapientia rectè diebus mercenarij comparantur, quia præsentem vitam exilium non patriam, militiam non palmam deputat; & eo longius a præmio se conspicit, quo tardius ad finem venit. Iob. 7. Grego.

Secundo ratione laboris. Nam, sicut dicit Grego. Mercenarius in alienis laboribus exsudat, sed tamen sibi præmium, proprium præparat. Omnes ergo qui spe cœlestium præditi exercitatione vitæ præsentis atterimur in alieno laboramus: Nam sæpe & reprobis seruire cogimur, mundo quæ mũdi sunt reddere coartamur, & alieno quidem labore fatigamur, sed tamen præmia nostra percipimus: & per hoc peruenimus ad propria, quod purè ministramus aliena.

Tertio ratione operis. Nam, sicut dicit Grego. Mercenarius solicitè curat inspicere ne vnquam dies vacuꝰ labatur ab opere, & expectatus finis temporum inanis veniat ad remunerationem. In laboris namque studio conspicit quid peipere in tempore remunerationis possit. Nam cum opus crescit, præmij fiducia proficit. Cum vero opus torpuerit, spes a remunerione lassescit. vnde & electus quisque vitam suam, quasi mercenarij diem pensans, tanto fidentius ipse tendit ad præmium, quanto nunc robustius perdurat ad laboris incrementum, qui sit decursus præsentis temporis pensat, dies cum operibus numerat: ne a labore vacua transeant uitæ momenta formidat: aduersis gaudet, passione reficitur, mœrore refouetur, quia sequentis uitæ præmiis tanto se largius remunerari conspicit, quanto præamore illius quotidianis se moribus uerius impendit.

Quarto ratione mercedis. Quia consideratio mercedis, homini mercenario leuiat ponderis laboris. Et similiter Sanctis Viris consideratio premij minuit laborẽ exercitij. Vnde Grego. dicit: Mercenarius cum facienda opera conspicit, mentẽ protinus ex longinquitate, & pondere laboris adficit. Cum uero lassescẽtem animũ ad considerandum operis premium reuocat, uigorem mox animi ad exercitium laboris reformat, & quod graue perpendit ex opere, leue æstimat ex remuneratione. Sic electi quiq; cùm mundi huius aduersa patiuntur cùm honestatis cõtumelias, rerum damna, cruciatus corporis tolerant esse grauia quibus exercentur pensant. Sed cum mentis oculum ad æternæ patriæ considerationem tendunt, ex comparatione præmii, quàm sit leue, quod patiuntur inueniant: quod enim ualde esse importabile ex dolore ostenditur considerione prouida ex remuneratione leuiatur.

Item Sancti Viri assimilantur illis, qui corporaliter suspenduntur: Quia sicut ille, qui suspenditur corpore ad alta sustollitur, ut ibi moriatur: Sic quoq; Viri Sancti ad alta per contemplationem se subleuant, ut affectibus terrenis intereant: unde Iob. Elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea. Grego. Sancti Viri certissime sciunt, quia habere in hac uita requiem nequaquam possunt: Et idcirco suspendium eligunt, quia nimirum desideria terrena deserentes, ad alta animum tollunt; suspensi autem mortem suis ossibus inferunt: quia amore superne patriæ in uirtutum studiis accincti, hoc quod fortes prius in mundo fuerant, uiculo humilitatis insequuntur. Iob. 7.

Item Sancti post hanc uitam liberantur ab omni pœnalitate, & molestia, quam patiuntur in hac uita. Nam licèt cardui, & urticæ granis in campo seminentur, tamen cum ponuntur in horreo, societas illa separatur.

paratur. Et sic affectiones, & tribulationes quibus modo Sancti coniuncti sunt in campo Mundi omnes separabũtur ab ipsis, cum reponentur in horreo cęli. Apoc. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, &c. Apo. 21

Mysticam sacræ scripturæ intelligentiam assidua eius lectione haberi, vnica hominis ignoti cognitionis similitudine breuiter ostenditur. Cap. LXX.

SCripturę sacræ intelligẽtia mystica assidua eius lectione aperitur. Cuius exẽplum est (secundum Greg.) Sicut ignotorum hominum facies cernimus, & corda nesciimus, sed si familiari eis locutione coniungimur, vsu colloquii eorum, & cogitationes indagamus. Ita cum in sacro eloquio sola historia aspicitur, nihil aliud quam facies videtur. Sed si huic assiduo vsu communicamus, intimam mentem ex collocutionis familiaritate penetramus. Dum enim alia ex alijs colligimus, facile in eius verbis cognoscimus aliud esse, quod intimant, aliud, quod sonant. Tanto autem quisq; notitia illius extraneus redditur, quanto in sola eius superficie ligatur.

Silentij vtilitas quanta sit, linguæque refrenatio quantum prosit, duobus naturalibus indicatur exemplis. Cap. LXXI.

SIlentium feruorem deuotionis seruat. Solet enim obstrui vas in quo est vinum, vt vinum fortius fiat, vel sit. & porꝰ coopertus colorem suum, & munditiam conseruat. Sic qui vult deuotionem cordis, & munditiam conseruare, debet os clausum tenere. Psa. Concaluit cor meum intra me, &c. Psa. 38.

Item silẽtium seruare est os, vnde exit ignis, & flamma omnia comburens, obstruere. Iac. Lingua ignis est, &c. Ecce quãtus ignis quàm magnam syluam incendit, idest virtutem bonorum operum cõsumit. Iaco. 3.

Simoniacus Leoni ac Latroni comparatur: cuius peruersitas ex istorum similitudinibus indicatur. Cap. LXXII.

SImoniacus assimilatur Leoni. quia procurat, quod ecclesia quę est sponsa Christi, aliunde grauida sit quàm de suo viro quæ de solo Spiritusancto cõcipere debet: sed simoniacus facit, quod concipit de spiritu maligno, & sic ea facit nutrire filios adulterinos, & filios ꝓprios exhæredat a patrimonio Christi, constituens hæredes filios diaboli. Ecclesiastic. Omnis mulier relinquens virum suum peccabit, & statuens hæreditatem ex alieno matrimonio. Ecc. 23

Item Simoniacus assimilatur latroni. Facit enim Simonia homines esse latrones, & sacrilegos, quia scilicet sacra sunt ea circa, quæ latrocinium exercẽt. Absurdum est enim dicere eum qui furatur, vel capit calicem alicuius ecclesiæ sacrilegiũ, vel furem esse, & non eum qui furatur tã ecclesiam quàm quæ ad eam pertinent. Io. Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur, est & latro. Ioan. 10

Quamplurimis perspicuisque exemplis sacra scriptur æ testimonijs quamopere malorum societas, qui cũ bonis viris nunquã uersantur ne eorum malitia pateſiat, sit fugienda enucleatur. Cap. LXXIII.

SOcietatem bonorum fugiunt mali, ne eorum malitia appareat. Sicut mulier turpis non libẽter sedet iuxta pulchram, ne turpitudo illius magis appareat: quia opposita iuxta se posita magis elucescunt. Sic mali non sociantur bonis libenter, ne malitia sua eorum boni tate magis euidens fiat. Ioan. Omnis qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Ioan. 3

Item societas mala trahit ad peccatum sicut accidit de spinis, quòd vna trahit aliam. Prou. Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis, &c. Et idcirco, sicut non est tutum ægroto esse in aere corrupto, quia ex hoc cito recidiuum pateretur, sic non est tutum bonis esse in consortio peccatorum, ex hoc enim ad peccatum inducuntur. Prouerb. Amicus stultorum efficietur similis. Vnde, sicut non est securę ouis iuxta lupum, nec stuppa iuxta ignem, nec lagimem iuxta catum: Sic nec iustus iuxta peccatorem, nec mulier iu- Pro. 2. Pro. 13.

1. Cor. xta peccatorem. Co. Corrumpunt mores bonos colloquia mala.

Item societas mala est vitanda. Nam q non vult esse leprosus, debet vitare consortium leprosorum. Sana poma sociata putridis citius corrumpũtur, & sani cum
Ps. 17 infirmis citius infirmantur. Ps. Cum per-
Iron. 4. uerso peruerteris. Prouer. Non delectetis in semitis impiorum, nec tibi placet malorum via.

Item societas mala non est toleranda propter vtilitatem temporalem. Nã si qs esset in domo succensa, vbi non esset, nisi vna fenestra, per quam non posset exire indutus, & oneratus, potius omnia sua dimitteret antequã non exiret. Sic quilibet dispendium suorum, & suæ carnis quantuncũque potius deberet sustinere quàm in consortio malorum remanere in peri-
Gen. 39 culo suo. Vñ Gen. Ioseph relicto pallio in manu fęminę fugit. Et homo de periculo maris libenter nudus euadit.

Item socius malus abijciendus est, sicut dens putrid° de ore deijcitur, ne alios corrumpat, & ouis morbida de grege aliarum, & leprosus de consortio hominum. Et pomum putridum de aceruo aliorum.
1. Cor. 5 1. Cor. Modicum fermentum totam massam corrumpit.

Quàm benigne bonis temporalibus viris præsertim spiritualibus prouideat Deus, tum exemplis tum auctoritatibus ostendatur. Cap. LXXIIII.

SOllicitudo temporalium est viro spirituali contemnenda. Nam qui ad fontem vadit non est sollicitus quid bibat. Quid ergo times stulte? quidẽtia Dei maior est fonte. Cogita, quod seruus dẽt esse sollicitus quomodo bene seruiat domino suo, & domini est quid de ministro suo.
1. Pet. 5. Vnde dicitur: Omnem sollicitudinem ve-
Matt. 6. stram proijcientes in eum, quoniam ipsi
Chry. cura est de vobis. Matt. Nolite solliciti esse dicentes, qd manducabimus, &c. Chryso. Escam corporis si sollicitus non fueris, habebis: iustitiam vero si sollicitus nõ fueris non habebis. Quis est pater qui nõ prouideat filijs suis, cum vederit eos ege-
Matt. 6. re? Matt. Scit pater vester, quia his omnibus indigetis.

Quo pacto spes tuta fiat, & adiutor, & quantus sit semper in Deo sperandum terminatur. Capi. LXXV.

SPes iuuatur ex bonis operibus, secut° n. dẽt esse de re, qui habet bonum pignus apud se. Securi itaque sunt de regno futuro, qui habẽt bona opera, quæ quasi pignora sunt regni cęlestis. Grego. Cum opus ꝓficit, regni cęlestis fiducia crescit.

Item spes iuuatur ex tribulationibus. Certus enim potest esse de re venali qui pretium apud se habet. Sic debet esse certus de regno æterno qui multas tribulationes sustinuit, quibus regnum cœlorũ emit. Acto. 14. Per multas tribulationes Act. 14
oportet nos intrare in Regnum Dei.

Item sperandum est in Deo, quia sperãtes in se, sustinet ne cadant. Naturaliter n. qui debilis est, et timet cadere, alicui rei adhæret, vt patet i puero, vel infirmo. Sic naturalis ro dictat animæ cognoscẽti debilitatem suam, quod fortiori se inniti debeat, scilicet Deo. Quia de facili transit malum passum, qui habet bonam appodiationem, scilicet Deũ, qui bene potest eum extra malum passum eijcere. Veritatis enim est præstare fulcimentum innitẽti sibi, sed vanitatis est negare. Vnde cum Dominus veritas sit, innitenti sibi non se subtrahit, sicut solent facere mali pedisseq eis qui appodiant se sibi, quia subtrahunt se, vt cadant. Isa. Speret in nomine
domini, & inueniatur super Deum suum. Isa. 7.

Valde monstruosum esse de Dei gratia superbire, difficulterque superbos humore gratiæ carentes a propria voluntate deflecti, definitur.

Cap. LXXVI.

SVperbire de gratia a Deo data, monstruosum est. Nam sicut mõstruosum esset, quod ex muliere nasceretur buson: sic monstruosum est, quod aliquis ex gratia Dei, sibi data a Deo efficiatur superb°. Et talis etiam de vita moritur, de sanitate
ægrotat, de medicamẽto interficitur. Gre. Gregor.
Qui de virtutibus se extollit, non de gladio, sed medicamento se interficit.

Item superbi difficulter a propria volũtate

tate, quia carent humore gratiæ. Virgula enim quanto plus habet de humore, tanto citius flectitur. Sic qui plus habet de gratia, citius obedit. sed lignum aridũ cito frangitur, dum flecti creditur: sic superbi qui sine humore gratiæ sunt, flecti non
Eccl 6. possunt. Eccle. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut thaurus, ne forte elidatur per stultitiam virtus tua, & commedat folia tua, & fructus tuos perdat, & relinqueris velut lignum aridum in deserto. i. sine merito.

Diaboli tentatio in quo potissimum fiat peccato, illiq obsequi quantum obsit, ac quos præcipue Deus in hoc mundo tentari tribularique patiatur: quomodo ve tentationibus resistendum sit, examussim explanatur. Cap. LXXVII.

TEntat diabolus hominem de illa re, qua magis consueuit decipere; sciens q membrum citius frangitur, vbi prius fractum fuerit, quàm alibi. Et citius incẽditur lignum, quod aliquãdo fuit i igne, quàm si nunq fuisset. Et citius cadit homo in infirmitatem quam aliquando habuit, quàm in aliam. Sic homo facilè inclinatur ad peccatum, quod aliqũ fecit.

Item tentationis delectatio corrumpit sinceritatem animæ, etiam sine consensu operis, sicut mulier non dicitur casta, q̃ libenter audit verba corruptoris, dato et, q̃ ei in opere non consentiat; & quæ appetit diligi, etiam si corrumpi non appe-
Aug. in Reg. tat. Aug. Non solum appetere, sed apperi velle, criminosum est. Sic non est reputãda casta anima, quæ tentationes diaboli recipit, & in eis delectatur, quamuis peccatum facere non velit.

Item tentat diabolus, & impugnat maxime illos, qui ipsum deserunt, & ad Deũ se conuertunt, vt Pharao filios Israel fugientes persecutus est. Glosa. Qui ab illecebris mundi abstinere, & in Christo piè vult viuere, persecutionem patitur. Dum enim diuino seruitio constringi exoptat, bellum diaboli contra se excitat, sicut rex sibi subditos non impugnat, sed aduersarios.

Item tentationibus, & suggestionibus non resistẽtes, nõ possunt coiungi Deo. Vnde assimilantur illis mulieribus, cum quibus in veteri lege non poterat sacerdos matrimonium contrahere. Nam Le-
Leu. 21 uit. 21. Præceptũ est sacerdoti, vt virginẽ tantum duceret in vxorẽ: sed viduam, & repudiatam, sordidam, & meretricẽ non acciperet. Per viduam enim intelligitur anima, cuius mortuus est carnalis vsus, sed non affectus, quam sola necessitas retrahit a malo, non charitas. Et talis potest dici vidua de vno marito, quæ lambit vbi mordere non potest, idest delectationes pręteritas quas habere non potest, cupit: sicut canis lingit hastile, & scutellam post cibum. Thim. Vidua ī delicijs viuẽs, 1. Thi.
mortua est. Glo. morte peccati, vel morte 5
animæ. Talis enim vidua, quando contingit ei aliquid, quod tædet, semper recogitat maritum mortuum, quamuis pessim° fuerit: & talis est anima, cui quando contingit aliquid aduersi semper suspirat ad ea, quæ dimisit, vt filij Israel ad ollas carnium in Aegypto. Per repudiatam significantur illi quos negocia mundana repudiant, & ad illa se ingerunt non vocati, & a mundo contemnuntur, & opprimũtur, & tamen mundum non contemnunt. Sicut meretrix ad leccatorem suum accedit, licet ab eo frequenter verberetur, & cum eo multas molestias sustineat. Aug. Augu.
Ecce turbat re mundus, & amatur, quid si tranquillus esset? quomodo in hæreres formoso, qui sic amplecteris fœdum? Tales etiam similes sunt leccatoribus, q in curijs Principum bonis nutriti mortes lis, licet fastidientur, & licentientur, tamẽ expulsi per vnum hostium, redeunt per aliud. Sic quidam ita sunt allecti illecebris, & delectationibus mundi, quod licet aduersitatibus, & molestijs impugnẽtur ab eo, tamen non recedunt. Per sordidam intelligitur anima, quæ immundis affectionibus maculatur. Si vis ergo desponsari Christo, auferas tibi vestimenta sordida, vt omni tempore vestimenta tua Ro. 13.
idest opera sint candida. Rom. Abijciam° opera tenebrarum, &c. Per meretricẽ autem, quæ cuilibet patet libidini, intelligitur anima, quæ cuilibet cedit tentationi. Hiere. In omni via prosternebatis mere- Hier. 2.
trix. Nulla ergo talis anima est Deo coiungi apta.

Item tentari, & tribulari Deus hominẽ permittit, etiam postquam ei magna dona contulit. Vnde Salomon (sicut dicit Grego.) diuinitus sapientiam accepit, & statim post meretricem mulierum quæstione pulsatus fuit. Quod igitur Salomõ mox post tantam reuelationem certamẽ turpium mulierum pertulit, designauit, q̃ mentem nostram sæpe concessis virtuti-

bus respect° intimæ largitatis illuminat: sed hanc protinus etiam lubricæ cogitationes turbant, vt quæ subleuata immenso munere exultat, etiam tentatione pulsata, quid sit inueniat. Sic Helias diuina gratia præditus, sermone cœlos aperuit: & tamen probatus subito infirmus per deserta fugiens, vnam mulierem expauit. Sic & Paulus ad tertium cœlum ducitur paradisi penetrans secreta considerat; & tamen ad semetipsum rediens contra carnis bellum laborat, legem aliam in membris sustinet, cuius impugnatione in se fatigari spiritus legem dolet.

Item tentat diabolus primo blandiendo, quasi procando, sicut leccator primo salutat mulierem procando, sed postquã fuerit ab eo corrupta semel, sequitur eum non rogata, nec habet audaciam postea aliquid ei denegare: sed plerunq; contra cor suum obedit ei in omnibus. Sic anima diabolo semel exposita per cõsensum peccati non habet amplius audaciam ei
Hier. 2. resistendi, sed dicit illud Hiere. Adamaui alienos, post eos ambulabo.

Item tentatio mala est statim a principio repellenda, sicut ignis antequam crescat, extinguendus; est & infirmitas anteq̃
Grego. radicetur, sanari potest. Greg. Si tentationi in corde nascenti festine non resistitur, eadem mora qua nutritur roboratur.
Iac. 3. Iaco. Resistite diabolo, & fugiet a vobis. Esto ergo sicut Dangerosus epulator, qui cibos immundos, seu non bene paratos vertit, vel reijcit in faciem apponentis. Sic cum indignatione tentationes reijcies quasi scutella sua diabolum in fronte pcutit. Item qui pannos suos comburi sen sit, ignem amouet. Et miser homo se senuit comburi igne concupiscentiæ malæ, & luxuriæ, & pedem mentis non retrahit.

Item tentatio mala vincitur oratione.
Exo. 17 Exod. Cum leuaret Moyses manus, & ora
Iudith. 4 ret, vincebat Israel. Iudith. Memores esto te serui Dei, Moysi, qui Amalech non in ferro pugnando, sed precibus sanctis orãdo eiecit. Plus enim valet vnus Sanctus orando, quam multi peccatores prælianado. Item tentationes repelluntur per confessionem. Latrones enim fugiũt eos
Hiere. accusantes. Sic demones fugiunt peccata reuelantes, & confitentes. Hiere. Reuelata traditione cõfusus fugiet inimicus Ecclesiastici. Qui reuelat arcana amici, si-
Ecc. 27 dem perdit.

Item vincitur tentatio carnis spiritualiter per fugam, sicut extinguitur ignis per separationem lignorum. 1. Corin. Fugite fornicationem. 1. Cor. 6

Peccatorum causa hominis vitam abbreuiari. serui unico exemplo, duabusq; sacræ scripturæ auctoritatibus approbatur.
Cap. LXXVIII.

TEmpus abbreuiatur homini propter peccatum. Nam si aliquis haberet seruum, vel filium, cui dedisset pecuniam ad negociandum, & totam cõsumeret filius prodigus, vel etiam de pecunia sua ipsum impugnaret non plus ei daret, sed potius residuum ei auferret. Sic facit Deus plerunq; peccatori de tempore, quod dedit ei ad pœnitentiam, & ille abutitur eo in superbiam, & Deum impugnat. Proue. Pro. 10.
Timor Domini apponit dies, & anni impiorum breuiabuntur. Sicut medietas mẽbri abscinditur ne totum corrumpat. psalmus: Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos. Psa. 54.

Hominis ad benefaciendum tepiditas quantum Deo displiceat, & quot animæ damna afferat breuibus ostenditur uerbis exempliq; perspicuis. Cap. LXXIX.

TEpiditas iram Domini prouocat, sicut aqua tepida prouocat vomitum. Apoca Quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo. Tepidus a Deo enomitur eum in deteriis labi permittitur, vel cum impœnitens moritur. Apo. 3

Item tepiditas fiduciam tentandi Diabolo præstat. De multis enim tentat tepidum, de quibus non auderet tentare feruentem. Oleæ enim feruenti muscæ non insident.

Item tepiditas reddit hominem impotentem, & contractum: vt patet in illis, qui cum fortes sint corpore, tamen possunt vix partem pœnitentiæ facere, quam facit vna vetula totam. Quod accidit ex tepiditate eorum, quia paruum habent desiderium. Bernardus: Forsitan non possumus, quia non multum volumus.

Verus timor hic Animæ ostiarius iure nuncupatur, qui quidem a seruili timore facile seiungitur, & quantum Dei timor nobis prosit, aperitur.
Cap. LXXX.

TImor est sicut ostiarius animæ. Nobiles enim I egressibus habet ostiarios cum baculo turbam arcentes, ne cõprimant eos, & personas suppositas, ne super collum suum se ingerant, expellunt. Sic anima iusti, quando exit ad loquendum, vel videndum, timorem habet pro ostiario, cuius baculus est totus infernus ad expellendum turbas malarum cogitationum, ne ab eis comprimatur Iesus, idest salus animæ per consensum. Vnde Turbæ te comprimunt, dictum est ei. Et ideo non est exeundum sine ostiario. Sed timor seruilis non est ostiarius vinus, sed pictus: quia manet in timore seruili peccandi voluntas, & sequeretur opus, si putaretur impunitas, vt dicit
Augu. August. Est ergo timor seruilis, vel mundanus sic verè sicut ostiarius pictus in portis diuitum, qui eleuata claua videtur percutere ingredientes, & ingressum prohibere: quod non facit. Sic timor, qui sine charitate est, videtur peccatum expellere, sed non expellit. Item timor bonus præparat cor hominis Deo. Quando enim aliquis magnus vult hospitari in aliqua domo, præmittit nuncium, qui domum mundet, & præparet. Sic Deus
Eccl. 2. facit immittendo timorem. Ecclesiastic. Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, scilicet ad recipiendum eum, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Item timor mundanus quo quis magis eligit malum animæ quàm corporis, facit eum similem rustico, qui eundo ad forum portat sotulares suos in collo suo magis eligens lædere pedes suos quã sotulares.

TRibulatio separat hominem ab amore mundi, & peccati. est enim velut absynthium, quo viri spirituales a temporali consolatione separantur, sicut pueri aliqua amaritudine a lacte matris separantur. Electis enim suis Deus iter asperum facit, ne dum delectantur in via, obliuiscantur eorum, quæ sunt in patria. Sed sicut pulmẽtum adhęret ollæ, in qua decoquitur, nisi sæpe moueatur: sic cor hominis adhæret mundo, nisi tribulationibus pulsetur. Augu. Ecce turbat me mundus, & amatur: quid si tranquillus esset? Augu.
quomodo inhæreres formoso, qui sic amplecteris fœdum?

Item tribulationes similes sunt flagellis, seu virgis scoparum nodosis, & duris quibus pueri castigantur, & earundem etiam fasciculis, domorum habitacula a sordibus, & immundiciis expurgantur: similiter etiam ex tribulationum flagellis castigantur insipienter peccantes, & purgantur, qui humiliati ex eis ad Deum per pœnitentiam redeunt, vitam suam in melius commutantes. Flagellum enim (sicut Gregorius dicit) Grego.
Diluit culpam, cum mutat vitam. Nam cuius non mutat mores, non expiat actiones.

Item tribulari permittit Deus hominem, vt liberet eum a pœna, & vt proficiat in disciplina. Sicut pueri quãto plus verberantur, tanto magis addiscunt, & melius faciunt commodum suum, quàm si dimitterentur voluntari suæ. Isa. Miseremur impio, & non discet facere iustitiam. Isa. 26.

Item tribulationem fugiens in mundo isto, magis tribulabitur in alio. Nam scelestus, qui non vult, vel non potest soluere, de sua taberna spoliatur, vel verberatur ad valorem. Sic peccator, qui non vult modo facere pœnitentiam, & soluere, quod debet, verberatur in præsenti infirmitate, vel alia tribulatione, vel soluet in centuplum in inferno, vel purgatorio. Vnde Isido. Nequaquam deinquenti parcit, quoniam peccatorem, Isido.

aut flagello temporali ad purgationem ferit, aut iudicio æterno puniendum relinquit, aut ipse in se homo pœnitendo punit, quod malè admisit.

Item tribulatio temporalis ad libertatem æternæ gloriæ perducit. Sicut homo diu tenet bestiam, quam emit ligatam in domo sua, donec fuerit domestica, & tũc dimittit eam liberè ire per domum. Sic ligat Deus nos tribulationibus modo, & infirmitatibus in præsenti, sed post dimittit nos liberè ire in domo sua cœlesti, cũ creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Ro.8.

Item tribulatio à peccato retrahit, & ignem concupiscentiæ extinguit. Est.n. succursus homini missus à Deo. Si enim domus alicuius esset igne succensa, si qs ei aquam ad extinguendum illum ignẽ afferret, obsequium, & subsidium reputaret, & non nocumentum. Tribulatio.n. aqua est quæ domum conscientiæ igne concupiscentię succensam extinguit. Eccl.3. Ecclef. Ignem ardentem extinguit aqua.

Item si quis ab hostibus suis duceret super equum uelocem, ubi esset occidendus, gratum haberet, si quis equum illum occideret, uel necaret, ut sic ab hostibus liberaret. Quantum ergo gratum debet esse ei, qui corpus suum, a quo ad mortẽ ducitur, infirmitate, vel tribulatione aliqua debilitat, ut scilicet a dęmonibus, & à pęna libereturi? Grego. Grego. Durum non ęstimes, quòd pateris dum ab æternis cruciatibus in tua passione liberaris.

Item ad uitam rectam errãtes reducit. Quãdo.n aliquis porcum suum, uel ouẽ ducit ad pascua, uel ad forum, & nõ uult sequi, ligat eum fune, uel uirga percutit, & sic inuitum ducit. Sic Deus ligat nos infirmitatibus, & alijs defectibus, quia aliter nolumus eum sequi, nisi ligati. Ose. Ose.11. In funiculis Adam traham eos in uinculis charitatis.

Item tribulationes fugientes, & gloriã Christi adipisci cupiẽtes, similes sunt his, qui sociant se mercatoribus in lucro tantũm, & non in damno. sic tales uolunt esse comites Christi in consolatione non autem in passione, cum tamen dicat Apostolus. Sicut socii passionum estis, sic eritis, & socii consolationis. 2.Co.1.

Verbo Dei carentes spiritualiter grauiter q; fame scere naturali similitudine, & auctoritate monstratur. Cap. LXXXII.

VErbi Dei carentia assimilatur fami. Vnde Grego. Sicut fames carnis, est subtractum subsidium corporis; ita fames mentis, est silentium diuinæ locutionis. Vnde rectè per prophetam dicitur: Emittam famem in terra, non famem panis neq; sitim aquæ, sed audiendi uerbũ Domini. Sicut ergo pauperes festinãt ad portam diuitis, ut habeant refectionem corporalem unius diei, & multum infirmus est, uel debilis, qui illuc non properat: sic ad refectionem animæ multo magis debemus currere. Iac. Amos. 8. Iac.2. Sit aũt omnis homo uelox ad audiendum.

Vitam æternam, quæ in Dei consistit uisione, nos ab omni malo liberare, & omni bono replere, iureq; hæreditario fidelibus conuenire, quam plurimis sacræ scripturæ exemplis redditur per spicuum. Cap. LXXXIII.

VIta æterna erit in uisione Dei, quæ liberabit ab omni malo. Nam si uisio serpentis ænei liberabat ab omni morsu serpentino, quanto magis Dei uisio liberabit ab omni nociuo?

Item replebit omni bono. Nam si uisio Heliæ in curru igneo subleuati impleuit omnem petitionem Helisei, & uotũ: multo magis diuina uisio, & fruitio implebit omni bono desiderium cordis humani. Et si mannæ degustatio in deserto dabat omnis saporis suauitatem: multo magis Dei fruitio in cœlo dabit omnis delectationis uoluptatem. Psal. Torrente uoluptatis tuæ potabis eos. Psa.35.

Item uita æterna debetur nobis iure hæreditario. Vnde sicut turpe est, quando terra aliqua uenditur, quod ab eis, qui sunt de cognatione uendentis non eriatur, sic cum nos homines simus filiaes Christi, hereditatem regni cęlestis, quam uenditioni nobis exponit, emere debemus. Iud. Eme agrum meum, qui est in Anach: tibi enim comperit iure hæreditatis. Iud.18. Item Deus ostendit multum ualere gloriam uitæ æternę, quando eam tam durè uendit amicis quos nullo modo deciperet.

ciperet. Petrus enim emit eam martyrio crucis: Paulus amputatione capitis, & sic de alijs. Et ipse filius Dei emit eã amicis suis effusione sanguinis. Magna ergo insania uidetur esse illius, qui credit ad meliorum habere rem uenalem, quàm filius aut seruus, uel quam ipse paterfamilias. Sic qui paradisum ad melius forum uult habere, quàm sancti Viri, aut ipse Christus. Lu. Lu:24. Nonne Christum oportuit pati? &c. Gre. Grego. Quis Sanctorum sine tribulatione coronatus est? facta præcedentium recolamus, & non erunt grauia, quæ toleramus.

Quo modis uocet nos Deus, quo ue modo ad cœlestes nuptias intrare compellat, præclarissimè enucleatur. Cap. LXXXIIII.

VOcat Deus hominem multipliciter. solet enim inter homines fieri uocatio scilicet per litteras, per nutum, per uocem, & per nuncios. Litteræ igitur Domini offeruntur tibi per prædicatores, quas litras Dei sui audit, uel legit, qui audit uerbum Dei: si autem seruus alicuius magni Domini cum literis Domini sui ueniret, & apportaret bonum nuncium, cum deuotione, & honore susciperetur: sic & prędicator debet recipi. Luc. Lu.10. qui uos recipit, me recipit. sed multi literas Domini sui non recipiunt, nec audire uolunt nec ad citationes eius ueniunt, licèt omnia teneant ab eo, sed ad citationes mundi, & diaboli. s. ad quos non tenentur, citò uadunt. Prouer. Prou.1. Vocaui scilicet per literas p̃ dicatorum, & renuistis.

Item sicut gallina uocat pullos suos ,p̃ pter milucum, qui ad ipsam currunt, & abscondit eos sub ala. Sed miserrimus pullus aliquando est intentus circa spicam unam, & non uenit, & capitur a miluo. Sic miser homo intentus nimis rebus tẽporalibus non uult ad Deum uenire qñ uocatur a Deo: & ideo rapitur a diabolo, Hiere Hier.8. Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Mirabile est, quod canis uocatus a Domino statim uenit, & currit ad eum. Et factura ad creatorem, filius ad patrem, beatificandus ad beatificatorem, infirmus & ægrotus ad medicũ, & sanatorem, egenus, & pauper ad ditatorem, & locuplętatorem, seruus ad Dominum ire contemnit. Ideo conqueritur Dominus. Iob. Seruum meum uocaui, & non respondit mihi: ore proprio deprecabar illum. Glo. ore prędicatorum. Si rex uocasset pluries seruum suum, & contẽneret uenire, multum indignaret. Et quũ non irascetur Rex cœli, qui toties uocat hominem, & uenire non uult? Isa. Iob.19 Isa.65. Omnes in cęde corruetis pro eo, quod uocaui, & non respondistis mihi.

Secundo uocat nos nutu manus, uel signis creaturarum, quæ nobis innuunt, ut ad Deum ueniamus, Malus est monachus, qui non intelligit signum Abbatis sui. Prou. Prou.1. Extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret. Extendit enim Deus manum suam beneficia largiendo, innuẽdo per hoc, ut ad eum ueniamus, sicut uocatur accipiter, uel canis, cibum ostendendo. Sed nota, quod accipiter saturat' non redit ad Domini nutum, sed famelicus: Et ita non diuites ad Deũ, sed pauperes famelici ueniunt. Et ideo addit, Nõ fuit, qui aspiceret. stultus reputaretur ille, qui lignum, quod ponitur ad uinum i. circulum, uellet cum uino portare, sic qui ista uisibilia, quę sunt signa regni, cęlestis. uult habere cum regno, uel pro regno Aug. Aug. Væ illis, qui diligunt nutus tuos pro te.

Item uolunt habere oua, & obulũ unũ & nummum pro regno. Hiero. Hiero. Impossibile est, ut quis fruatur bonis præsentibus, & futuris, ut hic ueniren, & illic menẽ impleat, ut de diuitijs ad diuitias, de delitiis ad delitias transeat, ut in cœlo & in terra gloriosus appareat.

Tertio uocat uoce, idest inspiratione. Isa. Isa. 30. Aures tuæ audient uerbum post tergum monentis, Psalmus. Psa.84. Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus, qui stat ad ostium cordis, & pulsat. Sed multi ei non aperiunt: quod est magna rusticitas non apetire Domino suo. Et ideo sequitur: Despexistis omne consilium meum. Psa.84. Audites consilium amici tui de rebus tuis seruandis: & de salute animæ tuæ consilium Dei non audis.

Item uocat per nuncios, idest per flagella, quæ deferunt nobis signa salutis. Sapientia. Sap.18. Ad correctionem in breui turbati sunt, signum habentes salutis. Libenter recipit homo nuncios ab amico suo sibi transmissos. Sic debemus amplecti tribulationes à fideli amico nobis transmissas. Prouerbio. Prou.3. Quem diligit Dominus corripit, & quasi

quasi pater in filio complacet sibi, Glosa Tanto minus de flagello quo castigamur murmurare debemus, quãto in eo paternæ dilectiõis munus accipimus. Isti ergo nuncij deferuiũt nobis arras salutis, Heb. Flagellat omnem filium quẽ recipit. Istis
Heb. 12 nuncijs debemus respondere per contritionem, cõfessionem, & satisfactionem, non turpiter eijcere, nec sine honore re-
2. Reg. 10 mittere, sicut dicitur de nũcijs Dauid ad Amon missis. Isti nuncij compellunt nos intrare ad nuptias æternas. Vnde dicitur: Compelle intrare. Glo. Qui tribulationi-
Luc. 15 bus tracti ad amorem Dei redeunt, compelluntur intrare. Et nota quomodo soli citus est de nobis. Quãdo aliquis inuitat aliquem ad prandium, vellet fortè, quod non veniret: sed deus non ita, immo vim infert, vt secũ maneamus, & inuitat nos, vsque ad vestium laniationem, vel lacera tionem, & trahit per subtractionem tem poralium, & infirmitates, quod est vestes laniare. Osea. In funiculis Adam traham
Os. 11. eos, in vinculis charitatis, quia multos seducit prosperitas, quos adversitas reducit. Hoc patet in Paulo, quem cęcitas humiliauit: & in filio prodigo, quem fames reuo-
2. Para. 36 cauit: & in Manasse, quem aduersitas conuertit.

Hominis voluntas ad bonam operãdum variata, cui comparetur, exemplis pulcherrimis demonstratur. Cap. LXXXV.

VOluntatem bonam quidam nũquã habẽt. Et isti sunt, sicut mulieres sterriles, quæ nunquam concipiunt. Quidam vero bonum propositum concipiunt, sed nõ ad opus perducũt. Et hij similes sunt mulieribus, quæ concipiunt, & non pariunt, sed partus in vtero suffocatur. Et qd prodest prolem concipere, quæ statim e-
Ose. 9. mittitur, vel moritur: vel auem capere, & statim dimittere? Osea. Efraim quasi auis
Isa. 33. auolauit. Isa. Concipietis ardorem, & parietis stipulam. Stultus esset ille, cui Rex Franciæ vellet dare ciuitatem, vel castrũ, si differret per mensem, vel per annum accipere. Posset enim Rex volũtatem suã vel cõsilium mutare sed magis fatuus est ille, cui Rex cœli vult Regnum æternum vel gratiam suam dare, quando differt ac cipere, ne forte accipiat alius, & ipse vt in
Mat. 21 dignus repellatur. Mat Auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur gẽti facienti fructus eius.

Item tales similes sunt sacerdoti qui ponebat iter Romã: & dicebat, quod non poterat in æstate propter calorem ire; nec in hyeme propter frigus, & malas vias, nec in vere propter cultum agrorum, & vinearum; nec in autumno propter messem, & vindemias. Aug. Ligatus eram nõ
Aug. ferro alieno, sed mea ferrea volũtate. Vel le meum tenebat inimicus, & inde fecerat mihi catenam, & constrinxerat me. Quidam vero bonum concipiunt, sed nõ perficiunt, qui similes sunt mulieribus, q̃
Isa. 37. pariunt, & non nutriunt. Isa. Facti sunt sicut herba tectorum. qui exaruit antequã maturescereti? Quid prodest ignem accendere qui statim extinguit, nec lignis, aut flatu nutritur. Debet enim feruor voluntatis bonæ nutriri, sicut ignis nutritur li-
Pro. 26. gnis. Prouer. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis.

Tria præcipua, verba scilicet, herbas, & lapides nobis Christus elargitus est. & quid significent declaratur. Cap. LXXXVI.

CHristus nobis tradidit tria multũ vituosa, quæ similia sunt illis tribus, in quibus dicitur communiter esse magna virtus, scilicet verbis, lapidibus, & herbis. Quæ tria quidam expertus est semel, dũ ppter mala verba quæ dicebat socio suo socius ipsum impegit in fossatum, vbi pũctus est ab vrtica, & lapis de muro in caput suũ cadens ipsum vsque ad effusionem sanguinis vulnerauit, & tunc recognoscens errorem suum, a socio petijt veniam dicens, q̃ nunc didicerat verum esse, quod virtus erat in verbis quæ ipsum impegerãt, & in herbis quæ ipsum pupugerant, & in lapidibus qui ipsum cruentauerant. Nos igitur a Christo domino habemus verba doctrinæ, lapides, idest exẽpla solida iustitiæ, & herbas, l medicamina, siue sacramenta gratiæ. Et his herbis anima non solum sanatur, sed etiam pascitur, & vegetatur. Sicut patet præcipuè
de Eucharistia Eze. Requiescent in herbis Eze. 34
virentibus.

Zelus spiritualis qualis sit, & quomodo fraterna correptio fit agẽda, vnico exemplo exprimitur. Cap. LXXXVII.

ZElo bono corripiens asperius quàm debeat, assimilatur ei qui lignũ cędẽdo

do hominem præter intentionem perecu-
Deu. 19 tit, & occidit. Et de hoc etiã dicitur Deut. Si quis abierit cum amico suo simpliciter in syluam ad ligna cędenda, & lignum se curis fugerit de manu, ferumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit, & occiderit: hic ad vnam supradictarum vrbium confugiet, & viuet. Ne forte proximus eius cuius effusus est sanguis, doloris stimulo persequatur, & apprehendat
Grego. eum, & percutiat animam eius. Tunc. n. vt Grego. exponit, homo ad syluam cum amico abit, quando cum quolibet proximo suo conuertitur ad sua delicta intuenda. Et tũc ligna simpliciter incidit, quando deliquentis vitia pia intentione corrigendo resecat. Sed tunc lignum de manu exit, quando asperius quàm debeat corrigit. Et tunc ferrum de manubrio prosilit, cum de correptore sermo durior exit, vel procedit. Et quasi amicum percutiens occidit, qui auditorem suum prolata contumelia a spiritu dilectionis interficit: quia dum aliquis plus iusto corripitur, ad odiũ prouocat. Sed talis necesse est, vt ad tres vrbes fugiat, vt in vna earum defensus viuat. Quia si ad pœnitentiæ lamenta conuersus in vnitate sacramenti sub fide, spe & charitate absconditur, reus perpetrati homicidij non tenetur. Et ideo occisi fratris, idest durius correpti, & ad odium prouocati proximus. i. Christus qui nobis p-
ximus factus est per naturæ consortium, eum non occidit. i. pro huius correptionis excessu non ęternaliter punit. Magnę ergo virtutis est zelus spiritualis, qui scilicet veniam recipit. Vnde Greg. dicit, q̃ Grego.
apud misericordem iudicem nequaquam sine venia culpa relinquitur, cum per feruorem zeli, ex eius amore peccatur.

Item qui gratiam, & dignitatem acqui
tit. Mach. 1. Phinees pater noster zelando 1. Mac.
zelum Dei, accepit testamentum sacerdo 2.
tij æterni

Item qui ad cœlestem gloriam finaliter perducit. Quod fuit figuratum in Helia, de quo dicitur in eodem quod Helias dum zelat zelum Dei, raptus est in cęlum In quo scilicet datur intelligi, quod quicunque tenuerit spiritualis amoris zelum incunctanter admittendi sunt ad cęlestis gloriæ præmium, vbi scilicet, vt Augu. testatur. quicquid amabitur aderit, nec desiderabitur, quod non aderit. Nam omne ibi erit bonum: & quod est omnino beatissimum, ita semper stare certum erit. Ibi vacabimus, & videbimus, videbimus, & amabimus, amabimus, & laudabimus eũ qui erit finis sine fine Nam quis alius noster est finis, nisi peruenire ad regnum, cuius nullus est finis? Ad quod nos regnum perducere dignetur, qui trinus, & vnus viuit, & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

FINIS.

VENETIIS, M D LXXVI.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca